

291.592 VIA

శ్రీమద్భక్త: జనమంచి శివారావు.

శ్రీ రస్తు.

కృత్రిత్రయావిష్కరణమహోత్సవచరిత్రము.

ఉ. నిర్మలమై దురూహమయి నీత్యము నై భజించువారికి
శర్మదమై యజాదిదివిజప్తనరేశ్వరసంఘసేవ్యమై
ధర్మమయాంగమై తనకుఁ దానె సమానము నొచు వెల్లు స
త్కర్మము బ్రహ్మరూపము నీకామము భక్తి సమాశ్రయించెదన్.

చ. తెలియఁగరాక యెల్లర నతిస్థిరశక్తిని వశ్యులొచు వ
ర్తిలఁగ నొనర్చుచున్ దనమృతిం గననేరక బ్రహ్మ విష్ణు శం
ఖులు జగదీశ్వరీ యనుచు న మ్రొక్కఁగ బ్రహ్మమునం దభేదతత్
వెలయుచు నుండు నాప్రకృతి న వేదనుతత్ భజియింతు నెప్పుడున్.

మహాత్ములారా! పరశ్రేయస్సహనగుణమణిభూషితులారా! సూచకజనాశయ
విముఖులారా! కర్మము దురూహమనియు నదియే భగవత్స్వరూపమనియు
సృష్టిపాలనసంహారాదికార్యములు తదాధారములనియు మీరెఱుంగనిదికాదు.
ఆమహాప్రకృతి యనఁగా భగవదిచ్ఛాశక్తిరూపమును ధరించి లోకనిర్మాణాది
కార్యములొనరించుచు గర్మము బలవత్తరమని చాటుచుండును. స్వతంత్రించి
యేకార్యమును జేయక కర్మము ననుసరించి సదసత్ఫలముల నొసంగుచుండుననియు
మీరెఱుంగుదురు. కావుననే పరాత్పరుఁడు కృష్ణావతారమునందు,

శ్లో. “కర్తణో హ్యపి బోధవ్యం బోధవ్యం చ వికర్తణః,
అకర్తణశ్చ బోధవ్యం గహనా కర్తణోగతిః.”

అని వక్కాణించెను. అట్లే శంకరాచార్యరూపము నవధరించి

శ్లో. “శివశ్చక్తాయుక్తో యది భవతి శక్తః ప్రభవితం
నచే దేవం దేవో న ఖలు కుశల స్సృందితు మపి,
అత స్త్వా మారాధ్యాం హరిహరవిరించాదిభి రపి
ప్రణంతుం స్తోతుం వా కథ మకృతపుణ్యః ప్రభవతి.”

అనియుఁ దేటపఱచెను.

ఆప్రకృతియూహలు. ఆకర్మములగుతులు మహద్భూతములు. హరిహరబ్రహ్మ
లకే నెఱుంగరాని వనఁగాఁ దక్కినవారిమాట యిట నేటికి? ప్రకృతితలంపులకుఁ గర్మ
ములకు భేదమిట్టిదని వివరింప శక్యముగానివనియే యనవచ్చును. ఆకర్మము త్రిషు

లకు లోబడి దేవతలు తికమకపడుచుందు రనఁగా నిక మానవులఁ జేర్కొనఁ బనియేయుండదు. కాని దేవానాంప్రియులు కొందఱు కార్యనిర్వహణశక్తి తమయం దారోపించుకొందురు. పూనినపని నెఱవేఱనిచో దైవమును దూఱుదురు. ఫలిం చుచో నాత్మస్తుతిపరాయణత్వమును వెల్లడింతురు. స్రాజ్ఞు లట్లుగాక “గహనా కర్తృణోగతిః” అనుసూత్రమును నమ్మి యథాశక్తిన్యాయము ననుసరించి ప్రయత్నము చేసి సిద్ధసిద్ధులయందు సమభావము గలిగియుందురు. కావున వారికి విచారము గలుగదు.

కర్తము నతిక్రమించి జ్ఞానమున ముక్తి నొందవచ్చునని కొందఱుందురు. కాని కర్తసిద్ధాంతతత్త్వ మిట్టిదని వారెఱుంగఁజాల రనవచ్చును. అది బ్రహ్మస్వరూప మగునపుడు దాని నాశ్రయింప కుండుటెట్లు? జ్ఞానప్రాప్తికి మార్గమేది? శాస్త్రపఠ నము కర్తాచరణమునకుఁ దోడుపడునుగాని కర్తమును మించి ముక్తికిం జేర్పఁజాలు జ్ఞానము నీయఁజాలదు. మంచిత్రోవ యనఁగాఁ గర్తమార్గమే. ఏకర్తముల నాచరింపక కొందఱు జ్ఞానులగుట కనుచున్నారముకదా యందు రేమో. వారు జన్మాంతరముల యందు సత్కర్తములను ఫలాభిసంధిరహితములుగ నొనరించి తత్ఫలముల నీజన్మ మున ననుభవించువారే యని యెఱుంగందగు. కర్తమార్గము సర్వాధారమును టయే యిందలిసారము.

ఈసిద్ధాంతము ననుసరించియే యీశ్వరసమర్పణోత్సవము సాగినదని నా విశ్వాసము. దానినే యిందుఁ దెలుపుచున్నాఁడను. తాండవకృష్ణభాగవతమున దశమస్కంధము పూర్తినొందింప నున్న సమయముననే తటాలున బల్లారిమండలమునఁ గల కణేకల్లుగ్రామమునుండి మ-రా-రా-శ్రీ అయ్యగారి బుస్సెట్టిగా రంచెదారిం బంచిన యిరువదియైదురజతముద్రకలు చేరెను. మఱికొలఁదిదినములకే వేంకటగిరి శ్రీరాజుగారియాంగ్లోన్నతపాఠశాలాధ్యక్షులు మ-రా-రా-శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథ శాస్త్రిలు బి, ఏ., ఎల్. టి., గారు పదిరూప్యములు పంపించిరి. మఱికొలఁదిదినములకే నేనున్న యున్నతపాఠశాలయం దుపాధ్యాయులగు బ్రహ్మశ్రీ జంగా లక్ష్మీనరసింహ శాస్త్రిగారు భగవదర్పణము చేయఁదగుధనము (ముడుపు)నఁ గొంతభాగ మొసంగిన మీతాండవకృష్ణభాగవతముద్రణమున కుపయోగింప నంగీకరింతురా యని ప్రస్తావించిరి. కర్తముగతి గహనమని నమ్మినవాఁడఁగాన దానిం దలంచుకొని పరమేశ్వరి యనుగ్రహమును సంస్మరించి యంగీకరింతునని విన్నవించితిని. వారు సువర్ణ కంకణ చతుష్క మొసంగిరి. అంకితమొనర్చుకార్యమున కించుక నిల్పి తక్కినదాని నమ్మితిని. ఎనుబదిమూడురూప్యములు మఱియు నాల్గకలలు లభించెను. సంతసమంది యింక ముద్రణమునకుఁ బూనఁ దలంపవచ్చునని విశ్వసించితి. 1934సం॥ 5 వ నెలలో విక్రమసింహపురము(నెల్లూరు)న కరిగితిని. మండలపరిపాలకసంఘసభ(డిస్ట్రిక్టుబోర్డు మీటింగు) సాగనుండెను. అధ్యక్షమహాశయులు శ్రీరాజు వెలుగోటి సర్వజ్ఞ కుమారకృష్ణయ్యచేంద్రబహదూరువారిని, ఉపాధ్యక్షులు మ-రా-రా-శ్రీ పాణకా

గోవిందరెడ్డిగారిని దర్శించి నా గ్రంథముల వారిపాఠశాలలయందుఁగల పుస్తక భాండాగారములకు గ్రహింపవలయునని వేడితి. వారందుల కంగీకరించిరి. కొలఁది దినముల కాజ్ఞాపత్రము వచ్చెను. తత్కాలమున మూడువందలపందెండురూప్యములు లభించెను. అన్నియుంగలిసి నాలుగువందలకు నించుక మించెను. ఇంకఁ బ్రారంభింపవచ్చుగదా యన్నయత్సాహమున శిష్టభాగమును బూర్తి నొందించి చెన్నపురికిరిగి మ-రా-రా-శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రులుగారి నాశ్రయించితి. అచ్చుకూర్పున కీవలసినభృతిలోఁ గొంతతగ్గింపుఁడనియే యద్దానిసారము. వారందుల కీకొనక తప్పకపోయెను. చిరకాలసమాశ్రయము రిత్తపోదుగదా! వారు సంతసమున నంగీకరించిరి. మంచినమయమాలోచించి యచ్చున కారంభించితిని.

సర్వమంగళాపరిణయమును వ్రాయుచు నిలిపియుంటిని. దానిం బూర్తి చేయునూహ కలిగెను. వెద్దలయాశీఃప్రభావమే నాచే నాపనిని జేయించెను. తొలుత సుద్దేశించినసంఖ్యకన్న నాలువందలువృద్ధియై రెండువేలవద్యములగునట్లులయ్యెను. తొండవకృష్ణభగవతము ముద్రణము పూర్తియగునప్పటి కిదియుఁ బూర్తియయ్యెను. 25-5-1935 మరల నెల్లూరున కరిగితిని. పూర్వపురితిగాఁ దన్నహాసభ సాగసుండెను. నాలుగైదుదినములు వేచియుండి యధ్యక్షమహాశయులు శ్రీ వేంకటగిరియువరాజులువారిని మరల దర్శించితి. జనపదములఁ గలపాఠశాలలయందునుపఁదగుగ్రంథముసుగుఱించి విన్నవించితిని. నాఁడేకాదశి. శ్రీవా రుపవాసవ్రత నియతీ సుండిరి. తీస్త్రభాసుమహాశయునియాతపమునఁ బయనముచేయుటంబట్టి కడపంగడుం బడలియుండిరి. నాప్రార్థనాబల మెట్టిదో వారంగీకరించి మలుదినమే యద్దాని సిద్ధాంతీకరించిరి. కొలఁదిదినముల కాజ్ఞాపత్ర మరుదెంచి రెండువందల యేబదిరూప్యముల నాకిప్పించెను. ఆయత్సాహము మఱిత నన్నుఁ బరవశునిగా నొనరించెను. “అర్థాగమో నిత్యమరోగతా చ” అన్న సూక్తి సార్థకమే కదా. తద్బలమున శ్రీసర్వమంగళాపరిణయ మచ్చుగూర్పవచ్చునని నిశ్చయించుకొంటిని.

కృతీ సమర్పణోత్సవ ప్రయత్నము.

భావ సం॥ మాఘ శుక్ల సప్తమీ స్థిరవారము (9-2-35) కడపనగరమునఁ దొండవకృష్ణభగవత్ శ్రీరామావతారతత్త్వములు, భగవంతున కర్పించువిషయమున సుత్సవముసల్పుటకు నావేడికోలునఁ గొందలు మహాశయులు సభచేసిరి. అచిరకాలమున నాయుత్సవము జరప నిశ్చయింపఁబడి యాహ్వానసంఘము నెలకొలుపఁబడియె. అధ్యక్షులఁ బ్రార్థించుపత్రికలు వ్రాయుట లోనగుకార్యములు కొంతకాలము సాగెను. ఇంతలో వేసవికాల మరుదెంచెను. మంచినీరుదొరకుట యిండుక కష్టమయ్యెను. కావున సుత్సవకాలము పొడిగింపఁబడియె. నామేలు తమవిగా భావించుచు బ్రహ్మాండపురాణమునకు నాంధ్రశ్రీమద్రామాయణమునకు బ్రహ్మపురాణశ్రీకృష్ణావతారతత్త్వములకుఁ గృతీసమర్పణోత్సవములు సాగించు

మ-రా-రా-శ్రీ కొప్పరపు సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠిగారికిం దెలిపి వారసుమతింప నచ్చటి కింబోయి వారసుమతింగొని యరు దెంచితి. నవంబరు నెల తుదివఱ కదియుఁ గాలముం బుచ్చెను. ఎన్నికలు డిసంబరునం దారంభమయ్యెను. పూర్వోత్తర కాలము లాకార్యముననే యుపయుక్తములయ్యెను. సాధుమతులకుఁ గష్టములు మెండుగఁ గలుగుచుండుఁ గదా. అది యొకవిధమగుపరీక్షయనియు దానియం దాటితేటిన భగవంతుఁ డగవడుననియుఁ బెద్దలందురు. జనవరియందు నూత్న పద్ధతి. యొక్కండు మనిషిఁ దెచ్చెను. సత్సంకల్పము విఫలముగాదనునదియే యాపద్ధతి దానఁ బయనము చేయ నెంచితిని. పుస్తకము, ద్రణమునుగుఱించి వ్రాయఁగా ఏలూరునందు విద్యా ప్రచారకులయి యుదారమతులై యశఃకాములై తనరు మ-రా-రా-శ్రీ ఈదర వేంకటరావువంతులుగా రిరువదైదురూప్యములు 31-3-35 పంపిరి. ప్రబంధముద్ర ణము పూర్తియయ్యెను.

సభసాగింపఁ బ్రయత్నించితినిని విన్నంతన వేంకటగిరినుండి మ-రా-రాశ్రీ అల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రిలుగారు దశరూప్యములు, నెల్లూరునుండి బ్రహ్మశ్రీ చెన్ను భోట్ల సుబ్బయ్యగారు పదిరజతముద్రకలు, గుంటూరునుండి మ-రా-రా-శ్రీ దేచి రాజు రామరావుగారిసతీమణియు శ్రీరామచరితకుచేల్ పాఖ్యానాదిగ్రంథకర్తయు నిరుపమానపావనశీలయు నగు శ్రీమతి లక్ష్మీనరసమాంబగారు పదిరూప్యములు పంపిరి. శ్రీకృష్ణపరమాత్మ ప్రోత్సహించి పంపినట్లే భావించితిని. మాఘమాసమున నీయుత్సవము సాగింప నెంచితినిగాని యది యించుక మార్పునొందెను. నావేడి కోలు నంగీకరించి వేంకటగిరిసంస్థానకుమారప్రభువులు శ్రీరాజా వెలుగోటి సర్వజ్ఞ కుమారకృష్ణయాచేంద్రబహదూరువారు శ్రీతాండవకృష్ణభాగవతకృతినమర్పణ కాలమున సభాధ్యక్షులుగానుండ నవధరించిరి. శతాధికగ్రంథకర్తలు బ్రహ్మశ్రీ కవిసార్వభౌమవిరుదాంచితలునగు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలుగారు శ్రీసర్వ మంగళాచరిణయకృతినమర్పణోత్సవమున సభాధ్యక్షులుగా నుండ నమృతించిరి. ఉద్యోగమునుండి విరమించి యుపకారవేతన మనుభవించుచు నిరంతరము వేదాంత శాస్త్రముం బఠించుచుం గాలముం బుచ్చుచు శాంతధనులై వెలయు బ్రహ్మశ్రీ మ-రా-రా-శ్రీ కోట నరసింహమువంతులుగారు (ఉన్నతన్యాయస్థానాధీశులు) శ్రీరామాయతారతత్వకృతినమర్పణకాలమున సభాధీశులుగా నుండ నంగీకరించిరి. ఫిబ్రవరి ౧ భాగమువారమున (23-2-1936) సభసాగింప శ్రీశ్రీశ్రీ కుమారప్రభు శిరోమణులు వాస్తవ్యునందున సపుడే జరప నిశ్చయించితిని. పలువురు పండితకవి శిరోమణులను రాదగినని ప్రార్థించితిని. యథాశక్తి న్యాయము ననుసరించి యత్నముచేసితిని. ఈవార్త కర్ణాకర్ణికగా నాలకించి ప్రొద్దుటూరినుండి యరుదెంచి మ-రా-రా-శ్రీ కొప్పరపు సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠిగారు పాఠశాలయందున్న నాకుఁ దొలుతఁ దాముపూనియున్న దీనాంధకబధిరకుబ్జాదుల కన్న దానకార్యము నిర్వ

హింతుమని తెలిపిరి. ప్రధానాంగముగా దాని బరిగణించియున్న నాకుంగల్గిన యప్పటియానంద మపారమయ్యెను. భగవంతుడు సంస్కృత్యమనుననియే విశ్వసించితిని.

లే 22-2-36 ది శనివారము సాయంకాలమున వేంకటగిరినుండి శ్రీశ్రీశ్రీ ప్రభుశిరోమణులు బొబ్బిలియందుండి రావలనుపడనికార్యములు పొసగినవను తంత్రీవార్త వచ్చెను. విషాదమును గల్గించెను. అంతకుం గొంతముందే రాజమహేంద్రవరమునుండి కనిసార్వభౌము లుండెంచియుండిరి. కార్యాలయము లలముకొనగా నెంతటివారును రాజాలయకదా యని యింకను విషాదమును దగ్గించుకొంటిని. కడపపురమున నున్న తన్వాయస్థానమున రెండవన్వాయాధీశ్వరులై (సబ్-జడ్జి) పరమభాగవతోత్తములై గీర్వాణామెభ్యులై సంగీతశాస్త్ర పండితులై యపుడపుడు భగవత్ప్రధానముల నెల్లవకుం చెల్పుచు భక్తి నుద్దీపింపజేయుచు ద్రావిడులైనను దెనుంగు మాటలాడ నేర్చియుండు బ్రహ్మశ్రీ మ-రా-రా-శ్రీ కే. ఎస్. గణపతిఅయ్యర్ బి. ఏ., బి. యల్., గారు నభ్యర్థించి శ్రీశ్రీ ప్రభుశిరోమణులకార్యము నిర్వహించ నంగీకరించిరి. ఇంకను యూహిల్లెత్తిని. ఆరేయిపలుతావులనుండి పండితకవితల్లజు లగు దెంచిరి. కణికల్లునుండి మ-రా-రా-శ్రీ అయ్యగారి బుస్సెట్టిగారును, వేంకటగిరినుండి మ-రా-రా-శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథ శాస్త్రులు బి. ఏ., ఎల్. టి., గారు, నెల్లురునుండి మ-రా-రా-శ్రీ కనువర్తి పేంకట సుబ్బయ్యగారును దయచేసిరి. బ్రహ్మశ్రీ కోట నరసింహశాస్త్రులు గారు బాష్ప శకటమూలమున భానువారము దశఘంటాతాడనసమయమున కరు దెంచిరి.

కృత స మ ర్పణోత్సవము.

యునసం॥ ఫాల్గుణ శుక్ల ప్రతిపద్భానువారము నుడయమున మంగళ వాద్యపురస్కరముగాఁ బండితకవిపర్యులు వేదనాదములతో గ్రంథత్రయమును గొని శ్రీరామకృష్ణసమాజభవనమును జేరిరి. దాని కధ్యక్షులు మ-రా-రా-శ్రీ కస్తూరి పట్టాభిరామచంద్రరావు, బి. ఏ., బి. యల్. గారు, వీరు న్యాయవాదులు. నాప్రార్థన నంగీకరించి భవనమును జక్కగా నలంకరింపజేసిరి. మహోత్సవ సూచకముగా ముందు పండిరివేయఁబడి కదళీస్తంభచిత్రపటపరిశోభితమై కన్నుల పండువుగా నుండెను. సభాధ్యక్షమహాశయు లిరువురు పండితసత్కవిపరివేష్టితులై సభాభవనముం బ్రవేశించిరి. అందు వేంచేసియున్న మహాత్ములు పండితకవులు:—

బ్రహ్మశ్రీ పండిత అవధానము శంకరశాస్త్రులుగారు, వేంకటగిరి.

,, అల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రులుగారు, అష్టావధానులు, బి.ఎ., ఎల్. టి.,

వేంకటగిరి.

,, ఆయుర్వేదవిశారద పులుగుండ్ల నరసింహశాస్త్రులుగారు,

సంస్కృతకళాశాల, నెల్లూరు.

- బ్రహ్మశ్రీ కావ్యతీర్థ రావాడ వేంకటరామశాస్త్రిలుగారు,
 మ్యూనిసిపల్ హైస్కూలు తెలుగుపండితులు, బళ్లారి.
- „ వేదాంతశిరోమణి విద్వాన్ కోడూరు వాసుదేవశాస్త్రిలుగారు,
 పాఠశాలపండితులు, కమలాపురము.
- „ వేదాంతశిరోమణి తిమ్మావర్మల సీతారామశాస్త్రిలుగారు, తిరుపతి.
- „ విద్వాన్ రూపాకుల వేంకటరత్న శర్మగారు,
 పాఠశాలపండితులు, రాయచోటి.
- „ విద్వాన్ అభినవభట్టనారాయణ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారు,
 తిరుపతిహైస్కూలు పండితులు.
- „ కావ్యతీర్థ విద్వాన్ మద్దులపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారు,
 మ్యూనిసిపల్ హైస్కూలు పండితుల, నంద్యాల.
- „ పండిత నారు నాగనార్యుడుగారు, కోడూరు, కడపజిల్లా.
- „ పండిత బాడాల అనంతరామశాస్త్రిలుగారు,
 దొరతనపుబాలికాపాఠశాలాంధ్రపండితులు, కడప.
- „ పండిత సాహిత్యవిశారద కవితార్కికసింహ వరదాచార్యులుగారు,
 కడప డి|| కోర్టు.
- „ విద్వాన్ మేడవరము సత్యనారాయణశాస్త్రిలుగారు.
 పోలేపల్లి, కందనూలు జిల్లా.
- „ జ్యోతిషవిద్యాశేఖర పండిత తెలకపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యసిద్ధాంతిగారు,
 సరిపల్లి సంస్కృతపాఠశాలపండితులు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా.
- „ కార్తాంతికశేఖర గౌరిపెద్ది రామేశ్వరసిద్ధాంతిగారు,
 గుడిపాడు, కడపజిల్లా.
- „ జ్యోతిషవిద్వాన్ వట్టిపల్లి రామేశ్వరసిద్ధాంతిగారు,
 సీతారామపురము, నెల్లూరుజిల్లా.
- „ పండిత సాహిత్యశిరోమణి కోడూరు సుబ్బరామశాస్త్రిలుగారు,
 రంగనాయకస్వామిసంస్కృతపాఠశాలపండితులు, నెల్లూరు.
- „ పండిత విద్వాన్ చోరగుడి సుబ్రహ్మణ్యముగారు, జిల్లాకోర్టు, కడప.

వీరు సభాభవనము నలంకరించిరి. కార్యాంతరప్రసక్తిని రాజాలనందలకు విచారముం దెలుపుచు, చిత్తూరునుండి మ-రా-రా-శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, ఎమ్. ఏ., గారును, అనంతపురమునుండి కళాశాలపండితులు బ్రహ్మశ్రీ ప్రయాగ వేంకటరామశాస్త్రిలుగారును, ఆదవానినుండి విద్వాన్ తొగర్చేటి భాస్కరశాస్త్రిలుగారును, మదరాసునుండి పచ్చయప్ప కళాశాలపండితులు బ్రహ్మశ్రీ విద్వాన్

తూతా విశ్వనాథశాస్త్రిలుగారును, విద్వాన్ వంగిపురము కృష్ణమాచార్యులు గారును, మదరాసునుండియే మ-రా-రా-శ్రీ వి. పిచ్చయ్య, బి. ఏ., గారును, విశాఖపట్టణముజిల్లా ఎలమంచిలినుండి మ-రా-రా-శ్రీ మారేళ్లి రామచంద్ర శాస్త్రిలుగారును, బెంగుళూరునుండి కళ్యాణాలపండితులు విద్వాన్ కల్లూరు పేంకటాద్రి శర్మగారును బత్రికల వ్రాసిరి.

సుముహూర్తమున సభ యారంభింపబడియె. శ్రీరామ శ్రీకృష్ణ శ్రీమీ నాక్షిణీమసుందోవివాహచిత్రపటములకు సమాజపురోహితులు పూజ జరపిరి. ఘనపాతి బ్రహ్మశ్రీ వంగిపురము గోపాలాచార్యులుగారు వేదమును బఠించిరి. వేదపురపూజు మూర్తిభవించినట్లుండెను. పిదపగవితార్కికసింహపండిత బ్రహ్మశ్రీ నరదాచార్యులు (డిస్టింక్టులో సుద్యోగమున నుండినవారు) మంగళశ్లోకముల ననురాగములములుగాఁ బాడిరి. భక్తిరస ముట్టిపడుచుండెను. తరువాత బ్రహ్మశ్రీ చిక్కేపాటి జయరామాచార్యులు, బి. ఏ., ఎల్. టి., మోస్కూలునం సుపాధ్యాయులు భగవత్పద్యశ్లోకమును బఠించి హయగ్రీవచూర్ణికం జదివి శ్రోతల నానందంఁదలచుటనుగాఁ జేసిరి. భక్తి యారూపమున నరుదెంచెనా యనునూహ యెల్లవకుం గల్గెను.

కవిసార్వభౌములు లేచి కృత్యముం దెలిపి గ్రంథత్రయము సమర్పించు విధానము ననుసరింపఁ జూచుచుండిరి. అట్లే ప్రథమపద్యములం బఠించి తరువాత షష్ఠ్యంతములదనుకఁ బఠింప విద్వాన్ అభినవభట్టనారాయణబిరుదాంబితులు బ్రహ్మశ్రీ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యముగారి నభ్యర్థించితి. వారు సరాగముగఁ బఠింప శక్తిగలవారు. నావేడికోలు నంగీకరించి యర్థము చెప్పనక్కఱలేక యుండఁ జదువసాగిరి. ఆయాభాగముల భాషాంతరీకరణ మెట్టులున్నదని విమర్శింపబడియె. పిదప నభ్యుత్తులు టువన్యసింప నారంభించి తెలుఁగున నతిరమ్యముగ భాగవతతత్త్వము నున్వేషించుచు భగవత్కృతులఁ దదనుగుణముగాఁ బాడుచు రెండుగంటలు సభ్యులనెల్ల భక్తిరసాంబుధి నిమగ్నులఁగావించిరి. పదునొకండు గంటలు గడచెను. సభ నిలువఁబడి మరల రెండున్నఱగంటల కారంభింపఁబడునని యభ్యుత్తులచే నిర్ణయింపబడియె. అంతకుం గొంతముందే కడపనగరమునఁ గల యాంధ్రప్రదేశ్ శ్రేష్ఠులు కౌశేయద్వయము నొసంగిరి. అందు మ-రా-రా-శ్రీ మేడా శశిశర్వయ్యశ్రీష్ఠిగారు రత్నాంగుళీయక మొసంగిరి. అంత వేంకటగిరి రాజా వారిమోస్కూలు పాండిత్యముగారు మ-రా-రా-శ్రీ అల్లండి బగన్నాథశాస్త్రిలు బి. ఏ., ఎల్. టి., గారు శ్రీశ్రీ శ్రీ రాజా కేలుగోటి సర్వజ్ఞకుమారకృష్ణయ్యచేంద్ర బహదూరువారు రాజాలనందులకుంగల కారణములం దెప్పి శ్రీవారసుగ్రహించిన సూటకదాటు లభ్యుత్తులమూలమున నొసంగిరి. అంతటి మ-రా-రా-శ్రీ అయ్య గారుబుస్సెట్టిగారు దశరూప్యములు, పత్తి రాఘవులుశ్రీష్ఠిగారు దశరూప్యములు,

నెల్లూరునుండివచ్చిన ఆయుర్వేదవిశారద బ్రహ్మశ్రీ పులుగుండ్ల నరసింహశాస్త్రిలు గారు రూప్యదశకము, బ్రహ్మశ్రీ కోడూరు సుబ్బరామశాస్త్రిలుగారు పంచరజతముద్రికలు, మ-రా-రా-శ్రీ కనుపర్తి వేంకటసుబ్బయ్య బి. ఏ. గారు దశరూప్యములు, కడపవాస్తవ్యులు హైస్కూలునందుపాఠ్యాయులు మ-రా-రా-శ్రీ వి. చిదంబరరావుగారు పంచరజతముద్రికలు, బ్రహ్మశ్రీ పండిత బి. అనంతరామశాస్త్రిలుగారు రూప్యపంచకము, బ్రహ్మశ్రీ మాడుగుల సుబ్బయ్యగారు పంచరూప్యములు, గం. వాడాల అన్నపూర్ణమ్మగారు రైదురూప్యములు, శ్రీమతి కృష్ణ వేణమ్మగారు పంచరూప్యములు భగవదర్పణమునేయఁ జదివించి యధ్యక్షులమూలమున నిచ్చిరి. ప్రొద్దుటూరునుండి యరుదెంచిన యూర్యవైశ్యశిరోమణులు మ-రా-రా-శ్రీ కొప్పరపు సుబ్బయ్యశ్రేష్ఠిగారు దీనాంధబధిరకుబ్బులకు సంతృప్తిగా నెందఱువచ్చిన నందఱకు నన్న దానము చేయుచుండి సభ కరుదెంచి సభముగియు నదనున చాగలమఱి యూర్యవైశ్యవర్కులు తమమూలమునఁ బంపిరని తెల్పి రాంకవము (సాలుపు) నొసంగిరి. సభ నిలువఁబడి మాధ్యాహ్నకకృత్యములు సాగి విశ్రాంతిగైకొనినపిదప నుర్వారుకఫలభక్షణపూర్వకతిక్తకషాయాస్వాదనానంతరము మంగళవాద్యపురస్సరముగ సభాభవనప్రవేశము జరగెను. ఇంచుమించుగా మూడుగంటలయ్యెను. సభ్యులంతకుముందే దయ చేసియుండిరి.

స భా ప్రా రం భ ము.

వేదపాఠపురస్సరముగా సభ యారంభింపఁబడియె. కావ్యపురాణతీర్థవిద్వాన్ జనమంచి. వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ స్వాగతోపన్యాసము, అధ్యక్షులఁ బ్రార్థించుటయు, వారు స్వకీయపీఠముల నలంకరించుటయు సాగెను. శ్రీనర్రవం గళాపరిణయముంగూర్చి కవి సార్వభౌములు బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలుగారు లేచి యొకగంటకాలము గంభీరోపన్యాసము గావించిరి. సభ్యుల చెప్పురువందిరి. పిదప శ్రీరామావతారతత్త్వముంగూర్చి బ్రహ్మశ్రీ మ-రా-రా-శ్రీ కోట నరసింహము పంతులుగారు తమకుంగల వేదాంతశాస్త్రపాండిత్యము తేటపడఁ బాశ్చాత్యులయూశయములు నద్వైతమతసంబంధము లే యని తేటపఱచుచు ననర్గళ ధారతో నుపన్యసించిరి. తెలుగున నిట్టుమాటలాడ నితరులకు శక్యమా యని పించిరి. సాయంసమయమయ్యెను. విద్యుద్దీపము లాప్రదోషమును విస్తరింపఁజేసెను.

పం డి తో ప న్యా స ము లు.

మ-రా-రా-శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రిలుగా రుపన్యసించుచు దామొనరించిన పద్యరత్నపంచకసంభృతరాజతపేటిక నొసంగిరి. ఆయుర్వేదవిశారదులు బ్రహ్మశ్రీ పులుగుండ్ల నరసింహశాస్త్రిలుగారు మితహితోపన్యాసముగావించి భాగవతార్థముం దెల్పిరి. డిస్ట్రిక్టుబోర్డు ఇంజనీయరుగారు మ-రా-రా-శ్రీ అక్కెనప్రగడ

లక్ష్మీనారాయణరావు, బి. ఏ., బి. ఇ., గారు లేచి శ్రీరామావతారతత్త్వమును జదివి చేసిన తమకృషిని వెల్లడించుచు దేవాలయోత్సవములు మతచిహ్నములు ప్రధానములు కావనియు నవి తొలుత మహాపకారమొనర్చినను బిదప ధ్యానయోగము నభ్యసించవలయు నను నీమొదలగువిషయములంగూర్చి చక్కనిశైలి నుపన్యసించిరి. వేదాంతశిరోమణి విద్యార్థ బ్రహ్మశ్రీ కోడూరు వాసుదేవశాస్త్రిగారు పన్యసించి కవులపరిశ్రమములంగుఱించియు భగవత్తత్త్వమునుగుఱించియు శ్రీభాగవతమహాత్త్వము నుద్దేశించియు బ్రకృతాంధీకరణముంగూర్చియు జక్కనియుపన్యాస మొసంగి శ్రోతల నెంతయు నలరించిరి. ఇంకను మాటలాడఁ దలంచిన పండితకవులం బ్రార్థించుచు నభ్యర్థులు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారు కాలముం దెలుపుచు నాశీషద్యములం జదువ నభ్యర్థించిరి. వెక్కండ్రు పద్యములం జదివిరి. వానినెల్లఁ దదాజ్ఞంగొని యిందే పొందుపఱచుచున్నాఁడను.

అభినవభట్టనారాయణవిరుదాంచితలు

విద్యార్థ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యముగాను, తిరుపతి.

- క. శేషాద్రిశర్మయన నర, పేషంబున నేడు వాణిఁ వెలుంగొందుచు సం తోషంబున మనసిమను, భూషితంగాఁ జేయ నిట్లుఁ పొల్పెడు నన నొ. 1
- ఉ. మున్నట బోతరాజు తనఁబుద్ధికిఁ దోచినయట్లు భక్తియే నన్నుతరిలి నెల్లరకుఁ జాటంగఁ భాగవతం బొనర్చి నేఁ దెన్నంగ వ్యాసమూలమునఁ కీయెడఁ దాండవకృష్ణశాస్త్రి వి ద్వన్నుతభంగిఁ దెల్లు ననుఁ భాగవతంబు రచించి మించెగా. 2
- చ. పలుకఁగనచ్చుగాక మఱిఁ వాడిటు వీడిటు లంచు నోళ్లకుం దలుపులు వాకిభుల్ గలవెఁ తార్కొని మాతలు మాయ నొకలం దలచిన భాలనేత్రునకుఁ దాఁ దలపై నొకనొకలేదె యీ పలుకుల కేమి లెండు గుణపాళియెగా వెలయించు నెవ్వరినీ. 3
- క. రామావతారతత్త్వము, ప్రేమంబున భక్తతలఁకిఁ వెలయింకంగా నీమహనీయుం డిప్పుడు, శ్రీమీఱంగఁజేసి యిచ్చెఁ శ్రీంమునకునీ. 4
- తే. సర్వమంగళాపరిణయఁచతుర కావ్య, ముద్విఁ దెలుగున రచియించిఁ సర్వమంగళాధినాథునకును బ్రేమఁ నమలభక్తి, నిచ్చె శేషాద్రిశర్మ తాఁ నెలమి నేడు. 5
- క. వలికపురపుఁబలుకులు బలెఁ, దెలిముఁతైపుఁజాలువోలెఁ దేనియపోలెఁ జలువలుఁ దెలుపులుఁ జవులుఁ, వెలయించు న్నిపలుకులుఁ విమలకపింద్రా. 6
- ఆ. ఎల్లరకును దక్కునే యిట్టియద్భుత, శక్తి వాణికరుణఁ జరగకున్నఁ జెలఁగె నద్ది నేడుఁ శేషాద్రిశర్మకు, లలితపాదయుగళిఁ గొలుచుఁ గాన. 7

14020

తే. సతతమును నిట్టి కావ్యాళిసరవి గూర్చి, రసికవరుల డెండములకు ఓ ననదుగానీ
సంతసము గూర్చు శేషాద్రి శర్మ కతన, మాన్యమును ధన్యమును మనమండలాళి
క. శేషాద్రి నిలయుఁ డిచ్చుత, శేషాద్రి సుధీవిభునకుఁ ఓ జింతిత కార్యా
శేషజయంబును నెప్పుడు వి, శేషశుభంబులును బ్రీతిఁ ఓ జిత్తమిగుర్పన్. 9

విద్యాకావ్యతీర్థ: మద్దులపల్లె వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారు, సంద్యాల.

మ. మును హాలాస్య భజించి దేవి లలితకా ఓ బూజించి తద్దత్తద్య
ష్టిని బ్రహ్మాండము నాకలించి యవలకా ఓ శ్రీరాముఁ గీర్తించి బ్ర
హ్మను దర్శించి యెఱింగె భాగవతతత్త్వార్థము మాంగల్యముకా
గనియెకా మికవితాకుమారి యెటులకా ఓ ధన్యాత్మ పో దేశికా. 1

మ. రచనాశిల్పులు తాముగాఁ గడపవారల్ తత్తదావిష్కరియా
రచసుల్ గా నిరుపోతితో నిలిచి కర్తవ్యంబు సాగించి నే
టిచరిత్రంబునఁ జేయి మించి యొకకోటికా నిల్చి యద్వైతులై
యచలంబైనది యాత్మతత్త్వమని వ్రహ్మా! చాటినారో గురూ. 2

మ. గురువర్యా! పరమార్థతత్త్వవిదు లుగ్ధోషించుచుకా నాన్మషిః
కురుతే కావ్యమటందు రాఘవత మిశకుకా జక్కగాఁ జెల్లెడికా
బరదేవీవరమంత్ర యోగులరు గానకా గావ్యనిర్మాణముల్
కరణీయంబులై భావికావ్యరచనాకార్యంబు లేపాటివో. 3

పండిత బి. అనంతరామశాస్త్రిలుగారు, కడప.

శా. శ్రీ దేవీకరుణా త్తదివ్యకవితాసిద్ధాంతి బ్రహ్మాండబ్ర
హ్మాది ప్రాథమహాపురాణరచనావ్యాసర్షి నానాగమ
ప్రాదుర్భావవిధానిధానమధునానావాల్మీకి నీపారుడై
ప్రాదిం గాంచుట లేమి నోముఫలమోపుణ్యాస్థలీ దేహళీ. 1

సీ. వితతాది కావ్యసంగహితలిఖించిననాటివల్లీ కభవుచేతివ్రాతకలము
నానాపురాణవిశ్రావ్య ప్రవక్తయా బాదరాయణుకేల ఓ నూదుకలము
అతులిత శ్రవ్యద్యుశ్శృంగంభకర్త యా కాళిదాసునికేలఁ ఓ గ్రాలుకలము
భాషాంతరికృతికా బ్రణుతికాంచినకవిత్రితయంబుకేల హాస్యతినకలంబు
తే. తమతమవలంతిశక్తులధారవోయు, చుట్టిపడబోలు మీచేతి ఓ గట్టికలము
కాకతత్తాద్య శృంగంభకాండ మెట్లు, సంతరింతువు శేషాద్రి శర్మ సుకవి. 2

మ. ఒకపద్యంబు లిఖింపుఁడిరనిన నెఱమో పెద్దబ్రహ్మాండమ
ట్లకటా! మింటికి మంటికూహలవృథాసంబుగాఁ జొన్ని చొ
న్ని కడందేలమొగంబు వైచుఘనులకా ఓ వీక్షించుచున్నారమా
కుకవివ్రాతము గుండె వ్రక్కలగు నుగ్రతోచాకృతికా మిశ్కృతిన్. 3

మ. తరుణంబెల్లఁ బురాణవృత్తిని విలుకొంబయ్యె నీనాఁడు సు
స్థిరభక్తి భవదీయహస్తము తగున్ శ్రీరామకృష్ణానతా
రరహస్యంబులొ లేక భాగవతసాగరస్యంబులొ వ్రాయ న
త్తటి శృంగారరసప్రబంధ మెటు దిగ్దంజాలె? విద్వత్కవీ. 4

శా. హాలాస్యేశపురాణకర్త లలితోపాఖ్యానసద్వక్త బ్ర
హ్మలోకం బొనరించినట్టికవి బ్రహ్మాండోక్తిచాతుర్యుఁ డీ
లీలాకృష్ణకథాప్రణేతను దయాశలేశస్రసాగంబునన్
బాలింజన్ వలెఁ దెల్లుబాస కిటు సేవల్ సల్పఁగా నీశ్వరా. 5

కావ్యతీర్థ రావాడ వేంకటరామశాస్త్రిలుగారు, బళ్లారి.

శా. శ్రీనగవైరిముఖ్య సురసేవితపాదుఁడు భక్తిభావసం
దానితచిద్ధహంతరనితాంతనివాసకుతూహలాధ్యపం
చాననమూర్తి నమ్రజనతార్తిహరుండగు సర్వమంగళం
జాని శుభంబు లిచ్చి కవిచంద్రమ! శేషనగాఖ్య! ప్రోచు నిన్. 1

క. పలువురు బిడ్డలవెండిలి, తలఁగక యొకమాటొనర్చు తండ్రివలె బట్టి
లలితకృతిత్రయమణి సం, నలితసమర్పణమహోత్సవం బొనరింతే. 2

చ. అరయఁగ నాంధ్రమాతకు నహా! ప్రియపుత్రుడ వీపె యాదు పా
నరుదగు కావ్యపుష్పముల నాయమపూజ లొనర్చి నెమ్మడి
దిరమగుప్రేమ నించితవి నీర్పితి తల్లియుణంబు నెంతయున్
దొరకొనునయ్య! యిట్టి గుణధుర్యత యందఱ కీధరిత్రిలోన. 3

సీ. భారతి నీదురూపముఁ దాల్చి వేవేగ గ్రంథము లీరితి నప్రాయనోహ్ని
అలవిరించియె కావ్యముల నల్ల యంత్రంబు నీహృదయంబున నీర్పి
నీదుహస్తంబున నెలకొనియుండుటఁ గలమున కీశక్తిగలిగె నోహ్ని
రాయలసీమవారలభాగ్యసస్యముల్ పండి నీయాకృతిఁ బరఁగెనోహ్ని
తే. ఇట్లుగాకున్నఁ బరతంత్రవృత్తియేడ, మానసంబున నిలుకడ నీ మాటయేడ
సరసకృతులను బెక్కింటిసలుపు లేడ, భవ్యగుణసాంద్ర శేషాద్రిపండితేంద్ర.

తే. బ్రహ్మమోమున నెందాఁక నీ వాణి వెలయు
హరియురంబున నెందాఁక నీ సిరి వసించు
హరునిసామేన నెందాఁక నీ గిరిజ చెలఁగు
నంతదనుకను నీకృతు నీ లననిఁ గ్రాలు. 5

అవధానము శంకరశాస్త్రిలుగారు, వేంకటగిరి హైస్కూలు తెలుఁగుపండితులు.

ఉ. శ్రీజనమంచి పంశఘనసింధుసుధాకర శేషగోత్ర! వి
భ్రాజదఖండపండితసభాజనగంజక సర్వభూమిభృ

ద్రావిడేశ్వరమూర్త్య కవిరాజవిరాజ యశేషశేషముపీ
తేజ! యుమాధవుండు నిను శ దివ్యశుభంబు లొసంగి కాపుతన్.

1

ఉ. పోతన మున్ను భక్తిపరిపూర్ణమనఃప్రమదాతిరేకన
చ్యేతనుడై ధరిత్రిని రసించెను భాగవతంబు సత్కవి
వ్రాతము మెచ్చ నీవిపుడు శ భాగవతంబు మఱిండువ్రాయ వే
యాతతపద్యపాదగతులందు మనోజ్ఞత వెల్లడించుచున్.

2

సీ. అరవిరికెందమ్మి శ విరితాపులను గుప్పి యుల్లాస మొదవించు శ నొక్కచోట
గంగాతరంగిణీకట్లోలసంరభ మొనర ననుకరించు శ నొక్కచోట
మంజులమకరందమాధుర్యధుర్యమై యొప్పారుసముల శ నొక్కచోట
లలితరసాలవల్లవమార్దవసురుచిరోక్తులఁ గడునొప్పు శ నొక్కచోట

తే. బభిర! నీనర్వమంగళాపరిణయంబు, సారసారస్వతప్రపంశంబులోన
సుస్థిరస్థానమున నెంతో శ శోభ గాంచు, నమలగుణ! జనమంచి శేషాద్రిశర్మ.

ఉ. ఏతటి భావసౌరభము శ లిమ్ముగ గమ్మన సొంపు నింపుకై
నేతలఁ బల్కుటెంతి కయి శ నేసిన నిద్దపుముద్దుసొమ్మనన్
గైతకు వన్నెగూర్చుచుఁ బా శ గడ్డకు మీఱెడురామత్తవ్వమున్
ఖ్యాతి రచించి గ్రోలితివి శ గౌరిపదాబ్జమరంద మెంతయున్.

4

తే. పరమపావనగంగాస్రవంతిలోన
రేకువిప్పినకెందమ్మి శ పోక నెసంగి
దత్తమండలగర్భరత్నంబ వైతి
వినుత జనమంచి శేషాద్రి శ విబుధవర్య.

5

మ॥ రా॥ శ్రీఅల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రులు, బి.వ,ఎల్.టి.,గారు,
హెడ్మాస్టరు, రాజావారిహైస్కూలు, వేంకటగిరి.

శా. శ్రీరామావనధర్మపాలనకళా శ దృగ్రూపతత్త్వంబు ర
మౌరమ్యాస్పదసద్గతిప్రదశివా శ కల్యాణవతత్త్వంబు శి
మౌరాజేశ్వరకల్పతాండవనిరీ శ మౌభాగవత్త్వంబు సు
శ్రీరాజు ల్దయచేయుచున్ గనుత శ్రీశేషాద్రి భూదేవునిన్.

1

ఉ. క్లిష్టముగాక వ్యర్థపద శ కీలితదీర్ఘసమాసఘోషలన్
దుష్టముగాక గ్రామ్యగుణ శ దూషితలౌకికనిష్ఠురోక్తులన్
దుష్టియుఁ బుష్టి గూర్చెడు నశతుల్యవిలాసవిశేషశైలులన్
సృష్టి యొనర్పఁజాలితివి శ శిష్టులు మెచ్చుగ సృష్టరీతులన్.

2

సీ. ఆంధ్రీకృతద్రుహిణాండపురాణాంజ్ఞతాభినవవ్యాసశోభకంతు
గీర్వాణపాండత్యక్తేర్తితస్మత్రికావ్యతీర్థవిబురుదసంప్రసక్తంతు
జ్యోతిషానందసంశోధితసిద్ధాంతప్రత్యబ్ధపంచాంగశాసుకంతు
మంత్రతంత్రావళీమహితశక్తాగమసంపూర్ణదీప్తిప్రశస్తికంతు
తే. నీదు సద్వర్తనంబునునీమనంబు, సాధుగతియును త్రికరణసత్వంబు
జాలదే కీర్తి గల్పించు శాశ్వతియుగ, నమలగుణధర్మమిత శ్రీమోక్షశర్త.

చ. ప్రభువులవిత్త మాసంగోనిగ్రంథము వారకం గల్గియుండే
యభయత నూత్న రీతుల జననోఘము ఎల్లలనుతల బూని మీ
రభినవగ్రంథంబు నభరవాప్తణచేసి చెలంగు లుంచ నా
హా! భువిని ఘోషచెందెను వినాశ్రయ యండు వినాశ్రయోక్తియును. 4

క. భూసురవర! శ్రీగురువర!, మీసారసచరణసేమమీటినవర్యలే
చేసెద భక్తి బ్రయాంతే, పాసి జగన్నాథుని ప్రీతివ్యసుమములను. 5

బ్రహ్మశ్రీ విద్వాన్: మేడవరము సత్యనారాయణ
శాస్త్రులుగారు, పోలేల్లి, కర్నూలుజిల్లా.

మ. ఒకయుద్ధగ్రంథము వ్రాసి పేర్వడయువారినిన్నర లందంద స
న్నకసన్నంజిలుబోత్తములే గిలుకుండన్నం గొందలున్నుల
ట్లకలంకంబుగ దొడ్డగ్రంథము లసంఖ్యాతంబుగా వ్రాయ నిం
కొకరున్నారలం లేరం సందియము నా యుల్లంబునకా దేశిక.

మ. ఎపుడుద్యోగము నిర్వహించెదరం మీరెప్పట్టునూ గ్రంథములే
విపులప్రజ్ఞనిరీతుడ జేయుదురం పోపె యిట్టి యుద్ధగ్రంథములే
నిపుణత్వంబున వ్రాయగల్గితరం మీర నేర్పేము యూజించినకా
ద్రవయేలా మముబంట్లగుండె వగులుకా దత్తతృతులే చూచినను. 2

మ. అవధానంబు లొనర్చినారు బహుదేశవాసులౌ పండిత
ప్రవరులే మెచ్చంగ గ్రంథరాజముల సుతృప్తిపించినా రింతక
వ్యవధానంబుగక గోటవిస్తృతుల వ్రాయంజాలియున్నారలు
త్సవ మేసార భవద్యశం బిల జగద్యవ్యుత్తంబు వేయేటికను. 3

కవిశేఖర యల్. వేంకటరమణయ్యగారు, పులివెందుల, కడపజిల్లా.

ఉ. శ్రీజనమంచి వంశశశిశేఖర కావ్యపురాణతీర్థ యో
భూజనవందితా! సుగుణభూషణ! నీతియశోవిశాల! యు
త్తేజముతోడ నొప్పు ఘనతేజాడు శౌరి యనంతమూర్తి మీ
కోజను సంతసం బొసంగు నుద్భృతశక్తియు భక్తియుక్తులున్ 1

సీ. బ్రహ్మబ్రహ్మాండాదిర బహుపురాణంబుల భాసిల్లఁజేసినఁ భక్తుఁడీవె
రామాయణంబును శ రాణదలిర్పఁగా రచియించినట్టి యాశరసికుఁ డీవె
కలక త్తకుంబోయి శ కావ్యతీర్థాదికఘనబిరుదము లొందుకఘనుఁడ వీవె
సంస్కృతాంధ్రంబుల శ సాహిత్యమును నేర్చి సారంబుగన్నట్టిసరసుఁ డీవె
తే. కవులలోపల ను త్తమ శ కవివి నీవె, పండితులలోన నెంతయుఁ శ బ్రాఘుఁ డీవె
సుగుణగణముల ను త్తమ శ సుగుణుఁ డీవె, శాంతగుణధామ శేషా ద్రిశర్త నామ.

తే. తినిన నతిరసంబుల వేడ్కఁ శ దినఁగవలయు
వినినఁ గృష్ణభాగవతంబు శ పినఁగవలయు
ననెడివడువున రచియించి యలరితౌర
గరిమఁ దాండవకృష్ణభాగవత మెలమి.

3

ఉ. దాని సుపాత్రతొచితియు శ దానివియైనవిలాసరేఖలు
దాని పదార్థగుంభనము శ దానినవోజ్జ్వల శైలిపోషణల్
దానిరసానుపోషణము శ దానియకుంతితనీతిసారము
మానకమానసంబులకు శ మాటికి మాటికి మోదమచ్చెడిన్.

4

ఉ. తాండవకృష్ణభాగవత శ ఛాటిని సొంపును జూడఁజూడఁగాఁ
దాండవమాడునందు సువీర తానవినుత్తురసోన్నతోన్నతుల్
మెండుగఁ జెప్పనేల నిక శ మేదిని గాచెడి శాంతమూర్తి యా
తాండవకృష్ణఁ డోముత సదా మిము గౌరవసంపదాళిచే.

5

కవిభూషణ నారు నాగనార్యుడుగారు, కోడూరు.

క. జనమంచ్యన్వయఘనవా,ర్ధినిశాకర! విమలతేజ! శ దేవీకరుణా
జనితమృదుమధురకవితా, ప్రణిధానా! శేషశైలవరవిజ్ఞానా!

1

క. లలితానిరవధికకృపా, విలసితసంలబ్ధమధురవిశ్వజనీనో
జ్వలలలితాలంకృతపరి, కలితసుకలితానుభూతికలితుండ వనఘా!.

2

ఉ. పోతనయోగి భాగవతము శ భవదీయకృతి శ విమర్శనా
తీతవచోవిశేషముల శ దెల్పఁగఁబోలదు మా క దెట్లనఁ
పూతచరిత్రు లిరువురును శ బూరితభక్తిసుధాస్రవంతి ని
జేతములందుఁ దన్మయత శ జిల్లునఁ జల్లఁగఁ బాఱఁజేయుటన్.

3

తే. సంస్కృతనిగూఢభావముల్ శ సరసరితి
తెలుఁగు దెలుఁగునఁ గడుతేట శ తెల్లముగను
బామరులకైనఁ దెలియంగఁ శ బలికె నెవఁడు
నీవగాక! నిజమ్ముగా శ భావపరిధి.

4

క. సమధికశతమకృతులును, సుమధురమంజులరనై కశశోభితకవితా
ప్రమితులరచించుశక్తి, గ్రమమున బరదేవి గూర్చుగాం శ దలంతు నెదన్.

బాలకవి ఎం. ఎస్. సంజాండకవిగాను, కడప.

సీ. కవిసార్వభౌము లీకడకట్టామందు విచ్చేసియుండుట శ వింతగాదె
పండితోత్తములెల్లఁ బ్రభుని గానకయుండు వివరించి చూడంగ శ వింతగాదె
నరసింహంతులు శ న్యాయాధి: తు లిట్లు విచ్చేసియుండుట శ వింతగాదె
కవిజనానందమై శ కమలకల్పారమై వికసించుసభచూడ శ వింతగాదె

తే. వింత యన నేల శ్రీలక్ష్మీవిభునిపేర
గృతుల మూడింటి దా వ్రాసి శ కృతి యొసంగి
కావ్యస్మృతితీర్థ జనమంచి శ కవినయండు (?)
నెగడె ననియన్న వింతగా శ నెగడకున్నె.

1

క. సతతముఁ గృతిపతి యగుశ్రీ, పతి యని ప్రార్థింతు గురని శ పాదాబ్జముల
హితమున శిష్యునికోర్కెల, తీరిపతి మెచ్చంగ గురండు శ శోనంగం దగున్.

చ. సతతము గ్రంథరాజములసత్కవిశ్రీలక్ష్మీ విహ్వరే యనన్
జతనము లేక పెక్కులుగఁ శ జయ్యన వ్రాయుచుఁ జంద్రశేఖరన్
కృతిపతి జేసి యిజ్జగతి శ గృష్ణునికై పడి శిష్యబృందమున్
హితమున నేలకొండిక మహాతులందలు మెచ్చునట్లుగాన్.

3

చ. ప్రభువును బండితోత్తములు శ బల్కున జేరి కృతిప్రయంబునున్
విభవముతోడ సల్ప నిటు శ వీలగునో మఱి కాదటంచు నే
ప్రభువును గాంచి పద్యములఁ శ బల్కున నేలించి నచ్చినాడ నా
ప్రభువరు డేలరాఁడో శ యిది భగ్యముగాదో యిక్కేమి నేయుడున్.

4

క. మంగళమగు సత్కథలకు, మంగళమా మాతృభాష శ మలుచకయున్నన్
మంగళమగు సత్కథలకు, మంగళమా రామకృష్ణమందిరమునకున్.

5

శ్రీయుతులు ఏచూరి వేంకటంగయ్యగారు, ఉపాధ్యాయులు, కడప.

శా. ఉన్నే శారద పక్షపాత విధినికోహోహా నిన్నింతగా
నెన్నోభంగుల నేల నేర్పుగల మహిమితి నేచూర్చి క
న్నన్నలేతనె ప్రాద్దుబుచ్చి యిటునిన్ శ సాధింపఁ బ్రార్థించు మా
కన్నన్ వృద్ధుల జెట్టబట్టెదవు నీ శ కౌటిల్యముల్ చాలునే.

1

సీ. గంటంబుచే నిన్ను శ నంటుచుండినవారె కవిబ్రహ్మగీర్తిఁ శ గాంచి రపుడు.
ఒక చెంపఁ గనుపింప శ లుంచి నిన్ మెప్పించు వారలే కవిసార్వభౌములైరి
మేడతోకల నిన్ను శ మెలిఁజెట్టువారలే కవిరాజులన్ గీర్తిఁ శ గాంచి రపుడు
పందమందిక నీదుకవలపుజూపినవారె యవధానులనుగీర్తి శ నవని గనిరి

తే నారికేళంబు ద్రాక్షయ ॥ న్నామ మిడిన, వారలే విమర్శకులని ॥ వాసింగనిరి
పసిడిముక్కన నినుంగూర్చుపండితునకు, శారదాబిద్ధ లేవె నీపేరుదక్క.

తే. వ్రాయ నేరనిమాబోంట్లు ॥ 'వ్రాసినారు
బెడదగోళ్ల చేద్రాడు లభ్యే' యటందు
రంతియే కాని తమకీర్తి ॥ కింతయైన
లోటుగల్గునె బహుళాంధ్ర ॥ లోకమునను
సదయ గురువర్య శేషాద్రిశర్మసుకవి.

పిదప అధ్యక్షకమహాశయులు గ్రంథములనుగుఱించియు, గవిత్యము
భాషాంతరీకరణమునుగుఱించియు, భగవత్తత్త్వమునుగుఱించియు నుపన్యసించు
చుండ, వారివాగమృతముం గ్రోలుటకై రాత్రి 9-30 గంటలయినను విసుంగు
జెందక తదేక ధ్యానతత్పరులయి యుండిరి.

రాత్రి 9-30 గంటలకు శ్రీభగవానునిపూజాదికము మంగళముతో జయ
ప్రదముగా సభ సంపూర్ణమయ్యె. ఎల్లరును దమతమభవనంబులకుఁ జనిరి.

కృతజ్ఞత

ఈకృతినమర్పణమహోత్సవకార్యంబునకు సర్వవిధములఁ దోడుపడిన
మహానుభావులగు పండితప్రకాండలకును, శ్రీరామకృష్ణసమాజాధ్యక్షులును,
బరోపకారతత్పరులును నగు మ-రా-రా-శ్రీ కస్తూరి పట్టాభిరామచంద్రరావు,
బి. ఏ., బి. ఎల్, గారికిని, మఱియుఁ దత్సమాజకార్యదర్శిప్రభృతులకును, నాకా
ర్యముఁ దమకార్యముగా భావించి సభను జయప్రదముగా సాగింపఁజేసిన న్యాయ
వాది మహాశయులకును, నుదారులగు పౌరప్రముఖులకును, ఈకార్యమునకు సకల
విధముల బాష్పశకటాదిదానాదులచే దోడ్పడిన మ-రా-రా-శ్రీ అక్కినేనప్రగడ
లక్ష్మీనారాయణరావుపంతులు, బి. ఏ., బి. ఇ., డిస్ట్రిక్టుబోర్డు ఇంజనీయరుగారికిని,
దూరదేశంబనక వ్యయప్రయాసంబుల లెక్కపెట్టక సభకు విజయంచేసిన సభ్యుల
కెల్లరకును బ్రీతిపూర్వకముగాఁ గృతజ్ఞతఁ దెలుపుచున్నాఁడను.

కడప.

25-2-1936

ఇట్లు, విధేయుఁడు
జనమంచి శేషాద్రిశర్మ.

విషయ సూచిక

విషయము.	పుట.
పీఠిక దేవతాస్తుతి	... 1
కృతికర్తృవంశచరిత్రము	... 5
కథారంభము	... 10
నారదుండు కుసున కుపదేశించుట	... 21
రెండవ అధ్యాయము.	
బ్రహ్మదేవతలు దేవతగర్భస్థుడగు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట	... 26
మూడవ అధ్యాయము.	
శ్రీకృష్ణావతారఘట్టము	... 31
వసుదేవుండు శ్రీహరిని వినుతించుట	... 33
దేవతీదేవి భగవంతుని వినుతించుట	... 35
వసుదేవుండు శ్రీకృష్ణుని ప్రేమల్లియకుం గొనిపోవుట	... 39
నాల్గవ అధ్యాయము.	
కంసుండు దేవతీ ప్రసవించుట విని త్వరపడి వచ్చుట	... 40
ఐదవ అధ్యాయము.	
నందుండు శ్రీకృష్ణునకు జాతకర్తాదులు చేయుట	... 48
నందుండు మధురానగరంబున కరిగి వసుదేవుం గాంచుట	... 51
ఆఱవ అధ్యాయము.	
శ్రీకృష్ణుండు పూతనకు ముక్తి ననుగ్రహించుట	... 53
ఏడవ అధ్యాయము.	
శకటాసురసంహారము	... 60
తృణావర్తుని శ్రీకృష్ణుండు సంహరించుట	... 63
శ్రీకృష్ణుండు డావులింప నాశనినోర యశోద విశ్వంబుఁ జూచుట	... 65
ఎనిమిదవ అధ్యాయము.	
గర్గముని రామకృష్ణులకు నామకరణము చేయుట	... 66
శ్రీరామకృష్ణుల బాలక్రీడలు	... 69
గోపికలు శ్రీకృష్ణుని దుండగముల యశోదకుఁ జెప్పట	... 70
శ్రీకృష్ణుండు యశోదకు విశ్వరూపముం జూపుట	... 72
తొమ్మిదవ అధ్యాయము.	
ఉలూఖలబంధనము	... 75
పదియవ అధ్యాయము.	
నలకూబరమణిగ్రీవుల కాప మోక్షము	... 79
నలకూబరమణిగ్రీవులు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట	... 84

విషయము.

పుట:

పదునొకండవఅధ్యాయము.

ఉల్లాఖలబంధ మోక్షణము

... 85

నందాదిగోపకులు బృందావనమున కరుగుట

... 88

వత్సాసురవధ

... 91

పండ్రెండవఅధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁ డఘాసురుఁ బోలియించుట

... 93

పదుమూడవఅధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు వనంబున బాబరంగూడి చట్ట లారగించుట

... 100

బ్రహ్మ తనమాయచే వత్స జాలురను దాఁచుట

... 102

పదునాల్గవఅధ్యాయము.

బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట

... 110

పదునైదవఅధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు రామాదులతో వనమున విహరించుట

... 121

ధేనుకాసురుని రాముఁడు వధించుట

... 124

పదునాఱవఅధ్యాయము.

కాళీయమర్దనము

... 128

కాళీయునిభార్యలు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట

... 134

కాళీయుఁడు హరిని వినులించుట

... 138

పదు నేడవఅధ్యాయము.

యమునా హృదచరిత్రము

... 140

శ్రీకృష్ణుఁడు కాగ్నిచ్చునుండి గోవులం గావుట

... 142

పదు నెనిమిదవఅధ్యాయము.

శ్రీహరి గ్రీష్మర్తువునందు విహరించుట

... 143

బలరాముఁడు ప్రలంబాసురుం బోలియించుట

... 146

పందొమ్మిదవఅధ్యాయము.

హరి దావాగ్నిం ద్రావి గోగోపకులఁ గాచుట

... 148

ఇరువదవఅధ్యాయము.

వర్షర్తువర్ణనము

... 150

వర్షాకాలమున హరి విహరించుట

... 153

శరదృతువున శ్రీహరి విహరించుట

... 154

ఇరువదియొకటవఅధ్యాయము.

హరి వేణుగానమును గోపిక లాకర్షించుట

... 156

ఇరువదిరెండవఅధ్యాయము.

గోపికావస్తావహరణము

... 161

వీషయము.

పుట.

ఇరువదిమూడవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి బాలకుల యజ్ఞశాలకు నన్న మడుగఁబంపుట	...	168
విప్రపత్నులు హరి కన్నమును గొనిపోవుట	...	170

ఇరువదినాల్గవ అధ్యాయము.

కృష్ణుం డింద్రయాగము వలదని గోవర్ధనపర్వతోత్సవమును జేయట	...	175
--	-----	-----

ఇరువదియైదవ అధ్యాయము.

ఇంద్రుఁడు పృష్ఠిని గురియింప శ్రీకృష్ణుఁడు గోకులమును గాపాడుట	...	181
గోవర్ధనాద్రిని శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మించుట	...	183

ఇరువదియాఱవ అధ్యాయము.

గోపాలకులు శ్రీకృష్ణునిమహిమముల కచ్చెరువందుట	...	185
--	-----	-----

ఇరువదియేడవ అధ్యాయము.

ఇంద్రుఁడు కామధేనువు శ్రీకృష్ణునకు నభిషేకముచేయుట	...	188
---	-----	-----

ఇరువదియేనిమిదవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి పరుణలోకమున నున్ననందుని గొనివచ్చుట	...	192
---	-----	-----

ఇరువదితొమ్మిదవ అధ్యాయము.

రాసక్రీడామహిమము	...	194
-----------------	-----	-----

ముప్పదియవ అధ్యాయము

శ్రీకృష్ణుని గోపికలు పెదకుట	...	204
-----------------------------	-----	-----

ముప్పదియొకటవ అధ్యాయము.

గోపికాగీతలు	...	210
-------------	-----	-----

ముప్పదిరెండవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు గోపికలకు దర్శన మిచ్చుట	...	214
--------------------------------------	-----	-----

ముప్పదిమూడవ అధ్యాయము

రాసక్రీడ	...	218
----------	-----	-----

జలక్రీడలు	...	222
-----------	-----	-----

ముప్పదినాలుగవ అధ్యాయము.

సుదర్శనగంధర్వశాపమోక్షణము	...	225
--------------------------	-----	-----

శంఖచూడుని హరి వధించుట	...	227
-----------------------	-----	-----

ముప్పదియైదవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి వగ లడవుల కరుగ గోపికలు చింతించుట	...	229
---	-----	-----

ముప్పదియాఱవ అధ్యాయము.

ప్రపంచానురసంహారము	...	233
-------------------	-----	-----

విషయము.

పుట.

ముప్పది యేడవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి కేశిదానవుని సంహరించుట ... 241

నారదమహర్షి శ్రీకృష్ణకడకు వచ్చుట ... 243

శ్రీకృష్ణుడు వ్యోమాసురునిఁ బొలియించుట ... ,

ముప్పదెనిమిదవ అధ్యాయము.

అశ్రూరుఁడు గోకులమును జేరుట ... 246

ముప్పదితోమ్మిదవ అధ్యాయము.

అశ్రూరునితో రామకృష్ణులు సంభాషించుట ... 252

నలువదవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి నశ్రూరుఁడు పొగడుట ... 260

నలువదియొకడవ అధ్యాయము.

రామకృష్ణులు నశ్రూరుఁడు మధురం జేరుట ... 264

శ్రీకృష్ణుఁడు రజకు వధించి వస్త్రముల గ్రహించుట ... 269

శ్రీకృష్ణుఁడు తంతువాయుని మాలాకాయని వధించుట ... 270

నలువదిరెండవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు కుబ్జ ననుగ్రహించుట ... 272

కంసుఁడు దుర్నిమిత్తములం గనుట ... 276

నలువదిమూడవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు కువలయాపీడమనుగజమును వధించుట ... 277

శ్రీకృష్ణబలరాములు చాణూరముష్టికాదులఁ జంపుట ... 281

నలువదినాల్గవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు కంసునిఁ బొలియించుట ... 287

నలువదేనవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి దేవకీవసుదేవుల నూఱడించుట ... 290

ఉపసీతులై రామకృష్ణులు విద్య నభ్యసించుట ... 293

రామకృష్ణులు మృతులగు గురుపుత్రులం దెచ్చుట ... 295

నలువదాఱవ అధ్యాయము.

ఉద్ధవుని శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రేషణియకుం బనుచుట ... 297

నలువనెయ్యేడవ అధ్యాయము.

గోపిక లుద్ధవునిం గాంచి తమలో మాటలాడుకొనుట ... 304

భ్రమరగీతలు ... 305

నలువదియెనిమిదవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు కుబ్జాగ్రహమున కరుగుట ... 315

నలువదితోమ్మిదవ అధ్యాయము.

అశ్రూరుఁడు హస్తినగరమునకుం బోవుట ... 320

విషయము.

పుట.

ఉత్తర భాగము.

ఏలదియవలభ్యాయము.

జరాసంధుఁడు మధురాపురము నరికట్టుట ... 325

ఏలదియొకటవలభ్యాయము.

కాలయవనుఁడు ముచుకుందునిచేఁ బోలియుట ... 334

ముచుకుందుఁడు శ్రీకృష్ణుని గుహలో దర్శించుట ... 336

ఏలదిరెండవలభ్యాయము.

జరాసంధుఁడు ప్రవర్షణిగిరిని గాల్చుట ... 344

రుక్మిణీకల్యాణము ... 346

ఏలదిమూడవలభ్యాయము.

శ్రీహరి రుక్మిణిం బెండ్లియాడఁ బ్రయాణమగుట ... 352

రుక్మిణి గౌరిని దర్శింపఁబోవుట ... 357

శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిణిఁ దనరథంబుపై నెక్కించుకొని ప్రయాణము సాగించుట ... 360

ఏలదినాల్గవలభ్యాయము.

శ్రీకృష్ణు నడ్డగించి రాజు లోడుట ... 361

ఏలదిఐదవలభ్యాయము.

రుక్మిణీకుమారోదయము ... 369

ప్రద్యుమ్నుఁడు శంబరాసురుం జంపుట ... 371

ఏలదియాఱవలభ్యాయము.

స్వమంతకరతో పాఖ్యానము ... 374

స్వమంతకమణికోటకు హరి వనమున కరుగుట ... 376

జాంబవంతుఁడు స్వమంతకమును బుత్రికను హరి కొనంగుట ... 378

సత్యభామాపరిణయము ... 379

ఏలదియేడవలభ్యాయము.

శతధన్వని శ్రీహరి వధియించుట ... 380

ఏలదియెనిమిదవలభ్యాయము.

కాళిందికల్యాణము ... 385

మిత్ర విందాదులవివాహము ... 389

ఏలదితొమ్మిదవలభ్యాయము.

నరకాసురసంహారము ... 393

భూదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట ... 397

పదాఱువేలరాజకన్యకల శ్రీహరి పరిగ్రహించుట ... 398

రాజకన్యకల బదాఱువేల శ్రీహరి పెండ్లియాడుట ... 399

అఱువదియవలభ్యాయము.

రుక్మిణితోఁ గృష్ణుఁడు సరసములాడుట ... 400

విషయము.

పుట.

అటువదియొకటవఅధ్యాయము.

శ్రీ హరి పదాఱువేలభార్యల నానందింపఁజేయుట	...	411
ప్రద్యుమ్నాద్రికుమారులవివాహము	...	414
బలభద్రుఁడు దుక్కిని వధించుట	...	415

అటువది రెండవఅధ్యాయము.

ఉపాకల్యాణము	...	417
-------------	-----	-----

అటువదిమూడవఅధ్యాయము.

శ్రీ హరి బాణాసురునివై కరుగుట	...	423
------------------------------	-----	-----

అటువది నాల్గవఅధ్యాయము.

సృగమహారాజుచరిత్రము	...	429
--------------------	-----	-----

అటువదియైదవఅధ్యాయము.

బలభద్రుఁడు గోకులమున కరుగుట	...	435
----------------------------	-----	-----

అటువదియాఱవఅధ్యాయము.

శ్రీ హరి పాండ్రకవాసుదేవుని గాశీరాజును వధించుట	...	440
---	-----	-----

శ్రీ హరిచక్రము కాశీపురిం గాల్పుట	...	443
----------------------------------	-----	-----

అటువది యేడవఅధ్యాయము.

ద్వివిదుండను వానరుని రాముఁడు వధించుట	...	444
--------------------------------------	-----	-----

అటువదియెనిమిదవఅధ్యాయము.

రాముఁడు హస్తినగరమును గంగలోఁ ద్రోయఁబూనుట	...	448
---	-----	-----

అటువదితొమ్మిదవఅధ్యాయము.

శ్రీ కృష్ణమహిమము నెఱుంగ నారదుఁ డరుచెంచుట	...	451
--	-----	-----

దెబ్బదియవఅధ్యాయము.

శ్రీ హరి సభామండపము నలంకరించుట	...	462
-------------------------------	-----	-----

నారదాగమనము	...	467
------------	-----	-----

దెబ్బదియొకడవఅధ్యాయము.

ఉద్ధవుఁడు కృష్ణునకు రాజసూయవిషయము నెఱింగించుట	...	470
--	-----	-----

దెబ్బది రెండవఅధ్యాయము.

ధర్మరాజు హరికి రాజసూయయాగము నేయుశలంపుఁ జెలుపుట	...	477
---	-----	-----

దెబ్బదిమూడవఅధ్యాయము.

రాజులు శ్రీ హరిని స్తుతించుట	...	483
------------------------------	-----	-----

దెబ్బదినాల్గవఅధ్యాయము.

రాజసూయప్రవృత్తి	...	487
-----------------	-----	-----

శిశు పాలవధము	...	490
--------------	-----	-----

దెబ్బదియైదవఅధ్యాయము.

నభలో దుర్యోధనుఁడు భ్రమమొందుట	...	493
------------------------------	-----	-----

విషయము.

పుట.

సాల్వకథారంభము	...	493
సాల్వని గృష్ణమూర్తి వధించుట	...	502
దంతవత్సని హరి వధించుట	...	507
రాముఁడు పల్వలుం జంపి తీర్థయాత్రఁ జేయుట	...	511
కుచేలునిచరిత్రము	...	515
శ్రీకృష్ణుఁడు కుచేలునియడుకులు భక్షించుట	...	534
శ్రీకృష్ణులు కురుక్షేత్రమునకు సూర్యగ్రహణనిమిత్త మరుగుట	...	540
శ్రీహరి గోపికలకు జ్ఞానోపదేశముచేయుట	...	545
హరివత్సులు పాంచాలికిఁ దమ పెండ్లివార్తలఁ బెలుపుట	...	547
మునులు హరిం జూడ నరుచెంచుట	...	553
మునులను వసుదేవుఁడు జ్ఞానము నడుగుట	...	557
వసుదేవుఁడు జన్మము లొనర్చుట	...	559
రామకృష్ణులు తల్లికి మృతపుత్రులను జూపుట	...	565
సుభద్రాకల్యాణము	...	568
శ్రీహరి శ్రుతదేవమిథిలాధిపతుల ననుగ్రహించుట	...	571
శ్రుతిగీతలు	...	577
విష్ణుభక్తిమాహాత్మ్యము	...	588
వృకాసురునకు వరమిచ్చి శివుఁడు కష్టముం గనుట	...	590
త్రిమూర్తులలో హరి యుత్కృష్టఁ డనుట	...	593
శ్రీకృష్ణార్జునులు చచ్చిన విప్రపుత్రులఁ దెచ్చియిచ్చుట	...	595
శ్రీకృష్ణలీలావర్ణనము	...	601

భూ మి క.

శ్లో. నిగమకల్పతరోర్గభితం ఫలం, శుకముఖా దమృతద్రవసంయుతం
పిబత భాగవతం రస మాలయం, ముహూ రహో రసికా భువి భావుకాః.

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకా లాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితమున్ సువర్ణ సుమనస్సుజ్జేయమున్ సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబు నై
వేలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు పుర్విక్ సద్విజశ్రేయమై.

వ్యా సు ని వి ష య ము.

శ్రీమన్నారాయణావతారంబని ప్రసిద్ధిం గాంచిన వేదవ్యాసభగవానుడు మొన్నటి ద్వాపరంబున సత్యవతీపరాశరులకు సద్యోగర్భంబునంబుట్టి పుట్టినంతన తండ్రియాజ్ఞం గొని దండకమండలుపులక్ ధరించి తపోవనంబునకు నరిగి బ్రహ్మర్షియై బ్రహ్మసాక్షాత్కారము గలిగించుకొని శ్వేతద్వీపంబున శ్రీమన్నారాయణ దర్శనంబు గావించి కృతకృత్యుండై శుకునివంటి పరతత్త్వజ్ఞునకుం దండ్రియై లోకోపకారార్థ మేకీభూతంబులైన వేదంబుల విభజించి తత్త్వావబోధకంబులగు బ్రహ్మసూత్రముల వినిర్మించి యంతంబోక యష్టాదశమహాపురాణంబులును, అష్టాదశోపపురాణంబులును రచియించి లోకంబుల నుద్ధరించె. మఱియు శ్రీమహాభారతము కురుపాండవదాయభాగమున్ బీజముగాఁ గొని గణపతి వ్రాయసకాడుగా హిమవత్పర్వతకందరంబునందుండి మూడుసంవత్సరములలో నటువదిలక్షలగ్రంథముగా నిర్మించి తనశిష్యులగు వైలజైమినిసుమంతుప్రభృతులచే దేవపితృది లోకంబులం దానిఁ బ్రచురించి మనభూలోకంబున వైశంపాయనునిచే నొకలక్ష గ్రంథము ప్రకాశింపజేసె.

అందు దేవదానవాదిలోకవిషయంబులును, భూగోళఖగోళవిషయంబులును, మన్వాదిసృష్టిక్రమంబులును, శబ్దవేదాంతాదిశాస్త్రమర్యాదలును, వంశావతారపూర్వరాజచరిత్రంబులును, రాజధర్మ - మనుష్యధర్మాపధర్మ మోక్షధర్మప్రభృతినానావిధధర్మంబులును, వృక్షశాస్త్ర - మనుష్యశాస్త్ర - భూగర్భశాస్త్రాదిప్రకృతి శాస్త్రంబులును, విద్యుచ్ఛక్తివిశేషంబులును, 'బాంబు సర్పిలైట్లు' శతఘ్నులు లోనగునద్భుతవిషయంబులును, వేయేల మనుష్యలోకమున కావశ్యకములై సర్వాధ్యాత్మికాధిభౌతికంబు లైనవిషయంబులును గ్రోడీకరించి వివరించె. శాంత్యానుశాసనాదిపర్వములలో సర్వవేదాంతచర్చలు గావించి లోకంబు సముద్ధ

రించి సర్వలోకవిశ్రాంతకీర్తివిశాలుండై కీర్తనీయుండయ్యె ననుట కావంతయు సందియంపడ నక్కఱలేదు.

అట్టి వ్యాసభట్టారకుఁ డొక్కనాఁడు సరస్వతీతీరంబున నేకాకిన్లు కూచుండి తనలో “నేను వేదవేదార్థధర్మంబులెల్లం దేటపడ భారతాదిగ్రంథములు రచించితిఁగాని”

శ్లో. అసంపన్నమివాభాతి బ్రహ్మవర్చస్య సత్తమః,
కిం వా భాగవతాధర్మా న ప్రాయే న నిరూపితాః,
ప్రియాః పరమహంసానాం తదేవహ్యచ్యుతప్రియాః
తస్యైవం ఖల మాత్మానం మన్యమానస్వఖద్యతః.

పరమహంసప్రియంబులు నచ్యుతప్రియంబులు నగుభాగవతధర్మంబులు విపులీకరింప నైతినిగదా? యని విచారించుచున్న సమయంబున నారదమహర్షి యటకుం జనుదెంచి నీదు మనోరథం బెఱిగితి. ఆధ్యాత్మికాదితాపత్రయ మ్మడఁగింపఁజాలి శ్రీమహావిష్ణుమూర్తివిలసితంబగు భాగవతపురాణంబు రచియించి కృతార్థుఁడవగుమని బోధించిన నతఁడు భక్తిరసప్రధానభగవత్కథాకలికల్పమహంబు నైహికాముష్మికశ్రేయఃప్రదంబు నగునమృతాపురాణము రచించి జన్మంబు సార్థకంబుగావించుకొనియె. అది గీర్వాణభాషం బ్రలిపాదింపంబడుటంజేసి తద్భాషాప్రవీణులకుఁదక్కఁ దక్కినవారికి సుబోధంబుగామి ముముక్షువులగు నాంధ్రమహాజనులకెల్ల నందుబాటులో నుండునట్లు బమ్మెరపోతనామాత్యుండు మృదుమధురంబుగా నద్దాని నాంధ్రీకరించె.

అది యాంధ్రమహాగ్రంథములలో నగ్రస్థాన మలంకరించుచున్న దన్న నతిశయోక్తి కాఁజాలదు.

పోతనవిషయము.

*బమ్మెరపోతరాజు నిజామరాష్ట్రములో నోరుగల్లు (వరంగల్లు) అను నేక

* పోతనామాత్యుఁడు కడపమండలములోనున్న యెంటిమిట్ట యను గ్రామంబున నుండిన వాఁడని చెప్పుచు నందుల కేదియో (ఎన్నియో) కల్పనలు చేసియున్నారు. పోతన తన గ్రంథములలో నేకశిలానగరమని వ్రాసికొనెంగాని యెంటిమిట్ట యని వ్రాసికొనలేదు. ఏకశిలానగర మెప్పటికి నొంటిమిట్టకాదు. శిల యన తాయిగాని మెట్టగాదు. ఏకశిలానగరము ప్రతాపరుద్రదేవుని ప్రధాన పట్టణమగు నోరుగల్లేగాని మఱియొకటికాదు. అతఁ డొకసోమోపరాగంబున నశ్రంకషశుభ్రసముత్తుంగభంగయగు గంగకుం జనియె నని వ్రాయఁబడియున్నది. ఒంటిమిట్టనమిషమున నట్టి గంగానది లేదు. పోతనచెప్పిన గంగానది గోదావరియే. గోదావరికి గంగ యని నామాంతరము గౌతమీ మాహాత్మ్యమున వ్రాయఁబడియున్నది. ఇదిగాక నైజామరాష్ట్రవాసులందఱును గోదావరిని గంగ యనియే వాడుదురు. పుణ్యదివసములయం దాయాప్రాంతములనుండి జను లాగోదావరీగంగకుం బోవునాచార మిప్పటికిని గలదు.

శీలానగరమునకు సమీపమందుండు నొకచిన్న గ్రామమున నుండినవాడు. నియోగి బ్రాహ్మణుడు, కొండిన్యగోత్రుడు, ఆపస్తంబసూత్రుడు. కేతనమంత్రికి లక్కమాంబకుం బుత్రుడు. అన్న తిప్పన, కొడుకు మల్లన. పరమభక్తుం డగునాతం డొక్కరాకానిశాకాలంబున సోమోపరాగంబురాకం దెలిసి తన గ్రామమున కుత్తరముగాఁ గొన్ని మైళ్ళదూరములోనున్న గోదావరినదికిం జని జలంబాడి తత్పులినతలంబున నాసీనుండై శ్రీరామమంత్రానుష్ఠానంబు గావించుచుండునంత శ్రీరామచంద్రుండు ప్రత్యక్షంబై మదంకితంబుగా భాగవతం బాంధ్రీకరింపుమని యానతిచ్చి తిరోహితుండయ్యెననియు, దానంజేసి సహజపాండిత్యము గలవాడయి యతఁడు భాగవతంబు శ్రీరామాంకితంబుగా రచించెననియుం జెప్పుదురు.

పోతన “పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్రసహజపాండిత్య” అని గద్యములో వ్రాసికొనినను, వానికవిత్యమందలి వ్యాకరణాదిసందర్భములంబట్టియు వ్యాఖ్యానములలోగూడ నన్వయింపనివిశేషార్థములు తాను గ్రహించి వివరించుటంజేసియు, అతఁడు గురుకులక్లిష్టుడై యిష్టదేవతానుగ్రహంబున ననవద్యవిద్యావైశద్యంబున విరాజిల్లె ననియే మనమూహించుట సమంజసము. మఱియు నతనింగూర్చి యనేకాద్భుతకథలు మనవారు చెప్పుచుందురు. అవి యెట్టివియైన నతఁడుమాత్రము పరమభక్తుండనియు, రసవత్కవియనియుం జెప్పక తప్పదు.

ఆమృహాకవి శ్రీమద్భాగవతము పదిరెండుస్కంధములను రచించి దాని నొకపెట్టలోఁ బెట్టి ప్రకటింప కుంచెననియు ననంతరకాలమున నందు గొంతకొంతభాగము ఖలిభూతంబగుటంజేసి వెలిగిండుల నారయాదు లాయాభాగములు పూరించినయుం దెలియవచ్చుచున్నది. ప్రతిస్కంధమందును పోతన పద్యముల నారయాదులపద్యము లక్కడక్కడఁ బడియున్నవనియే నాయభిప్రాయము. దశమస్కంధములోఁగూడఁ బెక్కులు పద్యములు నారయసింగనాదుల వున్నవని మన మూహించుట తప్పుకానేరదు.

అట్టి నారయాదులపద్యములందే దోషములు చూపట్టుచున్నవిగాని మహాకవియగు పోతనపద్యములలో లక్షణాదిదోషములు చూపట్టవు సర్వలక్షణ సారసంగ్రహమందు గూచిమంచి తిమ్మకవి

నీ. ఘనుడు పోతనమంత్రి.....గంగఁ

తే. రాజు మొదలగుకవివరుల్ శ తేజ మెసంగఁ

జెప్పి రాగ్రంథములయందె శ తప్పు లొదవె

గాని పోతకవీంద్రుని శ కవితయందు

లక్షణం బెందుఁ దప్పునా శ దక్షహరణ.

అని చెప్పినపద్యము నారచనమును సమర్థించుచున్నది. పోతనపద్యములలో నెటనే నట్టిదోషము చూపట్టిన నది సంస్కర్తదోషమే యని త్రికరణ శుద్ధిగాఁ జెప్పఁగలను.

తాండవ కృష్ణ భాగవతము.

అట్టి పోతనామాత్యునిభాగవత మన్నితీయమై యించుమించుగ నైదు వందలసంవత్సరములనుండి మనయాంధ్రసోదరులహస్తము లలంకరించి పూజింపఁ బడుచున్నది. పోతనభాగవతము ఖ్యాతిం గాంచుచుండ చానికై వేటొకభాగవతము నెట్టి మహాకవిప్రాసినను ఖ్యాతిం గాంచు టరిదియే. కాని, సింగన, గంగన, యెఱ్ఱన, మల్లనాదులకవిత్వ మాకవిత్వములోఁ గలిసి వలసినపట్ల సీరసముం దోపించుచుండుటంజేసియు, మూలానుసారముగా నొక్కచక్కనిభాగవతము మృదుమధురశైలితో నెవరేనొక్కమహాకవి సర్వసుబోధకముగా రచించు టొప్పునని నే నెన్ని యోనాశ్చనుండి తలంచుచుండువాడ.

ఇంతలో రామాయణాదిమహాకావ్యములు రచించి ఆంధ్రవాల్మీక్యాది బిరుదవిభ్రాజమానులగు కావ్యస్మృతితీర్థ జనమంచి శేషాద్రిశర్మ గారు భాగవత మాంధ్రీకతంపఁబూనినట్లు వినియుంటి. వినిన కొంతకాలమునకే దశమస్కంధము మొదట రచించి ముద్రించుటయును చానికే గృతీసమర్పణమహోత్సవము జరుగుటయును, ఆయుత్సవమునకు నేను గడపపురంబునకుఁ బోవుటయును దటస్థించినది. ఆనందర్థమునఁ దిరుపతిపురవాస్తవ్యులును నాకు మిత్రులు నగు బ్రహ్మశ్రీ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు మూలముతో సరిచేయుచు సీగ్రంథమును బోతనగ్రంథమును గొంతకొంత పఠించి సభ్యుల నానందవార్ధి నోలలాడించిరి. కాని యందు నాపేరు పఠించుట తులసీవనములో గంజాయి మొక్కనాటినట్లయి నాకానందము కలిగింపలేదు.

లేదని నేను శర్మగారినిఁ జెందనాడియు శ్రీగుండూరాపు ప్రభృతులవలుకు లంజేసి యెట్టెట్టులో సమాధానపడితిని. అప్పటికి దీనికిఁ బీఠిక వ్రాసి ముద్రింపఁబడకుండుటచే నేను దీని కవతారిక వ్రాసియున్నానని చెప్ప నంతలో శర్మగా రానంద భరితాంతరంగులై నాకుఁ బుస్తక మిచ్చి పదిపదునైదుదినములలో నుపొద్దాతము వ్రాసింపుండని కోరిరి. నేను నాయసమర్థతను వితిర్కించుకొనక మీసెలపు ప్రకార మట్లే వ్రాసింపుదునని బాసయిచ్చితిని. కాని కడపనుండి వచ్చినది మొదలుకొని కూర్చుండుటకును లేచుటకును శక్తిలేనట్లు వ్యాధి నన్ను బాధించునదైనది. దానంజేసి వాగ్దానప్రకారము వ్రాయఁజాలనైతిని. ఇప్పటికి నట్టిసితి యందేయున్నను గవిగారు నన్ను వేగిరించుటంజేసి యెంతో వ్రాయఁనెంచిన నాసంకల్పమునకు వికల్పముగావించుకొని యొక్కింతగానే వ్రాయఁబూనితి. ఇందలి నాయసమర్థతకుఁ బండితులు నన్ను మన్నింతురుగాక.

శ్రీ శేషాద్రి శర్మ గారి చరిత్రము

శ్రీ శేషాద్రి శర్మ గారు బ్రహ్మాండాద్యనేకమహాగ్రంథము లొనరించినవారు. వారి నెఱుంగనియూర్పుఁ డుండఁడని నేనెఱుఁగుదు. అయినను బీరికలు వ్రాయు నప్పు డించుక కవి నెఱింగించుట యాచారముగానం జెప్పుచున్నాఁడ.

శర్మ గారు నెల్లూరుమండలంబునఁ బినాకినీతీరంబునఁ బురాణప్రసిద్ధమైన కలువాయ యనుపురంబున జన్మించినవారు. తెలగాణ్యపు(తెలుఁగునాటి)వైదిక బ్రాహ్మణులు. వారిపూర్వు లెల్లజనులకు మంచివారుగా నుండుటచే జనమంచివారని పేరుపొందియున్నవారు. వేదశాస్త్ర శ్రోతము లెఱింగినవారు. కాశ్యపగోత్రులు. తండ్రి సుబ్రహ్మణ్యము. తల్లి కామాక్షిదేవి. శర్మగా రాజవయేట నుపనీతులై విద్యాభ్యాసమునకై కడపపురంబునకువచ్చి పదునొకండవయేటఁ గావ్యములు చదువుచుఁ గొందఱు బై రాగులు దోడుపాటుచూపఁగా వారింగూడి కాలినడకతో నాలుగుసంవత్సరములకుఁ గాశీపురిం జేరి యటఁ గొన్ని సంవత్సరములు విద్యాభ్యాస మొనర్చి పిదప విజయనగరమందును, కసిమికోటయందును శ్రుతినేత్రము (జ్యోతిషము) యోగసాంఖ్యాదివేదాంతవిషయములును గ్రహించి స్వపురంబునకు వచ్చి పెండ్లి చేసికొని యొరుల నాశ్రయించి ధనార్జనముచేసి సంసృతిసాగింప నిచ్చలేనివారై కడపపురంబు నందలి యాంగ్లపాఠశాలం దెనుఁగుపండితులై కాలక్షేపముచేయుచు స్కందపురాణాంతర్గతంబైన మధురచరిత్రముం దెలుపుహా లాస్యమాహాత్మ్యమును, బిమ్మట లలితోపాఖ్యానంబును, బ్రహ్మాండపురాణంబును, శ్రీమద్రామాయణంబును, శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వంబును, బ్రహ్మపురాణంబును, సర్వమంగళాపరిణయంబును, విహంగవిజయంబును, విచిత్రపాదుకాపట్టాభిషేక, పాండవాజ్ఞాతవాస, రామవనవాసంబు లనునాటకంబులును, స్వప్నయాత్ర, నీతి సింధువు, నీతిరత్నాకరము లోనగువచనప్రబంధములును క్రమముగా వ్రాసి తాండవకృష్ణుడను తమ మొదటిపేరుతో శ్రీమద్భాగవతమునంతయు సాంధ్రీకరింప నెంచి మునుమున్న యీదశమస్కంధము 610 రాయల్పుటలుగలిగి 5200 వేల పద్యములతో విరాజిల్లునట్లు మహాగ్రంథముగ రచించినారు.

శర్మ గారు శ్రీవిద్యోపాసకులు. వారికిని నాకును నావిషయమున నొక్కంత సతీర్థత్యము కలదు. ఇది మాకుఁ గలసంబంధము. మాకు సమక్షమునఁ దాత మనుమలవరుసలు చెల్లుచుండును. పరోక్షమున మాకుఁగల యనుబంధ మపారమై యుండుననుట సత్యదూరముకాదు. ఆధునికకవులలో బహుగ్రంథములు నిర్మించిన యుత్తమకవులలో వీరగ్రస్థానము నలంకరితురని చెప్పుటకు సంశయింప నక్కఱ లేదు. సనాతనధర్మతత్పురులగు శర్మ గారు స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానము లొనర్చు టెప్పుడో నియమాతిక్రమణముగాకుండఁ బ్రత్యహమును బాఠశాలకుం బోయి వచ్చుట యెప్పుడో యిన్ని గ్రంథములు వ్రాయుట కవకాశము గలిగించుకొనుట

యెప్పుడో యని విచారించినవారికి వీరి గ్రంథరచన విస్తయముతోఁపింపకమానదు. కావుననే వీరు పరదేవతోపాసనాసక్తచిత్తులుతత్కరుణాకటాక్షపాత్రులు నని సర్వమంగళాపరిణయశీతికలో బ్రహ్మశ్రీ నాగపూడి కుప్పస్వామయ్యగారు వ్రాసిన వాక్యము సమర్థించుచు వారియభిప్రాయముతో నే నేకీభవింపఁచుచున్నాను. వీరి కిప్పటికి సుమారు రేబది నాలుగు సంవత్సరముల నయస్సుండినను ముప్పది సంవత్సరములవయస్సుగలవానివలె సద్యశ్శత గ్రంథకల్పను లగుదురని చెప్పుట తిశయోక్తి కాదు. తొల్లి పిల్లలమట్టి పినవీరభద్రకవికి జేదోడువాడోడై సరస్వతియొచ్చి గ్రంథములు వ్రాసెనని వినుచున్నారము. అట్లే వీరికిని పరదేవత సాహాయ్యము చేయుచున్నదేమో యనుతలంపు కలుగుచున్నది.

మఱియు నిక్కవిచంద్రు లింక నెన్నిమహాగ్రంథములు రచించి యెన్నికృతి సమర్పణోత్సవములు సలిపి మముబోంట్ల నట కావ్యానించి యెంత శ్రమపెట్టి నున్నారో తెలియదుగాని, మాకుఁ గడపపురంబునకు “నీజనుటక్కట్టు” పుచ్చుకొనుటయే మంచిదని తోచుచున్నది. వీరి గ్రంథరచనాపాటనముంజూడ నేనింతవాడ నంతవాడ ననుగరువంబుగల పరులకుఁగాదుకాదు నాకుఁ గన్ను కుట్టినట్లుగానే యుండును. కాని నిజము చెప్పనలసివచ్చినప్పుడు ఇన్నే సిపేలపద్యములుగల యిన్ని మహాగ్రంథములు వ్రాయుట సామాన్యకవికి సులభసాధ్యముకాదు గావున ఏరిని శేషామరావతారమనియే చెప్పవచ్చును. శేషుఁ డొరులకు హానిచేయునేమో యని సంశయంపడ నక్కఱలేదు వీరు శేషాద్వైత కవీశ్వరుల శీర్షంబునం బెట్టి కొని భక్తాభీష్టప్రదులగుచు సర్వజనస్తోత్రపాత్రులగుచున్నారనుట స్వభావోక్తియే.

ఆంధ్రీకరణకారణము.

వీరు భాగవతోత్తములు గావున భగవద్భక్తిని బ్రతిపాదించు నీభాగవతమును వ్యాసభగవానులు బహుగ్రంథములు రచించినప్పటి రచించినట్లే రచించుటకుఁ దొరంగిరిగాని, పోతనామాత్యునికన్న మిన్నగా రచించి లోకంబును మెప్పింపఁగల మనుగరువంబునం గాదని వీరిపీఠికలోని:—

ఉ. బమైరపోతనార్యుఁ డొగి ॥ భాగవతమును దెన్దొనరెచ్చె; మో
దమ్మలరార దానిఁ గవిత్తల్లజు లెల్లరు సంతసంబు శీ
ర్షముల దాల్తు; రట్టి కృతీసత్తమముం దెనిగించు తేల గ
ర్వమునఁ గాక యంచుఁ దెగిపల్కుఁడీ బుధులార! మ్రొక్కెదన్.

ఉ. రాముచరిత్ర మెల్లఁ గవిరాజులు మెచ్చుఁగఁ దెన్దొనర్చి శ్రీ
ధాముఁడు ముక్తిసాధుఁడు విధాతృముఖామరపూజితుండు నౌ
తామరసాక్షుడివ్యచరితంబును వ్రాసితి; వాంఛితం బిదే;
నామదిఁ గల్గె నంచుఁ గవినాయకు లెల్లరు నమ్మఁగాఁదగున్.

చ. పలువురు పండితోత్తములు శ భాగవతార్థము లిట్లు లంచు ని
 స్తుల మగుపాండితీమహిమ శ తోడుగ వ్యాఖ్య లొనర్చి రం దొగిం
 దెలిపినయర్థభేదములు శ తెల్లనఁ దేటపడంగఁ గూర్చుఁగాఁ
 దలఁచితి నిందుఁ గన్పడెడుతప్పల దిద్ది కృతార్థజేయుఁడి.

ఈపద్యములవలనఁ దెలియుచు నేయున్నది. ఇందలికడపటిపద్యమునఁ దెల్పి
 నట్లు భాగవతార్థప్రభావము లిట్టివని పండితులు వ్రాసినవ్యాఖ్యానార్థభేదములను
 దెనుఁగువారికిఁ దేట తెల్లంబుగావించుటకే వీరిసంకల్పమని తెలియుచున్నది. ఇంతి
 యకాని పోతనకవీంద్రునితోఁ బోటీచేయుటకని పొరపాటునకైన నేవాచాలుఁ
 డును బలుక సాహసింపఁడని నానమ్మకము.

మఱియు ననేకస్థలములయందుఁ బోతనాదులు మూలము నతిక్రమించిరని
 మన మెఱుంగుదుము. యథామూలార్థ మెఱింగించుటయు నిక్కవియాశయమే.
 ఇట్లు చెప్పుటచేతఁ గవితయందే బండ్డారము నుండఁబోదని పాతకమహాశయు
 లూహింపరాదు. వీరికవితాకన్య పోతనవైఁ బోటీచేయ లేదేమోకాని, నారయా
 దులవైఁ బోటీచేసి మేటి యనిపించుకొనక మానదని ముమ్మాటికిం జెప్పుచు
 న్నాను. బమైరపోతనామాత్యుఁడు.

ఉ. బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమలకావ్యకన్యకం

గూళల కిచ్చి యప్పడుపుకూడుభుజించుటకంటె సత్కవుల్

హాలికు లైన నేమి గహానాంతరసీమలఁ గందమూలకౌ

ద్దాలికు లైన నేమి నిజదారసుతోదరపోషణార్థమై.

అని చెప్పుకొన్న వాఁడయినను భోగిసీదండకమును (ఇది యొక వేశ్యం
 గూర్చి వ్రాయఁబడియున్న యసత్కావ్య మనంబడుగ్రంథము) సర్వజ్ఞసింగమహీ
 పాలునకుఁ గృతియిచ్చినట్లును విందుముగాని మనశేషాద్రిశర్మగారు తాము
 వ్రాసినయేచిన్న గ్రంథమైన ధనాశంజేసి నరులకుఁ గృతియిచ్చినట్లు వినము.
 పరమేశ్వరభక్తి తత్పరుండగుశర్మగా రీదశమస్కంధము:—

క. ఓంకారరూపునకు నిర,హంకారజనాంతికస్థితాత్మనకుం గృ

ష్టాంకితపరనామునకుక, సంకటహరునకును సుప్రసన్నాస్యనకుక.

అని శ్రీకృష్ణాంకితముగావించి ధన్యులై తనజన్మము సార్థకముచేసికొనిరని
 చెప్పనొప్పు. వీరికిఁ గృష్ణుఁ డనిన, రాముఁ డనిన, విష్ణు వనిన, శివుఁ డనిన, శక్తి
 యనిన నొక్కటియేకాని భేదాభిప్రాయము లేదని వారియాశ్వాసాంతపద్యముల
 వలనను, నితరగ్రంథములవలనను దెలియవచ్చుచున్నది.

గ్రంథశైలి

ఇక శైలిగూర్చి యిండుక ప్రశంసించెద. శర్మగారికవిత్వము నాతికఠిన మృదుమధురమై శబ్దాలంకారశోభాయమానమై పండితపామరజనహృదయంగ మంబై చదువరుల కానంద మాపాదించుచుండును. పదలాఠిత్యంబును, ధారా శుద్ధియు, శయ్యాపాకవృత్త్యాదులును సముచితంబులు. ఓజఃప్రసాదమాధుర్యాని కావ్యగుణంబు లిందు మెండుగాఁ గానంబడుచుండు. వీరికవిత్వము ద్రాక్షపాకము గాక నారికేళపాకముగాక రెండింటికి మధ్యమమనందగు కదళీపాక మనందగు. వీరికవిత్వమం దొకవంతు తెనుఁగుపదములును రెండువంతులు సంస్కృతపదములు నుండును. వీరు శృంగారాదిరసములకన్న భక్తిరసము చక్కగాఁ బ్రదర్శించి యున్న వారు. ఈదశమస్కంధమునందు శృంగారవీరాదిరసము లక్కడక్కడ మనోజ్ఞములుగ వర్ణింపఁబడియున్నవి.

శృంగారరసము

చ. కలువలవాసనల్ మిగుల శ గందపుఁబూతల చెల్లుమించు దో
రలజముఁ గృష్ణుఁ డొక్కవ్రజసారసనేత్ర భుజంబుఁ జేర్చఁగా
నెలమిని మూనుకొంచుఁ దగ శ నింతి శరీరము హృష్టరోమమై
వెలయఁగ ముద్దు పెట్టుకొనె శ వెన్నుఁడు దన్ను బహూకరింపఁగన్.

వీరరసము

చ. హరియును దోర్మగంబున మహాసురు నాతని బిట్టు పట్టి వే
ధరణిఁబడంగఁ ద్రోచి సురతల్లజు లభ్రమునుండి, చూడ నా
శరుని వధించె నెప్పగిది శ జంపుదురో పశువుజనంబు ల
క్కరణినె యంతద్వారమును శ గప్పినతాతని జిన్ని బాలురన్.

కరుణరసము

ఉ. ఒక్కముహూర్తమాత్రమున శ నుగ్రతరంబుగఁ జొట్టముట్ట నిం
కెక్కడిజీవితం బనుచు శ నెంచుచు గోధనగోపకార్పకుల్
దిక్కటి భీతిఁజెంది బలదేవయుతుం డగుకృష్ణుఁ జేరి నీ
వాక్కడవే మహార్తి గను చున్నమముం దయఁ గావఁజాలుదౌ. ౧౨౪౧ ద.

అద్భుతరసము

సీ. కనులు విప్పఁగ లేని శ కసుగందుగా నున్నయప్పుడే గురుబలం శ బొప్ప మించు
నట్టి పూతన యంకరమందుండి చనుఁబాలుప్రాణాళితో శరీరంబు వయసుఁ
గాలుండు హరియించుకరణిఁ బీల్చెనుగదామూఁడుమాసంబుల శ యీడునాఁడె
శకటంబుక్రిందను శ శయనించి తానుండ పయిఁబడవచ్చినబండి నట్టె

తే. యేడ్పుచుం గాలడన్నంగ ఓ నిడ్డపాద
హతికి నాబండి తలక్రిందు ఓ లగుచుగ్రిందఁ
బడుచుఁ గూలెను వత్సరప్రాయ మలరు
తఱిని గ్రిందను గూర్చుండ ఓ దనుజుఁ డొకఁడు.

హాస్య ర స ము

శా. నీపత్నీరుహా మిద్ది పూజ్యతమమై ఓ నిత్యంబు వైమానిక
స్త్రీ పూజ్యంబయి యొప్పు మీర లబలల్ ఓ చిత్తంబునం దించుకే
వ్యాపారాంతరముల్ తలంపక మహాభక్త్యుద్ధతివచ్చి మీ
మీపుట్టంబులు చేకొనుం డభిరుచిఁ ఓ మేలొందు మీ కెంతయున్.

భ యా న క ర స ము

సీ. స్తనయిత్తు సంతతి ఓ దారుణభృతిమీఱ విద్యుత్ప్రతాననీరవితతి మెఱయఁ
దీప్తమారుతవితతి ప్రేరితంబులై జలదంబు లొక్కటఓ సలిలశర్క
రావళిఁ గురియంగ ఓ నామండఁ బీడించె స్తంభంబులనుబోలు ఓ సతతవర్ష
ధారలు గురియంగఓధాత్రియంతయు జలమయముగాఁ గన్నడఁపఱియునతము
తే. నున్నతంబును గనరాకయుండె నొక్క, విధముగా వృష్టిధారలు వెలయుచుంట
మిక్కుటంబుగ వాతంబుఁపించుచుంట, పశువు లెల్ల ను వడవడఁపడఁకఁదొడఁగె.

భీ భ త్వ ర స ము

చ. కనుఁగొని తేజమెల్లను వికావికలై చన నాతురంబు పై
కొనఁ బ్రమదంబు వీడి చనఁ ఓ గోరికయంతయు వమ్ముగాఁగ నా
నన మొగి నెండిపోవఁగ మఱనంబునఁ గుందుచు నున్నచైద్యునిం
తని వచియింపరాని బహుళౌర్తిని బ్రుంగినవానిఁ జూచుచున్.

రా ద్ర ర స ము

ఉ. పంచకమధ్యసంస్థనిజభాగముఁ గైకొనిపోవుసింగమ
ఘ్రాంతక రాజలోకము నరహీనపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగాఁ
గాంచనఁచేలుఁ డాబలముఁఖప్రకటాహవశూరులెల్లఁ బొ
మ్మంబొగి బ్రోత్సహింపఁగ నృపాత్మజఁ గైకొనిపోయె మెల్లనన్.

భ క్తి ర స ము

సీ. హైరణ్యగర్భాదు ఓ లగుయోగులార్యాత్మికాధిభూతములకు ఓ నాధిదైవ
తమునకు సాక్షివై ఓ తగవానికెల్ల నం తర్యామివై నియంతృపు నగు నినుఁ
గొలుతును! కర్మ యోగులు కొండ టింద్రాది బహుదేవతాస్వరూపమున నలరు
నిన్నై శ్రయ్యావిద్యనియతిమైఁ బెక్కుయజ్ఞముల నారాధింతు ఓ సర్వరూపుఁ

తే. డవుగ వెలయుదుగానఁ గగడంగి జ్ఞాను, లై నకొందలు బహురూపశమైన కర్త
 వితతి నీయందె యర్పించివిమలమైన, యుపశమముఁ గొని సత్సమాధిపరిణతిని.

ర స ని రూ ప ణ ము

మఱియు నిం దుపమానోత్ప్రేక్షాద్యలంకారములు నిండియున్నవి. గ్రంథ
 విస్తరభయంబున వాని నుదాహరింప మాని రుక్మిణీకళ్యాణములోని కొన్నిపద్య
 ములు చూపుచున్నాను. చిత్తగింపుడు.

చ. గలగల మ్రోగు నందియలకాంతుల నగ్రతలంబు గ్రమ్మచున్
 వెలికిని బాటుచుండ నొకకవితగఁ బాదము లుర్విమోపుచున్
 లలితమరాళ రాజగతులన్ మఱపించుగతుల్ చెలంగ నా
 లలనయు శ్యామనాదగి విలాసము మూర్తిధరించినట్లుగన్.

చ. కనఁబడి దేవమాయ యొక్కొ శ కానియెడన్ ధర నిట్టి రూప మొ
 ప్పూనె యని గుంపుకూడి యశముల్ దిశలం దగువీరులెల్ల మో
 హినియె యటన్నయూహ తము శ నెంతయు నేఁచగ జూచి చూచి నె
 మ్మనముల మోహమంది రభిమానము వీడి తదేకనిష్ఠులై.

మ. కులదైవంబును బ్రాక్తనాచరణభంగుల్ పూన్నిఁ బాటించు నా
 చలముం బన్ని స్వకీయశోభలను గృహస్థస్వామి కర్పించుచున్
 గలహంసైకగతుల్ చెలంగఁ జను నాకంజాక్షి వీక్షించి రా
 జిలుతత్తాపముచేఁ ద్రపామిళితమై శ చెల్వారు వాల్చుపులన్.

మ. తమచిత్తంబులదైర్యము న్వదలి వింతం బూనియుండంగ భూ
 రమణుల్ కేల ధరించియున్న గురుశ్రస్త్రప్రాతముల్ జాతీ పే
 గ మహిం బర్వంగ దంతిహోటకశతాంగశ్రేణిపై నుండి మో
 హము ముంపన్ ధరణీస్థలిం బడిరి యంత్రాళి నివ్వడంబించుచున్.

మ. తరుణీరత్నము పద్మకోశనిభపాదద్వంద్వమున్ మెల్లనన్
 ధరణిన్ సోకఁగఁ జేయుచున్ మనమునం శ దైత్యారి రాకన్ నిరం
 తరమున్ గోరుచుఁ జూర్ణకుంతలవితానం బాస్వప్నంబుపైఁ
 బరంగన్ డాపలిచేతిగోళ్ళ తుదలం శ బల్లారు పోద్రోయుచున్.

(తాండవకృష్ణభాగవతము.)

మ అలినీలాలక బూర్ణచంద్రముఖ నేణాక్షిం బ్రవాలాధరిం
 గలకంఠిన్ నవపల్లవాంఘ్రియగళిం శ గంధేభకుంభస్తనిన్
 బులినశ్రోణి నిభేంద్రయాన నరుణాంభోజాతహస్తా మహా
 త్పలగంధిన్ మృగరాజమధ్యఁ గని విభ్రాంతాత్మ లై రందలున్,

వ. మఱియు నయ్యింతి దరహాసలజ్జావలోకనంబులం జిత్రంబు లేమఱి, ధైర్యంబు దిగనాడి, గాంభీర్యంబులు విడిచి, గౌరవంబులు మఱచి, చేష్టలు మాని, యెఱుకలుడిగి, యాయుధంబులు వైచి, గజతురగరథారోహణంబులు సేయ నేఱక రాజులెల్ల నేలకువ్రాలి రాయేణలోచన తననామకరనఖంబుల నలకలు దలఁగఁ ద్రోయుచు నుత్తరీయంబు చక్కనొత్తుచుఁ గడకంటిచూపులం గ్రమంబున రాజులొకంబు నాలొకించుచు.
(పోతనభాగవతము)

ఇట్లు స్వభావోక్తులతోఁ దాండవకృష్ణభాగవతము విరాజిల్లుచున్నది. ఇంక మూలానుసరణములంగూర్చి

శ్లో. ఏకాయనోసా ద్విఫలస్త్రిమూలశ్చతురసః పంచశిషః షడ్భాతా,
సప్తత్వగప్తవిటపానవాక్షోదశచ్ఛదో ద్విఖగో హ్యదివృక్షః. ఆ. ౨ శ్లో. ౨౮
దీనికి వివరణముగ నున్నభాగముఁ గనుఁడు శ్రీశర్మగారిరచనము—

సీ ఈప్రపంచమె యాదిశ్రవృక్షమై యొప్పారువ్యష్టిసమష్టిదేహమగు నద్ది
ప్రకృతియే దానికిఁ శ బాదగుసుఖదుఃఖములను పండ్లవి రెండుఁగలిగియుండు
సత్త్వరజ స్తమసస్సంజ్ఞకగుణములు మూఁడును దానికి శ మూలములగు
ధర్మార్థకామముల్ శ తగుమోక్ష మన నాల్గురసములౌ భూరుహారాజమునకు

తే. నిందియము లైదు శబ్దాదు శ లెఱుఁగఁజాలు
విధము లగుఱుత్తు దప్పియు శ విఫలశోక
మోహజరలును మృతి యనఁ శ బొలుచు నాఱు
నూర్పు లనెడుస్వభావంబు శ లొప్ప మఱియు.

౨౬

సీ. త్వజ్ఞాంసపథిర మేదస్సులు మజ్జయు నస్థులు శుక్లంబు శ ననెడు నేడు
థాతువుల్ పైపారల్ శ భూతపంచకమనోబుద్ధ్యహంకారముల్ శ పోల నెనిమి
దియు విటములు మఱియు నవరంధ్రముల్ నవకోటరములు ప్రాణము నపాన
మును వ్యానముసమానశమును దానమునుగృకరమునాగదేవదశ్రుములుకూర్చు

తే. మును ధనంజయమును నాఁగఁ శ జనునివి పది
పత్రములు జీవుఁ డీశుండు శ పఱులగును
నీప్రపంచాఖ్యభూరి మహీరుహమున
కిట్టిదానికిఁ నీశుండ శ వీవెకావె.

౨౭

గో పి కా వ స్త్రా ప హ ర ణ ఘ ట్ట ము.

అత్రాగత్యాబలాః కామం స్వస్వం వాసః ప్రగృహ్యతాం,
సత్యం బ్రవాణినోనర్త యద్యాయం వ్రతకర్షితాః.

౧౧

న మయోదితపూర్వంవా హ్యనృతం తదిమే విదుః,
ఏకైకశః ప్రతీచ్ఛధ్వం సహవా తనుమధ్యమాః.

౧౨

తస్య తత్త్వేలితం దృష్ట్వా గోప్యః ప్రేమపరిప్లుతాః,

ప్రీడితాః ప్రేక్ష్య చాన్యోన్యం జాతహాసా న నిర్యయుః.

౧౩

చ. అన్యతము నే వచింప నని శ యందలు వీర లెటుంగుడు త్వసుం
గొనుడు సుమధ్యలార ! యివి శ గోపనంబు లొక్కొక్కరే జనం
బున నలుదెంచి కైకొనఁగఁగబోలును గుంపుగఁ గూడి యొనఁ జే
కొనఁదగు దీన నెద్ది మదిఁ శ గోరుదురో యటుచేయఁగాఁదగునె. 1363 ౧౧

చ. అని యిటు లాపరాత్పరుఁడు శ హర్షమునకొ బరిహాసవాక్కులకొ
వనితలు చక్కఁగా వినఁగఁ శ బల్కిన గోపిక లట్టైప్రేమవా
హినిని మునింగి యొండొరుల శ నెంతయుఁ గాంచుచు లజ్జపెంపునకొ
మనములనుండి ప్రీతి యొకమాడ్కిని నవ్వుగ వెల్వడం గడువె. 1364 ౧౨

చ. జలములనుండి వెల్వడఁగఁ జాలకఁయందె చసించియుండి రా
జలరుహనాథుఁ డిప్పగిది శ సంతస మొప్పఁగ మాటలాడ నా
పలుకులు స్వీయచి త్తములఁ శ బల్విడి లాగఁగఁ గంతదప్పుతీ
తలసలిలాంతరాళమునఁ శ దద్దయు మేసులు కంప మొందఁగనె. 1365 ౧౩

శృ మం త కో పా ఖ్యా న ము

క్షీణసత్వః స్విన్న గాత్రస్తమాహతీవ విస్త్రితః ౨౬.

జానే త్వాం సర్వభూతానాం ప్రాణ ఓజస్సహోబలం,

విష్ణుం పురాణపురుషం ప్రభవిష్ణుమధీశ్వరం.

౨౭ సం. భాగ. అ. ౫౬

.....సత్త్వంబు క్షీణింపఁ గాయమెల్ల

స్వేదబిందుయుతంబయిఁ చేష్ట లుడుగ, విస్తయం బంతొ గడువ సకవిష్ణుభునిఁ జూచి.

చ. పలికె మహాత్మ! భూతములపంక్తికే బ్రాణము నీవె, ప్రాణం
క్తులకుఁ బ్రవృత్తిసత్వమును శ దోరపువేగము ధాంకాఖ్యమా
బలమును నీవె యం చెటుంగువాఁడ సనాతనపూరుషుండవై
చెలఁగి యధీశ్వరుండవయి శ జిష్ణుడవై తగుదీవె సత్ప్రభూ!

459

సు భ ద్రా క ల్యాణ ము

సోఽపశ్యత్తత్ర తాం తన్వీం యతిః కన్యాం మనోహరాం,

ప్రీత్యుత్కుల్లేక్షణాత్తస్యాం భావతుభిం మనో దధే

౬

స్థాపితం చకమే వీక్ష్య నారీణాం హృదయంగమం,

హసంతీ ప్రీడితాసాంగా తన్న్యస్తహృదయేక్షణా.

౭

తాం పరం సమభిధ్యాయ న్నంతరంప్రేచ్ఛ రద్దనః,

నలేభే శం భ్రమచ్చిత్తః కామేనాతిబలీయసా.

౮

- ఉ. వీరవతంసచి త్తముల శ వేడుక నిట్టటు లూఁగులాడఁగాఁ
జారుతరాంగసంగతిని శ జాణతనంబునఁ జేయుకన్యకా
కారమహార్హరత్నము నోగాదిగఁ గాంచుచు నేత్రకంజముల్
భూరితరంపుఁ బ్రీతిమెఱుఁ శ బొంకముగా వికసిల్ల నల్లనన్. ౫౪ 2037
- ఉ. జవ్వనులందు మిన్నయగుఁడౌస్థలి నూతనసృష్టియా నిదే
యివ్వనితావతంస మొకఁ శ డే లభించినఁజాలదే సుఖం
బవ్వల వేటొకండు గలదంచుఁ దలంపఁగనొనె యంచు లో
జవ్వనిపై విరాళిఁగొని శ స్వాంతము నిల్పెఁ గలంగుచున్ గడున్. ౬ 2038
- ఉ. ముద్దులగుమ్మ యామె ననఁబోడుల మెత్తనిమానసంబులం
దద్దిర! సమ్మదాన్వృతము శ హరితరంబుగ నిండఁజేయుచున్
ముద్దుఁడువోలె నున్నయల శ మోసపుసంయమిఁ గుంతిసూను న
ట్లోద్ధికఁ గాంచి కన్దోనల నొప్పెడుసిగ్గున నుంత నవ్వుచున్. ౭ 2039
- ఉ. ఆనవమోహనాంగుపయి శ నాత్మహృదక్షిసరోజయుగ్గమున్
బూనికమీఱ నిల్పి పతిబుద్ధిఁ జెలంగినదయ్యె నిట్టు లా
మానిని మోహనాంగుడును శ మాననికోర్కులనుండి రా పృథా
సూనుడు నన్ను మిన్నయి శ శోభిలునట్టి సుభద్ర నెంతయున్. ౮ 2040
- చ. మదినిదలంచుకొంచు నొకకమాడ్కి మరల్పంగ రాక యెప్పుడున్
గదురునితాంతకామమున శ గాఢతరం బగుతాప మొందుచున్
మదవతిసంగ్రహించి చనుఁమార్గ మదెయ్యదో యంచు నెంచుచుం
టఁ దనకు రామముఖులు కడంగి యొనర్చెడు నట్టిపూజలన్. ౯ 2041

భ్రమరగీతలు

- శ్లో. మధుస! కితవబంధో! మాస్పృశాంఘ్రిం సవత్సాన్తిః
కుచవిలులితమాలా కుంకుమశ్శశ్రుభిర్నః,
వహతు మధువతిస్త న్తానిసీనాం ప్రసాదం
యదుసదసి విడంబం యస్య దూత స్త్వ మీదృక్. ౧౨ శ్లో. 47వలభ్యాయము.
- చ. ఓమధుపా! తలంపఁగితవోత్తమబంధువ వీవు మానవ
త్నీ మదిరేక్షణాకుచయతిస్ఫుటవీడితపుష్పహారస
క్తామిత కుంకుమాంకితములై తగుమీసల నన్నదంఘ్రులన్
గోముగ ముట్టకుండు మికఁ శ గోరకుమా నతిపూర్వకంబుగన్. 2642
- చ. విను మొకమాట యమ్మధుసవీరుడు శ్రీమధురాపురేస్థ మా
నిసులప్రసాదమే సతము శ నెమ్మి వహించును గాక మాదయన్
గన ఫలమేమి యాతనికిఁ శ గల్లును యాదవులున్న యోలగం
బునఁ బరిహాసపాత్రమగుఁ శ బో హరి నెయ్యము మాట లేటికిన్. ౧౩ 2643

శ్లో. యదనుచరిత్రీలా కర్ణపీయూషవిప్రు
టృక్పదదనవిధూతద్వంద్వధర్తావినష్టాః,
సపది గృహకుటుంబం దీనముత్సృజ్య దీనా
బహవ ఇవ విహంగా భిక్షుచర్యం చరంతి.

౧౮ శ్లో. ౮౨ ఆధ్యా.

సీ. ఆమహాపూరుషు శ నమలచరిత్ర లీలాహ్వయ కర్ణామృతైకబిందు
మాత్ర మే యొకసారి శ మమతద్రావినయంత ద్వంద్వధర్తంబులఁ శ బాసి లోక
సంసక్తి వదలి యాక్షణమ దీనం బగుగృహకుటుంబము వీడి శ యెల్లుభోగ
ములఁ బాసి హంసవక్షులరీతి భిక్షుచర్య జరపుచుండును శ ప్రమరవృత్తి!
తే. హరిణవధువులు మృగయుని శ దగునెలుంగు, మగనికంతరపంబనిమొదలఁచి
విశ్వసించి తదంబకఁ వేదనలఁబ, డెడు తెఱంగునఁ గుటిలాత్ము నుడులను విని. ౧౮

రు క్తి ణి తో న ర్తో క్తు లా దు ట

శ్లో. రాజప్రతీప్సితాభూపై క్లోకపాలవిభూతిభిః,
మహానుభావైః శ్రీమద్భి రూపాచార్యబలోర్జితైః. ౧౦
తాన్ప్రాప్తానర్థినో హిత్యా చైద్యాదీన్ స్తరదుర్తదాన్,
దత్తా భ్రాతృ స్వపితృ చ కస్తాన్నో వప్యపేక్షసమాన్. ౧౧

క. ఓరాజప్రతీ! మును నినుఁ, జారుతమం బైన రూపసంపదబలమున్
జౌరుషము దిగధిపాలక, సారై శ్వర్యంబు గలుగు శ జనపతులు తమిన్. ౯౫. ౮౩౮
అ. ౬౦

క. కోరిరిగద? వారలు ను, శ్రీరంజితులాఘ్యలండు శ శిశుపాలాదుల్
భూరమణేంద్రులుగద? య, వ్యాసలు నినుఁ బండ్లి యాడుకవాంఁగులు వెలయన్.
౧౦. ౮౮౬ అ. ౬౦

క స్తరమదము పొంగఁగా వ, చ్చిరిగాదే? మఱియు నీదు శ జ్యేష్ఠప్రియసిః
దరుఁ డగు రుక్మిణుఁ దండ్రియు, ధరణీశుల కీయ మదిని శ దలఁచిరి కాదే.
౧౦౪ ౮౮౭. అ. ౬౦

చ. సములగువారిభూమిపతిశ త్తములన్ విడనాడి వారితో
సములముగాని మమ్ముఁ దమి శ సంధిలఁగా వరియించితేలాకొ?
ప్రమదలయందు మేటివయి శ భాసిలు సుభ్రు! నిరంతరంబు భూ
రమణులకున్ భయంపడుచు శ రత్ననిధిన్ శరణంబు వేడెదన్. ౧౦౫. ౮౮౮

మఱియు నీ గ్రంథమున ననేకవర్ణనములు మనోహరములుగాను, కొన్ని
గీర్వాణభూయిష్ఠములుగాను, కొన్నియాంధ్రభూయిష్ఠములుగాను పొడకట్టు
చున్నవి. శ్రీకృష్ణుని కైశవక్రీడాభివర్ణనములయందును గొన్నియితరఘట్టముల
యందును దీనికిని బోతనభాగవతమునకును గొంతవ్యత్యాసము కొన్నికొన్ని చోట్లఁ

గానిపించును. అది శర్మ గారిలోపమని యెంచుటకు వలనుపడదు. వీరు మూలము ననుసరించినారు. పోతన మూలము ననుసరింపలేదు.

ఆ మూ ల క ము

ఆ. అలసితివి గదన్న యాకొంటివి గదన్న, మంచియన్న యేడ్పుమాను మన్న
చన్ను గుడుపుమన్న శ సంతసపడుమన్న, యనుచుఁ జన్ను గుడిపె శ నర్భకునకు.
(పోతనభాగవతము)

శ్లో. రుదంతం సుతమాదాయ యశోదా గ్రహశంకితా,
కృత్వా స్వస్త్యయనం విప్రైః సూక్తైః స్తనమపాయయత్. అ. ౭ శ్లో. ౧౧
ఉ. అంత యశోద చన్దుడువ శ కర్భకుఁ డేడ్పు తెఱింగి పుత్రు న
త్యంతముదంబునం గొనుచు శ నాతనికీఁ గ్రహ మేదో సోకె న్
చింతను గాంచి బ్రాహ్మణులఁ శ జెచ్చెఱుఁ బిల్వఁగఁ బంచి పీడ యా
వంతయుఁ గల్గకుండునటు శ లర్భకుఁ గావుఁ డటంచు వేడినన్.
(తాండవకృష్ణభాగవతము.)

ఇట్లమూలకములఁ బోతనకృతయందుఁ బెక్కుతావులఁ గనుఁగొననగు.

ఇట్లేదశమస్కంధమంతయు నాంధ్రీకరింపఁబడినది. మఱియు ననేకవిషయము లీ గ్రంథమునుండి వ్రాయఁబడినవియున్నను నాకుంగలయనారోగ్యముంబట్టియు, శర్మగారు కచ్చలోఁ గంతులువేయించుటంజేసియు, దిజ్ఞాత్రసూచకంబుగావించుచు స్థాలీపులికన్యాయమున నిట్లు సంగ్రహించి విషయము సూచించినాఁడ. మహాకవియగు శేషాద్రిశర్మగారు పరమభాగవతోత్తములు గావున నీదశమ స్కంధముతోఁ దృప్తిపొందక భాగవతమంతయు నామూలాగ్రముగ మూలాను సరణముగా నాంధ్రీకరించి యాంధ్ర సోదరులయాదరణమునకుఁ బాత్రులై లోకా తీతయశోవిశాలు రగుదురు గాకయనియు, వారి కాయురారోఽవ్యైశ్వర్యములు పరమేశ్వరుఁ డను గ్రహించుఁగావుతమనియుఁ గోరుచు నిందలినాలోపములు మన్నింపుఁడని పండితప్రకాండులం బ్రార్థించుచు నింతతో విరమించుచున్నాఁడను.

రాజమహేంద్రవరము }
25.3-36.

ఇట్లు,
శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి.

శ్రీః.

శ్రీమద్భాగవతాంధ్రీకరణప్రయత్నము

శ్లో. కారుణ్యకర్పరకటాక్షునిరీక్షణేన తారుణ్యసంవళితశైశవవైభవేన,
ఆపుష్టతా భువనమద్భుతవిభ్రమేణ శ్రీకృష్ణచంద్ర శిశిరీకురు లోచనంమే.
పరమభాగవతోత్తములారా!

చంచలం హి మనః కృష్ణ ప్రమాథి బలవద్దృఢం,
తస్యాహం నిగ్రహం మన్యే వాయోరపి సుదుష్కరం.

38

అనునద్దనునిప్రశ్నమునకు

అసంశయం మహాబాహో మనో దుర్నిగ్రహం చలం,
అభ్యాసేన తు కాంతేయ వైరాగ్యేణ చ గృహ్యతే.
అసంశయాత్తనా యోగో దుష్ప్రిప ఇతి మే మతిః,
వశ్యాత్తనా తు యతతా శక్యోఽవాప్తముపాయతః.

39

3౬

అను శ్రీకృష్ణపరమేశ్వరు నుత్తరము గీతోపనిషత్తునందుఁ గనంబడుచున్నది. భగవద్వాక్య మేకాలమునందును వ్యర్థముకాదుకదా. ఈభగవదుక్తి ననుసరించి మానవులసంకల్పములు క్షణక్షణవిలక్షణములనియు మనశ్చాంచల్యమే యందులకుఁ గారణమనియు యోజింపవచ్చును. ఒకప్పుడు మనస్సు నిలుకడగా నుండుటకు వేటొకతటి నిలుకడగాంచమికిఁ గారణము ప్రాగ్జన్మకృతకర్మమే కారణమనవలయు. ఏదియుఁ గర్తృసిద్ధాంతమునకు లొంగకతప్పదు. ఒకప్పు డాకర్తము మానవున కొక్కవిషయమున మితిమీరినయుత్సాహమును గల్పించుచు, నాకార్యమే పరమపురుషార్థమని తోఁపఁజేయును. ఇతరు లద్దానిని నిస్సారమని యాక్షేపించినను ఆతఁ డద్దాని వదలక సాగించుచుండు. ఎల్లరు చేయుకార్యము లిట్లే యని యెఱుంగవలయు. దీనింబట్టియే లోకమున ననేకవిధాభిప్రాయములు కలుగుటయు, నొకరికార్యము నింకొకరు మెచ్చుకొనక దూషించుచుండుటయు నాచారముగా సాగుచుండును. కర్తృసిద్ధాంతతత్త్వ మెద్దియని యాలోచించువార లొకరికార్యముల నాక్షేపింపరని నావిశ్వాసము.

సత్కార్యము లనేకవిధములు. అందొక్కటి యొకనికి నుత్తమముగాఁ దోచును. వేటొకని కది విరుద్ధముగాఁ దోచును. ఉత్తమమని యంగీకరించు వారు నుందురు. కావుననే మహాత్ములు

యే నామ కేచిదిహ నః ప్రథయంత్యనజ్ఞాం
జానంతి తే కిమపి తాన్ ప్రతి నైష యత్నః,
ఉత్పత్స్యతే హి మమ కోఽపి సమాసధర్మః
కాలో హ్యయం నిరవధిర్విపులా చ పృథ్వీ.

అని వక్కాణించిరి. అనఁగా నితరు లంగీకరింపరని జంకి సత్కార్యమును మాన రాదనియు శాస్త్రము శిష్టులు సంగీకరించినఁ జాలుననియు నిందలి సారము. నే నీ సిద్ధాంతమునే యాశ్రయించువాఁడనని విన్నవించుచున్నాఁడను.

శ్రీమద్రామాయణము నాంధ్రీకరించినపిదప శ్రీకృష్ణచరిత్రమును వ్రాయఁ దగు ననుసంకల్ప ముదయించెను. బ్రహ్మపురాణముఁ దెనిగించినఁ జాలదా యని యడుగువా రుందురు. శ్రీమద్భాగవతమునఁ దశమస్కంధమునఁగల శ్రీకృష్ణ చరిత్రమున విశేషవిషయములు గలనని పెద్దలందురు. దానంజేసి దశమ స్కంధము నాంధ్రీకరింపఁబూనితి. అనంతపురమునందు దొంతనమువారికళా శాలయం దాంధ్రపండితులగు బ్రహ్మశ్రీ ప్రయాగ పేంకటరామశాస్త్రిలు గారు మిక్కిలి ప్రోత్సహించిరి. నాశక్తికొలఁది వ్యాఖ్యానముల సన్వయించు కొని వానిసారమును గ్రహించి తెనిగించితిని. అనేకాథములుగా వ్యాఖ్యాతలు వ్రాసినతావులఁ బ్రకృతకథ కేసి చక్కగా సంబంధించునని నానందోదానినే వ్రాసితిని. నాశక్తి కనురూపముగా మూలమును వదలక వ్రాసితినిని నా విశ్వాసము. ఏపద్యమునఁగాని బాగుండిన నది వ్యాసమహర్షి దే యనియుఁ దక్కినది నాదే యనియుఁ బెద్దలు గ్రహింతురని వేడువాఁడను. భాగవతమును యథా మూలముగాఁ దెనిగించి పోతనమహాకవివిఖ్యాతి గణింప నేంచితినిని కొందఱు హింపవచ్చును. అట్టి యభిప్రాయమే నాకు లేదనియు, నున్న నమృది యశక్యమని నేనెఱుంగుదననియు సాధుమతులు విశ్వసించురుగాక.

తెనిగించుతఱి మూలమున గూఢముగా నున్న యర్థమును విస్తరించి పాఠకులకుఁ దెలుపుట కవిలక్షణము. మక్కికిమక్కియన్నట్లు, ముక్కస ముక్కోళ్ళి అన్నట్లు తెలియింపరాదు. తనకుఁ దెలిసినయంతయర్థమును లోకుల కెఱింగింపవలయు. రహస్యములు రహస్యములుగ నే యుంచవలయు ననుట మంచిదిగాదు. మూలార్థ మెఱుంగఁజాలనివారలకే యాంధ్రీకరణ ముపయోగించును. కాని యది మూలమునకంటె గతినముగనున్న లోకుల కెట్లుపయోగించును? మూలమున నున్న కొన్ని పదములు తెనుఁగునవ్రాసిన శ్రుతి కలుపుగా నుండును. వరాహోహ, రంభోరువు లోనగునవి. అట్టివిశేష్యములకుఁ బదులు మఱొకపద ముపయోగింపవచ్చు. దాన నాగ్రంథమునకుఁ గొంత రాఁబోదు.

ఉ. ఒక్కెడఁ జక్కనొ పదము నొక్కటి యుంచిన ముచ్చటౌ మఱిం

కొక్కెడ నున్న దాననగ న ముంచి రచించిన ముచ్చటౌ మఱిం

కోక్కెడ నున్నదాని నటు లుంచి రచించిన ముచ్చటోనుగా

మక్కికి మక్కి యన్నటులు ల మార్చిన కావ్యము శ్రావ్య మెట్లగున్.

అని యిక్కాలముననుండుమహాశయలే తెల్పియున్నారు. అయ్యది న్యాయ్యమే యని యంగీకరించువారిలో నే నొక్కడను.

శ్రీకృష్ణచరిత్రముగల దశమస్కంధము వ్రాసినపిదప నేకాదశస్కంధము కూడఁ దెనిగించిన మేలనునాశయము కలిగె. పెక్కండ్రు నన్నిక్కార్వమునకుం బురికొలిపిరి. శిష్యకూటముం జేర్చుకొని తెలియనిధర్మముల నుపదేశించుచు మతాంతరద్వేషముఁ బుట్టించి వారిని గుమార్దమున నడువఁ జేయు కపటయోగులు శ్రీభక్తులు పాపండులు నగుమహానీయులదారి నాశ్రయింపక తెలిసినవియో తెలియనివియో సద్విషయములు మునికల్పితగాథలు తెనిగింపుకార్యమునఁ బ్రవర్తించుట మేలని యూహించువాడను. స్వమతములు మంచియుద్దేశముగలవనియే నాసంపూర్ణ విశ్వాసము. కాన మతాంతరధర్మములఁ దూషింపక యిక్కార్వమున దేహయాత్రగడపు టుత్తమమని తలంచి పెద్దలయాశయము నవలంబించి యాకార్యమునకుం బూనితిని. ఇంతకుముందే ప్రారంభించి పూర్తినిొందించిన విచిత్రరామాయణము, కలివిలాసము పూర్తినిొందింపనున్న హృదయానందము ముద్రించు ప్రయత్నము చేయకముందే ఏకాదశస్కంధ మారంభించితిని. భగవదనుగ్రహమునఁ బెద్దలయాశీర్వాదబలమున నెఱవేఱునేని ధన్యుడను. కర్తగతుల నరయ నర్హులెవరు? 'గహనాకర్తణో గతిః' అని భగవంతుడే తెల్పినపు డద్దాని నెఱుంగఁ దివురుట పెఱ్ఱితనముగాక మఱేమగును? అట్టి భగవత్స్వరూపమగుకర్తము నాచే నిక్కార్వమును జేయించునయేని కృతకృత్యుడనే. మహాశయ లిక్కార్వము నామూలమునఁ గాఁదగునని యాశీర్వాదింతురుగాక. "కిం వా ప్రార్థనయా పరోపకృతిషు స్వాభావిక స్తద్గుణః" అన్న పెద్దలసూక్తి యున్నదిగాన నేను విశేషించి వారిని ప్రార్థింపనక్కఱలేదు.

నేను శాక్తుడనని పెక్కండ్రుందురు. ఏయుద్దేశమున వారట్లనిరో నేఁబలుకఁ జాలను. భగవంతుడు భక్తు లేరూపమునఁ దన్ను ధ్యానించిన నారూపముననే వారికిం దగినయ ట్లనుగ్రహించును.

“ఉపాసకానాం కార్యార్థం బ్రహ్మణోరూపకల్పనా”

అని మహాత్ములే తెలిపిరి. ప్రకృతి యనఁగా భగవద్భిన్నముకాదనియు భగవదిచ్ఛాశక్తి యనియుఁ బ్రకృతిపురుషుల వేఱుచేయ నెవ్వరికే సాధ్యము కాదనియుఁ జంద్రచంద్రికలకు నగ్నిక దాహికాశక్తికి నుండుసంబంధమే ప్రకృతిపురుషులకుం గలదనియుఁ పెద్దలనుండి చిఱుతప్రాయమునందే గ్రహించితిని. కానఁ ద్రిపుర సుందరి భక్తుడనని వ్రాసితిని. స్త్రీరూపము భగవంతునిది కాదనుపెద్దల కొక్క

నేమస్కారము. అపక్షమున నాతనిమహత్త్వమే యొగిరిపోవును. సర్వము తానైన మహాత్మునకు భేదమేమి? ఒక్కొక్కరి కొక్కొక్కరూపమునం నిష్ఠము. దానినే భగవద్ద్రావముగా భావించి యుపాసించు టు త్తమముకాని యని భగవత్ప్రీతి కరముకాదు; ఇది యగుననుట మంచిదికాదు. ఒక్కరూపమునందే ఒక్కచిహ్నము నందే యతనికిం బ్రీతియుండునే నతడును మనదంటివాడే. ఇట్టివాదముచేయు వారే కపటనాటకసూత్రధారు లనబడుపాషండవలని తెలుసువాంలలో నేను నొక్కడను.

శ్రీభాగవతమున దశమస్కంధము ప్రాసి శ్రీకృష్ణున కర్పించినని. సర్వముగ శాపరిణయము శంకరున కర్పించితిని. శివకేశవులకు భేదమే లేదనువాడను. కావున నొక్కపేరుతోఁగాక పెక్కునామములతో నాపరమాత్మనే బ్రతీకరింతును. అన్ని నామధేయము లామహాత్మునకుం గలవని నాసిద్ధాంతము. “ప్రణమేద్దండవ ద్భూమావాశ్వచండాలగోఖమే” అని భాగవతము నేకాదశస్కంధమునను,

విద్యావినయసంపన్నే బ్రహ్మణే గవి హస్తినీ,
శుని చైవ శ్వపాకే చ పండితాస్సమదర్శినః,
సర్వభూతస్థమాత్మానం సర్వభూతాని శాస్త్రని,
ఈక్షతే యోగయుక్తాత్మా సర్వత్ర సమదర్శినః.

అని గీతాశాస్త్రమునందును గనబడుచున్నది. దీనిభావమేమి? భగవద్భిన్నము లేదని కదా. ఇట్టిబుండ నేరూపమున నాపరాత్ముని ధ్యానించిననేమి! త్రపుర సుందరీరూప మాసదమాత్మదనియే నాయాశయము. ఇట్లుండ నేనెట్టిశాస్త్రుండనో సర్వజ్ఞులగుమహాశయు లే యుపహింతురుగాక. తొంత రొంతమైనను శ్రీకృష్ణాంకిత మైనను బరమేశ్వరాంకితమనియే నే తెలుతు. ఈభావముననే యీ భాగవత భాగము శ్రీకృష్ణాంకిత మునరించితిని.

భాషాంతరీకరణము.

ఇక నాయాం శ్రీకరణ మెట్టిదో యిందుక విన్నవించును.

మూ. ఇత్యుక్తస్స ఖిలః పాపో భోజానాం కులపాంసనః,
భగినీం హంతుమారబ్ధః ఖడ్గపాణిః కశ్యపగ్రహీత్.
తం జిగుప్సితక్షర్తాణం నృశంసం నిరపత్రపద,
వసుదేవో మహాభాగ ఉవాచ పరిసాంత్వీయన్.

32

33 అధ్యాయం.

చ. అనుటయు నాలకించి ఖిలధడై యథురూపుడై భోజపంశపాం
సనుడును వై నకలసుడు నిశితకృపాణముఁ జేతఁ బుని యి
ట్లొసరుచు టింతయేఁ బొనఁగునొక్కొ యటంచుఁ దలంప కాగ్రహం
బునఁ దర్వరఁ బాటి యాభగిని 1 పూజ్యమహోహరకేశబంధమున్.

౪౩

చ. కరమునఁబట్టె; నవ్విధముఁ గాంచి స్వజన్మమునన్ వియచ్చురో
 త్కరములు సాధువాద్యములఁ గ మ్రవిభూతియుతుండుగా నగున్
 ధరణి నటంచుఁ దెల్పుటను న దామరసాతుండు పుట్టఁజాలు భా
 గ్యరతిని గాంచుటన్ శమముగల్గిన యావసుదేవుఁడల్ల నన్. ౪౪

తే. ఏవఁగల్గించుకార్యంబు న నిట్లుచేయఁ, దలఁచి యున్నట్టిక్రూరునిఁ గ దన్ను నింద
 చేయుదురు మానవులటన్న నీసిగ్గులేని, యాతురునిసామమార్గవాళ్యములుపలికి.

మూ. శ్లాఘనీయగుణశ్శూరైర్భవాన్ భోజయశస్కరః,
 స కథం భగినీం హన్యాత్త్రిన్ద్రయముద్వాహకర్షణి. ౩౭

చ. మనమున బౌధచేసెడు కుశమార్గముఁ గ్రోధము మాప నెంచి మె
 త్తనిపలుకులో చెలంగఁ దనఁతాలిమి యెంతయుఁ గార్యకారియై
 కనఁబడఁబల్కె; భోజకులకమ్రయశస్కర, శూరవారమా
 న్యనిఖిలసద్గుణాకర! విశనందగు నాపలు కొక్కఁ డిత్తటిన్. ౪౬

క. నీవు కులీసుండవు మఱి, భూవిభుఁడవు స్త్రీని జంపఁజోలునె యందున్
 దేవకి నీతోఁబుట్టువు, పావనియు నవోధయునగు న భావింపు మెదన్. ౪౭

తే. అఁడుతోఁబుట్టువును జంపఁనర్హ మగునె, యందు నిప్పుడె పెండ్లియైశయాసులక్ష
 ణములతోఁ గూడియున్న నిశమమతఁజూపఁ, దగినదేకాని చంపఁగారదగదుసుమ్ము

మూ. మృత్యుర్జన్మ వతాం వీర దేహేన సహ జాయతే,
 అద్యవాద్దిశతాంతే వా మృత్యుర్వై ప్రాణినాం ధ్రువః.
 దేహీ పంచత్వమాపన్నే దేహి కర్తానుగో వశః. ౩౮

చ. మరణము భీతిదంబగుట న మామకవిగ్రహరక్షణార్థ మై
 తరుణిని జంపనండ నిట న ధర్మము నెంచుట యెట్లు లందువో
 నరవరపుత్ర కా! విచుము న నాపలు కొక్కటి దేహధారులై
 పరఁగెడువార లెల్లరకు న వర్షముతోడనె మృత్యు వొప్పుజూ. ౪౯

ఉ. ఇప్పుడొ నూఱురత్నరము న లేగిన యప్పుడొ ప్రాణికోటికిన్
 దప్పక కల్గ మృత్యు విది న తథ్యము; దేహము వంశతంగనన్
 జొప్పడియున్న కర్మగతిఁ న జొక్కుచు దేహి స్వతంత్రహీనతన్
 దెప్పున నూత్న దేహమునఁ న దేజము నించుచు బ్రాక్తనాంగమున్. ౫౦

మూ. ఏక దం క్రిడమానాస్తే రామాద్యా గోపదారకాః,
 కృష్ణో మృదం భక్షితవానితి మాత్రే న్యవేదయన్. ౩౯

సా గృహీత్వా కరే పుత్రముపాలభ్య హితైషిణీ,
యశోదా భయసంభ్రాంత ప్రేక్షణాక్షమభిషత.

3>1

యశోదా.—

కస్తాన్త్రదమదాంతాత్త౯ భవాన్ భక్షితవాన్ రహా,
నదంతి తావకా హ్యేతే కుమారాస్తే గ్రభోఽప్యయమ్.

3౬

శ్రీకృష్ణః—

నాహం భక్షితవానంబ సర్వే మిథ్యాభిశంసినః,

యది సత్యం గిరస్తస్మి సమక్షం పశ్య మే ముఖం.

3౭

యద్యేనం తస్మి వ్యాదేహీత్యుక్తస్య భగవాన్ హరిః,

వ్యాదత్యావ్యాహితైశ్వర్యః క్రీడామనుజబాలశః.

3౮

కిం స్వప్న ఏతదుత దేవమాయా కిం వా మదీయో బత బుద్ధిమోహాః,

అథో అముష్యైవ మమార్భకస్య యః కశ్చనోత్పత్తిక ఆత్మయోగః.

౪౨. అథ్యా. ౮.

చ. మనమున నెంచి వేచని కుమారుని జేత గ్రహించి సాధ్వసం

బునఁ గనుదోయి తొట్రిలఁగఁ శ బొల్పుగుదృష్టులఁ ద్రిష్టు నడులుం

గనఁబడ నున్న యాకొడుకుఁ శ గాంచి చలాత్తక! యెంటిపాటునం

దినితి వదేల మృత్తనుచుఁ శ దెల్పరి బాలకు లంచుఁ బల్కుచున్.

౫౩౪

క. వినిపించె నీదు నగ్రజుఁడును దీనిం జక్కనని కళకున్ బెదరింక

విని యంబా! మన్నును నే, దినలే దిబాలకులును శ ధీవిరహితులై.

౫౩౫

చ. అన్యతములాడి రిద్ది నిజమైనను వీరిసమక్షమందు మో

మును బరికింపు మీవె యటఁ శ బొల్పున్ వాసన యెద్ది నీమనం

బునకె యెటుంగనో; ననినఁ శ బూనిక నన్నులమిన్న యట్టులై

నను ముఖముం గనంబఱపు శ నాయన! చూచెద నీదుసత్యమున్.

౫౩౬

క. అనిహతపరమైశ్వర్యంబునఁ దగి భగవంతుఁ డగుచుఁ శ బొలుచు హరియు నో

రును విప్పి చూపెఁ గ్రీడామనుజార్భకుఁ డొట నిట్లు శ మాహలముఖమున్.

చ. కనఁబడుచున్న దేమి యొకొ శ కారణ మీయది స్వప్న మాన్ మే

ల్కొని యిటులున్న దానఁగద శ కూడునె స్వప్న మటంచు నెన్నఁగాఁ

గనుకనె దైవమాయ యనఁగఁ దగునద్దియె యేని యెల్లరున్

గనుఁగొనియుండు రిద్దియును శ గాదిది నాదగుబుద్ధిమోహమా.

౫౪౨

సీ. బుద్ధిమోహమయేని ఓ పూనికఁ బెక్కుపర్యాయముల్ గాంచిన ఓ నల్లె నాకుఁ
గనఁబడుచుండుట ఓ గాదది; యీబాలకునకు స్వభావమై ఓ మనసుచేత
సూహింపరానిదై ఓ యొప్పెడు నాత్మయోగం బగునంచు నిక్కరణి నెంచి;
మూ. వనం చ తతోక్మలగోభిరంజితం జగౌ కలం వామదృశాం మనోహరం.

౪ అథ్యా. ౨౯

చ. మనుజవరేణ్య యందుఁగలమాధపుభావ మెటుంగు టొప్పు నా
వనితలు సంతసించునటు ఓ వామనమూర్తి పరాత్పరుండు త
న్ననములఁ గామరాజ మనుమానితబీజము నాటె వేణునా
దనియతి దేశికుండువలెఁ ఓ దాపము లంతము నొందునట్లుగన్. ౧౬౬౦

గూఢార్థముగా భావాన్వదీపిక వ్రాసెను. దాని ననుసరించి వ్రాసితిని.

మహామతులారా! స్థలీపులాకన్యాయము ననుసరించి నాపద్యములను
మూలమును జూపితిని. ఈవిధముగనే తఱచుగా వ్రాసియుందునని తమ
రూహింపఁగలరు. ఇందెన్ని యో ప్రమాదములుండు. వానినెల్ల నాయందుఁగల
వాత్సల్యమున నాకుం దెలిపి నాచేతనే సవరింపజేసి పుణ్యముగట్టుకొందురని
వేడువాడ. తమవంటిసాధుసత్తముల నింతకంటె విశేషించి ప్రార్థింపనక్కఱ
లేదు.

కృతజ్ఞత.

ఈ గ్రంథముద్రణమునకు నెంతో దోడుపడిన శ్రీరాజా వెలుగోటి సర్వజ్ఞ
కుమారకృష్ణయార్యచేంద్ర బహదూరువారికిని, మ-రా-రా-శ్రీ పాణకా గోవిందరెడ్డి
గారికిని, (డిస్ట్రిబ్యూటర్లు ఉపాధ్యక్షులు) నాపని తమపనిగా నామేలు తమమేలుగా
భావించి నాకు సకలవిధములఁ దోడ్పడుచు భాషోద్ధారకులై దిగంతవిశ్రాంతకీర్తి
విరాజమానులగు మ-రా-రా-శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిలుగారికిని, నేను
గోరినంతనే బహుకార్యభారమగులయ్యును బదులుమాటచెప్పక యుపోద్ఘా
తమువ్రాసి సకాలమునఁ బంపిన కవిసార్వభౌములు శతాధికమహాగ్రంథకర్తలు
నగు బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలుగారికి నేతస్తూలమున నాకృతజ్ఞతం
దెలుపుచున్నాను. అచ్చుకూర్ప మొదలిడినదాదిగా వానిని దిద్ది నాకెంతయో
తోడ్పడి కృతీసమర్పణోత్సవకార్యమున సకలభారమును వహించి నాకెంతో
యూటటఁగల్పించిన చిరంజీవి కావ్యపురాణతీర్థ విద్వాన్ జనమంచి వేంకట
సుబ్రహ్మణ్యశర్మకు (హైస్కూలునం దాంధ్రపండితునకు) నాయాశిష్యములగు

దెలుపుచున్నాడను. ధనదాతలగు మహాశయులపావననామ ధేయముల సుత్సవ
చరిత్రమునఁ దెలిపియున్నాడను. అట్టి యుదారస్వభావులకును, నాయుత్సవ
మున కెంతోతోడ్పాటుచూపిన కడపనగరవాసులగుమహాశ్వులకు నాకృతజ్ఞత
నేతన్నాలమునం దెలుపుచున్నాడను. ఇంకఁ బెంచి ప్రాయ సమర్థుడనుగాని నేను
నాయపరాధసహస్రముల మన్నింపుడని పండితాఖండలులఁ బ్రార్థించుచు సీవిష
యమునుండి విరమించుచున్నాడను. నా యీలేఖనిని గ్రంథాంతముల ప్రాయఁ
ద్రిప్పుచున్నాడను.

నిందతు నందతు వా సన్నసూయురనసూయురత్ర కిం తేన
యత్సన్తానసగమనాయైవేదం మమ తు పాథేయమ్.

అని విన్నవించు సజ్జనపాదారవిందభజనానందసాంద్రుడు,

జనమంచి శేషాశ్రయశర్మ.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ పరమేశ్వరాయ నమః

శ్రీతాండవకృష్ణ భాగవతము

పీఠిక.

— దేవతాదిస్తుతి. —

మన్తాన్యతమంబు జ్ఞానదము సూచ్చిన్తోదయాపంబు ప
ద్మోమావాక్షతిసంతతార్చితము శ్రుత్యుక్తప్రభావంబు స
ర్వామర్త్యస్తుతిరాజవర్ణితము ధ్యానాధీన మోంకారస
ద్ధామావాసము నైన దివ్యమహాముఖః ధ్యానింతు నిష్టాప్తికై. 1

శా. మాయంగూడి ప్రపంచస్పృష్ట్యవనముల్ ధూయించుకార్యంబుఁ దాఁ
జేయం బూని యజాచ్యుతేశులను సంసిద్ధాహ్వలం దాల్చి దు
ర్జేయుండై సకలాధికుం డగుచు జేరజే లెల్లఁ గీర్తింప నా
మ్నాయంబుల్ వినుతింపఁ బూజ్యతముండై ధూమండు నై నాశితా
పాయుండై తనయంతవెల్లు సగుణాబ్రహ్మంబు సేవించెదన్. 2

మ. ఘనమై పొల్చువిరాట్టునాశయము నికకం బిట్టిదే యంచు లో
కనికాయంబు విచిత్రరీతి వెలయంగఁజేసి లోకేశులక
వనజాతాసనవిష్ణుశంకరులు నాఁ ధూమంతుల గన్నట్టివా
రిని నిర్మించి యెసంగు శ్రీలలిత నిర్మిత్తం దలంతున్ మదిన్. 3

శా. ఎందుం జూచినఁ దాన యాచు నెవరే ధూమంతు లర్పించినక
డెందంబందు విశేషశాస్త్రహితమా ధూమంతుల ధూమం
నందస్ఫారసుధాసముద్రమున ముగ్ధంజేసినక వారికిం
పొందం గోర్కుల నిచ్చుదేవిని జగదూర్వహేశ్వరిం గొల్చెదన్. 4

సీ. అద్భుతశక్తి మూలాధారచక్రైకగత యయి యా విధి గ్రంథిజెండి
మణిపూరచక్రైకమధ్యస్థునందుండి కమలనేత్రగ్రంథి ధూమంతుల
గావించి యాజ్ఞాఖ్యోక్తమ్రచక్రాంతరాశస్థయై వివిధవిలాసగతులఁ
దనరి రుద్రగ్రంథిదళనంబు గావించి మఱి సహస్రారకమలవసతిని

తే. గాంచి యమృతధారలఁ గురియించుచుఁ దగి
నవ్యవిద్యుల్లతాసమానప్రభ వెల

యంగ పట్టుక్రములపైన శ నధివసించి
యలరు శివకామసుందరి శ దలతు మదిని.

5

మ. పరమేశాజ్ఞను మాళిఁ దాల్చి జగముల్ శ పాలింపఁగా భార్యనీ
సరిదీశాత్త జసాయమై వెలయ నంగచచ్చక్తి దుష్టాత్మలఁ
గురుచక్రంబునఁ జెండి ధర్మమున కేఁడోభంబు లేకుండఁ గా
చు రమాకాంతుఁడు భ క్తవత్సలుఁడు కాశచుంగాక నన్నెప్పుడున్.

6

మ. వనజాతాతుని గార్యసిద్ధికి నదేబ్బంగిం బ్రనర్తింపఁ జే
యనగుం దద్విధిఁ ద్రిష్పచుక్ మునిసమాశరాధ్యాప్తికేజ్ఞు
వనజాతాకృతి నొప్పువీతమున దేవవ్రాతముల్ గొల్వ నొ
ప్పునతార్తిప్రశమైకదక్షుఁ గొలుతుక్ శ భూతాఘమాతక్ రమన్.

7

చ. గరళమహాస్త్రికంఠమునఁ శ గమ్రునిభూషణమై వెలుంగ శీ
కరఘణిహారకంఠనిశికాయము నత్సకరంబులండు నుం
దరముగఁ గన్పడం దనయశంతమహాద్భుతశక్తి యొత్తయుక్
నిరుపమమై చెలంగఁదగు శ నిర్మలమూర్తి భజితు శంకరున్.

8

చ. అనిశము సర్వమంగళయై శ యై పరమేశ్వరువామహావ్యవహ
దనుపమలీల నుండి జగదంబ యనక్ నుతిఁ గాంచి దప్తమ
ర్దనగురుకార్యసంగతి సతం బలరాచుచు సత్కృపాబ్ధి నా
ఘనతపహించి లోకములఁ శ గాచెడుకామకళాంబుఁ గొల్పెదన్.

9

ఉ. నిత్యము శర్తదంబు బహునిర్మలముక్ సుకృతాకరంబు నొ
సత్యపదంబు వాసమయి శ సన్నతి కెక్కఁగ వేదబృందముల్
ప్రత్యయ మొప్పు సృష్టి దగుభంగిని దెల్పఁగ మానిసంఘసం
స్తుత్యసరోజవీతమున శ శోభిలు నావరమేష్టిఁ గొల్పెదన్.

10

సీ. హరివాక్కామహారాఖ్యబీజంబు లే పరదేవి మంత్రరూపమున వెలయుఁ
దోరంపునాదబిందనశ లేయంచికా వీణారసంబులై శ వినుతికెక్కు
భక్తవాంఛాళు లేపరమేశ్వరికటాక్షాళిభవంబు లై శ యమగుచుండు
జగదోఘవృద్ధిసంక్షయము లేభగవతీ హృదయానుసరణత శ నెఱగుచుండు

తే. నట్టిశారద విధిరాజ్ఞి శ యనుపమాన, శ క్తిసంయుత ముని మనసన్నద్ధవసతి
వేదపరినుతమహిమాధ్య శ విమలధిషణ, సతము మన్మానసమున నెఱంగుగఁగఁత.

చ. తొలుతనె పూజఁ గైకొనుచుఁ శ దోరపువేడుక భక్తకోటి వాం
ఛల నొడఁగూర్చుచుక్ దివిజనన్నుతిఁ గాంచుచు విఘ్నయంత్ర ము
జ్వలతరశక్తిఁ జెండి మునివర్యులు తన్నొగడంగ శ్రీహరాం
బలితదృష్టిపాత్రుఁ డయి శ భాసిలు విఘ్నపతిం దలంచెదన్.

12

- క. నీరతము శిష్యసమూహో, ధృరణమె సత్కృత్య మనుచుఁ గ దలఁచెడు కరుణా
శరధిని రాజ్ఞీవంశ్యుని, నరసింహబుధేంద్రు గురు మనంబునఁ గొల్తున్. 13
- క. జ్యోతిర్విద్యావిద్వరు, నీతిజ్ఞుని సత్కృపాంబుననిధి సచ్చిష్య
వ్రాతుని వేంకటరామను,ధీతల్లజు దేశికున్ మరదిన్ ధ్యానింతున్. 14
- క. ముకుళితహస్తఁడనై వా,ల్లికి వ్యాసుని గాళిదాసు క మృదువాక్యఖ్యా
తికలితుడండిని భవభూ,తికపీంద్రాదులను సంస్తుతింతున్ భక్తిన్. 15
- క. తెలుఁగువిషయమునను ద్రిమూ,ర్తులు నాఁదగి సకలనుగుణతోయనిధు లనన్
వెలనెడు భారతకవివ,ర్యుల నన్నయముఖులఁ గొల్తు క నురుతరభక్తిన్. 16
- ఉ. భూతలమందు నీతనికిఁ క బోల్పుఁగ నీతఁడె సాటి భక్తి నం
చేతఁజేనేని చెప్పఁదగ క కెల్లవిధంబులఁ దా నతుల్యుఁడై
చేత మదిశ్వరాంఘ్రిసరసీరుహయుగ్మమునందు నొప్పఁగాఁ
బ్రీతి నెసంగు పోతనకవిప్రవరున్ భజియింతు నెమ్మదిన్. 17
- క. శ్రీనాథ సుఖవిశేఖరు, మానితయశు సోమనాథుఁమంజులకవితా
శ్రీనిలయు నంది తిమ్మన, ధ్యానింతుం బెద్దనార్యుఁ క దద్దయు భక్తిన్. 18
- క. శ్రీరామరాజభూషణు, గోరికఁ దలపోసి మఱియుఁ క గుంభిని సుయశ
శ్రీరమ్యు లై నసత్కవి,ధీరులఁ బ్రాచీనులను నుఁతెంతుం బ్రీతిన్. 19
- సీ. తెనుఁగుబాస రవంతయును గొఱంతను గాంచకుండంగ భారతమురుపరిశ్ర
మములకు లొంగి పోరము గాంచి మఱియు శతాధికగ్రంథముల్ క హరిశ్చైలి
నిర్మించి యామ్నాయనికరము నేరిచి కవిసార్వభౌమవిఖ్యాతిఁ గాంచి
గండవెండేరంబు క కాలికి సత్కవుల్ తగు దీవె యని తోడుకగఁగఁ జెలంగి
- తే. నిత్యసంతుష్టిఁదగి మహానృపసభాంత,రాశముల నెన్నియేని మర్యాద లొంది
పాలుచు శ్రీపాదవంశసంభూతుధీర,ముఖ్యుఁ దలఁతును శ్రీకృష్ణమూర్తిశాస్త్రి.
- ఉ. బమ్మెర పోతనార్యుఁ డొగి క భాగవతంబును దెన్దొనర్చె మో
దమ్మలరార దానిఁ గవితల్లజు లెల్లరు సంతతంబు శీ
ర్షములఁ దాల్చు రట్టికృతీసత్తమమున్ దెనిఁగించు తేల గ
ర్వమునఁగాక యంచుఁ దెగివల్కుకుఁడీ బుధులార మ్రొక్కెదన్. 21
- ఉ. రాముచరిత్ర మెల్లఁ గవిరాజులు మెచ్చుఁగఁ దెన్దొనర్చి శ్రీ
ధాముడు ముక్తినాథుడు విధాతృముఖామరపూజితుండు నౌ
తామరసాక్షుదివ్యచరితంబును వ్రాసితి వాంఛితం బిదే
నామది గల్గె నంచుఁ గవినాయకు లెల్లరు నమ్మఁగాఁదగున్. 22
- చ. హరిచరితంబుఁ దెల్పుటకు క నందలు నర్హులై సాంద్రభక్తి సం
భరితులు తెల్ప నయ్యది ప్రభావవిశిష్టముగాఁ జెలంగి యు

ర్వరః బరఃగుఁ మహాత్ములును శ వారకి మత్తుని నేనుదప్ప నిం
కొరుఁడు వచింపలేఁ డనున శ దొప్పున మత్తు ర పండితోత్తముల . 23

ఉ. కావునఁ గృష్ణమూర్తిదగు శ కిమ్రచరిత్రము విస్తృతంబుగాఁ
బావనఁబట్టెం దెలుపు శ భాగవతంబును దెన్దొనర్చు నా
భావమునుం బవిత్రమగుభంగి నొనర్పఁగఁ బూనినాడె న
కోవిదులార! దీనిఁ గొని శ కూర్చిని వృద్ధి నొనర్పఁబూనుడే. 24

చ. పలువురు పండితోత్తములు శ భాగవతార్థము తీర్చి పంచు ని
స్తులమగుపాండితీమహిమ శ తోఁపఁగఁ బూర్వపు లొనర్చు రఁదొగిం
దెలిపినయర్థభేదములు శ తెల్లనఁ దెలుపఁడంగఁ గూర్పఁగఁ
దలఁచితి నిందుఁ గన్పడెడుతప్పుల దిద్ది కృతార్థుఁజేయుడే. 25

చ. నెమకిన నన్న యాదికవిసీరజగల్గుల సత్కృతీంద్రుల
ఘమునను దోషలేశములు శ కన్నులు నీకృత దోషుటబ్రమే
యమలమనీషులార! యిది శ నాదృతి నీకృతయందుఁ గల్గిదో
షములఁ దొలఁచి కావుఁ డిది శ సజ్జన నైజము గాఁచె యెన్నఁగన. 26

క. ఈసత్కృతి భక్తిమెయిన్, వాసవముఖపూజితాంఘ్రి శ సనజనకతుల
శ్రీసదనునకున్ గృష్ణున, కీసమృతఁ గొంటఁ బెద్ద శ తది తగుననుటన. 27

మ. కలలోఁ దోచి తెలుంగుబాస నిపు డగ్రంథంబు నాపేర నీ
యిలవిఖ్యాతి చెలంగఁ గూర్పుమని న శ న్నేదైవమే గోరలే
దలఘుస్వాతులవేడ వారలిడు సయాజ్ఞం దలందొల్పు శ్రీ
జలజాతుం గృతిసాధుఁజేసితి నిదే శ సత్యంబు ముమ్మాటికన్. 28

చ. హరుడన విష్ణుపాదయుగళార్చకుఁ డొననుదాసులందు శ్రీ
హరి యన శంభుపాదముల శ నన్వహముం దలదొల్పుదాసుడం
చరయక పల్కుచుండెడు మహాత్ములపంక్తిని జేరఁజాల నీ
యిరువురు నన్వతంత్రులై పారేశ్వరుఁ డొక్కఁడె శాశ్వతుం డగున్. 29

ఉ. ఆపరమాత్మ నిచ్చయె యపార్యతమాద్భుతశక్తిమీఱ నా
శాపతులం ద్రిమూర్తులను శ సర్వజగంబుల సృష్టిచేయఁగా
నోపికఁ గావఁ గాలమున శ నొక్కటఁ ద్రుంపఁగఁ జాలి వెల్లుగా
దే పరదేవి యన్నప్రథ శ నెత్తటిఁ దాల్చెడు నేర్పుమీఱఁగన్. 30

క. పరమాత్మనకుఁ దదిచ్చకు, నరయంగ సభేదమె యగు శ నట్లుగుటన్ శ్రీ
వరుడున్ హరుడున్ బరమేశ్వరులని వాదింప నేల శ వాగై ఖరిచేన్. 31

క. ఒకఁడె పరమాత్మ యనుచుం, బ్రకటించుంగ్గాదె వేదవార ముపనిష
న్నికరము వానిం గాంచియు, నికనున్ వాదింపఁబూన శ నేమనవచ్చున్. 32

తే. అట్టిభేదంబు విడనాడి యంద టొక్క, తత్త్వముననుండి వెడలినసత్త్వములని
యెంచి సమబుద్ధి వానిఁ బాటించి యెల్ల, జీవులకునిశ్చయం డొక్కడై వమె యని.

చ. మనమున నెంచి భక్తజనమానసకల్పితనామరూపుఁడై
తనరెడు నాపరాత్మరునిఁ యత్త్వవిదుల్ కొనియాడువానిఁ గృ
ష్ణనిహితనాము నీకృతికి నాథునిగా నొనరించినాడ న
జ్ఞును లనుమోదముం దెలుప నశాశ్వతతత్త్వపఁ గోరి భక్తిమై. 34

క. శ్రీరాధేశా! యీకృతి, సారసదశనేత్ర నీదుఃసత్త్వదములకుం
గోరికమై నర్పించితి, నేరితిం బ్రోతు వొక్కా యీదీను నిఁకన్. 35

క. అనుచుఁ బ్రార్థించి నిరం,జనునిఁ దీనావనుని విశాలయశుని శ్రీ
శుని లలితాకృతి ధ్యానించి నియతి నంతే మొనర్తుఁ యత్త్వం బలరన్. 36

క. అమలాంగిని నిర్మలచి, త్తమునందగి నీదునేవ యధర్మం బని చే
య మయికొను బాలికార,త్నము దీనిం గొనుము సర్వనాథా దేవా. 37

వ. అని ప్రార్థించి మద్వంశచరితంబు వినిపించెద. 38

౧౦ కృతికర్తృవంశచరిత్రము. ౧౦

సీ. ఆంధ్రదేశమునకు యామ్యభాగంబున శ్రీశైలము త్తరసీమగాఁగఁ
గాంచిపవిత్రనగరము దక్షిణభాగమున నుండఁగాఁ దెలుం యగనెడుపేరఁ
బరఁగుదేశం బొండు యభాసిల్లు నిదియె త్రైలింగాఖ్యదేశం బనంగ వెలయు
నందుఁ బినాకిని యనుమహానది యొప్పు దానికె జెంతనె యదక్షిణమునఁ

తే. దనరుఁ గలువాయ యనుపురతల్లజంబు
నాదు జన్మస్థలంబయి నలుపుమీఱు
దానికిం బశ్చిమాశను యదగును గడప
యనెడునగరంబు పంచయోజనములందు. 39

క. ఆమండలమున వేంకట, రామపురం బనెడు నొక్క గ్రామము తగు ను
త్రామోత్తరదిక్సంధిని, ధీమన్ని వహాధ్య మగుచు యదివిజపురము నాన్. 40

సీ. కలువాయఁ బాసి యేకకారణంబుననొ నా పూర్వ లాగ్రామంబుఁపొందుఁగోరి
వచ్చి వసించిరి యవాసార్థమై యది యగ్రహారం బొట నవని దివిజ
వంశపూర్ణంబయి యభాసిల్లు జనమంచివారన మాయంటిపేరువారు
తనరుచుందురు, వేదతత్త్వ మెఱింగిన సూర్యనారాయణ సోమయాజి

తే. యలరు నాప్రపితామహుఁ యతనిపత్ని
యచ్చమాంబిక వారికి నుచ్చమీఱు
సంతతియె లేకయుండి యీశ్వరకటాక్ష
మున జనించె గుమారుండు యవనయథానుఁడు. 41

- క. కృష్ణయజుర్వేదంబున, నిష్ఠాతుం డగుచు ధర్మనియతిని స్వాంతం
బుష్ణకీరణపాదార్చన, విష్ణుధ్యానాభిరక్తి శ పేలయగ నలరేఖ. 42
- ఆ. వివిధనియమములను శ విలసిల్లి వేంకటేశ, శాపధాని యనగ శ నాతఁ డొప్పె
దత్తశత్ర మవని శ ధర్మమతిఁ సాధ్వీ, యగుచు నెసఁగెఁ జేరకమాంబయనగ.
- క. అయిర్వరకుఁ ధిషణ, ప్రాయులు పుత్రకులు ముపురు ప్రభవిల్లి రొగిఁ
న్యాయవిదుత్తములై హిత, ధీయుతులై సాధుజననూతిఁ నించి రిలఁ. 44
- క. అం దగ్రజుండు శంకర, సుందరపాదారవింద శ శుంభచ్చిత్రే
దిందిరుడు వేదపఠనా, నందుడు శాంతాదిసద్గుణగణధనుండుఁ. 45
- సీ. కాశ్యాదిసత్తైత్రగణదర్శనాదరుఁ
డగుచు సుబ్రహ్మణ్యఁ శ డనెడువేరఁ
బిలువంగఁబడును దశత్రిప్రయసోదరుడు శేష
యాఖ్యుండు ధర్మశాస్త్రాల్లి నెఱిగి
యామ్నాయముఁ బఠించి శ యలరుఁ దత్సోదరుం
డగుసుబ్బయాహ్వయుం శ డాత్రయంబు
నందుఁ ద్వేతియాకుఁ శ డగుశేషయార్జుండు
సంతానహీనుఁడొ శ జ్ఞాతికీయఁ
- తే. బడఁగఁ గలువాయ యందె నిశవాస ముండె
నతని కొక్కతనూభవుఁ శ డార్యభక్తుఁ
డుదయమందె; శేషాఖ్యుసహోదరుండు
సుబ్బయార్జుండు పటువయి శ చొచ్చె దివిని. 46
- క. నాతండ్రి సాధునియతిఁ, ఖ్యాతంగని భర్తృపాదశకమలయుగళసే
వాతతశక్తిం గని తగు, నాతం గామాక్ష యనెడు శ నయగుణనిలయఁ. 47
- తే. పెండ్లియాడె నాదంపతుల్ శ ప్రియముమీఱు
బుత్రికల నిర్వరను మఱిపుత్రులను ము
పురను గాంచిరి; తొలిపుత్రి శ నిరుపమసుగు
ణాభిమండితయయి శీల శ మమర వెలసి. 48
- సీ. సుబ్బమాంబిక యనుశుభనామమును గాంచె నన్న పూర్ణమృనా శ నామె యనుజ
యలరె నవ్వలివార శ లగుసుతు లిద్దఱు నవషడబ్దరయస్సు శ నవ్యభవ్య
సుందరరూపముల్ శ శోభిల్ల నుండంగ నమృతా రనుపేర శ నవనిఁ బరఁగు
వ్యాధి యొక్కఁడు సోఁకి శ వారలనిద్దఱ రేపట మాపట శ రూ పడంగఁ
- తే. జేసె; నప్పటికే నవమాసపరిమి
త మగుబాల్యంబు గలవాడఁ శ దల్లి సుంత

యూటంటంబొంద నావ్యాధి శ నొందియును బ్ర
దికితి మాతులగృహమున శ దేవునిదయ.

49

చ. తనయల నన్ను నీముగుర శ దాఁ గని నాజనయిత్రి ప్రాణముల్
తనువున నిల్వజాలెనట శ తప్పవుగా విధిచేప్ట లంచు నే
వ్వునమునఁ దోఁచు మే మచట శ మాతులగేహమునందె యెంతయున్
వనటఁ గృశించుమాతయును శ వాసముచేసితి మంట యెట్టులో.

50

చ. జనకుడు జ్ఞానియాట విధిసమృతకార్యము తప్ప దింతయున్
దనయులు నిర్వు రీసుతుఁడుఁ శ దక్కిరి చాలు నటన్న యూటంట
గని యల యగ్రహారమునఁ శ గాఘరముండెను గొన్ని వర్ష ముల్
జనకునియింటనుండి నిజసద్దముచేరెను దల్లి యంతటన్.

51

చ. కొలదిదినంబు లేగ ననుఁ శ గూరిమిఁ బెంచెడు తల్లి నెవ్వుదిం
గలిగెఁ దలంపు నన్ వటువుగా నొనరింపఁగఁ దండ్రి యిప్పు డీ
తలఁపుఁ గొనంగ నేల? యని శ దానికి సమృతిఁ జూపఁడయ్యెనం
దుల కిసుమంత చింత మదిఁ శ దోఁచెను దల్లి కదెట్లొ దుర్విధిన్.

52

చ. బ్రదుకుట దుర్లభంబగుట శ బాలుని వేటొకమాట పల్క కి
యదనున విప్రతన్ వెలయునట్లొనరింపుడు నాఁగఁ దండ్రి యున్
బదియుఁ బదాటునాళ్ల కె యభంగగతిన్ జతనంబుచేసి మా
తదయినకోర్కిఁ దీర్చె మదిఁ శ దల్ల డపాటాదవంగ నెట్టులో.

53

ఉ. ఆటవయేడు నాజననమాదిగ నప్పు డెసంగె నంట యే
యూటంటలేక నాజనకుఁ శ డుండఁగఁ గార్తికాఖ్యమాన మే
కాటియఁ బెట్టఁబూని యెడికంబునవచ్చెను; నన్నుఁ బెంప నే
మాటనితల్లి జ్యేష్ఠసుతమాటను దాటక పంపె నానెల్.

54

సీ. కార్తికంబు శుక్లం బనుపక్షంబు నందును బదియవ శ దగుదినంబు
రానున్నతటి జ్వరాఁ ర్తయె యగు నామాత పిలువనంపఁగ నేను శ బితనుగూడి
యింటికిఁ బోవఁగ శ నించుకయేబల్కుఁ జాలనిస్థితి నుండె శ జనని నాఁడె
మత్కరతలమునమస్తకం బిడి నాదు మోముఁ జూచుచుఁ బ్రాణములను వదలె
తే. సంత నాతండ్రి తద్విరహార్తుఁ డగుచుఁ, గాశికింబోయె నన్నపు శ కనికరమునఁ
జిన్ని తోఁబుట్టు నయియున్నయన్న పూర్ణ, చేరఁదీసి యాదృతిని బోషించె మిగుల.

క. నను సోదరికంటను బ్రీతిని బ్రోచెను భావ యగుచు శ దీర్ఘఖ్యాతిం
గనిమించెడురామార్చ్యం, డనుకంపాంబుధి యనంగ శ నర్హుం డతఁడౌ.

56

క. చిరకాలము శ్రీకాశీపురమున నివసించి యందుఁ శ బొదలు బుధులయా
దరమునకుం బాత్రుండై, యరుదెంచెను నాదుజనకుఁ శ డాత్మజులఁగనన్.

57

- చ. కొలఁది దినంబులుండి నను శ గోమునఁ బెంచెడుతండ్రి యెన్నొవి
ద్యులఁ జదివించువాంఁఁగొని శ యప్పుడ తోడ్కొని సాధుపండితా
వళుల నెనుంగు నీకడప శ వైశమ చేరిచి తీర్థయాత్రవైఁ
జెలఁగెడు వేడ్కఁబోయెఁ బురిఁ శ జేరిననే జయవంగఁ బూనితిన్. 58
- సీ. పదునొకండవయేటఁ శ బరదేశ వాసంబు గలిగిన నాటలఁ శ గాల మేగ
కుండఁ బరించుచునుండఁ గాశికఁబోవు వాంఁఁగలైను చానఁ శ బయనమైతి
బై రాగులే తోడుఁపాటు చూపఁగఁ గాలి నడకచే నర్జునులొనాల్గు త్రోవ
యందె చెల్లెను గాశియందును గొన్ని నత్సరములు చదివి విజయనగరము
- ఆ. నందఁ గసిమికోటయందును శ్రుతినేత్రమును బరిచి సాధుజనులకృపకుఁ
బాత్రుఁడ నయి దైవభక్తిగల్గెడుమార్గములను దెలిసి యోగములగ్రహించి.
- క. జనులను యాచించి ధనార్జన మొనరుపజాల కెట్లో శ సంస్కృతి సాగి
పను నాంగ్లపాతశాలను, దెనుంగుఁ బండితుఁడనై విధిం జక్కంగన్. 60
- క. ఒనరించుచు హాలాస్యం, బనునామమునం జెలంగునట్టి మధుర దౌ
ఘనమహిమముఁ దెల్పుకృతిం, బొనరించితి స్కాండమునను శ బొల్పెడునదియున్.
- క. లలితోపాఖ్యానంబును, లలితాంబా దివ్యకృప చెలంగుననెడికో
ర్కులఁ దెన్లుచేసినాడను, బలుకుల నదె యొనరఁజేయుఁ శ బావనములుగన్.
- సీ. బ్రహ్మాండ మనెడుపురాణంబుఁ దెనిగించి వేంకటాచలవతి శ విభునిఁజేసి
రామాయణంబు సరస్వంబు వ్యాఖ్యానార్థములతోడ వచనంబు శ కలియఁచుండఁ
దెనిగించి రామచంద్రునిఁ గృతీశునిఁ జేసి వివిధపురాణముల్ శ పెదకి పెదకి
శ్రీకృష్ణు నవతారసిద్ధతత్త్వంబెల్ల వచనరూపంబున శ వ్రాసి కృష్ణు
- తే. నధిపతిగఁ జేసినాడ నయ్యదియుఁ జేరఁ, దనరుఁ గృష్ణావతారతత్త్వం బనంగ
నపుడె తెనిగింపఁబూనితి శ సమలకథల, నలను బ్రహ్మపురాణము శ నాదిమ మని.
- క. ఈనడుమ నే నొనర్చిన, నానావిధకృతులఁ జెప్పొనఁగనేల మరు
త్సానువిజయాదికము లని, వానిం దలపోయఁడగును శ భవ్యమనీషుల్. 64
- సీ. బ్రహ్మపురాణమోర్యము పూర్తియొందించి దశరథరాజనందనుపవిత్ర
చరిత్రమే మానవసంఘప్రవృత్తికి దార్కాణమని యెంచి శ దానిసార
మెయ్యెయి నీతుల శ నెఱిగించునో యవ్విధము తేటపడెడుచందమునఁజిత్ర
రామాయణ మనువేరంగ్రాలునట్లుగా వ్రాసి యస్తద్భూతగురులయాజ్ఞ
- తే. మాళి ధరియించి శ్రీసర్వోమంగళాప్రరిణయ మనునత్ప్రబంధముఁ శ బ్రణుతభక్తి
భరరపై కపూర్ణంబుగ. శ వ్రాసి పిదప, భాగవత దశమస్కంధభాగ మిట్లు. 65
- క. తెనిగించినాడ శ్రీరామమనిచరితమునందుఁ దోచు శ ఘనతత్త్వము నా
మనమునఁ దోచినదాని వచనరూపమునన్ మనీషిస్సంతతి యలరన్. 66

- తే. వ్రాయుచున్నాడ నందేడుభాగములొగి, బ్రకరణములను పేర వ్రల్వడియె నవలి
దై నభాగముసాగు; రామావతార, తత్త్వమును పేర గ్రంథమంతయు జెలంగు.
- తే. ఢిల్లికిని ఢిల్లియే సాటి శ పల్లికల్ల, పల్లెయే సాటి యనునుడి శ పరగియుండు
సత్కవులగ్రంథముల కివ్వి శ సాటి యగునె, శ క్తికొలదిని వ్రాసితి శ సాధులార!
- క. ననుఁ దాండవకృష్ణుం డనియును మఱి శేషాద్రి యనియు శ నొగి బిల్పిరి ప్రీ
తిని జనకాదులు తొలి దానిని గ్రంథమె తెలుపుచుండుననియతి మెఱయఁగఁ.
- క. రెండవదా నామము భూ, మండలమున నెగడు నిట్లు శ మామకచరితం
బుండును; దెల్పితిని గృతీశుం డగుశ్రీవాసుదేవు శ శుభసన్నిధిని. 70
- వ. ఇట్టి నేను సమాహితాంతఃకరణుండ నై. 71
- క. యోగిధ్యేయునకు మహా, యోగేశేశునకుఁ బ్రవిమలలోజ్జ్వలతేజో
భాగగతలోకజాలున, కాగమవేద్యునకు నవిరతానందునకుఁ. 72
- క. ఘనిచి త్తపద్ద వసతికి, మునికల్పితదివ్యనామమూర్తికిఁ ద్రిదశేం
ద్రనిచయఘకుటోజ్జ్వలరత్ననికరసంవ్యాప్తపాదశతామరసునకుఁ. 73
- క. ఉపనిషదోఘప్రతిపాద్యపరమభాగ్యునకు భక్త్యతల్లజవరచి
త్తపదస్థిరవాసునకుఁ, వ్యవగతభేదునకు సత్కృపాంభోనిధికిఁ. 74
- క. భక్తకృతధ్యానై కా, సక్తునకుఁ వేదరాశి శ సమధిగతప్ర
త్యక్తునకు నిత్యునకుఁ, శక్తిశున కప్రమేయశాంతాంబుధికిఁ. 75
- క. వనజాక్షవనజభవభవ, జనకునకుఁ సత్కవికృతసాధుగ్రంథా
భినిహితసమృదునకు లోకనికరనాథునకు రాధిశ కానాథునకుఁ. 76
- క. ఓంకారరూపునకు నిర, హంకారజనాంతిశస్థితాత్మనకుం గృ
ష్ణాంకితవరనామునకుఁ, సంకటహరునకును సుప్రసన్నాస్యునకుఁ. 77
- తే. అంకితమ్ముగఁ దెనిగింప శ నమలభక్తి, నిపుడు పూనినతాండవకృష్ణభాగ
వతపురాణరత్నమునను శ బదియవదగు, స్కంధమున కాదిభాగమే శ చక్కిననిన.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ తాండవకృష్ణ భాగవతము

దశమ స్కంధము

మొదటి యధ్యాయము.

కథారంభము.

మద్యదునులజలనిధి

సోమా సుగుణాభిరామ శశుభవనసేవా

శ్రీమహితమానిష్యాజ్ఞల

జామోదనివేశ రాధి శ కాణ్డాధీశా.

1

క. మునివతి యగుశుకయోగిని, గని రాజు వచించె జంర్రశకమూర్తుల సా
వనవంశవిస్తృతిని ద,జ్జనితత్త్వానాథచిత్రచరితం బెల్లెన్. ౧

2

క. వినిపించితి వోయోగీం, ద్రనికరవర! భర్తశీలశతం దగుయన్మభూ
పుని యన్వవాయచరితం, బును జక్కంగె చెల్వినాడశవు కదా మానున్. ౧౫ 3

ఉ. ఆయదువంశమందు జగతమంతయు నిండియు బ్రాకృతంబుగా
కాయతలేజ మొప్పెడుమహాశుభవిగ్రహభాగ మూనియే
యీయవనిక జనించిన పరశ్వరువీర్యచరిత్రముల్ ముదం
జేయెడ గల్గె జేయదగి శ యెంతయు బొల్పెడు వాని చెల్పుమా. ౨ 4

మ. యదువంశంబున భూతభావనుడు సకమ్యగర్భరక్షాన్ధమై
యుదయంబుం గని విశ్వమూర్తియయి తా శ నొప్పొరియుం గేశవుం
డదనుం దప్పక యెట్టికార్యముల నెఱ్ఱెర్పిరితులం జేసె వా
ని దయం జెప్పుము విస్తరించి వినఁగా శ నే నెంతు యోగీశ్వరా. 3 5

*నీ. భూతలంబున జనులముక్తులును, ముముక్షువులు, విషయాభిలాషులు ననంగ
మూడు తెఱంగుల శ బొల్తురు గతతృష్ణులందుఁ గీర్తిపంగ శ నలరి భూరి
భవసాగరౌషధప్రాయమై శ్రవణాభిరామమై యామోదశ్రధామ మగుచు
శోభిల్లు నుత్తమశక్తికు గుణానువాదము దాని మనుజగణమున యందు

* “నివృత్తతైః.” అనుచోటఁగల వ్యాఖ్యానార్థమే యిట్ల గ్రహింపఁబడినదని యెఱుంగవలయు.

ఇంతెలుగంకెలు శ్లోకసంఖ్యను చెల్పును.

౧.]

ద శ మ స్క ం ధ ము.

తే. నాత్మ తత్త్వం బెలుంగనియట్టిదైన, యావశ్యము యెక్కఁగనన్యుఁ డెవఁడు? చాలు వింటిని దమివాసెనేలయింక, ననెడువాఁడు గలందె యోమునివరేణ్య.

చ. అతిరథులై యమర్త్యవిజయంబున ఖ్యాతిగడించు భీష్మము
ఖ్యాతిమిసమూహయుక్తిని దురత్యయమా కురునై న్యవార్ధి న
ప్రతిమజనార్దానోడుపవిరాజితులై తగుమట్టితామవచుల్
వితత²సమీకమందుఁ గడుశవేడుకమీఱఁగ గోష్పదాకృతీ. 7

క. తరియించి రట్టిశ్రీహరి, పరమాద్భుతచరిత మెల్లభంగుల వినఁగా
నరుదా మత్పూర్వల నాహరి రక్షించుటయ కాక యాదృతి నన్ను. 8

మ. పరిరక్షించెను ద్రాణి వైవఁగఁ బరప్రధ్వంసనాన క్తభీ
కరదుర్వార పితామహాస్త్రపరిదగ్ధంబైన నాయంగముం
గురుపాండ్యస్వయభీజముఁ జననిదా శ కుక్షిం దపింపంగ నా
హరిఁ బ్రార్థింప నుదర్శనోజ్జ్వలకరుం శ డై కాచె గాదె మునీ. 9

సీ. తత్త్వవిద్వరుడవు శ తగుదువు పలుకంగఁ బ్రాణిసంతతుల లోపలను వెలెని
బురుషరూపంబునఁ శ బొల్పియుఁ గాలరూపంబుల నొప్పియు శ బహుళకర్త
ములకు నర్హంబుగ శ ముక్తిని భవరూపమృత్యువు నొసఁగుచు శ నిచ్చు తనరఁ
గా విలాసార్థముగను నరరూపంబు ధరియించినట్టి శ్రీహరిపరాక్ర

తే. మముల నెఱిగింపు మవ్వాని శ విమలమైన, యట్టియాంతరదృష్టిని శ నాదరమున
వినఁగఁ దగియుండువిషయదృష్టిని వినంగ, నల్పఫలమె లభించెడు శ నంద్రుగాదె.

క. మానీ! సంకర్షణుడనఁ, గా నొప్పెడురాముని మును శ కాంతారత్నం
బై నెగఁడెఱిగోహిణికి, సూనుం డని పల్కితీవు శ శుంభదృఢితి. 24 11

తే. అతఁడు దేవకగర్భంబునందు నెట్లు, లుండె దేహాంతరము లేక శ యొప్పు నెట్లు
లిద్ది; శ్రీహరి యేల పితృసదనంబు, వదలె వ్రజమునకుంబోయె శ బలుకవయ్య.

క. భగవంతుం డగుశ్రీహరి, గలదె సాధ్వస మదేటికిం బోయెనో యం
దుఁ గలిసి నందు సజాతీయగణము నెట్లుండె నేగ్రహంబున మానీ. ౨౫ 13

సీ. సర్వమోచనకర్త శ సర్వజ్ఞుఁడు నగుశ్రీహరి సాత్వతులకెల్ల శ నధిపుఁ డగుచు
వ్రజమున నివసించి శ వర్తిం చె నెవ్విధి? దల్లియన్ను గంసుఁ శ దగదు చంప
నట్టులయ్యు నదేల శ హతమొనరించెను? మధురాపురంబున శ మఱియు ద్వార
కాపురంబున జగత్కూరఁబడెదేవుఁ డేమేమికార్యము శ లెట్లు చేసె;

1 ఉడుపము = నావ. 2 సమీకము = యుద్ధము. 3 “ద్రాణ్యస్త్రవిప్లవప్త” అని మూలము.

“ద్రాణ్యస్త్రామ్యః బ్రహ్మోదగ్ధమ్” అని వ్యాఖ్య. 4 “విషయదృష్టిం విహాయంతర్దృష్ట్యా తద్వి
ర్యాణి శ్రోతవాని” అని వ్యాఖ్య. 5 “ముకుందః సర్వమోచనకర్తా” అని భావార్థదీపిక.

- తే. మనుజులనువాశ్రయించి వృక్షానికరంబు
గలిసి యెన్ని వత్సరములు శ్రీ గడపె; మధుసూ
యందు నెన్ని పర్వము లుండె శ్రీ నామ హేళ్య
చునకు నెందలు పత్నులుగను జెలగిరి. ౧౧ 14
- చ. మునివర! కృష్ణచేష్టితము శ్రీ భూరితరంబుగ నింక నేదియు
న్నను వచియింపఁగాఁ దగుదు శ్రీ నాకు, సమస్త మెటుంగు ప్రోడప్త
తనరెడునీవు శ్రద్ధ మది శ్రీ బాల్మీనవాడ నటంచుఁ బ్రీతిస
న్గని యతీవిస్తృతంబుగ నిరీక్ష వచియింపుము జాలమేటికే. ౧౨ 15
- ఉ. 'ఆకల డప్పియు' మిగుల శ్రీ నాతుర పట్టఁగ నుండునీవ దే
ట్లో కమలాక్షుగాథ విననోపుదు వందున యెఱుఁగె హేళ్యగా
రాక చెలంగునాకిల, విరామములేకయె యెచు డప్పయు
దాకవు నుంత నీరమును శ్రీ ద్రావణ మానిన నన్ను నోమునీ. ౧౩ 16
- ఉ. కారణ మేమియం చడుగఁగఁగాఁ దలపోయుదు పేము సీముఖాం
భోరువాచియ్యతం బగుచు శ్రీ బొల్చుముకుందునిసత్కథామయ
స్ఫారతరామృతంబు దమి శ్రీ పర్వఁగఁ ద్రావుచు నుంటనంచు నే
నారసి తెల్పువాడ నిక శ్రీ నాహరిచిత్రచరిత్ర మేర్పడె. ౧౪ 17
- క. వినిపింపు మనుచు బ్రశ్నించెను మౌనివరేణ్య! యంత శ్రీ క్షుతీతి యని యి
ట్లనియెను సూతుం డవ్వల, మునిపల్కు విధంబు వినుము శ్రీ మోదం బలరే. 15
- సీ. అని చెప్పఁబూనె నిగ్గవసీశ్వరుఁడు పరిశుత్తు ప్రశ్నించిన శ్రీ హరివిష
య మగునద్వాదంబు శ్రీ నాలకించి మహాత్ము డాశుకి యోగి యశత్యాదరమున
బ్రశ్నము శ్లాఘించి శ్రీ పరమాత్మ చరితంబు గలకాలకల్పక్షణ్ముఖంబు బలుక
గను బూనె 'భాగవతనికరమున మేటి యగుట; 'రాజబ్ధులయందు మేటి
- తే. వైన భక్తవరేణ్య! నీయంతరంగ, మమలమగు గృతనిశ్చయం శ్రీ బగును వాసు
దేవుగాథల వినఁగ నశతస్థిరమగు, నిష్ఠయును ప్రీతియును గల్గి శ్రీ నెగడనార. ౧౬
- మ. వినవయ్యా! యింక వాసుదేవునికథావృత్తాంతసంప్రశ్నముల్
వినువానిక వినిపించువాని మఱి యీవృత్తాంత మేమంచు నొ
య్యనఁ బ్రశ్నించెడువాని నీముగుర నశత్యంతంబు పూతాత్మలై
తనరంజేయును 'దత్పదోదకముచందగబు' విడంబించుచు. ౧౭ 20
- చ. ధరణియు దృష్టభూమిపతి శ్రీ దంభమహాసురవీరు లిందఱు
చరయఁగరానిచందమున శ్రీ సంతటఁ బర్వచు భూరిభారము

1 "నను త్పత్తి ధ్యాని పీడితస్య తవ కుతశ్చ వినావకాశః" అనుదాని కిది తెలుగు.

2 భాగవతప్రధానః" అని మూలము. 3 "తత్పదనలం యథా" అని మూలము.

బరంగంగజేయ నోర్పుకొనుపాటి ధృతి గనలేక బ్రహ్మనే
శరణము పెడఁబోయె దనశచందము చెప్పెడునూహ యుబ్బంగఁ. ౧౭ 21

తే. గోవురూపంబు దాల్చి మిక్కుటపువ్వసన
మునను గన్నీరు గాఱ నాశనియెదుటను
గరుణముగ నేడ్పుచున్ భేద శ మురుతరముగఁ
గన్పడన్ నిల్చి పల్కె స్వశకప్తవిధము. ౧౮ 22

చ. సరసిజనూతి యెంతయును శ స్వాంతమునం దలపోసి పాలనం
బరయంగ విష్ణుమూర్తిదగు శ నాపరమేశ్వరుఁ గానఁబోయి వి
స్తరముగఁ దెల్పుటొప్పు నని శ శంకరు పెడి ధరిత్రి దేవతో
త్కరమునుగూడి యాకలశశంధిమనోహరతీరభూమికఁ. ౧౯ 23

1చ. చని యట నిల్చి శ్రీపతిని శ సర్వజగత్పతి దేవతాపతిఁ
వనటఁ గృశించువారి వగుశవాంఛల నిచ్చుచు దుఃఖసంతతిం
గనకయె భక్తు లుల్లసీలఁగా నొనరించుచు నుండుకేశవుఁ
మనమున నిల్చి యాపురుషమండను బుణ్యమనోనివాసునిఁ. ౧౯౪ 24

ఆ. పురుషసూక్తమునను శ బూనిక వినుతించి, ధ్యాననిష్ఠనుండి శ యభినుండి
వినఁగఁబడినవాక్కుల విబుధుల కెఱిగింపఁ, దలఁచి యిట్లు లనియె శ ధాత యెలమి.

మ. వినఁ డోదేవతలార! శ్రీహరివచోవృత్తాంతమే జెప్పఁగా
విని శీఘ్రంబుగ నట్లచేయుఁడు మనోవీధిఁ రవంతేని యీ
వని యేలంచుఁ దలంపరాదు ధరణీభారజ్వరం బింతకుఁ
మునుపే యప్పరమేశ్వరుం డెఱిగఁ దా శ భూతాళిలో నుండుటఁ. ౨౦౪ 26

క. మీమీయంశంబులచే, భూమిన్ యదునంశమందుఁ శ బుట్టుఁడు హరియున్
భూమిమహాభారము స్వీయామలకాలై కశక్తియడఁగించుఁ దగఁ. ౨౧౪ 27

ఆ. ఎంతదనుక నాహరేశ్వరుఁ డిప్పనిఁ, జేయునంతదనుక శ త్పతిని మీర
లుండి నేవచేయుఁ శ డురుపుణ్యుఁ డౌవను, దేవునింట దేవదేవుఁ డజాఁడు. 28

క. పరమపురుషుఁ డిష్టార్థోత్కరదుఁడు జనియింపఁగలఁడు శ గావున సురసుం
దరులెల్లఁ దట్ప్రియార్థము, ధరఁ బుట్టి చరింతుఁగాక శ తద్గతమతులై. ౨౩ 29

క. హరికళయై దేవుండై, స్వరాట్టువుగ నొప్పుశేషసంజ్ఞాఁడు ధరపై
హరి క గ్రజాఁడై పుట్టెడు, హరికిం బ్రియ మొప్పజేయు శ నభిలాషమునన్. ౨౪

1 “తత్ర గత్వా జగన్మాథం దేవదేవం పృథాకసిమ్” అని మా. “వర్షత్యభిష్టమితి వృషః.
అకాద్భూతాత్మాతీతి అకసిః” అని భావార్థదీపిక. దానియర్థమే యిటఁజెలువఁబడినది. 2 “పురైవ
పుంసావధృతో ధరాజ్వరః” అని మా. “పుంసా అంతర్యామిణా” అని శ్రీధరాచార్యులు.

- సీ. ఏజనయిత్రి చేర శ నెల్లలోకింబులు సమ్మోహితంబులౌ శ షడ్గుణాభ్య
సంపత్తిచేర దగి శ శక్త నా నెగడెడు శ్రీవిష్ణుమాయయే శ ట్టలీని స్వాంత
మునఁ బుట్టఁగలదు శ్రీశకునియాజ్ఞఁ గైకొని దేవకీగర్భంబుఁ శ పగిచి మఱొక
తావును జేర్పంగఁ శ బావనమతియగు నాయశోదను మోహితాత్మజేయ
- తే. నింక నెన్నివిధంబుల శ నెన్నోపనుల, నొసరుపంబూని యందుల నోజనవత్తింద్ర
యనుచు దేవగణంబులకజ్జాడు తెటపి, పాతల మిగులంగఁ గుండెనుశ్రీటలనిజూచి.
- క. కరుణాశీతలజలశీ, కరములఁ బర్యంగఁజేయఁగడఁగొనుటకులె
బరితాప మాఱఁ బల్కుచుఁ, బరమంబగు స్వరూపమునకుఁ శ బం మేష్టి చనన్. ౨౬
- క. వినుము పరితృప్తా శ్రీ, పనజాత్యం డవతరించు శ భవ్యస్థలమనన్
వినిపింతు శూరనామక, జనపత్ర యనునంశవిభుఁడు శ సత్త్వము పొంగిన్. ౨౭
- క. నివసించున్ మధురానగ, రవంబున సతఁడు మాధుర్యముఁ ను నామం
బు వలలఁదగుదేశంబుల, సవిధిగఁ బాలించుచుండఁ శ జనరంజకుడన్. ౨౮ ౩4
- తే. శూరసేనదేశంబుల శ నొబగుమీఱ
మున్ను పాలించుచున్ భూరిభౌగముఁను
గుడుచుచుండెను; వనజనేత్రుఁడు పరాత్ప
రుఁడును నగుచక్రి యేపురఁ శ బొడమి వెలసె. ౨౯ ౩5
- క. ఆమధురానగరమె యదు, భూమండలఁజతులకెల్లఁ శ బూజ్యమహాశ్రీ
ధామ మగురాజధానిగ, నై మహితయశంబు గాంచె శ హరికృష్ణచేతన్. ౩౦ ౩6
- క. ఆనగరంబున శూరుని, సూనుఁడు వసుదేవుఁ డొకిట శ శుభలగ్నమునన్
మానిని దేవకీ బండిల, యై నవనధు వెలయుఁగూడి శ సృంబన మెక్కిన్. ౩౧ ౩7
- క. అరుగం బూనెన్ దనదగు, పుర; క త్తటి సుగ్ర సేనపుత్రుఁడు కింసుం
డురుముదమును దనప్రియనో, దరికిం గల్గింపఁబూని శ చా సారథయై. ౩౨ ౩౮
- సీ. పెండ్లికాలంబునఁ శ బ్రియబంధువే రథరత్నలఁ బట్టనౌ శ రమ్యరీతి
ననెడువంశాచార్యమును సార్థకముచేయ సౌవర్ణరత్నల శ సంగ్రహించి
రథమును దోల నారంభించె నాల్గుపందలయరదంబులు శ తన్నుఁ గొలువ
దేవకుం డత్తటి శ దేవకీదేవిక నరణంబుగా మృదుఁడైనామమాల
- తే. కాంచితములుగఁ దగుమదఁహస్తివరము
లను జతుశ్శతసంఖ్యల శ ఘనతురంగ
మములఁ బదివేల మఱి శతాంగముల మూఁడు
నాటుశతముల సంప్రీతి శ నప్పు డొసఁగె. ౩౩ ౩9

1 “వివాహకాలే రథరత్నగ్రహణ మత్యంతబంధునా కార్యమితి దర్శనార్థమ్” అని పంశిధి
వ్యాఖ్య. 2 దేవకుఁ డనునది యుగ్ర సేనునినామాంతరము. 3 “రథానాం చ త్రిషట్పశమ్” అని మూ.

- 1ఉ. అంటినఁ గందిపోవు నన శ నంగము లొప్పుజెలంగు నట్టివా
 ల్లంటుల రత్న భూషణనిశకాయవిభూషితగాత్రలఁ గనన్
 మింటఁ జరించు నచ్చరల శ మించినవారల రెండునూర్ల నా
 కంటకసూదనుం డొసఁగె శ గాదిలికూతును గొల్చువారలన్. 3౧౫ 40
- క. తనయారత్నముపై నింతనరానితమిం జెలంగు శ థాత్రీపతి భ
 ర్తను గూడిపోవు నత్తఱి, దనవిభవార్థముగ నిచ్చె శ ద్రవ్యచయంబున్. 3౨
- క. సూతనతరదంపతులకు, నాతతమంగళము గల్గునట్లొక్కట నా
 భూతలపతియానతిఁ దూ,ర్యాతతనిస్వాన మొప్పె శ హరితరముగన్. 3౨౫ 42
- సీ. శంఖమృదంగనిశస్వనములుదుందుభినాదముల్ జనులెల్ల శ మోద మంద
 నాప్రయాణంబున శ నగుదుగమించెను; గంసుఁ డంతటను బ్రశ్రహములగుమి
 వదలి నేర్పున రథశవర మతివేగముగాఁ బోవునట్లుగాఁ శ గడపుచుండఁ
 గంసా! యనుచుఁ బిల్చి శ గగనంబునుండి వాక్కిక్కటి వీతెంచె శ సువిదమిన్న
- తే. యైన యీదేవకీదేవి శ యష్టమమగు
 గర్భ మంతకమగు నీకుఁ శ గడుజడుండ
 వై సహోదరి కూర్పున్న శస్యందనమును
 గడపుచున్నావు మీఁదటిక్రమ మెఱుంగక. 3౪ 43
- చ. అనుటయు నాలకించి ఖలుఁ శ డై యఘయాపుండు భోజవంశపాం
 సనుడును నై నకంసుండు నిశశాతకృపాణముఁ జేతఁ బూని యి
 ట్లొనరుచు టింతయేఁ బొసఁగు శ నొక్కొ యటంచుఁ దలంప కాగ్రహం
 బునఁ ద్వరఁబాటి యాభగిని శ పూజ్యమనోహరకేశబంధమున్. 3౫ 44
- 2చ. కరమునఁ బట్టె; నవ్విధముఁ శ గాంచి స్వజన్తమునన్ వియచ్చరో
 త్కరములు సాధువాద్యములఁ శ గమ్రవిభూతియుతుండుగా నగున్
 ధరణి నటంచుఁ దెల్పుటను శ దామరసాక్షుండు పుట్టజాలు భా
 గ్యరతిని గాంచుటన్ శమము శ గల్గినయాపసుదేవుఁ డల్లనన్. 3౫౫ 45
- తే. ఏవగల్గించుకార్యంబు శ నిట్లుచేయఁ, దలఁచియున్నట్టిక్రూరుని శ దన్ను నిద
 చేయుదురు మానవులటన్న శసిగ్గులేని, యాతురుని సామమార్గవాశక్యములు పలికి.
- చ. మనమున బాధచేసెడు కుశమార్గముఁ గ్రోధము మాప నెంచి మె
 త్తనిపలుకుల్ చెలంగఁ దనతాలిమి యెంతయుఁ గార్యకారియై
 కనబడఁ బల్కె; భోజకులకమ్రయశస్కర, శూరవారమా
 న్యనిఖిలసద్గుణాకర! విశనందగు నాపలుకొక్కఁ డిత్తఱిన్. 3౬౫ 47

1 “దాసీనాం సుకుమారీణాం” అని మూ. 2 “వసుదేవో మహాభాగ ఉపాచ పరిసాంత్వయన్” అని మూ. “స్వజన్తని హస్తేణ దైవతైరానకదుందుభిధ్వనికరణాద్భావిభగవదవతారేణ శక్యప్రతికారతా సంభవరీతి. అని వ్యాఖ్య.

- క. నీవు కులీనుండవు మఱి, భూవిభుండవు శ్రీని జంపగబోలునె? యందుకొ
దేవకి నీతోబుట్టువు, పాచనియు నవోధయు నగు శ భావింపు మొదల. 3248
- తే. ఆఁడుతోబుట్టువును జంపగనర్హ మగునె, యందు నిప్పుడె పెండ్లియోయాసులక్ష
ణములతోఁగూడియున్న దిశమమతఁ జూపఁదగినదే కాని చంపఁగఁదగదునుమ్ము.
- చ. మరణము భీతిదంబగుట శ మామకవిగ్రహరక్షణార్థ మీ
తరుణిని జంపకుండ నిట శ ధర్మము నెంచుట యెట్లు లందువో
నరవరపుత్ర కా! వినుము శ నాపలు కొక్కటి దేహధారులై
పరఁగెడువారి కెల్లరకురవర్షముతోడనె మృత్యు వొప్పుఁ జూ. 324 50
- ఉ. ఇప్పుడో నూలువత్సరము శ లేగినయప్పుడో ప్రాణికోటికిం
దప్పక కల్లు మృత్యు విది శ తథ్యము; దేహము పంచతం గనం
బొప్పుడి యున్న కర్మగతిఁ శ జొక్కుచు దేహి స్వతంత్రహీనతఁ
దెప్పన నూత్న దేహమునఁ శ దేజము నించుచుఁ బ్రాకృతాంగము. 325 51
- క. నదలును వేగంబునఁ బో, నదలఁచుపురుషుండు ముందుఁ శ బద మొక్కఁడు పె
ట్టి దనశరీరము సుస్థితి, నొదనంగాఁజేసి వెనుక శ నొప్పు పదంబు. 326 52
- క. కదలించి యగుగు నంతర, మొదవదు వానికిని భేద శ మొప్పుకయుండుం
గద విషయద్వయమున కి,య్యది గన్పడుఁ దృణజలూకశమందుం గంసా. 53
- చ. తనువున ముందుభాగమును శ దా మెలమెల్లన నెత్తి యొక్కచో
ననువుగ నుంచి వెన్నఁ దగునంగము నెత్తి స్థలాంతరంబు నొ
య్యన సుఖవృత్తిఁజేరు నటు శ లాత్మకృతం బగుకర్త సంగతిఁ
గని నిజపూర్వదేహమును శ గ్రన్నన వీడును దేహి భూతరా. ౪౦ 54
- *సీ. తనువు శ్యజించుట శ గనఁబడు వేఱొండు తనువుఁదాల్పుట గనఁదగకయుండు
నన్న సుశయమును శ హత మొనరింపఁగాఁ దలచి యిట్లును రాజదర్శనంబు
గనఁబడుఁ గన్నులకును మహేంద్రవిభూతి వినఁబడు నీరెంట శ వెలయునొక్క
సంస్కార మది మదిఁ శ జక్కఁగా నాటును దానినే తలఁచుచుఁ శ దదనుగుణము
- తే. లైనరాజాదిరూపముల్ శ గానఁబడఁగ, నదియె నేనని యూహించు శ నద్దిపొంది
నట్లు తలపోయు నిద్రయం శ దపగతస్మృతిని బురాతనదేహముఁ శ గనఁగలేక.
- క. జీవుఁడు దేహాంతరమును, భావించుచుఁ బొంది పూర్వనర్తము నదలుకొ
దా వదలునప్పు భయశో, కావలచిత్తుండుగాక శ యలయం జుమ్మి. ౪౧ 55
- * “స్వప్నై యథావశ్యతి దేహమిదృశమ్” అనుశ్లోకమునఁ గలయర్థమే యందు మూఁడు
పద్యములలో విస్తరింపఁబడినది.

- క. తనువును వేటొకదానిం, గను తెట్లనఁ బూర్వజన్త కర్తము లెల్లం
దనుఁ బురికొలుపఁగ నూతన, తనువుం దత్కర్తృఫలవిఠానము నొందఁ. ౪౧ 57
- సీ. తగినదానింబొందు; శ దానికిఁ గారణ మేమనఁ జెప్పెద శ నిక వినుము
సంకల్పము వికల్పసంజ్ఞికమగువికారములకు లోనయి శ యమరు మనసు
పంచత్వసమయమం శ దంచితపంచగుణవిషయములయందు శ వివిధదేహ
రూపముగా మాయ శ ప్రాపింపఁజేయఁగా వానిఫలంబుల శ వరుసఁ బొందఁ
- తే. బ్రోత్సహించెడునాకర్తృమునకుఁ జిక్కి
మన మదెట్టిదేహంబును శ గొనఁగఁ బరుగు
లిడుచు నెద్దానిఁ దా స్వరియించునొ యటు
దేహియును దానిఁ జొచ్చుచు శ దేహము గను. ౪౨ 58
- క. మననే నే నని తలఁచుచు, మనసునె సాయముగఁ గొనుచు శ మఱి జన్మించున్
మనుజేంద్రతనయ జీవుని, జననవిధం బిదియె యనుచుఁజనుఁ దలపోయన్. ౪౩
- చ. కలుగునుగాక దేహమది శ కర్తవశంబున దానిరక్షకై
మలినములై నకార్యములు శ మానక చేయుటె యుక్తమంచు ని
మ్ములఁ బలుకంగఁ బూనెదవొ శ భూపకుమారక! చంద్రముఖ్యులం
గలిగినతేజ మొక్కట నఖండజలావృతమృద్ధటాదులఁ. 60
- క. ప్రతిబింబించుచు ననిలుని, గతికిం దగినట్లుగాఁగఁ శ గంపము నొందున్
మఱిఁ దలఁప సత్య మెట్లుగ?; ఊతిపాలా! యటలె దేహి శ చిత్రతనువులన్. ౪౪
- సీ. తన యవిద్యాకల్పితముల నానావిధగుణయుక్తముల రాగగుణముచేత
నొంది యియ్యది నాది శ యిందు నేనుండుదు ననునభిమానంబునందుఁ జుమ్ము;
తలపోసి చూడ నాత్మకును దేహాదుల యధ్యాసమున జన్త శ మగునటంచుఁ
జెప్పంగఁబడు మఱి శ చెలఁగు నన్యోన్యధర్తాధ్యాసమునను దేహాదిధర్త
- తే. ములగుకార్యాదు లాత్మయం శ దొలసినట్లు
కల్పితములగుఁ దధర్తగణ మనంగఁ
జనెడుప్రేమాస్పదత్వాదులను దనువుల
యందుఁ గల్పితములె యంచు శ నరయవలయు. ౪5 62
- క. కనుకన్ మృత్యువుఁ దప్పింపను జేయుప్రయత్న మనువుపడదని యెఱుంగం
జను; గంసా! యని సామంబును మానుచు భేద మనఁగఁబొలుచు పథమునన్.
- క. ఇంచుక వినిపింపఁగ మది, నెంచి కుమారా! మదుక్తి శ నెన్ను మెవరికే
నించుక ద్రోహము చేయఁగ, నెంచుట సరిగాదు తత్త్వమెఱుంగు టదియె సూ.
- క. తనమేలుకొఱకుఁ బరులకు, నొనరించెడుద్రోహ మదియె శ యెనుఁగు నశుభమున్
గనుకన్ స్వాత్మహితంబును, గనఁ గోరెడువాఁడు చేయఁగలఁడె యహితమున్.

- క. పరులకు హాని నొనర్చిన, బరులవలన హాని గల్గుల శ బరులకు హానిక
బరంగం జేయనివానికి, భరణ గలచే పరభయంబు శ తలపుము మదిలోక. ౪౪
- చ. కనుగొననయ్య దీని నిది శ గాదిలిచెల్లెలు ముద్దరాలు పు
త్రినివలె జూడంగా దగును శ దీనయునై కనువట్టు దీనుగా
జనులను వత్సలత్వమున శ సంతతముం గనుచుండునీవు చం
పను దగునే వివాహవిధి శ భద్రములొందంగ వర్తయే శమా. ౪౫ 67
- క. అని యివ్వెధిని బరీక్షి, జ్ఞనపాలున కెటుకపటచి శ సరగున దగువా
తినిఖలవృత్తాంతము చెల్పును బూని శృకాఖ్యయోగిసాలను డనియెక. 68
- క. భూనాథతనయుఁ డివ్వెధి, నానకడుండ భిన్ను సామ శ మన్యే భేదం
బూని నచించినవల్కులు, మానసమును సుంతయేసి శ మార్కగ్రామియెక. ౪౫౫ 69
- ఉ. దారుణచిత్తుడై కఠినశబాననకృశ్యముఁ జేయఁబూని కో
పాచుణితేక్షణుం డగుచు శ నాశరవాలము డింపకుండె; నా
క్రూరునిచి త్తవృత్తి గని శ కొంకక పీఠు వధింప నున్నవాఁ
డీరస మూనె సంత చెటిగి శ యెవ్వెధి వీని మరల్చ నానొకో. ౪౫౫ 70
- క. అని యానకడుండుభి మన,మున నెంచుచుఁ బ్రేయసికిని శ బొడమినకట్టం
బును మాన్పునుపాయంబును, దశమది యోజించి యిట్లు శ తలచు బొచ్చెక. 71
- మ. మతిమంతుం డగువాడు మృత్యునైగతిక శ మాన్యంగఁ బూనందగుక
జతనం బొప్పుగ నాత్మబుద్ధిబల మేరచందాన వ్యాపించు నా
జతనంబెల్ల ఫలింపకుండ మృతి యేరచం బూనినక బేహి ని
మ్మతి గావింపని తప్పునుండి తొలగెక శ గృత్యంబుఁ గావించుటక. ౪౬ 72
- ఉ. కాంతకు మృత్యునై తగినశంసుననుక సుతపంక్తి నిత్తు నం
చెంతయు నమ్మఁ బల్కి మృతి శ కెంతయుఁ గుండు మనీయపత్నిఁ ద
ప్పింతును జాపునుండి; మఱి శ ప్రేయసికి సుతు లుద్భవించురే
నంతట నెట్లు గావలయు శ నట్లగు భార్యయు నిప్పు దక్కుంగా. ౪౬౫ 73
- క. సుతు లుదయింపకమునుపే, మృతిరూపతఁగానబడెడు శ నితఁడు బ్రదికి యీ
క్షితినుండునే నొసంగుదు, సుతులక వాద్దానరీతి శ సూన్యత మగుఁ గా. ౪౬ 74
- *నీ. తనయులుగల్గి యీతండును జావకయుండునే మత్సుతుఁ శ డురుబలుడయి
యీతనిఁ జంపిన శ నీకృతి సఫలమౌ నిట్లు వివర్యయ శ మేల విధిని
గారాదు? ప్రౌఢుడై శ క్రాలు నీకంసుని మద్బాలకుం డెట్లు శ మ్రందజేయు
ననుశంకయేటికి? శ వనితకు దీనికి బుట్టెడి యష్టమపుత్తుఁ డితని
- * “వివర్యయో వా కిం న స్యాన్దతిథ్ధాతుద్దరత్యయా, ఉపస్థితో నివర్తేత నివృత్తః పునరావ
తేత్.” అనుమూలమునకుఁ గలవ్యాఖ్యానసార మిందుఁ గలదు.

తే. జంపు ననుభాతృచేష్టలు శ స్యాంతమందు, దలడు శక్యంబులే కావు శ దాపరించి
యున్న మృత్యువు తొలగునాశయన్నమాట, వలన నయ్యది మరలనుశగలుగునేని.

క. నాయపరాధం బత్తటి, నేయనువున లేకయుండు శ నివ్విధముననే
యూయవనిం గలప్రాణిని, కాయగతాదృష్ట మెన్నఁగఁ దర మగునే. ౫౦ 76

చ. అనలుడు కాననప్రదహానావసరంబునఁ జెంతనున్న చె
ట్ల నిలిపి దూరమందలపఱలాశితతీక్షణ దహించుచు. నూళ్లఁ గా
ల్పునపుడు దూరగేహములఁ శ జొచ్చి దహించుచుఁ జెంతనున్న వా
నిని దహింపకుండు మదినిం దలఁచంగ నదృష్టహేతువే. ౫౦౪ 77

క. దీనికిఁ గారణ మగునని, గానంబడు నిల్చి ప్రాణిగణమున కెల్లఁ
దో నరుగుట విడిపోవుట, గానంబడదు హేతువాక్యకర్తము తప్పక. ౫౧ 78

క. జననమునకు మరణమునకుఁ, గనుఁగొనఁగఁ గారణంబు శ కర్తమె యని తే
లును నదియె యదృష్టం బనియును జెప్పంబడును బెద్ద శ లాఘవుడు రిక్లే. ౫౧79

క. కనుకనె నాదు ప్రతిజ్ఞయు, ఘనపాపము సీయఁబూనఁగఁ జాల దటం
చును జక్క విమర్శించుచు, దనమదికిం బొసఁగుదాని: శ దత్పరమతియై. ౫౧౪

క. వానికి నెఱింగింపఁగాఁ, బూని మహాపాపకార్యమును జేయఁగాఁ
దా నెంచుపాపమతి బహు, నూనపురస్పరముగాఁగ శ మాటలచేతక, ౫౨ 81

క. ఆరాధించెను; మఱి యా, శౌరి ప్రసన్నాననాంబుజస్థం డగుచుక
భీరువుఁ జంపం దలఁచెడు, క్రూరుని లజ్జావిహీనుఁ శ గొంకనివానిక. ౫౨౪ 82

క. పరికంపించు మనస్సున, నురియాడుచునుండి కల్పితోత్సాహమునం
బరఁగెడునవ్వు గనంబడ, సరదేవకుమారుతోడ శ నయముగఁ బలికెక. ౫౩ 83

క. ఈతరుణివలన నీకుక, భీతియు లేదుకద సౌమ్య! శ వియదభిహితవా
క్లే తెలిపెను దద్విషయ, మ్మితన్నికిఁ గల్లఁబోవు శ నెల్లతనయులక. ౫౩౪ 84

క. నీ కీచ్చెద వారేకద, నీ కీపెనుసాధ్యసము జగింప నిమిత్తం
బై కల్లఁబోవువారటు, గాకుండఁగఁ బుట్టినపుడె శ కడువడి నిత్తుక. ౫౪ 85

*వ. అన్యోన్య్యాపేక్షచే నెల్లరు స్వములే యగుదురు గాన నీకు సంశయంబొదవక
యుండ నెల్లర నిత్తుం గైకొందువు గాక యని పలికిన. 86

మ. విని తద్వాక్కులఁ గల్గుసారము మదిక శ వీక్షించి యాసోదరిం
దునుమం బూనినవృత్తి మాని వదలెం శ దోఁబుట్టువుం గంసుఁ డం
త నిజాభీష్టము నెగ్గఁ బ్రీతుడయి యాత్మప్రాణతుల్యక మన
స్విని నాదేవకీ గూడి శౌరి యతనిం శ ప్రీతాత్మగాఁ జేయుచుక. ౫౫ 87

* “అన్యోన్య్యాపేక్షయా సర్వైఃస్వప్రమా భవేయూరితి సర్వాసామీ తాక పుత్రాక సమర్ప
యిష్యే” అని వ్యాఖ్య. ఇదియే యందుఁ గలదని యెఱుంగవలయు.

- క. విసుతించుచు గృహమునకుం, జనియెన్; మఱికొన్ని నెలలు శ జరగన్ భగనం
తుని దనయునిగాఁ గనఁడు, ననుపమభాగ్యాన్నితయయి శ హరిచరిత్రయై.
- క. అలరెడుదేవకి సుతుఁ గనఁ, గలకాలము ప్రాప్తమైనఁ శ గమ్రాంగుఁ గ నెన్
లలి నవలం బ్రతివత్సర, మలఘుగుణాకిలల సుతుల శ నతీవ నోకతున్. ౫౬
- క. కనియెన్ వరుసఁగఁబుత్తుల, నెనమండ్రుగురం గుమార శ నివ్విధఁ దొలుతం
గనినట్టి కీర్తిమంతుం, డనుతనయుని నన్మతభీతి శ కాత్మ నడచుచున్. ౫౬౫ 90
- క. ఆనకదుందుభి చేకొని, తా నతికష్టమునఁ గంసభరణీశునమన్
మానక యర్పించెను; ద, ద్భానాథుఁడు చుపు ననుచు శ బుద్ధి నెఱఁగెనున్. ౫౬౭
- 2^{సీ}. ఓపరిక్షిన్న పాశలో త్రమ! మృత్యువునకు నెట్లు లచ్చెఁ దనయుని ననె
వేమొ ³సూన్యతనంధులౌ మాన్యులకు దాస్యహం బగుకార్యమిందుచునిఁగలదె
4^{ప్రి}యపుత్రులాలనాశపేక్ష యెవ్విధి మానె నందువో భగవంతుఁడరియన⁵కడె
తత్త్వంబు వేఱొండు శ తలపోయ లేదని యెఱిగినవారిక శ నిష్ప్రమేన
- తే. దొకఁడు కల్గునె? తానె పుత్రుకుని గొనుచు
జనినఁ జంపకయుండునో శ యని తలంచి
కొనిచనియెఁగాని సత్యంబుకొఱ కటంచు
నెట్లు తలఁపంగఁ జను నందువేమొ వినుము. ౫౬౮ 92
- క. జననాథ! నీవనరులకు, నొనరింపఁగ రాని దెద్దియుండును? బల యీ
యను బూన దేవకియు నెట్లునుమోదముఁ జూపఁజాలె శ నందువొ యేమో. ౫౬౮
- క. మతియందు హరి ధరించెడు, నతులితగుణవంతు లైనయట్టిసమల క
ట్టితఱిగ దుస్త్రబ మెయ్యది, యీత నని తలపోయవయ్య శ శ్రీహరిభక్తా. ౫౬౯
- చ. తనయుని దెచ్చియున్నహరితత్త్వ మెఱింగినశౌరఁ గాంచి యీ
తనిసమబుద్ధికి మిగుల శ దభ్యవధంబునఁ గల్గునిష్ఠున్
మనమునఁ దుష్టిగల్గి నృపమండనుడై తగుకంసుఁ డెంత న
వ్వన ముఖమొప్పు నిట్లనియె శ బొమ్మ గుమారునిఁ గూడి యుంటిన్. ౫౭౦ 93
- ఉ. ఈతనినుండి సాధ్వన మందెంతయుఁ గల్గదు నాకు వీనికి
బ్రాతగఁ బుట్టు నష్టముఁ డరరాతి గదా ననుఁ జంపునంచు న
త్యాతతపుష్కరోక్తి విననయ్యెను వానినె చంపువాడ నీ
వీతనయున్ సహోదరికి శ నీదగుఁ నాపుడు శౌర హృష్టుడై. ౬౦ 96

1 "దేవకీ సర్వదేవతా" అని మూ. "సర్వస్వర్వాత్ భగవానేవ దేవతా యస్యా" అని వ్యాఖ్య. 2 "మృత్యవే పుత్రం కథ మర్పితవా నిత్యపేక్షయామాహ" అనుదాని కిది తెలుగు. 3 "కిందుస్సహం న సాధూనాం = సాధూనాం సత్యసంధానామ్" అని వ్యాఖ్య. 4 "పుత్రులాలన ముఖపేక్ష కథం త్యక్తేత్యత ఆహ" అనుదాని కిది తెలుగు.

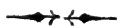
- క. కొనిపోయెద నల్లెయని, తనయుం దోడ్కొనుచుఁ బోయెఁ శ దద్వాక్కును నె
మ్మనమున నమ్మక మోడంబును గాంచకయుండె దుష్టభూపతి యనుచున్. ౬౦౪
- ఆ. అవిజితాత్ముఁ డనుచు శ నాత్మస్థిరత్వము, లేనివాఁడె యనుచు శ దాని నమ్మి
హాయి నొంద రాదు శ హతమతి యెవేళ, కేమి హానిచేయ శ నెంచునొ యని. ౬౦

—౧౧ నారదుఁడు కంసున కుపదేశించుట. ౧౧—

- క. పిలువని పేరంటముగాఁ, గలహాశనుఁ డనెడుబిరుదుఁ శ గాంచినముని యి
మ్ములఁ గంసుని గన వచ్చెను, దెలుపుటకై హితము దివిజగ్రధీరులపూన్కిన్. 99
- క. ఏకాంతంబునఁ గంసముహూకాంతునితోడఁ బలికె శ నెఱుంగవు కంసా
యేకరణి దేవయత్నము, నీకొఱకై సాగుచుండు శ నిత్యము పూన్కిన్. ౧౦ 100
- సీ. వ్రజమునఁ దగియున్న శరమృతరాంగులు నందాదిగోపకనాయకులును
వారలపత్నులు శ వసుదేవముఖ్యులు వృష్ణివీరులు కీర్తివెలయునట్టి
దేవకి లోనగుఁగైతెటలు దేవాంశములఁ బుట్టినారని శ తెలియవలయు
నందకౌరులకులశమందుఁ బుట్టినవార లమరాంశసంభూతు శ లగుట నిజము
- తే. వీరిజ్ఞాతులు బాంధవవారములును, మఱియుఁ దన్నిత్రములు సురశమహితభాగ
జనితులే సుమ్ము; కంస నిశ న్ననుసరించి, యున్నవారలు దైత్యులై శ యొప్పువారు.
- *క. జ్ఞానములేమి నెఱుంగవు, భూనాయక! వీరలే విభుధు లని మీరల్
దానవులని భూభారముఁ, బోనడవఁగ దైత్యవారశముం ద్రుంపంగన్. ౬3౪ 102
- చ. హరి యవతారమొందఁ దివిజావళి కోరుట దేవకీమనో
హరతనయత్వమొంద నతఁ శ డాదరణంబున నొప్పుకొంటయున్
సుర లొగి స్వాంశరూపముల శ ఊణి జనించుటయుం దలంపలే
క రహితబుద్ధివైతి వని శ గట్టిగఁ జెప్పెను నారదుండటన్. ౬౪ 103
- క. భగవంతుఁ డై ననారదుఁ, డగణితమహిమాధ్యుఁ డౌట శ నమరులపని నిం
పుగఁ దీర్చుబూని తెల్పెను, దగునిది యని నమ్మి కంసశత్రుత్రిపతియున్. ౬౪ 104
- చ. మునిపతి నారదుండు చన శ మోమున విన్నదనంబు తోడఁగఁ
దను వధియింప దేవకికి శ దానవవైరి కుమారుండై జనిం
చును యదువీరులే సురలు శ శూరుల దైత్యులఁ జంపఁ బుట్టిరం
చును దలపోసి యత్తఱినె శ శూరకుమారుని దేవకీసతిన్. ౬౫ 105
- చ. కరుణ దొఱంగి శృంఖలనిశకాయములం దగిలించి మందిరాం
తరమున సుంచె దత్పుతులు శ తప్పక తన్ను వధింతు రన్నతీ
వరమునఁ బుట్టినంతటనె శ వారిజనేత్రుండె యన్న శంక భీ

* “ఉభయోరసి భారత” అని మూలము. “భా క్షానం తత్రారత భారతత్వాదేవైతజ్ఞానం తవ
నాస్తీతి భావః.” దీనిసారమే యిది.

- కరకరవాల మూని హతశకంతులఁ జేయుచు వచ్చె వ్రేల్లిడిన్. ౬౬ 106
- తే. పులప్రాణంబులను దమప్రాణములకుఁ, దృష్టిచేయుట రాజులకెల్ల నైజ
మట్టిలుబ్బులు తఱచుగా నవనిపతులు, జనకులను భ్రాతృమిత్రులఁ జంపుచుండు.
- సీ. పూర్వజన్మంబునఁ బుండరీకాక్షునిచే హతుండయి బలోత్సాహములను
దగు కాలనేమియే న తానని యీజన్మమున భోజకులమునఁ బట్టితినని
సురమానివాక్కులఁ బరికించి యెఱిగి యాయదవులతో ద్వేష మాత్మనొంది
యంధకయదుభోజు న లాదిగాఁగలవారి కధిపుడై తనతండ్రి యైనయట్టి
- తే. యుగ్ర సేనుని బంధించి న యుగతరబల, మలఁగఁగా సూరసేనాఖ్యములగుదేశ
ములను దాని యభీష్టరీతుల సుఖైక, మన నేలుచునుండె భూపాలచంద్ర. ౬౯

రెండవ అధ్యాయము.

- క. అని తెలిపి శుకమహాముని, జనపతికౌ మఱియుఁ బెల్లెఁ న జండబలుండై
జనవిభుండగు కంసుఁడు దుర్జనపరివారాన్నితుండయి న టిమఁ బాలించెన్. ౪
- ప. ఆదురాత్ముని బ్రలంబుండును, బకి, చాణూర, తృణావర్త, మహాశిస, ముష్టి,
కారిష్టద్వివిదులును, గేశధేనుకపూతనలును, మఱియుఁ బెక్కిండు దుష్ట
భూపాలకులును, బాణనరకాసురాది రాక్షసపీఠులును. సేనలై మిత్రులై
సాయపడ నుండిరి. మాగధుం డగుజరాసంధునాశ్రయంబున మహాబలవంతుం
డై యాదవులఁ బడరానికష్టములపాలు చేయుచుండె. వారిచే బీడితులై
యాదవు లందు నిలువఁజాలక కురు పాంచాలకేసయ శాల్వ విదర్భ నిషధ
విదేహ కోసలదేశంబులకుం బాఱి యందుఁ దలదాచుకొనిరి. కొందఁ టందుఁ
గంసు నాశ్రయించి కొలుచుచుండిరి. ౩౪ 110
- క. దేవకీపుత్రకు లార్జును, దేవమునీంద్రాజ్ఞచేతఁ న దీప్తమసీషు
డౌవసుధాధిపుచే దెగ, శ్రీవైష్ణవతేజ ముప్పెఁ న జెలియకడుపునన్. ౪ 111
- క. దాని నసంతాఖ్యముగా, మాసులు వచియింతు సప్తమంబగు గర్భం
బౌ నది హర్షము శోకము, మానసమునఁ గల్గజేసె న మానిని కంతన్. ౫ 112
- *సీ. ఉత్పత్తిలయముల నొగి భూతసముదయాగతీగతులను విద్య న మతి సవిద్య
యనునాటువిషయంబులను నెఱింగినయట్టి విశ్వాత్మకుం డగువిష్ణుమూర్తి
తను నొక్కనినె నాధుండని నమ్మియున్నట్టి యదువంశభవులకు నతదదురాత్ము
డైన కంసునినుండి న యనవరతము గల్గు భయము నాత్మ నెఱింగిపాయకుండఁ
- ఆ. దన్ను నాశ్రయించి న తనరెడయోగమా,యను దలంచి యిట్లు న లాజ్ఞచేసె
సకలశుభము లొసఁగిసాధువులం బ్రోచు, దేవి! వ్రజమునకునుగబోవు మిపుడు.

* 'విశ్వాత్మ' అథమూలమున కేది వివరణమని యెఱుంగునది.

- ఉ. గోవులచేత సాధుతమ శ్ర గోపకసంతతిచేత నావ్రజం
జేవిధమందు లోపముల శ్ర నెన్నకయుండఁగఁ జెల్వమీలు నం
దే వసుదేవపత్నియయి శ్ర యెన్నికఁ గాంచినయట్టి రోహిణి
దేవి వసించియుండు వసుదేవుని తక్కినభార్య లందఱు. ౬౪ 114
- క. కంసుఁడు దుష్టుఁడు గావున, హింసించు నటంచు మదుల శ్ర నెంచి బ్రదుక మీ
మాంసను జేయుచు సువ్రత, సంసిద్ధిం గోరి వివరశసంతతులందు. 2 115
- క. గిరిబిలములయందు వసించిరి; దేవకిజతరమందు శ్ర శేషాహ్వయమై
పరమ మగునాదుతేజము, తరుణీగర్భం బనంగఁ శ్ర దనరెడఁ జుష్వి. ౭౪ 116
- ఆ. దాని నట్టై తిగిచి శ్ర మానిని! రోహిణి, యుదరమందుఁ జక్క శ్ర నునుపు గర్భ
మట్టై తిగువ బ్రదుకు శ్ర నెట్టు లటంచు శంకను గనంగఁబోకు శ్ర మను మదాజ్ఞ.
- సీ. అవ్వల నవకాశ శ్ర మనునదిలేకుండ నంశంబులను బ్రహ్మాయాదిగాఁగ
* స్తంభవర్ణంతము శ్ర చక్క వ్యాపించుచుఁ బరిపూర్ణ మైనరూపమున నేను
దేవకిపుత్రతఁ శ్ర దేజరిల్లుదు నీవు నందపత్ని యశోదయందుఁ బుట్టఁ
గలవు; పుత్రులఁ శ్ర గాంక్షించుభక్తుల కీశ్వరివై వారి శ్ర కల్గె కామ
- తే. ముల నొసంగుచు ధూపబళులను మఱియుఁ
బెక్కు సుఫహారముల వారు శ్ర ప్రీతి నిన్నుఁ
బూజచేయంగ నుండువు శ్ర భూమి నీకు
స్థానములు నామధేయముల్ శ్ర చాల నలరు. ౧౦ 118
- క. జను లొగి నేవెందురు నిన్ను నూనభక్తుల౯టమున శ్ర నాయాచోట్ల
వినుతింతు దుర్గ విజయయు, నని వైష్ణవి యనియుఁ గుముదశయనిమాధవి నా. ౯
- సీ. భద్రకాళిక యని శ్ర భక్తి జండిక యని నారాయణి యనుచు శ్ర శారద యని
యంబిక మాయ కనక కృష్ణ యనియును మఱియు నానావిధమహితనామ
ములఁ గొనియాడుదు శ్ర రిల నెట్లు సుందరీ మద్విక్రమమ్మున శ్ర మహిమ మున్నె
యందువో వినుము మాయాదేవి గర్భసంకర్షణంబుననె సంకర్షణుఁ డని
- తే. పిలుతు రాతనిలోకంబు శ్ర ప్రీతినొందఁ
జేయుటను రాముఁ డనియును శ్ర ఓతిని బలము
గలుగువారలను వింతుకారణమున
బలుఁ డటంచును బేరులఁ శ్ర బడయు నతఁడు. ౧౩ 120
- చ. అని భగవంతుఁ డాజ్ఞయిడ శ్ర నట్టులై చేసెద నంచు విష్ణునా

* “అథాహ మంశభాగేన దేవక్యాః పుత్రతాం శుభే” అని మూలము. “అంతైశ్చక్తిభి
ర్భజతేఽథిష్ఠతి సర్వాః బ్రహ్మాదిస్తంభవర్ణంతా నిశ్చింశభాగస్తేన పరిపూర్ణేన రూపేణైత్యర్థః”
అని శ్రీధరాచార్యులు.

జ్ఞుని శిరసావహించి జతనంబును దీర్చుగ భూమి కేగి య
 ప్పని నొనరించె జెప్పినటు; శ ప్రాధతరంబగుశక్తి గర్భ మొ
 యైన గ్రహియించి దానిఁ గొని శ యల్లన రోహిణియందుఁ జేర్చినన్. ౧౮౪ 121

ఆ. యోగనిద్ర యిట్లు శ లొనరించు తెలుఁగక, జాతిపోయె శౌరిసతికి గర్భ
 మార ! యనుచు నెల్లపాపలు తమలోనఁ, జెప్పకొనిరి దైవశ్చేష్ట యిదియె.

క. సకలము దానే యగు నా, ప్రకటమహాశక్తి భక్తపటలాభయదుం
 డు కడుజవం బొప్పుగ నా, నకడుండుభి సన్మనంబునం దాఁ బూన్కిన్. ౧౮౫

ఆ. అంశభాగమున మహాత్రిని బాపంగఁ

జేరెఁ; బరమపురుష శ భూరితేజ

మాత్మ నలర వెలిగె శ నర్కుబింబముఁ బోలి

తన్మహత్త్వమున నతండు మఱియు. ౧౮౬

124

క. భూతములు చెంతజేరఁగ, నేతఱినే సాధ్యుడనియేపునఁ గంసా
 ద్యాతతరిపులు తిరస్కృతి, నేతరునఁ జేయ శక్యమే కానుండన్. ౧౮౭

125

సీ. జగములకెల్లను శ శాశ్వతానంద మీయంగఁజాలిన యచ్యుతాంశ మనల
 శూరతనూజుండు శ శుభచిత్తుఁ డొగిఁజేర్చ దేవకీదేవి యాపావనాంశ
 మాత్మఁ దాలిచి యది శ మాత్మ భూతంబు సర్వాత్మకంబగుటఁ బ్రాగ్గాశ చంద్రుఁ
 నానందకరుఁ దాల్చునట్టులు మనసుచే ధరియించె; నంత నాతరుణిమిన్న

తే. సకలలోకనివాసుఁడౌ శ చక్రధరున

కుండు తావయి తా నొప్పియును దురాత్ముఁ

డైన భోజేంద్రగృహమున శ నార్తి గనుచు

శృంఖలాంకిత మైయుంటఁ శ జెలఁగదయ్యె. ౧౮౮

126

*చ. కనబడకుండఁ గుండఁ బొదుకంబడు నగ్ని శిఖాప్రవృత్తి స

జ్ఞనులకు మేలు చేయఁదగుశారద జ్ఞానఖలాత్మఁ జేరి వె

ల్లనియటులే మఱుంగుపడి శ కాఱియ పొందుచు నుండె గాని య

వ్వనజదళాక్షుతేజమున శ భాసిల దింతయు వేయు నేటికిన్. ౧౮౯

127

శా. అంతం గంసుండు గర్భమందు హరి సర్వాధీశుఁ డుండంగ శు

ద్ధాంతంబెల్ల వెలుంగఁజేయు ప్రభచేతన్ మించి శుభ్రస్థితం

బెంతో వింతగ నొప్పు జూడఁబడు నాఁయిందివరాక్షి ఘన

స్వాంతం గల్గొని యిట్లు లెంచె మదినీచందంబు సూత్మంబెయ్యా. ౧౯౦

128

చ. నను వధియింప శ్రీహరియు శ నాతుకమిన్న మనోహరంపుఁగు

ఁగిని దగఁ జేరియుండు నిది శ సిద్ధము పూర్వము దీనితేజ మొ

* “భోజేంద్రగృహఽగ్నిశిఖేవ దుద్ధా సగన్ధతీక్షణభలే యథా సతీ” అని మూలము.

- ప్పునె యిటు చూడలేదె పువ్వుబోడిని జక్కగ నెన్నిసారులో
కనబడు నిప్పు నూతనముగా వెలుగయ్యెడి దీని జూచినా. ౨౦ 129
- చ. హరియును దేవకార్యమును శ సార్థకమై చనజేయ నెంచి సో
దరియుదరంబుఁ జొచ్చె నృపధర్మములై తగు సామముఖ్యముల్
వరుస ఫలింపకుండు; సురవరులు పన్నినయర్థతంత్ర మీ
తరుణమునందు విక్రమము శ ధైర్యము వ్యర్థముచేయకుండంగ. ౨౦౪ 130
- *ఉ. నే నొనరింపఁగాఁ దగు నశనిద్యమహాక్రియ యెద్ది? యిప్పు డీ
మానిని జంపుటే తగును శ మామకకార్యము సిద్ధినొందు నం
చేను దలంతునే నదియు శ నియ్యెడఁ గూడ దటంచుఁ దోచెడిం
జానయుఁ దోడబుట్టు వది శ చాలక గుర్విణి యిట్టి యీసతి. ౨౦౪ 131
- చ. త్వరపడి చంపినా గలుగు శ దారుణపాపము సదృశంబును
సిరిఁ జిరకాలముం బ్రదుకఁజేసెడునాయువుఁ ద్రుంచు నిట్టిసో
దరి వధియించువాఁ డసుకదంబము దాల్చియుఁ జచ్చినట్టులే
పురుషుండఘం బొనర్చుచుఁ గుఱబుద్ధిని బూని చరించుచుండినా. ౨౦౪ 132
- తే. అతఁడు దేహభిమానియే శ యగుట బ్రదికి
యుండినా సాధువర్మ లోహో యితండు
దుష్టకర్తరతుం డని శ తూలనాడు
దురు మృతుండగునేఁ దిట్టుదురు కడంగి. ౨౨ 133
- క. తనుమానులగు మనుష్యులు, చనుదురు ఘోరాంధతమము శ చక్కటికిఁ దా
నిని బొంది మరలు టబ్బుర, మనఁజను నింకేమిచేయ శ నగునో యెలుంగ. ౨౨ 134
- ఆ. ఏమిచేయుటకును శ నిపుడు తోడదు నాకు, ననుచు గర్భవతిని శ ననుజఁ జంపు
ఘోరపాపకార్య శ మారసి చేసెడు, సాహసమును మాని శ శాంతి నొందె. ౨౨ 135
- క. మానిని జంప సమర్థం, డైనను బాపంపుఁగార్య శ మని యెంచి మది
మాని వివక్షుండగు హరి, పై నొప్పువిరోధమును స్వప్రేరేపముననే. ౨౩ 136
- సీ. సాధింప నెంచుచు శ జక్రిజన్మం బెప్పు డగునొ యప్పుడె చంపు శ నాతురమున
నెదురుచూచుచునుండెనదను; నాతఁడు మఱి కూర్చుండు నప్పుడుకూర్చునపుడు
నిలుచున్నతటి భుక్తినిం గొనువేళను ధర నిందు నందును శ దిరుగుకాల
మందుఁ బాసీయంబు శ లానెడుసమయమం దాహృషీకేశుని శ హరిని గనుచు
ఆ. దన్తయముగ జగముఁ శ దలంచుచు నుండెను, నాదురంతచింత శ నంది యుంట!
జగమదెల్ల నతని శ కగపడె హరిమయ,ముగనె దృష్టి యెసఁగు శ బుద్ధిరీతి. ౨౪ 137
- వ. ఆసమయంబున.

* “శక్తియమిదానీమేవ హన్యతామితి విచింత్యాహ” అనుదానిసారమే యిటఁ గలదు.

చ. సరసిజగర్భుడు బరమశంభుడు నారదముఖమౌనులు
 సురలును వారిసేవకులు ॥ ఓోణియు వెంబడి రాంగఁ గామముల్
 గురియు మహాత్ము శూరసుతుశోమలిగర్భమునం జెలంగు శ్రీ
 హరిని మనోజ్ఞవాక్సముదరయంబున నిట్లు నులించి రాదృతిక. ౨౫

139

— బ్రహ్మాదిదేవతలు దేవకీగర్భుడగు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట. ౨౬ —

సీ. సత్యమై తనరెడు ॥ సంకల్పములుగలవానిని సత్యమే ॥ సత్యమైన
 ప్రాప్తిసాధనముగ ॥ భాసీల్లఁగాఁజేయువానిని సృష్టికే ॥ బ్రాహ్మసమయము
 నందును బ్రశయంబు ॥ నవ్వల స్థితిసమయంబునందును భేద ॥ మనఁగ లేక
 *నర్తించువానిని ॥ వారితేజఃస్పర్శు లనిల మాకాశంబు ॥ ననెడు భూత

తే. పంచకమునకు హేతువై ॥ పరఁగువాని, నట్టికంచకమునయందు ॥ సంశయగతుఁ
 డైన వానిని సత్యసత్యం బనంగ, నలరువానిని శాశ్వతుఁ ॥ డైనవాని. ౨౫౪ 140

౧క. సూన్యతవాణి ఋతం బనఁగా నెగడును సత్యమే యనఁగా సమవృష్టిం
 గానంబడుననియగు మఱి, ²వానిని బ్రహ్మకుఁ డగువాని మహాత్మాక. ౨౫౪

క. నిను భగవంతా! శరణం, బని నచ్చినవార మిటకు; ॥ ³నఖంజగత్సా
 లనమున మత్తుల్యులు నను, వినుతింపఁగ నేల యంచు ॥ విష్ణు! యనెదో. ౨౬

క. పరమేశా! యిట్లనకుము, పరికింపఁగ నవ్వలోకకపాలుడ నన నొ
 క్కరుడవె మే మెల్లను నిను, శరణం బని నన్నియున్న జనులము నుమ్మి. ౨౬

క. నీకు వ్యతిరేకముగా, లోకములు లేవు నీవెల్లుగున మే మొ
 శ్రీకలితా! తగువారము, నీకంటె శరణమొప్పు నేర్పునె యెచటక. ౨౬ 144

సీ. ఈప్రపంచమె యాదివృక్షమై యొప్పగు వృష్టిసమష్టిచేహ మగు నట్టి
 ప్రకృతియే దానికే ॥ బాదగు సుఖదుఃఖము లనుపొందవి యెందు ॥ గలిగెనుండు
 సత్త్వైరజస్తమస్సంజ్ఞకగుణములు మూడును దానికే ॥ మూలము లగు
 ధర్మార్థకామముల్ ॥ తగుమోక్ష మనన్తాల్గు రసములొ భూరుహారాజమునకు

తే. నింద్రియములైదు శబ్దాదు ॥ లెఱుంగఁజాలు
 విధములగు యెత్తు దప్పియు ॥ విపులశోక
 మోహజరలును మృతి యనఁ ॥ బొలుచు నాటు
 నూర్చు లనెడు స్వభావంబు ॥ లోప్పు మఱియు. ౨౬౪

145

* “సత్యస్య యోగిఃసచ్చ త్యచ్చ సత్యం భూతపంచకమ్.” అని వ్యాఖ్య. 1 “సత్యం చ సమదర్శనం, ఋతం చ సూన్యతా వాణీ కవిభిః పరికీర్తితా.” అని శ్రీధరాచార్యులు. దీనిసారమే యిందుఁ గలదు. 2 “ఋతసత్యనేత్రమ్” అని మా. “నేత్రం నయనసాధనం నేతారం ప్రవర్తక మితి యావత్” అని వ్యాఖ్య. 3 “నను భవంతోఽపి లోకేశ్వరాః మత్తుల్యా ఏవ కిమితి ఘం శరణం ప్రపద్యంతే” అనుధాని కిది తెనుఁగు.

సీ. త్వజ్ఞాంసరుధిరమేదస్సులు మజ్జయు
 నస్థులు శుక్లంబు శ ననెడు నేడు
 ధ తువుల వై పొరలో శ భూతపంచకమనో
 బుద్ధ్యహంకారముల్ శ పోల నెనిమి
 దియు విటపములు మఱియు నవరంధ్రముల్
 నవకోటరములు ప్రాణము నపాన
 మును వ్యానము సమానము నుదానమును గృక
 రము నాగదేవదత్తములు కూర్చు

తే. మును ధనంజయము ననంగఁ శ జను నివి పది
 పత్తములు జీవుఁ డీశుండు శ పక్షు లగును
 నీప్రపంచాఖ్య భూరిమఃపీఠహమున
 కీర్తిదానికి నీశుండ శ వీవ కావె. ౨౭

146

క. ఈరూపంబగు భవమయ, భూరుహతల్లజము కార్యభూతంబగు నీ
 వారయ నావృక్షమునకుఁ, గారణమును లయపదంబు శ గాఁ దగుదుగదా. ౨౭

ఆ. పాలకుడవు నీవె శ బ్రహ్మవిష్ణ్వేశులు, వానికారణములు శ గాన నేనె
 యెట్లు లగుదు ననుచు శ నెతువో సర్వేశ, నీదుమాయ వారి శ నిర్భరగతి. ౨౭

సీ. కప్పియుండుట తెల్వఁ శ గనలేక నిన్నె నానాకారముల బ్రహ్మశ యనంగ విష్ణు
 వనంగ శంకరుఁ డనఁగను మఱి వెక్కునామములను గాంతురు శ మహితచిత్తు
 లైన విద్యద్వద్వ్యోలట్లుచూడక యన్నియును నీదురూపముల్ శ గనె దలంతు;
 1 దేవకీసుతుండఁ గాఁబోవు న న్నేటి కీచందాన వినుతింతు శ రందువేని

తే. పరశివా! జ్ఞానరూప! యోగపరమపురుష, యాత్మరూపా చరం బననచర మనంగ
 నలరు లోకమునకు డేమఃపాదరింపఁ, దలచి సత్త్వోషణన్మ గాత్రములఁ దాల్చి.

క. తనరుదు వారూపములు సు,జనులకు సుఖకరములు ఖలజనుల కభద్రం
 బును గూర్చునవియు నగు వా,నిని దాల్తువు పరుల కెన్న శ నీవు సుతుండవే.

2చ. సరసిజనేత్ర! కొందఱి టిల శ సాధువు లుత్తమ మాసమాధిఁ ద
 త్పరత స్వకీయచి త్తములఁ శ దావకరూపమునందుఁ జొన్చి శం
 కరము సమస్తసత్త్వనిధిగాఁ దగి యెంతయు శ్రేష్ఠమైన నీ
 పరమపదంబుజద్వయము శ బాగుగఁ గాంచుచు వీతరాగులై.

151

క. పరమేశ్వర! నీవరపద, సరసిజపోతేష్టు నమ్మి శ సంసారాభిం
 దరియింతురు గోవత్సము, చరణముపాటిదిగ నెంచి శ సంతోషమునకా. 3౦ 152

1 “నను దేవకీపుత్రం మాం కథ మేవం పర్ణయథేతి చేత్తత్రాహుః.” అనుదానిసారమే యిది.

2 “సమాధినావేశితచేతస్మై కే” అని మూలము. దీనివివరణమే యాపద్యమునఁ గలదు.

- సీ. స్వప్నకాశుండవయి శ సత్త్వాశ్రయుండవగు నోపరాత్పర! భవదేవత్తమవద
పోతము చెంతనే శ పొలయ భవాభిగోపితృపదం బట్లు శ పలుక బోత
మక్కటయే లేక శ యన్యుల కతిభీతికరము దుస్తరమునై శ పరగుభవన
ముద్రముఁ దరియించి శ భూతజాలప్రీతి వాయును దరియింపవలయు సమేప
తే. తలపునకా దన్తహానౌక శ నిలిపి యింద, పరతటంబును బొందిరి శ భక్తజనుల
కెల్లర కనుగ్రహము పెదఁబట్టువాండ, వీవకాప మహిత్తక శ యాశ్చర్య! హరి.
- క. నను భజియింపంగ నేటికి, గనుదుగుగాదే వివేకకటతులు మోక్షం
బని యందువేమొ వినుమా, వనజాక్షౌ! మేమె ముక్తిభాక్తుల మనుచున్.
- క. తలపోయువారు మూఢులై, యిలపై నట్టిండు, భావ శ మీశుండవయి ని
ర్మలుండవు నగు సీయం దిమ్ముల నిల్పక భక్తమిత్రపాప నలన్ముల్కె. 30 156
- ఆ. అపరిశుద్ధబుద్ధులయి వాదములయందె, పటుతరమగు బుద్ధి శ పరంగ జ్ఞాన
హీను లగుచుఁ బెక్కు శ మానుషజన్మంబు, లేత్తి వ్రతతపంబు శ తన్న చెసి.
- క. ఘనయత్నంబున సాధించిన మోక్షసమీపగమయి శ పరగు తపంబున్
జననశ్రుతాదికము నొందినవారయి భక్త నమ్మదిన బూనమిచ్చన్. 31 157
- ఆ. అంతరాయములను శ నవకృతి నొందింపఁబడంద; రోవ రెళ! శ భార్గవేశ
తావకీనభక్తతతి ముక్తినుండి శ్రం, శమును గనకయిండఁ శ జాలుఁ జమ్ము. 32
- *ఉ. అంతియగాదు వారల మహాదరణంబున సీవు కావ నా
వంతయు భీతిలేకయే మహత్తరవిఘ్నము లాచరింప న
త్యంతము హేతువై తగినయట్టి చమూపతిమ స్తకాళీపైఁ
వింతగ సంచరితు రొగి శ విశ్వవిభూ! పలుమాట లేటికెన్. 33 159
- సీ. ¹తనుభారులకును దశత్తత్కర్మఫలములఁ గల్గించునదియు నిక్కముగ శుద్ధ
సత్త్వమయంబునా శ జనుశరీరమ్మును ధరియించుచున్నావు శ నరులు నట్టి
తను వాశ్రయించి వేదక్రియాయోగతపస్సమాధు లనంగఁ శ బరగునట్టి
చతురాశ్రమార్హధర్మతతిచే నినుఁ బూజచేయంగ నేర్తుట శ కాయ మాశ్ర
- ఆ. యింపకున్నఁ బూజయే చేయఁ జాలరు, దానఁ గర్మఫలము శ తగ ఫలంప
కుండు; ధాత! సత్త్వమొప్పురూపంబు గల్గిమిని నష్ట మెట్టికరణి ననుదొ. 34
- క. విను మజ్జానము దానన్, జనితంబగు నట్టిభేదసంజ్ఞికమును బో
వనుజేసిదొ నపరోక్షం, బనుజ్ఞానము కల్లు నెట్లు శ లార్తశరణ్యా. 344 161

* “త్వయాభిగుప్తా విచరంతి నిర్భయా వినాయకానీకపమూర్ధను ప్రభా” అని మూలము.
“వినాయకా విఘ్న హేతవః లేషామనీకాని స్తోమాస్తాని పాంతి యే లేషాం మూర్ధను విచరంతి.
విఘ్నాన్ జయంతీత్యర్థః” అని వ్యాఖ్య. 1 “సత్త్వం విశుద్ధం శ్రయతే భవాన్ స్థితో శరీరిణాం
శ్రేయ ఉపాయనం పుష్” అని మూ. దీనివివరణమే యాపద్యమని యెఱుంగందగు.

తే. గుణములైన బుద్ధ్యాదులకును బ్రకాశమును బొసంగగఁ జేయునాశునుడు సర్వసాక్షి పూర్ణుడవునగు నీ శ వక్షిగోచరుడ వగుట కల్ల జ్ఞానవేద్యుడవుగాన. 3౪౪

162

1^{సీ}. అతనిసంబంధము శలైనబుద్ధ్యాదికగుణములు రాజిల్లు శ గుణగుణములకాతడు సాక్షియై శ యలరు బుద్ధ్యాదులయధిరోహణమున బాహ్యగుణరూపమగు ప్రపంచము వెల్లు శ నని యిట్లు లనుమిత్రుడవుమాత్రమే యగుదువు మహాత్మ్యపరిశుద్ధసత్త్వరూపమును దాల్చిననిన్నుఁ గడఁగి కొల్వగఁ దదాకారమైన

తే. యట్టి యంతఃకరణమందు శ హారితాపకప్రసాదమువలన సాక్షాత్కరణము కలుగఁ దగు; సర్వసాక్షివి శ కనుకఁ దత్త్వమగునె వాఙ్మనసులకు గమ్యంబు చూడ. 3౪౫

163

2^చ. కనుకనె నామరూపములు శ గాఢతరం బగుభక్తి గల్గునజ్ఞులు భజింప సంతతము శ శక్యములే యగుఁ గాని కర్తముఁ జననగుణాలిఁ బట్టి యిది శ సత్యమటంచు నిరూపణమ్ముచేయను దెలియంగ శక్యమగు శ నంచు వచించుట తుచ్ఛమే యగుఁ. 3౪౬ 164

క. ఐన నుపాసకు లాయా, మానితకర్తవ్యులందు శ మాయాతీతుఁ జ్ఞానమయు నిన్ను సాక్షివి,గానే కనుఁగొందుగాదె శ కమలదళాక్షా. 3౪౭ 165

3^చ. మనుజుఁ డెవండు నీవయిన శ మంగళరూపము నామముఁ మఱొక్కనివలనం దమిఁ వినుచుఁ శ గమ్రవచస్సులఁ దానుఁ జెప్పుచుఁ విన వచియింపలేనితఱి శ వేయివిధంబుల సంస్కరించుచుఁ మననముచేయుచుఁ విహితమార్గముచేఁ దగునత్క్రియాతతిఁ. 3౪౮ 166

తే. దేవతారాధనాదికపావనక్రియలను నీమృదుపాదాబ్జముల మనంబు నిలిపియుండునొ యట్టివిశిర్షలమతి, భవమయాంబుధి మున్గఁడు శ పంకజాక్ష.

1 “గుణప్రకాశైరనుమితై భవాన్ ప్రకాశతే యస్య చయే న వా గుణః” అని మూలము. దీనివివరణమే యిందుఁ గలదు. 2 “న నామరూపే గుణజన్తకర్తభిర్నిరూపితయ్యే తవ తస్య సాక్షిణః” అని మూలము. 3 “శృణ్వత్ గృణత్ సంస్కరయంశ్చ చింతయన్నామాని రూపాణి చ మంగళాని” అని మూ.

- క. పరమం బగుమోక్షముగఁగు; హరి! శంకర! భాగ్యవశత శ సఖలేశ్వరుడై
పరఁగెడు నీపుట్టుక నీ, వరపదభూతయగు భూమిరవామాక్షిస్వధల్. ౧౭ 168
- క. తొలఁగినవనియే యిప్పుడు, తలఁతుము భూభార మింకఁ శ నలఁగు ధ్రువముగా
సులలితభాగ్యం బొర్రా, సలక్షణాంఘ్ర్యంబుజములు శ యమ నీవిడుటక. ౧౮
- క. తావకకరుణకు బాత్రం, బొ వసుధను స్వర్గమునుగ శ నవలొకంక
శ్రీవిభు! వలఁతుల మైతిమి, నేవకులకు నింతకంట శ శ్రేయము గలదె. ౧౯ 170
- నీ. సంసారభయమును శ సడలించఁగాఁజేయు పరమేశ్వరా మహాప్రకృతిచేతఁ
దవ్వుచ్చరీరం బనఁబడు ప్రపంచమునకుఁ గల్గెడుసృష్టిస్థితుల వికార
ములు నట్లే లయవికృతములు జగన్మాత్రయండయి యంత రాత్మయైయుండునీకుఁ
గట్టించఁబడుచుండుఁ శ గనుఁగొని నిర్వికారుడ మగునీయందు శ రూఢిగాఁగఁ
తే. గానఁబడుట వినోదార్థ శ మానుగాఁదె, శిర్తమూలకి మగుజని శ గలుగఁనట్టి
నీకు జన్మముగల్గుట శ ప్రాసట మగు, నావినోదము గాని నే శ అరయఁ గలదె.
- *మ. అని మే మెందుము దివ్యరూపధర మత్స్యాశ్వాననాకారతః
జననంబందియుఁ గూర్చుదంష్ట్రీకులసంజాతంబు హర్షకృత మ
ర్త్యసితాంతోజ్జ్వలరూపముం గనియు శ్రీరామాఖ్య జన్మించి హం
సనగౌకంబవుగాఁ జెలంగి భృగుచంశంబందు రాముండవై. ౨౦౪ 172
- మ. సురముఖ్యాన్వయమందఁ బుట్టి మును సంగతు¹ భించు మమ్ముక మహా
కరుణం గాచి ప్రపంచశాంతి కలుగఁగఱాఁ జేసినట్లే యిదే
తరుణంబందు వసుంధరాగురుభరభావంతంబు వారించి ని
ర్భరతేజంబున సజ్జనావళిని గావం బూనుమా శ్రీవిభూ. ౨౦౫ 173
- క. వందనము నీ కొనర్తుము, బృందారకమద్య యనుచు శ ముఖ్యులను శతా
నందుడు శివుడు సుతించుచు, సుందరి దేవకిని గాంచి శ చొక్కిపుల్రీతిక. ౨౦౪
- మ. జననీ! మాయభివృద్ధికై విమలతేజస్సాంబుడై పొల్పు శ్రీ
వనజాక్షుండు పరాత్పరుండు తన దౌరభవ్యాంశముక సీదుకు
క్షీని నిల్వై మృతినొందు యత్నమున సంసిద్ధుండుగాఁ గంఠుఁ డు
డ నికక దద్భయ మింతయే గలుగకుండం గాచు దై వంబుసూ. ౨౦౬ 175
- క. నీతనయుడు యదునృపతి, వ్రాతము రక్షింపఁగలఁడు శ వగ మనునది నీ
చేతమునఁ గల్గ దిక నని, ప్రీతిక విసుతించి రమరబృందేశు లొగిక. ౨౦౭ 176
- క. సురవరు లీరితిగ నా, పురుషోత్తమదివ్యరూపమును దోచినయ
క్కరణి సుతించిరి పిమ్మట, విరించిశంకరులఁ గూడి శ వే చని రమరుల్. ౨౦౮ 177

* “మత్స్యాశ్వాకచ్ఛపనృసింహవరాహ హంసరాజన్యవిప్రవిమధేష కృతానకారః” అని
మూలము.

మూఁడవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణావతారఖట్టము. ౧౭

క. అని వచియించి పరిక్షి, జ్వరవతితో శుకమహర్షి సంద్రుం డీరి
తిని దెల్పె నవలికథనున్; జననము లేనట్టివిజయతత్త్వముఁ డంతన్. 178

క. ధర నవతరించునమయం, బరుదేరంగ సకలసద్గుణాకరమై య
చ్చెరువుగ నొప్పెను బరమేశ్వరుమహిమకుఁ దగినయట్లు శ సమయం బదినున్.

సీ. శశదైవతం బనఁజను రోహిణియు నుద
యించెను గ్రహములు శ మించునిఖిల
తారలు వెలయుచు శ సారరూపంబులఁ
దనరారుచుండె నశ్రుతీని దిశలు
సుప్రసన్నములయి శ శోభిల్లె సంబర
మందు నక్షత్రమ్ము శ లమలకాంతి
వెలయుచుండెను భూమిఁ శ గలపుర గ్రామఘో
షములు మంగళసుచిహ్నముల నలరె;

తే. నాపగలు నిర్తలాంబువు శ లమరఁ బాతె
హ్రాదము లంబుచహశ్రీల శ నమరియుండె
వనసమూహమునం దరుగవరములఁగల
కుసుమగుచ్ఛంబులందు శశకుంతలవితతి. ౨౪

180

1చ. మనమున కింపుఁబెంపఁ దగుమంజురవంబులఁ జేయుచుండె భృం
గనికర మట్టై యంకృతులఁ శ గర్లసుఖంబును గూర్చుచుండె బా
వనసుమగంధముం గొనుచు శ వాయువు ధూళియె లేక యెంతో చ
క్రనిసుఖ మిచ్చుస్పర్శమునఁ శ గమ్రగుతుల్ దగ వీచె నత్తఱిన్. 3౪ 181

క. ధరణీసురముఖులచే, నిరంతరాత్మము లగుచు శ నెగఁడెడునగ్నుల్
తరుణమున నందుఁ జక్కఁగఁ, బరితోదీప్తంబు లగుచు శ జ్వలియించె దగన్

క. సురలయు సాధువులయు మదు, లరుదారఁ బ్రసన్నములయి శ యలరాఁచెను, శ్రీ
హరి యుదయించెడునత్తఱి, సురదుందుభు లెల్ల మొరనె శ సురమార్గమునన్. ౪

సీ. గంధర్వకిన్నరుల్ శ కలనాదములఁ బాడి రెంతయుఁ దమిమిఱు శ నెల్లసిద్ధ
చారణుల్ స్తుతులను శ సప్తిరి విద్యాధరులు నప్పరసలును శ జెలఁగి యాడి

1 “ద్విజాళికులనన్నాదస్తబకా వనరాజయః” అని మూలము. ‘అర్ధరాత్రసమయమునఁ బక్షి
భృంగనాదములుండుట భగవద్వహిమముచేతనే యని యూహింపవలయు. ముందు నిట్లేయని యెన్న
వలయు. 2 “విద్యాధర్వశ్చ నవృతురపురోభిన్నమం తథా, ముముచుర్భునయో దేవాన్ముమనాంసి
ఘదాన్వితాః.” అని మూలము.

- రమరాళి మానిన త్రములును హర్షము పొంగగఁగా గురిసిరి శ పూలవృష్టి
యర్థరాత్రమునప్పు శ డంధకారము గ్రమ్మియుండ జనార్దనుఁ శ డుదయమందు
తే. సమయమున భూరిజలధరశంఘ మట్టె, యల్లనల్లన నభిఘోషానుకారి
గాఁగ గర్జిల్లె భూతాళి శ కడుఁ జెలంగె, నేమి చెప్పఁగవచ్చు మహితలేశ. 24
- క. దేవస్వరూపిణిగఁ దగు, దేవకియం దెల్లలోకశ్రద్ధివ్యవసతియా
శ్రీవిష్ణు వసతరించెను, బావనసంపూర్ణకళలఁ శ బ్రాచి శశగతిఁ. ౮ 185
- చ. జలరుహపత్ర నేత్రు¹ దరశక్రగదాప్రముఖాయుధంబులఁ
జెలఁగెడువాని నాలుగగుశత్రులుగల్గినవానిఁ గంతమం
దలరెడు కౌస్తుభంబున మహా త్తరకాంతి నెసంగువాని ను
జ్వలతరతేజ మొప్పుఁ దగుబాలుని నద్భుతరూపశీలునిఁ. ౮ 186
- క. ఉరమున శ్రీనత్సాంకము, పరమంబయి యొప్పు మధ్యభాగము పీతాం
బరమునఁ దగ సాంద్రవయో, ధరసమతసుకాంతి యలరఁ శ దనరెడు వానిఁ. ౯
2. నీ. నిర్మలతమపీత శ నీలరక్తచ్ఛవిభాసుర వైదూర్యపరమరత్న
ఖచితదివ్యకిరీటక మ్రకుండలకాంతి కొమరారు నుదుటి ముంగురుల నలము
కొనఁగ నమూల్యరత్న నిచయనిర్మితకాంచ్యంగదములు కంఠక్షణము లింక
నలరు ననేకభూషణ మహారోచులు పరమాద్భుతముగఁ బర్యవఃగఁ నెసంగు
- తే. నట్టిశ్రీకృష్ణ వసుదేవుఁ శ డప్పు డెంతో
విస్తయోత్ఫుల్లనయనుడై శ విశ్వనాథుఁ
దనయుని గాంచి శ్రీహరిఁ శ దలచి కనుల
కఱవుదీఱఁగ మఱియును శ గాంచె బ్రీతి. ౧౦4 188
- క. శ్రీకృష్ణుఁ డవతరించిన, యాకారణమునఁ జెలంగునట్టి³ గురుమహా
వ్యాకలితసభ్రమంబున, నే కడువడి నీట ముద్ది శ యింపుపొదలగఁ. ౧౧ 189
4. భూసురుల కయతగోవుల, నాసమయమునఁ స్పృశింప శ ననుభవడమిచ్చే
జేసెఁ దానము మనసున, నే సమయం బొదవునపుడె శ యిచ్చెడు నూహఁ.
- మ. తనుకాంతిం బురుటిల్లు చాల వెలుగం శ దాఁ జేయుచున్నట్టి యా
తనయుం డుత్తమపూరుషుండు భగవత్తత్త్వంబు తా నొ నటం
చనుమానింపక నిచ్చయించి మతిధైర్యం బూని కంసప్రభీ
తిని వే పాఱగఁదోలి హస్తముల భక్తిం జేర్చె నొక్కండుగఁ. ౧౨ 191
- 1 దరము=శంఖము. 2 “మహర్ణవైదూర్యకిరీటకుండలత్విషా పరివృక్త సహస్రకుంతలం” అని
మూలము. “మహర్ణవనర్థం యదైవదూర్యం నీలపీతరక్తచ్ఛవిరత్నం” అని భావార్థదీపికాచూడాశము.
3 “గురుమహావ్యాకలితసంభ్రమస్తునఁ” మహామన నీట నుత్సవమనియర్థము. 4 “అస్పృశస్తుదా =
మనసాదక్తవాఁ.” అని వ్యాఖ్య.

తే. తత్ప్రభావంబు నెఱిగి గాత్రమును వంచి
 వినయమున నివ్విధంబుగా శ వినుతి చేసె
 నాత్మ తద్దూషదర్శనాత్యంతనిశ్చ
 లతను గాంచగ సమైదాశ మతిశయిల్ల. ౧౨

192

— పసుచేవుడు శ్రీహరిని వినుతించుట. ౧౨ —

సీ. ప్రకృతికార్యంబులఁ శ బరికించు పురుషుండ వనియును గేవలమైనయనుభ
 వమగు నానందరూపమున నుండుదు వనియును సర్వబుద్ధివృత్తినికరమ్ముఁ
 గనుఁగొను సాక్షివిధయును నగు పరమపూరుషునిగాఁ దెలియుదు శ రూఢి నేను;
 బ్రకృతిపరుండవై శ పరఁగు నీవే యఘటనఘటనా శక్తి శ ననుగమించు

తే. చున్న నిజమాయచేత నీ శ యురుతరప్ర
 పంచమును ద్రిగుణాత్మక శ పరిణతమును
 దొలుత సృజించి దానియందను జొరబడ
 కయె ప్రవిష్టునిరీతిని శ గనబడుదువు. ౧౩

193

*క. కనుకనె చేవకగన్బగు, బును జొరకయె చొచ్చినట్టికపోలిక దోడుం
 గను జేయుచున్న వాడవు, వనజాక్షా! శ్రుతులు దీనివర్ణించుజుమీ. ౧౪ 194

సీ. వేటువేటుగనుండి శ విపుల విశిష్టకార్యములఁ జేయఁగ సమర్థములు గాని
 యీమహాపాదులే శ యేడును స్వవికృతు లైన షోడశకముతోన కూడి
 యంత విశిష్టకార్యసమర్థములునయి బ్రహ్మాండములను గల్గినముచేయు
 చున్నవిఁట కదాశసన్నుతఁ గనునవి బ్రహ్మాండములశక్తి శ బ్రభవ మందు

తే. నట్లుగాఁజేసి యవ్వనియందుఁ జక్క
 వర్తనముచేయుచునె యందుఁ శ బ్రభవమంద
 నట్లు కనుపట్టుచుండెడు శ నవ్వి యండ
 ములు జనింపక పూర్వమే శ పొలయుచుంట. ౧౫

195

క. జననము బ్రహ్మాండములందును వానికిఁ గల్గినేరదకదా; యిటునీ
 వును దేవేశా! నిర్జర, మనుజాది విశిష్ట వస్తుమండలమందుక. ౧౬ 196

క. చొరబడియున్నను బుద్ధిని, స్ఫురింపఁగాఁ దగుస్వభావములు గల్గియు న
 చెప్పగుపుగ నిందియములచేఁ, బరఁగక గ్రహియింపఁ దగినప్రాగ్నస్తుతక.

ప. కలిసియున్నను గుణకార్యము లైనయాదేవాదిపదార్థవితతికిం గలవికారములచే
 స్ఫురింపఁబడఁచే నీవుందువు మఱియును. 198

సీ. పఠులుతమగూండ శ వసియింపఁ జొచ్చువిధమునఁ బరిచ్ఛిన్నతం జెలంగు
 వానికిని బ్రవేశమా నపరిచ్ఛిన్నతను వెలింగెడువాని శ కనఁగ భావ్యా

* “తదనుత్పత్త్యాప్రవిష్టః ప్రవిష్టః పరభావ్యే” అని మూ.

తాం-భాగ-౨

- మంతర మనుభేద శ మరయ లేకుండును సర్వము నీవయై శ సర్వమునకు
నాత్మవు నీవయై శ యంతట వ్యాపించి వస్తుస్వరూపత శ వఱలు నిన్ను
- ఆ. నేకదేశవ ర్తియేయయి మఱి పరిచ్చిన్న మగుచు వ్యాప్య శ మెన్న నగుచు
వస్తు వనఁగ రాక శ వసుమతిఁ దగువదా,ర్థగణ మావరింపఁ శ దరమె దేవ. ౧౭
- వ. ఆత్మదృశ్యగుణంబు లగుదేహాదులయందు నాత్మవ్యతిరేకముచేత దేహాదు
లుండునని నిశ్చయించువాడు పండితుఁడు కాడు. వ్యతిరేకదన్యనమున మూఁఘు
డని చెప్పబడు. తర్కింపఁగా దేహాదులెల్ల వాచారంభణమాత్రంబులే
యగుటంజేసి వస్తువులుగావు కాన జగంబెల్ల బాధితంబగు. అట్టిజగత్తునందు
నస్తుబుద్ధిగలయతండు పండితుం డెట్లులగు? అగుఁబడనై, యనీహుడనై
యవికారుడవు నగునీమూలముననే యీజగత్తునకు సృష్టిస్థితిలయములు కలుగు
చుండునని పెద్దలుచెప్పుదురు. సీవీశ్వరుండవు. కావున నిర్వికారుడవు. అన్యును
వికారాశ్రయుండవుగాఁ గనబడుచుండువు. సర్వజ్ఞత్వాదిగుణములు గలబ్రహ్మ
స్వరూపుడవు. ఇట్టి నీయం దీవికారాశ్రయ్యాత్మము విరుద్ధముగా నేరడ. నిర్వి
కారుడ నగునానీసృష్ట్యాదికర్తృత్వ మెట్లునంగఁగఁ బగునందు వేని భవదాశ్రయ
ములగు గుణములకుంగల కర్తృత్వాదిభర్తృంబులెల్ల భృత్యకార్యములు రాజుచం
దారోపింపబడునట్లు నీయం దుపచరింపబడుచుండు. అంతియకాని పేఱుగాదు.
- సీ. పరిపాలనము సృష్టి శ మరణమొందించుట యనుమాఁడు కార్యములనుజొనర్చు
వారు విష్ణుబ్రహ్మోవామదేవులుగాని నేను గాదని యందుగవేని వినుము
నిజమాయచేతనే శ నిఖిలలోకావనకార్యంబుకొఱకుఁ బ్రకాశమాన
మగు శుద్ధసత్త్వమయంబగు శుక్లవర్ణమును, సృష్టికార్యమునిమిత్త
- తే. మయి రజోభావితంబగు శ నట్టిరక్త
వర్ణమును లయకార్యంబు శ వారక యొన
రింపఁగఁ దమోమయం బగుశక్త్యన్తగ్గ
మును గ్రహింతువు కరుణాభి శ వనజనయన. ౨౦
- క. వనజాక్షుఁ డనఁ బితామహుఁ, డన రుద్రుఁ డనంగ వారె శ యైరికదా మూఁ
డునువర్ణంబుల మువ్వరు, తనరారుదు రట్టివారి శ తనువులు నీవే. ౨౧ 202
- మ. కరుణాభీ! యఖిలేశ్వరా! యిపుడు లోకం బిద్ధి చీకాకునొం
దరయం బొప్పఁగఁ గావ నాదయిన సదృశంబందు జన్మించి భూ
వరనామంబుల వీరరాక్షసులు దేశవద్వేషులై పుట్టి పె
క్కుర వీరాగ్రణులకై మహాహవముకై శ కూర్పంగ నేర్పొప్పఁగక. ౨౧ 203
- క. వారల నడపింపగ నా, వీరుల నెల్లరను నీవు శ బీరంబున నో
ధీరాగ్రగణ్య! చంపుదు, వారయఁగ దురాత్మకుడగు శ నక్కంసుపతిక. ౨౧ 204

- చ. సురపరిరక్షకా! సుగుణశోభితులై తగువారి సంగతిన్
సరిఁడనట్టి భౌజనతీత సమృద్ధ మొప్పంగ నీవు కారణాం
తరమునఁ బుట్టుఁబోయెదవు శత్రువు మద్ద్రహమందు నంచు నె
వ్వరొ పచియింపఁగా విని భవద్వరసోదరులన్ వధించెఁగా. 205
- క. నీ విచట సనతరంచుట, నేనకు లిపు డేగి తెల్పు శరీఘ్రుంబున భీ
తానహాశిస్త్రము దాటచి, యే వచ్చు నటంచుఁ బల్కు శత్రున్ని స్వబుద్ధిన్. 206
- చ. పురుషునరెణ్యలక్షణభూమాహమునం దగువాని నాత్మజాన్
దరుణులమిన్న దేవక ముదంబునఁ గన్గొని కంసభీతి నా
తురతను బొందెయింపఁడియు విధూతవిరోధిని సూనుఁ జూచుచున్
దరపాసితంబు మోమునను శ దాండవ మాడ నుతించె నిర్విధిన్. 207

—ॐ దేవకీదేవి భగవంతుని వినులించుట. ॐ—

- చ. శ్రుతులు వచించు నిన్ను నొకరూప మటం చ దియేది యన్న సం
తతమును న్యక్తిమై తగక శతా నొగిఁ గారణమకాట నాద్యమన్
వితతయశంబుఁ గాంచి యతీతస్పృధిని గాంచుట బ్రహ్మమంచు స
న్మతులు పచింపఁగా నలర శమానితమై మఱి పావనంబు నై. 208
- *సీ. అది ప్రధానంబ యా శననరాక జ్యోతిస్స్వరూపమై చేతనం శ బై పరఁగెడు
సన్న పింఁగాంచి శ యట్టులై వైశేషికులు వచించెడు జ్ఞానగుణముగాక
నిర్గుణంబయి, తగి శనియతీ మిమాంసకు లనుజ్ఞానపరిణామి శ యనఁగరాక
నిర్వకారా బన శ నెగడుచు సుత్రరమిమాంసకశ్రేణి శ మెలగుపుష్క
తే. రాక్షసులులను సమృతం శ బైనయట్టి, శక్తివితేషపరిణామి శ సంజ్ఞికంబు
గాక సత్తయె యగుచనఁగఁ దగి మఱి, యద్దినామాన్యమా యన శ నట్లుగాక.
- సీ. నిర్విశేషం బను శ నిర్మలప్రఖ్యాతిఁ గని కారణత్వము శ గనుట సత్త్వి
యంబని చెప్పఁగా శ నర్హంబుగాక నిరహమే యనిపల్కనే తగుచును
సన్నిధిమాత్రం శ సకలకారణమయ పరఁగెడుకార్యకర్త మగునిట్టి
వస్తు పేయదియొ యావస్తువే నీవు; కేవలకార్యకర్త శ నలరక మఱి
- తే. బుద్ధిముఖ్యకారణసంఘమునకుఁ దాఁ బ్ర, దీపకంబగు సభ్యాత్మదీప మనఁగఁ
జేరుఁగాంచిన ప్రోడవు శ నీరజాక్ష, నీకు భయమనఁ గలదె యోనిఖిలరూప.
- క. వనజోద్భవు జీవతమే, యనఁబడు ద్విపరార్థకాలమని యయ్యది దాఁ
టినమిఁదఁ జరచరలోకనిచయము లయంబు గాంచఁగా నత్తఱినిన్. 209
- క. అలరారు మహాభూతంబులు తగ నాభూతసూక్ష్మముగఁ బ్రఖ్యాతిం

* 'రూపం యత్తత్సాహురవ్యక్తమాద్యం బ్రహ్మజ్యోతిర్నిర్గుణం నిర్వికారమ్.' అని మూలము.
దీనివివరణమే యందుఁ బద్యద్యయమునఁ గలదు.

జెలగు నహంకారంబున, విలయముగన నది ప్రధానశివయమునందున్. ౨౪౪

సీ. కాలవేగమ్మునఁ శ గాంచఁగాఁ బ్రళయంబు నిది యటు లేనమశయ్యెను మరలను
దీని నుద్బోధింపఁ శ గా నగు నిట్లులే యనుచు నన్నింటిని శ సరియఁచు లయ
మను నదిలేని మహాత్ముడవౌ నీవె యొకఁడవే శేషించిననుండుగాఁదె;
సర్వేశ్వరా! నిమేషం బాదిగా హాసము కొనఁగా వివిధముగ నుండు

తే. విశ్వచేష్టకు హేతువై శ వెలయు కాల, మరయ సీలీలయగు నందు శ రంభ్య లెల్ల;
క్షేమధామమ వగునీకుఁ శ జేతు లొగ్గి, శరణు చొచ్చుద నోహరిసర్వనాథ. ౨౬

చ. పురుషుడు మృత్యురూపతను శ బొల్పుఁజంద్రున కిట్టె భేటఁడై
వరుసఁగ లొకసంతతులఁ శ బహులు పాటుచు నెందునెని ని
ర్భరమగు మృత్యుసంకటము శ వాయు సుపాయములకె ప్రాగ్జనిం
బరఁగెడు పుణ్యకర్మ పరిపాకవశంబుననే తనంతటన్. ౨౬౪ 214

మ. భవదంఘ్ర్యంబుజసేవ చేయఁడుగు సకల భగ్యంబుప్రాప్తిం దు
ర్భవసర్వగతభీతి మాని సుఖయై శ ప్రాణం బెహంబునం
దు విధిన్ నిల్పెడిదాఁకి నుండు; మఱిమృత్యుసంఘరిసర్వంబు భి
క్తవరున్ వానిని జేరఁగా వెఱచు నాధిస్థుండు ముక్తుం డగున్. ౨౭ 215

ఉ. క్షేమకరుండవై తనరు శ శ్రీపతి చూచుటకే భయంకరం
డై మహిమోష్ఠ కంసుని భయంబున నుండు మహార్థులన్ మమున్
నీమహితాంఘ్రి నేవకుల శ నెమ్మి చలంగఁగఁ గావవయ్య భ
క్తామరవంద్యభృత్యనివహా ర్హిహుండవు గావె యెప్పుడున్. ౨౭౪ 216

ఉ. పౌరుషరూపమీయది యశరభవన్తహిమంబుఁ దెల్పడన్
నీరజనాభ! యోగు లెద శ నీదగురూపము ధ్యాననిష్ఠమై
జేరిచి కాంచుచుందురు ప్రసన్న మిదో శ్రుతుండఁ, మాంసదృ
క్పౌరుషసంఘ మిద్ది గనఁ శ బోలదు గావున నట్లుచేయవ. ౨౮ 217

ఉ. ఓమధుసూదనా! యథుము శ లొప్పని చేసెడింకంనుఁ డిప్పు నీ
వీమెయి నాదుగర్భమున శ నే జనియించు తెఱుంగకుంటయే
క్షేమము గాన నవ్విధిని శ జేయు మధీరమనస్కునౌట నా
భూమిపునుండి సాధ్వసముఁ శ బొందుచునుండుదు నేను నెంతయున్. ౨౯ 218

క. ఓవిశ్వాత్మా! విష్ణూ! కావున దరచక్రపద్మ శగదలచెలువునన్
బావనగతి రాజిల్లుచు, శ్రీవిలసితమై మునీంద్ర సేవితమును నై. ౩౦౪ 219

క. నాలుగుభుజముల నెంతయుఁ, గ్రాలుచు మఱిలోకింబు శ గాక యసమతే
బోలలితంబగు రూపము, చాలించి శిశుత్వ మొంద శ సమృతఁ గనుమా. 3౦ 220

సీ. ప్రళయావసానంబు శ వట్టున నీప్రపంచమ్ము యథావకాశముగ స్వతను

పునయందు ధరియింతువుగద పరాత్పరా! యట్టిని విత్తతీ శ నస్తదీయ
గర్భమునం బుట్టఁ శ గా నోచఁ గల్గితి నౌరార! నరలోకమందు నీదు
మహితవిలాస మీమాడ్కి జలంగునే నరులపోలిక లిట్టివరుస నుండు

ఆ. ననుచు ననుకరించు శ ననుటయే తప్ప నీ, కివ్వి యేల యనుచు శ నెనఁగుభక్తి
దేవకియు నుతంపదేవాదిదేవుఁ డిమ్మాడ్కి బదులు చెప్పె శ మనసుపొంగ. 30

క. ఓసాధ్వీమణి పూర్వం, బౌ సర్గమునందుఁ బృశ్ని శ యనుపేరు దగం
గా సమధికవిఖ్యాతఁ, భాసిల్లితి వపుడు మనువు శ స్వాయంభువుఁడౌ. 30౪ 222

క. ఆతని ప్రభుత్వకాలం, బాతథర్మమున సాగ శ నవగతపాపం
డై తనరెఁ వసుదేవుం, డీతడు సుతపుండనం బ్రజేశ్వరుఁ డయ్యెన్. 3౨ 223

సీ. కమలాసనుఁడు మిమ్ముఁ శ గాంచి ప్రజాసర్గ మొనరింపుఁడీ యని శ పనిచే నంత
నింద్రియవ్యాహంబు శ స్వేచ్ఛఁగాఁ బోసీక స్వాధీనమందుండు శ న ట్లోనర్చి
నిరుపమ మిది యన శ నెఱఁ దప స్సొనరించితిరి కాలగుణములై శ పరఁగుచున్న
వర్షాతపంబుల శ వాయుహిమంబుల ఘర్జితరేకంబుఁ శ గడు సహించి

తే. శ్వాసముల నట్టెబంధించి శ స్వాంతమలము, లనఁదగినయట్టి రాజసమును దమోవి
కారములడిలుపడఁజేసిభూరుహచ్యుతమసుఫలపత్ర ములనువాతమునుదినుచు.

ఉ. నన్ను మనస్సులన్ నిలిపి శ నావలన్ బహుకౌంక్ష లొందఁగా
నెన్ని ప్రశాంతచిత్తముల శ నిద్ధవిధిన్ మదుదారపూజలన్
సన్నతులన్ ననుం దనిపి శ చక్కనినిష్ఠఁ దపంబుచేయఁగాఁ
బున్నెమువండు నానియతి శ పూజ్యతరంబుగ సాగె నొక్కటన్. 3౫ 225

క. ఇరువురు తపమొనరింపఁగ, సరిగాఁ బండ్రెండువేలసంవత్సరముల్
సురమానంబునఁ జెల్లెను, బరమము దుష్కరము నాతఁడం బగు సాధ్వీ. 3౫౪

చ. అనఘమనీషులార! ననునన్వహ మాత్మను బాదుకొల్పి చే
సిననియతిన్ గ్రహించితిని శ శ్రీకరమైనతపంబు భక్తి శ్ర
ద్ధ నెఱి మదాత్మత్వప్రికిని శ దావల మయ్యె వరప్రదానద
క్షానికరమందు మిన్న నయి శ గ్రాలుదు నే నని వల్కి వెండియ్యన్. 3౬౪ 227

క. మిముఁగూర్చి వల్కితిని నిప్పు మనోరథ మెట్టిదానిఁ శ బొందఁ దలఁచి యి
ట్టిమహితతప మూనితి రోతిమిఁ గోరుఁ డొసంగువాడ శ ధన్యులు గానన్.

చ. అని వచియించునాదుపలు శ కాదృతిమీఱఁగ నాలకించి మీ
రసఘులుగాన గ్రామ్యవిషయంబుల నింతయుఁ గోరనట్టిపు
ణ్యనిచయ మెంతోచేసిన మహాత్ములు గానఁ దనూజాఁ గాంచనో
చిన యొకపుణ్యకర్మమును శ జేయనివారలుగాన నత్తఱిన్. 3౮౪ 229

క. నామాయచేత మోహితులై ముక్తిని గోరఁమాని యాత్మభవుని నే

- నామాడ్కి సుండువానినె, యోమానితచిత్తులార! శ యొగిం గోరంగఁ. ౩౯
- క. వర మిచ్చితి నట్లే యని, యరిగితి నాలోకమునకు శ నంతట మీర
త్తరుణమున మనోరథ మి, క్కరణిగ సీడేఱుటయును శ గాంక్షలుతెఱఁ. ౪౦ 231
- ఆ. విషయసుఖములను సుఖవిస్తృతిమీఱంగ, ననుభవించితిరి; మహాత్ములార
యంత శీలమున మహాపాదార్యమున సాధు, సద్గుణాళి సోమిసాటిలేక. ౪౧ 232
- సీ. లోకంబులందెల్లఁ శ బ్రాకటవిఖ్యాతి గలయట్టినే బృహ్మగర్భుఁ డనగ
మీకుఁ గుమారుండ శ నై కల్గితని మీరె యవలిజన్మంబున శ ననిత యనగఁ
గశ్యపుడన జనిం శ గాంచితి రట్టిరెండవజన్మమందు సాధువర మద్ది
సార్థకంబుగ నేను శ నాత్మభవుండనై పే రుపేంద్రుం డనఁ శ గోరి మీకు
- ఆ. వాంఛపాదలఁ బుట్టిర వఱితి; వామనా, కారకారణమున శ గారవమున
వామనాఖ్య నాకుఁ శ బ్రఖ్యాత మయ్యె మీ, మూడవదగు నిట్టిపుట్టువునను.
- క. అదితియుఁ గశ్యపుడే యీ, యదనున సీనామ మూని శ యలరెడుమీకే
ముదమునఁ దనయుండనై యి, ట్లుదయించిఁ బూర్వరూప శ మొప్పారంగఁ
- ౧క. సూన్యత మీవాక్యంబని, యే నమ్ముము పూర్వభవము శ స్తృతికఁ దగులఁగా
సీనారూపముఁ జూపితిఁ, గాని మఱొక్కండు కోరికాదని మఱియుఁ. ౪౨ 234
- క. ఈరూపంబునఁ బుట్టక, యేరూపముననొ పుట్ట శ నిల మర్చ్యులరై
మీరుంట నాదుపుట్టుక, యీరితి నటంచు మీకు శ నెఱుంగఁ దరంజే. ౪౩ 235
- ఆ. మర్త్యలింగమునను శ మామకజ్ఞానంబు, గలుగఁబోదు; మూకు శ గలుగఁగలవా
యిట్టిజన్మము లని శ యెన్నఁబోకుఁ డటంచు, బలుకఁబూనె హరియు శ లలతభణితి.
- క. ననుమీరు పుత్ర భావంబుననో మఱి బ్రహ్మభావముననో శలుమా
ఱును స్నేహమూని చింతి, చిన మత్పరమగతి కెలమిం శ జేయదుచునుండీ. ౪౪ 237
- ౨చ. అని వచియించి యాజనకు శ నపు కనుంగొని కంసునుండి భీ
తిని గనుదేని నన్నుఁగొని శ తెప్పన గోకులమందుఁ జెర్చి నం
దునినతియకా యశోద యనుతోయ్యలికే జనియించినట్టి నా
యనుపమమాయఁ దెమ్ము, పనులన్నియుఁ జేకురు దాన మీ కొగిఁ.
- చ. అని యిటువల్కి శ్రీహరియు శ నవ్వలఁ బల్కక యూరకుండి చ
క్కనిదగు స్వీయమాయఁ గొనిశకాలవశంబున సంశయించునా
జనకులు చూచుచుండఁగ నిశకామము ప్రాకృతుడే యనంగ నొ
ప్పిన శిశు వయ్యె నచ్చెరువుఁ శ ప్రీతియు వారికి హెచ్చునట్లుగఁ. ౪౬ 239

1 'సత్యంపేన్యాహృతంసత' అని మూలము. 2 'యదికంసాద్విభేషిత్యం తర్హి మాం గోకులం
నయ, మహ్నయా మానయాశుత్వం యశోదా గర్భసంభవామ్.' అను సధికపాఠమున కిదిపద్యము.

—ॐ వసుదేవుడు శ్రీకృష్ణుని ప్రేమబ్ధియకుం గొనిపోవుట. ॐ—

చ. హరి యిటువట్కి తా శిశుతః నందఁగనే వసుదేవుఁ డాపరా
త్పరుఁ డెటు హెచ్చరించె నలఃపద్ధతిఁ బూని కుమారు నాతనిం
గరములు దోయిలించికొని య గ్రక్కున నాపురుటింటినుండి యే
తరుణమునందు వెల్వడఁగ యదాను దలంచెనొ యప్పుడే యటన్. ౪౬౪ 240

క. నందవ్రజమున నందుని, సుందరియని ఖ్యాతిఁగను యశోదకు జన్మిం
చెం దనయ యగుచుఁ ద్రిజగత్సుందరిహరియోగమాయ య చోద్యముగాఁగన్.

*చ. జననమె లేనిమాయ యటఁగ జక్రిమహాజ్ఞను బూని జన్మముం
గనియెను; విష్ణుమాయ దగుఁక మ్రతరాయతశక్తిజేసి యొ
య్యన సకలేంద్రియంబులయు య వ్యాపృతులెల్లను మాని గాఢని
ద్రును గని ద్వారపాలకులు య థాత్రిప్రయిన్ శయనించి రొక్కటన్. ౪౭౪ 242

ఉ. పౌరులు యోగమాయ దగుఁభావమురీతిఁ బ్రబోధ మింత చే
కూరమిఁ గూర్చుచుండి, రిటఁగ గ్రూరనిశార్థమునందుఁ బుత్తుఁ డా
శ్రీరమణున్ శిశుత్వమును య జెందినవానిని గొంచు బోవఁగా
శూరసుతుండు యత్నమునఁగ జొన్నె మనంబును దైవ మెన్నుచున్. ౪౮౪ 243

నీ. ద్వారములందెల్లఁగ దలుపుల నాయసకీలశృంఖలములు య చాలదృఢము
గాఁ గూర్చబడియుండెఁగ గంసు నానతిమెయి హరి నెత్తుకొనిపోవు య టతిభరంబు
గానుండె, వసుదేవుఁగ డూని నిబ్బరమును దనయుని గైకొని య తరలె నపు
ద్వారములన్నియుఁగ దవనునిరశ్చిచే నంధకారము లట్టు య లర్భకవరు

తే. నెత్తుకొని వసుదేవుఁ డగ్లేగువేళె, దామె తమయంత విడివడి యేమియడ్డు
చేయకుండెను, బర్జన్యఁగ డాయెడ మెల, మెల్ల నులుముచు వర్షించె య మేలుగోరి.

క. బరులకుఁ గన్నడకుండఁగ, నురగేంద్రుండు వృష్టిఁ దడియఁకుండఁగ శిశువుం
బరిరక్షింపఁగ ద్వారము, పరిసరమున నెదిగి భూరిఘణములఁగ గప్పెన్. ౪౯౪ 245

మ. ఉరగేంద్రుండు ఘణాళిచేత ఘనవృక్షవృద్ధిద్రేకమున్ మాన్చి యా
వరమేళున్ శిశురూపునిం గొలిచిరాఁగ బర్జన్యఁ దప్పపు భీ
కరవృష్టిం గురియం బ్రవాహ మొగి బొంగెన్ లోఁతుచెప్పం గనం
దరమేగాక చెలంగ వెల్లువ నితాంతం బొప్పఁగాఁగ బైప్రయిన్. ౪౯౪ 246

ఉ. తుంగతరంగముల్ పొలయఁగ దోడనె ఘనము లుప్పతిల్లివా
నిం గననీకఁ గప్పుచును య నిర్భరవేగమునం జనంగ భీ
తిం గనఁజేయు సుల్లు నొకఁతేవకు వందలుగాఁ గనంబడం
బొంగెడువేడ్కమై యమున య భూతభయంకరలీల బాటుచున్. ౫౦౦ 247

* “యదా బహిర్గతు మియేషతర్హ్యజాయాయోగహయా” అని మూలము.

మ. మునుసీతాపతియైన రామునకుఁ బెన్తోదంబునన్ మార్గ మి
చ్చినసంద్రంబును బోలి త్రోవ యొసఁగెన్ శ్రీకృష్ణుని గొంచు నె
మ్మన మెంతో యురియాడ నీనది నదేమాడ్కిం దరింపంగ నౌ
నని యూహించెడు శూరపుత్రునకు నెయ్యంబొప్ప నొక్కుమ్మడిన్. ౫౦ 248

*తే.యమునిసోదరియయ్య నయ్యఖిలలోక
పతిమహాజ్ఞను దలఁదాల్చి శ పథ మొసంగె
భగవదాజ్ఞను దాఁటడువారు గలరె
హరివారబ్రహ్మలైన నెంతదైన గాని. ౫౦ 249

ఉ. ఆనదిదాటి శూరసుతుఁ డప్పుడె నందునిమందఁ జేరి శ్రీ
జానిమహాజ్ఞ నత్తఱినె శ సంభవ మందిన యోగమాయ దౌ
నానతి గోఁసంతతి నిజాంగములే యెటుంగంగలేని య
త్లే నీదురింపఁ గాంచి మది శ నెంతయుఁ బొంగి యశోదశయ్యపై. ౫౦౪ 250

చ. తనసుతు నెట్టులో యునిచి శ తత్తనయం గొని కృష్ణనాజ్ఞ నౌ
య్యన మరలన్ స్వవాసమున శ కప్పుడెచేరి స్వదారశయ్యపై
నునిచి విధిం దలంచుచు నయోమయశృంఖలముల్ పదంబులన్
మునుపటియట్లే కన్నడంగ శ ముం దిఁకసాగు నదేమొ యం చెదన్. ౫౦౫ 251

క. తలపోయుచుండె; నందుని, జలజాతీ యశోద బిడ్డ శ జనియించుటయే
తెలిసికొనఁ గాని నిద్దుర, పొలయుట మైమఱచి స్మృతియుఁ శ బొలయకయుంటన్.

క. తనకన్న బిడ్డ మగళిశు, వని యాఁడుది యనియు నెటుంగ శ కాయాసమునన్
దనుఁ దా నెటుంగని నిద్రం, గనియుండెను శౌరియుండె శ గడు దీనుండై. ౫3

నా ల్ల వ య థా య ము.

— ౧౦ కంసుఁడు దేవకి ప్రసవించుట విని శ్వరపడి వచ్చుట. ౧౦ —

క. అని శుకయోగి పరీక్షి, జ్ఞనపాలున కీట్టులనియెఁ శ జక్రి యనలిగా
భను దెల్పెద వసుదేవుం, డనుగతశృంఖలపదుండు శ నై యుండంగన్. ౪ 254

క. తమయంతన నగరద్వారములన్నియు లోన వెలిని శ రాజాజ్ఞను నే
క్రమమున సంపిఠములై, యమరం దగు నట్టులుండె శ నత్తరుణమునన్. ౪

సీ. బాలికారోదనశధ్వని విని కావలి వా రెల్ల రట్టై విభ్రాంతచిత్తు
లగుచు మేల్కొంచి వే శ యరిగి కంసునితోడ దేవకి ప్రసవించె శ దేవయసుచుఁ
దెలిపిన భోజనధాత్రీపతి యెద్దాని వినఁగోరి యతిశయశీతిఁ గనుచు
నెదురుచూచుచు నుండె శ నది యప్పు వినఁబడ శయనంబునుండి యాశసంతతిఁ బొలి

* “యమానుజా” అనుమూలమునఁ గలయర్థచమత్కృతిని బెంచి వ్రాయనయ్యె.

తే. యింప నద్దియె యద నని యెంచి లేచి, మృత్యువును జంపగోరుచుమిగులఁడఁడబ
డుచును దలచెంద్రుకలు వీడుగడు నవి యట్టె, చక్క సవరింపఁ జాలనిసంభ్రమమున.

క. పరుగిడి నీళ్లాడిన మం, దిరమును జేరెన్ మనంబు ॥ తేకువదప్పన్
ద్వరపడివచ్చిన యాసో, దరుఁ గని దేవకియుఁ జాలగదైన్యము గదరన్. ౩౪ 257

ఉ. ¹మన్న నచేయనట్టిఁ దగుమానిసికై నను విన్న యంతనే
యెన్నఁగరానిజాలి జనియింపఁగఁ జేసెడు నట్టిపల్కులన్
విన్నఁదనంబునం బలికె ॥ విశ్రుతవంశమునన్ జనించి యా
పన్నులఁ గావఁ జాలుదువు ॥ బ్రాతవు గోరుదు మేలు నా కెదన్. ౪ 258

చ. కనుగొను మేనగోడ లగుఁగని నినున్ వధియింప భూమిపై
జనిఁగను మేనయల్లుఁడె నిజమ్ముగ దీనికి మేలుగోర నిం
క నెవరు నీకు నీడు విను ॥ కన్యను జంపఁగఁ బూన న్యాయమే
మనమున నెన్ను మిట్టిపని ॥ మానుము న్యాయము గాదు సోదరా. ౪ 259

ఉ. ఇంతకుమున్నె నాకు జనియించిన సూనులఁ బావకాభులన్
జింతయె లేక చంపితివి ॥ సీ! పురికొల్పెనొ దైవ మేది ని
న్నింతటిగొప్పకార్య మిటులే యొనరింపు మటంచు నన్నరో
యింతి యిదొఁ గదా యొసఁగవే యొకదానిని నైన నిత్రటిన్. ౫ 260

చ. కడపటికూఁతు రిద్ది యింకఁగల్గుదురే యనునాశ యించుకే
బొడమదు నెప్పుడిన్ ముదిమిఁ ॥ బూనుట నా కొగిఁ బుట్టినట్టి యా
కొడుకుల నెల్లఁ జంపితివి ॥ కోరినయట్లె యనుంగుఁజెల్లెలన్
బుడుతలచావునుం గనుచుఁ ॥ బొక్కెడుదానను నేను సోదరా. ౫౪ 261

క. దురదృష్టవంతురాలను, జరమప్రజ యిద్ది నీవు ॥ త్వేవిభుఁడవు సో
దరి నని చిన్ని కుమారిక, గరుణ నొసంగం దగుదువుగా యని మఱియున్. ౬

క. వనరుచు నతిదీనముగాఁ, దనయను గొఁగిటనుజేర్చి ॥ ధర్మముగా నె
మ్మన మొగిఁ గరుగఁగ వేఁడెడు, వనితామణి బి ట్టదల్చె ॥ వాఁ డకరుణుడై.

క. ఖలుఁడౌట సహజహస్తంబులనుండి జవంబుమీఱు ॥ బుత్రికఁ గొనియెన్
బలిమిన్ దత్తరుణముననె, యిలపై జన్పించి కన్నులే కెఱువకయే. ౭ 264

చ. కరములఁ దాడనేఁ దగక ॥ కన్నులపండువుఁగూర్చు బాల సో
దరసుత యంచునైన నిది ॥ తప్పనియైనఁ దలంప కొక్కస్వా
ర్థరతినిమాత్రమే గనుచు ॥ దానను సౌహృదముం ద్యజించి వే
²చరణము లట్టె పట్టుకొని ॥ సాంద్రశిలాగ్రమునన్ మహాగ్రుఁడై. ౮ 265

1 “తమాహ భ్రాతరం దేవీ కృపణాకరుణం సతీ” అని యీ. “కృపణాకరుణం” అనుపదముల
యర్థమే యందుఁ జక్కఁగాఁ చెల్పఁబడినదని యెఱుంగందగు. 2 “అపొధయచ్చిలాపృష్ఠే” అని యీ.
తాం-భాగ—6

- 1ఆ. ఎత్తివై చె; నిట్టు శ లేయంగ నబ్బల, బండమీడఁ బడక శ వానిచేతి
నుండి యట్టె యెగసి శ వ్యోమమార్గంబునఁ, గానఁబడియెఁ గంసు శ మానమెడల.
- చ. సురపథమందు నిల్చి కడుశోభిలు నెన్నిదిబాహువుల్ భయం
కరగురుశస్త్రముల్ వెలయఁగన్నడ విష్ణువుతో జనించెయు
న్నరమణి యోగమాయ యట శ నైజశరీరము కన్నడంగ ని
ర్జరతరువుప్పహారములు శ రాజిల నాభరణాలి యొప్పుగఁ. ౯ 267
- సీ. దివ్యగంధపుఁబూత శ దేహము వెలయంగఁ గమ్రచస్త్రంబును శ గట్టి చాప
శరశూలచర్తాసీశంఖగదాచక్రముల ధరియించి నిశ్శులకరాష్ట్ర
కము మెఱయుచునుండ శ గంధర్వచారణసిద్ధులస్సరసులు శ చేతు లొగ్గి
కిన్నరు లురగులు శ కీర్తించి కానుకల్ కరములఁబూని యుత్కంఠమీఱ
- తే. దన్నుబొగడంగ నలరుచు శ మిన్నుఁ గనుచు
నేమియును జేయఁ జాలకయే తనుంగ
నుఁగొను పాపాత్మునిం గంసుని గని యోరి
మందమతి! విను మిప్పు నామాటఁ గడఁక. ౧౧ 268
- ఉ. ఏమిఫలంబు గల్గునని శ యెంచి ననుక వధియింపఁ బూనితో
నీమరణైకహేతు వని శ నింగి వచించినపూర్వవైరి యి
డ్డే మహి నొక్కచోట జనియించి వెలింగెడుఁజుమ్ము దీనులై
యేమియెఱుంగ నట్టిశిశుబృందము నూరకె చంపకుండుమా. ౧౨ 269
- చ. అనియిటు కంసుఁగూర్చి విపులార్థయుతంబుగఁ బల్కి యంత నా
యనుపమభాగ్యశాలిని మహామతి శ్రీపతియోగమాయ భూ
మిని బహునామముల్ గలిగి శ మించినచోటులఁ బెక్కునామముల్
తనరఁగ నొప్పుచుండెను నితాంతమహత్త్వ మొగిం గనంబడఁ. ౧౩ 270
- ఉ. దేవి వచించి నట్టివయి శ తీక్ష్ణతరార్థము గల్గుపల్కు లా
భూవిభుఁ డాలకించి మది శ భూరితరంబగు విస్తయంబు వే
యావహిలంగఁ జెల్లెలిని శ నావసుదేవుని బంధము క్తులం
గా విధిమీఱఁజేసి యొడికంబునఁ బల్కెను బ్రశ్రితుండునై. ౧౪ 271
- ఉ. ²అక్కట! సోదరి! ప్రియము శ లాడెడుబాచరీ! పాపబుద్ధివై
రక్కనుఁ డాత్మసంతతుల శ ప్రాణము తీయు విధంబు తోఁపఁగా
మక్కువ మీరు గాంచిన కుమారులఁ బల్కురఁ జంపినాడఁగా
యక్కటికంబు చూపక యహంకృతి నాత్మహితార్థివై యిసీ. ౧౫ 272

1 “నా తథస్తాత్మముత్పత్య సద్యోదేవ్యం బరంగతా” అనిమా. 2 “అహోభగిన్యహోభామమ
యావాంబశపాపనా” అని మా. ‘భామస్తుభగసిద్ధర్థా’. అని నిఘంటువు.

- క. జ్ఞాతులని కాని మిత్ర, వ్రాతంబనికాని యెంచి శ వదలక న్యాయం
బీతఁని సంత్యంజిచితి, జెతము దుర్వృత్తి నూనె శ జెప్పఁగ నేలా. ౧౭౫ 273
- క. ఏలోకములనుగాంతు? న, ధోలోకమే నాకుఁగల్గుఁ శ దోడ్తో జ్ఞాన
శ్రీలలితు విప్రుఁ జంపిన, కూశవల్క మృతుడనే యగుదును బ్రదికియున్.
- చ. మునువచియించె నెన్నిదవపుత్రుఁడు నిన్ను వధించునంచు నీ
కును మృతిఁగూర్చ నిప్పు డొక శ ఊఁఁగిని బుట్టినవాడు పుత్రుఁడం
చును వచియించె దైవ మిది శ చూడఁగ మర్త్యులెకాక దైవ మి
ట్లనృతము పల్కుచున్న దను శ టారయ సత్యమే యయ్యెఁజూడరే. ౧౮౫ 275
- చ. అనృతములాడుదైవ మని శ యారయఁజాలక దానిమాటలే
మనమున నిల్వ నష్టి యిదిమంచిదికా దనియెంచుజ్ఞానముం
గనని మహాఘనతతులఁ శ గాదనిచేసినవాడఁ గాన నొ
ప్పని సహజాతపుత్రకుల శ నందఱఁ జంపితి నేమిచెప్పుదున్. ౧౯ 276
- చ. అతిశయబుద్ధిసంపదల శ నందినవారలు గాన మీర లా
సుతుల మదిన్ దలంచుకొని శ శోకము నొందకుఁ డాత్మకర్మసం
తతుల ఫలంబులం గుడిచి శ తా రొగి నేగి రటంచు నెంచుటే
హిత మగు వారిఁగూర్చి తపియించిన నేమిఫలంబు గల్గెడున్. ౧౯౫ 277
- సీ. దైవతంత్రంబునఁ శ దారు ప్రవర్తించు నఖిలజంతువు లట్టులొట వార
లొక్కచోఁ దిరముగా శ నుండనేరక స్వీయకర్మానుసారంబుగా జనిమృతు
లను గాంచుచుఁ జరింతు శ రసయమిరీతిగాఁ బార్థివంబులుగాఁగఁ శ బరఁగుచున్న
యట్టిఘటాదుల శ యాకారములఁ బోలి భూతసంతతిరూపములుగఁ దనరు
- తే. దేహములు కర్మవశమునఁ శ దివిరి కూడఁ
బాయు నట్టిఘటాదిరూపములు పోవ
నవని యెటులుండు నట్లుదేహములు గలుగఁ
జెడఁగ నాత్మయు భేదంబు శ చెందకుండు. ౧౯ 278
- వ. ఈయర్థంబు నెఱుంగనివారలు భేదదర్శనంబునంజేసి దేహాత్మబుద్ధిబడయుదురు.
ఆకారణంబున దేహయోగవియోగనిమిత్తంబున సుఖదుఃఖయావసంసారసంబంధ
మహాక్లేశంబు వారలకుం దప్పక కల్గు. ౨౦ 279
- క. కావున నీదుకుమారులు, నావలననె మృతిని గాంచినన్ వారలదా
చావునకు వగవకుండఁగా వలయు నదేల యన్నఁ శ గారణ మిదియా. ౨౦౫
- క. ఓకల్యాణీ! నేనే, నీకొడుకులఁ జంపితి నని శ నీవెంచుట యె
ట్లో కర్మవశంబుననే, చేకూరినఫలముల వెసఁగజెందిరివారల్. ౨౦౫ 281
- తే. ఆత్మకృతమగు కర్మఫలాలి వార

లనుభవించిరి గావున శ నట్టివారిఁ

గూర్చి చింతింపఁగాఁ బూనశకుము వధింపఁ

జావఁ గర్త మె మూలమా శ సాధ్వినజము. ౨౧

282

ఆ. చంపినాడ నంచుఁ శ జచ్చితినే నంచు, నాత్మదర్శనంబు శ నట్టె మఱచి
తనువునందు నాత్మశయను నభిమానంబు, గలుగునంతదాఁకఁగలుగుఁ జిక్కు. ౨౧౪

తే. బాధ్యబాధకభావంబు శ పరఁగుచుండు, భేదబుద్ధియెంతటిదాఁక శ నృద్ధినొందు
నద్దిపోయినఁ జింతలే శ కలరుదేహి, యెఱుఁగుమా యిద్ది నిజ మనినెఱి సుబుద్ధి.

క. దౌరాత్మ్యము నాయది యగు, మీరలు సాధువులు బంధుశిశుత్రులయెడఁ జే
కూరిన వాత్సల్యంబునఁ, జేయఁ గాంచితిరి గాన శ వే మఱునఁ దగున్. ౨౧౫

చ. అని బలిమూలుచుఁ సహజ శ నామెపలిక వసుదేవుఁ జేరి యొ
య్యన ముఖ మృశ్రుబిందువుల శ నత్తటి నిండఁగఁ దత్పదాంతకం
బునశిరమొప్ప మ్రొక్కె త్తమఁ శ బూనుఁడు నన్నిఁక నాదరింపుడే

తనయులతప్పలన్ మఱచుతండ్రులపోలిక నింకమీఁదటన్. ౨౩

289

క. అనిప్రార్థించుచుఁ గన్యక, దనకుం జెప్పినది నుంత శ తప్ప దటంచున్
దనమదిని నప్పి మాటల, వినయమునన్ సౌహృదంబు శ వెలయించు చొగిన్. ౨౩౪

క. వారలయం దేదోషము, చేరదటం చాత్మనెన్ని శ చెచ్చెఱుఁ గారా
గారోచితశృంఖలముల, భూరమణుఁడు తొలఁగఁజేసెఁ శ బొత్తు గనుటకై. ౨౪

చ. తనప్రియసోదరుండు మదిఁ శ దాలిమి నొంది స్వకీయకృత్య మొ
ప్పునిదనియే యెఱింగి తనుఁ శ బల్లలు వేడుట శాంతరొష య
య్యెను వసుదేవువత్తి; హిత శ మెన్నుచు శూరసుతుండు శాంతిఁ గై
కొని క్రుధమాని నవ్వుచును శ గొంకక పల్కె నయజ్ఞుఁ డొటచేన్. ౨౫

289

సీ. ఓమహాభాగ నీ శ వ్రూహించినదియెల్ల సత్యంబయగును, నశ్జ్ఞాన మట్టె
దేహుల కుదయించి శ దీపించు దాన నాత్మపరభేదమ్ములు శ మానక తగు
నంతియెకాని సత్యం బిందు నెయ్యది యనితలపోయ నెయ్యదియుఁ దోఁడ;
దాయహంబుద్ధిచే శ ననుఁగునఖుం డీతఁ డీతఁడు శత్రు వటంచు శ నెనుఁగుభద

ఆ. ముదయమందు దాన శ నురుశోకహర్షలో
భమదమోహములును శ భయముద్వేష
ము పొదలంగ భూతముల భూతములచేతఁ
జావఁజేసి తానె శ సాక్షి యగుచు. ౨౬౪

290

క. ఒండొరులకుఁ జ్రేరకుండై, యుండెడు పరమేశు నెఱుఁగనోపరు కర్తం
బుండఁగ నేనే చంపితిఁ, జుండీ యని పల్కునొకఁడు శ శూరుఁడుపోలెన్. ౨౭91

- క. ననుఁ జంపె నల్లమనుజుండుని యొక్కఁడు పల్కుఁగాని శ యప్పరమేశుం
డు నిజోచితకర్తములకు, ననుగుణముగ ఫలము లిచ్చు శ నని యెఱుంగఁడుగా.
- క. ఈనియమంబుననే నా, సూనులఁ బొలియించితి వనుశచోష్పనఁ దప్పన్
మానక నీయందుంచు, గా నెంచు టనర్హమె యగుఁ శ గా యని పలికెన్. ౨౭
- క. ఈవిధి వినిర్మలము లో, భావంబులు వెలయసాధు శ భాషణముల నా
దేవకియును వసుదేవుఁడు, పావనమతులొటఁ బల్కుఁ శ బార్ధివుఁ డంతన్. ౨౮
- తే. వారిచే నెలవంది తాఁ శ జేరెమంది
ర మైటో యాక్షపాపశేషము గడపి
కంసుఁ డారేవకడ మంత్రిశగణము పిలువఁ
బంచి యాయోగమాయ వశించినట్లు. ౨౯
- చ. తెలిపెను; దైత్యులై కుటిలభీయుతులై తగు మంత్రు లవ్వీధిం
బలికినరాజుఁ గన్తోని సుపర్వులపైఁ దగునీసుపెంపునం
గలిగిన యజ్ఞతఁ జరవఁగాఁ దగుకార్యము దీర్ఘదృష్టి ని
మ్ములఁ బరికించుయోగ్యతను శ బూననివారలు గాన రాజుతోన్. ౩౦ 296
- క. సురలకు నపకృతి జేయఁగ, దొరకెఁగదా కాల మనుచుఁ శ దోడనె ధాత్రి
వర యోగమాయ పల్కిన, కరణిని దగునేఁ బురాళి శ గ్రామములందున్. ౩౧
- క. పల్లియలయందు విడువక, గొల్లలమందలను జక్కఁ శ గ్రుమ్మరుచు మదిన్
వెల్లివిరియు నీర్వుల నల్లల్లన మ్రుందించువార శ మర్భకవితతిన్. ౩౨ 298
- క. పదిదినము లింక సాగక, కొదువఁగ నున్నట్టిచిట్టిశూనల మఱియుం
బదిదినములు చనినశిశున, ముదయమునుం బట్టి యట్టై శ పారిపుత్రు మిలన్. ౩౩
- మ. మన మీలాటియవార్యకార్యముల భీమప్రక్రియం జేయ నా
యనిమేషుల్ రణభీరువుల్ భవదుదగ్రాశ్చర్యకృచ్ఛాపసం
గ నితాంతోజ్జ్వల శింజినీరవము నికంబొప్పఁగాఁ బర్వ నె
మ్మనముల్ భీతిల నాపఁగాఁ గలరె యోశ్చోనాథ యోజింపుమా. ౩౪ 300
- ఉ. ఇంతకుమున్నె నీ వగుమహేషువు లంగములందుఁ దూట నొ
క్కింతయు నిల్వలేక యింక శ నీయెడనుండినఁ జాపుతప్ప దే
కాంతమునందు నుండఁదగు శ నంచుఁ దలంచి పలాయనంబై యి
ద్దెంతయు నర్హమంచు వడి శ నేగిరికాదె య దెన్ని సారలో. ౩౫ 301
- ఉ. కొందఱు కేలుమోడ్చి రొకకొందఱు దీనత నస్త్రశస్త్రముల్
క్రిందను బెట్టి కచ్చములు శ కేశకలాపము లట్టై వీడ నీ
ముందట నిల్వలే మభయముం గృపనేయు మటంచుఁ బల్కుచుం
జిందఱువందఱై చనిరి శ చెప్పెడిదే మింక వారిశౌర్యముల్. ౩౬ 302

నీ. అస్త్రశస్త్రంబుల శ నవలఁబెట్టినవారి విరఘుల భీతిసంకృతుల నన్య
విషయసంసక్తుల శ విచ్యుతచాపులై యుద్ధ మొనర్పంగనోప నట్టి
వారిని జేవలే శ కూరక నిలుచున్న వారిని భూనాథశవ ర్తనంబు
ధర్మంబు నెఱిగిన శ దయగలవాడవు గావుననే యట్టి శ దేవతలను

తే. జంపవై తివి; మఱియును శ సాధ్వసంబు

కలుగనట్టిప్ర దేశంబు శ కడల శౌర్య

మును గనంబడఁజేయుచు శ బోరులేని

సమయమున బీరములు పల్క శ జాలుచుండు. 324

303

క. సురలట్టివారు మన కెక్కరణిం బ్రతినేయఁగలరు శకమలాక్షాదుల్

నిరుపమవిక్రములుగదా, పరికింపరె వార లంచు శ బలుకుదువేమో. 32 304

చ. జగతి నదెందుఁ గన్పడెడుశజాడయెలేక యదెందొ యెవ్వరై

నఁ గనఁగరానితావున నశనారత ముండుహరిం దలంప నే

ల? గలఁడె చూడనై న సచలవిభుసత్తమ! నిన్ను విక్రమం

బుగలిగి దేవతావరుల శ బూనికఁ జెందెడు విక్రమాధ్యునిన్. 32

302

క. పురుషప్రవృత్తిశూన్యతఁ, బరఁగు నిలావృతము భూరివన మొండు హిమో

త్కరమునఁ దగుగిరికడ నట, నిరంతరం బుండుగాదె శ సీలగళుండున్. 32 306

చ. సురపతి యల్పవీర్యుఁ డగుఁజుమ్ము విరించియొ యెప్పుడుం దపో

నిరతిఁజెలంగు శనిట్టిరగుసీలగళాదులు నేమిచేయ నే

ర్తురొ యెటుఁగంగఁజాల మమరుల్ మన కెన్న సపత్ని పుత్రులై

పరులయి యున్న వారుగద శ పౌరుషహీనులువారలం చొగిన్. 324

307

తే. మన ముపేక్షింపరాదు ధ్వామండలేంద్ర!

వారి మొదలంటఁ బెకలించి శ వసుధఁ జేరు

లేకయుండఁగఁ జేయుటశకే కడంగి

ని న్ననుసరించుమముఁ బంపు శ నేడు పూన్కి. 32

305

చ. పురుషులు స్వీయదేహములఁ శ బుట్టినరోగ ముపేక్ష చేయఁగాఁ

బెరుఁగుచు రూఢమూలమయి శ వేయివిధంబుల బాధచేయ న

త్తరుణమునం జికిత్సకు నితాంతము శక్యముగాకయుండు ట

బ్బురమొకొ యింద్రియంబులను శ బూనికఁ దొల్లనె లొంగఁజేయనొ. 324

చ. తొలుత నుపేక్ష చేయ నవి శ తోచినయట్లు చరింపఁబూన న

వ్వలఁ బనిపూని లోఁబలుపశవచ్చునొకో యెటువంటివారికే

1 “రజోజుషేకింహరిణాశంభునావాపనాకసా” అనిమూ. “పురుషప్రవృత్తిరహితమిలావృతవన
మోశోయస్య తేనశంభునావా” అని శ్రీధరాచార్యులు. 2 ఇట్టిరు=ఇట్టిఁడుఅనుదానికి బహువచనము.

ఖలుఁ డగువైరి యల్పుఁడని శ కావరమూని యుపేక్షచేయ దో
ర్బలమునఁ బొల్పున త్తేజిని శ వచ్చునొకో కదలింప భూవరా. 3౮

310

*చ. కనుకనె శత్రుశేషము జగంబున నిల్వఁగరాదుగా సనా
తనము శ్రుతీరితంబునగు శ ధర్మ మదెందుఁ జెలంగు నందె ని
ల్పును మహనీయమూర్తియయి శ శోభిలు విష్ణు వతండె మూలమై
తనరును దేవతావళికి శ దప్పదు సు మ్మిది; కంసభూవరా. 3౮౫

311

సీ. శ్రుతులు గోవులును విశ్రుతులు తపస్సును దక్షిణలతోడఁ దగుయజ్ఞములునుధర్మ
ము వసించుతావులు; శ భూపాల! బ్రహ్మవాదులు సత్తపోనిరతతులును యజ్ఞ
కర్మపరాయఁబుల్ శ గాఁదగు విప్రోత్తముల వధింతుము హవిశస్సులను బిదుకు
గోవులఁ బనిపూని శ కొంకక మ్రందింతు; మవనీసురులు గోవు శ లఖలవేద

తే. ములు తపస్సత్యదమశమములును శ్రద్ధ
దయ తితిక్షయు యజ్ఞముల్ శ తనువు లగును
హరికి నాతండె దేవతాధ్యక్షుఁ డసుర
వైరియు నగును, హృద్ధహాశవాసుఁ డతఁడు. ౪౦౫

312

చ. హరునకుఁ బద్మజన్మనకు శ నయ్యమరాళికి మూల మన్న నా
హరియె యగున్; దదంతకర శ మైనయుపాయ మిదే యగున్ మహీ
శ్వర! ఋషుల౯ వధింపఁ దగుఁ శ జక్రధరుండు మహర్షి దేహుఁడై
పరఁగును. గానఁ జచ్చు మునిశపంక్తి వధించినయంతమాత్ర నే. ౪౨.

313

క. హరిమూలముగా వర్తిలు, సురలెల్లరుఁ దెగుదు రిదియశుచో ప్పని సచివో
త్కరము వచియింప దుర్మతి, సురరిపువగు నుగ్ర సేనసూనుం డంత౯. ౪౨౫

314

తే. కాలపాశసంబద్ధుండు శ గాన దుష్ట,
మంత్రు లాడినమాటల శ మదిఁ దలంచి
మఱియు యోజించి యంతట శ ధ్రువరైక
హింసయే తన కెన్నఁగ శ హిత మటంచు. ౪౩

315

సీ. తలపోసి క్రూరుఁడై శ దారుణోపద్రవమును జేయ సమ్మోదమును గనంగఁ
దగువారి సంగరోశ్రవమున కుద్యుక్తు లగువారిఁ గామరూపాభిరాము
లగు వారి దైత్యుల శ నఖిలసాధువులను, సమయింపుఁడి దిశాసమితిఁ దిరిగి
యనుచు నాజ్ఞాపించి శ యభ్యంతరగృహంబుఁ జేరెను; దర్వాత శ వార లెల్ల

ఆ. రాజసప్రకృతులు శ నోజఁ దమోమలి, నమతులునయి చెలఁగునమరరిపులు
గాన సన్నికృష్టకాలమృత్యువు లౌట, సాధువులకుఁ బీడ శ సల్పఁబూని. ౪౪.

316

క. చరియించి రెల్ల దెసలను, ధరణి సాధువు లనంగఁ శ దగువారికి నె

క్కరణిని నవకృతిఁ గూర్చెడు, పురుషుల కాయువును సిరియుఁ శ బోవునచిరమే.

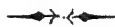
తే. యశముఁ బుణ్యంబుఁ బుణ్యలోకాళియు మఱి

ధర్మము మనోరథంబులు శ తలఁగు శ్రేయ

ములును వారినిబొందక శ తొలఁగిపోవుఁ

గాన సాధువులకుఁ జేయఁగదపకృతి. ౪౬

318

ఐ ద వ య థ్యా య ము.

—ॐ నందుడు శ్రీకృష్ణునకు జాతకర్తాదులు చేయుట. ॐ—

క. అనివతికి శుకుడు మఱియున్, వినిపించెను గృష్ణజన్మవృత్తాంతము రా

జున కిట్లని; నందుం డట, ఘనతమచిత్తుడయి చెలఁగుఁ శ గావున నొకటన్. ౪

మ. తనకుం బుత్తుఁడు కలై నన్న శుభవా ర్తల్ వీనులన్ సోఁకినం

తనె యింతంతనరాని సంతసమునన్దా నపు సంస్కృతుడై

ఘనభూషాంబరధారియై శుచియునై శ కమ్రోత్సవం బొప్పజే

యునితాంతత్వరఁ బూని వేదవిదులై శ యొప్పారునద్విప్రులన్. ౧ 320

క. జ్యోతిశ్శాస్త్ర మెఱింగిన, యాతతచిత్తులను బిల్వ శ నంపి విధిహితం

నై తగినస్వస్తివాచని, కాతతకృత్యంబు సాగునట్లుగఁ జేసెన్. ౧౪ 321

క. తనయునకు జాతకర్తం, బనుకార్య మొనర్చి పితృసురార్చన లొప్పం

గనుజేసి లక్షయుగ్గంబును ధేనువులన్ గలాపములఁ దగువానిన్. ౨౪ 322

క. ధరణీసురులకు నొసఁగెన్, బరమానందమున మఱియు శ స్వర్ణమణి వరాం

బరసంవృతములఁ దిలభూ, ధరముల నేడింటి నష్ట శ దానముచేసెన్. 3 323

సీ. ¹శాస్త్రోక్తకాలంబు శ జరగుట భూమ్యంబు, ముఖవస్తువులు శుద్ధములగున్నాన

మున శౌచమున దేహమును; జాతకర్తాదిసంస్కారములచేత శ సంతతియును

దపముచే నింద్రియశతతియును, గ్రతువుల ధరణీసురాదులుదానములను

ద్రవ్యముల్ సంతృప్తి శ తనరుట మానస మాత్మవిద్యను నాత్మ శ యమలతఁగను

తే. గనుక నానందగోపకుఁడును విధిగను, స్నానశౌచాదులను జేసికొని శుద్ధుఁ

డయ్యె; విప్రులు నమ్మతి శ నాశిషముల, స్వస్తివాచనికంబులనలిపి రపుడు. ౪324

క. ²పౌరాణికులౌ సూతులు, స్ఫారకులౌచారములఁ బ్రశంసించు మహా

ధీరులు మాగధులు నఖౌ, స్తారుల కింపొదవ బల్కురదగు వందిజనుల్. ౪౪

* “కాలేనస్నానశౌచాభ్యాం సంస్కృతైస్తపసేజ్యయా, శుద్ధ్యంతిదానైస్సంతుష్యా ద్రవ్యాణ్యైత్తైర్తత్త విద్యయా” అనిమూ. దీనివ్యాఖ్యానమునఁ గలయర్థమేయిందుఁ గలదు. ² “సూతమాగధవందినః” అని మూలము. “సూతాఃపౌరాణికాః ప్రోక్తామాగధావంశశంసకాః వందినస్తత్త్వమలప్రజ్ఞాః ప్రస్తావనదృశోక్తయః” అనువ్యాఖ్యాన్లోకార్థమేయిటఁగలదు.

తే. గాయనులు మంగళోక్తులు శ గలుగఁ బాడి, రఘు భేరులుదుందుభు శ లక్ష్మి మ్రోగ
మాటిమాటికి నెల్లరు శ మానసముల, నింపుగలిగియె యుండి రాశక్త్యుజనిని. ౫

క. నందవ్రజమున గోపకు, లందముగా ద్వారముల గృహంగణములను
మందిరసౌధాంతరముల, నుం దగ నూడ్పించి యంత శ నూత్న విధములన్. ౫౪

క. పరిమళజలములఁ జల్లించిరి నూత్న విభూతులఁ గయిచేసి పతాకో
త్కరములఁ జిత్రధ్వజముల, నరుదుగ నెత్తించి రఘు శ డతిమోదమునన్. ౬

సీ. సుమదామముల విచిత్రములగునంబరములఁ గట్టి రయ్యయిస్థలములందుఁ
బల్లవతోరణపటవి నలంకరించిరి ధేనువుల వత్సరతురముల వృష
భములనుం దైల లేపనహరిద్రాలేపనముల విచిత్ర ధాతుమహితవి
ధవిభూషణముల నెంతయు నొప్పుఁగాఁజేసి బర్హి బర్హంబుల శ భవ్యవస్త్ర

ఆ. హేమమాలికలను శ నెంతయు శృంగార, మందఁజేసి రవ్వ శ యఖిలజనుల
దృష్టులకు ముదంబు శ దీపింపఁగాఁ జేసె, నంత గోపవర్యు శ లాదరమున. ౭ 329

చ. త్వరపడి మూల్య మింత యని శ బాగుగఁ జెప్పఁదరంబుగాని యం
బరములఁ గట్టి చిత్ర తరవర్ణములం దగుకంచుకంబులన్
శిరములఁ జుట్టువస్త్రముల శ శ్రేష్ఠతమాభరణంబులన్ మనో
హరముగఁ దేజరిల్లుచును శ హస్తములందును గాన్క లొప్పుఁగన్. ౮ 330

క. చను దెంచిరి నందాధిపు, తనయునిజన్మోత్సవము ముదంబునఁ జూడం
గను గోర్కి సందడింపఁగ, ననంతరము గోపికలు మహానందమునన్. ౯ 331

మ. తమరాజ్ఞీమణికిన్ యశోదకుఁ గులలోద్ధారుండు పుత్రుండు త
త్సమయం బందు జనించె నన్న శుభవృత్తాంతంబు నాలించి చి
త్తముల న్నిల్వక పొంగివచ్చు సతిమోదంజే తమున్ హెచ్చరిం
ప మహార్హాంబరధారణంబునఁ గలాపస్ఫూర్తిఁ జెల్వారుచున్. ౧౪ 332

మ. తనువల్లుల్ తగ నంజనంబునను నేత్రంబుల్ మనోజ్ఞంబుగాఁ
గనువట్టంగఁ బరిమళోన్మితమా శ గంధంపుఁబూతల్ గనుం
గొన నెంతో రుచిరంబుగాఁ దగఁగ భృంగుల్ గ్రమ్ముపూదండ లొ
య్యనఁ గంతంబులవ్రేల మెచ్చఁదగు నోయ్యారంబునం జూడ వై. ౯ 333

తే. అపుడె పూచినపూవుల శ యందు మెలఁగు, కమ్రుకింజల్కములఁ దిలకముగ దిద్ది
వదనపంకజ మెంతయు శ వాసిమీఱఁ, గానఁబడ సత్వరంబుగ శ గమన మలర.

క. అనుపమపురుషశ్రోణులు, తనరం గుచమండలమ్ము శ త్వరగఁ జనుటచే
తను సుంత కదలుచుండం, గనుపాయనచారుపాణికమలము లొప్పున్. ౧౦ 335

౩. చను దెంచిరి నందునిగృహ,మునకున్; మఱి గోపవరులపూజోడులు చ
క్కని రత్న కుండలము లింపునుగూర్చుచు గర్జయుగళిఁబొలుపారంగన్. ౧౦౪

- చ. గళముల రత్న రమ్యపదకంబులు శోభిల మంజులాంబరం
బుల ధరియించి హస్తముల శ భూరిమణీవలయంబు లెంతో రా
జిలఁ జనుగట్టులందు సురుచిం దగుసన్నఱిహారముల్ తగం
బలువడి నేగుచుంట సిగభాసిలు హారము లట్టె రాలఁగన్. ౧౧ 337
- తే. త్రోవ నంతటఁ బరిమళేశపావనసుమ, పర్వముం గురియించుచు శ వచ్చి నందు
మందిరంబును జేరి యుష్మగువలెల్ల, బాలగునిఁ జూచి సంతోషభార మొలయ.
- క. చిరకాల మ్రోబాలక!, పరిరక్షింపు మమునెల్ల శ బాగుగ నని యా
దరమున నాశిషముల నిడి, పరికించిరి బాలు నేత్రపర్వముగాఁగన్. ౧౧౫ 339
- తే. పసపుగలిగిన నూనె ¹నశఘనమందు, నలది జలకంబు లాడించి శ యభవు నతని
నాయరభివృద్ధి నొనఁగూర్పు శ నట్టిపాట, లెలమిఁ బాపంచుముద్దాడి శ రింతులెల్ల.
- చ. జనియన లేక విశ్వముల శ సంతతికిం బ్రభువై యనంతుఁడై
ననరుహనేత్రుఁడై కలశశవారిధిలోఁ దగుకృష్ణుఁ డప్పు నం
దుని దగుమందయందును దశసూజాఁ డనందగి యుండుంజేళ వి
తనదగనట్టి మోదము మనంబులఁ బొంగ విచిత్రవాద్యముల్. ౧౨ 341
- తే. మ్రోగఁజేసిరి; గోపకుల్ శ మోద మొలయఁ
బెరుగుపాలును జలములు శ విచ్చులవిడి
గాఁ బరస్పరముం బెల్లు శ గా సుశృష్టి
వలెఁ దగన్ వెన్నపూతలఁ శ జెలఁగి రంత. ౧౩ 342
- చ. అనుపమమానసంబు దగునట్టి మహిపతి నందుఁ డట్లు నం
దనుఁ డుదయింప సంతసము శ నకవడి వారల కెల్ల గోభనం
బును పసనంబు లాభరణముల్ తనివార నొసంగె సూతచం
దినిచయ మాగధాళికిని శ దృష్టిగ నిచ్చెను ద్రవ్యరాసులన్. ౧౪ 343
- ²తే. విద్యలే జీవనంబుగా శ వెలయునట్టి, యితరజనులకు నెన్న రేమేని గోరు
వారొ యవ్వారి కుచితమాభంగి లోభ,మింతయే లేకొసంగెను శ దృష్టిగలుగ.
- క. అతిశయభాగ్యస్ఫూర్తిక, ఊతి మించెడు రోహిణియును శ శ్రీవిష్ణుని స
మృతిఁ బూజింపను దనప్రియ,సుతు నభ్యుదయమ్ముఁ గోరుచున్ ప్రజ మందున్.
- క. నందుం డభినందింపఁగ, సుందరతరవస్త్రహారశోభిత యగుచున్
నందనుఁ గాంచుచు నత్యానందము గనుచుండె నంత శ నందునిమందన్. ౧౫ 344
- చ. హరి వసియించియుండుట ప్రీయంబుగ నెల్లరు సంస్తుతింప ని
ర్జరు లొగి విస్తయంబున నొసంగెడుదృష్టులఁ గాంచుచుండ శ్రీ

1 అశునము=జేహము. 2 'యథోచితమపూజయత్' అని యూ. 'యథోచితవిద్యాగౌరవ
మనరిక్రమ్యేకర్థః' అని వంశీధరుడు.

తరుణియు నేర్వచ్చుమీఱఁగ సతంబు విహారముసల్పుచిహ్నముల్
పరమసమృద్ధియున్ వెలసెఁ శ బర్వపు దుష్టవికారచిహ్నముల్. ౧౮ 347

— నందుఁడు మఘరానగరంబునకరిగి పనుడేవుం గాంచుట. —

ఉ. గోపవరుండు నందుఁడును శ గోకులరక్షకు నర్హులైన యా
గోపకులం దగం బనిచి శ గోవులఁ గావఁగ నిర్ణయించి యా
భూపతి కియ్యఁగాఁదగిన శ భూరికరంబును వార్షికోచితం
బోపికమీఱఁ గైకొని నిశజోచితకింకరసంఘయుక్తుడై. ౧౯ 348

క. చనియెను మఘరానగరంబున కచ్చటిఁ గంసభూపముఖ్యుం గని తె
చ్చినయట్టి కరం బిచ్చెను, జనపతి సెలవంది యొక్కచక్కిన్ విడిసెన్. ౧౯౪ 349

చ. తనచెలికాఁడు నందుఁడు సుతప్రమదంబున నొప్పువాఁడు వ
చ్చెను గర మిచ్చి యొక్కయెడ శ స్త్రీయజనంబులఁగూడి యున్నవాఁ
డని విని తన్ని వాసమున శ కప్పుడె పోయెను; శూరునాత్మజుం
గనుఁగొని నందుఁ డంగమునఁ శ గ్రమ్మఁ బ్రాణము లొందుకై వడిన్. ౨౦౪ 350

క. పరమప్రియఁ డగునాతనిఁ, బరికించి జవంబ లేచి శ బాహుద్వయ మా
దరణమునఁ జూపి కౌగిట, నురుతరమోదమునఁజేర్చి శ యొగిఁ బూజించెన్.

క. మనసునకు హాయిఁగూర్పుం, గను దగుశీతమును జూపఁ శ గాఁ గూర్పుండెన్
దనుని ట్లాదృతిఁ బూజించి నందుని గాంచి వలికె శ జెలిమివెలయఁగన్. ౨౧౪

క. ఆరోగ్యముగా నుందువె, శ్రీరమ్యా! యనుచుఁ బ్రీతి శ టేమప్రశ్నం
బీరీతిఁజెసి సహజకు, మారప్రీతిమెయిఁ బల్కె శ మానస మలరన్. ౨౨ 353

శా. ఓయన్నా ! చిరకాల మప్రజుడవై శ యూహింప సంతాన మిం
కేయేదైవకృపం గనం దగునో యేయేసద్వృత్తశ్రేణులం
జేయంగాఁ దగునో యటంచు మదిలోఁ శ జింతించి యయ్యాశనే
మాయం జేసెడువృద్ధతం దగుచు నశ్వుటాన్ మదిం దేకయే. ౨౩౪ 354

క. చిరకాలము గడపితి వే, పరమాత్మునికృపనొ నీకుఁ శ బట్టి గలిగె ని
త్తరుణమున నిన్నుఁబోలిన, పురుషుఁడు వేటొకఁడు గలఁడె శ భూమి వెదకినన్.

సీ. భవచక్రమునయందు శ వర్తించుపురుషుఁడు మరలఁ దాఁ బుట్టినశమాడ్కి దైవ
వశముననే దుర్లభం బగుప్రియదర్శనముఁ బొందజాలితోవి మదిఁ దలఁప
దిదియె మహాదృష్టశమెట్టు లన్నను వినఁదగుఁ బ్రవాహము వేగముగఁ జనంగ
నం దెట్టులోపడి శ యరుగుతృణాదులు భూరితరంగసముదయమునను

తే. బహువిధంబుల నిట్టిట్లు శ పఱచుచుండి, వీడిపోవును మరలను శ గూడు టరిది
యట్లే సంసారమునయందు శ నాత్మచిత్ర, కర్తవాసనలను గతిఁ గాంచు సఖులు.

క. మరలంగూడుచు నొకచోఁ, జిరకాలమొ సుంతనేపొ శ చెలిమివెలయఁగాఁ

బరివర్తించుట యచ్చెరువరయంగా నందగోపాయని మఱియుననుక. ౨౫ 357

మ. వివరయ్యా! సుహృదుల నినుం గలిసి యేవేళక మెలంగక మహా
వనము దెందు వసించితో యదిమహావార్యన్నితంబై ప్రతా
ననులం బెంపువహించి భూరితృణమై నానాపశువ్రాతయూ
గ్యనివాసంబయి రోగశూన్యమగుచుం గన్నట్లుగాదే సఖా. ౨౬ 358

శా. అన్నా! నాకొమరుం డొకండు నిను నశయ్యంగాగ మన్నించి నీ
పున్నభార్యయశోదయుక ముదమునం గ బొల్పార లాలించుచుం
డ న్నిమందను దల్లితో సుఖగ సుగన్నాడేకదా? లోకముం
దెన్నె నెయ్యురతోడ బంధువులతో నేపూరుషుం డిచ్చ మై. ౨౭ 359

తే. *ధర్మమర్థకామంబులు గ తగుం ద్రివర్గ, సంజ్ఞికములయి వానిని గ సాధునిత
ననుభవింపంగవలయుం దా నట్లుచేయు, వానికే యవి విహితంబున సుజన్ము.

క. పురుషుం డెవఁ డట్లొనరుప, కరహిం దా ననుభవింపఁ గ సుహృదాటల్
పరితప్తులగుదు రతనికే, బురుషార్థత్రయము న్యర్థముగ నగు ననఘా. ౨౮ 361

చ. అనవిని నందుఁ డట్టులను గ నక్కట! దేవకయందు నీవు కాం
చినబహుసూనులం గదిసి గ చెచ్చెఱఁ జంపెను గూళ కంఠుఁ డం
త నొకకుమారి గల్గ నది గ తత్తణమే దివి కేగె దీనికై
మన మొనరించుకార్య మఃఖమాత్రము గల్గెనుమ్ము మిత్రమా. ౨౯ 362

1సీ. మనుజుఁ డదృష్టమందను మెలంగుచు నద్ది కలిగించునట్టి సుఖమును దుఃఖ
మును నియతంబులై గ మొనయపు గావున నయ్యదృష్టమశంగతాత్మఁ డగుచు
నుండును; వానికి గ నొగి సుఖదుఃఖముల కలుగుటయు నదృష్టశలననె సుము
దీనినెవ్వఁ డెఱుంగుమానవుఁడాతండు మోహమొందక సుఖమును మఱియును

తే. దుఃఖమును దనమనమునఁ గ దుల్యములుగఁ
గనుచు నుండును నీవు నాతనయుల మదిఁ
దలఁచుకొని చింత నొందకు గ దైవవశము
సకలము నగును భవము నిస్సారముగద. 3౦ 363

క. అన వసుదేవుండు నందుని, మనమునఁ గలయర్థ మెఱిగి గ మాన్యత్రమా! రా
జున కీదగు వార్షికకరము నిచ్చితివి కంటి విట మగముక మేము నినుక. 3౦౪

క. కనుగొంటి మిచ్చటక బహుదినములు నీ వుండరాదు గ తెప్పనఁ బోనాఁ
గనఁబడు నుత్పాతము లను, దినమును గోకులమునం దగదియు నగుఁ గావక.

* 'పుంసప్రీవర్గోవిహితస్సుహృదోహ్యనుభావితః, నశేషక్లిశ్యమానేషుప్రీవర్గోఽర్థాయకల్పతే.'
అనిమూలము. దీనియర్థమే శండుపద్యములయందుం గలదు. 1 'మానంహ్యదృష్టనిష్ఠోయ మదృష్టపర
మోజనః, అదృష్టమాత్సనస్తత్త్వం యోవేదనసముహ్యతి' అను మూలార్థమే యిటఁ దెలుపఁబడినది.

చ. అని పురికొల్పు నందములు శ లావసుదేవుని వీడుకొంచు నొ
య్యన వృషభాళిఁ బూన్చిన మహాశకటంబుల నెక్కి గోకులం
బునకును బోయి రందుఁ గనఁబోలును దుశ్శకునాళి యన్న-యా
తనిపలుకుల్ తలంచుచు నిశతాంతము హెచ్చరిక జవంబునన్. 3౨ 366

ఆ ట వ అ ధ్యాయ ము.

శ్రీకృష్ణుడు పూతనకు ముక్తి ననుగ్రహించుట. ౭౭

క. అని మఱియున్ జనపతికిన్, వినిపించెన్ శుకమహర్షి శ విష్ణువుచరితం
బును; ద్రోవఁ జనెడుతఱి నందున కుత్పాతములు కొన్ని శ తోచెన్ దానన్. ౪
క. నందుం డపు డిఁక ముందా, మంద మహోత్పాతము లెటు శ మాన కొదవునో
ముం దేమిసాగునో యను, సందియమున కెదను జోటు శ చాలఁ గలుగఁగన్. ౧
తే. శౌరిపల్కినపల్కులు శ సత్యములె య
గు నని యూహించుచున్ హరిఁగోరి శరణ
మగుమ యని మందకుం బోయె శ సంత నచటఁ
గంసుఁ డంపిన యొక్కరక్కసియు వడిగ. ౧౪ 369

చ. జనపతియాజ్ఞచొప్పన విశంకటవృత్తిని బాలురన్ వధిం
పను బనిపూని చూచుటకె శ బాగుగఁదోచుని ఘోరరూపముం
గనునది గానవేగమున శ గ్రామములందుఁ బురంబులందు గో
పనికర ముండుమందలను శ బాలకు లుండిన వారిఁ జంపుచున్. ౨ 370

చ. *తిరుగుచునుండె; సాత్వతపతిప్రియకార్యములన్ గుణాళి నా
శరతతినాశనంబులను శ సంతతమున్ వినుటల్ నుతించుటల్
పురుషులు స్వీయకర్తములఁ శ బూనియుఁ జేయక యుండువారొ యా
ధరణినె యిట్టిరక్కసులు శ తారు చెలంగుదు రెంతో పూనికన్. 3 371

ఆ. అవ్వకల్లుచోట శ యాతుధానీకదంబములు నిల్వనోప శ వమలమూర్తి
వాసుదేవుఁడెందుఁపసియించు నందుండ, గలదె దీనశంక శ గలుగునెట్లు? 3 372

మ. ఒకనాఁ డంబరమార్గగామినిగ నోహోయంచు మెచ్చున్ జనుల్
సక లేశుండు వసించు మందదఱి కంఠద్వాంఛమై వచ్చి మా
య కడుంబూని స్వకీయరూపము నదెఁజ్ఞెనం గనన్ రానియ
ట్లొకటన్ మార్చి కనంగ మోద మిడు నట్లొప్పరురూపంబునన్. 3౪ 373

* 'నయత్ర శ్రవణాదీని రక్షోహ్నునిస్వకర్తను, కుర్వంతి సాత్వతాం భర్తు ర్భూతుధాన్యశ్చ
తత్ర హి' అని మూలము.

- ఉ. కామమరితినే తిరుగఁగ దగుశక్తి జెలంగుచుంట నా
భామిని పూతనాహ్వయ యభంగురవాంఛను జొచ్చె మంద; నా
వామయుఁ గేశపాశమున శ బాగుగ మల్లెవిరుల్ చెలంగఁగా
క్షామమనోహరాంబరముఁ శ గట్టి నితంబపుసొంపు మీఱఁగన్. ౮ 374
- సీ. వక్షోజమండలభారంబునకొ మధ్యమం బగుభాగంబు శ డంబుమాని
సన్నగిలంగఁ జంఛలకర్ణభూషణప్రభలఁ గుంతలములు శ భాసిలంగ
దాన మోమున విచిత్రస్ఫూరశోభయుఁ గనబడుచుండ సోగసున కునికి
పట్టగు చిటునవ్వు శ పరుగులేత్తుచునుండ వెలయునేత్ర సరోజములతుదలను
- ఆ బొలుచు పీక్షణములు శ లలితములుగఁ బర్య
వ్రజమునందు మెలఁగు శ వామనయన
లమనములను బేశలముగ హరించె నా
పూవుఁబోడిఁ గాంచి శ పొలఁతు లెల్ల. ౧౪ 375
- క. సరసిజ మెయ్యారంబుగఁ, గరమున ధరియించి యిట్టి శ క్రూరకృతతో
నకుఁదెంచె బతిని జూడంగ రమాదేవి యనునూహఁ శ గని రత్నతీనిన్. ౬ 376
- క. పూతన బాలగ్రహ మా, భూతలపతి కంసునాజ్ఞఁ శ బూని యచట సం
ప్రీతిని శిశువుల వెదకుచు, నేతీరుననో కనంగ శ నేతెంచె హరిన్. ౬ 377
- ఉ. నందునిగేహమందుఁ గుజసప్తజముం బొలియించువాని ని
చ్చుం దనభూరితేజమును శ శక్తిమెయిం గనరాకయుండఁ జే
యం దగునంచు నెంచి యటులదృష్టతరితి నడంచి శయ్యపై
సం దనువొప్పు జేర్చి జతనంబున నొప్పెడులోకనాథునిన్. ౬౪ 378
- తే. భస్తసంఛాదితం బగువహ్నిపోల్కి
నమరుచుండెడు హరిమూర్తి శ నచటఁ జూచె
బూతనయు నామె బాలకశ్రవ్యాహమునకు
మారికాగ్రహ మనియెంచి శ మాధవుండు. ౭ 379
- ఉ. తానె చరాచరాత్మత నితాంతము వెల్లుచునుండు నెప్పుడుం
గానఁ దదీయవర్తనముఁ శ గాంచె మదిక; సకలప్రభుం డనం
గా నెఱిఁ గీర్తిగాంచుచు జగంబులు గల్గఁగఁ గావఁ ద్రుంపఁగా
దానె సమర్థుడయ్య నది శ దాపునకుఁ వడి వచ్చు నంతలోన్. ౭౪ 380
- *ఉ. [బాలునిరీతిఁ గన్నడుచుఁ శ బల్కక యూరకయుండె; స్వీయమా
యాలసమానశక్తి మనుజాకృతఁ బూనియు నొక్కటక జగ

* అధికపాఠశ్లోకమునకు “మహేశ్వరత్వేషి చ” అనుదాని కిది తెలుగు. తెలుగుప్రతిలో
సీత్యోక మధికపాఠముగా గణింపఁబడలేదు. కాని శ్రీభరాచార్యవ్యాఖ్యమాత్ర మిందును గానరాదు.

జ్ఞాలవిచేష్టితంబుల నిశజప్రకృతిం గనువాడు నైనయా

బాలకుఁ డానిశాచరిని శ బట్టి వధింపఁగ నెంచె నాత్మలోన్. ౮

381

ఉ. పూతన యాత్మజీవితముఁ శ బుచ్చుకొనం దలపోయుచున్న యా

శ్రీతరుణీపతిం గనుచుఁ శ జేరఁగఁ బోయెను గాని సుంతయే

నీతఁ డెసంగునిట్టిః డనియెంచగ నేరక] నిద్రపోవుభీ

మాతతభోగిరజ్ఞు వని శ యంకమునం దిడుకొన్న రీతిఁగన్. ౮

382

తే. ఆయనంతుని నిడుకొనె శ నంకసీమఁ

దీక్షించి త్తయు మిగులఁ గృత్రిమవిచేష్టి

తయు నయినయానిశాచరి శ తద్ద మెత్త

1నయిన చర్మంపుటాఱలోని యసివిధమున. ౮౪

383

2సీ. బయటమార్దవము లోకపలఁ గ్రూరభావంబు గలిగియుజనయిత్రివలె మెలఁగుచు

నుత్తమకాంత నా శ నొప్పుదానికై గేహమధ్యస్థలంబున శ మమతఁ గాంచి

దానితేజమునకుఁ శ దనువుల మఱచుట నాయశోదయు మఱియందె మెలఁగు

నారోహిణియు నించు శ కంతయుఁ బల్కక కనుచుండి; రంత్ల రక్కసియు నందుఁ

ఆ. గూరుచుండి బాలకుని నెత్తుకొని ప్రాణహరముగఁదగువిషము శ నంతరమున

నమరుపబడి వెలయు శ నట్టిస్తనంబును, గ్రూరచిత్తగానఁ శ గుడుపఁ దొడఁగె. ౯౪

చ. హరియును మేలుకాంచినటు శ లప్పడుచూడఁగ నొప్పి గట్టిగాఁ

గరములఁ దత్కుచంబులను శ గాఢియఁబెట్టెడునట్లు తాఁకుచున్

గురుతరరోషయు క్తుడయి శ గ్రూరనిశాచరిప్రాణపంక్తితో

నురవడి బాలు ద్రాగె 2నిదె శ యొప్పును దీనికి శాంతి యన్నటుల్. ౧౦ 385

సీ. కుహనాకుమారుఁ డొకగోపాలకృష్ణుండు పాలు ద్రాగుచు నట్టె ప్రాణములకు

నాధారములుగాఁగ శ నమరియుండినమర్తముల నెల్లఁ బీడింపఁ శ గలఁగి యదియు

నికఁ జాలుఁజాలు నిశదేటిపాల్ త్రాగుటో యనుచు భాషించుచు శ నబ్బ! చన్ను

విడుపుమా! యని మొఱ్ఱుపెట్టుచు నేత్రముల్ తిరుగుడుపడుచుండఁజరణములభు

తే. జములఁ బలుమటు విదలించుకను మనమందుఁ

గలుగుపరితాపమునఁ జెప్పుటలు శరీర

మందు నిండఁగఁ గూయుచు శ నవని వ్రాలె

దానివెడబొబ్బలం గల్గు శ ధ్వనికి నపుడు. ౧౧

386

1 'కోశపరిచ్ఛదాసివత్' అని మూలము. 2 'అంతనైశ్చ్యైబహిర్భూతవేద భృష్టాంతః కోశపరిచ్ఛదాసివత్' మృదుచిత్రచర్మమయః కోశః పరిచ్ఛద ఆవరణం యస్యాసే. అని వ్యాఖ్య. ఈ యర్థమే యందుఁ జేర్పఁబడినది. 3 'రోషనమన్వితోఽసిబత్' అని మూలము, దీని సారమే యందుఁగలదు.

- చ. ధరణీయు భూరిభూధరవిఠానముతోడ వడంకె మిన్ను ¹ని
బృరముగఁ గంపమొందె గ్రహపంక్తియు వే కదలెన్ రసాతలం
బురవడి మాటుమ్రొసె దెస శ లాయ్యన మాటుధ్వనించె నన్ను ²ని
ఘరపవిపాతశంకఁ గొని శ ఊణిపయిం బడి రొక్కటన్ జనుల్. ౧౨ 387
- ఉ. కూరనిశాటి యివ్విధిని శ గోపకుమారమనోజ్ఞదోర్బుగ
స్ఫారనివీడిత స్ఫుటవిశష స్తనమండలయాచు స్వీయమా
ఘోరశరీర మొప్పు వగఁగొందుచు నో రటువిప్పి పాదముల్
భూరిభుజంబు లెంతో భయముం గలిగింపఁగఁ జూచి నీల్గిన్. ౧౩ 388
- తే. కేశపాశము జాటంగ శ ఊతిని వజ్ర
నిహతుఁడౌ వృత్రదానవ శ నేత యట్లు
గోష్ఠమునఁ గూలె; దానిదౌ శ ఘోరతనువు
ధరణిబడు నప్పు డద్దాని శ తాకునకును. ౧౩ 389
- ఆ. ఆటుకోసులలోపల శ నమరియున్న
భూరుహములెల్లఁ బొడియయి శ పుడమి వ్రాలె
రాజచంద్రమ! యది విచిత్రముగఁ దోచెఁ
జెప్పఁ దరమానె యద్దానిశచేష్ట లపుడు. ౧౪ 390
- క. హలదండ మంతపొడవుగ, గలగుండువడంగఁ జేయఁగల దంష్ట్ర లొగిన్
గలిగినోరును గిరిగుహ,వలెఁ గన్నడు నాసికయును శ వనితకుఁ దోచెన్. ౧౪ 391
- సీ. గండోపలంబులకరణి స్తనంబులు విరిసిన యెఱ్ఱనిశవెండ్రుకలును
నంధకారావృత శ మగునూతులంబోలు లోతులై యున్నట్టి శ లోచనములు
నిసుకతిప్పలవలె శ నెఁగు నితంబముల్ భీతిని గల్గించె శ నాతతముగ
బద్ధనేతుసమాన శ బాహళూపాదముల్ శూన్యజలంబయి శ చూడఁబడెడు
- తే. మడువువడువున నుదరంబుఁ శ గడుభయంబు
గదురఁ జేయుచు నుండె; రక్కసికళేబ
రమును నద్దానిఁ గని గోపరమణు లెల్ల
గోపకులు భీతిచెందిరి శ గుండె లవియ. ౧౫ 392
- క. అంతకుమున్నే పూతన, యెంతయుఁ గావించునాయశీనధ్వని క
త్యంతము వీనులు వ్రీలఁగఁ, జింతాపరతం దపింప శ శీర్షహృదయముల్. ౧౬ 393
- క. ఏమియుఁ దోచక యుండిన, యామానిను లెల్ల మిగులనాత్రి గనిరి; ర
ఊమానిని వక్షంబున, నేమాత్రము భీతిలేని శ హృదయ వ్యులరన్. ౧౭ 394

1 నిబ్బరముగ = అధికముగా. 2 నిఘరపవిపాతశంక = కఠినమగు పిడుగుపడినదో యన ననుమానమున.

క. కరచరణము లాడించుచు, హరి యెంతయు నేర్పుమీఱు ॥ నాడుకొనఁగ గో
పరమణు లప్పుడు కనుఁగొని, త్వరపడి చేరంగఁ బోయి ॥ బాలకు నతనిఁ. ౧౭౪

క. మనసులఁ గలిగినసంభ్రమమున నాయన! రా! యనుచు ॥ ముద్దిడుకొనుచుఁ
జనిరి తొలఁగంగఁగైకొని, జనయిత్రులు వారితోడ ॥ సంభ్రమ మొదవఁ.

తే. *పాడురక్కసిఁ దాఁచుట ॥ గూడనివని

యనుచు గోవాలమును ద్రిప్పి ॥ యంత మఱియుఁ

దగినవని తోచినన్ని యుత్తములచేత

రక్ష లొగిని జేయించిరి ॥ రమణు లంత. ౧౯

397

చ. మనముల శోక ముప్పుతిల ॥ మాధవుఁ గాంచుచు నేమితోచుమిఁ

వనితలఁగూడి గోరజము ॥ బాలకుదేహమునిండఁ జల్లి చ

క్కని దగుధేనుమూత్రమును ॥ గాయమునం జిటికించి యంత నిం

కను మదిఁ దృప్తిలేమి శిశుశక్రమృతరావయవంబులం దొగిఁ. ౧౯౪

398

వ. భగవన్నామద్వాదశకం బుచ్చరించుచుఁ దిలకస్థానంబులు ద్వాదశసంఖ్యాకంబు

లగుట గోమయంబున రక్ష గావించిరి. లలాటంబుఁ గేశవుండును, నాభి నారా

యణుండును, హృదయంబు మాధవుండును, గంఠాఢోభాగంబు గోవిందుం

డును, దక్షకుక్షి విష్ణుమూర్తియు, దక్షిణభుజంబు మధుసూదనుండును, గం

ఠంబుఁ ద్రివిక్రముండును, వామకుక్షి వామనుండును, వామభుజంబు శ్రీ

ధరుండును, గళము హృషీకేశుండును, గటిప్రదేశంబును బద్మనాభుండును,

గకుద్భాగంబు దామోదరుండును, గాపాడుదురను నది ద్వాదశావయవరక్ష

యనంబడు. మఱియును. ౨౦

399

సీ. కొంతయూఱుటతోచు ॥ గోపిక లత్తఱి నాచమన మొనర్చి ॥ యంతకంటె

దక్షమౌ నట్టిసంగరక్షను గావింప సమకట్టి శుద్ధలై ॥ సాధుబీజ

వర్ణంబులను జక్కఁ ॥ బల్కుచు మునుముందుఁ దమశరీరములహస్తములవాని

న్యాసమొనర్చుచు ॥ నవల శ్రీకృష్ణుని యంగములందును ॥ హస్తయుగము

తే. నందు నీవిధి బీజవిన్యాస మిట్లు

గా నొనర్చిరి; పుత్ర! నీ ॥ కప్రచరణ

ముల నజం; డణిముఁడుఁ జానుకపులను, యజ్ఞఁ

దూరువులఁ గటితటము లశచ్యుతుఁడు ప్రోచు. ౨౧౪

400

వ. జతరము హయగ్రీవుండును, హృదయంబుఁ గేశవుండు, నురము నీశుండును,

గంఠంబు నినుండును, భుజముల విష్ణువును, ముఖము నురుక్రముండును, శిరంబు

నీశ్వరుండును బ్రోతురు. అగ్రభాగంబుఁ జక్రధరుండు, వెనుకభాగంబుఁ

* 'రక్షావిదధిశేషమ్యగ్ధోపుచ్చభ్రమణాదిభిః' అని మూ. దీనియర్థమంతయు నిందుఁగలదు.

తాంభాగ—8

గదాధరుండును, ధనుర్దండంబుధరియించిన మధువైరియుఁ గృపాణపాణియగు నజనుండు, పార్శ్వంబులను శంఖముం బూనినయురుగాయుండు, కోణమ్ములను మీఁ దువేంద్రుండును, గ్రిందును దాక్షిణ్యండును, సర్వస్థలంబుల హలధరుండును గాపాడువారు. ఇంద్రియంబుల హృషీకేశుండును, బ్రాణంబుల నారాయణుండును, జిత్తంబును శ్వేతద్వీపపతియు, మనంబును యోగేశ్వరుండును, బుద్ధిని బృశ్నిగర్భుండును, బుద్ధినాత్మను భగవంతుండును బాలింతురు. నీవు క్రిడించునపుడు గోవిందుండును, శయనించునపుడు మాధవుండును, నడచునపుడు వైకుంఠుండును, గూరుచున్నయపుడు శ్రీపతియు, భుజించునమయంబున సకలగ్రహభీతికరుండగు యజ్ఞభోజనుండును గాపాడుచుందురు. ఛాకిసీయాతుఘాన కూశ్మాండపాపగ్రహభూతప్రేతపిశాచయక్షరక్షోవినాయకకోటరాచేపతి జ్యేష్ఠాపూతనామాతృకాదులును, దేహప్రాణేంద్రియములకు ద్రోహమొదవించు నున్మాదాపస్తారములును, స్వప్నదృష్టమహోత్పాతబాలనృద్ధగ్రహములింకనుగల పిడాకరగ్రహములెల్ల నీవిష్ణునామసంకీర్తనంబునకు వెఱచి నశింతురని ప్రణయబంధంబున గోపికలు రక్షగావించిరి తదనంతరంబు. ౨౪౪ 401

- క. జననియశోదయుఁ బ్రీతిం, దనఁచునకున్ స్తన్య మిచ్చి య తగుశయ్యకయిం
గనుమూయఁ బవ్వలింపం, గను జేసెను; మధురనుండి య కడు జనమొప్పన్. 3౦
- క. గోపకులఁ గూడి నంద, డ్మోపతి యరుదెంచి తనదు య మందను ఘోర
వ్యాపారహృదయ పూతన, యాపగిదిం జచ్చియుండు య టరసి మనమునన్. 3౦౪
- తే. దానిదీర్ఘశరీరంబు య గానబడఁగఁ, బరమవిస్తితుఁ డయ్యె; గోపకులు సందఁ
డొక్కరొకరిని గని యిట్టులద్యమమునఁ, జెప్పుకొన సాగి రియ్యదిశచిత్రమార!
- క. ఆనకదుందుభి పక్కిన, దే నిశ్చిత మయ్యె భీతి యెంతయుఁ గల్గెం
గా నిట్టిమహోత్పాతము, లీనెలవునఁ గల్గెఁగాదె యెఱిఁగె నతఁ డెదన్. 3౦౫
- క. కనుకన్ మును మునివరుండై, జనియించియె యుండు నిట్టిచందమ్మున, యో
గిన్మృపుండై వచ్చెనొకో, మనుష్యమాత్మండుగాఁడు య మాట లిఁకేలా. 3౦౬
- క. పలుకంగలఁడే యివ్విధిఁ, జాలకనఁగాఁ గేవల మనుజుండే యైనన్
పలికినయటు లుత్పాత, మ్ములు తోచె నటంచు జిత్రముగఁ జెప్పుకొనన్. 3౦౭
- ఆ. వ్రజనివాసు లంత య పచ్చి పూతనకళే, బరము నవయవాళిఁ య బరశుహతుల
భాగములుగఁ జేసి య వేగమ కొనిపోయి, దప్పుల జేర్చి కామ్యతతుల జేర్చి. 3౦౮
- చ. జ్వలనుని జేర్చి యాక్షణమభస్మముగా నొనరించి రపు ని
ర్మలతమకృష్ణదేహాయుతి య రక్కసిదేహము ముక్తపాపమై
సులలితమై చెలంగె మఱిశుభ్రతరాగురుసౌరభంబుగాఁ
జెలఁగెను ధూమ మద్దియె విశిత్రముగాఁ గనుపట్టె నయ్యెడన్. 3౦౯ 409

చ. ధరఁగలబాలకప్రతతి శ దారుణరీతి వధించి వారి నె
త్తురుఁ దమిఁగ్రోలు క్రూరమతఁ శ దోచినపూతన యాతుఢాని శ్రీ
హరిఁ బొలియించు వాంఛమెయి శ నచ్చటఁ జేరియు స్తన్య మిచ్చియున్
బరమగతిం గనం గలిగెఁ శ బల్కు లిఁకేటికి రాజపుంగవా! ౩౫ 410

ఉ. చెప్పఁగ నేల యింక నల శ శ్రీహరికిం బరమాత్మకున్ మదిం
జొప్పడుశ్రద్ధ భక్తియును శ శోభిలఁగా ననురాగ మాత్మయం
దుప్పతిలంగఁ దల్లు లటులొపినయంత ప్రియంబుఁ గూర్పువా
రప్పడె సద్గతింబడయు శ టబ్బుర మొక్కొ మహిశశేఖరా! ౩౬ 411

సీ. భక్తియే లేకయు శ వందన మొనరింపకయు వైరమేయూని శ కఠినచిత్త
యగును బూతన యని శ యాత్మ నెఱింగియు విమలభక్తుల హృదయముల నిల్చి
సకలలోకాధీశ శ సంతతవంద్యంబు లయితగు దివ్యపాదారవింద
యుగళంబుచేత నేరయుగరాక్షసి మేను స్పృశియించి విహరించి శ శ్రీశుఁ డెలమి

ఆ. జన్ముఁగుడిచె దాన శ స్వర్గ మనంబొల్పు, హరిభదంబు నొందె శ యాతుఢాని
యయ్యుఁదల్లివోలె శ హరికిని భక్తిమై, స్తన్య మిచ్చినట్టి శ జననులెల్ల. ౩౭ 412

క. ధేనువులును వైకుంఠముఁ, గానంజను వారలనుచు శ గానముచేయం
గానేల యింక? ముక్తి, స్థానాదికముల నొసంగఁజాలిన హరియున్. ౩౮ 413

క. దేవకికిం దనయుఁడుగా, భూవలయంబునఁ జెలంగు శ బుధనుతుఁడు తనున్
భావించి ప్రీతిఁ జనుపాల్, ద్రావించిన వారి కేమి శ తా నిచ్చెడినో. ౩౯ 414

క. జననాథ! పల్కవలెనే, జననులు తనవైని ప్రీతి శ సంధిల్లంగా
దనయుం డనుతలఁపున నే, స్తనపయసుం గుడిపి రట్టి శ సాధ్వల కెప్పుడున్. 415

తే. జ్ఞానహీనతఁ బ్రాపించు శ సంసృతిభవ, బాధ యించుకయైనఁ దోఁపదు నిజంబు
భూపశేఖర! మథురకుఁ శ బోయివచ్చుచున్న నందాదిగోపకులద్యమమున. ౪౦

తే. పూతనాశవధూమ సంభూతసార
భమును మూర్కొని యిదియేమి శ వచ్చె నెవట
నుండి?యని యితరేతర శ మొక్కరీతిఁ
బ్రశ్న చేయుచుఁ బోయిరి శ వ్రజముఁజేర. ౪౧ 417

ఉ. అందలిగోపవర్షులు మహాముద మొప్పుఁగ యాతుఢానియున్
సుందరవేష మూని యిలువొచ్చుట యాదిగఁగల్గు వార్తలె
ల్లం దగఁజెప్పఁగా విని కలంగుచుఁ బూతన యంత మొందుటల్
కుం దొకయింకలేత పసికూన చెలంగుటయుం దలంచుచున్. ౪౨ 418

తే. విస్తయం బట్టె గదురంగ శ వింటి మొక్క
క్రొత్తవృత్తాంత మని రెల్ల శ గోపవరులు

పరపురంబుననుండి య శ్రీ ట్లరుగు దెంచి

యున్న నందుడు సంతోష శ్రీ ముప్పటిల్ల. ౮౨౪ 419

క. తనయుని గ్రహించి మూర్ధంబును మూర్కొని నిరుపమాన శ్రీ మోదంబున నొ
ప్పెను; శిశురూపంబున హరి, యొనరించినయద్భుతముగ శ్రీ నొప్పెడుదీనిక. ౮౩౪

తే. పూతనామోక్ష మనుదాని శ్రీ బూన్కి నెనడు
వినునొ హరికృప యిట్టిదై శ్రీ వెలయు ననుచు
నెలుగునో వానిచిత్త మాఘాయాశునందు
నిలిచియుండును సతతంబు శ్రీ నిశ్చలముగ. ౮౪ 421

ఏ డ వ అ థ్యా య ము.

శ్రీ కటాసురసంహారము. ౧౦

చ. అనవిని యు త్తరాసుతుడు శ్రీ వ్యాసముసీంద్రునిపుత్తుఁ గాంచి యి
ట్లనియెను యోగిపర్య! సకలలాధిపుఁడై భగవంతు డైనయా
వనరుహనేత్రుఁ డాయమరవంద్యుఁ డదేయవతారమెత్తి యే
పనుల నొనర్చె నవ్వి శ్రుతిపర్యము లేన్న మనోహరంబులొ. ౧ 422

ఉ. వానిని విన్న యంతటనె శ్రీ పాతెడుఁదృష్టయు నెవ్వనంబునం
గానగ నైనయయ్యరుచి శ్రీ క్రమృత రాఁ దలపోయ నంచు నా
మానస మెంచుచున్నయది శ్రీ మానివరేణ్య! మనంబు శుద్ధమే
యాను బరేశునందు దృఢ శ్రీ మై తగుభక్తియు నెప్పు కల్గెడుక. ౧౪ 423

మ. హరిభక్తప్రకరంబుతో దృఢసఖిత్యావాప్తిఁబొందు గల్గుశ్రీ
హరి మాహాత్మ్యముఁ దెల్పుగాథ అఘతూలగ్నుల మనోజ్ఞంబులై
పరగుం గావున వానిఁ దెల్పు దమి పై శ్రీ పై బొంగునేఁ దెల్పుమా;
పరమేశుం డొగి మాయఁబూని ధర నెబ్బంగిం బ్రవర్తించునో. ౨ 424

క. నరవేష మూని యేయే, చరితంబుల నద్భుతముల శ్రీ జాతకీ ససువై
పరఁగెడువానికా దా నను, సరించి కన్నడంగఁ జేసె శ్రీ శైశవమండ. ౨౪ 425

తే. అట్టివాని విశేషించి శ్రీ యాదరమున
నికనుం దెల్పుదగువాని శ్రీ నెల్ల జెపుమ;
వినగ వేడుకయయ్యె నా శ్రీ కనిన విజయ
పౌత్రునింగాంచి శుకయోగి శ్రీ పలికె నిట్లు. 3 426

సీ. వినవయ్య! భూపాల! శవనజాతునకు శయ్యపయి బొరలాడెడు శ్రీ వయసురాగ
జననియశోద యుత్యాహూత హృదయాంబుజయై వేడ్క శ్రీ నాచరింప
దలచి యద్ధానికై శ్రీ వెలయున్నా నము విధిహితముగాఁ జేయంగ శ్రీ నెన్నినాడె
హరిజన్మనక్షత్ర శ్రీ మరుదేరుటయు నంత గోపికాసంతతి శ్రీ గూడిభద్ర

తే. వాద్యసుఖగీతములు పర్వ శ వసుమతీసు
రోత్తములు స్వస్తిదమ్మలై శ యొప్పుమంత్ర
ములు పఠింపఁగఁ దలయంతి శ లలితజలము
లను గుమారునకుఁ స్నాన శ మాచరించి. ౪

427

క. ఆనందునిపత్నియు నవ,సీనిర్జరవరులకెల్ల శ నెప్పి వసనముల్
మానితసుమహారమ్ములు, ధేనువులును భోజనమ్ముఁ శ దృష్టిగ నిడుచున్. ౪౪ 428

క. వారలు పూజితులగుచుఁ గు,మారునకుఁ శుభముగల్గు శ మంత్రంబులఁ బెం
పారఁగ దీవించినతఱి, నారమ్యకుమారు మోము శ సంబుజమందున్. ౫ 429

తే. ఆవులింతలు లోనగు శ నట్టిచిహ్నములు గనంబడఁగా నేత్రములును నిద్ర
నొంద వేగిరపడఁ గాంచి శ యందమైన, డోలికను జేర్చి నిద్రింపజాలపాడె.

క. ఆపాటకు సుఖముం గని, యాపాపడు నిద్రవోయినట్లుండె; సుతుం
డాపగిది నిద్రపోవఁగ, నాపడఁతుకమిన్న తన్త్రహముచూడంగన్. ౫౪ 431

క. చను దెంచియున్న ప్రియబంధునికరమును మందనున్న శతోయమువారిఁ
గనికరమునఁ దదుచితవిధ, మునఁ దృప్తులఁజేయుచుండెఁబొంగెడువేడ్కన్. ౫౪

క. ఆనందడిలో నాఁకలి,తో సరగునఁ బాలుగ్రోలఁ శ దోడ్తో నేడ్చెన్
వాసపుననుజాతుం డది, యాసాధ్యి వినంగ నోపదయ్యెన్; హరియున్. ౬ 433

సీ. ఆఱొన్నచందాన శ నల్లనల్లన నీల్లి స్తన్యముఁగోరి పాశదముల మీఁది
కట్టె విడిల్చె; నశయ్యదనున నంబరముననుండి యాకుమారుని వధింపఁ
గఠినరాక్షసుడు శకటరూపమున వచ్చి యాతోట్లపయి వ్రాలె శ నతనిక్రింది
భాగంబునం దొట్లలోఁ గడు నేడ్చుచందముగనంబడ శయ్య శ నమరియున్న

తే. శిశువు నూత్నప్రవాళంపుఁజెలువు మార్ద
వమును గనియున్న దివ్యపాశదములఁ దన్న
దాన నాశకటంబు విభ్వస్త మగుచుఁ
దిరుగుచుం బడె నాచెంత శ ధరణిమీఁద. ౬౪

434

క. ఇరుసును జక్రము లాకులు, తిరుగుడుపడె దానినొగలుఁ శ దెఱఁగేది తదం
తరమున రసవద్వస్తూత్కరనిబిడము లై నపాత్రగణములు పెలుచన్. ౭ 435

ఆ. ధరణి నిండె నవ్వ శ తనరుఁ గాంస్యదిమ,యంబులగుచు నంత శ నాయశోద
మొదలుగాఁ జెలంగుముగుదమిన్నులు తదు,త్సవముఁ జూచువారుతత్తఱమున.

క. బోరగిలంబడె శిశు వని, చారుతరంబై నమహముఁ సాగింపఁ గనం
గోరి చను దెంచి యున్నవ,రారోహలు దానిఁగాంచి శ రాతుర లగుచున్. ౭౪ 437

క. కని రద్దానిన్ నందా,దినిఖిగోపకులు నెట్టిదియుఁ దనయంతఁ
జనలేక తల్లక్రిందులు, గనుబడె నిలమీఁద నేమికారణమొక్కో. ౮ 438

- క. అని యూహించుచు విస్తయమున నద్భుతమునను మిగులఁ శబోదలుచు సత్యం
బును గనఁజాలక తమలో, ననేకభంగులను బల్కునట్లు మెలఁగుచున్. ౪౫ 439
- క. శకటంబు చుట్టు మాఁగిరి, వికలాంగం బగుచు నదియుఁ శ బృథ్వీని బడు తే
లొకొ యని సంశయ మందుచు, నిక గతి యేమనుచుఁ జాలనెన్నుచునుండన్.
- తే. అచట నాడుచునుండన శ యర్థకు లొగి, గోపవర్ణుల వారల శ కువలయాక్షు
లను గనుంగొని పల్కి రిట్లని యితండె, పాలకేడ్పుచు దీనిని శ గాలఁ దన్నె. ౪౬
- చ. చరణహతిన్ గలంగి యిది శ చయ్యన నియ్యెడ నివ్వధిం బడెన్
వరమతులారసత్య మని శ బాలకులాడిన వారిమాటలా
దరమున నాలకించి యిటు శ తప్పుక సాగియెయుండు సంచు న
ప్పు జను లప్ర మేయమహిమంబుఁ దదీయ మెటుంగ కుండుటన్. ౪౭ 442
- ఉ. అంత యశోద చన్ద్రుడువ శ నర్భకుఁ డెడ్డు తెఱింగి పుత్రు న
త్యంత ముదంబునం గొనుచు శ నాతనికన్ గ్రహ మేదొ సోకె నన్
చింతను గాంచి బ్రాహ్మణులఁ శ జెచ్చుటఁ బిల్వంగఁబంచి వీడయా
వంతయుఁ గల్గకుండునటు శ లర్భకుఁ గావుఁ డటంచు పెడెనన్. ౪౮ 443
- ఉ. దానవపీడ గల్గినివిధంబున నొప్పెడు స్వస్తిసూక్తసం
తానములం బఠించి సుతతల్లజుఁ గావఁగ రక్షగట్ట నా
మానిని సంశయం బుడిగి శ మాపతికిం జనుప్రా లొసంగె, నా
సూనుని కింకనున్ గ్రహమునసోకునఁ గల్గెడుపీడ మాన్వఁగన్. ౪౯ 444
- సీ. గోపాలకులు గుంపురగూడి దిక్కులయందు బలివస్తువుల నిడి శ ప్రాగ్విధమున
రక్షగావింపఁగా శ బ్రాహ్మణు లత్తటి గ్రహయజ్ఞ మొనరించి శ కమ్రదధిని
సలిలాక్షతకుశాది శ సద్వస్తువుల నగ్ని నర్పించి; రంత సయాత్మజునకు
*నందుఁ డసూయను శ బొందక యస్మతంబు లాడక యక్షాంత్రనందక మఱి
- తే. దంభ మనునదిలేక సుంతయును హింస, చేయఁబూనక గర్వంబుఁచెంద కలరి
సత్యశీలంబులం దగుఁసాధువిప్ర, వరుల యాశిషములు ఫలశంతము లగు. ౫౦ 445
- క. అని తలచి రక్షచేయింపను బూని ద్విజప్రవరుల శ భక్తిని బిలిపిం
చెను వారు ఋగ్వజుస్సామ నియతమంత్రములచేత శ మంత్రించి విధిన్. ౫౧ 446
- క. లలితౌషధులను జేర్చిన, జలములు పావనములౌట శ సత్యం బగుటం
దలపోసి వానిచే మంగళములు తగ స్నానవిధిని శ గావించి రొగిన్. ౫౨ 447
- తే. స్వస్తివాచన మావిప్రసమితి చేయఁ
దా సమాహితుఁ డై మఱి శ దహనుఁ దృప్తుఁ

* 'యేనూయానృతదంభేర్హ్య హింసామానవివర్జితాః, నతేషాం సత్యశీలానా మాశిషా
విఫలాః కృతాః' అని మూలము.

జేయ విప్రుల నియమించి శ చెలగి వార

లట్లు గావింపఁ బ్రీతి మృగ్ధాన్తు మిడియె. ౧౪౫

448

క. సురుచిరమాల్యంబుల నంబరముల నలరించి దివ్యభర్తాభరణో

త్కరముల వెలిగెడు గోవులఁ బరమాదృతి నొసఁగె బాలభద్రాప్తికి నై. ౧౪౬

*క. ధరణీసురులర్చితులై, పరమాశిషములనొసంగి శ పట్టికిఁ గీడె

క్కరణిని రాజనిరి మహీ, వరవర్యా! మంత్రవిదులు శ బ్రాహ్మణులగుటన్. ౧౪౭

తే. వా రొసంగెడు నట్టివీరవన లొకప్పు, డైన నిష్ఫలములుగాక శ సార్థకంబు

లగును ధ్రువ మిద్ది వినవయ్య యవలిదైన, హరిచరిత్రము పావన శ మద్భుతంబు.

—౧౪౮ తృణావర్తుని శ్రీకృష్ణుడు సంహరించుట. ౧౪౮—

ఉ. ఆవల నొక్కనాడు సుతు శ నంకమునం గదియించి యాయశో

దావనితామతల్లి ప్రమదంబున నాటలఁ దేల్పు చుండఁగాఁ

బావనమూర్తి శ్రీహరియుఁ శ బర్వతకూటముభంగి భారమై

మోవఁగ నోప నట్లయిన శ ముగ్ధయు దుర్భరుఁ డంచు నెంచుచున్. ౧౪౯ 452

చ. ధరణిని డించి యాబరువు శ తద్దయుఁ బీడను గల్గజేయ నే

మిర! యని విస్తయంపడుచు శ మిక్కిలి యాపద యెదో యంచు నా

తురపడుచున్ బరాత్పురుని శ దోరపుభక్తిని లోఁ దలంచుచున్

దిరుగుచునుండె నెప్పటివిధిన్ గృహకృత్యనిబద్ధచిత్తయై. ౧౫౦ 453

క. కలఁడు తృణావర్తుం డన, నిలఁ జేరొందిన దురాత్మఁ శ డంతయుఁ గూర్చున్

ఖలుఁ డగుకంసునకున్ వాఁ, డలఘుబలాధ్యుండు దనుజుఁ శ డగు నోరాజా!

క. పుడమివిభుండు పురికొల్పఁగ, వడివడిఁ దిరుగాడుగాలివడుపున రూపం

బడరఁగఁ జనుదెంచెను నా, బుడుతనిఁ గొనిపోవువేడ్క శ పొలయుచునుండన్.

చ. దనుజుఁ డతండు గోకులముఁ శ దా నపు డంతట నావరించి మే

దినిరజ మెల్ల రేఁపి యటఁ శ ద్రిష్టురువారల కన్నులింతయే

గనఁబడకుండఁ జేయుచు నిశకామభయంకరశబ్దయుక్తిచే

తను దిశలన్ విదిక్కులను శ దద్దయు మ్రోగఁగఁ జేయుచున్ వడిన్. ౧౫౧ 456

క. చనుదెంచి కూరుచుండిన, వనజాతుని బాలకునిగ శ భావించుచుఁ జే

కొనిపోయె నభ్రవీధికి, దనుజప్రేరితరజోవిశ్రానము సోఁచన్. ౧౫౨ 457

ఆ. అంధకార మప్పు శ డావరించెను గోకులమున నొకముహూర్తసమయ మంత

నాయశోద యెందుననర్భకు నునిచెనో, యచటఁ జూడఁ దోడఁడయ్యె సుతుండు.

సీ. అందలివారెల్ల శ నాతృణావర్తుండు గురియించుచున్నట్టి శ ధరణిధూళి

* 'విప్రామంత్రవిదోయుక్తా ధైర్యాః ప్రోక్తాస్తథాశిషః, తానిష్ఫలా భవిష్యంతి న కథావి దశి
స్ఫుటమ్' అని మూలము.

వర్షముపెల్లునఁ శ బరునిఁ దన్నుం గానఁజాలక బ్రమసిరి శ చాలనేపు
గాఁ దలపోసి రాశ్రీణకాలమును వార్త; లంత యశోద భసయానహపన
మానచక్రప్రహి శ తానంతపాంసువర్షమున సుతుని మాధర్గమ్ము గానఁ

ఆ. జాల కా ర్థిముద్గి శ జనని గావున సుతుఁ, దలఁచుకొనుచు జాలి శ గలుగునట్లు
పొరలిపొరలి దూడఁపోయిన ధేనువు, భంగి నేడ్చె జూచుకొనఁ పొగుల.

క. ధరణిరజోవర్షమహా, త్తరవేగము సుంత తగ్గఁ దనతనయమణి
స్తరియించుచు వాపోగుడు, తరుణీదీనస్వనంబు శ తమశ్రుతులఁ జొరన్. ౨౮

క. గోపవధూటులు నశ్రుజ,లాపూర్ణముఖాబ్జ లగుచు శ నాత్మలు దుఃఖ
వ్యాపృతి నుద్విగ్నములై, చూపట్టఁగ నందగోపశుతుఁ డగపడమిన్. ౨౯ 461

క. నిలుపంగ రానిరగఁచే, బలవించిరి చక్రవాతనపువు గలుగునా
ఖలుఁడు తృణానర్హుండను, ఖలహరుఁడొ కృష్ణుఁ గొనుచుఁగడువేగమునన్.

క. చనియె నభోవీధికి నా, తనయుఁడు కడుభార మగుడుఁ శ దాఁ గొనిపోవం
గను జాలక గతివేగము, తనంతనే తగ్గసుండె శ దాపము గనుచున్. ౩౦ 463

చ. వరుసగ భారమెక్కుడయి శ వానిజనంబు నడంచె నంత నా
శరుడును భూరిభార మనఁజాలిన బిడ్డని గాంచి గొప్పప్ర
స్తర మగుఁ గాని బిడ్డఁడె నితాంతము నన్నును మించె బర్హుచే
దరమె చనంగ నంచు మదిఁ శ దత్తఱమందుచు నుండె నంతలోన్. ౩౧ 464

క. ఆయద్భుతబాలకుఁ డపు, డాయసురుని గళము నట్టె శ హస్తయుగళిచే
బాయక పట్టుకొనంగా, నేయసువున విడుచు ననుచు శ నెంచి బలముచేన్. ౩౨

తే. తాను విడిపించుకొనలేక శ తల్లడిలుచు
జేష్ఠులెల్లను మాని యశీద్యయంబు
వెలికి రాఁ *గంతమును దాటుకొవెరవెలుగని
శబ్ద మొప్పుఁగఁ బ్రాణహంసకము పోన. ౩౩ 466

క. బాలకుతోడఁ న్రజమునఁ, గూలెన్; వ్యోమముననుండిఁ ట్టిణి నొకట నా
భీలశిలాతలమునఁ బడి, కూళ మహాదైత్యుఁ డంగకూటం బెల్లన్. ౩౪ 467

క. తిలవలె శకలములుగాఁ, బెలుచన రాలంగఁ జూడ శ భీతికరుం డై
యలనాడు రుద్రశరమునఁ, దిలంతలుగాఁగఁబడిన శ త్రిపురములవలెన్. ౩౫

క. కనఁబడఁగాఁ బలవించుచు, వనితలు గుంపులుగఁగూడి శ వానివిధంబు
గనుఁగొని తద్వక్షస్థులమున వ్రేలుచునున్న కృష్ణకమూర్తిం బెలుచన్. ౩౬ 46౮

క. అచ్చెరువునఁ గాంచుచు వే, ముచ్చటలాడుచును గొంచు శ బోయి జననికే
యిచ్చిరి విస్మితలై శిశు, విచ్చట నుండంగ నింకనేమో యనుచున్. ౩౭ 470

* 'అవ్యక్తరావోన్యపతత్' అని యా. 'పచనాపృతివర్ణిత' అని వ్యాఖ్య.

- తే. గుసగుసలు పోవుచుండి ర శ ట్లసుర మింటి
 వంకగొనిపోయి చంపంగ శ వాంఛబూన
 మృత్యు ముఖముననుండి యీశమేటిశిశువు
¹ముక్తి గని స్వస్తిమంతుఁడై శ పొదలె నహహ. 30 471
- చ. అని వచియించుచున్ వ్రజమునందు వసించెడి గోపగోపికా
 జనములు నందముఖ్యులును శ సంతసమున్ మరలం గనంగ దే
 .వునిదయ నోచినార మని శ బుద్ధుల నెంచిరి; గొల్లలెల్ల నె
 వ్వునముల నద్భుతం బొలయ శ మాయరె ! యియ్యది చూడఁ జిత్రమా. 304
- సీ. బాలకుఁ డీతఁ డీపాడురక్కనుచేతఁ గొనిపోవఁబడియు నేకకుందుఁగనక
 తప్పించుకొనఁజాలె శ నెప్పటివిధమున మనకుఁ దక్కిను దీని శ కెన యనఁదగు
 నద్భుతం బుండునె శ యనిరి; కొందఱు కూళ ఖలుఁడు స్వీయాఘంబువలనఁ జంపఁ
 బడును సాధువు సమర్థమున భీతింబాయు నిది సాజమేకదా శ యిందుఁ జిత్ర
- తే. మేమి కలదని పల్కెరి శ ధీమహితులు;
 మఱియుఁ గొందఱు పూర్వజన్మమున నేమి
 తపముచేసితిమో కృపాశ్రధాము హరిని
 నెట్లు పూజించితిమో సాధుశ్రద్ధాయులమయి. 304 473
- క. మును పెట్టి తడాకాదుల, ననువుగఁ గట్టించితిమో మహాయజ్ఞములం
 బొనరించినామో దానంబు నెట్టిదానిన్ బ్రమోదశమునఁ జేసితిమో. 304 474
- క. భూతముల కెట్టివాని క,దేతెఱుగన మేలుచేయ శ నెంచితిమో యీ
 రీతిగ నీతఁడు మృత్యువు,చేతం గొంపోవఁబడియుఁ శ జిక్కిన్ మనకున్. 30 475
- క. మనదగు నదృష్టవశమున, జననీజనకులకు బంధుజాలంబునకున్
 గనుపండువు చేయుచు మర,లను వచ్చె నటంచుఁ దోచుశలాగున ననుచున్. 30
- తే. మోదమందుచు నుండి రిశప్పొల్కి నద్భు
 తములు నాగొప్పవనమున శ నమరుచుంటఁ
 గాంచి నందుడు వసుదేవుఁ శ డెంచిపల్కి
 నట్టిమాటల మన్నించె శ నపుడు మరల. 33 477

— శ్రీకృష్ణఁ డావులింప నాతనినోర యశోద విశ్వంబుఁ జూచుట. ౧ —

- క. తేజస్విని నందుని సతి, భ్రాజిష్ణువుగాఁ జెలంగు శ బాలకు నొక నాఁ
 డోబోవృద్ధిని జేయంగ, గాఁ జాలెడు స్తన్య మొసఁగుకాంతల్ పొదలన్. 334
- ²తే. ఎత్తుకొని యంకమును జేర్చి శ యెంతో ప్రీతిఁ

1 'తం స్వస్తిమంతం పురుషదనీకం' అని మూ. 2 'ప్రస్తుతం పాయయామాసస్తనంస్తేహ పరిప్లుతా' అని మూ.

దనకుఁదానే స్రవించుపా శ లనువుమీఱఁ
గుడుపుచుండెను స్నేహంబు శ కొంకుమాని
తన్ను ముంపఁగ నంత నా శ తనయుఁ డెలమి. 3౪

479

సీ. పయసుఁ గ్రోలియు వింత శ పర్వెడునవ్వుచే
మోము ప్రకాశింపఁ శ బొదలుచుండ
ముద్దులమాటయో శ మోము నల్లల్ల న
నుపలాలనము చేయుచుండ నాతఁ
డావులిం చెను; దన్తుభాంభోజమున వోయి
ధరణులు తారకోత్కరము దిశలు
సూర్యుఁడు చంద్రుఁడు శ శుచివాయువులు సము
ద్రములు ద్వీపములు పర్వతములు నద

తే. లఖిలవనములు స్థావర శ మనఁగ జంగ

మం బనంగను దగుభూతమండలంబు

గలుగు విశ్వంబును హతాత్మ్యగా యశోద

గనియె నంతట దేహము శ కంప మొందె. 3౬౪

480

క. బాలహరిణాక్షి! కన్నుల, నోలిక ముకుళింపజేసి శ యునువిస్తయ మా
వేళ మదిదోషుఁ జిత్రం, బేలీగసుండు నట్టు శ లే యుండె నృపా. 3౭

481

ఎ ని మి ద వ య థ్యా య ము.

—౧౧ గర్లముని రామకృష్ణలకు నామకరణము చేయుట. ౧౧—

క. మరలందెల్వెను శుకముని, హరిచరిణము పాండుపాత్రుఁ శ డైన పరిక్షి
ద్ధరణీశ్వరునకు వినుమా, పురోహితుండౌను గర్లముని వ్రజమునకున్. 482

482

క. నిరుపమతపోధనుం డై, పరఁగు నతం డొక్కనాడు శ పనిపూని వ్రజం
బరుదుగఁ జూడక వచ్చెను, బరమేశుం డందునుంట శ వసుదేవుమతిన్. ౧ 483

483

చ. కనుఁగొని గర్లరాకఁ దమకంబున నందుడు లేచిపోయి తో
డ్కిని చనుదెంచి వీరమునఁ శ గూరిమిమీఱఁగఁ గూరుచుండఁజే
సెను మఱి వందనంబులను శ జేయుచుఁ బూజ లొనర్చె మార్దవం
బునఁ దగుపల్కులం బలికెఁ శ బొంపఁగ నంజలిపట్టి యీవిధిన్. ౨

484

*సీ. సూన్యతవాక్కులు శ సురుచిరగతిమీఱ బయలుపడలుచుండె శ వదనసీమ
నుండి యోభూమిసురోత్తమా! సంపూర్ణుడవు నీవు సీకు మేము వితతమగు
భక్తి జేయందగు శ పని యెద్ది? మీబోంట్లు భగవత్స్వరూపులు శ పరమదీన
మానసులై తగుమావంటి యల్పగృహస్థులకును శ్రేయంబు గలుగఁ

* 'సూపవస్థం కృతాతిథ్యం గిరా సూన్యతయా మునిః.' అని య్మా.

తే. జేయగోరియె యాశ్రమశ్రీమల విడి, యరుగు దెంతురుగాని స్వాశ్రాభిలాష
ముననె కాదనియెటుంగనాశ్రమలకెల్ల, మునివరేణ్య! మహాజ్ఞానధనుడ వీవు. ౮

క. వినుమా యతీంద్రియంబనఁ, జను నెయ్యది జ్ఞానధనము శ సాధింపఁగ వ
చ్చునొ దేన నట్టిశాస్త్రంబును జ్యోతిర్నామకమును శ మును చేసితివా. ౫486

క. దాననె తొలిజని జేసిన,దాని శుభాశుభఫలప్రదానక్షమమున్
బూని యెటుంగంగఁ దగుదురు, మానవు లింకెవరు నీకు శ మహి సరిగలరో. ౫

ఆ. బ్రహ్మవిదులలోనఁ శ బరఁగుదు మేటివై, కాన నామకరణకర్త మర్భ
కులకు నిర్వరకును శ గోరి చేయ వలంతి, వౌట వేడువాడ శ నార్యవర్య! ౫౪

*క. గురుడనె నే నందువాకో, పరికింపఁగ జన్తమువనె శ బ్రాహ్మణు డగుఁ జూ
గురుఁడు మనుష్యుల కెల్లను, గరుణామతి జేయఁబయ్య శ కార్యము దీనిన్. ౬

చ. అనుటయు గర్లఁ డి ట్లనియె శ యాదవనంతరికిం బురోహితుం
డనఁబడు గర్లమాని యనుశ్ఛాతి జగంబున నిండియుండు నిం
కను వ్రజముం గనుంగొనఁగ శ గర్లఁడు పోయె నటంచుఁ దెల్లమాఁ
గనుక భవత్కుమారునకుఁ శ గార్యము దీనిని నే నొనర్చినన్. ౬౪ 490

తే. పాపమతియగు కంసుఁ డీపాపని నల
దేవకీపుత్రుడే యని శ భావమందు
నెంచు; యదుపుత్రునిగ నాతఁ శ డెంచుగాక
యెట్లు వసుదేవసుతుఁ డని శ యెంచు ననెదొ. ౭ 491

క. అందును దేవకీకే యెటు, నందనుఁ డని తలఁచు ననుచు శ నన్నడుగుదు వో
నందా! వసుదేవుఁడు నీకుం దగుమిత్రుం డటంచు శ ఊజిఁ బ్రథితమా. ౭౪

సీ. దేవమాయయు మును శ దేవకీదేవి యష్టమగర్భ మతివ యేశచందమునను
గా నోపదు సుతుండె శ కావలయు నటంచుఁ బలికెను దేవకీపట్టి నిన్నుఁ [తండు
జంపువాఁ డొకచోట శ జనియించియున్న వాఁ డనుచు ఘోషించె; గాఢపున న
వసుదేవుడే యాత్మభవుని మిత్రునియింట దాచినవాఁ డని శ తలఁచి మదిని

ఆ. బెరుఁగుచున్న శంక శ వెన వచ్చి నీసుతుఁ, జంపునేని కీడు శ సరగ మమ్ము
నొందుఁజు మ్మటంచు శ నూహించి పలికిన, నందుఁ డతనికిఁ గల శ సందియంబు. ౯

చ. తనమది నెంచి యి ట్లనియె శ దాపనివర్య! యటేని మందయం
దును గలయస్త్రదీయులకుఁ శ దోషకయుండ ద్విజాతికర్తమై
తనరెడు సంస్కృతిక విధియుతంబుగఁ జేయుము స్వస్తివాచనం
బనునది ముందుగాఁ గలుగునట్లు రహస్యముగా జవంబునన్. ౧౦ 494

* 'బాలయో రసయోర్నాణాం జన్మనా బ్రాహ్మణో గురుః' అని మూ. 'నన్వేతద్గురుణా
కరణీయమితి చేత్' అనుదాని కిది తెలుగు.

- క. అని ప్రార్థించిన గర్భుడు, తనమది నున్నట్టి దదియే ఓ తలపు గనుకఁ ద
త్తనయులకు నామకరణం, బనుసంస్కారమును చా రహస్యముగఁగెన. ౧౦౪
- క. తనజతనం బొరులకుఁ దెలియనియట్లుగఁ జేసె; మఱయు ఓ నమ్మనియఁడి
ట్లనిపల్కె నంద విను మీ, తనయుఁడు రోహిణికి బుత్త్రులైజుఁ డగుచున. ౧౦౫
- చ. సురుచిరమా గుణావళిని ఓ సూరిజనాళి రమింపఁజేయుటకే
ధరణిని రాముఁ డంచును నితాంతబలంబున నొప్పియుంట భీ
కరుఁడుగ వైరిసంతతికిఁ ఓ గానఁగ నొట బలుం డటంచు న
ల్లరు పిలువంగ ఖ్యాతిని జెలంగు ని దింతయే కాదు గోపకా! ౧౦౬ 497
- తే. యదుకులము వారి నెల్ల వైశిష్ట్యమును బొందఁ, జేయుచుంట సుకర్షణసద్ధనామ
మబ్బు నితనికెడినినే ఓ యఖిలజనులు, పిలువ నాశంతు రనిపల్కెఁ ప్రీతి మఱయు. ౧౦౭
- క. అనఘా! యీరెండవశత్రు, వనూనవర్ణముల మూట ఓ నలలు యుగములకే
విను మీయుగమునఁ గృష్ణతఁగనుటం గృష్ణాహ్వాయంబుఁగఁగించుం జిమ్మా. ౧౦౮
- క. యుగభేదంబుల శుక్లం, బుగ రక్తిము పీతవర్ణముగ నొప్పు నితం
డగణితమహిముఁడు కృష్ణం, బగు వర్ణముగల్గి కృష్ణం ఓ డనఁబడుం జిమ్మా. ౧౦౯
- క. మును పీతఁడు వసుదేవుని, తనయుఁడుగాఁ బుట్టె నొకటఁ ఓ ద్వితీయం డ
య్యె నిపుడు గావున శ్రీమం,తుని సీతని జగతఁ బండితులు కడుభక్తున. ౧౧౦
- ఆ. వాసుదేవుఁ డనుచు ఓ వర్ణింతు రి నంద! సీతసూజుఁ డనఁగ ఓ నెగఁడు నితని
కరసి చూడ బహువిధామలరూపనా, మములు గలిగియుండు ఓ మహితములయి.
- సీ. అవ్యయమును గుణకశ్రావణరూపంబులై తనరారు మూపంటఁగమునులు వాని
నెఱుంగఁ జాలుదురు మఱతెవ్వరే నెఱుంగు మూబొంట్లుగూడ నామములరూప
ముల వానిఁ జక్కఁగఁ ఓ దెలయఁజాలరు తెక్కువారలు తలయంగ నేడుతురొకొ
యీబాలుఁ డెంతయే నిచ్చు ఓ శ్రేయము మీను గోపగోకులములకుఁ ముదింబు
- తే. గలుగఁజేయును ఓ వీని దౌకారణమున, దుర్గమములై కనంబును దిగిభితుల
వలని బాధలఁ గనక నిస్తులముదంబు, గాంచఁ గల్గుదు రని పల్కఁగర్హమునియు.
- క. మును పాకపరి వ్రజనాథా, మనుజేంద్రవిహీన మగుచు ఓ మహి యుష్పఁగ సా
ధునికరముల దస్సువు లే, చినకిన్నను బాధగల్గఁ ఓ జేయుచు నుండన. ౧౧౪
- క. వారలు నీయాపుత్రుని, జేరి సహాయంబుగోరి ఓ చెచ్చెట దస్సు
స్ఫారబలంబును నొంచిరి, గూరిమి సీనుతుఁడు వృద్ధిఁగూర్చె మునులకున. ౧౧౫
- ఉ. జ్ఞానధనంబుచేఁ దనరు ఓ సాధుమనుష్యులు సీకు నిత్రటికే
సూనుఁడుగాఁ జెలంగు స్వరసంధరు నీతనియందుఁ ప్రీతిచే
మానసముల్ చెలంగ బహుమానము మీఱఁగ నుందురేని సుం
తైనను గ్రూరబుద్ధు లభియాతులు కూర్పఁగలేరు బాధలన్. ౧౧౬ 506

తే. విష్ణుభక్తుల ననురు లేవిధిని బాధ, నొండఁ జేయంగఁ జాలకఁయుండువారొ
యట్లులే వీరి బాధింపఁ ననువులేమి, దేరిచూడఁగఁజాల రిద్దయు నిజంబు. ౧౮

*చ. కనుకనె యీకుమారుడు జగంబున మించెడు శ్రీసమాయుతే
ఘనతరకీర్తిచేతను నశఖండమహత్త్వముచే గుణాళిచే
తను భగవత్సమానుఁ డగుఁ దత్పరతా సుసమాహితుండవై
తనయుని పీని బెంపు మనితద్దయు గూఢతరార్థ మొప్పుగన్. ౧౯ 508

క. మునిపతి గర్భుడు వచియిం
చి నిజాశ్రమమునకుఁ బోవఁ జెందినవేడ్కం
దనుఁ గృతకృత్యునిగాఁ దలఁ
చెను నందుడు తలఁచె సుతుని శ్రీహరి యనుచున్. ౨౦ 509

శ్రీ రామకృష్ణుల బాలకీడలు.

తే. కొలఁదికాలంబు గడువంగఁ గోకులమున
రామకృష్ణులు జానువుల్ భూమి మోపి
హస్తముల నూది యిటునటు నల్లనల్లఁ
గదలసాగిరి చూడంగఁ ముదముపొదల. ౨౧ 510

సీ. సహజన్తు లిరుర్లు శ చక్కనికటిపాద భూషణకింకిణీ శ భూరినినద
ములు మనోహరముగఁ జెలఁగుచు నుండంగ వ్రజకర్దమక్షోణి శ భాగములను
వరుసగ నడుగులు శ వడివడి బెట్టుచు భూషణనాదసమ్మోదచిత్తు
లగుచుఁ దమ్ముంజూడ శ నరుగుదెంచినవారిఁ గని వెంబడిని బోవు శ కరణిఁగొన్ని

తే. యడుగు లిడి మోహమును జెందినట్లు వెఱచి
నట్లు ముఖచిహ్నములు తోఁపఁ నపుడె మరలి
తల్లు లుండుచోటున కేగి దాపున నిలు
వంగ నమ్ముద్దకొమరులఁ బాఱఁ జూచి. ౨౨ 511

ఉ. అన్నులమిన్నలక ప్రథితి శ నందినరోహిణియున్ యశోదయున్
మన్ననయున్ దయారసము శ మానసవీధిని నిల్వ కుబ్బుగా
సన్నుతులౌ కుమారకుల శ చక్కటికిన్ వడి బోయి స్నేహసం
పన్నతఁ జేఁపియున్న కుచభారమునక దమకేలుదోయినిన్. ౨౩ 512

ఆ. వడిగఁ జూపి భూమిభాగమునం బడి, పొరలునెడఁ దనువులఁ బెరసియున్న
యవనిధూళియనెడు శ నంగరాగమ్మున, నందము లగు వారియంగములను. ౨౪

క. మనమున కింపును గూర్పంగ నెత్తికొని కౌగిలించి శ గారాబమునక

* 'కస్తాన్తుందాత్మజోఽయంలే సారాయణ సమోగుణైః, శ్రీయాశీర్వాదుభావేన గోపాయన్య
సమాహితః' అని మూలము.

- జనుపాలు గుడుప నిచ్చుచు, నునుదంతపురగాఢతులఁ దగునూత్నస్థితముల్. ౨౩
- క. కనఁజేయు వారిమోములఁ, గనుఁగొని సమ్మోద మెంతో శ కాంచిరి మఱియున్
వనితలకు నేత్రపర్వం, బునుగూర్చుడు బాలవృత్తముల నాసక్తిన్. ౨౩ 515
- చ. కనఁబడఁజేయు నీడోలయఁ శ గా వ్రజమధ్యమమందు వత్సముల్
చనువుగ సంచరింపఁ గని శ చాలనడిం జని వానితోఁకలం
గొన నవి యిందు సందుఁ జనుకొరిక నీడ్వంగ నెంట బోవుచుం
డను బరికించి గోపికలు శ డగ్గరఁజేరి కుమారలీలన. ౨౪ 516
- క. పరికించుచు నవ్వచు మం
దిరకృత్యము లెల్లమాని శ దిన మంతయు నా
యిరువురఁ గాంచుచుఁ బ్రమదము
నిరంతరము గాంచుచుండు శ స్వపతుహి నాంశూ! ౨౪ 517
- *నీ. తిరుగ నేర్చినకాలు శ తిట్టనేర్చిననోయి నూరక యుండఁగా శ నోప దనెడు
నానుడిచొప్పున శ సూను లిద్దఱు సతిచంచలాత్మలు కేళిసక్తులగుట
సతతంబు దివిగుట శ మతనెంచి వారల ధనువుల్ మొదలగు శ తీవ్రశృంగి
గణములవలనను శ గత్తులవలనను బావకువలనను శ భయదదంష్ట్ర
- తే. లొప్పుశునకాదులవలన శ నుగ్రపక్షి, సమితివలనను గంటకసమితివలన
ముప్పకలుగక యుండెడుచొప్పునఁ గన, నింటవను లొనరింపఁ గాసీంతయేని. ౨౫
- క. జననుల కిర్వరకు నదే, యనువున సరిపడకయుండె శ నారెండును జే
యను గాల మొకఁడె కావున, మనస్సుల ననన్ధ నొందె శ మూననాథా! ౨౫
- క. కొలఁదిదినంబులు చనఁగా, బలదేవుడు కృష్ణమూర్తి శ వ్రజమున మోకా
ళుల దోఁగాడుచుఁ జరణంబుల మెల్లన నిడుచుఁ బోవఁ శ బూనిరి కడఁకన్. ౨౬
- ఉ. అత్తఱి గృష్ణమూర్తి సుహయస్కులుగాఁ దగుగోపబాలకుల్
చిత్తము లెంతో మోదమును శ జెందఁగఁ దోడయిరా సరాముఁ డై
యుత్తమకాంత లెల్లఁ దమి శ నొప్పుగఁ గాంచఁగ నాటలాడె లో
కోత్తముఁ డయ్యు బాలకుని శ యొప్పున లోకము మోసపుచ్చుగన్. ౨౭ 521

— గోపికలు కృష్ణనిడుండగముల యశోదకుం దెప్పట. —

- చ. వరుసగఁ జిన్నికృష్ణుఁ డట శ బాలకసంఘముఁగూడ యాడుచున్
దిరుగుచు ధూర్తకృత్యములు శ ధీరతఁ జేయఁగఁ గాంచి గోపసుం
దరులు యశోదచెంతకుఁ జరన్ మది నెంచియుఁ గూడియందఱుం
ద్వరపడిపోయి చెప్పి రిటు శ భామిని! మా పలు కాలకింపుమా. ౨౮ 522

* ఇందుఁ దొలిపాదము సంబంధము ననుసరించి చేర్చబడినది.

- 1క. పాలను బిడుకం దగనపు, డేలొకొ నీకొడుకుఁ దానె యేతెంచి మనో
వ్యాలోలత దూడలమెడఁ, ద్రాళులు వదలించి తోలుఁ యదగునే యమ్మా! ౨౮
- క. వలదని మా మగవారలు, పలికిన బిగ్గఱఁగ నవ్వుఁ య బాలుపెరుగు ని
మ్ములఁ దియ్యగ నుండఁగ నొక, పలుకైనను నడుగకుండ య భక్షించుఁజుమీ. ౨౮౫
- శా. చోరత్వంబున కెన్నిపన్నుగడ వీక్షింఁచి దగున్ వాని నీ
మారాకారుఁడు పన్ని ఊరముఖసమ్మానార్హవస్తువ్రజం
బేరీతిక గ్రహించునో యెఱుఁగ మళ్లె తాను భక్షించు నో
భీదూ! యంతియెగాక కోతులకును య బెట్టుక జలంబొప్పుగన్. ౨౮౫ 525
- 2స్తీ. అం దొకమర్కటం య బారగించిన మఱియును బెట్టుఁ దినలేక య చనునె యేని
నవసీత మున్న భాండము దాని నూరకె పగులఁగొట్టును; వెన్న య పాలుపెరుగు
కాన్నింపకున్న మాకాంతులపయి గోప మూని బాలకులెల్ల నుయ్యెలలను
బడి నిదురింపఁగా య వడి గిల్లి యేడ్పించి పరుగిడు; జేతికి య దొరకనియటు
- 3తే. లెత్తుగాఁ గుండలనుబెట్ట య నెట్లొ పీఠ
కము లులూఖలములు లోనుగఁ దగువానిఁ
జక్క నమరుచుకొని త్రాగ య నొక్కయుపమ
చేసి రంధ్రముచేసి భక్షించుఁ జుమ్ము. ౨౯౫ 526
- 4చ. వినవొ యశోద! నీసుతుఁడు య వ్రేతలు స్వీయగృహోచితక్రియా
వినియతచిత్తలై పయసు య వెన్నయు లోనగువానిఁ జీకటిం
టను బదిలంబు చేయఁగఁ గడంగి మహాతిమిరంబు మాయఁ జే
యను దగునట్టి రత్నమయహారము లంగమునందు భాసెలన్. 3౦ 527
- 5క. అవియే దీపములై తగ, నువిదరొ! యాయంటఁ జొచ్చి య యొప్పుగ సద్య
స్తువులం గొనిపోవును దొంగవు నీ వన మ్రుచ్చు నీవెగావె యనుంజూ! 3౧
- క. నేనె గృహస్వామిని నని, తా నెంతో ప్రగల్భతక నితాంతము తగు న
ట్లొ నెలఁతా! పలుకును నీ, సూనుం డిట్టిండు గలరె య సూనులు జగతిన్. 3౦౫
- 6క. దేవతలం బూజించెడు, మావేశ్వుములందుఁ జొచ్చి య మఱి మూత్రాదుల్
వే విడుచుఁ దా నమలినము, లొ వేశ్వుము లిట్లుచేయు య నమ్మా! పసులన్. 3౦౫
- క. చోరత్వమునకుఁ దగునటు, లారంభము లెన్నొ చేసి యమ్మరొ! యిచటం

1 'వత్సాన్ మంచక్ క్వచిదసమయే శ్రోతసంజాతపక్షి' అని మూ. 2 'స్వగృహకుపితో
యాత్మ్యవశ్రోశ్యతోకాన్.' అని మూ. 3 'హస్తగ్రాహ్యో రచయతి విధిం పీఠకోలాఖలాపై శ్రిశ్చిద్రం
హ్యంతర్నిహితవయు నశ్చిక్వభాండేషు తద్విత్' అని మూ. 4 'ధ్వంతాకారే ధృతమణిగణం స్వాంగ
మర్థప్రదీపం' అని మూ. 5 'కేరేచోరేత్యాశ్చిత్తస్యన్న శతిజల్పతిత్వమేవచోరోఽహం గృహస్వా
మితి.' వ్యాఖ్య. 6 'కుదురే మేఘానాదీని వాస్తా' అని మూలము.

జేరి యదేమియు నెఱుంగని, దారిం గనఁబఱచుచుంటు ఁ తథ్యంబయ్యెన్. 304
క. కనవచ్చు! సుప్రతీకం, బనుదిగ్గజ మట్లు నిమ్మరమా భావంబున్

గనియున్న వాఁ డటంచును, వనితలు గుంపులుగఁ గూడి ఁ వచ్చి తెలిపినన్. 305

సీ. గోపిక లివ్వధిఁ ఁ గోపంబునన్ వచ్చి తనదుదందుడుకుక్రృత్యములు తెలుప
నత్తటి శ్రీకృష్ణఁ ఁ డవ్వాని వినుచును భయపడినట్లుగ ఁ నయనములను
గనఁబఱచుచు మఱి ఁ వినయ ముట్టిపడంగ శ్రీనికేతన మనిరచెప్పఁ జాలు
వదనము వెలయంగ ఁ నర్తిల్లఁ దనుఁగాంచి గోపిక లందఱు ఁ కొంకుమాని

తే. తెలుపుచుండిరి వారిమాటల కలుగక

యాయశోదయుఁ దనదీపనాశ్రయమున నవ్వు

నాట్యమాడుచునుండఁ దనయని సుంత

భీతిఁ గనఁజేయఁబూన దాశప్రీతి యెంతో? 306

533

సీ. *బ్రకనాఁడు శ్రీకృష్ణఁ ఁ డొక్కొక్కయింటిలోఁ బెక్కురూపములఁ నొక్కసారి
తాఁ బ్రవేశించె నాతరుణులొక్కొక్కరు హరిఁ బట్టుకొని పోయియాయశోద
కును జూపి దుశ్చేష్టలను దెల్పుద మటంచుఁ దోడ్కొనిపోయి రాత్రోయజాతు
లొక్కసారే పోవ ఁ నక్కడఁ దనతల్లి కడనుండఁ గృష్ణఁ డాశకాంతలకడ

తే. సున్నకృష్ణులు కనఁబడకకుండి రపుడు, వారు సిగ్గొంది యిదియేమి ఁ నరుసయై యని
యెందులకొ వచ్చినట్లు వచ్చించి తిరిగి, యిండ్లకుంబోయి రాహరియైలమినలరె.]

— శ్రీకృష్ణుడు యశోదకు విశ్వరూపమును జూపుట. ౨ —

క. బకనాఁ డామందను గో, పకుమారులు కృష్ణమూర్తి ఁ బలరాముఁడు వే

డుక నాడుచుండఁగా గో, పకుమారులు కృష్ణచర్యఁ ఁ బరికించి వడిన్. 307 535

క. పరుగిడి యశోదకడకున్, హరి మృద్భక్షణము చేసె ఁ నవ్వా! యని తే

ల్పిరి; కృష్ణహితమే కోరెడు, తరుణీమణి యట్టివనిని ఁ దా వారింపన్. 308 536

చ. మనమున నెంచి వే చని కుమారునిఁ జేత గ్రహించి సాధ్వసం

బునఁ గనువోయి తొట్రిలఁగఁ ఁ బొల్పగుదృష్టులఁ ద్రిప్పనతులుం

గనఁబడ నున్న యాకొడుకుఁ ఁ గాంచి చలాత్తక! యెంటిపాటునన్

దినితి వదేల మృత్తనుచుఁ ఁ దెల్పిరి బాలకు లంచుఁ బల్కుచున్. 309 537

క. వినిపించె నీదునగ్రజాఁ, డును దీనిం జక్కనని కడున్ బెదరింపన్

విని యంబా! మన్నును నేఁ, దినలే దీబాలకులును ఁ ధీవిరహితు లై. 310 538

*కృష్ణోకము తెలుఁగులిలోనున్న భాగవతమునఁ గలదు. శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్య లేదు. ముని
భావప్రకాశిక యనువ్యాఖ్య యున్నది. నాగరలిలో నిదిలేదు.

జ్ఞో. “గోప్యః కదాచన పృథక్పృథగుహ్యకృష్ణమేత్యై కదైవగదితుం ప్రసృతాస్తదాగః,
కృష్ణైకదంత్యథతమేవ నిజానదృష్ట్యై సర్వాశ్చ తానివవృతుః స్వగృహాన్ సలజ్ఞాః.” 33-శ్లో.

చ. అన్యతము లాడి రద్ది నిజమైనను వీరిసమక్షమందు మో
మును బరికింపు మీవె యటఁ శ బొల్పునొవాసన యెద్ది నీమనం
బునకె యెటుంగ నొ; ననినఁ శ బూనిక నన్నులమిన్న యట్టులై
నను ముఖముం గనంబఱపు శ నాయన! చూచెద నీదు సత్యమున్. 3౫౪ 539

క. అనిహతపరమైశ్వర్యంబునఁ దగి భగవంతుడగుచుఁ శ బొలుచుహరియు నో
రును విప్పిచూపెఁ గ్రీడా, మనుజార్భకుఁ డొట నిట్లుమాపతి ముఖమున్.

మ. పరికింపం దగునంచుఁ జూపె; నపు డాపద్దాక్షి యందొప్పు స్థా
వరమున్ జంగమమున్ బ్రపంచమును నశ్రుంబున్. దిశాస్తోమమున్
ధరణీధ్రంబులు ద్వీపసంతతి సముద్రప్రాహముల్ గల్గినీ
ధరణీమండలమున్ గనుంగొనియెఁ జిత్రస్థారతం దోఁగుచున్. 3౫ 541

నీ. ప్రహహనామకమునఁబరఁగువాయువు వైద్యుత్కాగ్నియు శీతాంశుఁడఖలతార
కలు గల్గి యెంతయుఁ శ గనఁదగు నట్టిజ్యోతిశ్చక్రమును జలాదిత్యతేజ
ములను వాయువు నభఃమును దేవతల నింద్రియముల మనస్సు నత్యంతతామ
సములఁ దన్తాత్రల శ సత్త్వాదిగుణముల నెఱుంగఁగఁజాలె నాఁయింతి యందు
తే. జీవులను వారిబుట్టింపఁ శ జేయఁహేతు, వైనకాలంబుఁ బరిణామ శ మనెడుదాని
హేతువైన స్వభావంబు శ నిక జన్మ, కారణం బగుకర్తముగఁ జెలంగి. 3౫౪.

ఆ. ఆశయంబు ననెడు శ నట్టి లింగంబుల, బహువిధావయవ నివహవిభేద
ములను గాంచి చిత్రముగ నున్న యాజగత్తును గుమారకునిదశనను వ్రజమును

క. తనపు త్రకువదనంబునఁ, గనుపట్టుటఁ గాంచి యితని శ కాయంబున నే
యనువున నున్న వొకొ యని, యనుమానము నొంది యితనియాస్యమునందున్.

చ. కనఁబడుచున్న దేమియొకొ శ కారణ మియ్యది స్వప్న మానో? మే
ల్కొని యిటులున్న దానఁగద శ కూడునె స్వప్న మటంచు నెన్నఁగాఁ
గనుకనె దై వమాయ యనఁ శ గాఁ దగు నద్దియెయేని యెల్లరుం
గనుగొనియుందు రద్దియును శ గా దిది నాదగు బుద్ధిమోహమా. 3౫౪ 545

నీ. బుద్ధిమోహమయేని శ పూనికఁ బెక్కుపర్యాయముల్ గాంచిన శ నల్లెనాకుఁ
గనఁబడుచుండుట శ గా దది; యీబాలకునకు స్వభావమై శ మనసుచేత
నూహింపరానిదై శ యొప్పెడునాత్మయోగం బగునంచు నిక్కరణినెంచి;
చేతోమనస్సులఁచేఁ గర్తవాక్కులఁచేత వితర్కింప శ నేతటిఁ దగ

తే. కలరు నీవిశ్వమే పరమాత్మ దైన
యాయధిష్ఠానతను నే మహాత్ము సాధ
నత్వమున దేనిమూలంబు శ నన్ జనించు
నాదురూపామహాపద శ మాశ్రయింతు. ౪౧

- క. అన్నిటి కాధారంబై, యున్న పరాత్పరున కెలమి శ నొగ్గి మ్రొక్కుదు నం
చెన్ను చు మఱియును భ క్తు, తృప్తి జ్ఞానమున నిట్లు తలచెన్ సతియున్. ౪౧47
- ఉ. ఈతడు నాకు భ ర్తయగు శ నీతడు నాకుఁ గుమారుడౌను నీ
ప్రేతలు గోపగోధనము శ వింతగ నాయవి గోకులేశుఁ డై
ఖ్యాతినిగాంచు నందుని సమ స్తమహా త్తరవస్తురాజికి
నే తగఁ గావఁగాఁ దగిన శ యీశ్వరి నన్న కుబుద్ధి యీజనిన్. ౪౨ 543
- క. ఎవ్వనిమాయవలన్, నివ్వటిలెన్ నాకు నట్టి శ నిఖలేశుఁడె ది
కైవర్ధిఁ జూచిన నని మది, నివ్విధమునఁ దనదుతత్త్వ శ మెఱిగిన తల్లిన్. ౪౩
- ఉ. కాంచి జగద్విభుండు హరి శ క్రమృత నందునిసుందరాంగిపై
నంచితరీతిఁ బుత్రుఁడను శ నట్టి ప్ర మోదము నొందఁజేయఁగా
నెంచియె వైష్ణవం బన నశీనమహా త్వము గల్గిమాయఁ గు
ప్పించెను దాన నాసుదతి శ ప్రీతిపరీవృతచి త్తపద్మ యై. ౪౪ 551
- చ. స్మృతి యెటులో చనంగఁ దనఁచిన్ని కుమారకు నంకపాలి స
మృతి గొని చేర్చి స్నేహము క్రమంబున వృద్ధినిబొంద దాన నా
వృత మగుచున్న స్వాంతమున శ వింతగఁ దోచెను బూర్వరీతి నో
క్షితిపతిచంద్రమా! శ్రుతులఁచే బురుహుతముఖస్వరూపతన్. ౪౫ 551
- సీ.. ఉపనిషత్తులచేత శ నురుతరంబగు బ్రహ్మ మనియు సాంఖ్యులచేతః ఘనతముఁడగు
పురుషుం డటంచును శ బరమాత్మ యని యోగితతిచేత సా త్త్వికః కఠిన్తత
భగవంతుఁ డనియు సంభావింపఁబడు మహా త్వముగల్గు శ్రీకృష్ణుఁడబరమపురుషుఁ
దనయాత్మజునిగాఁగఁ శ దలపోసె; నన విని యభిమన్యుపుత్రుఁ డిట్లునియె బ్రహ్మ
- తే. ణో త్తమా! యిట్టిదైన మహోదయ మగు
శ్రేయమును బొంద నందుండు శ చేసె నెట్టి
యుత్తమం బగుకృత్యంబు శ నువిదమిన్న
యయి మహాదృష్టమునఁ దగు శ నయ్యశోద. ౪౫ 552
- క. చనుపా లొసఁగుచు హరిని, దనయా యని ప్రీతిఁ బిల్వఁ శ దగుసత్పుణ్యం
బును దేనిఁ జేసె నాకృష్ణుని బాల్యవిచేష్టితములు శ శుభ రూపంబుల్. ౪౫ 553
- క. కలికల్పవహరములు నై, వెలసెడు నవ్వాని సత్కరవిప్రవరులు ని
ర్మలరీతిఁ బాడుచుందురు, తలమే వానిన్ వచింప శ ధాతకు నైనన్. ౪౬ 554
- తే. అట్టి శ్రీహరిచేష్టల శ నఖిలకష్టములను గని కన్న తల్లితండ్రులు గనంగ
నేరకుండి రదేటికి శ వీధు గాంచఁ, జాలి రదియేల తెలుపుమా శ సన్తునీంద్ర! ౪౭

●● నందయశోదలపూర్వజన్మవృత్తాంతము. ●●

- మ. అని ప్రశ్నించిన భూమిపాలుగని యాహా ప్రశ్న మిట్లుండునే
యని యాత్మందలపోసి రాజ! వినుమా యావార్తలం దెల్పెదన్
మును ద్రోణాఖ్యవసూత్తముండు ధర నాఁ య బొల్పారు సత్పత్నితో
మన ముప్పొంగఁ జరించుచుండ విధి సకష్టానంబునన్ వానితోన్. ౪౮ 556
- క. గోరక్షణము నొనర్పఁగ, ధారణి జన్తింపు మీపు య దారయుతిని జే
కూరును ధాత్రికి నభిమత, మీరితిగ నీవు పుట్ట య నింక ననుటయున్. ౪౯ 557
- *క. పరమేష్ఠి కనియె ద్రోణుండు, సరసిజభవ మనుజులోకసంభవ మగుడున్
బరముండు మహాదేవుండు, హరి విశ్వేశ్వరుండు మాకు య ననుకూలుండుగాన్.
- క. ఆతని సురుచిరపాదా, బ్జాతంబులయందు మాకు య భక్తి గుదుర నీ
వే తగ ననుగ్రహింపుము, శ్రీతరుణీనాథుకరుణఁ య జెందినమాత్రన్. ౫౦ 559
- క. భవసాగరమును దాటుదు, మవితథముగ ననిన బ్రహ్మ య యట్లేయగుఁ బో
మ్ము వసుధఁ బుట్టఁగా ననె, సువిమల విజ్ఞానవిత్తశోభితుఁ డతఁడే. ౫౧ 560
- క. అతులయశంబునఁ బొల్పుచు, ఊతి గోకులమందు భవము య చెందెను నందుం
డతఁడే సుమ్ము యశోదయు, నతనికి దారయగు ధరఁగ య నరయుము రాజా! ౫౨
- సీ. ఆకారణంబున య నాదంపతులకును భగవంతుఁ డై నశ్రీఘంకజాతు
నందుఁ బుత్రుం డగునాకృపావార్ధియం దతిశయప్రేమరూపాభిరామ
మైనభక్తియు గోపికానికరంబందు గోపకులందును య గూర్చియుఁ దగి
యుండెను; బ్రభులలో య నుత్తమోత్తముడగు శ్రీకృష్ణుఁ డాబ్రహ్మ య చెప్పినట్టి
- తే. పలుకు సత్యంబుచేయ గోకులమునందు
రామునిగూడి పుత్రుఁ డై య రహీ జనించి
యందె నివసించుచున్ దనయద్భుతావ
హములయిన కేళులన్ బ్రీతి య నందఁజేయు. ౫౩ 562

తొమ్మిదవ యధ్యాయము.

●● ఉలూఖలబంధనము. ●●

- క. అనిపలికి యోగివర్యుం, డనూనహరిచిత్రచరిత య మవ్వలిదానిన్
వినిపించె నిట్లులని యొక్కనాడు శ్రీకృష్ణజనని య కడు ముదమలరన్. ౫ 563
- క. తన యింటిదాసికల నే, పనులం దెవ్వరిని నునుపభావ్యమొ యట్లే
యునిచెను దధిమంథనమను, పనిఁ దానే చేయఁబూని య పంతం బలరన్. ౬ 564
- చ. హరి వగు బాలలీలల మహామతు లేర్పి రచించినట్టిసుం

* 'కాశయోర్నా మహాదేవే భువి విశ్వేశ్వరే హరా' అని చూ.

1చ. కొడు కతిభీతి నొందె నెలగోలను గాంచినయంత నంచు నా
పడఁతి బితాన దండమును శ బాఱగవైచి ప్రియాత్మజన్మనం
దడరెడు వత్సలత్వమున శ నాతని డిట్టిమహత్త్వ మంచు నే
యెడల నదెవ్వరే దలచు శ నే దగనట్టి దటం చెటుంగకే. ౧౧౫ 584

ఆ. మూఢురాలు గాన శ మూఢుడౌ వీనిని, ద్రాటఁ గట్టివేయఁ శ దగు నటంచుఁ
దలఁచె; బాండుతనయతనయతనూజ! యె, వ్యనికి వెలియు లోనుగనఁగలేదొ.

సీ. మొదలును దుదయు నశనఁ దనకుఁ గానక
జగదాదియై తానె శ జగమునకును
దుదియునై వెలియు లోను దగంగఁ దానయై
యెవఁడుండు? జగమెల్ల శ నెవఁడు తానె
యైయుండు నెవ్వఁ డాయవ్యక్తరూపుని
నయ్యధోక్షజుఁ దనయాత్మజునిగ
భావించి కృష్ణుండు శ ప్రాకృతబాలుండె
యగు నంచు దలపోసి శ యందునున్న

తే. త్రాడు గైకొని తోటిచెంతకును దోడు
కొనుచుఁ జని యందు బంధించె శ దనకుమారుఁ
డాగసం బొనరించె న శ ట్లాట బంధ
నమె యగుంబాచితం బని శ నాతి మిన్న. ౧౧౬ 586

క. తలపోసి కొడుకు నడుమున, కలత్రాటిని జుట్టఁ బూన శ నదియును రెండం
గుళములు తక్కువకాఁగా, వెలదియు వేతోక్కరశ్శివసఁ గొనివచ్చెన్. ౧౧౭

క. అదియును రెండంగుళములు, కొడువపడక మరల నొకటిగొని వచ్చి జవం
బొదవఁగ దానిం గూర్పఁగ, నదియును రెండంగుళంబు శ లల్పం బగుడున్. ౧౧౮

తే. మఱియు నొకదారమును దెచ్చి శ మాన కదుక
నదియు నట్టైన వేతోక్క శ డతివ నెచ్చె
నిట్లు గృహమునఁ గల్గిన శ యెల్లత్రాభు
లట్టులే యైన నర్భకుఁ శ గట్టలేక. ౧౧౯ 589

2చ. తనపని గాంచి గోపికలు శ తద్దయు నవ్వచునుండఁ దానునుం
బనివడి నవ్వి విస్తయము శ పర్వఁగ నూరకయుండె; నివ్వధిక
జననియు స్వీన్న గాత్రయయి శ స్త్రస్తశిరోరుహబంధనప్రసూ
ననికరయశాచు శ్రాంతయయినం గృప వర్ధిలుచుండ నంతటన్. ౧౨ 590

1 “ఇయేష కిలతంబధుం దాహ్నాఽ తద్విర్యకొనిదా” అని చూ. 2 “గోక్షీనాం మత్స్యయంతీ
శాం స్తయంతీ విస్తితాభవత్” అని చూ.

తే. తానె స్వీయబంధంబునఁ శ దగులుకొనియె

దాననే త్రాడుసరిపడఁ శ దన్ని గట్టఁ

జాలె, నేశ్వరమైనట్టి శ జగము తనకు

వశముకాఁగ స్వతంత్రుడై శ వఱలు హరియు. ౧౮౫

591

క. తనభృత్యుల కెల్లను దా, ననయము లోబడు నటన్న శ యార్యజనోక్తిం

గనఁబఱచెను బ్రత్యక్షమునఁ ద్రాటికి లోబడుటను శ భూపవతంసా! ౧౯ 592

*మ. తనయుండైన విరించియేని తనలోఁ శ దానౌ మహాదేవుడే

దనయంగంబున నున్నయట్టిరమయే శ దాదృక్పృసాదంబు నొం

దను సత్పాత్రత గాంచరైరి; వ్రజనాభక్తీవతంసంబు ము

క్తి నొసంగందగు చక్రినుండి యపుడేదేనిం దమింబొందెనో. ౨౦

593

తే. ఆత్మవిజ్ఞానసంపన్ను శ లగుచు భక్తు, లైన జ్ఞానులకు సుఖ శ మాపరేశ్వరఁ

డాదరంబున నిచ్చెడు శ నట్లొరులకు, గోపికాసుతుఁ డొసంగఁడు శ కోర్కులెపుడు.

క. కనుకనె భక్తిధనంబునఁ, దనుఁ బూజించెడు సుధీవతంసములకు మే

లొనఁగూర్చు సులభమార్గంబునఁ దనుఁ బొందంగఁ జేయు శ భూజానిమణి! ౨౧

క. సుతునిఁ తోటికి బంధిం,చితిఁ గదయని యయ్యశోద శ శీఘ్రముగ గృహో

చితకార్యముల నొనర్పఁగ, మతినిడి యందుండె లోకకమాన్యుం డంతఁ. ౨౧౫

ఆ. తాను లోకజాల శ తత్త్వజ్ఞుడను బ్రభుం,డునుగఁ జెలఁగుచుండ శ మనసునందఁ

దలఁచె గుహ్యకు లగుభద్రదాతృజులు మద్ది, చెట్లుగాఁగ నందుఁ శ జేరియుంట.

క. ఒకఁ డగు నలకూబరుఁ డిం, కొకఁడు మణిగ్రీవుఁ డగు మహాన్నతమద మూ

ని కడంగి నారదుఁడు ము,న్నిక నర్జునములుగ నుండనే యగు ననుచుఁ. ౨౨౫

క. శాపం బిచ్చినకతమున, శ్రీపాలకులయ్యు ఖ్యాతిఁ శ జెందియు నటు దు

ర్వాపారకలితులై ముని, శాపంబున నుంటఁ జూచె శ జక్రధరుండుఁ. ౨౩

ప ది య వ య థ్యా య ము.

— ౧౦ నలకూబరమణిగ్రీవులకాపయోక్షణము. ౧ —

చ. అని శుకయోగిపల్క విని శ యర్జునపౌత్రుడు యోగివర్య! యా

ధనదతనూజు లేమిటికి శ దారుణశాపము నొంది? రెట్టి యే

వను గలిగించుకర్త మిది శ బా గనుచుం బొనరింప దేవతా

ముని యగునారదుండు క్రుధఁ శ బూనెను? నాకు నెఱుంగఁ జెప్పుమా. ౧ 600

మ. అని ప్రశ్నింపఁగ యోగిచంద్రు డను నాయకుల్ కుబేరాత్మజుల్

* “నేమం విరించో నభవో న శ్రీరవ్యంగసంభవా, ప్రసాదం శభిరే గోపీ యత్తత్సృజిషి మ్ముకిదాల్” అని మూ. “విరించః పుత్రోపి. భవస్సృత్వాపి” అని శ్రీధరాచార్యులు.

మును శంభుం గొలువంగఁ గోర్కితగ శంభుం డట్లై కావింపుడీ
యనఁగా శంకరువెంటనుండి యదియశ్చ్యంతంబు గర్వంబుగూ
ర్ప నటన్ నిల్వక వెండికొండదరి నాశరమ్యంపుఁబూదోటయున్. ౧౫ 601

*క. అమరతరంగిణికి సమీపమునన్ దృశ్యంబుగాఁగ శ భాసిల నట మ
ద్యము వారుణి యనుదానిని, బ్రమదంబునఁ ద్రావి మత్తు శ పైకొనుచుండన్.

క. కనులెఱ్ఱవాటి తిరుగఁగ, వనజాత్ములుకూడఁ బాటఁబాడుచు నుండన్
వన మది పుష్పాత్మరములఁ, గనుపండువుచేయఁ దిరుగఁగఁ జొచ్చి రొగిన్. 3

చ. సరసిజపండమండితము శ సౌరధునీవర మాట వాని యం
తరమునఁ జొచ్చి కొమినులు శ త మ్మైగిఁ గూడియెయిండఁగా మనో
హరగతిచేఁ గరేణునివహంబులఁ గూడిన యేన్దులట్లు కా
వరమునఁ గేళిసల్పిరి ప్రవాహము నూత్నముదంబుఁ గూర్పఁగన్. ౪ 604

మ. కురువంశోత్తమ! దైవయోగమున నాకూశల్ వియన్నిమ్మ గాం
తరమం దాగతిఁ గేళిసల్పుతటి సుశ్లామప్రభావాఘ్యుఁ డా
సురమాసింద్రుఁడు నారదుండు చనుచున్ శ జూచెన్ దగన్ వారల్
బరికించెన్ సురఁ ద్రావి మత్తులగుటన్ శ భవ్యప్రభావంబునన్. ౫ 605

చ. మునివరు నారదున్ గనుచు శ ముద్దియ లప్పు విచస్తులౌట ల
జ్జను గని యమ్మనీశ్వరుఁడు శ శాపముపెట్టు నటన్నభీతి వే
చని వలువల్ ధరింప సహజస్తులు వారు విచస్తులౌచు నుం
డినఁ గని వీరు వారుణిని శ నెమ్మిని గ్రోలి తదన్తదంబునన్. ౬ 606

క. కనుగానక శ్రీమద మొ, య్యన దానికిఁ దోడుగాఁగ శ నంధులె యయి రే
యని లోనెంచుచు వారల, ననుగ్రహింపంగఁ బూని శ యది సాగింపన్. ౬౫

తే. శాప మిచ్చెద నం చెంచి శ యీషగిదిని
నొక్కగీతము పాడె శ నాయుత్తమముని
శాప మయ్యది వారల శ స్వాంతమందు
నలముకొన్న గర్వంబునే శ యణఁచుఁజుమ్ము. ౭ 608

సీ. విషయంబులఁ గడు నేవించు పూరుషునకు బుద్ధివిభ్రంశముఁ శ బూనిచేయఁ
గను రజోగుణమునకంటె వేటొక్కటి కలదె; రజోగుణం శ బలముకొనిన
శ్రీమదం బుదయించు శ శ్రీగర్వమునఁ గన్ను గానకుండుటయు సకష్టాననీయ
కులజన్మగర్వంబు శ లలనారతియు ద్యూతపానముల్ మొదలైన సహాడువాడు

తే. కలును దోడనె వానికి శ గలిగియుండు
రాజసు లు నశ్వరమగు గాత్రమున కెపుడు

జరయు మరణము లేదని శ స్వాంతమందుఁ

దలఁచుచుం గృహమాని మూఁథులయి చెలఁగి. ౮౪

609

క. అవశేంద్రియులై స్వేచ్ఛఁ బశువులఁ హింసింతు మఱియు శ ఊఁజిస్థుఁ గీ
ర్తిపఱలు నరదేవుం డని, యవనీదేవుం డటంచు శ నాఖ్యదనరంగన్. ౯

610

తే. మఱియు స్వదేవుఁ డనియు నామముల దేవ

శబ్దపూర్వకములఁ బిల్వఁ శ జనుశరీర

మిదియుఁ గడపటఁ గ్రిములుగఁ శ బొదలుఁ గాల్పు

భస్తమగు విప్ర యగుశ్వాది శ భక్షిత మయి. ౯౪

611

క. కనఁగా నిట్టిశరీరం, బునకుం గా భూతజాలశమునకుఁ ద్రోహం

బును జేయుటచే నరక మె, యనివార్యం బగుచుఁ గలుగు శ నట్టినిరయమున్. ౧౦

క. కలిగించు తనువుకోసం, బిల భూతద్రోహ మెన్న శ కే చేసెడు చం

చలచిత్తునకుఁ స్వార్థము, కలుగం గలదే రవంతగని తలంపన్. ౧౦౪

613

2మ. తనువన్నఁ మృతినొందకున్నఁ బితకో శ తన్లన్న యాతల్లికో

తన కన్నంబిడు దాతకో మఱియు మాతంగన్న యాతాతకో

ధనమెంతో యిడి కొన్నయాతనికొ యీశధాత్రిక బలాధ్యుండుగాఁ

గననొ వానికొ స్వత్త్వమా మృతిగనంగా నన్నికో కుక్కకో. ౧౧

614

క. కాపున బ్రదికినఁ జచ్చిన, నీవపు వెవ్వరికొ స్వత్త్వమే యగుఁ దనకే

యావెరపు లే దదెప్పుడు, భావమున దీనివిధము శ పరికించినచోన్. ౧౧

615

నీ. అవ్యక్తమునఁ బుట్టి శ యందే లయించుచు నున్న యీదేహము శ సన్నతమగు

3నాత్మగాఁగఁ దలంచి శ యరయక పశువులఁ జంపువారలు మూర్ఖజనులు గాక

మఱి యెవ్వ రగుదురు శ మహితసంపన్నదమున నంధుడైన దుశ్శ్రుతున కెన్నఁ

గన్నులు సుంతయుఁ శ గానరాకుండును దారిద్ర్య మనునదె శ తగినయంజ

తే. నమ్ము దానికి నగు బీదనరుండు తనకు, సాటిగాఁ దక్కుప్రాణులఁ జక్కఁ జూచుఁ

గాన వానికి నవకృతి శ గల్గజేయ, నూహనేయక యూరకే శ యుండు నతఁడు.

చ. చరణమునందు ముల్లు దిగఁ శ జాలఁ దపించినవాఁడు స్వాంతమం

దొరులకు ముల్లుగ్రుచ్చుకొన శ నొక్కట మోమున వ్హానతాదులం

బరిగణనంబుచేసి యెటువంటి మహత్తరవీడ గల్గెనో

యరసి య దట్లుగల్గఁ దగ శ దంచును స్వానుభవంబుచేఁ గనున్. ౧౪

617

1 “హస్యంతే పశవో యత్ర నిర్దయై రజితాత్పభిః, దేవసంజ్ఞితపశ్చంతే” అని చూ. “నర
దేవ భూదేవసంజ్ఞితమసి.” అని శ్రీధరాచార్యులు. 2 “దేహాః కిమన్న దాతుస్యై నిషేత్తర్వాతురేవచ,
మూతుః పితుర్వాబిధిః క్రేతురగ్నేశ్శునోపి వా” అని చూ. 3 “కోవిద్వాచాత్ససాత్కృత్వా హంతి
జంతూ, నృతేనతః” అని చూ.

తే. తానుగంటకపీడ యో త్రుటి నదెట్టి

దనియెటుంగనివాఁ డితరునకుఁ గలుగు

దాని బాధ నెటుంగఁగఁ కదగఁడు కాదె;

యట్లె వేదటికపుదుగిఖ క మెటుఁగు నతఁడు. ౧౮

618

క. ధనహీనుఁ డహంభావం, బనఁజను స్తుభమును బాసి క యన్వయవిద్యా

దినిఖలమదముల నొందక, తనయత్నములేక శ్రమము క తనకుం గలుగన్. ౧౮౫

చ. తనువును వంచి కష్టపడుఁ క దధ్యమ యయ్యది యుత్తమం బనం

జనుతప మాను వాని; కదె క చక్కఁగ ముక్తికసాధనంబుగాఁ

గనుదగు; నన్న కాంక్షియయి క కాయ మదే లభియింపకుంటఁ జి

క్కినఁ గడుసోలుచుండఁగ నశించునుఁ డెంచఁడు హింస చేయఁగన్. ౧౮౬ 620

1ఆ. వానియింద్రియములు క వరుసఁగ నుచితమా

వర్తనమున నుండుఁ క బరుల కాత్తి

గూర్చ నవియు నుంత క కోరపు సమదర్శ

నులగు సాధువర్యు క లెలమిమిఱు. ౧౮౭

621

క. ఆనిస్వజనులతోడనె, మానసమునఁ బొత్తుచేయ క మన్నింతురు; వాఁ

డూనినతృప్తయు సద్యుతితో నిలువఁగలేక పోవఁ క దోడనె శుచియా. ౧౮౮

క. ఆరయ సజ్జనులకునుక, భూరిధనేశ్వరులె ప్రియులు క పో నిర్ధనులే

కారు హితులంచు నడుంగం, గా రాదది యెట్టులన్న క డ్మౌఢ్యమందున్. ౧౮౯ 623

క. పరమేశుఁడౌ ముకుందుని, చరణంబుల నేనఁగోరి క సర్వజనుల ను

ద్ధిరసమదృష్టిని జూచుచు, బరహితమును గోరుసాధువర్యులు సతమున్. ౧౯౦ 624

2క. ధనముల మదిఁగోర రసజ్జనులకె యవి యాశ్రయములు క సర్వానర్థా

లని గల్గఁజేయునవి యగుఁ, గనుకక దుష్టములు దుష్టకాంక్షితములు నౌ. ౧౯౧

తే. అవి యుపేక్షింపఁదగినవే క యగును గాన, వానితోడ సాధువులకుఁ క బని యదేమి

కలదు ధనములనే కోరు క ఖలులమాట, యిచటఁ జెర్కొనఁగా నాకు క నేమిఫల

మ. అనుచుం గీతముపాడి వారుణియనక క హర్షిందు నమృత్యముం [ము? ౧౯౨

దనువెల్లం జెడఁ ద్రావి మత్తులయి యుద్ధామశ్రీమదాంధ్యంబునక

గనులం గానక సుయతేంద్రియులుగాఁ క గాఁ జాల కిడినరా

క్షీనికాయంబున కట్టె లోనగుచు స్వశత్రుమంబు బోదోలుచున్. ౧౯౩ 627

క. జలకేళిమగ్ను లగువీరల యజ్ఞానజమదంబు క రయమున నేనుం

దొలఁగించెద; వీరిద్యుర, పులస్త్యపౌత్రునకు నెన్నఁ క బుత్తులు నయ్యున్. ౧౯౪

1 “దరిద్రవైవయజ్ఞంతే సాధవస్సమదర్శినః” అని యా. 2 “సద్భిక్షిక్షిణోతితం తర్లం తకతిరాద్విశుద్ధ్యతి” అని మూలము,

తే. దిక్పతికుమారుల మని మగదించి తమను, గప్పుగాఁ గన్నుగానక శ కాంతలెల్లఁ
దమ్ముఁగూడ వివస్తులై శ తగియు దాని, నెఱుఁగకున్నారు దుర్మదు శ లిప్పటికిని.

క. కనుకనె స్థావరజన్తము, గనుటకుఁ దగియున్నవారు శ కడఁగి మరల ని
ట్లనుపమమదమున నంధతఁ, గనకుందురు వృక్షజన్తశకలితులై యైనన్. ౨౦౪ 630

క. అని శాపంబిడి నారదుఁ, డనుకంపణ మఱియుఁ బలికె శ నవనిఁ భూరు
డ్డని గనియు మత్ప్రసాదంబునఁ బూర్వస్మృతియుఁ గల్గుఁ బో మఱి వీరల్. ౨౧

ఆ నాయనుగ్రహమునఁ శ బాయక దివ్యవత్సరశతంబు దాటఁ శ జక్రధారి
యైనవాసుదేవు శ నమలసాన్నిధ్యంబుఁ, బడయువారు స్వర్గవాసము మఱి. ౨౨

క. పరమేశునందు భక్తియు, స్థిరముగ వీరలకు మరలఁ శ జేకురు నని ని
ర్జరమాని పలికి చనియెను, వర నారాయణమునీంద్రవాసముఁ గానన్. ౨౩

తే. చనియె నంతఁ గుజేరుని శ తనయు లర్జు

నతరువులుగ జనించిరి శ నారదముని

వరుఁడు భాగవతులయందుఁ శ బరముఁడౌట

నతనివాక్కు ఫలింపఁ జేయంగ నెంచి. ౨3౪

634

క. హరియు నులూఖలమును నా, తరువుల దగ్గఱకుఁ జేరఁ శ దలఁచి యపగత
త్వరుఁడై పోయె నదెట్లో, పరికించెను వాని నందు శ పట్టి యచటనన్. ౨౪

క. సురముని నా కెన్నఁగఁ బ్రియ,తరుఁ డీధనదాత్తభవులు శ తరువులుగాఁ బు
ట్టిరి వీనిఁ గూల్చి గీతంబరుదుగఁ బాడినమునీంద్రు శ నాశయ మొప్పన్. ౨౫

చ. అని మడినెంచి నారదమహామునిగీతము సార్థకంబుచే
యను దలపోసి మద్దులకు శ నంతరమందుఁ జొరంగఁ బోయె; నం

త నచటఁ గృష్ణమూర్తి చొరఁ శ దద్యుగళంబున కడ్డమౌచు న

త్తరుణమునం దులూఖలము శ తాఁ బడియె హరియాశయంబునన్. ౨౬ 637

సీ. బాలకృష్ణం డంత శ టోలడ్డముగఁబడ బలిమిమై లాగంగ శ నిలను నలము
కొనియున్న యాచెట్లు శ మునిశాపము చనంగఁగూఁకటి వేళ్లతోఁ శ గూడఁ బెకలి
పరమపూరుషునిదౌ శ నిరుపమవిక్రమమున స్కంధములు శాఖలును బ్రవాళ
ములును గంపింపఁగ శ భూరిరవంబొప్ప బడియెఁ దటాలున శ వసుధమీఁద

తే. వానినుండియె హుతవహం శ డూని నైజ

రూపమున వచ్చెనో యన శ రూపములను

దేజరిలు సిద్ధపురుషులు శ తీక్ష్ణములగు

తనుమరిచుల దిక్తతి శ తగ వెలుంగ. ౨2౪

638

క. చనుదెంచి రాజసం బనఁ, జనుతోల్లిటి మదమువదలి శ సకలజగన్నా

థుని గృష్ణుని గని కేల్తో,డ్పును వందనమాచరించి శ పాగడిరి భక్తిన్, ౨౭ 639

— సలకూబరమణిగ్రీవులు శ్రీకృష్ణుని వినులించుట. ౭౦ —

సీ. కృష్ణకృష్ణా! నీవు శ కేవలగోపాలకుండవుగా వూహించఁ శ బడనిమహిమ
మున నొప్పుయోగివి శ ఘనజగత్కారణభూతుండ వాద్యుండవు నగు పరమ
పురుషుండ వగుదువు శ పోల నాలోచింప స్థూలరూపంబును శ సూక్ష్మరూప
మునగు నీవిశ్వము శ తనరుసీరూప మంచును బ్రహ్మవైత్తలు శ మనములందుఁ

తే. దెలియుదురు; నీ వొకండవె శ యిలఁ జెలంగు
భూతరాసుల వగుదేహములకుఁ బ్రాణ
ములకు మఱియు నహంకారమునకు నింది
యముల కీశ్వరుండవు సర్వ శ మగుదు పీవు. ౨౯

640

క. వ్యయ మనలేకయె వ్యాపక,మయి సర్వనియామకంబు శ నగుకాలం బీ
వె యగుదువు మహత్తత్త్వము,నయి యుప్పుడు పీపె పంకజాయతనేత్రా! ౩౦

*సీ. సత్త్వగుణంబు రజస్తమోగుణములు తానయి సూక్ష్మమై శ తనకు ప్రకృతి
వన నీవె యగుదువు శ వనజాయతాక్ష సర్వక్షేత్రవికృతుల శ పరుసఁజేయు
నభ్యక్షపురుషుండ శ వగుదువు ద్రష్టపు గనుక నీవదృశ్యైతను జెలంగు
బుద్ధ్యాదులకు వానిభూరివికారంబు లగునిందియాదుల శ కల్లైప్రకృతి

తే. గుణములకును గ్రాహ్యుం డనఁగూడ నట్టి
మహిమమున నొప్పువాడవు శ మాన్యచరిత !
జగమునుత్పత్తికంటె ముగ్ధుగఁ దనంత
సిద్ధుఁ డవగుచుఁ దగు నిన్నుబద్ధ మహితు. ౩౧

642

క. బరుఁ డెవ్వఁడు గుణసంవృతుఁ, డరయంగా నేట్లు బ్రహ్మ శ మనుచును సాధూ
త్కరమును గావఁగఁ బుట్టిన, పరమేశుండ పనుచు పెదిపాతకు లెల్లన్. ౩౨౪

క. వినుతింతు రట్టిమహిమం,బునఁ దగి పనుడెవపు త్రభూతుండ వగుచు
దనయంత గల్గుగుణముల, ననూనమహిమంబు తెలియనట్లులు గాఁగన్. ౩౨౪

తే. కప్పకొనియున్న నీకును శ గరయుగంబు
మోడ్చి వందన మొనరింతుము పరమాత్మ !
దేహరహితుండవయున్ను శ దేహగణము
నందుఁ దగుల కతుల్యము శ లగుచు మిగుల. ౩౩

645

ప. అధికంబులగుచు నున్ననాయాయీవిక్రమంబుల బహువిధశరీరంబులయందు
వ్యాపించుటంజేసి నీయవతారవిశేషంబు లిట్టినగు నని పరికింప నెఱుంగఁ దగి
యుండు కావున నోభగవంతా! జగజ్జాలంబున కుత్పత్తికై వల్యంబులం గావింప

* “త్వంమహా ప్రకృతిస్సుత్తరజస్సత్త్వత మోమయా, త్వమేవపురుషోఽధ్యక్ష స్సర్వక్షేత్ర
వికారభి” అని మూ.

సర్వకామప్రదాత వగునీ విపుడాత్తాంశంబున నిట్టు లిచ్చట నవతరించితివి పరమ కల్యాణా! అట్టినీకు నమస్కారము విశ్వమంగళా! నీకు నతులు వాసుదేవు నకు శాంతునకు యదుపతికి నీకు జేమోడ్పులు. 3౬ 646

- క. అనుపమ మగునానందంబునఁ బూర్ణుడ వైననందఃపుత్రవరా! నీ యనుచరునకుఁ గింకరులము, కనుకన్ సెలవిమ్ము సతము శ కరుణ నునుపుమా.
- క. నారదమునివర్యునిదౌ, భూరికృపన్ దివ్యరూపమునఁ బొల్పునినున్ గోరికలు దీఱఁ గాంచితి, మోరమ్యాకార! కృష్ణ శ యురుగుణనిలయా! 3౭
- సీ. నీరమ్యగుణముల శ నెమ్మిగి ర్తింపఁగ వాణియు నీకథల్ శ వరుస వినఁగ శ్రవణమ్ములును బరిశచర్య చేయంగను హస్తంబులును ద్వదీయాంఘ్రికమల యుగళసంస్తరణంబు శ నొనరింపఁగ మనస్సు సర్వలోకనివాస శ చక్రి! నీకు మ్రొక్కంగ మస్తకంబును భవదాత్మలౌ సాధువులం జూడఁ శ జఙ్గములును
- తే. స్థిరముగ నె నిల్పునట్లుగఁ శ జేయసమ్మతింపుమాయని యిట్లు నుతించి చార లంజలింబట్ట భగవంతుఁడవ్యయుండు, గోకులేశ్వరుఁ డాలించి శ గుహ్యకులను.
- క. తాను నులూఖలబద్ధం, డైనట్లుండియును హాస శ మాస్యమునందున్ గానంబడ నిట్లనియెను, మాసింద్రుండు నారదుండు శ మత్తుల విమ్మున్. 3౯
- క. శ్రీనిరతమదముచేఁ గనుఁ, గానక యుండంగ భూరి శ కరుణాస్వాంతుం డైనెగడుట భంశముగనఁ, భా నొనరించె నని మున్నెగనుఁగొంటి మదిన్. 3౯౪
- ఆ. అది యనుగ్రహంచె శ యగుమీకు నెప్పుడు, నాదుపదములను మనంబు నిల్పి సర్వజంతువులనుసమదృష్టిఁ గనుచుండు, వారె సాధువులుగవర్జితు లిల. ౪౦౪
- క. వారలు ననుగ్రని నంతనె, పూరుషులకు నేత్రబంధము రవి పొడువఁగా నేరితిఁ బాయు నటుసం, సారమహాబంధములును శ జనుఁ జూర్జములై. ౪౧
- క. నలకూబర నన్నే ప్రియములుగాఁ దగువానికంటె శ ముఖ్యతమునిగాఁ దలఁచుచు మీమీగేహంబుల కరుగుండు నాదుభక్తిపొడమును మీకున్.
- క. అది భవబంధన సంతతి, మొదలంట నశింపజేయుఁ బొం డని పలుకన్ [యున్. సదయాత్మకుడగు హరినుడి, ముదమున విని చుట్టుదిరిగి శ మ్రొక్కుచు మఱి
- క. నతు లొనరిచి టోలికే ర, శ్చి త్తతిన్ బంధింపఁబడిన శ శ్రీహరిదౌ స మృతిఁగొని యుత్తరదిశకున్, జతనంబునఁ బోయి రెదల శ సంభ్రమ మలరన్. ౪౩

ప దు నొ క ం డ వ య థ్యా య ము.

— ౭౭ ఉలూఖలబంధమోక్షము. ౭౭ —

- క. అనితెలిపి యోగి మఱియును, జనపతికిం దెల్పె నిట్లు శ చక్రిచరిత మం తను నందాదులు తరుయుగ, మనూననిస్వాన మొప్పు శ నవనిం బడఁగాన్. ౪

- క. విడు గిలఁ బడియెనొకో యని, వడివడిఁ జనుదెంచి యందు ధ ధయదాకృతులం
బడియున్న జంటమద్దల, నడుమ నులూఖలముఁ ద్రాటనడమునఁ గట్టన్. ౧౫
- క. దానిన్ లాగుచు నుండిన, సూనుని గని యవ్వి గూల ధ సూనుండే యా
నొ నెన్నఁ గారణం బని, మానసముల నరయలేక ధ మైకొనుభ్రాంతిన్. ౨ 659
- క. ఇది యెవ్వనిపనియై యుండుదగున్? మద్దు లిటుగూలి ధ నాశం బయ్యెన్
గద దీనికారణం బె, య్యదియో యుత్పాత మనుచు ధ నెంచగఁ బోలున్. 3
- క. అని యూహించుచు సాధ్వసమును గాంచిరి; వానిచెంతఁ ధ బూనిక నుద్దుల్
గొనియాడు బాలుకులు తో, లినినడ్డముగా నమర్చిలీలయపోలెన్. 3౪ 661
- క. మన యీకృష్ణుడై యీడ్వం, గను మ్రాకులు పడియె వింతగగా దివ్య లనం
జనుపురుషు లిద్ద అవ్వా, నినుండి వెల్వడిరి మేము ధ నిల్చి యిచటనే. ౪ 662
- క. కనుఁగొంటి మనిరి తద్వా, క్కును బొసఁగని దగుట నమృతగూడ దనుచుఁ బై
కొన రొక్కకొంద టీకృష్ణనికార్య మిదొనె యనుచుఁ ధ బోద్యంపడుచున్. ౫
- ఉ. సందియ మందసాగి రల ధ సభ్యులలో నొకకొంద అంతటన్
నంద యు తోలికెట్లొ జతనంబునఁ ద్రాటను బద్ధుడైన యా
నందనుఁ గాంచి దానిని ఘనం బగుపూనిక లాగె నంచునా
త్తం దలపోసి మోమున స్థితం బొలయన్ వడి విప్ప దామమున్. ౫౪ 664
- ఉ. గోపిక లెల్లఁ దన్నుఁ బురికొల్పుచుఁ జేతులు తట్ట నాడునా
పాపఁ డదొక్కచోటఁ దమిఁ ధ బాడును వేటొకచోట ముగ్ధుడై
యోపికఁ దారు యంత్రమన ధ నొయ్యనఁ బై కెగురున్ వ్రజాంగనా
జ్ఞాపరిపాలనాదృతి వశంగతుఁ డైనటు లుండు నొక్కచోట. 2 665
- సీ. ఒకచోటఁ దన్ను నేమో తెమ్ము బాలకా! యనుచు నాజ్ఞాపింప ధ నర్భకుండు
కొలుచు పాత్రములఁ బీఠటల బాదుకాళిని నసమర్థుఁ డట్లు తా ధ నగపడుచును
దెచ్చు నెట్లో; తనముచ్చటలను జూడఁ బ్రియమొందు తనవారలయెదుట హరి
నిలుచుండి చేతుల ధ నింగికి జూపుచు నాడును; భగవంతుఁ ధ డైన కృష్ణుఁ
- తే. డాత్తత త్వమెఱింగిన ధ యట్టివారి, కెల్లఁ దనభృత్యవశ్యత ధ నెఱుకపఱచు
చును సనాతనుఁ డిట్టిచోప్పున స్వకీయ, చేష్టితంబుల నామందఁ ధ జిత్రరీతి. ౩౪
- క. కనఁబఱచుచు వారల నెమ్మనములు హర్షింపఁజేయు మార్గంబుల నుం
డెను; వేటొకదినమునఁ బండ్లను గొను మిదె తెచ్చి యిచ్చటం బెట్టితిఁజూ. ౯
- క. ఓయమ్మా! పండ్లొ కొను, మోయమ్మా! బాలకులకు ధ నొప్పు నివి యనం
గా యాదృచ్చికముగ విని, మాయాబాలకుండు త్వరగఁగమందిరమునకున్. ౯౪
- క. చని తనదోసిట ధాన్యంబును గొని పోవంగ నమృతపూజబోడియు నా
వనజాక్షుండు దెచ్చినదా, నిని గొని దోసిటని బండ్లగింపెం దమితోన్. ౧౦ 667

క. తా సర్వఫలప్రదుఁ డన, వాసిం గాంచియును గొనియెఁ ॥ బండ్లను ధాన్యం
బాసరసిజాక్షి కుండను, బోసెన్ హరిచేసె రత్న సముల నిండంగన్. ౧౧ 670

తే. ఇట్లు లాహరిరాములు ॥ హితము గోప, గోపికల కొనరించుచు ॥ గుతుక మలర
యమునయొడ్డన కేగి విహారతత్పరత్వమున నుండి రెలమి నశర్భకులుగొలువ.

సీ. అంత రోహిణి యమశార్జునభంజనుఁ గృష్ణునిఁ జీరి ర ॥ ప్రిందుఁ దనయ!
యని పిల్చి తనపుత్రుఁ ॥ డగురామునిం బిల్చి బాలకులనుగూడి ॥ కేళిసల్పు
చుండ నోనాయనా! ॥ యుర్వి కెంధూళిచే ధూసరితంబయి ॥ తోచెఁ దనువు
నభ్యంగ మొనరింప ॥ నరుగుదెమ్మా యింక నీదుజన్మర్తము ॥ నేడు గాన

తే. శుచితఁ గని ధేనువులను భూసురుల కిమ్ము

చూడుచూడుము నీతోడఁగూడియాడు

బాలకులు తమతల్లులు ॥ ధూళిపోవ

న్నాన మొనరించి కై నేయ ॥ సంతసముల. ౧౩౪

672

చ. అలరుచునున్న వారు గను ॥ మట్టులె నీవును స్నానకృత్య మి
మ్ముల నొనరించి యిష్టమగుభోజన మొప్పుగఁ జేసి హారపం
క్తులఁ గయి నేసికొంచు నినుఁ ॥ గూడిన మిత్రులరీతి స్వేచ్ఛఁ గే
ళులఁ జరియింపవయ్య! యని ॥ లోలవిలోచన యెంతపిల్చినన్. ౧౪ 673

చ. హరియును రాముఁడున్ జరపునాటలవేడుకఁ దల్లి పిల్వ స
త్వరముగ రాక యోయనుచుఁ ॥ బల్కకయుండ యశోదఁ బంచె నీ
వరిగియయెఁ గుమారకుల ॥ నాటలనుండి మరల్చి తెవ్వుటం
చురుతరపుత్రవత్సలత ॥ నొక్కటఁ బంచె నదెంత ప్రీతియో. ౧౫ 674

మ. తన యాడొప్పెడు బాలకవ్రజముతోఁ ॥ దాత్పర్య మేపార నిం
తనరానట్టి ప్రియంబుతో బలునితో ॥ నాటాడుచున్నట్టి కృ
ష్ణుని స్నేహస్నుతవత్సజద్వయము సంశోభిల్లఁగాఁ బోయి నా
యన! శ్రీకృష్ణ! సరోజనేత్ర! త్వర రమ్మా పుత్ర నా చెంతకున్. ౧౬౪ 675

తే. స్తన్య మిచ్చెద రమ్మ పోల్కొగి పొమ్ము

చాలు నాటలు యుత్తుచే ॥ శ్రాంతి నొంది

తివి కుమారక! బలరామ ॥ తీవరముగ

సహజుతో రమ్మ యదువంశసాగరాబ్జ! ౧౭౪

676

క. సరసిజసఖుఁ డుదయింపఁగఁ, బరమాన్నము తింటి వంతె ॥ పలుభంగుల ని
క్కరణిం గేళులఁ దేలితి, పరికింపఁగ మోము వాడఁబాతెం గనుకన్. ౧౮677

క. అన్నము దిని పోవన్నా!, నిన్నుం దమిఁగూడి భుక్తినిన్ సల్పఁగ సం
పన్నుఁడు దాశార్హుఁడు స, త్సన్నత యదువంశవార్ధిచంద్రుం డిపుడున్. ౧౮౪

- క. నీకొఱకు వేచియున్నాఁ, డోకృష్ణా! రమ్మ మాకు ఓ నురుమోద మగుం
గాక త్వరం జనుదెంచిన, నీకరణి బాలకులును ఓ నిజగృహములకున్. ౧౯
- క. అరుగుదురుగాక యని సతి, పరికించి కుమారకులను ఓ బాలుర కెల్ల
ద్వరం జన నానతియిడె ని, క్కరణిని బ్రహ్మాదిదేవగణశేఖరునిన్. ౧౯౫ 680
- చ. తనయునిగాఁ దలంచి హరిత త్వ మెఱుంగక స్నేహబద్ధబు
ద్ధిని విడనాడలేక బలదేవునిగూడిన యచ్యుతుం గరం
బున గ్రహించి తోడుకొని ఓ పోయి గృహంబున కప్పుచేయఁగా
నసువగుమంగళంబుల మహామతి సమ్మతి జేసె వేడుకన్. ౨౦౫ 681
- ఉ. అంతట గోపనృధు లగునట్టివ్ర జేశ్వరముఖ్య లొక్కనాఁ
డెంతయు నూహలొప్పుగ నహినవనంబున నందుఁజేరి యం
దెంతయుఁ బూతనాదికృతకృష్ణ వధోద్యమరూపకృత్యముల్
వితగ దారె యట్లనుభవించిన వారలు గాన నేర్పునన్. ౨౧ 682
- నందాదిగోపకులు బృందావనమున కరుగుట. ౨౨ —
- *అ. ఓలగంబుగూడి ఓ యొప్పుగోకులమున, కగువిధంబు నెంచఁ ఓ దగు నటంచు
మంతనంబు చేయనంత జ్ఞానవయస్సు, లందు వారిలోననధికుఁ డొకఁడు. ౨౧౫
- క. ఉపనందాఖ్యుఁడు కాలజ,నపదమహాత త్వమును మనంబున నూహిం
చి పరమశోభనముల్ గల్గుపద్ధతిం జూపఁజాలఁ ఓ గోవిందుఁ డగుటన్. ౨౨ 684
- క. హరికి హరికి బ్రియమున్, సరికూర్పఁగ నెంచిపల్కె ఓ సరగున మనమీ
పురవరమును బాయుటయే, పరికింపఁగ మేలు గల్గు ఓ పద్ధతిచుండీ. ౨౨౫ 685
- క. గోకులమునకున్ హితమాఁ, గాక యటం చెంతుమేని ఓ గ్రక్కునఁ జనుటే
శ్రీకరమగు నిట సంతా,పాకరహేతువులు వెక్కు ఓ లగవడె గాడే. ౨౩ 686
- తే. అవ్వియెల్లను బాలుర ఓ కంతకరము, లగును; బాలఘ్నియైన యాశయసురవనిత
వలన శ్రీహరికరుణచే ఓ బాలుఁ డితఁడు, చెడక విడిచిడియె నదెట్లోచెప్పనేల.
- క. హరికరుణనె శకటము వైఁ, దిరుగంబడకుండఁడప్పె ఓ దీనతరంబై
పరఁగుసుడిగాలివలెఁ దగు, సురరిపుఁ డీబాలు మాయ ఓ సొరిదిఁ గనఁబడన్. ౨౪
- క. పతగకులస్థానంబుగ, ఊతిఁ జేరొందిననభంబు ఓ చెంతకుఁ గొనిపో
యి తగ్గ వదలిన శిలవైఁ, బతితుండయ్యును సురేశశపటలము ప్రోవన్. ౨౪౫
- క. ఏకీడు నొంద కుండెను, మీకెల్లం దెలియుఁగాదె ఓ మేటితరువు లిం
దీకరణి గూల నడుమనె, యీకొమరుండే మతెవ్వఁ ఓ డే బాలుండున్. ౨౫౫
- క. ఉండియు మరణమునొందక, యుండుట నచ్యుతుఁడు కాచె ఓ నురుకృప నని చె
ప్పుడె యెవండైనను నిలెఁ, జుండోత్పాతములు దగివ్రజమ్ముదీనిన్. ౨౬ 691

* “కల్పవనందనా మాహ గోపాజ్ఞానవయోధికః” అని మూ.

క. పాడొనరింపకమునుపే, యేడకునే నను చరాళి శ యేతేరంగ నే
కీడుం బొందని పిల్లల, తోడం బోవుదము హరియుఁ శ దో డగు మనకున్. ౨౭

ఉ. పావనభూరుహంబులును శ భవ్యతృణప్రతతుల్ తగంగ బృం
దావననామకం బగువనం బొకఁ డుండుఁ దదంతరంబునం
దే వనముల్ నవీనము లగవెన్నియొ గన్పడుచుండు నద్దియున్
గోవులకున్ హితం బగును శ గోవులు గోపిక లుండ నర్హమా. ౨౮ 693

*సీ. పుణ్యమహీధ్రముల్ పాదలుచుండెడు నందుఁ గాంతారనవకంబు శ కర్ణికార
మట్లు కదంబాహ్వాయమ్మును గమల కేసర కాంచనారముల్ శ నాధుకుంజ
రాశనకేతకాఖ్యములు కాల్స్కంధమును గపిత్థము ననువనము లొప్పు
గోవర్ధనాద్రియుఁ శ రాదు శిఖరుల మిన్నయై జలములు శ సన్నతంబు

తే. లగుచు నందుండు లకుల శ నచ్చటు మన
కెల్లవిధముల నంప శ నుల్లమలరఁ
జేయుచుండును గాన నాచిత్రవనము
నందు వసియింప నేడె పో శ నర్హమగును. ౨౯ 694

క. త్వరపడుఁ డిపుడే శకటోత్కరములఁ బూన్పుడు ముహూర్తకాలమైనన్
జరపం దగ దూరక యెల్లరకున్ మీక్ష్మమేని శ లలి గోధనముల్. ౩౦ 695

క. మునుముందుగ బృందావనమునకుం జనుఁగాక యనుచు శ బుద్ధివిభవ మొ
ప్పును బల్కెడు నుపనందుని, పనుపు శుభం బనుచు మాఱుపల్కక వారల్. ౩౧ 696

క. ఇదిమంచి దిద్దియే మంచిది యంచొగి నేకచిత్తు శ సిద్ధిని వారె
ల్లఁ దమపరిచ్ఛదముల నున్, బదిలంబుగ శకటవితతిపయి నిడి యంతన్. ౩౨

క. అరిగిరి గోవులు వృద్ధులఁ, దరుణుల బాలకుల శకటవితతియం దెక్కిం
చిరి సర్వపరికరంబుల, శరాసనంబుల ధరించి శ సత్త్వముపొదలన్. ౩౩ 698

క. ధేనుధనంబుల ముందుగఁ, బో ననుమతియిచ్చి శృంగముల నూడుచు నిం
పా నిఖిలవాద్యహోషము, లే నింగిని బర్వచుండ శ హితులు బలసిరాన్. ౩౪

క. తమతమపురోహితులతోఁ, బ్రమదంబునఁ జనిరి గోపభామినులు మనో
జ్ఞముగాఁ గుచములపై నూత్నముగాఁ గురికుమముఁ బూయఁ శ దద్ధుచు లొ
చ. అరదము లెక్కి మేటివగు శ హాటకనిర్మితరత్నయుజ్జనో [పున్. ౩౫
హరపదకంబులున్ గళములందు వెలుంగఁగఁ గాంతులీనునం

*వ్యాఖ్యానమునఁ గలవిషయ మిందురీకృతమని యెఱుంగవలయు. “నవకాననమ్” అని మూ.
‘పుణ్యా తృణకాననమ్.’ అని మూలము. ‘అద్రిశబ్దోఽత్ర ద్రుమవాచకః’ అని భావార్థదీపికాప్రకా
శికా వ్యాఖ్య.
తాం-భాగ—

బరములఁ గట్టి శ్రీతిమెయి శ భవ్యగళస్వన మొప్పుచుండ శ్రీ
హరి వగు కేళిగీతముల శ నాద్యుచి బాడుచుఁ బోయిరత్తఱిన్. 33 701

ఉ వారలవెంట రోహిణియు శ వారిజనేత్ర యశోదయున్ ముదం
బారఁగ నొక్కస్యందనమునందు బలుండును గృష్ణమూర్తియుం
జేరువనుండ వారివగు శ చిన్న తనంపువిహారచిత్రముల్
గూరిచినట్టి గీతముల శ గోపికలెల్లరుఁ బాడుచుండఁగన్. 3౪ 702

చ. శ్రుతిహితమాటఁ జక్క వినుశ్రుచుం దమినేగిరి; సర్వకాలమున్
వితతసుఖానహం బగుచు శ విశ్రుతకీర్తిఁ జెలంగునవ్వనం
బతులము నై కనంబడియె శ నందుఁ బ్రవేశముచేసి గోపకుల్
సతులను బిడ్డలన్ ముదమునసంధిలఁగా విడియించి రొక్కచోన్. 3౪౫ 703

ఆ. శకటవితతి నర్థచంద్రాకృతిగఁ జాట్టు, నిలిపి యంతరమున శ నిలిచి రంత
వితతభూరుహముల శ బృందావనమును గో,నర్థనాఖ్యై లవరము మఱియు. 3౪౬

మ. యమునాజై వలినీవరాంతరలస శ ధారిప్రమోదావహా
ప్రమదారత్న విహారయోగ్య పులినప్రాతంబులం జూడఁ జి
త్తములం బ్రీతియెసంగుచుండ బలభద్రశ్రీహరుల్ వేడ్క నం
దమలక్రీడల సల్పనెంచి రిటు లగత్యంతప్రమోదాత్మ లై. 3౪౭ 705

*క. గోపకులగు నెల్లన్ సుఖమాపాదించుచు స్వకీయసహరివిసోద
వ్యాపారంబులఁగలభా,మాపద్ధతులన్ స్వకీయసహరిహితం లగుచున్. 3౪౮ 706

తే. వత్సపాలకులై తగుసవయసు రాఁగ, వ్రజమునకు దాపురన్ గోపసబాలకులను
గలిసి బహువిధ భేలనంబులకు వలయు, పరికరమ్ములనున్ సిద్ధపఱచుకొనుచు. 3౪౯

సీ. వత్సములను మేపఁ శ బాటుపడుచునుండి రొకచోట వేణువులూఁడుచు మఱి
యొకచోట బిల్వామృలకముఖఫలముల నొండొరులవయి మసహోద్యమమున
వైచుకొనుచు వేడ్క శ వఱలిరి మఱియొక్కతఱిఁ బదకింకిణీధ్వనులు పర్వ
నర్తించుచుం బ్రీతి శ నర్తిల్లి రొకపుడు కంబళాదుల నిండఁగప్పకొనుచుఁ

తే. గపటవృష వేషములఁ దాల్పుఁగఁగఁ బంచి
బాలు రవ్విధి బూనంగ శ లీలఁదాచు
దద్విధంబున నలరుచుఁ శ దతనినాద
ముల నొనర్చుచుఁ బొడుతు రిమ్ములఁ బగతుర. 3౫౦ 708

క. కలహంసమయూరాదుల, యెలుఁగులవలె భవ్యరీతి శ నెలుఁగు లిడుచు వా
రలు ప్రాకృతబాలురువలె, జెలఁగుచు విహరించి రందుఁ శ జిత్రవిధములన్. ౪౦

* “కలవాడై యిన్వకాలేన వత్సపాలా బభూవతుః” అని యూ.

❧ వత్ససురవధ. ❧

చ. హరి యొకనాడు సోదరవర్యస్యలఁగూడి కళిందకన్యకా
పరిసరమందు వత్సముల శ భావిమహత్తరకృత్య మెంచి యా
దరమున మేపుచుండె నొకశదైత్యుడు వచ్చెను దజ్జిఘాంసు లై
హరియును వత్సయూధమునశయందుఁ జరించుచు వత్సరూపుఁడై. ౪౮౫ 710

మ. తను రామున్ వధియింప నెంచుకుమర్తిక శ దైత్యాధముంగఁచిరా
మునకున్ వానిని జూపుచున్ దనుజాదుఃస్పృహల్ రవంతేనెటుం
గని పోల్కిం గనఁజేయుచున్ జనియెఁ దత్క్రవ్యాదునిం జంపఁగన్
మన మెంతేఁ గుతుకంబుఁ బూన దివిజుల్ శ మన్నించునే రొప్పఁగన్. ౪౮౬

మ. మెలమెల్లం జని వత్సలం గనుచు నామిత్రాజ్ఞనేత్రుండు శ
త్రులయం బాత్మహితైకకృత్య మనుచుం శ దోఁడ్డొన నాదైత్యునం
ఘ్రుల వెన్నందగువానిఁ బూనిక సలాంశగూలంబుగాఁ బట్టి యి
మ్ముల బల్సారులు త్రిప్పివై చె నొకటన్ శ భూజాతముం దాఁకఁగన్. ౪౮౭

తే. అందుఁ గల్గకపితృవృక్షాగ్రమందు, దగిలి రక్కసుఁ డనువులఁ శ దత్తుణంబ
వదలి తనపెనుకాయంబు శ భవ్యఫలము,లను బడఁగఁజేయఁ గూలె భూమిని ద

డ. దానపుపాటుచూచి హరిదర్శము చక్కనెఱింగి విస్తయం [టుకున. ౪౮౮
బూనఁగ మేలుమే లనుచు శ నొయ్యన బాలురు సంస్తుతించి ర
క్లే నిఖిలామరుల్ దివిని శ దృష్టిని గల్పకపుష్పవృష్టిచే
దానవహంతః గొల్చిరి నితాంతము దుందుభినాదముల్ తగెన్. ౪౮౯ 714

చ. హరియును రాముడున్ దమరె శ యారయ లోకగణైకపాలురై
పరఁగియు వత్సపాలురయి శ పర్వులుపెట్టుచుఁ జల్దియన్నమున్
గరములఁ బట్టుకొంచుఁ దిరుగందగియుండిరి భూరికాననాం
తరముల గోపబాలకులు శ తత్సహవాసమునన్ జరించుచున్. ౪౯౦ 715

సీ. తమతమగోవత్సరతులను మేపుచు నొకనాడు వత్సంబులకు జలంబు
పెట్టెను దమరును శ ప్రీతి శీతగ్రాసమును దిన యమున దాపునకుఁ బోయి
రా రామకృష్ణుల శ యనుమతి నచట వత్సములు నీరును ద్రావఁ శ దమరుజలము
ద్రావిరి బాలు రాశ్ఫలమందు వజ్రసంహతిభిన్నమై కూలిసనట్టి శైల

తే. శృంగమట్టులు పడియున్న శ చిత్రభూత
మును గనుంగొని రాభూత శ మనఁగ నొక్క
యసురుండే బకరూపంబు శ నంది యతఁడు
హరిని దనతీక్షణతుండము శ నట్టె తెఱచి. ౪౯౧

- చ. త్వరపడిమ్రొంగె దర్పమున శ బాలురు రాముఁడు దన్తహాబకా
శరఁ డటు కృష్ణ మ్రొంగఁగని శ చయ్యనఁ బ్రాణముపోవ నింద్రియో
త్కర మెటులుండు నక్కరణి శ గా గతచేతనులైరి; శ్రీపరా
త్పురుని జగద్గురూత్తమని శ తండ్రిని గోపకుమారవేషునిన్. ౪౯ 717
- ఆ. వడిగమ్రొంగి యంత శ వాఁడు మ్రొంగుడుపడ
కగ్నివోలె గాల్పు శ చవుడు తాలు
మూలమునఁ జెలంగఁ శ బొరి వెలికిం గ్రక్కి
యక్షతుండె యగుట శ యరయలేక. ౪౯౫ 718
- క. వడి మించురోషమున న,ప్పుడు కొంగయు వాడియైన శ ముక్కున మఱియుం
బొడిచి వధింపఁగఁ బూనినఁ,గడు దుష్టబకంబు నచటఁ శ గని కృష్ణుండున్. ౫౦
- చ. కరములరెంటఁ బైబడెడు శ కాంక్షను వచ్చెడునాబకంబు పఁచు
కరణముచే నదల్చి సఖశకాండము చూచుచునుండఁ గంసభూ
వరసఖు చంచుయుగ్మమును శ బట్టి తటాలున వీరణాఖ్యచే
ధరఁదగుగడ్డిఁ బోలె బ్రమదంబునఁ జీల్చె సురలో తమిం గనన్. ౫౧ 720
- ఆ. సజ్జనులకుఁ దానె శ సద్గతి యగుకృష్ణుఁ, డివిధమున బకుని శ నేపడంచె
బకుని జంపినట్టి శ సకలేశ్వరునివయి, దివిజవర్యు లెల్లఁ శ దృష్టిమెఱయ. ౫౧౫
- క. నందనవనమందుం దగు, సుందరతరమల్లికాది శ సుమబృందము నా
నందమునఁ జల్లి యానక, దుందుభిశంఖారవములతోడఁబొగడుచున్. ౫౨
- క. తమసంప్రీతిని దెలిపిరి, సుమనసు లిటు సన్నుతించు శ చొ ప్పెఱిగి బలుం
డుమొదలగు గోపబాలకు, లమితంబగు విస్తయమున శ నాత్మలు పొదలన్. ౫౩
- చ. బకవదనంబునుండి యెడఁగబాటును గాంచి సుఖంబుగాఁ దన
ర్పు కమలనేత్రుఁ గృష్ణ రుచిశోభితు స్వస్థలవాసుఁ గాంచి ప్రా
ణకలితమైన యింద్రియగణం బటుపొల్పుచుఁ గౌఁగిలింతలఁ
బ్రకటముదంబునుం దెలిపి శ వత్సల నొక్కట గుంపుగూర్చుచున్. ౫౨౫ 724
- క. వడివడి మందకుఁ జనియట, నడచిన వృత్తాంత మంత శ నందాదులకుం
దడ వొనరింపకయె యెఱుక,పడఁ జేసిరి గోపగోపభామిను లెల్లన్. ౫౩ 725
- చ. జరగినవార్తలఁ విని యోసంగేడు నద్భుతచేష్టలఁ మదిం
బరఁగుప్రమోదముం దెలిపి శ వారిజనేత్రుని మృత్యువక్త్రముం
జొరబడి ముక్తివొంది ఖీతిశోభిలువానిగఁ గాంచి నేత్రతా
మరసములఁ సుధారసము శ మాటికిమాటికిఁ ద్రావునట్లుగన్. ౫౪ 726
- తే. పక్షములు వాల్చి కట్టులె శ పంతమలరఁ
గాంచు చుండిరి; నందాదు శ లెంచి దాని

యేమియబ్బుర మిదియొక్కొ! శ యీకుమార

కునకు బహుమృత్యుహేతువుల్ శ ఘోరభంగి. ౫౪౫

727

క. కనబడి రటులైనను బాలున కించుక బాధయే కళలుగకుండెను వా

రిని బొందె ననిష్టంబులు, మనమునఁ దలఁపక సుజనులమాట నిజంబొ. ౫౪౬

క. తొలిజని నెవరికి భయముం, గలిగింతురొ వారివలనఁ శ గలుగుభయంబుల్

తలపోయ నిది యథార్థమె, ఖలులయి ఘోరాకృతులను శ గన్పడి వైరుల్. ౫౪౭

క. బాలుని గీడ్పటుపంగా, జాలక పోయిరి వధింప శ సమకట్టి శుచి

జ్వాలలఁ బడు మిడుతలవలె, గూలిరి తమయంతఁ దమరె శ కుమతులుగానన్. ౫౪౮

క. బౌరార! బ్రహ్మ మెఱిగిన, వారలు వచియించునట్టి శ వాక్కు లదెప్పుడే

నారయ ననృతము లగునే, ధీరాగ్ర్యుడు గర్లమాని శ తెలిపె నదెట్టుల్. ౫౪౯

క. ఈతఁడు నారాయణసము, డై తనరు నటన్నయట్టు శ లనుభవసిద్ధం

వై తగియె ననుచుఁ దనయులఁ, ప్రీతిం దలపోసి వారి శ వింతచరితముల్. ౫౫౦

క. పలుమాలు చెప్పుకొనుచుక, విలసిల్లుచు భవకృతమగు శ వేదన నిండే

దెలియక మనసులు వారలఁ, గలిసి విహారమునఁ దేలఁ శ గా నుండి రొగిన్. ౫౫౧

ఉ. సోదరు లిట్లు ప్రాకృతులచొప్పున సద్దము లెన్నికట్టుచుక

బ్రోదిగ నేతుబంధములఁ శ బూనిక నిర్మితజేయుచుక మనో

హ్లాదముగాఁగ మర్కటములట్టులు గంతులు పెట్టుచుక విహా

రాదుల బాలచేష్టలను శ నందును బుచ్చిరి కాల మొయ్యనన్. ౫౫౨

734

పం ద్రైం డ వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణః డహూనురుః బాలియించుట.

మ. వినవయ్యా! నరపౌత్ర! యవ్వలిదియా శ వృత్తాంత మంతక ముదం

బునఁ గృష్ణం డొకనాడు కాననమునక శ భుక్తిం గొనం జెల్లు నీ

దినమం దంచుడలంచి బాలరవి యోదీనార్తిసంహారకా!

వనజాక్ష! యిక లెవ్వటంచు రుచులక శ బల్తాలు తక లేవగన్. ౫

735

తే. మేలుకాంచి వయస్సుల శ మేలుకొలిపి

వత్సపాలకులక లేపి శ వత్సవితతి

ముందు నడువంగ సంతోషమును జెలంగఁ

జేయు శృంగరవంబును శ జేయుచు హరి. ౧

736

సీ. పయనంబు సాగించె శ బాలకు లందలు హరిమీఁదఁగల స్నేహ శ మంతకంత

కధికంబె యగుచుండఁనన్నము గలయట్లు వేత్రముల్ శృంగముల్ శ వేణువులు

దమకరంబులకు నితాంతభూషణములై కనువట్టుచుండ లెక్కకుమిగిలిన [ను

స్వీయవత్సంబులు శ్రీహరివత్సంబులనుగూడి పోవంగఁ శ్రీ జనుచునందు

తే. నందు బాలకలీలల శ్రీ నగపఱచుచు

జక్క విహరించుచుండ వత్సములుయూధ
ములును మేయుచునుండ వానరలును గాచ
కంకణంబులు కరములఁ శ్రీ గ్రాలుచుండ. 3

737

క. గురివెందల హారంబులు, వరరత్న విభూషలును సువర్ణపదకముల్
సురుచిరముగఁ దనువులఁ దగ, నరుదుగ నొప్పియు మహావనాంతరసీమన్. 3౪

క. ఫలములఁ జిగురులఁ గుసుమంబులఁ బూగుత్తులను ధాతుశ్రుల భూషణముల్
గలయంగఁ జేసికొని తనువుల నిండధరించి రందుఁ శ్రీ బొంగెడుకాంక్షన్. ౪

సీ. గోపబాలకులందు శ్రీ గుమిగూడి యితరేతరాన్న పాత్రము లాది శ్రీ యైనవాని
దొంగిలించుచును దాతరు కానరాకుండ, దాని నెఱింగినఁ శ్రీ దటుకున నవి
దూరంబుగాఁ బడనేరువునం జిమ్మి వైతురు దవ్వన శ్రీ వార లుండి
పరుగెత్తి రాఁ గాంచి శ్రీ త్వరపడి యవ్వనిఁ దమరె చేకొందు పంతమున నిట్లు

తే. లాడుకొనుచుండ శ్రీహరి శ్రీ యడవిసొంపు
గనఁగ దూరమునకుఁబోవఁ శ్రీ గడఁగి కృష్ణ
నేను ముందుగఁ దాఁకెద శ్రీ నేను నే న
టంచుఁ బరుగిడి స్పృశియింతు శ్రీ మించువేడ్క. ౬

740

క. హరిఁ దాఁకి నవ్వచుందురు
పరితోషం బెక్కుఁ దై నబాలకులు మనో
హరముగ వేణువు లూఁడుదు
రురుతరశృంగములఁ గొంద శ్రీ టూఁడుదు రందున్. ౬౪

741

క. భ్రమరంబులు ఝంకృతినా,దము లొనరించునెటు లట్లు శ్రీ తమరు బాడన్
గమకింతు కొంద టుద్రైకమునం బికములవిధంబు శ్రీ గాఁ గూఁత లిడన్. ౭

క. మనమునఁ దలంచి పికరవ, మనురీతిం గూయుదు రొగి శ్రీ నంబరముకడం
జను పక్షుల నీడలతోఁ, జనఁదగు నని పంతమాని శ్రీ సత్వరమట్లే. ౭౪ 743

క. పరుగిడుదురు హంసలవలె, సురుచిరగమనముల నెంతోసొంపుగఁ జనుచుం
దురు కొందఱు కొంగలతో, సరిగాఁ గూర్చుండుదురు పోసంగెడుశక్తిన్. ౭౪

క. నెమిళిలపోలిక గా నృత్యము సల్పుదు రొక్కకొంద శ్రీ అటఁగల్గు మహీ
జములందు నున్న కపివా,లములం బట్టుకొని యిడ్డిలం బడుదు రొగిన్. ౮

క. వానరములు చెల్లెక్కినఁ, దోనం దమ రెక్కుచుండుదురు చపలతచే
బూని యవి వెక్కిరించిన,చో నెంతయు వెక్కిరించుచు మోదమునన్. ౮౪

క. ఒకకొమ్మనుండియే వే, అొకకొమ్మకుఁ గవులుదాటి శ నుద్ధతిఁ దమరుం
బ్రకటగతిఁ లంఘించుచు, వికటంబుగఁ గొంద టుండు శ వేడ్కకు సరిగన్.

సీ. కప్పలతోఁబాటు శ గంతులువై చుచు యమునాజలంబులయందు మునిగి
యందుఁ దోచుచు నున్న శ యనోన్యసహననప్రతిచ్ఛాయల శ నైజచపల
తను గాంచి నవ్వుచు శ ధ్వనులకుఁ బ్రతినిస్వనములువినంబడఁగ మఱిశాప
మిచ్చుచుఁ బ్రాజ్ఞనికృతపుఃఖ్యలయి తగునాగోపబాలకు శ లపుషు బ్రహ్మ

* ఆ. సుఖము ననుభవించుచును భక్తిగోనుసాధు, తతికిఁ బరమదైవతంబు మాయ
కు వశులైన జనులకును నరబాలుడు, నైన హరినిగూడి శ యాడి రపుడు. ౧౧

చ. పరిగణనాతిదూరభవ శ పంక్తికృతాయత కృచ్ఛసద్వృత్తో
త్కరమున నాత్మనిగ్రహముఁ శ గాంచినయోగుల కేమహాత్మ పా
దరజ మలభ్యమే యగునొ శ తాదృశకృష్ణుడు తానె వారి కా
దరమునఁ దోచుచుండె నట; శ తద్వృజివాసు లదే యదృష్టమా. ౧౨ 749

తే. దాని నెవ్విధి వర్ణింపఁదరము గాదు;
గోపబాలకు లవ్విధిఁ శ గోర్కి నచట
విహరణముసల్ప నోర్వక శ విషమబుద్ధి
గలుగు నఘనామదైత్యుఁ డశక్మాననమున. ౧౩ 750

క. అనుదినముండెడు నమృతంబును ద్రావియు నఘని గాంచి శ భూరిభయంబుం
గనుదురు మృత్యుకరుం డని, మనములఁ దాదృశపరాక్రమము దగియుండన్.

క. తనచావు గోరు నటు దే, వనికరముం జేయు దైత్యవర్షుడె యఘుడౌ
జనపతికంసుడు పంపఁగఁ, జను దెంచి యటఁ వసించు శ శౌర్యస్ఫూర్తిన్. ౧3 751

చ. దనుజుడు వాడు పూతనకుఁ శ దమ్ము డగున్ బకదానవుండు నీ
తనికిని జ్యేష్ఠసోదరుడె శ దారుణచిత్తుడు గాన నయ్యఘుం
డనయము మోదమానసుల శ నాటలమించెడు గోపబాలుర
వనరుహనేత్రుఁ గృష్ణు బలభద్రుని గాంచి మహాత్తరక్రధన్. ౧౪ 753

క. ఈయిర్వరు ప్రియసోరు, లే యగుదురు వీరిలోన శ సీతండే యా
నాయన్నను జంపినరిపు, వీయదనున వీనిబట్టి శ యెల్లసఖులతోన్. ౧౪ 754

ఆ. అన్నతోడఁగూడ శ యముని యంతికమున, కనుపువాడ వీరి శ నంతమొందు
నట్లుచేసి యస్తరదన్వయులకుఁ దిలో, దకము లిత్తు వారు శ తనివినొంద. ౧౪ 755

క. ఒనరుతునే నిట్లువ్రజంబునఁగల గోపకులు మృతిని శ బొందినయట్లే
యనవచ్చుఁ బ్రాణములు పో, యినగాత్రము లుండనోపునే యెందైనన్. ౧౪ 756

* “ఇథం సతాం బ్రహ్మసుఖానుభూత్యా దాన్యంగతానాం పరదైవతేన, మాయాశ్రితానాం
నరదారకేణ” అని మూలము.

ఆ. చింతయేల యింక శ్రీతీ దేహధారుల, కసువు లనంగ బిడ్డలగుదు; రనుచు
నిశ్చయించుకొనుచునిర్భాగ్యుడ డాతండు, యోజనంబు నిడివీయుప్పుచుండ.

1క. గురుతరపర్వతసమపీ, వరతయుఁ గనబడఁగఁ జాలభయదం బగుభూ
ధరభుజగాకృతిఁ గైకొని, ధరకందరవక్త్ర మొప్పు శ దానవుఁడుండెన్. ౧౫758

తే. దానియాకృతి యత్యద్భుతముగఁ గ్రాలె
నంత వారలమ్రంగెడు శ నాసఁ బూని
వక్త్రమును విప్పి త్రోవను శ బండుకొనియె
యుండె నాఖలు నధరోష్ఠ శ ముర్విఁ బొదలె. ౧౬

759

క. ఘనములఁ దాఁచుచు నూర్ధ్వం
బునఁదగు నోష్ఠంబు తాఁకుమూలంబులు పొ
ల్చెను గుహ లనఁ గోటలు చ
క్కని శృంగము లట్లుపొడవు శ గాఁ గనఁబడియెన్. ౧౬౫

760

క. ధ్వాంతం బాదానవు నా, స్వాంతరమున నిండియుండె శ న త్తటిఁ బొడవై
యెంతయు సాగిన పథ మన, వింతగఁ దజ్జిహ్వా చూడ శ వెడఁగై యుండెన్.

క. పరుషానిల మట్టూర్పులు, పరితస్సంవ్యాప్తములయి శ భయదంబులుగాఁ
బరఁగుచు నుండెన్ దృష్టులు, నరణ్యముం గాల్చునగ్నిశయటు బెడిదము లై. ౧౭

క. చెలయుచునుండెను నత్తటిఁ, జిలుచం గని బాలురెల్ల శ జిత్రముగా ని
ట్టులు బృందావనలక్ష్మీయె, చెలఁగెడు నని భ్రాంతిపడి విశృంఖలవృత్తిన్. ౧౭౫

క. నదనంబు దెఱచుకొని సిరి, ముదితయె యి ట్లున్నదనుచుఁ శ బొంగుచు పల్లిం
పఁ దలంచి రజగరముతో, నిదిపోల్పం దగునటంచు శ నెంతయు వేడ్కన్. ౧౮

సీ. ఒకరితోడ మఱొక్క శ రోమిత్రులార! యిదే మనమందఱ శ నెంతొచిత్ర
ముగ నున్నయది సత్త్వమగుననితోఁచెడుఁ గద యద్ది మనల మ్రింగంగఁ బూని
వదనమెంతయు విప్పి శ భయదాజగరనదన మనితోఁచెడునట్లు శ లమరియున్న
యదిగాదె చెప్పఁడి శ యట్లుకాక మఱేమొ కనుఁగొనుఁడి శ సూర్య కాంతులకును

2తే నరుణముగ నొప్పునప్పేఘ శ మల్లసత్త్వ
మునకుఁ బై పెదవిగ నొప్పె శ గనుఁడు నిక్క
మగును రవికరసంవ్యాప్తి శ నరుణమైన
తట మిదెల్ల గ్రిందిపెదవిగ నయ్యె. ౨౦

765

క. చెలులార! భూధరోత్తమ, బిలములు కుడియెడమలందు శ బృథుతాలుపులం
దలి భాగములుగ శృంగం, బులు దీర్ఘములై నదంతములుగా నయ్యెన్. ౨౦౫

1 “అజగరం బృహద్యపుః” అని మూలము. 2 “నత్యమర్క కరారక్తము క్షరాహనువద్ధనం”
అని మూలము.

చ. కనుగొనుఁ డీవిశాలమగుఁడౌపథ మియది దీనినాల్కతో
ననుఁ బ్రతిసేయఁగాఁ దగదె శ నాఁ గన నయ్యెడు; భూరిభూధరం
బునఁగల తుంగశృంగముల శ పూగమునంతరమందు నెంతయుం
గనఁబడు ధ్వంతమెల్ల నిదె శ క్రాలెడు దీనిముఖాంతరంబునన్. ౨౨ 767

సీ. దావానలోష్ణమై శ దారుణంబగుమారుతము దీని యూర్పుచందమున నున్న
దరయుఁడు దావానలొంతరపరిదగ్ధజంతుదుర్గంధ మిశన త్వతనువు
నంతరమున నున్న రయట్టి మాంసంపుదుర్గంధమువలె నొప్పుఁ శ గనుఁడు మిఠ
లని పల్కుచుండి రాశయజగరమును గొండచిలువఁ బోలినదిగఁ శ జెప్పుచుండి

తే. రంతఁ గొందలు మనల నీయది ముఖంబు
లోపలికిఁ జొన్ని మ్రింగు నొక్కో పటుగతి
మ్రింగునేని బకాసురు శ రీతి దీనిఁ
బట్టి బకవైరి చంపక శ వదలునొక్క. ౨౩౪ 768

చ. అని వచియించుచుఁ ట్టణమునందె వధింపక పోవనిచ్చునే
మనచెలికాఁ డటంచు రుచిమానితతద్వదనాంబుజాతముఁ
గనుఁగొనుచుఁ గరంబులను శ గట్టిగఁ దట్టుచు నవ్వుచుఁ ద్వరం
జని రిటు గోపబాలకులు శ సత్త్వము దానిని గొండచిల్వఁగన్. ౨౪ 769

మ. పరికింపంగనులేక తోచినటులే శ పల్కంగ నాలించి శ్రీ
హరి యయ్యో! నిజముఁ గనుంగొనఁగలే శ కడ్డాని వేటొండుగా
సరిగానట్టితలంపుఁ బూని రనుచుఁ శ స్వాంతంబునం దెంచి యె
ల్లరహృత్థానములందు నుండఁదగు లీలా లోలుఁడౌ గావునన్. ౨౪౪ 770

చ. అమరరిపుండు వీఁ డజగరాకృతిఁ గైకొని యున్న వాఁ డటం
చు మఱియు నిశ్చయించి తనశబోడగుబాలుర వత్సరాజి స
ర్పముఖమునం జొరంబడనిభంగి నొనర్పఁగ నెంచె; నంత స
త్య మెటుఁగనట్టి బాలకులు శ దానిముఖంబును జొచ్చి రొక్కటన్. ౨౪౫ 771

తే. వారితోఁ జొచ్చె దూడలు శ వాఁడు వారి
వాని మ్రింగక తనయన్నరవైరి చొచ్చు
నెప్పు డని యెంచుచుఁ స్తరియించుచుండె
నన్నఁ జంపినవిధ మెల్ల శ నట్టులౌట. ౨౬ 772

క. హరిరాక కెదురుచూచుచు, జొరఁబడియున్నట్టివారిఁ శ జొచ్చెడువత్తో
త్కరమును మ్రింగక యుండెను; బరమకృపాళిండు సాధుభయహరణుండున్.

సీ. దీవావనంబున శ దీక్షఁబూనినప్రోడ సకలాభయప్రదఁ శ డకలుషాత్తు
లకుఁ బ్రాపుగాన గోపకు లన్యశరణంబు లేనివారని తెల్వితేక తనదు

1 కరసహాయంబు లేకయ దాని నెంచక దీనులై యెంతయుం శ దీప్రమృత్యు
జతరాగ్ని కెరయయి శ చావ నున్నారనియుం దలంచి విస్మయం శ బొప్పు గరుణ
తే. త్వరగ వీరిని గాపాడఁ శ దగు నటంచు, బురికొలుప వీనికి మేలుపొందరామి
సాధు బాలకులకుఁ గీడు శ జరగరామి, యేక కాలంబునం జేయ శ నెట్టులగునొ. ౨౭౪

2 చ. అనిమదిఁ జింతచేయుచు నిదా నిటఁ గార్య మటంచు సర్వముం
గనుఁగొనఁ జాలుశక్తిగల శ కంజదళాక్షుఁడు కృష్ణుఁ డప్పు చొ
చ్చెను భుజగేంద్ర తుండమును శ జెచ్చెట మేఘగణావృతిం బెనం
గునిఖిలనిర్జయ లో హరికిఁ శ గూడినకృష్ణము గాంచి యార్తులై. ౨౮౪ 775

క. అయ్యో! యయ్యో! యనుచుం, గుయ్యడఁ గాఁ జొచ్చిరఘునాథుం గూర్పుజనుల
నెయ్యురు దానికి హర్షం, బయ్యెడఁ గాంచిరి క్షణంబునం దవి సాగెన్. ౨౯

3 చ. విని భగవంతుఁ డాదివిజృంభందమహోర్తరవంబు లవ్యయుం
డని తను నెన్న లేక సుర శ లార్థినిబొంది రటంచు నెంచి వ
త్సనిదయమున్ దనున్ దమి రజంబుగఁ జేయఁగఁ గోరుచున్నయా
దనుజుని కంతమం దమరఁ శ దద్దయుఁ బెంచెను స్వీయగాత్రమున్. 3౦ 777

నీ. అత్యంతవిస్తృతి శ నంగముగల యథుదనుజుని గళమును శ ననసహాక్షుఁ
డడ్డగింపఁగ వాయు శ వట్టిటు వ్యాపింపకున్నంత నిటునటు శ లుగ్రరీతిఁ
బొరలుచుఁ గన్నులు శ త్వరఁబైకి నుబ్బంగ సుకటపడుచుండె శ శ్వసనుఁ డట్టె
తనువుననిండి పైఁ జజనరామి మూర్ఛము భేదించుకొని పైకి శ వెడలసాగె
తే. నట్టిత్రోవనె ప్రాణంబు శ లవలఁ బోయె, నజగరముతోఁ బరేతలై నట్టి గోప
బాలకుల వత్సములను గృహప్రపూజ్యదృష్టి బ్రదికించి వారితో శ నెలమివెడలె.

మ. అతిచిత్రాయతలేజ మొండు పృథులాంశగాహింద్ర భోగంబునుం
డి తగ్గ వెల్వడి దిక్పతి స్వరుచిచే శ నిండించుచున్ నింగి న
చ్యుతుఁ డాదేహమునుండి వెల్వడుట యెఘో యంచు నీక్షించుచున్
జతనం బొప్పుజరించుచుండి హరి యాశచందంబునన్ వెల్వడన్. 3౨౪ 779

చ. సుర లిది యేమటంచుఁ దనుఁ శ జూచుచునుండఁగఁ జొచ్చె నంత శ్రీ
హరితనువున్; దివౌకను లభూసురుఁ జంపి స్వకార్య మట్టు లా
దరమునఁ జేసి పొల్చుహరిఁ శ దద్దయుఁ శ్రీతిని బూలవాసచే
గరము బహుకరించి రటు శ కన్దుతరం బగునాట నచ్చరల్. 3౩౪ 780

క. గీతములన్ గంధర్వ, వ్రాతము వాదిత్రకులును శ వాద్యధ్వనులన్
భూతలదివిజులు స్తుతులన్, శ్రీతిన్ జయనాదములను భృత్యగణంబుల్. 3౪

1 “అనన్యనాథాన్ స్వకరాదవచ్యుతాన్” అని యూ. 2 “తదాఘనచ్చదా దేవాః” అని యూ.
‘మేఘాంతరితాః’ అని వ్యాఖ్య. 3 “తచ్ఛృత్వా భగవాన్ కృష్ణస్తవ్యయస్సార్థవత్సకమ్” అని యూ.

- క. హరి నెంతయుఁ బూజించిరి, పరమేష్ఠియు నద్భుతముగఁ శ బర్చెడుస్తుతులఁ .
పరగీతములం బటువా, ద్వరవములఁ విజయశబ్దతతులఁ మిగులన్. 3౮౪
- క. తనస్థానమునకుఁ జెంతనె, విని మంగళ మొనుగుశబ్దవితతి యలర వెం
టనెలేచి యచ్చటికి వ, చెప్పు లోకేశ్వరునిఁ గృష్ణఁ శ జిత్రాకృతినిన్. 3౮౫ 783
- చ. కనుఁగొని తన్వహత్వ మధికంబగు భక్తి నెఱింగి విస్తయం
బును గనియెన్; ధరారమణపుంగవ! జవ్వనమందు నద్భుతం
బును గనఁజేయఁగాఁ దగుచు శ భూరితరంబయి శుష్కమైన యా
ఘనఘణిచర్మ మచ్చటను శ గాపుర ముండెడుయాదవాళికిన్. 3౮౬ 784
- క. చిరకాలము క్రీడార్థము, గురుతరబిల మగుచునుండె శ ఊజీనాథా!
పరికింపఁ జిత్ర మనఁదగి, నిరుపమ మగువార్త గలదు శ నెమ్మి వినుమా. 3౮౭
- *సీ. ఐదవసంవత్స శ రాంత్యభాగంబున హరియొనరించిన శ యద్భుతావ [మీఱ
హ మగునాకార్యము ; నహిమోక్షణము బాలమోక్షణ మ్మనుదానిముదము
బాలకుల కృష్ణుని శ పొగండదశయందు జన నాదిగ గణింప శ షష్ఠవర్ష
మందుఁ గనుంగొని శ యావ్రజంబునఁ గలపెద్దల కెల్లను శ ప్రీతిమీఱ
ఆ. ననువదించి; రిద్ది శ యాశ్చర్యమేకాదు, కనఁ బరావరులగు శ కంజజన్తుఁ
డాదియైనవారి శ కందఱకును బరుం, డగుచు స్రష్టయగుచు శ నలరుచుండి. 3౮౮
- క. తనలీలచేత మాయా, మనుజార్భకుడైన యట్టిమాధవు నంగం
బును దాఁకినంత నఘుఁడను, దనుజుఁడు విగతాఘుఁడగుచుఁదాఁతియుతుండై .
- ఆ. దుర్జనులకు నెట్టిత్రోవను బొంద రా, కున్న యాత్మసామ్య శ మొందె; నిదియె
యతివిచిత్రమైన శ దనదగువృత్తాంత, మిద్ది కృష్ణునందు శ హెచ్చుగాదు. 3౮౯
- క. దనుజుఁడు మనోమయంబగు, తనప్రతికృతి నొక్కమాఱుతా నదియెట్లో [3౯౦
చొనిపె బలాత్కారంబున, మనమున నందులకె దేవమాన్యుఁడు హరియున్.
- క. సురవైరి పీడటంచెదఁ, బరికింపక కరుణఁబూని శ భాగవతగతిఁ
గరుణించె బరిక్షిత్తా!, నిరంతరసుఖానుభూతి శ నెమ్మి గనుచున్. 3౯౧ 790
- క. నిరతిశయమహత్త్వంబున, నిరస్తమాయుండునైన శ నిర్మలమూర్తి
బరమేశ్వరునే నెమ్మది, స్థిరముగ నిల్విన తపస్విశేఖరు లెల్లన్. 3౯౨ 791
- క. నిత్యంబయి సుఖదం బగు, నత్యుత్తమగతిని గాంతు శ రనఁ జిత్రంబే!
సత్యముగ దానినొంద న, నిత్యంబగుభవము నొందఁనేర్తురె మనుజుల్. 3౯౩
- క. జననాథ! యొక్కకాలం, బున సాగిన కృష్ణకృత్యము మఱొకసమయం
బున సాగినట్లు బాలుర, మనములకుం దోడఁజేసె శ మాధవుఁడు బలే! 3౯౪ 793

* “కామారం పంచమాష్టాంతం పొగండదశమాపధి, క్రోరమాపంచదశాద్యవనంతు తతః
పరం” అనివ్యాఖ్య.

- క. అని తెలిపి శౌనకాదిక, మునులకు సూతుండు తెలుపఁబూనె నవల సా
గినకృష్ణచరిత్రము ని, ట్లని శుకయోగింద్రుఁ డిట్లు శ్రీ లక్ష్మణఁ డెలుపన్. ౩౯౫
- చ. విని నరపౌత్రుఁ డద్భుతము శ్రీ వెన్నునిసచ్చరితం బటంచు నె
మనమున నెంచి స్వేశ్వరుని శ్రీ మానితచిత్తచరిత్ర మింకనుఁ
వినఁదగు నన్న వాంఛమెయి శ్రీ పేయవిధంబులఁ జిత్త మెంతయుం
దనుఁ బురికొల్ప వ్యాసముని శ్రీ తల్లజపుత్రుని గాంచి యిట్లనున్. ౪౦ 795
- క. మునివర! జ్ఞానధనా! యింక, వినవలతు నదొక్కకాలవృత్త మపుడె సా
గినయట్లుండుఁ వేఱొకఁ, డనఁదగుకాలమున సాగినట్లెట్లగునో. ౪౦౫ 796
- క. హరికౌమారకదశలో, జరగినచరితంబు బాలసముదాయం బా
హరిపౌగండావస్థను, జరగినయటు తలఁప నెట్లు శ్రీ శిష్యుంబగునో? ౪౧ 797
- చ. గురువర! యోగిచంద్రమ! ముకుందుని సచ్చరితంబు నింక నా
దరమునఁ జెప్పుమా విన ముదంబు జనించెడు నిద్రిచూడ శ్రీ
హరిదగుమాయయే యగు మహాన్యము కాదని తోచెఁ ద్వన్ముఖాం
బురుహగళస్తుకుంద పరిపూతకథామృతముఁ ముదంబునన్. ౪౨౫ 798
- *తే. తనివిదీట నాస్వాదింపఁ శ్రీ దగినవార, మగుటచే డ్మత్రబంధులమయ్యు లొక
మందు మిక్కిలిధన్యుల శ్రీ మైతిమిగద, కాన మరల వచింపుమా శ్రీ కరుణఁబూని.
- మ. అనుచుం బ్రశ్న మొనర్ప యోగిపండుఁడో శ్రీ వ్యాసాత్మజుం డిట్లు శ్రీ
వనజాతేక్షణసంస్తృతిఁ జెలఁగునదృక్తఁ నిజాంగంబు లీ
శునియందే వెలయంగ మానమున సంశోభిల్లుచి త్తంబు పెం
పున నంతర్గతదృష్టినుండి యెటులో శ్రీ పూర్వస్మృతిం గొంచుచున్. ౪౪ 800
- క. తనదృష్టి బహిర్గతముగ, నొనరిచి తత్ప్రశ్నమున మహోత్సవ మలరఁ
జనపతిఁ గని యిట్లనియెఁ, వనజాతుని దివ్యచరిత్ర శ్రీ వర్ణించుతమిన్. ౪౪ 801

ప దు మాఁ డ న య థ్యా య ము.

— శ్రీకృష్ణుండు వనంబున బాలరంగుడి చట్ట లారగించుట. —

- క. వినవయ్యా! భగవద్భు, క్తనికరమున నుత్తముండవు శ్రీ ధన్యుండవు చ
క్కనిప్రశ్నము చేసితి వో, యనఘా! హరికథలు వినియు శ్రీ సందనితృప్తిన్.
- క. పలుమాటులు వానిని గ్రొత్తలుచేయుదు; సాధుజనులు శ్రీ తమవాక్ష్పవణం
బులకుఁ మానసమునకుఁ, జలజేక్షణుకథయే ముక్తిసాధన మనుచున్. ౧ 803
- క. తలఁచుచును సారగ్రా, హులుగాఁ దగి యుండు శ్రీ వారి కొగి హరి సద్దా
ధలు క్రొత్తవియై తోచుట, ఫలముకదా భక్తికీ స్వభావం బదియే. ౧౫ 804

* “వయం ధన్యతమాలాకే గురోఽపి డ్మత్రబంధవః” అనిమూలము.

- క. వనితాలంపటులకుఁ గా,మినివార్తలు క్రొత్తవౌచు శ మించెడుమోహం
బును గల్గుజేయుగతి న,జ్ఞనులకు హరికథలు ముద మొసంగుట యరుదే. ౩0౮
- ఆ. స్నేహవంతుడైన శ శిష్యునకు నదెంత, గుహ్యమైనఁ బ్రీతి శ గురువు లర్థ
మును వచింతు సుమ్ము శ జననాథ! కావున, గోప్యమగు నిదైనఁ శ గోరి చెప్పుదు.
- చ. అవహితమైన చిత్తమున శ నన్నదుదీరితకృష్ణచర్యలన్
శ్రవణసుఖంబుగా వినుము శ సారసనేత్రుఁడు మృత్యువక్తరి
తి వఱలు నయ్యఘాసురుని శ తీవ్రముఖంబుననుండి వత్సపా
లవితతి లేఁగలన్ సుఖ మిలాస్థలిఁ గాంచమరల్చి యంతటన్. 3౪ 807
- క. వారలఁ దోడ్కొని చనియొక, వారిరుహాకరము గాంచి శ వారివిముక్తం
బై రమణమించు పులిసముఁ, గోరికమై జేర్చి వల్కెఁ శ గోమలభణితిన్. ౪ 808
- సీ. ప్రియమిత్రులార! యెంతయు రమ్యమగు సరసిపులిసతలంబును శ గలయఁ గనుఁడు
స్వవిలాసయాగై ర్యకసంపత్తి యలరార మృదులాచ్ఛతరముగ శ మించు నిసుక
కనఁబడుచుండ విశ్చినతమృదువుల కమృనితావుల శ నెమ్మనమ్ము
లట్టె యాకృష్టమ్ము శ లైనఁ బై పయిమూఁగు షట్పదంబులు పఠీసముదయమ్ము
- తే. లొనరఁ జేయరవంబులకొక్కరీతిఁ, బ్రతిరవంబులు గలుగ నశ్వానివలనఁలము.
దటగతమహీరుహమ్ములు నితాంత మొప్పునార! కనఁ దగియున్న దీయవనిత
- క. చాలఁగ మించెను భుక్తికి, వేశయు నాఁకొన్న మనకు శ వేగ భుజింపన్
మేలగు, లేఁగలు నీరముఁ, గ్రోలి సమీపమునఁ దృణముఁగొని యల్లల్లన్. ౬
- క. చరియించుఁగాక యని శ్రీ, హరిచెప్పిన నాలకించి శ యట్లేయని బా
లురు లేఁగలు జల మానఁగ, సురుచిరశాద్వలము గల్గుఁజొడి గదుపులన్. ౬౪
- ఆ. మేయఁ దోలి యందె శ మేలఁగు నట్లొనరించి, పులిసతలమునందుఁ శ బుండరిక
నేత్రచుట్టుజేరి శ నిజశిష్యముల విప్పి, యారగించి రెలమి శ హరిని గూడి. 2
- సీ. ఆవనంబున గోపకార్థకుల్ హరిచుట్టు వలయాకృతులుగాఁగ శ వరుసఁ గూరు
చుండి శ్రీకృష్ణుని శ నుద్యమంబునఁ జూడ నాస క్తిమైఁ దమయాననమ్ము
లాదిక్కునందుండ శ నంభోజకర్ణిక జుట్టువ్యాపించినయట్టి తేకు
లట్టులు చూడంగ శ నానంద మొనఁగూడ నుండిరి; బాలకు శ లొక్కకొండ
- తే. తెలమిఁ బుష్పదళంబుల శ నింకఁగొంద
ఱుట్టెపల్లవములఁ బండుఁటాకులందు
మఱియుఁ జిగురులయందును శ మమత నుట్ల
యందు భూరుహచర్మములందు బూన్కి. ౮౪ 813
- క. పలువిధములుగాఁ దోఁచెడు, శిలలందును నన్నమును బ్రసీద్ధము లౌ కూ
రలులొనగువానిని నిడి, యెలమిన్ భుజియించి రపుడు శ కృష్ణునితోడన్. ౯814

- క. తమతమనూహారవిశేషములను నితరేతరంబు శ సమధికమోదం
బమరం జూపుచు స్వాదు,త్వము నెన్నుచు నవ్వి నవ్వఁ శ దమ రొనరుచుచున్.
- క. హరిఁగూడి బాలురు భుజిం,చిరి; యజ్ఞములందు భక్తిచే నిడుహవోయ్
త్కరమును గుడిచెడు పరమేశ్వరుఁ డాకృష్ణుండు మనుజుబాలకుఁ డగుచున్.
- సీ. బాలకక్రీడలఁ శ దేలుచుఁ గటివస్త్రమున వేణువునుజొన్ని శ యనువు మీఱ
నెడమచంకను జక్క శ శృంగవేత్తములొప్పు వామహస్తంబున శ వర్ణనీయ
మండంబు దీయనిమించిదధ్యన్నంబు కబళంబుగాఁజేసి శ కరము ప్రీతి
నమరించుకొని దాని శ కనుపగునూరుగాయలు వ్రేళ్లనుదున శ వెలయఁబ్రియవ
- తే. యస్య లందఱుఁ దనచుట్టు శ లతీముదమున
నిలువఁగా వారినడుమఁ దానిలిచి పొలిచి
నర్తవాక్కుల వారిని శ నవ్వఁజేయు
చును సురలుచూడఁ జలిదిని శ దినియె నపుడు. ౧౧
- ఉ. భారతవంశమౌక్తికమ! శ బాలకు లత్తటి నచ్యుతాత్మలై
శ్రీరమణీమనోహరుని శ జేరి భుజించుచునుండ వత్సముల్
సారత్పణాభిలాషములఁ శ జయ్యన నొయ్యన నన్వనంబులో
దూరముపోయె నయ్యెడలఁ శ దోచెడు పచ్చికమీఁది మచ్చిక. ౧౨
- తే. చాల దూరముపోయె వత్సములంచు
భయముచేతఁ గలంగు నావత్సపాల
కులను గని భీతిఁ బాపంగఁ శ దలఁచి యిట్లు
వలికె సఖలార! భుజియింపుఁ శ డులికిడక. ౧౩
- క. ఇదెపోయి వత్సములఁ దె,చ్చెద వేగ మరల్చి యిటకుఁ శ జింతల నింక
వదలి సుఖంబుగఁ గుడువుం, డిదెపోయెద నంచుబల్కి శ యేచినపూన్కిన్. ౧౩
- క. కరమున నన్నకబళమున్, ధరియించియె క్రేపులను హేదక కొనితేరన్
బరమేశ్వరుండు విపినాంతరమునకుం జోయి యద్రిదరులం జొదలన్. ౧౩౪
- క. ధరణీధరబిలముల యంతరముల లేఁగలను హరియు శ దా వెదకుచు స
త్వరముగఁ జనియెన్ దనమది, బరికించియు నెఱుంగనట్టిపడువు గనఁబడన్.

— బ్రహ్మ తనమాయచే వత్సబాలును దాచుట. —

- తే. హరియు లేఁగల వెదకంగ శ నరుగుటయును,
బాలు రందుండుటయుఁ గాంచి శ బ్రహ్మ యదియె
యంతరంబుగఁ ధలఁచి తా శ నితకుమును
పయ్యఘాసురు వదనగఃహ్వరమునుండి. ౧౩౫
- క. లీలామాత్రంబుగ నా, బాలకుల వత్సములను శ భగవంతుండు తా

దోలుకొని వచ్చు పెరిగెయి, నోలిం గపటార్భకుడుగనున్నరమేశున్. ౧౪౪
 చ. కనుగొని యింకనున్ హరి యశుండమనోజ్ఞమహత్వముం గనుం
 గొన మది గోరి యభ్రతలగోచరుడై కనినంతకంటె జ
 క్కనియది యెట్టిశక్తియొకొ శ కన్దోనువాడను విస్తయంబు నే
 గనిలిన మున్నె యిప్పుడును శ గాంచెద దాని నటన్న పూన్నితోన్. ౧౪౫ 825

ఆ. వత్సములను గోపబాలకులను దాచె, నితరు లెటుగకుండ శ నెంచొ తా న
 దృశ్యుడయ్యె; హరియు శ నెల్లెడలన్ వత్స, ములను వెదకి యడవిగలయదిరిగి.

చ. పులిసతలంబుఁజేరి సఖపూగము గానక వారిపోకడల్
 దలచుచు నింకనుం దిరిగె శ దద్వనమందలిచోటులన్ ద్వరం
 గలయగఁ జూచె నెచ్చటను శ గానఁగరామిని విశ్వవేత్తయౌ
 జలరుహనాథుఁ డద్ది విధిసర్య యటంచు నెటింగె నాత్మలోన్. ౧౪౬ 827

చ. కమలదళాతుఁ డావులకు శ గాదిలిమిత్రుల మాతృరాజికిన్
 బ్రమదముఁగూర్చ లోడలచి శ బ్రహ్మకు స్వాయతశక్తిఁ జూప నా
 సమయమునందె లేఁగలుగఁ శ జక్కనిబాలురగాఁగ నాత్మ మా
 య మెఱయఁ జేసె రెండుగ నహా యని బ్రహ్మయు విస్తయంపడన్. ౧౪౭. 828

సీ. విశ్వదృశుండయి శ వెలయుశ్రీకృష్ణుండు తా నజుండయ్యు నశత్తరుణమందు
 సర్వస్వరూపతఁ శ జనుఁగాన వత్సములకు గోపబాలకులకును గల్లు
 నాయాయుకుటుచదేశములునాయాప్రమాణములఁజెలంగుహస్తములుకాళ్లు
 మొదలగు నవయవములు బాలకులు పట్టుకొనెడు దండమ్ములుకొమ్ములు మఱి

తే. వేణుదళములు నుట్లును శ వితతములగు
 నాభరణములు వస్త్రమ్ము శ లల్లె శీల
 సుగుణములు నామరూపముల్ శ చొక్కపువయ
 సులు విహారంబులాదిగాఢగలుగు నవియు. ౧౪౮. 829

క. ఇంచుకయేని కొఱంతం, గాంచకయుండంగఁ దాను శ గల్పించి జనుల్
 కాంచినఁ బొరవడనటు గా,వించెన్ సర్వమును బూర్వ శ విధముగ నొప్పన్.

శా. సర్వవిష్ణుమయం జగత్తను సుధీసమోదవాక్యార్థమే
 పర్వం జ ప్లిటు మూర్తి దాల్చి జగతిం శ బ్రత్యక్షమై యంచు శ్రు
 త్యుర్వీత త్వమెఱింగినట్టి జనులే శ యూహింపఁగాఁజాలి యా
 సర్వేశుండు చెలంగెఁబడ్డ జాడు లజ్జం బొందున క్లేతయున్. ౧౪౯ 831

సీ. సర్వాత్మయయి తగుఁపక్రియంతటఁ బ్రయోజకకర్తయైన కృష్ణస్వరూపుఁ
 డై తనరారుచు శ నల్లె ప్రయోజ్యకర్తలగు గోపకుమారకుల తనువుల
 ధరియించియున్నట్టి శ తన్నె కార్యంబులఁ గడఁగి పంచుచుఁ గర్త కారకతను

పులగు క్రేపులరూపములఁ దాల్చియున్నట్టితననె గొబ్బునఁ దోలుకొనుచునాత్మ
లే. విహరణంబులనుఁ బెక్కువిధములుగను
గనఁబఱచుచుంట యద్భుతం శ బనఁగఁ బరఁగె;
నట్లు చని మందఁజేరె నశ్యాదిమూర్తి
యందు వేర్వేఱ లేఁగల శ నర్హరితి. ౨౦

832

- క. కొనిపోయి వానిగృహముల, ననువుగఁ జొప్పించి తానె శ యవ్వానిని గా
చినవాఁడు నగుచు వారలకు నివాసములైన యిండ్లకుం జని తానే. ౨౦ 833
- క. ఏమాత్రం బనుమానం, జే మనసునఁ గల్గకుండ శ నెప్పటియట్లే
యామాధవుండు లేఁగల,తో మందిరమునకుఁ జేరెఁ శ దోరపుశక్తి. ౨౦ 834
- వ. అంత నమ్మందనున్న మందయానలు వేణునినాదంబులు చెవులుపండువులుచేయ
సత్వరంబ లేచి యడవులనుండి తమతమబుడతలు నడి నరు దెంచి రనుసంభ్ర
మంబునఁ గుమారరూపంబులనున్న యమ్మాయామానవకుమారుఁ దమకుమా
రుం గా భావించుచు నాపరబ్రహ్మమునే సుకుమారశరదృవంబును సారించి
యెత్తికొని నిర్భరాలింగనంబున సుఖించుచు గాఢస్నేహంబునలో నిముడక
నిబ్బరంపుగుబ్బలు చేయఁ బ్రవాహంబువలెఁ గాఱ నమృతమువడవున స్వాదు
వులై యాసవంబుచందంబున మత్తుగొలుపునవిమై వెలయునాక్షీరంబులఁ గుడిపి
యుపలాించిరి. రాజేంద్రా! యిట్లు శ్రీకృష్ణుండు తానే యందఱకుం గుమా
రుండై తత్తద్వర్తనంబుల నిరుపమానప్రమోదంబుగల్పించుచుఁ గ్రేపులమే
పుచు సందెప్రాద్ధున నింటి కరుదెంచుచు నుండనాతల్లు లుల్లాసంబునఁ దమతమ
తనయులకు నలుంగువెట్టి జలకమ్ము లాడించి పరిమళచందనవంకంబుఁ బూసి
యలంకరించి రత్నాలకంబు వెట్టి యెంతయు సుపలానింప నలరుచుండె ధేనువులు
తమయంబారవంబులఁ గ్రేపులంబిల్చి దాపునకుఁ బరుగెత్తినచ్చిన లేఁగలు తమ
తమవత్సంబు లనియే తలంచి వానియొడలంతయు నాడుచు నమృతమయపయ
స్సులంజేపి గ్రోలనిచ్చె గోవులకు నత్సరూపుడై గోపికలకుం గుమారరూపుడై
యున్న యావెన్ను నివయి సుపలానించుట మొదలగుమాతృకృత్యంబులు యథా
పూర్వంబులుగ నుండె విశేషించి స్నేహమొక్కుటియే భేదముగానుండె మఱియు
శ్రీకృష్ణునకు వీరు నాతల్లులని వీరికి నేఁగుమారుడ ననుసీమాయానటనము
విశేషించియుండె నంత. ౨౧

835

- ఉ. మందవసించు గోపకులు శ మాధవు నాత్మ సుతాళికంబు నె
న్నం దమిమించఁ జూతురు దినంబును బుత్రులు కృష్ణమూర్తులౌ
టం దగ వారియందును గడంగెడుమోదము నిత్యవృద్ధియై
పొందుగ నొక్కవత్సరముఁ శ బుచ్చగ నొప్పి రతభ్యవేత్తలై. ౨౨

836

మ. వనమందున్ మఱిమందయందు నొకఁడౌ శ వర్షంబు శ్రీకృష్ణుఁ డా
త్తును వత్సంబుల వత్సపాలకులఁగాఁ శ దానే వినిర్పించి కొం
చు నిదే హేతువుగాఁగఁ గేళిసలిపెన్ శ శుంభన్ మహామాయచే
తనె యైదాటుదినంబులే కొఱఁతఁ గాఁ శ దద్వర్షమున్ నిండినన్. ౨౭ 837

మ. ఒకనాఁ డాహరి రాముఁగూడి కుతుకం శ బుత్సాహముం బొంగఁ గా
నకు వత్సంబుల మేపఁగాఁ జనియె నంతన్ బర్వతోత్తుంగశృం
గకఠోరస్థలమందు నొప్పు మృదువౌ శ ఘాసం బొగిన్ మేయుగో
నికరం బత్తఱి మందఁచెంతఁ దృణమున్ శ నెమ్మిం దినం గోరుచున్. ౨౮ 838

క. చరియించు వత్సములనుం, బరికించెను వానిఁజూడ శ వాత్సల్యము ని
ర్భరమాటను దేహములను, స్తరియింపక గోపకులును శ జక్క నిలిపినన్. ౨౯

క. నిలువక పరుగిడు వేగం,బులఁ బదములు నాల్గు రెండువోలెఁ గనఁబడన్
జెలఁగుచు మెడలను మూఁపుర,ముల పంచికడంగి వాలఁముల మోరలనున్. ౩౦ ౮౪

ఆ. పయికినే త్తి మఱియుఁ శ బలుహంకృతులు దగఁ
బొదుగునుండి స్నేహమున స్రవించి
పాలు కాలుచుండఁ శ బథమెంత దుర్గమ
మైన లెక్కగొనక శ యరుగుదెంచె. ౩౦

Ace 4557.

841

సీ. గోవర్ధనాచలకూటమునుండియె దిగివచ్చి వత్సముల్ శ తిరుగుచుండఁ
గనుఁగొని మరల లేఁగల సీనియున్నను బూర్వవత్సములందుఁ శ బొలుచున్నేహ
మున వానియంగంబులను జక్కనాకుచుఁ బాలఁ ద్రావించె గోపకులు వానిఁ
బోవకుండఁగ నాపఁబూనియుఁ దమశ్రమ మప్పు వ్యర్థంబౌట శ నధికలజ్జ

తే. యట్టికోపంబు నీరెండు శ మిట్టిపడఁగ, నడువఁ దగనట్టిమార్గమునన్ శ్రమంబు
నందుచున్ వచ్చి క్రేపులయంతికమున, నున్న తమసుతులం జూచి శ రొక్కమొ

క. త్రపయును గ్రుధయును గష్టము, నపరిమితముగాఁ జెలంగనాబాలుర నగ్రిని.
ట్టిపనికిఁ గొట్టఁగ వచ్చియు, నపుడే వారలను జూడ శ నతిమోదంబున్. ౩౧ ౮౪

క. మనమున జనించి యిముడక, తనయంతన తానె పొంగఁ శ దనయుల నాలిం
గనముల మూర్ధాఘ్రాణము,లను వర్ధిలఁజేసి రో యిలలానాథమణి! ౩౩ 844

క. ఈరిలి గోపకులు గో,వారంబు నవత్యములను శ వత్సంబులఁ బెం
పారెడుముదమునఁ గనుచును,జేరి పరిరంభణంబు శ చేసి. కడంకన్. ౩౩ 845

తే. ఎట్టకేలకు వారి నడవెట్టౌ వదలి, వారినే స్తరియించుచు శ బాష్పవారి
కన్నులను గ్రమ్మి ప్రపహింపఁగా వెడలిరి, ప్రజమునం గల్గు గోపాలవారము

క. గోపికలకు గోవులకును, జూపట్టిన ప్రేమభరము శ సొరిదిఁ బెరుగుటన్ నకు. ౩౪
వే పరికించుచు రాముం, డీపగిదిం బాలువిడిచి శ యిట్లున్న తఱిన్. ౩౪ 847

సీ. ఇంతటిప్రీతి యిట్టిబాలకులపయిఁ బ్రతినిమేషము వృద్ధిఁ శ బరఁగుచున్న
దిద్ది యేమని హేతు శ విందుల కేదని యూహించి తెలియక శ యుల్లమందుఁ
దలపోసె నిట్లు మంగదను దగువారికి నాకును వసుదేవనందనుపయిఁ
ప్రీతియుండుట నై జగమే తలపోయఁగ నఖిలాత్మకుండొట శ నర్హమె యది

తే. యట్లే గోపతనూజులయందుఁ బ్రేమ
మతిశయం బగుచున్నదే శ యద్భుతంబె
యగు నిదియు దీని కేహేతునగునో? మాయ
యిద్దియెచ్చటిదో నాకు శ నెఱుంగరాదు. 3౬

848

క. సుర లొనరించిన మాయయొ, నరమాయయొ లేక యసురనాథస్మృతం బై
పరఁగెడిమాయయొ యివి గా, వరయఁగ నానాభుండైన శ హరిమాయ యగున్.

క. అదిగాకయున్నచో నిట్టిది నాకును మోహ మొలయ శ నెఱుచేయు? నదే
యదిగాదు హరి యొనర్చిన, యదియే యగు ననుచు నెంచి శ యారాముండున్.

క. తనతోడిబాలకుల వత్సనికరమును జ్ఞానదృష్టిసంధించి కనుం
గొని యందలు వైకుంఠం, డనియే యెఱిగెన్ సమర్థుడొట నతండున్. 3౮

సీ. హరిదిక్కు మొగమయియఖిలేశ్వరా! వత్సము లివి మాసీంద్రాంశములని బాల
కులు వీరు దేవాంశములని నేనెఱుంగుదు నింతసుబూర్వమే శ యిప్పు డన్న
నివి మునులేయని శ దివిజులువీరని తోడకయున్నారు శ తోయజాక్ష!
యీరెండువిధముల శ నెఱుంగునట్లుండియు నీవొక్కరుండవే శ యిన్ని యనుచుఁ

తే. గనుగొనుచు నున్నవాడ నిక్కముగ నన్ని
యునగు నీవిట్లు వేర్వేరు శ నుండుటెట్లా
పలుకుమా యన్నవిని యప్పు శ ప్రభువు సంగ
హముగఁదెలిపిన నారాముఁ శ డాత్మ నెఱిగె. 3౯

852

*[చ. సరసిజసూతి స్వీయమగు శ సత్యపదంబున కేగ నచ్చటన్
హరియుఁ జతుర్ముఖుం డగుచు శ నాత్మపదంబున నుండె నాతనిన్
సరసిజసంభవుండె యని శ స్వాంతమునందుఁ దలంచి ద్వాద్ధులుం
జౌరబడ నీకత్రోయఁ ద్రపఁ శ జొప్పడ వే మరలెన్ వృథాత్తుఁ డై.] 853

చ. శతధృతి వత్సబాలకుల శ శక్తిచెలంగఁగ దాచిపోయి వే
గ తిరిగిరా స్వమానమునఁ శ గాల మదయ్యెఁ దృప్తిప్రమాణ మ
ద్భుతముగ మర్త్యమానమునఁ శ బోల గణింపఁగ వర్షమయ్యె న
చ్యుతుండు వయస్యులం గలిసి శ సొంపుగఁ గ్రీడయొనర్చు చుండె దాన్. ౪౦

* “బ్రహ్మసియాతస్సస్థానం తత్రస్థేనహి శౌరిణా, మోహితై ర్హ్వరపాలైశ్చ పరిభూతోన్మ
వర్తత” అనుసధికపాఠమున కిది తెలుగు. ఈశ్లోకము అంద్రాక్షరముద్రితభాగవతమునఁ గానరాదు.

చ. అది గని మానసంబున మహాద్భుత మియ్యది గోకులంబునం
దిదివఱ కెంద ఊర్భకులొ శ యెన్నియె వత్సము లంద అన్ని యీ
యదనున నాదుమాయ యనునట్టి మహాశయనంబునందు నం
బొదలెడు నింతదాక నొకపొలిక లేవఁగ లేదెఱుంగుదున్. ౪౧ 855

శా. వీరెవ్వారలొ యెందు నుందురొ యిటన్ శ వీరుండ నేహేతువో
ప్రారంభంబున నేను మాయగొని యె శ ట్లచ్చోట నుండంగ నే
వారిం జేసితిన్ యిటన్ దగుదు రశవ్వారెండఱో యందఱే
చేరెం గ్రేపులు నన్నియే మఱియు నీ శ శ్రీకృష్ణతో నాడుచున్. ౪౧౫ 856

తే. వత్సరంబయ్యె నే దాచి శ వారు వీరు
గారు క్రేపులునుం గావు శ వారె వీర
లగుదురో కారొ యనుచును శ ధ్యాననిష్ఠఁ
దలచి పరమేష్ఠి చాని సత్యమిది యనుచు. ౪౨౫ 857

క. తెలియంగఁ జాలఁడయ్యెన్, బలుభంగుల వివిధలోకవారము మోహిం
ప లలింజేయు విమోహుని, జలజేతులు విష్ణుమూర్తి శ శతధృతి యిట్టుల్. ౪౩౫

క. మాయామోహితుఁ జేయం, గా యావచ్చక్తిఁ జూపి శ కడకు హరిమహా
మాయామోహితుఁ డయ్యెన్, జేయం జాలండు హరి వశీకృతుగాఁగన్. ౪౪

సీ. అంధకారపురాత్రియందు నీహారంపుఁ
దమసును బగటియందు మిణుగులుపు
రువు ప్రకాశముఁ దమోరుచుల నవ్వానియం
దును గ్రమంబున నడంగునటు లొరుల
మాయలు శ్రీవిష్ణుమాయలోన నడంగుఁ
గాని స్వకృత్యంబు శ గానఁబఱుపఁ
జాలవు చతురాస్యుఁ శ డోలిఁ జూచుచునుండ
వత్సంబు లన్నియు శ బాలకులును

ఆ. దత్తుణంబ నీరదశ్యామతనువులు, గ్రాలుచుండ నాల్లకరము లొప్పుఁ
గాంతులీను పీతకౌశేయవస్త్రంబు, లమర మకుటవరము శ లలరుచుండ. ౪౬

క. కరముల సుదర్శనంబులు, దరగదలును బద్మములు నితాంతము వెలుగఁ
నిరుపమమణికుండలముల, ధరియించి యనర్హహార శ తతు లెదలఁ దగన్. ౪౬౫

క. వనమాలికలొగి మెఱయం, గను శ్రీవత్సప్రభాభి శ కలితాంగదముల్
కనఁబడ శంఖపువట్టువ, తనమునఁ దగురత్న వలయతతి మెఱయంగన్. ౪౭౫

సీ. పదముల నూపురశంక్తియుఁ గటకముల్ రాజిల్లఁ గటినూత్రశరమృతము
భుజితాంగుళీయకశగణము ప్రకాశంప మఱియుననేక రశమృతమభూష.
ణములు రాజిల్ల మనన్తథునీసడించెడు సట్టిరూపంబు లభ్యుదనునందఁ
నమర నాపాదోత్తరమాంగము సకలావయవములన్ భూరిజన్మాద్భుతసుక్తి

ఆ. తాభిరాములైన శ యట్టిభ క్తులు సమ, ద్విందినట్టివియును శ సంచితములు
నవ్యములును నై సభ వ్యోత్తమతులనీ, దశములఁ దగుహారతతులు వర్ణ. ౮౯

క. కనఁబడిరి వారిమోముల, ననూనచంద్రిక హసించునట్టి స్థితము లా
పైను వానిఁ జూడ భ క్తుల, మనోరథంబులను గూర్చు శ మది నెంచి తగన్. ౮౯

ఆ. సత్త్వగుణము దాల్చి శ సర్వంబుఁ బాలింప, నెంచి నట్లు మఱియు శ నెట్లునైన
యాకటాక్షదృష్టు శ లలరించి భ క్తుల, కాంక్షలను సృజించుకరణి తోచు. ౯౦

సీ. ఈరితిఁ జిటునవ్వు శ లేపారఁ గ్రింగంటిచూపులు చెలువార శ శోభిలుచును
గనఁబడి రత్తఱి శ వనజాసనుం డైనతాను మొదలుగాఁగ శ స్తుభముదను
కఁగల చరాచరముగఁ దగుభూతాళి మూర్తిమంతంబయి శ నర్తనముల
గానములను మఱి శ గల్గునానావిధపరకరంబులతోడ శ నుమముచమున

తే. వారి నేవించుచుండె నభంగి నణిమ
మొదలుగాఁ గల్గునైశ్వర్యములు నెనిమిది
మాయలో నగుశ క్తులు శ మఱి మహత్తు
మొదలుగాఁగల్గు నాతత్త్వములు గణింప. ౯౧

866

క. ఇరువదినాలు గటంచుం, బరఁగెడు నవ్వియును వారిఁ శ బర పట్టిం చెన్
గర మరుదుగాఁగ మఱి య, త్తరుణంబున నదృశ్యతమనఁ శ దగియుండంగన్.

సీ. ఊభకం బనఁదగి శ శోభిల్లు కాలంబు పరిణామ హేతువై శ పరగణింప
బడెడుస్వభావంబు శ వాసనోద్బోధక మైనసంస్కారంబు శ నల్లె కిర్క్
హేతువౌ కామంబు శ నెన్నఁ దత్తత్తనుప్రాప్తికం గారణమైనకర్త మహిత
మును గుణంబులు సత్త్వగుణములు పేర్వేలు స్వమహత్త్వ మాపరేశ్వరుని

తే. మహిమమునఁ గుందునొంద విగ్రహము లొప్పు
దాల్చి వారిఁ గొల్పుచునుండె శ దగినరీతి;
వారు మఱియు సత్యజ్ఞానవంతములయి
యతిశయానందములగు దేహములఁ దాల్చి. ౯౨

868

క. ఉపనిషదక్షు లనందగి, యపరిమితభ వార్ణవమ్మునందు మునుఁగ కు
న్న పరమపావనులకు నే, ని పరీక్షింపంగరాని శ నిర్మలమహిమన్. ౯౩ 869

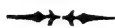
క. అలరుచునుండి ర దెవ్వని, యలఘుతరోత్తేజమునఁ జరచర మెల్లన్
వెలుఁగుచునుండునొ తాదృశ, జలజేక్షణరూపు లగుచు శ సంతోషమునన్.

- ఆ. పరగుచున్న యట్టి బాలకులను గాంచె, వత్సములును వత్సవారపాల
కులను బ్రహ్మమయులజలజాసనుడు చూచి, యింత యనఁగ రానిసంతసమున.
- క. తనదృష్టిని మరలంచుచు, దనయింద్రియదశకము మది ధృతద్వయుఁ జేష్టల్
గనకుండఁగ నలుమోములఁ, గనఁబడు పురదేవత యనఁగ నట నిల్పెన్. ౫౬
- వ. ఇవ్విధంబునఁ దర్కమునకు గోచరంబుగాక యసాధారణం బై మహిమమునం
బరిపూర్ణంబై స్వప్రకాశంబై నిరతిశయసుఖాత్మకంబై బ్రకృత్యతీతంబై ప్రత్య
క్షాదిప్రమాణంబుల గోచరంబుగాక, తద్భిన్నం బొక్కండు లేదని యుపనిష
ద్వాక్యంబులం దెలియంబడుచు ననంతంబునగు శ్రీకృష్ణపర బ్రహ్మంబు నెడ సర
స్వతినాథుండు మోహమొంది తత్స్వరూపలేశానభిజ్ఞుడై యేమియుం దోషక
యపురమార్గమును జూడనైన నశక్తుం డై కలంతపడుచుండ నవ్విధంబెఱింగి
పరమేశ్వరుం డగువాసుదేవుం డాత్మమాయాతిరస్కరణిం దొలఁగించె; హరి
యమ్మాయాతిరస్కరణిం దొలఁగించినంతన విరించి మృతుండు బ్రదికిలేచినచందం
బునఁ దెలసికొని యింద్రియంబులెల్ల బాహ్యార్థవిషయంబులం బరికింప నమర్థంబు
లగుటయు నల్లనల్లనఁ గన్నులు తెఱచి తన్ను నీజగంబును జక్కఁ గనుంగొనియె
తత్త్వణంబ దశదిశలఁ గలయంజూచుచుఁ బెక్కండ్రు జను లుపజీవింప నాధార
భూతంబులుగా నలరుపలు దెఱంగుల వృక్షంబుల నిండి యెల్లయెడలఁ బ్రియం
బావహింపఁజేయం జాలినబృందావనము నెదుటనుండఁ గాంచె మఱియు. ౫౯
- చ. పరమేశుండు వసించియుంట గతలోభక్రొధముఖ్యంబు భీ
కరమయ్యున్ సుఖదంబుగా నలరె నాకాంతార మాకాననాం
తరమందున్ నృమృగాదు లెల్లచుడు నిత్యంబైన వైరంబుతోఁ
దిరుగం జాలినవయ్యు దాని విడి తృప్తిం గల్గి మిత్రంబు లై. ౬౦ 874
- క. ఇతరేతరంబు గూడియె, జతనంబున నుండె దొంటిచందంబున వ
త్సతత్త్వ గోపకుమారక, వితత్త్వ వెదకుచును గోపవేషము వెలయన్. ౬౦౪
- క. తనకరమున దధ్యన్నము, కనఁబడుచుండంగ సాటిగన కద్యయమై
యనుపమ మనంతమును నిం, తనియెఱుంగన్ రానిదియునుగనై యచ్చోటన్. ౬౦
- క. తిరుగుచు మాయానటనా, దరమునఁ దగుకృష్ణరూప ధృతద్భ్రష్టము నా
పరమేష్ఠి కాంచె నేత్రోత్కర మానందాశ్రుబిందుకలితము కాగన్. ౬౧
- క. కనినంతనె తనవాహనమునుండి సత్వరమ డిగ్గి ధూమిపయిని గాం
చనదండమట్లు గాత్రంబును దగులఁగ వైచి నాల్గముకుటాగ్రములున్. ౬౧౪
- చ. హరిపదపంకజాతముల ధృత నల్లనఁ దాఁక నమస్కరించి పైఁ
బరఁగు ముదశ్రుబిందుసమవాయముచే నభిషేకకార్యమున్
జరపె; రమాధినాథుపదసారసయుగ్మము మీఁద నెంతో యా
దరమున శీర్షపంక్తినిడి ధృతద్భ్రష్ట మఱి లేచునంతలో. ౬౨ 879

క. మరలంబడు మఱిలేచును, ద్వారపడి పడు మరలమరలఁ శ దన్తహిమంబున్
స్థరియించును స్థరియించుచు, మరలం దత్పదయుగమున శ మస్తకములిడున్. ౬౩

క. మెలమెల్ల లేచి నయనంబులఁ జక్కంగఁ దుడుచుకొని ప్రభున్ శ్రీకృష్ణున్
దులసీదామవిభూషణు, జలజాతుని నట్టెచూచి శ సాధువినీతిన్. ౬౩౪ 881

తే. కంధరము వంచి చేమోడ్పు శ కడలుకొనఁగఁ
దనువుకంపింప భక్తి గగ్గదికఁ దగిన
పలుకులొప్పుగ స్తుతియించె శ బరమనిష్ఠ
శారదాప్రాణనాథుఁడు శ శౌరిఁ గనుచు. ౬౪ 882

ప దు నా ల్ల వ య థా య ము.

❖ బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణని స్తుతించుట. ❖

చ. విసుతికే బాత్రభూతుండగు శ పిష్ణువ వీవె పరాత్పరా! లన
ద్ధనసమదేహ మెంతయును శ గ్రాలఁ దటిత్సమవస్త్రధారణం
బనుపమరీతి నొప్పు రుచిశరామలకుండలముల్ కలపయు
క్షిని గురిజల్ ముఖంబునకుఁ శ గేవలనూత్నరూచి దనర్చుగన్. 883

ఉ. కాననపుష్పహారములు శ కంఠతలంబున నొప్పుచుండఁగా
నూనిన ప్రీతి హస్తమున శ నోదనమున్ దధిఁజేర్చి ముద్దగాఁ
బూనికఁ జేసి పట్టుకొని శ బుట్టుటకొమ్మును బెత్తెమున్ మృదు
స్వానము చేయువేణువును శ జక్కని భూషణంబియ్యె తగసి. ౧ 884

క. మృదుపదసరసిజయుగ్మంబు దగ్గఁ గోపాలంబుజపుత్తుండవు గాఁ
బొదలెడు పరమేశ్వరునకు, సదయునకున్ సీకు నతులు శ సల్పుదు భక్తిన్. ౧

సీ. దేవదేవా! కృపాధీనుండవౌట నాయందలికృపచేత శ నాత్మయందుఁ బ్రయఁ
బొదలు నిచ్చాయోగమున గ్రహించిన యీరూపముమహత్త్వమేను దె
జాలను బరిశుద్ధసత్త్వాత్మకమయి యాత్మసుఖానుభవరూపమహిమ వెలయు
నట్టి నీరూపమాహత్త్వంబు చిత్తనిగ్రహము గల్గినమహా శ మహిములకును

ఆ. దెలియఁ దరముగామి శ పలుకంగవలయునే, యేను బ్రహ్మనయ్య శ నించుకేని
యంతరింద్రియ మగునట్టి మనస్సుచే, దెలిసికొనఁగఁ జాల శ కలసినాడ. ౨

క. జ్ఞానానందమయం బగు, నీనిర్మలరూప మిట్టి శ నియతిఁ గనునటం
చూనినశ్రద్ధ నెటుంగం, గా నెటుశక్యంబొ యెటుగఁ శ గాఁ జాల విభూ! ౨

క. జ్ఞానసమార్జన మపు డి,తే నాయాసంబు నొందకే తమతమవౌ
స్థానములందె వసించుచు, మానిషసంకీర్తితము ప్రమదదానము నై. ౨౪ 888

క. తనరారు భవచ్ఛరితంబును గాయికవాచికములఁ శ బొలుచుప్రయత్నం

- బున మానసికవ్యాపృతి, దనివారంగఁ బూజచేయఁ ॥ దగువారలకుఁ. ౨౪ 889
- క. జితుండవె యగుదువు దేవా! మతిఁ దలఁచు ద్రి లోకములను ॥ మఱి యెవ్వరికే
జితుండవుగా వెట్లును నిను, గతిగాఁ దలచిననె లొంగదగలవు మహాత్మా! 3
- చ. అనుపమతేజ మూని తగునట్టి హరి! స్థిరమైన శ్రేయ మీ
యను దగియున్న నీవయి నిరంతర మొప్పెడు భక్తియందు నె
మ్మనమును నిల్పకే మనుజుమండల మొక్కట జ్ఞానలబ్ధికై
యనుదినముఁ బ్రయత్నపడు ॥ నారయ నయ్యది నిష్ఫలంబెయ్యా. 3౪ 891
- ఆ. ఆప్రయత్న మెల్ల ॥ నపగతబీజమా, ధాన్య మెంతపట్టుదలను దంచి
నను బ్రయాస మొకఁడెకను నల్ల భక్తిని, వదలి రిత్తశ్రమము ॥ వడుదు రెపుడు.
- క. కనుక భక్తిని దుచ్చుము, గను దలఁపక జ్ఞానలాభకార్యంబున దా
నిని దోడుగాఁగఁ గైకొన, ననువుపడుక జ్ఞాన మిదియె ॥ యమలపథంబొ. ౪
- మ. మును లోకంబున నిందు యోగమహిమంబుం గల్గుమాసింద్రు లొ
య్యన యోగంబుల జ్ఞానముం గనియు నీయంప్రిద్యయంబందఁ దా
రొనరం జేసినయెల్లకర్తముల బాశగొప్పంగ నర్పించి దా
ననె లబ్ధంబగు త్వత్కథాశ్రుతియు దానంగల్గు సద్భక్తిచే. ౪౪ 894
- ఆ. విశ్వరూపకమయి ॥ వెలయునీయాత్మను, జక్క నెఱిగి సులభసరణి సుఖము
గాఁగఁ బరమగతిని ॥ గడుజవంబునఁ గాంచి, యున్న వారు నిర్జ్వరోత్తమేశ. ౫
- సీ. శ్రీమనోహర! యపరిచ్ఛిన్న రూప! నిర్గుణుండవై తగిన నీరంగల మహిమ
మది చూడ నిర్విషయంబు నీరూపంబు వికృతిశూన్యముగాఁగవెలయుఁ గానఁ
బ్రత్యాహతేంద్రియపటలంబు గలవారికిని గోచరంబుగాఁ ॥ దనుట నిజమె
యగుఁజుమ్ము మఱియు నాశ్చర్యకారమైన యంతఃకరణం బెట్టి ॥ తరుణమందు
నమరు సాక్షాత్కార ॥ మద్దాన నాత్మప్రకాశాత్మకంబుగాఁగ నెఱుంగఁదగుఁ
గనుక సామాన్యులకు నెఱుంగఁ దగకుండు నత్యంతనిపుణు లై ॥ నట్టివారు
భూపరాగంబుల ॥ వోమంబునం గలమంచుకణంబుల ॥ మఱియు దివిని
గననగు నక్షత్రగణముఖములయిన కిరణవత్పరమాణుపరికరముల
- తే. నైన బహుకాలమునకు మహాప్రయత్నమునను లెక్కింపఁగల్గుదురనిన ననంగ
వచ్చుఁగాని యీవిశ్వంబుఁ ॥ బాలనంబు, చేయఁ గల్యాణసుగుణారాజిని జెలంగి.
- క. అవతారమొంది యిట్టులు, ప్రవరతనూధారివగుచు ॥ భాసిల్లెడు నీ
దువిమలగుణము లవిన్నియ, యవునని సాధారణముగ ॥ నైనగణింపక. ౬ 897
- క. అలవియె కాదని వేఱుగఁ, బలుకఁగవలెనే తలంప ॥ భవదమలగుణం
బుల లెక్కింపంగల మని, తలపోయక శక్యమె యనితలఁచి విసీతిన్. ౭ 898
- క. ఆవిలమతి వేఱొండే, భావింపగ మాని నీదుభవ్యకరుణయే

- యేవేశఁ గల్గునో యని, యావేశకుఁ గాచియుండి యతిశయభక్తిన్. 24 899
- తే. వాఙ్మనఃకాయములఁ జేయునావ్యాప్తులును, నిన్నై పూజించుచున్ బ్రాగ్భాగనికృత
ఫలము నొందునానక్తిని య బాఱఁదోలి, సంభవించినదానిని య సంతసమున. [కర్త
- క. హరిదయ యని పొందుచు నీ, ధరణిన్ బీవించునతఁడు య తా ముక్తిపదం
బు రహిం బొందఁగ నర్హుఁడు, పరమేశా! యగును పేటకుపథమున నగునే? ౮
- సీ. జగదీశ! నాదుదౌర్బల్యంబుఁ జూడు మామూలంతులకు మాయినై చెలఁగుచుఁ
బరమాత్మనై మఱి య పరిమాణరహితమై నట్టివై భవమున య నలరుచుండు
టను ననంతం డనఁగను ఖ్యాతినొందుచు నుడుగు నున్న నీయందు నాదు
తుచ్ఛమాయను బన్నితోఁచునట్లుగ వై భవముజూఁచు బూనినవాడ; నీదు
- ఆ. సన్నిధానమందు య శక్తిగల్గినయట్టు, లట్లుచేయఁబూన య నెంతవాడ
నన్నివెడలుజ్ఞుల య లగ్నిముదట నెంత? నే నకించుండ య నీదు దఱిని. ౯ 902
- క. నేను రజోగుణజన్మండఁ, గాన జగత్కర్త ననెను య గర్వాంధ్యమునన్
గాననికన్నుల పేటుగ, నేనొక్కప్రభుండ ననెనునట్టి తెలియమిన్. ౯౪ 903
- ఆ. దురభిమాన మూని య తోచినయటు కార్యముల నొనర్పు నన్నుఁగలుపహరణ
నీదు నేవకునిగ య నెఱిఁగించి కరుణార్ద్ర, దృష్టిఁ గాంచి పైపు య మీశ! యిపుడు.
- క. నాతప్పులఁ దలపోయకు, మోతండ్రి! యనుచు పేడి య యుప్పొంగెడు న
య్యాతతభక్తివశంబున, నీతిటున మఱియుఁ బలికె య నింపుగులుకఁగన్. ౧౦
- సీ. బ్రహ్మాండరూపవిగ్రహముగల్గిన నీవు నీశ్వరుండవె యందుఁపేమొ దేనఁ
ప్రకృతియును మహత్తు య పరఁగు నహంకార మాకాశవాచుహుతాశనజల
భూములు ననునిష్ఠి య పారిబొరి నానరణములుగాఁగల్గు నందఁ మనుషుటము
నం దేమిజేనలయంత దేహముగల నేనేడ? యిట్టిగఁగింపరాని
- తే. యండముల పెని రోమహాపాళియందుఁ
దిరుగుచుండు గవాక్షసుషిరములందుఁ
దిరుగుపరమాణువులువోలెఁ య బరిమితయను
నదియె లేకుండు నీదుమహాత్మ్య మేడ? ౧౧ 906
- చ. ఉదరమునందు నున్న శిశు య వొక్కతఱిం దనకాలఁ దన్నన
యద్ది యొకతప్పుగా జనని య యాత్మఁ దలంచునె? యున్న దంచులే
నిది యనులోకవా ర్తలకు య నెన్నఁగ గోచరమాచు స్థూల మీ
యది యని సూక్ష్మ విద్దియనునట్టి జగద్వ్యవహారపాత్ర మై. ౧౧౪ 907
- తే. కార్యకారణములను లోకప్రవృత్తి, చేత నెన్నంగబడు వస్తుజాత మెదియు
నీదుకుఱికి లోపల య నెగడుఁ గాని, వెలుపల నదొక్కటై ననుగలదె దేవ. ౧౨
- క. కనుకన్ నీకుఱిస్థుండ, నని నాయుయాగసంబు య నతిశయకరుణా
గని పైరింపు మధోక్షజ, వనజాక్ష! ప్రళయమగు నననసంబందున్. ౧౨ 909

- క. వనధిజలంబులు జగముల, నెనసినపూనికఁ జెలంగి యేమాత్రం బై
నను నిల్కడ లేకుండఁగ, నొనరిచి యొండొంటితోడఁగొనిఁ గూడంగన్. ౧౨౫
- తే. ఆమహాజలమందు నారాయణుని యుదరపు నాభినాళంబున యథాత పుట్టి
ననెడు వ్యవహారమది మిథ్యయగునె? సత్య, మగును నీవలననే జన్మమందినాడ.
- క. నారాయణసూనుడవే, యారయ నీవౌదు వేమి యగు నా కనుచుం
శ్రీరమణా! ప్రశ్నింతువా, నారాయణుఁ డనఁగ నీ వనఁగ నొక్కటియే. ౧౩
- సీ. సకలదేహప్రవర్తకుడవు కావున నారాయణుం డనునామ మయ్యె
నారమునకు నయనమ్ము నీవలననే కలుగుటంజేసి యాశ్చర్య యదియయ్యె
నఖిలలోకములకు య సాక్షివి గావున నట్టి నామము నీకు య నయ్యె; నరుని
వలనఁ బుట్టిన యిరువది నాల్గితత్త్వముల్ జలములు నారసంజ్ఞఁ దగు నవ్వీ
- ఆ. యయనములుగ నగుట య నయ్యె నారాయణా
హ్వయ మటంచుఁ గొంద య అందు రద్ది
నీదుమూర్తిదైన య భేదంబున సమన్వ
యించు నఖిలజగదధీశ! విష్ణు. ౧౩౪ 913
- క. కన నవరిచ్చిన్నం బై, తనరాఁచెడు నీదుదివ్యతనువునకు జలా
దినియతము పరిచ్ఛేదం, బును నగునీకల్పనంబు య పోలఁ దలంపన్. ౧౩౫ 914
- క. నీమాయాయోగంబున, నే మహిఁ జెల్లెడిని సత్యమే యది దేవా!
భూమానందుడవు జగ, త్స్వామివి నీవౌట సర్వతనువులు నీవౌ. ౧౪ 915
- సీ. జగదాశ్రయం బనఁజాలు భవద్యపు వదిసత్యమగునేని యాదినాకుఁ
గనఁబడకుండఁగఁ య గారణంబేమొకో కమలనాళైకమార్గమున నేను
జలముల శోధించి యలనీదురూపంబుఁ గానక మగిడి స్వస్థానమునకు
నరుదెంచి తపము మహత్తరనియమంబునను జేసి తపుడె నాకును గనఁబడె
- ఆ. గనుక నీదుదేహమునకు దేశవిశేషమున విభాగము తగు య ననుట కల్ల;
మాయఁ దగులకుండఁగమమ్ముఁ బ్రోచెడుదేవ, యీశరీరముననెయ్యెసఁగఁ దలంచి.
- క. అవతార మొందితివి దేవవరా! యీతరుణమందె య బయట స్ఫుటముగా
నవగతమగు నీజగమున్, భవదుదరములోన నున్నభంగి జననీకన్. ౧౩౬ 917
- క. కనఁబడుచుచు మాయావిలసనముం బ్రకటించితివి విశాలమహత్వం
బునఁ దగు నారాయణుడవు, గనుక గీర్తిపంగబడెడు య ఘనుడవు నీవే. ౧౬
- క. మనయిరువురతో వెలుపలఁ, గనఁబడుచున్నట్టి యీజగంబెల్లను గు
ఱిని గనఁబడుచున్న దిదే, మనవచ్చును? నీదుమాయయగు నిది యెల్లన్. ౧౭
- తే. ఒకయశోదకె కాదు నా య కొగిని గానఁ
బఱచియున్నాడె వెట్లనఁ య బ్రథమమందు
శాంభావ—15

నొక్కరుడవుగఁ దోచితి శ వక్కజముగ
వత్సముల బాలురను నేను శ బాలిశతను. ౧౭

920

క. ధరణీధరగహ్వరములఁ, బరికింపఁగ రాకయుండ శ బంధురశక్తి
బరమేశ! దాచితిని ద, త్తరుణంబున బాలవత్సరసువు లలరఁగన్. ౧౭౪ 921

నీ. పెక్కండుగాఁ దోచి శ యెక్కుడుశక్తిచే నగపడితివి మఱి శ యంతెకాక
బాలురందఱు చతురర్పాహువులం దగునట్లు లొప్పితిని నే శ నఖిలలోక
ములు నుపాసించితి శ నెలమి నోదేవేశ! యీవిధ మెల్లను శ భావమందు
దలపోసిచూడ నశ్వైవ్రపరబ్రహ్మ మగుదు వీవే యనునట్టి నిశ్చ

తే. యంబుగలుగకయుండునే శ యంబుజాతు!, నీస్వరూప మిట్టిదియనినెఱి నెఱుంగఁ
దగనివారికిఁ బ్రకృతిసంస్థితఁ గనఁబడు, నట్లు లోనరిచి యొకవిలాసార్థ మీవు.

క. అమరఁగ నాత్మస్వాతంత్ర్యమునకా సీమాయ స్పష్ట శ మగునట్లుగఁ జూ
పి మఱియు సృష్టికే నే నని, కమలాక్షా! పాలన మనుకార్యంబునకున్. ౧౯ 923

*క. హరి నగునీవని లోకో, త్కరమును లయ మందఁజేయఁగఁ ద్ర్యంబకుఁ డా
హరుఁ డనియు మూర్తిభేదము, లరహిం దోఁడంగఁజేయునట్లుణమిదియా. ౧౯౪

చ. సురమునిమర్త్యులందుఁ గడు శ శోభిలుచూపము లెత్తి నిర్జరే
శ్వరుఁడుగ భార్గవుండుగను శ జానకిభర్తగ నొప్పుచుకా బరే
శ్వర! పశుపక్షిజీవనభవంబుల జన్మము లొందు లెల్ల భీ
కరులగు దుష్టులం బొలియఁ శ గా నుజనుల్ సుఖవృత్తి నుండఁగా. ౨౦ 925

చ. ఇతరులు చేయఁ జాలరని శ యెంచియె యప్పనిఁ జేయఁబూని త
చ్యుత! యని స్పష్టమా; మహిమ శ మొప్పెడు నోభగవంతు! యోపరా
త్మ! తను విదంచు నేరికిని శ దధ్య మెఱుంగఁ దరంబుగాని య
ప్రతిమసురూప! యోగతతిపాలక! నీయవతారలీలలన్. ౨౦౪ 926

చ. మనుజుఁ డెవండు లోకముల శ మాధవుఁ డిచ్చట నిట్టి కార్యముల్
పొనరిచె నంచుఁగాని యిటు శ పూని యొనర్చె నటంచుఁగాని యి
ట్లనువుగఁ జేసె యత్నముల శ నంచునుగాని మఱిన్ని కార్యముల్
ఘనత నొనర్చెఁ జూడుఁ డనికాని యెఱుంగునొ యేనెఱుంగఁజూ. ౨౧ 927

క. తలపోయ నీదుమాయా, విలసన మాత్రేచ్ఛరీలి శ వెలయుట దేవా
కలకాలము క్రీడింతువు, జలజాయతనేత్ర మాని శ జననుతిపాత్ర. ౨౧ 928

నీ. అట్లుగావున నసత్యస్వరూపంబయి స్వప్న తుల్యంబయి శ సంతతము ని
రస్తమైనట్టి యాప్రతిభాసము తగంగ బహుశదుఃఖాకృతిఁ శ బరఁగు నీజ

* “సృష్టావిహారం జగతోవిధాన ఇవత్వమేషాంత ఇవప్రినేత్ర” అని మూలము. “జగత
స్సృష్టావిహారవ్రహ్మేవ. విధానేపాలనేత్యమివ అంతేప్రళయే ప్రినేత్ర ఇవ” అని వ్యాఖ్య.

గం బెల్ల నిత్యసుఖమయబోధాత్మక డనంతుఁ డనంగ సంశతతము కీర్తిఁ [ను
గ నెడు నీయందె విఖ్యాతమాయాయోగమునఁ బుట్టుకను లయంబును గనుచు
తే. సత్యమైనట్లు చేతనశాలియైన, పగిది దోచుచునున్నది కి పలుకులేల?

నీ వొకండవె సత్యమై క నెగడి యాత్మ, శబ్దవాచ్యుండవై సుయశమునఁ దనరి.

క. మును పెప్పటినుండియొ యుండును గావునఁ బురుషుఁ డనఁ గగడుంజెలఁగుచు నూ
తనునివలె బ్రాతయయ్యును, గనఁబడుచుఁ బురాణనామకలన నెఁగుచున్.

సీ. జ్ఞానసంకోచము క మాని స్వయంబోధితి యనఁబరఁగుచు మఱియును సనంతుఁ
డనఁగ భాసిల్లి యీయఖిలంబునకుఁ గారణంబౌట నాద్యుఁ డనంగ నొప్పి
శాశ్వతుఁ డగుటచేఁ క జక్కని నిత్యశబ్దముగల్గి నాశస్వభావ మెడలి
యక్షరం డనుఖ్యాతి క నందుచు విపరిణామరహితుఁ డవగుచు క మహిమ మొందు

తే. కారణమున నజస్రసుఖప్రసిద్ధ, నామ మలర నిరంజననామధేయ డ్రపు నయి.
మొప్పఁగాఁ బూర్ణుఁ డవగుచు క నొప్పి యద్యయిండు వగుచు నుపాధిముక్తుం

వ. అమృతుండనీయుఁ బ్రఖ్యాతినొంది యున్ననిన్నుఁ బ్రత్యగాత్మస్వరూపమున
గురు వనెడుసూర్యునివలన లభించిన జ్ఞాననేత్రంబునఁ దెలిసికొనువారు సంసార
రూపాన్తరాగరంబును దరింపఁ జాలుదురు ఆత్మస్వరూపు నాత్మస్వరూపునిగా
నెఱుంగనివారల కాయజ్ఞానము సాంద్రంబుగాఁ జీకటివలె నుండుఁగావున
నీజగంబు రజ్జుసర్పభ్రమంబు చందంబునం దోచు జ్ఞాననేత్రవిరాజితుం డారజ్జు
సర్పభ్రమంబు నొందక దాని నిరసించి సత్యస్వరూపం బిట్టిదని యెఱుంగం జాలి
యుండు మఱియు. ౨౫

932

క. భవబంధమోక్షము లనం, గవఱలు నీరెండు నరయఁ క గా సత్యతకు
సువిమలవిజ్ఞానత కో, యవనీశా! వేలుగామి క నాత్మ నెఱుఁగుమా. ౨౫ 933

సీ. నిత్యప్రకాశుండై క నెగడుభాస్కరునకుఁ దేజంబు గల్పింపఁ క దేజ మార్పఁ
గలుగు నహారాత్రములు వేలుదృష్టిచేఁ గనఁబడినను వస్తుగతిని నరయ
నట్టివి కాని యట్లరయ నఖండానుభవరూపుడవు నిత్యపావనుడవు
నైన నీయందు నోయఖిలేశ! వాస్తవంబులు గావు కనుక నే క భూరిభయద

తే. మైన సంసారబంధము క దానివలన, ముక్తియును జక్కఁ బరికింపఁ క బొలుచు లోక
దృష్టి గమ్యంబులే కానికయితరము లేటు, కావు జ్ఞానస్వరూప యగమ్యమహిమ.

వ. ఆత్మయందు దేహదీభావనయు దేహదులయం దాత్మాధ్యాసమును గల్పించుకొని
పరమాత్మ యెందోవెలుపలనుండునని వెదకుచుందురు. కట్టా! యిట్టి యజ్ఞలగు
మానవుల యజ్ఞానము నేమని యూహింపవలయు. ఈయన్వేషణంబుం దలంప
నంతర్మప్తపదార్థమును బహిర్భాగమున వెదకుచందంబున నున్నదికదా. చిజ్జ
డాత్మకందైన దేహమునందే జడపదార్థముం బరిహరించి పెద్దలు చిదాత్మకుండ
వగు నిన్నుఁదలంతురు. వాస్తవముగా రజ్జు వొక్కచోఁబడియుండ దాని

గాంచి యజ్ఞాడు సర్పమనితలంచి భయంఁడ యయ్యదిభుజగముకాదు రజ్జువని
నిశ్చయించుకొను సంతదనుక దానిని రజ్జువుగా నెఱుంగంజాలని యట్లు నజ్ఞా
నాధ్యస్తంబగు జడాత్మభావంబును దొలగింపక యాత్మజ్ఞానంబును వాడు
పొందఁ జాలడు. ౨౮ 935

క. పరమార్థరూప మది యిక్కరణిన్ జ్ఞానైకసాధ్యతకం బయినను శ్రీ
పరమేశ! నీదుపావన, చరణసరోజాత సుప్రసాదలనమునున్. ౨౯ 936

చ. అనుపమయోగదివ్యఫల శ మందనియాతఁ డదెంతకాల మిం
తనివచ్చింపరాని విధి శ యాత్మను దాఁ దలపోసియైన శ్రు
త్యనుమితమై యపారమయి శ యత్యమలంబును దానకంబునై
కనఁబడు తత్త్వముం దెలియఁ శ గాఁ గలఁడే పరమేశ! శ్రీహరి! ౩౦ 937

క. కావున! శ్రీగోపాలా!, యీవపువుననేని పశువు శ లింక నవేహ
యావర్షములందే భవ, మేవిధి నాకైన నందఁ నే నమలమతిన్. ౩౧ 938

*అ. నీదుభక్తవిధి శ నే నొక్కరుండనై, భవదుపారచరణ శ వల్లనంబు
గొలువఁ గల్గునట్టి శ యలఘుమహాభాగ్య, మొందఁ గోరువాఁడ శ నోమహాత్మ!

నీ. పరమేశ్వరా! క్రతుశత్రురములెవ్వనిచ్చుష్టిజేయఁజాలకయుండఁనోయనంగుఁ
డవగు నానివే వ్రతస్సవితతిరూపము సంది గోవులకును శ నర్భకతను
దనరి గోపికలకు శ స్తన్యామృతముఁ గ్రోల ప్రసదంబుఁ గల్గించి శ పరగితి వటు
గావున గోగోపికలు తలపోయఁగ నతిధన్య లతిధన్య శ తార! భువిని

తే. నందగోపునిదౌ మందఁయందు నున్న, వారిభాగ్యం బదెట్టిదో శ భాగ్య మనఁగ
నద్దియే యకార! వర్ణింప శ నలవిగాదు, పూర్ణతముండు సనాతనపురుషుఁ డజ్ఞాడు.

క. పరమానందాత్మకుండును, బరిపూర్ణబ్రహ్మము నగు శ వద్మాడుండు తా
సురుచిర మిత్రుం డయ్యెను, బరికింపఁగ దాని మించుభాగ్యము కలదే. 3౨ 941

క. వారల భాగ్యమహాత్మ్యం, బారయ శక్యంబుగామి శ నద్దానివిధం
జేరితివర్ణ్యమగు నో, సారసపత్రాక్ష! జ్ఞానజడునకు నాకున్. 3౩ 942

క. వినవయ్య! యహంకారంబునకు నధిష్ఠాత యగుచుఁ శ బొలుచుశివుండున్
మనసునకుఁ బుద్ధిచిత్తాదినిఖిల తనుభాగములకు శ దేవత లగుచున్. 3౪ 943

తే. పొలుచు చంద్రాదులైన మేఘము తలపోయఁ
గను బదునొకండుగ గణింపఁ శ గాఁ జతుర్థ
శతఁ దగినదేవతలము నీ శ చరణసరసి

1జాత మధ్వమృతాసన శ మాతతముగ. 35

944

* “భవజ్ఞానానాం భూత్వానిషేవేతవపాదపల్లవమ్” అని మూలము. 1 “అంఘ్రుదజమధ్వమృతా
సపంతే” అని మూలము. “అంఘ్రీనివక్షసజేహరిజేతయోర్నధుమకరందః తదేవామృతంస్వాదులసవం
కుర్ద్దీప్తమ్” అని వ్యాఖ్య.

- క. వనజాక్షా! యొకయింద్రియమును బాత్రముగా గ్రహించి ఓ భూరితరస్రీ
తిని బ్రత్యేకము పలుములు, మనసారంగఁ గ్రోలుదుము క్రమంబున నహహ! 33
- క. ఘనతరభాగ్యం బిదియే, యనవచ్చును నిట్లు లొక్క ఓ టగు నింద్రియపా
లనమున నొప్పెడు మత్ప్రభృతినిర్జరులు సంతతంబు ఓ దేవాధీశా! 33 946
- ఆ. భవదనూనకీర్తి ఓ పరిమళసౌందర్యముఖములను మనఃప్రమోద మొప్పు
చిత్త మూని సుంత ఓ నేవించినను గృతార్థులముగా సతంబు ఓ తలఁతుము కద.
- క. సతతము సర్వేంద్రియముల, వితతప్రమదం బదెంతో ఓ వెలయ భవచ్ఛ్రీ
హితపదసరసిజనేవా, కృతి నమరెడు వారిమహిమ ఓ మెన్నఁ దరంజే. 33 948
- తే. ఇంతయని దానివర్ణింప ఓ నేరికేని, తరమె? యాభాగ్యమెట్లు చేకురు నటన్న
నీజగంబున నందును ఓ నీవనమున, గోకులం బనుపావనాక్షోణియందు. 33 949
- మ: శ్రుతిసంఘాతము లింతదాఁక మిగులకా ఓ శోధించి యెవ్వని స
త్కృతిపాత్రంబును బాదరేణువు రవంశేఁ గాన లేకుండు నా
శ్రితచింతామణి నా ముకుందు నిను నే ఓ చింతించి సర్వస్వ మీ
వె తగక సంతత మంచు నమ్మి జతనం ఓ జేదే భవత్ప్రీతికై. 3౪ 950
- క. ఒనరించుగోపకుల యం,దునొకని యమలాంఘ్రిరజము ఓ తోరపుభక్తిం
గనఁజేయుదాని బొందెడు, మనుజభవం జేదియేని ఓ మహి బొందినచోక. 3౪
- తే. గోపకులభాగ్యమహిమంబు ఓ కొఱఁతపడక
కల్లు భాగ్యాతిశయ మనఁగ నదె యగు
మనమునం గృత్రమముఁబూని ఓ నిను వధింపఁ
గోరి సజ్జనవేషముఁ ఓ గోర్కిఁ దాల్చి. 3౪ 952
- క. చను దెంచిన రక్కసి పూ,తనయే బకముఖ్యులైన ఓ తనవారలతో
నినుఁ బొందె సాధువేషం,బునకే యంతటిఫలంబుఁ ఓ బొందెంగాదే. 3౪ 953
- చ. ధనములు గేహముల్ సుతవిశ్వాససుహృత్తనువుల్ ప్రియంబులై
తనరెడు ప్రాణముల్ మఱి యుదారతరాశయముల్ విశేష మే
మని గణియింపఁగాఁ దగున ఓ వన్నియుఁ ద్వచ్చరణార్పితంబులై
చనునటు చేసి యుండు గుణశాలురు గోకులవాసు లద్దిరా! 3౪ 954
- ఉ. ఎంతటిపుణ్యవంతులొ మఱతెట్టిఫలంబును బొంద నర్హులొ
స్వాంతమునం దలంపఁగను ఓ జాలను సర్వఫలప్రదుండవై
యింతనరాని శక్తిదగు ఓ నీవె సమక్షమునందు నుండు వి
ట్టింతటి పుణ్యమిచ్చితి విశేషమి యొసంగఁగ నుందువోహరి! 3౫ 955
- క. అది యిట్టిదగుచుఁ జెప్పం,గఁ దరము గాకున్నయది జగత్ప్రియబంధూ!
యెదిదాక జనులు నీయం, దొదవనిభక్తి గలయట్టులందురొ తలఁపక. 3౫

- ఆ. అంతదనుక వారల వగురాగాదులు, నైనతుల్యము లగుభక్తిష్టములును
గమలవత్త్ర నేత్ర! కారాగృహంబులౌ, మోహ మంఘ్రినిగళమునగు జమ్ము. 3౬
- క. నీసంబంధము గల్గిన, నోసారసనయన! యవ్వోయున్ మాయ మగున్
నీసంశ్రయమున నబ్బని, యేసమధికఫలము గలదొ ఓ యెటుంగంజాలన్. 3౬౪
- తే. సీప్ర సాదంబు నొందిననృవితతికిని, గలుగఁజేయ నానందనికాయ మెలమి
నిష్ప్రపంచుండవయ్యునునీప్ర. మాయఁ, బూని లోకవిడంబనముగఁ జరింతు.
- క. పరమేశ్వర! నీత త్వం, బరయఁగ దుర్జ్జ్వయమె యగు ఓ నైన నెటుంగం
దరమగు మే మెఱిగితి మని, యురుమతులౌ కొంద ఁనుదురూహతనరఁగన్.
- క. తెలియుదురుగాక వారలు, తెలిసికొనంజాల నేను ఓ దెలిపద సత్యం
బలఘమహత్త్వము నీయది, ఖలహరణా! నామదికిని ఓ గాయంబునకున్. 3౭౪
- క. వాక్కునకు గోచరింప ద, దెక్కరణి నటంచు నాదుఃపృథయ మెటుంగుఁ జు
మిక్తైవడి నన నేటికి, మ్రొక్కెద నాకేమి యెటుంగఁజోల దటంచున్. 3౮
- సీ. శ్రీహరి! పరమేశ ఓ నేవకాభీష్టద సర్వదర్శనుడవు ఓ సర్వసాక్షి
వట్లుగావున సర్వ ఓ మరయంగఁజాలుదు వీజగంబులకెల్ల ఓ నీశ్వరుడవు.
జగ మెల్ల నీయందె ఓ సత్యముగా నర్పితం బయ్యె నాకు నితాంతకరుణ
ననుమతి నొసఁగుమా ఓ యవ్యయా! శ్రీకృష్ణ! వృష్ణీకులాంభోజవితతిభాను
1. తే. ధ్వామర ద్విజ పశుకంఠీచంద్రతుల్య! ఘోరపాపండ్ నిబిడాంభోకారహరణ!
దానవాంశజ! కంసాదితతినుదయము, ననె హరించుచురవితుల్యతనువెలయుదు.
- క. వనజాతమిత్రుఁ డాదిగఁ, గనఁబడు దేవతలు మ్రొక్కఁ ఓ గాఁ దగు దీపే
వనజాతౌ! యాకల్పంబును మ్రొక్కుదు నీకు సర్వభూతాధిపతి! ౪౦ 964
- చ. అని వినుతించి శ్రీవిలసదంఘ్రిసరోజము లాత్మమస్తకా
ళిని స్పృశియింప లోకముల ఓ లీల సృజించువిధాత వందనం
బొనరిచి త్రిప్రదక్షిణము ఓ లోపికమై నొనరించి సత్యనా
మ నిజనివాసమున్ దివిజహమానినికాయముఁ జేరె నెట్టులో. ౪౧ 965
- చ. హరియును స్వాత్మజస్తునకు ఓ నట్టులనుజ్ఞ నొసంగి పూర్వమే
ధరణితలంబునందు సఖితల్లజయుక్తిని దా వసించెనో
స్థిరవిభవంబుగా దనరు ఓ ద్విపవతీపులినంబు దాని స
త్వరమునఁ జేర్చె వత్సముల ఓ బాలకులన్ దనమాయ యేర్పడన్. ౪౨ 966
- ఉ. ఆపులినంబునందుఁ గలయాత్మసఖుల్ సుఖరీతిఁ బూర్వ మే
యేపగిది వసించిరొ యదేవిధ మొప్పుగ నుండి రంతలో

1 “ధ్వానిర్జర ద్విజపశూదధి వృద్ధికారి” అని మూలము. “లేహంవృద్ధికారిత్వేనహే చంద్రోపమ” అని వ్యాఖ్య.

నాపరమేశ్వరమాయ నొకయజ్ఞము చెల్లియు వారిదృష్టికే
దోషకయే ఊణార్థముగఁగఁ దోచెఁ బరీక్షిదిలేశచంద్రమా! ౪౩

967

ఉ. ఏవిభుమాయచేత జగఁమెల్లను మోహితమాచు స్వాత్మనే
కావలె నంచుఁ బల్కలు నికామము విస్మృతిఁ గాంచుచుండు నా
పాపను మాయచే మనసు యబ్బిడి మోహితమై తగంగ నే
యేవరుసక స్మృతిం గను నదెవ్వరిచి త్తము సుంత యెన్నుమా! ౪౪

968

చ. ఇది యొకవితయే శిశువు యెంచుక యుత్తును దృష్టలేక యు
న్నది పరమేశ్వరమాయ తరహానె యెలుంగఁగఁ నిట్లు వార ల
య్యదనున నాత్మమిత్రతము యనాహరిఁ గాంచి ఊణంబులోననే
వెదకియే వచ్చినాడె విట యవిందున నీ వరుదెంచునంతకున్. ౪౫

969

తే. ఒక్కండైన మాలోపల యొక్కకబళ, మైనఁ దినలేదు భక్షింప యరుగుదెమ్ము
సత్వరంబ భక్షింత మీఁచలిదియన్న, మనిరి తమచంద మెలుంగనియజ్ఞ లగుట.

క. అంత హృషీకేశుండును, సంతసమున నవ్వుచుకొన్ స్వసఖిబృందముతో
వితంక నన్నము దిని యా, ¹చెంతందగు పాముతోలు యచెలికాండ్ర కొగిన్. ౪౬

క. కనఁబడుచుచు బల్లెకు నా, వనమునుండియే మరలెచ్చి యవారిని నపుడా
వనజాతుఁడు తనమస్తకమున బర్హప్రసవహారము ధరించి తమిన్. ౪౭

972

సీ. నవధాతుచిత్ర మందడనచిత్రితాంగుండై ²మహితవేణురవంపుఁమహిమఁ బత్ర
కల్పిత కోమల యకలనాదమున శృంగమృదుతమధ్వనిఁ గృప యెంచుతనదు
మనమున కుత్సవం యబొనరింపఁగాఁ దోడిబాలకుల్ తనదగుభవ్యకీర్తి
చరిత మింపులుగుల్కు యచందానఁ బాడంగ వ్రజసుందరీమణిరాజనయన

ఆ. ములకు నుత్సవంబు యగలిగించు సుందరా, కార మొప్పు వత్సరకలితుఁ డగుచు
మందఁజేరె నపుడు యబృందారకేశ్వర, వందితాంఘ్రిపాద యవనజాఁ డెలమి. ౪౮

చ. వనముననుండి బాలకులు యచ్చి యశోదకు సంతసంబు గూ
ర్చు నితఁడు నేడు కాఱడవి యబొచ్చి మహత్తరమైనసర్వముకొ
దనదగుశక్తిఁ జంపి మముఁ యదన్తుఖగహ్వర సీమనుండి కా
చె ననుచు నెల్ల వారు వినఁ యజెప్పిరి గోవ్రజమందుఁ జక్కంగన్. ౪౯

974

చ. అని శుకయోగి పల్కువని యర్జునపౌత్రుఁడు బ్రాహ్మణోత్తమా!
వినవినఁ జిత్ర మయ్యెడిని యే వివరింపుము స్వాత్మజాళిపై
ననువుగ నింతదాఁక బొలుపారని ప్రీతిఁ బరాత్మజన్మపై
జననము నొంద మందఁగల యసర్వమనుష్యుల కేమి హేతువో. ౫౦

975

1 “దర్శయంతీర్హజగత్” అని మూలము. 2 “ప్రాధామవేణుదళశృంగరవోత్సవాఢ్యః”

చ. క్షితిపతి యిట్లు ప్రశ్నమును శ జేయఁగ నాశుకయోగి దాని కీ
గతి బదు లొప్పుజెప్పె నృపశకాంత! జగంబునఁ గల్లు భూతసం
తతికిని నాత్మ నల్లభత శ తద్దయునుండును దానిరంక న
ర్థతనయముఖ్య వస్తుసముదాయముపైఁ దగుప్రీతి యబ్బెనున్. ౧౭౦ 976

*సీ. కావున రాజేంద్ర! శ కాయధారుల కెల్ల స్వస్వకాత్మక మనఃజాలు నట్టి
దగు నహంకారాస్పదాంగంబుపై నెంత ప్రీతియుండునో శ యంత ప్రీతి పుత్ర
ధనగృహాదులయందుఁ శ దగియెయుండదు మమతాస్పదంబులు గాననట్టులగుట
నీయర్థమే తలఁపోయ దేహాత్మవాదులకు సమానమై శ వెలయుచుండు

ఆ. భూమిపాలవర్య! శ భూతజాలమునకు, స్వతను వెట్లు ప్రియమొయితరములగు
తదనుబంధి నస్తుతతులు ప్రియంబులు, గాకయుండుట కిదె శ కారణంబు. ౧౭౧

క. తను వొగి బిర్జించుచు నుండున జీవితమందు నాశ శ నెలకొని యభివృ
ద్ధిని గాంచుచుండుఁ దలపోసినచో నీయర్థ మెల్ల శ సిద్ధంబై యగున్. ౧౭౨ 978

చ. దేహ మహంకారాస్పదంబుగాక మమతానిషయంబే యయినచో నాత్మ యెట్లు
లట్లు ప్రియంబు గావని యెఱుంగందగు. కాఁబట్టి పట్టుదలం బరిక్షించిన దేహ
ధారులకెల్ల నాత్మప్రియతమంబు చరాచరంబైన యీజగజ్జాల మెల్లఁ దదర్థం
బని తలంపుము. ౧౭౩ 979

తే. అట్టియాత్మల కెల్లను శ నాత్మ కృష్ణుఁ
డగును వేటొక్కరుండు గాఁడు శ హరి యతండు
విశ్వహితము నాపాదింప శ వితతనైజ
మాయ నైకొనియే దేహిమాడ్కిఁ దోచు. ౧౭౪ 980

క. స్థావరజంగమరూపం, జౌ విశ్వం బెల్ల నరయ శ హరిరూపంబే
యై నటలు ననుచుఁ దత్త్వం, బీవిధమున నెఱుంగువారి శ కేవస్తువులున్. ౧౭౫

క. భగవన్మయములు గానివి,యు గలనటం చెప్పుడు దోషభక్తుగడును వారే
జగమెఱుంగు వా రటన్నక, జగదీశుండై వెలుంగునచక్రి సతంబున్. ౧౭౬ 982

సీ. సర్వభూతములకు శ సత్యంబు పరమార్థ మగుఁగారణంబుల శ కఖిలములకుఁ [మె
గారణంబును నగుఁ శ గనుక శ్రీహరిభిన్న మెయ్యది యుండునో శ యెఱుంగఁ దర
దాని నిరూపింపఁ శ దగినవాఁ డెవ్వఁడే నుండునే పాననం శ బురుతరంబు
నగు యశంబున నొప్పునట్టి మురారి సత్పదపల్లవము సాధుభక్తులకు స

ఆ. మాశ్రయంబు నగుట శ నద్దాని నొకగాఁ, దలఁచి యాశ్రయించు శ ధన్యమతుల
కరయ నీభవాద్ధి శ యగును గోవత్సపా,దప్రమాణ మిద్ది శ తథ్యము సుమి. ౧౭౮

* “దేహాత్మవాదినాం పుంసా మపిరాజన్య సత్తమ, యథాదేహః ప్రియశమ స్తథానన్యస
యేభతం” అని మూలము.

- క. పరమపదం బనవారికి, నరయంగ స్వస్థానమె యగు నాపద్ధేతూ
త్కరములు వారికి గలుగవు, ధరణీపతిచంద్ర! యెటుంగఁ నదగు విషయమిదే.
- క. హరి కౌమారమునందు నొనరిచిన బొగండమందు న నా వితతంబౌ
చరితము దానిం జెప్పట, తరమగు నెట్లన్న ప్రశ్న తతి కిత్తఱినిన్. ౧85
- క. వివరించి బదులు చెప్పితి, బ్రవిమలచిత్తులయి పొల్పురబాలురు తనతో
డ వనికి రా నట శ్రీహరి, యవతారఫలంబుగూర్పు నట్లాడుటయున్. ౧86
- సీ. అఘదనుజునిముట్టి న హత మొనరించుట, పులిసతలంబునఁ న జలుదులార
గించుట తనదగు న కేవలదిద్విలాసము సుంతచూపుట న కమలగర్భుఁ
డతిభక్తి నుతియించుటను నీమహాపుణ్యకథలను విన్నఁ జక్కఁగఁ బఠించి
నను సకలార్థంబులను గాంచుమనుజుండు, త్కృపాలచంద్ర! యిక్కరణి బాల్య
- తే. మచట నారామకృష్ణు లాశయర్థకతతి, గలిసి కనుమూసిగంతల న లలితసేతు
బంధనమ్ముల మర్కటశృంగవనముఖము, లైన కృత్యంబులను దాటి న రద్భుతగతి.

ప దు నై ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు రామాదులతో వనమున విహరించుట. ౧౮౬

- క. వినుముపరిక్షిద్దా! జా!, వనజాతుని యవలిచరితఁ న బొగండవయ
స్సన రాముడు కృష్ణుండును, మనసుల గోపార్థకులు ప్రశమద మొందుగతిన్. ౪
- క. చరియించుచు గోగణముల, నరణ్యముల మేపుచున్ మహాపావనప
త్సరసిజముల బృందావన,ధరణిం బావనతఁ గాంచఁ నదమి జేసిరొగిన్. ౧ 989
- ఉ. అత్తఱి మాధవుండు తనయగ్రజుతో స్వయశంబుఁ దెల్పున
త్యుత్తమగేయజాలము మహాత్ముకతన్ సఖులెల్లఁ బాడఁగా
నెత్తఱి నెవ్వరున్ వినని న యింపు జనింపఁగఁజేయు వేణువుం
జిత్తము పల్లవింప ముఖసీమను జేరిచి యూదుచున్ ద్వరన్. ౧౪ 990
- ఉ. మందలు ముందుచేరఁ దనమానస మయ్యెడ వారితోడఁ గే
ళిం దులతూఁగఁ గోరఁ బటులీలల కాస్పదమై పశవ్యమై
సుందరభవ్యపుష్పగణశోభితమై తగు కాననంబు నొం
దెం దమి నందు భృంగతతి న దివ్యమరందము గ్రాలి యేపునన్. ౨ 991
- క. మృదుమధుర ఝంకృతులచేఁ, బొదలుచు నుండంగ మృగసముహము పతుల్
రొద లొదవఁ జేయుచుండన్, విదితాత్ముల మానసంబువిధమున మిగులన్. ౨౪
- క. విమలములైన జలంబులఁ, గమలాకరములు చెలంగఁ న గమ్మనితావుల్
రమణం గూర్చుచునుండఁ బవమానుఁ డత్తావు లొప్పు న వ్యాపింపంగన్. 3 993

- క. మనమున కెంతో మోదంబును గూర్చెడు నయ్యరణ్యమును శ్రీకృష్ణం
డును గాంచి యందు విహరింపను వాంఛం బూనె గృత్యపటల మెఱుగుటన్.
- చ. వనమున నందునందుఁ గడుభాసిలు నెఱ్ఱనిపల్లవంబులం
దనరుచుఁ బూవుగుత్తులయుఁ శ దద్దయుఁ బండినపండ్లయున్ భరం
బున విటపోత్తమాంగములు శ భూమికి వంగి సహోదరద్వయం
బు నడుగులన్ స్ఫులింపుచువిధముం గనఁజేయుచు నుండె నెంతయున్. ౪ 995
- క. మనమునకు మోద మొసఁగెడు, వనస్పతుల వానిఁ గాంచి శ బలభద్రునితో
వనజాక్షుఁ డాదిపూరుషుఁ, డనె నిట్లని నవ్వు మోమునందు నటంపన్. ౪ 996
- మ. కనుమా యగ్రజ! యీవనస్పతులు చోక్కిం బైనభక్తి సురా
ర్చనముం గాంచెడు నీవదాంబుజముఁ బూజాసాధనంబౌ ప్రసూ
ననికాయంబు ఫలాళిఁ గైకొని తమోనాశార్థమై శాఖలన్
వినయం బొప్పంగ మ్రొక్కుచున్నవి బలే శ విశ్వాస మేపాటిదో?. ౪౫ 997
- చ. తరుజననంబు పాపసముదాయముచేతనె కల్గుచుంట దు
స్తర మగునయ్యఘం బడఁచుజాలు భవత్పదపంకజద్వయం
బురుతరభక్తి గొల్చి యది శ యుండఁగఁ జేసికొనంగఁ గోరి యీ
తరువు లిటుల్ పొనర్చెడి నీతాంతము శ్రద్ధ మనంబులం దగన్. ౫ 998
- సీ. ఆదిపూరుష! దేవ! శ యఖిలజగత్పాపన మగునీయశము సగతతము పట్టు
దలల నీయళిగణములు గాన మొగిఁ జేయుచును భజించెడి దలంప నివి లోక
సాధారణము లగుపట్టదములు గావు వనమున నియ్యెడ శ మనుజవేష
మున నిగూఢంబుగాఁ శ దనరు దైవము నిన్ను భజియింపఁగా ముఖ్యభక్తులైన
- తే. మునులు పట్టదవేషముల్ శ పూని యాత్మ
దైవతము నిన్ను సేవింపఁ శ దలచి యిట్లు
గూఢముగ నున్న వారు నిక్కునము పూజ్య
నెమిళ్లి లివి యాడుచున్నవి శ నిన్నుఁగాంచి. ౬ 999
- క. హరిణాంగన లిచ్చో నిర్భరమోదము నొంది గోపవనితామణు ల
ట్లురుతరకటాక్షదృష్టులఁ, బరఁగం జేయుచుఁ బ్రియంబు శ వాటింపుఁ జుమి. ౫౫
- చ. పికములు సూక్తిజాలములఁ శ బ్రీతిని గల్గఁగఁజేసెనున్ మహా
త్తక! వనమందు నుండియును శ భవ్యములే యివి యెల్ల నెంతో వే
డుక నిలుసేరువారలఁ గడుంగడుఁ బ్రీతిని నాదరించుటే
సకలవిధంబులం గనిన శ సాధునిస్సము గాదె యోవిధూ!. ౬ 1001
- క. ఈపుడమియు నియ్యెడలం, వ్యాపృతతృణవీరుధములు శ భవదమలాంఘ్రి
వాప్తారంబున భవ్యము,లై పరమపవిత్రములయి శ యలరెం గంటే. ౬౫ 1002

- సీ. భవదీయనఖరసంస్పర్శమునం జేసి తరులతాదులు పవిత్రంబు లయ్యెఁ
గరుణావలోకనకలితంబు లగుట నే డిందున్న నిమ్మగ శ లిందుఁ గల్లు
నద్రులు పతగమ్ము శ లఖిలమృగంబులు ధన్యంబులయ్యె; శ్రీతరుణి కోరు
భవదురువక్షంబు శ వదలని తమిచేతఁ గనుచుంట గోపికలో శ కడుఁ గృతార్థ
- ఆ. లయి రటంచుఁ బలికి శ యంతట శ్రీకృష్ణుఁ, డతిముదంబు వెలయ శ నమలసంప
దలఁ జెలంగుచున్న శ ధన్యబృందావన,మందు ననుచరాళి శ యాశ్రయింప. ౮౫
- క. గిరితటములఁ గాళిందీ, సరి త్తటంబులను ధేనుసమితియు మేయన్
దిరుగుచుఁ గ్రీడించెను దన, చరితముఁ బాడుచును దోడ శ సఖులును దిరుగన్.
- చ. సుమమకరందపానముల శ సొక్కి మధువ్రతముల్ చెలంగి యిం
పు మదికిఁగూర్ప యంకృతులఁ శ బూన్కి నొనర్పఁగ రాముఁడు౯సఖుల్
మమతనుఁగూడియుండఁ గుసుమంబుల దండలుదాల్చి తన్నినా
దముగతిఁ బాడుచుండు నొకకథాత్రిని రాజమరాళముల్ తమిన్. ౧౦ 1005
- ఉ. గుంపుగఁగూడి హాయిగను శ గూజితముల్ పొనరింపఁ దానునున్
సొంపుగ వానిచందమునఁ శ బొక్కుచుఁ జేయును గూజితంబు న
ట్టింపుగఁ గేకులొక్కయెడ శ నృత్యముచేయఁగఁ దానునట్లే నృ
త్యంపుఁదెఱంగు కానఁబడవనట్లు కరంబులఁ ద్రిప్పు నవ్వఁగన్. ౧౧ 1006
- ¹ఉ. ఒక్కయెడం దృణాశఁగొని శ యొండొకదవ్వన నున్న చోటికిం
గ్రక్కునఁ బోయియున్న పశుకాండము గోవులు గోపబాలకుల్
మక్కువ నొందు నట్టిఘనమంద్రరవంబునఁ బేరుపెట్టి యీ
ప్రక్కకు రమ్మటంచుఁ బలుభంగులఁ బిల్చును నందసూనుడున్. ౧౨ 1007
- తే. కొంచపిట్టలు చక్రచకోరకములు
మఱి భరద్వాజములు బర్హిమండలములు
కూయుచుండఁగ నట్టులే శ కూయు నొకట
వ్యాఘ్రములును మృగేంద్రముల్ శ వడిగ నడర. ౧౩ 1008
- ²చ. కడుపులు వానిఁగాంచి వడిఁగఁ బరువెత్తఁగ దాను గూడ న
య్యదనున భీతినొందినటు శ లాపశుబృందముతోడఁ బర్విడున్
ముదమున నాటలాడి శ్రమముం గని గోపకునంకసీమపై
నఁ దలనుజేర్చి దిండుగఁ గగనంబడ నయ్యది యున్న యన్నకున్. ౧౩౪ 1009
- ఆ. అడుగులొ త్తి తానె శ యాదృతి నుపచార,ముల నొనర్చి శ్రమముఁపోవఁజేయు
నిట్లు హరియొనర్ప శ నెలమి గోపకుమారు, లాడుచున్నఁ బాటపాడుచున్న. ౧౪

1 "కృవిదాహ్వయప్రీత్యా గోగోపాలమనోజ్ఞయా" అని మూలము. 2 "అనురాగిస్త
సత్వానాం భీతపద్వ్యాప్రసంహయోః" అని మూలము.

- క. ఎగురుచునున్న బరస్పరముగఁ బెనఁగుచునున్న గృష్ణమూర్తియు హరియున్
సాగునుగఁ గరములఁ బెనచుచు, నగుచు సెబాసంచు నెమ్మనంబు లలరఁగన్. ౧౫
- సీ. అగ్గించుచుందు రట్లాకాన శ్రీకృష్ణుఁ డొక్కచోటను బాహుశయధోళి
విహరించి శ్రమమొంది యిటుపిమూలంబునఁ జగురుటాకులనైన యెట్టియందు
బాలకాంక మ్మహాబర్హణంబుగ శయనింపఁగా నమ్మహాసీయమూర్తి
కొక్క కొండలు మహోద్యోగంబునం బొదిసంపాహనము చేయసకలపాప
తే. హరముగా మఱికొండలు య పారికసల
యాదినిర్మితసురుచిర య వ్యజనములను
విసరుదురు మఱికొండ తా య పేర్బుటెని
కమ్మహాత్మనకున్ స్నేహ య మతిశయిల్ల. ౧౭౪
- 1012
- క. అనురూపగీతముల నెమ్మన మెంతయు హాయినిొందుమాడ్కి మృదుతర
ధ్వని బాడుదు రివడువునఁ, దనదుస్వరూపంబు నెఱుగఁ య దగ కుండంగన్.
- క. తనమాయచేత గూఢముగను జేయుచు గోపబాలకత్వముఁ జరితా
ళిని గనఁబఱచుచు సాగర, తనయాలాలితమనోజ్ఞతర పదయుగండ్లై. ౧౮౪ 1014
- క. ప్రాకృతులలోనఁ దా నొక, ప్రాకృతుడుంబోలఁ గేళిఁ య బాటించుచు స్వే
చ్ఛాకలితలీల నీశత, నే కనఁబడఁ జేయుచుండె య గృష్ణుం డొకటన్. ౧౯ 1015

— ధేనుకాసురుని రాముడు వధించుట. —

- క. ఈరితి విహరించుచు, సారసపత్రాక్షుఁ డుండె య సాంద్రాటవిలో
శ్రీరాముఁగూడి బాలక, వారము కొలువంగ స్వేచ్ఛ య పరిలుచుండన్. ౧౯
- క. కలఁ డొక్కఁడు శ్రీదామం, డలఘుగుణాకరుఁడు నాఁగభూతిం దగి మి
త్రులలోన మిత్రుడై పంపలరఁగ హరిరాములకు విహారములందున్. ౧౯
- తే. తోడుగా నుండె సుబలుండు య స్త్రీకృష్ణు
డాదియైన గోపాలుర య ననుగ్రహులఁ
గూడి యొకతటి నాతండు య కొరి కృష్ణు
కడకు నేతెంచి యిటువల్కె య గమభజిత. ౨౦
- 1018
- క. రామా! రామా! శ్రీకృష్ణా! మర్దితదుష్టదైత్య! యస్తద్వాక్యం
జేమఱక వినుడు కలదొక, భీమాటవి దవ్వగాని య పృథ్వీ నదితగున్. ౨౦౪ 1019
- ఉ. తాళమహీరుహంబు లటఁ య దద్దయు నొప్పెసలారుచుండు నం
దోలి బృహత్ఫలప్రకర య ముర్విపయిం బడియుండుఁ గొన్ని యీ
వేళనొ రేపా పండి పడ య పేచియె యున్నటు లుండుఁగాని యీ
జోలికిఁ బోవ రెవ్వరనఁ య జోద్యమగున్ వినుడీ వచించెదన్. ౨౧
- 1020

* “గోపాత్మజశ్చందరితైర్విదంబయన్ రేమేరమాలాలిత పాదపల్లవః” అని మూలము.

- క. సురవైరి ధేనుకుండను, దురాత్ముఁ డొక్కండు వనిని శ దోచి ఫలసము
త్కరముం దినుచుండునదె,వ్వరకే నవి చిక్కకుండు శ వానిభయమునన్. ౨౨
- చ. అతఁ డతిపీర్యపంతుఁ డసురరాగ్రణి యోబలభద్ర! కృష్ణ! యా
దితిజుండు గార్దభాకృతిని శ దేజరిలున్ మఱి వానిఁబోలె త
ద్ధితమును గోరుచుట్టము లహీనబలాధ్యులు కూడియుండు మ
ర్త్యతతిని జంపువాఁ డగుటఁ శ దద్వనభూమికే బోవ రెవ్వరున్. ౨౩ 1022
- చ. మరణము భీతిదంబగుట శ మానవహంతయె యందునుండుటన్
నరు లెవరేని భీతిని జనం దలపోయరు; కాన నవ్వనం
బరుదుగ నిర్జనం బగుచు శ నయ్యసురవ్రజజుప్తమాచు భీ
కరముగఁ దోచెడున్ బశునికాయము పక్షులు కూడ లే పటన్. ౨౪ 1023
- చ. కనుకనె మంచివాసనలు శ క్రమ్మకొనం బడియుండు పండ్ల నే
మనుజులుగాని తిన్నదియె శ మాకు వినంబడ దింతదాక నో
యనఘమనీషులార! యిసుకమంత కనుంగొనుఁ డాఫలాళి చ
క్కని వగువాసనలో కలయఁ శ గ్రమైడు నల్లడలన్ నితాంతమున్. ౨౫ 1024
- క. మనకుంగూడఁ బరిమళ, మనూనహర్షంబు నించె శ నావాసన మూ
ర్కొనుడి! యని కృష్ణుని గని, వనజాయతనేత్ర! యట్టి శ వాసనచేతన్. ౨౬
- చ. ఫలముల వానిని దినఁగ శ భావము లాశపడెన్ మహాత్మయా
ఫలముల మా కొనంగు బలభద్ర! ఫలంబుల పైకి మామనం
బులు పరువెత్తు చున్నయవి శ పోవుదమే యట కిట్టె మీకు నీ
పలుకులు సవ్యతంబు లగుభాగ్యముగల్గిన నంచుఁ బల్కినన్. ౨౭ 1026
- మ. చెలికాఁ డిట్లువచింపఁగా విని సుహృచ్చిత్తేష్టముం దీర్పఁగాఁ
దలఁపులో గల్గిన యాసహోదరులు స్వార్థతంబుల్ ప్రమోదాభిలో
పల మున్గన్ గడు నవ్వచుం బ్రభుత నోషుం గాంచువారొట వా
రలు తో రాఁగ మహావనంబునకుఁ జేరం బాటి రొక్కెత్తునన్. ౨౮ 1027
- మ. బలుఁ డాతాశవనంబు చేరఁగ మహాబాహుండు గానన్ భుజం
బుల నాతాశమహీరుహంబులఁ గడుం శ బూన్కిన్ వడిం బట్టి త
త్ఫలముల్ రాలఁగ నూచె మత్తగజనాశధప్రాభవం బొప్పఁగా
ఫలసంఘంబులు భూమిపైఁ బడెడుశబ్దం బుత్కటంబై తగన్. ౨౯ 1028
- శా. ఆనాదంబు శ్రుతిద్వయిం జొరఁగ దైత్యస్వామి సత్కాధరం
భౌ నీభూతల మెంతయున్ పడఁకున శ ట్లాచప్పుడంబట్టి యా
కానం జేరఁగవచ్చె; స్వీయబలముం శ గన్పింపఁగా రాముని
గానంగాఁ జని వెన్న నున్నపదయుగ్మం బట్టె జాడించుచున్. ౩౦ 1029

శా. రామోరస్థులమెల్లఁ దత్పదహతుల్ శ గ్రమ్మంగఁగా శబ్దమున్
భీమం బొగతిజేసి చుట్టుతిరిగెం శ బృథ్వంగమొప్పుంగ; న
శ్లే మిన్నందెడుకొప మూని మఱి యెంతేబూనికొ మూర్కొంచు ను
ద్దామప్రకృమతం బరాజ్ఞుఖుండు నై శ దర్పంబు పొంగన్ వడిన్. 304 1030

చ. వెనుకటి కాళ్ల నాహాలిని శ వింతగఁ దన్నె బలుండు క్రోధియై
దనుజుని ప్రత్యంగంఘ్రులను శ దర్పము పొంగఁగ నొక్కచేతిచే
త నొడిసిపట్టి గిట్టు మనుభావనము గల్గఁగఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి టి
వ్వన నొకతాళభూజశిఖఁ శ బొందుగతిక విసరెక జవంబునన్. 305 1031

చ. కరమునఁ బట్టితిప్పుటనె శ గార్దభరూపుండు ధేనుకుం డనూ
త్కరములు పాటిపోవ మృత్యుగించెను వృక్షశిరంబు గొప్పదై
యరుదుగనుంట రాక్షసుని శ యంగము తాఁకున నట్టె కూలుచుం
బరిసరవృక్షమందుఁ బడి శ బల్విడి దానిని గూల్చి కూలెఁ దాన్. 306 1032

చ. అదియును జేరువందగిన శ యట్టిద్రుమంబును గూలఁ జేయుచున్
గదిసెను భూమి నయ్యదియుఁ శ గ్రన్నన వేటొకతాళభూజమున్
జదియఁగఁజేసి తాఁ బడియె శ త్కూస్థలి; నీగతి రాముఁ డెంతో లీ
లదనరఁ జేతఁజిమ్మిన పలాలభుగంగము తాఁకినంతనే. 307 1033

క. తాళద్రుమములు పెల్లుగ, నోలిం గంపించె వాయు శ వృద్ధతి వీవం
గూలెడు తరువులగతి నిం, కేలా పలుకంగఁ జిత్ర శ మిది యగు ననుచున్. 308

తే. ¹తంతువులయందుఁ బటము చందమున విశ్వ
మెల్లఁ దనలోన నిముడంగ శ నుల్లసిల్లు
నయ్యనంతుండు భగవంతుఁ శ డైనరాము
నం దిదేమాత్రమే వింత శ యనఁగఁ దగదు. 309 1035

ఉ. ధేనుకు పాటుచూచి బలదేవుని గృష్ణుని దీప్రకోపులై
దానవుచుట్టముల్ గదిసి శ దర్పము పొంగఁగ గార్దభాకృతిం
బూనినవారు కావుననె శ పూన్ని నెదిర్చిరి రామకృష్ణు లా
దానవగార్దభంబుల నితాంతము లీల చెలంగునట్లుగన్. 310 1036

చ. వెనుకటికాళ్లఁ బట్టుకొని శ వీచుచుఁ దాళమహీరుహాళివై
నను బడమోది చంపిరి వనస్థలి రాలినతాటిపండ్లచే
దనుజశవాంగసంహతిని శ ²దాళకుటాగ్రములన్ వికీర్ణమై

1 "నైకచిత్రం భగవతిహృదంతే జగదీశ్వరే, ఓతం ప్రాశమిదం యస్మిం స్తంతువ్యంగ
యథాపటః" అని మూలము. రాముండు కృష్ణున కంగమనుమాట దీనిచే నపాస్తమని యెఱుంగవలయు.

2 తాళకుటాగ్రములన్ = తాటిచెట్లొనలను.

- ఘనములు చిత్రవర్ణములు ఓ గ్రమ్మ నభం బెటు లట్లు గన్పడెన్. 32 1037
- ఉ. రాముడు కృష్ణుఁ డివ్విధి నరరాతులఁ జంపిన యష్టహాకృతిఁ
వోయ్యమునందు నిల్చి కని ఓ యొప్పుగ వారలపై ని నింద్రము
ఖ్యామరవర్యు లపు గురియంగను జేసిరి మ్రోగె దుందుభి
స్తోమము సన్నుతులొ చెలఁగెఁ ఓ దోరపుభీతి తొలంగె నవ్వనిన్. 3౪౫ 1038
- క. అది మొద లావనమందునఁ
గుదిరినరాక్షసుడు తెగుటకున్ మదులందున్
ముద మొదవ మానవులు వన
ము దగం జొరఁబడఁగ ఫలసమాహముఁ దినఁగన్. 3౯౫ 1039
- క. ఆరంభించిరి పశువులు, చారుతరం బొత్తుణంబు ఓ సాధ్వస మింతే
జేరనిమదితో మేనెను, శ్రీరమణుడు గోపబాలసేవితొ డగుచున్. ౪౦ 1040
- క. తనకీర్తి విన్నమాత్రంబుననే తనపేరు స్మరణమున కొక్కటఁ దె
చ్చినయంతనె సుకృతంబును, జనింపఁగాఁ జేయునట్టి ఓ సన్మతియగుటన్. ౪౦౫
- క. ఖరకరుఁ డ స్తంగతుఁడౌ, తరుణంబున సాగ్రజుఁడయి ఓ తా వ్రజమునకున్
బరమాదృతిఁ జనె వనిఁగల, విరులన్ ధరియించి రుచిర ఓ విపులేక్షుణుడై. ౪౧
- క. అరిగెడు ధేనుత్కరముల, చరణరజము కుంతలగతఁచంచద్భర్తా
భరణంబునఁ గ్రమ్మఁగ సురు,చిరమందస్తితము లొలయఁ ఓ జేరెన్ మందన్. ౪౧౫
- తే. వేణునాదంబు మధురమై ఓ వెలయుచుండఁ
జేయుచున్ వెంటవచ్చు నసమాయికులగు
బాలకులు స్వీయయశమును ఓ బాడుచుండ
గోపికలు తన్నుఁ జూచెడుకొర్కి రాఁగ. ౪౨ 1044
- క. హరి మందఁ బ్రవేశించెను, ద్వరపడి వ్రజసుందరీవసతంసములు సురే
*శ్వరుఁ డగుముకుందువదనాంబురుహమరందమును నేత్రపుష్పలిడలిచేన్. ౪౨౫
- క. తనివాఱఁగఁ గ్రోలుచు నా,తనిఁ బగలంతయును బాసి ఓ తా రుండినధా
నిన గల్గినపరితాపంబును బాసిరి మఱియు గొల్లఁపూబోడు లొగిన్. ౪౨౫
- సీ. మంజుల మందాక్షమండిత హాసవినయములు చెలఁగ నెన్నఁ దగుచున్న
సదపాంగవీక్షణసమితిఁ బైఁ బరఁగింప నట్టిసత్కార మొనర్చున గ్రహించి
శ్రీకృష్ణుఁ డమృతంబు ఓ జేరెను బుత్రవత్సలత నొప్పారెడు ఓ ధన్యచిత్త
లగు యశోదాదేవి ఓ యారోహిణియు నట్లు వచ్చినయాత్మసంభవుల కెట్టి
- తే. సమయమున నేవిధంబునఁ ఓ జక్క వారు
కోరుదురొ యట్టులన్ని యుఁ గూర్చి యాశి
- * నేత్రపుష్పలిడలిచేన్ = కన్నులను తుష్పెదలగుంపుచేత.

షముల నిచ్చిరి మఱియు నాశనహజు లంగ

మద్దనంబుల నభ్యంగమజ్జనముల. ౮౮

1047

క. వనమునకుం జని మఱివచ్చినమార్గాయాస మెడలఁజేయం దగువే

నిని నయ్యుపచారంబుల, నొనరుప బడలికలు వాయ శ నొప్పిరి మిగులన్. ౮౮౪

చ. సురుచిరవస్త్రధారణము శ సొంపగుగండపుఁబూత లెంతొసుం

దరముగ హారధారణముఁ శ దద్దయు మేనుల కింపుఁబెంప న

చ్చెరువుగ నుండి తల్లులొగిఁ శ జేర్చినస్వాదుతరాన్నభుక్తి నా

దరపరిలాలనంబులను శ దా రొగిఁ దృప్తి గాంచి యంతటన్. ౮౮౫ 1049

క. వరశయ్యల శయనించి నిదురించి రిక్కరణి మందఁ శ దోయజనేత్రం

డరుదుగ భగవచ్చర్యలఁ జరియించుచు నుండఁ దెలియఁశక్యమె వానిన్. ౮౯

క. ఈరీతిఁ బ్రందావన, భూరిపవిత్రస్థలముల శ భూతేశ్వరుఁ డా

సారసనయనుఁడు తిరుగుచు, శ్రీరాముని బాసి యొకట శ స్నిగ్ధయుతుండై. ౯౦

క. యమునానదికిం బోయె న, హిమాంశుతీవ్రప్రభావ శ మెంతయు సంతా

పముగల్గఁజేయ నోర్వక, యమునాసలింబుఁ ద్రావి శ రట గోగోపుల్. ౯౧

క. జల మది విషదూషితమై, మలినంబుగ నుండె నైన శ మాననితృష్ణ

గలవిలపాటొందుచు గోపులు గోపులు త్రావి విషము శ పాలయుటచేతన్.

క. దైవవశంబున వారల, భావంబులు తత్తఱపడి శ వర్తించె నటం

గావున విగతప్రాణులు, నై వరుసఁగఁబడిరి తజ్జ్వలాంతమునందున్. ౯౧౪

సీ. యోగేశ్వరేశ్వరుం శ డాగతిఁ బడియున్నవారలఁ గని తన్నె శ స్వాంతములను

నమ్మియున్నా రని శ నెప్పుడు నూహించి యమృతంబుఁ గురియించు శ నట్టిచూడ్చి

వారిపై నెఱపుచు శ బ్రదుకు నట్లోనరించెమునుపటివలె స్మృతి శ పాలయ వారు

సలింబు దరినుండి శ సరగున లేచి యొక్కరిని వేటొక్కరు శ గనుచు మిగుల

తే. నచ్చెరువు నొంది విషయుక్తమగు జలంబుఁ

ద్రావి మృతినొంది మరలను శ జీవనములఁ

బడయు టరయంగ గోవిందు శ భవ్యకరుణ

గురియు వీక్షణముల ననుకొనిరి రాజ!. ౧౧౨

1055

ప దు నా ట వ య థ్యా య ము.

— కాళీయమర్దనము. —

చ. అని తెలియంగఁ బల్కి శుకుఁ శ డాపరమేశుఁడు కాళీయాహ్వానం

బునఁ దగుకృష్ణసర్పమునఁ శ బూతజలంబుల నొప్పునట్టి యా

ధుని కడు దూషితం బగుచుఁ శ దోచుట గాంచి య దెట్టిరీతి శు

ద్ధిని గను నట్టిమార్గము మఱిదిం బరికించి మహాభుజంగమున్. ౧

1056

- క. నదినుండి వెడల నడిచెం, గద యంచువచింపగ విని యైకాంతుం డా
నదియం దగాధజలములఁ, గుదిరిక నివసించునట్టి యైకభుజగమున్. ౧౫
- క. హరి యెట్లు నిగ్రహించెను, సరిస్థుపం బద్దిభూమిఁ య జరియించు నద
య్య రహిఁ జలముల యడుగున, స్థిరవాసము చేసికొనుట యచిత్రంబె యగున్.
- ఆ. వెక్కుయుగము లందుఁ బ్రీతిమై నివసింప, నేల? విప్రవర్య! యెఱుంగఁ బలుకు
మతిమహాత్మ్య మలరసతిశయస్వేచ్ఛచే, సంచరించు గాదె యెఱియెపుడు. ౨౫
- క. లీలార్థము భూమిని గో, పాలుడు గా నవతరించి య భగవంతుని వా
లీలలఁ గనఁబఱచెడు నా, శ్రీలలితు నుదారచరితఁ య జెప్పుము నాకున్. 3
- క. అమృతముతో నుద్దిగఁ దగు, నమలాత్మచరిత్రము విని యది చాలు నటం
చు మనుజుఁ డెవ్వఁడు పల్కును, సమాపితాత్మా! వచింపు యచక్రిచరితమున్.
- చ. అని యడుగఁ మహామునిఁగఁజూర్చితుఁ డాశంకయోగి యుత్తరం
బు నిటు వచించె; రాజ! విను య భూరితరహ్రదమాకళిందజా
ధునిఁ గల దందుఁ గాళియుండు య తోరపువేడ్క వసించుఁ దద్విషా
గ్నిని బరిపవ్యమానమయి య సీరము గ్రాగుచునుండు నిచ్చలున్. ౪ 1062
- ఉ. దానికెఁ జక్కఁగాఁ బయిని య దారినిబోవు పతత్రులెల్ల వై
శ్వానరు వేడిమిఁ బడలి య చయ్యన నందుఁబడుక విషాంబువుల్
పూని తటంబు నూర్చుల సమాహమునకొ స్పృశింప బిందుసం
తానము వాయుసంగతిని య దాఁకినమాత్రన తీరవృక్షముల్. ౫ 1063
- తే. మృగములును వెంటనేపడి య మృతిని గాంచు
జండవేగంబుగల విషశక్తి నున్న
కాళియునిచేతఁ గాళింది య కలుషితమయి
యుంటఁ గనుఁగొని శ్రీకృష్ణుఁ య డూహించెలగ. ౬ 1064
- చ. ఖలులను సంహరించుటకె యైకాంతుపై నవతారమొంది తా
జెలఁగును గాన నాయమున య శీఘ్రమ పావనమూర్తి జేయఁగాఁ
దలఁచి తదీయతీరగ కదంబమహాద్రుమ మెక్కె నద్ది యా
జలరుహనాభు దివ్యపదసారససంగతి నొందఁ జాలుటన్. ౭ 1065
- చ. జలవిషవాయువుల్ తగులఁ య జయ్యన శుష్కతనొంద కెంతో యు
జ్జ్వలతరశాఖలం దగుచు య వర్ధిలుచుండెను నద్దియొక్కఁడే
స్థలముననుండు నుంటఁగని య తద్ధరణీజము నెక్కి గట్టిగా
మొలవలువక బిగించి భుజగముల్ దనచేతుల నప్పించుచుక. ౮ 1066
- చ. గరళయుతాంబువుల్ గలుగుకాళియుఁ డుండుమడుంగులోన న
త్తరువుననుండి వే దుమికె య దద్ధరిద మాపురుషోత్తముండు న

- త్వరముగ దూతుసందడిని ఓ దద్దయు ఊభమునొందె దానభీ
కరభుజగంబులుం గలగి ఓ గ్రక్కున పూత్పుతు లొప్ప డ్వేళమున్. ౬౪ 1067
- క. ఉమినెను దానం దజ్జల, సముదయ ముప్పొంగి విషకషాయితకల్లో
లములన్ బరితస్థనముల, గమనజవం బొప్పుచుండఁగ గా భయదముగాన్. ౭
- సీ. శతధనుర్నితదూరజగతి వ్యాపించె నయ్యది యనంతబలుండునైన చక్రి
విషయంబునం జూడఁగ వింతయే యట్లు లమ్మడువున నుద్రిక్తమదగజంబు
విక్రమంబునఁ బొల్పువెట్టుండు భుజదండఘాతంబునన్ నీరు ఓ కలకఁబాట
గాఁ జేయ నత్తఱి ఓ గాఢధ్వనుల్ రేగ నవ్వార్త లాలించి యహివరుండు
- ఆ. కాళియుండు తనయగారంబునకుఁ దిర,స్కార మద్ది యనుచు ఓ నోరువంగఁ
జాల కాత్తనై న్యసముదయమును గూడి, యరుగు దెంచె వేగ యరినడంప. ౮
- క. చను దెంచి వీక్షణంబుల,కును బండువునేయుచున్న ఓ కోమలగాత్రం
బున నీలనీరదము సీ,యనఁ జేయుచునున్న వాని ఓ నఖలేశ్వరునిన్. ౮౪ 1070
- సీ. శ్రీవత్సలక్షణాచిహ్నా తోరస్థులు హరిపీతాంబరభారి శౌరి
స్త్రీతసుందరాస్య నశప్రతిభయుఁ గోమలకమలసోదరచరణములు పంక
జోపమనాభియు ఓ నొప్పగ నరుణంబు లగుచుఁ గన్పట్ట నిశ్చానుసార
మెలమిఁ గ్రీడించు నయ్యిందీవరాక్షుని శ్రీకృష్ణఁ గనుగొని ఓ చేరఁబాటి
- తే. పృథులరోషంబుమీఱ నింతేని తలడు, కతని మర్తంబులందు దంష్ట్రాభిఘాత
ములు కనంబడఁజేసి ప్రభూతతనువు, చేత హరిదేహమునుగ ప్పె ఓ భీతిదముగ.
- చ. ఉరగము తన్నుఁ జొట్టుకొన ఓ నోపికగల్గియు శౌరి సుంత య
త్తరుణమునందు నంగము గదల్చక యుండెను దాని గాంచి యా
హరిచెలికాండ్రు మిక్కిలియు ఓ నార్తిని ముద్దిరి స్వీయచిత్తముల్
హరిపయిఁ జేర్చి యంగసుహృదర్థ కళ త్రసమస్తవాంఛలన్. ౯౪ 1072
- క. వనజాక్షునకే యర్పించినవారలు గాన నపు ఓ చింతయు శోకం
బును భీతియు నొక్కువ్వుడి, కనఁబడఁగా మోఢబుద్ధికలితులు నగుచున్. ౧౦
- క. ధరణి హా! యని పడిపోయిరి గోవులు వత్సతరులు ఓ వృషభంబులు దు
ర్భరదుఃఖంబున నార్చుచు, హరినే కన్గొనుచు నేడ్చిరన్లుగ నుండెన్. ౧౧ 1074
- చ. చరణములం గదల్చక యశుంగతకార్య మి దంచు నెంచుచున్
హరిఁ గనుచుండె నట్టియెడఁగ నాన్రజసీమను దుర్నిమిత్తముల్
ధరణిని నింగిని గలిగె ఓ దారుణకంపమహాగ్ని పాతముల్
పురుషులకెల్ల సవ్యభుజముల్ నయనంబులు కంపముం గనెన్. ౧౨ 1075
- ఆ. దుర్నిమిత్తము లని ఓ తోడనె భయమొప్పు, జూడఁ దెలిపె నట్టిసాధ్వసావ
హమ్ము లగుచుదోచు ఓ నట్టియంతాతముల్, కనఁబడంగ వానిశిని ధలంకి. ౧౩ 1076

- క. నందపురోగము లివి యే, చందమునం గలిగెఁ దనదుఃసఖులు గొలువ గో
విందుఁడు రాముని విడి చనె, బృందావనభాగమునకు శ్ర వింటి మి దిప్పుడే. ౧౩
- క. అని తలపోయుచు నుత్పాతనికరమునఁ గృష్ణునకు నిశితాంతము కీడ్చొం
దె నటంచుఁ దలఁచి రాతని, ఘనమహిమము దెలియఁ జాలకయె పెనుభీతిన్.
- క. తమప్రాణంబులు మనసులు, కమలాక్షునియందె నిల్పి శ్ర కలకాలం బీ
క్షమను సుఖింపం. గోరుట, యమునాప్రాదవార్త వగ భయము శోకంబున్.
- క. కలిగింపం గలవిలపడి, యెలనాగలు బాలకులును శ్ర వృద్ధులు మొదలా
జలజాక్షునిపైఁ బ్రీతియె, కలిగిన వారొట నష్టై శ్ర కడు జవమలరన్. ౧౪౫ 1080
- తే. వత్సములయందుఁ బశువు లెబ్బంగిఁ బ్రీతి, నిడునొ యట్టులె భావమ్ములడరమంద
నుండి వెడలిరి దీనులై శ్ర యొక్కమాటె, కృష్ణుఁ జూచెడుకాంక్ష లేయెనుగచుండ.
- సీ. మధువంశజులయందు శ్ర మహిమ మొప్పారుచు భగవంతుఁడొ బలభద్రుఁ డట్లు
భయసంభ్రమంబులఁ శ్ర బర్విడువారలఁ గని నవ్వి యనుజుని శ్ర యనుచమాన
సుప్రభావ శ్ర మెటుంగు సుభగుండు గావున నేమియు బదులాడ శ్ర కేమికార్య
మొనరంపఁదగు ననియును దెల్పకయె యుండె నందాదు లత్తరుణమునఁదమకుఁ
- తే. జన్ని కృష్ణునిపైఁ బ్రీతి శ్ర చెలఁగుచుంట, నలు దెసలయందు దృష్టులుకలయెఁబర్వఁ
బంకజద్వజచిహ్న విభాసురములు, హరిపదంబులుగాన నశయ్యడుగులనడి. ౧౬౫
- క. దారిం బరికించుచు న, వ్యారెల్లఁ గళిందకన్యవంకకు నెట్లో
చేరిరి; విశ్వేశ్వరుఁ డగు, సారసనేత్రుని పదాంబుజముల నరయుచున్. ౧౭
- చ. సరసిరుహంబు వజ్రము ధ్వజంబు యవాంకుశముల్ మనోజ్ఞమా
హరిపదయుగ్మమందుఁ దగునట్టి సుచిహ్నము లొట గోవులే
సరణిని బోయె నాయెడలఁ శ్ర జక్కఁగఁ జూచుచు గోపబాల్యో
త్కరచరణాంతరంబులను శ్ర దత్పదచిహ్నము లెల్లఁ గాంచుచున్. ౧౮ 1084
- క. త్వరపడిపోయిరి యమునా, తరంగిణీతీరమునకుఁ శ్ర దత్పరమతు లై;
యరిగి ప్రాదమధ్యమున భీకర కాళీయాహినాథశ్రకాయం బెల్లన్. ౧౮౫ 1085
- చ. తనమృదుకాయముం బెనచి శ్ర దారుణభంగిని గన్నడంగ దా
నిన గతచేష్టుఁ డైనగతి శ్ర నిశ్చలుఁ డైనవిధంబునం గనుం
గొనఁ దగుచిన్ని కృష్ణుని నిశూఢమహామహిమాభిరామునిం
గనుఁగొనుచున్ ప్రాదంబు దరి శ్ర కాతరులై స్మృతిదప్పి బాలకుల్. ౧౯ 1086
- చ. పలుకఁగ నైననేర కొకభావముఁ దెల్పుగ నైనజాల క
య్యిలఁ బడియుండ దూరమున శ్ర నెంతయు నార్తిని గాంచి; రట్లె గో
వులు నలుదట్ల నార్పుచును శ్ర బొక్కుచు నుండఁగఁ గాంచి యెంతయున్
మలినములైన చిత్తముల శ్ర మ్రాన్పడి రావ్రజవాసు లత్తఱిన్. ౧౯ 1087

- సీ. అనవరతం బనంగతునియందు గోపికామానసంబులు దృఢానూనరాగ
వంతంబులుగ నుండుగవార లాశ్రీకృష్ణ సౌహృదస్థితకటాక్షవచనముల
నత్తటి దలచుచు శ నాహరి ప్రియతముఁ డై సర్వవేష్టితుఁ శ డౌటఁ గాంచి
భరియింపరాని నోవ్వగలఁ దపించుచుఁ బ్రియతముం డప్పుడు శ పృథుపృథాకు
- ఆ. వేష్టితాంగుఁ డగుట శ విశ్వత్రయం బెల్ల, శూన్యమైనయట్లు శ చూడఁబడఁగఁ
బలుక నేరకుండి శ రొలసినవగపెంపు, నను యశోద ముద్దుఃఖతనయుఁ గాంచి. ౨౦
- ఉ. ఇంతనరానిదుఃఖమున శ నేడ్చుచు నాహ్రదమందు దూఱఁగా
స్వాంతమునం దలంచి యటు శ సత్వరమే యొనరింపనుండ నా
యింతులు నామె బట్టుకొని శ యీక్షణముల్ కలఁగంగ నశ్రువుల్
సంతత ముబ్బిపాట సత్యచందమునన్ విలపించు చెంతయున్. ౨౦౪ 1089
- ఉ. మందవసించువారల కశమందతర ప్రియముం దలంచు నా
నందకుమారుఁ డీవఱ కొనర్చిన చిత్రచరిత్ర గాథ లిం
పొందఁగఁ జెప్పుకొంచుఁ గమలోదరు సుందరవక్త్రచంద్రువై
నం దగుదృష్టు లొప్పు మరణంబును గాంచినయట్లు లుండఁగన్. ౨౧ 1090
- క. నందాదులు శ్రీకృష్ణుని, యందే ప్రాణాళి నిర్వీర్యుని డ్రగుటన్
సందేహింపక మడువుఁ జొరం దలచి ప్రయత్న పడఁగ శ రాముం డంతన్. ౨౧౪
- తే. తాను భగవంతుఁడౌట యత్నమును దాని
మాన్వై గృష్ణప్రభావమ్ము శ మానసమున
నెఱిగినట్టి దృఢప్రజ్ఞఁ శ డే యగుటను
గృష్ణుఁ డంతట మందలో శ నెల్లవారు. ౨౨ 1092
- మ. తననుం దిక్కని నమ్మియుంట మదిలో శ దా నెంచి సత్త్రీకుమా
రనికాయంబుగ నాత్మ హేతువునఁ బోరం బెన్న లేనట్టిచిం
తను బ్రాపించుటయుం దలంచి క్షణమాత్రం బట్లు మర్వోచితం
బనఁగాఁ జెల్లు నశక్తతం గని స్వమాహాత్మ్యంబు వర్ధిల్లగన్. ౨౩ 1093
- చ. ఉరగవరేణ్యబంధనము శ లొక్కవడిం దొలగించుకొంచు శ్రీ
హరి యటు లేచె; నంతఁ బరమాత్మ శరీరము వృద్ధింబొంది ని
ర్భరపరితాపదం బగుట శ వ్యాళము కృష్ణుని వీడి కోపవి
స్ఫురణమునన్ స్వకీయఘణాపుంజముఁ జక్కఁగ నెత్తి నిల్పుచున్. ౨౩౪ 1094
- తే. వేడినిట్టార్పుగములను శ వెడలునట్లు, చేయుచును నాసికారంధ్రసీమలవల
న విపభీకరవహ్ని కణంబు లురులఁ, గనుఁగొనఁగ సాధ్యమేకానికరణి నొప్పి.
- క. మలమలకాఁగెడు నల మం, గలమట్టులె యెఱ్ఱిగాఁగఁ శ గనులుండఁగ ని
ప్పులు నోర వెడలఁజేయుచు, జలజాతుని గనుచునుండే శ సత్త్వము దూలన్.

సీ. రెండుగాఁ జీలిన శ ట్లుండునాల్కలు సాచి దవుడలు నాకుచు శ దారుణగతి
నున్న నేత్రంబులనుండి విషాగ్నుల గ్రక్కుచు నున్న యాశ కాలభుజగ
వరునితో నాటాడు శ గరుడునిరీతిని హరి వానిచుట్టును శ దిరుగుచుండె
హరివైపుఁ గాంచుచు శ నయ్యురగం బుండె గాటువేయఁగ నంతఁ గంజనయనుఁ

తే. డట్లుతిరుగుటచే బల శ మడఁగ భుజగ
వరుడు కడుఁ గుంది ఫణములఁ శ బయికి నిక్కఁ
జేయ శ్రీకృష్ణుఁ డాఫణిఁ శ జిక్కబట్టి
వంచి పృథుఫణముల నెక్కె శ వఱలుశక్తి. ౨౫౪

1097

ఉ. అన్నిటికంటె నాది యని శ యందలుచెప్పఁ గళోఘకారణం
బన్న నుతిం జెలంగి యలశరారు సనాతనపూరుషోత్తముం
డున్న తభోగిభోగముల శ నొప్పుమణిప్రకరణంబు సోకఁగా
మున్నె మృదుప్రకాశతను శ బొల్పెడు నప్పదవంకజాతముల్. ౨౬

1098

క. అతితామ్రవర్ణతం దగ, నతజనరక్షకుడు గావు శ నక హరి నృత్యం
బతులితముగ నొనరించెను, దితిజాంతకుఁ డహిఫణాతలిపయి నటించన్. ౨౬

మ. కని గంధర్వులు సిద్ధచారణులు నుత్కంఠల్ కడుంగ్రాల దే
వనికాయంబులు దేవకాంతలు మదిక శ వర్ధిల్లు ప్రీతిక మృదం
గనినాదంబులు నానకధ్వనులు నికం బొప్పఁగాఁ దెల్పున
వ్వినుతుల్ దక్కినవాద్యనాదములు వేత్యేఱ్ఱ మనోజ్ఞంబులై. ౨౭౪

1100

క. తనరారఁగఁ బణవధ్వను, లనుపమగతి నొప్ప సుమమయం బగువర్షం
బును గురియించుచు నేవింపను వచ్చిరి నర్తనంపుఁ శ బ్రాశిమకనఁగన్. ౨౭

1101

చ. హరిఖలసంఘదండధరుఁ శ డాట ఫణాగ్రములందు నృత్యమ
త్తరుణమునం దొనర్పఁగ శతప్రియశీర్షములందు భోగియే
శిరమును వంపకుండు ఘనశిత్రపదాహతి నారమేశుఁ డా
శిరము నడంగఁ జేయునటు శ చేయు తెఱింగినకాళియాహియున్. ౨౭౪

1102

మ. బలమెల్లక నశియింప భోగతతు లుద్యాంతంబులై చేడ్పడక
గులనర్పంబులు చుట్టునిల్చియె కనుంగొంచుక వగం జెంద ము
క్కుల నోరక వడి నుష్ణరక్తములపొంగుల్ కన్నడక నైజచే
ష్టలు మాయం గడుఁ గ్లేశ మందె శ నిలువక శక్యంబె యప్పట్టునన్. ౨౮

1103

మ. మరలం గాళియుఁ డెట్టులో చెలఁగి దుర్భాసంబునం గన్నులక
గరళం బుప్పతిలంగ మించురుషచే శ గాఢంబుగా నూర్పులక
వరుసం బుచ్చుచు శీర్షపంక్తి నెదియే శ వంపంగ నుంకింప కి
శ్వరుని గాంచునొ తచ్చిరంబుఁ బదసంపారంబునక వ్రాల్చుచున్. ౨౮౪

1104

- సీ. గంధర్వముఖులు శ కడు మెచ్చి సుమవృష్టి గురియింప నదియును శ గోరి చేయు
పూజగాఁ గన్నడఁ శ బూర్వపూరుషుఁ డగుహరి యొప్పె నాతనిశయద్భుతావ
హమగు తాండవమున శ నాయహిపతిఫణావితతి భుగ్నంబయి శ విఱిగినట్టి
యాతపత్రమువలె శ నగపడ గాత్రంబు భగ్నమై తగ భూరివదనగహ్వ
- ఆ. రములనుండి గొప్ప శ ర క్తధారలు గాఱ, నప్పు డతనిఁ జరము శ నచరము నగు
విశ్వమునకు నెల్ల శవిభుని బురాణపూ,రుషునిగాఁగ నెఱిఁగె శ రుష తొలంగ. 30
- క. తనమది నారాయణుఁగాఁ, గనె తలఁచి మహాత్మ ! నీవె శ గా దిక్కని యా
తనిశరణు చొచ్చె గర్భం,బున జగమంతయు వసింపఁ శ బొలిచెడుహరియున్. 30
- చ. తనఫణరాశి నిల్చి పదతల్లజపాతమునన్ హృదంతరం
బునఁగల గర్వ మార్పఁ గడుఁ శ బొక్కుచు భోగగణాతపత్ర మొ
య్యన వగ వంచి యున్న భుజశాధిపునిం బతిఁ గాంచి పత్ను లా
ర్చిని గని ¹వస్త్రముల్ నడల శ దివ్యకలాపము లట్టె వీడఁగన్. 304 1107
- క. కొప్పలుజాఱఁగ నీశ్వరు, ముప్పును దొలఁగించు నాదిపూరుషుఁ గనఁగా
నప్పడఁతు లేగుదెంచిరి, తప్పిది యని మమ్ముఁ గావఁ శ దగు నని వేడన్. 30
- ²చ. మనములు తెల్విదప్ప వెత శ మైకొన బాలుర ముందుఁ బోవు న
ట్లొనరిచి చెంతకేగి తమశయొప్పుగుమేనులు భూమిసోఁక భూ
తనికరనాథుఁ డై తనరు శ తామరసాక్షున కట్టె మ్రొక్కిరా
వనితలు సాధుశీలముల శ భాసిలువారలు గాన నత్తఱిన్. 304 1109
- క. గురుపాపము లొనరించిన, నురగేశుని నాత్మనాథు శ నొగిఁ దచ్చుమలో
త్కరముననుండి విముక్తికై, హరికృపఁ గనఁజేయఁ గోరి శ యంజలు లొప్పున్.
- ³క. శరణప్రదుడగు పరమేశ్వరు శరణు తగంగఁ జొచ్చి శ భక్తిభరముచే
నురగేంద్రపత్ను లిట్లని, పరినుతి గావింపఁ బూని శ పల్కిరి డేవా! 31 1111

— శాశిభార్యలు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట. —

- క. కృతకీర్తిషుఁ డగు మావతి, కితనికి నీవిచ్చినట్టి శ యీదండనమే
హిత మగు న్యాయమునకు నీ, ఊతి నీయవతారము ఖలశిక్షణమునకే. 314
- చ. అరితతియందు నాత్మజులయందును నేకవిధంపుఁజూపు శ్రీ
వర! తమ కుండుగాని యొక్కభంగిని వేటుగ నుండఁబో ద దె
వ్వరిపయిఁ బక్షపాతమును శ బట్టి రుషం గొని దండనం బదే
వరుసను జేయఁబూనవు స్వభావము నీ కిది దానవాంతకా! 33 1113

1 “క్షతద్వనభూషణకేశబంధాః” అని మూలము. 2 “కాయం నిధాయ భువిభూతపరిం
వ్రజేముః” అని మూలము. 3 “శరణదం శరణం వ్రవన్మాః” అని మూలము.

ఉ. నీ వొనరించుశిక్షణము శ నేరువునం దలపోయ మంచికే
దేవ! యగున్; దలంతువు మృదిన్ మునుముందుగ నిట్లె; యట్టులే
కావున నిట్టిదండనమృఖండదయాఫలమే యగుం గదా
పావననామ! మా వయిన శ పాపము లెల్లఁ దొలంగె నిత్తఱిన్. 33౪ 1114

చ. ధరణి నసాధువుల్ తగినదండన మొందినచో మహాఘముల్
త్వరగ నశించు నెట్టిదగు శ దారుణపాప మొనర్చెనో యితం
డురగశరీరముం గనియె శ నుగ్రతరాఘము దానిఁ జెందు నీ
యురుతరదండనం బరయ శ నొప్పె ననుగ్రహమాచు నద్దిరా! 3౪ 1115

చ. తెలిసెను నీదుకోపము మృదిం బరికింప ననుగ్రహంబె యా
నిల నని నేటికిన్; మును పదెట్టిభవంబున గర్వహీనుఁ డై
జల రుహనేత్ర! నీవు గడుసంతసమందఁగఁ జాలునట్టిదై
యలరు తపం బదెట్టిగతి శ నాదృతిఁ జేసెనొ యెట్లెటుంగ నొ? 3౪౫ 1116

తే. ఇపుడు దుర్తానియై యున్న శ యితని పూర్వ
తప మదెట్టిదో సర్వభూతదయ గాంచి
ధర్మ మెద్దానిఁ జేసెనో శ తలఁచ సర్వ
జీవనుడ వీవు సంతృప్తిఁ శ జెందితిగదె. 3౪౬ 1117

మ. పరమాత్మా! భవదంస్త్రిసారసరజస్సస్పర్శంబు వాంఛించి శ్రీ
తరుణీరత్నము సర్వకామముల నాశ్రయ గోరకే మానుచున్
స్థిరమాపూన్కి వ్రతంబుఁబూని తపముం శ జేసెం గదా; భక్తిమైఁ
జిరకాలం బిటఁ దత్పదాబ్జరజముం శ జెందెం గదా! యీతఁడున్. 3౪౭ 1118

ఉ. ఈతఁ డొనర్చినట్టి తప శ మిట్టి దటంచు వచింప శక్తులే
థాతృముఖామరుల్ సురవిశ్రాంతసమర్చితపాదపద్మ! య
బ్జాతవిలోచనా! జగతిఁ శ ద్వత్పదపద్మరజంబు నొందు వి
ఖ్యాతతపోవిరాజితులు శ కాంచఁగఁ గోరరు స్వర్గలోకమున్. 3౪౮ 1119

సీ. సార్వభౌమపదంబుఁ శ జక్కని పారమేష్ఠ్యంబుఁ బాతాళరాజత్వ మట్లై
యోగసిద్ధులఁ గోర శ రోదేవ! పెక్కేల ముక్తిపదంబును శ బొందఁ గోర
రివానికంటె సహిషణిత్వముగ నీదుపాదనేవయె భూరి శ పరమసుఖద
మీపన్నగము భవ శ మెన్నఁ దమస్సాంద్ర మగుటఁ గ్రోధావిష్టుఁడయ్యెఁజుమ్ము;

తే. జన్మమున నిట్టివాఁడయ్యు శ జగతి నెవరి
కైనఁ బొందఁగ నలవిగా శ నట్టినీదు
పాదపంకేరుహరజంబు శ బడయఁ గలిగె
నింతకంటెను బుణ్యం బరదెన్నఁ గలదె! 3౪౯ 1120

- క. వనజాతా! భవచక్రంబునఁ దిరిగెడువార లాత్మఁగఁ బూనికఁ గోరం
గను నీదుకరుణగల్గినఁ, గనఁజాలుదు రట్టిది యిటఁ గల్గెఁ ఫణికో. 3౮ 1121
- వ. అచింత్రైశ్వర్యాదిగుణంబులు గలిగి, సకలదేహాంతర్వర్తియై, యిట్టిదనివచింపఁ
దరంబుగాని మహిమంబు చెలఁగుచుండ, నాకాశాదిమహాభూతంబుల కాశ్ర
యుండై, ప్రాక్కాలంబునందు నుండఁగల్గి, సర్వకారణుండై, కారణాతీతుండై
యలరువర మేశ్వరుండ వగునీకు నమస్కారంబులు. 3౯ 1122

సీసమాలిక:—

జ్ఞాప్తికి మఱియుఁ జిశ్చక్తికి నిధివయి బ్రహ్మవై యింతని గఁ పలుకరాని
శక్తులు గలిగి యేసరణిఁ దలంచిన గుణరహితుండ వగుచు నవే వి
కారములును లేక గ్రాలుచుఁ బ్రకృతిప్రవర్తకుండవునయి వఱలు నీకు
వందనంబులు; సర్వబృందారకేశ్వర! కాలరూపుడ వయి గాలశక్తి
కాశ్రయుండ వగుచు నలరి సృష్ట్యాదిక సమయంబుల నాక్షిశబ్ద మొంది
విశ్వరూపుడవయి విశ్వంబునకు నుపద్రష్టవుగాఁదగి దాని కరయ
గర్తవై మఱిసర్వకారకరూపుడ వయి యొప్పునీ కివే యంజలు; లోగి
నాకాశముఖ్య మహాభూతపంచక మట్లై శబ్దముఖంబు లై నయట్టి
తన్మాత్రలైదును దగు జ్ఞానకర్తేంద్రియములను దశకంబు నట్లై ప్రాణ
పంచకము మనస్సు నంచితబుద్ధిచిత్తములు నీయవి నీదు తనువు లగును
మఱియును ద్రిగుణాభిమానముచే న్వాంశభూతాత్మ రాశ్యనుభూతి యెవని
చేఁ గల్గు నట్టి యశచింత్యశక్తివి నీవు కావుననే నమస్కారము లివె;
తోయజాతా! యనంతరుండవయి కనఁబడకుంట సూక్ష్మం బన గొప్పిమఱియు
నొక్కయుపాధిచే గొనరువఁబడు వికారములు లేకుండఁగ గాలిటను
గూటస్థుండ వగుచుఁ గొమరారి సర్వజ్ఞతను జెలంగుచుఁ గలఁడనియుఁ గొంద
టును లేఁడుచుఁ గొందఱునుసర్వవేత్తయౌ ననుచునల్పజ్ఞాంధ్రయనుచుబద్ధు
డనుచు ముక్తుండు ననుచు నొక్కం డని కాదనేకుం డని గడఁగి యిట్లు
నానావిధంబులఁ గూని వాదింపఁగ వానినెల్లను మాయఁ గూని యనుస
రించుచుందువు; మఱియెంచంగ నభిధాన మనఁగను నభిధేయ గమనఁగ నొప్పు
శక్తిభేదమునను సకలంబుగాఁ దోచుచుందువు; దేవసంఘోత్తమేశ!
యట్టి నీకివై మ్రొక్కు లఖిలేశ్వరా!; ప్రమాణప్రమాణంబెయనం దగుదువు
తత్ప్రమాణాపేక్ష తలపోయఁగా లేనిజ్ఞానవంతుండవు; నిశ్శాన్విగూఢ
వేదాత్మకుండవయి వెలయు చుందువు; ప్రవృత్తుండవు మఱి నివృత్తుండ వగుదు
వుపనిషద్ధూమిత గొప్పదు; వోదేవ! వందనంబులు నీకు వరుసఁగూర్చు
మమరేశవందితా! యాదినారాయణా! వసుదేవసుతుండ వై వఱలి కృష్ణ

రామరూపంబుల శ రాజిల్లి ప్రద్యుమ్నుఁ డని యనిరుద్ధుండు శ ననియు సాత్త్వ
తుల కెల్లఁ బతివయి శ చెలఁగు నీకును నమోవాకముల్ సుగుణప్రవరుడ పీపు
పాశకులకు నెల్ల శ ఫలవిచిత్రతకయి యాత్మ నాచ్ఛాదింతు శ వల్లె చిత్త
మాదియా వానివై శ యమరెడుచేతనాధ్యవసాయముఖవృత్తితతిని మించి
యుపలక్ష్యుడవగుచు శ నొప్పుచుండువు గుణద్రష్టవై చూడంగఁ శ దగకయుండు
వట్టి నీకు నొనర్తు శ మభివాదనంబులు; తర్కింప నించుకేఁ శ దగనిమహిమ
మమరంగ, సర్వకార్యముల యుత్పత్తిప్రకాశహేతుపలక్ష్య మనఁ దగుదు
వోహృషీకేశ! నీ శ వొప్పుదు వెల్లెడ నరయ నాత్మారాముఁ శ డనఁగ మాన
శీలియనంగ నిఱ్ఱోలిఁ బ్రకాశించు నట్టి నీ కివె మ్రొక్కు శ లమరపూజ్య;
ఘోరసూక్ష్మంపుగతుల నెఱింగినప్రోడ వరయ సర్వమునకు శ నధివిభుండవు
విశ్వ మెవ్వనియందు శ వెలయకుండునొ యట్లు తనరుదు విశ్వంధ శ వనఁగ నొప్పి

ఆ యలరుచుండు వల్లె శ యఖిలవిశ్వాధ్యాసమునకుఁ దదపవాదశమునకు సాక్షి
వగుదు వాద్యయమ్ము శ నైన విద్యావిద్యలకును హేతు వగుదు శ సకలమూర్తి.

వ. భగవంతా! యట్టి నీకు నమస్కారంబులు. దేవదేవా! నీ వనీహుండవయ్య
ననాదికాలశక్తిం గైకొని దృష్టిమాత్రమునఁ దత్తత్స్వభావములం బ్రోత్స
హించుచు గుణత్రయంబున నీవిశ్వమునకు జన్మస్థితిసంహారంబులం గల్పించుచు
సార్థకవిహారండువై క్రీడింతువు. జగత్త్రయంబునంగల శాంతాశాంతమూఢశరీ
రంబు లెల్ల భవత్క్రిడోపకరణంబులై యున్న నిత్యతీ సాధుజనంబులను, ధర్మం
బునురక్షింప నూహచేయు నీకు శాంతశరీరంబులు ప్రియంబులై యుండు. ౫౦

క. వనజాక్షా! మాపతి యీ, ఘనభుజగాకృతిని నీకుఁ శ గావించిన త
ప్పును దీని నిప్పుడొకపరి,యనుకంప సహింపఁ దగుదు శ వాత్సజుఁ డగుటన్. ౫౦౪

క. తనయులుచేసిన యవకృతి, జనకులు మన్నించుచుంటు శ సాజమకాదే
ఘనశాంతమూర్తి వగుటకా, దనమది నెఱుంగండు నీదు శ తత్త్వ మితండున్.

ఆ. మూఢుండౌట నీదుఁమూర్తి నెఱుంగండు, కానఁ దప్పు నైవఁ శ గా దగుదువు;
ప్రాణములను వదల శ ఫణివరుఁ డున్నాడు, కావఁ దగుదు విప్రు శ కంజనయన్!

*చ. జననముచే స్వతంత్రత యశసంభవమాఁ గద శ్రీల కెన్నఁగా
వనితలమాట సాధుసమవాయము సత్కృపఁ జూపఁగాఁ దగుకా
వనరుహనేత్ర! మా కనఁగఁ శ బ్రాణములన్న నధీశ్వరుండె కా
వునఁ బతిభిక్షుఁ బెట్టు మిటఁ శ బోలును నీ కిది ధర్మపద్ధతిన్. ౫౧

1123

1చ. తరుణు లటంచు మీకుఁ బతిదానము చేయుట న్యాయ్యమంచు ని

* “స్త్రీకాంక్షాధుశోచ్యతాం” అని మూలము. “సాధుభిశ్శోచ్యతాంజాతైర్వాసాస్తాతం
త్రైత పరమదైన్యంధ్యనితం” అని వ్యాఖ్య. 1 ఇది వ్యాఖ్యానితప్రాయమే యగునని యెఱుంగందగు.
శాంభాగ—18

త్తరుణమునందు నీభుజగతల్లజమున్ బ్రదికింతునేని యీ
ధరఁ గలవారికెల్ల మృతి యతప్పక కల్లఁగఁ జేసి నట్టులొఁ
గరము దురాత్ముడౌట నని యకంజవిలోచన! యెన్నకుండుమా. ౫౨ 1129

క. దనుజాంతక! మీయాజ్ఞఁగొని యీతఁడు బ్రదుకుటకును యిహోణి నడచి
తిని నెవ్వరు మావలనం, గనకుండుటకును నదెట్టికార్యము గలదో. ౫౩ [కద
లే. ఆజ్ఞచేయుము దాని మేమాచరింతు, మంబుజాక్ష! దాసికలమె యగుదుము
యేమిపంచినఁ జేయంగనెన్నువార, మనుచు నానాగపత్ను లార్ధిని బలుకుచు.

చ. తను వినుతింపఁగా నలరి యతామరసాక్షుఁడు పాదఘట్టనం
బున ఘణరాజి భగ్నుతనుభౌందఁగ మూర్ఖిలి యున్న కాళియున్
మనమునఁ గల్గునత్కరుణ యమంచిప్రవృత్తికిఁ దే దలంచి మా
నె నడఁగఁద్రొక్క; నంత దనగనిర్భరసత్త్వము దూలిపోవుటన్. ౫౪ 1132

చ. హరికృప మెల్లఁగాఁ దనువునందు నసూత్కర మట్టె చేరఁ గా
వర మెటొ పాటిపోవఁగను యభంగమునొందిన యింద్రియంబు లె
వ్వరుసనొ నిల్వ నూర్పుగమి యభారముగా వెడలించుచున్ మహా
తురతఁ గరంబులన్ మొగిచి యోయజనాభుని గాంచి యిట్లనున్. ౫౫ 1133

—౦౦ కాళియఁడు హరిని వినుతింపుట. ౦౦—

క. పరమేశా! భవమాదిగఁ, బరహింసాకరము మాస్వభావము మఱి భీ
కరతామసులము క్రోధంబరయఁగఁ జిరకాల ముండు యనదియగుఁ జిహ్నా. ౫౬

అ. ప్రాణివితతికిన్ స్వభావము దుస్స్వభ, మద్ది దుష్పిశాచ యమట్లు తగిలి
విడువకుండు; సృష్టి యెలయించు నప్పుడు, వానివాని కర్తవ్యముచేత. ౫౭

*సీ. తిర్యక్సమాహంబు యతీవ్రస్వభావంబు బహువిధంబుల సృష్టి యపరఁగఁ జేసి
నాడవు; కావున యనానావిధస్వభావముల నయ్యవియు బలముల శక్తు
లను బొల్పుచుండును యజనంబు స్థానంబు నాశయమును బీజమాకృతియును
బలుతెఱంగుల నుండు యజలజాక్ష! షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్న! శాశ్వత! మహాత్మ!

లే. యట్టి తిర్యగ్గణంబులయందు మేము, సర్వజాతుల మగుదుము యజన్తముననె
మన్యు వధికంబుగా నుండు యమాకు నీదు, మాయచే మోహితులమయ్యమహిం

చ. కనుకనె నీదుమాయ నెటుగఁగాఢతరంబగు జ్ఞానయుక్తిచే దగుదుము. ౫౮
తను విడువంగ నేర్తుము? విశ్వాతప విశ్వసమాహృతై
తనరుదు వెల్ల కార్యముల యతత్త్వ మెఱుంగుదు వీవు నీదుమా
యను విడువంగ నీకృషయ యా గదహేతువు మాట లేటికిన్. ౫౯ 1137

క. తలపోయు మనుగ్రహ మో, జలజాక్ష! నిగ్రహంబొ సర్పంబుల దా

* “నానాస్వభావవీర్యాజో యోనిబీజాశయాకృతిః” అని యాము.

కులమునఁ బుట్టినమా కెది, తలఁచెదవో యుక్త మనుచు శ దానిన్ దయచేన్.

క. ఆనతి యిమ్మని వేడఁగ, సూనాంబకుతండ్రి మాయ శ శోభిలఁ గార్యం
బూని యొనరింపఁగా ఊతి, మానుషజనిఁ గాంచియున్నమాధవుఁ డంతన్. ౧౪౪

క. కాళియుఁ గనుఁగొని యిట్లను, వైశమ సంద్రమున కేగవలయు నిలువఁగా
నేల యిట నాలసింపకు, పోలు నిదే యనుచుఁ దోచె శ బుద్ధి ఫణివరా! ౬౦

క. జ్ఞాతులతో నిజబంధు, వ్రాతముతో నిపుడె తరలి శ వార్ధికీ బొమ్మా
చేతస్సప్తదముగ గో, వ్రాతము మానవులు ద్వీపవతినిన్ దీనిన్. ౬౦ 1141

తే. అనుభవేతురుగాక యిచ్చానుసారః, మేను నీ కిడినట్టి యీశయానతి నిరు
సంధ్య లందెవ్వఁడు తగంగఃసంస్తరించు, నతఁడు మీనుండి నాధ్వనమందకుండు.

క. నాకు విహారస్థానం, బై కడుఁ బావనమునైన శ హ్రదమున నిందున్
వేకువ మునింగి భక్తిని, నాకులకు బితరులకు మననంబు లలరఁగన్. ౬౧౪

క. మునులకుఁ దర్పణ మొనరించునొ యాతఁడు, నుపవసించి శ సొరిది నను మనం
బున స్మరియించునొ యాతఁడు, ఘనపాపవిముక్తి నపుడె శ కాంచుం జుమ్మి. ౬౨

చ. రమణక నామకంబయి విర్రాజిలి యుత్తమమైనయట్టి ద్వీ
పము విడనాడి యెవ్వని యశపారభయంబున నీహ్రదంబు నే
వ్య మనుచుఁ జొచ్చినాడవొ ఖగధిపుఁ డాగరుడుండు మత్పదా
బ్జముల సులక్షణంబుగల శ సర్పము నిన్ను గ్రసింప కుండెడున్. ౬౩ 1145

క. అని యద్భుతకర్తుండగు, వనజాతుఁడు కృష్ణుఁ డెన్ని శ పలుకఁగ విని శ్రీ
శుని గాళియుండు పూజిం, చెను దత్పత్నులునుఁ గృష్ణు శ శ్రీప్రదు నజనిన్.

*తే. ఆదరంబున నూత్న దివ్యాంబరముల
మాల్యముల శ్రేష్ఠతమరత్నమయ కలాప
ములను శ్రీచందనంపుఁ జరర్చులను భూరి
తరమగుచు నొప్పునుత్పలదామమునను. ౬౪

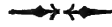
1147

క. గరుడధ్వజ విశ్వేశ్వరుఁ, బరమాత్ముని బూజచేసి శ భక్తిఁ గొలిచి ర
త్తరుణమునఁ గాళియుండును, హరిని బ్రసన్నాత్తుఁ జేసి శ యాదృతి దనరన్.

చ. అనుమతినొంది మిత్రతనయావళి భార్యలు తోడరాఁగ న
వ్వననిధి మధ్యభాగమున శ భాసిలు ద్వీపవరంబుఁ జేరె; హ్ర
దనియును నాటఁగోలె ముని శ దేవవరార్చితపాదపద్మం దై
తనరి మనుష్యదేహమును శ దాల్చి విహారము సల్పుకృష్ణుఁడున్. ౬౬ 1149

* “దివ్యాంబరస్త్రజ్జణిభిః పరాశ్రయిరపిభూషణైః, దివ్యగంధాన శైవైశ్చ మహతోత్కృష్టల
మాలయా” అని మాలము.

ఆ. మది ననుగ్రహింప శ నదియది స్వాదూద, కములు వెలయుచుండ శ గరళబాధ
వదలి పోవ ధేనువారమునకు మాన, పులకు గమ్యమగుచు శ నలరెమిగుల.

ప దు నే డ వ య థ్యా య ము.

—ॐ యమునాహ్రదచరిత్రము. ॐ—

- చ. అని శుకయోగి తెల్పి విని శ యర్జునపౌత్రుడౌ కాళీయాహి చ
కృనిఘటివాసమా రమణాకం బనుద్వీపము నేల వీడె? దా
ర్జున కతఁడొక్కడే తనకు శ నుగ్రభయం బొనఁగూడునట్టి త
ప్పును బొనరించెదేని? ఘటిపూగమునిర్భయవృత్తి నుండఁగన్. ౧ 1151
- క. అనిప్రశ్నింపఁగ శుకముని, యనియెక మును సర్పభక్తిసలరెడు మనుజుల్
జననాథునకుఁ గరంబులు, కొనిపోవువిధంబు తోడఁ శ గోరికమీఱన్. ౧౪
- సీ. సర్పభయ మ్మదేచందంబునం గల్గకుండుటకై తగుపిండివంట
లాదియా వస్తువు శ లమవస నమవసఁ గొనిపోయి ఛాయనే శ జనులకొసఁగ
నావిర్భవించి సుకమాదులు లేనట్టి యలవనస్పతిమూలములను బెట్టు
నట్టులేర్పడి యుండె శ నాచార మొక్కండుఁ ప్రతిపర్వమందు సర్పంబు లెల్ల;
- తే. దమకు జనులిడి నట్టియంశమును బ్రీతిఁ
దమ్ము రక్షించుకొఱకు నితాంతమహిమ
మున నెసంగెడు నాగరుడునకు భక్తి
నిడుచునుదురు వానిని శ విడుచు నతఁడు. 3 1153
- క. గరుడుని భీతియె కలుగమి, నురగులు సౌఖ్యముగ నుండు శ నొగి సర్పము లిం
క్కరణిని గరుడున కీయఁగ, గరళమువెంపున మదించితాళియఘటియున్. 3౪
- సీ. వీర్యమదంబున శ వెలయుచు వై నతేయుని దృఢాంబుగ నెంచి శ తనదుభాగ
మాతని కీయక శ యనుభవించెను దానె భగవత్ప్రియుండయి శ యగణితమగు
మహిమమునం దగి శ మానసియచరిత్రుడౌ సువర్ణుడౌ కాళీయాహిఁజంప
వాంఛించి యధికజ్వలంబునఁ బఱతెంచె బైబడ నరు దెంచు శ వై నతేయుఁ
- ఆ. గాంచి కాళీయుండు శ గరళంబె యాయుధ, ముగ నెసంగువాఁడెయగుటనాలు
కలు భయంకరముగఁ గ్రాలంగ నయనంబు, లుగ్రములుగ నుబ్బియొప్పుచుండ.
- క. తనమస్తుకపంక్తిని బై, కొనరంగను లేపియునిచి శ యరుతరవేగం
బున గరుడుపైకి నడతెంచెను; జక్రికి వాహనము శ సిద్ధబలుం డై. ౬ 1156
- చ. కరము భయంకరం బగుచుఁ శ గ్రాలుపరాక్రమ మొప్పు నొప్పు నా
గరుడుండు తీవ్రకోపమున శ గాఢజవంబునఁ గాళీయాహిపై

- సురుతరశౌర్య మొప్పునటు శ లొక్కమెయిం బడి చిమ్మిచిమ్మిక
 ర్భురరుచి వెల్లువామదశముం బయికెత్తియె తాచె నెంతయున్. ౭ 1157
- మ. వినతాపుత్రుని పక్షతాడనమునకా శ వే విహ్వలత్వంబునుం
 గని యందుండఁగ నోడి యెవ్విధినో యీశకాళిందియందున్న నీ
 రనిధింబోలిన మధుఁ జేరె నరపౌత్రా! యాహ్రదం బెన్న దా
 ర్భున కెబ్బంగిఁ జొరంగరాకయె చెలంగుకొ నిమ్న వాహ్యున్నతిన్. ౮ 1158
- చ. ఇతరులుకూడ నందుఁ జొర శ నెంచరు లోతుగ వారియుంట నో
 షీతిపవరేణ్య! యందు నొకకచేడు చరించుచు నుండె నద్ది య
 చ్యుతునకు వాహనంబగుచు శ నొప్పుఖగేంద్రున కెల్లకాల మా
 దృతి గ్రహించుభక్ష్యమగు శ నేచిన ప్రీతి సుపర్ణుఁ డొక్కటన్. ౯ 1159
- క. దానిం దినఁ గోరిచనక, మానిపుఁ డట సౌభరియను శ మహితాత్ముడు తా
 నూనిననియతిఁ దపంబును, బూనిక నొనరించుచుండె శ భూతకరుణచేన్. ౧౦ 1160
- క. వలదని గరుడుని గనుచుం, బలికెను దార్భ్యుండు మానిపలుకు గొనక మి
 క్కిలియాకలిఁ గొనియుండుట, బలవంతముమీఱఁ జిక్కఁబట్టి కొని చనెన్. ౧౧
- క. మిఁనపతి నిట్లుకొని చనఁ, గా నెంతయుఁ బొగిలి దైన్య శ కలితములగు నా
 మిఁనములఁ గాంచి సౌభరి, యానెలపుననుండు వానియార్తి యడంగన్. ౧౨
- చ. కరుణచెలంగఁ బల్కెను ఖగక్షితిపాలుండు తార్భ్యుఁ డిందు సం
 చరణముచేయు మిఁనముల శ సత్త్వముపొంగఁగఁ జొచ్చి యిప్పుడె
 క్కరణిని గొంచుబోయె నటు శ క్రష్ణుఁ బట్టిగ్రసించునేని స
 త్వరమ గతాసుడయ్యెడును శ బల్కిది సత్య మటంచుఁ గ్రోధి యై. ౧౩ 1163
- చ. మునిపతి శాపమిచ్చె; ఘణిముఖుండు కాళియుండె యెటుంగు నీ
 మునివరుశాప మన్యఘణిపూగము నించుకయె నెటుంగ దా
 వనరుహనేత్రు వాహనము శ వంకజనించిన భీతినేగి చొ
 చ్చెను హ్రద; మందెయుండె నొకకచేటును గానక స్వేచ్ఛమీఱఁగన్. ౧౪ 1164
- క. హరి దానిని వెడలించెను, ధరణీశ్వర! యిట్లు దుష్టదారుణభుజగే
 శ్వరు సాగ నంపి కృష్ణుండు, త్వరపడి యమ్మడుగుఁ బాసి శ వచ్చెన్ వెలికిన్. ౧౫
- చ. మనసున కింపుఁబెంచు సుమఃమాలికలకా ధరియించి హరిచం
 దనఘనచర్చలం దనువు శ తద్దయు నొప్పు మనోహరాంబరం
 బును ధరియించి దివ్యమణిపుంజ విభాసురభూషణంబులుకా
 గనకకలాపరాజి దగఁ శ గాంచనచేలుండు రాఁగ గోపకుల్. ౧౬ 1166
- క. మరలం బడసినప్రాణో,త్కరమున నింద్రియము లట్లు శ కడు వేగమ లే
 చిరి భూమినుండి మనసులు, పరమానందమునఁ బొదలఁ శ బ్రమదము పొంగన్.

- క. హరిఁ గొఁగిలించుకొని; ర. త్తరుణమునందున యశోద ధృమి రోహిణియున్
ద్వరపడి నందుడు గోపోత్తరములు గోపికలు కృష్ణుఁ ధృమ్మఱు గనుచున్.
- తే. తమమనోరథములు పండ ధన్యతఁ గని, నట్లు లలరిరి; బలదేవుఁ డనుజుఁ గృష్ణు.
గొఁగిటం జేర్చుకొని హరి ధృ కార్య మెల్లఁ, దెలిసియుండుట సుస్థిత ధృ మొలయఁ
- చ. తరువులు గోవులు వృషభతల్లజముల్ మఱి వత్సముల్ మహా [గాంచె.
త్తరముదమొందె విప్రసముదాయములున్ సకళత్రులొచు స
ద్గురువులు నందుఁజేరి యిదె ధృ ఘోరతరాహికి జిక్కి నీసుతుం
డరుదుగ వెల్వడం గలిగె ధృ నారయ నీయదియే యదృష్టమా. ౧౭ 1170
- క. ఈయాపద విధివశమునఁ, బాయంగాఁ గలిగెఁ గాన ధృ బ్రాహ్మణులకు నీ
వేయే దానము లీఁగల, నో యవ్వానిని నొసంగు ధృ టొప్పూ రాజా! ౧౭౪ 1171
- తే. పుణ్యవశమున శ్రీకృష్ణమూర్తి యిట్టి, యాపదం బాయంగాఁ గల్గె ధృ నట్లుగాన
దానముల నిష్కలంగ నందవ్రజేశుఁ, డట్లె స్వర్ణంబు గోవుల ధృ నలరి యొసఁగె.
- *చ. అనితరభాగ్యశాలిని మహానతి యప్పు యశోద నష్టన
త్తనయుని లబ్ధిచే నతిముదంబును గొంచినదాటఁ గృష్ణు నొ
య్యన బిగిగొఁగిలించుకొని ధృ యంకమునం దిడుకొంచు నశ్రుబిం
దునికర మత్తఱి విడిచెఁ ధృ దోషమిఁ బల్కఁగ సుంతయేనియున్. ౧౯ 1173
- చ. ఖరకరుఁ డస్తమించె; నెటుగొని చనంగను లేమి నవ్విభా
వరి యమునాతటంబు నొకభాగమునన్ శ్రమకర్మితాత్మ లై
జరపఁ దలంచి రెల్లరును ధృ స్వాంతము లాఁకలిదప్పలన్ నిరం
తరపరితాప మందఁగ నితాంతము గోవులు నట్లె తూలఁగన్. ౨౦ 1174
- క. హరియును రాముడు నట్లే, పరితాపముఁ గనుచు స్వీయభంధుజనులతో
సరిగ వసించిరి, రాఁగల, పరితాపము దీర్పఁగోరి ధృ భద్రదు లగుటన్. ౨౦ 1175

—౧౭ శ్రీకృష్ణుడు కార్పిచ్చునుండి గోవులం గాపాడుట. ౧౭—

- నీ. అర్ధరాత్రంబునాయందు గ్రీష్మర్తువు గావున నందున్న ధృ కాననమున
దావాగ్ని యుదయించి ధృ తటుకున వ్యాపించి నలుఁగడలం బ్రాఁకినందముఖులు
నిదురించుచుండ నయ్యదనున దహియింపఁ బూనె గోవులచుట్టు ధృ పూన్కిగ్రమ్మి;
దావానలం బిట్లు ధృ తవ్వెగినిం గ్రమ్మి కాల్చుచుండు టెఱింగి ధృ కలఁతనొంది
- తే. గోపకులు సంభ్రమంబునఁ ధృ దాపశాంతిఁ, జేయు వెర వెన్ని తోడుమిశ్రీహరిఁ దన
మాయచే మానుషాకృతి ధృ మహిమవెలయఁ, దాల్చి నట్టిదై వము వేడఁదగు
- క. మనములఁ దలంచి శరణంబును వేడిరి కృష్ణ! కృష్ణ! ధృ భూతావాసా! [నటంచు.
ఘనవిక్రమ! శ్రీరామా! కనుమా యిదె భయదమైన ధృ కార్పిచ్చు వడిన్. ౨౪

* “నష్టలభ్యప్రాసతీ” అని మూలము.

- క. మీవారమైన మమ్మున్, బోవిడువక మ్రింగ నిదిగొ శ పూనెం జూడం
గా విలయకాలమందలి, పావకువలె దుస్తరముగఁ శ బరఁగెం జుమ్మి. ౨౩ 1178
- క. నీవే ప్రభువపు కృష్ణా! నీవారము మేము ప్రీతి శ నిన్నే గనుచున్
వావిరిఁ గాలముఁ ద్రోతుము, గావున నీబారినుండి శ కాపుము త్వరగన్. ౨౩౪
- క. అకుతోభయములు నీపాదకమలముల్ వాని విడువఁ శ దలడు మదెపుడున్
సకలశుభ ప్రదుఁడవు నీ, విఠక గాలము పుచ్చుకుండఁ నే కావఁ దగున్. ౨౪ 1180
- క. అని వాపోవఁగ లోకావనదడుఁడు కృష్ణమూర్తి శ బంధుజనులదొ
వనటం దలంచి తానే, యనంతుఁడై భూరిశక్తి శ నలరుట నపుడే. ౨౪౪ 1181
- ఆ. తన్ను నమ్మియున్న శ తద్వజవాసులఁ, గావ నెంచి శక్తిఁ శ గాఱుచిచ్చు
నెలమిఁ దీవ్ర మనుచు శ నెంచక దిగమ్రొంగె, దాన వారు భీతిమానునట్లు. ౨౫

ప దు నె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి గ్రీష్మర్తునందు విహరించుట. —

- క. హరిదివ్యచరిత్రము నీ, కరణిక్ వినిపించి మౌనిశకాంతుఁడు మఱియున్
నరపతికిఁ దెల్పె నవ్వలి, హరిచరిత్రము వేడ్కమీఱు శ నట్లుగఁ బిదపన్. 1183
- క. ఆరాత్రి యిట్లు కడువ ము, రారాతియు సమృదాత్పురొ జ్ఞాతులు స్వీ
యారమ్యకీర్తి బాడుచు, దో రాగన్ గోవ్రజంబుతోఁ దగువ్రజమున్. ౧
- తే. తాఁ బ్రవేశించె; నీవిధిఁ శ దద్వజమున
గోవ్రజమ్మును బాలించు శ కుతుక మొక్క
వ్యాజముగఁ గల్గుమాయచే శ హరిగతులఁ
దిరిగి రారామకృష్ణు లఁచ్చెరువుగాఁగ. ౧౪ 1185
- నీ. వాసంతికశ్రీడ శ లీసరణిక్ సాగ నరుదెంచె గ్రీష్మర్తు శ వల్లనల్లు
నను బ్రాణులకు నెల్ల శ ననుమోదదం బది యంతగా గాకుండు శ నట్టులైన
బృందావనసుగుణ శ బృందముచే గ్రీష్మ మయ్యు వసంతంబునట్లు లద్ది
1 కనఁబడె; నావ్రజంబున రామునిగూడి కేశవుండు వసించి శ కేశీసల్పు
తే. చుండె గావున నద్దియు శ నుండె నట్లు, 2 ముండువేసవి సెలయేళ్లు శ నిండిపాఱు
గలుగునిర్ఘోషముల ఝిల్లికలకతోర, నిస్వనము వినఁబడకుండె శ నెలవున నట.
- క. సెలయేళ్లు నీటితుంపురు, లలముకొనన్ స్నిగ్ధములగు శ నవసీరుహమం
డలముల మండితమై వన, మలరారెం జూడఁజూడ శ నందంబగుచున్. ౪ 1187
- చ. అనిలుఁడు ప్రాదినీసలిలజాకర నిర్దుర తుంగభంగరా
జిని బొరలాడి తామరలు శ చెంగలువల్ మఱి యుత్పలంబులున్

1 “యత్రాస్తిభగవాన్ సాక్షా ద్రామేణ సహకేశవః” అని మూలము. 2 యత్ర నిర్దురనిర్హృద
నిష్పత్తసన్ధిర్భిక్ష్వ” అని మూలము.

- గనులకు విందు చేయ నటగల్గిన పుష్పాడులెల్ల సంగ్రహిం
చి నెఱి సువాసనల్ పొలయఁ శ జిత్రగతుల్ దగ సంచరింపఁగన్. ౪౪ 1188
- చ. వనమున నందు శాద్వలము శ బాగుగ నొప్పి సుఖంబు గూర్పఁగా
జనులకు మండు వేసవి నొసంగెడు తాపముగాని సూర్యువం
కను జనియించు వేడిమియె శ గాని రవంతయు సోకదయ్యె; హ్రీ
దిను లపు డెండవేడిమికిఁ శ దెప్పున నింకక నిమ్మ వారితోన్. ౫ 1189
- క. ప్రవహించుచుండె గావున, నవితము మహోర్ధ్వ వితతు శ లంతట వ్యాపిం
ప వసుమతీభాగంబులు, ప్రవిమలపులినములు తడిసిరమృతమములై. ౫౪ 1190
- చ. వెలయుచునుండ నత్తఱిని శ వేయిమయాఖము లొప్పు భానుకాం
తులు విషముక బలెక గవిసి శ తోరపుశక్తిని సారసంగ్రహం
బలయక చేయఁ జాలు నవీయయ్యును భూమిరసంబుగాని శా
ద్వలములనొప్పురమృతరభాగముగాని రవంతయేనియున్. ౬ 1191
- క. హరియింపఁ జాలకుండెను, దరువరములు కుసుమితములుఁ శ దద్దయు సిరులం
బరఁగుచు నుండెను బతులు, విరావముల హరిరితి శ వెలయుచుటచేన్. ౬౪ 1192
- చ. వినవిన నెంతయుక మిగుల శ వేడుక నించుచునుండె నవ్వనం
బున మృగజాతు లార్వ నదీమోదమునించుచునుండె జిత్రరీ
తి నళులు బర్హిసంఘములు శ తృప్తి తగక శ్రుతివేయగాన మొ
య్యన వినఁ జేయుచుండెను బికావళి కూజితముల్ వినంబడెన్. ౭ 1193
- క. సారసములు శ్రీతిమనో, హరినినాదముల నెప్పు శ డానందము న
వ్వారిగఁ గల్గం జేయుచు, గోరిక లలరార నుండె శ గోవిందుఁ డటన్. ౭ 1194
- క. బలభద్రుఁడు తనతో నిమ్ముల వనమున విహరణంబుఁ శ బూని సలుప వే
డ్కలు మించ నిరతిశయభూతుల మించినవాడు గానఁ శ దొలి గ్రీష్మమునన్. ౭౪ 1195
- చ. వని విహరింపఁబూని మృదుభద్ర నినాదమనోహరంబుగాఁ
దనరెడు వేఱువూడుచు నితాంతము దేహ మెటుంగకుండగో
పనికరగోధనంబులు కృపం దముఁగాచు నటన్న నమ్మకం
బున వెనువెంట రాఁగ వనముం దమి జొచ్చెను గార్యసిద్ధికై. ౮ 1196
- చ. లలిత నవీనపల్లవములక సుమగుచ్ఛమయూరబర్హకం
బుల సుమమాలికావితతిఁ శ బొల్వగుఢాతువులక విచిత్రభూ
షల నొనరించి తాల్పుచు నొసంగెడువేడుక రామకృష్ణము
ఖిలు వ్రజబాలు రాడుచు మహోద్యమ మొప్పుగఁ బోరు సల్పుచున్. ౯ 1197
- క. పాడుచు న్వేచ్చానుగతిక, గూడుచు విహరించి రంత శ గోరికఁ గృష్ణం
డాడుచు నుండఁగఁ గొందలు, పాడక మొదలిడిరి ముదముపైవైఁ బొంగన్. 1198

సీ. వేణువు లూఁడుచు శ విమలభావంబులఁ గొందఁ టుండిరి; మఱిగొందఁ టపుడు
కరతాళముల బిట్టుఁగా వైచుచును గొమ్ము లూనివాయించుచు శ నుండి; రంతఁ
మఱియును గొందఁట శ మంచిది మంచిది బాగున్న దని స్తుతిపచనములను
బలుకుచునుండిరి; శ సులలితగోపాలజననమ్మునం దమరని నితరులు

తే. తెలిసికొనకుండ నమృతాంధ్రసులు ప్రయత్న
ముననె కప్పుకొనుచును రామునిని గృష్ణు
గోపకు లనంగఁ బరఁగుచుఁ శ గోరి నటుని
నటుల యట్లు నుతించిరి శ నైజభక్తి. ౧౧

1199

చ. ఇరువురు సోదరుల్ విహరణ్ణేచ్ఛలు పొంగఁగఁ గూఁకటుల్ మనో
హరతఁ జెలంగ మండలమునట్లు చరించుచు నైకతమ్ముపైఁ
ద్వరపడి దాటుచున్ గదియ శ వచ్చినవారిని హెచ్చరించుచున్
గరముల నప్పళించుచుఁ దగఁగం దముజేరఁగఁబట్టి లాగుచున్. ౧౧౫

1200

తే. మల్లయుద్ధ మొనర్చుచు శ నెల్లగోప
బాలురంగూడి క్రీడించి శ రోలి నంత;
బాలకులు నృత్యములు సేయఁ శ బాటపాడి
వాద్యముల మ్రోయఁ జేయుచుఁ శ బలువిధముల. ౧౨౫

1201

క. వినుతించుచు బలిబలి న, ర్తన మిది బాగున్న దనుచు శ స్తవపచనంబుల్
మనమలరఁ బల్కుచుండిరి, జనవర! యాసోదరులు ప్రశంసార్హముగన్. ౧౩

సీ. వారొక్కచోట బిశ్మయఫలంబుల మఱిగుగ్గులుఫలంబులను నామలకఫలము
లను బిడికిళ్లలోన నిముడఁగాఁ జేసికొనియాటలాడిరి శ మనల నొకరి
నొకరు తాఁకఁగనొప్పుదిక నని పంచెముల్ పలుకుచు ముందుగాఁబరువు వాటు
వానిఁ దాఁకఁగ యత్నముని యాడిరి మఱి డాఁగురుమూఁతలడంబు మీఱ

తే. నాడుచుండిరి మఱియు నశ్రయైతెఱంగు, లైన బహువిధకేళుల శ నలర మదుల
వేడ్కపడుచుండి రొక్కెడఁగివివిధమృగప, తత్త్రి చేష్టలు గావింపఁదలఁపుఁగొనిరి.

క. తలఁపుల కనువగు రీతుల, సలుపుచు నుండిరి మఱొక్క శ సమయంబునఁ గ
ప్పలవలె దుముకుచు బహువిధ, ముల మేలములాడుచుండిపుచ్చిరి తఱినిన్. ౧౪౫

క. బకపరి నుయ్యెల లూఁగుచు, నొకపరి రాజార్హ వేషముని చెలఁగుచున్
బకపక నవ్వుచు నుండిరి, సకలవిదుల్ సోదరు లొగి శ సరివారలతోన్. ౧౫

*ఆ. లోకమునఁ బ్రసిద్ధి శ నేకరణిం జెంది, యున్నవైన యాట శ లొప్పుమీఱ
నెన్నికలవొ వాని శ నన్నింటి నాదరించుచును గేళినల్పి శ రచటవారు. ౧౫౫

చ. వనములయందు వ్రాడినులఁ శ బర్వతసీమల వానియందునం

* “ఏవంశో లోకసిద్ధాభిః క్రీడాభిక్వేరతుర్వనే” అని మూలము.

తాం-భాగ-19

గనఁబడుకోనలందు లతీకల్ పెనఁగందగు కుంజపుంజమం
దును విపినంబులందును మనోజ్ఞసరస్సులయందు గోవులక
దనివి చనంగ మేపుచును ॥ దారు చరించిరి బాలయుక్తులై. ౧౬౫

1207

— ౧౭ బలరాముఁడు ప్రలంబాసురుం బోలియించుట. ౧౭ —

- క. ఈరీతిక విహరింపఁగ, వారలలో రాముఁ గృష్ణు ॥ వధియింపఁగాఁ
గోరి ప్రలంబుం డనునొక, క్రూరాసురుఁ డందుఁజేరె ॥ గోపాకృతితోన్. ౧౭
క. సర్వ మెఱింగినవాఁడై, సర్వమునకు సాక్షియనఁగఁ ॥ జాలినవాఁడై
యర్విఁ జరించు ముకుందుఁ డ, ఖర్వంబగు గర్వమొప్పుఁ ॥ గాఁ దముఁ జంపన్.
క. చనుదెంచిన యారక్కసుఁ, గని యాతనితోడిపొత్తుఁ ॥ గాదన కెట్లీ
తనిఁ జంపఁదగునొ యని మనమున నెంచుచు నొప్పుకొనియె ॥ బుద్ధిబలమునన్.

- ఉ. అంత మురాంతకుండు విబుధాంతకుఁ గ్రూరుని వానిఁ జంపఁగా
స్వాంతమునం దలంచి యొకశచక్కని యాటను నిశ్చయించి లో
నెంతయుఁ బొంగుచుకొ సఖుల ॥ నెల్లను జీరి వయస్యులార! శ్రీ
డింతమె శక్తికిం దగుకఁడిందిమగంటిమి యొప్పునట్లుగన్. ౧౮

1211

- క. ఒకరొకరుగాక రెండుగ, నిక జతలుగఁ గూడి స్వేచ్ఛ ॥ నిటవిహరింపక
సకలవిధములం గన హాయి కలుగు ననిపల్కె; రామకృష్ణు లధిపులై. ౧౯౫
క. చరియింపఁగ బాలకు లొక్కరిజతగాఁ గొందఱుండఁ ॥ గను గొందఱు నొ
క్కరిజతగాఁ జేరిరి వా, రిరువురె తమవారిఁ గావ ॥ నెంచుపరివృథుల్. ౨౦
క. అం దోడినవారలు గెలు, పొందిన వారలను మోయ ॥ నొప్పుకొనుట నే
సందియ మొందక మోయుదు, రందు విజయ మొందువారి ॥ నర్త్యగతులన్.
క. మోయుచు నోడినతఱినిక, మోయించుచు గెల్చినపుడు ॥ మోదంబున ని
ట్లాయాటను సాగించుచు, నే యావులమేపుచుకొ జరయేచ్ఛులఁ గొనుచున్. ౨౧౫
క. చనిచని యటభాండీరక, మను వటభూరుహముకడకు ॥ నరిగిరి కృష్ణుం
డును బోయె వారిముందుగ, మొనగాఁ డనుఖ్యాతి నొందిబుద్ధిఁ దలఁచుచున్.
క. ఆవటభూరుహ నికటము, పావనముగ నొప్పు నందుఁ ॥ బ్రాగ్విధముననే
గోవల్లభుండు శ్రీ డా, వ్యావృతి సాగించె దనుజు ॥ నట వధియింపన్. ౨౨౫
సీ. ఆయాటలోఁ గృష్ణుఁ ॥ డపజయ మొందంగఁ దత్పక్షమున నున్న ॥ దనుజముఖులు
జయమందినట్టి కృష్ణజ్యేష్ఠముఖుల నహియించి నడచి రోవ్వరుసయందు
హరి భగవంతుఁడై ॥ యలరియుఁ గారణాంతరమున శ్రీదాముఁడాసుమోచె
భద్ర నేనుఁడు బలభద్రుని సహచరువృషభుని వహియించె ॥ వేడ్కమీఱు
తే. నట్టె బలదేవు నాప్రలంబాసురుండు, మోచికొని పోయె; దానవపుంగవుండు
కృష్ణు నవిషహ్యుగా మదిఁనెన్నికొనుచు, దనవయిం గూరుచున్న రామునిగఁడంగి,

- క. ఎందాఁడ మోచి దింపంగం దగు నని నియమముండెఁ గావున నచ్చో
టం దింపక కడువేగము, యెందో దింపంగ నెంచియే కొనిపోయెన్. ౨౫ 1219
- మ. బలదేవుండు మహాచలంబుపగిదిఁ గ భారంబుగా నుంట న
ప్పలలాహరుండు మోయఁజాలక గతప్రాగ్గర్వవేగుండు నై
చలమొప్పుం దనతోంటిరూపము లసఁచ్చామిక రాంచత్సుభూ
షల నొప్పారెడుదానిఁ దాల్చె నదియే సాజంబు తజ్జాతికిన్. ౨౬ 1220
- ఆ. దాని నెక్కియున్నతఱి బలరాముని, మోచికొనుచుఁ బోవఁనేచి విద్యు
దోఁఁడుపరివృతమయి న యొప్పు శశిందాల్పు, నీలనీరద మన నెగడె నతఁడు.
- నీ. ఆసమయంబున నాపృథుకాయ మత్స్యన్నతంబయి యొప్పుశుచుంట గగన
మును స్పృశించుచు, జవఁమునఁ బోవుటనుహితవహుని కణమ్ములవలెనయనము
లగవడుచుండ భయంకరదంష్ట్రలు వెలయుచు భ్రుకుటులఁ గలిసియుండ గ్ర
మండుచున్నట్లులెయుండువెండ్రుకలోప్పఁ గటకముల్ ముకుట మంగదములెనఁ
- తే. వానికాంతులు చిత్రముగ నెసంగఁ, గానఁబడ రాముఁ డించుక నగనియె భీతి;
నంతలో స్వబలాదిక నమాత్మఁ దోడ్చుభయము తొలగంగ నాబలభద్రుడవుడు.
- క. తనతోడివారికిం ద,వృన్ద సుంచంగఁ దన్నుఁ దెచ్చెఁ న బూనిక నితఁ డం
చును దలఁచి వాని రక్కిను,గ నెఱింగి మహాగ్రహంబు నగడలుకొనంగఁ.
- క. అమరేశుండు కులిశనిపాతమునఁ భూధరమునట్లు న తనదృఢముష్టిక
బొమముడి యడరఁగ నత్తఱి, నమరిచి బిట్టుగను బొడిచె నాతనిశిరముక.
- చ. బలు దృఢముష్టిఘాతమున నానిశిరం బొగి వ్రయ్య లయ్యె; థా
రలుగనె నోరనుండి రుధిరంబు బయల్పడఁగా నవస్త్పతిక
గలఁగుచు హోయటంచు వడి నాధరవంబులు పర్వఁ బ్రాణముల్
వెలువడ నింద్రునాయుధముప్రేటునఁ గూలెడు పర్వతంబునాన్. ౨౯ 1225
- క. ధరణిని ద్రెళ్లెఁ బ్రలంబా,సురుఁ డిటు బలశాలియగుచు న శోభిలు బలుచే
దురమున నిహతుం డగుటం, బరికించి సువిస్మితులయి న బాలకు లెల్లన్. ౩౦ 1226
- ఆ. సాధుసాధు వాక్య నమిలిచేఁ బొగడిరి, మఱియు నాశిషముల నెఱి నొసంగి
మరలబ్రదికి నట్లు నమదుల నెన్నుచుఁ బ్రేమ, విహ్వలాత్తు లగుచు న విమతహరుని.
- క. వినుతికి నర్హుని రాముని, దనివాఁడఁగఁ గౌగిలించి న తగినవిధమునఁ
విసుతించిరి; పాపాత్ముండు, దనుజుండు ప్రలంబుఁ డిటుగతప్రాణుండై. 3౧ 1228
- క. ధరఁబడుటఁ గాంచి నిర్జర,వరు లప్పుడు హాయిచెంది న వరసుమవృష్టిక
గురియించి రాముఁ బొగడిరి, సురకార్యము చేసి తీవె న శూరుండ వనుచుక

పం దో మ్ని ద వ య థ్యా య ము.

— హరి దావాన్నిద్రావి గోగోపకులఁగాచుట. —

- క. అనితెలిపి మరల శుకముని, జనపతి కవ్వలి రమేశ్వరసద్వృత్తముఁ దె
ల్పునుబూనె రాజచంద్రా! వనజాక్షుఁడు రామ గోపబాలక యుతుఁ డై. 1230
- చ. వనమున కేగె నంత నొకశవంకను గోవులు మేయుచుండఁ జ
క్కనివనకేళులక జరపఁ శ గా మదులందుఁ దలంచి బాలకుల్
వనరుహనాభుఁగూడి బలభద్రుఁడు తోడుగనుండఁ గ్రీడలక
మనములఁ గూర్చియుండి రొకమాటును గోవుల రక్ష నెంచకే. ౪ 1231
- ఉ. ధేనువు లందు మేయుచును శ దీరగుమేపును గోరి లోభతక
మానసముల్ గలంగ వనశమార్గములం జరియించుచుకొ దృఢం
బే నెల వందుఁ జిక్కునొ సమృద్ధిగ నంచొకగహ్వరంబు ని
చ్చానుగతప్రవృత్తిఁ జనె శ నద్ది యెటుంగరు బాలు రాటలక. ౧ 1232
- నీ. అజమహిషీగణం శ బావులునుక వనముననుండి వేటొక శ వనమునకును
బోవుచుఁ బెరిగినశభూరితృణంబునఁ దగియున్న వనముఁ జొరఁచెచ్చి గడువడిసి;
నదియె ముంజారణ్య శ మనువేరఁ బరఁగెడు నటఁజొచ్చి పరితాప శ మధికమగుట
నార్పుచు నుండె; గృహాదులు క్రీడయం దాసక్తి గొనియుంట శ నావు లరుగు
తే. టరయఁజాలక వానిసంఘరణ మెటుంగఁ
బడమిఁ దురపిల్లి యనుతాప శ మడర వెదకు
చును దదీయగతిం గనుఁచొప్పు తెలియ
కవ్విపోయిన జాడల శ నరయఁ బూని. 3 1233
- చ. అరుగుచుఁ దత్పురాగ్రహతి శ నట్టెనలంగిన పచ్చికల్ మహా
తురమునఁ బండ్లచేఁ గొలుకఁ శ దోడనె త్రెల్లినపచ్చికల్ వడిం
జరణము లూడి పోవఁ గనఁజాలెడుగుర్తులు త్రోవఁ జూప స
త్వరముగ నాత్మజీవనమె శ తద్గతమాటను బోయి రర్భకుల్. ౪ 1234
- ఉ. చింత మనంబులం బొడమి శ చేడ్పడఁజేయఁగఁ బోయి పోయి యా
వంతయు వానిసన్న తమఁకయాత్మలకుం బొడకట్టకున్న నిం
తినతనరాని భేదముననే చరియించుచునుండి రట్టె యా
చెంతనె ముంజకాననముఁ శ జేరి మహా ర్తిని గూయుగోవులక. ౪౪ 1235
- క. తెలిసికొనం జాలక త్రోవలు కన్నడకుంట నలసి శ వర్ణిలుడప్పిక
బలువిధముల నార్తింగని, దలఁచిరి తన్వార్థమందె శ తద్గోధనమున్. ౫ 1236
- క. పరికింపనెంచి చక్కఁగఁ, దిరుగుచునే యుండి; రంత శ దీవ్యన్నీల
స్ఫురదభ్రచ్చవి యలరఁగ, హరి పొడవగువృక్ష మెక్కియార్తి యడంగన్. ౫౪

- క. తనయాపము గోవులకుం, గనఁబఱచుచు వేటువేటుఁ గాఁ దగువేళ్లఁ
దనివారగఁ బిల్చెను; దృఢనగంభీరస్వనంబు ఁ కమ్రతమముగన్. ౬ 1238
- చ. వినఁబడినంతనే యది త్రివిక్రము కంతనినాద మంచు నె
మ్మనములఁ దోచు గోవులు సమస్తవిధంబుల హర్ష మొంది చ
క్కని ప్రతినాద మిచ్చె; నది ఁ కాంచిన గోపకులెల్ల సంతసం
బునుగని; రంత దైవగతి ఁ భూతభయంకర దావపహ్నియున్. ౬౪ 1239
- ఉ. కాననవాస సంతతిని ఁ గాల్పఁగ నల్లడలఁ జనించి పెం
పూనినవాయు వొక్కమొగి ఁ భూతభయంకరలీలఁ జిమ్మఁగాఁ
దానె చరాచరావళిని ఁ దగ్ధముచేయుచు నిష్పకల్ దెసల్
గానఁగరాకయుండు నటుఁగ్రమ్మఁగఁ బై పయి మంట లొప్పఁగన్. ౭ 1240
- ఉ. ఒక్కముహూర్తమాత్రమున ఁ నుగ్రతరంబుగఁ జుట్టుముట్ట నిం
కెక్కడి జీవితం బనుచు ఁ నెంచుచు గోధనగోపకార్భకుల్
దిక్కఱి భీతిఁజెంది బలదేవయుతుం డగుకృష్ణఁ జేరి నీ
వొక్కఁడవే మహర్షిఁ గనుఁచున్న మముఁ దయఁగావఁ జాలుదా. ౭౪ 1241
- క. అనివేడుచు మృత్యుభయంబున జను లాహరిని వేడుఁపాలికఁ గృష్ణా
వనజాతా! వీర్యోత్కట, ఘనవిక్రమ రామ మమ్ముఁ ఁ గార్చిచ్చు వడిన్. ౮౪
- క. చుట్టుకొని కాల్చుచున్నది, యిట్టుట్టు తొలంగనేర; మిమియెడ మిష్టే
దిట్టలు రక్షింపఁగ నని, పట్టుదలఁ వేడితి మిటు ఁ బంధుల మమ్మున్. ౯ 1243
- క. పరిరక్షించుట న్యాయం, బరయఁగ నీవార మగుచు ఁ నార్తిం గను తె
క్కరణిం దగునే ధర్మోత్కరమున మీ రెఱుంగనిదియుఁ గలదే యెందున్. ౯౪
- క. నీవే శరణం బనుచుఁ, నీవే నాథుండ వనుచు ఁ నీసాయంజే
యేవెఱపులేక యుండం, గా వసుధం జేయు ననుచుఁ ఁ గడు నమ్మి యిటన్. ౧౦
- క. చరియించువార మచ్యుత! పరిరక్షింపంగఁ దగినభారము నీదా
శిరమున నున్నది కావుము, పరమేశ్వర యనుచుఁ బల్కు ఁ బంధుల మొఱలన్.
- చ. హరి సకలార్థముల్ తెలియఁనట్టి మహాత్ముఁడుగాన మీర లీ
తరుణమునందు భీతిలక ఁ దైవము నమ్మి నిమిలితాక్షు లై
త్వరపడకుండుఁ డంచు దయఁపర్థిలఁగాఁ బలుకంగ వార లా
హరిపను పాచరించిరి భయం బిసుమంతయులేక యంతటన్. ౧౧ 1247
- మ. వనజాక్షుండును యోగశక్తిమెఱయఁ ఁ వర్ధిల్లి యొక్కెత్తుగా
జనులఁ భూతములఁ గ్రసించుటకుగా ఁ సంకల్పముంజేసి మిం
చినదావాన్ని నోట మ్రొగి జనులఁ ఁ జేడ్పాటుమై నున్నవా
రివి గోసంఘము గాచి కష్టములఁ దీర్చెన్ సాహసం బొప్పఁగన్. ౧౨ 1248

- ఉ. అంతియగాక పర్వతగుహాంతరసీమలనుండి గోగణం
దెంతయు వేడ్క వేటొక మహితలమందు వసింప జేర్చె బ
ల్వితగఁ గన్నులం దెటువ శ వేడ్కల నాడినచోట నుండె నొ
క్కింతయు భీతిలేక సఖబృందము కృష్ణుడు తోడనుండఁగన్. ౧౨౪ 1249
- సీ. భాండీర మనువనభాగమ్ము జేరినబాలకుల్ విస్తృతస్వాంతు లగుచు [ఱిగి
యొగమాయాశక్తి శ యొప్పు నాశ్చర్యదంబయి హరియందు నం శ చాత్త నె
హరిమాయకుం జిక్కి శ యమితబలంబు శ్రీహరికి గల్గుట నెన్ని శ యగ్ని బాధఁ
దొలగించి డేమము శ గలిగించినట్టి యాశ్రీకృష్ణుడే ధర శ సిద్ధదైవ
తే. మని తలంచిరి; సాచూహ్నుమందు శౌరి, రామునింగూడి ధేనుహారంబుతోడ
వేణునాదంబు మిక్కిల శ వింతగూర్చి, గోపకులు తన్ను సుతియింపగోష్ఠమొందె.
- క. మందవసించెడు గోపీ, బృందమునకు హరియు లేనివేళ తుణం బై
నం దగయుగశతములు గా, నం దగనటు తోచుచుంట శ నైజం బగుటన్. ౧౨౫
- క. హరిఁ బొడఁగాంచిన యంతనె, పరమానందంబు పొదలె శ బాలకు లంతఁ
హరియును రాముడు వైశ్వానరుబాధం గుండకుండ శ నైజమహిమచేన్. ౧౨౬
- క. తముఁ గాపాడిన యద్భుత, తమకృత్యము దుష్టబుద్ధిఁ శ దగినప్రలంబా
ఖ్యు మృత్యు గోపికలకుఁ జిత్రముగాఁ గన్పడఁగఁ దెల్పఁ శ దరుణులు వృద్ధుల్.
- క. విని యాయద్భుతచరితం, బును విస్మితు లగుచు రామమూర్తిగఁ గృష్ణం
డునుగా దేవత లెవ్వరొ, జనించి నటు లెంచి నావ్రజంబున మిగులన్. ౧౨౭

ఇ రు వ ద వ య థ్యా య ము.

❀ వర్షర్తువర్షనము. ❀

- చ. అనుపమభానుదీప్తుల మహత్తరతాప మొసంగు గ్రీష్మమం
దు నిఖిలజంతుజాలములు శ తోరపునార్తిని బొందియుండె; నం
త నిఖిలతాపముల్ చన నితాంతము నుద్భవకారణంబుగాఁ
దనరెడు వృష్టికాల మది శ థాత్రిని దోచెను మెల్ల మెల్లఁగన్. ౪ 1255
- మ. పరివేషంబులు మింటఁదోచెను; దిశల్ శ భాసిల్లె; విద్యుల్లతో
త్కరముల్ తోడగ, నంబరస్థలి నితాంతస్ఫార మేఘధ్వనుల్
వరుసఁ శ్రోత్రభయంకరంబుగఁ బయిం శ బై విస్తరిల్లె మహా
త్తరనీలాశ్రము లట్టె గర్జితయుతిఁ శ దక్షగ్రమ్మటఁ వ్యోమమున్. ౧ 1256
- క. పలుభంగుల శంపాలతి, కలు వ్యాపించుటను భానుశకమలారిముఖా
మలలేజస్సులు సుంతయు, వెలుగక యుండంగ నుండె శ వింతగ నపుడున్. ౧౫

1^{తే.} అట్టితటి నభ్రము గుణత్రయమునఁ గప్పుబడినజీవాఖ్యమైనట్టి బ్రహ్మమువలెఁ గానఁ బడియెను; మాసాష్టకమున భూమి, యందుఁగలజలమయవసు శ వట్టెపూని.

క. తనకిరణంబులఁ జక్కఁగను జీలిచి తగినయట్టి శ కాలమురా దా
నిని బద్ధన్యాకృతిఁ దగు, వనజాప్తఁడు విడువఁబూనె శ వాంఛ యలరఁగన్. 3

క. ఘనతరవిద్యుద్యుత గురు, ఘనములు తీవ్రానిలమునఁ శ గంపితములు నై
యనుకంపాన్నితు లితరులు, వనటంగుందంగఁ గాంచి శ వారికొఱకుగాన్. 34

క. తమజీవనమును వదలియె, మమతక సాయంబు చేయుమాడ్కి సకలతా
పముల నడంపఁగఁ జాలిన, యమృతము గురిసెం దమంత శ యాదృతి మిఱిన్.

2^{చ.} ఖరకరు గ్రీష్మతాపమున శ గాసిలి వారిదసి క్తదేహ యై
ధరణియు సస్యముఖ్యములఁ శ దద్దయుఁ బుష్టిని గాంచె; గామ్యమై
పరఁగు తపంబుచేసి తనభాసురదేహము దానఁ జిక్కఁ ద
ద్వారఫల మొప్పువేళఁ గడుభాసిలి పుష్టిగనుండు చాడ్పునన్. ౫ 1262

చ. 3^{తొ}లుతటిరాత్రి కాలమునఁ శ దోరపుఁజీకటు లొక్కరీతిఁగా
నలముట జ్యోతిరింగణము శ లత్తటి వెల్లెను; భేటతారకా
వళులప్రకాశ మట్లడఁగెఁ శ బాపుల పద్ధతులే కలిక గడుక
వెలయుచు సాధువేదవిధిబృందము లొప్పుకయుండుచాడ్పునన్. ౬ 1263

సీ. పద్మన్యనినదంబుఁ శ బాటించి మండుకములు పల్కసాగుటఁ శ దలచు బ్రాహ్మ
ణులు నిత్యకర్తంబు శ లలయక యొనరించి యవ్వల నాచార్యుఁ శ డాత్మకంఠ
నినదంబు నిగుడింప శ విని యంతదనుక నూరకయుండి యవ్వలఁ శ బ్రకటవేద
పాఠమునకుఁ బూనుపద్ధతి తోఁచెడుఁ దటములనొరయు నుపదకములదగు

ఆ. తుద్రనదులు వృష్టిశోభ నివర్తింపఁ, దగ్గుచుండె న్వేచ్చుఁ శ దనరుపురుషుఁ
డర్థదేహములను శ వ్యర్థముగ వ్యయింపఁ, గృశత నందురీతి శ నెంచిచూడ. ౮

సీ. నీలవర్ణంబులౌ శ బాలతృణంబులఁ బచ్చనై యింద్రగోపము లనెడు
పురుగుల నెఱునై శ పోల ఛత్రాకారముగఁ దోచుచుండెడు శ పుట్టిగొడుగు
లవగు నీడలనొప్పి శ యవని యత్తటి మహిపాలనేనాళి సంపదనుబోలి
యలరారుచుండె వ్యృష్టులకు వర్ధిల్లుచు జెడుచు నుండినపైర్లసిరులఁ దనరు

తే. పంటపొలము లదృష్టంపుఁ శ బరిణతి నెఱు
గక యహంకృతి దగునేద్యుఁగాండ్ర కెలమి

1 “అస్పష్టజ్యోతి రాచ్ఛన్నం బ్రహ్మేవసగుణం బభౌ” అని మూలము. “సగుణగుణైరా
చ్ఛన్నం జీవాఖ్యం, విద్యుద్దర్శితాంబుదానాం సత్త్వరజస్తమోభిరుపమా.” అని శ్రీధరాచార్యులు.
2 “యథైవకామ్యతవసస్తమ స్పృశాపృతత్ఫలమ్” అని మూలము. 3 “నికాముఖేషు ఖద్యోతాస్త
మసాభాంతిసగ్రహః.” అని మూలము.

జింతఁ గల్గించుచుండె నిశ్శింతముగను

జాలుదురె మదయుక్తు లేవేళ నుండ. ౧౦

1265

మ. జలమందున్ స్థలమందు నుండఁదగు నాజంతూత్కరం బపు నూ

త్తులసద్వారిని గ్రోలి శ్రీహరిని హృత్పద్మంబునం గొల్పువా

రలటుల్ సుందరరూపముల్ గలుగుటన్ రాణించె జూడంగ ని

మ్ముల యోగంబు సమంచితం బగుఫలంబుం గూర్చకే పోవుచోన్. ౧౧ 1266

క. పరివక్ష్వము గాదనియే, యరయం దగు నట్టి యోగి యంతస్సు నిరం

తరకామవాసనాయుతిఁ, బరఁగునయే విషయయుతిని యబహుభంగులుగన్. ౧౨

క. కలవిలపా టొందెడుగతి, జలరాశియు వాయుదేవసంగతి భంగం

బులు చెలఁరేఁగఁదరంగిణి, జలపూరముగూడ మిగులసంతోభించెన్. ౧౩ 1268

సీ. ఆదిదైవం బగునాయథోక్షజునందు మనసు నిల్పినయట్టి యమానివద్య

లాభ్యాత్తికం బననాధిభౌతికమన నాధిదైవికమన యాఖ్యలొంది

యున్నట్టి వ్యసనంబు యొక్కమొగిం దమ్మునెంతబాధించిన యెంచుకై నఁ

గలత నొందనియట్లు యక్షాధరంబులు వర్షధారలు సతతంబు యత్ము ముంప

.ఆ వెతల నొందకుండె యద్విజులు వేదంబులఁ, జదువకుంట నవ్వి యసమయహతము

లైనయట్లు త్రోవ యలత్తఱి నడువమి, గడ్డిగప్పియుండు యకారణమున. ౧౪ 1269

1క. సందేహాస్పదములుగా, నందందుం దోచుచుండె యనమలనుగుణయు

క్తిం దగుపూరుషవద్యులయం దసతీబృందమైత్రి యతిచంచలమై. ౧౫ 1270

క. కనఁబడులాగున లోకంబునకున్ జలదానరూపమున బంధువు లై

తనరెడు మేఘములందును, ఘనశంపాలతలు స్థిరతఁగాంచకయుండెన్. ౧౬ 1271

సీ. ఆరయఁగా గుణవృత్తికరాత్మకమగు నట్టిప్రపంచమునందు నగుణుఁ

డెపురుషుం డెట్లు యలట్లు గర్జాశబ్దగుణకమా నంబరాంగణమునందు

గుణరహితంబయి యొకమరారు నింద్రచాపము వెల్లుచుండె గాంతముగనప్పు

డాత్మప్రకాశత యనరు సహమృతి నావృతుండగు జీవు యలట్లు తనదు

తే. వెన్నెలంగూడి యెంతయు యెల్లమేఘు, మావరింపఁగ శశధరు యడాత్మతేజ

మలరకుండఁగ నుండె గోహములఁ గుందు, చున్న నిర్విణ్ణు లెల్లనశచ్యుతజనయుతి.

క. అలరారునట్లు మేఘంబుల రాకకు సన్నయూరములు ప్రమదమ్ముం

గలిగి చెలఁరేగి నర్తనములు చేయుచునుండె నాత్మ యబొంగెడుకాంక్షన్.

2చ. తొలుతఁ గుటుంబయాత్రఁ దమిఁతో నొనరించుచుఁ గామనేవనం

బులఁ బలుతాప మంది శ్రమముం దొలగించుకొనంగ శ్రీశుప

1 “శ్చైత్యచక్రః కామిన్యః పురుషేషు గుణిష్ఠివ” అని మూలము.

2 “యథాకామాపనేవయా” అని మూలము. దీని విస్తృతార్థమే యిందుఁగలదు.

జలజయుగంబు గాచు నని శ స్వాంతములం దలపోసి సిద్ధులన్

జెలగెడు మానివర్చులటు శ చెందినగ్రీష్మపుండ్రాప మెంతయున్. ౧౮౪ 1274

క. తముఁ జిక్కిపోవఁ జేసిన, నమృతము వర్షర్తువున మహాఁర్తి తొలఁగ వృ
క్షము లొగిఁ ద్రావుచు బహురూపము లొప్పఁగ వరుసమీఱఁభాసిల్లెఁ గడున్.

*సీ. ఘోరరూపంబులసారంబులైన కృత్యముల నొప్పిన సదనములయందుఁ
నత్యాశగల గ్రామ్యు శ లైనజనుల్ నివసించుచందమ్మునఁ శ జిక్కినైన
పంకంబు కంటకపటలంబు గల్గినతటములుగల సరశ స్త్రుతులయందు
సారసంబులు నివాసముచేసె; గలికాలమందుఁ బాపండుల శ యసదుదార

ఆ. వాదములను దివ్యశవేదమార్గంబులు, చెడెడుభంగి మిగులునేతుబంధ
ములు ప్రవాహవేగమునఁ దెగిపోవుచు, నుండెవృష్టిగురియుచుండనపుడు.

చ. పురికొలుపం బురోహితులు శ భూపతు లర్థులకోర్కు లర్హమా
తరుణమునందుఁ దీర్చెడువిధంబున వాయుసమీరితంబు లై
వరుసగ భూతజాలములు శ వర్షిలున ట్లమృతం బొసంగె వా
ర్ధరములు దానఁ బ్రాణితతి శ తద్దయు హాయిని బొందుచుండుఁ జూ. ౨౨

—౨౨ వర్షకాలమున హరి విహరించుట. ౨౨—

క. ఈరీతిన్ జంబూఖి, దూరాదిక చక్రఫలవిశోభిత వనముం
జేరె విహరింపఁ బాలకు, లారాముండు తోడరాఁగ శ హరియుం బ్రీతిన్. ౨౩

సీ. ఊఢోభరంబున శ నురవడి నడువఁగాఁ జాలకుండియును, గోపాలకృష్ణుఁ
డాదృతిఁ బిలువఁగా శ నవి పాలుచేపుచు నూఢోభరంబులు శ నొప్పుచుండ
వడివడిఁ బరువెత్తి శ వచ్చెను హరిచెంత; కవ్వనమం దున్నశయట్టి జనుల [నీయ
ముదమునఁ బొదలంగనడయుఁ డౌహరి చూచెఁ దేనియల్ గురియుచుమాన

తే. ములగుపుష్పంబులం దగిలతితములగు, వనములను నెలయేళ్లను శ వానిధ్వనుల
భూరిగుహలను గనియె విహారమందుఁ, దగులుచిత్తంబు గలహరితద్దృశ్యపున.

క. బోరన వర్షము గురియఁగ, సారసనేత్రుండు శౌరి శ త్కారుహమూలం
బో రమృగుహయొ గృహముగ, నారసి కందాదులఁ దిని శ యట విహరించెన్.

చ. జలములదాపునం దనరు శ చారుశిలాతలమందు నర్హతం
జెలగెడు బాలురన్ బలునిఁ శ జెందినవేడుకఁ గూడి యే దధిం
గలిపిన యన్నముం దినియె; శ గమృతమం బగుశాద్వలంబుపైఁ
బొలుపుగఁ గూరుచుండి శిశువుగము రాముండుఁ గూరుచుండఁగన్. ౨౪

సీ. అచ్చట నయనంబు శ లల్లనముకుళించి పచ్చిక మేయుచు శ బలిసియున్న

* “నరస్వకాంతరోధస్సు న్మాఘరంగాపి సారసాః” అని మూలము. “అకాంతాని ఘోరాణి”

అని వ్యాఖ్య.

యట్టివృషంబుల శ నవ్వానిచెంతను దగువత్సతరములఁ శ దమపాదుఁగుల
భారంబునకు శ్రమంపడు ధేనువుల మఱి యెల్లప్రాణులకు నశహీనమోద
మొదవించుచునుమాయయొప్పుగ న్నేచ్చఁగాఁ బెరిగిచెలంగెడు శ వృష్టికాల

తే. లక్ష్మీ గనుఁగొని తనదు నుల్లమున మిగుల
గారవించెను శ్రీకృష్ణుఁ శ డౌర యనుచు;
నిట్లు శ్రీరామకృష్ణు లింపెసఁగ వ్రజము
నందు వర్షర్తుసౌఖ్యము శ నందుచుండ. ౨౯

1282

శరదృతువున శ్రీహరి విహరించుట. ౩౦

క. అరుదెంచె శరత్కాలం, బరుదుగ న త్తఱిని సంబరరాంగణమున వా
ర్ధరములు మెల్లన సడలుట, పరమములై స్వచ్ఛములయి శ పరఁగె జలములున్.

చ. సురపథ ముప్పు స్వచ్ఛమయి శ శోభిలుచుండెను దాఁకినంతనే
పరమసుఖంబు నీయఁదగి శ పర్యెను వాయువు వృష్టివేళ నే
వరుసను వృద్ధిలేక తగుశవారిరుహంబులు నపు మెల్లఁగా
శిరముల నెత్తసాగె దమిఁ శ జెందఁగఁ జేయుశరత్తు గావునన్. ౩౦౫ 1284

క. సరసిజవృద్ధి గాంచిన, నురుయోగము భ్రష్టమైన శ నుల్లంబులు సు
స్థితతఁ మానఁగ మరలక, వరుసక యొగైకనేవ శ స్వాంతములు కడున్. ౩౧

సీ. స్వచ్ఛంబులై యుండునట్లు సరస్సులయందలి జలము లయ్యదనునందు
సుప్రసన్నములయి శ శోభిల్లె; శ్రీకృష్ణభ క్తియాశ్రమములు శ వరుసనాలు
గనిచెప్పఁబడు నందునాదియౌ బ్రహ్మచర్యమున సద్గురుసేవనమునఁ గల్గు
కష్టంబు మఱియును శ గార్హస్థ్యమునఁగల సంసారసాంకర్యసంశ్రమంబు గ్రామ
తే. వనమునందుండఁ దగుతఱి శ ఘనతరమల, ధారణక్లేశమును. యతి శ త్వమునఁ
వాసనాదిమలంబును శ వరుస నపహ,రించులాగున నాకాల శ మంచితముగ. ౩౧౫

క. సురపథమునకుఁ మేఘా,వరణంబును భూతములకుఁ శ బాటిల్లెడు సం
కరతను నీటిమలంబును, ధరకుం గలపంకమును నితాంతము చెండన్. ౩౨ 1287

చ. హరిని మదిం దలంచు సుకృతాత్ములు లోకకళత్రవిత్తముల్
నిరతము సౌఖ్యదంబులయి శ నిచ్చులు నుండఁగఁ గోరకే యహూ
త్కరమును బాసి శాంతులయి శ క్రాలుతెఱంగున సర్వవిత్తమై
పరఁగుజలంబునుక వదలి శ పావనతీజము నొందె మేఘముల్. ౩౩ 1288

చ. గురువులు జ్ఞానసింధువులు శ కోరిక శిష్యులువేడ వారలం
బరిపరిఁ జక్కఁగా నరసి శ పక్వమనీషులై యైనయట్లు తోఁ
ప రమణ జ్ఞానరూపముగ శ భాసిలు నయ్యమృతంబు నిచ్చి య
క్కరణి శపక్వచిత్తులకుఁ శ గమ్రతరామృత మీనిరిగిగన్. ౩౩౫ 1289

- చ. ధరములు మంగళోదకము శ తద్దయు నొక్కెడఁ బాఱఁజేయుచున్
దొరుగక యుండె నొక్కయెడఁ; శ దోరపుమాధత నొంది భూరిసం
సరణమునందుఁ బ్రీతిగనఁ శ జాలెడుమానవు లాయువంతయున్
వరుసగఁ దగ్గిపోవుటను శ స్వాంతములందుఁ దలంప నట్లుగన్. 3౪౫ 1290
- తే. అల్పజలములఁ దిరుగుమీఁనాదికములు, జలము వరుస నశించుటఁ శ దెలియఁజాల
కల్లె తిరుగుచునుండె విహారమందుఁ, గలుగు వేడుక పెంపున శ లలితగతుల. 3౪౬
- సీ. అవిజితేంద్రియుఁ డగునట్టి కుటుంబియుఁ గృపణుడై తనలేమి శ నపరిమితము
గాఁదగు క్లేశంబుఁ శ గనెడు తెఱంగున నల్పజలంబు సమాశ్రయించి
యున్నమీనాది జంతుత్కరం బత్తటి నర్కతాపంబును శ నాత్మ నేఱిఁగె;
నాత్మభిన్నంబు లోనట్టి దేహేంద్రియాదుల నహంతామమతలను జ్ఞాను
- తే. లల్లనల్లన వదలెడు శ నట్లు నేల, లాత్మపంకంబు *వీరుత్తు శ లపరివక్ష్వ
తను గ్రమంబున వదలె నత్తరుణమందు, నర్కరత్నుల సోఁకుట శ నవనినాథ. 3౪౭
- తే. ఆత్మ యుపరతిఁ గాంచఁగ శ నపుడు మాని, విగతవేద పరిశ్రముఁడుగఁ జెలంగు
నట్లు శరదాగమంబున శ నంబురాశి, నిశ్చలజలంబుగా విధ్వనిగఁ జెలంగె. 3౪౮
- సీ. ఇంద్రియంబులవెంట శ నే విచ్యుతిఁగాంచు జ్ఞానము నవ్వాని శ సాంద్రయోగ
నియతి నిరోధించి శ నిశ్చలంబుగఁ జేసికొను యోగులట్లు కృషిని బ్రదికెడు
వారు కేదారాలి శ వలనఁ బాఱకయుండ జలముల బంధించి శ చక్కవాని
సంగ్రహించిరి; వ్రజసారసనేత్రల సంతాపమును జక్రి శ చందమునను
- తే. దనువునందలి యభిమానజనితకష్టములను బోధమువలె నపు శ జలజమిత్ర
కరజనితతాపమును భూతగణము లొంద,కుండ హరియించె దుహినకశరుండు
- క. వేదము శబ్దబ్రహ్మము, నాఁ దగు; నద్దానఁ గల్లు శ న్యాయార్థము శామిగుల. ౪౦
స్త్రాదుల పరిశీలనమున, నే దగ సత్త్వయుతిఁ జిత్త శ మెంతో యమలమై. ౪౦౫
- క. కనఁబడు లాగున నిర్గత, ఘనమై నిర్మలతఁ దారకాగణ మొప్పన్
దనరారుచుండె నెంతయుఁ, గనువారల మనములెల్లఁ శ గడు ముదమందన్. ౪౦౬
- క. ధరయందు వృక్షసంతతి, పరివృతుఁ డై యదువిభుండు శ భాసిల్లుగతిన్
బరిపూర్ణమండలుఁడు శశ, ధరుఁ డంబరమందు వెలిగెఁ శ దారాన్వితఁ డై. ౪౦౭
- చ. జను లొగి వేడి చల్వయును శ సామ్యముగాఁ దగియుండఁ బుష్పరా
జని దగుమేలివాసనలఁ శ జేకొని హాయిగ వీచుచున్న యా
వనపవమానసంగతిని శ వర్షము లొప్పుగ నెండతాపముం
గన రలగోపభామినులు శ కాంచనచేలహృతాత్మలై కడున్. ౪౩ 1298
- క. పరితాపంబును వదలక, నిరంతరము కృష్ణునందె శ నెమ్మివెలయ నుం

* "అమంచవీరుధః" అని మూలము. 'ఆమతామహకృతామ్' అని వ్యాఖ్య.

డిరి; శరదాగమనంబునఁ, దరుణులు గోవులును మృగపత్ర త్రినికరముల్. ౪౩౪
క. తమనాథు లనుగమింపఁగఁ, దమి గర్భముదాల్చి యొప్పె శ దై వము భక్తి
దమ మది నిల్పుచుఁ గొల్చిన, సమయంబున ఫలము లొసఁగుచందం బమరన్.

*చ. ధరణిపమాళికి జనులు శ దన్యులు తప్ప ముదంబుగూర్చున
క్కరణిని భాస్కరుం డుదయకాలమునం బొడసూపఁ బ్రీతితో
సరసిజముల్ ప్రమోదమునఁ శ జక్కఁ బ్రఫుల్లతఁ గాంచె గల్వల
క్కరణిని ఫుల్లతంగనక శ గాసిని జెందెను దస్కురుల్ బలెన్. ౪౩౫ 1301

క. ధరణి బురగ్రామంబుల, ధరణీసురు లొప్పజేయఁ శ దగె నాగ్రయణం
బరయ నది నూత్న ధాన్యోత్కరముం బావనముచేయఁగఁ దగియుండున్.

ఆ. ఇంద్రియార్థములయి శ యింద్రసంప్రీతిదం,బులగు నుత్సవములు శ పొలుపుమీ
విష్ణుకళలు రామకృష్ణులు గావున, వారిచేతమిగుల శ వఱులుచుండె. ౪౬ [తె

క. పరివర్తనస్యయుతయై, ధరణియుఁ జౌపట్టె; దీప్రతప మూని మహా
త్తరనియమంబు ఫలింపఁగ, ధరవీడి మునుల్ స్వకర్తృతతికిఁ దగుగతిన్. ౪౬౪

తే. కాలమరుదేర దేవాదిశకాయములను, బొందుచందంబునక వర్తమునకు నిలిచి
వణిజులును మానులును రాజవరులు బ్రహ్మచారులును దచ్చరత్తునశత్రురముగ.

తే. పయనమై పోయి తమతమపనులు గాఁగఁ
దగినవ్యాపారమును నేర్వచ్చు శ దగఁ జరించు
టయును విజయంబు విద్యుఁ బడయుటయు నను
వాని బడసిరి సంతృప్తి శ వర్ధిలంగ. ౪౭

1306

ఇ రు వ ది యొ క ట వ య ధ్యా య ము.

— హరి వేణుగానమును గోపికలకర్ణించుట. —

చ. అని శుకయోగి తెల్పి మనుజాధిపమాళికి నింకనుక సరో
జనయను గాధలం దెలుపునంతస మూనుచుఁ బల్కె నిట్టు లో
జనవర! యాశరత్తునను శ జక్కఁగఁ దేటిననీళ్లు గన్నడక.
వనరుహవాసనామిళితవాయువు లల్లన వీచె హాయిగన్. ౪ 1307

చ. హరి యపు డాదృతిక వనమునందు సుఖంబుగ గోపబాలతో
త్కరములగూడి యుండె; నటఁ శ గమ్రతరంబగు పూవుఁదేనియల్
వరుసఁగఁ గ్రోలి క్రొవ్వి తమి శ బంభరబృందము ఝంకృతుల్ మహా
త్తరముగ దిగ్వితానములఁ శ దద్దయు నిండఁగఁ జేసె నత్తటిన్. ౧౪ 1308

చ. ఫలముల మెక్కి మెక్కి మృదుభవ్యరవంబులఁ గూసెఁ బట్టు లా

* “రాజ్ఞాంతు నిర్భయా లోకా యథాదస్యాన్విసాన్యపః.” అని మూలము.

- కొలఁకులు హ్రాదినుల్ గిరులు & కూయుచు నున్నటులుండె వానిమ్రోఁ
తలకుఁ బ్రతిస్వనంబుగను; & దత్తమయంబునఁ గృష్ణమూర్తియున్
బలయుతుఁడై వ్రజార్థకులు & బల్బిడి వెంటనురాఁగ నవ్వనిన్. ౨ 1309
- క. ధేనువులకొ మేపుచు మురళీనాదము నింపుగుల్మ & లీల నొనర్చెన్
మానసమోద మ్మది మున్నేనాడును దెలియనట్లు & లే కల్లింపన్. ౨ 1310
- ఉ. మందవసించు గోపికలు & మాధవు వేణునినాద మిద్దె యా
నందము నింపె నంచు విని & నాదవరం బదియే పరోక్షమం
దుం దగియుంట నెచ్చెలులతో నొకకొందఱు వేడ్కమై నుతిం
పం దమి నాలకించిరి సెబా సని మెచ్చుచు మీననేత్రులున్. 3 1311
- ఉ. ఆమురళీనినాదమును & హరితరం బని చెప్పనప్పు చే
తోముద మిచ్చునచ్యుతుని & దోయజనేత్రుని సంస్మరించి మా
యామనజుం డతండు మును & పద్భుతచేష్టల జూపెఁగాన ను
ద్దామతదీయచర్యల నితాంతము వారికిఁ దెల్పుచుండఁగన్. 34 1312
- క. స్తరణోద్దీపనమున నా, సరసీరుహనేత్రల వగుస్వాంతంబులు సు
స్థిరతం దప్పను గావున; బరినుతి చెయంగలేక & వారుండు విభూ! ౪ 1313
- సీ. అవతంసముగను బర్హంబును ధరియించి కొండగోఁగుసుమంబు & కోరి కర్ణ
ములయందు నిడుకొని & సులలితహాటక కపిశవస్త్రంబును & గట్టి వైజ
యంతియొక మాలిక & నాద్యతి ధరియించి మురళికో త్రమరంధ్రములను హరి
తమ మగు నధరామృతమునఁ బూరించుచు నాత్మపాదాబ్జవిన్యాసమునఁ ద
లే. దీయభాగంబు నతిరమణీయముగ నొనర్చుచుకొ గోపబాలురు & నైజకీర్తి చెచ్చె.
గీతములు పాడుచుకొ వెంట & నాతతముగ, నలరి రాగ బృందావనమపుడుచొ
- క. వనజాక్షుండు నటవరవపు,వును బూని సురల్ నుతింపఁ & బొలుపుగ మురళీ
నినద మొనర్పఁగ నయ్యది, యనుపమమై భూతవితతియాత్మ లలరఁగన్. 44 1314
- క. చెలరేఁగెఁ దన్నినాదం, బలరుచు వ్రజవాసిగోపికాంగన లొగి ని
మ్ముల నాలకించి యీవిధి, బలికిరి యెండొరులతోడ & వర్ణనరితిన్. ౬ 1316
- క. నిరుపమశుభకరమూర్తిని, హరినికొ వర్ణించునప్పు & డాత్మల నీశుక
స్థరమోహనరూపుని గని, పరిరంభణ మాచరించుపద్ధతి గనుచున్. ౬ 1317
- ఉ. కన్నులు గల్గినందులకుఁ & గా ఫలమొక్కఁడు వేటుకల్లునే
కన్నియలార! యీడుసరి & గాఁ దగుబాలురఁగూడి వేడ్క నీ
చిన్ని కుమారు లీవసులఁచేరువఁ గానకుఁ బోవువేళలకొ
గన్న దె భాగ్యమన్న నికఁగల్గదు వేటొకఁ డిట్టిదుర్విలోన్. ౬4 1318
- మ. మురళీనాదము చేయుచుకొ లలితమై & మోహంబు గల్గించుచుకొ

బరమంబై తగి సత్కటాక్షములనుం యై జల్లుచున్ మించు సుం
దరరాట్నానుల నెమ్మెగంబులను మోదంబొప్పు సంతృప్తిగాఁ
బరికింపందగు నంతకంటె గలదే య భాగ్యంబు వేటొం డిలన్. 2

1319

సీ. సహకారభూరుహా య చారువల్లవ బర్హిబర్హముల్ పుష్పస్తోబక సరోరు
హోత్పలమాలిక య లొప్పుగా ధరియించి వానియంతరమున య మానసీయ
నీలవీరచాచాయ య నెగడువస్త్రంబులు కనబడుచున్ వింత య గాఁ జెలంగు
వేషంబు గలుగుట య వివరింప నాట్యరంగంబున నటులట్లు య గామనోజ్ఞ

తే. మురళి వాయించుచున్ సాటి య బోల్పులేక, బాలకులయంతరంబున య లీల నీకు
మారకులు చూడఁ జూడ సమృద్ధము నొసఁగు, చున్న వారలు కంటిరేకన్నులార.

మ. అనివర్జింపఁగఁ గొంద అబ్జముఖు లయ్యారే! యిదే వేణు విం
తని సిద్ధాంతముచేయరాని దగుభాగ్యం జేమి గావించెనో
వనసంభూత మిదాను; స్థావరమనన్ య వంశంబె; యద్ధానిదాఁ
గనుడి యిట్టి దదెంతభాగ్యము నిటన్ య గావించెనో ప్రాగ్జనిన్. ౩

1321

ఆ. చెంతనుండి తన్ను య నేవించుగోపిక, లకును సులభముగ దోరకని యధర
సుధను దొలుత స్వేచ్ఛ య సొంపుగఁ గ్రోలెడు, నిట్టివేణువునకునెంతో ప్రీతి. ౪

చ. జలము లొసంగి పెంచినవి య శైవలినుల్ గద యవ్వి దీనికై
యలరుచుఁ బూచినట్టి కమలావళి దంభమునన్ గనుంగొనం
బులకేతగాత్ర లయ్యెడిని య బూజ్యతదన్వయజాతభూరుహం
బులు మకరందదంభమునఁ య బూతముదశ్రువులన్ వెలార్చెడిన్. ౫

1322

క. తమవంశంబునఁ బుట్టిన, కమలాక్షుని భక్తుఁ ధీతి య గని కులవృద్ధుల్
ప్రమదమునఁ దేలి బాజోదములన్ దగురితి యిచటఁ య దార్కాణమగున్. ౬

చ. కనుఁగొనుమా సఖి! వికచకంజదళాక్షుడు వేణు పూదఁగ
విని వనబర్హిణంబు లొగి య విష్ణుని నీలఘనంబుగా మనం
బున శ్రమియించి బర్హముల య మోదము పొంగఁగ విప్పి నర్తనం
బును సలుపంగ నెత్తములఁ య బొల్పెడు సత్త్వము లట్టై నిల్పుచున్. ౭

1325

చ. తమ పనులెల్ల మాని కనఁ య దామరసాక్షుని పాదపద్మయు
గ్గము నిడుభాగ్యమున్ గలిగి య త్కౌఠి నెందును నాత్మతుల్యభా
గ్యము కలదంచుఁ జెప్పటకుఁ య గాకయె యీవనరాజ మెంతో యు
త్తమ మగుకీర్తిని గనియె య ధన్యమె యీవనమో సఖిమణి! ౮

1326

చ. అరుదగువేషమాని వనమందు విహారముచేయుచున్ మనో
హరమొరళీనిదామనున య నందఱు దనైడునందనందనుం
బరమకృపాభిఁ గాంచియును య భవ్యనిదామ నాలకించియున్.

- హరిణులు కృష్ణసారముల శ నాదృతి మీఱఁగఁగూడి యింపునన్. ౧౦౫ 1327
- క. పరమప్రణయవిలోకన, భరములఁ బూజించెడున్ స్వభావజనితభ
క్తిరతి జగన్నాథుని శ్రీ, పరమేశ్వరుఁ జిత్ర మేమొ శ పరికింపు సఖి. ౧౧ 1328
- క. జననము తిర్యగ్భూతిని, గని మూఢమతిత్వ మూని శ కడు ధన్యము ల
య్యెను జెప్పనేటి కే సఖి!, మనపతులో జన్మమునను శ మానవు లయ్యున్. ౧౧
- ఆ. అల్పబుద్ధులౌట శ నాపరమేశ్వరుఁ, గనెడుకోర్కీ జూపుగముల హరిణు
లట్లు లోకనాథు శ నందు వ్యాపింపఁగఁ, జేయ నోర్తురొక్కొచ్చెలి పలుకుమ.
- సీ. గోపిక యొక్కర్తు శ కూర్చి వచించె నోసఖి! యట్టై చూడుమా శ సారసాక్షు
లకు వేడ్కనించు సగ్గులితరూపము శీలముగల శ్రీకృష్ణుని శ దగఁ గనుంగొ
నియు మనోహరముగ శ నెగడు తద్వేణునినద మాఁకించియు శ నదేవిమాన
ములఁ బోవు త్రిదశులభూవుఁబోడులు తమప్రాణనాథుల యంకభాగములను
- తే. సున్న వారయ్యు స్తరతాప శ మోర్వలేక
భైర్యసారము నశియింప శ దమకబరుల
నుండి సుమములు రాలంగ శ నొగిఁ బరవశ
తను గనిరి నీవు వెడలంగ శ మనము లడల. ౧౨ 1331
- క. కనుమా యల్ల దె గోవులు, వనజాక్షుని దివ్యవదనహరిజగతవే
ణునినాదామృతమును జక్కనికర్ణపుటంబు లెత్తి శ కడుఁ దమిఁ గ్రోలున్. ౧౨౫
- క. క్రేపులొగు దద్గీతం, బాపగిదిగ నాలకించి శ యాయమృతరసం
బేపారు కర్ణపుటముల, నాపగిదిం గ్రోలుచున్ మహేశ్వర్యముగన్. ౧౨౫ 1333
- క. జననుల స్తన్యముఁ గ్రోలంగను జూపిన మోర లట్లై శ కదలింపక యుం
చినజాడఁ జూడుమా నెచ్చునములఁ దగు ప్రీతి యెంతమాత్రమొ చెలియా!
- క. ఆనందంబున శ్రీహరి, మానితరూపంబు దృష్టిమార్గంబున నే
మానసమున నిడి గౌఁగిట, నే నియతిం గదియఁజేసి శ యేమటి తనువుల్. ౧౩
- క. నిలుచున్న వశ్రుకణములు, జలజలరాలంగఁ జూడు సఖి శ వేటొకచో
టులఁ జూచితె యచ్చెరువుం, గలిగించెడు వార్తవినుము శ కదలనిపూన్కిన్. ౧౩
- మ. వినవచ్చా! వనమందు నిందుఁ బులుఁగుల్ శ వీక్షింపఁగా మానులే
యని తోచున్ గడువిత వార్తయిదె యెట్లన్నన్ మనోజ్ఞంబు లై
కననౌ పల్లవముల్ గలట్టితరుశాఖల్ చక్కఁగా నెక్కి య
వ్వనజాతాక్షుఁ డొనర్చుహరిమురళీస్వానంబు నాలించుచున్. ౧౩౫ 1337
- చ. ఇదియగు నిట్టిదంచు వచింపఁగరాని సుఖంబు గాంచి స
మృదమోదవంగ నేపలుకుఁ శ బూని వచింపఁగమాని కృష్ణమా
ర్దిదగు మనోజ్ఞరూపమును శ దృష్టిగఁ గాంచుచు మీలితాక్షముల్.

- గదురంగ నొప్పు జూడు మదె శ గాఢతపంబున మానివర్చులున్. ౧౪ 1338
- చ. శ్రుతిహితకర్త జాలముల శ శుద్ధమతుల్ తగఁజేసి తత్ఫల
ప్రతీని గోర మాని శ్రుతిపాదపశాఖలయందునుండి స
మృతి హరియందె దృష్టిదగుమాడ్కి నొనర్చుచు శర్మ మొంది త
ద్ధితమగీతముల్ వినుదు శ రీవిహగంబులు నట్టె యుండెడున్. ౧౪ 1339
- నీ. చేతనంబులుగల శ భూతంబుల వగువార్తల నట్టులుంత మీఠతటినె లెల్ల
నీముకుందునిగీత శ మెంతయు నాసక్తి నాలకించుచుఁ దమయంత సుడుల
తిరుగుడులను దమతీవ్రవేగంబును సడలించి పొడమిన శ స్వరునియురవ
డిని దెల్పుచుఁ మహోర్నికరకరములఁ బంకరుహంబులఁ శ బారితోషి
- తే. కములుగాఁ బట్టుకొని హరికమ్రపాద
జలజయుగళంబు గనరాక శ యలరురీతిఁ
దాల్చుచున్నవి చూడుమా శ తలిరుఁబోడి !
యింతకును మించఁగలదొకొ శ వింత యెందు? ౧౫ 1340
- మ. మురళీస్వానము విస్తరించుచును రామంగూడి గోపాలశో
త్కరముల్ వెంటను జేరి కొల్వఁ బశుసంతానంబులఁ మేపుచుఁ
వరకాళిందితటంబునందు రవితాపంబుం గడుం గాంచు శ్రీ
హరి కాయెండయె సోకకుండ జలదం శ బత్వంతముం బ్రీతితోన్. ౧౫ 1341
- తే. విరులసరిపోలు శిశిరశీకరసువృష్టి, గురియుచుఁ దనయాకృతి గొడుగుఁగాఁగ
నలవరించుచు నేవించు శ నంబుజాక్షి, చూడుమా దీనిమించిన శ చోద్య మున్నె?
- *మ. కృతకృత్యల్ గద యీపుళిందవనితల్ శ కీర్తింపఁగా వచ్చుఁగా
యతివా! వీరిని శ్రీనితంబిని యురోజాలంకృతం బై తమిఁ
రతివేళఁ హరిపాదపద్మయుతిఁ దశద్రాగోన్నతిం గాంచి య
చ్యుతుఁ డీభవ్యవనాంతరంబున విహారోత్సాహముం బొందఁగన్. ౧౬ 1343
- చ. హరి చరణారవిందముల శ నల్ల న నీతృణరాజి నుంచఁగా
సురుచిరరీతి నం దలరుఁచుఁ దగనవ్వరకుంకుమంబు నా
దరమునఁ గాంచి ప్రీతిఁగొని శ ధన్యతఁ గందు మటంచు మోమునం
దురుకుచుండలంబున మహోద్యమ మొప్పుఁగఁ బూసికొం చొగిన్. ౧౭ 1344
- తే. ఆధిబాధితలేగాక శ యలరుచున్న, వార లివ్వారిఁ గాంచిన శ సారసాక్షి
యెంతో సంతోష మయ్యెడుఁ నేమునట్టిభాగ్యమునకర్హులముగాముఁపలుకులేల.
- నీ. రామకృష్ణుల రుచిరామలపాదసంస్పర్శనంబున సంతసంబు నొంది
వారలకుఁ గోపబాలకులకు గోవులకును. బాసీయముల్ శ ప్రకటరుచిర

తృణకందమూలముల్ శ దివ్యఫలంబులు తగురీతి నమరించి శ ధాత్రిధరము
లం దు త్తమంబగునట్టి యీగిరి హరిదాసవర్యం బన శ దనరుచున్న
తే. దతివ! కంటివె; గోవులయంఘ్రిబంధ, రజ్జువులు మెడత్రాళ్లు శిరస్తులందు
మూంపులందును గనఁబడ శ గోపబాల,యుతిని సహజులుపీడు ధేనుతతిఁగూడి.

చ. మనమున కింపుఁబెంచు కలమంజులశబ్దము లొప్ప వేఱుని
స్వనములఁ బర్వజేయుచును శ భాసురలీలఁ జరింప నాస్వనం
బును విని జంగమంబులును శ బొందుగ స్థావరముల్ స్థిరత్వముం
గనెఁ బులకాంచితత్వమును శ గ్రన్నన నోచెలులార! చూడుఁడీ! ౧౯ 1347

తే. జంగమస్థావరంబులు శ సరఁగఁ దాటు
మాటుగా మాతెఁ; జిత్ర మిమ్మాడ్కి నెందుఁ
గంటిమే యెవ్వరేఁ జెప్ప శ వింటిమే య
టంచు బహుభంగులక వినుతించుచుఁ దమి. ౧౯ 1348

చ. వనితలు రామకృష్ణు లటభవ్యతరంబుగఁ గేళినల్పుఁ గా
మనములఁ గల్లుప్రేమమున శ మంజులరీతిఁ బరస్పరంబు చ
క్కినిగతి సన్ను తించుచు నికామము ప్రీతిని దన్తయత్వముం
గనిరి మహానుభావులను శ గాంచిన నెంచిన సత్ఫలంబ యకా. ౨౦ 1349

ఇ రు వ ది రె ం డ వ య ధ్యా య ము.

—ॐ గోపికావస్తాపహరణము. ౨—

- క. నరనాథున కిట్లని ముని,వరుఁ డుపదేశించి మఱియుఁ శ బలికెఁ బరీక్షి
ధరణీశ! వినుము వనమున, హరి యటువిహరింపఁ బూనునత్తరుణమునన్.
- క. హేమంతం బరుదెంచెను, గామితముల నొసఁగ నందుఁ శ గమ్రతరంజె
యకా మార్గశీర్షమాసం, బామాసమె విష్ణుపూజ శ కర్తృతమందౌ. ౪ 1351
- సీ. ఆమాసమున వ్రజమందు నెసంగెడు ప్రాయంపుగోపికల్ శ పరమనియతిఁ
గాత్యాయనీదేవిఁ శ గడుభక్తిఁ బూజించు వ్రతముఁ బూనిరి; దానశవాంశలెల్ల
సమకూరునని హవిష్యంబె భుజించుచు నుండిరి; తద్వ్రత శ మొక్కమాస
మాచరింపం దగు శ నందు వారలు సూర్యుఁ డుదయింప నుండఁగా శ నురుతరమగు
- తే. భక్తిఁ గాళిందికిం బోయి శ పావనజలములను స్నానంబుచేసి యశమునసమీప
మందు నిసుకనుగూర్చి కాత్యాయనీస్వరూపమును బొందుపఱచి తద్రూపముం
- క. పరదేవి నావహించుచుఁ, బరిమళగంధప్రసూన శ వరహారములక [దు.
నిరుపమధూపంబుల శ్రీ,కరదీపంబులను బూజఁ శ గావించి తమిన్. ౨౪ 1353

సీ. పావనతమములొ శ భక్త్యభోజ్యాదిక నై వేద్యములను బండ్లను జిగుళ్ల
దండులంబులను గాత్రాయని ముండట నునిచి పూజించి భక్త్యుత్కృటమునఁ
గరములు జోడించి శ కాత్రాయనీ ! మహామాయికా బ్రహ్మాండమండలాధి
నాయికా దేవి మహాయోగినీ నందగోపకుమారు నాశకుఁ బతిచేయు

ఆ. మంబ ! నీకు వందనాళి యొనర్తు నం, చెలుకపటచు నర్థమే పొసంగు
నట్టి మంత్రజపము శ నత్తటిఁ జేయుచు, వేలువేలుఁ బూజ శ విధిగఁ జేసి. 34

క. మనమునదగు వాంఛను శ్రీ, వనజాక్షునిగోరి భక్తిభావంబుల నా
తనినే తలచు చజస్రము, మనసులు హరియందె నిల్వ శ మాసంబెల్లన్. ౪4

క. వ్రతనిరతిఁ బుచ్చుచున్ నందతనూజుఁడు పతిగ మాకుఁ శ దగుఁగా కనుచున్
మతి నెంచి భద్రకాళి నియతిఁ బూజించిరి వ్రతాంతమందున్ వారల్. ౫

1సీ. ఒకనాడు నాల్గుఘటకలరాత్రియె యుండ నన్యోన్యనామధేయములఁ బ్రీతిఁ
బిలుచుచు నతిశయప్రీతిమై నన్యోన్యకరము లూతఁగఁగొని శ కమ్రగతులఁ
గాలింది కేగుచుఁ శ గాంచనచేలుని చరితాళిఁ బాడుచు శ స్నాన మొనరు
పఁగఁ బోయి; రంత నాశపడఁతులు నదిగట్టునందె పుట్టంబుల శ నంతకుమును

తే. పునిచి నట్టులె యుంచి యా శ యుదకములను
స్నానమొనరించుచున్ గృష్ణచరితములను
బాడుచుండిరి; తద్వార్తఁ శ బరమపురుషుఁ
డఖలయోగీశ్వరేశ్వరుం శ డాత్మ నెఱిగి. ౭4

1357

2క. వనితలు పూనిననువ్రతమును సఫలముగా నొనర్పఁ శ బూని వయస్యా
ళినిగూడి యచ్చటికిఁ బోయెను వారిఁ బరీక్షచేయ శ నెంచియె యెలమిన్. ౮

తే. కర్మసంస్థిగోఱకు నాశకంజనయనుఁ, డానదీతీరముననున్న శ యంబరముల న్రు.
నెల్లరుం దీసికొన నీపవృక్ష మొక్కఁ, డందు నుండుట నెక్కె నాశయర్థకులు

క. శారణ మెలుఁగకయే యా, వారిజదళనేత్రుఁగూడి శ వరుసగ నీప
త్వైరుహము నెక్కి నవ్వఁగఁ, గోరికఁ బరిహాసవాక్యశోవిదుఁ డగుటన్. 1360

శా. నీపత్వైరుహ మిద్ది పూజ్యతమమై శ నిత్యంబు వైమానిక
ప్రీతిపూజ్యంబయి యొప్పు; మిార లబలల్ శ చిత్తంబులం దించుకే
వ్యాపారాంతరముల్ తలంపక మహాభక్త్యుద్ధతిన్ వచ్చి మీ
మీపుట్టంబులు చేకొనుం డభిరుచిన్ శ మేలొప్పు మీ కెంతయున్. ౯4 1361

1 “ఉషన్యూతాయగోత్రైస్సైన్యై” అని మూలము. “ఉషసిఘటికాచతుష్కాపకీప్తకాలే” అని
వ్యాఖ్య. 2 “భగవాంస్తదభిప్రేత్య కృష్ణ యోగేశ్వరేశ్వరః, వయస్వైరావృతస్తత్రగతస్తత్కర్మ
సిద్ధయే” అని మూలము.

1ఉ. నాపలు కిద్ది సత్య మనిసమ్ముడు నర్తముగాదు సద్వృతం
బీపగిదిం బొనర్చి కృశియించినమికడ మేలమాడంగా
నోపుదు నే యదించుకయు శ నొప్పునె యింతకుము న్నసత్యమే
నేపగిది వచించినది శ యించుకయైనను లేదు నమ్ముడీ! ౧౦ 1362

చ. అన్యతము నే వచింప నని శ యందలు పీర లెలుంగుదు ర్గనుం
గొనుడు సుమధ్యలార! యివిగో వసనంబు లొకొక్కరే జపం
బున నరుదెంచి కైకొనంగఁబోలును గుంపుగఁ గూడి యైన జే
కొనఁదగు దీన నెద్ది మది శ గోరుదురో యటుచేయఁగాఁ దగున్. ౧౧ 1363

చ. అనియిటు లాపరాత్పరుడు శ హర్షమునక బరిహాసవాక్కులక
వనితలు చక్కఁగావినఁగఁ శ బల్కిన గోపిక లట్టై ప్రేమవా
హినిని మునింగి యొండొరుల శ నెంతయుఁ గాంచుచు లజ్జపెంపునక
మనములనుండి ప్రీతి యొకమాడ్కిని నవ్వుగ వెల్వడం గడున్. ౧౨ 1364

చ. జలములనుండి వెల్వడఁగఁజాలక యందె వసించియుండి; రా
జలరుహనాభుఁ డిప్పగిది శ సంతసమొప్పుగ మాటలాడ నా
పలుకులు స్వీయచిత్తముల శ బల్విడి లాగఁగఁ గంతదప్పు శీ
తల సలిలాంతరాళమున శ దద్దయు మేనులు కంప మొందఁగన్. ౧౩ 1365

క. చలిబాధయోర్వఁ జాలమి, జలజాతునితోడ నిట్లుఁబానలు వేడ్కం
బలికిరి; కృష్ణా! ²యనయం, బెలమిం జేయకుము పాడియే యిది నీకున్. ౧3

క. మానందరాజానకుఁ బ్రయ, సూనుడ వని వ్రజమునకును శ సొంపులఁగూర్చు
గా నిచ్చినశ్రీహరి వని, యే ని న్నెఱిగితిమి చెప్పఁనేటికి మఱియున్. ౧3౪

క. పడవడవడకెడు మాకుం, దడయక వస్త్రము లిమ్ము శ దయగలస్వామి!
పడఁతులము గామె మమ్మిటు, లడలించుట పాడియగునె శ యాత్మ నెఱుగవే.

చ. వనితలమంచు నీర్వెడలుభంగియె పాడియుఁ గా దటంచుఁ జ
ల్లనిజలపూరమందు నొకఁలాగున మున్గి తపించుచున్నయీ
వనరుహనేత్రలక వగల శ వారక తప్తలజేయరా దటం
చును దలపోసి వస్త్రముల శ చొప్పుదలంచి యొసంగుమా త్వరన్. ౧౪ 1369

తే. శ్యామసుందర! ధర్మంబు శ లరసి యెఱుంగఁ
జాలుదీ వొక్కడవె నీవశనము భంగి
జేయువారముసుమ్ము దాసీకలమాట
వస్త్రముల నిమ్ము న్యాయమ్ము శ బరఁగ నిమ్ము. ౧౪౪ 1370

1 “సత్యం బ్రవాణినోనర్తయద్యాయం ప్రతకర్షితాః, నమయోదితపూర్వంవా అన్యతంతదిమే
విదుః” అనిమూలము. 2 “మానయంభాః” అనిమూలము. ‘అనయం అన్యాయ్యమ్’ అనివ్యాఖ్య.

చ. మనమునఁ జక్కనెంచి గుణమండన! వీరు పురంధ్రులంచు ని
ప్పనిసరిగా దటంచుఁ దగుభంగిఁ దలంచి మదీయవస్త్రముల్
వనజదళాక్ష! యిమ్ము పలుకవాక్కుల వేడఁగనేల? యీయవే
జనపతితో వచింతు మిది శ సత్యము సత్యము సత్యమం చనన్. ౧౫ 1371

చ. విని భగవంతుఁ డిట్లనియె శ వీతమనఃపరితాపలౌటఁ బా
వనతరసున్వితం బలర శ వర్తిలు సారసనేత్రలార! మీ
రనయము నాదుదానికలె శ యైనమదుక్తిని జేయఁగాఁ దగు
జన దిశ జాగునేయఁగ నశంశయవృత్తిని రండు రం డి టన్. ౧౫ 1372

క. మీవసనంబులఁ గైకొనుఁ, డీవృక్షమునందు నున్నవివే వస్త్రంబుల్
నావిని యల్లపురంధ్రులు, శ్రీవిభు నానతిగ్రహించి శ శీతకృతార్థిన్. ౧౬ 1373

చ. తమలతికల్ వడంకఁగ నిశతాంతము శ్రీలకు నై జమైనచో
ప్పున మరియాదఁ గావఁగనుబోలిన యాస్థల మొక్కచే జవం
బొనరఁగ మూసికొంచు నది శ నొక్కట వెల్వడివచ్చి రంత నా
వనజదళాక్షుఁ డీశ్వరుడు శ వారలు స్వాజ్ఞను బైకి వచ్చుటల్. ౧౭ 1374

1నీ. మది నెంచి వారినెప్పుడులు శుద్ధములయి సద్భావమునఁ దగి శ సాధుసమ్మ
తములయి యుంటకుఁ శ దాను సంతోషించి వారిజవ్వనమును శ వారిభక్తి
జక్క నాలోచించి శ నిక్కపుభక్తికి గడుమెచ్చుకొనుచు వృక్షమును దిగి
వచ్చి భుజంబున శ పలువలు గన్పడునట్లుచేయుచుఁ బ్రీతియలర సుస్తి

తే. తము చెలంగఁగ నిటుపల్కె శ నమలభక్తి
మఱిపరీక్షింపఁ గాఁ గోరి శ మహితచిత్త
లార! వినుఁ డొక్కమాటను శ మీరు సుప్ర
తమును బూనినవారుగద యటులయ్యు. ౧౮ 1375

చ. పలువలఁ దీరమందు నిడి శ వారిని స్నానముచేయుచుంటయుం
దలచిన దేవికే మిగులఁ శ దప్పొనరించినయట్టు లయ్యెని
మ్మల నఘ మబ్బె దానినొకమూలకుఁ ద్రోయ శిరస్సులందు నం
జలు లిడి మ్రొక్కి వస్త్రములఁ శ జయ్యనఁ గైకొనుఁ డంచువేడ్కతోన్. ౧౯

2చ. హరివచియింపఁగా వనిత శ లాహరివాక్కులు ధర్మయుక్తిచే
బరఁగు టెఱింగి నందసుతుఁ శ బావనచిత్తునిగాఁగ నమ్ముచుం
గరమున నొక్కటక దమసుకార్యము పండ నమస్కరించి రా
కరము యథాప్రకారముగఁ శ గాపుగ నుంచిరి మానరక్షకై. 1377

1 “భగవా నాహతావీర్య శుద్ధభావ ప్రసాదితః” అని మూలము. 2 దీనికి మూలములు నాగర
రూపి లెవు.

చ. వనజదళాతుఁ డవ్విధిని శ వారలు మ్రొక్కఁగఁ గాంచి ధర్మయుక్తిని దగునట్లు పల్కె నిది శ కేవలశాస్త్రవిహీన మాటఁ జక్కనిఫల మీయఁజాల దొకకై నతి నెవ్వఁడు సల్పి యచ్యుతుఁ వనరుహనాథుఁ డృప్తిగను శ భంగి నొనర్పఁగఁ బూను వానికిన్. 1378

తే. కరము ఛేదించుటయె పాపహరముగాఁగఁ దగిన పాచితమని గొప్పధర్మవిదులు పలుకుదురు మీరు రెండుచెతుల నిజేశ్వరునకు మ్రొక్కుఁడు శాస్త్రోక్త శ మనఁగఁ దగును. 1379

క. అది నాకుఁ బ్రియతరం బ,య్యది చక్కఁగఁ జేయవలయు శ నంహఃప్రశమం బొదవఁగఁ జేయఁగోరిన, నిది యిట్లే చేయవలయు శ హితమగు మీకున్. 1380

తే. ద్వివిధపాపములను జేసితీరిపు డిట్లు, వానిఁ దొలగించుకొన మీకుఁవాంఛయేని పాణియుగ్గంబు నెత్తి సృష్టక్తి వంద,నము లొనర్చుఁడటంచు శ్రీనాథుఁ డనిన.

సీ. వస్త్రహీనంబుగ శ వారి మునుంగుట వ్రతభంగమని యెంచి శ వనజనాథు పలుకు హితంబని శ భావించి వ్రజసుందరులు కార్య మద్దాని శ సలలితనిధి సార్థకంబుగఁ జేయ శ నాత్మలందుఁ దలంచి సకలకర్మములకుఁ శ జక్కినిఫల భూతుఁడై యఘములఁ శ బోకార్చుశ్రీహరికిని మ్రొక్కి రత్తఱిఁ శ గేలుదోయి

తే. మోడ్చి; యీవిధి గోపికల్ శ మ్రొక్కుటయును, సర్వకార్యసమర్థుఁ డౌచక్రి దేవ కీతనూజుండు వారిభక్తికిని జాల, సంతసం బంది స్నేహంబు శ సాంద్రమగుట.

క. మనమునఁ దలంచి తృప్తి, గని వారల వస్త్రములను శ గడువడి నొసఁగె వనజాతుఁ డిట్లువస్త్రంబును మాని మునుంగ మీకుఁ శ బోలునె యనుచున్.

క. సరసీరుహనేత్రల గో,పరమణులఁ దోచినట్టి శ పద్ధతి వంచి చె రయంబున నిచ్చటికే, యరుదెంచి పరిగ్రహింపుఁ శ డంబరచయమున్. ౨౧౫

క. అనుచుఁ సిగ్గు తొలఁగ నొ,య్యన నేర్పులు గానఁబడఁగ శ నదలించెను; నే ననునది సత్యము నర్తం, బనితలఁపకు డనుచును బరహాసముచేసెన్. ౨౨ 1385

సీ. చేతులుజోడించి శ చేరిమ్రొక్కుండని బొమ్మలంబోలె నేర్పువెలయంగ నాడించె వలువల శ నవహరించినయట్లు గనఁబఱచెను, బ్రీతిఁ శ గంజనేత్రుఁ డి ట్లెన్నివిధముల శ నెంత పఠింపినను గోపికలు నందఁనందనుపయి నించుకై న నసూయ శ హృదయంబులఁ గన రాచరమేళుని శ యసదృశతమ

తే. సారసంభాషణంబున శ శర్మ మొంది, యుంట నంతట వార లత్మ్యుత్తమాంబ రముల ధరియించి లజ్జాభరమునఁ గృష్ణు, నందుఁ జిత్తములను జేర్చి శ యవశలగు

*చ. కనుతుదలందు లజ్జయు నిశకామము నాట్యము సల్పుచుండఁ గృ [చు.

* “తానాం విక్షాయ భగవాన్ స్వపాదస్పర్శకామ్యయా, భృతప్రతానాం సంకల్పమాహ దామోదరోఽబలాః, సంకల్పావిధితస్సాధోవ్యభవతీనాంమదర్శనం” అని మూలము.

- ష్ఠుని గనుగొంచు సుంతయును శ్రీ జోటునుమార్పక నిల్చియుండి రా
వనితలు స్వీయపాదయుగళవారిజముల్ స్పృశియించువాంఛ జ
క్కని వ్రతమూనియుండుటను శ్రీ గాంచనచేలుఁ డెఱింగి యాదృతిన్. ౨౪ 1387
- క. వారల దౌసంకల్పం, జేరితియె యనుచు నెంచి శ్రీ హిత మగుట మదిక
జేరిచి యి ట్లని పల్కెన్; సారమనీషం జెలంగుసాధ్యులు మీరల్. ౨౪ 1388
- క. ననుఁ బూజించుటయే మీ, మనముల సంకల్ప మనుచు శ్రీ మది నెఱుఁగుదు; దా
నిని లజ్జపెంపునం దెల్పును జాలక మీరలున్న శ్రీభంగి యెఱుఁగుదున్. ౨౪ 1389
- క. ఏరితి మీమనంబుల, నారాధించితిరో ఫలము శ్రీ లక్ష్మీ కలుగున్
మీరింక వెతల నొందక, గోరికలెల్లను ఫలింపఁ శ్రీ గొడువపడకయే. ౨౫ 1390
- ఆ. సంతసంబు గనుడు శ్రీ స్వాంతంబు నాపయి, నిలిపియున్న వార శ్రీ లలను గలుగ
వారికామములును శ్రీ వరుసఁ గామోపభోగముమాత్ర మునకె శ్రీ గావు నిజము.
- సీ. యవముఖధాన్యంబు శ్రీ లంకురశక్తిచే నలరారునట్టివే శ్రీ యయ్య మంగ
లమున వేచినఁ గృత్రిమములొచు నవి మరలనుబీజతను గాంచఁగను దగునొకొ
యట్టులే నాయందు శ్రీ నాత్మనుంచినవార లఖిలార్థలాభంబు శ్రీ లండఁగలరు
మరల జన్మముఁ గాంచరు వారు; సతులార! కాత్యాయనీవ్రతశక్రమ్రనిష్ఠ
- తే. చక్కగ ఫలించె మీనువారోఁచులును ఫలము
నీయఁగాఁజాలు; నాదగు శ్రీ కృపకుఁ బాత్ర
తమములయ్యెను; మీరు గోపముల కేగుఁ
డిప్పు రాజోపురాత్రుల శ్రీ నెలమిమీఱ. ౨౬ 1392
- క. ననుఁగూడి భూరిమోదంబున నుండఁగఁ గల రటంచుఁ శ్రీ బూని యశోదా
తనయుం డాజ్ఞాపింపఁగ, వనజాతుని శాసనమున శ్రీ వారిజనయనల్. ౨౭ 1393
- క. సంపూర్ణమనోరథలై, యింపుగ శ్రీకృష్ణదివ్య శ్రీ హితకరపదముల్
పొంపిరివోవని భక్తి ద,లంపులు నిండాఁగఁగఁ దలంచుచుఁ గడఁకన్. ౨౮
- క. చని రెంతో కష్టంబున, వనజాతుని విడిచి పోవ శ్రీ వశమెట్లా నో
జనవర! భగవంతుని శాసనమున వారేగి రప్పు శ్రీ సద్దంబులకున్. ౨౮ 1395
- సీ. ఒకనాడు శ్రీకృష్ణుఁ శ్రీ డుద్యమంబున గోపబాలకుల్ తన్నుఁ గోల్వంగ రాముఁ
డాదరంబున రాఁగ శ్రీ నాపులఁ దోల్కొని బృందావనమ్మును శ్రీ విడిచిదూర
మరిగెను; దత్కల శ్రీ మర్కప్రతాపంబుఁ గనఁబఱచెడునది శ్రీ గాన నర్క
కరములు మింట నోకకవిధంబుగా వెల్లుచుండఁ దత్ప్రతాపంబు శ్రీ పుండరీక
- తే. నయను మేనునుసోఁకకుండుండఁ గొన్ని, సాలములు నై జశీతలఁచ్చాయల నొగి
నాతపత్రంబులుగఁ జేసి నట్లు కానఁ, బడఁగ బాలకులం గాంచి శ్రీ భవ్యరితి.
- వ. ప్రోకకృష్ణాంశుశ్రీరామసుబలార్జునవిశాలవృషభ, తేజస్వి, దేవప్రథమరూఢపు
లను వారింజేర్కొని యావృక్షంబులం జూపుచు ని ట్లనియె. 3౧ 1397

చ. కనుఁగొనుఁ డీమహీజము లఖండతరామలభాగ్యవంతముల్
వినయము కన్పడఁ బరుల శ వృద్ధి కె జీవితమున్ వ్యయించుచున్
వనటనుగూర్పు నాతపము శ వాయువు వృష్టిని మంచు నోర్పుకొం
చనువుగ నిత్తటిక మనల శ నవ్వియు నేఁచునొ యంచు నెంచుచున్. 3౨ 1398

ఆ. మనకు వానిబాధగనఁబడకుండంగ, నాపుచున్న యవి ప్రయత్న మొప్పు
ధన్యతమము లివి కదా? యెల్లప్రాణులఁ, బ్రదుకునట్లు సాయపడెడుఁ గాడె.

క. ఈతరువుల పుట్టుకయే, భూతలమున సార్థకంబు శ పాం డర్థిజన
వ్రాతము వీనింజేరిన, నేతటినే నరులకడకు శ నేగినరీతిన్. 3౨౪ 1400

సీ. *ఫలములొందకపోవు శ పద్ధతియేలేదు విముఖులై సోవ నిశ్చయి యొనరింప
వెవ్వారి నిందున్న శవృక్షముల్ తమపత్ర పుష్పఫలంబులఁ శ బోలుచుఛాయ
లనుమూలములను వశ్యులములఁ గట్టియలనుగంధములను బంకనుమఱియును
భస్మాస్థులను బల్లశవంబుల నంకురములను గోరెడువారి శ భూరివాంఛి

తే. తముల నీడేర్చుచున్నవి శ ధరణినితర
గాత్ర ధారులయెడఁ బ్రాణశాంఛనముల
మనసుచే వాక్కుచే మేలు శ కనఁగఁ జేయు
చుంటయే జన్మసాఫల్య శ మొగి నరులకు. 3౫ 1401

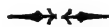
క. ఇదె యిహమునఁ బుట్టువునకు, నొదవెడుసాఫల్య మనఁగ శ నొనరింపక యి
ట్లదయత నుండిన నవ్వారిది జన్మ మె యగునొకో పరీక్షింపుఁడొగిన్. 3౫ 1402

మ. అని వర్ణించుచు గృష్ణుఁ డంతట బ్రవాళాళిక బ్రసూనవ్రజం
బునఁ బండ్లక స్తబకంబులక దశములక శ బొల్పారుశాఖోత్పరం
బు నితాంతంబును వంగియుండఁ గడునొప్పుల్ గుల్కు వృక్షంబులె
ల్లను వ్యాపించిన త్రోవ వానినడుమక శ లక్ష్మీశతం బొల్పుచున్. 3౬ 1403

క. అరిగెను; గాలిందికి నా, తరంగిణిక శీతమధురతమపావనపు
మృగముల గోవులు త్రావఁగఁ, బరితృప్తిం దాను గోపబాలకు లెలమిన్. 3౬౪

క. జలపానం బొనరిచి గోవుల మేపుచు నవ్వనమున శ భూరితరముదం
బులఁ దిరుగుచు నుండఁగ నాకలి మిక్కిలి పీడనేయఁగా బాలు రొగిన్. 3౭౪

తే. రామకృష్ణులఁ బిల్చి విశ్రామ మనఁగ, లేనిచందంబునం దమ్ము శ మాన కేఁచు
నాకలిని మాన్పుఁడీ యనియడుగనెంచి, పలికి రిట్లని యత్యార్థిరబల్లటిలుచు.

* “ఏతావజ్జన్మ సాఫల్యం దేహినామిహ దేహిభు, ప్రాణైరర్థైర్థియా వాచా శ్రేయ ఏవాచరే
ప్రదా” అని మూలము.

ఇ రు వ ది మూఁ డ వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి బాలకలయజ్ఞశాలకు నన్నమడుగఁబుట. ౧ —

- క. ఓరామా! గురువీర్యా, శ్రీరమణా! కృష్ణ! దుష్టశిక్షక! మమునీ
భూరితరక్షుత్తు మహా, ఘోరంబుగ బాధచేయుఁ శ గొంకదునుండి. ౪ 1407
- క. అదిశాంతించు నుపాయం, బెదియో యోజింపుఁ డనుచు శ నెంతయుఁ బ్రార్థిం
ప దయన్ దేవకిపుత్రుఁడు, మదిలో భావ్యర్థ మెంచి శ త్త్వసురసతులన్. ౧ 1408
- క. తనయందు భక్తిభావంబునుంచి వర్తించుచుంట శ మోదమ్మన వా
రిని గృతకృత్యలగాఁ జేయను దలచి సకాలమనుచు శ నరసి సఖులతోన్. ౨
- క. పలికె బాలకులారా!, యిలాసురుల్ బ్రహ్మవేత్త శ లీచెంతనె ని
స్తులదేవలోకసౌఖ్యం, బులఁ బొందం గోరి సత్రమును నొకదానిన్. ౨౪ 1410
- ఆ. ఆచరింపఁబూని శ రాంగిరసం బన, సత్రయాగమద్ది శ క్షమఁ బ్రసిద్ధిఁ
గాంచె నచటి కేగుఁ శ డంచితగతి మీర, లస్తదాజ్ఞ వచ్చినట్లు పలికి. 3 1411
- క. గోపాలకులారా! యట, నాపేరు మదగ్ర జన్మనామముఁ జెప్పఁడా
మాపేరు పలికి యన్నము, వే పెట్టుడటంచు మీరు శ వేడ్కఁ దెలుపుడీ. ౪
- చ. అని భగవంతుఁ డాజ్ఞనిడ శ నందలు నప్పుడె పోయి కేలుమో
ద్వన ధరణీసురర్షులకు శ మ్రొక్కుచు దండమురీతి భూమిపైఁ
దనువులు చేర్చి యన్నమును శ దా రడుగం దమిగాంచి వేడ్క ని
ట్లనిరి; మహాత్ములార! వినుఁ శ డాదృతి మాపలు కింత యి త్తటిన్. ౫౪ 1413
- సీ. శ్రీకృష్ణనానతిఁ శ జేకొని రామానుమతిఁ గొని వా రంప శ జతనమొప్పు
వచ్చితి మిచటికి శ భద్రంబు మీకగుఁగాక! తదాజ్ఞలఁగడఁగి చేయు
వారిగా మము నెన్నుచుడీ! రమ్యభూమికి దవ్వగా కున్నట్టిధరణీయందె
రామకృష్ణులును గోస్తోమంబు మేపుచు తుద్బాధితులయి మీఁకం దెలుపఁగ
- తే. మమ్ముఁబంపిరి యన్నము శ మిమ్ముఁ గోరి
రదియె వారలయభిలాష శ మనఁగ భూమి
దివిజవరులార! ధర్మంబు శ తెఱఁగెలుంగు
వారియం దుత్తములు గాఁగ శ వఱలు మీరు. ౬౪ 1414
- క. వారలపై శ్రద్ధయుఁ జేకూరునయే మీకు వారిక్షుద్బాధ యడం
గా రయమున నన్నంబిడి, కోరికఁ జెల్లింపుఁ డనుచుఁగోపార్థకులున్. ౭ 1415
- సీ. దీక్షఁబూనిన మాకుఁ నేక్షణంబుననైన నగ్ని పూజయె ప్రత్యమందువలన
మాయన్న మ దభోజ్యమే యగు నందురో దీక్షను బశువువధించుదనుక
సౌత్రామణి యనెడు శ సత్కర్మమందును దీక్షితాన్నంబును శ దినఁగరాదు
గాని యవ్వలఁ దినఁగఁ బాపమబ్బదు; నావిని యందున్న శ భూమిబుధులు

తే. యద్రుద్రఫలమును గోరియే శ శుభదములను, నాశ నాయాసబహుళంబులైనకర్మ
ముల నొనర్చుచు నజ్ఞులై శవలయుచుంట, భగవదభ్యర్థనమునైకొనగదలచుక.

క. తమరే పెద్దల మనుకొని, మమతక దిగనాడలేని శ మందులు గానక
గమలాక్షుఁ డన్న మడుగుట, విముక్తికి సాధన మనువెర వెఱుంగమిచేన్.

క. విననట్టు లుండి రకటా, జననాయక! దేశమట్టై శ సమయము చరు వ
ట్లై నిఖిలవస్తువ్రాతంబును మంత్రము తంత్రవిసరమును ఋత్విజులున్. ౯౫

చ. అనలము దేవతాతతియు శ నయ్యజమానుఁడు నధ్వరంబు న
ట్లనుపమధర్మసంతతియు శ యన్తయముల్ గను బొల్పుచుండునో
వనరుహనేత్రు చవ్యతుని శ బ్రహ్మ మధోక్షజు నట్టి శ్రీహరిక
మనుజమనీషచే నపుడు శ మానవమాత్రుని గాఁ దలంచుచున్. ౧౦౫ 1419

తే. దుష్ట మగుప్రజ్ఞ చే దగిరదుష్టమాన, వాత్సలను బొందియున్న వారౌట దైవ
మునుగ నెంచకపోయిరి శ మనుజనాథ!, కలదు లే దన్న మనియును శ బలుకరైరి.

క. కనిపెట్టియుండి గోపకు, లనుమానముమాని పెట్ట శ రను నూహ నిరా
శనుగూడి మరలి యచటికి, జని తెల్పిరి సోదరులకు శ త్కాసురవృత్తిన్. ౧౨

చ. పలుకుల వానినిక వినుచు శ బక్కున నవ్వి పరాత్పరుండు లో
కులదగువృత్తినిం దలచి శ కొంకక కార్యముఁ బూనువాఁడు లోఁ
గలగక యోర్పుఁబూని తనకార్యము దీర్చుకొనందగుం గదా
యలుగక బాలురార! యొక్కయర్థముఁ దెల్పెద నాలకింపుడీ. ౧౩ 1422

సీ. అవమానమొందని శ యాచకుం డెవడేని జగమున నుండునే శ చక్కఁ దలఁపఁ
గావున మరల నక్కడ కేగి మీరలు బ్రాహ్మణుల గనక శ వారిసతుల
కడకేగి బలదేవకాంచనాంబరు లిట వచ్చి యున్నారనువార్తఁ దెలుపుఁ
డాసతీమణులును శ స్వాత్మల నాపయి నునిచి దేహంబుల శ నొక్కరీతి

తే. నందునుందురు; తద్బుద్ధు శ లచటలేవు
గాన యాచింపుఁ డన్నముఁ శ గాంక్ష మాన
మీకు నొసఁగుదు; రింకేల శ మించులజ్ఞ
నొంది యున్నారో? పోదగు శ నురుజవమున. ౧౪ 1413

క. అని హెచ్చరింప వారలు, చని పత్ని శాలయందు శ జక్కని భూషా
ళిని దాల్చి కూరుచుండిన, వనితారత్నములఁ గాంచి శ భక్తి విసీతిన్. ౧౪౫

క. కరములు మోడ్చి నమ స్తుతి, జరపి యథావిధిగ విప్రసతులార! నమ
ర్కరణము లివె కై కొనుడీ, యరయుండు మాభాషణంబులొదృతిమిఱున్. ౧౪౫

చ. హరి యిట కింతదూరమున శ యందు వసించియె పంపె మమ్ము మీ
పరిశరమందు నొక్కవిధి శ బల్కఁగ మందనువీడి మమ్ము సో

దరవరుఁగూడి దూరతరఁగా త్రికి వచ్చెను; గృష్ణుఁ డావులఁ

సురుచిరఘాసముం దినెడుఁచొప్పునఁ దోలుచు నొయ్యనొయ్యనన్. ౧౬౪ 1426

క. ఆఁకలి గొనియెను మాకును, శ్రీకృష్ణున కట్టె హలికిఁ శ జెచ్చెట నన్నం

బాఁకలిమానఁగ నిడుదురు, గాక యటం చనిన వారిక మ్రొక్తి యొగిన్. ౧౭

— విప్రవత్సులు హరి కన్న ముఱగొనిపోవుట. ౧౮ —

చ. శ్రుతిపుట పేయమై తనరఁ శ జొక్కపుఁజి త్తము లామహాత్మువై

సతతము నిల్చియుండుటను శ జక్రిని జూడఁగఁ గాంక్షనొందుచున్

హితకరతచ్చరిత్రముల శ నెప్పుడు వీనుల విందుగాఁగ న

మృతముగ నాలకించుచును శ మాధవు నే తలపోయుచున్ దమిన్. ౧౭౪ 1428

క. సమయముఁ బుచ్చెడు భక్తిరతమనీషలుగాన నందఱతనయుండు తమయా

శ్రమపరిసరమును జేరుట, ప్రమదంబున నాలకించి శ రభసం బలరన్ ౧౮ 1429

సీ. స్వాదుతమంబయిభక్త్యభోజ్యము లనియును లేహ్యచోష్యంబులనియుఁగి ర్తి

గాంచిన యాహారకమ్రవస్తువులను భాజనంబులయందుఁ శ బరమభక్తి

నునిచి వానిని గొని శ యువిదలందఱు నదు లంబురాశిని గన శ నరుగునట్లు

షడ్గుణైశ్వర్యసత్సంపత్తిగల్గి యత్యుత్తమశ్లోకాఖ్యనొంది భక్త

తే. తత్పరుం డగుశ్రీకృష్ణుడై వతమును, గనఁగఁబోయిరి; చిరకాలమునకు నీశ

దర్శనం బబ్బె ననెడు సంతసము పొంగ, బరిమితిని మించి మదిభక్తిపరిధవిల్ల.

మ. చిరకాలంబుగఁ దచ్చరిత్రముల సంసిద్ధాత్మలన్ వించు శ్రీ

హరినే నెవ్వడిఁ గాంచుచున్నగుణగణ్యుల్ గాన వారట్లు పో

యిరి భర్తృప్రియబంధుభ్రాతృసుతులెంతే నిల్వినన్ నిల్వ కా

తురతన్ శైవలినీతటంబునకు శ్రీరదున్ ముక్తిదుం జూడఁగన్. ౨౦ 1431

క. రుచిరాశోక మహీరుహ, నిచయాంచ న్నవకిసలయనీవహించిత సా

ధుచరిత్ర భూషిత వనం, బచటన్ వెలయంగ నందు శ నాదృతిమీఱన్. ౨౦౪

క. బలదేవుడు గోపాలకు, లెలమిం దనుఁగొల్వ నొప్పు శ నీశుని గని రిం

తులు; శ్యామవర్ణ దేహుని, సులలిత హేమాంబురైక శ శోభితమధ్యున్. ౨౧

సీ. వనమాల ధరియించి శ బర్హమండితుండయి ధాతుప్రవాళముల్ శ తనువునందు

భూషణంబులుగాఁగఁ శ బొలయ నటాకృతి వేషంబు తనరంగఁ శ బ్రియవయస్యు

నంకంబుపయి నొక్కహస్తంబు నునిచి యితరకరంబున పుల్లనరసిజంబుఁ

ద్రిప్పుచుఁ జెవిని నింగదీవరంబొప్పుగ గండస్థలంబులఁ శ గమ్రతరము

తే. లై నముంగురు లొలయంగ శ నాననార, విందమున సుస్థితం బొగిఁ శ జిందులాడ

నలరు సర్వజనప్రియ శ నబ్జనయను, హరిని గాంచిరి పూఁబోడు శ లాదరమున.

క. మునుపే హరియుత్కర్షము,లను బెక్కు తెఱంగులఁ జెప్పురలకు విందుగ నే

వినియున్న వారు గావున, మనములు హరిచరణయుగళిమగ్నములగుటన్. ౨౨౪

చ. హరిఁ గనినంత నే స్వనయనాంతరమార్గమునుండి లోనికిం
బరఁగెడునట్లుచేసి యట శ వాంఛయుఁదీఱఁగ నేకభావతః
గర మనురక్తిఁ గాంచి చిరశకాలపుఁదాపము వేగపాయుచున్
బరమముదంబు గాంచి రదె శ భక్తిఫలంబగు రాజచంద్రమా! ౨౩ 1436

ఆ. అల సుషుప్తిసాక్షి శ యగు ప్రాజ్ఞుఁడని యహం, కారవృత్తు లెటువిశకారములను
వదలు నట్లై గాంచి శ వారిజనేత్రునిఁ, దన్తయత్వ మొంది శ తనరి రపుడు. ౨౩

తే. ఎల్లయాశలుమాని సరస్వేశుసర్వ
దర్శనుని నమ్ముకుందుని శ దనరువెడ్కఁ
గనఁగఁబోయిరి కావునఁ శ గాంతలతమి
వెల్లిదం బాత్మ నెఱిగి తత్త్రియముగోరి. ౨౩౪ 1438

చ. స్థితము ముఖాంబుజాతమునఁ శ జిందులుద్రొక్కఁగ నిట్లు పల్కె స
న్దతులు నదృష్టముంగలుగు శ మానినులొటను స్వార్థతంబు రం
డు; తమిని గూరుచుండుడు; విశనూతనకార్య మొకండు గల్గునే
ని తగ నొనర్చువాడ, నను శ నెమ్మిని జూడఁగ వచ్చినారుగా. ౨౪౪ 1439

క. ఇది మీవంటికృతాత్మలకుఁ దగున్; స్వార్థమునెఱుంగు శ కుశలులు తమకం
ఠుఁ దలంపఁ బ్రియుండని చెప్పఁదగిన నాయందుఁ దమస్వభావము లొప్పున్.

ఆ. తగ ఫలాభిసంధి శ విగతముగా నిరం, తరముగను జెలంగఁ శ దగినభక్తి
నెఱుపుదురు నితాంతనిశ్చితమతులార! వినుఁడు మఱొకమాట శ వీను లలర. ౨౬

క. మనసును బుద్ధిప్రాణము, లనూనభాగ్యంబు నాత్మశయ ట్లంగనయున్
దనయులు యత్సంపర్కంబునమిక్కిలి ప్రియములగునొ శ బుద్ధిం దలచన్. ౨౬౪

తే. అట్టి నాకంటె నెవ్వఁడో శ నవనిఁ బ్రియుఁడు?
కావుననె మీరు కృతకృత్య శ లై వఱితి
రిటకువచ్చిన పనియయ్యె; శ నెలమి నన్నుఁ
గనుట నిక మీర లేగుడు శ క్రతుధరణికి. ౨౭ 1443

సీ. మీఁపతుల్ యోగ్యులు శ మేదిదీవిజులు గార్హస్థ్యధర్మంబుఁ శ గడఁగిచక్క
నడపుచుందురు; తోడఁగనడుచుచు మీరుండ నిపుడు పూనిన సత్ర శ మెల్లభంగి
నిర్విఘ్నముగ సాగ శ నెప్పుది నెంచిన వారు; గావునఁ దోడు శ మీరుసూప
వలయు; నా విని విప్రభార్యలు పల్కిరి సర్వలోకేశ! యీచందమునను

తే. బరుషములఁ బల్కుము; నాదు శ భక్తుఁ డెపుడు
చెడఁడు మరలను బుట్టఁ డీ శ ఊతి నటన్న

తే. విద్యయిది వ్యర్థమే, బహుళవేదితయును, గాల్పనే? కులమేటికి? ౧ గర్వములును విఫలములే దక్షతయు నేల? ౨ విష్ణుమూర్తి, విముఖులమె యైతి మింకేల? వెట్టితపము.

క. హరిమాయ యెట్టియోగీ, శ్వరులైనను వారిమోహవశులక జేయుక
బరికింప సత్యమిది యశా, నొరులకుఁ జెప్పంగ నేర్పియును ద్విజులము నై. ౩౯౫

క. మన కేమార్గము క్షేమంబునుగూర్చునో యనుచు నెన్నఁబూనుటలో నిం
తనరాని మోహ మొందితి; మనుతాపంజేల జరగినట్టి పనికి నై. ౪౦ 1467

క. నారీమణులకుఁ గూడక, వారిజపత్రాక్షునందు ౧ భక్తి యవధిలే
కీరితిఁ గల్గె జగదా, ధారుండని యెఱిగి రిదియెఱతలఁడు దగినదా. ౪౦౫ 1468

*ఆ. ఆదురంతభావ ౧ మనునదియే గృహ, ములను మృత్యుపాశములను జెండి
వైచె విప్రులార! ౨ యాచమత్కృతిగనుఁ, డింతకంటె జిత్ర ౩ మేమికలదు?.

చ. అతివలు వీరలౌట మనయట్లు ద్విజాతితనొండఁ జేయుసం
స్కృతియును లేదు; సద్గురువునంట నివాసము చేయునట్టి ప
ద్ధతియును లేదు; సత్తపముఁ ౧ దారొగి సల్పువిధుల్ తలంప లే;
వతులతమైన బ్రహ్మవిషయంబగు చర్చయు లేదు చూడఁగన్. ౪౦౫ 1470

క. తను బాహ్యభ్యంతరశో, ధన మొనరించుటయు లేదు; ౧ తగుకాలములం
దును సంధ్యోపాసనముఖి, వినియతకర్మములు లేవు ౨ విధిహితములుగన్. ౪౧

క. ఇవియెల్లను లేకుండియుఁ, బవిత్రసచ్చరితుఁ డగుచు ౧ భవ్యతమయశ
శ్శవిదీపితుఁ డై యోగిం, ద్రవరుం డై తనరుచక్రధరునివయిఁ గడున్. ౪౨౫

క. అనుపమభక్తి చెలంగఁగఁ, దనరారిరి సంస్కరణవిధానంబునఁ బా
వనులమయియుండియుక భ, క్తిని బాసితి; మింతకంటె ౧ దీనతగలదే? ౪౩ 1473

మ. భవనాసక్తిఁ బ్రమాదముం బొరసి స్వస్వక్షేమకృత్కార్యమం
దవధానం బనలేక మూఢులముగా ౧ నై నట్టియన్నద్విజా
తిపరశ్రేణికి సాధుసద్గతియనక ౧ దీపించు శ్రీకృష్ణుఁ డీ
యవనిం బుట్టి సమస్తధర్మముల నెయ్యింబొప్పు బాలించుచున్. ౪౩౫ 1474

క. కరుణానీరధి గావున, నిరుపమగోపాలవాక్యనికరమ్మున సం
స్కరణము గల్గంజేసెను, బరికింపఁగఁ జిత్రమిట్టి ౧ పాటిది కలదే? ౪౪ 1475

సీ. పరతారణంబె స్వస్థలమంచుఁ దలఁచడయేని కైవల్యాదిమాననీయ
పదముల కెన్నంగఁ ౧ బ్రభువయి సంపూర్ణకాముఁడై తగినట్టి ౧ కాంచనాంబ
రునకు లోకాధినాథునకు ననీశుల మగుమనతోఁ గల్గఁదగిన కార్య
మేమిగల్గును? మది నెన్నఁగా భగవంతునకు నియ్యది విడంబనంబె యగును;

తే. శ్రీనితంబిని యెల్లరఁ ౧ జేరమాని, యెవనిపదపద్మసంస్పర్శ ౧ మెదను గోరి

* “దురంతభావయోగిభ్యన్మృత్యుపాశాః గృహభిధాః” అని మూలము.

సహజచాంచల్యదోష విసరముమాని, సేవచేయునో యట్టిఁడౌ శ్రీవతికిని.

క. పరులను యాచించుట యన, నరులను మోహింపజేయు శ నైజమె యనఁగాఁ
బరమార్థ మగును; భూసుర, వరులారా! దేశకాల శ వస్తువు లెల్లన్. ౪౬ 1477

ఆ. మంత్రతంత్రములును శ మఱియు ఋత్విజులును
హుతవహుండు దేవవితతిధర్మ
యాగములును దగినయజమానుఁడును యన్త
యములౌ యట్టి దేవతాధిపతియు. ౪౭ 1478

సీ. అట్టియోగిశ్వరు శ లందు త్తముండు నగు శ్రీమహావిష్ణువే శ ట్టిని యదుకు
లమున జనించె నంశుమును వింటిమి కాని తెలియకపోతిమి తైఱఁగు నకట!
యెంతమూఢులమొ యావంతయు నవ్విషయము స్మరింపఁగఁజాల శ మైన నొక్క
తెఱఁగును దలఁచ, మఱిదిహర్ష ముదయించు భ క్తిచే బరమేశుఁబరముఁగొల్చి

ఆ. యతనికరుణ వడయునట్టి యంగనలెల్ల, మనకు బత్నులైరి శ ఘనముదంబు
నొందవలదె? యెవరియురుతరభ క్తిచే, నచలభ క్తి మనకు శ నిచటఁ గుదిరె. ౪౯

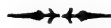
క. ప్రతిహతములేని మేధాన్వితునకు భగవంతునకును శ విష్ణువునకు నీ
శతఁదగు మాన్యునకు నమ, స్మృతు లివె యజ్ఞానదోష శ మెల్ల నశింపన్. ౫౦ ౪

తే. ఎవనిమాయావిమోహంబ శ దెల్లచి త్తములఁ గలంచెనొ యద్దానభూరికర్త
మార్గములను భ్రమించుచుమాంపులేక, యున్న వారము కరుణింపుఁమోమహాత్మ!

క. తనమాయ మోహమందం, గను జేయఁగ నాత్మలెల్లఁ శ గలతంగన నా
తనిసుప్రభావ మెఱుంగం, గనుజాలని తప్పు మాది శ కల దిచ్చిటన్. ౫౧ ౪

క. పరముం డాద్యుండు సర్వేశ్వరుం డాకృష్ణుండు తప్పుఁ శ బాటింపక మ
మ్మురుకరుణఁ గాచుఁగా కి, త్తిరుణంబున ననుచు విప్రతల్లజు లెల్లన్. ౫౨ 1483

ఆ. తలఁచుకొనుచు హరిని శ దర్శింపఁ గోరుచు, నుండి రంతెకాని శ యుగ్రకంస
భయము నొందియుంట శ స్వస్థానమును వీడి, కదలఁజాలరైరి శ కాలగతిని. ౫౩

ఇ రు వ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

— శ్రీ కృష్ణః డింద్రయాగమువలదని గోవర్ధనపర్వతోత్సవమున జేయించుట. —

చ. [అని వచియించి యోగివరు శ డౌ శుకుం డాజననాయకోత్తముం
గని తరువాతిశ్రీహరి నిశకామ మనోహర సచ్చరిత్రమున్
విను మది చాలనంతసము శ వింతయుఁ గన్నడఁజేయు] నవ్వలన్
ఘనజడభాక్షుం డందు బలభ ద్రునిఁగూడి వసించె వేడ్కతోన్. ౫ 1485

- చ. ఒకపరి యింద్రుఁగూర్చి ప్రియమొప్పఁగ యాగముచేయఁ బూని గో
పకు లోగిఁ దత్ప్రియత్నముల శ బాగుగఁజేయుచునుండఁ గాంచె; నా
త్తకు సకలంబు గానఁబడుఁ శ దానె సమస్తమునందునుండు య
త్న కలితు లై నగోపకుల శ *తత్క్రతు యత్న మెఱుంగఁజాలఁడే. ౧ 1486
- క. వినం దా భగవంతుఁడె, యైన నదే మెఱుంగనట్లు శ లత్యంతము మా
యానియతి మించి వినయముఁ, బూనుచు వృద్ధులగు నందఃముఖ్యులవలనన్. ౨
- క. ఆవిత యత్నములనే, తా వినఁగా నెంచి తనదు శ తండ్రిం గని యో
దేవా! యేమీ సంభ్రమ, మీవేశం గలిగె మీకు శ నెఱుంగఁబడదుసూ. ౨౪
- చ. తలఁచు బ్రయోజనంబు రహితంబుగ నున్న ప్రయత్న మేదియే
గలుగదు; యజ్ఞ మేదయనఁ శ గావలె నంచుఁ దలంతు దానికే
ఫలమో? యదెవ్వరింగుఱిచి శ భవ్యముగా నొనరింపనొనా? యి
వ్వుల నెవఁ డేమికార్యమును శ బూని ఫలింపఁగఁ జేయువాఁ డొకో. 3 1489
- క. ఏసాధనముల దాని నెటో సాధించుట? వచింపు శ మోజనకా? నేఁ
డిసాధ్యవిషయమును వినఁ, గా సమధికకామ మలరెఁగ నామదిలోన్. 3౪
- సీ. సర్వమ్ము స్వాత్మ గా శ సతతంబుగాంచెడు సాధువులకు నొక్కచందమునను
గోప్యముగా నుంచుకొనఁదగు పనియుండ; దెట్లనఁగా సర్వమెన్న నాత్మ
గాఁ దలంచుమనీషగలవారు గావున స్వపరదృష్టియైలేక శ సతతముండు;
రట్టివారికి శత్రువన మిత్రుడన నుదాసీనుం డనంబడు శ మానవుండు
- తే. లేకయుండును; వారి కిరకేకరణిని, దాఁచఁదగు కార్యముండును?దండ్రి! భేద
దర్శనుల కుదాసీనుండు శ దస్యరీతి, విడువఁదగుఁ గాని సుహృదుఁ డేవిధిగ న
- క. తనసాటివాఁడు సుహృదుండుని చెప్పంబడును గాన శ నతనికిఁ జెప్పం [గును?
గను రానిదేది యుండు? గు,జనులును సుహృదులకుఁ జెప్పఁజను నేదేనిన్. ౪
- చ. జనులొగి సాధుమానసుల శ సంగతిఁ బల్కఱుప్రశ్న చేసి చ
క్కని వగుకర్తజాలములఁ శ గ్రక్కునఁ జేయుదు; రజ్జు లీవిధిం
గనుఁగొనలేక న్వేచ్చగను శ గర్తకదంబము చేయువారు సు
మ్ము; నిజ మిదాను విజ్ఞులకుఁ శ బోలఁగఁ గర్తము సిద్ధినొందెడున్. ౬ 1493
- ఆ. మఱి యవిజ్ఞులకును శ మంచికర్తములైన, ఫలము నీయకుండఁగలవు జనక!
చింత చేయఁగా విశేష మీయదె కర్త,ములను జేయుటందుఁ శ దలఁపు మీవు.
- మ. జనకా! మీ రిటుచేయఁబూనిన క్రియాసంయోగ మెచ్చటనై
నను శాస్త్రంబులఁ జక్క నారసి సుహృన్నాథుల్ సరే చేయనా

* “తదభిజ్ఞోపి భగవాన్ సర్వాత్మా సర్వదర్శనః” అని మూలము.

నని పల్కం బొనరింపఁ బూనినదొ? లోకాచారమే ముఖ్యమం

ఛను గ్రుడ్డదొగి జేసుచొచ్చె నను నా శ చొ పొప్పఁగా నిత్తఱిన్. ౨ 1495

క. ఒనరింపఁ బూనినదొ? నాకును దెల్పుము వినఁగ నేడు శ కోరికచుట్టె
జనకా! యనిప్రశ్నింపఁగ, విని నందుం డిట్లు బానిశవిధ మెఱింగించెన్. ౨ 1496

సీ. పద్మన్యఁ డనఁబడు శ భగవంతుఁ డింద్రుఁ డీతంత్రంబునకు నధిపడై వతమగు;
నాయుం ద్రునకు నెన్న శ నాత్మమూర్తులు మేఘములె యని చెప్పంగఁబోలుఁజుమ్ము;
ఘనము లయ్యవి తదాశ్చను నొదలలఁ దాల్చి ప్రాణికోటికి నెల్లఁబ్రణయదమయి
జీవనంబునునయిఁచెలఁగునయ్యమృతంబుఁ గురియుచుండెడు; గానఁగూర్చితనయ

తే. యట్టి మేఘంబులకు విభుఁ శ డగుచు ముజ్జ
గమ్ములను నీశ్వరుం డగుఁగును మహేంద్రు
నాతఁ డిచ్చినజలముల శ నైన ద్రవ్య
ములను గ్రతువులఁ బూజింపఁ శ దలఁచితి మిటు. ౯

1497

క. ఇతరులు మానవులును బద్ధతి దీనినె వూని చేయఁదలతురు కృష్ణా!
ఊతి ధర్మమర్థకామము, లతిశయముగ సిద్ధిఁ బొందు శ నట్లుగ నింద్రున్. ౯

క. క్రతువుల యజించి సస్యప్రతికా శిష్టంబుఁ గొనుచు శ బ్రదుకుకొఱకు ను
న్నతిమీఱ వాడుకొందురు, బ్రతు కన్నది కలుగుఁగాదె శ వర్షముచేతన్. ౯౪

క. వినుము త్రివర్గంబులఁ గల్గనుజేసెడు పురుషులందుఁ శ గడుఫలములనుం
గనఁజేసెడువాఁ డింద్రుడె, తనయా! యాయుం ద్రుకంటె శ ధన్యుడుగలడే.

తే. పరఁగ వృద్ధపరంపరా శ ప్రాప్తమైన
యింద్రు నారాధనం బననెసఁగు నిట్టి
ధర్మమును గామలోభసాధ్యవసములవల
ననొ మహాద్వేషముననొ యే శ మనుజుడేని. ౧౦౪

1501

క. పరికింపకయే వదలునొ, నరుఁ డాతఁడు సాధుశోభనముఁ గాంచఁగ లేఁ
డరయఁగ నని నందుండు నితరులును బృందావనైకకథాములు పల్కున్. ౧౧

చ. విని పరమేశ్వరుండు హరి శ వృత్రవిరోధికిఁ గోప మాత్మఁ గ
ల్గను దగఁజేయఁబూని వ్రజశాంతుని నందునిగాంచి పల్కె ని
ట్లని; జగమందుఁ గర్తమున శ నన్నియుఁ బుట్టుచుఁ గర్తయుక్తిచే
తనె లయమందు నవ్వియని శ తత్త్వవిదుల్ పలుకంగ నొప్పఁగా? ౧౨ 1503

*సీ. ఇహపరములయందు శ నెసఁగెడు సుఖదుఃఖభయములు ఊమము శ స్వస్వకర్త
ములచేతనే కల్గివెలసెడు; నితరులకర్తములకు ఫలశాండ్ మిచ్చు
నీశ్వరుం డొక్కరుఁ శ డెసఁగునే నాతండు కర్తకర్తకె ఫలకల్పనంబు

* “కర్తనా జాయతే జంటుఁ కర్తదైవ ప్రలీయతే” అని మూలము.

తాం-భాగ—23

- చేయున దేమేనిచేయక యున్నట్టివానికి నీయంగఁ ॥ బ్రభువుకాక
తే. కర్తృకర్తనై భజియింపఁగఱా దలంచుఁ, గాదె ప్రాకృత్తవాసనాకలనఁ గల్గుగు
వాని దప్పింపఁ జాలనివాని నింద్రుఁ, గర్తముల ననువర్తింపఁగల్గువారు. ౧౪
క. క్రతువులమూలంబునఁ బూజితునిగఁ జేయంగ నేల? ॥ ఓతఁ బ్రాణులు క
ర్తృతత్విక వర్తించుచు ఫలతతి నొసఁగెడు నీశుఁ గొల్వఁగదగు నందువొకో? ౧౫
క. సురపతి యీశ్వరుఁ డగునే?, పురుషులు స్వీయస్వభావముల కనుగుణమై
పరఁగెడు కర్తృప్రతీకి, సురవగు సుఖదుఃఖములను ॥ నొందుచునుండఁ. ౧౬
క. తనశక్తి వాని ననుభవమునకుం దేనిక యడ్డకముగ నిల్వఁగఁ జా
లని యాయనీశుఁ డగునిం, ద్రునితోఁ బనియేమి గలనో? తోచదు మదికి. ౧౭
సీ. కర్తవాసనలకుఁ ॥ గడులొంగి దేహియుఁ దత్స్వభావంబునే ॥ తానుబూన్కి
ననుసరించును, దేవతాసురమానుషసహితమై యున్న యీశ్వరము కర్త
వాసనలందె తా ॥ వసియించు; నటుగాని వస్తు వొక్కటిలేదు ॥ వాస్తవ మిది;
కర్తముననె దేహి ॥ కాయంబుల ననేకవిధములఁదగువాని ॥ వేడ్కఁ గనుచు
ఆ. వాని వదలుచుండు; శవైరి యుదాసీనుఁడల్లె మిత్తుఁ డీశుఁ ॥ డాత్తగురువు
తలఁడఁ గర్త మెయగుఁ ॥ దనకర్త మొనరించు, వాడు పూజచేయవలయు దాని.
- *చ. తన కెదివృత్తి నిచ్చు నదె ॥ దైవతమాఁ గద? జీవనంబు ని
చ్చు నదియెయోట దైవతము ॥ చొప్పున దానిని బూజనేయనా
నని వచియిత్తు పెద్దలు; మహాత్మక! యెవ్వఁడు వృత్తి నొక్కదా
నిని దగనాశ్రయించి ఘనశిర్వృత్తి బొందుచు వేటువృత్తినిన్. ౧౫ 1509
- క. అనిశము భజించుచుండునొ, తనపతి విడనాడి జారుఁ ॥ దమిఁ బొందు నసా
ధ్వనిబోలి వాడు డేమం, బునుగాంచడు జీవనదముఁ ॥ బూజింపమిచే. ౧౬
- చ. శ్రుతులఁ బఠించి యన్యులకుఁ ॥ జొప్పడఁజెప్పుచు బ్రాహ్మణుండు తా
బ్రతుకఁగ నొప్పు; రాజుధరఁ ॥ బాలనచేయుచు జీవనంబు నొ
క్కతెఱఁగునన్ గణింపఁ దగుఁ; ॥ గమ్రతరం బగు వార్తచేతనే
బ్రతుకఁగ నర్హమా; మఱియుఁ ॥ బాదజుఁ డీడ్చుల నేవచేతనే. ౨౦ 1511
- ఆ. వర్తనంబు చేయవలయు; వాణిజ్యగోరక్షణములు కృషియు ॥ రహిఁ గుసీద
మనఁగ వార్త నాలుగగు భేదముల నొప్పు, నందు మనము జనక ॥ యరసిచూడ.
- సీ. అనిశము గోరక్ష ॥ నవని జీవించెడువార; మీవృత్తులు ॥ వరుస సహజ
ములుగ నున్నవి గాని ॥ యలయింద్రు భక్తిచేఁ గొలుచుటచేతనే ॥ గలుగలేదు;
సత్త్వగుణంబు రోజున్న తమస్సుని త్రిగుణంబు లీయమి ॥ తగ జగంబుఁ
బుట్టఁ గారణము లభవున్ దండ్రి! యవ్వీయే దానిలయమునకుఁ ॥ దగును జుమ్ము

* “అంజసాయేనవర్తేత తదేవాన్యహి దైవతమ్” అని మూలము.

- ఆ. రజసుచేత నదులు ఓ ప్రమదలు ననోన్యసంగతిం జెలంగ ఓ జగముగల్లు
నంతెకాక దాన ఓ నావిర్భవించిన, జలదపంక్తులు పురికొలుపబడుచు. ౨౨
- చ. జలధులయందు హృదినుల ఓ సంతతియందును బర్వతప్రజం
బుల మఱి యెన్నియేని స్థలముఖ్యములందును వృష్టిగల్లు ని
మ్ములఁ బ్రజలెల్ల మేఘములమూలముగా బ్రదుకంగఁ జాలువా;
రిల సురరాజకృత్య మన ఓ నేదియొ తెల్పుమ యిందుఁ జక్కఁగఁ. ౨౩ 1514
- క. అతఁ డొనరించెడు నయ్యుపకృతి యింతయుఁ గానరా దశదేవిధముననే;
మఱిఁ దలఁచు నివాసంబులు, ఊతఁ బురములు గ్రామములును నేవ్యవిషయముల్.
- ఆ. గేహములును గావు ఓ కీర్తింపబడుదుము, వననివాసుల మని ఓ పర్వతైక
వసతుల మని సతముభవ్యాత్మ కా! వన, వాసులమగు మనకుఁ ఓ బశువితతికి. ౨౪
- క. మనలనె యాశ్రయలనుగా, ననిశముభావించునట్టి ఓ యవనీదివిజే
శనికాయమునకుఁ బర్వత, మునకుఁ సంతృప్తి గలుగుపొంటె మఖంబుఁ. ౨౫
- క. ఆరంభింపందగు; సంభారంబులు దేవతాధిపాలకునకుఁ గాఁ
గూరిచినట్టివి గలవుక, దా రాజా! వానితోవిశ్రాంతముమీఱుఁ. ౨౬ 1518
- క. క్రతువును దీని నొనర్పఁడు, జతనం బలరార; బాయసము సూపము న
ట్టితరములగు వంటకముల, నతితరముగ సిద్ధపఱపుఁ ఓ డధ్వరమునకై. ౨౭
- సీ. గోధుమపిష్టము ఓ గూర్చిన పెక్కువిధములై నభిక్ష్యముల్ ఓ తగునపూప
ములు చక్కిలమ్ములు ఓ మొదలగువానిని బచనము చేయంగఁగబనుపు; డందు
లకుగాఁగఁ బల్లెయలను గల్లుపయసుల నుపయోగపఱపుఁడే; ఓ యుర్విసురుల
బ్రహ్మవాదులఁ బిల్వబంచి యగ్నులఁ జక్కవేల్పునట్లుగఁజేసి ఓ వితతభక్తి
- తే ధనుదక్షిణ లొసగుఁడు; ఓ దివ్య మోద, నమ్ము బహువిధసిద్ధము ఓ న్నాయ్యరీతి
వారికిం బెట్టు; డింకను ఓ వారువీర, లనుచు యోజింపకయై ప్రీతిసందఱును.
- *క. శునకములకు శ్వపచులకుం, దనివారఁగ నన్నమిడఁగఁదగు; బతితుల కిం
కనుగల్లు వారలకు నో, దనముం బెట్టింపుఁ డింపుదళుకొత్తంగన్. ౨౮ 1521
- క. ధేనువులకుఁ దృప్తిగఁ దృణ, దానము చేయింపు; డల్లె ఓ ధాత్రీధ్రము నాఁ
గా నిర్మలయశముం గని, ధేనువులం బెంచునట్టి ఓ దీనికి బలినిన్. ౨౯ 1522
- క. ఒనఁగుడు మీరందఱు మా, ననములు తృప్తు తృప్తము గగనం దగునట్లే
వెనఁ గుడిచి యమూల్యములగు, వసనంబులఁ గట్టి సాధువరభూషణముల్.
- క. తనువుల ధరించి గందంబున దేహము లలరుచుండ ఓ భూసురులకు ధే
నునికరములకును గోవ, ర్ధనగిరి కగ్నులకునుం బ్రదక్షిణము విధిన్. ౩౦ 1524
- క. ఒనరింపుఁ డిద్ది గోవ, ర్ధనగిరికిఁ గోవులకును ఓ ధరణీసురవ

* “అన్యేభ్యశ్చాన్య చాండాల పతి లేభ్యయథార్హతః” అని మూలము.

రవ్యనికరమునకున్ వహ్నులకును నాకుం బ్రియతరం బగుం దలపోయన్. ౨౯౫

క. మతమిది నాదగు; మీసమృతి గాంచునయేని దీని ధ మానక చేయం
జతనము చేయింపుడు; స, త్కృతు వనఁగా నిదియెసుమ్ము ధ త్కృష్ణలియందున్.

క. కాలాత్తుడు భగవంతుడు, బాలుడు నై నట్టి హరి సుపర్వేంద్రమదం
జేలీల నడఁగు నట్టులె, యాలోచించియె వచింప ధ నావాక్యంబున్. 3౦౫ 1527

క. వినిపింప నందముఖ్యులు, విని దానిన్ సాధువనుచు ధ వేడ్కఁ దలఁచియ
ట్లొనరుప నెంచిరి; మధుసూదనుఁ డేరితిగ నొనర్పఁదగునం చనెనో. 3౧ 1528

తే. అట్లెచేయంగఁ దలఁచి నంబదాదు లింద్ర
యాగమును జేయ నార్జించినట్టి వస్తు
వులనె గిరియజ్ఞ మొనరింపఁ ధ బూని రంతఁ
గుధరవరమును విపులఁ ధ గూర్చి విధిగ. 3౧ 1529

సీ. స్వస్త్వయనంబును ధ జదివించి కార్యంబు లెల్లనొనర్చి రథయ్యెడల బలిని
బర్వతమున కిచ్చి ధ వరతృణంబుల గోవులను దృష్టిచేసి యాశలనుబురస్క
రించుకొనియె తద్గీరికిఁ బ్రదక్షిణ మొనరించిరి; నందాదు ధ లంచితగతి
నెద్దుబండ్లనునెక్కి ధ యెంతో మోదంబున నరుగ గోపికలు మహర్షభూష.

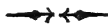
తే. ణములఁ దనువులుగ్రాలంగ ధ నమలకృష్ణ
వీర్యగీతాళిఁ బాడుచు ధ ద్విజాలయాశి
షములఁ బడయుచు భూధ్రవర్యమున కెలమి
వలగొనుచు భక్తిభావంబుఁ ధ చెలిపి రపుడు. 3౨ 1530

చ. హరియు నచేతనంబయిన ధ యద్రి యి దెట్లు బలిగ్రహించు నె
క్కురణి నభీష్టముల్ మనకుఁ ధ గాదన కిచ్చు నటన్న శంక య
త్తరుణమునంధు గోపకవరతంసులకుం గలుగంగనీక మే
నురుతరమై చెలంగునటు ధ లొక్కటఁ బెంచి విచిత్రరితిగన్. 3౪౫ 1531

క. గిరిశృంగముపైఁ జెలఁగుచు, ధరణీధరమైతి ననుచుఁ ధ దాఁ బల్కుచు నా
దరమున వా రిడుబలులన్, ద్వరగా భక్షించె నేర్పు ధ బయలుపడంగన్. 3౪౬

ష. మఱియు గోపకులనడుమ నొక్కరుడుగా రూపమును ధరించి యకారా! గోపాల
కులారా! యీచిత్రంబుఁ బరికింపుడు. ఈగోపర్థనాచలంబు మనయిచ్చినబలులఁ
బరిగ్రహింపఁ దగు శరీరమునుదాల్చి మనల ననుగ్రహించినది. ఈధరాధరంబు
కామరూపియగు. దీని నెవ్వరు పరిహసించునోవారల నీయద్రి వధించు. కాన
మనకు మనగోప్రతతికి మేలుగలుగ నీపర్వతమునకు నమస్కరింత మని పలుకుచు
గోపాలకవర్యులంఁగూడి బృహత్కాయంబునఁ బర్వతరూపంబుననున్న తనకే
నమస్కరించెను, వారు నట్లే నమస్కరించిరి. వాసుదేవప్రేరితులై భూధరంబును

గోవులను ధరామరులను గుఱించినయామహాధ్వరంబును యథావిధి నొనరించి
నందాదు లాశ్రీకృష్ణుం గూడి వ్రజపురంబునకుంబోయిరి. ౩౮ 1533

ఇ రు వ దై ద వ య థ్యా య ము.

— ఇంద్రుడు పృష్ఠిగురియింప శ్రీకృష్ణుడు గోకులమును గాపాడుట. ౧౭

క. అని వివరమ్ముగఁ దెల్పుచు, జనపతివర్యునకు యోగిసత్తముఁ డవలఁ
వనజాక్షుని చరితంబును, వినిపింపఁ దలంచి పల్కె శ్రీ విస్తృతభక్తిన్. 1534

చ. సురపతి తన్నుఁగూర్చి విధిశోభితమార్గము నూనిచేయు న
ధ్వర మిటు లాపఁగాఁబడఁగ శ దారుణకోపము నొంది కృష్ణుడే
శరణమటంచు నమ్మి గతసాధ్యుని లై యటునందముఖ్యుల
క్రూరణి నొనర్చిరె యనుచుఁ శ గ్రక్కున నీశ్వరమానియాటచేన్. ౧ 1535

చ. మనసు కలంగుచుండఁగ సమస్తజగంబుల నంతమొందఁగా
నొనరుచు చుండువానిని మహాగ్రత రాకృతి నొప్పుచున్నయా
ఘనములఁ బ్రోత్సహించుచు నికామరుడావిల మానసంబుతో
ననియెను వింటిరే, యడవియందు వసిం చెడు గోపకుల్ బభీ! ౨ 1536

సీ. శ్రీమదంబున నెంత శ్రీక్షితిని గర్వించిరి, సంవర్తకములార! శ సాంద్రవిత్త
గర్వమాహత్త్య మిక్కరణి నొప్పుంగాదె! మర్త్యుడౌ కృష్ణుని శ మాటనమ్మి
యతనియాశ్రయమున శ నమరేశ్వరుని నన్ను నవహూనపఱచి రేమనఁగ వచ్చు
నామమాత్రంబున శ నౌకలనందగి కర్తమయంబు లై శ కార్యసాధ

తే. నములుగాకయె మఱి యద్యుధములునైన
యధ్వరాభాసములను జేయంగఁ బూని
తగిన యధ్యాత్మవిద్య వదలి భవార్ణ
వముఁ దరింపఁగఁ బూనుచందముగ పీరు. ౪ 1537

*క. నను విడిచి శాస్త్రయోనిత, ననువుగఁ దగనట్లు మాటలాడుచు సుంతై
నను నభిమానములేకయె, తనశిశుత బయల్పడంగఁ శ దగఁ గనఁబడుచున్. ౪౫

క. ఇతరుడు వంద్యుడు లేడను, మతి నూని యనమ్ముడగుచు శ మహి నవిసీతుం
డితఁడని చెప్పంబడఁదగి, యితరుడు తనకంటె జ్ఞానియే లేడనుచున్. ౪౫ 1539

క. తానే సర్వజ్ఞుం డనఁగా నెగడుచు నజ్ఞుడితఁడె శ గద యనుపేరుం
దా నొంది బ్రహ్మవిద్యహు, మానార్హుడ ననెడునట్టిమహితార్థంబున్. ౫ 1540

క. తనమది నెంచుచు జను లొగిఁ, దనుఁ బండితమానియని సతంబు తలఁపఁగాఁ

* “వాచాలం బాలిశం ప్లభి మజ్ఞం కండితమానినం, కృష్ణం మర్త్యముపాశ్రిత్య గోపామేచక్ర
రప్రియమ్” అని మూలము. ఇందలిసిందాస్తుతిపద్యమునఁ జేర్పఁబడినదని యెఱుంగునది.

జనుచున్ మర్త్యుడు తానయ్యను బ్రహ్మము నేనె యనెడునూహం గనుచున్.

క. చరియించుకృష్ణునిం దమ, శరణంబుగ నమ్మి గోపస త్తము లిటు ని
ర్జరవరు నన్నుఁ దృణంబుగఁ, బరికించుచు నప్రియముగ ఓ వర్తించి రహా! ౫

చ. ధనమద మట్టె పొంగ నొరుఁ ఓ దమ్ము నెటుంగఁగలేక కృష్ణుచే
తను దనువుల్ వివృద్ధిగనఁ ఓ దమ్మె యెటుంగనుజాల నట్టియీ
యనుపమదుర్త ధాంధుల ధనాగతగర్వ మడంగఁజేసి గో
ధనము లయంబు గాంచెడువిధంబు నొనర్పడు మిర లేపునన్. ౬ 1543

మ. చనుఁ డో మేఘములార! నేను నిపుడే ఓ స్తంభేరమేంద్రంబు నాఁ
జను నై రావత మెక్కి వీర్యమున మింఁచంజాలి వేగంబునం
జను శక్తిందగు నమ్మరుద్ధణము లస్తతాపిర్వ్యమందొప్పు నం
దుని దక్కుంగలవారఁ జంపుటకు వశత్తుఁ మందకుఁ వెన్నునే. 2 1544

చ. అనియిటు లాజ్ఞ చేయ జలదావళి బంధనరాజి విప్పఁగాఁ
జని యట నందగోకులము ఓ శక్తికినొప్పినరీతి సంతతం
బును దగుధారలఁ జెలఁగి ఓ భూరిభయంకరభంగి నార్పుచున్
బెనురుష నూని యెంతయును ఓ బీడను గాంచఁగఁజేసె నొక్కటన్. ౮ 1545

సీ. స్తనయిత్ను సంతతి ఓ దారుణధ్వనిమీఱ విద్యుత్ప్రతాననీవితతి మెఱయఁ
దీప్తమారుతవితతి ప్రేరితంబులై జలదంబు లొక్కట ఓ సలిలశర్క
రావళిఁ గురియించు ఓ నామందఁ బీడించె; స్తంభంబులనుబోలు ఓ సతతవర్ష
ధారలు గురియంగ ఓ ధాత్రియంతయు జలమయముగాఁగన్పడెఁమఱియుసతము
తే. నున్న తంబును గనరాకయుండె నొక్క, విధముగా వృష్టిధారలు ఓ వెలయుచుంట
మిక్కుటంబుగ వాతంబు ఓ మించుచుంట, బశువు లెల్లను వడవడ ఓ వడఁకసాగె.

క. చలిబలిమిని నామందను, గలగోపకులుం దదీయకాంతలు శిశువుల్
పలుభంగుల నార్తింగని, జలజాతుని వేడి రివె ఓ శరణం బనుచున్. ౧౧ 1547

క. నిరతము జలధారలు తమ్మరవడిఁ బీడింపఁగఁ దనయులశీర్షములఁ
గరము శరీరంబులచేత రహిం గప్పకొని భీతిఁ ఓ దత్తఱుపడుచున్. ౧౧౫ 1548

క. జలజాతుపాదమూలంబుల నాశ్రయములుగ నమ్మిపోయి మహాత్మా!
కలుషఘ్నా! శ్రీకృష్ణా! జలజాసనపూజితాంఘ్రిసరసిజ! దేవా! ౧౨ 1549

క. జగముల కధినాథుండవు, భగవంతుడ వీవకావె ఓ పరమేశ్వర! లో
కగణంబుల కెన్నఁగ నీవెగదా దిక్కినఁగఁ జూడు ఓ మిత్తటి వ్రజమున్. 1550

క. దీనికి దిక్కిన నీవే, గానన్ నీకంటె నెవఁడు ఓ కాపాడునొ యీ
దీనిఁ గుఱితుండై యిపు, డానిర్జరవిభుడు మమ్ము ఓ నార్తులఁజేసెన్. ౧౩ 1551

తే. భక్తవత్సల! యాతనిబాధనుండి, కావఁ దగుదువు నీవని ఓ కడువడి నతి

దీనులై దిక్కులేక ప్రార్థించి; రిట్లు, తనను వేడెడువారలఁ గని హరియును.

క. శిలలను వృష్టిగఁ గురియఁగ, జలదములకు నాజ్ఞ చేసి శతమఘుడే గో
కులమును బాధించెడు నందలివారలు దిక్కులేక యార్తులు నగుచున్.

చ. తనుశరణంబు గోరిరని శతపుక యాయది యింద్రుఁ డాగ్రహం
బున నొనరించె నంచనియు శబుద్ధిఁ దలంచెను; వర్ష మిట్టు లు
ర్విని గురియంగఁ గాల మిదివేయివిధంబున నెంచఁగాదుగా
యనిలుఁడు తీవ్రరూపమున శనార్తిని బెట్టెడు మంద నద్దిరే! ౧౪ 1554

క. కరకామయవర్షం బిటు, కురియంగా హేతువేమి? శోరి తనకు న
ధ్వరమును జేయం బూనఁగఁ, ద్వర నద్ది విఘాత మగుటఁ దలచి యతండే.

క. నాకారణమున నయ్యది, చేకూరె నటంచు నెంచి శ్రీఘ్రమ మమ్ముం
బోకార్ప నెంచి వర్షం, బీకరణిం గురియఁజేసె శ నేమగు దీనన్? ౧౫ 1556

క. దీనికిఁ దగుప్రతివిధి నిష్ఠే నాయాత్మప్రభావ శ మేపారఁగ నా
నా నన సాధించెద మఱి, యీనిర్దరపతియుఁ దా దిగ్గీశుఁడ ననుచున్. ౧౫

*సీ. మూఢత్వమున గర్వమును బొంది శ్రీమదమునఁ బెంపునొందె సీతనికి నిష్ఠి
వారలకుం గల్లు శ పసుమదతమమును నిష్ఠ హరించెద శ నిధశక్తి;
మద్భక్తులకు సీశమానిత్వ మొప్పుదు కాన నయ్యాశ్వరమాను లెల్ల
సాధువు లెప్పు కారణాలరు; సురలు మద్భక్తులొటను గరువంబు వారి

తే. కిట్టిదుండడు కలుగునయేని కర్త
వశమునకా దానికిఁ మానసభంగ మొకఁడే
శాంతి కావించు నదియు శిక్ష యెటులొను?
గర్వశాంతియె యగు నుపకార మెపుడు. ౧౭ 1558

చ. నను మదినమ్మి సాయపడ శ నన్నె సతంబును గోరుచుకా విభుం
డని నను సత్యశుద్ధిగ నిరంతర మెంచుచు నున్నగోకులం
బును దగ నాప్రభావమునఁ శ బూనికఁ గాచెద నిద్ది యేనుబూ
నిన వ్రతమానుగాదె యని శ నిశ్చయమొప్పుఁగఁ జేసి యంతటన్. ౧౮ 1559

— గోవర్ధనాద్రిని శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధరించుట. —

చ. హరి పరమేశ్వరుండగుట శ నాత్మవినిశ్చితమెల్ల గోవకో
త్కరమున కప్పుడే తెలిసి శ కాంచనచేలుఁడు లీలచే ధరా
ధరమును బుట్టగొడ్డు నెదఁ శ దత్తమందక బాలకుం డదే
కరణిఁ బెకల్చి తాల్చు నటకమ్రకరాంగుళిఁ దాల్చె నేర్పునన్. ౧౯ 1560

మ. హరియంతకా జనకాదులంగని మహాహర్షంబు పొంగక వచి

* “లోకేశమానిసాంమాధ్యాధరిష్యే శ్రీమదంతమః” అని మూలము.

చె రయంబొప్పుగ శైలగర్తమున నేచింతల్ మదింజొన్న కి
త్తరుణం బందున గోధనాన్వితముగా శ ధైర్యంబుమై జొచ్చి యా
దరమొప్పు వసియింపుఁ డందు సుఖమొందం గల్గుజుండి తగన్. ౨౦ 1561

క. అని తల్లికి దండ్రికి గోపనికాయంబునకుఁ దెల్పి శ పరమేశ్వరుఁ డి
ట్లనిపల్కి వారలకు నె, మ్మనములఁగలసందియంబు శ మాన్వేడుకోర్కిన్. ౨౦

*ఉ. బాలకుఁ డీతఁడౌనుగద శ పర్వతమో వెనురూపునం దగుం
జాలునె దీనిఁ బట్టుకొన శ సత్త్వము సుంతకదా యటంచు శం
కాలతఁ జిత్తసీమలఁ దగఁ బ్రభవిల్లఁగఁ జేయఁబోకుఁ డీ
శైలము కేలనుండి దిగఁజాలునె యెన్నటికైన నెంచినన్. ౨౦౪ 1563

ఉ. భీతిని మానుఁ డింకఁ బెనునృప్తియు గాలియు మిమ్ము నేఁచఁగా
నేతటినైనఁ జాలునొకొ శ యెన్నివిధంబులనైన మి మ్రొగిం
గాతును నిర్భయంబుగ నిఁకక బళువారముగూడి యుండుఁ డీ
భూతలమందు ఛత్రమునుబోలి గిరింద్ర మి దొప్పి యుండెడున్. ౨౧ 1564

చ. వనజదళాక్షుఁ డిట్లభయభాషలు పల్కుఁగ నూఱిడిల్లి గో
పనికర మాత్మగోధనము శ బాలురు నేవకులుం బురోహితుల్
మనముల శంకమాని శతమన్యుభయంబును బాసి బండ్లతో
జని యలగర్తభాగము విశాలముగాఁ దగఁ జొచ్చి రత్తఱిన్. ౨౨ 1565

ఉ. ఆకలిదప్పి యన్నయది శ యాత్మకుఁ దోచకయుండఁగా సుఖం
బేకరణిం గనంగ మదినించుక కోరక చిత్ర మిద్ది యాఁ
గా కని తన్ను గోపకని శ కాయము నందముఖుల్ కనుంగొనక
శ్రీకలితుండు కృష్ణుండు విజృంభితశక్తిని గేల నగ్గిరిన్. ౨౩ 1566

క. దినసప్తక మొకయడుగై, నను బ్రక్కన నున్నఁగా మనంబున నింతై
నను దలఁచుకయే ధరియించి నిలిచె; దేవేంద్రుఁ డట్టిచిత్రము గనుచున్. ౨3

సీ. హరియోగమాహాత్మ్య శ మత్తటి వీక్షించి యతివిస్మితుండయి శ యాత్మభూరి
సంకల్ప మట్లు ప్రప్రంబగు టారసి గర్వముం బాసి మేఘముల నడ్డై
మరలించె; నంత వ్యోమమున మేఘంబులు కనబడవయ్యెభాస్కరుండుతోఁచె
వానయు నతిశయవాయువు నుడిగెను; దద్విషయం బుంచితరణితరముఁ

ఆ. దాల్చియున్న శ్రీనిధానము శ్రీకృష్ణుఁ డందు నున్న గోపబృందముఁ గని
పలికె; గోవులార! శ లలనల బాలుర, గోధనమును వెంటఁగొనుచు నింక. ౨౪

* “నత్రాన ఇహ పః కారోమధస్తా ద్వినిపాతనే, వాతవర్షభయే నాలం తత్రాణం విహితం
హి పః” అని మూలము,

- క. చిత్తంబుల హత్తిన భయ, మిత్తటి దిగవిడిచి వెడలుఁ శ డిటనుండి మహా
దాత్తమగు వాన యుడిగె మ,రుత్తును దనయంతఁ దీప్తరూపము మానెన్.
- క. శైవలినలయం దుదకము, భావింపఁగ స్వల్పముగనె శ పర్యెడు నాఁగా
గోవల్లభు మాటలు విని, గోవారముతోడ బాలశకులతోఁ గూడన్. ౨౬
- క. ధనముల గృహోపకరణము,లను శకటంబులను నించి శ లలనలతో వృ
ద్ధనికరములతో మెల్లనఁ, జని రావివరంబునుండి శ సంతస మొప్పున్. ౨౭
- క. హరి భగవంతుం డాభూ,ధరమును భూతంబులెల్లఁ శ దమిఁగనఁ బ్రభుతం
బరఁగంజేయుచు నెప్పటి, కరణి విలాసమున నిల్వెఁ శ గని గోపకులున్. ౨౮ 1572
- సీ. భగవంతుని మహాప్రభావముల్ తలఁచుచుఁ బరిరంభణాదుల శ వత్సలత్వ
మగఁడఁ గావించి శ యందలు నొకచోటఁ జేరియెంతయు సుఖసిద్ధిఁగనిరి;
గోపికల్ స్నేహంబుగూడిన చిత్తంబు లొప్పుఁగా దధ్యక్షతోదకముల
నర్పించుచున్ వృద్ధిఁనఁదునట్లుగ నాశిషము లిచ్చి; రంతఁ జ్రేమమున నందుఁ
తే. డల యశోదయు రోహిణి శ యలఘుబలుఁడు
హలియుఁ గొఁగిటఁజేర్చి స్నేహశయిత
మదులు కలఁగంగ దీవించిరి; దివమందు
సిద్ధగంధర్వచారణుల్ శ చెలఁగి సురలు. ౩౦౪ 1573
- క. సంతోషంబున సాధ్యులు, వింత యిదౌ ననుచు స్తుతులు శ వివిధవిధుల న
త్యంతము గావించిరి మఱి, పంతంబున విరులవానఁ శ బరఁగించి రటన్. 3౧
- వ. శంఖదుందుభిప్రముఖవాద్యధ్వనులు మ్రోయించిరి. తుంబురుప్రముఖగంధర్వ
పతులు హరిం బాడిరి. గోవర్ధనాచలంబు నుద్ధరించి గోధనంబు గోపగణంబులం
గాపాడి శ్రీకృష్ణుండు తనయం దనుర క్తులగుగోపకులు నలుఁగడలఁగొలిచిరాఁగా
బలదేవుంఁగూడి న్రజంబున కరిగె. ఇట్టి యమానుషకృత్యంబుల నొనరించిన
శ్రీహరిచరితంబులఁ బాటలుగా బాడుచు గోపాంగనామణు లమ్ముకుందుని
హృదయారవిందంబుల నిడుకొని స్మరించుచు మందకుం జనిరి. 33 1575

ఇ రు వ ది యా ట వ య థ్యా య ము.

—౧౭ గోపాలకలు శ్రీకృష్ణుని మహిమముల కచ్చెరువందుట. ౧౭—

- క. అరుదుగ శ్రీకృష్ణునిదౌ, చరితంబును దెలియఁజెప్పి శ జనపతికి మునీ
శ్వరుఁడు శుకయోగి యవ్వలి, చరితం బిటు చెప్పఁజూనె శ జంచద్భక్తిన్.
- చ. సరసిజనేత్రుఁ డిక్కరణి శ త్కాధర మెత్తుట లోనుగా మహ
త్తరసురకృత్యముల్ గనుచుఁ శ దన్తహిమం బిల నప్రమేయమై
పరమపవిత్రమై తనరుసద్ధతి సుంత యెటుంగఁ జాలక
చ్చెరువడి నందుసన్నిధిఁ శ జేరి వచించిరి గోపనాయకా! ౧ 1577

- చ. హరి కన బాలకుండు కద యాతఁ డొనర్చెడుగృత్యముల్ మనో
హరములు చాలనదృష్టము య లో; నతఁ డివ్విధి గోకులంబున
ధరణి జనించుటొప్పుదు గదా యెటు గ్రామ్యుల యింటఁబుట్టెనో?
పరమవిచిత్ర మిద్ది; మనఃబాలుని యీ డిపు డెన్ని చూచినన్. ౨ 1578
- ఆ. సప్తవత్సరములె య సామజ మంబుజం, బెత్తు కరణిఁ బర్వతేంద్ర మొక్క
కరముచేత నెత్తి య కడులీలగాఁ దాల్చు, గలిగె నిట్టివింతగలదె యెందు? 3
- సీ. కనులు విప్పుగలేని య కనుగందుగానున్న యప్పుడే గురుబలం య బొప్పుమించు
నట్టిపూతన యంకమందుండి చనుపాలు ప్రాణాళితో శరీరంపువయసుఁ
గాలుండు హరియించుకరణిఁ బీల్చెనుగదా; మూడుమాసంబులయీడునందె
శకటంబుక్రిందను య శయనించి తానుండి పయిబడవచ్చిన య బండినట్టె
- తే. యేడ్చుచుం గాలఁ దన్నంగ య నిద్రపాద
హతికి నాబండి తలక్రిందు య లగుచుఁ గ్రిందఁ
బడుచుఁ గూలెను; వత్సరప్రాయ మలరు
తఱిని గ్రిందను గూర్చుండ య దనుజుఁ డొకఁడు. ౪ 1580
- క. త్వరపడుచుఁ దృణావర్తుండు, హరినిఁ గ్రహించి యెగనె య నంబరమున కా
సురవైరి గళగ్రహమునఁ, బరిమార్చెన్; గ్రిందఁబడియె య వాడు మృతుండై. ౬
- మ. నవనీతంబును దొంగిలించె నని యానాఁ డాగ్రహం బొప్పు మా
తవరాత్మప్రభవుం గఠోరవిధిమైఁ య దా టోలఁ గట్టంగ నొ
క్కవడిఁ దానిని నీడ్చుకొంచు జని యుత్కంఠఁ మనోజ్ఞార్జునా
ఖ్యవరత్నైరుహయుగ్మ మధ్యమున వేడకంజేర్చి బల్ పూనికన్. ౭ 1582
- క. కరముల బలిమిని లాగుచు, ధరఁ గూల్చెన్ వృక్షములను; య దనకుం బ్రియసో
దరుడగు రామునితో వని, కరిగి వయస్సాళి గొల్వ య హరి యందొకచోన్.
- క. ధేనువులను వత్సములను, దా నొగి మేపుచును నందుఁ య దన్నుం జంపం
గా నేగుదెంచిన బకుని, దానవవరుఁ గరయుగమున య దర్పముపొంగన్. ౮
- ఆ. మోము వ్రయ్యలగుచు య భూమిని గూలంగ, వినరివైచి చంపె; య వింతమీఱ
వత్సపం క్తియందు య వత్సరూపంబునఁ, జొచ్చి తన్నుఁ జంపునెచ్చ తనర. ౯
- క. తిరుగుదు యత్నంబునఁ దనుఁ, బరికించెడు వత్సదనుజుఁ య బరిమార్చి కళే
బరమును దానిని వైచియె, ధరణిపయిన్ వెలగపండ్లఁ య దాఁ బడఁజేసెన్. ౧౦
- క. బలదేవసహితుఁ డై దోర్బలమున గర్దభసురారి య బంధుయుతముగాఁ
బొలియించి పరిణతఫలంబుల రాజిలుతాళవనము య భోగ్యముఁజేసెన్. ౧౧
- చ. బలమున నిస్సమానుడయి య భాసిలు నాబలదేవుచేత లో
కులకు మహోగ్రుండై వెలయు య క్రూరుఁ బ్రలంబుని మ్రంగఁజేసి యు

జ్వలవనవహ్ని నుండి వ్రజవహసుల గోవుల నుద్ధరించె; ని
స్తులభుజగేంద్రు దుర్విషమమర్దు భయదాకృతః గాళియున్ వడిన్. ౧౧

సీ. నిరుపమశక్తిచే శ నిర్జించి నిర్మదు నొసరించి వ్రదమున శ నుండనీక
పరుగెత్తగాఁజేసి శ పావనయమునను నిర్విషోదకయయి శ నెగడఁజేసె;
నీవ్రజంబుననున్న శ యెల్లరకున్ మాకు ననురాగ మిక్కుష్టసంధు వదలఁ
దరముగాకున్న దెక్కరణి నో? వ్రజనాథ! భవదాత్మజునకు మాకపైని ప్రీతి

తే. జననమాదిగఁ గల్గె నీ శ సరణియెట్లా?

యేడువత్సరముల బాలుఁ శ డేడ? శైల

వరము ధరియించు టదియేడ? శ వ్రజమహేంద్ర!

యిన్ని కారణములఁ జక్క శ నెన్నిచూడ. ౧౩౪

1589

క. భవదాత్మజున్తు నం దొక్కనింత యనుమాన మొదవె శ గాదన నెట్లా?

నవనింగల సాధారణులవంటివాఁ డితఁడుకాఁ గలందె తలఁపుమా! ౧౪ 1590

చ. అన విని నందుఁ డిట్లను మహామతులార! పురోహితుండు స

న్మనియును నైనగర్లఁ డొకశపాలిక నీసుతుఁగూర్చి పల్కె దా

నిని వినుఁ డంత మీమదుల శ నిల్చినశంక తొలంగు; నద్దియే

మనినఁ గుమారుఁ డీతఁడు మహాత్ముఁడు గానఁ గృతాదులం దొగిన్. ౧౫ 1591

సీ. తనువులు వేర్వేఱు శ ధరియించు నయ్యవి సితరక్తపీతవర్ణతనువులనఁ

బ్రఖ్యాతిఁగాంచు నిఘ్నట్టునఁ గృష్ణతఁ గనియున్న వాఁ డనియును మును పితఁ

డల వసుదేవున శ శాత్తజండయి యొకచోట జన్మించె నంశును, గనుకనె

నిట్టిశ్రీమంతుని శ నెల్లపెద్దలు వాసుదేవుఁ డంచు వచింతు శ గావున భవ

ఆ. దాత్మజునకుఁ బెక్కు శ లాహ్వయంబులు గూణ

కర్తములకు ననువుగఁ జెలంగు

ననియు, నవ్వి యెఱుఁగుదును నేనె తక్కిన

జనులు తెలియఁజాల శ రనియుఁ దెల్పె. ౧౬

1592

క. గోపకులకు గోవులకుఁ, నీపట్టి యితం దొసంగు శ నెఱి సంతోషం

జేపారుశ్రేయమును నిక, నాపదలం దాటువార శ లండలు మీరల్. ౧౭౪

తే. మును పరాజకమైన దశస్యూనికరంబు

సాధువులబట్టి బాధింప శ జక్రి యితఁడె

సాయ మొనరించి రక్షింప శ సబలు లగుచు

వారిగల్పిరి చువ్వె యో శ వ్రజమహేంద్ర! ౨౦

1594

తే. ఏమహాభాగు లితనిపై శ నెలమిఁ గాంతు

రామనుష్యుల విష్ణుపూతుసారు

లను మహాసురులుం బోలె శ వనట నొందఁ

జేయఁజాలదు శత్రురాజి యెటులైన. ౨౧

1595

సీ. వ్రజనాథ ! యీకుమాశరవరుండు గుణకీర్తలను బ్రభావంబున శ లక్ష్మీనరయ
నారాయణసముండు శ శ్రీరమ్యుడనియును గావున నితనివో శ కర్తములకు
విస్తయంపడరాదు శ వింతగ నే తోచుఁ గర్తంబు లనుచును శ గర్తమాని
తెలియఁగాఁజెప్పి స్వధివ్యంబునకుఁ బోయె నంతనుండియు నాత్మశయందు నాశ్రి

తే. తులకుఁ గష్టంబు నించుకేరగలుగ నీని, కృష్ణు నారాయణాంశంబయే యటంచుఁ
దలంచుచున్నాడ; నని గర్భశలుకులను వచ్చించు నందునిమాటలఁ శ జేరివినుచు.

చ. హరి వగుసప్తభావముల శ నన్ని తెఱంగుల నాలకించియున్
గర మనురాగ మొప్పునటుకాంచియు నుండుట విస్తయం బదే
కరణిని గాంచ కాత్మల నికామముదంబును గాంచి నందునిన్
బరమదయాకరున్ హరిని శ భద్రవచస్సుల సంస్తుతించుచున్. ౨౪

1597

చ. తనదుమఖంబు సాగమికి శ దారుణకోపము రేఁగ నుగ్రుండై
యనిమిషనాయకుండు వ్రజమందు మహాత్తరవృష్టి బర్హన
ట్లొనరుప నశ్చ సంతతులు శ నుగ్రతరాశనులున్ మహానిలం
బును బెనువృష్టియున్ గదుర శ భూరిభయంబును గాంచి మందలోన్. ౨౪౫

క. బాలకులును ధేనువులున్, శ్రీలు మహార్త్రిని మునుంగ శ జిష్ణుకృతికి నై
లోలోన నవ్వకొనుచున్, బాలుండుగ నుండి కరుణ శ వర్ధిలుచుండన్. ౨౪౬

క. గిరి నుచ్చిలీంధ్ర మర్భకుఁ, డరుదుగ నెత్తునటు లొక్కహస్తాగ్రమునన్
ధరియించి గోకులంబును, బరిరక్షించుచు నమర్త్యశతి గర్వంబున్. ౨౪౭ 1600

తే. మిగులకుండ నడంచియె శ మించినట్టి, గోతతీశ్వరుఁ డాహరి శ గోపబాల
కావృతుడును ప్రసన్నాత్మఁడౌనుగాక, మాకుసతతంబువరదఁడౌఁగాక! మిగుల.

ఇ రు వ ది యే డ ప య థ్యా య ము.

— ఇంద్రుడు కామధేనువు శ్రీకృష్ణునకు నభిషేకముచేయుట. —

సీ. గోవర్ధనాహ్వయశకుధరవరం బెత్తి గురువృష్టినుండి గోశకులముఁ గాచి
హరియొప్పునట్టి యశ్వదనున గోలోకముననుండి యరుగు దెంచిచిన మహోత్త
మాకృతిఁ దగినట్టి శ యాకామధేనువుఁగూడి యింద్రుడు కృష్ణుఁ శ జూడవచ్చి
యేకాంతమున నున్నయిందీవరాక్షునిఁ జేరంగఁబోయి తాఁ శ జేసినట్టి

తే. తప్పునకు లజ్జితుండయి శ తపనుదీప్తివలె మెఱయుచున్న మకుటంబు శ వాసుదేవు
చరణసరసిజములు సోక శ సాగిలబడి, మ్రొక్కె; నీరీతి శతమన్యుఁ శ డుక్కు ద

క. గురుజేజుడైన యాశ్రీ, హరి యనుభావంబు మున్నె శయంతయు విని యిక్కి..౨

త్తరుణమునఁ గనియు నుండుటఁ, బరమేశ్వరుఁ డనితలంచి శ పంతము సడలన్. ౨౪

తే. మూఁడులోకంబులకుఁ దాఁ బ్రభుండ ననెడు

గర్వ మెచటికొ పోవంగఁ శ గరయుగంబు

మోడ్చి యిట్లని పలికె నోభూతనాథ

తావకంబగు రూపంబు శ పావనంబు. ౩

1604

క. పరిశుద్ధసత్త్వమయమై, నిరుపమ మేకంబు నగుచు శ నిర్మలమై ధ్వ
స్తరజ స్తమమై సర్వము, నరయంగఁ జాలి వెలయు శ ననుపమ మగుచున్. 3౪

సీ. పరఁగ నజ్ఞానానుబంధమై సత్త్వాదికగుణకార్యప్రవాహగతి నొప్పు
సంసారమును, దీనిసరణి శరీరసంగ్రహణకారణభూతశక్త్యసముద
యానుబంధమును నీకరయఁగాఁ గలుగవు; భవమేలేదన్నఁ దదృష్టవక్తృతంబు
లైన లోభాదులు శ హరిహయపూజితా! కలుగవు నీ కని శ పలుకనేల?

తే. యట్టులైనను నీవు ధర్మార్థభిరక్ష, శార్థమును దుష్టజనశేషశార్థమును ధ
రింతు దండంబు నోభగవంత! లోక,ములకుఁ దండ్రీవి గురుఁడవు శ జలజనయన!

క. నీవె నియంతవు గర్వం, జేవిధిఁ బూనినను వారిశ్చెల్లర నడఁపం
గా వారిజాక్ష! దండము, నీ పూనుదు నిన్నుమీఱ శ నెటు శక్యమగున్. ౫.

క. కాలము నెఱింగియే దు, శ్రీలుర నిర్జింప నట్టై శ చేకొందువుగా
లీలావతారముల; జగ,మేలుదు మనుగర్వ మాను శ చెల్లర మమ్మున్. ౫౪

క. పరికించి దండమున భీ,కరుఁడవుగాఁ గానఁబడుచు శ గర్వ మడఁతు వో
సరసిజనయనా! నీదగు, చరిత మ్మద్భుతము నీదుశసంకల్పంబున్. ౬ 1609

సీ. మాదృశుల్ జగదీశమాను లజ్జలు నిన్ను నర్హకాలమున భయంకరమగు
దండంబు నీవొగి శ ధరియించియుండుట గనుఁగొని జగదీశతను గలిగిన
మదమును వేవేగ శ మాని గర్వమువీడి యార్యమార్గం బగునట్టి భక్తిఁ
గాంతురు నీదు సంకల్పమే దుష్టదండన మగుఁజము; స్వర్గమున కధిపతి

తే. ననుమద మ్మానరింప మహాపరాధ
మొనరిచితి నీప్రభావంబు శ గనఁగ నైతి
మూఢమతి నైతి నీ నన్ను శ మురహర! దయ
వెలయ మన్నింపు దుర్ముద్ధి శ గలుగకుండ. ౮

1610

క. పరమేశ! నిగ్రహింపఁగ, నరుదుగఁ గృపఁజూపి కావ శ నర్హుఁడ వీవే
మరలం గుబుద్ధి యిట్టిది, పరఁగకయుండంగఁ గావు శ పద్మదళాక్షా! ౮ 1611

వ. అధోక్షజా! భూమికి భారమును గల్పించుచుఁ దమయంత దానికిభారమై
యుండు చమూపతుల దండించుటకు నీపాదారవిందనేవకు లభివృద్ధిగాంచున
ట్లొనరించుటకు నీవవతరించితివి. పద్మజేశ్వర్యసంపన్నుఁడవై సర్వాంతర్యామివై

యపరిచ్చిన్నుడవై సర్వజగన్ని వాసుడవై సాత్వతు లనబడుయాదవులకుఁ
బ్రభుడవై యవతరించినశ్రీకృష్ణునకు నీకు నమస్కారములు. ౧౦ 1612

తే. భక్తులెట్లు వాంఛింతురొ శ వారి కనుగు
ణమగు దేహంబు ధరియించి శ విమలమైన
జ్ఞానమే యాకృతిగఁ దాల్చి శ సర్వమునకు
నాత్మయయి సర్వకారణం శ బగుచు నొప్పి. ౧౧ 1613

తే. సర్వభూతాత్మండవగుచుఁ శ జక్రధరుడవైన నీకు వందనములుఃఃమాననీయ
చరిత! భగవంత! నాదు యజ్ఞంబు విహతమగుట కోర్వక తీవ్రకోపాకులమతి

ఉ. నీవు వసించుగోకులము శ నేడె వినాశముచేయఁగోరి మే
ఘావళి వాయువుం బిలిచి శ యద్భుతవృష్టిని నోరగాలినిఁ
జేవ గనంగఁ జేయఁదగుఁ శ జెచ్చెట నంచును బ్రోత్సహించితిఁ
దేవవిభుత్వగర్వమున శ దివ్యభవన్తహిమం బెఱుంగమిన్. ౧౨ 1615

క. వినను దేవా! నాయజ్ఞానకృతాగసము నెల్ల శ సైచి గరువమున్
బోనడఁచి యనుగ్రహమున్, గానఁ బడం జేసితివి విగర్వుడ నైతిన్. ౧౨౪

క. నాయుద్యమ మిసుమంతయు, నీయెడ ఫలియింపదయ్యె శ నీశ్వరు నాత్మం
డై యలరు నిన్ను గురునిఁ, మాయాతీతుని భజింతు శ మది దృఢభక్తిన్. ౧౩

క. అనితెలిపి శుకుం డిట్లను, జనవర! శతమన్యుఁ డిట్లు శ సంకీర్తనముం
బొనరింపఁగ భగవంతుఁడు, వనజాతుఁడు ఘనగభీరవాక్కు లలరఁగన్. ౧౪

క. ఆననమున స్థిత మొప్పఁగ, నీనియతి వచించె; నిర్జరేశ్వర! యింద్ర
శ్రీనిరవధికాహంకృతి, నూని మదించితివి గాన శ నొగి మత్కరుణన్. ౧౪౪

చ. అనవరతంబు నిన్నును గృతార్థుని జేయఁగఁగోరి నన్నెదఁ
మననముచేయు నూహతగుమాడ్కిని గల్గఁగఁజేయ నధ్వరం
బునకు మహాంతరాయమును శ బూని యొనర్పితి; లోకమందునఁ
జనుఁ డురుసంపదంధుడయి శ చక్కనిశ్రీ తగియుంట మత్తుఁ డై. ౧౪౫ 1620

తే. దుర్జనుల నొంప దండంబుతోఁ జెలంగు
పాణి గలనన్నుఁ గనకుండు శ భావమందు
నెవ్వని ననుగ్రహింపంగ శ నెంతు నతని
సంపదలనుండి తొలగింతు శ సత్య మిద్ది. ౧౬ 1621

చ చనుమిక నింద్ర! భద్రమగుఁ శ జక్కఁగ నావగుశాసనంబు మీ
రొనరుచుచుండుఁ డెల్లరు మహాత్తరవృత్తిని బూని యెవ్వ రే
పనినొనరింప నిల్చితిరొ శ పాయక నాయధికారమందె ని
ల్వనుదగు గర్వమున్ వదలి శ భవ్యసుఖంబులు గల్గుచుండెడున్. ౧౭ 1622

సీ అనిపల్కుచుండంగ ఓ నంత మనస్వినియగు కామధేను వశ్యతభక్తి
దనసంతతింగాడి ఓ వనజాక్షునకు గోపతనుధారియగు నీశ్వరునకు మ్రొక్కి
వినుతించె నిట్లని ఓ విశ్వేశ! శ్రీకృష్ణ! శ్రీకృష్ణ! యోగీంద్రసేవితాంఘ్రి
పంకరుహ! విశ్వభావనా! లోకాధిపతివైన నీదగుప్రాపు గాంచి

తే. యెనుగుట సనాథులమెయైతి ఓ మీవె పరమ

దైవతంబవు జగదీశ! ఓ నీవె మాకు

నింద్రుడవు గమ్ము; గోత్రిదివేశ! భూమి

సురులకు సాధువులకును ఓ శుభము లొదవ. ౨౦

1623

క. ధరణీధర మడడుగ నవతరించి తోవిశ్వరూప! ఓ ధాతృననుమతి

శిరసావహించి మేమీ, తరుణంబున మమ్ముఁగాచు ఓ దైవము నిన్నున్. ౨౧

ఆ. ఇంద్రునిగఁ దలంచి ఓ యెలమిమీఱఁగ నభి, షేకమహాము విభవసిద్ధి కనుగు

ణముగ జరపుదు మని ఓ నారాయణుని గృష్ణు, వేడి ధేనువితతిఁగూడి యవుడు.

క. తనవయసుల నభిషేకించెను దేవగణాధిపుండు ఓ సిరి వెలయఁగఁ గృ

ష్ణుని దేవమాతృకలచే, ననుమతుఁడై దేవమునివరాన్వితుఁ డగుచున్. ౨౨

సీ. ఐరావతగజేంద్రమాత్మకరంబున ధరియించి తెచ్చిన ఓ పరమపావ

నాకాశగంగామహాంభస్సులం దమి నభిషేకమొనరించి ఓ యాముహూర్త

ముననె గోవిందాఖ్య ఓ నొనరించె [దివిజులకే నింద్రుడను గద ఓ యీవు గోవు

లకు నింద్రుడవె యైతివిక లోకమున నిన్ను మనుజులుగోవిందుఁడనుచు బాడు

తే. దురు హరి! యంచు బల్కె;] నత్రురుణమందు

నరుగుదెంచిన తుంబురుఁ ఓ డమరమాని

నారదుఁడు తక్కుఁగల మునినాయకులును

సిద్ధచారణగంధర్వు ఓ లిద్ధమతులు. ౨౩

1627

తే. మఱియు విద్యాధరులు లోకమలము నడచు

హరియశస్సును బాడిరి ఓ సురవనితలు

ముదము దళుకొత్త నాడి రింపొదవ దేవ

ముఖ్యు లెన్నొ విధంబులఁ ఓ బొగడి మఱియు. ౨౪

1628

క. అతివిస్తయకరపుష్ప, ప్రతతి వర్షంబుగాఁగఁ ఓ బరమేశ్వరుపై

నతిముదమునఁ గురియించిరి, వితతసుఖం బొందియుండె ఓ విశ్వత్రయమున్.

క. వసుమతి ధేనుప్రతతి పయసుచేతం దడిపె; నంత ఓ ప్రాదిను లెన్నొ

రసములతో బాటెను, వృక్షసమితి గురియించె గుసుమకమ్రసంబున్. ౨౫

సీ. శాలిప్రముఖ సర్వసస్యముల్ దున్నకయే ఫలించెను గొండ ఓ లెల్ల లోన

నుండిన మణుల బాగొప్పుగఁ బ్రకటముగాఁ దాల్చి పొల్చె నికామరుచుల;

శ్రీకృష్ణః డట్లభీషిక్తుడై తగఁ గ్రూరస త్వముల్ వైరంబు శ జాఱవిడిచి
యుండెను; శతమఘః శ డొగి గోవులకు గోకులమునకు నాథుడై యమరవంద్యుఁ
తే. డైన గోవిందు నభిషిక్తుఁగా నొనర్చి
తదనుమతుఁ డయి దివిజనముదయపరివృ
తుఁడయి శ్రీహరిమహిమముఁ శ గడుఁ బొగడుచు
విస్మితుఁడయి చేరెను శ విబుధపురము. ౨౭

1631

ఇ రు వ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి వరుణలోకమున నున్ననందుని గొనివచ్చుట. ౨౭

చ. అని హరిచిత్ర గాథల మహామునియా శుకయోగి తెల్పి యిం
కను వచియింపఁబూని యను శ త్కావర! యవ్వలిగాథఁ దెల్పెదన్
విను మట గోకులంబునఁ బ్రవృద్ధమహాత్వముమీఱఁ గృష్ణుఁ డొ
ప్ప నొకట నందుఁ డెంతయును శ భక్తిచేలంగ వ్రతంబుచేయఁగన్.

1632

తే. మది దలంచి యేకాదశి శ మహితనిష్ఠ
నుపవసించి జనార్దను శ నుద్యమమునఁ
బూజచేసి కలామాత్రముగనె యుండు
ద్వాదశిని గాంచి యయ్యది శ దాటకుండ. ౪

1633

క. పారణచేయక యున్నన్, సారవ్రతలోప మనెడు శాస్త్ర మెఱుఁగుటన్
జేరెన్ స్నానముచేయం, గోరియె కాళిందికి ద్వారఁ శ గూరినమదితోన్. ౧

క. అరుణోదయమునకున్ మును, పరయఁగ స్నానంబుచేయుపద్ధతి లే దా
సురి యనఁబడు నావేళయఁబరికింపఁ డతండు సుంత శ వ్రతనిష్ఠమెయిన్. ౧౪

చ. జలములఁ జొచ్చి ముగ్ధుటయు శ శాస్త్రముమీఱి యతండు నానిశన్
సలిలములందుఁ జొచ్చె నని శ చయ్యన నొక్కసురారి యప్పతిం
గొలుచు నతండు నందుఁ గొని శ గొబ్బునఁ బోయెను బాశిచెంతకున్
జలముల ముగ్ధిపట్టి యలఁచక్రిపితం గనఁజాల కార్తులై. ౨

1636

సీ. గోపాలకులు రామశ్రీపతి! శ్రీకృష్ణ! యనుచు నాక్రోశించి శ రంతహరియుఁ
దనతండ్రి వరుణాహృతనిగనాత్మ నెఱింగి వార లాక్రోశించుభంగి వినుచు
ధర్మైకపరులకుఁ శ దా నభయప్రదుం డగుఁగాన విభుఁడయి శ యలరుఁగాన
వరుణనికడ కేగె; శ బల్లిమదిక్పతి వరుణుఁడు తనయింటి శ కరుగుదెంచి

తే. నట్టి కృష్ణ హృషీకేశు శ నాదరమునఁ, బూజలం దన్ని దర్శనమున్ మహాత్మ
వముగ భావించి యారీతిఁ శ బలికె; దేవ, సర్వలోక ప్రభూ! సుదర్శనము వలన.

క. తనుభారణఫల మచ్చెను, గనఁగల్గితిఁ గాదె సర్వకాంక్షితముల నో
పనజాతు! భవత్పదనే, నను జేసెడువారు ముక్తిపవతులు సుమ్మి! ౫

1638

- క. నిరతిశయైశ్వర్యంబునఁ, బరఁగుచుఁ బరమాత్మ వగుచు ఓ బ్రహ్మ మనంగాఁ
బరమేశ్వరఁ డనఁగ నొప్పెడు, హరి! నీకుఁ బ్రణామ మేను ఓ నర్పింతుఁ దమిన్.
- తే. లోకసృష్టిని గల్పించి ఓ ప్రాకటగతి, వెలయుమాయ నీయందును ఓ గలుగకుండు
నట్టిపరమాత్మనకు నీకు ఓ నంజలి యిదె, భృత్యుఁ డీతఁడు రహితవిశేషుఁ డగుట.
- క. నాకడనుండియు నీతం, డేశార్థము చేయఁదగునొ ఓ యెటుఁగఁడు; మూఁడుం
డై కడఁగి నీదుజనకునిఁ, గైకొని యిటఁజేర్చెఁ దప్పు ఓ ఊమియింపఁదగున్. ౭
- క. [సకలమును జూచువాఁడవు, సకలేశుఁడ వీవు నన్ను ఓ సమధికకరుణం
బ్రకటించుదృష్టిఁ గావుము, సకలము నీదర్శనమునఁ ఓ జక్కఁఫలించున్.] 1642
- క. జనకునెడ వత్సలత నీ, కనుపమమై యుండుఁగాన ఓ నబ్జాక్ష! భవ
జ్జనకుని గొని పొమ్మనుచు, వినయంబున వేడ సర్వవిశ్వేశ్వరుఁడున్. ౮
- చ. వరుణుఁడు తన్ను నీపగిదిఁ ఓ బ్రార్థనచేసి ప్రసన్నుఁ జేయఁగా
మరలి సమస్తబంధువులు ఓ మానసమోదమునొందఁ దండ్రితోఁ
బురమును జేరె; నందుడును ఓ బూర్వ మొకప్పుడు చూడనట్టి యా
వరుణుని భూరిభాగ్యమును ఓ బాగుగఁ గాంచియు నాస్థలంబునన్. ౯౪ 1644
- క. తనసుతుఁ డగుశ్రీకృష్ణునిఁ, గని వారలుభక్తి జూపి ఓ గావించిన సే
వను లోఁదలఁచియు విస్తయ,మునుగాంచి వచించె బంధుపూగంబునకున్. ౧౦
- సీ. బొత్తుకృబుద్ధులై ఓ యాకృష్ణు నీశ్వరుఁ గాఁ దలంచుచు లోకకణవిభుఁడగు
నామహాత్ముఁడు తమ ఓ కాత్మీయమైనట్టి బ్రహ్మగతిని శ్రీతివర్ధిలంగఁ
గల్పించునొక్కొ? యెక్కరణినైన నటంచుఁ దలఁచుచుండఁగ సర్వదర్శనండు
కావున వారిసుకల్ప మాత్మ నెఱింగి తన్ననోరథములు ఓ తగ ఫలింపఁ
- తే. జేయఁగాఁ గృప దల్కితై ఓ నీయనువునఁ
దలఁచె నప్పు; డవిద్యచే ఓ గలుగుఁగామ
మదియె కారణముగఁ గర్త ఓ మలవడు నిల
నదియె సుఖదుఃఖకారణమై చెలంగు. ౧౨౪ 1646
- క. నానావిధజన్తము ల,ద్ధానఁ గలుగు నవియు నుచ్చితక నీచతనుం
గానంజను సురతిర్యజ్ఞానుషదేహములుగల్గు ఓ మహి నొప్పారున్. ౧౩ 1647
- తే. వానిగతులను దిరుగుచుఁ ఓ బ్రాణి యాత్మ
గతిని దెలియంగలేకుండు ఓ సత; మటంచుఁ
దలఁచి వారల సంకల్పములు ఫలింపఁ
జేయఁగా నెంచి కరుణకు ఓ సింధువగుట. ౧౩ 1648
- క. తనలోకముఁ గనఁబఱచెను, దనునమ్మిన గోపకులకుఁ ఓ దనరూపం బై
యనుపమమై తగు నయ్యది, ఘనశక్తి జెలఁగువాడు ఓ గావునఁ గడిమిన్. ౧౩౪

క. ఆవరణ సంక్షయంబునఁ, బావనతమమా సమాధి శ పటునిష్ఠఁ దప
శ్రీవృద్ధిగన్న మునివరు, లేవిధమున దేనిఁ గాంతు శ రెలమి పొదలఁగన్. ౧౪

క. దేనఁ బాధింపంబడఁ, గానేరక యజడ మగుచుఁ శ గ్రాలి యనంతం
బై నిరతిశయం బగుతన, మానితలేజమున నిస్సమానం బగుచున్. ౧౪౫ 1651

తే. మఱి సనాతన మగుచుఁ దఃమఃపరంబు

నగుచు నయ్యది వెలయు నయ్యమలతనువుఁ

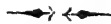
గనఁబఱచె; నిట్లు బ్రహ్మాత్మకమగు హ్రదము

నందు హరిచే బ్రవేశితు శ లగుచు వారు. ౧౪౬

1652

సీ. బ్రహ్మహ్రదంబునఁ శ బరిమగ్నులై హరి తమ్ముద్ధరింప నిశ్చంద్రు లగుచు
బ్రహ్మలోకమ్మును శ వైకుంఠనామముఁ గని; రందె యక్రూరుఁడును మునుహరి
కరుణచే మునిఁగి యశక్తరణి బ్రహ్మపదంబుఁ గనియె; నాహ్రదమె యశల్లనదియంద
నలరుహ్రదంబగు; శ నవ్విధి బ్రహ్మలోకమును నందాదులు శ గాంచిమించి [దు

తే. పరమమైన యానందంబు శ పర్వ మిగుల, నిర్వృతింగాంచి శ్రీకృష్ణ శ నిఖిలలోక
పతిని గోపాలతాపిని ప్రముఖవినుతు, విస్తయంబుల వినుతించి శ వెలసి రెలమి.

ఇ రు వ ది తో మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

—ॐ రాసక్రీడామహిమము. ॐ—

క. అరుదెంచె శరత్సమయము, సురుచిరమల్లికలు పూచి శ శోభిల్లె విభా
పరు లత్తరుణమున మనో, హరముగఁ బొలుపారుచుండె శ నవ్వుడు హరియున్. ౫

*చ. మును పల గోపికాతతికిఁ శ బూన్కి నొసంగినమాట చెట్లున
ట్లనువుగఁ జేయనెంచి నిశలందు సరోజము లొప్పుబూచి య
వ్వనముననుంట దానిదగు శ భాగ్యము సార్థకమౌ తెఱంగునఁ
వనితల స్వీయపాదయుగళభక్తియుతాత్మలఁ గూడి వేడుకన్. ౧ [గతిఁ

తే. తనను నేవింపఁ జేయంగఁ శ దగినయట్టి, మాయఁ జక్కఁగ గ్రహించిమానిత
గ్రీడలం దేలుమనసు భరించెఁ దనదు, పడ్డుణ్ణైశ్వర్యసంపత్తి శ చక్కఁ దెలియ.

సీ. భగవంతుఁ డిట్లు లగ్నపట్టున విహరింపఁ దలంచుకాలంబునఁ శ దత్త్రియాధ
ముడురాజు పూర్వదిగ్గ్యవతీముఖంబున నతిసుఖకరము లై శనట్టికరము
లనుదయరాగంబు శ లలిఁబూయుచుఁ జిరకాలంబు గనఁబడకయె మఱొక్క
తావుననుండి యశ్చైతే వచ్చినప్రియుండు ప్రేయసి నెమ్మోముఁ శ బ్రీతిమెఱయఁ

* “భగవానపితారాశ్రీశ్వరహృత్సులమల్లికాః, వీశ్వరంతుంమనశ్చక్రేయోగమాదూముపాశ్రితః”

అని మూలము. దీనివ్యాఖ్యానసారమే యిందుఁగలదు.

- తే. గుంకుమపురబూతచే సొంపునూర్పు జేయు
నట్టు లోపధులకు మనుష్యప్రజమున
కమరినట్టి తాపగ్గాని శ నపనయించు
చు నుదితుండయి చెలఁగెను శ సొంపుమించ. ౨ 1657
- క. సురుచిర నవకుంకుమమున, నరుణంబయి తనరునారశమానన మట్లే
యరుణ మ్ముఖండమండల, పరిశోభితము నగుశీతభానుని గనుచున్. ౨౪ 1658
- క. వన మది తత్తోమలకాంతినికర పరిరంజితమయి శ దీపింపఁగ వా
మనయనలకెల్ల మంజుల, మనుపమ మతిమధురము నగునటు హరిపాడెన్. 3
- చ. *మనుజవరేణ్య! యిందుఁగల శ మాధపుభావ మెటుంగు టొప్పు నా
వనితలు సంతసించునటు శ వామనమూర్తి పరాత్పరుండు త
న్వనములఁ గామరాజమను శ మానితబీజము నాటెవేణునా
దనియతి దేశికుండువలె శ దాపము లంతమునొందు నట్లుగన్. 3 1660
- మ. కలగీతం బది శ్రోత్రరంధ్రముల మూర్ధంబున్ వడింజొచ్చి ని
స్తులచిత్తంబున నెల్లెడం బొదలఁ దోడ్తో నాపరంధాము ను
జ్వలరూపంబును గాంచుకామ మది సంవర్ధిల్లఁగా గోపికా
జలజాతేక్షణ లచ్యుతావృతమనస్కుల్ గాన నాత్రంబునన్. 3౪ 1661
- మ. హరిని జూడఁగఁగోరి తా రరుగు నాయత్నంబు సుంతైన నొ
క్కరికిం దోఁచకయుండఁ బోవుచు మనఃకాంతుం దమిం గాంచుత
త్పరతక్ బర్హిడి కుండలంబులు నటింపఁ గృష్ణనావాసముం
దరియం జొచ్చిరి కృష్ణదర్శనజమోదం బొందఁగాఁ గోరుచున్. ౪ 1662
- సీ. కలగీతమున్ విని శ జలజాక్షు లొకకొంద అత్తటిఁ బిదుకుహయస్సు లట్టై
వదలిపోయిరి; కొంద శ అదివఱకే పిండినట్టిపాలను బ్రొయ్యియందుఁ బెట్టి
యవి క్రాగునంతకు శ నటనుండఁజాలక పరుగిడి; రెండఱో శ భామిను లటు
గోధూమకణములఁ శ గోర్కి నన్నమువండుచును దాని దింపక శ చనిరి; యట్లై
- తే. మఱియు నొకకొంద అంగనల్ శ మగలు భుక్తి
కొఱకుఁ గూర్చుండ వారికి శ గొడువపడక
యుండ వడ్డింపకయె పోయి; శ రురుజవమున
గానసంశ్రవణంబున శ గార్యవిరతి. ౫ 1663
- క. పాలను ద్రావెడు వేళల, బాలకులను వదలి యట్టై శ పర్విడి రెలమిన్
లీలామానుషుఁ జూడఁగ, నాలస్యము చేయ నేలయను నూహలచేన్. ౫౪

* ఈపద్యము భావార్థదీపికావ్యాఖ్యానానుసారమువ్రాయఁబడినది. “వనంచతత్తోమలగోభి
రంజితం జగౌ కలం వామదృశాం మనోహరం” అని మూలము.

- క. పరిచర్యచేయుచున్ దమవరులను దిగనాడి చనిరి శ వనితలు; మఱియున్
దరుణులు తినునన్నము విడి, పరుగిడి రాకృష్ణగానశరవశ లగుచున్. ౬ 1665
- క. మైపూత పూయుకొందఱు, గోపిక లాపనిని మాని శ కోరికమీఱున్
శ్రీపతి గనఁ బోయిరి; మఱి, యాపడఁతులు కొందఱు అట్టె శ యాతుర లగుచున్.
- చ. జలకము లాడుచుండి తమస్వాంతము లాహరిఁగానఁ గోర ని
మ్ముల నదిమాని పోయిరి; ప్రభూతముదంబునఁ గొందఱు అంగనా
తిలకము లంజనం బిడుచు శ దృష్టులఁ జక్క నలంకరించుటల్
తలచక యట్టెపోయిరి; నితంబిను లింకను గొందఱు తాదృశిన్. ౭ 1667
- క. ధరియించు నంబరంబుల, నరయక వ్యత్యస్తరీతి శ నటఁదాల్చియు నా
భరణములఁ దాఱుమాఱుగ, ధరించియుం బోయి రచ్యుతప్రభుఁ గనఁగన్. ౭
- చ. పతులును దండ్రులున్ సహజబంధుజనంబులు పోవరా దటం
చతిశయమైనశ్రద్ధఁ గొని శ యత్తటి నెంతఁగ నిల్పినన్ మనో
గతుల సరోజనేత్రుఁ డటుఁగాఢతరం బగుశక్తి లాగ మో
హితలయి యాపడఁతులు మఱిమీయుం బల్కక నిల్వ కేగినన్. ౮ 1669
- ఉ. సుందరు లింకఁ గొందఱు అలసూనశరాసనుత్పండిఁ జూడఁ బో
వం దగ దంచు లోనఁదగువస్త్రములన్ నిలుపంగ డెందముల్
కుందు గనంగ నుండియు ముఁకుందుని భావనచేయువారె కా
నం దమకప్పు డడ్డపడునాథుల మీఱఁగరామి భక్తిమై. ౯ 1670
- ఉ. కన్నులు మూసికొంచు హరిఁ శ గాంచనచేలుని గృష్ణమూర్తి నా
పన్న శరణ్య ధ్యానమున శ భావనచేయుచు నట్లెయుండి; రా
కన్నియ లాపరాత్పరునిఁ శ గానమిఁ గల్గినదుస్సహవ్యథన్
గ్రన్ననఁ బాపజాలము వికావికలై చన వార లాదృశిన్. ౧౦ 1671
- క. ధ్యానప్రాప్తాచ్యుత గురు, మానితరూపంబు నెంతో శ మమత వెలయఁగా
మానసపీఠిన్ నిల్పుచు, శ్రీనిలయంబొట దానిఁ శ జెందినపూన్కిన్. ౧౦ 1672
- ఆ. కౌగిలించుకొనుచు శ గాఢతరానంద, మనుభవించి దాన శ నఖిలపుణ్య
ములును క్షీణతఁ గన శ వెలఁదులు ప్రారబ్ధ, పుణ్యపాపబంధములు నశింప. ౧౦౪
- సీ. *పాపనాశకు విష్ణుఁ శ బరమాత్మనుంగూడి దాననేగుణమయ్యం శ బై న దేహ
మునుబాసి రప్పడె; శ యని శుకయోగీంద్రుఁ డనువదించిన విని శ యవనివిభుఁడు
యోగీశ్వరా! పురుషోత్తము గోపిక లాశ్చర్యకరసుగుణాభిరాముఁ
గాంతునిగా మది శ గామించిరే కాని బ్రహ్మమేయనికాదు శ వార లిట్లు
- ఆ. గుణమయమగు బుద్ధిఁగూడినందున నెట్లు, లాగుణప్రవాహ శ మంతరించె

* “తమేవ పరమాత్మానం జారబుద్ధ్యాపిసంగతాః” “కారః పాపవతిః” అని త్రికాండశీవము.

సంశయంబుఁ బాపభజను నాకు నని వేడ, మానివర్చుఁ డనియోమానవేంద్ర!

క. ఈసీప్రశ్నమునకు మున్నేను వచించితినిగాదె శ యెట్లనఁ జైద్యుం
డానభినాటుని రిపుగాఁ, దా నెంచియె సిద్ధిగనె గరద యనఁగ వినవే. ౧౨౪ 1675

క. పగఁగొన్న వారె ముక్తికి, దగియుండఁగ హరికి నెన్నఁదగురీతిఁ బ్రియం
బుగఁ గొల్పువారు ముక్తికి, దగరే? యూహింపు మింత శ ధన్యుడవగుటన్.

క. మనసునకు మఱివాక్కునకు నగోచరుఁ డవ్యయుండు శ గుణారహితుండున్
వినుతగుణాత్మకుడును నగు, వనజాక్షుండు లోకమందు శ వ్యక్తుఁ డగుటయున్.

క. నరులకు నిశ్చేయసములఁ, గరమరుదుగఁ గల్గజేయుఁ శ గాక మఱేకా
ర్యరతిం గాదుకదా యవతరించు తెన్నంగ భక్త్యతతికోసరమే. ౧౪ 1678

క. ¹కనుకం గామమొ క్రోధమొ, యనవరతపు భక్తియో భయంబో స్నేహం
బనునదియో యైక్యంబో, వనజాక్షునియందు నెఱపురవారలు ధన్యుల్. ౧౪౪

తే. మఱియుఁ దన్తయులగుదురు శ మాటలేల!

షడ్గుణైశ్వర్యముక్తుఁడై శ జన్మరహితుఁ

డగుచు యోగీశ్వరేశ్వరుం శ డయి చెలంగు

కృష్ణవిషయంబునం దిది శ యేమి వింత? ౧౪౪

1680

క. స్థావరజంగమములకున్, శ్రీవిష్ణువె ముక్తిసొసఁగుఁ శ జెప్పఁగ నేలా?
యావాసుదేవునం దిది, యేవరుసం జెల్లు ననుచు శ నికక వినుమా! ౧౬ 1681

ఉ. మాటలయందు నేర్పుగల శ మానిసులందు జగంబునందుఁ దా
మేటియె గానఁ దన్నుఁగన శ మించినవేడుక వచ్చియున్న యా
బోటులఁ గాంచుచున్ మధురముగ్ధవచస్సుల మోహమొందఁగా
గాటపుశక్తి జేయుచును శ గాంచనచేలుడు పల్కె నివ్విధిన్. ౧౭ 1682

ఉ. మంచి యదృష్టమొప్పు దగు శ మానిసులార! సుఖాగతంబె? కా
వించుప్రియంబు గల్గునొకొ? శ నిందుము చేయుదు మల్లగోకులం
బంచితవాసమై యలర శ హాయిగనుందురె యెల్లవార; లే
మెంచుచు వచ్చినార లిట శ నేము వసింపఁగఁ జెప్పఁ డింపుగన్? ౧౮ 1683

చ. ²ఇది క్షుప ఘోరరూపయగు శ నిందు మహత్తరఘోరజంతువుల్
పొదలెడుఁ గాంతలార! యింకఁబొందు వ్రజంబున; కీష్టలంబునం
దువిదలు నిల్వరాదు; కన శ నుగ్రముగాఁ దగువేళ గావునం
బదపడి చూడఁగాఁదగును శ భావములం గలకార్యజాలముల్. ౧౯ 1684

1 “కామక్రోధంభయంస్నేహ మైశ్యంసౌహృదమేవచ, నిత్యం హరౌవిదధతోయాంతిశన్తయ
తాంహితే” అని మూలము. 2 “రజస్యేషాఘోరరూపా ఘోరసత్త్వపిషేవితా, ప్రతియాతవ్రజంనేహన్
యంనేహనుమధ్యమాః” అనిమూలము.

చ. జననులుఁ దండ్రులున్ సుతులు ఓ సాధుమతుల్ పతు లన్నదమ్ము లో
వనరుహనేత్రలార! యిట ఓ వచ్చిన మీగతి గానలేక చిం
తను బరికించుచుందురు గదా! తగుబంధుల కెప్పుడే భయం
బును గలిగింపకుండుఁ డది ఓ పోలని కార్యముగాదె చూడఁగన్. ౨౦ 1685

మ. అనిపల్కున్ విని వార లించుక సరోజాక్షోక్తు లాలింప కొ
య్యనఁ బ్రేమాగ్రహమాని నల్లడల లీలఱుంబులం బర్వజే
య నిటంపాధిపవంద్యుఁ డెంచి యను నోయబ్బాతులారా! వనం
బును దర్శించితిరే కదా కుసుమితంబున్ జక్కఁగా నిత్తటికె. ౨౧ 1686

సీ. కుసుమదంభంబున ఓ నెనఁగువేడుక మిమ్ముఁ బరిహసిం చెడుఁజూడీ ఓ వన మనంగ
వారలు తమదృష్టి ఓ వారంబు మరలించి యాకసంబున నిల్పి ఓ హరియు వారి
కిట్లని పల్కె; రాకేశుండు వనమందుఁ దనకిరణంబులఁ ఓ దమి చెలంగ
వ్యాపింపఁగాఁజేసి ఓ యీపాటికార్యము మీరొనర్చితిరని ఓ మించుబోడు

తే. లార! పరిహాస మొనరించుఁ ఓ గోరి; యనఁగ
వారు యమునను దృష్టులఁ ఓ బర్వజేయఁ
గని మఱియుఁ బల్కె యమునయుఁ ఓ గమ్రపవన
చలితతీరావనీరుట్కి ఓ సలయ వితతి. ౨౧ 1687

క. పరిహాస మొప్పుఁ జేసెడుఁ, దరుణీమణులార! యనుచుఁ ఓ దామరసాక్షుం
డరయఁగ వారిమనంబులఁ, బరిహాసముగా వచించి ఓ పలికెన్ మఱియున్. ౨౧

క. సతులార! వనము గంటిరి, జతనముమీఱంగఁ బొందు ఓ సదనంబులకున్
బతులకు శుశ్రూషుల సృష్టతిఁ జేయుడు శాస్త్రవిహితమర్యాద యిదౌ. ౨౧ 1688

క. బాలకు లేడ్చుచు నుందురు, పాలీయం దగును పత్సపటల మఱచుఁగా
నాలను బిదుకుం డయ్యవి, పాలెంతయుఁ దృప్తిఁ ద్రావి ఓ పర్విడుఁజూడీ! ౨౨

చ. అనుటయు గోపికల్ మిగుల ఓ నాతురతం గనుదృష్టు లొప్పుఁగాఁ
దనుఁ గనుటెంచి యిట్లనియెఁ ఓ దామరసాయతనేత్రలార! మీ
మనములు నాపయిం గలుగు ఓ మక్కువచేతనె యంత్రితంబులై
తనరునయేని ప్రీతిమెయి ఓ దానికి నన్లనవచ్చు టొప్పుఁగా. ౨౩ 1691

చ. ననుఁ గనవచ్చు టెంతయును ఓ న్యాయమె యేలన సర్వమందు నేఁ
గనఁబడుచుండు నాపయిని ఓ గాఢముదంబును బొందుజంతువుల్
కనుకనె; మీకు నాయెడలఁ ఓ గల్గిన ప్రీతియు యుక్తమే యగున్
గనఁబడ దానిఁజేసితిరి ఓ క్రమ్యటి పాం డిఁక గోష్ఠసీమకున్. ౨౩ 1692

మ. షరమేశుం డిటువల్కి శాస్త్రహితముం ఓ బాటించుచుం బల్కె నీ
ధరణిక నిష్కపటంబుగా సుదతు లాత్మస్వామికిఁ బ్రీతిమై

బరిచర్యల్ సలుపం దగున్ విహితమై ఓ భాసిల్లు సద్ధర్మ మి
క్కరణిం బొల్పు నటంచు శాస్త్రములు వశక్కాణించెడుం గంటిరే! ౨౩౪

తే. పరమకల్యాణులార! తోడ్పంధువులకు
బ్రియము గూర్చుట మేలగు ఓ బిడ్డలను గ
నికర మొప్పు గాపాడుటె ఓ నీతి మఱియు
ధర్మసూక్ష్మములను వినఁ ఓ దగును మీకు ౨౪

1694

సీ. కలహించు టాదిగాఁ ఓ గల్గినదుర్గుణములు గలవాడైన ఓ లలితరూప
విరహితుడైన నిర్వీర్యుడైనను వృద్ధుడైనను గార్య మియ్యది యకార్య
మగు నిదంచు నెఱుంగనట్టివాడైనను భగ్నాంగుడైన నశల్పతనుడైన
నిస్సృజుడైనను స్వర్గనిత్యసుఖంబులఁ బడయఁగోరినయట్టి ఓ పడఁతి పతిని

తే. విడువఁగా రాదు; పతితుఁ డై ఓ పుడమియందు
నిందఁబొందెడు భర్తను ఓ నీతిదూరుఁ
డగుట విడువంగఁ జనుఁగాని ఓ యట్లుగాని
పతిని విడువంగరాదదేయతివక్త న. ౨౫

1695

క. కులకాంతకు మగఁడున్నను, విలయం బందినను జారు ఓ వేడుకఁ గని యి
మ్ములవానిఁగూడు పెన్నఁగ, నిలసుఖకర మెప్పుగాదు ఓ హీనంబె యగున్. ౨౫౪

తే. యశముగల్గదు దాన నశత్యంతదుఃఖ
మొదవు నంతియకాక యశత్యగ్రభయద
మగును సర్వస్థలముల నింద గలుగంగఁ
జేయుఁ గావునఁ గూడదశదేయెడలను. ౨౬

1697

క. వనజాక్ష! సర్వము నీ,వని నమ్మినవారమాట ఓ నమలభవత్వా
దనశీనయుగముం గొల్పుచు, వనమున నిందుండు మనుచుఁ ఓ బలుకుదు రేమో?

మ. 2 నను దూరంబుననుండియే వినుచు నానారీతులన్ బ్రీతిఁ గీ
ర్తనముల్ చేయుచు వేళలందుఁ గనుచున్ ఓ ధ్యానించుచున్ మానవుల్
గనఁగాఁ జాలుదు రెట్టిభావ మది నిక్కం బెన్న మత్సన్నిధిం
దనివారన్ నివసింపఁ గల్గదుసుడీ ఓ తన్వంగులారా! యితన్. ౨౭

1699

క. చనుడీ మీమిగ్నహములకని గోవిందుండు పలుకఁ ఓ గా నప్రియవా
ర్తను దాని వినుచు గోపిక,లనూనసంకల్ప మట్లు ఓ వ్యర్థంబైనన్. ౨౭౪

1700

1 “దుక్కిలాదుర్మగోవుక్తో జడోరోగ్యధనోపివా, పతిస్త్రీనిభిర్న హతవ్యో లోకేఽపుభిరపాతకీ”
అని మూలము. 2 “శ్రవణాద్ధర్మనాథ్యానా వ్యయి భావోనుకీర్తనాత్, నతథానన్నికర్షణ ప్రతియాశ
తతోగృహాన్” అని మూలము.

- ఆ. కడు విషణ్ణ లగుచుఁ గడవంగరానిచింతలను గుంది; రిట్టు లలఘుదుగిఖ
భారమగ్న లగుచుఁగవరుస శీర్షంబుల,వంచి మిన్న విఱిగిపడినయట్లు. ౨౮1701
- క. క్రమముగ నిట్టూర్పులయు,ష్టము సోకున బింబఫలము ల చందంబుననే
కమలిన బింబాధరములు, తమదుస్థితిఁ దెలుప మోముదమ్ములు వాడన్. ౨౮౪
- క. చరణాంగుళులక వదలక, ధర వ్రాయుచు నంజనాక్షతతనయనాశ్రు
త్కరపాతము కుచకుంకుమ, మురుగతిఁ దుడువంగ దుగిఖ ల ముత్కటమగుటన్.
- క. పలుకఁగ నేమియుఁదోడమి, నిలుచుండిరి; వారిమదుల ల నిర్మలమగుచుక
జైలఁగెడు ననురాగము శ్రీ,జలజాక్షునియందె కానఁ ల జక్కని స్వామిన్. ౨౯
- సీ. శ్రీకృష్ణునే నమ్మి ల చిత్తంబులంగల సర్వకామమ్ములఁ ల జక్రికొఱకె
వదలియుండెడునట్టివారౌటఁ దమకున్న ప్రియవస్తువులయందుఁ బ్రియతముఁడని
హరినె నమ్మినవారలౌటఁ బ్రియేతరువలె నట్లుచక్కఁగాఁ ల బలికినట్టి
సారసనేత్రుని ల సర్వలోకేశ్వరుఁ గని యెచ్చి కన్నీటఁ ల గ్రమ్మఁబడిన
- తే. నయనముల నెట్లా తుడిచికొనంగఁజాలి
కోప మొలయటచేత డగ్గుత్తికఁదగు
పలుకులం బల్కి రిట్లని; ల జలజనేత్ర !
సర్వలోకవిభుండవు ల చక్రిప్రీవ. 3౦ 1705
- క. శ్రూరాత్ములు పలికెడు న,ట్లీరితిం బల్కఁజనునె ల యెల్లవిషయముల
సారవిహీనములని విడి, చేరితి మిటు త్వత్పదసరసిజమూలంబున్. 3౦౪ 1706
- మ. కనుకక భక్తిభరంబుచేఁ దమిని నిక్కం బేము నేవింపఁగాఁ
జనుదేరం గని మమ్ముఁ బొమ్మనుట యేచందంబో? స్వాతంత్ర్యముం
గను దట్లాటను గావఁగా జనుఁగదే ల కంజాక్ష ! మోక్షార్థులౌ
జనులక భక్తుల నాదిపూరుషుఁడు విశ్వస్వామి లోఁగొన్నటుల్. 3౧ 1707
- క. మముఁ గావంగాఁజనునో, యమలాత్మా! దేవదేవ ల యాదిపురుష! ధ
ర్మముల నెఱింగిన ప్రోడవు,గ మాకుఁ దెల్పితివి మెచ్చుఁగా వచ్చునినున్. 3౧
- మ. పతులక సూనుల బంధురాజి నయ మోహపు మన్ననం దన్నుచుక
జతనంబొప్పఁగ వారి గొల్చుటయె చంఁచధర్మ మా నంగనా
తతి కంచుక వరధర్మవేత్తవగుచుక ల దైవారునీచే వచిం
చితికాదే యుపదేశకాలముననే ల చెల్లంగదా నీయెడక. 3౧౪ 1709
- క. ఉపదేశార్హుడవయి మఱి, యపరిమితస్వాత్మశక్తి ల వయి యీశుఁడ వై
కృపకు నిధివగు నీయం,దె పరాత్మా! తగియెయుండు ల నెంతయుఁ జూడన్.
- సీ. తనుభారులకునెల్ల ల దామోదరా! నీవె యత్యంతబంధువ ల వగుచు నాత్మ
వయి ప్రియుండువునయి ల యలరునీ వుండఁగ నొరులను నేవించు ల నుద్యమమది.

- యేటికి? నిట్లు మేళమే కాదు శాస్త్రనిష్ఠాతలు కూడ నీశ్వరుడ వగుచు
నిత్యప్రియుండు నాశ నెగడి యాత్మపునగు నీయందె భావంబుపాయకుండ
- ఆ. నునుతు రాత్రిదులయి యొప్పుపుత్రాదుల, యందు నునుప రంతమందు వార
లాత్మకును మహార్తి శ సమితముగా నొసంగుదురుగాన వారిఁ శ గూర్చి గనరు.
- క. అరవిందాక్షా! పరమేశ్వర! మాయం దెల్ల సుప్రసన్నుడ వగుమీ
చిరకాలమునుండియు నీ, పరిసరమున నుండఁ గోర్కి శ పరగుటకతనన్. 33
- క. మామదుల నంకురించిన, ప్రేమాకృతి గన్నయాశ శ భేదింపకుమా
కోమలలతవంటి దదొ, గా మన్నన దానిఁ బెంపఁగఁ జను నీకున్. 331713
- క. ఇందాక్షా గృహభోగము, లందే దగియున్నయట్టి శ యాత్మల నీవే
క్రందుగ సుఖముగ దొంగిలి, యిందుంటివి పొవ్వుటన్న శ నెట్లది పొసఁగున్.
- *క. గృహకృత్యంబుల మరగిన, వి హస్తములు రెండు నీదు శ విపులతరవ్వా
మహిమంబున లోఁగొంటివి, విహగేశ్వరగమన! యవ్వి శ వెడలు నదట్లో. 334
- చ. వనజదళాక్ష! నీదుపద శ వారిజమూలమునుండి పాదముల్
చనఁగఁ జలింపకుండెడు వ్రజంబునకుం జన నేర్తు మెట్లు? పో
యిన నటఁ జేయుకార్య మది శ యేదొ యెటుంగఁగరాదు వేగపొం
డనినఁ జనంగ నోపుదుమె శ యం దొనరింపఁగ నున్న దేమియో? 38 1716
- నీ. తోడుపాటుం జూపి శ తొందఱు లేవియుం గలుగకుండఁగఁజేయు శ జలరుహాక్ష!
మందస్తితాలోక శ మహిమమ్మునక వేణుకలనినాదమ్మునఁ శ గలిగి రేఁగు
సంతాపహుతవహు శ వింతయకా నీయధరామృతపూరంబుచే మరలను
దలసూపకుండ నిశ్చల నార్పుమా; యట్లు చేయకగృహములఁ శ జేరుం డనుచు
- తే. నానతిచ్చినఁ ద్వద్వియోగానలమునఁ
దనువు లివి దగ్ధములుకాఁగ శ ధ్యానయోగ
ముననె నీపాదసరసిజమూల మొందు
వార; మంతము నొందియుఁ శ జేరఁగలము. 39 1717
- క. తనువులు దృఢయోగానలమున దగ్ధములగుడు యోగిమూర్ధన్యులు ని
న్నును జేరునట్లు చేరుదు, మనుమానములేదు కృష్ణ శ యాత్మ నెఱుఁగుమా.
- చ. వనజదళాయతాక్ష! వనవాసులకెల్లఁ బ్రియుండవైన నీ
ఘనతమపాదమూలము నిశామమహోత్సవ మిచ్చుఁగా జగ
జ్జననికి లక్ష్మీ కొక్కపుడె శ సర్వముహూర్తములక లభింప దా
వనితయు దానికే చెలఁగి శ వారక సంతస మందుచుండుఁగా. 394 1719
- క. ఆపాదతలము మేమో, యోపిక నొకపరి స్పృశించి శ యుగ్రుటవి ని

* “చిత్తం సుఖేన భవ తాపహృతం గృహేషు” అని మూలము.

న్నే పరమాదృతిఁ గాంచుచు, నీపరమకృపార్ద్రదృష్టి శ నెఱ్ఱిఁ బొలయుటన్. 3౬
క. సంతోషితచిత్తంబుల, నెంతయు ధన్యల మటంచు శ నెసఁగుదుము విభూ!

యంతటనుండియు నితరుల, పొంత ఊణందైన నిల్వఁ శ బూనముసుమ్మి. 3౬

*క. ఇతరులు తుచ్చు లటంచున్, మతులం దోఁచెడిని; లోకమాన్యు లనెడువి
స్తృతకీర్తిగన్న యజముఖు, లతిముదమున నేపరాంబికాదృతికొఱకై. 3౬౫

చ. అనవరతప్రయాసముల శ నందుదురో యలమంగళాంబయే

యనుపమ తావకీనహృదఃయాంబుజవాసముఁ గాంచఁ గల్గియున్

వినయధురీణులై వెలయు శ భృత్యులు గొల్వఁగ నొప్పునీదు ప

ద్వనజరజంబునుం దులసిఁ శ బాయకకూడియె పొందఁ గోరెడున్. 3౭ 1723

క. మంగళదేవతవలె మే,ముం గమ్రపదాంబుజరజముం దమిమైఁ బొం

దం గోరువారమైతిమి, మంగళకర ! తీవ్రదుఃఖమండలహరణా! 3౭ 1724

నీ త్వదుపాసనాశల శ వసతుల విడనాడి నిన్ను నేవింపఁగ శ నెఱ్ఱిఁగనుచుఁ

బాదమూలంబుల శ పట్టుఁ జేరితి మట్టులొటఁ బ్రసన్నుండ శ వగుము దేవ!

త్వన్ననోజ్ఞస్థిత శ తతనిరీక్షణతీవ్ర కామతప్తాత్మలఁ శ గాంతల మముఁ

బురుషభూషణ ! దాస్యముం గరుణించియె కాపాడుమా; భోగ్యకంబులయిన

తే. సద్దముల వీడి నాదుదాశస్యంబునేల, కోరితిరొ యందువేమొకో శ కుండలముల

మండితములగు కమనీయశగండభాగ,ములును సుధఁజిమ్ము బింబౌష్ఠమును దగం

చ. దరహాసితావలోకనయ్యతంబయి కోమలకుంతలంబులన్

[గ. 3౮౫

నిరుపమమై ముదంబొసఁగు శ నీనుసుమోమును సంశ్రితాళికా

తురతను బాపి యెల్లపుడు శ తోచుచు వే యభయంబొసంగు నీ

వరభుజదండమున్ సిరికి శ వాంఛ నొసంగఁగఁజాలువక్షమున్. 3౯ 1726

చ. కినుఁగొని సీప్రభావము జగంబుల నిస్సమ మంచు నమ్మి నీ

కు నయితి మెంతయుం బొదలుకోరిక దాసుల; మోమహాత్మ ! జా

రనిరతి నింద్యమా ననుచు శ రమ్యతరోక్తులఁ బ్రక్తితీవు చ

క్కనిదగు భావమే య దగుఁ శ గాని మతోక్కటి యాలకింపవే. ౨౯ 1727

చ. కలపదయుక్తమూర్ఛనలఁ శ గమ్రతరంబగు వేణుగాన మి

మ్ములవిని ముజ్జగంబులఁ బ్రమోదము నించుచు సాటిలేకయే

యలరెడు నీదురూపము మహాదృతిఁ గాంచియు నీజగత్త్రయిం

గలజలజాక్షి యెవ్వతుకశగాని భవచ్చరణాబ్జనేవకై. 3౯౫

1728

తే. భ్రాంతినొందుచు నార్యధర్మ మననొప్పు

* “స్థాతం త్వయాభి రమితా బత పారయామా” అని మూలము. ‘తుచ్చాస్తేనరోచంత
ఇత్యర్థః అని వ్యాఖ్య.

నిజసదాచారమున నిల్వ నేర్పు? గృష్ట

వనిత లననేల? వరగానమును సురూప

మును వినియు జూచియు గోవులను ద్విజములు. ౪౦

1729

క. తరువులు మృగములు పులకాంకురముల వహించుచుగాడె శ కువలయనయనా
పురుషోత్తము డావిష్టాపు, సురలోకము గాఁచుపొంటె శ శుభరూపమునన్.

క. అవతార మొందురీతిని, బ్రవిమలకృప ప్రజమునందు శ వసియించు మము
వివిధార్తుల దొలగించుచు, సవిధిగఁ గాపాడ నీవుజన్మించితి సూ! ౪౦౫1731

క. ఋత మీయది యార్తజన, ప్రతీకి బంధువపు నీవు శ పాదంబులనే
సతతము గొల్పెడు దాసీ, తతికి గలయార్తి బాహుదలచి మనమునన్. ౪౧

క. కలవిలపాటించించు స, కలవాంఛల గూడిహితము శ గనలేని యుర
స్థలముల శిరముల నీకర, జలజాతం బునుపు మార్తి శ చయ్యనఁ బాయున్.

క. గురు పువదేశించెడున, త్తరుణంబున శిష్యుడౌ హృదయమునఁ దలపైఁ
గర మునిచి కాచుగతి నీ, కరసరసిజ మునుపవయ్య శ కమలానాథా! ౪౧ 1734

క. అని భక్తిపారవశ్యంబున గోపిక లాడినట్టి శ పూజ్యహితోక్తుల్
విని యోగీశుల కీశుడు, జనులసదాత్మల వసించునత్తము డజ్జుడున్. ౪౧౫

క. వనజాక్షుడు నగుకృష్ణుడు, మనమున యోజించి నవ్వి శ మాటల భావం
బును నెంచి యార్తిబాపం, గను బ్రీతహృదబ్జలనుగఁ శ గ్రన్ననఁ జేసెన్. ౪౨

సీ. మందహాసంబుల శ గుండకుట్టలదంతః కాంతులనమ్మోహకరవిచేష్టి
తములఁ గావించుచు శ దామోదరుడు తనవదనాంబుజముఁ గాంచీవరుస వికస
నము నొందుమోముల శ నమరునాగోపిక ల త్తటిఁ దనుఁగూడియలరఁ దార
కలఁగూడి తగుసుధాశకరునిచందంబున వెలయు చుండెను; గోపలలన లెల్లఁ

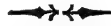
ఆ. దన్నుఁగూర్చి పాడఁదానుఁ బాడుచు యూధ, పతి స్వకీయకరిణీవితతి నడుమ
నలరునట్లు సుందరల యంతరంబున, నలరె నటుత వైజయంతి గ్రాల. ౪౪

చ. వనమున కెంతో వింత చెలువంబును గూర్చుచునుండి యంత నొ
య్యన యమునానదిం గనఁగ శ నందఱఁగూడియె పోయి యయ్యెడం
గనకపుఁగాంతి వాలుకయుఁ శ గన్పడఁగాఁ బులిసంబు రమ్యమై
కనఁబడ నందునుండె దరగల్ మది కింపును గూర్చుచుండఁగన్. ౪౪౫ 1738

ఆ. అలయందుఁ గదలు శ కలువపూవులవాస, నలు తగంగ వీచులలితపవనుఁ
డంతరంగమునకు శ హాయిని గూర్పంగ, నందు వారిఁగూడి శ యాహరియును.

సీ. కరములు వారిమూఁపురములపైఁ బర్వఁ జేయుచుఁ గౌగిటఁజేర్చునట్టి
చందంబు గనఁబడ శ సరసహస్తంబుల ముంగురుల్ దువ్వుచుఁ శ బొంగిపొరలు
నుత్సాహమునమీఱి శ యూరువుల్ నీవులు వఱి జములు సుఖవార్ధిదేలు

- నట్లు స్పృశించుచు శ హాసముల్ తగఁబల్కుచును నఖిక్షతములు శ గనఁబడంగఁ
 ఆ. జేయుచును విలాససిద్ధిఁ గూర్పుచుఁ గటాక్షముల నింపుగల్గుకరణిఁ జేయు
 చును మనోహరమృగను నవ్వచున్ జేమ, మతిశయమ్ముగా విహరలీల. ౪౬
 క. వారిజనయనలతోఁ దమి, వారిజనేత్రుండు తేలే; శ వారలు దానన్
 ధారణిఁ దమరే వనితా, వారంబున ధన్యల మనుభావము గనుచున్. ౪౭
 క. హరి మహితాత్మండు తమ్ముం, బరమాదృతిఁ గూడియుండఁ శ బట్టదగనిదొ
 గరువము నొందిరి; సౌందర్యరమామానంబు దాన శ నమరు గరువమున్. ౪౮
 చ. తనమది నెంచి వారి కవి శ తప్పక వే తొలఁగింపఁబూని యా
 వనజదళాక్షుఁ డచ్చటనె శ వారలకుం గనరాకయుండె నా
 వనితలచి త్తవృత్తి యెటువంటిదొ యప్పు పరిక్షచేయఁగా
 ననువగు నంచునెంచుటనె శ యట్టు లదృశ్యతనొందె నోవిభూ! ౪౯ 1743

ము ప్ప ది య వ య ధ్వా య ము.

శ్రీకృష్ణుని గోపికలువెదకుట. ౧౭

- క. భగవంతుం డంతర్హితుఁ, డగుటయు గోపికలు కృష్ణు శ నటఁ గానక పెన్
 వగ నంది యూధనాయకుని గనని కరిణులనుబోలి శ నెమ్మి తొలంగన్. ౧ 1744
 తే. పరితపించిరి; భార్గవీపతి మనోజ్ఞ
 గతులు ననురాగభరితసుస్థితము విభ్ర
 మేక్షితంబులు మనమున శ కింపుఁగూర్చు
 భాషణము లెన్నోయాటలు శ పాటలు మఱి. ౧౫ 1745
 క. పలుదెఱఁగులగు విలాసంబును మనములఁ ద్రిప్పికొలువఁ శ బూబోడులు మి
 క్కిలి తన్దయత్వముం గని, జలజాతుని చేష్టితముల శ స్తరియించి తగన్. ౨
 తే. అనుకరించుచు విహరించి శ రంత హరిని
 బ్రియమునం గాంచఁగోరు నాశవెలఁదిమిన్న
 లపుడు తన్దయతం గని శ హరిగతిన్
 తేక్షణాలాపముఖముల శ నెన్నికొనుచు. ౨౫ 1747
 నీ. అనుసరింపం బూని శ రత్నతి వారికి నాహరిమూర్తి హృదంతరములఁ
 బ్రతిరూఢమైయుంట శ నతనిచేష్టితములఁ దమ రొనర్పుచు నేనె శ తలిరుబోడి
 కృష్ణుడ నని నేనె శ కృష్ణుడ నని తెల్పుకొనసాగి; రంత నాశవనితలెల్ల
 గుంపుగా నొక్కటఁగూడి శ్రీకృష్ణుని చరితముల్ పాడుచు శ సాంద్రముదము
 తే. నను వనమునుండి వేటొకవనమునకును
 జనుచు నున్నట్లులనుబోలి శ సంచరించు

చును బరాత్పరు వెదకిరి ఓ కనుగొనుకుతు

కము చెలంగగ హరియు నిశ్కండ గలడని. 34

1748

క. భూతప్రాతములం ద, బైతాయతనేత్రుఁ డానభముచందమునఁ

జేతస్సుల వెలుపల దగి, యేతీరున వేటుచేయనే గాకుండన్. 34

1749

ఆ. పరమపురుషుఁ డనగఁగ ఓ బరమేశ్వరుఁ డనంగ

నుండు నద్ది తెలియ ఓ కుద్యమమున

భూరుహములకడకుఁ ఓ బోయి శ్రీకృష్ణుని

గంటిరే యదెందుఁ ఓ గలఁడొ చెప్పుడ. ౪

1750

క. అని యడిగి యంత నిలువక, చని యశ్వత్థంబ కృష్ణుఁడ మెఱుంగుదే?

వనజాతుఁ గంటె ప్లతొ, వనిరుహమావటమహిజవరమా? యనుచున్. ౪ 1751

క. మామనముల నందాత్మజుఁ, డామోదస్మితనిరీక్షణాదుల నెట్లొ

సామమున దొంగిలించెను, శ్రీమాన్యుని గాంచియున్నఁ ఓ జెప్పరె మాకున్. ౫

సీ. ఓకురవకమహిజోత్తమా! నాగమా! పున్నాగచంపకభూరుహంబు

లార!, యశోకమా! ఓ సారసనేత్రుఁడు బలభద్రుననుజుఁడు ఓ సులలితాత్మ

సుస్మితమునఁ ఓ దన శుభకరపదపద్మములఁ గొల్పు మానవతల మదంబు

హరియించి యిచ్చోటి ఓ కరుదెంచెనా? మీరు కంటిరా? గోవిందకమ్రచరణ

తే. ములను బ్రీతివహించెడు ఓ తులసి నీవె

కాదె కల్యాణి వెల్లలోకంబులందు

నఖలతో నిన్ను భరియించు ఓ నచ్యుతుఁ బ్రియుఁ

గంటివే యిందు నెందైనఁగాని యిపుడు? ౭

1753

వ. మాలతీ! మాశ్రీకృష్ణుండు మీకుదర్శనమిచ్చెనా? మల్లికా! జాతీలతారాజమా!

యాధికా! తనకరస్పర్శమున మీకుఁ బ్రీతిఁగావించుమాధవుఁ డీమార్గమునఁ

బోయెనా? ఓచూతవృక్షమా! ప్రియాశుపనసాసనకోవిదారజంబీరబిల్వవకుళ

కదంబాది మహిరుహములారా! యమునాతీరమునఁ బరార్థము జన్తమునొంది

యలరారుచున్న యోవృక్షములారా! శ్రీకృష్ణుని గనుంగొనఁజాలక యుమ్మ

లించు చిత్తములగల మాకు నాతనియున్న తావు తెల్పుడి యని మఱియును.

చ. ధరణిరో! నీవదెట్లు సుకృతంపుఫలం బగుసత్తవంబు నే

వరుస నొనర్చినావో భగవంతునిపాదసరోరుహంబు సోఁ

క రహిదనర్పు నుత్సవము ఓ గల్గుటచేఁ బొడసూపు నాత్మజాం

కురపులకాళి బొల్పెదవు ఓ కోమలి నీదగుభాగ్య మెట్టిదో. ౯4

1755

క. అది యొదవుట మాకృష్ణుని, పదసంస్పర్శమునఁ జక్కఁగ బ్రభవిల్లినదో

యదిగాదేని త్రివిక్రము, పదకంజాక్రమణకాలభవమో చెప్పుమా! ౧౦ 1756

- క. మునుపు వరాహాకృతి గను, వనజాక్షాశ్లేషసమయభవమో తెలియం
గనురాదు నీవె చెప్పుము, ఘనుడగు మాకృష్ణజాడఁ శ గడు వడిమీఱన్.
- క. హరిణీ! మృదులావయవో, త్కరమున నీనేత్రములకు శ గాఢానందం
బరుదుగఁ గల్గించెడు శ్రీ, హరి దయితాయుతిని నిచటికరు దెంచెనొకో! ౧౦౫
- చ. తరుణిని గౌఁగిలించుతఱి శ దత్కుచకుంకుమపంకముల్ మనో
హరవరకుందమాలికల శ నంటఁగ నొప్పవరీమళంబు ని
త్తరుణమునందు నెల్లెడలఁ శ దార్కొనుచున్నది గాన గోకులే
శ్వరుఁ డొకవామనేత్రయును శ వచ్చియె యుందురు వారిఁ జొపుమా. ౧౧
- సీ. ఫలభారమున వంగి శ భాసిల్లుతరులార! రామానుజన్తుండు శ వామకరము
దయితాంసమున నుంచి శ దక్షిణహస్తంబునందుఁ బ్రపుల్లారవింద మూని
తులసిపూవులవయి శ నొలసిన మదభరాంధములగు మధుకరశసముదయములు
తనవెంట నడువంగఁ శ దగుభక్తి నొనరించుమీప్రణామంబుల శ మేటివయిన
- తే. ప్రణయదృష్టుల మన్నించి శ పరిధవిల్లె
నే యెఱింగింపఁ దగు; నన శ హెచ్చుప్రీతి
నొక్కకొందఱు చెలులార! శ యిక్కడఁ గనుఁ
గొనరె యతిచిత్ర మిది చూడఁగను వినంగ. ౧౨ 1760
- చ. లత లివె యాత్మనాథుఁడు విలాసనిధానమునైన యీవన
స్థలివగుబాహుశాఖలను శ జక్కఁగఁ గౌఁగిటఁ జేర్చునట్లు న
మృతిని బెనంగియుండియును శ మాధవుసాధునఖాళిసంగతిఁ
భృతపులకాంకురంబులయి శ యే కన నయ్యెడి నిక్క మద్దిరా! ౧౩ 1761
- క. వీనిం బ్రశ్నించిన నా, సూనాస్తునితండ్రియుండు శ చొప్పు తెలియు నం
చూనినశ్రద్ధను దరుణులు, మానస మున్నతతఁగనుమాడ్కిఁ బలుకుచున్.
- క. హరి నన్వేషించుచుఁ ద, త్వరతం గని విహ్వలలయి శ తన్తయలగుచున్
సరసిజనయనుని తత్తద్వరలీలల ననుకరించి శ వనిఁ దిరిగి రొగిన్. ౧౪ 1763
- సీ. ఒకతుక పూతనశయొప్పున మెలఁగ నొక్కతె మాధవునిరీతి శ గాఁ గడంగి
చనుపాలు త్రాగెను శ జాన యొక్కతె శిశువట్లుగా నేడ్చుచునంగనమఱి [న్మి-
యొక్కతె శకటాసురోగ్ర కాయముఁ బూనఁ గాలఁదన్నె; నదొక్కకాంతపూ-
నాతృణావర్తునియాకృతి నటియించి బాలుఁడా కృష్ణనివలె జెలంగు
- తే. నంగనామణి యొకతుక శ నపహరించి
యెటకొ కొనిపోయె; మఱియొక్క శ యింటిమిన్న
చారుమంజీరమృదులనిశ్చనము లొప్పు
గరములను జూనువులఁ గృష్ణాగతిఁ జరించె. ౧౬ 1764

చ. ఇరువురు కన్యకామణులు శ కృష్ణుఁ దదగ్రజాఁబోలియుండ నుం
దరు లొకకొండ అత్తఁజేసి శ చాల్పిరి గోపకదేహముల్; తదం
తరమున వత్సదానపువీధంబున నున్న నొక ర్తుకన్ ద్వర్క
హరివలెనున్న వేటొకతె శ యార్పుచు గూలఁగఁద్రొచె నేర్పునన్. ౧౭ 1765

తే. కృష్ణువలెనున్న యొక్కతె శ యింటిమిన్న
యోర్పు బకుఁ డనుదనుజుని శ యొప్పుగులుక
దానిఁబట్టి వధించువీధంబు గానఁ
బడఁగఁజేసెను హరియందు శ భక్తివెలయ. ౧౭ 1766

క. తరుణియొక ర్తుక కృష్ణుని, కరణిన్ దూరగతగోనిశకాయముఁ బిల్వై
హరివలె నొకతుక చక్కఁగ, మురళిన్ వాయించఁ దక్కుఁపూలఁతుక లెల్లన్.

క. గోవులవలె నటియించుచు, నీవేణురవంబు వినఁగ శ హితమా ననుచున్
వేవే నుతియించిరి తమ, భావము లొకృష్ణునందె శ వసియించుటచేన్. ౧౮

చ. ఒకతుక తానె కృష్ణుఁడని శ యుల్లమునందుఁ దలంచుకొంచువే
టొకతుక మూపురంబువయి శ నొయ్యన బాహువువైచి ముందుఁబో
వు కడఁకమైఁ బదాబ్జముల శ భూసతిమెచ్చఁగఁ బుట్టుచున్ గనుం
డు కమలనేత్రలార! నను శ సూతనకృష్ణుని గా నెఱుంగుడీ! ౧౮౪ 1769

చ. లలితమదీయసాధుగతులం బరికింపుఁ డటంచుఁ బల్కె; గో
పలనయోర్పు కృష్ణుఁడను శ బర్వేడువానకు గాలికిన్ భయం
బొలయక యుండఁజేసితి మహాద్యమ మొప్పుగ నింక మీరు భీ
తిలక చెలంగుడీ! యనియె శ ధీగతి తన్తయతం జెలంగఁగన్. ౧౯ 1770

క. అనిమఱియు నొక్కచేతను, దనచేలాంచలము *హరివదంబున వెలయం
గను బట్టుకొనియె; వేటొక, వనితామణి కాళియాపివపు వలరంగన్. ౨౦

సీ. నిలుచుండ వేటొకనెలఁత కృష్ణుండయి దానిశీర్షమునఁ బదంబుఁబెట్టి
యోదుష్టసర్పమా శ యురుగతి నిటనుండి తరలిపొమ్మా నేను శ దండధరుడ
నై దుష్టులం జెండ శ నవతరించితి ననె; మఱియొక్కగోపిక శ మహిమమొప్పు
గోపకులార! మిగక్కుటమైన దావాగ్ని మిముఁగ్రమ్మ వచ్చెడు శ మీరు కనులు

తే. మూనికొనియుండుడీ యగ్ని శ గాసిపెట్ట
కుండ డేమంబు గల్గఁజేయుదు నటంచు
బలికె; వేటొకపద్మాక్షి శ పంకజాక్షు
నాకృతిం దన్నుఁదలపోయి శ నంగనఁ గని. ౨౧ 1772

ఉ. చోరునిరీతి వెన్నఁదినుఁచో దధిభాండము ప్రక్కలించితే

- యోరి యటంచు బుష్పముల శ నొప్పుగఁగూర్చినదండఁ గట్టుచున్
జోరునిభంగి టోట నిదె శ చూడుము కట్టెద నంచుబల్కు నా
సారసనేత్ర భీతి గనుకాడువున మోమును మూసికొం చొగిన్. ౨౨౪ 1773
- క. కనఁబఱచె నాటికృష్ణువ, దనచిహ్నము; నిట్లు గోపతరుణులు బృందా
వనమునఁ గలతలను భూజనికాయము వాసుదేవుఁజాడ నడుగుచున్. ౨౩౪ 1774
- చ. అరుగుచునుండ నావనమునం దొకభాగమునందు రాధికే
శ్వరుని మనోజ్ఞపాదములఁజాడలు కన్పడియెన్; ముదంబునం
దరుణులు నిల్చి యందు నివితప్తుక నందునిముద్దుపట్టి వా
చరణములే సరోజము ధ్వజంబు యవాంశుశవజ్రముల్ తగన్. ౨౪౪ 1775
- క. కనఁబడియెడు చిహ్నంబులు, గను బాదములిడినచోటఁ శ గనుఁగొనుఁడీ; యం
చును జెప్పుకొనుచు నబలలు, చనఁజొచ్చిరి పదము లిడినఁజాడనె త్వరగన్.
- చ. అరయుచు వాసుదేవుఁ డెటు శ లావని నేగెనొ యంచు బోవుచో
ధర నొకచోటఁ గృష్ణుని పదంబులతో నొకగోపసుందరి
చరణము లట్టె కానఁబడ శ సాంద్రతరార్తిని బొంది వార లి
క్కురణిని బల్కుఁజొచ్చి రిదె; శ కన్గొనుఁడీ సఖులార! వేగమే. ౨౬ 1777
- సీ. నందనందను పావనమగుమూపురముపై బాహులతం జేర్చి శ పడఁతియోర్తు
మదకరితోడ సుమృదమునఁ బోయెడుకరిణివలెన్ బోవఁ శ గల్గినయది
యమ్మచ్చెకంటివా శ నడుగు లీయవె దానిసౌభాగ్య మెం తనఁజనునొ; పూర్వ
జని భగవంతుఁ డీశ్వరుఁడు శ్రీహరి దీనిచేతఁ బూజితుఁడయ్యె శ సిద్ధమిద్ది
- తే. కనుకనే దానిఁ శ్రీతిమై శ గలిసి చనియె
మనల దిగనాడి యేకాంతసమార్గమందు
దాని మనసును మెప్పింపఁదలచి యశార!
చెప్పఁ దరమానె యాయంతియొప్పు మనకు. ౨౮ 1778
- *క. చెలులార! కృష్ణపాదకమలరేణుకణంబు లెంత శ మహనీయములో?
జలజాసనుఁ డీశుఁడు సిరి, తలలన్ ధరియింతు పాపతతి తొలఁగుటకై. ౨౯
- క. వారింబోలుచు మన మీ, సారసదళనేత్ర పాదజలరుహరేణు
స్ఫారకణంబులఁ దాల్చిన, నారీతిం గృష్ణబడయ శ నను వగుఁగాడె. 1780
- మ. వనజాక్షుం గొనిపోయినట్టి దగునావామాక్షి పాదాంకముల్
మనచి త్తంబుల డోభముం గనఁగ నిష్కూఢ్మిం బొనర్చెంగదే
మనసొమ్మై తగునచ్యుతాధరసుధన్ శ మర్యాదపొం దట్టి తా
నె నితాంతంబు రహస్థులంబునను సంత్పత్తిం దమిం ద్రావెడిన్. 3౦ 1781

* “యాన్త్రప్రేక్షాశోరమాదేవీ దధు ర్హర్షస్యకునత్తయే” అని మూలము.

- ఉ. ఏలాకొ యీతృణాంకురము శ లెంతయు దట్టముగాఁ జేలంగు ని
చొచ్చి లలితాంగిపాదములచొప్పు కనంబడకున్న దద్దిరా!
శ్రీలలితుండు ప్రేయసిని శ సిద్ధము కోమలపాద యంచుఁ గ
ష్టాలికి నోర్వజాల దని శ యంసమునన్ దమిఁ జేర్చియే చనెన్. 30 1782
- చ. కనుకనె కృష్ణమూర్తి పదకంజములే యిటఁ గాననయ్యెడున్;
[వనరుహనేత్ర నెత్తుకొని శ వారిజనాభుఁడు పోవుచో భరం
బునఁ దనయంఘ్రు లుర్వి దిగఁ శ బూనిక నేగినచిహ్నముల్ కనం
గనఁ గనుపట్టుచున్న యవి శ కంటిరె గోపికలార! వేడుకన్. 30 1783
- ఉ. కాముకుండొటఁ బ్రేయసిని శ గంజదళాక్షుఁ డలంకరింపఁగా
సీమహిఁ బుష్పముల్ చిదుమ శ నెట్టులొ దింపియె యుండ నోపు] నో
భామినులార! కావుననె శ పాదములందలి యగ్రభాగముల్
భూమిని నొక్కియున్న విధముల్ గనుపట్టెడుఁ జూడుఁ డిందలున్. 31 1784
- క. హరి తాఁ గోసినప్రసవోత్కరముం బ్రియురాలి మ స్త్రకంబున ముడువన్
బరమాదరణంబున నీ, ధరణిం గూర్చుండియుండుఁ శ దళ్యం బిదియకా. 33 1785
- సీ. అని వెక్కుభంగుల శ హరిచర్యలన్ జెప్పుకొనుచు దైన్యంబున శ వనమునందుఁ
దిరుగుచుండిరి స్వబుద్ధిస్ఫూర్తి మాయంగ; నాత్మసంతుష్టుడై శ యాత్మయందె
విహరించువాడయి శ వెలదిమిన్నల విభ్రమములకు నవశుడై శయమరియుండ
నేర్చినవాడయ్యు శ నీరజనేత్రుండు కామాతురుల వగుకష్టవితతు
- ఆ. లిట్టులుండు ననుచు శ నెల్లరకుం దెల్పఁ, దలఁచి కాముకులకుఁ శ దరుణు లెట్టి
దుర్జనతను జూపి శ తొందఱ కల్గింతు, రనియు నెఱుకచేయ శ నాత్మఁ దలఁచి. 34
- క. ఏగోపికఁ గొనిపోయెనొ, యాగోపికతోడ వనవిహారము సల్పెన్;
భోగాసక్తిక హరి తను, బాగోప్పగఁ గూడె ననుచుఁ శ బటుగర్వమునన్. 35
- క. తలపోసి యానితంబిని, జలజాక్షులయందు నెల్ల శ సర్వవిధములన్
దలపోయ మిన్న నని ని, స్తులమదముం గాంచి కడఁకతో హరితోడన్. 36
- ఆ. కొంతదూర మరిగి శ యింతంతయనరాని, మదము తన్ను గ్రమ్మ శ మంజువాణి
యింకనొక్క యడుగు శ నిడఁజాల నీమది, నరుగఁ దలఁచి యున్న శయచటికి నను.
- క. కొనిపోవ్హా యన మధుసూ,దనుఁ డాయుగ్మలిని గాంచి శ తరుణీ! నామూఁ
పునఁ గూరుచుండు మన న, వ్యనితయు నటుచేయఁ బూనుశవాంఛం గొనఁగన్.
- క. తనమహిమ మృగపడఁగా, వనజాక్షుఁ డృదృశ్యుడయ్యె శ వనితయుఁ దాపం
బునఁ బొగులుచు నోరమణా, ఘనబాహు! ప్రాణనాథ! శ కంజాక్ష! హరీ. 37
- క. లోకంబున మాకధికులు, నీకంటెం గలరె యెందు శ నీ పున్నావో
శ్రీకృష్ణ! కృపణను గద, నాకు న్నీదాసికిన్ మననం బలరంగన్. 38 1792

క. నీసన్నిధిఁ గృపసేయుమ, యోసరసిజనేత్ర! యనుచు శ నొగిఁ బలవించెన్
గాసిలె దానన్; దక్కిన, యాసారసనేత్ర లెల్ల శ హరిని వెదకుచున్. ౩౯౫ 1793

తే. ప్రియుని విశ్లేషమునఁగల్గు శ భీతియు వగ
పెల్లుసుం దన్ను నేచంగఁ శ దల్లడిల్లు
నన్నుమిన్నను గాంచి; రా శ యతివ కృష్ణు
వలనఁ గలిగిన మన్ననఁ శ దెలియఁ బలికి. ౪౦ 1794

క. తనదగు దౌర్జన్యంబున, వనజాతుని మూలముననె శ వచ్చి యనూనా
ర్థిని గలుగఁజేయు నవమతి, వినిపించిన వారు మిగుల శ విస్తయ మడరన్. ౪౧

సీ. ఆతన్వియుం దోడ శ నరుగుదేరఁగ నవ్వనమునందు శ్రీకృష్ణు శ మమతమీఱ
వెన్నెలగాయంగ శ వెడకి రవ్వల గహనాంతరంబునను సాంధ్రాంధకార
మావరింపఁగ నింక శ నరసినఁ గన్నడఁ డనియంత మరలి; ర శ ట్లంధకార
మొలసియున్నను బురుషోత్తమునందె చిత్తములు పర్వఁగ నొండుతలంపులుడిగి

తే. యతని సల్లాపములె పల్కు శ చతనిచేష్ట
లే నటించుచుఁ దద్గుణ శ బృందములనె
పాడుచున్ దన్తయతనొంది శ పడఁతు లప్పు
తలఁచ రాత్తగృహాలి సుంతయును మదుల. ౪౩ 1796

చ. వనముననుండి వచ్చి యలరవారిజనేత్రలు మున్ను ప్రీతి నా
వనరుహనేత్రతోఁ గలిసి శ భవ్యగతుల్ దగనున్నయానదీ
ఘనపులిసంబుఁ జేరి యటఁ శ గాంచనచేలుని నాత్మలందుఁ జ
క్కనియనురాగ ముప్పలిలఁ శ గాఁ దలపోయుచుఁ జూడఁగోరుచున్. ౪౪ 1797

తే. ఎపుడు చనుదెంచునో హరి శ నెపుడు ప్రీతి
వర్ధిలం జూతుమో యెప్పు శ వనరుహాత్ముఁ
గూడి యిం దుందుమో యనుకోర్కి వార
లందె యుండిరి మనసు లాహరినిజేర. ౪౪ 1798

ము ప్ప ది యొ క ట వ య థ్యా య ము.

— ౧౦ గోవికాగీతలు. ౧౦ —

క. చెలికాడ నీవుపుట్టుట, వలనన్ గోకులము మిగుల శ వర్ధిలైడు శ్రీ
లలనయు నిం దనవరతము, విలసిల్లు ముదంబుమీఱ శ వేడుకలలరన్. ౪ 1799

చ. కరుణకు నీవె స్థానముగఁ శ గ్రాలుదు వ ట్లగుటన్ ద్వదీయప
త్సరసిజయగ్ధమందుఁ దమి శ స్వాంతములెల్లను జేర్చి నిన్ను నే

నిరతినినమ్మి ప్రాణముల శ నిల్పుచు నెట్టులా కాంచుకోర్కిచే
దిరుగుచునున్న మాకు నిడఁ శ దెప్పన దర్శన మిమ్ము శ్రీహరి! ౧ 1800

సీ. నీయందుఁ జక్కనినెమ్మి గల్గినవారి కర్థయ దిక్కగుదు వోవరద! మేము
నీవు కోరకయున్న శ నీయందుఁగలభక్తి దాసికల మగుచు శ దర్శనార్థ
మిందుఁ జరించు నీసంబదరులను శరత్కాలనిర్వలతర శ కమలసాంద్ర
సరసులఁ జక్కఁగా శ జన్మించి యలరుతామరల యంతర్భాగసమరుచిరచి

తే. *దెగడు సీచూడ్కుల నిటు వధించుచున్న
వాడవే యిద్ది చూడఁగ శ వధము కాదొ
శస్త్రవధమే వధంబనఁ శ జను సనెదవొ
యిప్పుడు సీచూడ్కియే వధియింపఁ జాలు. ౨ 1801

చ. పురుషవరేణ్య! కాళియుని శ భూరివిషానలతప్తవారిచే
మరణము గల్గకుండ మము శ మాధవ! కాచితి; సర్వమానఘా
శరవరునుండి, ఘోరతరసర్వజనాంతకవృష్టినుండి భీ
కరపవనంబునుండి పవిత్రగాఢధనంజయునుండి కాచితౌ. ౩ 1802

క. పంచత్వముఁ గల్గింపఁగ, నెంచిన వృషభాఖ్యునుండి శ కృష్ణా! క్రుధచే
మించిన వ్యోముని నుండియు, నించుకయు విపత్తు గల్గినీకయె మమ్ముక. ౨ 1803

తే. మఱియు నెన్నియొ విధముల శ మరణము లొగి
గల్గునుండఁగ వానిని శ గరుణ దోలఁగఁ
ద్రోచి కాపాడితివి పెక్కురూపములను
గలిగె నాపదలన్నియుఁ శ దలఁగె గాదె. 3 1804

మ. చెలికాఁడా! విను గోపికామణియనం శ జెన్నొందుచుకొ నందుని
స్తులభాగ్యంబగు నాయశోదనును బుత్రుం డంచు నిన్నే మొగి
దలఁపంజాలము; సర్వభూతముల యంతసాక్షివై పొల్పుని
శ్చలతత్త్వం బవు, మాయగైకొనియె యీ శ చందంబునం బుట్టితౌ. ౪ 1805

చ. సరసిజసూతి వేడఁగనె శ సర్వజగత్పరిరక్షణార్థ మి
ధర యదువంశమందు నవతారముఁ గాంచితి; వట్టిసీపు దు
స్తరభవభీతి నీచరణసారసయుగ్మము నాశ్రయింపఁగా
నిరతము గోరువారలకు శ నీకరపద్మమే నెమ్మిమీఱఁగక. ౫ 1806

క. అనిశ మృత్యుప్రదమా, మనమునఁగల వాంఛితముల శ మానక యిచ్చుకొ
వనజాలయాకరాంబుజమును గైకొని మించు; దాని శ మురహర! దయచేన్.

*“వరదనిఘ్నతోనేహకింవధః” అని మూలము. “శస్త్రజైవవధోవధః. కింవృశావధోవధోనధవతి
కింకు భవలేవ” అని వ్యాఖ్య.

- ఆ. వృష్ణివంశధుర్య. ॥ వేగ మాశిరముల, యందు నునుపవయ్య ॥ యాశ్రితవ్ర
జజనబాధ లడచుగజాలు వాడవునీవు, వీరశేఖరుడవు ॥ సారసాక్ష. ५ 1808
- క. తను నాశ్రయింపఁబూనిన, జనుల మదంబెల్ల నడఁచు ॥ జాలు స్థితముచే
తను బొల్చువాడవు హరి! గనుక నె నీసేవచేయఁ ॥ గా నెంచు మమున్. ५౪
- క. చెలికాడ! కైకొనంగదె, తోలుదొలుతక మంజువదనశ్రోయరుహము ని
స్తులకృపఁ గనఁబజపుము; భ, క్తులపాపము లడఁచు నీదుఃకోమలపదముల్. ౬
- చ. కనుఁగొన గోగణంబు వెనుకం జనుచున్ సిరి కాటప ట్టనం
జని మదశాలి కాళియుని ॥ చారుశిర స్తతిపైఁ జెలంగి దే
వనికరసేవితం బగుచు ॥ భాసిలు నీపదపంకజంబు నొ
య్యన దయ నస్తదీయహృదయస్థలులన్ నిలుపంగదే విభూ! ౭ 1811
- క. తొలఁగింపు మనోవాంఛల, జలజాతా! బుధజనులకుఁ ॥ జారుతరము మం
జాల వాగ్యుతమునునయి సొంపులుగుల్కెడు నీదువాక్యశృంజము వినఁగన్.
- చ. మనములఁ జాలనాశఁగొని ॥ మాధవ! వచ్చితి మేము నీదునా
జ్ఞను జవదాటకుండఁ గడుశ్రద్ధను జేసెడువారమాటఁ జ
క్కనియధరామృతం బొసఁగి ॥ కాపుము వీరవరేణ్య! వాక్సుధం
గొని బ్రదుకంగఁ జాలుదుము ॥ గోపకులార్ధరణా! మహాప్రభూ! ౮ 1813
- సీ. తాపత్రయంబునఁ ॥ దవులౌ వారికిఁ ద్వత్కథామృతము జీవనము సుమ్ము
సుధకంటె నయ్యదిశుభతమంబై యొప్పు బ్రహ్మవేత్తలచేత ॥ వర్ణితంబుఁ
బాపహరంబు శ్రవణమంగళంబును శాంతిదంబును నయిఁసంశ్రయార్హ
మునయి చెలంగు నిఃస్పృహక నొప్పెడు నీకథామృతమును ॥ నెమ్మి నెవ్వ
- తే. రథయుక్తి గీర్తితురొ ॥ యట్టివారు
పూర్వజన్తంబునక భక్తిపూర్వకముగ
దానముల నెన్నిటిన్ చేసి ॥ మాననీయు
లగుచుఁ బుణ్యాత్మకులునయి ॥ యలరువారు. ౯ 1814
- చ. *తనియుడు నాకథామృతముఁ ॥ ద్రావి యిక్కేల మదీయదర్శనం
బనకుము మామనఃప్రియుడ ॥ వై తెలియం దగనట్టివర్తనం
బునఁ దగువాడవొదుకద ॥ పుష్కరలోచన! ప్రేమనీక్షణం
బును మది ధ్యానయోగమును ॥ బూన శుభంబగునీవిహారమున్. ౯౪ 1815
- క. చిత్తంబున నిల్చెడు నట్లుత్తమగతి నొనరఁజేయునఁడెడు వన్నెల్
పొత్తును గూర్చెడు నర్థము, లిత్తటి మామదుల నెల్ల ॥ నేఁచెడుఁగృష్ణా! ౧౦
- *“కర్మమత్కథాశ్రవణేనైవ సర్వృతాభవతకింశ్చర్మనేనలిచేన్న” అనుదానిభావమే యందుఁ
గలదు.

- మ. కమనీయాకృతిమీఱ నాథ! పశుసంఘాతంబువెంటా మనో
జ్ఞముగా నీవలమందనుండి చనుచో శ సంఘల్లవద్దంబునం
దము నిందించెడు నీపదంబు లల కేదారంబులం బొల్పున
స్వముఖంబుల్ తృణసంచయాంకురములున్ శ జాలన్ స్పృశింపం గటా! ౧౦౪
- ఉ. ఎంతగ నొచ్చునో యనుచు శ నేము మనంబుల వంతనొంది యా
వంతయు హాయిలేక నిను శ నారయుచుండుము సుమ్ము; నీవు ని
శ్చింతముగన్ వనిం దిరిగి శ చిత్రమయూఖుడౌ క్రుంకుచుండఁగాఁ
గుంతలముల్ వినీలరుచి శ గోరి కనందగి చెల్వుమీఱఁగన్. ౧౧
- ఉ. ఆనన మట్టె ధేనువులయంఘ్రిరజంబున బ్రుంగి పుష్పాడుల్
జానుగఁ గ్రమ్మ భృంగములసంగతి నొప్పసరోరుహంబు నాఁ
గానఁబడంగ మా మదు లఖండముదంబును బొందునట్టు లిం
వైనగతుల్ చెలంగునటు శ లల్లన వత్తువు నల్లనయ్యరో. ౧౧౪. 1819
- క. పలుమాటు మోముఁ జూపుచు, గొలుపుదు వామోద మట్టె శ గోపాల! మహా
ధులదోల సమర్థుడ వో, జలజాయతపత్ర నేత్ర శ స్వాంతప్రియదా! ౧౨ 1820
- చ. కొలిచిన శర్మదం బగుచుఁ శ గ్రూరమహాపదలందు నెంతయుం
దలఁచగ నర్హమై ఊతికిఁ శ దద్దయు భూషణమై చెలంగుచున్
జలరుహసూతి పూజలను శ జక్కఁగఁ జేయఁగనొప్పి మ్రొక్కున
య్యలకు నభీష్టరాజి నిదనర్హమునై తగునీపదాబ్జమున్. ౧3 1821
- తే. మాయరస్థులు లందుంచి శ మామకహృద
యా ర్థిఁ దొలఁగింపుమా; వీర! శ యమలనాద
ముఖరవేణువుచేఁ జక్క శ ముద్దిడఁ బడి
నట్టిదగు నీయధరసుధ శ యలరుఁ గాదె. ౧3౪ 1822
- సీ. చక్రవర్తిత్వాదీజనితసుఖంబులయం దున్నప్రీతిని శ నట్టె మఱచు
నట్లొరించుచు శ నతిశయశోకనాశనచణంబయి తగి శ ఘనతరమగు
నాసక్తిఁ బుట్టించునదియయి తనరు నీయధరామృతంబు మా శ కాదరమున
నొనుగుమా; చగలు నీవొప్పుగ వనమున కరుగునప్పుడు వ్రజమందు నున్న
- తే. వారు నినుఁజూడఁజాలమి శ వనటఁ గుంది
ఊణము యుగమట్లు గడపుచుఁ శ గ్రమ్మట నది
యెట్టులో యస్తమయ మప్పు శ డీవు మరలి
రాఁ గుటిలకుంతలంబయి శ రమ్యమగుచు. ౧౪౪ 1823
- క. సిరులన్ వెలయుచుఁ దగుసుం, దరతావకముఖము వారుతమిఁ గనుఁగొను న
త్తరుణముగఁ బుష్పములు నంతరాయముం గూర్చ దానఁ శ దహతహాపడుచున్.

- క. ఇది యేమని చింతింతురు, కొడువపడకయుండఁ జూడఁగోరిన నడ్డం
బొదవించు పక్షముల నిట్లదయతఁ బుట్టించిన విధి యతిజడఁ డగుఁగా. ౧౫
- క. చ్యుతిలేనివాడఁ పనియే, పతులం బుత్తులను వారోబంధువులను భ్రా
తృతతులఁ ! దక్కినవారల, నతిక్రమించియె యెసంగునట్టి ప్రియమునన్. ౧౫౪
- చ. మనమున కెంతోహాయి తగుఁమాడ్కిఁ జెలంగెడు నీదుగానమున్
విని యతిమోహమందుటను యే వేగమ నీగతి యెంచి ధూర్తుఁడా!
కనుఁగొనవచ్చినార మిది య కాదుకదా పగ లిట్టిరాత్రి నే
జనుఁడయినన్ నితంబినులఁ య జాలును బొం డనువాఁడు గల్గునే. ౧౬ 1827
- సీ. ఏ కాంతముననె నీవెట్లొనర్చినయల సంకేతమును మఱిసాన్వంతరోగ
మును బెంచువాంఁచును య గనఁజేయు నీచూడ్కులను నవ్వుమోమును య లక్ష్మీకాట
పట్టయితగు నురోభాగంబు గాంచిన మా కెంతయోస్పృహ య చేకురె మది
మోహమొందెడు; నీదుఁపుట్టుక వ్రజవాసిజనుల కెల్లను దుఃఖజాల మడఁఁ
- ఆ. జాలుఁ జమ్ము మఱియు య సర్వప్రపంచమం
గళద మగును; గనుకఁ య దలఁపులందు
నిన్నె గోరుమాకు య నెఱి స్వజనహృదయ
వ్యాధిఁ బాపుమందు య హరి! యొసఁగుము. ౧౮ 1828
- క. ఆమందేదో యెఱుఁగుదు, వోమానితహాప! నీవె యూహించినచో;
గోమలతర యుష్మత్పద, తామరసము లాశ్రితాళి య తాపహరంబుల్. ౧౮ 1829
- చ. నిరుపమహాప! యోవికచోనీరజనేత్ర! దయాసముద్రుఁడా!
గురుకఠినాస్తదీయకుచోకుంభములన్ స్పృశియింప నొచ్చు నీ
చరణసరోజయుగ్మ మని య చాల భయంబున మెల్లమెల్ల సుం
దరగతీదాత్తు మాయఁడుఁగుఁదమ్ములతో పని నీవు క్రుద్ధురన్. ౧౯ 1830
- తే. కఠినసూక్ష్మపాపాణసంఘగతి నవెంత, నొచ్చునోయని మామదుల్ య వెచ్చునూర్పు
చుండు నీవేకదా మాకుఁనున్న జీవితంబు వేక్మేల మాటలు య దైత్యదమన!

ము ప్ప ది రె ం డ వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు గోపికలకు దర్శనమిచ్చుట.

- క. ఈపగిది నవ్వనంబున, గోపిక లాకృష్ణువైన య గూర్చి దదీయ
వ్యాపారంబులఁ బాడుచు, వాపోవుచు జూచుకొర్కి య వర్ధిల్లంగన్. ౪ 1832
- క. పలవించి రప్పు డాకాంతలకంతరవంబు చారుతరమై చెలఁగెన్;
జలజాతుండును వారల, యలజడిమాన్వంగ సుస్థితాస్థాంబుజఁ డై. ౧ 1833
- క. వీతాంబరంబుఁ దాలిచి, చేతోభవమన్నఁ డని య చెప్పందగు న
క్షే తనువొప్పుగ సుమమా, లాతతి ధరియించి కడువిలాసముమీఱన్. ౧౪

- క. కనుపట్టె వారి మ్రోలను; గనకాంబరధారి ప్రీతిగల్గించుచు వ
చ్చినఁగాంచి గోపికామణులనూన ముత్తుల్లనేత్రలయి యత్తఱిన్. ౨౪ 1835
- క. పోయినప్రాణంబులు రా, నేయనువునఁ దనువులలరు శ నేడైత నట్లే
యాయంగన లొక్కువ్వుడి, నాయధిపునిమ్రోల నిల్చి శ రాశ్చర్యముగన్. 3
- చ. కనబడ కెట్లొపోయి తము శ గాసిలఁజేసిన యామనోహరుం
డనయము తారు కోరుహరి శ యల్లన వచ్చి కనంబడంగ నా
వనితలలోన నొక్కతుక శ వాంఛలుతీరఁగఁ జిన్నికృష్ణు దో
ర్వనజము దోసిటం గొనియెఁ శ బంతముమీఱఁగ నెంతోవేడుకన్. 3౪ 1837
- చ. లలనయొక ర్తు వేగమె విలాసముమీఱఁగఁ జందనంపుఁజ
ర్చులఁదగు కృష్ణబాహువును శ జక్కఁగ మూఁపురమందుఁ జేర్చిఁ
చలరె; మఱొక్కతన్ని వనఁమందు హరిప్రియయైన బృంద యి
మ్ములఁ బ్రతికుంజమందిడిన శ పూజ్యతరంబగు తమ్మలం బొగిన్. ౪ 1838
- చ. హరి గ్రహియింప దానిగొనె శ నంజలిబట్టి; మఱొక్కలేమయున్
విరహమహర్తిఁ గుండుటను శ వేగమె శ్రీహరిపాదపంకజం
బురుతర తాపమార్పు ననునూహ చెలంగ నురోజపీఠమం
దు రమణు లెల్లరుం గనఁగఁ శ దోరపుభక్తిని దాల్చె నత్తఱిన్. ౫ 1839
- సీ. కుటిలకుంతల యోర్తు శ కుటిలభ్రుకుటియయి ప్రేమభరంబున శ నేమిఠోఁడు
కట్టె వివ్వాలయయి శ యార! యిట్లొనరువఁ దగునె యంచువచింపఁ శ దలఁచినట్టు
లధరంబు గఱచి యాహరిఁ గొట్టఁగాఁబూను చందంబునం గటాక్షముల నట్టె
నిగిడించె; మఱియొక్కశ నెలఁతమిన్నయు భక్తు లాహరిపాదాబ్జ శ మాశ్రయించి
- తే. కనుమఁ దృప్తినిబొందనికరణిఁ దన్తు
ఖాంబుజము తెప్పపాటు లేనట్టిదృష్టు
లను గడుంద్రావియున్ మరలను మహాశఁ
ద్రావుచుండెను గాంచ దింతయును దృప్తి. ౭ 1840
- ఉ. మానినిఁసూర్తు దృగ్వివరఁమార్గమునన్ బరమేశుఁ గృష్ణునిన్
మానససీమఁ జొన్ని పరమప్రమదంబునఁ గౌగిలించిఁ
చూనినశ్రద్ధఁ బైఁ జనక శ యుండఁగఁ గన్నులుమూసి యోగిచం
దాన ముదంబుమగ్నయయి శ తాఁ బులకల్ మెయినిండఁగాఁ దగెన్. ౮ 1841
- వ. ఇట్లు లాగోపిక లాశ్రీకృష్ణుని గాంచినంతనే పరమోత్పవ నిర్వృతలై మహా
నందంబు పైఁజొలయ విశ్వతై జనదశనున్న జీవులు సుఖు ప్తిపాక్షియగు ప్రాజ్ఞుని
గాంచుచందంబునను, బరమేశ్వరుంఁగాంచిన ముముక్షువులకరణిని, బ్రహ్మజ్ఞుని
గాంచినసంసారులభంగిని వియోగవృధంబాని యుండి రంత. ౯ 1842

క. వినుమవలివార్త వత్సా!; వనజాక్షప్రీతిపాత్ర!; భగవంతుం డా
వనితలు విగతవ్యధలై, తనుఁ గూడియె కూరుచుండఁ శ దద్యోగమునన్. ౯౫

తే. పరమపురుషుండు సత్త్వాదినిరుపమాన
శక్తులంగూడి యుండెడు శ చందమునను
బూర్వమునకంటె మిక్కిలి శ పాలుపుఁ గాంచె;
నంత వారలఁదోడ్కొని శ యచ్యుతుండు. ౧౦

1844

క. కాళిందీపులినమునకు, శ్రీలీలాస్పదుండు పోయెఁ శ జెచ్చెఱ నచటం
జాలుగఁ బూచిన మొల్లలు, క్రాలేడుమందారములు నిశకామము తనరెన్. ౧౦౫

క. ఆపూవులతావులతో, నేపారంగ వీచుపవను శ నెంతయుఁ బ్రీతి
వ్యాపారంబుల భృంగము, లాపోవనితృప్తి వ్రాలి శ యమలధ్వనులన్. ౧౧

తే. ఒక్క మొగిఁ జేయుచుండె నట్లొప్పుచున్న
యాశరత్కాలమందు శీతాంశువిమల
చంద్రికలు నిండఁ జీకట్లు శ సమసి పోవఁ
బరమమంగళనిలయమై శ పరఁగె నదియు. ౧౧౫

1847

క. ప్రోతస్విని తన యలలను, చేతుల నెంతయును బ్రోగూఁచేసిన సూక్ష్మం
వైతగు పైకత మచ్చోఁ, బ్రీతింగూర్చుచును మిగుల శ వెలయుచునుండెన్. ౧౨

చ. పులినతలంబునందు నటఁ శ బూవిలుకానియనుంగుడూపులై
యలరెడు నానితంబినులు శ హర్ష సముద్రునిఁ గృష్ణఁ గాంచి యి
మ్ముల హృదయవ్యథల్ తొలగిపోవఁగ నప్పరమాత్మఁ జూచి ము
జ్జలనిధిఁదేలు వేదములఁచందముమీఱ నవాప్తకామలై. ౧౨౫

1849

క. సంతోషాంబుధిఁ దేలిరి; వింతగ నాత్మలకుఁ జూడఁ శ బ్రియబంధులెయ్శా
కాంతున కాశ్రీకృష్ణున, కెంతయు సంతృప్తిమీఱ శ నింతులు త్వరగన్. ౧౩

క. స్వోరోజకుంకుమాంకిత, చారుత రామూల్యమృదువశనముల తుదలన్
గోరిక నాసనమును జేకూరిచి ధన్యతమలైరి; శ గోపాలకుండున్. ౧౩

1851

నీ. యోగేశ్వరుల మానసోత్పల్లవుండరికాంతరమునఁ గల్పితాసనుడయి
యలకారు నీశ్వరుం శ డాభగవంతుండు వనితాప్రకల్పితాసనవరమున
బలసి గోషికలెల్ల శ వరుసఁ గూర్చుండి తన్నర్చింప లోకత్రయమునఁ గల్గు
లావణ్యమునకు నెల్లను దానె వసతియై తనరారునాకారమున వెలింగె;

తే. వాంఛ లుల్లసిలన్ జేయువాసుదేవు
నచ్చటం గాంచి మందస్తిశతాంకురములఁ
గులుకు లీలేక్షణములఁ జెన్నులరుజొమల
తోడ నాహరిఁ బూజించి శ కూడియుండి. ౧౪౫

1852

క. సురుచిరకోమలహరిపద, సరసిజముల స్వాంకములను ఓ జక్కంగ నిడికొం
చు రమణ మెల్లంగఁ బినుంగుచు, దరుణులు తొలుతన్ నుతించి తాపముపాల

ఆ. సుంత కోపమాని ఓ సొగసుగఁ బల్కిరి; [యన్.

కోమలాంగ! ధరణిఁ ఓ గొందఱు తముఁ
గొలుచువారిఁ దమరుగొలుతురు; కొందఱు
గొలువకున్న వారిఁ ఓ గొలుతురునుమ. ౧౫౪

1854

1క. వినుమా యింకం గొందఱు, జనులు తముం గొల్పునట్టిజనులం గొల్వం
గనురాని జనుల నుభయుల, ననువొందంగఁ గొల్వ రిందు ఓ నంతర మెదియో?

స. తెలుపుము మాకుం జక్కంగ, జలజాతా! యేదిసాధుసరణియొ యని యి
మ్ముల స్వాభిప్రాయంబుం, దెలుపంగ నాలించి పలికె ఓ దేవవిభుండున్. ౧౬

క. చెలులార! యొకరినొక్కిరు, కొలిచిన మఱి కొల్పువారుకొంకక స్వార్థం
బులఁ గోరువారలే యని, తలఁపం జనుఁ గాని వేఱుతలఁపం జనునే? ౧౬౪

క. తమునొక్కరు నేవించిన, తమ రవ్వారలను గొల్వఁ ఓ దలఁచుట సుమన
స్త్వము గాదు దానఁ గనధర్మములేదు స్వకార్యమున నిరతియె కనఁబడున్.

క. పరులకు నుపకృతి యొనరిచి, పరమంబగు ధర్మమార్గపాలనము నొన
ర్చురతియు నటఁ గనరా; దెవ్వరు స్వార్థముమాని పరులఁ ఓ బాలించుతమిన్.

క. కరుణ గలవారలగుచు బి,తరు లాత్మభవులనుబోలెఁ ఓ దమ్ముఁ గొలుచునా
తురతఁ గననట్టివారలఁ, బరమాదృతిఁ గొలుతు రట్టివారల కెల్లన్. ౧౭౪1860

సీ. నిరపవాదంబయి ఓ నెగఁడెడుధర్మము సౌహృదమును గల్గుఁ ఓ జానలార!
సర్వభూతములందుఁ ఓ జక్కనిభావంబు గలుగును; గొందఱు ఓ లలిని దమ్ముఁ
గొలిచిననుక వారిఁగొలువరు వారికఁ గొలువనివారలఁ ఓ గొలుతురెట్లు?
వీరెల్ల నాలుగువిధముల విభజింపఁబడుదురు; జ్ఞానైకపరత నొప్పు

తే. నలరునట్టి యాత్మారాములనియు భోగ,మందునిచ్చయె లేకుండనలరుపూర్ణ
కాములనియుఁ గృతఘ్నులుఁ ఓ గతినతములు, ననియు వారికిఁ బేరు లోయతి

1మ. చెలులారా! యింక నాదుమాట వినుడీ ఓ చే జిక్కి యర్థంబునం [వలార.

చలనంబై చన దానిపైఁ గలతమిఁస్వాంతంబు వేతోక్కడుం

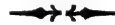
దలఁపంగానకయుండఁ దత్తటిలుచుక ఓ దైన్యంబుచూపట్ట వ

ర్తినిస్సంస్వం డన నన్నుగొల్పు జనులక ఓ దీపాబుప్రేమంబునన్. ౧౯౪ 1862

క. నేనును గొలువ నదే లనఁ, గా నన్నేయంతరంబు ఓ గన్నదనితమిన్

1 “భజతోను భజంత్యేక ఏకవిత్త్వపర్యయం, నోభమాంశ్చ భజంత్యన్య ఏతన్నో బ్రూహి
సాధుభోః” అని మూలము. 2 “నాహంతుసభ్యో భజతోఽపిజంతూన్ భజాన్యమిషామసువృత్తివృత్త
యే, యథాధనోల్భ ధనే విసప్తే తచ్చుంతయాన్యన్నిభృతోనవేద” అని మూలము.

- క. ధ్యానంబుచేయఁదగు నని, యే నేఁ గన్పడకయుండు శ నిది తప్పెట్లులొ? ౨౦
- క. కాదుకృతఘ్నుత యిదియని, యే దలఁపఁ వలయు మీరఁగలిగితేఁ జెలులా
రా! బారుణవసమున నిట, నాదారిం దెలియ నెప్పునములఁ దలఁచుచున్.
- క. ఇది యుక్తమే యగు; మఱి యీ, యదియునయుక్తంబె యరయఁనగు; నని సుంతై
నఁ దలంపక లోకము ని, య్యది ధర్మమధర్మమనుచు శ నరయమి శ్రుతులన్. ౨౦౪
- తే. మీరుపాటింప నందున శ మేటిబంధు, జనుల దిగనాడినందున శ ననుభజించు
నిష్ఠగలదని యెంచితి శ నేను దాని, నరయఁ గనబడకుండితి శ నని తలఁపుఁడు.
- క. కొలుచుచునుంటిని మిమ్మని, తలపోయుఁడు ప్రీతిఁ గన్పఁతరుణులు గానఁ
గలఁదు ప్రియం బెద మీయం, దలఁఘుతరం బంచు నరసి శ యపరాధముగన్.
- క. మనముల నెన్నకుడీ యిట్లునుదితకపటప్రమోద శ మంది ననుం గొ
చ్చినమీకు మిక్కుటం బనఁ, జను నుపకారంబుచేయఁ శ జాలితి నేనిన్. ౨౦౫
- తే. సురలుజీవించునందాఁక శ సొరిదిఁ జేయ, శక్యమేకాదు; విడువంగఁ శ జాలనట్టి
సద్వశ్రంఖలముల వీడి శ సాధుభక్తి, నన్నుఁ గొలుచంగ వచ్చితి శ రిన్ని శ నిటు.
- తే. ఇట్టి మీయుపకృతికి నోయింతులార, మీసుశీలతయే యెన్ను శ మేటిప్రత్యు
పకృతియగు గేహశ్రంఖలాప్రతతి వదలి, పోవు మీకని పలికె శ్రీభూధవుండు.

ము ప్ప ది మూఁ డ వ య ధ్యా య ము.

— రాసక్రీడ. ౨౨ —

- క. వనజాక్షుఁడు భగవంతుఁడు, మనములకుఁ సొంపుగూర్చు శ మాటలు పలుకఁ
వినియుఁ దదంగస్పర్శంబును గనియుఁ విరహతాపమును బాసి రొగిన్. ౧
- *[నీ. నానాజగంబుల శ నర్తకుండునుబోలె నాడించుగోవిందుఁ శ డాతరుణము
నందు రాసక్రీడ శ నలరారఁగా నెంచె బ్రకృతిచే నర్తకి శ పరమపురుషుఁ
డగు; సూత్రధారుఁ డీయర్థము దెలుపంగ నభినయించెడునదీయగును రాస
మన నందు నర్తకీహర్షంబు చెలువొందుఁ బరమేశ్వరుండు భక్తపాలకుండు
సాక్షిమాత్రుఁడగుచు శ నక్షిగోచరుడయి, వారిగూడియుండు శ వరుస యిదియే
రాస మనెడువేర శ రంజిల్లు క్రీడకు, నీశు శక్తిగనుట శ యిందుఫలము.] 1872
- క. తరువాతఁ గోపాలుఁడు, హరియు ననువ్రతలు నగుచు శ నధికప్రీతిం
బరఁగుచు వర్తించెడు నా, తరుణీరత్నములఁగూడి శ తత్పులినములన్. ౧౪
- క. వరుసఁ బరస్పరవరకర, సరసిజములఁ బెనఁచికొనుచుఁ శ జానలు కొల్వఁ
నిరుపమరాసక్రీడా, పరతఁ మోదింపఁ దొడఁగె శ భక్తులఁ దేల్పన్. ౨ 1871

* సకలవ్యాఖ్యానాభిప్రాయసార మిందుగలదు,

గు. వరుసక వారల మండలాకృతిగఁ జెల్వంబొప్పుగా నిల్పి యి
ర్వుర మధ్యంబునఁ దా నొకండుగ లసగద్దూప్రంబునక నిల్పి యా
సరసీరుణ్ణయనాద్వయాంసముల హస్తద్వంద్వముక మోపి నుం
దరరాసోత్సవ సంప్రవృత్తి నడపెకొ శ దామోదరుం డ త్తటిన్. 3 1875

*సీ. యోగేశ్వరుండయి శ యొప్పునాశ్రీకృష్ణుఁ డత్యంతశక్తి దానలరుచుంట
నాకామినీమణు శ ల త్తటికే దమయొద్ద నిలుచుండి తమై యిమ్ములను గౌఁగి
లించుకొనియె యుండు శ నంచు నొక్కొక్క తె తలపోయునట్లుగఁ శ దా నెసంగె;
నామహోత్సవదర్శనాన క్తమతులయి నిర్జరుల్ తమతమ శ నీరజేక్ష.

తే. ఇలను గూడియె వ్యోమయానముల నెక్కి
యంబరంబున నెల్లెడ శ నావరించి
యుండి; రంతట దుందుభు శ లొక్కసారి
మొరసె సుమవృష్టి యెల్లెడఁ శ గురిసె నంత. ౪౪ 1876

క. పెనువేడుక గంధర్వులు, వనితాయతులగుచుఁ గృష్ణభవ్యయశంబుక
మనముల నెసంగుభక్తిని, వినుతించిరి గేయములను శ విస్తృతి గనఁగన్. ౪౫

చ. అనుపమ రాసమండలమునందుఁ జెలంగెడు నర్తనంబునక
వనితలు తల్పియుండయిన శ వారిజనేత్రుఁడుఁ బ్రీతిమీఱఁ దా
ల్చిన వరకంకణంబులనుఁ శ జిత్రమనోహరసూపురాదులం
గనఁదగు కింకిణుల్ తుములక మ్రునినాదము లొప్పుగాఁ దగెన్. ౬ 1878

మ. భగవంతుం డగుదేవకీసుతుఁడు తత్పద్మాక్షులంగూడి హై
మగరత్నంబుల యంతరంబున రుచుల్ శమైకొన్న నీలాఖ్యమై
సొగసుంగుల్కెడు రత్న మట్లు మిగులక శ శోభిల్లె నాకాంతలుక
దగ భాసిల్లిరి తత్ప్రభాయుతి నితాంత స్ఫారతేజంబులన్. ౭ 1879

సీ. ఆరాసవివారణమందుఁ గృష్ణునిగూడి మానినీమణులెల్ల శ మండలాకృ
తిని గృష్ణచందంబునను బదన్యాసముల్ గనఁబడఁ జేయుచుఁ శ గమ్రహస్త్రచు
ములను ద్రిప్పుచు స్థితంబుల నందములుగాఁగ భూవిలాసముల నిరపులగులుకు
నడుములు గదల స్తనంబులు వైఁటలోఁ జలియించుచుండ వస్త్రములతుదలు

ఆ. చెదరుచుండ గండోసీమలఁ గుండల, కాంతు లొలయ వదనకంజములను
స్వేదబిందురాజిఁచెలగఁ గ్రమ్ముడులను, సడలకుండఁ గట్టి శ సరభసమున. ౮

క. మొలనూళ్లు వదలకుండఁగ, విలాసమొప్పుక బిగించి శ వెన్నునిచరితం
బులఁ బాడుచు జలధరమండలమున విద్యుల్ల తాళినాఁ జిత్రముగన్. ౯ 1881

* “యంమశ్యేరన్నభిస్తావద్విమానశతసంకులం, దివోకసాం సాదరాణా మాత్మక్యాపహృతా
త్తనాం” అని మూలము.

- క. లీలామానుషవిగ్రహఁ, డై లలిఁ జెలువారు కృష్ణసంతరమున వా
రోలి వెలింగిరి; తరుణీ, జాలము లటు మోదమున నెసంగుచు మిగులన్. ౮
- క. నానావిధ రాగంబుల, చే నెంతయు గళములు విలసిల్లఁగ నాట్యం
బూని యొనరించుచు హరి, మానితతనుసంగతికై బ్రమద మొప్పారన్. ౮౫
- క. ఎలుఁగత్తి పాడి; రాపా,టలగంధుల నాదమే కడంగి జగమ్మున్
విలసిల్లి యావరించెను, గలకంఠి యొకర్తు కృష్ణకలనాదముతోన్. ౯ 1834
- క. తనగళనాదము తోడయి, కనబడఁగాఁ బాడఁదొడఁగి కంజాక్షుండు మే
లని పలుమలు పొగడఁగ నా,తనిస్వరములతోడఁ గలియఁదలచునీరితీన్. ౯౫
- తే. పడ్డమాదిగఁ గల్గిన క స్వరవిభేద
ములను ధ్రువతాళసంయోగమునను జక్కఁ
బాడె నాపాట కెంతయుఁ క బ్రమద మొదవ
గారవించె శ్రీకృష్ణఁ డౌరార! యనుచు. ౧౦ 1836
- చ. సురుచిరగాత్రి యొక్కొతుక క సొంపుగ రాసవిహారమగ్నయై
కరము పరిశ్రమంబుగని క కంకణముల్ చలియింపఁ గ్రొమ్ముడికై
ఔరసినమల్లి కాకుసుమబృందము వీడఁగ బార్శ్వమందు ను
న్నరమణు మూపురంబువయి క నై జకరం బమరించి నిల్చెఁ దాన్. ౧౧ 1837
- చ. కలువలవాసనల్ మిగుల క గండపుఁబూతలఁ జెల్వమించు దో
ర్జలజముఁ గృష్ణఁ డొక్కవ్రజసారసనేత్ర భుజంబుఁ జేర్పఁగా
నెలమిని మూరుకొంచు నలఁయింతి శరీరము హృష్టరోమమై
వెలయఁగ ముద్దుపెట్టుకొనె క వెన్నుండు తన్ను బహూకరింపఁగన్ ౧౨ 1838
- చ. అతివయొకర్తు నర్తనమునందుఁ జలించెడుకుండలంబులకై
బ్రతి యరయంగలేని ఛవిపర్వఁగ గండయుగంబు వింతయా
కృతి గనఁ గృష్ణగండమున క నెంతయు నేర్పునఁ జేర్చె దాన స
మృతి విడియం బొసంగి బహుమానముఁ జూపెను నందబాలుడున్. ౧3 1839
- ఆ. రమణియోర్తు నూపురములు కాంచీదామ
కింకిణులు ధ్వనింపఁ క బొంకముగను
నాడి పాడి యలసి క యటనున్న శుభహరి
హస్తపంకజ మెద క నదుముకొనియె. ౧౪ 1890
- సీ. తక్కినగోపికల్ క మిక్కిలిప్రీతుడై సిరి కొక్కతికై మనోహరుండు నగుచు
నచ్యుతుండయితగు క నాహరి గాంతునిగఁ బడసి తత్కృతకరసరోభ
వాలికితగ్రీవలయి కృష్ణాధరితముల్ పాడుచు నర్తనవరత మిగుల
విహరించి; రత్నకీ క వెలదిమిన్నలు కర్ణములయందుఁ జెలువంబు క గులుకనునిచి

కొనిన యుత్పలములు శ కుటిలాలకవిలాస మమరుకపోలముల్ శ చెమటబిందు
వులును మోములకు నుశ్చవ్వలతరశ్రీలగూర్పంగఁ గంకణసూపురములు సూక్ష్మ
కింకిణీజాలమ్ముఁ శ బొంకముగా ధ్వనుల్ గలిగించుచుక వాద్యసములయి చెలఁగ
ఝంకారములునేయు శ షట్పదములు గాయకులుగాఁగ రాసగోష్ఠులను గేశ

తే. పాశములనుండి మృదులపుష్పస్రజములు
జాటుచుండంగ భగవంతు శ సారసాక్షుఁ
గలిసి నృత్యంబు చేసి రిక్కరణి శ్రీని
కేతనుఁడు భగవంతుఁ డాకృష్టఁ డపుడు. ౧౬

1891

చ. వనితలఁ గౌఁగిలింతలను శ బాహులతాగ్రహణంబులక మనో
జ్ఞనయనవీక్షణంబులను శ సాధువిలాసములక బ్రమోదనం
జనకములైన హాసములఁ శ జక్కంగఁ దేల్పుచు నర్బకుం డొగిం
దనప్రతిబింబముం గనుచుఁ శ డా విహరించుగతిం జెలంగుచున్. ౧౭

1892

తే. కరముహర్షిం చె స్వీయాత్మికలగు టరసి, భామినులు కృష్ణునంగ సంస్పర్శములను
బరవశములయి యింద్రియోత్కరము లొప్పు, బ్రమదవారినిధిం దేలి శరమల

చ. పరవశలౌట మాల్యములు శ భాసురరత్న కలాపముల్ మనో [గతుల.
హరతరనృత్యహేతువున శ నల్లన జాటుచునున్నఁ జక్కజే
యరతిని బూనరైరి కుచు శ లొయ్యన వీడఁగ నీవిబంధముల్
గురుకుచపట్టికల్ మృదుదుఃఖాలములుక సడలంగ నత్తఱిన్. ౧౮

1894

క. వానిం జక్కంబటుపం, బూనరు వా రించుకేని శ బుద్ధులు హరియం
దే నిల్చియుండుటక మఱి, శ్రీనిలయునిలీలలఁ గని శ చెందినవేడ్కన్. ౧౯

*క. సురవ ర్తమునఁ జెలంగు ఖచరకాంతలు మోహపరవశతఁ గాంచిరి ని
ర్భరవాంఛ లార్తి గూర్పంగ, సరసిజరిపుఁ డితరభేటసంయుక్తుం డై. ౧౯ 1896

తే. విస్మితుండయ్యె; నత్తఱి శ విష్ణుమూర్తి, గోపికలసంఖ్య యెంతో స్వరూపమంత
సంఖ్య నమరంగజేసి స్వశక్తి వెలయఁ, గడు విలాసముమీఱ నికృమగు నట్లు.

తే. వారితోడ నాత్మారాముఁ శ డై రమేశుఁడై యచింత్యవిభూతియు శ నై తనరియు
విహరణమునల్పె; నత్తఱి శ వెలఁదు లెల్ల, రతివిహరమ్మనం బరిశ్రాంత లగుట.

క. కనుఁగొని శ్రీకృష్ణం డా, వనితల నెమ్మోములను స్వభావముగఁ గృపా
వనరాశిగాన సుఖమునె, గనజనెడు నాత్మహస్తకంజమునఁ దగన్. ౨౦ 1899

క. శ్రమజనిత ఘర్షకణములు, తమంతనే మార్పునొందఁ శ దగువిధముననే
నిమురుచుఁ దనహృదయమునం, దమరినప్రేమమును జూపె శ నాగోపికలున్.

నీ. పరమేశ్వరుని చారుశకరహస్పర్శనముల వెల్లివిరియు ప్రమోద మొప్పు

* “కామార్థితాశ్చ శాంకశ్చ నగణోవిస్తితోఽభివత్” అని మూలము.

గనకకుండలలో చు శ్రీ లనుపమానాలకద్యుతిసంపదలు పర్వ శ్రీ నుతికిదగిన
గండభాగముల ప్రశాశంబునక సుధాయితహాసనంయుత శ్రీ దృగ్వితతిని
హరికి బ్రహ్మోదంబు శ్రీ నలవరంచుచు దదద్ధితములం బాడిరాతరుణుల
తే. యంగసంగమ సమ్మిర్దితాకృతీయయి, వారివక్షోజకుంకుమ శ్రీ సారరంజి
తమయియొప్పెడుపుష్పహాసరమును దగిలి, గండుతుమ్మెదపిండుర్పుంశకారములను.

1క. వరుసఁజేలంగఁగఁ జేయుచు, నరిగెను గంధర్వనాథు శ్రీ లట్టులు పరమే
శ్వరుఁడును గ్రీడాయాసముఁ, దరుణులతోఁ బాపుకొనఁగఁ శ్రీ దలఁచి జపమునన్.

2క. కరిణీసంఘముతోఁ జను, కరివరువలె జనులవాడుకలఁ గైకొనకే
యరిగెను జలములఁ దమిని వి,హరణము సలుపంగఁ దానె శ్రీ యఖిలం బయ్యున్.

— ౧౭ జలక్రీడలు. ౧౭ —

౪. సుందరమందగమనంబున గజేంద్రలీలల ననుకరించుచు నమ్మడుపునం బ్రవేశించి
యమ్మత్తకాశినులు మోదమానమానసలై యున్నత్తకరేణుకలచందంబునఁ బకపక
నవ్వుచుఁ బరిహాసము లొనరించుచుఁ బ్రేమోత్సాహిత్యలై తనపయిఁ జలంబులం
జల్లిన వెల్లివిరియుమోదంబున వారిపయిఁ దాను సలిలంబులం జల్లుచు, నంబ
రంబున విమానరాజంబులందుండి విబుధరాజులు పుష్పవృష్టిం గురియించి విను
తింపం బ్రమోదించుచు, నంతఁ జెంతనున్నయుపవనంబునం గలపూవులయు
ప్రాదంబునంగల కలువపూవులయుఁ బరిమళంబులు తమయందుఁ బర్వ గంధ
వహనామంబు సార్థకంబుగా నల్లనల్లన వీచు సమీరకిశోరంబులు తమపైఁ
బొలయ నానందించుచు, నాపూవుంబోడులును దేంట్లును బిండుగాఁ జేరిరాఁగ
గంధగజేంద్రంబు కరేణువిసరంబుతోఁ జరించుచందంబున నాశ్రీకృష్ణుం డందుఁ
జరించుచుండె నంత. ౨౫

1904

5. సూన్యతసంకల్పుం డగు, శ్రీనిలయుండు స్వానురక్తిఁ శ్రీ జెందిన స్త్రీసం
తానము తన్నుం గొల్వంగ, నెలమిఁ దదీయసాధుశకాలజ సుఖముల్. ౨౫౪

3ఆ. కావ్యవర్ణితములూగఁ దగురసములు, గలిగి వెలయు తన్నిశలను వారిఁ
గలిసి తిరిగియును విగతరతిరసుండయి, నిర్జితేంద్రియుండయి శ్రీ నెగడుచుండె.

క. అని శుకయోగి వచించిన, వినిన పరిక్షిత్తు మిగులవేడుకఁ బ్రశ్నిం
చెను యోగివర్య! ధర్మంబును నిల్ప నధర్మము నిలఁ శ్రీ బూన్కి నడంపన్. ౨౬౪
క. తనయంశముతో మేదిని, జనియించినవాడుగాదె శ్రీ జగదీశుం డ

1 “గంధర్వపాశిభిరనుద్రుతఆవిశద్వాః” అని మూలము. “గంధర్వపాగంధర్వపతయశ్చవ”
అని వ్యాఖ్య. 2 “ఇభిరాడివభిన్న సేతుః” అని మూలము. “స్వయంచాతిక్రాంతలోక వేదమర్యాదః”
అని వ్యాఖ్య. 3 “అత్తస్యవరుద్ధసౌరతః” అని మూలము. “అత్తస్యేవావరుద్ధసౌరతశ్చరమథాతునతు
ఫ్ఫలితో యస్యేలికామజయోక్షిః” అని వ్యాఖ్య.

- వ్వనజాతుడు ధర్మంబునకును దగుమర్యాద లెవియొక కోరిక వానిన్. ౨౭
- క. తానె యనుష్ఠించుచు నొగి, మానవులకుఁ దెల్పుచును సమస్తవిధములన్
వానిని గాపాడుచు న, జ్ఞానులఁ దూలించుచుండఁ శ జనుఁగాదె మునీ! ౨౮
- క. ధరణీవిబుధేంద్రా! యిపు, డరయఁగ ధర్మమునడంప శ ననువయి తగునా
చరణముగాదె యిదియుం, బరదారలనున్ స్పృశింపఁ శ బాల్బడు పెల్లన్. ౨౯
- ఆ. దాని నాచరించె శ దగునని యడియెట్లు, మంచి దనఁగఁ దగును శ మానివర్య!
యా ప్తకాముడయ్యు శ నతినిందితమగు కార్యము నొనర్చె నేమియాశయంబొ.
- తే. సుప్రతా! మాకుఁ గల్గినచొప్పుఁ దెలియ, నట్టియీశంశయంబు నిశయ్యదనునబొడ
వడఁగఁజేయుము నా విని శ యమృతహస్త, డతని సందేహమును బాప శ నాత్మ నెంచి.
- చ. విను మని యిట్లుపల్కెఁ బృథివీవర! యీశ్వరులైనవారి యం
దనయము సాహసంబు గననయ్యెడు ధర్మవిధిప్రకాండమున్
మనములఁ దోచినట్టు లనుమానములేక యొనర్చుచుండుటల్
గనఁబడు నట్టులయ్యును; నికామము తేజముగల్గి యుండుటన్. ౩౦ 1913
- క. అనలుం డెల్లపదార్థము, లను భక్షించియును నుజ్జ్వలంబగు తేజం
బునఁ గొఱత గాంచనట్టులె, ఘను లద్దానిన యఘుబుఁ శ గాంచరు సుష్మా! 3౧
- సీ. ఈశ్వరుల్ చేసిరే శ యే మొనర్చిన నేమి యంచు ననీశ్వరుఁ శ డై సతంబు
శాస్త్రవశ్యుడు నగుజనుఁ డొకప్పుడునైన నట్టికార్యముల శ నాత్మయందు
నైనఁ జేయఁగరాదు శ మానక చేసినఁ జెడిపోవుఁజుము శ మునుక్షీరవార్ధి
హాలాహలము పుట్టి శ నద్దాని నీశుండు భక్షించెనని లాఠిరవాడు తనిన
- తే. వెంటనే నశించుఁగాదె; యోవిమలచరిత!
- యట్లులైన సదాచార శ మనఁగ నెట్టి
దట్టిదానికిఁ బ్రామాణ్య శ మెట్టుగల్గు
ననుచు శంకింతువేమొకో శ వినుముశ్రద్ధ. 3౨ 1915
- క. జనవర! యీశ్వరు లగుచుం, దనరుచునే కర్తవ్యశ్రతం గనని ఘనుల్
మనములఁ దలంచి చెప్పు వ, చనములు సత్యంబులె యగు శ సతత మ్మననిన్. 3౩ 1916
- ఆ. వారివాక్కులకును శ వారియాచారమే
యది పొసంగియుండు; శ నదె ప్రమాణ;
మట్టిదానిఁ గొనఁగ శ నగుఁ గాని యన్నియా
చారములను గొనఁగఁ శ జన దెవరికి. 3౪ 1917
- క. మతిమంతుడయిన నీశవి, హితవాగనుకూల మగుచు శ నెనఁగెడునెదియా
హితచరితమునె గొనందగు, హితమగు నద్దానిచేత శ నెంతయు రాజా! 3౫
- క. ఏయది వారల వాక్కున, కే యవిరుద్ధంబుగాక శ యే చేయఁగ నొ

నాయాచారముఁ గొనఁ దగ,దోయవసీనాథ! యెట్టి శ యుద్యమమందున్. 33

సీ. *అధికతేజోవంతులై నిరహంకారు లగువారు విధిజేయునట్టికృతిని
నొక్కయర్థముగల్గి శ దొప్పనిరీతిగా నాచరింప ననర్థ శ మావహిల్ల
రమరమానవతిర్య శ గాధిభూతాళికి దా నియామకుడయి శ తనరుచున్న
జగదీశ్వరునకుఁ గుశలకర్తమున సుఖ మకుశలకర్తమునందు దుఃఖ

ఆ. మొదవు ననుచుఁజెప్పు శ టొప్పునే; యేదేవు
పాదకమలరజము శ భక్తిఁ గొలిచి
నిత్యతృప్తు లగుచునెగడి మునుల్ మోహ
మొగిని బాసి స్వేచ్ఛఁ శ దగుచునుందు. 3౪౫

1920

క. ఘనయోగమహిమమునఁ గ,ర్తనిచయబంధములఁ బాసి శ మహితసుఖంబుం
గనుదురుగాదే; మానవ,తను వాత్సవిలాసముననె శ తాల్చిన హరికిన్. 3౪౬

ఆ. కర్తబంధ మెట్లు శ గలుగు? నవాప్తకా
ముడగు హరికి బరులమోహనాంగు
లను గ్రహింపఁ జనునె శ యనుచుఁ బ్రశ్నించిత
వట్టిగోపికలకు శ నరసి చూడ. 3౪౭

1922

క. వారలపతులకు మఱియున్, ధారణి జూపట్టుభూతతతులకు నెల్లఁ
వారిజనేత్రుఁడు లోపల, నారూఢిగనుండి తా నియామకుఁ డగుచున్. 3౪౮

క. అలరెడు సర్వాధ్యక్షుం, డిల లీలార్థంబు దేహామెత్తెను గానం
గలుగదు మోహము తగుక్రీడలఁ దేలెడు సుచిత మది కడంకం గనినన్. 3౪౯

ఆ. హరి యవాప్తకాముఁ శ డంటివి; శ్రీ డాది
కమ్ము లతనికేల శ నిమ్మహి నని
యడఁగఁ దలతువేమొ శ యఖిలభూతానుగ్ర
హార్థమయియె మానవాకృతి గని. 3౫౦

1925

క. తదుచితములైన శ్రీడల, బొదలుచుఁ దా నుండు వానిఁబొందుగ విని స
మ్మదమున భక్తిని గాంతురు, సదమలమతు లట్టులొటఁ శ జన దఘ మనఁగన్.

సీ. స్ర జమున నుండెడువా రెల్ల నమ్మహాపురుషుని మాయాభిభూతు లగుచు
గోపాలకులు తమకువలయనేత్రలు కృష్ణపజ్జకు నేగి శ యెలమినుండు
ఔటుఁగక తమకడనే యుండినట్టులు భావించి రందున శ వారిజాతు
నం దవరాధంబు శ నావహింపఁగఁ జేయరైరి; బ్రాహ్మముహూర్త శ మంతరాఁగ

* “కిముతాఖిలనత్వానాం తిర్యజ్జర్జ్వనివౌకసాం, ఈశితశ్చేశికవ్యానాంకుశలాకుశలాన్నయః”

అని మూలము. దీనిసారమే యిందుఁగలదు.

- తే. వారి ననుమోదితలఁజేసి శ వాసుదేవుఁ
డరుగుఁ డని యాజ్ఞ చేయ నాశయమలరూపు
నందె యత్యధిక ప్రీతి శ యావహిల్లు
వారు గాన ననిచ్చు చేకూరియుంట. 3౮౫ 1927
- క. చని రాత్త గేహముల కా, వనజాక్షునియాజ్ఞ నెట్లా శ వ్రజనారీర
త్న నిచయముగూడి శ్రీహరి, యొనరించిన రాసకేళి శ నొప్పెడు శ్రద్ధన్. 3౯
- క. పురుషుం డెవ్వఁడు వినునో, యొరులకు వినిపించునో మహాద్యమమున న
క్కరణిని వర్ణించునో యాపురుషుఁడు వరభక్తిగలిగి శ పాలుచుం జుష్టి! 3౯౫
- ఆ. నిర్జితేంద్రియుడయి శ నిర్గతహృదయరో
గాజ్ఞతం జెలంగి శ హరివలె సక
లసుఖములను బొంది శ లలిఁ గామములఁ బాయు
భూమిపాలజలధి శ పూర్ణచంద్ర! ౪౦ 1930

ము ప్ప ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

— సుదర్శనగంధర్వకావ్యమోక్షము. —

- ఉ. *అంతట నొక్కనాఁడు తుహినాద్రిసుతాధపు యాత్ర కేగఁగా
నెంతయుఁ గౌతుకంబొలయ శ నెద్దులఁబూన్చిన బండ్ల నెక్కి యా
చెంతను జూడఁగాఁ బడి ప్రసన్నమునై తగునంబికావసం
బంతటఁ జొచ్చి రావ్రజమునందు వసించెడు గోపకుల్ త్వరన్. ౧ 1931
- క. వనమున నందు సరస్వతి, యనఁబడునది యొప్పు మున్గి శ యందుఁ బశుపతి
ఘనులోకవిభుని నంబిక, ననుపమగంధాదికముల శ నర్పించి విధిన్. ౧౫ 1932
- క. పరమంబగు భక్తిని నీ, శ్వరు ప్రీతిం గోరి యది పోసంగఁగ ధేనూ
త్కరము హిరణ్య మమూల్యాం, బరముల దేనియల విప్రవర్యుల కెలమిన్. ౨౫
- తే. ఆదరంబున మధురతరరాన్నము నిడి
నందుఁ డాదిగఁ దగుగోపనాయకు లట
వ్రతమునన్ నియతిం దగ శ భక్తి నాఁటి
రేయి నీరానియే యుండిరి నదిచెంత. ౪ 1934
- చ. వనమున నంబికాఖ్యమున శ వర్ధిలు నొక్కభుజంగవర్య మం
దు నిదురఁ బోవు నందవిభుఁ శ దోయజనేత్రనితండ్రి నాఁకటన్
మనముకలంగ వచ్చి యనుమానములేకయె పట్టుకొంచు మ్రిం
గను జతనంబు పూనె; నహి శ కన్నన నాఁకట మ్రింగుచుండఁగన్. ౫ 1935

* “అనోభి రనదుద్యుక్తైః ప్రయయు ప్తేంబికావసమ్” అని మూలము.

- ఉ. చిత్తము తత్తటిల్ల వగరచేతఁ గుమారక ! కృష్ణ ! కృష్ణ ! న
న్నిత్తటిఁ బెద్దత్రాఁచు గ్రసీయిం చెడుఁజుమ్ము ప్రపన్ను నన్ను నీ
యుత్తలపాటు నొందనటు శ లొయ్యనఁజేయు మటంచుఁ గోపకుల్
తత్తటమందఁ గూయిడె నుదాత్తగళేష్వన మొప్పునట్లుగన్. ౬ 1936
- చ. త్వరపడి లేచి యావ్ర జనీవాసులు సర్పము మ్రింగుచుండ నా
తురపడు నందుఁ గాంచి వగరతోఁ గొఱపుల్ ధరియించి భూరిభీ
కరభుజగంబుఁ గొట్టి రిటుఁగాఢతరాహత మయ్యు నాగమా
తరుణమునందు నించుకయుఁ శ దత్తటమందక మ్రింగు చుండఁగన్. 24 1937
- చ. జనకునియార్తి దా నెఱిగి శ చయ్యన వచ్చి మురాంతకుండు దే
వనికరపూజ్యమానమయి శ భాసీలు కోమలపాదపంకజం
బున స్పృశియించె; నత్తటిని శ భూరిభుజంగమ మప్పరేశుపా
వనపదపంకజాత మటు శ వర్షమునుక స్పృశియింప వేగమే. ౫ 1938
- చ. తనదగు పూర్వదుష్కృతనితాంతఫలం బగుసర్పరూప మొ
య్యన విడనాడి దేవనికశరాఘ్నితమా తనపూర్వరూపముం
గనియె; హిరణ్యమాలికలఁ శ గ్రాలుచుఁ దేజము రూపమొంది న
ట్లనుపమమై కనంబడెడు శ నాకృతితోఁ దగి భక్తిమీఱఁగన్. ౯4 1939
- క. తనఘనచరణాబ్జంబులకును వందన మాచరించి శ కోరికఁ దనమ్రా
లను నిల్చియున్న పూరుషుఁ, గని యప్పురుషోత్తముండు శ కరుణం బలికెన్.
- ఉ. ఎవ్వఁడవీవు? తేజమున శ నిట్లు వెలింగెడు; సాధుదర్శనా!
యెవ్విధి నిట్టికుత్సితమయే యగురూపము గల్గె నిన్ను ము
న్నెవ్వఁడొ యిట్టినీచగతి శ నివ్వని బొందఁగఁజేసె జెప్పుమా
యవ్విధమెల్లఁ దేటపడ శ నంచు ముకుందుండు ప్రశ్న చేయఁగన్. ౧౧ 1941
- మ. విని యాసర్పతనుండు పల్కె వినుమా శ విద్యాధరుండఁ సుద
ర్శననామంబునఁ బిల్వఁగాఁబడుదు నే శ ద్రవ్యంబుఁ జక్కందనం
బును గల్గె రహిమించువాడ నగుదున్ శ భూతేశ! నే నొక్కనాఁ
డనుమోదంబున వోయమయానమున; నోయ్యారంబుగాఁ బోవుచున్. ౧౨ 1942
- చ. మనము దిశాలిఁ గాంచ నసమానముదంబును బొందియుండుటం
జనుచు సురూపసంపదకు శ సంతస మందుచు గర్వ మానుచున్
వనమునఁ గుత్సితాకృతు లావారితయోగయతాత్మలున్ దహా
ధనులు మహంగిరఃకులవశతంసులునైన మునీంద్రులన్ విభూ! ౧౨4 1943
- క. పరికించి బుద్ధిలేమిని, బరిహాసము చేసినాడఁ శ బాప మ్మదియే
సరసిజనేత్ర! వారలఁ, బురికొలిపెన్ దాన వారు శ భూరిక్రుధచేన్. ౧3

- క. ఉరగాకృతి దీనిని గని, ధర నుండు మటంచు బల్కి శతన్యానులు నా
యురుతరపాపఫలంబును, బరిపూర్తిం గాంచజేయఁ శ బాల్పడిరి హరి! ౧౩
- క. ఆకరుణాత్ములు నన్నపు, డీకరణి శపించు టరయ శ నెలమి న్నను నీ
శ్రీకలితపాదపద్మము, లీకాంతారమునఁ జూడసనే చెసిరిగా. ౧౩౪ 1946
- క. ఇదివారి యనుగ్రహమే, సదయా! యక్కారణమున శ సకలేశ్వరతఁ
బొడలెడు లోకగురున్ నిను, ముదమారఁగఁ గంటి దేవమునివరవినుతా! ౧౪
- క. చరణమ్మున స్పృశియించితె, పురుకిరుణా దాన నాయకహోత్కర మెల్లఁ
బరుగెత్తె నెచ్చటికొ భీకరశాపము వాసె నింతకుంటె ధరణిలోన్. ౧౪ 1948
- క. కలదె శుభంబన సంస్మృతి, జలనిధిక్ వెఱచి నీదుశరణముఁ గను వా
రలభీతి మాన్పు నిన్నో, జలజాతా! వేడువాడఁ శ జనఁగ ననుజ్ఞన్. ౧౪౫ 1949
- తే. విగతశాపుడనైతి నీవమలకరుణ!, నోమహాయోగిభూషణ! శ యోమహాత్మ!
యోమహాపురుషా! సజ్జనామయహర!, సర్వలోకేశ్వరా! మహేశ్వర! సురేశ!
క. నిను శరణు వేడితిని నేఁ, జనువాడఁక సెలవాసంగఁజను నచ్యుత! ని
న్నును గంటి బ్రహ్మశాపంబును బాయఁగఁ గంటిని ముదఁమును బొడఁగంటిన్.
- చ. అరయఁగ నిద్ది చిత్ర మగు శ నయ్య? పరాత్పర! నీదునామ మా
దరమున నుచ్చరించెడు నతం డొగి దన్నును శ్రోతలఁ ద్వరం
బరమపవిత్రతం గనెడుభంగి నొనర్చు నటన్న నింక నీ
చరణముసోఁక నల్పతరశాపవిముక్తిని గాంచు టబ్రమే. ౧౭ 1952
- క. అనివేడి నుదర్శనుఁ డా, వనజాక్షు ననుజ్ఞ నొంది శ వలగొని ప్రణతిం
బొసరించి దేవలోకంబునకుం జనె నందగోపభూషణి యంతన్. ౧౭౫ 1953
- క. ఆపద్విముక్తిఁ గాంచెను, గోపవరుల్ పరమపురుషకుంజరుఁ డగునా
శ్రీపతి యాత్మవిభూతికా, బ్రాపించిన మేలుగాంచి శ బహుభంగులగన్ ౧౮
- ఆ. విస్తయంబు నొంది శ వే నియమంబు సమాప్తి నొండజేసి శ మాననీయ
హరిచరిత్రముల మహాదృతి బాడుచు, మందఁ జేరఁజనిరి శ మరలి యంత. ౧౯

— శంఖమాడుని హరి వధించుట. —

- క. అతిచిత్రవిక్రములు శ్రీ, పతియును బలదేవుఁ డొకక్షుపకా వనసీమకా
జతనమ్మన విహరించిరి, శతపత్రక్షణల నడుమ శ సంతస మలరన్. ౨౦ 1956.
- సీ. సాధ్వలంకృతులయి శ చందనచర్పలఁ దగి పుష్పహారముల్ శ సొగసు మిగలు
వెంటెకాంతిని గూర్చ శ విమలాంబరంబుల ధరియించి సహజ ముగ్ధమున వెలయు
పడఁతులు తమవగు శ పౌరుషమ్ములఁ బాడ వింతసంతోషంబు శ వెలయ విహర
ణము సల్పి; రత్నరూపమునఁ జంద్రుండు నక్షత్రము లుదయింపఁ శ జారుమల్లి
తే. కాపరిమళమత్తభృంగములు ముసరఁ, గలువపూవుల తావుల శ వెలసి పిల్ల
వాయువులు వీచుచుండంగభవ్యరీతి, నలరు రాత్రిముఖంబు వాగరలుపొగడుచు.

- క. స్వరమండలమూర్ఖిత మొకపరిగాఁ గల్పింపఁగా నిబద్ధముగామిన్
ధర నెవరికే నశక్యం, బరయఁగ నట్టైన నానూహజు లద్దానిన్. ౨౪ 1958
- క. ఒకపర్యాయమె శాస్త్రీ, క్షికలితముగ సుందరముగ ఓ దివ్యులు మెచ్చన్
సకలప్రాణులకుం జి, త్రకర్ణసంతోషదముగఁ ఓ దత్తరమతు లై. ౨౩ 1959
- తే. ఒనరఁ గల్పించుచుం బాడి ఓ రువిదమిన్న, లామనోహరగీతము ఓ లాలకించి [డు
మూర్ఖమునుఁగుచుఁగట్టినపుట్టములును, జాటుచున్నను దెలియంగఁజాల కపు
- క. కురులగుమినుండి పుష్పము, లురులుచు నుండిన నెటుంగఁకుండిరి తనువుల్
వరమేశు లిట్లు స్వేచ్ఛగఁ, దిరుగుచు మత్తిల్లినట్లు ఓ దీపించుతమిన్. ౨౪౪ 1961
- క. వనమున విహరింపం గని, ధనదానుచరుండు మిగుల ఓ దర్శిద్ధతుఁ డం
చును గీర్తిగన్న కుమతీయుఁ, జనుదెంచెను శంఖచూడఁసంజ్ఞఁ డచటికిన్. ౨౪౫
- క. హరిబలదేవులు తమకుం, బరిపాలకులుగ నెసంగు ఓ వనితామణు లా
తురతం బొందుచుఁ గూయిడ, నిరువురు సోదరులు కనుచుఁనే యుండంగన్. ౨౬
- క. కొనిపోయె నుత్తరపు దిక్కునకున్ బలవంతముగను ఓ గోపాలవరుల్
వనితలు కృష్ణా! రామా!, యని బెబ్బులిబారిబడిన ఓ యాపులపోక్కిన్. ౨౬
- క. తముఁ బిల్చుచు వగచుచుఁ బో, వ మదుల్ కరుణాభిమున్నఁ ఓ బరువెత్తిరి; సా
లమహీరుహవరములు హ, స్తములం గనుపట్ట సాధ్వీసము పోవంగన్. ౨౭
- క. ఇక భయపడకుం డనివా, రికి నభయమొసంగుచున్ ధరిత్రియు నదరన్
సకపటుని గుహ్యకాధము, నొకపర్వన నెదిగిరి జవఃమొప్పం జనఁగన్. ౨౮
- చ. బలమునఁ బొల్చి సోదరులు ఓ పర్వనఁ గాలుండు మృత్యువున్ బలెన్
దలఁపడరాఁగఁ జూచి మదిఁ ఓ దద్దయు సాధ్వీస మావరింప నా
జలరుహనేత్రలన్ వదలి ఓ చక్రిని రామునిఁ గావుఁ డింక న
న్నెలమిని మాన్యులార! యనుననిట్టి యుపాయ మెటుంగఁ జాలకే. ౨౯ 1967
- చ. బ్రతుకునుగోరియే పరుగువారెను; వానిశిరోమణిన్ గొనన్
మతిఁ దలపోసి శ్రీహరి యశమానుషరూపుఁడు వాడుపోవు న
ట్లతిజవమొప్పు బర్విడె మహాత్ముఁడు రాముఁడు స్త్రీజనంబుగా
చుతమిని నిల్పె నందె; కడుశూరత నవ్వీభుఁ డాదురాత్మకున్. ౩౦ 1968
- మ. అవిదూరంబునఁ దారసిల్లి నిలుమా ఓ యం చుగ్రతం బక్తిము
ప్రివిఘాతంబున శంఖచూడుని మహాశీర్షంబు భంజించి స
చ్చవిరాజంతి సంగ్రహించె; నిటు యశస్వామిభృత్యున్ గతా
సువుఁగావించి తదియభాస్వరమహాశూరాచార్యున్ గ్రక్కునన్. ౩౧౪ 1969
- క. కైకొని బలదేవునకున్, శ్రీకాంతుఁ డొసంగెఁ బ్రీతిచే నిటు లియ్యన్
వే కాంచుచు నాపడతులు, శ్రీకృష్ణుని సద్గణంబుఁ ఓ జెలఁగుచుఁ బొగడన్. ౩౨

ము ప్ప ది యై ద వ య థ్యా య ము.

— శ్రీ హరి పగ లడవులకరుగ గోపికలుచింతించుట. —

- శా. కాంతారంబున మేయ గోవు లరుగం శ గా వానివెంట బవల్
కాంతుండౌ హరి పోవఁ జిత్తములు నిక్కం బాహరిం గూడిపోఁ
జింతల్ గ్రవ్వుగఁ గృష్ణలీల సదాచింతించుచుం బాడుచున్
బంతంబొప్పు బగళ్ల బుచ్చుచు నిటుల్ శ వా రొక్కటం గూడుచున్. ౧ 1971
- క. పలుకంగఁ జొచ్చి రాత్రిని, గలఁగుచు నొండొరులతోడఁ శ గాంతామణు లో
జలజాక్షులార! హరిదాఁపలిమూఁపురమువయి వింతపర్వెడురీతిన్. ౧౪ 1972
- సీ. సవ్యకపోలంబుఁ శ జక్కంగ నూఁది భ్రూలతికనాడించుచు శ నలిమనోజ్ఞ
ములగు నంగుళుల మురళిరంధ్ర మార్గంబులం దిడి దానిస్వీయాదరమున
నునిచి భూతావళి శ మనములు సొగియంగ నమ్ముకుందుం డూఁదునవసరముల;
వ్యోమయానములెక్కి శ పోవు నాదివిజాంగనలు సిద్ధులంగూడి శ వెలయుచుండి
తే. యును మురళిగానమాలించి శ మనములందు, విస్తయమునొంది మన్మథపీఠబాణ
నిహతి విభ్రాంతచిత్తలై శ నిర్భరమగు, సిద్ధు గదురుట నీవులు శ చెడఱియున్న.
- క. వలువలు జాఱిన మిగులం, గలంకనొందిరి; మనోజ్ఞ శకాయుని గృష్ణు
జలజాక్షువదలి యుండఁ, గలమే కన్ను లఫలంబుగద హరిఁ గనుటల్. 3 1974
- క. ఓయంగనలారా! విను, డీయద్భుత మొకఁడు కృష్ణు శ డీనందునుతుం
దాయడవి దారహారం, జేయనువున నుండునట్టులే నిర్మలమై. 3౪ 1975
- క. తనరారుహాసమున నుర,మున మెఱుఘండీగవోలె శ బొల్పెడు సిరితోఁ
గనులకుఁబండువు చేయుచు, దనువీడిమహా ర్థిగుందు శ తరుణుల మనలన్. ౪
- క. అరయక యార్తింగూర్పుచు, మురళి వాయింతుతరుణమున వ్రజమందుం
బరఁగెడు గోవుపభంబు లి,తరమృగములు చిత్తములను శ దద్ధ్వని లాగన్. ౪౪
- ఆ. దూరముననె నిట్ట శ తోడునియట్లుండి, మున్నె కొఱికి నమలుచున్న గఱికి
పఱక లల్లెయుండఁ శ బండ్ల గదల్పక, చెవులనల్లె నిక్కఱజేసి వేడ్క. ౫ 1978
- క. నిదురించినయట్టులు సొం,పొదవఁగ లిఖించినట్టియురుచిత్రము నా
గదలక మెదలక నిలిచెడు, నదె చూడుండు దీనికంటె శ నద్భుత మున్నే ?. ౫
- చ. చెలియ! మయూరబర్హములె శ చెల్వము గుల్కెడుపూలగుత్తులై
వెలయఁగ థాతువారమె పవిత్రపలాశములై చెలంగ ను
జ్వలతరమల్ల వేష మన శ భాసిలి యబ్బులదేవుఁగూడి గొ
ల్లు తను వెంబడింపఁగ విలాసముమీఱ ముకుందుఁ డెచ్చటన్. ౬ 1980
- క. తానుండి యాల బిల్పునొ, మానితవేణుస్వనం బహునుష మగుచున్
జానుగ నొప్పుఁగ నపుడా, స్వానము నాలించి వేగ శ కైవలిను లొగిన్. ౬౪

తే. ధర నచేతనములుగాఁగఁ ॥ దనరియుండి
యును బలాగ్రజాపదకంజ ॥ యుగమునుండి
పవనుఁ డల్లనఁ గొనితెచ్చుపావనరజ
మును జెలీ! మన మెవ్విధముననుకృతము. 2

1982

క. ఒనరింపని కారణమున, ఘనభంగభుజాళిఁ జాఁపి ॥ కదలుచుఁ బ్రేమం
బునఁ బ్రవహించుగతుల్ చెడఁ, గనుపట్టెడునట్టె నిలిచి ॥ కనుఁగొనరాదే? 2

క. పనితారత్నములారా!, యనుచరులగు గోపవర్ష్య ॥ లమరులు తనదా
ఘనవిక్రమము నుతించుచు, దనివిసనకయుండ నందఃతనయుం డెలమిన్. 24

సీ. ఆదిపూరుషువలె ॥ నాకమలాదేవి తన్నెడఁబాయక ॥ వన్నెగులుకు
చుండఁగా వనసీమ ॥ నొయ్యారమునఁ జరియించుచు భూరిభూభృత్యములఁ
గ్రుమ్మరుచున్నట్టి ॥ గోవుల మురళిచే బిలువంగ భక్తజనులు స్వకీయ [నర్మ.
హృదయాంతరములందు ॥ నెనుగు ధ్యానంబున ధరియించుచు బూజఁ ॥ దమి నొ

తే. గల్పితములగు పూలతోఁ ॥ గమ్రఫలని
కాయములతోడ గురునమస్కారయుతిని
వినతులయి పులకీతములౌ ॥ తనువు లలర
హర్ష బాష్పముల వదలు ॥ నవ్విధమున. ౮4

1985

చ. వనమునఁగల్గు తీఁగలును ॥ వాని సమాదృతిఁగూడి యున్న పా
వనతరువుల్ స్వకీయమగు ॥ భవ్యహృదంతరసీమలందు నా
వనరుహనేత్రుఁ డున్నగతి ॥ వారక తెల్పుచునున్నయట్లు పు
ష్పనికరసత్ఫలాళిఁ దగి ॥ భారమునం దమకొమ్మ లెంతయున్. ౯

1986

తే. క్రిందికి వ్రాల నతిశయ ॥ ప్రీతిచేత
మొగ్గ లనువ్యాజమునఁ జాలఁ ॥ బులక లొలయఁ
బుష్పరసధారలఁదడుపుచుఁ జెలంగు
భూమినదె కంటిరే? చిత్రము గద యిద్ది. ౯

1987

చ. సరసిజనేత్రలార! రుచిసాంద్రము నవ్వనమాలఁదాల్చి త
త్పరిమళసంయుతిం దులసి ॥ భాసీలఁ దన్తకరందపానని
ర్భరమదమత్తతఁ భ్రమరవారము ఝంకృతు లొప్పు బాడ సా
దరమున దానినిఁ వినుచు ॥ దా మురవైరి యెసంగువేడుకన్. ౧౦

1988

చ. మనమున దానిమెచ్చుచు నసమానుషరూపము గల్గువారిలోఁ
దనదగురూపమే తొలుతఁ ॥ దప్పక లెక్కగొనంగ నై తగఁ
ఘనమురళి మనోహరము ॥ గా వదనంబునఁ జేర్చి పాడఁ బూ
నినతటి సారసంబులు వినిర్మలచి త్రములై న హంసలున్. ౧౦4

1989

- చ. కొలకులనుండి యింపులనుగూర్చెడు నామృదుగీత మట్లే యా
త్తల నవలీల మ్రుచ్చిలగఁగఁ దత్పరతం జనుదెంచి సంయతం
బులుగ స్వచిత్తముల్ వెలయఁగఁ బూనికఁ గన్నులు మూసి యట్టులే
నిలిచి యశోదనందనుని శ్రీ సీరజనేత్రుని గొల్పియుండెడున్. ౧౧ 1990
- సీ. బలయుతుండయి హరి శ్రీ వ్రజయువతీతిలకంబులారా! భూరి శ్రీ కాననములఁ
దిరుగుచు వనసుమరవిరచితహారముల్ ధరియించి కర్ణావతంసములను
వెలయుచు గిరిసానుశ్రవలఁ జేరి సప్తద మలరంగా వేణుధ్వజుల జగంబు
లకు సంతసమ్ము గల్గఁగఁ జేయుచుండంగ నంబరంబునఁ బోవునట్టి మేఘు
- ఆ. మల్ల స్వనము వినుచు శ్రీ నవ్వుహాత్తుని మీఱి
చనఁగనోడి నిలిచి శ్రీ తనదుతనువు
నాతపత్రమువలె శ్రీ నతనికి నమరించి
యనుగుణముగ నులుముచును ముదమున. ౧౨ 1991
- చ. తనురుచి నాశ్రితాపహృతిఁ శ్రీ దద్దయు నుద్దిగ నొప్పు వాసుదే
వునివయఁ బుష్పఃస్పర్శ మును శ్రీ బొంకముగాఁ గురియించెడుం గదే;
వినుము యశోద! నీసుతుఁడు శ్రీ వింతగ గోపకయుక్తిఁ గ్రీడలం
దనిసెడు నేర్పుకాఁ డగుఁగదా! యల కృష్ణుఁడు సంతసంబునన్. ౧౩ 1992
- తే. అధరబింబంబునఁ వేణువత్పై చేర్చి
తానె కల్పించినట్టి యశ్రుత్తమములై న
స్వరవిశేషంబులం బెక్కుశబదములుగఁ
బూని వాయించు నవసరంబునను వేడ్క. ౧౪ 1993
- చ. హరిహయశంకరుల్ విధియు శ్రీ నాదిగఁగల్గు సురేంద్రు లాధ్వనిఁ
గరము వినంగఁ గంఠములు శ్రీ గ్రక్కునవాల్చి మనంబులఁ గడుఁ
స్థిరతను గాంచఁజేసి విని శ్రీ ధీరులు నయ్యుఁ దదీయభేదముల్
వరుసఁ గనంగలేక తడఁపబాటును బొందుదు రెమిచిత్రమో? ౧౫ 1994
- క. ధేనువుల ఖురజ్జోభం, బూనక యుండంగ గోకులలోర్వికి ధ్వజముఁ
మానితవజ్రాంకుశబిస, సూనాదిక చిహ్నములను శ్రీ శోభిలి మఱియున్. ౧౬
- క. అనుపమములు నగు నిజపద, వనజదళంబులను గూర్చి శ్రీ బాధ యుడుపుచుఁ
వన గజరాజ సమగమనమున వేణువు నూడుచుకొ విశ్రమోహనలీలన్. ౧౭
- క. పరికింప మనోభవగురు, పరితాప మొసంగు నడకఁ శ్రీ బరమంబు మనో
హరమునగు వీక్షణంబుల, నరుదుగఁ గన్పడఁగ భూరుహము లటు మనమున్.
- ఆ. కదలకుండ మోహ శ్రీ మొదవుటఁ గ్రొమ్ముడి, వీడుటయును నీవిగూడ సడలు
టయును దెలియఁజాల శ్రీ మయితిమికద చెలు,లార! యిది విచిత్ర శ్రీ మారయంగ,

- సీ. గుఱుతుపడంగను శ గోవుల లెక్కింపఁగూర్చిన సన్మణిఁకూటభాసు [ల
ర మగుహారముఁదాల్చి శ మమత నాయాచోట్ల వానిలెక్కించుచుఁ శ బరిమళము
నలుగడలం జల్లుఁతులసిహారముఁ దాల్చి యనుఁగుమిత్రుని దగునంసముపయి
బాహువుఁ గదియించి శ పద్దాయతాతుండు వేణుగానమ్మును శ వేడ్కజేయు
తే. నవసరమ్మునఁ గృష్ణసాగరవనితలగు, హరిణు లావేణునాద మొయ్యన స్వచిత్త
ములను మ్రుచ్చిల గృహములఁ శ గలుగునాశ,లను వదలి గోపికలరీతి శ నధికభక్తి.
- క. సుగుణగణసాగరుం డై, తగు శ్రీహరి వెంటనంటి శ తత్పరమతిఁ జ
క్కఁగ నిల్చియుండి నవి స్వీయగతుల్ విడనాడి యిద్ది శ యద్భుతముకదా? ౧౯
- క. అనఘాత్తి కా! యశోదా!, వినవమ్మా కుండకుసుమరవిసరమ్మున విం
తనుగూర్చు హారమును దాల్చిన వేషము చూడ నతివిశిత్రము తోఁచన్.
- క. తనమిత్రులకుఁ బ్రహర్షంబును గూర్చుచు నందరాజపుత్రుఁడు గోగో
పనికాయము నేవింప యమునచెంత విహారమోదరమున నుండుతఱిన్. ౨౦
- క. మలయజ సంస్పర్శంబున, వెలసెడు నమ్మందపవనసీరుండు హాయిం
గలిగించుచు వీచెడు; సిద్ధులు గంధర్వాదులెల్లఁ శ దోరపుభక్తిన్. ౨౦౪ 2003
- క. పరిమళ సుమవర్షంబుల, గురునుతులఁ వాద్యములను శ గోమలగీతో.
త్యరముల వలగొని నేవిం,తురుగాదె? తదాత్మలగుచుఁ శ దోయజనాభున్. ౨౧
- సీ. గోవర్ధనమునెత్తి శ గోపాలకులకు గోవులకును హితమును శ గలుగఁజేసి
వచ్చెడు శ్రీకృష్ణు శ వర్తమునందు బ్రహ్మాదివృద్ధులు స్వకీయాంప్రికమల
ములకు నమస్కారములను జేయుచునుండ సాయంతనంబున శ సకలగోధ
నమునొక్కటిగఁ జేర్చి శ విమలవేణుధ్వని నొనరించుచును దనయనుచరు లొగి
తే. గీర్తి బాడుచునుండంగఁ శ గేవలప్రమదమునం గనుమాదృక్రమలములకును
సంతసము గల్గఁజేయఁగఁజాలి ధేను,ఖరరజోవృతహారుడై శ త్వరను గనుచు.
- క. మాకుం గలవాంఛితముల, వేకూర్పఁగఁ గోరి నందుభీరువుతనయుం
డొ కృష్ణశీతకిరణుండు, గోకులమున కేగుదెంచు శ గోపతిపాగడన్. ౨3 2006
- తే. కనకకుండలకాంతులు శ గ్రష్టియున్న
యట్టిచారుకపోలంబు శ లలరఁ బక్వ
బదరఫలపాండిమముగన్న శ వదన మొప్పు
సుంత మదయోగవిహ్వలాశ్రతులు చెలంగ. ౨3౪ 2007
- క. నెచ్చెలులకు మానము దగ,నిచ్చుచు వనమాలి పూర్ణమృగలక్ష్మిగతిఁ
హెచ్చుగఁ బ్రసన్నదర్శన,మిచ్చుచు ప్రజవాసితాప శ మెల్ల నడచుచున్. ౨౪
- క. ద్వీరదాధిపవిహరణ మటు, సుధుచిరగమనం బదెంతో శ సొంపుగులుక సుం
దరమూర్తి బలుడు ముచ్చట, నరుదెంచు దినోత్థతాప శ మడఁగించుతమిన్.

- క. సాయంసమయంబున మా, కేయడఁ గలుగంగరాని యెలమిఁ గలుగునం
చాయంగనల్లెను హరి, యాయాక్రీడలను భక్తి యధికంబగుటన్. ౨౫
- ఆ. ఇష్టమున్నయట్టులే పాడుచును మనో, జీవితములనెల్ల శ్రీవరుపయిఁ ద్రు.
జొనిపి తన్నయముగఁ శ గనబడ సకలంబు, బగలు క్రీడలొగిని సలుపుచుం

ము పు ది యా ట వ య థ్యా య ము.

— వృషభాసురసంహారము. —

- క. అరుదెంచె నొక్కనాఁ డా, హరియుండెడుమంద కొక్కయసురుఁడు కడుభీ
కరకాయుఁడు వృషభాకృతి, ధరియించియె మూఁపురం బుదాత్తముకాఁగన్.
- చ. ఖరఖరఘట్టనంబులను శ గ్రక్కదలఁ ధరఁ జేయుచుఁ గడుఁ
బిరుసుగ ఁకెవైచుచును శ బృథ్విని జీల్చుచుఁ గాళ్లతాపునఁ
నిరుపమవాల మొక్కగతి శ నిక్కఁగఁజేయుచు వాడులై మహా
త్తరములు నై నశృంగముల శ తాపులవస్త్రము లూడఁ జిమ్ముచున్. ౨ 2013
- *తే. అప్పుడప్పుడు సుంత రసవంత మూత్ర
మును బురిపంబు వదలుచు శ భూరిభీతి
కలుగునట్టులు తెప్పలు శ గదలకుండఁ
గాంచుచుఁ మంద కేతెంచె శ గడురయమున. ౨౪ 2014
- చ. దనుజునిఁజొక శ్రీత్రములదాపునఁ జేరిన నాలగర్భముల్
వనితలగర్భముల్ సమయ శ భంగముగాఁగను ప్రావపాతముల్
గను; మఱి వానిమూపురముఁ శ గాంచి మహీధరశృంగశంకచే
ఘనములు వ్రాలుచుండు నిటు శ గన్నడు నాదనుజాధముండు రాన్. ౪ 2015
- క. వానివిషాణాగ్రంబుల, గానం బడుతీక్ష్ణతఁగని శ కడు భీతిల్లం
బూనిరి గోవులు గోపిక, లాననములు పైకినెత్తి శ యకటా! యనుచున్. ౪౪
- క. గోవులు భీతిలి మందను, వే వడలి తమంతపాతె; శ విహ్వలమతులై
శ్రీవాసుదేవ! కృష్ణా!, గోవిందా! నీవె దిక్కుగుదు మా కెల్లన్. ౫ 2017
- క. అని యాహరి చెంతకు నా, వనితలు పూరుషులు పోవ శ భగవంతుం డా
ర్చినిబొందు గోకులమ్ము, గని పాఱకుఁ డనుచు వారిశకలత యుడుపుచున్. ౬
- మ. సురవైరిం గని యోరిమూఢ! కుమతిస్తోమోత్తమా! భీతిచే
బరుగుల్ వాతెడు వారితోడఁదగునే శ పంతుంబు దుష్టాత్ములై

* “కించిత్కించిచ్చకృష్ణంవక్” అని ఘాలము;

తాం-భాగ—30

ధరఁ బీడించెడు క్రూరభావములచేతం బొల్పు నీవంటియా

శరులం దాఁకి బలంబు దర్పమును నాశంబొందఁగాఁ జేయుదున్. ౮౫ 2016

*క. అనిపిలుచుచు వానికిఁ గ్రుధ, జనియింపఁగ మిగులఁ జేయఁజాలు తలములన్
ఘనఘజము లప్పఱించుచు, నని నేయఁగ మిత్రదనుజు శ నంసమునందున్. ౮

క. వ్యాళాంగమువలె నిడుపుగఁ, గ్రాలెడు తనహస్త మునిచి శ కడఁగి నిలిచె; గో
పాలుఁడు తనకుం గ్రోధం, బాలాగునఁ బుట్టఁజేయ శ నత్యుద్ధతుఁ డై. ౮౫

చ. ఖరముల వై నరాపిడుల శ ఊఁచి నగల్గుచు మింటనున్న యా
గురుతరమేఘమాలికలు శ క్రూరతవాలము నిక్కితోల స
త్వరముగఁ బాఱి పోవ హరిఁదార్కొనఁ బోయెను రాక్షసుండు భీ
కరతరశ్శృంగశ్రోటులు తగగన్ మును డీకొనునట్లు నిల్పుచున్. ౯ 2022

ఉ. కన్నులు రక్తపూరములు శ గ్రవ్వుఁగఁ జెప్పలువ్రాలకుండ నా
పన్నశరణ్యుఁ డోహరిని శ భద్రదు నెన్నక లోచనాగ్రదృ
ష్టి న్నైఱిఁ గృష్ణువైఁ బఱపి శ జిహ్మవిముక్తమహాశనిక్రియన్
గ్రన్నన మార్కొనెన్; గపటశకబ్ధితమానవరూపుఁ డత్తఱిన్. ౧౦ 2023

క. వానివిషాణంబులఁ గైఁ, బూనికమైఁ బట్టుకొని విభుత్వము తగఁగా
నేనుఁగు మఱియొక ద్విపమును, దా నెట్టెడుభంగితోఁడదర్పం బడఁగన్. ౧౦౫

క. పదునెనిమిదియడుగులు ముద, మొదవఁగ వెన్నకును ద్రోసేనుర్విబడఁగఁ స్తూ
రదనుజుఁడు పిఱిందికి ద, న్నదయత హరిత్రోయనప్పు శ డతివేగమునన్. ౧౧

నీ. మరలలేచి క్రుధన్ సమస్తాంగములు చెమర్పంగ నిట్టూర్పులు శ పర్వవాఱ
నొడలు తెలియకయే శ యుద్ధతిఁ జను దెంచె; భగవంతుఁ డావృషభంబు మరలఁ
జనుదేర శృంగములోఁసరగునఁ జేఁబూని కాలఁద్రొక్కుచు నేలఁగూలఁ ద్రోసి
యార్ద్రవస్త్రముఁ బిండునట్లుగఁ బీడించి శృంగమూడఁగఁ దీసి శ యెసఁగువేడ్క

తే. దాన నడఁచెను వాఁడును శ ధరణిఁ గూలె

రక్తధారలు వెడల మూత్రము పురీష

మట్టె వెడలంగ హస్తము శ లంఘులు త్వరఁ

దన్నుకొనుచును దిరిగెడు శ కన్నులొప్ప. ౧3౫

2026

క. మరణావస్థల నొందుచు, నరిగెన్ జమునింటి కట్టు శ లసురుఁడు చావన్
సురులు హరిన్ వినుతించిరి, విరులన్ గురియించుచున్ బ్రవిమలమనసులన్.

తే. వృషభతనుధారియౌ దానశవేంద్రుఁ జంపి
స్వజనసంస్తూయమానుఁ డై శ బ్రాతఁగూడి

* “తిలశబ్దేన కోపయన్”, నఖ్యురంసే భుజాభోగం” అని మూలము,

- గోపికానయనోత్సవం శ్రద్ధై పరాత్ప
రుడు ప్రవేశించె మందను శ్రద్ధా ముదమున. ౧౫ 2028
- క. ఋతుసురుఁ డిటు హరిచే, శిక్షింపం బడఁగ నతివిశిత్తక్రియఁ దై
యిక్షితి వెలసెడు నప్పద్మాక్షుని చరితంబు నెల్ల శ్రాత్మఁ డలఁచుచున్. ౧౫౪
- క. దేవర్షియైన నారదుఁ, డావిధమున్ గ్రూరమతికి శ్రాకంసునకున్
దా వినిపించెడు కోరిక, మై వసుధకు నేగుదెంచి శ్రాభూమిపతిన్. ౧౬
- చ. కనుఁగొని యిట్లుపల్కె; నలకన్య యశోదకుఁ బుట్టె దేవకీ
తనయుడు కృష్ణుడౌ బలుడు శ్రాధాణి నాయక రోహిణీసుతుం
డని తలపోయుమా! మది భయంబుతగ్గ వసుదేవుఁ డాత్మమి
త్తున కలనందభూపతికి శ్రారోహిణి సూనుని గృష్ణు నిచ్చెజ్జా. ౧౭ 2031
- ఉ. ఇల్లడఁగా నిడెన్ సుతుల శ్రానిర్వర, వారలచేతనే మహి
వల్లభ! నీవుపంపిన ప్రభావసమగ్రులు నేవకుల్ ధరన్
ద్రెళ్లగఁ జేయఁగాఁ బడిరి శ్రాధీరులు వారిపు డేపుమిఱి వ్రే
పల్లెయ నున్న వారెడఁపల్కులు నారదునోట వెల్వడన్. ౧౭౪ 2032
- మ. విని యాభోజవిభుండు స్వేంద్రియము లుద్వృత్తికై గలంగన్ రుషన్
గొనియెన్ దద్యసుదేవుఁ జంపుటకుగాఁ శ్రాగ్రాసాని; దేవర్షి యా
తని వారించెను భావికాలగతిచేతం బ్రేరితుండై; మృతిం
దనకుం గూర్తురు వాసుదేవులను దాతృర్యంబునం గంసుడున్. ౧౭౫ 2033
- తే. దేవకీవసుదేవుల శ్రాదృఢములైన, లోహపాశంబు లిడి చెఱులోన నునిచె;
నారదుడు చనినంత భూనాయకుండు, కేశదానవుఁడని బలకేశవులను. ౧౭౫
- క. గోకులమునఁ దగువారిని, బోకార్పమ యపుడె నీవుశపోయి యనుచు ను
ద్రేకించిన కోపంబున, నాకంసుడు పనిచి యంత శ్రాతురుడగుచున్. ౨౦ 2035
- సీ. చాణూర ముష్టిక శ్రాశలతోశలాదికప్రభృతుల మంత్రుల శ్రాబరమమాన
వంతుల మఱియు మావంతులఁ బిలిపించి పలికె నిట్లనుచు వాక్రౌఢిమమున;
వీరులై తగినచాణూరముష్టికులార! వినుడు నావచియించు శ్రావిధము; మీర
లానకదుందుభి శ్రాయాత్మజుల్ రామకృష్ణులు నందుమందను శ్రాజెలఁగుచున్న
- ఆ. వారలంట; మఱియు శ్రావారలిద్దఱు నాకు, మృత్యువనుచు దైవ శ్రామేర్పఱిచెను
వార లిష్టరంబుఁ శ్రాజేరరా మల్లయుద్ధంపులీలమై వశధింపవలయు. ౨౩ 2036
- క. మల్లాహవరంగంబున, నెల్లెడలన్ స్తంభవితతి శ్రానెత్తుగఁ దగి సుం
పల్లలితములగు మంచము, లుల్లసిలం జేయుఁ డందు శ్రానొప్పెడు స్వేచ్ఛన్. 2037
- క. పౌరులును జానపదులును, జేరి కనుంగొనఁగ వచ్చు శ్రాజిత్తములందుం

గోరిన గతి మల్లాహవ, మేరితిన్ సాగునొ యది యిదియేయనుచున్. ౨౪ 2038

*క. మ్రతిమంతుడ వోమావటి, హిత ముపదేశింతు నీకు య నెప్పుడు నత్తు
దత్తి దుండముకొన గండ, ద్వితయంబున మదజలంబు యెల్లివిరియగన్. ౧ 2039

తే. కువలయాపీడ మనుపేర యక్షిణి వెలయు, దాని రంగస్థలంబున యద్వారమందు
ముద్గరముతోండముననుండభూరిభయము, కలుగునట్లుగనిలుపుమాళికరివరమది

క. వసుదేవకుమారులు రాగ సత్త్వ ముప్పొంగుచుండఁ య గాఁ జంపఁ దగున్
వెసనని శాసించెను మఱియు సంశయమునొందు వానియుల్ల మెఱుంగుటన్. 3

ఆ. వానిసంశయంబు యవదలింపఁదలఁచి యందున్న వార లెల్ల యనొగి వినంగఁ
బలికె దుర్మతియగు యపార్థివవర్షండు, వినుడు సభ్యులార! యవితవాత్త. 34

క. వినఁదగు నయ్యది పదిలము, గను మదినిల్పంగఁ దగును యగాదనక మనం
బునఁ జర్చింపందగు నాకును బంధువులందు మిగులఁగోపము గల్గన్. ౪ 2043

క. చెలిమిని బోదోలంగఁ, గలకారణ మెఱుకపఱతుఁ యగంజేక్షణ శ్రీ
విలసితయు నొచు భాగ్యంబులనొప్పు మదీయజనని యపూజ్యచరితయా. ౫ 2044

సీ. ఒకనాఁడు హర్త్యంబునకుఁ జెలువంబుగా నమరించియున్న యుద్వానమందుఁ
దిరుగుచుండెను మందఁమరుదర్శకులు పీచుచుండంగ నాతోటనొప్పుచున్న
యట్టియశోకపూగవసీజంబులు వకుళపున్నాగముల్ యసకలభాగ్య చుండఁ
ముల నొప్పియుండఁ దేఱులు గుంపులుగఁ గూడి నలుదెసలఁ దమిఁజెలఁగు

తే. గోకిలంబులు చక్కఁగఁగూయుచుండె, వనమయూరాళి పింఛముల్ వఱల నాఁడు
చుండఁ గవులును స్వేచ్ఛలనొప్పుచుండె, జూడజూడంగవనమదిసాంపుగాంచె.

క. అదియు వసంతర్తువుగాఁ, ముద మొదవఁగఁ జేయుచుండె యభూరుహములు ప
చ్చదనంబునఁ దగి చూడంగఁదగియె యుండెను నితాంతకాంక్ష జననియున్.

చ. పతియె పరాత్పరుం డనుచు యభావమునందుఁ దలంచుచుండు సు
వ్రత యగుఁగాన నార్తవము యవాయఁగ స్నానముచేసి మేను ర
త్నతతుల నొప్పుభూషణయుతంబయి భాసీలనుండి నాథునిన్
మఱిని దలంచె గోర్కిదగ యమానని యిట్టితలంపు నొందగన్. ౫ 2047

క. వని నందొక గంధర్వుండు, జనులకుఁ గన్నడకయుండు యచాడ్పున ద్రమిడుం
డనువాడు తిరుగుచుండెను, వనితామణి నాదుతల్లి యవాంఛం గొనుటల్. ౯

క. తనమది నెఱింగె నాతఁడు, జనులహృదంతరములందు యజక్కఁదలఁచు వా
ని నెఱుంగఁజాలుఁ గావున, వనితాశయ మెఱిగి కామరూపాధితుఁ డగుచున్.

* “౨౫-వ శ్లోకమునుండి యధికపాఠమునకుఁ జెనుఁగని యెఱుంగఁదగు. నాగరపుస్తకమున
నీశ్లోకములు లేవు.

క. నాతండ్రి యుగ్రసేనుని, దౌతసువుం దాల్చి సుస్థితాలాపములున్
బ్రీతిని గూర్చెడుమాడ్కులు, నాతీరున నుండఁ జేరె నంతికుమునకున్. ౧౦
తే. వీడు గంధర్వుడే పతివేషధారి, యనుచు నెఱుంగక పతిగనె నయాత్మ నెంచి
వానిగూడియె విహరించెవనమునందుఁ గామ ముప్పొంగఁదెలియనిశాకరణమున.

క. అవ్వల నాజననియు వాఁ, డెవ్వఁడో యని నిశ్చయించి యంతని యనఁగాఁ
నెవ్వనికిం దోడని యా, నెవ్వగ పాలయ్యెఁ గలఁగె నేత్రము లపుడే. ౧౧

చ. మనసు గలంగ నిట్లనియె నమందమతీ! శత! నీ వెవండవో
పని యిది యార్యగర్హితము న పాపఫలప్రదముం బొనర్చి దు
ర్జనుడవె యైతివం చడిగెఁ జాల భుజాబలశాలి యాతఁ డి
ట్లనియెను మంచిమాటల మహాదృతి నూఱడిలంగఁ జేయుచున్. ౧౨ 2055

సీ. అబలామణి! నాదు నన్వయ మడిగితో? గంధర్వుల మగుఁ న గాన దేవ
తాసమానుల మనఁదగుదుము; కీర్తింప మును దేవతాధీశు ననుచరులము
మీవంటిమనుజ కామినులకు మేమన్న సులభులమే గాము ననుదతి! యేల
యందువో మానవు నలాధిజరావినాశాదుల కర్హులే నయగుదు; రమరు

ఆ. లట్లుకారు; కాన నంతర మధికమా, ననిన దాని కాగ్రహంబు పూని
నవయవములు గలఁగ ననియె నాతనితోడ, నిట్టి దుష్టకార్య మివాసనర్చి.

క. ఊరకయుండక మఱియును, నేరుపుమీఱంగ నన్ను నెవ్వ గనంగా
నోరి! చేయం జూచెద, వారా! నీతలపు నెట్టిదగునో యెఱుంగఁజూ! ౧౩

క. సుకృతంబునకుం బాపము, నకు సాక్షులుగాఁగ జీవనము భూమ్యగ్నుల్
ప్రకటానిల మశ్రంబును, వికర్తనాబ్జారిదిశలు నెలయుచు నుండున్. ౧౪ 2056

క. కాలము ధర్మము సంధ్యలు, నాలీలం గాంచుచుండు నన్నిటి వీనిక
దూలించి దురాత్ముడవై, బాలిశ! నన్నిట్లు తీవ్రపాపాన్నితగన్. ౧౫ 2057

క. ఒనరించితి; హస్తీ మదంబున నేమియుఁ దెలియకుండ నభూరివనమునం
గనుపట్టుపంకజాకర, మును గలచినరీతిఁ బాపమునఁ గలప్రీతిన్. ౧౬ 2058

క. మలిన మన నెఱుంగ కుండిన, కులకాంతను నన్ను మదిని నగోరికమీఱక
మలినాత్మగఁ జేసితివే, పలుగాఁ! త్రిదశవర్యపటలాధముఁడా! ౧౭ 2059

తే. ఇట్టి యపకారమును జేసి నెట్లు మరల
నూఱడించెద; వని పల్కు నచున్న సాధ్వీ
గాంచి ద్రుమిడుండు భీతిల్లి నకనలి శాప
మిచ్చునో యని శంకించి నెట్లులనియె. ౧౮ 2060

క. సారసనేత్రా! మానవ, నారిమణులందు దేవనాథుల కగువ్యా

- పారం బిది క్రమమే యగు, నారయ విబుధాంబుజాక్షులందు నరులకున్. ౨౦
- క. రతి లభియించిన గ్రమమే, గతి నౌ? నది న్యాయహితము య గాకుండుఁ జుమి!
శతప్తత్రుచిరగంధీ!, సుతుఁ డుద్భవమందు ముందు య సూన్యత మిదియా. ౨౧
- క. నావీర్యము వ్యర్థముగా, దేవిధమున నెంచిచూడ య నింతి! బుద్ధి
ప్రావీణ్యముగల్గి మహా, శ్రీవిలసితుఁ డగుచు సుతుఁడు య చెలఁగుం జుమ్మి. ౨౧౫
- తే. మఱి మహాత్మాహ్మయ్యుక్తుడౌ; య మాట నాది
యెత్తఱిని వ్యర్థమే కాదు య బిత్తఱి యన;
యశముగన్నట్టి నాయవ్వు య యతిశయక్ర
ధను వహించెను వ్రతభంగమునకు నాత్మ. ౨౨ 2064
- క. పాతివ్రత్యము దుర్లభ; మేతఱి నే నట్టిది యిట య నిట్లయ్యె నటం
చాతతతాపము గ్రమ్ముట, నీతి సదాచరణము లిడి య సీపు కుమతివై. ౨౨౫ 2065
- క. పెద్దలుపోయెడు పథమును, దద్దయు దిగనాడి యిట్లు య తప్పొనరిచి నా
యొద్దఁ బ్రగల్భము లాడెద, విద్దురితముచేతఁ గలుగునెదో తెలియుమా! ౨౩
- చ. తనయుఁడు వాఁడు సద్గుణము య తన్నెడఁబాయఁగఁ గ్రూరచిత్తుఁ డై
పనులను వేనిఁజేయఁ గడుఁబాపమువచ్చునో వానిఁ జేయుచున్
మునిసురభూసురోత్తమసమాహసమాదృతి గాంచలేక దు
ర్జనుఁ డగునంచు బల్కుచు రుషం దగియుండఁగఁ గాంచి యాతఁడున్. ౨౪
- తే. ఈపురంద్రి శపించు నంశచెన్ని పలికె;
వాఁడు నీబంధుజనులకు య వైరియగును
గామినీ! యంచు పలికి వేగమే కనుంగొ
నఁగఁ దరముగాక చనియె; జననియు నంత. ౨౫ 2068
- చ. కనఁబడకుండ వాఁడరుగఁ య గా యశమొందిన దౌట వార్తదా
ని నొరుల కించుకేఁ దెలియఁనేరనిరితిని దాచి యింటికిం
జనియెను; గర్భభారమున య శ్రాంతి వహించిన నాదుతల్లి నన్
గనియెను యుక్తకాలమున య గాధను దీనిని నాకు నాదృతిన్. ౨౬ 2069
- క. నారదముని భగవంతుఁడు, చేరంగఁ బిల్చి చక్కఁ య జెప్పెన్; నాఁడే
యారంభముగా బంధుల, వైరులఁగాఁ దలఁచుచుండువాడం జిందీ. ౨౭ 2070
- క. ఎవరెవరు బంధుసంతతిని విరోధిగ నన్ను సతమునెఱిఁ దలఁతురొ వా
రిని ద్వేషింతును వారును, నను ద్వేషించుటయు మీమనసులే యెఱుఁగున్.
- సీ. ఉగ్ర సేనుఁడు దురుద్యోగి; దేవకుఁడు దురాశయుం డగు; ధూర్జటఁడును జిందీ
వసుదేవుఁ డిట్టిండు య వారిబంధువు లగుదురు; గాన వీరలఁ య దొడరిచంప

దోషమబ్బదు నే సుతాడను గంధర్వన కుగ్రనేనునితనాయుడను గాను
కనుక నే వసుదేవతనయుల నిర్దుర వధియింపుఁ డని పల్కుఁ శ వాడఁ గతి

తే. తరముగా; బలవంతమా శ కరివరమున

బాలురను జంపఁజేసియే శ పరమునందు

యమునకుం బూజఁ గావించు; శ నవల వారి

జనకుఁ డాదిగఁగలవారు శ సమయఁగలరు. 3౧

2072

క. అరితనయులఁ జంపించెడు, తరుణంబున నుగ్రనేనశ్రాత్రీపతి య

క్కరణిక్ వసుదేవుండును, బరికింతురుగాక! నందశపార్థివుఁ డట్లే. 3౧ 2073

తే. దేవకుండును యాదవుల్ శ తీవ్రశక్తు

లైన గోపాలకులు వారి శ ననుసరించి

యుండు వారలు శోకాశ్రు శ లురుల నున్న

నయనములఁ గాంతుగాక! యాతనయుల మృతి. 3౨

2074

క. మనదేశములందుం గల, జనులను దత్తైస్వరభూరిసంగరమును జూ

డను బిలిపింపుఁడు వేగమ, యనిపల్కెను మఱియుఁ గంసుఁ శ డాహస్తిపకున్.]

*క. పరికించి మహామాత్రా!, కరివరమును ద్వారసీమఁ శ గదియించి వెనక్

బొరిపుచ్చు జేయుమా యా, యిరువుర వసుదేవసుతుల శ నెల్లరుఁజూడన్. ౨౫

క. రాఁగలచతుర్దశి ధను,ర్యాగము శాస్త్రోక్తిరీతి శ నారంభింపం

గాఁ గడు శుభములు గల్గును, సాగింపుఁడు దాని నట్లే శ సాధువు లలరన్. ౨౫౪

క. వరదుండగు రుద్రునకుఁ, నిరుపమునకు వివిధభూత శ నికరేశునకుం

బరితృప్తిగ మేధ్యపశూ,త్కరమును విశసంపుఁ డనుచుఁ శ గట్టడఁ జేసెన్. ౨౬

తే. అర్ధతంత్రజ్ఞుడైన భోజావనీశుఁ

డంత యదుపుంగవుండయి శ యమలచిత్తుఁ

డైన యక్రూరునిం బిల్చి శ యతనికరముఁ

దనకరంబునఁ గదియించి శ తగ వచించె. ౨౭

2079

క. దానపతీ! యక్రూరా!, మానస మాదృతి దగంగ శ మైత్రి నెఱుఁగఁ

బూనుము కార్యం బొక్కఁడు, నీనుండియె కాదగినది శ నేడు కలిగఁజూ!

ఆ. వృష్టికులజులైన శ వీరులయందును, భోజనృపులయందుఁ శ బోలఁ దలచ

నిన్ను మించు నట్టి నెయ్యుడు వేటొకఁడుండఁ బోడు నమ్ము శ మోమహాత్మ!

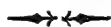
చ. తలఁచగ గొప్పకార్య మది శ తాఁ దనయంతన కల్గె; నాకు ని

మ్ముల సఫలంబు చేయఁదగు శ ప్రోడవు నీవని తోఁచెఁ గావునఁ

* ఇచ్చటనుండి గ్రంథభాగమని యెఱుంగందగు.

- జలరుహనాభు విష్ణు బలశాసనుఁ డెంతయు నాశ్రయించి స
త్ఫలమును బొందినట్లుగ నె ి భారతరంబగు కార్యసిద్ధికై. ౨౯ 2082
- క. నిను నాశ్రయించినాడను, బని యది యేమందువేమొ ి వసుదేవునుతుల్
కనబడుదురు నందవ్రజమున వారలఁ దోడితేరఁ ి బొమ్మచ్చటికిన్. ౨౯౪
- చ. అరదము దీనినెక్కి చని ి యానకదుందుభిపుత్రయుగ్మ మి
యరదము నెక్కఁజేసి ప్రియమూరఁగఁ దోడ్కొని రమ్మ; పొమ్ము స
త్వరముగ; విష్ణుసంశ్రయులు ి దానవవైరులు నైనదేవతల్
ధరణిని బుట్ట వేడిరఁట ి దానవవైరి జనించె నట్టులే. 3౦౪ 2084
- క. ఇరువురు వారలు మృత్యువు, లరయఁగ నాకగుదు రనుచు ి నార్యా! మునుచే
సిరి నిశ్చయం బటంచుకొ, సురముని తెల్పంగ వింటి ి సురలపలుకులన్. 3౧
- క. పరికింప నెంచినాడను, త్వరగాఁ జని నందగోపశతతొ నాయి
ర్వరఁ దోడితెమ్ము కాన్కల, ధరణీశున కిడఁగఁ దగువిధంబున వారల్. 3౧
- క. కొనివత్తురు; వారలతోఁడను దేవకొడుకు లిచ్చటం జేరం గా
లునిబోలుకుంజరముచేతను జంపింతును నితాంతదర్పం బలరన్. 3౧౪ 2087
- క. ఒకవేళ దానిఁ దప్పించుకొనిరిపో యశనులట్లు ి శోభిల్లుచు నె
ట్టికడల నపజయ మొందని, ప్రకటపరాక్రములు మల్లరాజు లలరుటన్. 3౨
- క. వారలచేఁ జంపించెద, వారిర్వురు మృతినిబొంద ి వసుదేవాదుల్
ఘోరార్థిం గాంతురు; మఱి, వారిం దద్భంధువులను ి బట్టి వధింతున్. 3౨౪
- తే. భోజులను వృష్ణిదాశార్హముఖుల మఱియు
వృద్ధుడయ్యును రాజ్యంబు ి నేలఁగోరు
చున్నయట్టి నాజనకు నాఁయుగ్రసేను
నతనిసహజన్మ దేవకు ి నితరరిపుల. 3౩౪ 2090
- క. పరిమార్చెద నోసఖుఁడా!, తరువాతకొ గంటకరహిత యగుం జుమ్మి!
ధరణి యిది జరాసంధుఁడు, గురువగు; ద్వివిదుండు సఖుఁ డగుకొ మిగులంగన్.
- సీ. నరకుండు బాణశంబరులు న్నాయం దెపున్నేహంబు నెంతోయుంచిన మహాను
భావులు నగుదురు; ి వారలఁగూడి నే నమరులయెడఁ గడునాదరంబు
గలిగిన రాజుల ి ఖండించి యీర్ష్యామి ననుభవించెద మోదఃఫలరుచుండ;
నీవిధమెల్ల నీవెఱిగి బాలకులగు రామకృష్ణులఁ గొనిరిమ్ము; మిమ్ముఁ
- తే. జంపుదు రటంచుఁ జెప్పక ి చాపయాగ
మును గనుంగొన యదుపురమునఁ జెలంగు
సంపదలఁ జూడఁ దగునని ి చక్కఁ దెలిపి
తోడితెమ్మని పల్కు నశక్తూరుఁ డపుడు. 3౩౭ 2092

- చ. మనుజువరేణ్య! స్వీయమృతిమార్జన మొప్పుగఁ జేయుపొంటెని
చ్చును దలపోయు టీయది ప్రశస్తమనం దగియున్న దైనను
జను లొనరించుయత్నములఁ శ జక్క ఫలింపఁగఁజేయు దైవమే
యనఁదగు సిద్ధసిద్ధుల నహంకృతిమాని సమత్వ మొందుచున్. 3౮ 2093
- చ. జతసము చేయఁగావలయు శ ధ్యోస్థలిపై మనుజుండు నెమ్మది
జతపడుకోర్కి యెవ్విధిని శ సాగక దైవముచేత నిష్ఫలం
బతిశయకష్టదంబు నగునట్లుగఁ జేయఁబడంగ మాన కా
వితమునఁ బెంచుచుండు నిది శ వింతగదా తలపోసి చూచినన్. 3౯ 2094
- క. తనయత్న ము ఫలియించిన, మనమున హర్షించు వేటు శ మార్గంబైనం
గని శోకించును; నే నో, జనవర! నీశాసనంబుఁ శ జక్క నొనరుతున్. 3౯ 2095
- చ. అని పలుకంగఁ గంసుఁ డతిహర్షము నొందుచు నాతనికా జనం
గను సెలవిచ్చి తక్కుగలకార్యధరంధరు లైనమంత్రులం
జనుడని పంపి యంతిపురి శ చక్కటి కేగెను రాజశాసనం
బును గొని వారలెల్లరును శ బోయిరి స్వస్వనిశాంతముల్ గనన్. ౪౦ 2096

ము ప్పది యే డ వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి కేదానవు పదించుట.

- ఉ. కంసమహీధవుండు మురఃఘస్థురఁ జంపఁగఁ బంపియున్న యా
మాంసలకాయుఁ డాయసుర శ మత్తుండు కేశి యనంగ ఖ్యాతుఁడై
హింస యొనర్చుకార్యమున శ నెంతయు నాదృతి పూని ఘోటకో
త్తం సునంగఁ బొల్చి ఖురదారుణఘట్టన ముర్వి నేఁచగన్. ౪ 2097
- చ. మెడపయి బొల్చువెండ్రుకలు శ మింటఁ జరించెడు మేఘపంక్తులకా
బడలువడంగఁజేయ నటఁ శ బర్వెడునట్టి విమానసంతతికా
విడివడఁజేయ నొక్కమొగి శ వేగమ నిక్కఁగ భూరిహేషలకా
బుడమి గలట్టిప్రాణుల సమాహము భీతిలి పాఱఁజేయుచున్. ౫ 2098
- *[చ. కనులు విశాలముల్, మొగము శ గన్నడువృక్షబిలంబునాఁ గనుం
గొన వికటంబుగా, గళము శ గొప్పది నీలమహంబుదంబు నాఁ
దనువు చెలంగు నాశయము శ దారుణమైతగుఁ గంసవాంఛితం
బును నెఱవేర్చు పూన్కియును శ బోలఁగఁ గల్గినకేశి యేగఁ దాన్.] 2099
- చ. గురుతరహేషలకా బెలుచ శ గోకులమెల్లను భీతిలంగ ని
ర్భరగతిఁ జేయఁచుకా మఱియు శ వాలజలోమవిచాలనంబులకా

* అధికపాఠశ్లోకమున కిది తెలుగు.

తాం-భాగ—31

బరిచలతాంబుదంబుగ నభంబు గనంబడఁజేయుచున్ మహా
మురదనుజాంతకున్ సమరభూమికిఁ బిల్వగ నట్టై రోయుచున్. ౨ 2100

చ. తనదుపరాక్రమంబు విడితంబుగఁ జేయఁ దలంచి యున్న కే
శిని భగవంతుడైన సరసీరుహనేత్రుఁడు కాంచి గోకులం
బునఁ దగువారికెల్లరకుఁ శ బోటుమగం డనఁ దానెయూటఁ బి
ల్వైను మృగరాజనాదమునఁ శ జివ్వకు రమ్మని సంతసంబునన్. ౨ 2101

మ. దనుజేంద్రుండును సింహనాదము నితాంతస్ఫూర్తి గావించి త
న్ననిలో మార్కొన వచ్చువానిని మహాహర్షోద్ధతిం బొల్పువా
నిని గృష్ణుం గని యాస్వగహ్వరముచే శ నిగిజ వడిక్ మ్రొంగ నెం
చినజాడల్ గనుపింప రోషమున వచ్చెన్ మార్కొనం గోరుచున్. ౨౪ 2102

చ. ఇతరులకించుకే జెనకనీనియు మీఱఁగ నేని శక్య మే
వితమునఁ గాకయే పాలుచు శ వీరుఁడు చండజవంబుమీఱ ను
ద్ధతి నరవిందలోచనుని శ దాఁచెను వెన్నటికాళ్లచే; నతం
డతులితశక్తి దానిఁ దను శ వంటకయుండఁగఁ జేసికొన్. ౩ 2103

మ. కరయుగ్మంబునఁ బాదయుగ్మమును జిక్కుంబట్టి వే దిద్దిరం
దిరుగం జేసి సుపల్లవ డుగ్రఫణి నేతీ రొప్పుఁగాఁ ద్రిప్పు న
క్కరణింద్రిప్పి యవజ్జయుం గనఁబడఁగ నూలువిండ్లంతయం
తరముం గల్గిన భూమిభాగమున గాత్రంబుం బడన్ జిమ్ముచున్. ౪ 2104

క. చెలికాండ్రతోడ వేడుక, నిలుచుండెను వాఁడు సోలి శ నిముసంబునకే
తెలివొంది లేచి రోషము, జ్వలనాకృతిమీఱ వివృతపదనుం డగుచున్. ౪౪

క. హరిపైకి నడరె; నవ్వుచు, బురుషోత్తముఁ డాత్మనవ్యభుజమును జొనిపెన్
సురవైరివక్త్రమున నె, వ్వరుసన్ భుజగంబు బిలము శ వడిఁ జొచ్చునటుల్. ౫

సీ. ఆరీతి హరినవ్యసమైన బాహువుఁ జొన్న దానిస్పర్శంబున శ దనుజుదంత
ములు తప్తలోహంపురముద్ద సోకిన నెట్లు రాలునో యారీతిరాలె; మఱియు
నామహాత్మునిదగు శ హస్త మాతనువునఁ బెరుగసాగెను జలోదర మనఁబడ
నామయ ముపశాంతి శ నందఁజేయకయున్న నభివృద్ధినిందు నొట్టట్లు, దాన

తే. శ్వాస మెడలంగరామిచే శ జరణములను
దన్నుకొనుచు! జెమర్ప గాత్రంబు, కన్ను
లట్టై గిరగిరఁ దిరుగంగ శ ననువులు మల
మపుడె వెడలంగఁ బడియుండె శ నవనిమిఁద. ౭ 2107

క. తనపెనుబుజ మాదనుజుని, తనువునఁ బెరుగంగ దానిఁ శ దద్దయుఁ బండం
గను బగులు దోసపండుగ,తిని దగుత త్తనువునుండి శ తీసికొనె ద్వరన్. ౭౪

- క. దనుజు ననాయాసంబునఁ, దునిమితి ననునచ్చెరువును శ దోఁచని చిత్తం
బున నున్న కృష్ణుపయి దే,వనికరములు కల్పకుసుమవర్షముఁ దమితోన్. ౮ 2109
- క. కురియించుచు మిగుల నుతిం,చిరి; భగవద్భక్తవితతి శ శ్రేష్ఠం డగుచున్
సురముని యనఁడగు నారడు, డరు దెంచె నుదారకర్తుఁ శ డగు కృష్ణుఁ గనన్. ౯

— నారదమహర్షి శ్రీకృష్ణకడకు వచ్చుట. ౧౦ —

- క. ఏకాంతంబున వ్రజమున, శ్రీకృష్ణం గాంచి యిట్లు శ చెప్పెం గృష్ణా!
శ్రీకాంత! యప్రమేయా,త్మా! కృష్ణా! యోగనాథ! శ తామరసాక్షా!. ౯౪ 2111
- సీ. వాసుదేవాఖిలాశవాస! సాత్వతపర్య! ప్రభువరేణ్యా! దారుఃపటలమందు
నంతరంబున సన్ని శ యణఁగియుండెడరితే సర్వభూతములలోఁ శ బర్వియుందు
వతిగూఢముగ నుండు శ వంతియ కాక బుద్ధికి నతీతుండవై శ సకలమునకు
సాక్షివై విమలినస్వాంతులకుం గననగుచుఁ బరిచ్చిన్న శ మైన మనసు
తే. గల్లవారల కెవ్విధిఁ శ గానఁబడక,యును దెలియ శక్యమేగాక శ యుండు వీవు
సర్వమున కీశ్వరుండవు శ సకలవిదుడ, వోమహాపురుషా! దేవతోత్తమతమ!
- ఉ. తామరసాక్ష! నీవును స్వతంత్రుండవై మఱి నీదునిచ్చచే
నామెయి నాత్మమాయఁ గొని శ యాదిగుణంబులఁ బుట్టఁజేసి యే
మేమి తలంతువో యది ఫలించుతలంపుగలట్టి నీవె యు
ద్దామగుణత్రయంబుననె శ థాత్రి సృజంతువు ప్రోతు ద్రుంతుసూ! ౧౨ 2113
- *క. ఆనీవు రాజరూపులు, గా నిల జనియించినట్టి శ కఱకుదితిజలన్
దానవులను బ్రమథుల ర,క్షోనాథులఁ ద్రుంప సాధుకూటము గావన్. ౧౨౪
- క. ఇల నవతరించినాడవు, జలజాక్షా! మా యదృష్టసరణిని గురుహే
షల సురల బెగడఁజేసెడు, ఖలహయరూపుని దురాత్ము శ ఖండించితిగా. ౧౩౪
- క. అవలీలఁ గేశిదనుజుని, జవమారఁగఁ జంపితివు శ చక్రధరా! వీ
ని విపులహేషల వినుచున్, దివమును విడిపోవుచుండు శ త్రిదళులు భీతిన్.
- క. రే పొక్కుదినము గడువఁగ, నోపరమేశా! దురాత్ము శ లుద్ధతు లగుచుం
జూపట్టు మల్లు లందఱు, ప్రాపింతురు స్వర్గపదము శ రణినిహతు లై. ౧౪౪ 2117
- సీ. చాణూరు ముష్టికు శ సమయింతు వీవె యమ్మలునాడు తక్కినమల్లురను వ
ధింతువు సమదహాస్తిని బొలియింతువు కంసుని రూపఱు శ గా నొనరుతు
వీకార్యముల నెల్ల శ నేజూడఁ గలవాడఁ గంసుని సరిపోలు శ ఖలులఁ బంచ
జన ముర యవనుల శ ఘనబలు నరకుని వధియింతు వీవె యశవార్యశక్తిః
తే. జూడఁగలవాడ నేను జిహ్వాని మదంబు
నడఁచి స్వర్గంబు నందున్న శయట్టి పారి

* “సత్సంఘాధరఘాతానాం చైత్యప్రమథరక్షణం” అని యూలము.

జాతమును దెచ్చి కృష్ణ! యీభూతలమున

నిలుపుదువు పండు వగునా కనులకు నెంతో. ౧౬

2118

క. విను వీర్యశుల్కులక్షణ, మనఁడగు నుద్వాహసన్తఃపాము వీరులకుం

దనయ లగురుక్మిణీప్రముఖ నిఖిల కన్యకల సీపు శ గ్రహియింప నగున్. ౧౬౫

క. లోకేశ! ద్వారకాపురి, భూకాంతుం డైనన్మగుని శ ముక్తునిగా నీ

వే కరుణం బొనరింతువు, గాక మహాశాపము విడఁ శ గల్గి సుఖపడన్. ౧౭ 2120

చ. వనజజళాయతాక్ష! తమిఁ శ బత్ని నిగూడి స్యమంతకంబు నా

జననుతిఁ గాంచు రత్నమును శ శక్తి దలిర్పఁగఁ దెత్తు; వట్లె వి.

ప్రని మృతపుత్రుల౯ మరలఁ శ బూన్కి సజీవులుగా నొనర్చి యా

తని కిడి సంతసంబును నిశాంతము గూర్తువు చిత్రరీతిగన్. ౧౮

2121

క. నీపేరుగొన్న పాండ్రక, భూపతిఁ బొరిగొందు వంతఁబోవక శ్రీకా

శీపురిఁ గాల్తువు; భయద, వ్యాపారుని దంతవక్త్ర శ వధియింతు హరీ! ౧౮౫ 2122

తే. రాజసూయాధ్వరము ధర్మరా జొనర్ప, నందు శిశుపాలుఁబొరిపుత్రుఁవవల ద్వార

కాపురంబున వసియించి శ కపులవినుతి, కర్ణములగు పరాక్రమఁవ్యాపుతులను.

క. ఒనరింతువొ యెవ్వనిని, గనుచుండుదుఁ బిదప నీవు శ కాలాకృతి మే

దిని బరువు నశింపఁగఁ జే,యను బార్థునిసారథివయి శ యరులబలములన్. ౨౦౫

క. లెక్కకుమించిన వారలఁ, జక్కాడఁగఁ జూచువాడఁ శ జక్రధరా! నీ

వాక్కాడవె యెల్లతావుల, నిక్కము గనఁబడుదు వాత్సరీనిశ్చలశక్తిన్. ౨౧

సీ. ఆత్మియమగు పరమానందనిష్ఠచే నఖిలకామంబులయందు బూర్ణఁ

డవయి చిచ్ఛక్తిదా శ సువిమలమాహాత్మ్యమున నాత్మమాయదై శ తనరుకార్య

రూపగుణప్రవాహోపరతిం గాంచి సత్యసంకల్పుడం శ జ్ఞానమూర్తి

యని పండితోత్తము శ లనువదింపఁగ నొప్పు నిను నాశ్రయించెద శ వనజనాభ

ఆ. యాత్మమాయచేత శ నభికల్పితము లగు, వివిధకల్పములను శ వెలసి వాని

నాశ్రయించి లీల శ యదుకులంబున మర్త్య, తనువుఁ దాల్చితెలియఁ శ దగనిశక్తి.

క. యదు వృష్ణి సాత్వతులలో, మొదట౯ లెక్కింపఁ బడుచు శ భూరిమహిమ మొ

ప్పుఁ దగుచు స్వాశ్రయఁడవునై, పొదలెడునీ కంజలులను శ బొనరింతుఁ దమిన్.

తే. పరమభాగవతులలోనఁ శ బ్రథమగణ్యఁ

డైన నారదమాని య్యయ్యదుపతి హరిఁ

గాంచి వందన మిడి హరిఁ శ గనుటవలని

సంతసము నొంది నెలవంది శ చనియె న్వేచ్చ. ౨౪

2128

క. భగవంతుడు గోవిందుడు, జగడంబునఁ గేళిదనుజుఁ శ జంపి ముదమున౯

దగియెడు గోపకులం గలి, నీ గోవుల౯ గాచుచు౯ బ్రహ్మిధియుఁ దగఁగన్. ౨౫

శ్రీకృష్ణుడు వ్యోమానురుం జూలియుంచుట. ౨౧

- క. నంద ప్రజమునకు మహానందము గలిగించుచుండె శ నారదముని పో
వం దగ నొకనాఁ డాహరియుం దనయాశ్రితులఁగూడి శ యురువనములలోన్.
- క. గోవుల మేపుచుఁ జనిచని, యావిధమునఁ గొండచలులయం దవి త్తుత్తుల్
పోవఁగ మేయఁగ గోపకు, లావసుధాధరము సానువందుఁ దిరుగుచున్. ౨౬
- సీ. కొండలు గొట్టెలై శ కొండలు దొంగలై యమరి కావలివార శ లగుచుఁగొండ
టుండదొంగయు గొట్టెనొరులెటుంగకయుండఁగొనిపోయి పర్వతగుహనుదాఁ
యుండఁ గావలివాఁడు శ నుపమమై వెదకి యాచోరునికడనున్న శ సారపీఠగ్రా
జంతువు విడిపించు శ పంతుముగల “నిలాయనకేళి” దేలుచు శ నచటనుండి
- తే. రించుకయు భీతిలేకయె శ యిట్టులాడు
చుండ మయపుత్తుడై నట్టివ్యోమనామ
కాసురుడు పెక్కుమాయలయందు నేర్పు
గలుగు వాఁడొక్క గోపకు శ కాయ మూని. ౨౭౪ 2132
- క. తానొక చోరుండయి యజ, మై నటియించెడు కుమారు శ నవలీలఁ గుభృ
త్సనుగతకుహలఁ జేర్పం, గా నెంచి జవంబుమీఱఁగఁగొనిపోయెన్. ౨౮
- క. ఈలీల నొకొక్కనిగా, బాలుర నెత్తుకొనిపోయి శ వారిక గుహయం
దోలి నిడి భూరిమాయా, శీలుడు శిలచేత ద్వార శ సీమం గప్పెన్. ౨౯౪
- ఆ. వానిచేతఁ బడనివారు చతుఃపంచ, సంఖ్య మించకుండ శ సానువందు
నుండి; రతనికృత్యమూహించి సజ్జన, శరణదుండయి చెలఁగుఁహరియుం గరుణ.
- క. గోపకులను గైకొనుచుక, వే పోయెడు వ్యోమదనుజు శ వృకమును మృగరా
జే పగిది బట్టుకొనునో, యాపద్ధతిఁ బట్టుకొనియె శ నాత్మబలమునన్. 3౦ 2136
- మ. బలవంతుండగు వ్యోమదానవుడు రూపం బద్ధి పోనాడి ని
స్తులకై లంబును బోలుస్వీయతనువుం శ దోడ్తో గ్రహించెక గడుం
బల మెల్లం గనఁజేసి సంగ్రహణసంప్రాప్తప్రభూతార్థులం
దొలఁగింపక జతనంబుచేసియు నశశక్తుం డయ్యె నట్టొటచేన్. 3౧ 2137
- చ. హరియును దోర్మగంబున మహాసురు నాతని బిట్టుపట్టి వే
ధరణిఁ బడంగఁ ద్రోచి సురతల్లజు లృత్రమునుండి చూడనా
శరుని వధించె నెప్పగిది శ జంపుదురో పశువుక జనంబు ల
క్కరణినె; యంత ద్వారమును శ గప్పిన తాతిని జిమ్మి బాలురన్. 3౨ 2138
- క. ఆకష్టమునుండి విడక, శ్రీకృష్ణుఁ డొనర్చి వెడలఁ శ జేయుచు సురలుక
గోకులవాసులు పొగడఁగఁ, గైకొని గోకులముఁ జేరె శ గనకాంబరుడున్.

ము ప్ప దె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

—ॐ ఆశ్రూరుడు గోకులముఁ జేరుట. १८—

- క. ఆరేయి మహామతి య, శ్రూరుడు మధురాపురిన్ ముకుందుని చింతన్
గూరినమదిఁ బుచ్చి జవం, బౌరంగ నరుణోదయమున శ్రీ సృందనవరమున్. ౧ 2140
- క. ఆరోహించి ప్రజంబును, జేరంజనె; భూరిభాగ్యసిద్ధిం గనుగ
శ్రూరుం డాతెడు చనుచో, వారిజపత్రాక్షునందు శ్రీ భక్తి యసమమై. ౧౫
- క. తనమది గురురంగ నిల్వంగ నిట్లు లూహించె; నౌర! శ్రీ గాఢసుకృత మే
జని నొనరించితి నో చేయ నోచితనొ యెట్టి తపము శ్రీ ననుపమరితిన్. ౨౪ 2142
- ఉ. దాన మదెట్టిపాత్రునకు శ్రీ దైవతమ౯ మతి నిచ్చినాడనో
కానగఁ బోవువాడ హరిఁ శ్రీ గంజదళాక్షుని వాసుదేవు శ్రీ
జాని నిదెట్టిపుణ్యమొకొ శ్రీ స్వాంతమునన్ విషయప్రసక్తియే
కానగ నయ్యెడిం దలఁచు శ్రీ గౌ హరిదర్శన మబ్బు టబ్రమే! 3 2143
- తే. చరణభవునకు శ్రీ తుల యుచ్చారణంబు
నెట్లు లట్లుల ననుజోలు శ్రీ నట్టివాని
కరయఁగా నుత్తమశ్లోకుఁ శ్రీ దైవకృష్ణు
దర్శనము దుర్లభం బని శ్రీ తలఁచువాడ. ౪ 2144
- సీ. ఇట్లు నిస్పృహుడనై శ్రీయెన్నుచుండఁగ రాదు; నదిని బ్రవాహంపునడకననుస
రించి పోయెడుతృణసంచయం బొక్కొక్కతటి దరిజేరు చందమున నథముఁ
డనయిన నాకుఁ గృష్ణుని గాంచు భాగ్యంబు గలిగిననుం గాలగతినిబట్టి
యాదృచ్ఛికంబుగ శ్రీ నరుదగుపుణ్యసంగతిఁ గల్గవచ్చు; యోగితతి కెన్న
- తే. ధ్యేయ మగునందనందను శ్రీ దివ్యపాద, పంకజద్వయమునకు నిశ్శంక మ్రొక్కు
వాడఁ గావున నాయశుభంబు లెల్ల, నేడు నశయించె నిద్రియాశనిశ్చయంబు.
- క. జననము నాయది సఫలం, బనఁ దగు హరిపాదపంకజాంతికమునకున్
నను బంపిన యాకంసుం, డొనరించె ననుగ్రహంబు శ్రీ నుచుతర మదియా. ౬౪
- క. హరిపద నఖర మరీచుల, నిరతిని నెఱువఱ్ఱి తొల్లి శ్రీ నిర్మలమతులౌ
వరమమునులు తరియించిరి, దురత్యయం బై నకుభవశత్రోయధి లీలన్. 2 2147
- క. ఆవిష్టు వవతరించెను, భావింపఁగఁ గృష్ణుడుగను శ్రీ బరమేశ్వరుఁ డై
తా వఱలు నామహాత్ముని, పావనపదపంకజములఁ శ్రీ బరికింపగన్. 2 2148
- చ. అరుగుచునున్న వాడఁ గద శ్రీ యబ్జభ వేశ్వరముఖ్యదేవతొ
త్కరములు లక్ష్మీయున్ మునివసంతసులు భక్తులు పూజచేయఁగాఁ
బరమము నౌచుఁ గూడఁజను శ్రీ బాలురతోడ వనంబునందు నా
దరమున నాలమేవఁజను శ్రీ తత్పదపద్మముఁ జూచు టొప్పుదే! 2౪ 2149

సీ. గొల్ల పూజోడుల యల్లంబులం దగుకుంకుమపంకంబు యనంతముగఁ
దనరి మహైశ్వర్యమునఁ దగి సౌభాగ్యఖనియయి ముక్తిసీయను సమర్థ
మగుచుఁ గృపాశరంబయి ప్రేమమాత్రసులభ్యమై యలరాచు యలితకృష్ణ
చరణాంబుజంబులఁ య బరమపానములఁ గనఁ బోయెదను; మృగగణము లివిగొ

తే. నన్ను వలగొనిపోవుచు య నాకుమేలు, గలుగుజాడను దెల్పెడుఁ య గనుకఁ జారు
తరకపోలనాసికమయి య తనరి సుస్థితావలోకన యుతనయనాబ్జ మగుచు. ౮౪

క. సురుచిర కుటిలాలకములఁ, బరమాద్భుత మగుచు నున్న య పరమేశ్వరు సుం
దరవక్త్రచంద్రబింబముఁ, బరికింపఁగఁగలను బూర్వభవ భాగ్యమునన్. ౯

మ. క్షీతిభారంబును మాయ జేయఁగ మదిం య జింతించి యాత్మేచ్ఛచే
ధృతమర్త్యాంగముచేత వెల్లుచు సుకాంతిస్థానమై యొప్పున
చ్యుతు సందర్శన మీదినంబుననె నా య కొప్పారునే నీక్షణ
ద్వితీయస్ఫారణంబు కల్గినటు చింతింపం దగుం జక్కఁగన్. ౧౦ 2152

వ. కార్యంబునకుఁ గారణంబునకుఁ దా నీక్షణక ర్తయయ్య నహంకారవిరహితుఁడై
నిత్యంబగు స్వరూపసాక్షాత్కారంబున నజ్ఞానంబును, దత్కార్యంబగు భేదం
బును, దన్తూలంబగు విభ్రాంతి నెడఁబాసియు నీక్షీతయగు తనయాక్షణంబున
స్వకీయమహామాయాసంయోగంబునం బ్రాణేంద్రియంబులతోడఁ దనయందే
రచియింపఁబడిన జీవులతోడ బృందావనభూరుహంబులందును, గోపికాసుందర
మందిరంబులందును విలాసంబున నాయాయికార్యము లొనరించుచు, నను
రక్తునివలెఁ దోఁపఁజేయుచు నెవ్వఁ డుండునో, సకలకల్మషహరంబులై నిరుప
మానమంగళకరంబులై యలరు నేఁరమేశ్వరుని గుణకర్తజన్మములం గూడిన
వాక్కులు సర్వప్రపంచమ్ములకు జీవనంబును బరమశోభనంబును బరిశుద్ధత్వం
బును గల్గించునో, యట్టివాక్కులం బడయని నిర్భాగ్యుల సకలాలంకారములు
శవకృతాలంకారము లగునో, యట్టిపురుషోత్తముండు స్వనిర్మితధర్మ సేతువుం
బాలించుమానవులకు సకలసుఖములం గల్గింప యదుకులంబున నవతరించి సర్వ
గీర్వాణగీయమానంబు నశేషమంగళంబు నగు నాత్మకీర్తిని నందవ్రజంబునం
బ్రకటించుచున్న వాఁడు. ౧౩ 2153

మ. తలపోయంగఁ బ్రభాతకాలము లివే య తథ్యంబు; మేలొ నటం
చు లలిఁ దెల్పెడుఁ గాన సాధుమతులఁ య శోభిల్లు భక్తవ్రజం
బులకుఁ సద్గతియుఁ గురుండు త్రిజగత్పూజ్యాభిరామాంగుఁ డు
జ్జ్వలతేజుండును భారతీ క్షియును నై య భాసిల్లు శ్రీకృష్ణునిన్. ౧౩౪ 2154

క. కనుఁగొనఁ జాలుదు నేఁడా, వనజాతుని నేత్రములకుఁ య బర్వముగాఁగఁ
గనఁబడువానిఁ లక్ష్మీకి, మనఃప్రమోదంబుగూర్చు య మాన్యుని గృష్ణున్. ౧౪

- క. ఈక్షణములకు శ్రీహరి, సాక్షాత్పరమేశ్వరుండు & సాక్షీయునగు నా
త్ర్యక్షుని మిత్రుఁడు కన్పడ, నాక్షణమే రథంబు డిగి & యతిశయభక్తిన్. ౧౪
- క. రాముఁ డనఁ గృష్ణుఁ డనఁగా, నీమహిరూపద్వయమున & నెసఁగెడు ననుచున్
నామానసమున నెన్నుచు, వేమాలు నమస్కరింతు & వేడుక పొంగన్. ౧౪౫
- ఆ. యోగివరులుగూడ & నురుతరధ్యానార్థ, మెవరిరూపములను & హృదయములను
నిలుపుదురొ తదంఘ్రినీరజములకు నే, మ్రొక్కువాడ జన్మము సఫలముగ.
- క. వనముల వారలవెంబడిగను దిరిగెడు గోపకులకు & గాఢప్రమదం
బున వందన మొనరింతును, వనజేక్షణుఁ డాత్మపాదసవనజంబులపై. ౧౪౬ 2159
- సీ. వ్రాలియుండిన నన్ను & బరికించి కాలరూపాహికి భీతిల్లిస్వాంఘ్రియుగము
నాశ్రయించిన వారి & కభయం బొసంగెడు తనకరసరసిజసమును మదీయ
శిరము పయిం బ్రీతి & జేర్పకయుండునా? యామహాత్ముని మృదుహస్తపద్మ
మును సమర్పించి విబుధరాజు పొందఁడే యింద్రత్వమునుబలి & యెసఁగుభక్తి
- ఆ. మూఁడుపాదములకుఁ & జోడగుభూమిని
నొసఁగుతఱిని నర్హ్య & మొసఁగి త్రిజగ
దింద్రతను గనండె & యెవ్వ రెవ్వరు దాని
నాశ్రయింతురో కృతార్థు లౌర! ౧౬ 2160
- క. హరికరసరసిజ మదియే, యరుదుగ రక్షోత్పలముల & నలరెడుతావుల్
పరితోవ్యాప్తములై తగ, సురుచిరవిహరణములందుఁ & బొక్కు నబలలన్.
- క. తనదగు సంస్కర్షంబునఁ, దనివొందఁగఁ జేయుఁగాదె & తత్పాణిసో
జనితమును నాదు శీర్షంబున నునుపక యుండునే ప్రభూతకరుణచేన్. ౧౭
- సీ. తాను క్షేత్రజ్ఞుడై & మాననీయంబగు నీక్షణంబున విశ్వ & మెల్లనందుఁ[మహి
జెలఁగు భూతముల లోపలను బాహ్యంబునఁ దగువృత్తుల నెఱుంగు & నగణిత
మమున నొప్పారెను & మాధవుం డచ్యుతుం డలకంసుపంపున & నరుగుదెంచి
నట్టి భృత్యుండని & యరిపక్షమున నుండువాడని యూహింపఁబోఁ డటంచుఁ
- ఆ. దలఁచువాడె; గంసుఁ & గొలుచుచున్నను లోనఁ
దన్నె యెన్నువాడె & నన్న విధము
సర్వవేత్తగాన & సర్వసాక్షీయుఁ గాన
నరయు ననుచు నెంత & నాత్మలోన. ౧౮ 2163
- చ. తనదగు పాదకంజముల & దాపున సాగిలిమ్రొక్కి లేచి స
ద్వినయముమీఱఁ గై మొగిచి & వేడ్క భజించెడునన్ను సుస్థితం
బునఁ గరుణం జెలంగుచును & బొంకముగాఁదగు పీక్షణంబులన్
గనఁగలఁ దంత నావగు నశుంబులు శంకలు పోవ నెప్పుదిన్. ౧౫౫ 2164

చ. పరమముదంబు నొందఁగలఁవాడ; సుహృత్తముఁ డెన్న జ్ఞాతియున్
నిరతిని దన్నుచున్న నొరు ఁ నిర్జరవర్యు నెఱుంగ నట్టిఁడున్
గరుణకుఁ బాత్రభూతుఁడును ఁ గాఁడగు నన్నును దీర్ఘబాహువుల్
త్వరగనె సాచి కౌఁగిటను ఁ వారక చేర్పఁగలండు సత్కృపన్. ౧౯౫ 2165

ఉ. అంతట నాదుదేహము మహత్తరపాతక వంక ముక్తమై
యెంతయుఁ బావనంబె యగు ఁ నెల్ల మదాయతకర్తృబంధముల్
వంతగ వీడిపోవు; మఱి ఁ వెన్నుఁడు కౌఁగిటఁజేర్చి భక్తిమైఁ
జెంతను గై మొగిడ్చి తనుఁజిత్తమునం దలపోయున న్నొగిన్. ౨౦౫ 2166

క. కని యక్రూరా! యార్యా; యని పిల్వంగలఁడు ప్రీతి; ఁ నపుడుగదా మా
జననములు సఫలములగును, మనుజుం డెవ్వఁడు కృష్ణుఁడనునఁ గనఁడో. ౨౧

ఆ. అట్టివాని జన్మ ఁ మక్కటా! కాల్పనే, వ్యర్థ మగునుగాదె ఁ యిద్ది యరయ;
సర్వసమత నొప్పుచక్రికి దయితుండు, గాని, సుహృదుఁ డొకఁడు ఁ గానిలేడు.

తే. అప్రియుండును ద్వేష్యుండు ఁ నరయ లేడు
లేఁ డు పేక్షింపఁదగినట్టిఁవాడు జగతి
విషమచిత్తములేని యావిష్ణుమూర్తి
యమరతరు వాశ్రితులకె ప్రియం బిడుగతి. ౨౨ 2169

క. తనభక్తులనే భజియిం, చును గాంక్షితముల నొసంగు ఁ శుభదుండును గృ
ష్ణునకగ్రజుండు యదుకుల, మునఁ బూజ్యుఁడు నైనహరియుఁముదమారంగన్.

సీ. వందన మొనరిచివరునఁ జేతులుమోడ్చి యున్ననన్నున్ బాహు ఁ యుగము
కౌఁగిటం జేర్చి నాకైదోయినిం బట్టుకొని గేహమునకుఁ బోవు నటనర్ఘ్య [సాచి
పాద్యాదినత్రియాపటలం గావించి యవ్వల బంధువులలోన ఁ వైరియైన
కంసుం డొనర్చెడుఁకార్యంబులను జెప్పమని ప్రశ్న మొనరుచు ఁ ననుచు మార్గ

తే. మందు నక్రూరుఁ డీరితి ఁ నాపరేశు
నెంతయుఁ దలంచుచున్ రథ ఁ మెక్కిపోయి
గోకులంబును జేరెను; ఁ గ్రుంకె భానుఁ;
డపరసాగరమునయందు ఁ నయ్యదనున. ౨౩ 2171

మ. చని యక్రూరుఁడు గోష్ఠమందు సకలాశానాయకోత్తుంగ పా
వన మాణిక్య కిరీటసంఘటిత భాసస్వత్ప్రియపాదాబ్జ పాం
సునికాయుండగు కృష్ణమూర్తి పదముల్ ఁ శుభ్రాంకుశాబ్జాదిశో
భనచిహ్నంబుల భూమికిం దొడవులై ఁ భాసిల్లఁగాఁ గన్గొనెన్. ౨౪ 2172

మ. పరమాహ్లాదముగల్గె వానిఁ గనఁగాఁ ఁ బర్వై మహాసంభ్రమం
బరుదా ప్రేమభరంబుచేఁ దగియె రోమాంచంబు గాత్రంబునఁ

- ద్వార నానందభవాశ్రుబిందువులు నేత్రద్వంద్వముం గప్పె నం
త రథంబు దిగి యార; యియవియె కృష్ణస్వామిపాదాంకముల్. ౨౫౪
- క. చరణాంబుజరేణువు లివె, పరమశుభం బీయఁజాలు శ్రీ బ్రహ్మాదులకే
బరిసేవ్యము లని యందుం, బొరలాడె భక్తిరసము శ్రీ పొంగ నతండున్. ౨౬
- సీ. కంసుపంపునఁ బురిఁ గదలిన యాక్షణాంబుననుండి యాశ్వఫలస్కనితనూజాఁ
డ్రూరుఁడు భయంబు శ్రీ నల్లదంభమును శోకంబును విడనాడి శ్రీ కమలనయను
స్తరణాంబునను గథాశ్రవణాంబునను బదచిహ్న దర్శనమునఁ శ్రీ జిత్తమెల్ల
దన్తయముగ నుండఁ దా జేయఁగాఁజాలె ననుటయే దేహ మెత్తిన జనులకు
- తే. బరమపురుషార్థ మనఁ గళేబరఫల మన
ననెడున్యాయంబుఁ దెల్పంగ శ్రీ నడుగుండమ్ము
లందుఁ బొరలాడె; నీరీతి శ్రీ నతండు పొరలి
పొరలి మెల్లఁగ లేచి రాముండు హరియు. ౨౭౪ 2176
- క. ఉన్నార గోష్ఠముననే, యన్నట్టి వ్రజౌకసుల సమాదృతివాక్యం
బెన్నుచు రథమెక్కి చనెం, గన్నులకుఁ ఫలము గూర్పఁగాఁ గోరి త్వరన్.
- చ. చనిచని యావులక బిదుకు శ్రీ చక్కనితావున రామకృష్ణులక
గనియెను; నీలవీతరుచిఁ శ్రీ గ్రాలెడుచేలములక ధరించి చ
క్కనిశరదజ్జనేత్రములఁ శ్రీ గన్నడుచుక గడుఁ బాండురంబు న
ల్లనిదియునైన దేహములు శ్రీ లక్షణయుక్తములై చెలంగఁగన్. ౨౮ 2177
- ఆ. శ్రీవిలాసములకు శ్రీ భావింప వసతులై, నిడుదలగుచు బలిసి శ్రీ నెటి దగంగ
నలరుకరము లొప్పునందములొ మోము, లమర నాకుమారు శ్రీ లందుఁ బొదల.
- ఉ. సుందరకాయ లందుడగ శ్రీ సుందరమూర్తులై యాచుఁ జూడఁగా
నందముగుల్కు నిమ్మగతు శ్రీ లారయఁగాఁ గలభంబులం బలెక
బొందుగ నొప్ప నంకుశము శ్రీ పూజ్యతరధ్వజవజ్రపద్మముల్
క్రందుగఁ బాదచిహ్నములుగఁ గనుపట్టుచు నాప్రజావనిన్. ౨౯౪ 2179
- క. అలరించుచుండఁగా వా, రలు గొప్పమనస్సు లొప్ప శ్రీ రాజత్కరుణా
కలిత స్త్రిత వీక్షణములఁ జెలఁగుచుఁ గనినంత నిష్ఠానిధి లొసఁగుచున్. 30
- సీ. మనమున కెంతో హాయిని గల్గఁజేయుచు నత్యుదారములయి శ్రీ యలరుక్మీడ
లం దగి చక్క జలకములాడి మనోజ్ఞ వస్త్రముల్ ధరియించి శ్రీ వరుసఁ బుష్ప
హారముల్ వసమాల శ్రీ లరుదుగఁ గన్నడ ధరియించి రుచిరగంధము లలంది
క్లాని యుండి, రవ్వారుఘనలక్షణాంచితకాయలై శ్రీ యాద్యులై యాయఖిలము
- *తే. నకును గారణభూతులై శ్రీ సకలజగము

లకు నధీశులునై జగత్స్థకర మేచు

దుష్టరాక్షసరాజులఁ ద్రుంపఁగను ని

జాంశముల మానవాకృతు లమరియుండ 3౧౪

2181

క. బలుఁ డనఁ గేశవుడన నీయిల బిల్వఁగఁబడుచు స్వీయఃపితతేజస్సూక్ష్మ
ద్వల దిక్కులఁ గలతిమిరంబులఁ బొంగొట్టుచును లీలఁ గ బొల్పుచు మఱియున్.

క. *కనకాంతరముగఁ దగు నింద్రనీలభూధ్రంబుపొల్కిఁ గ దగునంజనయు
క్తిని మించు రజతపర్వత, మనఁ గృష్ణఁడు బలుఁడు పొల్పి గ రాసమయమునన్.

మ. కని యత్రారుఁడు కృష్ణరాముల జగత్కల్యాణసంధానులఁ
మన ముప్పొంగ రథంబు డిగ్గి పెలుచన్ గ మైత్రి స్వకీయాంగముల్
తనియంగఁ బులకల్ చెలంగఁ దదుదాత్తప్రీతికృతౌదముల్
గనుచున్ సాగిలిమ్రొక్కె సార్థకముగాఁగన్ జన్తముం జేయఁగన్. 3౮ 2184.

క. వనజేతూణ సందర్శన, జనితామోదమున బాష్పసలిలమ్ము లొగిన్
గనులం గ్రవ్వుఁగఁ దనుఁ గ్రమ్మి న యుత్కంఠాభరమున గ మించిన త్వరచేన్.

క. తనపేరుచెప్పి వందన, మొనరుచు చున్నాడ ననుచు గ నొయ్యనఁ బల్కం
గను జాలకుండె సంతన, మనునది యట్టిదియెగాదె గ యారసిచూడన్. 3౯ 2186

సీ. భగవంతుడైన యాశుద్ధాక్షుఁ డావిధ మెఱిగి మ్రొక్కినవారి గ యెడ నపార
వాత్సల్యమున నొప్పువాడౌటఁ జక్రలాంఛితహస్తమునఁ బ్రీతి గ జేరఁదీసి
కొని కౌగిటం జేర్చె గ ఘనకృపసంకర్షణుఁడు మ్రొక్కియున్న యాతఁడు సవర్య
కర్తుఁ డన్నతలంపు గ నంది కౌగిటఁజేర్చి తనపాణిపంకజంబున దదీయ

తే. హస్తమును బట్టుకొనితోడ గ ననుజుఁడు చను
దేర గృహమునకుం బోయెఁ గ జారువాక్కు
లలర స్వాగత మడిగి నిర్వలతరాస
న మిడి పదములు గడిగి వినయముతనర. 3౨౪

2187

చ. అతిథికి నర్హమై తగిన గ యమృధుపర్క మొసంగి ధేను వా
దృతిమెయి నిచ్చి మార్గమున గ నెంతయు నొచ్చినయాశ్వఫల్కున
త్సుతుని పదంబులం బిసికి గ శోభనమై మఱి పావనంబునై
హితమయి షడ్రసంబులను గ నెన్నఁగనై తగు నన్న మంతటన్. 3౨౪ 2188

క. మనమునఁ బొడమెడు శ్రద్ధ, దనివొందఁగఁ బెట్టి యతఁడు గ తమి భుజియింపన్
ఘనధర్మవిదుఁడు హలధరుఁ, డనూనమోదమ్ముమీఱ గ నతనికిఁ బిదపన్. 3౯౪

చ. పరిమళముల్ ముఖంబునను గ బర్వఁగఁ జేయఁగఁ జాలువచ్చక
పూరమును గంధమాల్యములఁ గ బూజ్యవిధిం దగున ట్టొసంగి ని

* “యథామరకతశైలారాధ్యశ్చకనకాచితౌ” అని మూలము.

ర్భరముద మొందఁజేసె; నిటు శ రాముడు పూజలఁ దన్వఁగా మనో
హరగతి నొప్పునయ్యతిథి శ నప్పుడు కన్గొని నందుఁ డిట్లనున్. ౪౦

2190

మ. అనుకంపారహితాత్మఁడై కతినుఁడౌ శ నాకంసుఁ డోమాన్య! మే
దిని జీవించియె యున్న వాడుకద? యాదృప్తుడు పాలింప నా
తనిచెంతక బశుమాతుకుండు పశుసంతానంబు గావంగ నా
తవిసంరక్షను గన్న గొట్టియలచందం బొప్ప మీ రుండుటన్. ౪౧

2191

తే. ఎట్లు జీవించియున్నారో శ యే నెఱుంగఁ; దనదుబ్రదుకునకై సహాధరిమహార్తి
నేడ్వ నాలింపకే పాప శ మిది యనకయె, యామె గన్నట్టి శిశువుల శ హతముచేసె.

తే. అట్టిపాపాత్ముప్రాపున శ నధివసించు, జనుల బ్రదుకునకే చాలసంశయంబు
గలుగు నన నితవారికుశలము నేవిధమునఁబ్రశ్నింపఁ గలము? పూతహితచరిత.

చ. అనియిటు సత్యపూతములునై మధురంబులునైన వాక్కులన్
వినయముమీఱఁగా నడిగి శ వింతగ సత్కృతి చేసి నందుఁ డా
తనిమదిఁ దృప్తిచేసె; నిటు శ దానపతీంద్రుఁడు పూజ లంది నె
మ్మనమున హాయిఁజెందె గతమార్గనితాంత పరిశ్రముండునై. ౪౩

2194

ము ప్ప ది తో మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

—ॐ ఆత్మరునితో రామకృష్ణులు సంభాషించుట. ॐ—

చ. [అని శుకయోగి పల్కి మనుజాధిపవర్యున కవ్వలన్ వ్రజం
బునఁ గొనసాగి నట్టిహరిపూతచరిత్రము నిట్లు తెల్పె:] న
వ్వనజదళాక్షుడున్ హరియుఁ శ బావనరితిని సత్కరింప నం
దన్మపుడు గారవింపఁగ మనంబున సంతస మట్టె పొంగఁగన్. ౪

2195

తే. చారుపర్యంకమందు నశ్రూరుఁ డెలమి, సుఖముగా నుపవిష్టఁడై సురుచిరముగఁ
దనమదిం ద్రోవఁ గోరినతలఁపు లెల్ల, నపుడు పడసెను వారిదౌ శ నాదరమున.

క. శ్రీనిలయుడు భగవంతుడు, తా నెంతో ప్రసన్నుఁడైనఁ శ దానన్ బడయన్
రాని దొక యర్థ ముండునె, యైనన్ వాంఛింప రేదియైనను భక్తుల్. ౨

2197

సీ. భగవంతుడైన దేవకీపట్టి శ్రీకృష్ణుఁ డంతట రాత్రి భుక్త్యంతమందు
నశ్రూరుఁడెంతకు శ నరుదెంచి తమవారి విషయంబునం జాలవిషమబుద్ధి
యైన కంసుం డెట్లు శ తాను మెలంగునో వాడేమిచేయంగ శ వాంఛఁ గొనిన
వాడో యావిధమెల్లఁ శ బ్రశ్నింపఁగా నెంచి పలికె నిట్లని తాతఁపావనమతి

తే. వైన నీయాగమనము మేలైన యదియె
స్వాగతంచే? శుభంబు మీఁకొను గాక

సుహృదులకు జ్ఞాతులకు మఱి య చుట్టములకు

సుఖము నారోగ్యమును జాలఁ జూపుడుఁగద. ౪

2198

చ. కులమునకెల్ల రోగమయి య కొంకక పాపములం బొనర్చుచున్

దలఁచుగ మేనమామయయి య దారుణకర్తృరతుండునై మహి

స్థలి పయిఁ గంసుఁ డున్నతని య దా నెసలారఁగ నస్తదియులై

తలఁచుగ రానిబాముల సతంబును బొందెడువారి కచ్చటన్. ౫

2199

తే. కుశలమేయని మే మడుగుటయు నేల? కంసు ప్రజలకుఁగూడ నిక్కముగ డేమ
ముండునే? యక్కటా! మదిసూహచేయ, నిరపరాధులు జనకులుఁనిశ్చయముగ.

ఉ. వారికి మానిమిత్తమున య వంత పొసంగెఁగదా? మనోహరా

కారులు పుత్రకుల్ మడియఁగఁ బలుదుఃఖము లొంద మేమెగా

కారణ? మంతెకాక కలకాలము బంధన మయ్యె వారిక

క్రూర! మృదుస్వభావ! మది య గోరుదు మాత్మహితాళిఁ జూడఁగన్. ౬౪

మ. చిరకాలంబుగ మిమ్ముఁబోలు హితులన్ య జేరంగ రాఁగోరువాం

చ రహిన్ నేటికి భాగ్యవైభవమునన్ య సాగెన్ మిమ్మన్ జూడ న

య్యె రయంబొప్పుఁగఁ దెల్పుఁగాఁదగును మీరేతేర నేహేతువో

పరమాత్మాదము నొందువాడ నను నశప్పల్కుల్ చెవుల్ సోఁకఁగన్. ౭ 2202

సీ. భగవంతుడే యిట్లు య ప్రశ్నించెనే యంచు నక్రూరుఁ డెంతయు య నాత్మ నలరి

కంసునకున్ యదుఃకణముపైఁ గలిగిన వై రానుబంధము య వాడు తెగువ

వసుదేవుని వధింపఁ బాల్పడుటయు నారదముని కంసునితోడ య దనుజమర్ద

నుడు వసుదేవుసూనుండుగాఁ బుట్టినవాడని తెల్పుట య నాడె తన్ను

ఆ. నెట్టి కార్యమునకు య నీచోటికిని దూత, గను బనిపినదియును య గడఁగి యొక్క

మాటయే వదలక య మధువంశజుడొ గాన, దెలియఁ జెప్పె సత్య య మలరునట్లు.

మ. పరవీరఘ్నులు రామకృష్ణులు మహిషాలాజ్ఞ నక్రూరుఁ డా

దరమొప్పున్ దనుఁ బంపుటల్ పలుకఁగఁ య దా రెంతయున్ నవ్వి భూ

నరునాజ్ఞన్ దెలియంగఁ జెప్పిరి మదిన్ య వర్ధిల్లువాంఛన్ ప్రజే

శ్వరుడొ నందున; కాత్తజుల్ తెలుపుభావం బాతఁ డూహించుచున్. ౧౦

క. గోపకులం జీరి జవం, బేపాఱుగ గోరసముల య నెల్లం గూర్పుం

డాపగిది రాజయోగ్యములై పరఁగెడు కానుకలను య ననువగురితిన్. ౧౦౪

క. సమకూర్పుడు పోదగు నర,దములం బన్నింపుఁ డెల్ల య తరల మథురకున్

మమతం బని గోరసముల, య మేళునకు మెచ్చుపుట్టఁగా నిడ వలయున్. ౧౧

క. సాగెడు నప్పురిని ధను,ర్యాగము చూడంగ వలయు య నందులకై వే

వేగమ జనపదవాసులు, పోఁగల్గి రటంచు వింటి య బోదగు మనకున్. ౧౧౪

- చ. అనియిటు నందగోపతియు శ నట్టియుదంతము నెల్ల తాపులక
వినబడునట్లు సాటుమని శ వెగమ యానతి యిచ్చు; నట్టులే
యొసరిచె సూతుఁ; డవ్విధము శ నొక్కవిధంబున నాలకించి నం
దుని వ్రజమందుఁ గల్గు నలశతోయరుహానన లెల్ల నార్తులై. ౧౨౪ 2208
- మ. చనుదెంచెన్ మధురాపురంబునకుఁ గృష్ణస్వామినిన్ రామునిన్
గొనిపోవన్ మధువంశజుండయిన యశక్రూరుండు వ్రేపల్లెఁ జే
రెను; వాంఁగొని పోవుఁ బ్రీతియలరకఁ శ రేపే ప్రయాణంబు సా
గును; సత్యంబుగ నంచు వార్త తెలియన్ శ గోర్కుల్ తమున్ మార్పగన్.
- క. చింతిలసాగిరి; కొందఱు, కాంతలు తద్వార్తహృదయ శ కమలము నేచన్
వంతన్ మోములు మిక్కిలి, వింతగ నిట్టూర్పు లొలయ శ వెలవెలఁబాటన్.
- సీ. కుందు వొందిరి; మఱికోందఱు గోపికల్ కట్టినపుట్టుముల్ శ కదలఁబాటఁ
గరకంకణములు శ క్రమముగా జాఱంగఁ గ్రొమ్ముడుల్ పీడంగఁ శ గుందిరి మఱి
కొందఱు ప్రజవాసీకువలయనేత్రలు హరినె ధ్యానించుచు శ నాదరమునఁచు
దమ రొనర్పదగు శ తక్కువ్యాపారముల్ మాని ముక్తలమాడ్కిఁ శ గానఁబడు
- తే. లోకమును దీని నెఱుంగంగఁలేక యుండి; రఱ్ఱై కొందఱు శ్రీకృష్ణుఁడతివిచిత్ర
రాగమున సుస్థితంబున శ రమ్యరితి, బలికిన మనోహరోక్తుల శ దలఁచుకొనుచు.
- క. మనముల మోహమునొందిరి; వనజాయతనేత్ర లెల్ల శ వారిజనయనుం
డొనరించిన మృదుచేప్తల, ననూన సుస్థిత మనోజ్ఞశ్రమగు దృగ్వితతిన్. ౧౬
- క. సులలితమా తద్గమనముఁ, గలిగెడు దుఃఖముల నెల్లఁ శ గడుఁ గృపచేతం
దొలఁగించు కార్యముల దుఃష్టులఁ జంపిన సాధుగేయ శ శుభచరితములన్. ౧౭
- చ. మనముల నెల్ల వేళలను శ మానక పట్టుధలం దలంచుచున్
వనజదళాయతాక్షు నెడఁబాటున కించుక యోర్వజాల కా
ర్తిని గనుచున్ భయంబునను శ దీప్రగతిన్ వెలఁబాటు నశ్రురా
జిని గను లెఱ్ఱవాఱఁ దమచిత్తము లచ్యుతునందె చేర్చుచున్. ౧౭౪ 2214
- చ. గుములుగఁ గూడి యందఱును శ గుందుచుఁ దద్గతభావ లాటఁబ
ద్గముఖులు పల్కి రిట్టులని; శ తద్దయు నార్తిగలంగి; యోవిధా
త! మదిని నీకుఁగల్గుదకదా? దయ సుంతయు నేరిపైన నె
య్యమున హితంబునన్ జనుల శ నాదిని నెట్టులొ గూర్తు వంతటన్. ౧౭౫ 2215
- సీ. వారు కృతార్థులై శ సారమోదంబును గాంచక పూర్వమే శ చంచలమతి
నెడఁబాయఁ జేయుదుఁవే; యనుకంప నా నిది యగునే; బాలుఁ శ డెట్లు లట్లు
నీచేష్టితంబులు శ నిష్ఫలంబులుగదా? శ బాలిశుండని నిన్నుఁ శ బలుకఁ దగదె?
నీలకుంతలములఁ శ జాల నావృతమయి; చారుకపోలనాసలు చెలంగ

తే. శోకములఁ దూలఁగాఁ జేయుచున్ వెలుంగు

సుస్థితము నాట్య మాడంగ యనుదరమయి

యలరుశ్రీకృష్ణు నదనశీతాంశుబింబ

మును గనఁజేసి తృప్తిగఁ య గనకముందె. ౨౦

2216

చ. కనబడకుండఁ జేసితివిగా యిటుచేసిన నీదుచేత చ

క్కునిదని పల్కుఁగాఁదగునె య కా దిది సాధువటంచు నమ్ముమా;

పనియిది కంసుదూతదగు య భామినులార! మదీయ మెట్టులౌ

ననియెదవేమొ పద్మభవ య స్త దుదాహృతి నాలకింపుమా! ౨౦

2217

ఆ నీదుసకలసృష్టినిపుణత కేకాశ్రయమగు కృష్ణమూర్తి యాననంబు

గాంచియున్న యిట్టికన్నుల నక్రూర, నామధారి వగుచు య నేమ మెడలి. ౨౦౪

క. హరియింపఁ బూనితివి నీ, వరయం గ్రూరుండ వనగ య నర్హుండవె యో

సరసిజభవ! శ్రీహరియనఁ, గరుణామయచిత్తుడౌను య గాని తలంపన్. ౨౦

సీ. క్షణకాలముననె భంగమగు సౌహృద మలరువాడౌట నశ్వములమెచ్చు

కొనుచు నిండ్లనుమఱి య కూర్చి బండుగులను దనయులఁ బతులను య దగఁ ద్యజించి

తనదుచెయ్యులకె యెంతయుఁ బ్రీతిఁబరవశల మగుచుఁ దనదు దాస్యమునెకో

వచ్చిన మువ్వెల్ల య మచ్చికఁ జూడఁడు నూతనప్రియులవా య చేత లిట్టు [౮

తే. లుండుఁగద! కాన వారిత య యోపినంత

దనుకఁ బయనంబు కాకుండ; య వనితలార!

మధురయందుఁ గలట్టి యశమ్మానినులకు

నేటి రాతిరి సుఖముగా య దాటుఁ జొండి! ౨౦౪

2220

క. వారలవగు వాంఛితములు, సారద్విజు లొసగునాశిష్యముల వలనన్

భూరిఫల మనుభవింపన్, ధారణి దగియుండును మనఃతలఁపు లన్మతముల్.

చ. కనుకనె శ్రీనికేతనుడు య కంజదళాక్షుడు స్వీయపూర్వరం

బును దమిఁజొచ్చు నట్టితఱి య ముద్దులు గుల్కెడు నెఱ్ఱెగంబునున్

గనుఁగొనుచున్ స్థితంబలరఁగఁ దగుచూడ్కులఁ గ్రమ్మునద్రసం

బును దనివారఁ గ్రోలుదురు య పో యలకాంతల భాగ్య మేమనన్! ౨౩ 2222

మ. చెలులారా! మధురాపురిం గనుఁగొనన్ య శ్రీకృష్ణుఁ డిట్లేగుచోఁ

దలిదండ్రుల్ తగుబంధువుల్ మరలి రాఁ దన్నెంతఁగా వేడినన్

జలచిత్తుండుగ నుండ కుండినను భాస్వన్నాగరిమంజుభా

పల మాధుర్యము స్వీయహృద్వికచకంజంబున్ గడున్ లాగఁగన్. ౨౩౪ 2223

చ. పరవశుడై త్రపామితిభవ్యతమస్థిత విభ్రమంబులం

దిరుగుస్వభావముం గలిగి య దిట్టతనం చెటులో చనంగ న

త్తరుణుల కట్టె చిక్కు; మఱి ఓ తన్నె తలంచెడు నన్నదాదులన్
స్తరణముచేయ నోపఁ డిది ఓ సత్యము గ్రామ్యుల మకాట నిస్సీరో. ౨౪ 2224

సీ. సర్వమంగళగుణాశ్శుద్ధుఁడు శ్రీరమణుండు నగుదేవకీసూనుననుపమానుఁ
గనుఁగొన నోచిన ఓ కడు ధన్యులకు భోజులకు మఱి దాశార్హ్యలకును వృష్ణు
లకు సాత్త్వికులకు సంధకులకు మార్గంబునను ఓ జూడఁగల్గిన ఓ మనుజులకును
నయనోత్సవంబీ దిగనమునఁ గాఁగలదు పో; సత్య మీయది; తన్నె ఓ సతము నమ్మి

తే ప్రాణములకంటెఁ బ్రియునిగా ఓ స్వాంతములను
దలఁచు మనల నూరార్చక ఓ యెలమిఁగూర్చు
నందనందనుఁ గడు దవ్యునకును దోడు
కొని చనన్ వచ్చినట్టి యీశక్రూరచిత్తు. ౨౬ 2225

క. కారుణ్యవిహీనుని న, క్రూరుండని పిల్వఁ జనదు ఓ క్రూరుం డనియే
ధారణఁ బిల్వం జనుఁగద, పేరెట్టులు పెట్టినారో? ఓ పెద్దలు తొలుతన్. ౨౬ 2226

మ. వనజాతాయతనేత్రలార! కఠినస్వాంతుండు శ్రీకృష్ణుఁ డీ
మనలం జూడక యీశతాంగమున సహ్మానంబుమీఱంగ నె
క్కినవాడే; మనవృద్ధిగోపకులు లెక్కింపంగ మూర్ఖాగ్రుణుల్
కనుకం బోవలదంచు; బల్కురునుఁడీ ఓ కాలప్రభావంబునన్. ౨౭ 2227

ఉ. దారికిఁ దోడు క్రొవ్వుగలవా రగుటన్ మనగొల్ల లెల్ల వే
సారక స్వందనాళిఁ గొని ఓ చక్రిని రమ్మని తొందఱించుచు
న్నారు తలంప దైవము మనంబున నీమనకున్ శ్రమంబె ని
ష్కారణమే పొసంగఁగఁ దగఁగం దలపోసె నిఁకేమి చేయనా? ౨౮ 2228

చ. పలుకుల నేమికార్యమగుఁ ఓ బట్టుదలన్ మన మెల్లఁగూడి పో
వలదని కృష్ణు నిల్పుదము ఓ వారిజనేత్రు ఓక్షణార్థమైన ని
మ్ముల విడఁజాల కార్తిగొని ఓ పొక్కెడునీమనలన్ గులంపువృ
ద్ధులు మఱిబంధువుల్ గలిసి ఓ ధూర్తత నేరుతు రేమిచేయఁగన్. ౨౯ 2229

తే. దైవ మీరీతి దీనచిత్త లగునట్లు, మనల నొనరించె నెవ్వరైన నిక నేమి
చేయఁగలవారో? బంధులఁచేత లేమి, మనల వారింపఁగల వేటిమాట లింక?

క. గోపికలారా! మనమా, గోపాలవరేణ్య రాసగోష్ఠిఁ గలిసియే
తీపారునెయ్యమున లీలాపాంగ విలోకనముల ఓ హాఠితరములన్. ౩౦ 2231

సీ. మందహాసంబుల ఓ మంతనంబునఁ బల్కు సరససమాలాప ఓ సముదయములఁ
బరిరంభణంబులఁ ఓ బంకజాతుఁడు తృప్తిఁ గలిగింప నారాత్రి ఓ క్షణముభంగిఁ
గడపితి; మాకృష్ణుఁ ఓ డెడఁబాసి పోవంగ నంతంబులేని యాహారివియోగ
శోకాంధకార మేవోప్పనుఁ దరియింపఁగలమొ? యూహించినఁ ఓ గానఁబడదు;

తే. హరి యితం డగ్రజం డగుహరినిగూడి
గోపకుల బాలుకులు తన్నుఁగూడి రాఁగ
ఖరకరుం డ స్తమించు నశక్కాలమందు
గోఖరరజంబు తనదు ముంగురులఁగప్ప. ౨౯౪

2232

క. సుమహారంబులు దానక, సమభివ్యాప్తములు కాఁగ శ సంతస మొప్పు
గ మురళి నూఁదుచుఁ జిటున, వ్యమరెడు క్రింగంటిచూపు శ భవ్యతమందై. 30

క. మనచిత్తముల హరించుచుఁ, జను దెంచును గాదె? యట్టిజలజాతుఁడు వీ
డిన నెట్లు బ్రదుకఁ గలమో, యని యివిధి మాటలాడు శ చాసమయమునన్.

చ. హరివిరహంబు దుస్సహమునై కనుపట్టఁగ గొల్ల చేడియల్
విరహితలజ్జలై మదులు శ వెన్నునియందె చెలంగుచుంట సు
స్వరముల మాధవా! విమతశక్రహరా! పరమేశ్వరా! మనో
హర! సురవంశ్య యంచు విపులార్తిని రోదన మట్టె చేయుచున్. 31 2235

క. దామోదర! గోవిందా!, శ్రీమహితా! యంచుఁ దమిని శ శ్రీకృష్ణుని స్వీ
యామలమనముల నిడుకొని, యామానిను లట్లుపొగుల శ నర్కుడుతోఁచెన్.

చ. ఖరకరుం డిట్లుతూర్పున నఖండరుచుల్ దగునట్లు కన్పడక
ద్వరపడి కాల్యకృత్యసముదాయము చక్కఁగఁ దీర్చి రాముఁడొక
హరియు రథంబు నెక్కఁ దనయాదృతి గన్పడఁ గంసుదూత వే
యరదముఁ దోలె; నందముఖు శ లాతనివెంటనె పోవుపూన్కిమై. 32 2237

సీ. గోరససంభృత శ కుంభంబులం దక్కుకానికలం గొని శ కదలి శకట
ముల నెక్కి యక్రూరుఁ శ డలరామకృష్ణులు చనిన త్రోవనె వేగ శ చనిరి; గోపి
కలు తమప్రాణాళికంటె నుత్కృష్టఁడై పయనంబుచేయు నశ్వుంకజాతు
ననుసరించియె పోయి శ యాతండు ప్రీతిమైఁ ద్వరవత్తు మటనుండి శ తరుణులార!

ఆ. యనుచు నూఱింప శ నమ్మాటకయి కొంత, నేపు నిలువఁబడిరి శ శ్రీశుఁ డట్లు
లూఱింపె నెయ్య శ మొప్పార నక్రూరు, మూలమునఁ దదార్తి శ పోవునట్లు.

ఉ. వారలు స్వీయచిత్తములు శ వారిజనేత్రునివెంటఁ బోవ నా
శ్రీరమణుండు నగ్రజుని శ జేరిచనంగఁ దదీయకేతనం
బారసి చూచుచుక బిడప శ స్యందనధూళిని గాంచుచుక గడుక
దూరముపోవ నవ్వియును శ దోచమి నిల్పిరి బొమ్మ లట్లుగన్. 33 2239

తే. మరలి యరు దెంచునేమొ యివ్వాధవుఁ డని
వేచియుండియు నాయాశ శ విలయమంద
నిరవులకుఁ బోయి ప్రియుడగు శ సరసిజాతు
చరితములఁ బాడుచుక నిరంతరము భక్తి. 32

2240

- క. దినములుపుచ్చిరి శోకము, మనములఁ జేరంగనీక; శ మాధవుఁడున్ జేస్త
ఘని నక్రూరుని గూడియె, ననిలజవంబొప్పు బోవునరదమునందున్. 324
- క. ఉబ్బొంగెడువేడుక మది, నొప్పుగఁ గూర్చుండి పోయి శ యరుపాపములం
గుప్పుగఁ గూల్పించాలిన, యప్పాపనమూర్తియైన శ యమునం జేరెన్. 3౨ 2242
- ఉ. అంతట రాముఁగూడి దనుశజాంతకుఁ డాయరదంబు డిగ్గి య
త్యంతముదంబునన్ మధురమై విమలంబయి యింద్రనీలమ
ల్లెంతయుఁ దల్కుచూపెడు తదీద్యపయస్సున నాచమించుచున్
స్వాంతము తృప్తి నొందునటు శ వారిని ద్రావె మహత్త్వ మేర్పడన్. 3౩4
- మ. తరుషండంబుల పొంతఁ జేరి రథముం శ దా నెక్కె రాముండు సో
దరునింగూడి రథంబునెక్కె; రిపుసంతానంబువంకన్ భయం
బు రమానాథునకుం బొసంగు ననుచున్ శ భూమిశ్వరాస్తుండు స
త్వర మాహించి రథంబుపై నిలువఁగాఁ శ బ్రార్థించి తత్సమృతిన్. 3౯4 2244
- సీ. మాధ్యాహ్నిక క్రియా శ మండలముం దీర్ప యమున యంతరమున శ నమరువ్రాద
నకుఁ బోయి యందు, స్నానంబు శాస్త్రోక్తమౌ పద్ధతి నొనరించుపట్టుదలనుము
బూని మునింగి యభిమానితజలముల వేదసారం బన శ వెలయునట్టి
సావిత్రిభక్తిమై శాశ్వతంబగుదాని జపియించుచుండి తరజ్జలములందు
- తే. రామకృష్ణులు జతగూడి శ రంజిలంగఁ
గాంచె నక్రూరుఁ; డంతట శ నెంచె మదిని
నొర! యానకదుందుభి శ యాత్మజన్తు
లిరువురును స్వందనం బెక్కియెసఁగుచుండి. ౪04 2245
- చ. జలముల నిప్పుడొప్పెదరు శ స్వందనమున్ దిగివచ్చి రేమొ? యం
దుల నిపుడండరేమొ? యని శ తోరపువేడుక మున్ని లేచి మున్
వలె నరనెన్ రథంబు బలభద్రుఁడు కృష్ణుఁడు పూర్వరీతి నం
దలరుచు నుండఁ గాంచి సలిలాంతరమందును గంటి వీరలన్. ౪౨4 2246
- చ. అరదముపై నెసంగెద రాయారె జలంబుల నేను గాంచుటల్
సరియనరాదో? సూనృతమొ? శ సత్యమెయైన మఱొక్కమాటు పు
ష్కరముల మున్ని చూచెదను శ జక్కఁగ నంచుఁ దలంచి మున్గె; స
త్వరముగ నాజలంబులను శ దద్దయు వెల్లుచు నెంతో వింతగన్. ౪3 2247
- చ. శిరములవంచి చారణులు శ సింధులు నయ్యసురేంద్రులున్ మనో
హరవరగాననైపుణిని శ నందినదేవతలున్ నుతింపఁగా
నురగుల కీర్తనం డనఁగ శ నొప్పి సహస్రఫణారుచుల్ దిగం
తరముల వెల్లజేయఁగ ఫణాతతియందుఁ గిరీటముల్ తగన్. ౪౪ 2248

- ఉ. సారసనాళే మట్లు తగుళఁచాయ కనందగియుండ నీలమా
చారుతరాంబరంబు తనుసంగతి నొప్పగ శృంగరాజి నొ
ప్పారెడు వెండికొండవలె శ నారయఁగాఁ దగునయ్యనంతు శృం
గారశరీర మాతనికిఁ శ గానబడెన్ మది కద్దుతంబుగన్. ౪౫ 2249
- ఉ. ఆమహానీయమూర్తి మృదులంకమునందు వినీలనీరద
శ్యాముడు నాల్గుబాహుల నెసంగెడునీశుడు కాంచనాంబర
శ్రీమహితుండు పుల్లసరసీరుహఁత్ర విశాలనేత్రుఁ డు
ద్దామరుచిన్ వెలుంగువరసత్త్వము శాంతుడు నప్రమేయుడున్. ౪౬ 2250
- నీ. సుప్రసన్న మనోజ్ఞశుభవక్త్రుడై స్థితవిలసితనయనుడై శ లలితములగు
కనుబొమల్ సురుచిర శ మనుషమము నగునాసయుఁ జారుకర్ణముల్ శ సాధుగండ
భాగమ్ము లరుణప్రభాఁరాజితంబగు నధరంబు గలుగంగ శ నమలదివ్య [యుఁ
మూర్తియౌ పురుషుండు శ పాలుపారుచుండె; నాజానుషీవరసుభుజములు మఱి
దుంగాంసములు సిరి శ తొలకాడునతివిశాలోరస్థలంబు శృంగారమునకు
నాకరంబయి శంఖ శ మట్లుచెల్వారెడు కంఠము నిమ్నంబుగఁ దనర్చు
నాభియు నశ్వత్థనామకభూరుహ పల్లవ మట్లుగాఁ శ బరఁగుచున్న
నిమ్న రేఖలుగల్గు శ నెఱి యుదరము బృహత్కటితటంబును శ్రోణి శ క్రమకరిక
రాభోరువులు జంఘ శ లక్ష్మజానువులు నుత్తంగగుల్ఫములు నెఱ్ఱంగ నలరు
నట్టినఖంబులు శ నవరియుండఁగ వానికాంతులచే నెంతో శ క్రాలి మఱియు
నంగువ్యములు; వ్రేళ్ళు శ లనెడిదశంబుల నలరునంఘ్ర్యంబుజములు వెలుంగ
నింతింతయనరాని శ వింతగ నతఁడొప్పె; మఱియును సుమహర్షమణికదంబ
- ఆ. ఖచితమకుటకటకగణము లంగదములు, సులలితమయిన కటిసూత్ర మట్లై
బ్రహ్మసూత్ర హారశరాజిత నూపుర, కుండలములు మెఱయ శ నుండె నతఁడు.
- చ. కరముల శంఖచక్రములుఁ శ గంజమునున్ గదయున్ వెలుంగఁగా
నురమునఁ గౌస్తుభం బనఁగనొప్పెడు రత్నము దివ్యరోచు ల
చ్చైరువుగఁ బర్వజేయుచును శ జెల్వమరంగఁ దుఱుంగలింపఁ గం
ధర వనమాల యొప్పగ నిశాంతము శ్రీహరి యొప్పె నొప్పగన్. ౫౨ 2252
- క. ఉరమున శ్రీవత్సాంకము, నిరుపమశోభల వెలుంగ శ నిశ్చలభక్తిం
బరిచర్యజేయు పార్వద,వరులగు నందాదు లొలయఁ శ బంకజభవుడున్. ౫౩ 2253
- చ. సనకసనందనాది మునిసత్తములున్ హరపాకశాసనా
ది నిఖలదేవతావరులు శ తృప్తిగఁ గొల్వ మరీచిమఘ్నలై
తనరు నవద్విజోత్తములు శ తత్పరతఁ బహుభంగులన్ దనున్
విసుతియొనర్ప శ్రీహరియు శ వింతగఁ దోచుచునుండె నత్తఱిన్. ౫3౪ 2254

తే. మఱియుఁ బ్రహ్లాదనారదుల్ శ మానివరులు
 పరమభాగవతులు నౌటసవాసుదేవు
 నతని వసువులగూడి యశత్యంతవిమల
 వాక్కులక వేటువేటుగు శ భావములను. ౫౪

2255

క. వినుతించుచుండ వానిని, వినుచుక ముదమొందుచుండె; శ విశ్వేశ్వరు నా
 తని శ్రీ దేవియుఁ బుష్టియు, నను త్తమజ్ఞానశక్తియనఁ బడునదియున్. ౫౪౫

సీ. కాంతికిర్రులు శ తుష్టిత్వాదేవి యూర్జయు విద్యయు మఱియు నశవిద్యశక్తి
 మాయయు ననుశక్తిమండల మెప్పుడు తనను సేవింపఁ దగ్గి ననురలును
 భక్తి నమ్రులునయి శ పరసూక్తముల నెన్న నొప్పొచ్చుచున్న యాయుజ్జ్వలాంగు
 భగవంతుఁ గనుఁగొని శ పరమముదంబొంది యత్రారుఁ డంగంబుహర్షపులకి

ఆ. తమగుచుండ బాష్పతతి సంభృతాతుండై, గద్గదిఁను వాక్కుకదలుచుండ
 ధైర్యమూని భూమిఁ శ దలసోక మ్రొక్కి యంజలిఘటించి వినుతి శ సలిపెనిట్లు.

న లు వ ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి నమ్రూదుడు పొగడుట.

ఆ. అఖిలహేతువులకు శ నరయంగ హేతువై
 యాదిపురుషుడవయి శ యవ్యయుండ
 వగుచు నలరుచున్న శ యట్టినారాయణుఁ
 డవగు నీకు మ్రొక్కు శ లంబుజాక్ష. ౫

2258

క. నీనాభివంకజంబున, సూనుండై యుద్భవిల్లై శ సురసంఘేశుం
 డై నెగడుబ్రహ్మ తద్భవ, మీనిఖిలం బట్టినీకు శ నివె వందనముల్. ౧ 2259

సీ. త్వేసలిలాగ్నులు శ గంధవహంబరములు నహంకార ముట్టులు మహాత్ము
 ప్రకృతియుఁ బురుషుండు శ సకలేంద్రియములు మన సింద్రియార్థంబులును ద్రిద
 ననునివియే జగత్తునకు హేతువు లనిపలుకుదు రవియెల్ల భదలఁచనీకు [శులు
 నంగభూతము లగుటంగదా? యవి నీదు తత్త్వమెటుంగ నెంతయును జాల

ఆ. వరయ జీవుఁ డాత్మయయ్య మాయాగుణ
 బంధకారణమునఁ శ బరము నిన్నుఁ
 దెలియఁ జాలకుండుఁ శ దొలిపలుకులె నిన్నుఁ
 దెలుపఁ జాల వనుచుఁ శ దెల్లమయ్య. ౨౫

2260

క. పరమేష్ఠియుఁ దనదేహము, సరిపడుటకుఁ దగినయట్టి శ సత్త్వగుణం బా
 కరణి రజస్తమములు ననఁ, బరఁగెడు నివ్యానికె గడుఁ శ బరవశుఁ డగుటన్. 3

తే. అట్టిగుణముల మించియున్నట్టి నీస్వ
రూపము నెఱుంగఁ జాలఁ డోతాపనేంద్ర!
వందితాంఘ్రిసరోరుహా! ఓ వాసుదేవ!
నిన్నెఱుంగఁ దరంబె మునీవరులకును. 3 2262

చ. తెలియఁగ రా దదెవ్వరికిఁ ఓ దెల్లముగా నటులైన నెట్టిజీ
వులకును సారహీన మనఁబోలు భవంబు నివృత్తి యెట్టులాఁ
బలుకు లవేల? యేదయినభవ్యపథంబున నాశ్రయించినన్
దొలఁగు భవప్రవృత్తి యనితోఁచెడు నోవసుదేవనందనా! 3 2263

సీ. హైరణ్యగర్భాదు ఓ లగుయోగు లాధ్యాత్మికాధిభూతములకు ఓ నాధిదైవ
తమునకుసాక్షివై ఓ తగి వానికెల్ల సంతర్వామివై నియంతృవు నగు నినుఁ
గొలుతురు; కర్తయోగగులు కొందఁ టింద్రాదిబహుదేవతాస్వరూపమున నలరు
నిన్నెఁ ద్రయీవిద్య ఓ నియతిమైఁ బెక్కుయజ్ఞముల నారాధింతుఁ ఓ సర్వరూపుఁ

తే. డవుగ వెలయుదు గానఁ గడంగి జ్ఞాను
లైనకొందఱు బహురూప ఓ మైన కర్త
వితతి నీయందె యర్పించి ఓ విమలమైన
యువశమముఁ గొని సత్సమాధిపరిణతిని. ౫ 2264

క. జ్ఞానాధ్వరమున నిన్నే, ధ్యానింతురు జ్ఞానరూపతం దగుదు వటం
చూనిన శ్రద్ధ; కొందఱు, మానవులున్ నీయతిమీఱు ఓ మానస మలరన్. ౬

తే. శైవవైష్ణవనామ దీక్షులను బొంది
త్వదుపదిష్టము పంచరాత్రముఖమైన
విధిని బహుభేదముల బహువిధములైన
మూర్తులం గొన్నయదై వ్యతఃసూర్తి నిన్ను. ౭ 2266

క. తలపోసి యుపాసెందురు, జలజాతా! కొందఱు నిను ఓ శైవాదిమతం
బుల నాచారవిభేదంబుల శివరూపిగను విధిని ఓ బూజింతు రజా! ౮ 2267

తే. సర్వదేవమయా! ప్రభూ! ఓ సర్వజనులు, నితరదేవతలం గొల్వ ఓ మతిగలజను
లెల్ల భిన్నమతుల్ గల్గి ఓ యెల్ల రూపములనుదాల్చిన నిన్నె కా కొలుతు రీశ!

చ. కనుకనె యెల్లమార్గములు ఓ కాంచనచేలధరా! తలంప నిన్
గనుఁగొనఁ బోవుచున్నయవి ఓ కా దన నెట్లగు? బర్వతంబునన్
జననముగాంచి మేఘమునఁ ఓ జక్కగ వర్షిలి జీవనంబు నిం
డనెగడు హృదినుల్ వివిధనైజగతుల్ దగఁ బాటుచుండియున్. ౧౦ 2269

క. కడకున్ సంద్రముఁ జేరెడు, వడువున సర్పనము లెల్లఁబహువిధములుగాఁ
బుడమిఁ గనంబడుచుండియు, గడపట నవి చెందు నిన్నె ఓ కంజదళాతా! ౧౦

క. కమలాక్షా! సత్త్వరజ, స్థమములు ననుమూడు ప్రకృతిభర్త గుణములై
యమరున్ బ్రహ్మాదికభూతములున్ స్థావరముదనుకర దగు నవి యెల్లన్.

*క. ప్రకృతిగుణంబుల యందే, ప్రకటముగాఁ గూర్చుగఁబడి యిది యెల్లెడ నా
ప్రకృతియు నీయందే తగు, సకలేశా! సర్వసృష్టిసాక్షివి నీవే! ౧౧ 2272

సీ. ప్రకృతికి నాకు సంబంధము కలదంటి; బ్రహ్మాదులకు నాకుఁ యిది బరఁగుభేద
మే మందువేమొ ప్రకృతియందు నవిష్కృతదృష్టివై నీకంటఁబడెడియు వేటు
గానట్లు సర్వాత్మకత నొప్పువాడవై సర్వబుద్ధులకు నోసారసాక్షి!
సాక్షివై యుపమానమీక్షింపఁగా లేక మహిమమునన్ పెల్లుమాధవుడవు

తే. భవ మిదెల్ల నవిద్యచేరబరఁగుచుండు, దేవతలు మానవులు మఱితీర్థగాదు
లైనదేహాభిమానులయందు నొప్పు, నీగుణప్రవాహము సకలేశ! కృష్ణ! ౧౨

క. దానిం దగులక యొప్పెడు, జ్ఞానమయుండ వగు నీకు యిది సతతంబు నతుల్
శ్రీనిలయా! యిడుదున్ వై, శ్వానరుండగు ముఖము భూమిచరణంబు లగున్.

క. వనజాచ్ఛాదన త్రేమలై, తనరు నభం బొను నాభి యిది తగుదిశలు శ్రుతుల్
కనకాంబర! శిరము దివం, బనఁజను బాహువులు దేవతాధిపులునుమీ! ౧౩

క. సరిదధిపులు కుక్షి యగున్, మరుత్తు ప్రాణములు బలము యిది మాధవ నీకొ;
దరువులు నోషధులు నగున్, బరమేశా! రోమపంక్తి యిది పరికింపంగన్. ౧౪

క. జలధరములు కేశములగు, నిలాధరము లస్థినఖము యిది లెన్నఁగ నగు తె
ప్పలకదలిక లగురేలుఁ బ,వలు నీకున్ మగగుటి యగుబ్రహ్మతలంపన్. ౧౫

ఆ. వృష్టిసీర్య మగునువిమలాత్మ! యవ్యయా
త్మతఁ జెలంగి యెల్లతావులందు
చెలసి చిత్తవృత్తి యిది దెలియఁగాఁ దగియుండి
పురుషుఁ డనఁగ వినుతిఁబొసఁగి మిగుల. ౧౬ 2278

క. అలరెడు నచ్యుత! నీలోపల బహువిధజీవవితతి యిది బరఁగెడు లోకం
బులు తత్పాలకులును జలములలోనన్ సూక్ష్మములయిఁపాలించెడు ప్రాణుల్.

ఆ. అండములు చెలంగునట్లు లుదంబర, ఫలమునందు మళకములునుబోలి
నొకరి వార్త నొక్క యిది హింసఁజాలక, యుండునటు చరించుచుండు జిమ్ము.

చ. వనజదళాక్ష! నీవు బహుభంగులుగాఁ దగురూపముల్ ధరిం
పను దలపోయుదో యది యభంగవిలాసమె యోను; వాని స
జ్జనులు విశోకులై ముదమునంధిల ధ్యానముచేయువార లిం
కను భవదీయమా యశముగఁగనముచేయుదు రెంతో శ్రద్ధతోన్. ౧౭ 2281

ఉ. కారణమత్స్య రూపమును యిది గైకొని యాప్రళయంబునం దకూ

* “ప్రత్వంరజస్తమ ఇతి భవతః ప్రకృతే ర్థణాః” అనిమూలము.

- పారమునన్ భ్రమించుచును శ భక్తులఁ గాచెడునీకు నే నమ
స్కారము లాచరింతు, మధుశక్తైటభదానవమృత్యురూపతన్
శ్రీరమణా! యెసంగి హయశీర్షుఁ డనందగు నీకు మ్రొక్కెదన్. ౧౭ 2232
- క. మందరగిరి ధరియింపఁగఁ దగు కూర్మాకృతిని నీకామముదమునన్
బొందుగఁ దాల్చిన నీకున్, పండితమునినాయకునకుఁ పందనము లివే. ౧౭౪ 2233
- క. ధరణిం బై కెత్తుటయె విహరణముగా నాదిసూక్ష్మరాకృతి నెలమిన్
ధరియించిన నీకు నమఃస్మరణము లొనరింతు భక్తిఁ శ గంజవళాక్షా! ౧౮
- ఆ. సాధువృత్తి నెసఁగుజనుల భయంబుఁ బో, కార్పఁ జిత్రసింహాగళము తనర
వెలయునట్టి నీకు శ నెలమి నమస్కారముల నొనర్తు నభవ! శ జలజనయన!
- క. చరణక్రమమున సజ్జన, పరులకుఁ బ్రమదంబుఁగూర్ప శ వామనమూర్తిన్
ధరియించి ముజ్జగంబుల, వరుసఁ గొల్చిన మహానుభావునకు నతుల్. ౧౯ 2236
- చ. పొగరున విట్టినీగు నృపశుభాగమహాటవినిన్ గుఠారథా
రఁ గడఁగి మూలయుక్తిని బశరాక్రమ మొప్పెడునట్లు కూల్చుచున్
భృగుకులనాథుఁడై విభుత శ వింతగ నొప్పిన రామమూర్తికిన్
సుగుణమణి ప్రకాశునకు శ జోత లొనర్తును భక్తిమీఱఁగన్. ౧౯౪ 2237
- క. రావణునకు మృత్యువుగాఁ, బాపనులకు రక్షకుఁడుగ శ భాసిల్లెడు నా
శ్రీవిభునకు రఘువర్షున, కే వినతు లొనర్తుఁ బ్రీతిశ యెంతయుఁ బొంగన్. ౨౦
- సీ. వాసుదేవుండనఁ శ బరఁగి సంకర్షణప్రద్యుమ్ననామముల్ శ భాసిలంగ
ననిరుద్ధుడను నామ శ మనుషమమై యొప్పు సాత్వతపతియనుఁసంజ్ఞనలరు
నీకు నమస్కార శ మోకమలాక్ష! బుద్ధాకృతి ధరియించి శ యమలతముఁడ
వయి దైత్యులకు దానశవాళికి విభ్రాంతి గలిగించు నీకు మ్రొక్కులను గూర్తు
- ఆ. మ్లేచ్ఛతుల్యు లగుచు శ మేదినిబొడమెడు, ఊత్రియుల హరింపఁ శ గల్గిరూప
మును ధరించు నీకు శ మ్రొక్కుదు; భగవంత! సర్వశక్తివీవు శ సకల మగుదు.
- క. నీమాయచే జగం బిది, యే మోహిత మగుచు, నేను శ నిది నాయది యం
చీమాడ్కి దురభిమానము, చే మిగులం గుంది యించుకే నెఱుంగకయే. ౨౧౪
- ఆ. కర్తమార్గములను శ గలకాలము భ్రమించు
చున్న; దేను సుతుల శ నుదహసితము
దారబంధమిత్ర శ ధనగాత్రముఖముల
స్వప్న తుల్యములను శ సత్యము లని. ౨౩౪ 2291
- క. తలపోసి మాధమతి నై, కలకాలం బందె దివ్యశకాంచనచేలా!
ఖలహరణ! మహాప్రభువా, చలించుచున్నాడ నెట్లు శ చక్కఁబడుదునో? ౨౪
- వ. అనిత్యంబులగు దేహప్రముఖంబుల విషయంబున నాత్మబుద్ధింజేసి విపర్యయ

- క. కమలాక్షా! సత్త్వరజ, స్థమములు ననుమూడు ప్రకృతిధర్మగుణములై
యమర్కు బ్రహ్మాదికభూతములున్ స్థావరముదనుకర దగు నవి యెల్లన్.
- *క. ప్రకృతిగుణంబుల యందే, ప్రకటముగాఁ గూర్పఁగఁబడి ఓ వర్తిల్లెడు నా
ప్రకృతియు నీయందే తగు, సకలేశా! సర్వసృష్టిసాక్షివి నీవే! ౧౧ 2272
- సీ. ప్రకృతికి నాకు సంబంధము కలదంటి; బ్రహ్మాదులకు నాకుఁ ఓ బరఁగుభేద
మే మందువేమొ ప్రకృతియందు నవిషక్తదృష్టివై నీకంటఁనెదియు వేటు
గానట్లు సర్వాత్మకత నొప్పువాడవై స్వబుద్ధులకు నోసారసాక్షి!
సాక్షివై యుపమానమిహింపఁగా లేక మహిమమునన్ పెల్లుమాధవుడవు
తే. భవ మిదెల్ల నవిద్యచేరబరఁగుచుండు, దేవతలు మానవులు మఱితిర్యగాదు
లైనదేహాభిమానులయందు నొప్పు, నీగుణప్రవాహము సకలేశ! కృష్ణ! ౧౨
- క. దాని దగులక యొప్పెడు, జ్ఞానమయుండ వగు నీకు ఓ సతతంబు నతుల్
శ్రీనిలయా! యిడుదున్ వై, శ్వానరుండగు ముఖము భూమిచరణంబు లగున్.
- క. వనజాప్తుడు నేత్రములై, తనరు నభం చొను నాభి ఓ తగుదిశలు శ్రుతుల్
కనకాంబర! శిరము దివం, బనఁజను బాహువులు దేవతాధిపులునుమి! ౧౩
- క. సరిదధిపులు కుక్షి యగున్, మరుత్తు ప్రాణములు బలము ఓ మాధవ నీకొఁ
దరువులు నోషధులు నగున్, బరమేశా! రోమపంక్తి ఓ పరికింపంగన్. ౧౩
- కి. జలధరములు కేశములగు, నిలాధరము లస్థినఖము ఓ లెన్నఁగ నగు తె
ప్పలకదలిక లగురేలుఁ బ,వలు నీకున్ మగగుటి యగుబ్రహ్మతలంపన్. ౧౩౪
- ఆ. వృష్టివీర్య మగునుఁవిమలాత్మ! యవ్యయా
త్తతఁ జెలంగి యెల్లతావులందు
చెలసి చిత్తవృత్తిఁ ఓ దెలియఁగాఁ దగియుండి
పురుషుఁ డనఁగ వినుతిఁబొసఁగి మిగుల. ౧౩౫ 2278
- క. అలరెడు నచ్యుత! నీలో, పల బహువిధజీవవిత్తతిఁ ఓ బరఁగెడు లోకం
బులు తత్పాలకులును జలములలోన్ సూక్ష్మములయిఁపొలిచెడు ప్రాణుల్.
- ఆ. అండములు చెలంగునట్లు లుదంబర, ఫలమునందు మళకములునుబోలె
నొకరి వార్త నొక్క ఓ రూపింపఁజాలక, యుండునటు చరించుచుండు జమ్ము.
- చ. వనజదళాక్ష! నీవు బహుభంగులుగాఁ దగురూపముల్ ధరిం
పను దలపోయుదో యది యభంగవిలాసమె యోను; వాని స
జ్జనులు విశోకులై ముదముఁసంధిల ధ్యానముచేయువార లిం
కను భవదీయమా యశముఁగానముచేయుదు రెంతో శ్రద్ధతోన్. ౧౬ 2281
- ఉ. కారణమత్స్యరూపమును ఓ గైకొని యాప్రళయంబునం దకూ

* “స్తత్త్వరజస్తమ ఇతి భవతః ప్రకృతేర్గుణాః” అనిమూలము.

పారమునక భ్రమించుచును శ భక్తుల గాచెడునీకు నే నమ
స్కారము లాచరింతు, మధురకైటభదానవమృత్యురూతక
శ్రీరమణా! యెసంగి హయశీర్షుడనందగు నీకు మ్రొక్కెదన్. ౧౭ 2232

క. మందరగిరి ధరియింపంగం దగు కూర్మాకృతిని నిశామముదమునక
బొందుగఁ దాల్చిన నీకుక, పండితమునినాయకునకునందనము లివే. ౧౭౪ 2233

క. ధరణిం బై కెత్తుటయె విహరణముగా నాదిసూక్ష్మరాకృతి నెలమిక
ధరియించిన నీకు నమస్కరణము లొనరింతు భక్తిఁ శ గంజదళాక్షా! ౧౮

ఆ. సాధువృత్తి నెనుగుజనుల భయంబుఁ బో, కార్పఁ జిత్రసింహాగళము తనర
వెలయునట్టి నీకు శ నెలమి నమస్కారముల నొనర్తు నభవ! శ జలజనయన!

క. చరణక్రమమున సజ్జన, పరులకుఁ బ్రమదంబుఁగూర్ప శ వామనమూర్తిక
ధరియించి ముజ్జగంబుల, వరుసం గొల్చిన మహానుభావునకు నతుల్. ౧౯ 2236

చ. పాగరున విట్టిచీగు నృపకపూగమహాటవినిక గుఠారథా
రఁ గడఁగి మూలయుక్తిని బరరాక్రమ మొప్పెడునట్లు కూల్చుచుక
భృగుకులనాఘండ్లై విభుత శ వింతగ నొప్పిన రామమూర్తిక
సుగుణమణి ప్రకాశునకు శ జోత లొనర్తును భక్తిమీఱంగన్. ౧౯౪ 2237

క. రావణునకు మృత్యువుగాఁ, బాపనులకు రక్షకుఁడుగ శ భాసిల్లెడు నా
శ్రీవిభునకు రఘువర్షున, కే వినతు లొనర్తుఁ బ్రీతిశ యెంతయుఁ బొంగన్. ౨౦

సీ. వాసుదేవుండనఁ శ బరఁగి సంకర్షణప్రద్యుమ్న నామముల్ శ భాసిలంగ
ననిరుద్ధుడను నామ శ మనుషమమై యొప్పు సాత్వతపతియనుసంజ్ఞనలరు
నీకు నమస్కార శ మోకమలాక్ష! బుద్ధాకృతి ధరియించి శ యమలతముఁడ
వయి దైత్యులకు దానపాళికి విభ్రాంతి గలిగించు నీకు మ్రొక్కులను గూర్తు

ఆ. స్థైఞ్చతుల్యులగుచు శ మేదినిబొడమెడు, క్షత్రియుల హరింపఁ శ గల్గిరూప
మును ధరించు నీకు శ మ్రొక్కుదు; భగవంత! సర్వశక్తివీవు శ సకల మగుదు.

క. నీమాయచే జగం బిది, యే మోహిత మగుచు, నేను శ నిది నాయది యం
చీమాడ్కి దురభిమానము, చే మిగులం గుంది యంచుకే నెఱుంగకయే. ౨౧౪

ఆ. కర్మమార్గములను శ గలకాలము భ్రమించు
చున్న; దేను సుతుల శ నుదహసితము
దారబంధమిత్ర శ ధనగాత్రముఖముల
స్వప్నతుల్యములను శ సత్యము లని. ౨౩౪ 2291

క. తలపోసి మూఢమతివై, కలకాలం బందె దివ్యకాంచనచేలా!
ఖలహరణ! మహాప్రభువా, చలించుచున్నాడ నెట్లు శ చక్కఁబడుదునో? ౨౪
వ. అనిత్యంబులగు దేహప్రముఖంబుల విషయంబున నాత్మబుద్ధింజేసి వివర్యయ

చిత్తుండనై శీతోష్ణసుఖదుఃఖాదిద్వంద్వంబుల విహరించుచు సాంద్రతమ స్నాన
హించుటంజేసి యాత్మప్రియుండవగు నిన్నుఁ దెలియఁజాలకుండుదు. సలిలంబుల
నుద్భవిల్లు తృణాదులచేఁ గప్పబడినజలంబులఁ బరికించి కనుఁగొనఁ జాలక
యెండమావులు జలంబులవలెం దోచిన వానికై పరుగెత్తుమూఢుం డగుజలాభి
లాషి తెఱుగున మాయాచ్ఛన్నుండవగు నిన్నుఁ జక్కఁగ విచారించి తెలియం
జాలక పరాఙ్ముఖుండనై ఘోరసంసారంబునందె ప్రవర్తించుచున్న వాడె.
మఱియు నోమహానుభావా! కామకర్తములచే నడఁగఁద్రొక్కంబడి విషయ
సంసక్తంబులగు నింద్రియంబులన నిటు నాకర్షింపఁబడిన మనస్సు విషయవాసనా
సమన్వితమితి నగుట నేను నిరోధింపశక్తుండను గాకయున్న వాడె. అసమర్థుండ
నగు నట్టి నే నిత్తరుణంబున నసజ్జనులకుఁ బొందశక్యంబె కాని నీపాదమూల
ముల నాశ్రయించితి. ఈశ్వరా! ఇయ్యదియు నీయనుగ్రహంబె కాని వేటొండు
కాదని తలంచుచున్నాడె. పద్మనాభా! పురుషునకు సంసారవిముక్తి కలుగుకాల
మొనఁగూడినతఱి సాధుసేవామూలమున నీపాదారవిందములవయి బుద్ధి ప్రవ
ర్తిల్లు. జ్ఞానస్వరూపుడై, సర్వజ్ఞానకారణాత్ముడై, పురుషులకు సుఖదుఃఖములను
గలిగించుకాలాదులకు నియామకుండై, సర్వపరిపూర్ణుండై యనంతశక్తివిలసి
తుండై, చిత్రాధిష్ఠాతయగువాసుదేవుండై, యహంకారాధిష్ఠాతయగు సంకర్ష
ణాత్ముడై, బుద్ధ్యధిష్ఠాతయగుప్రద్యుమ్నరూపుడై, మనోధిష్ఠాతయగుననిరుద్ధ
రూపుడై వెలయుపరమేశ్వరునకు నీకు నమస్కారము. శరణాగతుండనగు
నన్ను రక్షింపుమని సంస్తుతించుటయు. 30

2293

న లు వ ది యొ క డ వ య థ్యా య ము.

— రామకృష్ణనక్త్రురుఁడు మధురంజేతుట. —

- క. అని యక్త్రురుఁడు వినుతి, చిన భగవంతుండు నృహరి శ్రీకృష్ణుండు ప్రీ
తిని జలములఁ గనఁబఱచిన, తనరూపము మఱుగుపఱచెఁ శ దత్తణమాత్రన్. ౧
- ఆ. నర్తకుండు తనదుఃనాట్యముఁ జూపిన, కరణి హరియుఁ దనయశఖండరూప
మట్టై యుజ్జగింప శ నక్త్రురుఁ డారూప, మగపడమి నెఱింగి శ యాత్రపడుచు.
- చ. జలములనుండి వెల్పుడుచు శ శాస్త్రవిధానము దప్పకుండ ని
మ్ముల నపుడే యొనర్పఁగనుఁబోలిన కర్తము లాచరించి యా
ఖలదమనుం దొనర్చిన యశఖండమహత్త్వముఁ జూపుకార్యముం
దలఁచుచు విస్తీతుం డగుచుఁ శ దద్దగ్రీభ మెక్కిను సంశయించుచున్. ౨ 2296
- తే. హరి హృషీకేశుఁ డక్త్రురు శ నంతః గాంచి
పలికె ధరయందొ నభమందొ శ సలిలమందొ
యద్భుతంబగు విషయంబు శ నరసినట్టి
చంద మగపడుచున్న దోసాధువర్య! 3

2297

మ. అని ప్రశ్నింప శ్వఫల్కుసూనుఁ డను దేశవా! భూమి నభ్రంబునన్
వనమందుం గనఁజాలు చిత్రములు విశ్వవ్యాప్తరూపంబునన్
సనకాదుల్ తెలియంగఁజాలని మహాశ్చర్యప్రదానూనశ్
క్తిని రాజిల్లెడు నీశరీరమున వర్తిల్లుం గదా? చూడఁగన్. ౪ 2298

*ఉ. ఆ నినుఁజూచు నాకు నొకయద్భుతమేమి కనంబడున్ విభూ!
గానఁగరాదు క్రొత్తదిగఁ గన్పడునయ్యది యేది బ్రహ్మమా
నే నినుఁజూచుచుండ ధర్మణిఁ దివి నీటను జిత్ర మెద్దియే
గానఁగనౌ నదెట్లు? నినుఁ గాదని యెద్దియు లేదుచూడఁగన్. ౫ 2299

అని గాందినీతనూజుడు, వనజాక్షున కెలుకపఱచి శ వారి నిరువురన్
వనజావుఁ డత్తుమింపంగ నున్నతటి స్వందనంబుఁ శ గడు రయ మొప్పన్. ౬

తే. తోలుకొనిపోయి పశ్చిమతోయరాశి
వనజబాంధవుఁడుం గ్రుంకఁ శ బాటునపుడు
మథురఁ జేర్చెను; ద్రోవ గ్రామజనులెల్ల
నచ్చటచ్చట గుమిఁగూడి శ యాదరమున. ౬౪ 2301

క. ఆవసుదేవకుమారుల, శ్రీవల్లభులం బ్రియంబుఁచెలఁగఁ గనుచు న
త్లే వర్తిల్లిరి చూపుల, వేవేగ మరల్పుకొనెడు శ విధముఁ దలఁచకే. ౭ 2302

చ. అంతకుముందె నందముఖు శ లౌప్రజవాసులు పోయి పత్తనో
పాంతవనంబుఁ జేరి హరియాతనిజ్యేష్ఠుఁ డదెప్పు వత్తురో
స్వాంతము లుల్లసిల్లఁ బురవర్య మదెప్పుడు చొత్తుమో యటం
చెంతయుఁ గోర్కొని జూచుచు నదేజతనంబున నుండి రంతలోన్. ౮ 2303

చ హరి జగదీశ్వరుండు తమయాగమనంబునె కోరు నందభూ
వరముఖులం దమిన్ గలిసి శ భక్తుని బ్రశ్రితు గాందినీసుతున్
గరముఁ గరంబుచేఁ గొనుచుఁ శ గమ్రతరస్థిత మొప్పు నట్టు లి
క్కరణి వచించె; స్వందనముఁ శ నైకొని ముందుఁ బురంబుఁ జేరుమా! ౯ 2304

చ. భవనముఁ జేరు మే మిచట శ వాసముచేసి దినంబుఁ బుచ్చి వే
కువఁ బయనంబుచేసి కనఁగోరెద మమ్మథురాపురంబు; నాఁ
గ వినుచు గాందినీసుతుఁడు శ కంజవిలోచన! యిందు మీద్యయం
బువదలి యొంటిగాఁ బురికిఁ శ బోవఁగనొల్లను నమ్ము మీనుడిన్. ౧౦ 2305

చ. విను మొకమాట భక్తజనబృందమునం గడుఁ బ్రీతిగల్గు వాఁ
డనఁగ బ్రసిద్ధి నొంది సకలాధిపతిత్వము నూని యొప్పు నీ

*“యత్రాద్భుతాని సర్వాణి భూషా వియతి వా జలే, తంత్యాపవశ్యతో బ్రహ్మ కిం మే
దృష్టమివాద్యతం” అని మాలము,

వనయము భక్తి నీదుచరణాబ్జములంగల నన్ను వీడఁగాఁ

జనునె; యథోక్షజా! బలుని శ సంగతి నాగృహమందు నిల్వఁగన్. ౧౧ 2306

ఆ. అరుగు దెమ్ము మిత్రులక్లై గోపాలకు, లోసుహృత్తమా! మహోద్యమమున
నరుగు దెంచువారు శ త్వర మమ్మును సనాథు,లనొనరింపు నన్ను భవనుపవలదు.

సీ. గృహమేఘులమగు మాశగృహములఁ బాదరజంబున నతిపావనంబులుగను
జేయుమా; పదసరసీరుహరజమును గడిగిన జలములశకణములఁ గడు
నిలయాంగణంబున శ వెలయు దేవతలును బితరులు నగ్నులు శ వితతత్వప్తి
నొందుదు; రాయంప్రియుగళంబు గడిగి యాబలిచక్రవర్తి నిస్తలయశంబు

ఆ. గాంచి గొప్పదనముఁగనె నసమానమా

భాగ్యమును సతంబుఁ శ బడయఁగలిగె

నెలమి మిగులుచుండ శ నేకాంతభక్తుల

గతిని గాంచె దుదిని శ గమలనాభ! ౧౪

2308

క. తావక చరణక్షౌశన! పావనసలిలంబులే ప్రపంచత్రయముఁ

గావించుఁ బవిత్రము గం, గావాహిని యగుచుఁ గృష్ణకంజదళాక్షా! ౧౪౫

క. జలముల నవ్వానినె శ్రీ, గళుఁ డాదలఁ దాల్చె మఱి సగరుపుత్రులు నా

సలిలములచేత స్వర్గ, స్థలవాసము గనిరిగాదె శ సర్వసురేశా!. ౧౪౬ 2310

సీ. సర్వజగన్నాథ శ సాత్వతనాథ పుణ్యశ్లోక మునినాయకార్చితపద
సారస! పుణ్యసంశ్రవణ కీర్తన విభూ నారాయణా నీకునతు లొనర్తు;
ననిపల్కు నక్రూరుఁ శ గని కృష్ణుఁ డిట్లను యాదవద్రోహియై శ నట్టికంసు
వధియించి యామీఁదబలదేవయుతుడనై సుహృదులకుం బ్రీతిసారిదిఁగూర్చి

తే. మీగృహంబున కరుదెంతు శ మిత్రవర్య!

యిపుడు మము వీడిపోమ్మని శ కృష్ణుఁ డనిన

నతఁడు మా తేమిపలుకక శ యాత్మత్వప్తిఁ

గనక మథురాపురము చొచ్చి శ జనపతికిని. ౧౮

2311

క. తనకార్యమెల్లఁ జక్కఁగ, మనమున కెక్కంగఁదెల్పి శ మహిపుననుజ్ఞం

గొని నిజగృహమునకుం బో,యె నిటా భగవంతుడైన శ కృష్ణుం డెలమిన్. ౧౮

క. ఖరకరుఁ డపరాష్ట్రము నే, వరుసనొ మీఱంగఁజేసి శ వాడికిరణముల్

హరికిం బ్రీతిగఁ జల్ల నొ, నరింప సాయంతనం బనంగఁ జనుతఱిన్. ౧౯౫ 2313

చ. హలధరుఁగూడి గోపకగణాన్వితుఁ డై మథురాపురంబు ని

మ్ములఁ గనుకొర్కి మైఁ జనియె శ బూజ్యతరస్ఫటికాశ్చనిత్తం

బులగుచు నున్నతంబులయి శ పొల్చెడు గోపురముల్ నికేతనం

బులఁదగు ద్వారముల్ గలిగి శ పూర్వర మయ్యది పొల్చు నెంతయున్. ౨౦

- ఉ. ఉన్నతిమించి హేమమున శ నొప్పుచు నున్న కవాటతోరణా
ళి న్నైఱి జూడనై తగ నిలింపులు మెచ్చుగ మించియుండె; నా
పన్న శరణ్యుఁ డట్టిపురి శ బాగుగఁ గాంచె గభీరమై జలం
బెన్న సమృద్ధమై వెలయఁనెంతయు నప్పరిఖిల్ కనంబడన్. ౨౦ 2315
- సీ. తామ్రలోహమున నిత్రడిచేత నిర్మింపనమరు ధాన్యాదికోఁష్ఠములు పెక్కు
వెలయఁగా నారామములు దవ్వులందగు నుపవనంబులు చూడఁనొప్పియుండ
సౌవర్ణమయచతుఃష్పథములు హర్ష్యగతారామముల్ శిల్పకార కాండ
ములు చేరి కూర్చుండఁగల రంచుఁ గట్టినరచ్చపట్టులు నితరగృహవరము
- తే. లొక్కవిధమున నందంబు శ నొగినిగూర్చు
గాంచు దగియుండె నప్పరి శ కమ్రవజ్ర
ములును వైడూర్యవిద్రుమములును నీల
మాక్తికంబులు పచ్చలు శ మహితరీతి. ౨౧ 2316
- క. ఇతరములగు చారుమణి, ప్రతతులు దాపంగబడిన శ రమ్యవలభు లు
న్నత వేదికలు గవాక్షయతవివరము లట్టై భిత్తు శ లరుదుగ నుండన్. ౨౧
- క. కలరవములును మయూరము, లలరుచుఁ గూర్చుండి మంజూలాలాపములఁ
గలిగించుచుండె విను వా,రలకుఁ సతతంబు వింతఁబ్రమదము మిగులన్. ౨౧౪
- తే. రథ్యలం దాపణములందు శ రమ్యచత్వ
రముల నితరము లై నమాంధంబులందు
సలిలములు చల్ల నయ్యవిఁచాల సొంపు
గాఁ గనంబడుచుండె నిశక్కముగ మఱియు. ౨౨ 2319
- క. నవ్యాంకుర మాల్యంబులు, భవ్యాక్షితతండులములు శ పరమశుభదముల్
నేవ్యములగు పేలాలును, దీవ్యన్తార్దములఁ జల్లఁ శ దేజరిలెఁ గడున్. ౨౨ 2320
- తే. మఱియు దధిచందనములొగి శ మంగళార్థ
ముగను జల్లఁగఁ బుష్పదీపగణ మట్టై
పల్లవంబులతోఁగూడి శ యుల్లసిల్లు
పూర్ణకుంభంబు లొకరితఁ శ జూలుచుచుండ. ౨౨౪ 2321
- క. ఫలగుచ్ఛంబులు ప్రేలఁగ, విలసిలు రంభాక్రముకసుపృక్షములు పతా
కలు ద్వాదశాంగుళంబుల, కొలఁతకుఁ దగియున్నయట్టి శ గుడ్డలు తగఁగన్. ౨౩
- క. ప్రతిసద్వద్వారంబులఁ, బ్రతిచేయఁగరాని రీతి శ భాసిల్లఁగ భూ
సతికిం దొడవై యాపుర, మతిలోకముగాఁ గనంగనయ్యెన్ మిగులన్. ౨౩
- క. ఆనకదుందుభి సూనులు, శ్రీనిలయులు మిత్రకోటి శ చేరికొలుచుచున్
రా నరపతిమార్దంబున, నే నిత్యోత్సవము లొప్పు శ నెరఁగెడు మథురన్. ౨౩౪

క. అపుడు ప్రవేశించి పౌరపురంధ్రులు కృష్ణమూర్తి శ్రీ రాముని గనువే
డ్డ పొడమఁ ద్వరపడి ప్రాసాదపటల మెక్కిరి మనోముదము ఫలియింపన్.

మ. హరిఁ జూడఁ ద్వరమాణచి తలగు నాశయజ్ఞాతులం గొందఁ అం
బరభూషావళి వ్యత్యయంబుగనె నశవ్వం జూపలుల్ తాల్చి యె
క్కిరి హర్ష్యంబుల; నొక్కకొందఁ అబలల్ శ్రీ కృష్ణుఁ హలిం జూచునా
దర మెంతో త్వరపెట్టఁగా జతలుగాఁ శ్రీ దాల్పంగ నౌభూషలన్. ౨౪౫ 2326

ఆ. కటకకుండలాదికముల నొక్కొకదానిఁ
దొడిగి యొక్కదానిఁ శ్రీ దొడుగ మఱచి
హర్ష్య మెక్కి రందు శ్రీ నంగనల్ కొందఱు
నొక్కచెవికె కమ్మఁ శ్రీ జక్కఁ బెట్టి. ౨౪౬ 2327

నీ. చూడఁ బోయిరి కృష్ణు శ్రీ సుదతులు మఱికొందఁ టొక్కపదంబున; నొక్కనూపు
రము దాల్చి పోయిరి శ్రీ రమణులు కొందఱు నొక్క నేత్ర మునకెచక్కనై నఁ
గాటుకఁబెట్టి వేగమునఁ బోయిరి; కొందఁ అజ్ఞాతనేత్ర లశయ్యవసరమున [ను
భుజియించుచుండి యశ్వుడె దానినిఁ మాని పరుగిడి రొకకొందఱు రమణులు

తే. మంగళస్నాన మొనరింప శ్రీ మంచినూనె
నంటుకొని స్నానమొనరించు శ్రీ వ్యవధిలేక
యట్టె పరువెత్తి రొకకొందఁ శ్రీ అబ్జముఖులు
నిదురపోవుచు ధ్వని శ్రుతులఁ దవులఁ గనె. ౨౪౭ 2328

చ. త్వరపడి లేచి యవ్విధినె శ్రీ వస్త్రము నెక్కిరి కొందఁ అంగనల్
మురుపుగఁ జిన్ని బిడ్డలను శ్రీ మూర్కొనుచుం దమి స్తన్య మిచ్చుచుఁ
మురహరుఁ గాంచువేడ్క మెయిఁ శ్రీ బోయిరి వారిని డించి యిట్టు లా
పురమున నున్న సాధ్వలు ప్రభూత ముదంబున వచ్చుచుండఁగన్. ౨౪౮ 2329

మ. అరవిందాతుఁడు ప్రాథలీలను స్త్రీరాపాంగ దృష్ట్యన్నతిఁ
సరసీరుద్రీపుతుల్యవక్త్రమృదుఃస్వాంతంబులఁ లీలమై
హరియించెఁ మదనాగరాజగతి నొశయ్యం బోవుచుఁ భార్గవీ
స్థిరవాసం బగునాత్మదేహమున నిశ్చెక్ నేత్రసంతోషమున్. ౨౪౯ 2330

చ. తరుణులు వారు పల్లఱును శ్రీ దామరసాతుని విన్నవారె కా
న రయమునఁ మనస్సు లొగి శ్రీ నారదవందితుఁ డై చెలంగు శ్రీ
హరివయఁ బర్వ నిశ్చలత శ్రీ నచ్చట నిల్చిరి శ్రీశుఁ గాంచుచుఁ
మురరిపు దృక్పీతంబులను శ్రీ బొల్చునుధారస మట్టెసోఁకఁగన్. ౨౫౦ 2331

చ. మనసులు ముత్పివాహపరిమగ్నములై తగ విప్పియున్న స్వీ
యనయనసత్పథంబున మహాత్ము మనోగతు సంప్రమోదమూ

- ర్నిని బిగి గౌగిలించి స్వశరీరములం బులకల్ చెలంగ న
వ్వనరుహనాభుఁ జూడమికి శ వ ర్తిలునట్టి మనోవ్యథల్ చనన్. ౨౮ 2332
- క. పరమానందము గని రపు, డరిషడ్వర్గమ్ము గెల్చి శ హరిని గొలుచు నో
ధరణీశ! పరిక్షిత్తు!, తరుణీమణు లంత వనజశదళ నేత్రు హరిన్. ౨౯ 2333
- క. అరుదుగ నొప్పెడు హర్షశ్రీ, ఖరములపై నిల్చి నై జగగాఢ స్త్రీతి
స్ఫురణా వికసిల్లిన ముఖ, సరసిజములు వెలయ రాముఁ శ జక్రాయుధునిన్.
- క. సురుచిర సుమవర్షంబులఁ, గురియించుచుఁ బూజనల్పి శ కోర్కిం గనుచుం
డిరి; సాధుభూసురులు శ్రీ, హరిపై బలదేవుడైఁ బ్రహర్ష ము పరగన్. ౩౦
- ఆ. అక్షతలను దధిని శ నభిరామజలపూర్ణ, కలశములను హారములను గాని
కలను జందనమునఁ శ గడఁగి పూజించిరి, పరమదై వత మనుభావ మలర. 3౦
- క. పురకాంత లంత నాసో, దరులక నరలోకమునకుఁ శ దగునుత్సవమున్.
బరమంబును గలిగించెడు, నిరుపమతేజులను పీరినిం బ్రతిదినమున్. 3౦౪ 2337
- చ. కనుఁగొనుచుండు గోపికలు శ గాఢతపం బదియెట్టి దొర! ము
న్నెనరిచినారో! యంచుఁ బ్రియశ్రమొప్ప నుతించుచుఁ బల్కి; రంతటక
వనరుహనేత్రుఁ డమృతుర శ భ్రాతృయుతిం జనుచుండునంత నొ
క్కని రజకుఁ గనుంగొనియెఁ శ గమ్రతరాంబరవాహకుం దగన్. 3౧ 2338

— శ్రీకృష్ణుండు రజకువధించి వస్త్రముల గ్రహించుట. —

- క. అరు దెంచుచుండె వాఁ డం, బరములకున్ బెక్కువిధుల శ వర్ణంబుల నుం
దరముగ వేయం జాలును, హరి వానిం గాంచి యిట్టులనియెఁ జతురతన్.
- *చ. ఇరువుర మేము గట్టుకొన శ నెంతయు నర్హములై చెలంగు నం
బరములఁ జక్కఁగా నుదికి శ భానుమరీచులు సోకఁజేసి య
చ్చెరువుగ వర్ణముల్ గలుగఁజేసినవాని నొసంగుమా మహా
త్తరమగు శ్రేయ మబ్బు నిదితప్పదు నీవిపు డిచ్చితేనియున్. 3౨ 2340
- క. అనుమానింపకు మోయీ, యని యన్నిటఁ బూర్ణుఁ డగుచు శ నఖిల జగములక
జనియింపఁజేయు దై వము, వనజాక్షుం డిట్లుతన్నుఁ శ బ్రార్థించుటయున్. 3౩ 2341
- చ. జనపతిభృత్యుండై మదము శ చాలఁగఁ గప్పట నించుకంతయున్
గనుఁగొనఁ జాలనట్టి మదిగల్గిన యారజకుండు పట్టఁ జా
లని రుషఁబూని నిందను గళంఁగెడు చిత్తము గల్లునట్లుచే
యను దగుమాటలం బలికె శ నాత్మవిశుద్ధియై లేకపోవుటన్. 3౪ 2342
- మ. ధరణీధ్రంబులఁ గానలం దిరుగుటక శ దా రేమిపల్కుంగ నె

* “వృష్ట్యా యాచత వాసాసి ధాతాన్యత్తుత్తమానిచ, దేహ్యపయో స్పముచితా న్యంగ
వాసాసి చార్హతోః, భవిష్యతి పరంశ్రేయో దాతుస్తే నాత్రసంశయః” అని మూలము.

క్రరణిక్ వర్తిల నించుకేని యెఱుంగంగాలేని మూర్ఖుల్ గదా
పరికింపంగను మీరు కావుననె యిబ్బంగిక్ మహార్థంబు లం
బరముల్ గోరంగరా దటంచు నెదలన్ శ భావింప కత్తుధ్ధతిన్. 3౪౫ 2343

చ. పలికెదరేల? మీరుకడుభాసిలునిట్టిమహార్థవస్త్రపం
క్తులనెసతంబుగట్టుదురె శ కోరంగవచ్చునె? రాజరాజయో
గ్యలలితపస్తువారముల శ నక్కట! బాలిశులార! వేగమే
తొలగించనుండు చాలు నికశధూర్తత మానుండు పొండుపొం డిఁకన్. 3౪౬ 2344

చ. బ్రతుకకగఁ గోరినన్ దగని శ వాంఛల నీగతిఁ గోరరాదు డ్దా
పతిభటు లట్టై మిమ్ముచెఱఁబట్టియుఁ గొట్టియు నున్నవిత్త ముఁ
ద్ధతిఁగొని పాఱదోలుదురు; శ దర్పముమాని తొలంగుఁ; డంచు నీ
గతి రజకుం డవాచ్యములుగఁ దగుపల్కుల నొవ్వ నాడినన్. 3౪౭ 2345

చ అలిగి యశోదపుత్రుఁడు కర్రాగ్రముచే రజతోత్తమాంగమున్
దులువలు పల్కు పల్కులను శ దోచినయట్టులు పల్కుకుండఁగా
నిలను శరీరమున్ వదలియే పడునట్లుగఁ గూల్చె; వానినిం
గొలిచెడు వార లట్టిమడుఁగుల్ గలమూటలఁ బాఱవైచుచున్. 3౪౮ 2346

క. *పలుత్రోవలఁ బడిపోయిరి, జలజాతుఁడు వలయు నవ్వసనములఁ గొనియెన్;
బలదేవుఁడు హరియును మేల్, వలువల నిష్టంబురీతిఁ శ బరికించి తమిన్. 3౪౯

క. ధరియించి రంత శిష్టాంబరముల గోపకుల కిచ్చి శ వారలు ప్రీతిఁ
ధరియింప మిగిలినట్టివి, ధరణిక్ బడియుండవైచి శ తరలిరి స్వేచ్ఛన్. 3౫౦ 2348

— శ్రీహరి తంతువాయునిమాలాకారుని సంభాషించుట. —

ఉ. వారలు పోవుమార్గమున శ ¹వాయకుఁ డొక్కఁడు వచ్చుచుండి యా
సారసనేత్రులం గని యెసంగెడుప్రీతివిచిత్రవస్త్రముల్
నేరుపుమీఱ నెట్టి విధిసని గయిచేసిన మేలొ యవ్విధం
బారసి వానినిచ్చి తగినట్టులు వేషము లొప్పు జేయుచున్. ౪౦ 2349

చ. వరుస నలంకరించె బలభద్రుఁడు కృష్ణుఁడు పెక్కుభంగులం
బరఁగెడు వేషముల్ తనర శ బాగుగ భూషితులౌచుఁ ²బర్వ మం
దురుమహా మొప్పు భూషల మహోత్తమరీతి నలంకరింపఁగఁ
గరిశిశువుల్ సితాసితసుగ్రాత్రములం దగిపొల్చు నట్లుగన్. ౪౧ 2350

* “దుద్రువుస్వర్వతోమార్గం వాసానిజగ్యపేఽచ్యుతః, వసిత్వాత్ప్రప్రియేన ప్రేక్ష్యప్రసంగైర్న
స్తథా” అని మూలము. 1. “తతస్తు వాయకః ప్రీతిః” అని మూలము. “వాయక స్తంతువాయవిశేషః”
అనివ్యాఖ్య. 2. “బాలగజౌ ఛర్మణీవ సితాసితే” అని మూలము.

క. విలసిల్లిరి; భగవంతుడు, జలజాక్షుం డంత సుప్రసన్నుండయి యి
మ్ముల దనసారూప్యం బీ, యిల బరమంబయిన సిరియు శ నిధబలంబుల్. ౪౦౫

తే. అతిశయైశ్వర్యమున్ స్తుతి శ యలరునట్లు
లింగ్రియంబుల పాటన శ మెసగునట్లు
కరుణమీఱగ నొసఁగెను శ వరము లంత
వారలిరువు కదలి గంభీరగతుల. ౪౧

2352

సీ. చనుచు మాలాకారు శ సదనంబుఁ జేరిరి వాఁడు సుదాముడ౯వఱలు పేర
రామకృష్ణులు రాఁగ శ రయమున లేచి శీర్షము భూమిసోఁకంగ శ సాగిలఁబడి
వందన మొనరించి శ భవ్యాసనము విచ్చి కూరుచుండఁగఁ జేసి శ కోరిపాద్య
మిచ్చి యర్ఘ్యాదుల శ నెల్ల నొసంగి సత్సుమహారముల వ్రీతి శ శోభిలంగఁ

తే. జేసి గందంబుఁ బూసి యశ్చైరువుగాఁగఁ
దమ్ములం బిచ్చి మఱియును శ దగినయట్టి
యాతిధేయంబులను శ వారి నలరఁజేసి
తదనుచరుల సమర్పించె శ దగినవిధిని. ౪౨

2353

ఉ. అంత నతండు పల్కె నిటులఁపరమేశ్వరమూర్తులైన మీ
రెంతో యనుగ్రహంబు తగ శ నిప్పుడు నాగృహసీమఁ జేరుట౯
సంతస మయ్యె; నాదయినజన్మము సార్థకమయ్యె; మత్కులం
బెంతో పవిత్రమయ్యెను బిశత్పవ్రజమున్ సురలున్ మహర్షులున్. ౪౩ 2354

చ. అరుదుగఁ దృప్తి నొంది నను శ నాదృతిఁ గావఁగఁ బూనువారు మీ
లిరువురు లోకకారణులై శ యిప్పు జగంబుల జేమవృద్ధుల౯
స్థిరముగ నిల్వఁ గోరికలఁ శ జెందియె యీనరరూపముల్ తగ౯
ధర నవతార మొందితిరి శ తత్త్వము మీ దెలుఁగంగ నేర్తునే ౪౪ 2355

సీ. సర్వభూతములకు శ సములును నుహృదులు నయి జగదాత్మకు శ లైన మీరు
నేవించువారి సంభావించుచుందురు; విషమదృష్టియై లేకవెలయుచుందు;
భృత్యుడ నగునేను శ నేపని మీకొనరింపఁగాఁ దగుదు నారీతి నెన్ని [షున
యాజ్ఞ చేయుడులోకమందుమీకునియోజ్యుడగుటొక్కటియెతలఁపఁగబురు

తే. కును మహానుగ్రహం బని శ వినయ మలర
విన్నవించి సుదాముడు శ విమలమైన
స్త్రీతిగల చిత్తమొప్పుగ శ శ్రీహరి హల
ధరుడు నుత్తమమాల్యముల్ శ ధార్యము లని. ౪౫

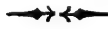
2356

క. మనములఁ గోరుదురని వాసనల౯ వెదఁజల్లు సుప్రశస్తకుసుమరా
జిని గూర్చినహారములను, వనజాక్షుడవ్వయమునకును శ భక్తి నొసంగెన్. ౪౬

చ. హరి బలదేవు లంత ముదగమందుచు మిత్రులగూడి వాయకుం
డరుదగుభక్తిచే నిడినయట్టి యలంకృతులకై గ్రహించి యా
దరణముమీఱి వారు వరదానసమర్థులు గాన భక్తిత
త్పరుడయి మ్రొక్కి యున్న యలదాసుని గోరు వరంబులం జనన్. ౫౦ 2358

చ. అతఁ డఖిలాత్మకుండయిన శ యాపరమేశ్వరునందు నిశ్చలం
బతులమునైన భక్తి పరమాత్మని భక్తులతోడిమైత్రి భూ
తతతిపయ్య నితాంతదయ శ తప్పకయుండ నొసంగు మంచు స
మృతి నడుగంగ శ్రీహరియు శ మానసమందుఁ జెలంగునత్కృపన్. ౫౧ 2359

చ. వరముల వానినిచ్చి మఱి శ వంశవివృద్ధిని గల్గజేయు వె
సిరుల నొసంగి యాయువును శ జేకురఁ గాంతియశంబు లొప్పుగా
వరములఁ దానె యిచ్చి బలభద్రునిగూడి యనుంగుగోపకుల్
పరిచరులుక భజింప నృపపద్ధతిబోయెఁ బురంబుజూడఁగన్. ౫౨ 2360

న లు వ ది రె ఁ డ వ య థ్యా య ము.

❖ శ్రీకృష్ణుడు కుజ నమగ్రహించుట. ❖

చ. అరుగుచు రాజమార్గమున శ నభిసూతాపతి యంతఁగాంచె సుం
దరి మయిపూత లొప్పుగ గనంబడు పాత్రములకై ధరించి ని
ర్భరమగుయావనం బలర శ భవ్యతరంబుగ మోము గన్నడక
ధరణిపుసాధముక గుఱిచి శ తా జనుకుజ్జుఁ ద్రివక్రగాత్రినిన్. ౧ 2361

చ. కనుఁగొని యెల్లవారికి సుఖప్రదుడౌ పరమేశ్వరుండు మో
మునఁ దగునవ్వు కన్నడఁగఁ శ బోలఁగ నిట్లనియెక వరోరు! చ
క్కనిగతి నొప్పు నోసుదతి! శ క్రన్ననఁ బోయెద వీమహానులే
పనములఁ గొంచు నెవ్వతవు? శ భవ్యము లీయవి తెల్పు మేరివో? ౧౫ 2362

ఉ. ఉన్నదియున్న యట్లు హిత శ మొప్పుగఁ జెప్పు వినంగఁ గోరుమా
కన్నులమిన్నరో! రుచిర శ మైతగు నీమెయిపూత లిప్పు మా
యన్నకు నాకు; శ్రేయ మగు; శ నందున నీకును సత్వరంబుగా
నన్న పచించె నయ్యదియు శ నాదృతి సుందరరూప! నే నిటన్. ౨ 2363

సీ. దానినై యుండుదురభాత్రీశ్వరుండు కంసునకు మెచ్చుగూర్పు దానను; ద్రివక్ర
యని పిల్వబడుదు; రాజునకు నర్హంబులౌ కలపంబులను గూర్చు శ గాఢగుపని
నాది; యక్కార్యమునక రాజు మెప్పును గాంచితి; నాకూర్పు శ కలపములనె
కంసభూపతి మదిఁగరము మెచ్చును, మీరు తప్ప నిం కెవ్వ రుత్తమములైన

- తే. యిట్టి యనులేపనముల ధరింప నర్హులనుచు దద్రూపసౌష్ఠ్యవశమునను సౌకు
మార్గమున రసికత్వసహస్యక్తి త్రముల, బలుకులం జారుపీక్షణములను మిగుల.
- క. మతి ముదమున జొక్కంగ నా, యతివయు నాయుర్వరకు మహాదృతి సాంద్రం
బతులితమునై మహీశా, ర్హతమమునై తనరునట్టి యనులేపనమున్. ౪ 2365
- క. పలసినయట్టులుగా వారల కిచ్చెను; శ్రీహరియును య రాముండును స్వీ
యలితనీలసితద్యోతులకు విరుద్ధంబులగుచు య దోచు రుచులచే. ౪౪ 2366
- క. తనరారు నంగరాగంబును మేనుల నిండునట్లు య పూసికొనుచు నిం
తనరాని కాంతుల మించినదేహము లొప్పంగ విలసిల్లిరి పిదపన్. ౫ 2367
- చ. హరియును సర్వముం దెలియునట్టి పరాత్పరుడౌట నాత్మలో
గరుణచెలంగ మోమురుచి య గ్రాలంగ నొప్పియు గుబ్బయాచు గం
ధర నురమందునుం గటిని య దద్దయు వక్రత గానిపింప ను
న్న రమణిగాంచి వంకరతనంబును బాపంగ నెంచి యంతటన్. ౫౪ 2368
- చ. తనదగు దర్శనంబున నితాంతము గల్గుఫలంబు జూపగా
మనసున నెంచె; నత్తఱిని య మాధవు డాసతి పద్వయ్యాగ్రము
దనచరణద్వయాగ్రమును య దాకంగ జేయుచు జూటకుండ నొ
య్యన బిగిమీఱు ద్రొక్కి తనదౌఘనశక్తి చెలంగుచుండగన్. ౬౪ 2369
- సీ. అంగుష్ఠయుగ్మంబు య నద్దాని గడ్డముక్రింద నుండెడునట్టిరీతి జేసి
తర్జనీమధ్యమాద్యయము గండస్థలములయందు నమరంగ య నిలిపి మెలపు
నను దేహమును మీఁదికిని జాంగ నెత్తంగ; నాత్రివక్రయు నట్టియదనునందె
కౌటిల్యమును బాసి య కడు జక్కనై పొల్చి బలితంపుగబ్బిగుబ్బలును బిలుదు
- ఆ. లొప్పి యుండ జూడ య నొప్పుగుదేహంబు, వెలయ హరిస్ఫృతింప య లలనలందు
మిన్నయగుచు జాల య సన్నుతింపం దగి, యుండె గృష్ణకరుణ య నొందె మిగుల.
- క. లావణ్యంబున నిర్భర, యావనమున మఱియుం గలుగునట్టి గుణముల
భావింపంగ నెంతయు సంభావింపంగ దగి స్థితంబుపర్వచు నుండన్. ౮౪ 2371
- చ. చనంగ దలంచుచున్న వికసత్సరసీరుహనేత్రుం గాంచి యా
తనిదగు నుత్తరీయపుం దుగడ గ్రహించి విలాసమొప్పు నొ
య్యన దనప్రక్క కీడ్చుచు హృదంతరజాతమహాశయంబు పెం
పున నిటువేడె; నోపురుషపుంగవ! వీర! చనంగ జెల్లనే! ౯ 2372
- చ. నిను విడనాడి పోవుటకు య నే నెటులెంచిన జాలకున్నదా
నను మనయింటి కేగుడుము య నాదుమనంబు గలంగె నీదుద
ర్శనమున నిట్టితన్నుం గృపరంజిల జేయుము నాంగ శ్రీనికే
తనుండు త్రివక్ర నా దగినతన్వయు రాముండు చూచుచుండగన్. ౧౦౪

క. ఈరీతిఁ దన్ను వేడిన, శ్రీరాముఁడు దక్కుసఖులు శ చెంతనె యుండం
గా రంజిలు తన్మృఖసర, సీరుహములఁ గాంచి పలికె శ స్తిత మలరారన్. ౧౧ 2374

క. ఓసుభ్రూ! యేకార్యము, నే సాధింపంగ నిచటి శ కేలెంచితిన్
యాసమధిక కార్యమును, వే సాధించిమఱి వత్తు శ వేశ్వమునకున్. ౧౧౫ 2375

*చ. మనసునఁ గల్గుక్షేత్రముల శ మాన్యుఁగదా భవదీయసద్గృహం
బనియె యెఱుంగుదున్ మఱి గృహంబనలేక యిటం జరించు నీ
జనులకు మాకుఁ బంధులకు శ సాధుమతీ! పెనుఁబ్రాపు నీవెకా?
యని మధురోక్తులం బలికి శ యంబుజలోచన వీడి యంతటన్. ౧౨ 2376

ఆ. పణ్యవీధిఁ జనుచుఁ శ బంకజనాభుండు, వణిజు లిచ్చునట్టి శ బహువిధంబు
లైన కానికలను శ మానితతాంబూల, గంధకుసుమ మాలికలను గొనుచు. ౧౩

చ. హరియును జ్యేష్ఠునిం గలిసి శ యల్లె ప్రయాణము చేయుచుండ నా
పురుషవరేణ్యుఁ గాంచుటకుఁ శ బూన్కి మనోభవుఁ డేపుమీఱఁగాఁ
ద్వారపడుఁ డంచుఁ జిత్తములఁ శ దత్తజమందఁగఁ జేయుచుండ నం
బరములుఁ గ్రొమ్ముడుల్ వలయఃపంక్తియు జాఱఁగ నంగనామణుల్. ౧౪ 2378

చ. తమరిని దా రెఱుంగకయె శ తత్పరతన్ లిఖించియున్న చి
త్రము లటు నిల్చి యచ్యుతుని శ రాముని గాంచుచు నుండి; రంతటం
గమలదశేక్షణుండు పురిఁ శ గల్గు మహాజను లడ్డమైన నెం
దమరు ధనుర్మృఖంబనుచు శ నడ్డుచు నచ్చటికేగి నెమ్మదిన్. ౧౫ 2379

చ. ధనువు నమర్చియున్న గృహాతల్లజముం గని యందుఁ జొచ్చి యిం
ద్రునిధను వట్లు చిత్రముగఁ శ దోచుచుఁ బెక్కురు కాచుచుండఁ బూ
జనముల నొందుచున్ బ్రభలఁ శ జారుతరంబయి వృద్ధిగాంచు నా
ధనువును గాంచి శ్రీహరియు శ దాపున కేగుచునుండ రక్షకుల్. ౧౫౫ 2380

క. వలదని వారింపంగా, బలవంతముగా గ్రహించి శ వరచాపము ని
ప్పుల వామహస్తముననే, విలాసముగఁ బట్టి యెత్తి శ వితతగుణంబున్. ౧౬

తే. కోటి కెక్కించి యెల్లరు శ కుతుకమొప్పుఁ
గనుచునుండంగ ఊణకాలమున మదేభ
మితుదండంబువలె నారి శ యేపుమీఱి
తివిచి నడిమికి విఱిచెఁ బక్షరవము పొదల. ౧౭ 2382

క. అదివిఱిగెడు సమయంబున, నుదయించిన నిస్వనంబు శ నొగి వ్యోమము భూ

* “విష్ణుమిత్రేగృహంశుభ్రాః పుంసామధిక్యదర్శనం, సాధితోర్థోఽగృహాణాం నః పాంథా
నాం త్వం పరాయణమ్” అని మూలము. “అధిక్యదర్శనం మనఃపీడాశయనం. అగృహాణాం అకృత
ధారాణాం పాంథానాం ప్రవాసినాం” అని వ్యాఖ్య.

మిదిశల నిండెను గంసుం, డడివిని భీతిల్లె గుండె శలదరుచునుండన్. ౧౮ 2383

చ. అనుచరయుక్తులై యపు డౌహంకృతిమీఱఁగఁ జాపరక్షకుల్
మనములఁ గోపమాని పరిహార్పుతలంపులఁ బట్టుఁబూని యా
వనరుహనేత్రుఁ జుట్టుకొని శపట్టుఁడు కొట్టుఁ డటంచు నాతురం
బును గని రంత వార లేదఁబూను దురాశయ మెన్ని సోదరుల్. ౧౯౫ 2384

క. కోదండపుఁ దునుకలఁ గొని, యాదుష్టులఁ గ్రోధమూని శయమగృహమునకుం
బోఁడగినవారిఁ జేసిరి, భూదయిత ప్రహితసైన్యములఁ దున్ని వెసన్. ౨౦౫

తే. ఆధనుశ్శాల వెడలి ప్రహర్ష మలర, నగరసౌభాగ్యమును గనుఁచుఁ గర మిచ్చుఁ
దనరఁ దిరుగుచునుండి; రత్తతీని బొరు, లాసహోదరు లొనరించినట్టి పనుల. ౨౧

చ. కనుఁగొని వారికింగల యశుండపరాక్రమమున్ సుతేజమున్
వినుతిని గాంచుధీరతను శ విశ్వమనోహరరూపసంపదన్
మనముల నెంచి పల్కిధుల శ మాయురె! వీరలు దేవతోత్తముల్
జననము గాంచి రీక్షితి నెసంగెడువేడుక నంచు నెంచుచున్. ౨౨ 2387.

క. విడువని యుత్సాహమునన్, గడఁగి కనుఁగొనిరి; వారు శ క్రమగతుల్ కన్
పడఁదిరుగుచు నుండఁగాఁ, బడమర దెస నస్తమించె శ భాస్కరుఁ డంతన్. ౨౩౫

మ. వనజాక్షుండు హలాయుధుండు శకటప్రాతంబు లున్నట్టిభూ
మిని జేరంజని రెల్లగోపకులు మే శ త్తేలంచు నేవించి రాఁ
గను; ప్రేషల్లియ వీడివచ్చుతఱి నాశంజాక్షునిం బాయఁజా
లని చింతం దురపిల్లు గోపిక లదేలలా గెంచిరో యొక్కటన్. ౨౩౫ 2389

సీ. ఈదినంబునఁ గృష్ణు శ నీక్షింపఁగల్గిన మథురానివాసుల శ మహితభాగ్య
ములు ఫలించినవను శ మొదలగు పల్కులు సత్యంబులయ్యె నాశమయమందు;
శ్రీదేవి బ్రహ్మద్రుతా దేవవరులను వదలి తన్మోగొలిచిన శ వర్ణ్యరూపుఁ
డగు కృష్ణమూర్తి దానంగసౌందర్యంబు గనినట్టి మథురానగరనివాసు

తే. లకుఁ దలంపఁగ గోపికాశలాపము లొగి
సత్యములె యయ్యె ననుట నిశ్చయంబు;
రామకృష్ణులు తమసుహృద్వ్రాతయుతిని
బదములం గడిగికొని యంతఁ శ బాయసమును. ౨౪౫ 2390

క. తనివి చనునట్లు దిని మఱుదినమునఁ గంసుండు జేయఁ శ దివురుపనుల నె
మ్మనముల నెఱింగి యారా,త్రిని బుచ్చిరి సుఖసుఖప్తిఁ శ దృప్తిం గనుచున్. ౨౫౧

చ. అవనివిభుండు కంసుఁ డట శ నద్భుతకార్తకథంగ మల్లె యో
ధవరులచావు సోదరవధంబునకై తనయంపినట్టి సే

న వసుధపాలె యకాటయు మనసంబున నెన్నుచుఁ గృష్ణరాము లొ
క్కవిధమునక విలాసముగఁ శ గన్పడఁజేసిన యట్టికార్యముల్. ౨౬ 2392

— కంసుడు దుర్నిమిత్తములం గనుట. —

చ. తలఁచుచు భీతినొంది తనతప్పుల నెన్నక నిద్ర యింతయే
నొలయమి వంతనొందుచు మఱిొక్కతలంపును మాని వానినే
తలఁచుచు సుంత నిద్దురను శ దాఁ గనునప్పుడు మేలుకొన్న య
పులయు స్వనాశన ప్రకట శ నోన్నతదుష్ట నిమిత్తరాజికిన్. ౨౭ 2393

సీ. వనరుచునుండె; భూవరుడు దుర్మతియాట మృత్యువునకు దూతలే యయితగు
నుత్పాతములఁ గాంచె శ నొగిఁ దనప్రతిబింబ మట్టె స్వప్నంబుగ శ నగపడినను
దనతల మాత్రము శ కనబడకుంటయుఁ జంద్రాదులైన తేజస్వరూప
ములకు రెండవయది శ పాసగక యుండిన రెండురెండుగ నవ్వి శ యుండినట్లు

తే. కానబడుటయుఁ దననీడఁలోన రంధ్ర
ములు కనబడుటయుఁ గర్ణశుభ్రము లట్టె
కప్పబడినంతనే వినంగఁబడు ప్రాణ
ఘోష మది వినరాకుండఁ శ గ్రుంకుటయును. ౨౮ 2394

చ. తరువులు స్వర్ణవర్ణములఁ శ దద్దయుఁ గన్పడుచుంటయున్ రజ
స్సురితములైన తావులఁ బ్రభూతపుంబంకమునందుఁ బెట్టఁగాఁ
జరణము లందుఁ గన్పడక శ సాజముగా నవి పూర్వమట్టులే
పరఁగుటయున్ మఱిన్నియొ యభవ్యఫలప్రదఘోరచిహ్నముల్. ౨౯ 2395

*చ. కనబడుచుండె నట్టియెడఁ శ గంసున కీయవి మేలుకొన్నచోఁ
గనఁదగియుంట జాగరితశకంబు లనందగియుండు; స్వప్నమం
దును మృతులైనవారలను శ దోరపువేడుకఁ గొనిలింతలం
దనిపినయట్లు గార్దభముఁ శ దా నొగి నెక్కియె పోయినట్లుగన్. ౩౦ 2396

క. తామరతూడుల విషమును, దా మెక్కినయట్లు నలదశదామము మెడలో
త్రేమమున వేసికొని నట్లామెయి మెయినిండఁ దైల శ మంటుకొనినటుల్. 3౦

క. వసనంబుగట్టకే తా, వెనొక్కడె పోయినట్టివిధము మఱియు ని
ట్టిసరణిని దుర్నిమిత్తము, లె సమధికములుగఁ దోచె శ నిట్లు కనబడన్. 3౦

సీ. ఇట్టివి మఱియు నెన్నేఁ గల్గినట్టివి స్వప్న జాగరిత సంజ్ఞలుగలట్టి
వగవడ మరణంబె శ యగునని దిగులొంది యాచింతపెంపున శ నతఁడు నిద్ర
పోవకుండెను; రాత్రియావిధి గడువంగ జలములనుండి భాస్కరుడు వెడలి
పొడసూపె నప్పుడు శ భూపతి కంసుండు మల్లకేళి మహామహముచేయఁ

* “అనిని చేళ్లం భూతాని స్వప్నజాగరితాని చ” అని మూలము.

- తే. బంచె; నాయధికారులు శ నంచితముగ
రంగమునకుఁ గావించి రశర్చనలు మిగులఁ
దూర్యములు భేరులుం గడుఁ శ దుములముగను
ధ్వనియొనర్చెడుగతిఁ జేసిరి నృపునాజ్ఞ. ౩౨౪ 2399
- క. మంచస్థానంబుల ధ్వజ, సంచయములఁ బుష్పదామశసముదయముల న
భ్యంచితతోరణముల నల, రించి రదెంతో విచిత్రశరీతిఁగ శిల్పుల్. ౩౩ 2400
- చ. ధరణిసురుల్ మహీశులు మొదలగల పౌరులు స్వోచితంబులౌ
నిరుపమమంచభాగముల శ నిత్యసుఖాకృతులకా వసించి రా
సరణినె వచ్చి వేడ్కఁగను శ జానపదుల్ వసియించి రట్లె భూ
వరులును స్వార్థమంచముల శ వర్తిలి రెంతయుఁ బొంగువేడుకన్. ౩౪ 2401
- ఉ. కంసుఁడు మండలేశ్వరనిశకాయము పార్శ్వములందు వర్తిలకా
హింసనె కోరుమంత్రితతి శ యెంతయు వేడుకఁ గొల్పిరాఁగ ను
త్తంసనృపాసనంబుపయి శ దద్దయుఁ గుండెడుచిత్త మొప్పుఁగా
స్రంసనమానొకో యనెడుశసంశయముల్ మదిఁ దోచుచుండఁగన్ ౩౫ 2402
- ఆ. కూరుచుండె; నంత శ భూరివాద్యధ్వనుల్, మల్లతాళరవము శ లెల్ల దెసల
నెనఁగె మల్లవీరు శ లింపారభూషితు, లగుచు గురువు లెలమి శ నరుగుదేర. ౩౫ 2403
- సీ. మదమునఁ గన్నులు శ మార్పడ నారంగమునుజొచ్చి రందును శ ముష్టికుండు
చాణూరుఁడును గూట శ శలతోశలులు ముఖ్యు లవ్వారుభూరివాద్య ధ్వనుల
గరము హర్షించి రంగమునందుఁ బొల్చిరి భోజనృపుండు తక్కుఁ బిలిపింపఁకు
నందాది గోపకుల్ శ డెందముల్ హర్షింపఁ దమతమకానికల్ శ ధరణిపతికి
- తే. నుచితరీతి సమర్పించి శ యొక్కమంచ
ముపయిఁ గూర్చుండి రెల్లెడ శ నపరిమితము
లైన వాద్యధ్వనుల్ దిక్కులందు మాటు
మ్రోగుచుండఁగ రంగంబుఁ శ బొలిచె మిగుల. ౩౬ 2404

న లు వ ది మూడ వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు కువలయాపీడమనుగజమును పధించుట.

- శా. నీరేజాక్షుండు నీరపాణియును వే శ నిద్రాదశకామాని యా
భేరినిస్వనముల్ శ్రుతుల్ చొరఁగ గంభీరంబులౌ మల్లహ
స్తారావంబుల వించుఁ గాలమున శౌచాదిక్రియల్ తీర్చి యా
యారంగస్థల చిత్రముల్ గనుఁగొనకా శ హర్షంబునం దేలుచున్. ౧ 2405
- చ. అరిగిరి రంగమండపమునంతిక్రసీమకు; మావట్టే డొగి

బురికొలుపంగ గర్వమునఁ శ బొంగుచుఁ దన్నలయింపఁ గోరు కుం
జరవరమున్ గనుంగొనియెఁ శ జక్రియు ద్వారమునందుఁ గంసుఁ డా
ద్విరదముఁ బెంచెఁ గృష్ణుని వశించు నటంచుఁ దలంచు చాత్తలోన్. ౧౪ 2406

*తే. కువలయాపీడ మనుపేరఁ శ గుంజర మది

ఖ్యాతిఁ గాంచెను; శౌరియుఁ శ గదనమునకుఁ
దగినచందాన వస్త్రంబు శ బిగియునట్లు
నడుమ సవరించి కుటిలకుంతలముల నొగి. ౨౪

2407

సీ. గట్టిగా నెగఁగట్టి శ ఘననాదగంభీర నిస్వనంబున వానినొని గనుఁగొని
వల్మీ నిట్లని; హస్తీపక హస్తీపక ! త్రోవ నిమ్ము తొలంగుమా శ యెడగలుగఁగ
నాలసింపకు; మట్టు శ లాలసించితివేని కుంజరమ్మును నిన్నుఁ గూడ జముని
ప్రోలికిం బంపుదు శ వాలాయముగ నని యదలింపఁ గ్రుధఁబూని శ హస్తీపకుఁడు

*తే. దంతిఁ గినియంగఁజేసి యుగద్ధతిని బూని

యున్న కాలాంతకయముని శ నుపమచేయఁ
దగిన యావారణేంద్రమ్మునను గవియునటు
చేసె శ్రీకృష్ణువైకి; హస్తీయును ద్వరను. ౫

2408

చ. కరమును జూపి వే యడరి శ కంజదళాక్షుని సంగ్రహించె నా
హరియును ముష్టిఘాతమున శ నాగజతుండము నొంచి యెట్టులో
కరముననుండి వీడ్వడుచుఁ శ గాళులసందున దాఁగి యుండె; నా
ద్విరదవరంబు క్రుద్ధమయి శ వీరునిఁగానక నాల్గదిక్కులన్. ౬

2409

క. పరికించుచు మూర్ఖునియే, పరునైన నెఱుంగఁజాలుపద్ధతి కలదా

ట రయంబునఁ దనఘనపుష్కరమున శోధించె బట్టఁ శ గాంక్ష పొదలఁగన్.

మ. వనజాక్షుండును బల్లిమీఱ నుపమం శ బాదాంతరస్థాన మొ
క్కనిమేపంబునఁ బాసి వెన్నకుఁ జనెన్; శ గంధద్విపేంద్రంబుతోఁ
కనుభీమంబుగ నున్నదానిని భుజంగంబున్ సువర్ణండు గై
కొనుచందంబునఁ గై గ్రహించి బలిమిం శ గుండించి యుద్వృత్తిమై. ౭౪ 2411

చ. ఇరువదియేను చాపములనే వరుసన్ బడవైవ నెంతద

వ్వరయఁగ నొనొ యంతటను శ వారణముం దగునట్లు లీలమై
హరి వడిసిడ్చె నర్భకుఁడు శ నాడుకొనన్ మది గోర్మియొప్పు నే
కరణిని దూడ వాలమును శ గైకొని యిట్టటు త్రిప్పు నట్లుగన్. ౮౪

2412

ఆ. దానితోడఁ జేతఁబూనిక గ్రహించి, సవ్యదక్షిణముల శ సామజంబు

* “చోదయామాస కృష్ణాయ కాలాంతకయమోపమమ్” అని మూలము. “అంతకోమృత్యుః
కాల స్తన్నిమిత్రం యమస్తన్నియంతా తైరుపమాయస్య” అని వ్యాఖ్య.

- తిరుగ వ్యత్యయముగఁ దిరుగుచు దానును, ద్రిప్పి త్రిప్పి దానియొప్పు మాన్పె.
 క. కుడియెడములుగాఁ ద్రిప్పుచు, వడిఁ దిరుగుచు నద్ది తన్నుఁ బట్టుఁ దివురఁగా
 జడియక కూడఁదిరుగుచు నతఁడు దానికి నెదురుపోయి యతఁని తగన్. ౯౪
- క. కరతలమున నడచిన నది, గురుతరరోషంబుమీఱి యగొబ్బున రాఁగాఁ
 బరువులిడి నేర్పునక దత్కరి యిలఁబడునట్లు చేసెఁ గడుశక్తిమెయిన్. ౧౦
- చ. కరివర మద్ది తుండమున యగఢతరంబుగఁ దాఁచఁగా వడిఁ
 మురదనుజారి నేర్పుమెయి యభూమికి వ్రాలెను దెబ్బ తప్పఁగా
 హరిదగు పాటుఁగాంచి యది యట్టెఱుఱుంబడ రాఁగ లేచి వే
 పరుగిడఁ గోపవేగమునఁ బర్విడి దంతయుగంబు నాటఁగన్. ౧౧ 2416
- క. వనజాక్షుఁ గ్రుమ్మఁబోయిన, మునుపే హరిచనుట నద్దిభూమిని గ్రుమ్మఁ
 గనునోచె; నిర్విధంబునఁ, దనవిక్రమమెల్లఁ బ్రతిహాతంబయి చనుటన్. ౧౧౪
- ఉ. వారణరాజ మయ్యది యశవార్యుడౌ విలమానసంబు నై
 శ్రీరమణుఁ గ్రహించఁగను యజేరఁగ హస్తీపకుండు సంజ్ఞ చే
 గోరికఁ బ్రోత్సహించుటయుఁ యగ్రోధము మిక్కిలి తన్ను నేఁగఁగాఁ
 జేరిచి కృష్ణమార్కొనియె; యభీతజనార్తిహరుండు చక్రియున్. ౧౨ 2418
- మ. తనవై కివ్విధి రాఁగఁగాంచి ద్విపహస్తంబుఁ స్వహస్తంబుచే
 తను జక్కఁ గ్రహించి భూమిఁబడి యత్యంతార్తి నొందఁగఁ జే
 సెను దామోదరుఁ డంతఁ గాల నదిమెఁ యసింహక్రమం బొప్పు నే
 పున దంతంబుఁ బెకల్చి దాననె ద్విపహస్తంబు హస్తీపప్రాతమున్. ౧౩ 2419
- క. పారిపుచ్చె; నంతఁ జచ్చిన, కరినిక దిగవిడిచి వేడ్క యగడలుకొనఁగ భీ
 కరదంతముఁ జేఁ దాలిచి, త్వరఁగా రంగమును జేరెఁ బొరుష మలరన్. ౧౪౪
- సీ. మూపురంబున దంతమును దాల్చి యాగజమదర క్తబిందువులోమహితగాత్ర
 మందుఁ జిహ్నములుగ యనగపడుచుండంగ వదనాంబురుహమందు యవతలుచున్న
 స్వేదబిందువు లొక్కవిధమునఁ గన్నడ భాసిల్లుచుండె నాపరమపురుషుఁ
 డంత నాసోదరు యనుచరులౌ గోపకులు కొందఁ అట్టెత యైలమిఁ గొలిచి
- తే. రాఁగ గజదంతరూప విరాజమాన
 శత్రుభయదాయకములు హస్తములఁ గ్రాల
 మల్లరంగంబుఁ జొచ్చి రమందగతులఁ
 జూచువారెల్ల ముదమంది యచొక్కియుండ. ౧౬ 2421
- సీ. తనుఁజూచు మల్లరకు నశనిప్రాయుడై నరులకెల్లను నరనాథుఁ డగుచు
 దరులులకుఁ మూర్తిఁ దాల్చినమదనుడై గోపకులకు నెల్లఁ గూర్చిచుట్ట
 మయి దుర్జనులకు నాయ్యవసీశులకు శాసకుండయి తనజనశకులకు శిశువు
 గ నగుచు భోజవిభునకు మృత్యువునయి యజ్ఞానులకు నపరాధిఁ డగుచు

తే. యోగులకుఁ బరతే త్వమై యొప్పి వృష్టి
కులమునకుఁ బరదేవమై యలరుకృష్ణుఁ
డన్నతోఁగూడ రంగంబు నందుఁ జొచ్చి
కానఁ బడుచుండె రసికాగ్రగణ్యుడగుచు. ౧౭

2422

క. కరివరము హతంబగుటయు, నిరువురు సోదరులు జగతి నెవ్వరికే సు
గరమున జయింపరామియుఁ, బరికించి యెఱింగి భోజనపతి తా మదిలోన్. ౧౮

క. అతిసాధ్వస మందెను దన, మృతికి హేతువులు వారలెవ్వరై యనుచున్
మతినెఱుంగుట; నంతట ను, న్నతభుజులై చిత్రభూషణము లలరారన్. ౧౮

చ. సురుచిర వేషముల్ వెలయ న్ సొంపగుమాల్యము లొప్పుచుండ నం
బరము లమాల్యతం దనర న్ భవ్యగతుల్ దగ రామకృష్ణు లా
తరుణమునందుఁ జిత్రముగఁ న్ దారు గనంబడి రెంతోవేడ్క శ్రీ
కరవరవేషధారులయి న్ క్రాలెడురీతిని రంగమం దొగిన్. ౧౯

2425

క. తమతనుకాంతులఁ బ్రేక్షకుల మనస్సుల లోఁగొనుచు విలాసముమీఱన్
దమయంతవారు లేకయె, యమరిరి సోదరులు దుష్టు న్ లతిభయ మందన్. ౧౯

చ. జనపదవాసులున్ నగరసత్తమవాసులు మంచరాజి నొ
య్యన వసియించియుండి మహితాత్ములఁ బూరుషవర్చులన్ జగ
ద్వినుతుల వారిఁగాంచుచుఁ బ్రవృద్ధముదంబున విస్తృతంబులై
ననయనముల్ స్ఫుటాబ్జము లనం దగు మోములు చెల్వమీఱగన్. ౨౦

క. వారల వదనాంభోరుహ, సారమరందంబుఁ గ్రోలి న్ సంతృప్తియై చే
కూరకయుండిరి; మఱియున్, వారాసోదరులఁ గన్గవలఁ ద్రావుగతిన్. ౨౦

తే. నాలుకలచేతఁ దమిమీఱ న్ నాకుచున్న
యట్లు మూర్ఖున్న గతిని జిహ్వలఁ గరములఁ
గొఱిటం జేర్చుకొనునట్లు న్ గాఁ గనఁబడి;
రింకనుం బ్రేక్షకులు తమి న్ యెసఁగుచుండ. ౨౧

2429

చ. ఇరువురువారు సొంపుదగ న్ నేనుఁగుదంతము లూనఁగా మనో
హరములుగాఁ గనంబడెడు న్ నాకృతులం దగియుంట విక్రమ
స్ఫురణముమీఱ నుంట నొక న్ పోలిక నవ్వలు పల్కులెంతో య
చ్చెరువునుగూర్చుచుండ సురుచిం దగియుంటఁ దలంచి చొక్కుచున్. ౨౧

ఆ. దిట్టతనము స్తృతికిఁ న్ దెచ్చుకొన్నట్టులు, మునుపుగన్నయట్టి న్ ఘనధనుర్వి
భంగ ముఖములై న్ పటుకార్యములకును, క్షౌధరోద్ధరణ ముఖంబులకును.

క. అనురూపంబుగ నుండిన, యనఘుల నవ్వారిఁ గాంచి న్ యందలు తమలో
నన పల్కఁజొచ్చి రివిధమునః నారాయణుని యంశమున వీర లిలన్. ౨౨

- సీ. వసుదేవునింట నశవతరించి రంతియ కానివేటొక్కరు శ కారు నిజము
కృష్ణుఁ డీతఁడె దేవశకీగర్భమునఁ బుట్టి కొనిపోవఁబడియెను శ గోకులమున
కింతదాఁకను నందుఁనింట గూఢంబుగఁ బెరుఁగుచుండెను బరాశత్రువుఁడు నయ్యు;
నితనిచేఁ బూతన శ యెట్లా లీలగఁ జంపఁబడియెఁ దృణావర్తుఁ శ డడరియే మొ
- ఆ. చేయఁబూన నితఁడె శ మాయించె నాతని, జతగనున్న మద్దు శ లతివిచిత్ర [అల్లె.
తనుఁడు ధేనుకుండను శ దనుజుఁడుఁ శేశియుఁ, గుహ్యకుండు మఱియుఁ శ గొంద
- క. తనువుల వదలిరి శ్రీకృష్ణుని వంకనె; యీతఁడే మునుపు గోవులగో
పనికరము దావపావకుని నుండియే కాచె దుష్టుని గాలియునిన్. ౨౪౩౪
- క. మృదుపదములఁ ద్రొక్కుచుఁ దన్నదమడఁచెఁ ద్రి లోకనాథుఁమానముఁ దూలిం
చెఁ దగఁ గోవర్ధన మే,డుదినము లొకచేతనే కళడుక శ క్తిమెయిన్. ౨౬
- క. అలరెడునట్లుగఁ దాలించి, కలవిలపాటొందు ధేనుగణముల వృష్టు
ల్కలచేత గాలిచేతఁ, విలయము గనకుండఁ గాచె శ విశ్రుతరీతిన్. ౨౭ 2436
- చ. అనయము సంప్ర మోదయుతఁమా చిటునవ్వన బెక్కుచూపులక
దనరెడు కృష్ణునెఱ్ఱెగము శ దా రొగి గోపికలెల్లఁ జూచుచుక
ఘనబహుతాపజాలములఁ శ గందకయుండఁగ దాఁటి యశ్రమం
బున నిబిడప్ర మోదమును శ బొందుచునుందురు పుణ్యవృద్ధిచేన్. ౨౮ 2437
- తే. ఈమహాత్ముఁడు రక్షింప శ నెంతో గొప్ప
దగుచు యదువంశ ముర్విని శ యశము సిరిని
గొప్పదనమును బొందుచు శ నొప్పు ననుచుఁ
బలుకుదురు పెద్దలందఱు శ తలఁచి తలఁచి. ౨౯ 2438
- చ. ఇతఁడు రమేశునగ్రజుఁ డశహీనపరాక్రమశాలి పంకజా
యతనయనుండు రాముఁ శ డీతఁ డాదనుజేంద్రుఁ బ్రలంబు వత్సకుక
హత మొనరించె దోర్బలమఃపాభయదుండగు నాబకుండు నీ
వితతబలాధ్యుఁడే బడియె శ వీరులు రాక్షసు లింక వెందటో. ౩౦ 2439
- శ్రీకృష్ణబలరాములు చాణూరమష్టికాదులం జంపుట. ౩౦—
- చ. అని యిటు లందుఁగూడిన మఃపాజను లెల్ల ను జెప్పుకొంచు నుం
డ నపుడు తూర్యభీకరనిఁనాదము లెల్లెడఁ బెల్లురేఁగె; నం
త నృపునియాజ్ఞ వచ్చి తమదర్పముచూపఁగ రంగమందు ని
ల్చిన యలమల్లవీరులు హర్షిహారి జూచుచు నుండి రెంతయున్. ౩౦ 2440
- ఉ. వారలయందు మేటియయి శ బాహుబలంబునఁ బొల్చుచున్న చా
ణూరుఁడు కృష్ణరాములను శ నూత్నముదం బలరారఁ బిల్చి గం

భీరరవంబునం బలికె శ్రీ వీరులసమ్మతిఁ గాంచినా రటం

చారసి పల్కుచుందురు మహాజను లేమును వింటి మొక్కటన్. 3౧ 2441

సీ. ఓనందపుత్ర కా! శ్రీ యోరామ! మీరిర్వు రతులనియుద్ధంబునందు నేర్పు
గలవారలని మహాకాంతుఁడు కంసుండు కనఁగోరి మిమ్ము నిక్కడికిఁ బిల్వఁ
బంచెను; మనసుచే శ్రీ వాక్మాయకర్తంబులను రాజునకు హితమును దలంచి
యొనరించు ప్రజలు మే శ్రీ లొందుచునుందురు విఠితమైన ప్రవృత్తిఁ గాంచు

తే. వారు కీడొందుచుందు రిభృంగి యెల్ల, వారలకుఁ దెల్లమైయుండవచ్చు; మేము
మల్లయుద్ధంబు నేర్చినమాట యెట్లు, తెలియు రాజున కని మీరు శ్రీ పలుకరాదు.

చ. వనముల దూడలం దిరుగుభంగి నొనర్చుచు నాటినుండి యా
లను మఱిమేపుదాఁకిను జెలంగువయస్సున గండుమీఱి చ
క్కనిముద మొప్పు నిత్యమును శ్రీ గాఢతరంబగు మల్లయుద్ధముం
బొనరుచుచు విహారమును శ్రీ బూన్కి నొనర్తురు గాదె మీ రొగిన్. 3౪

ఉ. కావున మల్లయుద్ధమునఁ శ్రీ గల్లును బొండితి మీకు; నిత్యజీవ
భూవిభుమాళి చిత్తము ప్రసాదమునొందఁగ మీరు మేము ని
చ్చో విహరింత మెల్లరును శ్రీ జూతురుగా మనబాహుయుద్ధ మీ
త్వవరుఁ డిచ్చమెచ్చుగఁ బ్రసన్నము లొగద యెల్లభూతముల్. 3౫ 2444

తే. సర్వభూతమయుండని శ్రీ త్వవిభునిని, బలుకుచుందురు గద సజ్జను లనియిట్లు
పలుకు చాఱురుమాటల శ్రీ కలరి కృష్ణుఁడొప్పు బలికెను దేశకాలోచితముగ.

చ. తనకును మల్లయుద్ధము నితాంతమునొఁ బ్రియమంచు నెంచు చా
తనివచనంబు మెచ్చుచు సదస్యులు మెచ్చెడునట్లు లిట్లునొ
వనచరులంచు బిల్వబడువారము మేమును భోజభూమిపా
లుని దగుపాలనంబునకు శ్రీ లోఁబడి యుండెడువారమే కదా? 3౬ 2446

క. మిముఁబోలువార మగుదుమె, తుమాధిపుని ప్రజలమగుట శ్రీ సంతోషము ని
త్యము గల్గజేయు టొప్పును, బ్రమదము రాజునకుఁ గల్గుభంగిగ మేమున్.

తే. సంచరించుటయే విధి శ్రీ చక్కదలఁప, నదియె మిగుల ననుగ్రహ శ్రీ మనుచు నెంత
మద్ది యట్లుండ నిమ్ము మాఁయాశయమ్ము, తెలుపఁదగియుండు ధర్మవిధిజ్ఞులకును.

శా. మేమో బాలుర మట్టులొట సుజనుల్ శ్రీ మేల్తేలనొ మమ్ము నే
యేమాడ్కి సరిపోలువార లెవరో శ్రీ యే మెంచి యవ్వారితో
భూమిశ్రీ ప్రియ మంచు మల్లసమరంబుం జేసి క్రీడింతు మి
ట్లే మర్యాద చెలంగు హెచ్చయినవారే కల్గిన వారితోన్. 3౭ 2449

చ. సమరముచేయఁబూన మిది శ్రీ చక్కనిధర్మము గావునొ యథా
ర్థముగ నియుద్ధము జరప శ్రీ నౌ మఱి మల్లసభాధికారివ

ర్థమున కధర్మ మెవ్వధిని శి గల్గకయుండెడుఁగాక! యంచు శా
స్త్రమునకు సమ్మతంబయిన శి చక్కని కృష్ణుడు పల్కుచుండఁగన్. ౩౮ 2450

మ. విని చాణూరుడు కృష్ణభావము మనోవృత్తి ట్టణం బెంచి యి
ట్లనియెన్ బాలుడ పీపు కాపు శిశుశబ్దార్థంబు నీయందుఁ జె
ల్లునదెట్టుల్ మఱి యీబలుండు నినుబొలున్ శక్తి నట్లొట మీ
రనఁ బ్రాయంబున విజ్ఞప్తించుదు రనన్ శి న్యాయంబుగాదే హరి! ౩౮౫ 2451

ఉ. అంతియ కాదు దోర్బలసమగ్రులయందును మీరుమాడ మేల్
బంతులరాదు రందుననె శి వారణవర్యసహస్ర సత్త్వదు
ద్ధాంతగజేంద్ర మొక్కట ముదంబునఁ జంపితి పీపు కాన నొ
క్కీంత కొఱంతలేని బలమే గలవాడ; వితండు నట్టులే. ౩౯ 2452

క. బలవంతులతోడన్ మీ, రలు పోరుట న్యాయమగును శి రణమున నిందున్
గలుగ దధర్మము సుంతయుఁ, బలుకులు వేయేల నీవ్రబవరము నాతోన్. ౩౯౫

క. ఒనరింపు నీసహోదరుఁడును ముష్టికుతోడుతం గగఁడు బోరును దీ
నను మల్లసభ్యులకు నే, యనుమానము ధర్మభీతి శి యమరదు సుమ్మి! ౪౦

న లు వ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

మ. అని చాణూరుడు పల్కు సర్వవిదుఁడై శి యాత్మేచ్ఛయే సత్ఫలం
బును గల్పింపఁగ నొప్పు శ్రీహరి మనంబుం బొంగఁగాఁ బల్కు మ
ల్లనితోడన్ సమరంబుఁ జేయఁగడఁగెన్ శి లోలాత్తుడౌ ముష్టికున్
జనితోత్సాహుడు రాముడున్ దలఁపడెన్ శి సత్త్వంబు పైఁబొంగఁగన్. ౧

చ. కరములతోఁ గరంబులను శి గాఢతరక్రుధఁ బాదముల్ భయం
కరగతి మీఱఁ బాదములఁ శి గ్రక్కున నొంప బెనంగఁజేసి యొ
క్కరినొక రపై నొంప జతఁగఁ దలపోయుచు బల్కిబట్టి యీ
డ్చిరి జయమందు కోరికలు శి చెచ్చెఱఁ బుట్టఁగ నెల్లరుం గనన్. ౨ 2456

నీ. చెలఁగెడు పూన్ని మోచేతులతోడ మోచేతులఁ బీడింపఁజేసి యల్ల
మోకాళ్ల చేతనుశిమోకాళ్లుఁ గదియించి తలచేతఁదలను వాత్సమున వక్ష [ము
మును దాఁకఁగాఁజేసీయనుపమక్రుధఁ గొట్టుకొనిరి; చేతులఁ బట్టుకొని వలయ
గాఁ ద్రిప్పుచున్ మఱికడఁకమై బట్టి దూరమునఁ బడంగ దోర్బలము మెఱయఁ

తే. జిమ్ముచున్ బాహువుల నట్టెఁచేర్చి యడఁచు
చును జవంబునఁ బైకెత్తి శి ట్టోడిబడఁగ
వైచుచున్ దాఁకుచున్ మఱి శి యేచి తలఁచు
డఁగ వెనుకకును బోవుచు శి డాఁగి యుండి. ౪

- క. త్వరపడి తలచడుచుఁ బర, స్వరమును బీడించుచుండి యంతంబు తగన్
జరణంబుల మోకాళ్లను, గరముల బిగబట్టి యొకటిగాఁ గూర్చియటన్. ౮౪
- ఆ. పడినయట్టి వానిఁ యైకినెత్తుచు రెండు, చేతు లొడిసిపట్టి యెలఁగుపూన్నిఁ
బయికి నీడ్చుచున్ జరవంబున మెడమొదలైన వానిబట్టి యనట్టులైన. ౫ 2469
- క. తొలఁగం జిమ్ముచు శత్రువు, నలయఁగఁ జేయుచును జేతు యలఁఘ్రు లొకటిగాఁ
గలయంగఁ బట్టుకొనుచుఁ గ,దలకుండఁగ నదుముచున్ నితాంతబలమునన్.
- క. విజయేచ్ఛలు పైకొన నెల్ల జనులు గనుచుండఁ దనువులకన్ నొప్పింపం
గ జతనము చేయుచుండిరి, గజరాజగతుల్ చెలంగు యకాంతామణులున్. ౫౪
- తే. గుంపులుగఁ గూడి యాబాలశకులపయిఁ గల
భూరికృపచేత నిటుపల్కుఁ యబూని రప్ప;
ఁదొందొరులతోడ బలులతో యనొగి నబలులు
సలుపు యుద్ధంబు గాన ననంగత మని. ౬ 2462
- మ. అకటా! బాలురతోడ దోర్బలులు జనన్యం బిట్లు చేయంగ వే
డుకఁ జూడన్ నృపుఁ డేగుదేర వలదిపట్టుల్ చేయఁగా రాదటం
చకలంకస్థిరధర్మముం దెలిపి యీయత్నంబు మాన్పింపఁ బూ
నక స్వీయంబగు కర్తమున్ గనక యున్నారే తగం జూచుచున్. ౭ 2463
- క. ఈరాజసభ్యులకు నిది, యారయ ధర్మంబె? నృపునియట్లుగఁ జూడం
దారును సమ్మతిఁ గని రిదె; యారయ శైలేంద్రసన్నిభాంగులు నగుచున్. ౭
- చ. కులిశములట్టు లంగములకూటమి యొప్పుగ భీకరంబుగాఁ
జెలఁగెడు మల్లు లెక్కడ? ప్రసన్నానిగాంచిన కోమలాంగముల్
గలిగి యలబ్ధయావనులు యగఁ దగియున్న కిశోరు లేడ? స
భ్యులయన వీరికిఁ గలుగుఁ యబో గురుధర్మవివర్యయం బిటన్. ౮౪ 2465
- క. ఋతమిద్ది; యధర్మంబే, ఊతినిం దలచూపునో యటఁ యజేరినిలువ రా
దతిశయదోషం బబ్బును, మతిమంతుఁడు సభ్యదోష యమండలవిదుఁ డై. ౯
- ఆ. పోవరాదు సభకు యబుద్ధి వారలదోషముల స్మరింపఁదగును యదెలియనట్టి
మనుజుఁ డట్టిసభకుఁ జని యేమియుం బల్కు,కుండిననఘమబ్బు యనురుతరముగ.
- క. విపరీతంబుగఁ బక్కిన, నపుడే కిట్టిషము లంటు యనంగనలారా!
రిపువగు మల్లుని చుట్టును, నపగతభయఁడొచుఁ గృష్ణుఁ డతివేగమునన్. ౧౦
- క. తిరిగెడు తటి సుందరముఖ, సరసిజ మదె స్వేదబిందు యసంవ్యాప్తంబై
సరసిజకోశము జలశీ,కరయుతమై యొప్పురితిఁ గనబడెడుఁజూడీ! ౧౧ 2469
- క. కనుఁడీ! యాతామ్రవిలో, చనముల్ కనుపట్టఁ దనదుశత్రువుడయి పో
ల్చిన ముష్టికు విషయంబునఁ, గినుక వహింపంగ సురలు యకీర్తింపంగన్. ౧౧౪

తే. హాససంరభశోభితం శ బగుచు మోము

కనఁబడక రాముఁ డున్నాఁడు శ కాంచుఁ డతని;

శంకరుఁడు లక్ష్మీపూజించు శ చరణసుని

జములుగల పురుషోత్తముఁ శ గమలనాభు. ౧౨

2471

మ. కనుఁడి కృష్ణుని మానవాకృతి తనుం శ గప్పంగ మాహాత్మ్య మిం

తని యెవ్వార లెఱుంగకుండఁగ నరణ్యం బందుఁ జిత్రంబుగాఁ

గననౌ పూవులనొప్పు హారములు వక్షంబందుఁ జెల్వార వే

ణునినాదం బొనరించుచుక దమిని ధోనువ్రాతమున్ మేపుచున్. ౧౨౪ 2472

మ. బలరాముండును వెంటనుండ విహరింపక నోచియున్నట్టి ప్రే

తల బృందావనభూములే కడుఁ బవిత్రంబుల్; మురారాతినే

యలయింపంగను జూచురంగ మిది యశత్యంతాపవిత్రంబె యా

లలనారత్నములైన గోపికలు శ్రీలంగూర్పుచుక వెడుకన్. ౧౩ 2473

శా. లావణ్యకనిధానమై సమత యేలగాననుక లేక హా

చ్చే వీక్షింపఁగ లేక నైజముగనే శ యింపారున ట్లోప్పుచుక

శ్రీవాసంబయి సద్యశోనిలయమై శ చింతింప దుష్టాళికే

యేవేళక బడయంగరానిదయి యెంతే బుణ్యమూలంబు నై. ౧౪ 2474

క. ప్రతిసమయంబున నూత్నా, ప్రతిమరుచుల్ తనరుచుండ శ భాసీల్లెడు శ్రీ

పతిరూపము నేత్రంబుల, జతనము మీఱంగఁగ్రోల శ జాలుదురుగదా? ౧౪

క. తొలిమేన నెట్టిపుణ్యంబులఁ జేసినవారొ తెలియఁబోలునె మనకుక;

జలజాక్షులార! వ్రజమునఁ, గలనారీమణుల పుణ్యోకర్తము లహహా! ౧౪ 2476

సీ. హరియందుఁ జిత్రంబు శ లాదృతిగాంచుట సంతోషమున స్వవశములుగాక

సర్వవిషయము లాశచక్రివై నర్పించి యతనినే యెల్లెడ శ నరయుచుఁ దమిఁ

బాష్పబిందువులు గ్రీవలకు నడ్డముపడ నీసరోజాక్షుని శ నీమహాత్ము

బయసుపిండెడు నప్పు శ వడ్లుదంచెడుతటిఁ బెరుగుచిల్కిడునట్టి శ తరుణమందు

తే. సదనమార్జనఁడోలికాశచలనములను, బుడుత లేడ్వంగ వారల శ బుజ్జగించు

నపుడు తరుజల సేచనమందు మఱియుఁ, గలుగుపనులందుఁ గీర్తింపఁ శ గలరుగాదె.

క. కనుకక ధన్యలై గోపిక, లనవలయుక; బెందలకడ శ నావ్రజముననుం

డి నళినదళనయనుఁడు ధోనునికరముం దోలుకొనుచు శ నూత్న మహామునన్.

చ. చనియెడువేళ మాపున వ్రజంబున నల్లన నాలఁదోలుకొం

చనువుగ వేణుపూఁడుచు నొకయారము మీఱుచునుండఁ జొచ్చువే

ళను మురళీనినాదము విలాసముగా విని యందుఁగల్గు నా

వనితలు వేగ యిల్వెడలి శ వచ్చి మనోహర సుస్థితాస్యమున్. ౧౬ 2479

- చ. కరుణానుగూడియే వెలయుక మ్రవిలోచనయుగ్మము మహా
దరమున నేత్రపర్వముగఁ శ దద్దయుఁ గాంతురు పూర్వజన్మమం
దురుతర పుణ్యకర్తముల శ నొప్పుగఁ జేసినవారలౌట; నం
చు రమణు లిట్లు చెప్పుకొనుచుఁ హరిఁ జూచుచునుండు సంతలోన్. ౧౬౫
- క. భగవంతుఁడు యోగేశ్వరుఁ, డగధరుఁ డాకృష్ణమూర్తి శ య త్తరుణమునన్
బగవానిఁ గంసునిం జంపఁగ నాత్మక నిశ్చయించె శ బంతం బలరన్. ౧౭ 2481
- చ. తనయులఁగూర్చి యాసభ నితాంతభయంబును గన్నయట్టి యా
వనితలు పల్కుచున్న యలవాక్యములన్నియు నాలకించుచుం
దనయులదౌ బలం బెఱుగఁ శ దా రిసుమంతయుఁజాల కట్టెయా
ర్తిని గని రప్తు నందవసుదేవులు లోకముతోడిపాటిగన్. ౧౮ 2482
- సీ. చాణూరుఁడును హరి శ సకలభేదంబుల మల్లయుద్ధములచమత్కృతుల నొ
కిరి నొక్కరు జయించుకొంటులఁ బోరాడుచుండి రావిధమున శ భండనంబు
బలదేవముష్టికుల్ శ బవరంబుచేసిరి; వజ్రపాతమువలె శ భయదములగు
సచ్యుతుఁగాత్రప్రహారంబులను దనయంగములెల్ల నలంగుటయును
- తే. సత్త్వమంతయుఁ దూలంగఁ శ జాలడస్సె, నట్టులయ్యును డేగయ శ ట్లతఁడుపైకి
సురవడిం జెంగలించి స్వకరయుగంబు, ముష్టిగను బట్టి క్రోధంబు శ పొంగుచుండ.
- క. హరిదగు వక్షము నొంచెను, గరిరాజము పుష్పహారభూతంబున నె
క్కరణిఁ జలింపదొ యావిధి, మురరిపుఁ డద్దానఁ గుందుఁపొందక యుండెన్.
- చ. వనజదళాక్షుఁ డంతటను శ వానికరంబులు రెండుగట్టిగాఁ
దనకయిదోయిఁ బట్టుకొని శ దారుణభంగిని బెక్కుమాటు లిం
తనఁదగనట్టి వేగమున శ నాతనిఁ ద్రిప్పి ధరంబడంగ మో
దెను గతజీవితం డగుచు శ దివ్యకలాపము లెల్లవీడగన్. ౨౨౫ 2485
- ఉ. హారములు శిరోజములు శ నట్టులె వీడగ నార్చిగుంది చా
ణూరుఁడు శక్రకేతనముననుం బురుడించుచు గ్రిందఁగూలె నా
తీరున ముష్టికుండు బలదేవుని ముష్టిహతాంగుఁ జేయఁగా
సారబలుండు రాముఁడు విశాలతలంబున వాని బిట్టుగన్ ౨౩౫ 2486
- క. పెనుకోపంబునఁ జఱచెను, ఘనతలహతి నర్దితుండయి శ కడువడి వదనం
బుననుండి నల్ల వెడలంగను బ్రాణము లట్ట వెడలఁ శ గా వివశుండై. ౨౪ 2487
- క. అనిలసమాహత భూరుహ, మును బోలుచు నేలఁగూలె శ ముష్టికుచావుం
గని కూటమల్లుఁ డాగ్రహ, మునఁ దలపడ రాఁగ సూర్యముఖుఁడు హలియున్.
- క. దానినొక లెక్కచేయక, యే నియతి వామముష్టి శ నేచినపూన్కి
దా నెంతోలీలఁ బొడువం, గా నాతఁడు నేలఁగూలె శ గతజీవితండ్డై. ౨౬ 2489

క. హరి మార్కొని శలుఁ డాతని, చరణాహతి శీర్ష మట్టె శ కలములై నన్
ధరఁ గూలె నట్లె తోశలుఁ, డురవడి మార్కొనఁగ వానిసద్ధతు హరియున్.

తే. రెండుగాఁజీల్చి వేగ పరేతరాజు, నింటికింబంపె వారిహ్వ శ రిట్లు గూలి
రివ్విధంబునఁ జూణారుఁడెన్నఁదగిన, ముష్టికుండు శలకూటులుభూమిఁబడఁగ.

తే తోశలుండును జావంగ శ ధూర్తులైన
యట్టితక్కిన మల్లులు శ ననువులవయఁ
గలుగు నాశలఁ బాఱిరి ? కడుభయమున
నంత నారామకృష్ణు లశత్యాదరమున. ౨౮

2492

క. తమయీడుగల్లు గోపకుల మిత్రులఁగూడి యాస్థలంబుననే వా
ద్యములెల్ల మొరయుచుండఁగ, సుమహితమణిసూపురములుసొంపుగ మొరయన్

తే. నర్తనంబుల స్వేచ్ఛ నోనర్చుచు నట
విహరణము సల్పి; రిట్లు శ్రీవిభుఁడురాముఁ
డొనరఁ జేసినయాకృత్యమునకుఁ గంసుఁ
డొక్కరుండు తక్క నక్కడనుండు జనులు. 3౦

2494

క. ధరణీదివిజప్రముఖులు, నిరుపమ సాధుత్వయుక్తి శ నెగఁడెడువారల్
సరిసరి యీకృత్యం బని, యరుదుగ వినుతించి రెంతో శ హర్షముపొంగన్.

ఉ. అత్తఁజే గంసభూపతి మహత్తరదోర్బలులైన మల్లు ల
ట్లుత్తలపాటునొంది మృతినొందుట తక్కిన మల్లు లార్తిచే
జిత్తము లెల్ల భీతి గనఁ శ జెచ్చెఱఁ బాటుట చూచిలోపలం
దత్తఱపాటు నొంప గతఁధర్ముఁడు కాపున నాగ్రహంబునన్. 3౧

2496

తే. వాద్యముల నిల్వఁ బంచి సేవకులతోడ
నిట్లు పచియించె; మిగుల దుఃస్వర్ణత్తులైన
వీరి వసుదేవతనయుల శ వెడలఁ గొట్టుఁ
డిప్పురమునుండి వేవేగ శ హితమగు నిది. 3౧౪

2497

క. గోపకుల ధనములెల్లను, వాపోయిన వదలకుండ శ వరుసం గొనుఁ డీ
పాపమతియైన నందుని, గోపవతిం గట్టుఁ డిది యగుం గార్య మిఁకన్. 3౨

2498

చ. కుమతియు దుర్జనోత్తముఁ డగుంగద యీవసుదేవుఁ డాతనిఁ
యమపురి కన్నుడీ మఱియు శ నాత్మజుపక్షముమాని శత్రుప
క్షమున మహాద్యుతిం గని యెసంగెడు మత్పిత సుగ్రసేను వే
గ మృతి గనంగఁ జేయుండు తగ్గ వధియింపుడు వానిభృత్యులన్. 33

2499

— శ్రీకృష్ణుండు కంసుని బొలియించుట. —

చ. బిరుసుల నిట్లు పల్కువృధిపీవతిఁ గంసుని గాంచి కోపవి
స్ఫురణత నవ్యయుం డగుచుఁ శ బొల్పెడు శ్రీహరి లాఘవంబునన్.

ధరణిపుఁ డుండు నెత్తయినతద్వరమంచమువైకి దాఁటి యె
క్కె రమణ; నిట్లు స్వీయమృతికిం దగఁ గారణమైన కృష్ణునిన్. 3౪ 2500

మ. తనపై కేడ్డెఱవచ్చువానిఁ గని యాస్థానంబు వే వీడి లే
చి నితాంతోద్ధతుఁడౌటఁ జర్చము నసిం శ జేకొంచు యుద్ధంబుచే
యను సిద్ధంబుగ నుండె; ని ట్లతఁడు సశవ్యం బట్టులే దక్షిణం
బనుమార్గంబుల డేఁగ యట్టులు విహాయస్థానమం దొప్పుగన్. 3౫ 2501

*చ. తిరుగుచునుండ దుర్విషహాతేజము నొప్పుగ నుగ్రమూర్తియై
పరఁగుటఁ గృష్ణుఁ డాతని సుషష్టుఁడు పన్నగముగ్ గ్రహించు న
క్కరణిని బల్చి బట్టుకొనెఁ శ గంసుశిరోజము లట్టై పట్టుకొం
చురుమకుటంబు క్రిందఁబడ శ నొక్కటఁ దన్ని పరాక్రమంబునన్. 3౬ 2502

సీ. ఉన్నతమంచంబుననుండి రంగముక్రిందికిని బడునట్లు త్రోసెను మఱియును
విశ్వాశ్రయుండయి శ వెలసి స్వతంత్రుడౌ నబ్జనాభుఁడు వానియవయవములు
నలఁగు నట్లుగవడిఁ శ జెలఁగుచు బైఁబడె; మూఁడులోకములనుఁగూడఁదా నొ
కండె నివాసభూతుండయి యొప్పెడు హరి తనపైఁబడ శ నతనిక్రింద

తే. నున్నకంసుఁడు స్వాతంత్ర్యముని కృష్ణుఁ
డట్టై నొక్కంగ నొక నిమేషాంతరమున
బ్రాణములఁ బాసె; విరహిత శ ప్రాణుడైన
కంసునిఁ లోకులెల్లరు శ గాంచుచుండ. 3౭ 2503

చ. హరి కరిసీడ్చునట్లుగ మహాత్ముఁడు కృష్ణుఁడు తచ్చవంబు స
త్వరముగ భూమి నీడ్చె నటఁ శ దద్దయు నక్కట యక్కటా! యటం
చురునినదంబు లెల్లెడల శ నొక్కటఁ బర్వగఁజేసి రెల్ల రా
తరుణమునందుఁ గంసుఁడు సతంబు స్వబుద్ధిని భీతినొందుచున్. 3౮ 2504

చ. జలములఁ గ్రోలునప్పుడు వశస్సులఁబల్కెడువేశఁ గూర్కువే
శలఁ దిరుగాడుచుండుతఱులఁ మఱి యూర్పులబుచ్చు నప్పుడుఁ
జలరుహనేత్రు నీశ్వరునిఁ శ జక్రధరాయతపాణి నాతనిఁ
దలఁచుచు ముందు నున్నటులఁ శ దాఁ గనుచుండెడు వాఁడు కాపునఁ. 2505

క. దురవాపమైన యాశ్రీ, హరిరూపముఁ దానుబొందె; శ నాకంసుసహో
దరు లావార్తరు విని సత్వరులై న్యగ్రోధకుఁ డనఁ శ దగు వీరుండుఁ. 3౯ 2506

తే. కంకుఁ డింకను గలవారు శ కడఁగి యష్ట
సంఖ్య లుగ్రక్రథుఁ సహజన్తు నట్లు

* “నమగ్రహి ధర్విషహాగ్ర తేజాః” అని మూలము.

చంపినందులకుఁ బదుల్ శ సలుపఁ బూని

హరిని మార్కొన నరుదెంచి శ రపుడఁ హలియు. ౪౦

2507

చ తన యనుజన్తు మార్కొనిన శ దస్యులఁ గాంచి తడుద్ధతిం దగం
గని పరిఘంబుఁబూని పశుశకాండము సింహమువోలెఁ జంపె; మ్రో
సెను దివిదుందుభుల్ హరికిఁ శ జెందినవారలె గానఁ బద్మజుం
డనఘుండు శంకరుండుఁ ద్రిదశాధిపముఖ్యులు ప్రీతిమీఱఁగన్. ౪౧౪

2508

క. కురియించిరి సుమవృష్టిని, హరిబలులం బొగడి; రంత శ నమరాంగన లా
దరమున నాడిరి; తదనంతరమునఁ గంసావనీశుడారలు త్వరఁగన్. ౪౨

2509

సీ. కంససహోదర శ కాంతలు మఱియును గలస్త్రీలు సుహృదులు శ గలనఁబడుట
విని దుగిఖ మేఁచంగ శ వే పయనంబయి కన్నీరు ప్రవహింపఁ శ గా శిరముల
మోదుకొనుచు వచ్చి శ ముందట వీరశయ్యల శయనించినయట్టి మగల
గొఱిలించుకొనుచుఁ శ గడుశోకమున విలాపంబుచేయుచును శబ్దంబురామి

తే. నెట్లా యెలుఁగెత్తి హానాథ! శ యిద్దియేమి

యోప్రియా! ధర్మవిద్వర శ యోయనాథ

వత్సలా! ధర్మవిద్వరా! శ వరగుణాఢ్య!

నీవు హతుఁడవు కాఁగ మే శ మీవిధమున. ౪౪౪

2510

క. తనయులతో గృహములతో, డను హతులమె యైతిమే యిటఁ బురుషవరా!
నినుఁ బ్రాణేశుని బాయుట, గన నీప త్తనము శుభనిశకాయ మైడలన్. ౪౫

క. మావలెనే యుత్సవములు, పోవఁ సుంతయును జూడఁబోలని యట్లే
యావిధి నున్నది; నాథా! నీవో కోపమున భూతనికరంబులకున్. ౪౬

2512

తే. నిరపరాధములని యెన్న నేర కెంతో

ద్రోహ మొనరించితివి గాన శ ద్రోహ మదియె

యిట్టి దశనొందఁగాఁ జేసె శ నిపుడు భూత

ములకు ద్రోహంబుచేయ నె శ ట్లలరు సుఖము. ౪౭

2513

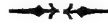
చ. మురరిపు వీతఁడే సకలభూతములకా సృజియింపఁ బెంప సం
హరణముచేయ హేతువగు శ నట్టిమహాత్మున కెద్దుచేయ నె
క్కరణి సుఖంబుగల్గు నిది శ కాదన నెట్లగు? నంచు నిట్లు భూ
వరుని పురంధ్రు లేడ్వ విని శ వారిజలోచనుఁ డంతఁ గూర్చిమై. ౪౮

2514

క. లోకములకు శ్రేయస్సులఁ, జేకూర్చెడు వాడుగాన శ షీతిపతిమహిశా
నీకము నాశ్వాసించుచు, నాకంసాదులకు మఱియు శ హతులకు నెల్లన్. ౪౯

క. పరలోకక్రియలఁ దగం, దరుణము తప్పక యొనర్పఁ శ దా నాజ్ఞయిడె;
దరువాతఁ దల్లిదండ్రుల, నురుబంధవిముక్తులనుగ శ నొగి నొనరించెన్. ౫౦

- చ. ఇరువుర పాదపంకజము శ లెంతయుభక్తి చెలంగుచుండ సో
దరులు స్వకీయశీర్షములు శ తాండగ మ్రొక్కిరి; తల్లిదండ్రు లా
దరమున మ్రొక్కియున్న సుతతల్లజులక గని లోకపాలు రి
ర్వు రనుచుఁ దా రెటుంగుటను శ బుద్ధులఁ గల్గినసంశయంబులన్. ౫౧ 2517
- క. తొలఁగించుకొనుచుఁ గంసుని, వలనిభయము మాని ప్రీతిఁ వర్ధిల్లంగాఁ
జెలఁగుచుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చిరి, తలమే సుతకౌతుకంబు శ తగు నిట్లనఁగన్? ౫౧

న లు వ దే న వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి దేవకీపనుదేవుల నూటించుట. ౨ —

- సీ. పురుషోత్తముం డంత శ బుద్ధి నూహించె నాతలిదండ్రు లిప్పుడేతత్త్వ మెఱిగి
రియ్యది ప్రస్తుతకృత్యవిడంబనమున కనన్త మటంచుఁ శ దనమనమున
నూహించి యెల్లర శ నొక్కక్షణంబున మోహింపఁజేయు విభూతిగల్గు
నాత్మమాయను వారియందుఁ బ్రయోగించె; సాత్వతర్షభుడైన శ చక్రి యన్న
తే. తొడఁ దలిదండ్రులం ప్రీతిఁ శ జూడఁ బోయి
వినయమునఁ దలవాల్చి 'యో శ జనని, యోజ
నక' యటంచును బిల్చి మనంబు కరఁగు.
నట్టిమాటల నిట్లనె శ నార్య! జనక!. ౨ 2519

- చ. ఇరువురమీరు మాకొఱకు శ నెంతయు నుత్సకతక సతంబు ని
ర్భరముగఁ గాంచుచుండినను శ భారతరంబగు కష్టరాజి కా
తురపడకే మముం గని సుతలుపచరించెడు చేష్టలెల్ల నా
దరమునఁ గాంచ నెంచియును శ దారుణకర్త విపర్యయంబునన్. ౨౪ 2520

- తే. బాల్య పౌగండ్ కామార శ భవ్యకేళు
లను గనంగ, నొకప్పు డేలాగునైన
వలనుపడకుండ; దౌర్భాగ్య శ మొలయుట భవ
దంతికంబున మే మున్న శ యదియె లేదు. 3౪ 2521

- చ. జనకునిగేహమందున నెసంగెడువేడుకఁ దల్లిదండ్రు లో
తనయ యటంచు లాలనము శ తద్దయు సల్పఁగనుండు భాగ్య మీ
తనయులకు లభింపదు గదా! సకలార్థసుసాధనంబుగాఁ
దనరిన యీకళేబరముఁ శ దా రిలఁగాంతురు వెంతు రాదృతిన్. ౪౪ 2522

- తే. అట్టి తలిదండ్రులబుణం బడెట్టులేని, దీర్ఘకొనుటకు మర్త్యుండు శ, తెంపుచేసి
నను శతాబ్దములుగలట్టితనదు నాయు, వునను శక్తుండుగాఁ డనఁజను నిజంబు.

1౪. వారల తనయులలో నెవఁ, డారయఁగ సమర్థుడయ్యు శ నంగధనములఁ
వారికి వృత్తిని జక్కఁగఁ, గూరుపఁడో యట్టిడైన శ కున్పితమతియున్. ౧౪
- క. మృతిగని లోకాంతరమున, కతిజవమునఁ బోవ నందు శ యమునిభటులు కు
త్పితుడని యాతని మాంసం, బతఁడే తినఁ జేయుదురు యశ్శార్థం బిదియా. ౬
2౪. జననిని వృద్ధుఁ దండ్రినిని శ సాధ్విగనొప్పెడు ధర్మపత్నినిఁ
దనయుని బాలునిఁ గురుని శ ధారణిదేవుని దన్నునాశ్రయిం
చినమనుజుఁ సమర్థుడయి శ చేరఁగఁదీసి భరింపకుండునో
మనుజుఁ డతండు శాస్త్రహితమాంశమునం దలపోసి చూడఁగన్. 2 2526
- క. జీవన్మృతుఁ డనువేరఁ, భావింపం దగును; గంసపార్థివుచేతఁ
వే విధములఁ బీడితులయి, యీవరుసఁ మీర లుండ శ నే మిరువురమున్. 2౪
- క. మిమురక్షింపం జాలియు, మిము శుశ్రూషలను గొల్వ శ మించినశక్తిఁ
క్షమనొప్పి సల్ప కటు వ్యర్థముగనె యీదినములను జరపితి మ దెట్లో? ౮
- క. జననీ! జనకా! పరవశ, మనఁబడు దుస్థితిని గనుట శ నార్తుల మిమ్ముఁ
గొని శుశ్రూషల నెంతయుఁ, దనుపని దుర్మతులమైన శ తనయుల మమ్మున్. ౮౪
- తే. కంసుచేఁ గష్ట మొందిన శ కారణమున
నూరకుండితి మని మీర శ లూహచేసి
తప్పు దీని క్షమింపంగఁ దగుదు రనుచు
మాయచే మర్త్యరూపంబు శ మహి ధరించి. ౯ 2530
- నీ. విశ్వమే యాత్మ గా శ వెలయు నాశ్రీహరి పలికినపలుకుల శ కలరిమోహి
తాత్పులై కొమరుల శ నావారినిద్దఱఁ గొంగిటంజేర్చి యంశమునఁ గూరు
చుండఁగా నొనరించి శ యురుతరమోదంబు నందిరి; మఱియు నాశయర్థకులను
నానందవారిధాశరాభిషిక్తులఁ జేసి స్నేహపాశమ్ములచే నిబద్ధు
- తే. లగుచు బాష్పములు గళము శ లడ్డగింప
నించుకయుఁ బల్కునేరకకయే కుమారు
లను గనుచు నుండి; రిట్టులు శ వనజనయనుఁ
డగుచు భగవంతుడైన శ్రీహరియుఁ ప్రీతి. ౧౧౪ 2531
- చ. జనకుల నూఱడించి తనస్వాంతమునఁ జనయిత్రి తండ్రి యై
వనటఁగృశించు వానిఁ దనవంకనె చూచెడు నుగ్ర నేనునిఁ

1 “యస్తయోరాత్మజఃకల్పాత్కనాచధనేన చ, వృత్తినదద్యాత్తంప్రేత్యస్వమాంసంఖాదయం
రిహి” అనిమూలము. “లోకాంతరేయమదూతాః” అనివ్యాఖ్య. 2 “మాతరంపితరంపృథంభారాణింసా
క్షింపనుశంశుం, గురువిప్రంప్రచన్నంచకల్పాఽభివ్రచ్చస్వకమృతః” అని మూలము. “శ్వసన్
అపిమృతకుల్యవీవేరి” అని వ్యాఖ్య.

- జనపతిగా యదూద్వహుల శ సంతతికిం దగఁజేసి; యంత ని
ట్లనియె మహాప్రభూ! ప్రజల శ మైతిమి నీకిక మమ్ము నెల్లరన్. ౧౨౪ 2532
- క. జనపతిధర్మంబున నే, పనిసేయఁగఁ దగునొ యట్టిపద్ధతీచే నా
జ్ఞను జేయుము పూర్వంబున, జననాథుండో యయాతి శ శాపం బిడుటన్. ౧౩
- క. నృపయోగ్యాసన మీయదు, నృపులకు నెక్కంగరాదు శ భృత్యుఁడ నయినే
నెపుడుం గొల్చుచు నుండఁగ, సుపర్వులు వినములె యగుఁచున్ బలు లెల్లన్.
- క. నీకర్పింతురు నా నిక, భూకాంతులమాట మరలఁ శ బూని పలుక నే
లా! కరము దయామతినై, శ్రీకలితుఁడ వగుచు న్యాయశిద్ధిం గనుచున్. ౧౪
- సీ. పాలింపు మ్మనివల్కి శ పద్మదళాతుండు కంసుని భయమునఁ శ గాందిశీకు
లైన దిక్కుల దెందొ శ యతిగూఢముగనున్న జ్ఞాతులు సంబంధులై తనర్పు
యదువృష్టిమధువుల శ సంధకదాశార్వకుకుర ప్రముఖులైన శ సకలబంధు
వులఁ బిలిపించి యిమ్ముల నూఱడించి మన్ననలఁ దన్నుచుఁ బరజనపదముల
- తే. నిలుచుటఁ గృశించియున్న వాళరలను ధనము
నను మహాతృప్తులం జేసి శ నై జగృహము
లందు నివసింపఁ జేసె; నాశయదుకులులును
రామకృష్ణుల బాహుసంశరక్షితులయి. ౧౬౪ 2536
- క. తమతమ కోర్కులు పండుట, గమలాక్షహలాయుధు లొగిఁ శ గాపాడుటఁ దా
పము లేవిలేక సిద్ధార్థములయి సంకల్పములు విశ్రాజిల్లంగన్. ౧౭ 2537
- క. నివసించిరి సంతృప్తిగ, సవిలాసదయాస్థితైక శ సదనంబయి చ
క్కవఱివి ప్రమదాస్పదమై, యవిరత లావణ్యనిధియు శ నౌ హరిమోమున్.
- క. ప్రతీదినముం గనుఁగొంచున్, వితతప్రీతాత్మ లగుచు శ వేళ్లములం దా
తతవిహరణముల నిచ్చలు, ప్రతిలేక చెలంగి; రిట్లై శ ప్రవయసులు తమిన్. ౧౮
- చ. అనుదిన మాముకుందుని ముఖాంబురుహామృత మీక్షణంబులం
దనివి చనంగఁగ్రోలుచు నితాంతబలాయతతేజముల్ తగ్గ
గనుచు వయోవిరాజితులు శ గాఁ గనుపట్టిరి; రామకృష్ణు లం
త నొకదినంబునందుఁ దమతండ్రిని నందుని గాంచి ప్రీతితోన్. ౧౯౪ 2540
- తే. కాఁగిటంజేర్చు కొని యిట్లు శ కమ్రభణితిఁ
బలికి; రోతండ్రి! మీదుఃఖిక్కిలి ముదంబు
వెలయఁగాఁ బెంచితిరి మమ్ము శ విమలవాక్కు
లలర లాలించితిరి పెక్కుపలుకు లేల? ౨౦౪ 2541
- మ. తలిదండ్రుల్ తమబిడ్డలందు మిగులం శ దాత్పర్య మేపారఁగా
నెలమిం గాంచుట సాజమా మఱియు నూహింపంగ దేహంబునం

గల మోదంబునకంటె బుత్తులపయిం శ గన్నట్టు మోదంబె మి
క్కిలి యంచుం బలుకందగున్; సుజనులుం శ గీర్తితు రిమార్గమున్. ౨౧ 2542

*సీ. దేవకియున్ వసుదేవుండు మీతల్లిదండ్రులొదురు గాని శతలఙ మేము
గాముకదా యందుశరేమొ? బంధువు లన్న వస్త్రము లిచ్చి సర్వవిధములను
బోషింప నావదలో శ పూన రక్షింపంగఁ జాలక విడిచిన శ సమయమందు
శిశువులం బ్రీతితోఁ శ జేరంగఁదీసి చక్కం దమబిడ్డల శ కరణిఁ బెంచి

తే. పెద్దవారిని జేసిన శ పృథుయశస్కు

లే జనకు లాదు; రోతండ్రి! శ యింకమీరు

ప్రజమునకుఁ బొందు; మే మీ పురంబునందుఁ

గల సుహృదులకుఁ బ్రీతిని శ గలుగఁజేసి. ౨౨ 2543

క. ఆవల మాపైని సుహృద్భావంబున విహ్వలులగు శ బంధువుల మిమున్
వే వత్తుము చూడంగా, నేవిధమున వనటఁ గనక శ యేగుం డనుచున్. ౨౩

చ. మురదనుజాంతకుండును బ్రహ్మోదము మీఱఁగఁ బల్కి నందభూ

వరునిని దక్కుగోపనమనవాయము నూఱడిలంగఁజేసి యా

భరణము లంబరంబులును శ బాత్రములున్ ధనమున్ సమృద్ధిగా

వరుసనొసంగి మన్ననల శ భాషలఁ దృప్తులఁజేసె; నంతటన్. ౨౪ 2545

ఉ. నందుఁడు రామకృష్ణుల మనంబు ప్రమోదమునందు మున్ముచుం

డం దగఁ గౌఁగిలించి నయనంబుల నశ్రుకణంబు లొక్కటం

గ్రందుగ ముంప గోపకనిశ్చయము వెంబడిరాఁగఁ బోయె నా

మందకుఁ బుత్రయుగ్మము సమానుషరూప మటంచు నెంచుచున్. ౨౫ 2546

—ॐ ఉపసీతులై రామకృష్ణులు విద్యనభ్యసించుట. ౨६—

ఉ. శూరతనూజుఁ డంతఁ దనసూనులకున్ విధిఁ దప్పకుండునా

చారమురీతి గర్గమునిసద్విజనంఘముచే ద్విజాతినం

స్కారము సాగుపద్ధతిని శ జక్కఁగఁ దీర్చె; మహోత్సవంబునన్

ధారణిదేవవర్చుల నితాంతవిభూషిత పావనాంగులన్. ౨౬ 2547

సీ. పూజించి తప్తకర్పూర మాలికలచేతఁ బోలుచుచు సాధువిభూషణములఁ

గై చేయఁబడి మఱియొక మవస్త్రంబుల నలరుచు నున్న గోశవులను వత్స

సహితంబులుగ భక్తిసహితంబుగా దక్షిణగ నొసంగెను; స్వతఃనయుల జన్మ

నక్షత్రమునను మనస్సున సంకల్పమునుజేసి యున్న ధోనునికరంబు [న్న

తే. గంసుఁ డన్యాయమైన మార్గమున నపహరించుకొనిపోయి తనయింటనుంచుచు

* “సవితా సాచజననీ యా పుష్టితాం స్వపుత్రవత్, శిశూన్ బంధభీరుత్సృష్టా నకలైః పాప
రక్షణై” అని మాలము.

వానినెల్ల స్తరించి తేలేబంచి యప్పు, తా మహామతి గావున శ దాన మిచ్చె.

క. ఉపసీతులగుచు సోదరు, లపుడు ద్విజత్వంబు నొంది శ యాదవులకుఁ దా
నె పురోహితుఁడగు గర్భుని, యుపదేశమురీతి సువ్రతతో త్తము లగుటన్. ౨౮౫

ఆ. బ్రహ్మచర్య మనెడు శ వ్రతమును జక్కఁగా, నాచరించుచుండి; శ రంత వారు
సకలవిద్యలకును శ సమధికాధారులై, యెల్లలోకముల కధీశు లగుచు. ౨౯౫

క. సకలజ్ఞలయ్యు సోదరు, లకలంకం బగుచుఁ దానె శ యలవడునదియై
ప్రకటమునగు జ్ఞానము మ, ర్త్యకాయహితచేష్టితములఁ శ దగినవిధమునన్. 3౦

క. కనబడకయుండఁ జేయుచు, ననంతరము గురుకులంబునందు వసింపం
గను గోరి యవంతిపురమున నుండియు నట్టితరుణమున శ్రీ కాశిన్. 3౦౫ 2552

ఆ. అధిపసిందియున్న యట్టి సాందీపని, యనెడు గురువుకడకు శ నరిగి; రంత
నతని నాశ్రయించి శ యమలశిష్టాచార, సమృతముగ భ క్తిసాంద్రు లగుచు

చ. మనసుల నిగ్రహించి యొకమాడ్కిని నిండనుబొందనట్టి వృ
త్తిని జగమందు నింపగను శ దేవునిభంగి మహాదృతిఁ గురుఁ
గనుచును గొల్పుచుండి; రల శ త్కైసురమాలియు శుద్ధభావముఁ
గనఁబడ వారు గొల్పుటకు శ గాఢతరప్రమదంబు నొందుచున్. 3౨౫ 2554

ఆ. శ్రుతుల నుపనిషద్వివేచిని వేదాంగములను మహాదరమున నుపదేశ
మొసఁగె మఱియు మంత్ర విసరప్రముఖరహస్యములతో నధర్వరమనఁగఁబరఁగి

సీ. భూపరులకుఁ గాఁగఁ శ బుట్టిన యాధను ర్వేదంబు మన్వాదిపిమలధర్మ
శాస్త్రంబులను మఱి శ సమధికమీమాంస యనెడుశాస్త్రంబును శ న్యాయముఖము
లను దర్శవిద్యను శ మనుజేశులకుఁదగి సంధివిగ్రహముఖపద్విభేద
ములఁ దగునీతి నిఘ్నములఁదెల్పె; సర్వవిద్యాప్రవ ర్తకులగునట్టి బ్రహ్మ

తే. చారు లిక్ష్వురు గురు వొక్కసారి చెప్పి, నంతనే చక్క గ్రహించిరిరట్లెగురువు
దేని నుపదేశమిచ్చునో శ దానినెల్ల, క్షణములోన గ్రహింపంగఁ శ జాలి రపుడు.

*వ. అటువదినాలుగు దినంబుల కటువదినాలుగు విద్యలను గ్రహించిరి. మఱియు
గీతంబు, వాద్యంబు, నృత్యంబు, నాట్యం, బాలేఖ్యంబు, విశేషకచ్ఛేద్యంబు,
తండులకునుసుబలివికారంబులు, పుష్పాస్తరణంబు, దశనవసనాంగ రాగంబులు,
మణిభూమికాకర్తంబు, శయనరచనం, బుదకవాద్యోదకఘాతంబు, చిత్రయోగం
బులు, మాల్యగ్రథనవికల్పంబులు, శేఖరాపీడ యోజనంబు, నేపథ్యయోగంబులు,
కర్ణపత్రభంగంబులు, సుగంధఘ్రియము, భూషణయోజనంబు, నైంద్రజాలంబు
ను, గౌచమారయోగంబులును, హస్తలాఘవంబును, జిత్రశాకాపూసభక్ష్య

* “సకృన్నిగదమాశ్రేణ తా నంజగృహతుర్నృప, అహారాత్రైశ్చకృష్ణజ్యోసంయతైతావతీః
కలాః” అని మూలము. వ్యాఖ్యననుసరించి వచనమువ్రాయఁబడినది.

వికారక్రియలు, పానకరసరాగాసపయోజనంబును, సూచీదాయకర్మంబును, సూత్రక్రీడయు, వీణాడమరుకవాద్యంబులును, బ్రహ్మేశికయు, బ్రతిమాలయు, దుర్వంచకయోగంబులును, బుద్ధకవాచనంబును, నాటకాఖ్యాంబులును, కావ్యసమస్యాపూరణంబును, బట్టికావేత్త బాణవికల్పంబులును, దక్రకర్మంబులు, తక్షణంబు, వాస్తువిద్యయు, స్వర్ణరూప్యరత్నపరిక్షయు, ధాతువాదము, మణిరాగజ్ఞానంబు, సాకరజ్ఞానంబును, వృక్షాయుర్వేదయోగంబులు, మేషకుక్కుటలావకయుద్ధవిధియు, శుకశారికాప్రలాపనంబును, నుత్సాదనంబును, గేశమార్జనకాశలంబు, నక్షరఋషి కాకథనంబు, స్థేచ్ఛితకుతర్కవికల్పంబులు, దేశభాషాజ్ఞానంబును, బుద్ధశకటికానిమిత్తజ్ఞానంబు, యంత్రమాతృకాధారణంబును, మాతృకాసంవాచ్యంబు, మానసికావ్యక్రియయు, నభిధానకోశంబు, ఛందోజ్ఞానంబు, క్రియావికల్పంబులు, ఫలితకయోగంబులు, వస్త్రగోపనంబులు, ద్యూతవిశేషంబు, నాకర్షక్రీడయు, బాలక్రీడనకంబులు, వైనాయికీనంబులు, వైజయికీనంబులు, వైతానికీనవిద్యాజ్ఞానంబు ననుచతుష్షష్టికశల నభ్యసించి రంత. 3౫౪

— రామకృష్ణులు మృతులగుదుపుత్రులందెచ్చుట. —

మ. తరువాత గురువర్యుఁ గాంచి మిగులం శ దాత్పర్య మొప్పారభూ
సురవర్యా! గురుదక్షిణా విధియు నేచొప్పం బ్రశాసించు నా
కరణి మిఁకొసంగం దలంచితిమి కాంతం దెల్పుమా మాపయిం
గరుణాదృష్టిగలట్టి మాన్యుడ వనంగా బ్రాహ్మణుం డాతడున్. 3౬ 2558

తే. రామకృష్ణులదగు విచిత్రమహిమంబు

మానవులయందు నెందునే శ గానబడని

మితివిలాసంబుఁ బరికించి శ మాన్యతములు

వీర లవతారపురుషులం శ చారసి మది. 3౬౪

2559

*క. తనసాధ్వి నడిగి యాయమ, మనసుం గనిపెట్టి ప్రాకృమయమున నెపుడో

వనధిని బ్రభాసతీర్థంబునఁ బడి మృతుడైన తనదుఃపుత్రుని శిశువున్. 3౭

క. కొనితెచ్చి దక్షిణగ ని, మ్మని కోరెను; గోర్కదాని శ నప్పడె తీర్పం

గను దలచి యట్లె యొసంగుదు, మని పనివిని సత్వరమ మహారథవర్యుల్. 3౭౪

చ. అనుపమవిక్రమాధ్యులయి శ యద్భుతతేజులునైన సోదరుల్

చనిచని యాప్రభాస మనుసాధుసరసును గాంచి యబ్ధివే

లను వసియించి రెట్టికృతులం బొనరింపఁగఁ బోలునంచు నె

మృనముల నెంచుచుఁ ట్టణము శ మాన్యతముల్ చనుదెంచి రం చెదన్. 3౮

చ. తలచి మహాబ్ధి పూజకయి శ తాఁ దగువస్తువు లప్పు గొంచు వే

వెలువడి శాస్త్రయుక్తమగు శ వృత్తమునం దమిఁ బూజచేసె; నా

* “సప్తంత్ర్య పత్నాద్ధి సమహర్ణవే మృతం బాలంప్రభాసే పరయాంబభూష” అనిష్ఠాలము

- జలరుహనేత్రుఁ డాదృతిని శ సాగర ! తావకతుంగభంగరా
సుల గ్రహియింపఁగాఁ బడిన శ సూనుడు బాలుడు నీజలంబులన్. 3౮౫2563
- క. కలఁ డాతఁడు గురుపుత్రుం, డలఘుగతిఁ దెచ్చియిమ్మ శ యాతని నన నా
జలరాశి పలికె; దేవా!, ఖలహరణా! విప్రతనయు శ గ్రహియింపను జా! 3౯
- సీ. పంచజనుండు నాఁబరఁగు దైత్యుఁడు హరియించె నాయసురేంద్రుఁడెట్టులేని
నాకసాధ్యుఁడు జలాంతరమునఁ దిరుగుచు శంఖరూపము దాల్చి శ సాధుబాధ
కుఁడయి యుండును; వాఁడె శ గురుపుత్రుని హరించె వానిసాధింపఁగాఁలేను నేను;
ననుటయు సర్వలోకాధీశ్వరుఁడు కృష్ణుఁ డప్పడే సలిలంబులందుఁ జొచ్చి
- తే. వాని వధియించి యుదరంబులోన గురుకు
మారుఁ గనలేక; శ్రీహరి శ భూరిదనుజు
నంగమునఁ బుట్టినట్టి మహార్హ శంఖ
మును దమిం బాంచజన్యంబుఁ శ గొనియొక బిదప. ౪౦౫ 2565
- మ. బలదేవుండును వెంటరా నరదముం శ బ్రాపించి యామ్యాశ కి
మ్ములఁ బోయెన్ యముప్రీతికిం దగినదై శ పొల్పారు నప్పత్తనం
బు లలిం జూచెడు కాంక్ష ! సంయమని నాఁ శ బూర్వర్యమెంతో జగం
బుల విఖ్యాతిని గాంచియుండు నదియుం శ బుణ్యాత్మలభ్యంబుగన్. ౪౧ 2566
- చ. ఇరువురు సోదరుల్ దరము శ లేడ్డెఱ నొత్తఁగఁ దన్తహాస్వనం
బరుదగఁ గర్ణరంధ్రములయందుఁ జొరన్ వడి లేచి దుర్జనో
త్కరముల శిక్షచేయు గురుభర్తయుతుండు యముండు భక్తిచే
నరిగి సువర్ణచేసె మహిమాధ్యుల కెంతయు నాదరంబునన్. ౪౩ 2567
- మ. వినయం బొప్పఁగఁ బల్కె నుత్తమవిధిఁ శ విశ్వంబునంగల్లు భూ
తనికాయాశయవాసుఁ గృష్ణుఁ గని యోదైవంబ లీలార్థమై
మనుజాకారము గాంచి నట్టిపరమాత్మా! విష్ణువా! నే నొన
ర్పను యోగ్యంబగు కార్యమేది గలదో శ పాలింపు మాజ్ఞా దయన్. ౪౪
- చ. ఇరువురు మీరు వచ్చుటయె శ యెంతయు నాదగుభాగ్యమే కదా!
త్వరఁగ ననుజ్ఞ యిచ్చునినఁ శ దామరసాక్షుడు పల్కె నీభటో
త్కర మొగి స్వీయకర్త సముదాయనిబంధనుఁ డైనయట్టి మా
గురుసుతుఁ దెచ్చె నిచ్చటికి శ గొబ్బున నాతనిఁ దేరఁ బంపుమా. ౪౪౫ 2569
- తే. ఓమహారాజ ! నాయాజ్ఞ శ మాని వానిఁ
దెచ్చి యిచ్చుట్టి పనిచేతఁ శ బొచ్చె మేమి
కలుగఁగాఁబోదు నీకని శ పలుక యముండు
కృష్ణ నానతి శిరమున శ నిధికొని వడి. ౪౪౬ 2570

ఉ. బాలుని దెచ్చి యాయ యదుపాలురు వారలు వానిఁ గొంచు నా
బాలునికోసమే మనము శ పల్లటిలంగను వేచి యున్న స
చ్చీలుని దేశికుం గనఁగఁ శ జేరి తదీయగృహంబుఁ బుత్రునీ
వేశఁ గొనం గదే యనుచు శ వేడ్క నొసంగి యెసంగుభక్తిచేన్. ౪౬ 2571

ఉ. ఇంకను గోరఁగాఁ దగిన శ దేదియొ యాజ్ఞయొసంగుఁ డన్న నే
శంకయులేక యిట్టులను శ సాధువులై తగువత్సలార! యే
యంకిలిలేక నాకుఁ దగినట్లుగ దక్షిణ నిచ్చినారుగా
యింకఁ గొఱంతయుండఁదగు శ నీప్సిత ముండునె సుంతయేనియున్? ౪౬౫

క. మిముఁబోలు శిష్యులకు నే, నమరితఁగద గురువుగాఁగ శ నట్టియెడల నే [కిన్.
మి మిగులు వాంఛితములు? వీర్యము పొంగఁగ నుండు మీర శ లరుగుండు పురి
తే. పరమపావనమగుకీర్తి శ పరఁగుచుండుఁ
గాత! ఛందస్సులును మీకు శ నీతఱిఁ బర
మందు సఫలంబులౌఁగాక శ యనుచు మిగుల
ననుమతించిన గురునాజ్ఞ శ నంది వారు. ౪౮ 2574

చ. అనిలజవంబు మించెడు శతాంగమునెక్కి తదీయరావ మా
ఘననినదంబుమీఱఁగ నిశకామముదంబున స్వీయమా పురం
బున కరుదెంచి; రంతఁ గడుఁబొంగుచుఁ బౌరులు రామకేశవుల్
దినములు వెక్కు కన్నడమిఁ శ దృష్టిగఁ గాంచిరి మించి రెంతయున్. ౪౯౫

ఆ. ధనముపోయి మరలఁ శ గనఁబడినట్టి మా, నవులపోల్కి తమమనంబులందుఁ
గలుగు సంతసంబు శ వెలయఁగా వారెంతొ, తృప్తిగనిరి సహజు శ లిరువరఁగని.

న లు వ దా అ వ య థా య ము.

❖ ఉద్ధవుని శ్రీకృష్ణుడు ప్రేషభయము బనుచుట. ❖

చ. హరి యొకనాఁడు వృష్ణికులజాగ్రణియై తగి మంత్రశక్తిచే
ధరణిఁ బ్రసిద్ధిఁగాంచి సఖతల్లజుడై సురరాజదేశికుఁ
గురువుగఁ గొల్చి విద్యలను శ గోవిందుడై మతిమంతులందు ను
ర్వరను పరిష్కారయలరు శ వానిని భక్తుని నుద్ధవుం డ్వరన్. ౧ 2577

సీ. ఏకాంతభక్తుఁ డంఁచెఱిగి పిల్వంగఁబంచి తాను బ్రపన్నుల శ దైనయార్తి
తతిని బోఁదోలఁగఁ శ డగుస్వభావము గలవాఁడౌట నొకచోట శ భవ్యకరము
నుద్ధవుకరమున శ నొక్కటఁ గీలించి పలికె నిట్లని; సౌమ్య! శ పరమపావ
నాత్మ కా! యుద్ధవా! శ యరుగుము ప్రజమున కందునున్నట్టి నాయనుఁగుడల్లి

తే. దండ్రులకుఁ ప్రీతిఁ గల్గింపు శ తరుఁబులందుఁ

శాం-భాగ—38

గలరు మద్విరహంబునఁ శ గాసి చెందు
వారు; వారికి నాపల్కు శ వాక్కుల విని
పించి యాధిని దొలఁగింపు శ మంచితముగ. 3

2578

ఉ. నన్నె మనంబులన్ నిలిపి శ నాకొఱకే పతిపుత్రముఖ్యులం
గ్రన్న న సంత్యజించి యసుకాండము నేనె యటంచుఁ జక్కఁగా
* నెన్నుచుఁ బ్రీతిపాత్రుఁ డన శ నేనె యటంచును నిశ్చయించి నా
మన్న నకే జగత్సహజమానితధర్మములం ద్యజించుచున్. ౪

2579

తే. వారలున్నార సుమి; యట్టివారి నేను
గరుణ భరియింతు; సన్నిత్రగణమునందుఁ
బ్రియతముడనైన నేను వారికి నదెంత
దవ్వునందున్న గోకులతరుణు లెల్ల. ౫

2580

చ. మనసులు పల్లవింప బహుమానము మీఱఁగ నన్నె సంతతం
బును స్తరియించుచున్ విరహమున్ భరియింపఁగరామి నెవ్వగం
గని పరిమోహితాత్మలయి శ కమ్రకళేబరధర్మముల్ తమం
తన సొగియంగ నుండు రిది శ ధర్మమెకా సుమనోజనాళికిన్! ౫

2581

చ. మరల జవంబ వత్తునని శ మానినులన్ ముదమొందఁ జేసి య
పూరమును వీడివచ్చునెడఁ శ బొంకముగా వచియించి నట్టి యా
దరవచనాళి నన్ని సతతంబు మదాత్మికలౌట నెట్లొ ని
ర్భరబహుకృచ్ఛసంతతుల శ పాలయి తాల్తురు ప్రాణముల్ సఖా! ౬

2582

క. మితలేని వగల నెట్లొ, బ్రతుకుదు; రని యిట్లు ప్రభువు శ పల్కిన నాశ్రీ
పతిసందేశముఁ గైకొని, శతాంగ మపుడెక్కి మంద శ చక్కటి కరిగెన్. ౭

2

చ. అరుణగభ స్తిమాలి యపరాంబుధిఁ గ్రుంకెడువేళ నెంతయున్
సిరులకుఁ దావలం బగుచుఁ శ జెల్వగు నందునిమందఁ జేరె న
త్తరుణమునందె ధేనుసముదాయముపల్లియఁ జేరుచుండె; ద
త్థరఖురరేణువుల్ రథముఁ శ గప్పటఁ దోడకయుండె నద్దియున్. ౮

2584

సీ. కామవికారంబుఁ శ గాంచిన గోవులకయి మత్తవృషభముల్ శ కడఁగి వెనఁగు
లాడుచుండిన ధ్వనుల్ శ గూడ వినంబడుచుండెను; బొదుగుల శ యురుభరమున
దవ్వున నున్న వాత్యముల వెంటం బాటు ధేనువుల్ సొంపు నెంతేని గూర్చు
చుండె; నట్టిటు గంతు శ లొప్పనై చుచునున్న తెల్లనిక్రీపులతీరదెంతో

ఆ. వింతగూర్చుచుండె; శ వీడకుండఁగఁ గట్టి, యున్న దూడ లెంతో శ యొప్పుఁగలుగఁ
జేయుచుండె; మఱియు శ నాయెడఁ బాలను, బిదుకు వేళగాన శ వేగిరపడి. ౯

౯౫

* “యత్కృత్ లోకధర్మాశ్చ మదధేతా విధర్మహమ్” అని మూలము.

- క. విడువుడు దూడల నిప్పుడె, విడువకుఁ డవ్వాని నిటకు శ వే తోడ్కొని యి
ప్పుడె రావల దనుబెడిదవు, నుడులను గోకులము తనరె శ నూత్నమహాములన్.
- క. బాలకుల వేణుగానము, చే లలితంబై ముదంబుఁ శ జేకూర్చుచు నా
లీలామర్త్యులనై తగు, కేళుల శుభమిచ్చువానిఁ శ గీర్తించు జనుల్. ౧౦౫
- క. సొగసగుభూషణముల నింపుగ సింగారింపుకొన్న శ పూజోడులు గో
పగణంబు నిండియుండఁగఁ, దగియుండెను జూడ సిరికిఁ శ దావల మగుచున్. ౧౧
- సీ. అగ్ని భాస్కరులయు శ నతిధిగోవిప్రావళులయును బితృదేవతలయు నర్చ
నల సుందరములగు శ లలితగోపాలక మందిరంబులు దీపహూలికలును
ధూపముల్. మాల్యతశత్రుల్ చూడఁ జూడంగ నెంతయు మదికిని శ సంతసంబుఁ
గలుగఁ జేయుచునుండె; శ నలుదిక్కులం బూచియున్న యారామముల్ సన్ను
- ఆ. దగియె యుండె నందుఁసొగసగుపక్షులు, భ్రమరములు నొనర్చుభవ్యరవముఁత్రంప
లలముకొనుచునుండె శ నాథులముం గన, నుద్ధవుని హృదబ్జశమై పృథ్వి. ౧౨౫
- క. కారండవములు హంసలు, చేరఁగ నలరా రెడుసరసీరుహములచేఁ
జారుతరంబై గోకుల, మారార! యనంగ నుండె శ నత్తరుణమునన్. ౧౩ 2590
- చ. హరికి ననుంగుమిత్రమగు శ నట్టి మహామతి యుద్ధవుం డదే
తరుణమునందు వచ్చుట ముదంబుమెయిన్ విని నందగోవుఁ డా
దరమున వాసుదేవునిగఁ శ దాను దలంచుచుఁ గౌఁగిలించి వే
సురుచిరపూజలం దనిపి శ చొక్కఁగఁజేసెను న్యాయరీతిగన్. ౧౪ 2591
- మ. పరమాన్నంబు భుజింపఁజేసి పిదపన్ శ భవ్యాసనాసీనుఁ డై
యరదం బెంతయువేగరాఁ బోలయు గాత్రాయాస మల్లల్లన్
జరగన్ శర్తము మేనఁ బాదుకొనఁ గృష్ణస్వామిమిత్రుండు ని
ర్భరమోదంబున నుండ నందుడును దాతృత్వంబు సంధిల్లఁగన్. ౧౫ 2592
- సీ. చరణమ్ము లొత్తుచుఁ శ బరిచర్య లింకనుగల్గువానిం జేసి శ కరముమోద
మలర నిట్లనిపల్కి శ నార్య! మహాభాగ! కుశలియే శూరుని శ కూర్తిపట్టి
యైనట్టివసుదేవుఁ శ డనుఁగుమిత్రము నాకు నగు; నాతఁ డిత్తటి శ నఖిలబంధ
ము క్తుడై సుహృదులు శ మొనసి కొల్వఁగఁ గష్టసంతతుల్ వాయంగ శ శర్తమ
- తే. నాత్మజాదులఁగూడియె శ యచటనున్న [లర
వాడుకద! దుష్టుఁడౌ కంసశవసుమతీశుఁ
డాత్మదోషంబునన్ హతుఁ శ డయ్యెఁగాదె?
సానుచరుడయి యదియె భాగ్యం బనంగ. ౧౬౫ 2593
- చ. అనవరతంబు ధర్మమున శ యందె ప్రవృత్తి చెలంగ సాధుతం
దనరెడు యాదవాళికి సదా యపకారమె చేయ రోయు నా

జనపతి మృత్యువుం గనుట శ చాల నదృష్ట మనంగ నొప్పదే;
యనభు! మదాత్మ జుండు హరి శ యమృతరాపురినుండి నెమ్మదిన్. ౧౭౫ 2591

క. జననిని సుహృదుల సఖులను, దనునమ్మిన ప్రజము గోహతల్లజులన్ ధే
నునికరమును బృందావనమును గోవర్ధన మహీధ్రమును దలచునొకొ! ౧౮

మ. తనవారిన్ మము నొక్కసారి యయినం శ దాఁ జూడ గోవిందుఁ డా
యనుఁగున్ బిడ్డఁడు వచ్చునా యిటకు? నెవ్వైనన్ మనోజ్ఞస్థితం

బున నొప్పారుచుఁ జారునాసిక దగం శ బొల్పారు నెమ్మోముఁజ
క్క నిరీక్షింతుముగాదె; యుద్ధవ! లసత్కంజాతుఁ డాకృష్ణుఁడున్. ౧౯ 2596

సీ. మహితుఁడౌటను దావదహనునుండియు వాతవర్షంబునుండియుభయదుఁడౌవృ
షాసురునుండియు శ నహివర్షుఁడౌ కాళియునినుండియున్ దీర్చననువుపడని
యట్టివై కనబడు శ నవమృత్యువులనుండి మమ్ముఁగాపాడె; నామాధవుని వి
చేష్టితంబులఁ గృష్ణ శ స్థితవిలాసాపాంగవీక్షణముల సర్వసాక్షియైన

తే. హరి మనోహర సుకుమార శ హానితములను
భాషితంబులఁ దలచిన శ పట్టులందుఁ
దక్కుపను లెవ్వియును దోచ శ వొక్కహరియె
యెదుటఁ గనబడుచుండు నింకేమిపలుక? ౨౦

2597

చ. హరిచరణాంబుజాంకితములై కడు సొంపుగఁ గానవచ్చు నా
సరిదవనీధరోపవన శ చారుతరథలరాజి నింకనుం
దిరిగిన యాస్థలంబులను శ దృష్టిగఁ జూచునెడం దదాత్మతం
బొరయు మనంబు మాకునదె శ పో కృతకృత్యత యన్న యుద్ధవా! ౨౧ 2598

క. మునిపతి గర్గాచార్యుం, డనుమానము నాకు వీడునట్లు పలికిన
ట్లవునుగ రాముఁడు కృష్ణుం, డసూనసురకార్య నిర్వహణమునఁ గడఁకన్. ౨౩

క. ధర నవతారము నొందిన, సురో త్తములె యంచు నెంచుచుం గాలంబున్
జరపుదు; నుద్ధవ! యాసో,దరులే సామాన్యులనుచు శ దలచుం జనునే! ౨౩

క. కరివరసహస్ర బలుఁడై, ధర నసమానుం డనంగఁ శ దగుకంసుని ని
ర్భరశక్తి నలరు మల్లులఁ, గరిపతిని విలాసమొప్పు శ గా క్షణమాత్రన్. ౨౪ 2601

తే. పశుగణంబుల సింగంబు శ పౌరుషమునఁ
జంపునట్లు వధించె; విశాలసార
మగుచుఁ దాళత్రయమితముగఁ గనబడుచు
నున్న యాఘోరచాపంబు శ నొకక్షణమున. ౨౪౫

2602

సీ. ఇభరాజ మేలీల శ నితూచాపముఁ ద్రుంచు నట్లుభజించె; మహాద్రి నొక్క
కరమున నద్భుతక్రమ మొప్పుఁగా నేడుదినములు ధరియించె; శ ధేనుకప్ర

లంబ బకారిష్టాఫలఁ దృణావర్తుని మఱియుఁగల్గిన యాయమర్త్యరిపుల
సురదానవులఁజెండు శ శూరుల శ్రీకృష్ణుఁ డంతమొందించె విహారమట్టు;

తే. లనుచు దలపోసి తలపోసి శ యాత్మ కృష్ణు
నందుఁదగిలియె యుండుట శ యతిశయప్ర
మదము పొలయుట పరవశతఁ దగి యశ్రు
ధారలం బల్కుకుండె నశ్రుతుణమందు. ౨౭

2603

చ. తనయవిచేష్టితంబుల ముగదంబున భర్త నుతించుచుండఁగా
వినుచు యశోద స్నేహమున శ వింతఁగఁ జన్నులఁ బాలుచేఁచఁగా
గనుఁగవ బాష్పముల వదలఁ శ గా మది నేమియుఁ దోఁపకుండె; నా
జనకులు లోకనాథుడగు శ చక్రిపయింగల ప్రేమభారతన్. ౨౮

2604

క. వెత నొందుటగని యుద్ధవుఁ, డతిశయమోగంబు పొంగ శ నపు డిట్లనియెన్
క్షీతి దేహధారులం దే, వితమునఁ గన మీరు శ్లాఘ్యవృత్తులు సుండీ! ౨౯౫
తే. అఖిలగురుఁడగు నట్టినారాయణుపయి, నింత యనురాగయుతమతుఁలెసఁగనుట
యబ్బురంబుగదా! మది యచ్చెరువడె, మానదా! యంచు నందునిఁమఱియుఁబలికె.

సీ. ఈరామకేశవు శ లిరువురు జగముల కెల్లనిశ్చయముగ శ నెన్నిచూడఁ
గా నిమిత్తం బుపాదానంబు నగుదురు; పురుషప్రధానులఁ శ భూరికీర్తి
నందియుందురు; మఱి శ యాత్మసృష్టంబులౌ భూతవారమునందు శ నాతతఁగతిఁ
జొచ్చి నానాభేదశోభితులగు జీవులకు నియామకులయి శ సకలవిషయ

ఆ. ముల ననాదు లగుచుఁదలపోయఁగా సర్వ, కారణాత్మ లగుచుఁ శ గ్రాలుచుండు;
ప్రాణపంచకంబు శ పాయు నప్పుడు వీరి, పయిని బావనమతి శ భక్తియలర. 3౧

క. ఒకనిముసమైన సుంతయు, వికలత గనకుండ నిల్పువెరవు గలిగినన్
సకల స్వకర్తవాసన, లొకటన్ విడిపోవ మర్త్యుఁ శ డురుపుణ్యుడు నై. 3౧౫

క. పరిశుద్ధసత్త్వమూర్తిత, త్వరగా నలవడఁగఁ దాను శ బ్రహ్మాయుండై
పరమగతిం బ్రాపించును, దరమే తత్పుణ్య మెన్న శ ధాతకునైనన్. 3౨ 2609

క. సకలాత్మహేతు వగుచున్, సకలమునకుఁ గారణ మనఁజాలి మనుజుమూ
ర్తికలితుడై తనరారెడు, సకలేశ్వరునందు మీరు శ సద్భావంబున్. 3౨౫ 2610

* “ఏతౌహివిశ్వస్య చ బిజయోనీ రామోముకుందః పురుషః ప్రధానం” అని మూలము. “అం
శాంశినోరభిన్నత్వా ద్యేనరామేణసహౌకర్యాచా యోముకుందస్తావేతౌ రామకృష్ణాభిధతయా పృథక్త
యాదృశ్యమానావేవచవిశ్వస్య. చకారాదవతారాదీనామపి బిజయోనీధ్యావసినిమిత్తోపాదాన రూపా.
విశ్వస్యతత్తద్రూపతయానామ్నాపి పురుషః ప్రధానమితి విఖ్యాతావిమావేవ. తదేతద్వయ రామకృష్ణ
రూపేణపురాణావనాదిసిద్ధౌ సంతౌ భూలేష జీవేష్యస్వీయ తత్తదుపాధా వంతర్యామిరూపేణాను
ప్రవిశ్యవిలక్షణస్య జ్ఞానచాద్వమజ్ఞానరూపస్య బ్రహ్మణోప్యకాలే” అని వంశీధరి.

క. ఉనిచితిరిగా మహాత్మా! కనుక నికక మికుఁ జేయఁగఁడగు పనిమే
దిని గలదె యేదియైనన్, వనజాక్షుం డచ్యుతుండు ధ్రువమును గనఁగన్. 33

మ. అరు దెంచుం ద్వరఁగాఁ బరాత్పరుఁడు తనన్మర్ధిం గనం గోరియే
ధర వర్తిల్లెడు తల్లిదండ్రులకు మోదం బెంతయుంగూర్పు దు
ష్టరతున్ సాత్వతవైరిఁ గంసుని మహాశౌర్యాధ్యు రంగస్థలిన్
బొరిపుచ్చెంగద యప్పు డేమనియె నపహ్నిం బొనర్చుంజుడి! 3౪౫ 2612

ఉ. ఇంచుకయేని యానుడుల ధ్రువముఁ డంచుఁ దలంపుఁడీ మదిన్;
సంచితభాగ్యయుక్తులరు ధ్రువసంతమునం దిసుమంతయేని మీ
రుంచఁగరాదు చింతను; మహాబాధతనూదను శ్రీహరిన్ ద్వరం
గాంచఁగలారు కృష్ణుని యఖండమహాత్మ్యము చెప్ప శక్యమే? 3౪౬ 2613

శా. భూతవ్రాతహృదంతరంబుల సమిత్పూగంబునం దగ్ని య
త్తే తా నుండు మధించినంత ననలుం ధ్రువదేరితి దారూఢితుం
డై తన్నుంగనఁజేయు భక్తులకు నాయబ్జాతుఁడున్ హృద్గతుం
డౌ తన్నుం గనఁజేయు నట్టులె యటం ధ్రువసంతమునం దలంపందగున్. 3౪౭ 2614

శా. ఐనం బ్రీతికిఁ బాత్రులైన వసుదేవదూల్ తనుం జేరఁగాఁ
దా నెప్పొంగిని వారలన్ విడిచి యాధన్యుండు రానోపు నం
చోనందా! తలపోయుదో; హరికి లేదొక్కింతయే రాగమున్
నే నంచొప్పు మమత్వ మట్లగుటచే ధ్రువండు లేఁ డొక్కఁడున్. 3౪౮ 2615

సీ. అప్రియుండును ను త్తమాధమసములును బరకీయుఁ డాత్మీయుఁ డరసిచూడఁ
దల్లిదండ్రులు కళశత్రుములు పుత్రాదులు జన్మదేహములు నేచందమునను
లేకుండుఁ గర్మము ధ్రువండు; మఱిసదసన్తిశ్రయోనుల ధ్రువసంభవించు
సాధురక్షణమును ధ్రువం నొనర్పంగ; గ్రీడార్థముగ నాహరియును సత్త్వ

ఆ. రజసులు తమమనెడు ధ్రువకృతి గుణంబుల, నిర్గుణుండు నయ్యు ధ్రువ నెఱి ధరించి
సర్గపాలనముల ధ్రువసంహరణంబును, జేయుచుండు నవ్వి ధ్రువ చెంద వతని. 3౪౯

వ. ఆమహాత్ముండు గుణాతీతుం డనియెలుంగవలయు. వానితోఁ దానుఁ గ్రీడించు
చున్న వానికి లోబడియుండు వాఁడుకాడు. దృష్టిభ్రమించునపుడు భూమి
యెల్లఁ దిరుగుచున్నయట్లు తోచుచందంబునఁ జిత్తము కార్యజాలముల
నొనర్చుచుండ దానియం దాత్మాధ్యాసమునంజేసి యాత్మయందుఁ గర్మత్వ
మారోపింపబడును. భగవంతుఁ డగునాశ్రీహరి మియిర్వరకు మాత్రమే
సూనునివలె బ్రీతిభాజనంబుగాఁడు. అందఱకు నాత్మజునివలె నుండు.
ఎల్లరకు నాహరి తల్లియుఁ దండ్రీయు నీశ్వరుండు నగునని యెలుంగం
దగు. చూచినదియు విన్నదియు భూతము భవిష్యద్వర్తమానంబులు స్థావర

- జంగమములును, మహత్తు, నల్పంబును నగు నేవస్తువైన విష్ణుమయంబే
యగుంగాని తచ్చిన్నంబుగాదు. ఆయాశ్వరుండే పరమార్థభూతుం డగు. ౪౩
- క. సరసిజనేత్రుని యనుచర, వరుడగు నుద్ధవుడు గోప శ వర్మడు నందుం
డురుతరమోదంబు తగం, బరస్పరము స్వేచ్ఛమీఱు శ భాషింపంగఁ. ౪౩౪2618
- క. ఆమాటలసందడిని ద్రి,యామయుఁ గడచెను బ్రభాత శ మగుటయుఁ ద్వర గో
పీమణులు లేచి దీప,స్తోమము వెలుంగంగఁ జేయుచును బూన్కి మెయిన్.
- సీ. దేహళీప్రముఖ మందరభాగముల నెల్ల గంధాదికములఁ జరక్కఁగ నలంక
రించి యవ్వల దధి శ నంచితగతిఁ జిల్క మొదలిడి; రాగొల్లనముద్దియలును
దీపకాంతులచేఁ గళలాపరత్నంబులు తళతళ మనుచు నెంతయు వెలుంగఁ
గవ్వపుఁద్రాళ్లను శ గడువడి లాగుటఁ గరకంకణంబులు శ కమ్రహార
- ఆ. ములు నితంబములును శ లలిత వక్షోజముల్, రత్న హారములును శ రవళిమించు
నటు చలించుచుండ శ హారికుండలకాంతు, లేమల గండములను శ నావరింప.
- చ. సురుచిరకుంకుమంబునను శ జొక్కిపుమోములు రక్తవర్ణతం
బరఁగుచు నీటుగుల్మఁ గనుపండువు నేయుచునుండి; వేడ్కన
త్తరణమునందు ఘల్లనితతామరసాక్షుని సాధులీలఁ
బరవశచి త్తముల్ తనరఁ శ బాడఁగ నాధ్వని ముట్టె నభ్రమున్. ౪౩౪ 2621
- చ. అనుపమకంఠనాద మది శ యాదధిమంథనచారునిస్వనం
బునఁ బరిమిశ్రితం బగుచుఁ శ బొల్బుగ దిక్కుల నావరించి యం
దునుగల యాయమంగళముఁ శ దోడనె వాపుచు నంబరంబు నొం
దెను; భగవంతుండైన ఖరదీధితి తూర్పునఁ దోచె నంతటన్. ౪౬ 2622
- ఉ. మందవసించు సుందరులు శ మన్న నతోడఁగ ద్వారసీమయం
దందముగా సునర్ణమయమై తగుస్యందన మొక్కఁ డుండఁగాఁ
బొందుగఁ గాంచి దానిదగుపాంకము వేడ్క జనింపజేయ నీ
స్యందన మేరిదో యనుచు శ సందియ మంతటఁ దానె తోచుటన్. ౪౭ 2623
- మ. కమలాక్షుండగు కృష్ణ భోజనపు కాంక్షల్ తీర్చఁగా వచ్చి కా
ర్యము పండించు నుపాయముం దెలియువాఁడై యుంటిఁ దోవ్కొంచుఁ బో
యె మహాభాగుడు కంసుమిత్రుఁ డపుఁ డెంతే ప్రీతి నక్రూరుడీ
సమయంబందున వచ్చినాఁడో మరలఁ శ సాధింప నేకార్యమున్. ౪౮ 2624
- * సీ. కంసునిజంపించె శ గ్రవ్వు రానేల? యధిపతి మృతుడైన శ నతనికింకఁ [వులఁ
బరలోకకార్యాళి శ వరుసఁ జేయఁగ నెంచి మనలదోడ్కొనిపోయి శ మనతను
గలమాంసఖండముల్ శ కడఁగి పిండములుగనొనరించి రక్తంబుఁ శ గొని తిలొద

* “కింసాధయ్య త్యస్తాభి ర్భయః ప్రేతస్య నిష్క్రూతిం” అని ఘాలము.

కముల నీయ మతేమి శ కార్యమో యొనరింప వచ్చినాడో యని శ వామనేత్ర
తే. లొండొరులతోడఁ బలుకుచు శ నుండ నుద్ధ
పుడును గొల్వకృత్యంబుల శ నడపి యల్ల
గొల్ల చేడియ లొక్కట శ నుల్లములను
వగను బలుకుచునుండంగ శ వచ్చె నటకు. ౮౯ 2625

న లు వ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

❖ గోపిక లుద్ధవునిగాంచి తమలో మాటలాడుకొనుట. ❖

మ. అరుదేరం గని గొల్ల చేడియలు నశవ్యాంభోజపత్రాక్షు సుం
దరపీతాంబరు జానువుల్ తగులు దోర్దండంబు లొప్పారుఁ బు
ష్కరమాలాధరుఁడై ముఖాంబుజము తేజస్సారమై చెల్వగు
ల్క రమానాథుని సేవకుం డగుచు నిక్కం బట్టులే యొప్పుచున్. ౧ 2626

చ. అనుపమరత్ననిర్మితము శ లై తగు కుండలముల్ ధరించి యిం
పును గనఁజేయు దర్శనము శ భూరితరంబయి యొప్పునున్న య
వ్వనజదళాక్షుసేవకుని శ బాగుగఁ గాంచి మహోత్సవంబునుం
గని తెలిసవ్వు లాస్యములఁ శ గ్రందుగఁ జిందులు త్రొక్కుచుండఁగన్. ౨ 2627

తే ఉత్తమశ్లోకుఁడై యొప్పునున్న కృష్ణు, పాదపంకజయుగళంబు శ శ్రీదముఁ దమి
నాశ్రయించిన యుద్ధవు శ నాదరమునఁ, గని వచించిరి యనోన్యన్య శ మనెడుగతిని.

మ. అరరే! సుందరవేషుఁడై కనఁబడున్ శ హార్యచ్యుతప్రీతికృ
ద్వరవేషప్రియ భూషణంబులను దాభాసిల్లుచున్నాఁడు సుం
దరులారా! యితఁ డెవ్వఁడో యిచటి కేస్తానీయవర్యంబు నుం
డి రహిన్ వచ్చినవాడో యెవ్వ రనునన్ శ నేఁ డిచ్చటం జేరెనో. ౩ 2629

సీ. అనుచు నొండొరులతో శ నాదృతిఁ బలుకుచు నాయుద్ధవునిచుట్టు శ నాయువిదలు
నిలిచిరి; మందాక్షులలితహాసేక్షణ ప్రియభాషణంబుల శ నయముమీఱ
సత్కరించిరి; రహస్యమున నాననవరమందుఁ గూర్చుండినయతనిఁ గృష్ణ
పరమాత్మదూతగా శ భావించి ప్రణమిల్లి వినయంబునం బల్కి; శ రనఘ! నీవు

తే. యదుఃప్రియభృత్యుడ శ వం చెఱుఁగుదు
మిటకు హరి పంపఁగాఁ దమి శ నేగుడెంచి
తి వనియెఱుఁగుదు, మాహరి శ తెలియఁగోరి
తల్లిదండ్రుల కుశలంబుఁ శ దగినరీతి. ౪ 2630

క. జనకులకుఁ బ్రియముచేయంగను గోరియె నిన్నుఁబంపె శ గాని ప్రజమునన్
మనసున స్మరింపఁగాఁ దగు, పని వేటొకఁ డతని కున్న సద్ధతి మాకున్. ౫ 2631

- చ. మనసులఁ దోచకున్నయది శ మానధనా! యది యేటి కందువో
విను మునికైన బంధుజనశబ్దమువట్టుల స్నేహబంధ మొ
య్యన విడనాడ శక్యమగు శ నట్టిది కాదుకదా; తలంపఁ ద
క్కిన జనులందు నెయ్య మనఁ శ గేవల మర్థకృతంబె యకాఁజుమీ! ౫ 2632
- క. ఇది కారణముగ నుద్ధవ! యది యాకార్యంబుతీత శ నవ్వలఁ గన్న
ట్టదు పురుషులు కార్యార్థము, ముదితలపై నునుచు ప్రీతిహాలిక మఱియున్.
క. సురుచిర సుమనస్సులపై, ద్విరేఫములు నిల్పుప్రీతిశైలుగున నుండున్
బరికింప నద్ది గావున, వరమతు లద్దానిఁ గొనరు శ వాస్తవ మనుచున్. ౬ 2634
- మ. ధనహీనుఁ వెలయాండు, పాలనమునఁ శ దత్తుండుకానట్టి భూ
పుని మర్త్యుల్ చదువెల్ల నేర్చి వెనుకఁ శ బూజ్యాత్మ నాచార్య శి
ష్యనికాయంబులు, చక్క దక్షిణలనీరయఁ లేనియాజ్ఞాఁ జవం
బున బుట్విక్కులు, నిష్ఫలావనిరుహంబుఁ బక్షిసంఘంబులున్. ౭ 2635
- చ. అతిథులు భోజనాంతమున శ నన్నము పెట్టిన వారియిండ్ల, నా
వితమున దగ్ధకాననము శ వే మృగపంక్తులు, తృప్తి నొందకే
రతమును గోరుచుండెడు పరప్రమదఁ సుఖకేళిఁ దేలి యా
దృతి వడి జారుడుఁ వదలు శ టెన్న జగంబున నున్నదే కదా? ౮ 2636
- చ. హరిప్రియదూత యుద్ధవుఁ డహంకృతిదూరుడు మందఁజేర నా
తరుణులు సర్వకాలమును శ దత్పరమేశ్వరునందె హృత్కశే
బరముల వాక్కులఁ బరఁగుభంగి నొనర్చినవారలౌట నా
దరమునఁ గృష్ణునే స్తుతిహంబున నిల్పినవార లౌటచేన్. ౯ 2637
- ఆ. ఇతరలౌకికముల శ నెల్ల ను వదలి కై, శోరబాల్యదశల శ సారసాక్షుఁ
డొనరిచిన మనోహరౌచకృత్యంబులఁ, దలఁచి తలఁచి పాడు శ చెలమిమిగుల.
- క. త్రవల విడనాడి మమతఁ బ్ర, లపించుచున్ నిల్చి రేవీలాసములేకే;
నృపతిదగు మంద నందొక, చపలేక్షణ తనమనమునఁ శ జక్రిఁ దలఁచుచున్. ౧౦

— శ్రీ మ ర గీ త ల. —

- క. హరిసంగమమును గోరుచు, దరుణంబున నందు షట్పదంబు కనబడఁ
బరికించి మనోహరుడగు, హరిపంపిన దూతగాఁగ శ నాత్మఁ దలఁచుచున్. ౧౧
- క. ఆనెమమున నాయుద్ధవు, మానసమున కాత్మనున్న శ మంజులభావం
బే నెఱిఁ దగులం దగు నని, తా నెన్నుచు నిట్టులనియెఁ శ దత్పరత తగన్. ౧౨
- ఉ. ఓమధుపా! తలంపఁగితవోత్తమబంధువ వీవు మానవ
త్నీమది రేక్షణాకుచయౌతిస్ఫుటపీడితపుష్పహారస
క్రామితకుంకుమాంకితము శ లై తగు మీసల నన్తదంఘ్రులఁ

గోముగ ముట్టకుండు మిఠకఁ శ గోరకుమా నతిపూర్వకంబుగన్. ౧౧౫ 2642

చ. విను మొకమాట యవ్వుధుప శ వీరుఁడు శ్రీమథురాపురీష్ఠ మా
నినుల ప్రసాదమే సతము శ నెవ్వి వహించును గాక మాదయన్
గన ఫలమేమి యాతనికిఁ శ గల్లును యాదవులున్న యోలగం
బునఁ బరిహాసపాత్ర మగుఁ శ బో హరినెయ్యము మాటలేటికిన్. ౧౨ 2643

చ. అతనికి దూత వీవె తగుదయ్య; యొనరై నదేటికిడు మీ
కతఁ డిటు లేవగింపఁ గత శ మారయఁ గన్నడ దందువేము? లో
కతతుల మోహనంబు గనఁగా నొనరించు రసాకరాధరా
మృత మొకసారి గ్రోలఁ దమిఁనిచ్చి తృజించె నతండు మ మ్మైగిన్. ౧౩ 2644

ఉ. తేనియఁబీల్చి పుష్పవితరణ విడనాడెడు నిన్నుఁబోలె దు
ర్వానుఁడు వాఁడు; నీ వతనిఁమాడ్కి జెలంగెద; విట్టిమియెడన్
గానఁబడున్ సమానత; యిఁకం దెలిసెన్ దగుకారణం బయో!
వానిఁ గృపావిహీనుడని శ భావనచేయఁగ నేర కాదృతిన్. ౧౩ 2645

చ. హరిచరణారవిందముల శ నారమ యెవ్విధిఁ గొల్పుచున్నదో
సరసము లట్లుతోచు హరిఁచక్కనిమాటలు బూటకంబులై
వరఁగు నటంచు నెన్న కవి శ స్వాంతము వొంగిల జేలుపోయి ప
త్సరసిరుహమ్ములం గొలువఁ శ జాలినదే సిరియెంత వెట్టిదో. ౧౩ 2646

ఉ. మేమన లక్ష్మివోలె గతఁమేధల మెట్లునుగాము గాననే
యామెయి జేరియుండ మని శ యాత్మఁ దలంపుము; పట్టదోత్తమా!
ధామవిహీనతన్ వని సతంబు చరించెడు నస్తదగ్రమం
దేమి తలంచి పాడెదవో శ యివ్విధి నాయదునాథుచర్యులన్. ౧౩౪ 2647

క. పలుసారు లనుభవించితి, మల కృష్ణునిచేష్ట లవ్వి శ యగుఁ బ్రాచీనం
బులు మాకు వానినేటికి, సలీలగాఁ బాడెదవోకొ శ చాలుం జాలున్. ౧౪

క. దీన స్త్రీకేమియు ఫల, మీనెలవునఁ గల్గఁబోదు శ కృష్ణుని మది కిం
తేని ప్రియంబును గూర్చెడు, మానినులకడన్ దదీయమంజులచర్యల్. ౧౪

మ. హరికి గూర్చుసరోజనేత్రలు తదీయానూనకల్యాణ సా
గరసంశ్లేషవిఖండితాత్మకుచసంక్రాంతార్తలై యుంట నా
దర మొప్పారఁగ నీవు కోరినదియుం శ దా రేయ నంగీకరిం
తురుపో ఝంకృతు లేయెడన్ వలదు ధూర్ధుండే నినుం బంపుటన్. ౧౪

చ. అనకుఁడు మీరలిట్టు తగఁవా మదిగల్గెడు వాంఛదీర్ప న
న్ననివె నతండె యందువోకొ శ యారయఁగా సురలోకమందు మే
దినిని రసాతలంబునను శ శ్రీమణు లెందఱు విందియుందు ధా

- వనితలలోన శ్రీవిభుని శ వ్యాజమనోహర సుస్థితంబునున్. ౧౪౫ 2651
- మ. లలితభ్రూలతికావిచాలనములన్ శ లఱిచి యేనారియై
న లలిక లోఁబడకుండునే రమయు విశ్వాణంపునవ్వున్ మహా
జ్వలతదూర్భలతికావిజృంభములనే శ వాంఛించి తద్దవ్యప
న్నచినద్వంద్వరజంబుఁ గొల్పెడి నిఁకెన్నన్ మే మనన్ లెక్కయే. ౧౪౬ 2652
- సీ. మే మన నవ్విధి శ గా మోసపోయెడువారముగా మదోభంగినైన
దీనులవిషయమందూనినకృప గలవా రుత్తమశ్లోకభూరికీర్తి
బడయ నర్హులెయని శ పలుకుమా మథుకర! తలపయి నిడినపాదమును దీయ
మింకను దీయకయే యున్నకత మేమి? యమ్ముకుందునినుండి శ యభ్యసించి
- తే. నట్టిదయి తగునీదు దోత్యంపుముద్దు
పలుకు లికక జాలుఁ బ్రార్థించుభంగియందు
జాణ వనవచ్చు నీవు మాసముఖమందుఁ
బలుకక దలచిన దెఱుఁగుదుఁ శ బలుకులేల? ౧౪౭ 2653
- చ. హరివలె నమ్మరాదు నిను శ నైన మధువ్రత! శ్రీశుఁ డేమిత
ప్పరసి యొనర్చె నందువా? తదర్థమె సంతతిఁ బ్రాణనాథునిఁ
నిరుపమపుణ్యలోకముల శ నిచ్చలు పోవిడి నమ్మియున్నయా
తరుణుల మ మ్రొగి విడిచెఁ శ ద ప్పిక నెయ్యదియుండుఁ జెప్పమా?. ౧౪౮
- క. కరుణాహీనుడు కావున, సరియని యీసంధియేల? శ చంచలచిత్తుం [లనన్.
డరయఁగ సంధికి యోగ్యుడె?, హరియుం గ్రూరుండె యనుట శ న్యాయ మెటు
- చ. వనచరనాథుడై యలరుశవాలిని మోసముచేత లుబ్ధకుం
డనఁదగి చంపె వ్యాధులు మహాటవి మాంసమునందు నాశచే
తనె మృగపంక్తిఁ జెందుదురు శ ధర్మమువారిది పూనియే వధిం
చినయటుకానరాదు కృప శ చిత్తమునం బొడసూపమిం గదా?. ౧౪౯ 2656
- చ. తరుణికి లొంగిపోయి యొకతన్వి మదిం దనుఁగోరి వచ్చినన్
బురుషవరేణ్యుడై తగియుఁ, బొలదిదంచుఁ దలంపకెంతయున్
ద్వరపడియే విరూపయగుభంగి నొనర్చెను, వాయసంబురీ
తి రమణ నిచ్చినట్టి బలిఁ శ దృష్టిగఁగైకొని యాబలిం ద్వరన్. ౧౫౦ 2657
- క. అనుకంపారహితుం డై, పెనుఁద్రాళ్లం గట్టివైచె శ బృథ్విపయిం గృ
ష్ణుని సఖ్య మింకక జాలును, వనజాతు నదేల యెపుడుఁ శ బాడెద రనుదో?. ౧౫౧
- క. ఆతని దివ్యకథార్థము, లేతీరునఁగాని వదల శ నించుకయే మా
చేతములు చాలకున్నవి, మాతీరున నిలను బెక్కుమానవు లెలమిన్. ౧౫౨ 2659
- సీ. ఆమహాపూరుషు శ నమలచరిత్రలీలాహ్వయ కర్ణామృతైకబిందు

మాత్రమే యొకసారి శ్రమమతః ద్రావినయంత ద్వంద్వధర్మంబులః శ్రబాసి లోక
సంసక్తి వదలి యాశ్మణమ దీనంబగు గృహకుటుంబము వీడి శ్రయెల్లభోగ
ములః బాసి హంసపక్షులరితి భిక్షుచర్య జరపుచుందురు; శ్రమరవర్య!

తే. హరిణవధువులు మృగయుని శ్రదగునెలుంగు

మగని కంతరవం బని శ్రమదిఁ దలంచి

విశ్వసించి తదంభకశవేదనలఁ బ

డెడు తెఱంగునఁ గుటిలాత్ము శ్రమడలను విని. ౧౮

2660

చ. ఋతములె యంచు నమ్మి యొకరితని గృష్ణుని దివ్యమా నఖ

ప్రతతుల స్పర్శనంబున విభంగ మనోభవ తీవ్రరోగ మా

యతగతిఁ గ్రమ్మఁ దత్ప్రేమద శ్రమారయఁ జాలితి మింకఁజాలుఁ ద

ద్ధితచరితల్ మఱొక్కటిగ శ్రమెంచి వచింపుము దూత యింపుగన్. ౧౯

2661

చ. [అనివచ్చియించి యాభ్రమర శ్రమల్ల న వేటొకచోటి కేగి నె

మ్మనమునఁ దోచుచంచలత శ్రమానిని యున్నెడ కట్టెరాఁగ దా

నిని గనియిట్లు పల్కె] బ్రియునిం దమి నొందఁగఁ జేయుమిత్రమా!

వనరుహనేత్రుఁ డంప మఱి శ్రవచ్చితేమాన్యుడ వాడు వీయెడన్. ౧౯

2662

ఉ. ఏమి మనంబునంబడయ శ్రమిత్తఱి గోరుదొ వేడుకొమ్ము; దూ

తా! మము నిందెయుండఁగ నితాంతము జంటను వీడరాని యా

తామరసాక్షుసన్నిధికి శ్రదప్పక యెవ్వధిఁ గొంచుబోయెదో

ధీమహితా! త్వడిప్పితము శ్రతిరుట యెట్లొ? యెటుంగ నిత్తఱిన్. ౧౯౪

2663

ఉ. ఇందిర యాహరిం గలిసియే తదుదారహృదంతరంబునం

బొందుగ నుండుఁగాదె యొకప్రాద్దును వీడదుగాదె దాని; నిం

దిందిరవర్య! సౌమ్యుడవు శ్రమెల్లము యమ్మథురాపురోత్తమం

బందు ముకుందుఁ డాగురుగృహంబున నుండియె వచ్చి యిత్తఱిన్. ౨౦

2664

చ. అలరుచునున్న వాఁడె? యలఁయార్యసుతుం డిటనున్న తల్లిదం

ద్రులను గృహంబులఁ మఱియునుం బ్రయబంధుల గోపకవ్రజం

బులను దలంచునే? తనదుఃపూజ్యపదాంబుజనేవచేయు మ

మ్ముల నొకయప్పుడేని తలఁపొయునె? మాచరితల్ స్మరించునే?. ౨౦౪

2665

క. రుచిరాగురు వాసనలం, బ్రచురంబగు తనదుహస్తపద్మము మాశీ

ర్ష చయమున నెప్పు డిడునో, వచ్చియింపు మటంచుఁ దనదు శ్రభావము తెలుపన్.

మ. విని యాయుధ్ధవుఁ డందు గోపికలు శ్రీవిష్ణుం గనంగోరి నె

మ్మనముల్ తత్తఱిమంద నుండు తెద సంభావించి కృష్ణుండు తె

ల్పినసందేశములఁ వచించుచును దాశపంబెల్లఁ బాయంగని

ట్లనె; నౌరా! తలపోయ మీరె యిల ధనన్యల్ లోకపూజ్యల్ కదా!. ౨౨౪

చ. కనుకనె వాసుదేవుని నఖండమహామహిముం దలంచుచున్
మనముల నెల్ల వేశల రసమాపతియందు సమర్పణంబు చే
య నిటుసమర్థ లైతిరి; మహావ్రతహామతపస్సులన్ జపం
బున శ్రుతిపాఠదానములఁ గ బూనిక నిందియనిగ్రహంబునన్. ౨౩౪ 2668

క. పలువిధములైన శ్రేయంబులఁ గల్గఁగఁజేయు మార్గముల సద్భక్తిన్
జలజాయతాతునందున్, నిలుపఁగ సాధించు టరిది క నిశ్చయ మిదియౌ. ౨౪

చ. మునులకుఁగూడ శక్య మనఁబోలక మిక్కిలి యుత్తమం బటం
చును దలఁడంగనై కరముఃస్తుత్యమునై తగుభక్తి సద్యశం
బున వెలుగొందుచుం బురుషార్థపుంగవుఁ డౌభగవంతునందుఁ బ్రా
గ్జనిసుకృతంబునన్ నిలుపఁ గ జాలితి రెంతటి ధన్యలో కదా!. ౨౫ 2670

చ. పతులను బుత్తులన్ స్వతనుఃభాంధవులన్ భవనంబులన్ దృణ
ప్రతికృతులంచు నెంచుచు జపంబున వీడియె కృష్ణుఁ డంచున
చ్యుతుడని పిల్వఁగాఁ బడుచు క నొప్పిన యప్పురుషోత్తమున్ వరిం
చితిరి కదా కృతార్థతను క జెందితి రిద్దె యద్భుష్ట మంచనన్. ౨౬ 2671

సీ. ధన్యాత్మలగు వనితారత్నములు మీర లాయధోక్షజునందు క నమలమైన
యేకాంతభక్తి ముగిసింద్ర వాంఛితమును బచరించితిరి యిదె క పరిగణింపఁ
గా మహానుగ్రహ; క మీమెయి నాకని తలపోయవాడ నిశ్చయులఁ గృతార్థుఁ
డనుజాడీ! మీకు నింపును గూర్చుప్రియతమసందేశముల విను; క డిందు నేను

తే. భర్తయగు భగవంతుని క భవ్యతమ ర,హస్యములఁ గొనివచ్చితి క నమ్మలార!
భద్రపతులార! యానుడులోపరమపురుషుఁడెట్లు పలుకంగఁదగు ననియేవచించె.

క. సతులార! చరాచర వ,స్తుతని భూతంబులైదు క తొలఁగక యెపుడే
గతి నుండు నట్టులే నను,గతుడను గానుండువాడఁ క గలకాలంబున్. ౨౭౪

క. మనసునకున్ బుద్ధికిఁ ద,క్కినయిందియములకు నేన కేవల మూహిం
చిన నాశ్రయిండు నగుచుం,దును సర్వాత్మకుడనె యగుదును సత్యముగన్.

చ. కనుకనె నావియోగ మొకకాలమునందును గల్గకుండు మీ
కని తలపోయఁగాఁజను; మహావ్రతలార! మఱొక్కఁ డాలకిం
పను జను; నన్ను నేనె యొకభంగిని స్వేచ్ఛనె యాత్మమాయదై
కనుఁగొన శక్య మెప్పిదిఁ క గాని మహాత్త్వము నాశ్రయించియే. ౨౯౪ 2675

సీ. భూతేంద్రియ గుణసంఘాతరూపమున సృజియింతుఁ బాలింతుఁ క జెలగి దాని
నుపసంహరింతు; మఱొక్కఁడు చెప్పెద; భూతాదిరూపత్వమున జెలంగు
నాత్మకుఁ దద్దోష క మంటకుండునె యని సంశయింపఁగరాదు క చానలార!

యాత్మ శుద్ధుండు గురణానన్వయుఁడు మఱి వ్యతిరి క్తుఁడయ్యు మానయాకృతంబు
తే. లగుచు స్వప్నా దికములను శ నాహ్వయములఁ
దగుమనోవృత్తులను విశ్వోత్తై జసములఁ
బ్రాజ్ఞహంబునను దోచు శ *స్వప్న మెట్లు
మెలుకొను వానికింగల్గఁ శ జాలు నట్లే. 30 2676

వ. మిథ్యాభూతంబులగుచు బాధితంబులగు నింద్రియార్థవిషయములఁ జింతించుచుఁ
బురుషు నింద్రియములకుం గూర్చుచుండు మనస్సును దోలుదోలుత నిరోధింప
వలయును. సముద్రంబున మహానదులు సమాప్తి నొందుచుండమున నిట్టి మనో
నిరోధమును మహాకార్యమునందే సాంఖ్యయోగములు సన్నాతము తపస్సత్య
దమములను సమామ్నాయంబు పర్యవసన్నంబగు. 33 2677

చ. బ్రహ్మలనుబోలె జ్ఞానమునె శ యొప్పుగఁదెల్పెడు మాటలకా మనో
హర! తమి నొండఁ జేయఁగఁ బ్రయత్న మొనర్చెడు సర్వలోకసుం
దరు సుగుణాలవాలుని నితాంతదయాకరు నిన్నుఁ బాసి యె
క్కరణి మెలంగువార మనిశ్రక్తుఁడ సందియమొందువారొకో!.] 33 2678

మ. ననుఁ బ్రీతింగను సచ్చరిత్ర లగునోనారీవతంసంబులా
ర! ననుం జూడఁగఁ గోరు మీకనులు దూరంబందు నున్నట్టి నకా
గనఁగాఁ జాలక చింతనొందువిధముకా శ గావించు టేలన్న మీ
మనసుల్ ధ్యానసమాధి నకా గదిసి సంభావించు నంచెంచియే. 34 2679

ఉ. అంతియగాని యింకొకమహత్తర హేతువుచేతఁ గా దదే
చింతను బూనకుండు; డిఁక శ జెప్పెద వేటొక కారణంబు నీ
మంతినులార! స్వప్రియతమంబగు వస్తువుచెంత నుండకే
యెంతయు దవ్వనం బొలయ శ నింతులచిత్తము చొచ్చియుండెడున్. 34 2680

క. ఆరీతిఁ బ్రియతముఁడు తమ, చేరువనుండంగ నంత శ స్నేహయుతముగా;
దారయ మీమనసే వ్యాపారమ్మునఁ దగుల కొక్కపద్ధతి నాపై. 35 2681

చ. అనిశము చొచ్చియుండు నని శ యాత్మ నెఱుంగుదు; సంస్కరించుచుకా
ననుఁ ద్వరమీరు చేరుదురు శ నాఁటినిశాసమయంబునందు నా
వనమున రాసకేళిఁ దమభర్తలు పోవలదంచు నడ్డ నే
వనితలు రా నశక్తలయి శ వస్త్రములందు వసించియుండియే. 36 2682

శా. నాతో రాసవిహారముకా సలుపుచుండం బెట్టులో యం చొగిం
జేతెన్నుల్ తపియింప నావయినయాచేష్టల్ మహాశ్రద్ధతోఁ

* “యేనోంద్రియాథాకా ధ్యాయేత మృషా స్వప్నవదుత్థితా” అని మూలము. దీనిసారమే
యిందును దరువాతి వచనమందును గలదు.

బ్రీతిఁ ధ్యానముచేయుచుఁ గడఁకమైఁ వే నన్నె ప్రాపించి రా
రితుల్ మీకు నిదర్శనంబులగు నాగీరత్నముల్ గావునన్. ౩౭

2683

తే. మీరు కల్యాణవతులౌటఁ మేలె కల్లు
నంచు భగవంతుఁడే పల్కెఁ ననుచు నుద్ధ
వుఁడు వచించిన ప్రియతముఁ నుడుల వినుచు
ప్రజయువతు లెల్ల నవ్వానివలన నపుడు. ౨౫

2684

క. హరిచేష్టలెల్లఁ దోఁపఁగ, స్మరియించుచుఁ బట్టరానిఁ నంతోషమునఁ
హరిపరిచరు నుద్ధవు నాదరమునఁ గనిపల్కి రిట్లుఁ త్వర తము నేఁచన్. ౩౮

చ. వనజదళాక్షమిత్ర! యదువంశజులై తగువారి కేవిధం
బున నహితుండు పాపగణముఁ సతతం బొనరించు కంసుఁడన్
జనపతి భాగ్యయోగమునఁ జంపఁబడెం గద కృష్ణుచేత; నా
ప్తనికరసంయుతిఁ హరియుఁ దై వవశంబున భద్రముల్ తగన్. ౩౯

2686

తే. కుశలియేకద యిప్పుడు; కువలయాక్షుఁ
డమృథురఁ గల వద్దాక్షుఁ లాదరంబుఁ
ద్రవయుఁ గలిసిన యట్టిస్థితంబు వెలయఁ
గాఁ గటాక్షేక్షణములఁ జక్కఁ దనుఁ జూడ. ౩౯౫

2687

క. వానికి లోఁబడియే మా, వైనం జూపంగఁ దగినఁ భవ్యప్రియ మా
చానలపైఁ బటపుచు నిం, పూనినమదిఁ గుశలి యగుచు నున్నాఁడు కదా? ౪౦

తే. రతివి శేషజ్ఞుఁడైన పరాత్పరుండు, వరయువతులకుఁ బ్రియుఁడౌటఁ బురపురంధ్రు
లాడుపలుకులకుఁ విభ్రమాళి కెలమి, దగులువడకుండ నెబ్బంగిఁ దప్ప దరయ.

చ. పురవనితల్ తనుం గలిసిఁ పొంకముగాఁ దగుమాటలాడు నం
తరముననే ప్రసంగమునఁ దత్పరుడయ్యును బల్లెలందు ను
న్నరమణులఁ మముఁ వనజనాభుఁ డొకించుకయే స్మరించునా?
హరిచరణైకదాస! సుగుణాధిక! యుద్ధవ! తెల్పుమా దయన్. ౪౧

2690

చ. కలువలు మొల్లలు వెలయఁ గాఁ దుహినాంశుండు సుందరాకృతిఁ
జెలఁగుచునుండ నింతయని చెప్పఁగరాని ముదంబుఁ గూర్పుచుఁ
విలసిలు బృంద యన్ వనిని వేడుకమై మముఁగూడి కాళ్లగ
జ్జెల మృదునాదముల్ చెవులఁ జేరి ప్రసన్నత నొందఁ జేయఁగన్. ౪౨

2691

మ. తనయింపౌకథలఁ దమిం బొగడుమా వై వారుపల్కుల్ ప్రియం
బున నాలించుచు రాసగోష్ఠులను మఃష్టుఁ రంజిలంజేసె; నా
వనజాక్షుం డలరాత్రులం దలచునే వర్ణించునే యెప్పుడై
నను గృష్ణైకపరాయణా! తెలుపుమా నాథప్రియాలాపముల్. ౪౩

2296

చ. తననుగుటించియే సతము శ దారుణశోకమునం దపించు మ
 మ్మును వనజాక్షుఁ డంబుదసమాహముచేత శచీప్రియుం డొగిన్
 వనములఁ బోలె స్వాంగములఁ శ బావనరీతుల సంస్పృశించి జీ
 వనముల నిల్చి ప్రోవఁ గృప శ వచ్చునె యిచ్చటి కుద్ధవా! త్వరన్. ౪౪ 2693

చ. సరసిజనేత్రుఁ డొక్కపుడు శ చక్కనిదా గతి చిక్కకుంట నీ
 పరిసరమందు నుండెఁగద శ ప్రాప్తమహత్తరరాజ్యుడై రిపూ
 త్కరము నడంచి భవ్యవృషకన్యలఁ బెండిలియై తమిన్ సుహృ
 ద్వరులనుగూడి యుండు నిక శ వచ్చునె యిచ్చటి కేకతంబునన్. ౪౫ 2694

సీ. మహితాత్ముడై లోకమండలజననియకా భార్గవీదేవికి శ భర్తయగుచు
 నాప్తకాముండయి శ యలరుచుఁ బూర్ణుడై యుండు శ్రీకృష్ణున శ కొప్పుదప్పి
 వనములయందె సంవాసంబుచేయు మావలనను దక్కినశవారిజాయ
 తాక్షులవలనఁ గాశర్యం బేదియుండును? బరికింప లేదని శ పలుకవలయుఁ

*తే. బింగళ యనెడు పుంశ్చలి శ ప్రియతమమగు
 సౌఖ్యమని చెప్పఁబడు నిరాశత్య మనియె
 దాని నెఱిగియుఁ గృష్ణుని శ వైని గోర్కి
 దుస్త్వజంబగునే మొనర్తు మింక నిందు. ౪౬ 2695

ఉ. తా నెదఁ గోరకుండిన ముదంబున లక్ష్మీ తదీయవక్షమున్
 బూని యొకప్పుడే విడువఁబూనదు మిక్కిలి యు త్తమంబుగాఁ
 గానఁగనైన కీర్తిగల శ కంజదళాక్షుని సాధువార్త నే
 మానవుండే దృఢించునొకొ శ మాన్యచరిత్ర! యిదీవెలుంగవే! ౪౭ 2696

చ. అతిశయలేజమొప్పు వనజాక్షసఖా! బలభద్రుఁ గూడియే
 యతఁడొగి నీనదీవనమహాచలభాగములన్ మనోజ్ఞగో
 ప్రతతులఁగూడి వేణువరభవ్యరవంబులఁ గొల్చినాడు సు
 వృతులితతత్ఫలంబులు వ్రజాధిపసూనుని జాడఁ దెల్పెడున్. ౪౮ 2697

సీ. శ్రీనికేతనములొ శ శ్రీకృష్ణపాదాంబుజాంకముల్ పలుమాలు శ లాస్థలముల
 మలువకుండఁగఁజేయునమఱియుఁ దచ్చేష్టల మలువంగ నేర్తు మేమాడ్కి మేము
 తన్మనోహరగతుల్ శ తద్విలాసన్తి తాపాంగవీక్షణములు శ భవ్యతమత
 దీయభాషణములు శ మాయంతరాత్మల దొంగిలెఁ గాన నాతొయజాక్షు

ఆ. మఱవఁదగు నదెట్లు శ మాకు నుద్ధవ! నీవె, పలుకవయ్య; నాథ! శ భక్తజనస
 మార్తిహరణ! పంకజాలయాధిప! కృష్ణ! గోకులేశ! శ్రీ శ! శ కొరి నీవు. ౫౦ 2698

క గోకుల మెల్ల నిపుడు దుఃఖాకూపారమున మునిగి శ కడు దీనతఁ జీ

* “పరం సౌఖ్యం హి వైరాగ్యం నైవరిణ్య ప్యాహ పింగళా” అని మూలము.

కాకుపడుచున్న దీయెడ, గోకులము సముద్ధరింపు శ కువలయనేత్రా! ౫౨ 2699

మ. అని ప్రార్థించుచు బ్రీతి నించెడు తదీయాలాపముల్ చల్లఁగా
విని గోవింద వియోగవేదన లొగిగి శ వీడంగ సర్వాత్మగా
వనజాతాక్షు నెఱింగి యుద్ధవుని సంభావించి; రాతండు కొ
న్ని నెలల్ మంద వసించి గోపికలవౌ శ తీవ్రార్థి మాయించుచున్. ౬౩౪ 2700

క. హరి లీలాచరితంబులఁ, బరమాదృతిఁ బాడుచున్ నిశవాసార్థ మిదౌ
హరి కిర వని గంజిలునె, క్కరణి నటుల్ చేయుచుండె శ గారవ మలరన్. ౫౪

ఆ. ఎన్నిదినము లుండె శ గృష్ణకథాలాపములను బలుకు చుందు శ నెలమి నుద్ధ
వుఁడు ఊణంబు లట్లు శ పోయె నాదినములు, నందుమందఁ దగు జనముల కెల్ల.

మ. హరిదాసుం డగునుద్ధవుండు వ్రజమం శ దాగోపికల్ తన్ను నా
దరణంబొప్పుఁగఁ గొల్పుచుండ నదులన్ శ థాత్రీధరేంద్రంబులన్
వరసానుస్థలులన్ మహావనములన్ శ వాంఛల్ తగం జూచుచున్
హరికృత్యంబుల సంస్మరించుచు మహాహర్షంబు నొందెన్ మదిన్. ౫౬ 2703

మ. వనజాక్షుండు మనంబులం బొలయుటన్ శ వైక్లబ్యముం గన్నయం
గన లార్థింబడు పెల్లఁగాంచి మిగులం శ గా హృష్టఁడై భక్తి వం
దనముల్ వారికి జేయుచుం దలచె నాత్మక; సంతతం బిట్టులీ
వనితారత్నము లెల్ల భూతములలో శ వ ర్తిల్లు గోవిందువై. ౫౭ 2704

సీ. దృఢతమభక్తి యీశీరున నుండంగ వర్తించుచున్న యీశభంగిచూడ
సార్థక మన వీరిదగు జన్మమేకద సంసారవిషయకసాధ్వసంబు
గలిగి మోక్షాసక్తి శ వెలయుమహర్షులు భక్తులౌ మాబోంట్లు శ పరమభక్తి
నెద్దానిఁ గోరుదు శ మద్ది వీరలయందు నెలకొనియుండెడు శ జలజనాభు

ఆ. *భవ్యకథలయందుఁ శ బరమానురాగంబు, గలుగు నరున కాత్మఁ శ దలచు శౌక్ల
యాజ్ఞికంబు లనఁగ శ నల్లె సావిత్రం బ,నంగ విప్రుల త్రిజననము లేల? ౫౮

క. అవి మూఁడు కలుగకుండిన, నవనిఁ గొఱింఁజేమి కల్లు? శ నడవులలో నె
ప్పు వరుసఁ దిరుగుచు నొక్కెడ, నవిచంచలమైన చిత్త శ మమరకయుండన్. ౫౯౪

క. కనుపట్టు పడఁతు లెక్కడ?, తనవై భవ మసదృశముగఁ శ దగి పరమాత్ముం
డనఁబరఁగు కృష్ణమూర్తి ప్రియనిస్థిరమగు భక్తిగల్లు శ లెక్కడ? నౌరా! ౫౯

చ. తెలియని మర్త్యుడే నొక విధిం దనుఁ గొల్పిన యంతమాత్రనే
జలరుహనాభుఁ డీశ్వరుఁడు శ సాధుసుధాభజనంబు రోగమున్
వెలువడఁజేసి హాయి గడువంతఁగఁ గూర్చెడునట్లు శ్రేయమున్

* “కిం బ్రహ్మజన్మభి రనంతకథారసస్య” అని మూలము. “బ్రహ్మజన్మభిర్నిప్రసంబంధిభి క్కౌక్ష్
సాచిత్రయాజ్ఞైకై స్త్రిభి ర్జన్మభిః కిం కోఽతిశయః” అని వ్యాఖ్య.

గలుగఁగఁ జేయుఁ దానె కలశకాలము సర్వవిదుండు గావునన్. ౫౯ 2708

సీ. రాసోత్సవంబున శ రాజీవనేత్రుండు బాహుదండంబుల శ వ్రజవనితల
గళములయం దిడి శ కౌగిలించుకొనుచు వారి కెంతయుఁబ్రీతి శ వర్ధిలంగ
విహరించినట్టి యావపులప్రసాద మేకాంతరతిం దగు శ కమలకేని
కమలగంధచ్ఛాయ శ లమరునిర్జరసుందరులకేని సుంతయుఁ శ గలుగదయ్యె;

ఆ. దక్కినట్టి వారి శ లెక్కింపఁగా నేల? యీప్రజాంగనలు త్యజింపరాని
స్వజనవితతి విడిచి శ జాతిధర్మంబుల, వదలి శ్రుతివిమృగ్యు శ వాసుదేవు. ౬౦౪

క. అనవరతము నేవించుచు, ననుపమతత్వదవిఁ గాంచి శ రౌరౌరా! యీ
వనితాంఘ్రికమల ధూళిని, గనుబృందావనమునందుఁ శ గలతరువులలోన్. ౬౦౪

క. వీరు త్తతి గుల్తాపధి, వారములో నొకటిగాఁగఁ శ బ్రభవిల్లుదు నా
యారీతియైనఁ దత్పద, సారసరేణువులఁ బొందఁ శ జాలుదుఁ గాదే. ౬౧ 2711

మ. సిరిపూజింప నవాప్తకాము లగుచుం శ జెల్వారు బ్రహ్మాదియో
గరతుల్ స్యాత్మల ధ్యానయోగవిధిచే శ గాంక్షించి యర్పింప నొ
ప్పు రమాధీశుని పాదపంకజయుగంబుక రాసగోష్ఠిక్ మనో
హరహృత్పంకజమందు నిల్పుకొని యాత్యానంద ముప్పొంగఁగన్. ౬౧౪ 2712

ఆ. సతము కౌగిలించి శ సంతాపములఁ బాసి, యున్న వార లిచటి శ యన్నుమిన్న
లెవరుచేయు నాపారేశుకథాగీత, మఖిలమును బవిత్ర శ మట్లుచేయు. ౬౧౪

క. అలగోపికల పదాంబుజ,ములరేణువితానములకు శ మ్రొక్కుదు మోదం
బొలయఁగ; నని తలపోయుచు, జలజాతుని నేపకుండు శ శ్రద్ధాన్వితఁ డై. ౬౩

సీ. హరిని దత్వాదాంబుజాసక్తిగల గొల్లసుందరీమణులను శ డెందమందు
ధ్యానించుచుక వారిదయకుఁ బాత్రుండయి తదనుజ్ఞ వేడి వాళిదగు సమ్మ
తిని బొందియవల నందనియశోదను గోపకులను వీడ్కొని పోవఁదలచియరద
మెక్కిన; హరికడ శ కేగెడు సుధవు నందాదులగు గోపనాయకు లొగి

ఆ. గానికలను బెక్కుగతులకుం దగువానిఁ, గరములందుఁ బూని శ కదియ వచ్చి
యశ్రునలిలపూరితాక్షులై యనురాగ,భరమునఁ బలికి రిట్టహారిఁ దలంచి.

క. హరిమిత్ర! మామనస్సులఁ, బరఁగెడు వ్యాపారము లొగి శ బద్ధాక్షుని ప
త్సరసిజములఁ దగిలియె యే, తరుణంబున నుండుఁగాక! శ తత్కృపఁ గనుచున్.

క. మాపలుకులు సతతంబును, శ్రీపతినామముల భక్తిచేఁ గీర్తింపఁ
జూపఁదగు శ్రద్ధ గలవిగ, నేపారునుగాక! మేను శ లేప్రాద్దు తమిన్. ౬౬ 2717

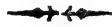
క. నతులొనరించుట లోనగు, కృతులందే యుండుఁగాక! శ యెప్పుడును గర్త
ప్రతతి కనుబంధముగ సంస్మృతిఁ దిరుగుచునుండు మా కదేజనినై నన్. ౬౬౪

తే. ఈశ్వరానుగ్రహంబున శ నెలమి మంగళాచరణములచేత దానాదికములఁ

బుణ్యా మార్జించితిమయేనిశపూజ్యకృష్ణమూర్తియందెరతంగించిపొదలుఁగాక!

చ. అనియిటు గోపకుల్ పలుకు శ చాహరిభ క్తుని నుద్ధవున్ మనం
బునఁ గలప్రీతిచే మిగులఁ శ బూనిక సత్కృతినందఁజేసి; రం
త నతఁడు కృష్ణపాలనము శ తత్సమయంబునఁ గాంచి పూజ్యమై
చనుమధురాపురంబునకుఁ శ జయ్యనఁ బోయె హరిం గనుంగొనన్. ౬౮ 2720

చ. హరిఁ గనిమ్రొక్కి ప్రీతిమెయి శ నావ్రజమందు వసించువారి ని
ర్భరతరభ క్తిఁ దెల్పి బలశ్రామునకున్ బరమేశ్వరుండు శ్రీ
వరుఁడు పరాత్పరుండునయి శ భాసిలు కృష్ణున కేచ్చెఁ గాన్క లా
దరమున నందముఖ్యులు నితాంత మొసంగిన దాని నత్తఱిన్. ౬౯ 2721

న లు వ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు కుబ్జగృహమున కరుగుట. ౭౦

క. భగవంతుఁడు శ్రీకృష్ణుఁడు, జగములయందుండునట్టి శ సకలవిధప్రా
ణిగణమున కాత్మయే తానుగ నగుచున్ సర్వదర్శనుఁడునయి యుంటున్. ౪

మ. మును తా నిచ్చిన వాక్యముం దలఁచి యాపూఁబోడి సైరంద్రి తన్
గనఁగాఁగోరి యదే లభింపమి మనఃశకంజంబు వాడంగ నిం
తనరానట్టి వెతం బడంగఁ బ్రియ మెఱ్ఱెనన్ ఫలింపంగఁ జే
యనె యూహించి చనెం దదీయమగు గోహంబున్ వడిం జేరఁగన్. ౧ 2723

సీ. నిరుపమ గోహోపకరణముల్ వెలయ విహారైకపరిక రాధ్యమయి యొప్పి
తారహారములు పతాకావితానముల్ శయనాసనంబులుఁ శ జాలఁ గ్రాలఁ
బరిమళధూపముల్ శ వరదీపములు పూలహారముల్ గంధముల్ శ హరితరము
లయి కనుపట్టంగ శ నభిరామమై కుబ్జమందిరం బలరుచుండెం దగంగ;

తే. హరియు నుద్ధవసహితుఁడై శ యరిగె నంతఁ
గృష్ణుఁ డాత్మగృహంబున శ కేగుదెంచు
టరసి యాకుబ్జ త్వరపడి శ యట్టె లేచి
చెలులు రా నెదురేగి వేడ్క లుబుకంగ. ౨ 2724

మ. చ్యుతియేలేక చెలంగు శ్రీహరిని విష్ణుం బ్రీతిఁ దోడ్చెచ్చి. స
ద్ధిత దివ్యాసనముఖ్యగౌరవము లెంతే భక్తిఁ గావించె ద
ద్ధితునాయుద్ధవుఁ గొల్చె సత్కృతుల భక్తిష్టంబు లుప్పొంగఁగా
నతఁ డాయాసనమున్ స్పృశించి కయి నశత్యానందమగ్నత్తుఁడై. 3౪ 2725

చ. ధరణిని గూరుచుండె హరిదాపున నచ్యుతుఁడున్ మహార్హమై
నిరుపమమై యమూల్యమయి శ నిర్మలమై తగు పాన్పునొద్దకున్

బరమముదంబునం జనియె శ వర్తనముల్ తగు నెవ్వ లోకమం
దరసిన వానిబూనఁ దగునంచుఁ దలంచుచు నీశుఁ డాటచేన్. ౪ 2726

సీ. ఆమహాశయ్యపై శ నధివసించెను; గుబ్బ మజ్జన మొనరించి శ మంచిగండ
మును బూసికొని యంత శ మూల్యమునిర్ణయింపగరాని వస్త్రముల్ దగినరీతి
ధరియించి భూషణోత్తమములఁ దాల్చి పూదండలఁ బూని గంధంపుఁబరిమ
ళములు గుబుల్గొన శ లలితతాంబూలచర్వణ మొప్పఁగా నానందము సుధాస

ఆ. మమును గ్రోలి సర్వమార్గములం దన
తను వలంకృతమయి శ తగఁ ద్రవయును
బయలుపడఁగ స్థితము శ పరమమోదముఁ గూర్చు
బెళుకుఁజూపు లట్టై శ వెలికిఁ బర్య. ౫ 2727

క. అరుదెంచె మాధవునిదొ, పరిసరమున కాసరోజపత్రాక్షియు నా
పరమేశనూత్నసంగమ, పరిగత మందాక్ష యగుచుఁ శ బ్రక్కన నిలిచెన్. ౫౪

మ. పరమేశుండును దివ్యకంకణములన్ శ భాసిల్లు తద్ధన్వం
కరుహంబుం దమిఁ గై గ్రహించి యురుశంకన్ మాన్వఁగా శయ్య సుం
దరలీలం గదియంగఁ జేసె; మఱియాతన్వంగి మైపూత నా
హరికింబ్రీతి యొసంగె నాసుకృత మింశ్రేయన్ మహానందుఁ డై. ౬ 2729

చ. సతతము పూర్ణుడై తగుటఁ శ జక్రధరుం డలసుందరాంగి వాం
ఛితము ఫలింపఁజేసె; నలశచేడియమిన్నయు నాయనంతు ప
చ్చతదశయుగ్గ మాదృతిని శ జాలఁగ మూర్ఖునుచున్ నితాంత మా
రతిపతితాపముల్ వదల శ రమ్యతరాత్మహృదంతరంబునన్. ౬౪ 2730

సీ. వక్షోజయుగమందు శ నక్షియుగ్గ మునందు నిడుకొనె నద్దానఁ శ బడఁతికున్న
సకలార్తులును బాసె; శ స్తనయుగాంతరమున నలరుహృత్పద్మంబు శ నందు విష్ణు
నానందమయమూర్తి శ నాలోకకాంతుని దృఢభక్తి నిలిపి యెంతేనిబూన్కి
నాలింగన మొనర్చి శ యతిదీర్ఘ కాలంబునుండి వృద్ధిని గాంచుచుండి నట్టి

తే. యఖిల కామతాపంబుల శ నపుడె పాసె;
నెట్టితపములచే బొంద శ నేవిధమున
దొరకనట్టి యీశ్వరుని మానిరతచిత్తు
నమలుఁ గైవల్యనాథు మహాత్ము విష్ణు. ౭౪ 2731

క. ఇసుమంత యంగరాగం, బొసఁగిన యాచుణ్యలేశశమాని కనియుఁ బూ
ర్వసుకృత మంతగ నుండమి, బిసరుహలోచనయు భాగ్యవిభవ రహితయై. ౮

తే. ఇట్లు యాచించె నక్కటా! శ యిందిరేశ!
ప్రియతమా! నాదుచెంత సంప్రీతిమెఱయఁ

గొన్నిదినములు వసియించి యెన్నటికిని

మఱవకుండునుఖం బిమ్ము యమాధవ! హరి! ౮౫

2733

క. నీపొత్తు వదలఁజాల న, దేవధత్తినైన నంబుజేక్షణ! యని యి

ట్లావడఁతి తుచ్చసుఖమునె, శ్రీపతి యాచించె; నేమి చెప్పఁగ వచ్చున్. ౯

ఉ. మానదుడైన శ్రీహరియు యమానస మెంతయు సంతసింప నా

చాన బహుకరించుచు నొసంగెను గోరినయవ్వరంబు నా

మానిని సంతసించె; రుచిమండనుడై యలరారు దేవకీ

సూనుడు స్వీయధామమును యజ్ఞుల వెంబడి యుద్ధవుండురాన్. ౧౦ 2735

సీ. శమదమాదికములౌ యస్తార్థములచేతఁ దప్ప వేటొకటి సుంతయు నదెట్లు

లారాధనములచే యభిముఖుగాఁజేయ శక్యమేగానట్టి యచక్రధరుని

సర్వేశ్వరేశ్వరు యసంపూర్ణ శ్రీవిష్ణు నారామ యెట్టులో యాశ్రయించి

సుప్రసన్నుడౌకాఁగ యశుభతమవరమును యాచింపమాని శశబ్దాదివిషయ

తే. సుఖమునే గోరె నెంత యశుభమనీష

యో యదెంత యభాగ్యయో యమాహ చేయఁ

దగునె? యారీతిఁ గుబ్జ ముదంబు నొందఁ

జేసి సర్వోత్తముడగుచు యజలఁగు హరియు. ౧౧ 2736

క. కరినగరమునకుఁ గార్యాత్మరతంగొని దూతనొకని యదోడనె పనుపన్

వరమతి నెంచి బలోద్ధవు, లరుదేరం బయనమయ్యె యనక్రూరుఁ గనన్. ౧౨

తే. మఱియు నక్రూరునకును సమృద్ధముఁ గూర్చు

తలపుఁ గొని యాతఁ డుండు, సద్భమున కేగె

నతఁడు తనమేలు గోరి యశయ్యదనునందు

వచ్చు నమ్మువ్వరఁ బురుషవర్మలఁ గని. ౧౩ 2738

చ. త్వరపడిలేచి వారిఁ గొనివచ్చుతలంపునఁ బోయి యెంతోహ

ర్షరతిని గొఁగిలించుకొని యసంతసముం గనఁజేసి మ్రొక్కి సో

దరులును దత్సఖుండు విధితప్పక మ్రొక్కిన నాదరించి యె

వ్వరునను బూజచేయఁ దగులబద్ధతి దాని నతిక్రమింపకే. ౧౪ 2739

సీ. ఆసనంబులయందు యధివసింపఁగఁజేసి యాతిభేయంబుల యనలవరింపఁ

బాదముల్ గడిగి తత్తాప్తవనసలిలంబు శిరసున ధరియించి యనిరుపమార్ఘ్య

ముఖపూజనంబులఁ బొందుగ నొనరించి దివ్యాంబరము లిచ్చి యభవ్యపుష్ప

మాలికాభరణముల్ యచాల సమర్పించి తల భూమిస్పృశియింప యనలరి మ్రొక్కి

తే. రామకృష్ణుల పాదసరసిజములను

దనతోడలయందు నిడుకొని యవినయ మొప్పు

నొత్తుచుం దలవాంచి యి శ ట్లుత్తమపురు
ఘలకు విన్నప మొనరించె శ లలితభణితి. ౧౬

2740

క. జనులదగు భాగ్యవశమున, దునుమం బడె బాపమతియు శ దుష్టుడునగు కం
సన్యసతి యనుచరయుతుండై, జననం బిది తీవ్రకృచ్ఛ్రసంతతివలనన్. ౧౬౫

ఆ. ఉద్ధరింపబడియె శ నొకభంగి మీచేత
మీవలననె యిద్ది శ మిగులవృద్ధి
గాంచె గారణంబు శ కార్యంబు ననుప్రథా
నపురుషులను ఖ్యాతి శ నెపుడుగాంచి. ౧౭౫

2742

క. జగములకు గారణములై, జగన్తయులుగాఁ దనర్చి శ సతము వెలయు వా
రుగదా మీరలు; మిము విడిచి గణింపఁ బరాపరములు శ ఊతి గలుగునొకో.

ఆ. ఆత్మసృష్టమగుచు శ నలరునీవిశ్వంబు, నాత్మశక్తియుక్తి శ నమరఁ జొచ్చి
బహువిధముల శ్రుతికే శ బ్రత్యక్షగోచర, మేవిధమున నగునొ శ యెన్న నట్లె.

క. కనఁబడుచుందురు మీరే, యనఘా! బ్రహ్మంబ! యీచరచరభూతా
లీని వర్తించి మహాముఖ్యనిఖిల భూతములు బహువిధాకృతులమరన్. ౧౯౫

క. నానాప్రకారములుగాఁ, గానం బడురీతి నాత్మకారణములుగా
నైనట్టి భౌతికములం,దే నీవాత్మవయి యుండి శ స్వేచ్ఛానుగతిన్. ౨౦

తే. ఆత్మతంత్రుండవై బహుశాకృతులను
వెలయుచుందువు; పరమేశ! శ జలజనయన!
యాత్మగుణములై యైయొప్పునట్టి రజసు
స్తత్వతమసులఁ దగిలి విశ్వంబు నీవె. ౨౦౫

2747

క. కలిగించుచుఁ బాలించుచు, విలయము గనఁజేయుచుండు శ విష్ణూ! యిట్లై
వెలసియుఁ దద్గుణకర్తృంబులకు లోబడక స్వేచ్ఛఁ శ బొలుతువు సుష్మా! ౨౧

సీ. జ్ఞానాత్మకుఁడవుగాఁ శ జనునిన్ను బంధకారణమో నవిద్య చేరంగ రాదు
కాయాద్యపాధియోగము మిథ్యగావున జననముఁ దన్మూల శ మనఁబడియెడు
భేదమునాత్మకు శ వెలయవు కావున బంధమోక్షంబులు శ పారమార్థి
కము లదేవిధమునఁగావు; నిన్నెఱుంగఁ జాలనియట్టి యవివేకముననె యాత్మ

ఆ. కవియుఁ గలుగుననుట శ యనఁదగుఁ బ్రాచీన, వేదమార్గమునకు శ విధిరహితదు
రాచరణము గల్గునట్టి పాపండుల, వలన బాధ దొడరు శ భంగియైన. ౨౧

క. లోకహితార్థము నీవే, ప్రాకటసత్త్వాఖ్య గుణముఁ శ బాటించుచు నే
యేకరణి వేదమార్గం, బీకుంభిని నిల్చు నట్టు శ లెంచుచు నీవే. ౨౨౫ 2750

క. ఇల నవతరించు నట్లుగఁ, బలికితి మును; రాజులనెడు శ వ్యాజంబున వం
దలకొలది నాసుర ప్రకృతులుగా ధరఁబుట్టి మిగుల శ దుష్టాత్మకు లై. ౨౩౫

- క. చక్కనిధర్మము నేచెడు, నిక్కాలపువారిసంఖ్య యెంతయధికమై
మిక్కిలి బలమున నొప్పినఁ, జక్కాడి మహిభరంబు యసమయంజేయన్. ౨౪
- క. యదువంశము సత్కీర్తిని, బొదలంగఁ జేయుటకును యబూజ్యనిజాంశం
బిదె యనఁదగు రామునితో, నుదయించితివి వసుదేవు యదువంశమునన్.
- సీ. సురపితృభూతముల్ యక్షోణీశు లెల్ల నెవ్వనిమూర్తు లగుదురోభవ్యపాద
పద్మముల్ గడిగిన పావనజలముల నెవ్వఁడు లోకాభి యెల్లఁబావ
నముగఁజేయునో జగన్నాథుఁడు లోకైకగురుఁ డభోక్షజుఁడనై యపరగునీవె
యోపరమేశ్వరా! యీవట్టునం బ్రవేశించితి వట్లాటఁ జేసి మాగృ
- తే. హములు మిక్కిలి భాగ్యవంశములె యయ్యెఁ
దనను నేవించుభక్త సంతతుల కెల్ల
కామములె కాక దన్ను నిక్కముగ నిచ్చు
వత్సలత భూషణంబుగ యవలువాడు. ౨౫౪ 2754
- క. ఋతవచనుఁడు సుహృదండును, గృతజ్ఞుఁడునుగా సతంబు యెసఁగెడు నిన్నున్
శతపత్రేక్షణ! వదలుచు, క్షితి బండితుఁ డింక నెవనిఁ జేరి హితమతిన్. ౨౬
- క. శరణమని వేడు దీనో, ధరణా! వృద్ధిక్షయములు యతలఁచగలేన
ట్టి రమానాథుని నిన్నే, శరణంబని యాశ్రయించు యజ్ఞనబలమునన్. ౨౭
- చ. అరిజనమర్దనా! దివిషదగ్రణి! సంతతికేనియోగమం
దురుతరనిష్ఠగల్గి మహిమోజ్జ్వలులై తగువారికే నదె
క్కురణిని గాంచరాకయె యఖండవిభూతి నెసంగునీవె యా
దరమున మాయదృష్టమున యదర్శన మిచ్చితి వీగృహంబునన్. ౨౮ 2757
- ఆ. దార తనయ మిత్రధనదేహ గేహది, మోహపాశరూపమునఁ జెలంగు
నీదుమాయ నిపుడె యమాదెసఁ గనకుండఁ, దోలగఁ జేయవయ్య యధూర్తహరణ.
- క. అనిభక్తుం డక్రూరుఁడు, వినుతించిన నవధరించి యిశ్వేశ్వరుం డా
వనజాతుఁడు మాటలచేతనె మోహం బందఁజేయఁ దలఁచినరీతిన్. ౨౯ 27౫౮
- క. స్థితమాస్యమున నటింప విహితవాక్కుల నిట్లుపలికె; నీవె గురుఁడనై
పితృసోదరుడవు సత ముపకృతి చేసెడుబంధువు నయి యెసఁగుదు గానన్.
- క. ఆపదలఁ దోలగఁ జేయుచు, బ్రాపె పోషింపఁ దగినవారము మే మో
భూపాలక! దయనీయుల, మై పిల్లల మగుదు మెట్లు యలరిన నీకున్. ౩౦ 2761
- క. మీవంటి పూజ్యతము లగు, దేవాధిపభక్తు లెల్లఁతెఱఁగులఁ జూడఁ
నేవింపఁదగినవార ల, దేవేశల శ్రేయ మొంద యెంచుజనులచే. ౩౧ 2762
- క. సురలెల్ల స్వార్థపరులే, నిరతం బగుచుండు, సాధునికరము లటుగా
క రహిం బరులకు నుపకృతి, బొరిఁబొరి నొనరించుచుంటఁ యబూజ్యతమములొ.

- *క. జలమయములు తీర్థంబులు, పలమృత్స్నామయులు సురలుఁ బావనతను, వే
కలిగింపలేరు సాధులు, గలిగింతురు చూచినంతఁ గరుణా దానిన్. 3౧ 2764
- క. నీ వెన్న మాసుహృదులఁ, భావింపఁగ శ్రేష్ఠుడవయి యభాసిల్లుట ని
ష్ఠే వారణావతమునకుఁ, బోవందగుఁ బాండురాజపుత్రులఁ గనఁగన్. 3౧౫
- క. వారల కుశలముఁ జక్కఁగ, నారయఁదగు మేలుదాననగు మాకని య
క్రూరా! తలపుము; తండ్రియుఁ, ధారణి విడిపోవఁ జిన్నతనమున వారల్.
- క. ధృతరాష్ట్రుడు పిలిపించఁగ, వెతలంబడు తల్లిగూడి యద్విరదపురికి నె
వ్వితముననో వచ్చి యట దుఃఖతులయి యున్నారు తమ్ముఁ గృత్రిము లేచన్.
- క. అనివిందు మాంబికేయుడు, తన దుష్పుత్రకులమాటఁ దప్పక వినుచున్
గను లెటుఁగనివాఁడౌటఁ, దనయులవలె భ్రాతృపుత్రతతులం గనమిన్. 3౪
- ఆ. ఆదరించువార యలందొక్కఁడును లేమి, వగలఁ బొగులుచున్నవార లనుచు
వినితి మట్లుగాన యేగ నీవరిగి యీ, విధము నిజమొ కాదో వేయిగతుల.
- క. పరిశీలించి మహామతి, యరు దెమ్మా సుహృదయులకు యనగునో సుఖ మే
కరణిఁ బ్రయత్నముచేసినఁ, ద్వరపడి యటుచేయుదు మని యవనమాలియిటుల్.
- తే. పలికి యక్రూరునిం బంపి యభ్రాతఁ గూడి, యుద్ధవుడు వెంటరాఁగ సర్వోన్నతగుణ
గణపరిష్ఠుడు గావునఁ గార్య మెన్ని, యరుగు దెంచెను దనదు మంధిరమునకును.

నలువది తొమ్మిదవ యధ్యాయము.

అక్రూరుడు హస్తిగరమునకుం బోవుట.

- క. కురువంశవర! యశోంతి!, కరిపురమున కేగి యతఁడు యకౌవనాథున్
సరిదాత్తజునిం గుంతి వి,దురు బాష్ణికు సోమదత్తు యద్రోణుని గృపునిన్. ౧౫
- క. ఇనసూను సుయోధను ద్రోణిని బాండునృపాలతనయ యనిచయమ్మును ద
క్కిన సుహృదులఁ గనిమర్యాదను మీఱనియట్లు బంధుధర్మ మెఱుఁగుటన్.
- సీ. కుశలముల్ ప్రశ్నించి యోరి వారలు కుశలములఁ బ్రశ్నింప నుత్తమవచస్సు
లలరఁగా బదులిడి యాగాందిసీపుత్రుడట దుష్టపుత్రుల యనయంబొంటఁ
దాను వారిం గూడి యతినట్లు తిరుగుచు నల్పసారండు దుష్టాత్మజన్ముఁ యు
డగుచు దుష్టుల యిష్ట మనుసరించుచున్న మాంబికేయుని వృత్త మాత్మనర
తే. చును నెలల్ కొన్ని యటనుండి యసారిదిఁ బాండు
తనయులకుఁ గల్గుతేజః ప్రతాపబలము

* అక్రూరవాక్యము. “నవ్యాయానిలీధాని నదేవా మృచ్ఛిలామయాః, తేఘనంతురు
కాలేన దర్శనాదేవసాధవః” అని ఘోషము.

లను మహాస్త్రబలంబుల ననుపమాన

సద్గుణములను బరికించి న చక్కనిగతి. ౪౪

2774

క. వారలపైఁ బ్రజలకుఁ గల, సారతరస్రీతిఁ గాంచె న జక్రీకిఁ దెలుపన్
గోరి యతం డఁట మఱియును, భూరమణునిపుత్రకులు కుఁబుద్ధులు గానన్. ౪౫

చ. గరళముపెట్టి పాండవులఁ న గాలునివీటికిఁ బుచ్చునెంచి న్నా
యరహితకార్యముల్ మఱియు న నారసి చేసిన వానినెల్లఁ ద
త్పురమునఁ గుంతియున్ విమలబుద్ధియుఁ గార్యవిదుండు శాస్త్రవి
ద్వరుఁడు హితుండు నై సతము వర్ధిల నువ్విదురుండు చెప్పఁగన్. ౬ 2776

చ. వినియె నెఱింగె; గుంతియును న వీటికి నావసుదేవపుత్రకుం
డనువఁగ వచ్చియున్న తననయన్న ను గానఁగఁబోయి నెమ్మది
దనజనకాన్వయంబు చరిత్రల్ స్మరించుచు నశ్రుబిందులే
శనికర నేత్రయై పలికె; న సౌమ్య! ననుక జనకుల్ సహోదరుల్. ౭ 2777

క. అనుజాత లక్ష్మణుల్ ద, తనయులుఁ గులకాంత లల్లె న దయగలసఖులున్
నను నాబిడ్డలఁ దలఁతురె, యనఘా! మాయన్నపుత్రుఁ న డై రక్షకుఁ డై. ౮ 2778

చ. శరణముచొచ్చు భక్తులకుఁ న జక్కఁగఁ బోటునొసంగు ప్రాడయై
నిరుపమ పద్మణంబుల నసంద్యవిభూతిని బెంపుమీలు నా
హరియు సరోజనేత్రుఁడగు న నట్టిహలాయుధుఁడున్ స్మరింతురే
కరుణను మేనయత్త యనఁగఁగఁ దగు నాదుకుమారులం దగన్. ౯ 2779

సీ. వృకసంఘములలోన న నెట్లా చిక్కినజింకవలె సవత్నులలోన న భవ్యరీతిఁ
జిక్కి సంతతము నుజింకించు నన్నును దండ్రిలేనట్టి నాతనయపంచ
కమ్మును మధురవాక్యమ్ముల శ్రీహరి యూటడించునె యని న యొప్పుమీఱఁ
బ్రశ్నించి యంతట న భగవంతునింగూర్చి ప్రార్థించె నిట్లు; విశ్వాత్మ! విశ్వ

తే. భావనా! కృష్ణ! కృష్ణ! సర్వజగదధిప
యోమహాయోగినాయక! న యోమహత్త!
బాలకులతోడ నెన్నియో న వగలఁబోగిలి
నిన్ను శరణముచొచ్చిన నన్ను నబల. ౧౦ 2780

క. పరిరక్షింపుము మృత్యువు, కరణిన్ భవసాగరంబు న కనఁబడుచుండున్
నరు లద్దానికి వెఱుతురు, పరమేశుఁడ వీవె యట్టివారిని గావన్. ౧౧ 2781

క. అపవర్గ మీయఁదగు నీ, దుపదాంబుచుహంబుకంటెఁ న దోచదు వేటా
క్కుపరమశరణము దేవే, శవతీ! తలఁచితి మదాత్మసత్యముగాఁగన్. ౧౨ 2782

సీ. ధర్మాత్మకుండయి న తలపోయఁగ నపరిచ్ఛిన్నుఁడై యలరారిశబీపసఖుఁడు
నయి మఱి యణిమాదిశక్తై శ్వర్యయుక్తుడై జ్ఞానాత్మకుఁడునయి న సర్వవేత్త

యగుచు నొప్పుదు వంచు శ నమరులు కొనియాడు శ్రీకృష్ణు నిన్ను నాశ్రితవర
 నాశ్రయించితి దేవతాధిపా! మ్రొక్కుదు ననికుంతి తమవారి శ నఖిలలోకద్రుని
 తే. పతిని శ్రీకృష్ణుని స్మరించి శ పట్టరాని
 వగను మీప్రపితామహి శ వసుమతీశ
 చంద్రమా! యజ్ఞైపలవించె శ శాంతిలేమి;
 విదురుఁ డక్రూరుఁడును జాల శ వెతలఁగాంచి. ౧౪ 2783

క. సురుచిరయశులౌటఁ బృథా, తరుణీదుగిఖమ్ము సుఖముఁ దమరు సమముగాఁ
 బరికించి యనుభవించుచు, నురుతద్దుగిఖమును బాప శ నూహించి తగన్. ౧౪౫

ద. తనయులు దేవతాంశములు శ దాలిచి పుట్టినవారు నీకుఁ జిం
 తను గననేల యూఱడుము శ తల్లిరొ! యంచని; రంత గాండినీ
 తనయుఁడు కృష్ణుఁడెంతకును శ దాఁ బయనంబయి దుష్టపుత్రుల
 మనసుఁగలంపఁ దమ్మునికుఁమారులఁ గృత్రిమబుద్ధిఁ జూచుచున్. ౧౪౬ 2785

క. తానేమి చేయకుండిన, మానవపతికడకుఁబోయి శ మరల సుహృత్సం
 తానము విన బంధుహితంబై నెగడి సుహృత్సంతంబునగు పద్ధతినిన్. ౧౪౭ 2786

క. పలికె సభామధ్యస్థితు, నిలాధిపుం గాంచి; కురునరేంద్రులు గడియిం
 ప లలిం జెలంగు కీర్తిని, వెలయించెడు ప్రోడ నీవు శ విశ్వం బండున్. ౧౪౮

క. కనుకక విచిత్రవీర్యుని, తనయా! యనుజంఘ పాండవధరణీపతి స్వ
 ర్గనివాసమునకుఁ జనఁగా, జనపతిపీఠంబు నెక్కఁజాలితి విప్రుడే. ౧౪౯ 2788

సీ. ధర్మమార్గంబున శ ధారణిఁ బ్రోచుచు శీలము వెలయంగఁజేసి ప్రజల
 కనురాగ ముదయించునట్టు లొనర్చుచు స్వజనులయెడ సమత్వంబు గలిగి
 వర్తించుచుందువే శ భవ్యకీర్తిశ్రేయములఁ బొందఁజాలు; దౌర్జన్యులుగఁ గాక
 తక్కిన నవకీర్తిఁ శ దప్పక పొందుచు నరకమొందఁగలావు శ నరపతింద్ర;

తే. కాపునం బాండుపుత్రుల శ నేవిధమున
 నీకుమారులఁ గందు వాళ్లే కడంగి
 కాంతువే న్యాయసమ్మతిఁ శ గాంతు వెపుడు
 ధరణిపాలక! జగమందు శ నరసి కనిన. ౧౫ 2789

క. ఎవరికి నెవ్వరితోడ న,నవరత సంవాసమొప్పు శ నాఁ దగునుడి యె
 ట్టివిధమునను జెల్లదునూ, స్వనర్మమును గూడి తనకెసావాస మిలన్. ౧౫౫

క. కలుగదు పో యిడఁ దనపు,త్రులతోడఁ గళత్రముఖులతో నదియెట్లే
 గలుగునని చెప్పఁదగునే, యిలాధిపా! జంతు వొకఁడె శ యిటఁ బుట్టుఁజామీ!

*క. తానొక్కఁడె మృతినొందును, గాని మఱొక్కరునిగూడి శ కాంచఁడు మృతినిం

* “ఏకః ప్రసూయతే జంతు రేకవివ ప్రళీయతే, ఏకోఽనుభుంక్తే శుకృత మేక విషప
 దుష్కృతమ్.” అని మూలము.

గానఁడు పుణ్యము పాపము, తా నొక్కఁడె చేయు ఫలముఁదానె గనియెడున్

క. ఇతరుం డీవిషయంబుల, జతగూడఁడు; కౌరవేంద్ర! శ్రీ చక్కనధర్మా
ర్జితమగు ద్రవ్యము పుత్రులు, సతులను బహురూపనామ శ్రీ సంతతిమిషచేన్.

క. పలువురు హరింతు మత్స్యంబులకుఁ జీవనములైన శ్రీ పుష్కరములఁ బె
క్కులు తక్కినమత్స్యంబులు, చెలఁగుచు హరియించుగతిని శ్రీ సిద్ధం బిదియౌ.

సీ. ధర్మమార్గంబును శ్రీ దప్పి విత్తంబును దా నుపార్జించి యశ్లానిచేతఁ
దనవారలను భ్రమంబునఁ గట్టపడి ప్రోచి నట్టిపుత్రులు భార్య శ్రీ లగ్ధములును
బ్రాణముల్; భోగమ్ము శ్రీ వదలినయానిచు నయ్యవిద్వాంసుని శ్రీ సంతమందు
వదలిపెట్టును జుమి; పరుస విత్తముఁగూర్ప బాపమైనన్ని ద్రవ్యంబుదానిఁ

తే. గొనుచు బుత్త్రాదులుఁ దన్నుఁ శ్రీ గొనక వదలఁ

గా సహాయం బొకండులేకయె రవంత

యేని పరమార్థ మిదియని శ్రీ యెఱుంగలేక

కోర్కి యెద్దిఫలింపమి శ్రీ గుండు నొంది. ౨౩౪

2795

క. తనధర్మమందు విముఖతఁ, గని తిరిగెడు మూఢజనుఁడు శ్రీ కడు ఘోరంబై
కనఁబడు సంధంతమనున, ననిశము పడియుండుఁ గాన శ్రీ నవనీనాథా! ౨౪

క. తలపోయఁగ లోకం బిది, కలతోడఁ మాయతోడఁ శ్రీ గడువర్ధిలు కో
ర్కులతోడఁ దుల్యమని యి, మ్ముల నెంచుచు నింద్రియములఁపొగ రడఁచుచొగిన్.

క. తననుం దానే నియమంబున నుండఁజేసికొని సకముండుగ వర్తిం
పను నేర్చి శాంతిఁగనఁదగు, గనుకఁ నీవట్లుచేయఁగఁ దగు రాజా! ౨౫

చ. అనుటయుఁ గాందిసీనుతుని శ్రీ యప్పులుకుల్ విని యాంబికేయుఁ డి
ట్లనియెను సౌమ్య! దానపతి! శ్రీ యాయమృతంబును బొందినట్టి మ
ర్త్యునివలె మంగళంబు నిడి శ్రీ యొప్పిదమైతగు నీదువాక్కుధన్
గొనకొని యెన్ని వారములు శ్రీ గ్రోలినఁ దృప్తియుఁ దీఱకుండెడున్. ౨౬ 2799

సీ. పుత్రానురాగంబు శ్రీ బొందుట విషమమై చంచలత్వమ్మును శ్రీ జాలఁగనిన
నామనంబున సౌమ్య! శ్రీ నీమాటలివ్వి సుదామనామకమహీధరమునందుఁ
బుట్టిన విద్యుత్తు శ్రీ భూరితరస్పటికశిలామయంబుగఁ శ్రీ గ్రాలునందె
మించి ప్రకాశించి శ్రీ యంచితగతి నడంగినయట్లు నిల్వక శ్రీ చనియెడు; ఊతి

తే. భారహరణార్థ మాయదుశవంశమందు

నవతరించిన యీశ్వరు శ్రీ నాజ్ఞ నెవ్వఁ

డెట్లు తప్పింపఁగఁజాలు శ్రీ నెన్నిచూడ

శక్యములుగాని త్రోవలఁ శ్రీ జనును మాయ. ౨౮

2800

క. అల మాయాయోగంబున, లలితవిలాసమున జగములఁ బుట్టింపం

గలిగి యటఁ జొచ్చి కర్తంబులఫలముల వేటువేటఁగ బోల నొసఁగుచున్. ౨౮౫

క. మనమున నూహింపఁ దరంబునుగాని విహారమునఁ బ్రభూతవిభూతిం
గొని భవచక్రముఁ ద్రిప్పెడు, ఘనునకుఁ బరమేశ్వరునకుఁ గైమోడ్డుఁ దమిన్.

క. అని పలికెడు ధృతరాష్ట్రుని, మనమునఁగల భావ మెఱిగి గ మాధవుకడకుం
జననెంచి మిత్రవర్మల, యనుమతి నక్రూరుడొంది గ యపుడె పయనమై. ౩౦

క. అరుదెంచె నంతమథురా, పురమున కట రాముఁ గృష్ణుఁ గ బొడఁగాంచి మహి
వరుఁ డప్పొండుకుమారులఁ, బరికించెదురీతిఁ దెలిపి గ పలికె మఱియున్. ౩౦

క. ననునేటికిఁ బంపితివో, వనజాక్ష! యందుఁ గన్నవర్తనముల నె
ల్లను జెప్పితి నని గాందిని, తనయుం దెఱిగించె సుంత గ దాడక భక్తిన్. ౩౧

క. శ్రుత్యంతప్రతిపాదిత, నిత్యమహైశ్వర్య! మానినియతార్చిత! జ
న్మాత్యయరహితా! మాయా, కృత్యసురక్త! పరేశ! గ కేశవ! నృహరి!

ఉ. స్థావరజంగమాత్మక విశాలసరోజభ వాండసర్వతః
ప్రావృతదివ్యతేజ! చతురాననపంకజనేత్ర! శరాలభృ
త్పావకసూర్యశీతరుచిపాకరిపు ప్రముఖస్వరూప! లో
కావనదక్ష! భక్తహృదయాంబుజవాస! నిరంజనా! విభూ!

మాలిని. నిరుపమగుణజాలా! గ నిర్మలానందశీలా!

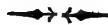
వరమునితతిలోలా! గ భర్తభారమ్యచేలా!

కరతలధృతశైలా! గ కాలజిమూతనీలా!

హరిముఖసురపాలా! గ హరిగోపాలబాలా!

గద్యము. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాప్తగీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ, కాశ్య
పాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచినంశాంబురాశికుముదినీమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్యమనీషి
పుత్ర, తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ, శేషాద్రినామధేయవినిర్మితం బైనశ్రీతాండవ
కృష్ణభాగవతంబునందుఁ బూర్వభాగము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ తాండవకృష్ణ భాగవతము

దశమ స్కంధము

ఉత్తర భాగము

ఏ బ ది య వ య థ్యా య ము.

నారదముఖ్యామర

మానీంద్రసమర్చితా! సమస్తశ్రుతి సం

తాననుత! దివ్యమహిమా!

శ్రీనిలయా! దివ్యరూప! శ్రీ రాధేశా!

— జరాసంధుడు మధురాపురము నరికట్టుట. —

వ. మహాప్రభూ! తరువాతివృత్తాంతం బవధరింపుము. పరీక్షింను రేంద్రునకు ననం
తరకథాకథనపరాయణుం డై శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

చ. భరతకులర్షభా! వినుము శ భార్యలు కంసున క స్తి ప్రాప్తి నాఁ
బరఁగెడువార లిర్వురును శ వర్ధిలుచుండి రనూనసంపదఁ;
హరి తమనాథునిం దునుమ శ నత్యధికంబగు దుశిఖ మేఁదఁగా
నరిగిరి తండ్రియింటికి మహాపదఁ దెల్పఁగఁ జింతఁ గూర్పఁగన్. ౧

క. వగ వంతకంత కుబ్జుగ, మగథావనిఫాలుఁ డై సమస్తవిధములం
దగిన జరాసంధున కి,మ్ముగఁ దమకుఁ విధవత యెటు శ పొసఁగెనో దానిన్. ౨

క. వదలకయుండ వచించిరి, మదపౌరుషములఁ జెలంగుమాగధుఁ డట్లా
సుదతులవలనఁ దదప్రియము దగఁ విని శోకరోషములు పెనఁగొనఁగన్ ౨౪

చ. టితిపయి యాదవాన్వయము శ టీణత నొందఁగఁజేయఁజాలు ను
న్మతమగుపూన్కిఁ బూనె; జననాయక! యవ్వల మాగథావనీ
పతి పరవీరులఁ గెలుచుపంతము దీర్పఁగ వీరవారముల్
జతనముమీఱ రాఁ జనియె శ జక్రినివాసము ముట్టడింపఁగన్. 3౪ 4

క. ఇరువదిమూఁ డఱ్ఱోహిణులురుజవ మలరంగరాఁగ శ సుర్వీపతి శ్రీ
హరివాసమైన మధురాపురవరముఁ ముట్టడించె శ బూనిక మెఱయన్. ౪ 5

- క. నలుదెసల నొక్కరీతిగఁ, జెలియలికట్టం ద్యజించి శ చెచ్చెఱ భూమి
వలయము ముంపఁగఁ బొరలిన, జలనిధివలె నడ్డగించె శ సేనలతోడన్. ౪౪ 6
- చ. తననగరంబు నక్కరణి శ దర్పముచే నరికట్టినట్టి దు
ర్జను నభియాతఁ దానెఱిగి శ సర్వవిదుండగు చక్రీ స్వీయలౌ
జనులు భయాతిరేకమున శ స్వాంతము లార్చి దగంగనుంట నె
చ్చునమున నెంచి భూభరముఁమానుచు కారణమూని తా ధరన్. ౪౫ 7
- క. అవతారమందుటయు నొక్క విధిం దలపోసి దేశకాలానుగుణం
బవితథము నైనగతిఁ దన, యవతారఫలంబుఁ గూర్చ శ నాత్మం దలఁచెన్. ౪౬ 8
- ఉ. తా నొనరింపఁగాఁ దగిన శ తత్సమయోచితకార్య మేదియం
చానభినాయతాక్షుఁ డెద శ నపు తలంచుచు నిశ్చయించె; ని
ట్లీనృపసేనలం దొలుతఁ నే పొలియించెద వీని కట్టెలో
నై నరనాయకుల్ తమమహాబలముఁ గొనివచ్చి రిత్తఱిన్. ౪౭ 9
- క. ధరణికి భారముగాఁదగు, గురుసేనల వీనినెల్లఁ శ గూల్తును; రథకుం
జరహయభటసంకుల మీ, పరపై న్యము జనులకెల్ల శ భయదంబు నగున్. ౪౮ 10
- క. ఇరువదిమూఁ డక్షౌహిణు, లరయఁగ నీసేనలున్న శ వట్టొటను నేఁ
బరిమార్తు వీని మాగధుఁ, దరుణంబున; నిందుఁ జంపఁదగ; దీతండున్. ౪౯ 11
- మ. మరలఁ సేనలఁ గూర్చుకొంచు మధురఁ శ మర్దింప నేతెంచు ని
క్కరణిఁ వారలఁ జంపవచ్చు నిదియేకార్యంబు; భూభారముఁ
హరియింపఁ జనియించినాడఁగద యాశ్రయస్థిమముం గాచుటల్
దురితాత్మవ్రజముఁ వధించుటయుఁ దోడ్పడో ధర్మరక్షావిధుల్. ౫౦ 12
- మ. కొనసాగించుట య ట్లధర్మమును నీక్షోణిఁ సమూలంబుగాఁ
గను విధ్వంసముచేయుటల్ తలఁచుగాఁ శ గార్యమౌ నాకు; నీ
తను వీకార్యములం బొనర్పఁగనె సంభార్యంబు గానయ్యె; నిం
కను గల్గంగల కార్యజాలముల దీక్షం దీర్పనౌ నిష్ఠులన్. ౫౧ 13
- చ. అని యిటు రెంచుచుండ నపు శ డంబరమధ్యమునుండి సూర్యకాం
తి నడచు లేజమొప్పుగను శ దివ్యరథంబులు రెండు యుద్ధసా
ధననికుహంబముల్ వెలయఁ శ దత్తణమే వరసూతయుక్తి వ
చ్చెను; రథయుగ్గమందు నటఁ శ జిత్రపురాతనశస్త్రముఖ్యముల్. ౫౨ 14
- క. నిరుపమములు దివ్యములును, బరభంజనచణములు నయభాసిల్లఁగ శ్రీ
హరి వానిఁ సంకర్షణుఁ, బరికింపు మటంచుఁజూపి శ పలికె నయమునన్. ౫౩ 15
- చ. కనుగొను మార్య! నీవె, కడఁగండ్లను బాపుచుఁ బ్రాపుగాఁ దగఁ;
మనియెడు యాదవావళిని శ మైకొనియెఁ వ్యసనంబు లోప్రభూ!

యనుపమయుష్టదీయరథ శ మల్లదె వచ్చె నభంబునుండి దీ
నిని గనుమా ప్రియంబులయి శ సీవుధరించెడు నాయుధావళిల్. ౧౩ 16

క. పరికింపు మవిగొ యీరథ, వరమున్ శీఘ్రంబ యెక్కి శ వాహినులను సుం
గరమునఁ బొలియించి విప్రత్పరంపరం గుండుస్వజనశటలము దయతోన్. ౧౩౪

క. కరుణమెయి నుద్ధరింపుము, పరోపకారులకు నెల్లభద్ర మొసఁగుమా
పరమేశ ! యేతపద్ధమె, నరలోకమునక జనించినారము గాడే. ౧౪ 18

క. ఇరువది మూడక్షౌహిణులురుభారము భూమి విడుచు శ నొప్పెడు వీనిం
బరిమార్చి పృథ్వివెతలక, గరుణమెయిం దీర్పవయ్య శ కడుఁ బూనికతోన్. ౧౪౪

చ. అనియిటు లన్న కుం దెలివి శ యాతఁడు సమ్మతిజూపఁ జక్కఁగా
మనములఁ గార్యభారమును శ మాన్వగ నెంచుచుఁ గత్తశంబులం
గొని ధరియించి యల్పముగఁ శ గూడిననేనలఁగూడి యప్పు స్యం
దనములనెక్కి యాయుధగణంబులఁ దాలిచి పూన్కి దీర్పగన్. ౧౪౫ 20

తరళవృత్తము.—

పురమువెల్వడి; రంత వేడుకఁ శ బూరుపోత్తముఁ డుల్లస
ద్ధరము నొత్తెను దారుకుండు రథంబుఁదోలఁగ రోహిణి
వరుఁడు శంఖము నొత్తె దాననె శ వైరినేనలగుండియల్
కరము వేపకు వొందె నయ్యది శ గాంచి మాగధుఁ డుద్ధతిన్. ౧౬ 21

*సీ. వచ్చెడువారలఁ శ బరికించి హరితోడ నివ్విధిఁ బూన్కివశించెఁ బూరు
షాధమా! సందర్శనానర్హరూపుఁడా! నీవ మందుడ వాడు శ వీవ బంధు
హసన మొనర్చినయట్టిప్రోడవు గాన నీతోడనిప్పు డసీక మేను
జేయఁగా నొల్లచు శ జిన్నవాడవె కాక యొక్కరుండవు నొటయుద్ధ మొనరు

తే. పంగ సిగ్గయ్యడిని దొలఁగంగఁ దగును
నీకు దూరంబుగాఁగ జగిని యిది యిట్టి
దగును; రామా! రణంబు చేయఁగను శ్రద్ధ
గలిగినం బోరుమా ధైర్యకలితుడ వయి. ౧౮౪ 22

చ. పరుగిడరాదు పోరునెడ శ భారతరాస్తదిష్ఠ ప్రజంబు ని
ర్భరగతి నీశరీరమును శ బైపయిఁ జీల్పఁగ దానివీడి స్వః
పురమున కేగుమా; శరసమూహమునక నను నొంపఁ జాలుదే

* “హేకృష్ణ పురుషాధమ, గుప్తేనహి త్వయా మందనయోజ్యేయా హి బంధుహా” అని
మూలము. “పురుషాధమాయస్య” అనిసమాసము. గుప్తేన. సర్వాంతరత్వాద్ధర్మహస్తేణ. హేఅమంద.
బద్ధాతీరిబంధుః అవిద్యా. తాంహంతీతి. అవిద్యానిరాసనేతి.” వ్యాఖ్య. ఈయర్థసార మివద్యమునఁ
గలదు.

మరణముఁ గూర్పుమా యిచట శ మాటలు పెక్కింక నేల యం చనన్. ౧౯ 23

చ. వనరుహనేత్రుఁ డిట్లనియెఁ శ బౌరుషముం గడుఁజూపుచుండు శూ
రనికర మంతెకాని సమరంబున బింకములాడఁబూన రో
జనవర ! యాతురుండవయి శ చావడలంచుచునున్న నీదును
క్తినిచయ మేము గైకొనము శ ధీరులమాటలె మాకు గ్రాహ్యముల్. ౨౦ 24

ఉ. అంతట నాజరాతనయుఁ శ డాగ్రహమే తనుఁ దొందఱింప దు
ద్ధాంతబలంబుతోడ ధ్వజశరాజి మహారథవాహనాశ్వముల్
దంతి గణంబు సారథులు శ తన్నొగి గొల్వొగ గొప్పసేనతో
నెంతయు వేగ సోదరుల శ నిర్వరఁ జుట్టుకొనెం జలంబునన్. ౨౧ 25

చ. అనిలుడు మబ్బుతోడఁ గమలాప్తుని రేణుతత్వి ధనంజయున్
గనుఁగొనరానిచందమునఁ శ గప్పెడురీతిగఁ దోచె నద్ది; నం
దునితనయుండఁ రాముడును శ దోరపువేడుక నెక్కియున్నస్యం
దనములు వారియావృత్తినిదర్శనయోగ్యము లయ్యె నత్తఱిన్. ౨౧౪ 26

క. గరుడధ్వజంబుగల యా, హరిరథమును దాశకేతనాంచితమగు రా
మురథంబును గనఁజాలక, దురమును గనువేడ్క నగరతోయజనేత్రల్. ౨౨

ఆ. హర్ష్యములను గోపురరాట్టాలకంబుల, నెక్కి యుంట శోక శ మేచ నపుడె
సొమ్మసిలిరి; హరియు శ సిహ్మాడ్కిఁ బరసైన్య, జలదపం క్తి మిగుల శ సంతసమున.

క. తనసైన్యము శరమయవృష్టిని ముంచుచుఁ బీడనొందఁ శ జేయఁగఁ గని యా
ర్తిని బాపనెంచి విబుధులు, దనుజులునుం బూజచేయఁ శ దగుశార్ఙ్గంబున్. ౨౨౪

క. త్వరపడి గ్రహించి మిగులక, మొరయించె; నిషంగవర్యమున నుండి శరో
త్కరమును గైకొని యుత్తమ, శరాసనమ్మునను గూర్చి శ శౌర్యము పొంగన్.

క. ఆకర్ణాంతము జ్వాలతి, కాకర్షణ మాచరించి శ యట్టె శితశరా
స్తోకమహాగ్నులఁ బరవెన్, జికాకుపడంగ శత్రుసేనలు వెలుచన్. ౨౩౪ 31

ఆ. ధనువలాతచక్ర శ మన గుండ్రముగఁ గానఁ
బడుచునుండ దంతివరము లశ్వ
ములును స్వందనములు శ బలములు తెగిపడఁ
జేయుచుండె సురలు శ చేరి చూడ. ౨౪ 32

సీ. కుంభస్థలంబులు శ ఊజెవైఁదెగిపడఁ గరులు; శరచ్చిన్నశకంధరమ్ము
లగుచు హయంబులు శ హరవాహనధ్వజరథిసారథులౌచు శ రథవరములు
విచ్చిన్నదోకంత శ వితతులై కాల్వలములును మ్రందెను; హరి శ యలఘుబాణ
ములు వైవ నీరీతి శ నిలబడియున్నట్టి కరిఘోటకపదాతి శ గణతనువుల

తే. నుండి వెలువడుచున్నట్టి శ యుగ్రరక్త

పూరములు శైవలినలను శ బోలిపాటె;

బాహువులు సర్పములుగాఁగ శ వైరివీర

శీర్షములు కచ్చపములుగాఁ శ జేలఁగుచుండ. ౨౬

33

క. హతకరిగణములు ద్వీపప్రతతులుగా నిహతవాజిర్రాజియు గ్రాహ

కృత్తిగాఁ గరములు మిఁనవి, తతులుగ శైవలము లట్లు శ తగఁ గేశంబుల్. ౨౬౫

క. ధనువులు తరంగములుగా, ఘనశస్త్రాస్త్రాదికములు శ కడువడి నీటం

జనుచున్న గుల్మములుగాఁగను; జర్మములెల్ల సుఖ్యగా భయదములై. ౨౭ 35

చ. వరమణిభూషణోత్కరమే శ వాలుకలై యుపలోత్కరంబులై

పరువడి బాటుచుండఁ గనుపట్టెను భీరుభయంకరమ్ముగా

నిరుపమవిక్రమాఘ్యలకు శ నిర్భరహర్షకరంబుగా; మహా

త్తర రణరంగ మయ్యెడ నీతాంతము ఘోరము మంజులంబునై. ౨౭౫ 36

క. ఇరు దెగలకుఁ గనుపట్టె; న, పరిమేయమహాప్రతాపభాసురుఁ డగుచు

హరి సోదరుండు రాముఁడు, పరులకొ ముసలాయుధమున శ బల్విడిఁ ద్రుంచెన్.

సీ. జలరాశిభంగి ఘూర్జలుచు జరాసంధపాలితంబగుచు దుఃష్పార మగుచు

దుర్గమంబును బరవర్ణభైరవము నొ నైన్య మయ్యెడి కేళీచందముననె

విక్రమించుచు మహావీరులొ వసుదేవతనయులచేఁ బ్రవంశనిచయపరి

పాలకవరులచే శ నోలిఁ బరిక్షణముగాఁ జేయఁబడియె; నోహ్విల్కిఁ గృష్ణఁ

తే. డరులఁ ద్రుంచుట చిత్ర మోవ్వధుసగాదు

స్వీయలీలలు కనఁబడఁ శ జేయఁబాని

త్రిజగములకును సృష్టియు శ స్థితియు నంత

మును దగంగూర్పుచు శ సర్వము గనుగొనుచు. ౨౯౫

38

క. అనుపమ సకలగుణంబులకును దానే దావలమయి శ కోర్కు లొసఁగుచుం

దనయంత దానెయై తగు, వనజాతుఁడు శత్రువీరశవార మడఁచుటల్. 3౦.39

క. పరికింపఁ జిత్ర మెటులొ, నరరూపముఁ దాల్చి దానినైనె జము నెల్ల

బరులకుఁ గనఁబడుచుట శ్రీ, హరికృత్యము వర్ణ్య మయ్యె శ నవనీనాథా!. 3౦.40

చ. తనబలముల్ ఊణంబున హతంబులుగాఁగ మహాగ్రహంబున

వనరుహనేత్ర సోదరు నశవార్యపరాక్రముఁ దాకి యంతలో

నన విరఘండునై తనయశంతబలం బటు వ్యర్థమైన నే

మనుటకుఁ దోచుకున్న జరయాత్మజునిం గని విక్రమంబునన్. 3౦౫

41

చ. హలధరుఁ డత్యుదగ్రమగు శ నట్టిప్రయత్నముచేత సింహముం

గలహమునకొ జయింప నొకశంతున సింహమువైఁ బడంగ ని

మ్ములఁ జనురీతిగా స్వరథమున్ వడి డిగ్గి బలంబు పొంగఁగాఁ
జలమునఁ బట్టె; నాబలుని శ సాహసముం గని యమ్మకుందుఁడున్. 3౧ 42

*ఉ. వైరివిదారణముని శ వారుణపాశములన్ దగిల్చి యెం
తేరయ మొప్పఁగా మనుజు శ లేడ్డెఱఁ గట్టెడు రత్నసంతతిన్
గోరికఁ గట్టి చంప మదిఁగోరెడు నన్న తలంపెఱింగి యా
దారుణకార్య మాపుటకుఁ శ దాఁ దలపోసెను నేర్పుమీఱఁగన్. 3౧౪ 43

తే. భావికార్యము లీతనిశవలనఁ గలుగఁ
గలవు; పలుమాలు లీతండు శ బలములఁ గొని
వచ్చు వాని వధింప భూభార మడఁగుఁ
గొంతయేఁ గాన వధియింపఁగూడ దితని. 3౨ 44

చ. అనితలపోసి చంపఁ దగదంచు హలాయుధకృత్యమాపి యా
తని విడిపించె; మాగధుఁడు శ త న్నిటులోకపతుల్ విముక్తుఁజే
య నలముకొన్న లజ్జ నభియంతిభయంకరుఁ డయ్యు వీరులుం
దనుఁ గొనియాడనొప్పియును శ దత్కృతికిం బ్రతీచేయు కోరికన్. 3౨౪ 45

చ. వనమునకేగి నిష్ఠమెయి శ వాంఛలుతీర్పఁగఁ జాలుసత్తపం
బును విధిజేయ నెంచి యటు శ పోవఁగఁ ద్రోవకు నడ్డమై జరా
తనయుని మిత్రులైన నృపతల్లజు లాపుచు దై వతంత్రమొ
య్యనఁ దముఁ బ్రోత్సహింప నిటు శ లత్తఱి బల్కిరి నేర్పుమీఱఁగన్. 3౩ 46

సీ. అత్యంతచిత్ర శబ్దార్థముల్ గల్గిన వాక్యము లవిష్వి యివ్వడుపునఁ దగె
నార్య! యల్పులవంక శ నధికునకుం బరాభవముగల్గుటయు ద్రోవబల మెన్న
నధిక మంచని తోచు శ నరయఁగా నిజకర్తబంధముచేత నెవ్వారికే బ
రాభవ మొనఁగూడురాదు మాన్వఁగదాని దై వతంత్రముదాటఁదరముగాదు

తే. నీ వెఱుంగవె యిదని యశేకతాకి
కోక్తులను బల్కి వారించి శ రొక్కమొగిని;
యదువులనెఱుంగుఁ గావున శ నదియు నతని
కప్పటికి న్నాయమేయని శ యాత్మఁ దోచె. 3౪ 47

క. ఆవల బార్హద్రథుఁ డన, భూవినుతిం గన్న మగధభూపాలుం డ
ట్లావానుదేవుఁ డూరక, పోవిడిచిన దుర్తనుడయి శ పోయె నగరికిన్. 3౫ 48

క. బలములు హతములు కాఁగాఁ, జలమూనియె చొచ్చెఁ దనదుఃఖనపదమును; శ్రీ
జలజాతుం డక్షతనిజ, బలుండై రిపుబలమహార్ణవము దాఁటి తగన్. 3౫౪ 49

* “వధ్యమానం హతారాతిం పాతైర్వారుణమానుషైః” అని మూలము. “వారుణైర్వాగది
దూతైః మానుషై రజ్వాదిభిః” అని పరిభ్ర.

- చ. సురవరు లద్దిరా! యని ప్రసూనములం గురియింప, మెచ్చుచుం
బురజనులెల్ల మోదమునఁ శ బొంగెడునాత్మలఁ ద న్నైదుర్కొనన్
గరముల నెత్తి మాగధనిశకాయము వందిగణంబు సూతులున్
నిరుపమగేయసంతతి వినిర్మలమా విజయంబుఁ బాడఁగన్. 32 50
- చ. హలధరుఁగూడి మిత్రగణ శ మాదృతి వెంబడిరాఁగఁ బత్తనం
బెలమిని జొచ్చె; శ్రీహరి యభీష్టదుఁ డివ్విధిరాఁగ శంఖభ
రులును మృదంగదుండుభులు శ రూఢికి నెక్కిన తక్కుతూర్యముల్
బలువిడి మ్రాఁగె వెణుముఖవాద్యరవంబులు చక్కఁగాఁ దగెన్. 324 51
- చ. మనమున వానిమెచ్చుచును శ మార్గములం గయిచేసి భూరికే
తనముల నెత్తి సంతసము శ తన్ముమఱింతగఁ బ్రోత్సహింపఁగా
జనులొగి నిల్చియుండ శ్రుతిసంతతినాదము నిర్భరంబుగాఁ
దనరఁగఁ గొతుకాతిశయతత్ మణితోరణపంక్తి గట్టిగన్. 3౯. 52
- సీ. మానిసీమణు లొగి శ మాల్యదధ్యక్షతాంకురములఁ జల్లుచుఁ శ గూర్తి నేఱపు
కనుఁదమ్ములొప్పంగఁగరమున్నే హంబుగఁదనుఁజొంచుండఁజొచ్చెను; రణంబు
నందు నార్జించిన శ యర్థంబు వీరులభూషణంబులు యదుభూషవరున
కాయుగ్రసేనున శ కర్పించె దా నెల్ల జగములకుం బ్రభుసత్తముఁడయి
- తే. యొప్పియుండియు నాచారమూని, యంత
నాజరాసంధుఁ డపజయ శ మాత్మ నేఁచ
మరల నఱ్ఱోహిణుల మున్నుమాడ్కిఁ గూడి
వచ్చి రణమొనరించి యశవ్వరున నోడి. ౪౧ 53
- క. మరలం జని మఱియు బలోత్కరములఁగొని వచ్చి యుద్ధసధరణికి బలియి
చ్చి రయమ్మునఁ జని యివ్విధి, జరకొమరుఁడు పదియు నేఁడుసారులు పూన్కిన్.
- క. అనిచేసి కృష్ణపాలితు, లనఘులు నగుయదునృపాలు శ రత్నుద్ధతి స్వీ
యనిఖిలసేనలఁ గూల్పఁగఁ, జనుచుండఁ బురంబుచేర శ సంతస మాటన్. ౪౨
- క. హరితేజము తోడుపడన్, బరాక్రమముమీఱ వృష్టివరులు పరబలో
త్కరముల నడంచి రంతట, జరాసుతుం డీర్వ్యపూని శ స్వబలనిహతికై. ౪౨4
- క. మనమునఁ గుందుచు హరిబలు, లని మొనఁ దన్నున్ జయించియట్టెవిడువఁగాఁ
జని పదునెనిమిదవ తడవ, నని చేసి యదెట్టులైన శ యాదవవరులన్. ౪3 57
- క. అపజయ మొందించి యదె, ట్లో పరమయశ మొంది వెలయసూహించి సువీ
రపటలమును జేకూరిచె, విపరీతఫలంబు గోరి శ విషయవశుం డై. ౪34 58
- మ. అనిసేయంగఁ బ్రయాణతత్పరతమై శ నామాగధుండుండు నం
త నిలింపర్నియనంగ ఖ్యాతిగనుచున్ శ నానాప్రకారంబులన్

- జనుల౯ ముక్తుల జేయు నారఁడుడు కృష్ణస్వామి మూలంబునం
దనువుం బాయఁగ నున్న యయ్యవనభూనాథు౯ రణోత్సాహునిన్. ౪౪ 59
- చ. కనుఁగొని వీరవర్య! యదుకాంతులు విక్రమధుర్య లంచు మే
దిని బొగడొందువారు జగతింగల శూరులలోన మేటివీ
వనియె యెటుంగుదు౯ గదనమందు మహద్భుతవిక్రమంబు చూ
పనుసమయం బిదొంగద, విపక్షుల గెల్వకయుండఁ జెల్లునే! ౪౪ 60
- చ. యదువులగెల్పినం గలుగు ఓ నాయతకీర్తియశంబులంచు నా
రదముని ప్రోత్సహింపఁగ ధీరం దనయంతటివారు వృష్ణులే
గద యనువార్త వీనుల నీకామము బ్రద్దలుచేయ నోర్వలే
క దను రణాంగణంబున నోకం డెదిరింపఁగలాఁడు కల్గినన్. ౪౪ 61
- ఉ. ఊరకయుండవచ్చునె? మహాద్యమ మొప్పఁగ వానిగిట్టి దు
ర్వారపరాక్రమం బలర ఓ వారిజమిత్రునిసూతి గేహము౯
జేరఁగఁబంపు టొప్పు నని ఓ చిత్తమునం దలపాసి లోకముం
దేరుఁ దనంతవార లను ఓ తేర్పడ నోర్వనివాఁడు గావునన్. ౪౫ 62
- తే. మూఁడుకోటుల ప్లేచ్చులఁ ఓ గూడి వచ్చి
మథుర నొక్కట నరికట్టె; ఓ మాధవుండు
హలధరుంగూడి చింతించె ఓ నప్పని కెటు
బదులుచేయంగ నగునని ఓ పలువిధముల. ౪౫ 63
- స. కటకట! వృష్ణివీరులకు ఓ గాఢతరంబగు దుగ్గి మిట్టు లొ
క్కట నిరువంకలం గలిగెఁ ఓ గాని యిదెంత యనంగరాదు సూ;
పటుతరశక్తి ప్లేచ్చనరశపాలకుఁ డీయవనుండు పత్తనం
బిటు కడుముట్టడించె జనులెల్ల మహర్షిని గుండురీతిఁగన్. ౪౬ 64
- చ. అతిబలశాలి వీఁడు, మగభావనిపాలుఁడు నేఁడొ రేపొ యు
ద్ధతిమెయి రాఁగలండు నియతంబుగ నప్తులునాఁడొ వచ్చు నీ
క్షితిపతితోడ సంగరముచేయుచు నుండఁగ మాగధుండు వీ
రతతులఁగూడి వచ్చిన భీరంబగు సంగర మెన్నిచూచినన్. ౪౭ 65
- ఉ. వచ్చెడు నాజరాసుతుఁ డరవార్యపరాక్రమశాలి యీసునం
జొచ్చి వరూధినింగలచి ఓ శూరులబంధువుల౯ వధించు, లే
కిచ్చమెయి౯ స్వకీయపురికేనియు బల్లని గొంచుబోవు లో
హెచ్చు పరాభవజ్వలనుఁ ఓ డేచుట న్యాయముఁజూడఁ డింతయున్. ౪౮ 66
- చ. కనుకనె యిచ్చ మర్జ్యులకగమ్యముగాఁ దగుదుర్గ మొండు నే
ర్పున జలరాశిలో నడుమఁ ఓ బొంకముగా రచియింత మందుజ్ఞా

తనికరమంతయున్ నిలిపి శ్రీ తీవ్రమతిందగు ప్లేచ్ఛవీరు నీ
తని బొలియింత మంచు మురదానవసూదనుఁ డగ్రజన్ముతోన్. ౪౯ 67

తే. చక్కయోజించి పెద్దాదశమితములగు
యోజనమ్ములయంత దశ వ్యాప్తు దుర్గ
మబ్బయంతరమున విచిత్రాకృతిఁ దగు
నట్లు నిర్మింప శక్తికి శ్రీ నాజ్ఞ యిడియె. ౫౦ 63

సీ. విశ్వకర్తయు మహావిష్ణునానతఁ దలఁదాల్చి సంద్రంబు నంతరమునందుఁ
బురము నిర్మించె నైపుణ్యము మెఱయంగ వీధులు చత్వరశవితతి రథ్య
లెవ్విధి వాస్తుశాస్త్రేష్టమా నట్టులె; నగర మయ్యది చూడఁదగి చెలంగె;
గల్పదుమంబు లశనల్పపుష్పల్లసద్వీరుద్రజంబులు శ్రీ వెలయుచుండఁ

తే. జిత్రములగు నుద్యానముల్ శ్రీ సిద్ధఫలము
లెప్పుడు తగియుండ నెంతయు శ్రీ నెనఁగుచున్న
యువనంబులు నందొప్పుఁచుండె; మఱియుఁ
జారుసాధంబు లొప్పారెఁజాలుగఁ దగి. ౫౧ 69

చ. కనకమయంబులై శొన లశగాధనభంబును దాఁకుచుండ నొ
ప్పిన ఘనశృంగముల్ గలిగి శ్రీ ప్రీతిని గల్గఁగఁజేయఁజాలి చ
క్కనిపటికంపుతాలఁ బొసఁగం గయిచేసినయట్లు చూడఁగా
ననువగునట్టి యట్టడులు శ్రీ నట్టులె గన్పడు గోపురంబులున్. ౫౨ 70

సీ. రజతారకూట నిర్మాణనైపుణ్యము గలిగిబంగరుకుంభములను వెలయు
నశ్వశాలలు మఱియన్న శాలలుఁ జూడఁ దగియుండె; మఱియు రత్నంపుఁగుంభ
వితతుల మరకతాశవృతసుష్థలంబుల నలరారు హేమగోహములఁ జక్క
నాపురం బొప్పారె. నందు సొంపుగ దేవతాలయంబులుఁ జంద్రశాలలు యదు

తే. వరుల దేవాలయంబులు శ్రీ వరుస నాల్గు
జాతు లుండంగఁ దగినట్టి శ్రీ సద్దములును
గన్నులకుఁ బండువుగ నందు శ్రీ గ్రాలుచుండె;
నాపురము ద్వారకాహ్వయ శ్రీ మమర వెలసె. ౫౩ 71

చ. హరికి మదిం బ్రియంబొదవునట్లు సుధర్మను బారిజాతమున్
హరిహయుఁ డందుఁజేర్చె; బురమం దటనుండు మనుష్యులెల్లరున్
నరులకు నై జధర్మము లనంగఁ బొసంగెడుక్షుత్పిపాసలున్
జర, మృతి శోకమోహములు శ్రీ స్వప్న మునందును లేకయుం ద్రొగిన్. ౫౪ 72

* “సురదుమలతోద్యున విచిత్రోప వసాన్వితమ్.” అని మూలము. “ఉద్యానోపవనయోః
పుష్పఫలప్రధానత్వేనభేదః.” అని టీక.

- చ. నలు పొకకర్ణమందునఁ గనంబడఁ దక్కినదేహ మెంతయుం
దెలుపుగ నుండఁగా మనసుతీరునఁ బోవఁగఁజాలి యున్నవీ
తుల వరుణుండు పంపె; దమితో నిధినాథుండు లోకపాలుడై
యలరు కుజేరుడత్తతినె యష్టనిధుల్ పనిపెం గ్రమంబునన్. ౫౬ 73
- సీ. ఆవిపద్ధమనియు మహాపద్ధమనియును గుండకూర్చములు ముగకుందనీల
శంఖాదకములని య సంజ్ఞలఁ బెంపొందు నవ్వాని నగరభాగ్యంబు వెలయుఁ
గాక యంచని పంపె; య లోకపాలకు లెల్లఁ దమవిభూతులఁ బంపి య తమకుఁగల్గు
భక్తిని జూపిరి; య భగవంతుఁ డీరితి ధరణిగతుండైన య దమకు మున్ను
- తే. హరి యొసంగిన స్వాధికారార్థసిద్ధి
కొఱకుఁ దగియున్న విభవముల్ య కోర్కెమీఱ
సిద్ధముఖులు మరల నాశ్రమిహరికిని
భక్తి నర్పించి ధన్యులై య వఱలిరంత. ౫౭ 74
- *చ. హరి పరమేశ్వరుండగుట య నద్భుతరితి స్వయోగమాయదౌ
నిరుపమశక్తి నమృతుర య నిల్చినస్వీయజనంబు ద్వారకా
పురమునఁ జేర్చి వారలను య బూనికఁ గావఁగ రామునిల్చి యా
దరముమెయిం దదాశయము య దాఁ గొని చక్కని యూహ లొప్పుగన్. ౫౭౪
- చ. పనజదళాక్షుఁ డాక్షణమె య ద్వారకఁబాసి యొకండె పత్తనం
బును మధురాహ్వయంబు నొకఁబోలికఁ జూచి ప్రలంబసూదనం
డనుమతి చేసినట్టిగతి య నంబుజమాలికఁదాల్చి యాయుధా
ళిని ధరియింప కాత్మఘనశీలను గోపురసీమ వెల్వడన్. ౫౮ 76

యే బ ది యొ క ట వ అ ధ్యా య ము.

— ౭౭ కాలయవనుండు ముచుకుందునిచే బొలియుట. —

- చ. అని వచియించి యాశుకమహర్షి నరేంద్రున కిట్లు తెల్పెనో
జనవర! కృష్ణమూర్తిదగు య సాధుచరిత్రము నాలకింపు; మొ
య్యన నుదితోడునాథుండన య హరిరుచుల్ దగఁ బత్తనోత్తమం
బునఁ దగుద్వారముకొ విడిచి య పోయెడువానిని గాంచె గృష్ణునిన్. ౪ 77
- చ. హరియును దర్శనీయతమ య మై కనుపట్టెడు దేహ మెంతో శ్యా
మరుచిఁ దగంగ వస్త్ర మతిఁమంజులమై కనకప్రకాశమై
పరఁగుచుఁ బట్టుచే నమరుఁపంబడియుండెడుదానిఁ దాల్చి సుం
దరతరకౌస్తుభంబు రుచిఁధామము కంతమునం జెలంగఁగన్. ౮ 78

* “తత్ర యోగప్రభావేణ నత్వా సర్వజనం హరిః.” అని మూలము.

క. ఉరమున శ్రీవత్సంబను, వరచిహ్నము కన్నడంగ ॥ భాసిలుచుండెన్;
బరమములు దీర్ఘములునై, బరికింపందగిన నాల్గబాహువు లొప్పన్. ౧౪ 79

క. అనుపమ నవకంజయుగం, బన నెట్టినికన్ను లెన్న ॥ హరితరములై
కనులకుఁ బండువు చేయుచు, వనజాక్షుం డన్న పేరు ॥ వసుధ వెలయగన్. ౨

మ. జలజాక్షునన పెల్ల వేళలను హర్షస్ఫారమై శ్రీయుతిఁ
వెలయం జాలుచు సత్కపోలమగుచున్ ॥ బిభ్రన్తహాకుండలో
జ్వలమై హరిశుబ్దితం బగుచు నుత్సాహంబు పైజొంగఁగా
నలరెన్; మ్లేచ్ఛవిభుండు కృష్ణుఁడని యిట్లాత్తం దలంచెం దగన్. 3 81

మ. పురుషుం డీతడు నాల్గుచేతు లలరెన్ ॥ బొల్పాటు శ్రీవత్ససుం
దరవత్తుం బమరన్ సరోజసమనేత్రద్వంద్వ మొప్పు మనో
హరరూపంబు గనంబడంగ వనమాళాలంకృతిం జూడనొ
నుర మెంతోరమణీయమై తగ మునీంద్రోక్త ప్రకారంబుగన్. ౪ 82

చ. కనబడు, వాసుదేవుఁ డనఁగఁగా దగియుండెడు వేటొకండు కాఁ
డని మదిదోచుచున్నది; నిరాయుధుఁ డై రథ మెక్కకే జవం
బునఁ బరుగెత్తుటాడ వదముల్ ధరఁజక్కఁగ మోపకుంటయే
కనఁబటచెన్ నిరాయుధుఁడఁ ॥ గా ననిసేయుదు వీనితో నిటన్. ౫ 83

చ. అని మది నిశ్చయించి యవనాధిపుఁ డట్టై పరాజ్ఞుఖంబుగాఁ
దను నొకలెక్కచేయక నితాంతము పాటెడు కృష్ణుఁగాంచి యా
తని వెనుకన్ జవంబమరఁ ॥ దాఁ బరువెత్తెను యోగిరాజీకే
గనుఁగొనఁ బట్టఁగా నలవిగని పరాత్పరుఁ బట్టుకొరికన్. ౬ 84

చ. ప్రతిపదమందు నాయవనపాలుని చేతికిఁ జిక్కునట్లు శ్రీ
పతియును దోడఁజేయుచును ॥ బాలిశు నాతనిఁ జాలదూరమే
మతిప్రభఁ గూడఁ గొంచుఁ జని ॥ త్కాధరకందరసీమఁ జేర్చె; ను
ద్ధతుండగు మ్లేచ్ఛనాయకుండు ॥ తామరసాక్షుని వెన్నఁ బోవుచున్. ౭ 85

చ. యదుకులమందు సంభవమునందిన నీ కిటు పాటిపోవు టా
ప్పుదు గదయంచు నుల్లసపురబల్కులు పల్కుచు వెంటఁబాటెఁ గా
ని దనదు కర్తముల్ చెడక ॥ నిల్చిసహేతువునన్ బరాత్పరుఁ
సదమునిన్ స్మరింపఁగను ॥ జాలడ యెంత యదృష్టహీనుడో? ౮ 86

చ. యవనుఁ డదెంత యుల్లసము ॥ లాడుచునుండిన శ్రీనివాసుఁ డే
మి పలుక కానుడుల్ గొనక ॥ మించినవేడుక శైలకందరం
బవితథవాంఛఁ జొచ్చె యవనాధిపుఁ డాహరి వెన్నఁజొచ్చి యం
దు వసుధ నిద్రఁబోవు నొకనూతనపూరుషుఁ గాంచె నొయ్యనన్. ౯ 87

- చ. కనుగొనినంతనే యితఁడు శ కంజదళాతుఁడు దూరభూమికిఁ
ననుఁ గొనివచ్చి యిట్లు సుజనక్రియ నూరక పవ్వళించి నాఁ
డని తలపోసి కృష్ణునిగ శ నాత్మ దృఢంబుగ నమ్మి మూఁఁడుడో
టను బదమెత్తి దాఁచెను గగ్గడంకను బిట్టుగఁ గ్రోధవేగతన్. ౧౦ 88
- క. చరణాహతుడై యపు డా, పురుషవరుం డట్టై లేచి శ పూనిక నచటం
జిరకాలమునుండియె నిద్దురఁ గాంచుచునుంట నేత్రత్రోయజయుగమున్. ౧౦౪
- క. మెలమెల్లఁ దెఱచి దిక్కులు, కలయంగాఁ గనుచు నంతరికంబునఁ బార్శ్వ
స్థలమున నుండిన యవనుఁ, ఖలునిం గన్గొనియె రోషకలితుం డగుచున్. ౧౧
- క. ఆతని రోపావిలదృ, క్వాతంబునఁ గాలయవను శ భవ్యాంగమునం
దాతఱి జనించి హుతవహుఁ, డాతతరశ్చలను గాల్చె శ నంగం బపుడే. ౧౨ 91
- క. తనువది యాక్షణమున న,య్యెను భస్మముగాఁగ ననుచు శ నీవిధి శుకమా
ని నృపతి పల్కఁ బరీక్షి, జ్ఞనపాలుడు ప్రశ్న మడిగె శ సాధువతంసా!. ౧౩ 92
- క. పురుషుం డతఁ డెవ్వం డగు?, బరుండియుండంగ నేల? శ పట్టి యెవనికా
నరుఁ డగు? బ్రభావ మదియె, క్కరణిఁదగు? గుహను జేరఁ శ గారణమేమో!.
- క. కతమేమో శయనింపఁగ, ఊతిపాలునిఁ గాలయవను శ శిక్షింపఁగ నే
కతమో యెవ్వని కాతఁడు, సుతుఁడగు? నెఱిఁగింపవయ్య శ శుకయోగీంద్రా!.. ౧౩

— ముచుకుండుడు శ్రీకృష్ణుని గుహలో దర్శించుట. —

- క. అనుటయు శుకుఁ డను నిత్యైక్యకునికులమున జన్తమం దెఁ; శ గోమరుఁడు మాంధా
తృనరేశున కగు; ముచుకుం,దునిగాఁ దలపోయు మతఁడు శ ధూర్తహరుండు.
- క. భ్యాతింగని బ్రహ్మణ్యుం, డీతం డని పొగడఁబడుచు శ ఋతసంగరుడై
భూతల మేలెను మును పురు,హూతాది త్రిదశు లసురు శ లుద్ధతి నేచన్.
- క. మనసులు భీతిం గుండంగ నాత్మసంరక్షణై కశకార్యార్థ మ్మా
జనపతిఁ బ్రార్థింపఁగ న,ప్పని యొనరిచెఁ జిర మతండు శ బద్ధాదరుఁ డై. ౧౫ 97
- చ. అమరులు కార్తికేయుఁ ద్రిదశాలయపాలకుగా వరించి యా
కుమతుల భీతివాని ముచుకుం,దునితోఁ గరుణాకరా! నృపా
మముఁ జిరకాల మేలితి క్రమంబునఁ గష్టము లొందకుండ నె
య్యమునకు మెచ్చువచ్చె నిక శ నప్పనిమానఁ దగున్ విశంకతన్. ౧౬ 98
- ఆ. నిహతకంటక మగునీరాజ్యమును వీడి, మనుజులొక మట్టైమాని మమ్ముఁ
బాలనంబు చేయుపనిఁ బూనియుండుటఁ, గామములు త్యజింపఁ శ గలిగె నిన్ను.
- *చ. తనసుఖముం ద్యజించి సురభామముఁ గాచితి వింతకాల మో
జననర! యట్టులొటఁ దనుజాతులు భార్యలు జ్ఞాత్యమాత్యు లిం

* “శ్లోకయోమాత్యమంత్రిణః.” అని మూలము. “అమాత్యాః సమీపవర్తిनః.” అని టిక్క.

- కనుగల మంత్రులుం బ్రజలు శ కాలవశంబున జీవితాంతముం
గనిరి భవత్సమానులును శ గానంగ నొక్కడు లేడ యి త్తటిన్. ౧౮ 100
- క. కాలంబన నే దని జన,పాలా! తలపోయుదేమొ శ భగవంతుడె యాఁ
గాలమన నవ్యయుండగు, శ్రీలలనేశుండె యనుచుఁ శ జింతింపు మెదన్. ౧౮౫
- క. బలవంతులలో నీశుండె, బలవంతుం డగును గేళిపరతఁ బశుగణం
బులఁ బశుపాలకు నట్టులె, లలి జనులక లోఁగొనుక విలాసముమీఱన్. ౧౯
- క. కావున నోరాజేంద్రా!, కైవల్యము దక్క మఱొకశకాంక్షిత మేదో
మావలనఁ గొనుము దానిని, శ్రీవిలసిల్లెడును గాక! శ చెప్పము కోర్కిన్. ౧౯౫
- క. వినుమా కైవల్య మొసంగను భగవంతుండు చ్యుతినిశాంపక తగునా
వనజాక్షుఁ డొకడె శ క్తం, డనఁదగు నన్యుల కశక్య శ మది యొసఁగుటకున్. ౨౦
- చ. అని త్రిదశుల్ వచింపఁగ మహాయశుఁడౌ ముచుకుందుఁ డాదృతిం
గొని యభివాదనంబు లిడి శ డ్రిణిబాసి నిరంతరంబు దే
వనికరరక్షణార్థముగ శ వారనికష్టముచే గృశించె గా
వున నడిగె వరంబుగను శ బూనిక నిద్రను జక్క నెంచియే. ౨౧ 105
- చ. అడిగెడు నపు నాదయిన శ యాగురునిద్రకు భంగమెట్టు లె
వ్వఁడు కలిగించెనేనియు జవంబున నీటగుఁగాక వాడు నే
నడిగిన యీవరం బొసఁగుఁ శ డాదృతి దేవతలార! యన్న న
ట్లడఁగు నతండు సు మ్మనఁగ శ నానరపాలుండు కోర్కిఁదీఱఁగన్. ౨౧౫ 106
- చ. అమరవరప్రదత్త మగునాఘననిద్రను బూని పర్వతో
త్తమగుహాయందుఁ జేరి సుఖసాధామముగాఁ దగుచోటఁ బవ్వలిం
చె మమత; రాజు వచ్చుతఱిఁ శ జెందినవేడుక దేవవర్చ్య ల
శ్రమముగ నిద్రపొమ్ము; నిదురం గను నిన్నెవఁ డుద్ధతుండు నై. ౨౨౫ 107
- తే. మేలుకొలుపంగఁ బూను నాశబాలిశుండు, నీదు దృక్పాతమాత్రన శ నీటగుఁజుము
చను మనిరి; కాలయవనుఁ డీశచందముననె, భస్మమయిపడ నాభగవంతుండపుడె.
- సీ. బుద్ధిమంతుండయి శ పాలుచు నమ్ముచుకుందునకు దర్శనం బిచ్చె శ సకలలోక
నాయకుండయిన శ్రీసారాయణుం గాంచి ధారాధరశ్యాముఁ శ జారుషీత
కౌశేయవస్తుని శ గమ్రకౌస్తుభధరు శ్రీవత్సవక్ష సుశ్రీనిలయుని
బాహుచతుష్కవిశ్రాజితుని వై జయంతి నా నొప్పారునట్టి దైన
- తే. భవ్యవనమాలికం దాల్చి శ ప్రభలు దెసలఁ, గప్పనొప్పెడు వానిని శ గమ్రమకర
కుండలంబులఁ దగువాని శ గోమలప్రసన్నవదనుని లోకేశు శ సన్నతాంగు.
- క. నరులకుఁ గన్నులపండువు, గర మొనరించెడు మహాత్ముఁ శ గరుణాన్విత సుం
దరసున్తి తేజుఁని శ్రీ,వరు నూత్నవయఃప్రశస్తృ శ భాసురమూర్తిన్. ౨౭ 110

తే. మత్తపంచాననోదార శ మహితవిక్రముని బరాత్పురు శ్రీకృష్ణుఁ శ గని తదీయ
తేజమున ధర్మితుండయి శ తీవ్రబుద్ధి, నలరు ముచుకుందుఁ డిట్లని శ యడిగె భక్తి.

క. మెలమెల్లనఁ దత్తేజో, జ్వలనుఁడు తన్నావరింప శ సంశయపడుచున్
బలికొ మహితాత్మా! యీ, స్థలమును జేరుటకుఁ గార్యసరణి య దెదియో?.

క. నీ వెవ్వఁడవో గహనం, జేవారికి జేరరాని శ దీభూర్ధదరిక
నీవేటికి జూచ్చితివో, పావనపంకజపలాశభవ్యపదములన్ ౨౯ 113

క. ఉరుతర కంటక ధరణిం, దిరుగుచు నున్నాఁడ వేలః శ తెల్పు మధీశా!;
నిరుపమతేజస్సుల దౌ, వరతేజంబవొ తలంప శ భగవంతుం డై. ౨౯౪ 114

తే. మఱి మహాభూతనాథుఁ డై శ మానసీయుఁ
డగు విభావసుఁడవొ! సూర్యుఁడుగ గణింపఁ
దగుదువో! సోముఁడవొ! మహేంద్రప్రశ స్తి
గన్న దిక్పాలవరుఁడవో! శ కాక యింక. 3౦ 115

క. లోకేశులలో వేటొక, లోకేశుఁడవగుదొ! మనసులో యోజింపం
శ్రీకాంతుండు దేవా, నీకమునకు విభులుగాఁగ శ నెగడుచు ఘనులై. 3౦ 116

౨. మూఁడుమూర్తు లనఁగఁగబాలుచు మహాత్ముల, కరయ విభుఁడవగుచునచ్యుతుఁడ
వెలయునట్టి పురుషప్రవృషభునిగా నిన్ను, దెలియనయ్యె వేటుపలుకు లేల. [న

క. నిరుపమతేజస్సులఁ గం, దరగతమా ధ్వాంతరాజి శ దహియించితి వో
పురుషోత్తమ! సేవకు లనఁ, బరఁగెడు మా కవ్యభీకషధ్ధతి మీఱన్. 3౧౪ 118

క. వినిపింపు సమృతంజే, జననముఁ గర్తంబుఁ గులము శ సరగునఁ గృపతో;
మనుజవరా! యిత్వోక్తుం, డనుభూవతికులజులని యిలాధిపు లనఁగన్. 3౨౪

౨. పేరుగన్న వార శ మోరమానాయకా!, యకావనాశ్వం డనఁగ శ నవనిఁ జేరుఁ
గన్నయట్టి ధరణిశ్రీకాంతునకుం బుత్తుఁడ ముచుకుంద నాముఁ శ డను మహాత్మ!.

క. చిరకాలము మేల్కొని త, త్పరిగతకష్టంబువలన శ బడలిబడలి ని
ద్దుర నొంది దాన నంగో, త్కర మాత్మవ్యాపృతిం దగం గోల్పోవన్. 33౪

క. జనశూన్యమైన యీగుహ, మన మెట్లొ సుఖంబు గన్నమాడ్కిం జెలఁగన్
వనజాక్ష! శయనించితి, జనుఁ డెవ్వఁడో మేలుకొలిపె శ జావఁ దలఁచియే. 3౪

౩. అతఁడు స్వకీయపాపమున శ నంతమునొంచె దదీయదేహ మీ
వితమున భస్మమయ్యె; గడువంతగ శ్రీవర! శత్రుశాతనా
హిత మొనఁగూర్పఁగోరి యిటు శ లిచ్చటఁ గన్పడినాఁడ వెంతో య
దృఢతమయి దుర్నిరీక్ష్యమయి శ తోఁచెడు నీదగుతేజ మోప్రభూ!. 3౫౪ 123

౪. కనుఁగొనఁజాల; నట్టిదయి శ క్రాలు మహత్తరతేజమొప్పు నీ
వనయము హీనతేజులగునట్టి శరీరులకెల్ల దిక్కుగాఁ

- గను దగి మానసీయుడవు శ గాఁ దలపోయఁగఁ జాలినాడె వో
వనరుహనేత్ర! యంచు నిటువర్ణన మొప్పఁగఁజేయ నాదృతిన్. 3౬ 124
- సీ. భూతభావనుడయి శ పాలుచు నాభగవంతుఁ డప్పు డిట్లనియెఁ బ్రహర్షసూచ
కమగు సుస్థిత మాస్యకంజంబునం దగ నంబుదధ్వనివలె శ నతిగభీర
మైన వా క్కమరంగ శ నార్య! జన్మములు కర్తము లాఖ్యలు శ కలవు; నాకు
వెనవేలుగ నవ్వి శ వివరింపఁగా ననంతములౌట లెక్కింపఁదరముగాక
- తే. యుండు నెవ్వరికే నాకు శ నుండునట్లె, సుమతయగువాఁడు వెక్కుజన్మములనెత్తి
భూరజస్సుల లెక్కింపఁనేరుచు నన, వచ్చు నంతయగాని యెవ్వరునైన. 3౭౫
- క. నావగు గుణకర్తాఖ్యల, నేవాఁడు గణింపఁజాలఁ శ డీమాట నిజం
బోవసుధాధిప! వినుమా, నావచనము దాని నీమనమున నిలుపుమా. 3౯ 126
- క. పరమర్షులు గుణకర్తౌ, త్కరము మదీయంబునం ద్రిశకాలములను గో
చరమగుదాని వచింపఁగ, దొరఁజొని యంతఁ బి దనుచుఁ శ దోషమిఁ జింతన్.
- ఆ. ఆకసంబుఁ జూచు శ చారయుచున్నార, సాధువర్య! యైనఁ శ జక్కఁ జెప్పు
వాడ నద్యతనభవంబుల గుణకర్త, ముల మదీయములను శ బూన్కిమీఱ.
- చ. వినుము విరించి మున్ను నను శ వేడఁగ భూమికి భారభూతులై
జని గని రాజరూపులుగ శ సంతతముం బరవంచనంబుచే
యనె జతనంబుపూనిన మహాసురుల౯ వధియించి ధర్మ మొ
య్యన నిలువంగఁ జేయ జనినందితి నయ్యదువంశమం దిలన్. ౪౦ 129
- క. ఆనకడుండుభి భార్యకు, సూనుడనైతి౯ గణింతు శ సుజనులు నన్నో
భూనాథ! వాసుదేవుని, గానే జనకాఖ్య తెలియఁగల దనునూహన్. ౪౨ 130
- క. ధర గాలనేమి కంసా, ఖ్యరహి౯ జన్మించె నతఁడు శ హతుఁ డయ్యెను స
త్పరిపంథు లౌచు నతః, కరులైన ప్రలంబములు శ కథలిరి దివికిన్. ౪౨౪ 131
- క. జననాథ! కాలయవనం, డనఁబడు నీదుష్టచరితుఁ శ డత్యుగ్రంబై
కనరాని నీదునేత్రంబున నాహేతువున నయ్యె శ బూదిగ నిచటన్. ౪౩ 132
- క. అనుకంపామయదృష్టిం, గని నిన్నుఁ గృతార్థుఁజేయఁ శ గా నీగుహలోఁ
గనఁబడితి నీకు నానే, నని యెన్నుము పూర్వజన్మమం దతిభక్తిన్. ౪౩౪ 133
- క. ఆరాధించితివి నను౯, గోరినభక్తులకు సుంత శ కొదువవడనియ
ట్లారసి కోర్కులఁ దీర్తును, భూరమణ్దీ! వచింపుము వరముల నిఁకన్. ౪౪
- క. కోరెడు నీకామంబులఁ, దీరుతు వరదాసమున ఓసిత౯ జనుఁ డెవఁడే
గోరికఁ బ్రపన్నుడగు నా, ధీరుఁడు తనకోర్కు లెల్లఁ శ దీఱనికతనన్. ౪౪౪
- క. మరల౯ శోకింపం డె, క్కరణి నటం చెన్నఁదగును శ త్కౌవర! యని శ్రీ

హరి పల్కంగ ముచుకుందుడె, పరమప్రమదంబుమీఱఁబ్రణతుం డగుచున్.

క. మునిపతి గర్భుడు మునుచెప్పిన వాక్యము దలచుకొనుచుఁ శ బీతాంబరుడై
వనజేతఁబడగు నారా, యఁబడేయని నిశ్చయించియపు డిట్లనియెన్. ౮౬ 1౩7

సీ. ఈశ్వరా! జగమున శ నింతులు పురుషులు భవదీయమాయ కశప్పంగ నేమి
తెలియక పరమార్థములు స్వరూపముగాఁగ వెలయు నిన్దనజాలఁకెలమిమీఱ
భజియింపజాలక శ వంచితలయి యనర్థములందె తమబుద్ధి శ దవుల వాని
నెల్ల నమ్ముచు నవ్వియే పురుషార్థము లనితలంతురు దుఃఖమునకు నెలవు

తే. లగుచు సుఖముల నించుకయైన నొసఁగ, కవ్వి యున్నట్లు తోచెడునట్లు చేయ
సద్దముల విశ్వసింతు రోశచక్రపాణి!, యఘవిమోచనశీల!, మహానుభావ!.

*క. ఇదికర్తృభూమి యగు నిం, దుదయించియు మనుజుజన్త్ర మొందియు మఱియం
దు దృఢాంగము జతనం బె, య్యదిలేకయె పొందియున్ మహామతి లేమిన్.

క. భవమయ మహాంధకూపము, నివాసముగ నొప్పియుండ శ నీదివ్యసదా
బ్రవరము భజింపజాలక, యవమతియై సంచరించు శ ననవరతంబున్. ౮౮ 140

తే. తృణసమావృతమైన నూతని బళు వట్టు
భవ మహాంధకూపంబునఁ శ బడును నిజము;
విను మజిత! నాదుమాట నింకను వచింతు
రాజ్యసంపన్నదంబు నిరర్భరతఁ గప్ప. ౮౯

141

సీ. ముగ్ధుండనయి దేహామును దీని నాత్మయే యని యభిమానించి శ యాత్మజాత
జాయాధనంబుల శ త్త్వముఖంబుల మహాసక్తిచేఁ గాంచుచునతము దిరుగు
నాకింతదనుక నోనారాయణా! దురంతమగు చింతాతురతన నరర్థ
కముగఁ గాలంబెల్లఁ శ గడచె నేమాత్రమే దాన లాభంబును శ గాననైతి;

తే. ఘటము కుడ్యంబువలె నాత్మశాని యట్టి
తనువునం దిందు త్త్వేవతి శ ననెడు నిట్టి
చెడుగునభిమాన మూనియె శ సింధురతుర
గరభవత్తి యుతుండనై శ క్షమఁ దిరుగుచు. ౯౦

142

క. అతిశయదుర్దద మొలయఁగ, గతివగు పరమేశు నిన్నుఁ శ గననైతి; విభూ!
యితకృత్య చింతచేతనె, మతిలోభముమించ విషయమండలిని దమిన్. ౯౧

క. కనుచున్నయిట్టి ప్రాణిని, నను నీవేమాత్రమున్ మహనంబున మఱివుం
గన కంతకరూపుడవై, పెనునాఁకటఁ దూలి చింత శ పెంపొందంగన్. ౯౨

* “లఘ్వా జనో దుర్లభ మత్రమానవం.” అనిమాలము. “అత్ర కర్తృభూజా.” అనిక్రిధరా
చార్యులు.

*క. తనవెదవులు నాకెడు నహి,యును మూషికమున్ గ్రసించునొప్పునఁ దగువం
చన మ్రింగుదువు తటాలున, నినుఁ గాననిఫలమె యిద్ది శ నీరజనాభా!.. ౧౧145

చ. కనకపరిష్కృతంబులయి శ క్రాలు రథంబుల నెక్కియున్ మదిం
చినగజరాజి నెక్కియును శ నేచ్చమెయిన్ నరదేవసంజ్ఞచే
దనరినయాక శేబరమె శ దారుణకాలము పైకొనంగ జ
య్యనఁ బడి వంచకాళి భిషకావళియుం దిన విష్ణు నాఁబడున్. ౧౧౧౪ 146

నీ. అవియు భక్షింపమి శ నది కృమిసంజ్ఞమై యొప్పు నయ్యదె దహానోగ్రుచుల
దగ్ధమై భస్తాభిశథానముఁ గను; మహాపూరుషా! దిక్పక్రమును జయించి
వెదకిన శత్రువు శ విశ్వంబుననులేక సార్వభౌమార్హస్యస్థాన మొంది
మున్ను సమానులన్ శ పొగడికకుం దగు భూపతుల్ వందనములు పొనర్చు

తే. చును దనుంగొల్వఁ దగుపూరుషునినె గ్రామ్య
ధర్మ మె సుఖంబుగాఁగ నితాంత మొప్పు
సద్దములయందు మగువలు శ సతము క్రీడ
కొఱకుఁ బెంచినమృగములకూటము బలె. ౧౧3 147

క. వలసినరీతుల నిట్టటు, కలయంద్రిప్పదురు చూడఁ శ గా నచ్చెరువౌ
జలజాక్ష! దిగ్విజంబుల, గెలిచిన భూపాలుఁ డిట్లు శ క్రీడామృగమా. ౧౧3

చ. సురుచిరభోగ్యవస్తువుల శ శోభిలు రాజగృహాళినిం దిర
స్మరణముచేయుదే యనెదొ శ కంజవిలోచన ! యాలకింపుమా
ధరణివిభండు హెచ్చెడుముదంబున రాఁగలజన్మమందు నీ
వరుసనె చక్రవర్తినయి శ వర్ధిలఁగాదగు నన్నయాశచేన్. ౧౧౩౪ 149

చ. అనుపమనిష్ఠఁబూనుచు శ మహాతపముల్ సుఖవర్జనంబునం
బొనరుచు ముందుభోగములఁ శ బొందఁగఁగోరియె వర్తమానభో
గనికరముంద్యజించి సురకాంతుపదంబును దా జయించువాం
ఛను గడుఁ గామ్యకర్తముల శ సల్పునుగాని యతండు సుంతయున్. ౧౧౪ 150

క. కనఁజాలఁడు సుఖముల; నో,వనజాక్ష! భవమహాభి శ భ్రమియించెడు న
మృనుజునకు నెట్టిజన్మంబున సాధుసమాగమంబుఁ శ బొందఁగలుగునో?. ౧౧౪౫151

క. భవమున నందే సంసృతి, నివృత్తిపాడచూపు నద్ది శ నెలకొను నెపు డా
యవసరమున సద్గతియున్, భవభయవినివృత్తియు మదిఁ శ బర్వం జుమ్మి!.. ౧౧౫

తే. కార్యకారణములకు నికృపునియంత
వైన నీయందు భక్తియు శ నపుడె కల్లు

* “క్షుల్లలివనోఽహిరివాఖుమంతకః” అని మూలము. క్షుధాస్పృక్తివీలేలి వనోఽహిరివ”

నవల ముక్తియుఁ గల్గు; బ్రహ్మాండనాథ!
సాధుసంగతీక మున్నె ఓ సత్వరముగ. ౫౫

153

సీ. రాజ్యభోగాద్యసాగర్సార్సంగ నివృత్తి కలెను గద? యెన్న నద్ది
భవదనుగ్రహలతాఫలముగాక మతేమి? యమరులకెల్ల సహాయ మొనరు
పరగఁ బ్రోత్సహించి యశస్వినియె నెంబుగా దైవికంబుగ నన్నుఁగదగిలియున్న
రాజ్యపాశము సత్వరముగఁ దొలంగించి తడియె మహానుగ్రహ మని నేను

తే. దలఁచుచున్నాఁడ ఓ సువివేకతం జెలంగి
తపము నేయఁగ వనికేగఁ ఓ దలఁచుచక్ర
వర్తు లేకాకీతను బూని ఓ వర్తనంబు
సలుపు రాజ్యపాశంబు వదలఁగనెంచి. ౫౬

154

క. నినుఁ గోరుచుందు రది నా, కును గష్టములేక కలిగె ఓ గోవింద! హరి!
యనుపమభవదనుకంపయె, గనుక భవద్దర్శనమునశంఖె మునుపే. ౫౬ 155

ఆ. నీయనుగ్రహమును ఓ నేఁగంటి నోవిభూ!, వరము లడుగుమంటి ఓ వరసి నేను
దురభిమానవర్జితములు వివేకులు కోరు, నట్టి యుష్మదున్నతాంఘ్రినేవ. ౫౬౫

క. వరముగఁ గోరెద నింకొక, వర మడుగఁ దలంప నార్యవర్షం దెవఁడే
నురుముక్తిదుండ వగు నీ, కరుణకు బాత్రుండె యగుచుఁ ఓ గాంచనచేలున్.

క. నినుఁగాంచి యాత్మకుఁ బంధనమగు వేటొక్కవరముఁ ఓ దాఁ గాంతించుక?
గనుకం బరమేశా! యో, వనజాక్ష! నాదుకాంత! వరుసఁ దెలిపెదన్. ౫౭158

సీ. సత్వరజస్తమ ఓ సంజ్ఞికగుణముల కనుబంధములయిన ఓ యట్టిధర్మ
మైశ్వర్య మరిజనాహంకృతి మారణముఖరూపముల్గునయి ఓ పాలయుకామ
ములఁ బాఱఁద్రోలి యిమ్ముల నిరంజనుఁడును బ్రాకృతగుణసమవాయ శూన్యఁ
డగుట నిర్గుణుడనఁగదగి సజాతీయ విజాతీయభేద మేఱచందమునను

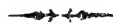
తే. లేక యద్వయుఁ డనుపేరు ఓ ప్రాకటముగ
నొంది జ్ఞానఘనుం డయి ఓ యొప్పి పరమ
పురుషుఁ డనుసద్యశంబునఁ ఓ బొలిచి యలరు
నట్టి నిన్ను శరణ్య నే ఓ నాశ్రయింతు. ౫౮

159

చ. అని వచియించి భోగముల ఓ నాదృతిమీఱగఁ బొందు మవ్వలక
ఘనతపముక్తి హస్తతలగంబె యగుకొగద యంచు నింకనుం
దను వరముల్ గొనదగు విధంబున నెంచఁగఁజేయఁ బూనునో
యని మది నెంచి యిట్లనియె ఓ నాముచుకుందుండు భక్తిమీఱగన్. ౫౮ 160

మ. చిరకాలం బొగిఁ గర్తవాసనలకుం ఓ జిత్తంబు సంతప్తమై
పరఁగంగా ననుతాపముల్ కలఁచి నొంపం జిక్కి పట్నంఖ్యభీ
కరులౌ సంతరరుల్ చెలంగి మిగులం ఓ గాఁటింప నోడింప నె

- క్కరణిం జాలక శాంతిలేక మది నిక్కం బెంతయుం గుండంగన్. ౧౪౫ 161
- చ. శరణద! యోవరాత్త! గురుసంసృతిభీతిని బాహుజాలి యీ
శ్వరతఁ జెలంగి సూన్యతము శ వర్షముగా నమరంగ నెల్లెడం
బరంగెడు నీపదాంబుజము శ భక్తిభరంబున నాశ్రయించితిన్
నిరతిని దీప్తకప్టములు శ నిర్భరరీతి నలంపఁ గుందుచున్. ౧౪౬ 162
- క. నిను నమ్మియున్న నన్నున్, గొని కాపు మటంచును ముచుకుండుడు ప్రాధ్విం
చిన నాలకించి శ్రీహరి, యనియెం గరుణాబ్ధి యనెడుసనాఖ్య తగంగన్. ౧౪౭
- 1తే. సార్వభౌమ మహారాజ శ సద్వరముల
గోరుమా యని పేరాసకొలుప నెన్ని
భంగులం బ్రోత్సహించినఁ శ బరవశంబు
గాక కామహతంబునుగొక మనసు. ౧౪౮ 164
- క. విమలము దృఢమూలమునై, యమ రెను; నినుఁ బ్రోత్సహించు శ టాశాపాశౌ
ఘమునం జిక్కి ప్రమాదము, తీమఁ గాంచక యుండఁజేయఁగ నని తలఁపుమా!
- క. అదియేటి పరిక్షయై యనియెడవేమో నిశ్చలమయి శ యెసఁగెడు భక్తిన్
మది భాసిల్లఁగఁ దగు వా, రెదియే గామంబు బుద్ధి శ నేఁచఁ దలచినన్. ౧౪౯
- క. ఒక్కయెడనైన బానికిఁ, జిక్కకయుందురు; తలంప శ తీతిపవరా! వెన్
మక్కువఁ బ్రాణాయామము, లక్కరణిం దగినసాధనా వళిఁ గొనుచున్. ౧౫౦
- క. మనసు నియమింపఁబూనిన, జను లెల్ల మదీయభక్తజాలమ్మునఁ జే
రనివారెయైన వాసన, యనునది తీఱింపకుంట శ నవ్విషయాశిన్. ౧౫౧ 163
- క. మరలం బ్రేమింతురు సూ, ధరణిం గనుపట్టుచుండుఁ శ దద్వాంఛలు; భూ
వర వర్య! నీవు మనసును, స్థిరముగ నాయందునిల్చి శ చెందినవేడ్కన్. ౧౫౨
- క. ధరణిఁ జరింపుము నిత్యము, నిరపాయం బైనభక్తి శ నీకుఁ గుదురుఁ బో
పరమేశుఁడ నగునాయం; దురుతరకరుణన్ వరంబు శ నొసఁగితి నిట్టుల్. ౧౫౩
- చ. జనవర! నీవు పూర్వ మొగిక్షత్రియజాత్యుచితైక ధర్మముం
గొని మృగయాదిమార్గములఁ శ గొంకక భూతములన్ వధించి తీ
వనుపమ మత్పదాంబుజ సమాశ్రయణంబున నిష్ఠఁబూని చి
త్తనియతి యొప్పు సత్తపము శ తస్యక చేయు మఘంబు దూలెడున్. ౧౫౪ 171
- 2క. మనుజేంద్ర! నీవు రాగల, జననంబున భూతవితతి శ సౌహార్దముగ
ల్గిన బ్రాహ్మణుండవైన, న్నునువుగఁ బొందుదు వటంచు శ నానతియిచ్చెన్. ౧౫౫

1 “సార్వభౌమ మహారాజ మతిస్తే విమలాశ్రితా.” అని మూలము. “సార్వభౌమేష్వసి మహా
రాజ.” అని టీక. 2 “సన్న్యసంతశ్చే రాజన్ సర్వభూతసుహృత్తమః, భూత్వాద్విజవరస్త్యంతై
హమువైష్యసికేవలమ్.” అని మూలము.

ఏం బ ది రెండవ యథా యము.

జరాసంధుడు ప్రవర్షణిని గాల్పుట. ౧

క. అనితెలిపి పరీక్షిత్తును, జనపాలున కిట్లు తెలిపె శ సాధునృపుం డై
తనరు శుకయోగి! వినుమా, వనజాక్షుం డిట్లు కరుణ శ వర్ధిలుచుండన్. ౫ 173

క. అనుమతిచేయఁగ నిత్యైకునివంశము కీర్తివెలయఁ శ గోరి జననమొం
దిన ముచుకుందుఁడు శ్రీకృష్ణునకుఁ వలగొనుచు మ్రొక్కినూత్న తనురుచిన్.

తే. తాఁ బరుండిన గుహనుండి శ తరలె; నంత

మానవులు పశుతతియుఁ బ్రతాననీవ

జము వనస్పతిగణము ప్రాస్పష్టులైన

యాకృతింగాంచి యుండుట శ యతఁడు చూచి. ౧౫

175

క. కలియుగ మాసన్నం బని, తెలిసికొనెం గానఁ దానుదీచికిఁ జనఁగాఁ

దలపోసి పోయె; ధీరత, వెలయఁ నిస్సంగుండగుచు శ విమలాత్మకుఁ డై. ౨౫

క. గతసంశయుడై తపమున, వితతశ్రద్ధయు జనింప శ విష్ణుండగు న

చ్యుతునందు మనసుఁ జేరిచి, మతి శాంతివహింప గంధమాదనమునకున్. 3

క. అరిగి యటనిల్చి పూర్వము, నరనారాయణు లనంగ శ నారప్రదులై

పరమముసీంద్రులు నయితగు, నిరుపము లేస్థలమునందు శ నిల్చిరొ యందున్. 3౫

తే. బదరికాశ్రమ మననొప్పి శ పరమపావ

నమయి తగుచోటఁజేరి ద్వంద్వముల కోర్చి

శాంతుడై గోపికారాధ్యు శ సకలనాథుఁ

దపముచేత నారాధించె శ దగినివిధుల. ౪

179

చ. హరియును గందరంబు విడి శ యామఘరాపురి కేగుదెంచిని

ర్భరబల మొప్పుఁగా యవనుపంపున ముట్టడినల్పియున్న భీ

కరులను ఘ్నేచ్ఛయోధులను శ గ్రన్ననఁ జంపి తదీయవిత్తముఁ

ద్వారగనె ద్వారకాపురికిఁ శ దా నొగిఁ జేర్చెను వేడ్కసంధిలన్. ౫

180

సీ. శ్రీకృష్ణభృతులు శ చెలఁగి తద్దనమెల్ల గోవులవై నిడి శ కొంచుఁబోవు

చుండఁగా, నత్తటి శ నిండు వేడుక జరాసంధుడు పూర్వపుఁజందముననె

యిరువది మూడన శ నెసగుసంఖ్యలఁ దగు నతొహిణులఁగూడి శ యనియొనర్చు

నుత్సుకంబున వచ్చె; శ నుద్ధతునిఁ జరాసంధుని గని వాని శ పై న్యవేగ

తే. మును విలోకించి యావదుఁ నెనిమిదవస

మరమునందు మనుష్యులఁమాడ్కిఁ జేప్త

లనుగనంబడఁ జేయంగ శ మనసు లొక్క

చందమున నొప్పు రాముఁడు శ చక్రధరుఁడు. ౭

181

చ. మనమున లేనిభీతిగొనుమాడ్కి బలాయన మిచ్చగించి; రా
వనరుహనేత్రు లాయవనబాహుసమార్జిత విత్తమెల్ల నొ
య్యన విడి పద్మపత్రముల యట్టులు చెల్వగు పాదముల్ రణా
వనిని గనంబడం బరుగువాటిరి చూపలు లద్భుతంపడన్. ౮ 182

ఆ. వెక్కుయోజనంబు యలొక్కమొగిం బాట
మాగధుండు వారిమహితశక్తి
నెఱుంగ కట్లు పాటుటించి నవ్వుచు సైన్య
ములనుగూడి తటిమె యుగ్ధుడగుచు. ౯ 183

క. ఆరామకృష్ణు లివ్విధి, దూరము పరుగెత్తి యలపుతో విశ్రాంతిం
గోరినయట్లు ప్రవర్షణ, భూరిమహీధంబు నెక్కి యోయిరి వేడ్కన్. ౧౦

క. భగవంతుడు పర్జన్యు, డగవర్యముపైన నిత్య మతివృష్టిని బూ
న్కి గురియుచుండు మహోత్తుం, గ గిరింద్రముదాని నెక్కడగా దహనార్పుల్.

క. తముబాధింపక యుండెడు, తుమాధవుని యత్న మెల్లఁ గడు వ్యర్థంబౌ
నమరుల కార్యము ఫలవం,తమె యగునని తలఁచె బురుషులెల్లజుఁ డంతన్.

క. దానినె గోమంతంబని, మానవు లొకకొంద అండ్లు, యమాగధుఁ డగభూ
జానిపయిఁ దత్పదాంకము, లౌ నెలవులఁ గనియె గాన య నట వారుంటన్. ౧౦౫

చ. తనమది నిశ్చయించి గిరితల్లజమం దెట వారుదాగిరో
కనుఁగొనఁ జాల కాగ్రహము యకన్నులఁగప్పఁగ నింధనంబులన్
దనివి చనంగఁ జేర్చి నలుదట్లను వహ్నిఁ దగిల్చి కాల్చె; నా
జనపతియత్ను మెల్లఁగని యసారసనేత్రుడు రాముఁ డత్తటిన్. ౧౧ 188

సీ. పర్వతతటములు యవాకజ్వాలల దహియింపబడుచుండఁ గ దత్తణంబ
పదిపైన నొకసంఖ్యఁ గ బరఁగుయోజనములయంత యెత్తునడగు య నద్రినుండి
లాఘవం బేపార యలంఘించి మాగధునకుఁగాని వానినేనలకుఁ గాని
కనరాక యుండంగఁ గ గడచి యదూత్తము లంబుధిపరిఖచే య నావృతమగు

ఆ. ద్వారకాపురంబుఁ గ జేరిరి; వారందు, దగ్ధులై రటంచుఁ గ దలచి రిత్త
గొప్ప బలములెల్లఁ గ గొలువంగ మాగధుఁ, డాత్మ దేశమునకు య నరిగె నెలమి.

క. త్వేనాథ! పరీక్షిత్తా!, వీనుల కింపైన యవలి యవిష్టుచరిత్రం
బానర్తదేశనాయకుఁ, డై నెగడదురై వతుం డసహాయబలుం డౌ. ౧౧౫ 190

క. పరమేష్ఠియాజ్ఞ నాతఁడు, పరపుత్రిక రేవతియనఁ గ బరఁగెడు దానిన్
హరి సోదరునకు రామున, కురుముదమునఁ బత్ని గాఁగఁ గ నొసఁగె నటంచున్.

చ. *మునువె వచించినాడఁగద య పూజ్యతముండు విదర్భనాథుడై

* “వైదర్భిం భీష్మకసుతాం శ్రీయోమాత్రం స్వయంవరే” అని మూలము.

యనఘుడునైన భీష్మకుడు ఓ నా జగదీశ్వరి యంశభూతయా
తనసుత రుక్మిణీ హరికి ఓ ధర్మసతీమణిగా నొసంగఁ జా
లిన గురుభాగ్యముం గనియె ఓ లీలసరోరుహనేత్రుఁ డాదృతిన్. ౧౬

192

చ. సరసిజనేత్ర రుక్మిణిని ఓ సాల్వుడు మున్నగు చైద్యపక్షపా
తరతిఁజెలంగు భూపతులు ఓ తన్నుఁ గనుంగొనుచుండఁగా స్వయం
వరమున వైరులం గెలిచి ఓ బాహుబలం బలరారఁగా సుధా
గరుడుడు తెచ్చినట్లుగనె ఓ గైకొని వేడుకఁ బెండ్లియాడె దాన్. ౧౭

193

చ. అని విని యాభిమన్యుడును ఓ నార్యవరా! భగవంతుడైన యా
వనరుహనేత్రుఁ డాదృతిని ఓ వారిరుహానన భీష్మకాత్మజ
వనితలమిన్నరుక్మిణిని ఓ భవ్యమనస్కును రాక్షసాహ్వయం
బునఁ దగుపద్ధతిఁ గొనియె ఓ భూరిబలంబున నంచు వింటి మున్. ౧౮

194

క. భగవంతా! శుకయోగీ, శ! గణింపఁగరాని పౌరుషమునం దగునా
భగవంతుడు శ్రీకృష్ణుడు, మగధేశ్వరముఖ్యువైరి ఓ మండల మెల్లన్. ౧౮౫

195

క. తనునొంపఁ బ్రయత్నింపం, గను వారి జయించి యొకఁడె ఓ కన్యారత్నం
బును గొని తెచ్చెనొ యావిధ, మును విన నేఁ గోరువాడెఁ ఓ బొందుగఁ జెపుమా

చ. పరమపవిత్రముల్ వినఁగఁ ఓ బాడఁగఁ బుష్పరసంబుపోల్కిగా
సురుచిరముల్ శ్రుతిద్యయికి ఓ శుభ్రము లెంతయు లోకపాపసం
హరణచణంబు లెన్నఁ బరమాత్ముని దివ్యచరిత్రముల్ నిరం
తరము శ్రుతంబునం గల యుధారసుఖంబు నెఱుంగువాఁ డిలన్. ౨౦

197

చ. వినివిని తృప్తినొందు? నవి ఓ వింతలుగా మఱి క్రొత్తక్రొత్తలై
యనుపమశర్మదంబులయి ఓ హరితరంబులు నై చెలంగుఁ గా
వున వినువేడ్కయే మిగులఁ ఓ బొల్చుచునుండును యోగివర్య! యా
వనరుహనాభుగాథలను ఓ వర్ణనచేయుమ యింకనుం దమిన్. ౨౦

198

— రుక్మిణీ కల్యాణము. —

చ. నరపతి యిట్లు సంతసమునం దనుఁ బ్రశ్న మొనర్పఁగా మునీ
శ్వరుఁ డిటుపల్కె; బూర్వ మొకశత్రుపతి భీష్మకనామకుండు ధ
ర్మరతుఁ డుదారుఁ డుండె జననమాన్యుఁ డతండు విదర్భదేశముం
బరినుతిఁ గాంచ నేలె నలరపార్థివవద్యుడు పంచపుత్రులన్. ౨౦౫

199

చ. కనియెను వారివెన్న నొక ఓ కన్నియగల్గెను సుందరాననం
బున వెలుగొందె బుత్రుతతిఁ ఓ బూర్వుడు రుక్మియె వాని వెన్ననే
జని గనువాడు, రుక్మరథసంజ్ఞుడు తత్సహజన్ముఁ డయ్యెఁ బే
రను ధర రుక్మబాహువన ఓ రమ్యతనూరుచి నొప్పి రెల్లరున్. ౨౦౫

200

సీ. రుక్మకేశుడు మఱిరుక్మమాలియు వానితరువాతి వారైరి తనయపంచ
కమునకుఁ దర్వాతఁ గన్నియ జనియించె; నాడుక్తియు స్వగృహమున కప్పు
డప్పుడు వచ్చెడునట్టి మహాత్ములు శ్రీకృష్ణమూర్తివాఁ శ్రీసురూప
వీర్యగుణంబుల వేడ్కమై వర్ణింప విని విని యాముకుందునినె తనకుఁ

తే. దగినప్రాణేశునిగ నాత్మఁ దలఁచె నవ్విధమున నేకృష్ణమూర్తియుఁదనను గాన
వచ్చుమానులు భీష్మకువరకుమారి, వర్ణనముచేయ నాలించి వనితమిన్న. ౨౩౪

చ. అనుపమబుద్ధి, లక్షణము లట్టియుదారత, హరిరూపశ్రీ
లనిఖిలసద్గుణంబులఁ జెలంగుట నెంతయు నాత్మ నెన్నియే
తన కనురూపయాట నిల దారనుగాఁ గొన నిశ్చయించె; నె
వ్వనముల నిర్వు రిట్లుగ సమానలసత్ప్రమదంబు నొందఁగన్. ౨౪

202

ఉ. త్వేవరుబంధువుల్ పొలఁతఁ జక్రికే బత్నిగనీయ నెన్నఁగా
నావిధ మాలకించి హరియందు విరోధముగల్గియున్న భీ
ష్మావనిపాలు నగ్రసుతుఁ డై తగు రుక్తియుఁ జైద్యుడే మహా
శ్రీవిలసత్ప్రభుం డగుటఁచే దనచెల్లెలి కెన్నఁ దుల్యుడౌ. ౨౫

203

౧చ. అని మది నూహచేసియె ప్రయత్నము చేయుచునుండె నవ్విధం
బును నిలుపంగఁజాల కొక పోలిక భీష్మకుఁ డూరకుండె; గృ
ష్ణునియెడ నేయపాంగములఁజొన్ని చెలంగెడు రుక్తిణీసరో
జన యన యవ్విధం బెఱిగి స్యాంతము మిక్కిలి దూల నార్తయై. ౨౯

204

శా. మందాక్షంబును వీడి యింక నిట నేమాత్రంబు సంకోచ మా
త్తం దా వొంది యెసంగఁజేసినఁ జెడుఁ మత్పూర్ణితార్థం బటం
చుం దత్కార్యమహత్త్వ మెన్ని యలకృష్ణుఁ సమ్ముఖుంజేయు నూ
హం దాంతుండయి యాపుండై సకలవిద్యాపారగుం డౌ ద్విజున్. ౩౬

205

౨చ. త్వరపడి పంపె గృష్ణునకు వార్తల వేనిని దెల్పనొప్పునో
సురుచిరరీతి నేర్పి; యల్పక్షోణిసురుండును ద్వారకాఖ్యమా
పురమును గానఁబోయి హరిపూజ్యతమప్రియమందిరంబు సుం
దరతమముం గనుంగొనియె ధన్యుడనైతి నటంచు నెంచుచున్. ౩౭

206

ఉ. ద్వారముగాచు సద్గుణులు బ్రాహ్మణు నాతని నర్హరీతిగా
శ్రీరమణాంతికంబునకు శీఘ్రమై దోడ్కొనిపోవ నందు శృం
గారపారణ్యవీతమున గాఢముదంబునఁ గూరుచున్న యా
పూరుషవర్యు నాద్యుడయి పొల్చెడువాని నుపేంద్ర నాదృతిన్. ౪౦

207

1 “తదవేశ్యాసితాపాంగీ” అని మూలము. “అసితే శ్రీకృష్ణే తద్వర్ణసి, అపాంగం యస్యా
స్యా” అని టీక. 2 “కృష్ణాయ ప్రాహిణోద్ధృతమ్” అని మూలము.

క. సర్వారాధ్యం డయ్య సు,పర్వనుతుండయ్యఁ జక్రీబ్రహ్మజ్ఞాని నా
య్యరీసురుఁ గని నంతనె, సర్వజ్ఞుండౌట శాస్త్రసరణి జరపఁగన్. ౨౭౪ 208

చ. తనదగు నాసనో త్తమముఁ యదత్త ణమే విడనాడి స్త్రీతీమైఁ
జని కొనితెచ్చి భూమిసురశస్త్రమ! యిచ్చటఁ గూరుచుండుమా
యని నిజపీఠసంస్థితుని యనాతనిఁ బూజలఁ దన్నెఁ దన్ను నా
యనిమిషకోటిపూజల మహాదృతిఁ దన్నెడు నట్టిరితిగన్. ౨౮ 209

చ. ధరణిసురో త్తమండు ప్రమదంబునఁ జక్క భుజించి విశ్రమిం
పరహితపాపులౌ జనులపాలిటి దేవమహీరుహంబు శ్రీ
హరి మెల్ల మెల్లఁజేరి మృదులతత్కరంబులఁ దత్పదంబు లా
దరమున నొత్తుకుఁ బలికె; యధారణినిర్జరవర్య! చెప్పమా. ౨౯ 210

సీ. సంతృప్తమై తగుసాంప్రాంతంబుగల నీకు మాననీయులకు సమృద్ధముగాఁగ
నలరు ధర్మమది యనతికష్టమున వర్తిల్లుచుండునే యవదలకుండ;
1 నెద్దియే లభియించు నెలమి దానం బొందునేని బ్రాహ్మణుండు విధిరిత మగు
తనధర్మముననుండి యతలఁగఁడావిప్రున కట్టిధర్మంబె సర్వార్థములను

ఆ. గామధేను వట్లు యగఁ బిండుచుండును, దగినతుష్టిలేని యధరణిసురుండు
శక్రవిహితభోగజాలము గలిగినఁ, దనివి లేక లోకతతులఁ దిరుగు. ౩౦ 211

క. తనకు సంతృప్తిమహా, ధన మొదలిన నిస్సవ్యుడైన యదాపం బది స్వాం
గనిచయమున నెందేనియఁ, గనరాకుండంగ నిద్రఁ గాంచుచునుండున్. ౩౧ 212

చ. దొరకినయంతమాత్రమునఁ దుష్టిని బొందుచు భూతరాజి నా
దరమున సాధుబుద్ధిమెయిఁ దన్నుచు సాధువులౌచు శాంతిచేఁ
బరఁగి యహంకృతీవదలి యభాసిలువిప్రులకే దమిన్ నమ
స్కరణము మస్తకంబున నికామము భక్తినినర్తుఁ బల్కుటన్. ౩౨ 213

మ. మనుజాధీశ్వరునుండి భావుకము లోక్ష్యదేవతేంద్ర! పాసం
గునె మీ కెవ్వనిపాలనంబున జనుల్ యోర్కుల్ చెలంగన్ సుఖం
బును గాంచంగల రావృపుండె ప్రియుండౌఁ బో నాకు నత్యంతముఁ
మనసొప్పారఁగ నాస్వధర్మరతు నే మన్నింతు నం చెన్నుమా. ౩౩ 214

క. చను దెంచినారు మీరే, జనపదములనుండి! యిట్టిజలనిధిదుర్గం
బును దాటి యిచటి కేతెంచినకార్యం బెట్టిదో వచింపుము ప్రాజ్ఞ! ౩౪ 215

ఉ. వచ్చినకార్య మిట్టిదని యవల్కుఁగ నయ్యది యుక్తమేని యే

1 “సంతుష్టో యర్హివరైత బ్రాహ్మణోయనకేనచి” అని మూలము. 2 “అసంతుష్టాః సకృ
జ్జాతానాహ్నత్యసి సురేశ్వరః, అకించనోఽసి సంతుష్టశ్చేతే సర్వాంగవిజ్వరః” అని మూలము.

మిచ్చు దలంచివచ్చితివో యేర్పడఁ దెల్పుము భూసురోత్తమా!
పొచ్చెములేక చేయుదుము య భూసురకార్యముఁ దీర్పుటన్ననో
ముచ్చటగాదె మాకు ననిమోమున సుస్థిత మంకురింపఁగన్. 3౧.

216

క. మానవదేహము లీలఁగఁ, దానే కైకొనుచు లోకతత్త్వ మెఱింగి స
త్పాలకుఁ డగుపరమేష్ఠియు, నీలాగున నడుగ విప్రుఁ డెంతయుఁ బ్రీతిన్. 3౬

మ. తనదొ నాగమనంబు రుక్మిణిమనః స్తత్త్వంబునుం దెల్పి యి
ట్లను వైదర్భివచించినట్టివిధ మాఁర్యా! చక్క నాలించి యే
పనిచేయందగు నంచుదోచునో; యెటో య భక్తార్థినిం బాపుటో;
వనజాక్షో! తలపోయవయ్య మదిలోఁ య బ్రత్రం బిదే చూడుమా. 3౬ 218

క. అని పత్రికఁ జదువఁగ నవ్వనజాయతనేత్రు నాజ్ఞాపడసి మొదలిడె
వినుమా! త్రిభువనసుందర! విని మోదం బిడెడునీదు య విమలగుణంబుల్. 3౬

సీ. ఆలకించెడు వారికా కర్ణరంధ్రము లనుద్వారములమూలముననె లోనఁ
దగఁ బ్రవేశించి హృదయగత తాపంబు హరియించుఁగద యట్టివో భవత్సు
గుణములను; దమఃకోర్కి దీఱఁగఁ గనువారినేత్రములకు య వాంఛితార్థ
ముల ఫలింపఁగఁ జేయుఁముగ్ధభవద్రూపమును విని విని నాదుఃఖమనము లజ్జ
తే. వదలి నీయందె యాసక్తి య వఱలె; నీదు
మహిమ మెక్కడ? కులరూప య మహితశీల
ములను వెలసియు నించుక య తెలియఁజాల
నట్టి నేనెంత? యని యెంచదయ్యె మనసు. 3౭ 220

*క. కులకన్యల కీడ్చెర్యం, బొలయుట తగునే యటంచు య నోయచ్చుత! లోఁ
దలఁచకుము; ముకుందా! గుణముల రూపముచేత శీలమున సద్విద్యన్. 3౭౪

క. ధనవృద్ధిచే వయస్సున, ననుపమతేజంబుచేత య నాత్మసమానుం
డనఁజను వాని మనోహరుఁ గని గొప్పఁడనంబు య ధృతియుఁ య గ్రుక్తులంబున్.

క. కలిగి న యేసిమంత్రిని, యిలఁ బరిగ వరింపకుండు? య నృహరీ! నరలో
కలలితు నినుఁ గోరుట ని, మ్ముల నెన్నఁగ నర్హమె యగుఁబో మహితాత్మా!

చ. కనుకనె ప్రాణనాయకునిగా వరియించినదాన నోవిభూ!
వనజదళాక్ష! పెంపెసఁగువాంఛ మదాత్మ సమర్పణంబు చ
క్కనివిధిఁ జేసితి; ద్వారగ య గాఢకృపం జనుదెంచి నన్ను భా
ర్యనుగ బరిగ్రహింపుము; మహాత్మా! రవంతయు నాలించినన్. 3౮౪ 224

* “కా త్యా ముకుంద మహతీ కులరూప శీలవయో ద్రవిణధామభిః” అనిమూలము. “అహం
కులకన్యా మిదమలి ధార్మ్యమితి మాతంకీరిత్యాహుః అను దానిభావ మిందుఁగలదు.

1 మ. హరిభాగం బనియుంచినట్టి బలినికా శ హర్షంబునకా గ్రోస్తు వె
క్కరణిం గైకొను నట్లు వీరవరవిఖ్యాతికా గడుం గ్రాలు నీ
తరుణీరత్నము నన్ను నీచుడగు చైద్యక్షావరుం డే డైటా
హరియింపకా వడి వచ్చి ముట్టు నటులొ శ టర్హంబుగా దారయన్. 3౯ 225

2 చ. పనియది సాగకుండునటు శ పంకజలోచన ! చేయుమా దయకా
జని మును నేను బూర్తమనునంజ్ఞఁ జెలంగుతటాకకూపము
ఖనియతకార్యముకా మఱి మహాధ్వరరూపత నొప్పు నిష్టముకా
గనకముఖప్రదానములఁ శ గ్రాలెడు దత్తము శాస్త్రరీతిగన్. 3౯ 226

నీ. ఒనరించి మఱియు మహాత్తమదీర్ఘయాత్రాదుల నొప్పు నియమములఁ దగు
నట్లుగాఁ గృచ్ఛ్రాచాం ద్రాయణాదికములఁ దగు వ్రతంబును, దేవధరణిదేవ
గురుపూజనంబును శ గోరి యొనర్చితినేని యింకనుగల శ మాననీయ
భగవదారాధన శ ప్రముఖ కార్యంబుల నొనరించితి నయేని శ యుద్యమమున

తే. నాగదాగ్రజాడే వచ్చి శ యర్హరీతి
నాకరంబును గ్రహించుచుఁగాక మఱియు
నన్ను దమఘోషసుతముఖుల్ శ కన్ను లెత్తి
యైనఁ గనకుండుగాక పుణ్యతతి శక్తి. ౪౦ 227

చ. నిను దమఘోషసూనునకు శ నెమ్మి నొసంగిరిగాదె బంధు; లిం
క నిపుడు నేను జేయఁదగుకార్య మదేమియొ యందువేమొ నా
మనవిని శ్రీతిచే విను మహమానుషశక్తివి నికా జయింప నె
వ్వనికి నశక్యమాటను శ వివాహము రేపని నిశ్చయించుటన్. ౪౦౪ 228

చ. ఒరు లెవరే నెఱుంగనటు శ లోపరమేశ్వర ! నీవు నైనొకో
త్కరపతిసంయుతుండవయి శ క్రాలుజరాసుతముఖ్యసైన్యముం
ద్వరగఁ గలంచి భీతిఁగొని శ వాఱగఁజేయుచు రాక్షసాఖ్యమై
పరఁగు వివాహపద్ధతిని శ బౌరుషశుల్క ననుక గ్రహింపుమి. ౪౦ 229

తే. పెండ్లియాడుము శత్రుల శ పీచ మడఁచు
టద్ది యటులుండనిమ్ము; మిఁనాక్షీ ! యంతి
పురమునందున్న నినుఁగొని శ పోవుతఱిని
బంధు లడ్డుపడంగఁ జంపక యదెట్లు. ౪౦ 230

1 “హాపీర భాగమభి మర్శతుచై ద్య ఆరాక్షోమాయువన్యైకపతేర్బలిమంబుకాక్ష” అని మూ
లము. 2 “పూరేష్ట దత్తనియమ వ్రతదేవ విప్రగుర్వర్చనాదిభిరంభగవాన్ పరేశః” అని మూలము.
“పూర్తం కూపాది. ఇష్టం అగ్నిహోత్రాది. దత్తం హిరణ్యాదిదానం నియమస్తీర్ణాట నాదిః. వ్రతం
కృచ్ఛాది” అని వ్యాఖ్య.

*చ.నినుఁ గొనిపోవవచ్చు? నని శ నీరజనేత్ర! వచింతువేమొ చ
క్కనిది యుపాయ మొండలరుఁ శ గాన వచించెదఁ బెండ్లి నాఁటికిఁ
మునుపటి నాఁడు మంచుమలశపుత్రిని గొల్వఁగఁ బెండ్లి కూతు రొ
య్యనఁ బుర బాహ్యసీమఁ గలఁయంబిక యున్నెడ కేగి భ క్తితోన్. 231

తే. అంబఁ బూజించు ట నెడుసదాచరణము
కలదు; కులదేవయాత్ర నాఁ శ బిలువఁబడెడు
నదియు, నాచారమును దాని శ ననుసరించి
వత్తు నంతిపురింబాసి శ వారిజాక్ష. ౮౨ 232

క. సమయం బదియే ననుఁ గొని, యమరులు మెచ్చంగ నరుగఁనర్హము నిర్భం
ధమిదిత యేటికొ? యనర్థము లెన్నియొ గల్గు దీనఁ శ దప్పపు తలఁచన్. ౮౩

తే. ఖ్యాతగుణకర్తృఁడౌజైద్యు శ డీతటి నతఁ
డర్హుఁ డగునుగదా యంచు శ ననెదవేమొ
యంబుజాయతలోచనా! శ యాత్ర తమముఁ
బాపుకొనుటకు మానాథుఁభంగి సతము. ౮౪ 234

చ. ధరణిగలట్టి సాధుజనతల్లజు లెవ్వని దివ్యపాదపం
కరుహరజంబుఁ గోరుదురొ శ కంజభ వార్చిత! యట్టిసీమనో
హరకరుణావిశేషముల శ నందఁగ నోచనిదాన నైనచో
నిరతిని నామనంబునను శ నిన్నె తలంచుచుఁ బూన్కిమీఱఁగన్. ౮5 235

చ. వ్రతము లొనర్చి నాదయినవర్షము స్రుక్కఁగఁ బ్రాణరాజి య
ట్లే తనుత నొందఁగా విడుతు శ నీయది సత్యము కృష్ణ! మాధవా!
శతజను లెత్తియైన నిను శ సమృతిభ ర్తగఁ గాంచుదాన నే
వితముననైన రుక్మిణియుఁ శ బెండ్లియగున్ నిను నంచు నెన్నుమా! ౮6 236

చ. అనుచుఁ బరించి విప్రవరుఁ శ డాకమలేక్షణుఁ గాంచి యింక ని
ట్లనియె యదూద్యహా! యివె రహస్యముగా వచియింపు మంచుఁ దె
ల్పిన నుడు లాసుపత్త్రమును శ బ్రీతిగఁ దెచ్చితి నీకు నిచ్చిఁగన్;
గనుగొనినాడ; వింక నెదిరకార్యమొ చక్కఁగ లోఁ దలంపుమా! ౮7 237

చ. తలఁచి ఫలించులాగున ద్రుతంబుగఁ గార్యము చేయఁబూనుమా;
జలరుహనేత్ర! కష్టపడుఁచందముఁ గాంచినవాడ నౌట దు
ష్టులు చెలరేగుచుంటఁ గనుఁచున్ వగ నొందినవాడ నౌట ని
ష్టులుకుల విన్నవించితి నుపాయము చెప్పఁగ నేవలంతినే. ౮౮ 238

ఏం బ ది మూఁ డ వ య థా య ము.

❧ శ్రీహరి రుక్మిణింబెండ్లియాడఁ బ్రయాణమగుట. ❧

- చ. అని వచియించి యాశుకమఃపార్షి నృపాలున కిట్లు తెల్పె; నో
జనవర! యవ్వలం దగినచక్రిచరిత్రముఁ దెల్పువాడ; నా
వనరుహనేత్రుఁ డిక్కరణిఁ బ్రాప్తాణవర్యుఁడు రుక్మిణీప్రియో
క్తినివయమాలకించి తనఁ కేలను విప్రునికై గ్రహించుచున్. ౧ 239
- క. దరహాసమొప్పు నిట్లను, సరసిజముఖరీతి నాదుఃస్వాంతమ్ము నిరం
తర మలరెడు రుక్మిణిపై, ధరణీసుర! నిద్ర లేదుఁ దానన్ నాకున్. ౧౪ 240
- క. క్షువయెల్లఁ బుత్తు నెట్లొ, నృపతికుమారుండు రుక్మిఁ యెంతయు ద్వేషం
బు పరఁగ రుక్మిణి నాకి, చ్చువనిని వారించి చేయుఁచొప్పు నెఱుఁగుదున్. ౨ 241
- మ. నరపాలాధములన్ రణాంగణమునన్ యదర్పంబునం జెండి యా
యరణిఁ జక్కమధించి యగ్నిగొనునఁ ట్లాసుందరిన్ సుంత యె
క్కరణిం గాంచిన దోషమే కనని యంగశ్రేణిఁ జెల్వారుమ
త్పరఁ దోడ్తెచ్చెన నమ్ముమా యనుచు నొప్పుం బల్కి స్వాంతంబునన్ 3 242
- చ. తనదుప్రతిజ్ఞఁ దీర్పగ నితాంతము పట్టుదలం జెలంగి యా
దనుజనిఘాతనుండు వనితామణి పెండ్లిముహూర్త మేర్పఱిం
చిన విధమెన్ని సారధినిఁ జెచ్చెఱు బిల్వి జవంబుమీఱునృప
దనమును బూన్పుదారుక! యసన్ హరియానతి మాళిఁ దాల్పుచున్. ౪ 243
- తే. శై బ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పకవలాహ
కము లనంబొల్పు వాజివర్యములఁ బూన్చి
యరద మాయ త్తపఱచి ముగరారికడకుఁ
దెచ్చి నిలుచుండఁ గై మోడ్పుఁ తేటపడఁగ. ౫ 244
- మ. తనమ్రోలం దగుస్యందనంబు హరియుం యదా నెక్కి విప్రోత్తముం
డును దోనెక్కఁగ వాహనంబులు కడున్ నూత్నోత్సవం బొప్పుగాఁ
జన నాన ర్తమునుండి రాత్రినొకటన్ సంతోషమొప్పున్ విద
ర్భను జేరంజనె; గుండినాధిపతి పుత్రున్నేహలోలాత్తుఁ డై. ౬ 245
- తే. తా స్వతంత్రించి చేయంగఁ దలఁచునట్టి, వాడు గావున శిశుపాలుఁ యీడిదు రుక్మి
ణికి నటం చేయఁగా నెంచినగమవరముఁ, జక్కఁ గై నేయఁగాఁ బంచితక్కుపనుల.
- క. త్వరగా నొనరుపఁ బంచెను, బరిణయ మాసన్నమగుటఁ య బార్ధివునాజ్ఞన్
శిరములఁ దాలించి నేవకు, లరుదుగఁ గై చేసి రాపురరాంతర మెల్లన్. ౭ 247
- సీ. మార్గాళిరధ్వల య మహితచత్వరములఁ జక్కఁగా నూడ్చి వాసనగలట్టి
జలములు చల్లరి య చారువిచిత్రధ్వజములఁ గేతనతోరణముల నెల్ల

తావులఁ గైచేసి య రావిధంబునఁ బురమంతయు శృంగారశవంత మగుచుఁ
జూడఁగాఁ దగియుండె య సుదతులు పురుషులు పుష్పహారములఁబూన్కిదాల్చి
తే. కలవము లలంది రత్నసంఘచితభూష
ణములు ధరియించి వెలలేక యమలములయి
తనరు నంబరములఁ గట్టి కనుఁగొనంగఁ
దగినయ ట్లుండె రెంతో ముగ్ధంబుపొదల. ౯

243

క. భవనవరములు నగురుధూ, పవాసనల నొప్పుచుండెఁ య బార్ధివవద్యం
డవలం బితృదేవతలకును విబుధులకు భూసురులకును భక్తిమెయిన్. ౯౪

క. సవిధిగనర్చనలిడి శుభ్రవస్తువారంబు వెలయ య బంధురత్నప్రిక
సవరించు భోజనం బిడి, నవవధువునకును శుభం బనారత మొందన్. ౧౦

1౮. స్వస్తివాచనంబు యక్షాసురవద్యలు, చేయఁ దృప్తిసొందఁనయ్యారీతి
స్నాతయగుచు బెండ్లిసమయమునం గట్టుకొనఁగఁదగిన సూత్రమునుధరించి.

సీ. మూల్యమింతని పల్కుఁబోలని నూతనవస్త్రయుగ్మముఁదాల్చి య భాసమాన
భూషణంబులచేత య భూషితయై యొప్పుసుదతి దుక్కిణి గన్య య శోభనాంగి
నలరించి రాభీష్టకాంక్ష జేడియలెల్ల నంత బ్రాహ్మణవద్య య లర్హరీతి
సామర్థ్యజుర్యంత్రసమితి రక్షాబంధనమను కృత్యమున య నాతిమిన్నఁ

౮. బెండ్లికి దగినట్టివిధమున నలరించి, రటఁ బురోహితుండు య పటుతరమగు
నయ్యధర్వవేద య మంతయెఱుంగును, గాన య ఫేటకాంతి య బూనిచేయ ౧౨

క. తలపోసి యుచితమంత్రంబుల హోమముచేసె; నంత య భూపతి విధివే
త్తలలో నగ్ర్యుడుగావున, నిలామరోత్తములఁ బిల్చి హోమముఁ దగన్. ౧౨౪

క. శ్వేతము నమూల్యవస్త్ర, వ్రాతము గుడమిశ్రితముగ య వఱులుతలల సం
ప్రీతిగ నొసఁగెను గోసంఘాతము దానంబుచేసె య గ్రహశాంతికి నై. ౧౩254

చ. తనసుతమేలుకొరి నృపతెల్లజుఁ డివ్విధి నిట్లుచేయఁగా
వినయవిదుండు చేదివృధివీవతియా దమఘోషుఁ డచ్చటం
బనిగొని పుత్రుడైన శిశుపాలుని యభ్యుదయంబుగోరి మం
త్రనికరవేత్తలం బిలిచి య తత్కృతి కర్తములొ క్రియావళుల్. ౧౪ 255

క. వరుసగఁ జేయించె; ననంతర మాదమఘోషుండు మదచ్యుతిఁదగు భీ
కరదంతిసంతతులు కర్బురమాలా జాలములను య బొల్పురథంబుల్. ౧౪౪ 256

క. వీతివరంబులు సుభట, వ్రాతంబులు గలుగునై న్యవారము కొలువక

1 “కృతకాతుకమంగళాం” అని మూలము. “కృతం కాతుకేన వివాహసూత్రేణ మంగళం
యస్యాస్తావ” అని శ్రీధరాచార్యులు. 2 “ఫేటకాంతి” గ్రహములను ప్రసన్నులనుగాఁ జేయు
కార్యము.

బ్రీతుండై కుండినపురి, కేతెంచెం బెండ్లి వేడ్క ॥ యెంతయుఁ బొదలన్. ౧౫

ఉ. కుండినప త్రేనంబు తనకకుఁ సుఖవాసముగాఁ జెలంగ దో
ర్దండబలాధికుండయి విదర్భుల నేలెడుభీష్మకుండు రా
ణ్యుండనుఁ డాధరాపతి ససమ స్తవిధంబులఁ బూజ్యుండౌట నా
ఖండలతుల్యుండౌటఁ గనఁగఁ జని పూజలఁ దన్ని చక్కఁగాన్. ౧౫౪ 258

ఉ. సంతస మట్టెపొంగ నొకసద్వవరంబు తదర్థకల్పితం
బెంతయు సుందరంబునయి ॥ యెల్లవిధంబుల వాసయోగ్యమై
వితగ నొప్ప నందుఁ బృథివీపతి నుండఁగఁజేసె; నంతటం
బంతముమీఱ సాల్వనరసపాలజరాతనయుల్ ససైన్య లై. ౧౫౫ 259

తే. దంతవక్త్రవిదూరథ ॥ ధరణిపతులు
పొండ్రకాదులు శిశుపాలసక్షునృపులు
వేనవేలుగ వచ్చి యాసేట విడిసి
రాహలిజనార్దనులకుఁ దాఁగరులుగాన. ౧౬ 260

చ. హరిచను దెంచి యాదవబలవృత్తుఁ డై హలి తోడుగాఁగ భూ
వరు తనయామణిఁ బలము ॥ వర్ధిలఁగా హరియించునేమొ భీ
కరబలయుక్తి మార్కొని నీకామము విక్రమ మొప్పుచుండ సం
గర మొనరించి చైద్యునకుఁ ॥ గన్నియఁ గూర్త మటంచు నెన్ను చున్. ౧౭

ఉ. ఒక్కటిగాఁగనుండి మన ॥ ముద్ధతిఁ గార్యముదీర్చునౌ మదం
బెక్కిన రామకృష్ణుల జయింప నిదే సమయం బటంచు వా
రక్కటికంబుమీఱఁ జతురంగబలంబులఁగూడి వచ్చి రే
దిక్కునఁజూడఁ దారెయయి ॥ తీవ్రమతుల్ దగ భూవరోత్తముల్. ౧౮ 262

ఉ. నేనకొఱంతలేక తమఁచేరువరా నితరక్షమాపతుల్
పూనిక వచ్చి రాన్యపతిసృంగపుఁ జూడఁగ సంత భీష్మకుం
డాన్యపతిశులఁ రుచిరహర్ష్యములఁ విడియంగఁజేసె; ని
ట్లానరనాథు లొక్కమొగి ॥ సం దొనరింపఁగఁ బూనుయత్నమున్. ౧౯౪ 263

చ. విని భగవంతుఁ డౌ హలియు ॥ వీరవిరోధిచయంబుగూడె నా
యనుజుండు కన్నియఁ బలిమి ॥ నందలుచూడ గ్రహింప నొక్కఁడే
చనియెను సంగరం బచట ॥ సాగెడుచిహ్నము లెల్లఁదోఁచె సం
చును మది నెన్ని కృష్ణుపయిఁ ॥ జొప్పడున్నేహము తన్నుఁ గ్రమ్మఁగన్. ౨౦౪

మ. చతురంగంబులుగాఁ జెలంగుబలముల్ ॥ స్ఫారోత్సవంబొప్పు రా
నతివేగంబునఁ గుండినంబున కహార్యప్రాభవంబొప్పు ను
ద్ధతశత్రుప్రతిఁ గలంపఁ జని సోదర్యుఁ హరిం గూడె; న

- చ్యుతు రాకన్ దమిగోరు రుక్మిణియు నాశయ్యుర్యసురుం బంపి తాన్. ౨౧౫
- చ. హరి యరు దెంచునంచు మది నాతురతం గనుచుంట శ్రీమనో
హరుడగు కృష్ణునాశయము నంతయుఁ గైకొని విప్రు డింకనున్
మరలి గృహంబు చేరమికి నమానసమం దిటులెంచె; నక్కటా!
పరమకృపాపయోధియయి నభాసిలు శ్రీహరి రాడు నేటికిన్. ౨౨౫ 266
- ఉ. కారణమేమొ యంచరయఁగఁ గనుపట్టదు నాకుఁ బెండ్లిదొ
మూరుత మెల్లియే యనుచు నభూసురవర్యులు నిశ్చయించి రిం
కీరజనిం బురంబునకు ననిచ్చటికిన్ హరి రాకపోవునే
గోరిక యెల్ల వ్యర్థమె యగున్ దురదృష్టమె యంచు నెన్న నా. ౨౩ 267
- తే. రేయి యిది యొక్కటియె యంతరితముగా వి
వాహ మున్నది; దురదృష్టవంతురాల
నాదు హరిరాకతక్కిన ననన్దదీయ
మైన సందేశమును గొని నయాదివిజుండు. ౨౩౪ 268
- చ. వనరుహనేత్రు నాశయము నైఖరి జక్క నెఱింగి తాను నిం
కను జనుదేరఁ డేమొకొ; యశకల్తపచిత్తుఁడు శ్రీనివాసుఁ డా
త్మను ననుఁగూర్చి శంకఁగొని నమానెనొకొ, యిదియేటికంచు న
న్దొనఁ దగదంచు; విప్రవరుఁగూడియె తాఁ జనుదేరదలంచెయ్యన్. ౨౪ 269
- *క. దురదృష్టవంతురాలను, బరికింపఁగ నేను గనుక నబ్రాహ్మణుండును రాఁ
డురుమతికి హరికి ననునిచ్చురతిం గనువాఁ డొకండుఁచూపట్టఁ డిటన్. ౨౪౫
- మ. అనుకంపానిధి యామహేశ్వరుండు నెయ్యంబొప్ప నావాంఛితం
బును బూరింపఁడొ? దేవియంచు గిరిరాట్టుత్రీవతంసం బటం
చును రుద్రాణి యటంచు గౌరియు నటంచున్ ఖ్యాతెగన్నట్టి యీ
శునిసాధ్వీమణియైన నాపయి గృహం నజాపంగ వాంఛింపదో? ౨౫ 271
- మ. అని చింతించుచుఁ గృష్ణమూర్తిపయి నెయ్యంబట్టె యుప్పొంగ నె
వ్వున మాశ్రీశునియందె నిల్వి నిపుడే నమానాయకుం డేగుదెం
చిన జాడల్ గనరా నటంచుఁ దనదృష్టిద్వంద్వమశ్రూదబిం
దునికాయాకులమై తగంగ మొగిచెం నదోడ్దోనఁ బె న్నంతచేన్. ౨౬ 272
- క. గోవిందు శుభాగమనం, బీవిధిఁ గాంక్షించునట్టి నయెలనాగకు న
ద్దే వామభుజదృగూరువు, లావంత యడంగ శుభము నలగు నని తోడన్.
- క. అదరెను బలుసారులు స, వృద్ధ మయ్యెడ నంకురింప నమలుక్షణమునఁ బ

* “దుర్భగాయా న మే ధాతా నానుకూలా మహేశ్వరః” అని మూలము. “ధాతాహిరణ్య
గర్భనా పాలకే ధారకేపిచ ఇతిధరణిః” అని టీక.

ద్వదశాక్షుకడకు మును దా, నెదికోరి వచించి పంపెఁగ బృథ్వీసురునిన్. ౨౭

*చ. అతడు ముకుందునాశయము శ నల్లనఁ గైకొని కుండినంబు సం
గతిఁదగు నావిహారవనక మ్రతలంబున పీడి వచ్చి రా
జతనయసౌధసీమఁ గనె శ త్కైసురుఁ డాతడు మోమునందు ను
స్థితము చెలంగ మోదమును శ మిక్కిలిదెల్పెడు దేహ మొప్పుగన్. ౨౮౪ 275

చ. కనఁబడినంతనే సుదతి శ కార్యగతుల్ తెలుపంగఁ జాలుదూ
తనిఖిలలక్షణంబులనితాంతమెఱింగిన ప్రోడగాన మో
మునఁ జిటునవ్వు వెల్పుడఁగఁ శ బొంకముగా నడిగెన్ సమస్తమున్
వనజదళాక్షుఁ డిచ్చటికి శ వచ్చెను రామునిగూడి సుందరి. ౨౯౪ 276

చ. అని తెలియంగఁ జెప్పి వసుధామరుఁ డాయదునందనుండు నిన్
గొనివచువాడ నంచుఁ దనకోర్కి యిదే యని పల్కినట్టి చ
క్కనిదగునూన్మతోక్తిని దశగ్న్ వినిపించెను; భీష్మకక్షితి
శుని ప్రియపుత్రి రుక్మిణియుఁ శ బొక్కపుఁబ్రీతిని నాశుభోక్తినిన్. 3౦ 277

చ. అరుదుగ నాలకించి వనజాక్షుని యాగమనం బెఱింగి యా
ధరణిసురోపకారమును శ దాఁ దలపోసి మహాపకార మ
త్తరుణమునందు వేటొకఁ డెదం దలపోసి యొనర్చు గాన కా
దరమున మ్రొక్కె; నేమిడిన శ దానికి నీడగునే తలంపఁగన్. 3౧ 278

సీ. భీష్మకుండును దనప్రియపుత్రి కోడ్వాపాదర్శనోత్సుకులయి శ ద్వారకాపు
రమునుండి కృష్ణుఁడురాముండు వచ్చుట విని వాద్యఘోషముల్ శచలయ నెదురు
చని యథావిధిగఁ బూజలునల్పె; మధుపర్క మిడి మహార్హములని శ యెన్నఁబడిన
యంబరముల నిచ్చి శ యవల నభీష్టములగు నుపాయనముల శ నాదరమున
తే. నొసఁగి పూజించె; భీష్మకుండురుతరమతి,యగుట నానోదరులకు పైఁనన్యమ్ములకును
దదనుచరులకు సద్వస్తుతతులఁ దగిన, విడుదులను గూర్చె నాతిథ్యవిధిని జరపె.

క. ఈరీతిగూడి యున్న మహారమణులకెల్ల శౌర్య శ మెట్టిదో ప్రాయం
బేరీతియొ బల మెట్టిదో, సారథనంబెట్లొ తదనుసారముగాఁగన్. 3౪౪ 280

క. తగినవిధానంబున నా, జగతీరమణుండు పూజ శ సంతసమునఁ జే
యఁగ వారు సంతసించిరి, తొగచెలుపునిబావ నేనశతో నరుదేరన్. 3౪౫ 281

ఉ. వీనులవిందుగా విని ప్రసవృద్ధముదంబున నన్నిదర్శలో
మానవులెల్ల నొండొరుల శ మానక చీరుచు “రండు రండు శ్రీ
జానిని జూడఁగా” ననుచుఁ శ జయ్యన వచ్చి ముకుందుపావన

* “నా శం ప్రహృష్టపదన మవ్యక్తగతిం సతీ” అనిమూలము. “నవ్యక్త ఆత్మనోదేహస్య
గతి ర్యస్య శం” అని వ్యాఖ్య.

- శ్రీనిలయాననాంబుజ విశ్రుత్వరపుష్పరసంబుఁ దృష్టిగన్. ౩౫౪ 282
- క. ఈక్షణదూపాంజలులొ, దక్షత మీఱంగ నట్టైత్రాపిరి; మఱియున్
వీక్షించి లోకసుందరు, నక్షిఫలం బిదియె యనెడునాశయ మొలయన్. ౩౬
- ఉ. ఈమహాసీయమూర్తికె మహిమలి పుత్రిక యెల్లభంగులం
బ్రేమకుఁ బాత్రమై తగినప్రేయసి కాదగు నీముకుందుడే
భామకు నీడుజోడయిన ధ్రాణవిభుండయి యొప్పుఁగాదగున్
నోముఫలం బనంగ నిదె ధ్రుత్య మగుంగద యిట్లు కూడినన్. ౩౭ 284
- చ. పురుషలలాముడౌ నితఁడె ధో మనరుక్మిణి కెన్న నర్హుడౌ;
దరుణియె వీనికిం దగు; విధాతయు నిట్లాడఁగూర్చెనేని య
చ్చెరువుగఁ జూచి మెచ్చదగు; ధీఘమ పెండిలియైన మేలె; యీ
ధర నికనొక్క రివ్వరకుఁ ధ్రుత్వముగాఁ దగ రెంత చూచినన్. ౩౮ 285
- మ. మనమేదే సుకృతం బొనర్చిన మహామాన్యుండు లోకత్రయం
బును నిర్మించినధాత దాననె సుత్రప్తుండయ్యెనే రుక్మిణీ
వనజాతాయతనేత్ర సీహరి తమిన్ ధ్రావించి చేపట్టు న
ట్లనుకంపామతిఁ జెయుఁగా! కని ప్రహర్రాశ్రుదకంబుల్ త్వరన్. ౩౯ 286
- క. ఒక్కట గళముల నావఁగ, నొక్కరితో నొకరుఁగాఁగ ధ్రుయత్నమునన్
జక్కఁగను దెల్పుకొని రి, ట్లిక్కడ సల్లాపములవి యెసఁగుచు నుండన్. ౪౦౪

— రుక్మిణి గౌరిని దర్శింపఁబోవుట. —

- చ. నవవధు వెట్టివేషము గొనందగు నట్లులే రుక్మిణీసరో
భవదళనేత్ర యొప్పి భటవర్చులు నల్లడలం జెలంగిరా
భవసతి యాలయంబునకుఁ బాదగతుల్ చెలువంబుసూప రా
డ్భవనవరంబు వెల్వడియెఁ బరవతజాపదపద్మముల్ గనన్. ౪౦౫ 288
- చ. పరశివురాణినిం గొలువ ధ్రుము లబ్బు నటన్న నమ్మికన్
సురుచిరగాత్రి రుక్మిణి ప్రసూనశరం గొననట్టి యాశ్చ్యత
స్ఫురణమునం జెలంగుమధుసూదను పాదసరోజయుగ్మ మా
దరమున నెమ్మనంబునను ధ్రానముచేయుచు మానసిష్ఠమై. ౪౦ 289
- ఉ. తల్లులు నెచ్చెలుల్ తనదుదాపున నల్లడలం జెలంగిరా
నుల్లము శ్రీహరిం దలఁచుచుండఁగ నాయుధముల్ కరంబులం
దెల్లెడ రొచులంబఱిపి యెంతయు భీతిని గొల్పుచుండ రా
జిల్లుచు శూరు లౌభటులు ధ్రుతనె హెచ్చరికల్ తగంగ రాన్. ౪౦౪ 290
- చ. చనుచున్ రాడ్భటరక్షిత, యనఁ దగుచు మృదంగపఱవహారిరవము శం
ఖనికరరవములు లోనగు, ఘనతూర్యధ్వనులు భేరికొనినదంబుల్. ౪౦ 291

- క. ధరణిని దివముఁ జెవుడ్పడఁ, బరిపరి నొనరించుచుండఁ శ బయనము సాగిం
చె రమాధపు నెడఁ దలఁచుచు, ¹నిరుపమలావణ్యయుగ్గళిక లొక్క మొగిన్.
- క. నానోపహారబలులక, జానుగఁ గైకొనుచుఁ దోడఁ శ జనుదేరఁగ భూ
జానిసుత యేగె నల్లన, భూనిర్జరపత్ను లమల శ భూషణయుత లై. ౪౨ 293
- సీ. గంధమాల్యంబులఁ శ గమ్రభూషణవస్త్ర
ములను గైకొని రాఁగ శ లలితగేయ
ములను బాడుచు గాయకులు వెంటరా; సూత
వందిమాగధులు స్తవములు చేయు
చును దోడఁజనుదేరఁగను; వాద్యగాండ్రు మం
గళవాద్యరవము లొక్క మొగి దిక్కు
లెల్ల నిండఁగఁజేయు శ చల్లనరా; నవ
వధువు మెల్లనఁ బోయెఁ శ బార్వతివిజ
- తే. యంబుచేసినచోటికి శ నంత రుక్మిణియు; నుమాలయమును గని శ నియతి హస్త
పదసరోజంబులను శుద్ధపాథసులను, గడుగుకొని యాచమించి నిశకామభక్తి.
- క. పరిశుద్ధచిత్తయై గురు, తరళాంతి చెలంగ నంబదాపున కేగెఁ;
వరవిధుల నెఱుఁగుముదునలి, పురంధ్రు లాబాల నెంతో శ పాలు పమరంగన్.
- ²చ. తొలుత భవాని కవ్వల విధుప్రియభూషణుడై చెలంగి ని
స్తులకృప నొప్పు శంభునకుఁ శ దొయ్యలి మ్రొక్కఁగ నౌ నటన్న చౌ
ప్పలఁ దలపోసి శంకరుని శ పొందిక వేడ్కఁ జెలంగు నంబకున్
లలితకు మ్రొక్కజేసిరి కులకృమరితి నభీష్టసిద్ధికై. ౪౩ 296
- చ. నరవరపుత్రి యాదరమునం బ్రణమిల్లి తలంచె నిట్టులం
బరొ! శుభమూర్తివైన భవపత్ని కి నీకును ద్వత్కుమారకో
త్కరమునకున్ మహేశునకు శ గాదిప్రీతిని మ్రొక్కు నాకు శ్రీ
వరుడగు శ్యామసుందరుడై శ భర్తగ నౌగతి సమృతింపుమా!. ౪౬ 297
- క. ఆత్మారాముడై యగువర, మాత్మ భవత్పతి యదెట్టు శ లగు ననెదవొ నీ
యాత్మఁ దలంచినచోఁ బర, మాత్మ యు మన్నించు దాని శ ననియె యెఱుఁగుదున్.
- మ. అనిప్రార్థించుచు లేచి విప్రసతు లగత్యంతప్రమోదంబునం
దనవెంటం దగ శాస్త్రయుక్తముగ రుద్రాణిం గృతన్నాతఁగా

1 “వారముఖ్యాస్సహస్రశః” అని మూలము. “వారముఖ్యాః గణితోత్తమాః” అని శ్రీధరా
చార్యులు. 2 “భవానీం వందయాంచక్ర ర్భవపత్నీంభవాన్వితాం” అని మూలము. “భవసోభనర్జనత్వం
స్త్రీకర్తోచితముక్తం” అని శ్రీధరాచార్యులు. “స్త్రీకర్త సుస్త్రీణామేవ ప్రాధాన్యమితిదోతనాయేతి
భావః. విధిజ్ఞాః స్త్రీశాస్త్రకుళలాః” అని వంశీధరి.

నొసరించెన్ మణి చందనాక్షతలచే శ నొప్పారు మాల్వంబులన్
గనకప్రాచితరత్న భూషణములం శ గమ్రాంబరశ్రేణులన్. ౪౭

299

క. అలరించి ధూపపిపంబుల నిచ్చి యనేకరూపములఁ దగుభక్ష్యం
బుల బలుల సమర్పించుచు, బలువిధముల హారతులను శ బ్రత్యేకముగన్. ౪౭౪

సీ. అర్పించె; బతియు క్తలగు విప్రసతులకు భక్తిని లవణసంయుక్తములగు
నయ్యపూపంబుల శ నల్లె తాంబూలంబులను గంతసూత్రంబులను ఫలములఁ
జెఱకుదండముల నొచ్చెరువుగ నొసఁగుచుఁ బూజించె ముత్తైదువులును దేవి
కర్పించినట్టి మాల్వముల నొసంగుచుఁ బెండ్లిహూతునకు సంప్రీతి నొసఁగు

తే. నాశిషంబు లొసంగి రోయ్యబల యంబి
కకును ముత్తైదువులకు నికమగుభక్తి
వందన మొనర్చి నిర్మల్యముం దమిఁ గొని
మున్ను పూనిన యష్టాననముద్ర వదలి. ౪౯

301

*క. ఆలయమునుండి వెడలం, గా లలనామణి యొక ర్తుక¹ చిరత్నముణి
జాలించిత ముద్రారుచు, లోలిం దగుపాణిగొనుచు శ నుద్యమ మలరన్. ౪౯౪

చ. తనకరపల్లవం బలరఁ శ దామెలమెల్లన వెన్నవెన్నకుం
జనఁగ మరాళరాజగతిఁ శ జక్కఁగనొప్పఁగఁ బోవుచుండె; నా
మనుజపతీంద్రపుత్రిక సుమధ్యమఁ గుండలమండితానన్
గనుఁగొని రెంతోచిత్రముగ శ త్పావతీసూనులు నిండువేడుకన్. ౫౦

303

సీ. ఆరుక్తిణీకన్య శ యమలరత్నాంచిత కనకమేఖలయు సోగసును జిలుకు
చునునీతంబము పయిఁ శ గనఁబడుచుండంగఁ బ్రాయంపుబిగువునుబయలుపడఁగఁ
జేయుపాలిండ్లు విశిత్త్రంబులుగ నొప్పు; గుంతలమ్ములు పయిఁగొనునొ యనుచు
శంక నొందినయల్లు శ చపలమ్మలగు నీక్షణము లొప్పుచూపంగ శ నమరు సుస్తి

తే. తమునఁదగిబింబఫలసమూధరరుచులను
మొల్ల మొగ్గలఁగోలుచు శ నుల్లసిల్లు
దంతములు రక్తవర్ణత శ నెంతయుఁ దగ
వీరసమ్మోహిని యగుచు శ వెడలె నెలమి. ౫౦౪

304

చ. గలగలమ్రోగు నందియలకాంతులు నగ్రతలంబుఁ గ్రమ్ముచున్
వెలికిని బాటుచుండ నొకవింతగఁ బాదము లుర్వి మోపుచున్
లలితమరాళరాజగతులన్ మఱపించుగతుల్ చెలంగ నా
లలనయు శ్యామ నాదగి విలాసము మూర్తి ధరించినట్లుగన్. ౫౧

305

* “ప్రగృహ్యఘోషాణినాభ్యంతరత్నముద్రోపశోభినా” అని మూలము. “రత్నముద్రా =
రత్నాంగుళియకమ్” అని వ్యాఖ్య. 1 చిరత్నము = చిరంతనమని యర్థము.

1చ. కనబడి దేవమాయయొకొ శ కానియెడన్ ధర నిట్టిరూప మొ
ప్పునె యని గుంపుగూడి యశశముల్ దిశలందగు వీరులెల్ల మో
హినియె యటన్న యూహ తము శ నెంతయు నేచగఁ జూచి చూచి నె
మ్మనముల మోహమొంది రభిమానము వీడి తదేకదృష్టులై. ౫౩ 306

మ. కులదై వంబును బ్రా క్తనాచరణభంగుల్ పూన్కిబాటించు నా
చలముం బన్ని స్వకీయశోభలను గృహస్థస్వామి కర్పించుచున్
గలహంపై కగతుల్ చెలంగఁ జను నాశకంజాక్షి వీక్షించి రా
జిలు తద్ధానముచేఁ ద్రపామిళితమై శ చెల్వారువాలూపులన్. ౫౩౪ 307

2మ. తమచి త్తంబులు ధై ర్యమున్ వదలి వింతం బూనియుండంగ భూ
రమణుల్ కేల ధరించునున్న గురుశశస్త్రవ్రాతముల్ జాటి వే
గ మహిం బర్వంగ దంతిహోటకశతాంగశ్రేణిపైనుండి మో
హము ముంజన్ ధరణీస్థలిం బడిరి యంత్రాళిక్ విడంబించుచున్. ౫౪ 308

వ. అప్పుడు. 309

మ. తరుణీరత్నము పద్మకోశనిభపాదద్వంద్వమున్ మెల్లనన్
ధరణిన్ సోకఁగఁ జేయుచున్ మనమునన్ శ దైత్యారిరాకన్ నిరం
తరముం గోరుచుఁ జూర్ణకుంతలవితానం బాస్యపద్మంబువైఁ
బరంగన్ డాపలిచేతి గోళ్లతుదలం శ బల్కాటుపోఁ ద్రోయుచున్. ౫౪౫ 310

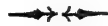
3ఉ. వామకటాక్షదృష్టులను శ వచ్చి తనుంగని మోహమొందు నా
భూమిపతివ్రజంబు నొకఁపొటక సిగ్గునఁ గాంచె; నంతలో
నే మహనీయమూర్తిదగు శ కృష్ణునిఁ దా నెడఁ గోరుసంతత
శ్రీమహితుం గనుంగొనియెఁ శ జిత్రమనోరథముల్ ఫలింపఁగన్. ౫౫ 311

— శ్రీకృష్ణుడు రుక్మిణి దనరథంబువై వెక్కిరించుకొని ప్రయాణముసాగించుట. —

చ. తనయరదంబు నెక్కఁగ నితాంతకుతూహల మొందుచున్న రా
ట్టనయనుగాంచి కృష్ణుఁ డహితక్షేతిపాలుర లెక్కచేయ కా
జనపతు లట్టై కర్ణానగ శ సాహసమూని సుషర్ణ కేతనం
బునఁ దగు స్వందనంబుపయి శ బొల్పుఁగ నెక్కఁగఁజేసి వేడ్కమై. ౫౫౬ 312

1 “యశస్విన్ ప్రకృత్యాచ్యయార్దితాః” అని మూలము. “తత్కృతోహయాప్రతీతిజని
తోహయాచ్యయశామస్తేనార్దితాః” అనిటీక. 2 “పేతుక్షితౌ గజరథాశ్వగతావిమూఢా” అని
మూలము. 3 “ఉత్సార్య వామకరజైరలచైకానపాంక్షైః ప్రాప్తాః ప్రాయైక్షితనృపాః దదృశేఽన్యు
తంసా” అని మూలము.

- ఉ. వంచకమధ్యసంస్థనిజభాగముఁ గైకొనిపోవు సింగమ
 శ్లేపచక రాజలోకము నశహిసపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగాఁ
 గాంచనచేలుఁ డాబలముఖప్రకటాహవశూరు లెల్లఁ బొ
 మ్మం చొగిఁ బ్రోతసిహింపఁగ నృపాత్మజఁ గైకొని పోయె మెల్లఁగన్. ౫౬ 313
- మ. దురహంకారము గ్రహియున్న జననాథుల్ మాగధాదుల్ తమున్
 హరి లెక్కింపక రుక్మిణిం గొనుచు నోయాశంబునం బోవఁగా
 స్థిరమా స్త్రీయయశంబు తగ్గుననుచుం ఁ జింతించి యోర్వంగలే
 క రయంబొప్పుగ నొక్కటం గలిసి రక్కార్యంబుఁ జింతింపఁగన్. ౫౭ 314
- క. బౌరా! థానుష్కులలోఁ, జేరుంగని యున్నమనలఁ ఁ బృథివీశ్వరులం
 జీరికె గొనక మృగేంద్రుని, సారయశంబున్ వృకాళి ఁ చక్కఁ గొనుగతిన్. ౫౮
- క. తరుణిక హరించి గోవులు, పరుగిడు చున్నారు వారె ఁ పరికింపుఁ; డిసీ!
 ధర సన్నదృశ మేటికి, బరాక్రమం జేటి? కనుచు ఁ వగచిరి పెలుచన్. ౫౯

ఏఁ బ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము

శ్రీకృష్ణ సద్గీంచి రాజు లోడుట. ౬౦

- క. వారెల్ల రిట్లు చింతా, వారిధి మున్లుచు నిశాంతభయకృత్క్రీడ
 స్ఫారపరివృతమతు లై, యారోహించిరి స్వవాహానాళిఁ గడంకన్. ౪ 317
- ఆ. ఉరవడించి తమమహోన్నత కవచముల్, చొడిగి బలము లెల్లఁదోడఁ గొలిచి
 నడువ ధనువు లూనినారాయణుని వెంటఁ, దగిలి రేపునూపి ఁ తన్విఁగొనఁగ. ౫
- మ. యదుసేనాపతు లావిధం బెఱిఁగి యత్యంతోత్సవంబొప్పు భీ
 తిదయత్నంబునఁ జాపధారులయి పృథ్వీనాయకుల్ మార్కొనం
 గ దగ్గ వచ్చుటఁ గాంచి కార్తుకములఁ ఁ గాథంబుగా దీటుచున్
 బ్రదర వ్రాతముఁ గూర్చి వారి కెదురై ఁ పంచాస్యనాదంబులన్. ౬ 319
- క. ధరణిక్ వ్యోమము నింపుచు, నరులన్ మార్కొనిరి; వారిదగుసన్నాహం
 బరయుచు శత్రుమహీపతు, లురుపారుష మొప్పు దాఁకి ఁ రుద్ధతి మెఱయన్.
- సీ. అశ్వపృష్ఠంబులయందు గజస్కంధములయందు స్వందనములకు నడుమ
 నుండి యుద్ధముచేయు ఁ నుద్యమమందు నేర్పటులుగావున ముదిరములుభూధ్ర
 ములవయి వర్ష ధారలు గురియించెడు నట్లు మార్గణవృష్టి ఁ యాదవాళి
 పయిఁ గురియించిరి ఁ పటుతరసాయకచ్చన్నమై తగుపతి ఁ నేనఁగాంచి
- తే. చారుమధ్యమ రుక్మిణి ఁ సాధ్వసమున
 విహ్వలాంబకయుగళయై ఁ వ్రీడయుఁ దనుఁ

గూడఁ బ్రాణేశుమోమును శ గోర్కిఁ దీర్పు
నన్న భావముతోడంగ శ నపుడు గాంచె. ౪

321

చ తనుఁగనువామనేత్రఁ గని శ తామరసాక్షుఁడు ప్రేయసీ! మనం
బున భయమొందఁబోకుము; రిపుప్రకరంబుల నీదుబంధులం
దునిమెద; నిప్పుడే కనుము శ ధూర్తులు గావున మార్కొనంగ ని
న్దొని చన వచ్చినా రనుచుఁ శ గోమలసున్తిత మొప్పు బల్కుచున్ ౫

322

క. సతి నూఱడించె; గడుఁ డ, చ్యుతు నగ్రజుఁ డాదియైన శ శూరవరుల్ స్వ
ప్రతిపక్షుల శూరత య, వివితమునఁ దమనేన నొంచువిధముం గనుచున్. ౫౪

క. దానిన్ నై రింపక రిపు, నేనలవౌ దంతివితతి శ సింధుజరథసం
తానముల బాణవర్షము, చే నెంతయు దీనతఁ గనఁ శ జేసిరి పూన్కిన్. ౬

324

సీ. అరదమ్ములం దున్న శయాశూరులయు నాశ్వికులయు గజాళులఁ శ గూరుచున్న
వారలయుఁ దలలు శ వరకుండలకిరీటములను జారూక్షిషములను వెలుఁగు
నవి బాణములచేత శ నపుడు ఛేదింపఁగఁబడి కోటులుగ ధరశ్రవాలె; మఱియు
నసిగదాచాపయు శ గ్ధస్తముల్ ముంజేతు లూరువుల్ పాదముః లురుశరాభి

తే. హతులఁ దునుఁగుచుఁ గూలె నశయ్యవనియందు;
ఘోటకాశ్వతరవ్రాత శ కుంజరోష్ట్ర
ఖరశిరంబులు మఱియును శ గాలుబంట్లు
శిరము లట్టులె పడి కడుఁ శ దొరలుచుండె. ౮

325

చ. అరుల జయించుకోరికల శ నాయదువీరులు వృష్ణిముఖ్యు లా
దురమున నుగ్రపౌరుషముతోఁ గడు నొంపఁగ బీర మాఱఁగా
నరిశరహన్యమానమగు శ నాత్మబలంబును గాంచి చాల సం
గరవిముఖత్వ మొంది నృపకాంతులు మాగధముఖ్యు లార్తు లై. ౯

326

చ. వెనుకకుఁ బోయి యొక్కయెడ శ వేడుక లెల్ల నడంగ రుక్తిణి
దనకు నొసంగు వారమని శ ధారణిపాలుడు భీష్మకుండు నా
తని తనయుండు రమ్మనఁగఁ శ దాను విభూతిచెలంగ వచ్చి య
వృనితను గృష్ణుఁ డెత్తుకొని శ వారనిపౌరుష మొప్పు బోవఁగన్. ౧౪

327

చ. కనుఁగొని తేజమెల్లను వికావికలై చన నాతురంబు పై
కొనఁ బ్రమదంబు వీడిచనఁ శ గోరికయంతయు వప్పుగాఁగ నా
ననమొగి నెండిపోవఁగ మనంబునఁ గుండుచునున్న చైద్యుని
తనివచియింపరాని బహుళౌర్తిని బ్రుంగినవానిఁ జూచుచున్. ౧౦

328

చ. పలికిరి వార లెల్లనొకభంగిగ నూఱడఁజేయు కోర్కితో;
నిల నిటు దొర్తనస్యము వహించుట యర్హమె పూరుపోత్తమా!

తలఁగుము దాని నింకఁ దనుకథారుల కెల్లఁ బ్రియాప్రియంబు లి
మ్ముల వరుసం గనంబడుచుఁ శ బోవుచు నుండున వస్థిరంబులే. ౧౧

329

మ. స్థిరతం గాంచదు వానిలో నొకటయుక శ సిద్ధం బిదో; నమ్ము మో
ధరణీశా! విను న ర్తమం డొకఁడు విద్యానైపుణం బెల్ల నె
ల్లరకుం జూపఁగఁబూని దారువున బాక లీల నిర్మించి య
బ్బురమా నంచు జనుల్ గనంగ నెటు త్రిప్పన్ స్వేచ్ఛమై నట్లుగన్. 330

330

క. జనుఁ డీశ్వరపరతంత్రతఁ, గనుటక సుఖదుఃఖములను శ గాలవశమునక
గనుచుండు నింతియే; మఱియును గ్రొత్తదిలేదును శ మైకండును తేఁడా! 331

331

చ. అని వచియించి; రంతట జర్రాత్తజుఁ డోశిశుపాల! కృష్ణుతో
మును పదునేడుసార్లు బలముల్ గొలువక హరి నొంప నెంచియే
చని పురి ముట్టడించితిని శ శౌర్యముఁ జూపితి న న్నెటుంగవే
విను మిఁక నేమిచెప్పదును శ వింతగ నోడితి నన్నిసారులున్. ౧౨౪

332

క. ఇరువదిమూఁ డత్తోహిణు, లురుబలసంపన్నులును మోదుద్యమమునఁ జూ
పిరి సాహస మోరాజా!, పరాజితుఁడనైతి నైనఁ శ బట్టు వదలకేన్. ౧౩

333

క. మఱియును సేనలతో నే, డైఱు బోయి రణంబుచేసి శ దివిజులు భేదం
బఱిముఱి గాంచగ గెల్పితే, నెఱి సోదరయుగము నెట్లా శ నిజమిది తేఁడా!.

క. ఐనఁ బరాజయమప్పుడు, కాని జయంబంది నపుకాని వగఁ దమి
నే నొందలేదు సుంతయు, నైన నదృష్టాన్వితమగు శ నాకాలంజే. ౧౩౪

335

క. మనుజులను సుఖమొదుగిఖమొ, కనఁ జేయఁచునుండు నని నికామమెఱిగి యే
మన కుండితి నని యెఱుఁగుము, కనుకనె యీసాంపరాయకంబున యందున్.

*సీ. వీరయూధపన్యూహవితతికి యూధపులముగాఁ జెలంగియు శ సమరమందు
నత్యల్పబలులగు శ యాదవుల్ శ్రీకృష్ణపాలితులౌట నిశ్చింపట మనల
నోడింపఁ గల్గిరి శ చూడ నీయది దైవతంత్రమే యనఁదగుఁ శ దప్ప దనుచుఁ
దోచుచు నున్న దీనీచశత్రువులును దమకుఁ గాలము శుభ శ మమరుపంగఁ

ఆ. దగినదౌట మనలఁ శ దటుమంగఁ గల్గిరి, మనకుఁ గూడ నట్టిమాడ్కి సమయ
మరుగుదెంచి నప్పు శ డరుల జయింతము, డెందమందుఁ గుందుఁ శ బొంద నేల.

చ. అనియిటు మేలుకోరు తనకయాత్తులు పల్వగు బోధచేయఁగా
మనము కలంకదేఱ ననుమానము వాయగ స్వీయపత్తనం
బునకును సానుగుం డగుచుఁ శ బోయెను జైద్యుఁడు మృత్యువక్త్రముం
గనని మహిళు లెల్ల స్వనికాయములం గన నేగి; రంతటన్. ౧౭

338

చ. తనసహజక మురాంతకుండు శ తా బలిమిం గొనిపోయె రాక్షసం

* “అధనావీపయం వశ్యే వీరయూధపయూధపాః” అని మూలము.

బనఁ జను నవ్విధానమున శ నన్ననుడిన్ విని పైఁచలేక కృ
ష్ణునిపయి వైరముం గొనిన శ సూరుడు రుక్మియు సంగరంబుచే
యను మదిఁగోరి యప్పుగ జరయంబునఁ బాపుకొనంగ నెంచుచున్. ౧౭౪ 339

తే. ఒక్కయఁజౌహిణీనేన శ యుక్కుమిగిలి
వెంటరాఁ బోయెఁ గృష్ణుని శ వెన్నుదన్ని;
యమృహాబాహు వపుడు శరసనంబుఁ
దాల్చి కవచంబుఁదొడిగి యెంతయును బూన్చి. ౧౮ 340

క. హరికృత్యంబున కోర్వక, దుర మొనరింపంగ వేడ్క శ తొందఱపెట్టె
బరుగిడుచు నెల్లభూభృద్వరులు వినం బల్కె నిట్లు శ బవరమున హరిన్. ౧౮౪

క. పారిపుచ్చక యీరుక్మియు, మరలం డని నమృతలయు శ త్త్వవరులారా!
పురిఁ జొరఁ బ్రతిజ్ఞఁదీర్పక, యరుదుగఁ గనుఁగొనుడు నామహాహవ మిచటన్.

క. ప్రతీన యిది సూనృతం బని, మతే నెన్నుం డనుచుఁ బల్కి శ మండిపడుచు దు
ర్మతియాటఁ గృష్ణు నెఱుంగక, శతాంగమునఁ గూరుచుండి శ సారథి కనియెన్.

క. ఘోటకవర్యంబుల నే, చోటం గృష్ణుండు మెలఁగుఁ శ బోధ్యంబుగ నా
చోటికిఁ బోఁదోలుమ యొకయాటగ సంగర మొనర్తు శ నాతనితోడన్. ౨౧

చ. చెలిమిలిఁ బల్కిమీఱఁ గొని శ చెచ్చెఱఁ బోయెడు దుష్టబుద్ధి గో
వుల నిరతంబు గాచుటను శ బుద్ధియెలేని యతండు నౌట దో
ర్బలమున విట్టివీఁగెడిని శ వాని బలం బడఁగించెదన్ మదు
జ్వలపటుసాయకంబులను శ జక్కఁగఁ జూడుము నాదుపంతమున్ ౨౨ 345

చ. అని యిటు లాకుబుద్ధి పరమాత్ముని యద్భుతశక్తి యిట్టిదో
నని తెలియంగలేక తనశయాగ్రహమే కడుఁ బల్కరింప నే
పున నిటు తుచ్చవాక్యములఁ శ బూని వచించి రథం బొకండె వే
చనఁగ మహాత్ము వెన్నొనుచు శ శౌర్యముమీఱఁగఁబోయి యంతటన్. ౨౩

చ. నిలునిలు మెందుఁ బోయెదవు శ నీవిక నంచు మురారిఁ బిల్చె; దో
ర్బలమునఁ జాపముం దిగిచి శ బాణవరంబుల మూఁట లక్ష్యశు
ద్ధులు వెలయంగ నాటె నృపభూర్తుఁడు శ్రీహరిమేన నంతటన్
నిలువక పల్కె నిట్లు లిట శ నిల్వమ యోయదుపంశపాంసనా!. ౨౪ 347

ఉ. ఒక్కక్షణంబు మాయెదుట శ నుండుము నిల్చియె యోరి మోషకా?
యొక్కడి కింకఁ బోయెదిటు శ లేపు చెలంగ హవిస్సుగాక మ
ట్టిక్కడఁ బొంచియుండియె కుశలేశ్వరిఁగొల్వంగ రాఁగ మత్స్వస్క
జిక్కె నటంచు మ్రుచ్చిలితి శ నీ! యిది పంతమె యెన్నిచూచినన్. ౨౪౪ 348

ఉ. మందమతీ! త్వదున్దము శ మాన్వెద నిప్పుడె మాయకాడవై

యెందును గూటసంగరము శ నే యొనరించు స్వభావమొప్పి నీ
వుందువు కాన మామకిమహోగ్ర శరంబులు నిడుమేనుఁ జీ
ల్పం దొరలాడ భూమిపయిఁ శ బాతముఁ గాంచక ముందె చెల్లెలిన్. ౨౫౪ 340

చ. వదలినఁ బ్రాణముల్ నిలుచుఁ శ బాతిన నయ్యవి పాయుఁ దప్పదం
చదలిచె; నాదురుక్తులకు శ నమ్మధుసూదనుఁ డేవగింపకే
వదనమునందు సుస్థితము శ వర్ధిలుచుండఁ దదీయచాపముం
బ్రదరములేసి త్రుంచి మఱి శ బాహుబలంబున బాణపట్కమున్. ౨౬ 350

చ. ధనువునఁగూర్చి వైచి గురుశదర్పమునం దగురుక్తి మేను నొం
చెను మఱి సాయకాష్టకము శ చేతనె నాల్గుతురంగమంబులన్
దునిమెను రెంటు సారథిని శ ద్రుంచె శరత్రితయంబుచే ధ్వజం
బును బడనేసె; నంతఁ గ్రుధ శ భూపతిపుత్రిఁడు క్రొత్తచాపమున్. ౨౬౪ 351

చ. త్వరపడి యెక్కు పెట్టి గురుశబాణము లైదొగి దానఁగూర్చి శ్రీ
హరి నలయించె; మార్గణము శ లంగము గాఁడినమాత్ర నే భయం
కరశరమేసి తద్ధనువుఁ శ గ్రవ్వుఁడ ద్రుంచెను రుక్మియున్ మహా
త్తర ధనువాక్కు దానిఁగొనఁ శ దానిని రెండుగఁ జేసె గృష్ణుఁడున్. ౨౮ 352

చ. పరిఘము శూలచర్మములు శ పట్టిసశక్త్యసితోమరంబు లా
తురమున రుక్మి కైకొనినఁ శ దోడనె వానిని జెండె నాయుధం
బురుగతి దేని వాఁడుగొను శ నుగ్రశరంబుల దానిఁ బూన్కి నా
హరి దునుమాడుచుండె; నతఁ శ డాగ్రహమాని జిఘాంస పైకొనన్. ౨౯

చ. పటుతరహాకృపాణమును శ బాణి ధరించి రథంబునుండియు
త్కట గతిమీఱఁగా నుఱికి శ దావహుతాశను మ్రింగఁ గోరి యొ
క్కట శలభంబు పోవుగతిఁ శ గంజవిలోచను సృందనంబ దె
చ్చటఁదగియుండు నచ్చటికె శ సత్వర మొప్పుగఁ బాతెఁ బూనికన్. 3౦ 354

చ. హరి తనపైకి వచ్చు నృపునగ్రతనూజుని యుద్యమంబుఁ గా
వరమును లోఁ దలంచి శితఃపాణములం బరఁగించి చర్మమున్
గురుతరఖడ్గమున్ దునిమె శ ఊఁజిపయిం దిలలంతలై పడన్
ద్వారపడి తీక్షణఖడ్గమును శ వాని వధించెడుకోర్కిఁ గైకొనెన్. 3౧ 355

ఉ. దానవహంత సోదరుని శ ధర్మగృహంబును జేరఁ బంపఁగాఁ
బూను నటం చెటింగి భయముం గని చిత్తము తత్తటింపఁగా
మానిని యన్నఁ గావ మురఃమర్దనుపాదసరోరుహద్యయిన్
దా నెడఁ గోరి వ్రాలి కృపదప్పక కల్గ వచించె నీవిధిన్. 3౨ 356

శీ. అప్రమేయాత్మ! దోవాదిదేవా! ప్రభూ! కల్యాణ! యోగేశ! శ కమ్రదీర్ఘ

బాహూ! జగత్పతీ! ॥ భ్రాతను వధియింప నర్హముగాదు నీకనియె; నిట్లు
 లతీభయంబునఁ దనయంగముల్ వడఁకంగ వగ మోముదమ్మియు ॥ వాడిపోవ
 గద్గదస్వర మొప్పుఁగా సాధ్వసంబునఁ గనకమాలయు జాఱఁగా గృహీత
 తే. పాదపంకజయుగళయై ॥ పత్నియుండఁ
 గాంచి కరుణించి రుక్మి వధించుయత్న
 మచ్యుతుఁడు మానె; నంత నాహరి యసాధు
 కారియగు వానిఁ గైకొని ॥ కరుణమాని. 3౪

357

- క. తనవసనంబున బంధిం, చెను జంపఁగఁ బూను కత్తిరచేతనె గడ్డం
 బును మీసలఁ గేశములను, గొనకొని యవశిష్టములుగ ॥ గొఱిగి కడంకన్.
- క. ఒనరించె విరూపునిగా, వనజాక్షుం డిట్లు చేయ ॥ వారనిపూన్కిం
 గొని యాదవవీరులు శత్రునికాయములం గలంచి ॥ తోలిరి పెలుచన్. 3౫
- క. సరసీరుహలతలను గుం, జరసంతతి గలఁచు నట్టిచందంబున నా
 పరవీరులఁ దోలి వెసక, హరిచెంతకు వచ్చి రుక్మి ॥ నటఁ గాంచి తగన్. 3౫౪
- చ. వనరుహనేత్రు చెంతఁదను ॥ వైభవమాట వికారరూపతం
 గనఁబడుచుకొ హతుండె యనఁ ॥ గాఁ దగినట్టి యవస్థనున్న రు
 క్మినిగని లోకనాథుడయి ॥ మించుహాలాయుధుఁ డాత్మలోఁ గృపం
 గని వసనాభిబంధనము ॥ గ్రక్కునఁ బాయఁగఁ జేసి యంతటన్. 3౬
- 361
- క. భగవంతుని శ్రీకృష్ణుని, నగధారిం గాంచి కృష్ణ! ॥ యర్హ మనంగాఁ
 దగ ది వానరిచినపని యిది గడు జుగుప్సితమె యా మఱిదిం దలపోయన్.
- క. తలగొఱిగి చుబుకకేశంబుల వపనముచేసి రూపమునకుకొ వికృతిం
 గలిగించుటయన వధ మగు, నిల సుహృదయులకు నిజంబయే యగుఁ గృష్ణా!.
- చ. అనియిటు వాక్ష్మమత్స్రేతుల ॥ నయ్యనుజుం గని దూఱి రుక్మిణిం
 గనుఁగొని పల్కె సాధ్వీ వినఁ ॥ గాఁ దగు నాచలుకొండు భ్రాతకుకొ
 చనువుపయి కొ వికారత గగనంగ నొనర్చె నటంచు మ మ్మసూ
 యను గనఁబోకు మాత్మకృతశ్రమై తగు కర్తము సర్వభంగులన్. 3౭౪
- 364
- చ. ఫలము లొసంగుఁబూరుషుఁడు ॥ పాపఫలంబులఁ బుణ్యకర్తన
 తృలములఁ గాంచుచుండు నొకభంగి మఱొక్కఁడు చేయఁజాలఁ డీ
 పలుకు నిజంబు; రుక్మి కిటఁ ॥ బాటిలివట్టి ఫలంబు స్వేచ్ఛమైఁ
 దొలిజనిఁజేసినట్టి దగు ॥ దుష్కృతసంభవమే యగుంజుమీ!. 3౮
- 365
- చ. అని యనుజన్మఁ గాంచి యిటు ॥ లాహలి పల్కె వధార్హదోషముం
 బొనరిచియున్న బంధువును ॥ బూని వధింపఁగ రాదు; చిక్కినం
 జను మనిపంపఁగా వలయుఁ ॥ జచ్చినవాఁడె సుమీ యతండు తా
 నొనరిచినట్టి దోషమున ॥ నుద్యమ మింక నదేల చంపఁగన్. 3౯
- 366

క. అని సోదరుతోఁ బల్కుచు, వనితామణిఁ గాంచి మఱియుఁ శ బల్కెను ధర్మం
బును దీని క్ష. త్రియులకుఁ, వనజాసనుఁ డర్హమనుచు శ వారక పలికెన్. ౩౬౫

క. ఘోరతర ధర్మమ య్యది, భూరమణుడు చంపుఁ దోడఁబుట్టువు నైనఁ
థారణి నీధర్మంబే, వారిజనేత్ర! చెలంగు శ బాహుజపంక్తిన్. ౪౦ 368

వ. అని పలికి సోదరుఁగాంచి యిట్లనియె. 369

సీ. శ్రీమదాంధులుగాఁగఁ శ జెలంగు రాజులు రాజ్యభూవిత్తముల హేతువునను
దభిమాన తేజస్సమానత కారణముననువేటొక హేతువునను బంధు యోషి
వులఁ దూలపుత్తురు శ జలజాక్ష! మన కీది యర్హమా యనివల్క్రియతివతోడఁ
బలికె; సాధ్వీమణి! శ వపువున నాత్మాభిమానము గల్గుపాశమరుని యట్లు

తే. లనుదినము సుహృదులకు సత్యంతభద్ర
ముల నహితుల కమంగళములను గలుగఁ
దలచుచుండువయే భూతములవయి నొక
విధముగాకయె త్వద్బుద్ధి శ విషమమె యగు. ౧౪౫ 370

క. మతివిషమత గాంచిన నో, యతివా! సాధారణులగు శ నట్టిజనులతో
జతచేయం దగు నిను నే, వితమందువొ తెలియఁ బఱితురవిను మిఁక శ్రద్ధన్.

సీ. దేహాత్మమానులై శ స్థిరఁ దగునరులకు సుహృదుఁడీతఁడువీడఁసుహృదుఁడీతఁడు
నగు నుదాసీనుఁ డంశచమరు నీమతిమోహ మలదై వమాయచేరగలుగజేయఁ
బడియుండుఁడలపోయఁభామిని! యీయదిమాయయేయగుఁజుమిఁకయీయనంత
జీవరాసులకెల్లఁ శ జెలంగునంతర్యామి యాత్మ యొక్కండగు శ నైన నుదక

ఆ. ములను బ్రతిఫలించు శ నలచంద్రుఁ డొకఁడయ్యుఁ
బెక్కుబింబములుగ శ లెక్కనేయఁ
దగియెయుండుఁ గాదె శ గగనము ఘటముఖ
ములను బెక్కుచందములుగ నట్లె. ౪౩౫ 372

క. పామరులు దేహభేదము, చే మఱి యొక్కరునిగాఁగఁ శ జింతింతురు సు
ష్టామాన్యుఁ బరంజ్యోతిని, శ్రీమహితుని శుద్ధ సర్వశేష్య ననంతున్. ౪౪

వ. ద్రవ్యప్రాణగుణరూపాధిభూతాధ్యాత్మాధిదైవతాత్మకంబై యుత్పత్తివినాశ
ములు గలిగిన యీదేహ మవిద్యాయోగమున నాత్మయందుఁ గల్పితంబై
దేహికి సంసారమును గలిగించుచుండు. పురంధ్రీమణీ! ప్రకాశ్యంబు ప్రకాశకంబు
నయి యుండుబృహ్మరూపములకుఁ బ్రకాశకంబు భాస్కరాధీనంబై యున్న చందం
బున భూతేంద్రియాదుల ప్రకాశ మాత్మచైతన్యాయత్తంబే యయియుండు.
అట్లులొట నాత్మభిన్నద్రవ్యంబులెల్ల మిథ్యాభూతంబులు గావున నవ్వానితో
నాత్మకు సంయోగవియోగములు కలుగఁజాలవు. కుహానామకామావాస్యా
యోగమునఁ జంద్రకళలకు క్షయము కలిగినను చంద్రునకు నాక్షయము కలుగక

యుండుచందమున జన్మవృద్ధ్యాదులెల్ల దేహవికారములగుం గాని నిర్వికారుఁ
డగు నాత్మకు నవికలుగవు. స్వప్నమునందలి పదార్థము లస్థిరములై నను నిద్రించు
పురుషుండు భోగభోగ్యభోక్తలను గనుచుండు తెఱంగున జ్ఞానహీనుఁ డగు
పురుషుండు సంసారమును బడయును. అట్లుగావున నోసాధ్వీమణి! యజ్ఞానజని
తందై యాత్మశోషణమోహనములం గావించు నట్టిశోకమును దత్త్వజ్ఞానము
చేతఁ ద్యజించి శాంతము గలిగియుండు మని యిట్లు భగవంతుఁడగు బలరా
ముండు సంబోధించుటయు నావైదర్భి దుఃఖంబునదలిత తత్త్వజ్ఞానము నిర్ణయించు
బుద్ధిచేత మనశ్శాంతింగాంచె నంత. ౫౧

374

చ. హరి తనసత్త్వతేజముల ॥ నట్లుహరింపగ రుక్మియుం గళే
బరమునఁ బ్రాణముల్ నిలుచుభంగి నొనర్చుట లోఁదలంచుచున్
గరము విరూపతం గలుగఁగా నొనరించుట కుమ్మలించుచున్
బరునిఁ బరాభవింపఁ దనఁపట్టినపట్టుచెడం గృశించుచున్. ౫౧

375

సీ. దుర్బలఁ గృష్ణుని ॥ దురమునఁ జంపక యనుజాతఁ గొనిరాక ॥ యాత్మనగర
మగు కుండినపురంబునందుఁ గాలూసంగఁ దలపోయ ననుచుఁ బ్రతి
పట్టి నిర్భరకోపపరివృత స్వాంతుడై యట భోజకటకాహ్వాయమున నలరు
పురమున నివసించె; ॥ భూపతుల౯ యుద్ధమున నిట్టులోడించి ॥ మురహరుండు
తే. భీష్మరాజకుమారిక ॥ విమలనుగుణ, రత్న భూషితరుక్మిణి ॥ యత్న మొప్పు
ద్వారకాపురిఁ జేర్చి శాస్త్రపితరీతి, బెండ్లియాడెను మానులు ॥ విబుధులలర.

ఉ. అంతట ద్వారకానగరమందుఁ జెలంగెడు యాదవోత్తముల్
సంతస ముప్పతిల్లదనుజప్రవరాంతకుడైన కృష్ణునం
దెంతయు భావముల్ తనర ॥ నెప్పుడఁ మేలగు నంచుఁ గోరుట౯
వంతగ నెల్ల గేహముల ॥ వీధులఁ జక్క నలంకరించుచున్. ౫౪

377

తే. వేడుకలుచేసి రెల్లెడ ॥ వెలదిమిన్న
లల్లె పురుషులు మిక్కిలి ॥ హర్షమలర
వెలయు మణికుండలమ్ముల ॥ నలరి తాల్చి
తమమనోభావములఁ దెల్పి ॥ రమలగతుల. ౫౪౫

378

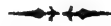
క. హరికిని రుక్మిణికి మనో, హరపస్త్రాభరణ ముఖములగు కానికల౯
బరమాదరమున నొసఁగిరి, పుర మయ్యది శక్రకేతు ॥ పుంగాన్వితమై. ౫౫ 379

చ. అనుపమచిత్రమాల్యముల ॥ నంతట నొప్పుచు రత్నతోరణా
లని గడుమించి స్వర్ణపురఃఖీల నెల్లఁ దృణీకరించి యు
ప్పెను *సకలారవంబులును ॥ బెంపును సొంపును గూర్చునట్టి శో
భనసుమలాజలం గలిపి ॥ భవ్యతమాంకురరాజి చల్లుటన్. ౫౫౫

380

* సకలారవంబులును=అన్ని ద్వారములయందు.

- క. అలరారుచుండె నెంతయు, జలపూరితకుంభములను శ జాలుగనిడి మం
గళదాగుచుఘాపంబుల, వెలయించిరి దీపము లొగి శ వింతగ నలరెన్. ౫౬
- సీ. పుర మిట్లు శృంగారముల విలసిల్లెను బెండ్లికిం బిలువ సంప్రీతివచ్చి
నట్టిభూభుజులవో శ హస్తీవర్యంబుల మదజలములఁ బురగమార్గము లొగి
దడుపంగఁ బడియుండె శ ద్వారభాగంబులఁ గదలి కాపూగవృక్షములు నిలువఁ
బడి చూడఁదగియుండె శ వై వాహికోత్సవములఁ బురవీధులఁ శ గలయఁ దిరుగు
- తే. చున్న కురుస్థంజయవిదగ్ధసన్నత యదు
కుంతిదేశీయకై కేయు శ లింత యనఁగఁ
దగని సంతోషమున నొప్పి శ తారునకల
జసుల విలసిల్లఁజేసి రా శ సమయమందు. ౫౭ 382
- చ. హరి యిటు రుక్మిణి బలిమి శ నందఱుచూడ హరించి భూధవో
త్కరముఁ గలంచి ద్వారకకుఁ శ దాఁ జనె నంచును వందిబృందముల్
ధరణిసురోత్తముల్ హరి యురదారచరిత్రముఁ బాడుచుండ నా
దరమున నాలకించి నృపతల్లజు లచ్చెరువొంది రెంతయున్. ౫౮ 383
- చ. మనుజుపతీంద్రకన్యక లమాసుషమా హరికృత్య మెన్ని నె
మ్మనముల విస్తయంపడిరి శ మానిని రుక్మిణి శ్రవ్యంశజాతఁ జ
క్కనివిధిఁ బెండ్లియాడి తగుశాంధనచేలుని గృష్ణుఁ గాంచుటన్
జను లటనుండు వారు కడు శ సంతసమంది చరించి రున్నతిన్. ౬౦ 384

వీఁ బ ది యై ద వ య థ్యా య ము.

—ॐ రుక్మిణీకుమారోదయము. ॐ—

- చ. మును పలభాలలోచనుని శ భూరిరుడగ్నిని దగ్ధుడైన యా
చునసిజుఁ డీశ్వరాంశమహిమంబున నొప్పెసలారువాడు సం
హననము నొందఁగోరి హరి శ నత్తఱినే శరణంబుఁ జొచ్చెనం
త నతఁడు రుక్మిణీసతికిఁ శ దా సుతుడై జనియించె గ్రమ్మఱన్. ౧౫ 385
- మ. హరివీర్యంబున జన్మమంది కడు విఖ్యాతుండు ప్రద్యుమ్నుఁ డై
హరికేమాత్రము తీసిపోవక సమఖ్యాతిన్ విడంబించె; శం
బరుడన్ దానవుఁ డాచునోభవునకున్ శ బ్రత్యర్థి తా నొటఁ ద
త్సరుడే భూమిజనించె నం చెటిఁగిస్వేచ్ఛార్చూపుఁ డై పొల్పుటన్. ౨౫ 386
- సీ. పురుడువాయకమున్నె శ మ్రుచ్చిలి కొనిపోయి సంద్రంబులోవైచి శ శత్రుబాధ
తప్పెనంచుఁ దలంచి శ తనగృహమున కేగె నాశిశువును బలమలరు నట్టి మత్స్య
మత్స్య మొక్కఁడు మ్రొగె శ మత్స్యజీవులు కొందఱు దెంచి వలయొడ్డియబ్ధి
తాం-భాగ—47

- ములను బట్టుచు దాని శ బలమునఁదగుదానిఁ బట్టిరి; కై వర్షు శ లిట్టులొక్క .
 తే. కొన్ని చేచలబట్టి యందున్న వాని, లోనఁ బెద్దదిగానున్న శ మీను దానిఁ
 గానికగ శంబరాసురశకాంతునకు సమర్పణముచేసి రెంతయు శ నర్హ మనుచు.
- ఉ. పాచకు లార్దుపోత్తమము శ బల్విడి పాకగృహంబుఁ జేర్చి లోఁ
 దోచు కుతూహలంబునను శ దోడనె శస్త్రిక దానియంగ మెం
 తోచతురత్వ మొప్పుగ మహోద్యమమూనియె తున్నలై పడక
 వే చవి గైకొనం జదిపి శ వింతగఁ గాంచిరి బాలు నొక్కనిన్. ౫ 388
- క. ఉదరాంతరమున బాలకుఁ, దుదయాక్కునిబోలి యొప్పునఁచుండం గని ప్రీ
 తిదగ్గ మాయావతికిఁ, సదయం గొనిపోయి యిచ్చి శ చని రవ్వారల్. ౫౪
- చ. రతియగు నాపడంతి మును శ రాక్షసనాథుఁడు శంబరుండె యా
 సతిఁ జెఱపట్టి యుంచె బరిచారికగాఁగ మహానసంబున
 బతి మరలక జనించునను శ నమ్మక మూనియె యుండె నామె య
 ప్రతిముని బాలకుం గనుచు శ రమ్యతనూరుచిలోఁ దలంచుచున్. ౬ 391
- చ. ఇతఁ డెవఁడొనొ యంచు హృదయేశుఁడు గాఁ గనుపట్టునంచు నా
 రతి పతి యీతఁడొనె యని శ రామయు సంశయమాత్మ నంద న
 య్యతివ తలం వెఱింగి యమృతాశనమానియు నేగుదెంచి యీ
 సుతుఁడు స్మరుండె యించుకయుఁ శ జోద్యము నొందకు మమ్మ యం చొగిన్.
- చ. జననము మత్స్యకుక్షి నెటు శ చక్కఁగఁజేరెనొ యావిధంబు నె
 మ్మనమునఁ గల్గుసంశయము శ మానఁగ నంతయుఁ జెప్పె; నా యశ
 స్విని పనిక తైగా దనుజభవీరుఁడు తన్ను నుపంగ నుండె గా
 వున ముని భర్త చందమును శ బొంకముగా నెఱింగింప నంతటన్. ౬౪ 392
- చ. పతి మరలక జనించు ననుభావముతో నెపు డట్టికాలము
 న్నతి గలిగించుదానిని గగనం దగునో యని వేచియున్న యా
 సతి మదనుం డితండె మును శ శంకరనేత్రశుచిప్రదగ్ధుఁడీ
 క్షితి జనిగాంచె నం చెఱింగి శ స్నేహముచూపఁగఁ బూనె వానిపై. ౮ 393
- మ. హరిపుత్రుం డటనుండి వేగిరమ ప్రాయంబట్టె తక బొంద నే
 తరుణుల్ గాంతురొ వారికెంతయు మరుల్ శ దైవారఁగాఁ జేయుచుక
 బరివృద్ధిం గనుచుండె; నారతియు నశబ్దాతాయతాక్షుఁ బతిక
 గురుబాహుక నరలోకసుందరుని గోర్కుల్మీఱఁగఁ గాంచుచున్. ౯౪ 394
- తే. అలతి మందాక్షమున నొప్పునట్టి నవ్వు
 నివ్వటిల్లఁగ భ్రూభంగగనియమ మలరఁ
 జ్రేమ మతిశయమై తగ శ నామరాళ
 గమన నేవించె రతసూచకమగు బుద్ధి. ౧౦ 395

మ వనజాతాక్ష కుమారకుండు మతిమోద్యమ్యండు ప్రద్యుమ్నుఁ డా
పనితారత్నముతోడఁ బల్కె జనసి! ఓ త్వద్బద్ధి చూడంగ నీ
తిని మానెం గడు నంచుఁ దోచెడిని మాతృస్నేహమున్ పీడి కా
మినివోలెఁ జరియించుచుంట తగునే ఓ మేలే యి దెబ్బంగిగన్. ౧౧ 396

మ. అని దూఱన్ విని యిట్లుపల్కె రతి యార్యా! నీవు శ్రీకృష్ణనం
దనుఁ డంచున్ నుతిగాంచు మన్తభండవే ఓ తథ్యంబు నిన్ శంబరం
డనయం బొప్ప గృహంబునుండి తనమాఁయాస్ఫూర్తిమై దెచ్చె నే
ననఁగా నీప్రియపత్ని నౌ రతిని సత్యం బంచు భావింపుమా. ౧౨ 397

సీ పుట్టిన పదిదినములకెన్న లోపల శంబరండును నిన్ను ఓ సంద్రమందుఁ
బడవై చె నోవిభూ! ఓ వడి నిన్ను నొకచేఱ మ్రింగెను దాని నాఁచెంగటికిని
గొనివచ్చి మత్స్యజీవములు ఛేదించిరి తదదరమున నీవు ఓ పదిలముగ నె
శయనించి యుంట దుర్జయుండు దుర్ధరుండు నగు శత్రువును వీని ఓ నఖిలమాయ

ఆ. లెఱింగినట్టి దుష్టు ఓ నితఱి నానుండి, మోహనాదులైన ఓ భూరిమాయ
లాగి గ్రహించి చంపు ఓ మోనాథ! నీతల్లి, వగచుచున్నయ దనఁవరతమందు.

క. ద్వారకలో రుక్మిణి నీ, వీరితి గ్రహింపబడుట యే యెఱుంగక లో
నారాటము గని కురరి య, దేరితిన్ శిశువుఁబాసి ఓ యెడ్చునో యట్లే. ౧౪౪ 399

క. క్రేపును బాసిన ధేనువ, దేపగిడి గుందు నట్టులే దీనతయుం
బ్రాపింప వందురెడు నీ, పిపాసిని జంపు మనుచు ఓ నిట్లు పలుకుచున్. ౧౪౫ 400

క. మాయావతి మహితాత్ముం, డై యలరెడుకామునకు మహామాయలనున్
వే యడఁపఁ జాలెడిమహా, మాయామంత్రంబుఁ దెలిసె; ఓ మన్తభుం డంతన్.

— ప్రద్యుమ్నుండు శంబరాసురం జంపుట. —

చ. దనుజవరేణ్యు శంబరునిఁ ఓ దాఁ గనఁబోయి రవంతయే సహిం
పను దగదట్టివాక్యముల ఓ భర్తృనముం గడుఁజేసి సంగరం
బొనరుపఁబూను బుద్ధియెటు ఓ లొప్పునో యాగతిఁజేసి పిల్చె వే
యనికిని రమ్మటంచు; దనుజాధిపుఁ డప్పుడు క్రోధమూర్తి యై. ౧౪౬ 402

ఉ. ధిక్కృతులన్ సహింపకయే ఓ తిత్క్షగదాయుధపాణియై మదం
బెక్కి పదాహతిం దనునదెంతయుఁ గుండఁగఁజేయు సర్ప మె
ట్లుక్కు దగంగఁ బైకొనఁగ ఓ మాల్కానునో యటు లత్యమర్షఁ గెం
పెక్కిన నేత్రముల్ వెలయ ఓ నేడ్డఱఁ జూపఁగ వచ్చె నుగ్రుఁ డై. ౧౪౭ 403

చ. కులిశసమాహతిం దెగడు ఓ క్రూరగదాయుధ మట్టె త్రిప్పుచున్
దెలివి యొకింతలేక యతిధీరుని శ్రీహరిపుత్రుఁ గొట్టె ని
మ్ముల భయదాట్టహాసమును ఓ బూన్కి నొనర్చెను; మన్తభుండు దో

- ర్భలముచెలంగఁ బైనిగుడువవైరి గదం దిలకించి నవ్వుచున్. ౧౯ 404
- చ. తనగదఁ ద్రిప్పికొట్టి భయదంబగు దాని నడించి శత్రుసూ
దనుఁ డగుటకొ స్వకీయగద యదానవువైఁ బరఁగించి బిట్టుగా
నొసరిచె సింహనాదము మహాగ్రుడుగ్రుడు శంబరుండు మా
యను మయదర్శితంబును మహాసురరక్షిణి నాశ్రయించుచున్. ౨౦౪ 405
- తే. గగనముననుండి ప్రద్యుమ్నుఁ యడగవడకయె
పొడవడంగను జేయంగఁ బూని యస్త్ర
మయసువృష్టిని గురియించె యమాధవాత్మ
జన్మఁ డతిబలశాలి యస్త్రమ్ము లిట్లు. ౨౧ 406
- క. తను బాధించుట కెంతయు, మనమునఁ గ్రోధంబు గదుర యమండిపడుచుఁ జ
య్యన సత్త్వమయంబై జగమునఁ గల్గిన మాయలను సమూలముగాఁగన్.
- ఆ. పొడవడంగఁజేయు యపూజ్యమహావిద్యఁ, బటపె; నంత దైత్యపతియు గుహ్య
కాఖ్యమాయల నురఁగాసురపై శాచములనుమాయలను బ్రభూతశక్తి. ౨౨౪
- క. మఱియును గాంధర్వములను, బటపెం బ్రద్యుమ్నుమీఁదఁ యబద్ధాక్షునుతుం
డఱిముఱి వానిం జెందుచు, బిటుసగు నొకఖిద్ద మెత్తి యపురుష మడరన్.
- మ. అరుణశ్శత్రువు లొప్పు దోచెడు మహాహంకారు నాశంబరుం
గరముగ్రాకృతి నొప్పువానిఁ గని యింకక వీడు జీవింప నె
ల్లరకుఁ బీడయెకల్లు నంచు సరిగా యలఁగించి వైవంగ శం
బరుశీర్షంబుఁ గిరిటకుండలయతిక యభాసిల్లుదానిం ద్వరన్. ౨౪ 410
- క. హరియించె ఖిద్ద మయ్యది, సురలెల్లం బుష్పవృష్టి యస్త్రపూర్వముగాఁ
గురియించిరి ప్రద్యుమ్నుడు, సురవ ర్తమునుండి యట్టె యచోద్యముగాఁగన్.
- క. తనసతి మాయావతి యత్యనుపమ మాయాబలమున యనాద్వారకకుం
గొనిపోవఁగ నంతఃపురమును జేరెను శ్రీసహస్రములు తనుఁ గనఁగన్. ౨౫౪
- క. సౌదామనీసమన్విత, మైదగు మేఘంబుమాడ్కి యనలరుచు నతఁడా
శ్రీదయితు సౌధ మొందెను, బ్రోదిగ నందున్న శ్రీసమూహము వానిన్. ౨౬
- మ. జలదశ్యామునిఁ గాంచనాంబరధరుక యజారున్మితుక సుందరో
జ్జ్వలవక్త్రాబ్జం బ్రలంబబాహుయుగళుక యబద్ధాక్షునిక నీలవ
క్రలనద్వల్లుతరాలక ప్రకరసంక్రాంతిస్ఫురద్వక్త్రమం
జాలపంకెరువఁ గాంచి శ్రీహరియె యంగచుక భ్రాంతి తప్పేచఁగన్. ౨౭ 414
- క. మందాక్షము తముఁ బైకొన, నందందె యడంగియుండి యరంతట యోషి
ద్భృందము కొండొకపడి కా, సుందరునందుక మురారి యశుభలక్షణముల్. ౨౮
- క. ఒకకొన్ని కానరామికి, బ్రకటముదం బొప్పుచుండ యవనితారత్నం

బొక ప్రక్కనుండ నొప్పెడు, సుకపోలుని వానిఁజేరి యొక్కపుచ్చిత్రన్. ౨౯

క. అచ్చెరువునొంది రప్పుడు, ముచ్చట లూరంగఁ బలుకుమగుద హరికిఁ బెన్
మెచ్చగలిగించు రుక్మిణి, యచ్చటఁ దనయసితలోచ యంతముల దమిన్.

చ. పురుషలలాము వానిఁగని యము న్నైటులో కనరాకయున్న సుం
దరతముఁ బుత్తు నట్టితరుణంబునఁ దా స్మరియించె నయ్యనం
తరమె యెసంగున్న హమున యదైవగతిన్ జనుదోయిచేపె నీ
వరుసనె లక్షణంబులవి యవాని సుతుండని తోఁపఁజేయఁగన్. 30

418

మ. తనలో నిట్లుతలంచె రుక్మిణియు; నీతం డెన్నఁ బుంరత్న మే
యనఁ జెల్లుంగద యెవ్వఁడో; వికసితాభ్రాతుండు నొ వీఁ డదె
వ్వనికిం బుత్తుఁడో? యెయదృష్టవతి యిహవానిన్ స్వకుక్షిన్ ముదం
బున మోయంగను నోచి కన్నదియె? యీహాఘోషి యెం దబ్బెనో. 30419

మ. మును నేఁగన్న యనంతరంబ దెవరో యమూర్ఖుల్ మదీయాత్మజ
న్తుని గొంపోయిరి సూతికాగృహమునందుం బ్రీతుండంగ నం
దనుఁ డాతం డసుయుక్తుడె యయిన నీతం డెంతప్రాయంబునం
దనరున్ వాడును నంతప్రాయమున నీతార్కాణమే రూపునన్. 31 420

క. జీవించి యుండునా యతఁ, డేవిధి నెందై న; నీతఁ యెవ్వని నొందెన్
శ్రీవాసుదేవు సామ్యము, వావిరి దేహమున నవయవప్రాతమునన్. 324

క. గమనస్వరహసంబుల, నమలంబగు దృష్టి గృష్ణ యట్లులే తగుని
ట్లమరుటకు హేతువేమో, కమలజు యత్నంబుఁ దెలియఁగ వశమగునే. 33

క అర్భకుఁ డెవండు నాదగు, గర్భంబునఁ బెరిగి పుట్టెఁ యగడుసుందరుఁ డా
యర్భకుఁ డీతఁడు కాదగు, నిర్భరమోదంబు వీనిని గనఁ గలిగెన్. 334

ఉ. అంతియకాక సవ్యభుజ యమత్తై స్ఫురించెడు నంచు రుక్మిణీ
కాంతయు నెన్ని యోగతులు యగాఁ దలపోయుచు నుండ లోకవృ
త్తాంతము నెల్లఁ దానెలుగు యతత్త్వవిదీద్యుడు కృష్ణమూర్తి తా
వితగఁ దల్లిదండ్రులును యెంతనె రాఁ జనుదెంచె నత్తఱిన్. 34 424

సీ. విమలతరణ్ణోకుఁ యడమలాత్మఁడౌ భగవంతుఁ డావృత్తాంత యంతయు మది
నెఱిగిన వాడయ్యు యనెలుగనియట్టులే పలుకకయుండె; నవ్వలఁ దనంత
నరుదెంచి నారదశసురముని రుక్మిణికాశంబరాసురుఁ యడర్భకు మును
కైకొని చను టాదిగఁగల వృత్తాంతమంతయు నెఱిగించె; యనతివిచిత్ర

తే. మైన వృత్తాంత మద్దాని యనాలకించి
కృష్ణు నంతఃపురాంగనల్ యమృతుండు మరల
నరుగుదెంచినరీతి బహ్వాబ్ధములుగఁ

గనఁబడక యప్పువచ్చిన శ తనయుఁ గాంచి. 32

425

- క. మనముల నభినందించిరి, వనజాక్షుఁడు హలధరుండు శ వసుదేవుఁడు త
ద్వనితయు రుక్మిణియును ద,క్కిన కాంతలు దంపతుల నశక్యత్రిమపుర దమిన్.
- చ. కనుఁగొని కౌఁగిలించుకొని శ గాఢముదంబును బొంది; రాపురం
బునఁగల పెద్దలెల్ల నెటొ శ పోయిన యాహరిపుత్రకుండు వ
చ్చెను దనయంతనే మరలఁ శ జేడియఁ గూడి యటన్న వార్తలఁ
వినుచు నయారె! సంయమనివీటికిఁ బోయినవాఁడు క్రష్ణుఁడన్. 3౮౪ 427
- క. చనుదెంచె బూర్వభాగ్యంబున నింటికి నంచుఁబొంగి శ పొరలెడు మోదం
బునఁ జెప్పకొనిరి తమలోఁ, దనజనకుని రూపమట్లు శ తా నుండుటచే. 3౯ 428
- సీ. ప్రద్యుమ్ను జననులు శ పతియగుశ్రీకృష్ణుఁ డనుమతి యలరంగ శ నంతరంగ
ముల వేడ్క లూరంగ శ లలితభావంబులు కలుగఁగాఁ గనుచుంటఁబలుకవలెనె
చిత్రం బటంచు నాశ్రీహరి బింబంబునకుఁ బ్రతిబింబమైన మదనుఁ గని
నంత నట్లాట సహజమే యనందగు, వారలే యిట్టై నఁ శ బరవనితల
- తే. మాట యింకఁ జెప్పనేటికిఁ శ మానితంబి
నికిని స్థానంబు హరియగు శ నిక నతనిని
బోలురూపంబు గలవానిఁ శ బొలఁతులు గన
నుబ్బితబ్బిబ్బులగుట యేమబ్బురంబు. ౪౦ 429

ఏ బ ది యా అ వ య థా య ము.

— శ్రీ సృమంతరత్నోపాఖ్యానము. —

- చ. అని శుకయోగి కృష్ణుని మహాత్మ్యము తత్సత్తుగాథచిత్తమం
దనువుగఁబల్కి యవ్వలిదిగియో హరిచిత్ర చరిత్రమున్ వచిం
పను దలపోసి యిట్లనియెఁ శ బాధునిపాత్రునితోడ రాజ! యిం
కను వినుమా వచింతు మునుఁ కాంచనచేలునకుం గుబుద్ధి యె. ౪ 430
- క. బనరిచె సత్రాజిత్తోక, ఘనాపకారంబు నట్టి శ కల్పషమును దా
నును బాపుకొనం దలచి స్వతనయామణి సత్యభామదతగుణధామన్. ౧
- క. ప్రకటించిం దగిన సృమంతకరత్నము హరి కొసంగె శ దగువిధి నన భూ
పకుమారుఁ డిట్టు లడిగెను, శుకయోగింద్రుని మహాత్మశ్రీచోద్య మిది యగున్.
- సీ. హరికి సత్రాజిత్తుగరుతరకిబ్బిష మెద్దాని నొనరించె శ నిధరత్న
మగు నాసృమంతక శ మతని కెట్లుబ్బెను? హరికేల యొసఁగెను శ స్వాత్మజాత!
నని. ప్రశ్నమునుజేయ శ నాయోగియిటుపల్కెఁ దాననవరతంబు శ భానునకును
బరమభక్తుం డయ్యె శ భాస్కరుఁ డతనికిఁ బ్రియసఖుండై యుండిఁప్రీతిదాన

తే. దక్షమైనట్టి యాస్యమంతకమణి నొసఁ
గెను; మహిపతి యారత్నమును గళమునఁ
దాల్చి వెలిగెను భానుచందమున నొకట
ద్వారకాపురి జొచ్చె నెంతయును వేడ్క. ౪ 433

క. అతిశయ తత్తేజంబున, నితరులకుం జూడఁదగక యే యుండె; మహీ
పతి నతనిఁగాంచి దవ్వల, హృతదృష్టులు నగుచు లోకు లినుఁ డితఁ డనుచున్.

క. శంకించి హరిగనఁ జని వి, శంకటవృత్తిం జెలంగి శ సఖులుం దాను
బింకమున నక్షకేళి, సంకుచితాన్యక్రియావిశారదుఁ డగుచున్. ౫ 435

క. వనజోదరుఁ డుండఁ దమ, మనమునఁ గలశంకపోవుమాడ్కిఁ దెలుపఁ బో
యినవారలొట నారా, యణ! వందన మొనరుతుము మహాత్మా! సీకున్. ౫౪

క. దరచక్రగదాపంకజ, ధర! దామోదర! సుషడ్వదశనయనా! శ్రీ
వర! గోవిందా! లోకోత్కరనాయక! సూర్యుఁ డిదిగో శ తస్థుం గనఁగన్. ౬

క. వాడిమయూఖంబులఁ దనుఁజూడఁగఁ దలపోయు వారిమాడ్కుల కెంతో
పీడ గలుగంగఁ జేయుచు, బోడిమిగా నిదిగో వచ్చె శ మురదనుజహరా!. ౭

క. సురవరులు త్రిలోకంబులఁ, బరమంబగునీదు సాధుపదము వెదకుచుం
దురుగాదె యదుకులంబునఁ, బరులకు నెవ్విధి నెటుంగరబడని వడుపునన్. ౮ 440

క. మానవవేషంబునఁ దగు, జ్ఞానాత్మకు నిన్ను నెఱిగి శ సరసిజమిత్రుం
డోసీరజాక్ష! వచ్చెడు, గా నెఱి దర్శింపఁగ ననఁగా నరహరియున్. ౯ 440

క. జ్ఞానవిహీనతఁ బలికెడు, మానవసంభాషణముల శ మన్నించిన చం
దానఁ దెలివవ్వ పొలయం, గా నిట్లను రవి యతండు శ కాఁడు నిజముగన్. ౧౦ 440

క. అనుపమరత్నప్రభలక, దను వాసూర్యప్రకాశ శ తక వెలయంగా
గనుపట్టెడు సప్రాజి, త్తని యెటుఁగుండు మీర లనియె శ నంత నతండున్. ౧౧

చ. తనసదనంబుఁ జేరి ప్రమోదంబునఁ దేలుచు మంగళభ్యనుల్
వినఁబడుచుండ దేవగృహావేదికయందు మహీసురాభివం
కను వరసీతమం దునుచి శ గాఢతరంబగు భక్తిఁ గొల్పుచుం
డెను; రవిదత్తరత్న మది శ నిత్యము నీనుచునుండు హేమమున్. ౧౨ 443

*నీ. ఇరువదితులలంత శ హేమము భారసంజ్ఞం దగు నట్టి వశ్మనము సంఖ్య [డు
ననుదిన మిచ్చు చుండెను; మణియయ్యది యెందుఁబూజితమయి శ యెసఁగుచుం
నచోట్ల నించుకళయైన దుర్బిక్షము మారికారిష్టముల్ శ మఱియు నెల్ల
నాధులు వ్యాధులు శ నహిక్యతబాధలు నింక నేయశుభంబులేని గలుగ

* “తులాంపలకతంప్రాహుః” అని శ్రీధరాచార్యులు.

తే. వందు మాయికు లెవ్వరే శ నరయనుండఁ

జాల రియ్యది యమృతేనత్ప్రభావ;

మంత నొకనాఁడు కృష్ణుండు శ యదునృపతికి

మణినొసంగుమ యని వేడుకమాట వినక. ౧౧౫.

444

చ. ధనమునఁ జాలఁ గాంక్షుగల శ తా హరివేడెను దాని నిష్ఫలం

బునుగ నొనర్పరాదనియుం శ బోలఁ దలంపక యాయఁ డయ్యె; నా

తనియనుజన్తుఁ డొక్కట నితాంతరుచుల్ తగ నొప్పు నమృతే

దనగళసీమఁ దాల్చి ప్రమదంబున గుట్టుము నెక్కి పూనికన్ ౧౧౫

445

— శ్రీ సృమతకమణికొఱకు హరి వనమున కరుగుట. —

క. మృగయాభిరతిఁ బ్ర సేనుడు, మృగయులు తనవెంటరాఁగ శ నేగె నడవి; కం

త గహనసీమల నొక్కఁడు, గఁ గనంబడఁగాఁ బ్ర సేనుఁ శ గలితతురంగున్. ౧౩౫

శా. పంచాశ్రమ బోకఁ డుద్ధతిం బొదివి కోపస్ఫూర్తిమై జంపి దోష్ట

తాంచద్ద్రోత్సము సంగ్రహించి తనదౌ శ నద్రిం జొరం బూనఁగాఁ

గాంచెన్ భల్లుకనాయకుండు మది నాకమ్రస్ఫురద్రత్నముం

గొంచుం బోవలె నంచుఁ దోచుట నఖకూరాయుధాళిన్ హరిన్. ౧౪ 447

క. మృతినొందఁ జేసి రత్నం, బతిశయితప్రీతిఁ గొనుచు శ నాతండును బ

ర్వతబిలముఁ జొచ్చి పట్టికిరతనము నద్దాని నొసఁగె శ రమ్యం బగుటన్. ౧౪౫

తే. అద్ది క్రీడకు సాధనం శ బగు నటన్న

యూహ నొసఁగె; సత్రాజిత్తు శ సోదరుండు

చనియె నెచటికో? రాఁడయ్యె శ నని తలంచి

మిగుల వగలను బొగిలె నేమి యిది యనుచు. ౧౪౬

449

ఉ. రత్నము కంతమందు నలశరంగఁ బ్ర సేనుడు వేటలాడఁగా

యత్నముమీఱఁగాఁ జనిన శ యప్పుడు నెమ్మది బొంగుచున్న యా

రత్నముమీఁది యాసమెయి శ రాముని తమ్ముడు కృష్ణుఁ డొక్కడు

ర్యత్నముచే వధించి తనయంతన యుండు నెఱుంగనట్లుగన్. ౧౬ 450

క. అని చెప్పకొనియె దానిని, వనజాక్షుండు వినియె నొకట శ వార్త యొకరితో

డ నొకరుగా జను లెంతయు, ననుకొనుచుండన్ రహస్యమహా విధమొప్పన్.

క. హరి భగవంతుండు తను నిటు, లొరనెడుదుర్యశము తొలఁగునద్యమ మాత్మం

బరికించి ప్ర సేనుని చొప్పురయుచు నాగరులఁగూడి శ యరిగెన్ వనికన్. ౧౭

క. వనమున నొకటఁ బ్ర సేనుడు, తన వాజివరంబుతోడ శ దారుణమృగరా

జ నిహతుఁడై పడియుండఁ, గనుఁగొనియెన్ సింహ మద్ది శ త్వాధరముపయిన్.

సీ. జాంబవంతునిచేత శ సమయింపఁగాబడి పడియుంట గాంచె నాపారు లవ్వి

ధమును గాంచిరి; సమస్తము నెఱింగినప్రోడ హరి యంత భీతికృతదంధకార

నిబిడమా భల్లూకశనృపుఁ డున్న బిలమును దా నొక్కరుఁడె చొచ్చెఁ ఁ దనవెను
వచ్చిన పౌరుల ఁ నచ్చటనే నిల్పి; కొంతదూరము పోయియంత నందు [కనె

1తే. బాలునకు నాటబొమ్మగాఁ ఁ గ్రాలుదానిఁ
మణివరంబును గన్గొని ఁ మదిని దాని
నవహరింపం దలంచి యాశ్చర్యకుకడ
నిలిచియుండెను క్షణమాత్ర ఁ నిశ్చలముగ. ౨౦

454

మ. మును తాఁజూడని మానవుం డొకఁడు రాఁ ఁ బూఁబోడి తద్ధాత్రి భీ
తిని గాంచెఁ; మఱి కూసె గట్టిగను; ధాత్రీధ్వని మాలించి ధీ
రనికాయంబున జాంబవంతుఁడు ధరం ఁ బ్రఖ్యాతిగన్నట్టి వాఁ
డు నితాంతక్రుధఁ బాటుతెంచెను; నతండుఁ గ్రోధవేగంబునన్. ౨౧

455

మ. భగవంతుండు నిజేశ్వరుండనుచుఁ దా ఁ భావింపఁగాలేక లో
కగతుండు నొకపూరుషుం డనుచు నిశ్కంబైన తత్సత్త్వ మిం
త గణింపం దలపోయకే ప్రథన ముగద్యచ్ఛక్తిమై జేసె, నొ
2క్కగతిఁ శ్రేయయుగంబు పోరెడుగతిం ఁ గ్రవ్యార్థ మత్యుద్ధతిన్. ౨౨

456

చ. ఇరువురు వార లొక్కగతి ఁ నేపుచెలంగఁగ నాయుధాశ్చభూ
మిరుహవితానయుక్తిఁ గడంపించెడు పౌరుషమూని పోరి భీ
కరరణముం బొనర్చుచును ఁ గాఢతరంబగు బాహుయుద్ధ ము
వ్వరుస నొనర్చి రయ్యది ప్రవర్తిలె నెంతయు వింతఁగా నటన్. ౨౩

457

సీ. ఒకరినొక్కరు గెల్పుటూహలు పొలయంగఁ బోరుచు నంతట ఁ భూరిముష్టి
ఘాతంబులఁ వజ్రశక్తినంబు లనఁ దగువానిచే నించుకే ఁ వదలనట్టి
పూనిక నొకరితిఁ ఁ బోరి రిర్వదిపయి నెనిమిదిదివసంబు ఁ లనవరతము
జాంబవంతుం డంతఁ ఁ జక్రాయుధుని ముష్టిఘాతంబులఁ దనయంగములయందుఁ

తే. గలుగు పెనుసంధిబంధముల్ ఁ కదలి పిండి
గాఁగ సత్త్వంబు షీణింపఁ ఁ గాయ మెల్ల
స్వేదబిందుయుతంబయి ఁ చేష్ట లుడుగ
విస్తయం బెంతో గదుర సృష్టిభుని జూచి. ౨౪

458

3చ. పలికె మహాత్మ ! భూతములపంక్తికిఁ బ్రాణము నీవె, ప్రాణ పం
క్తులకుఁ బ్రవృత్తి సత్త్వమును ఁ దోరపువేగము ధారణాఖ్యమా
బలమును నీవె, యం చెటుంగుఁవాడ సనాతనపూరుషుండవై

1 “తత్తద్వజ్రైః మణిశ్రేష్ఠం బాలక్రీడనకం కృతమ్” అని మూలము. 2 “క్రవ్యార్థేశ్రేయయో
రివ” అని మూలము. “క్రవ్యార్థే=అమిషార్థే” అని వ్యాఖ్య. 3 “జానేత్వాం సర్వభూతానాం ప్రాణా
ఽజస్సహోబలం” అని మూలము.

చెలగి యధీశ్వరుండవయి శ జిష్ణుడవై తగు దీవె సత్ప్రభూ! ౨౬

459

తే. మఱియుఁ బ్రభవిష్ణుడవు నీవె శ మాధవుడవు

విష్ణువును నీవె; స్రష్టయై శ వెలయు బ్రహ్మ

కరయ స్రష్టవునీవె సృజ్యంబులకుఁ ద

గంగ నీవె యుపాదానశకారణమవు. ౨౬౫

460

క. విలయం జొనరించెడు వా, రలకుం గాలాత్మకుడవు శ రహిమిఱుగ నా

త్తులకుం బరమాత్మకుడవు, జలజాతా! యిప్పు తెలియఁజాలితి దీనిన్. ౨౭ 461

ఉ. ఎవ్వఁడు సుంత రోషమున శ నేచి కటాక్షదృగున్నతిఁ దగ్గ

నివ్వటిలంగఁ జేయఁగనె శ నిర్భరభీతినిగూర్పు నక్రముల్

నెవ్వఁగఁ బెంచు మత్స్యములు శ నిండఁజెలంగుచునుండి యంతలోఁ

జిప్సనఁ దత్తఱుపడఁగ శ సింధువు భీతిని మార్గ మిచ్చెనో? ౨౭౪

462

క. ఎవఁ డాత్మయశము శాశ్వత, సువిస్తృతిం గాంచ నభి శ సొంపుగ నొకనే

తువు బంధించెనో? రావణు, నివసతి దహియించి కీర్తినిల్పెనొ ఊతెనై.? ౨౮ 463

సీ. ఎవ్వనివాడియా శ నిషుసంహతుల దనుజాధిపశీర్షంబు శ లవనిబడియె

నో? యట్టినాస్వామియే యగు శ్రీరాముఁ డవునీవె యని యిప్పు శ డనగతంబ

యయ్యె; నంచిత ఖల్లుకాధిపుఁ డాత్మవిజ్ఞానంబుచేఁ దన్నుఁ శ జక్క నెఱిగి

విన్నవింపంగ గోవిందుండు దేవకీతనయుండు భక్తసంతతికి సుఖము

తే. గలుగఁజేయు నట్టికరమునఁ దడవుచు, నేత్రపద్మములను శ నెమ్మిడనరఁ

గనుచుఁ గరుణఁ దెలుపుకప్రసవన్సుల, భక్తు నలరఁజేయఁ శ బలికె నిట్లు. 3౦

క. విను మిఁక నావృత్తాంతంబును భల్లుకరాజ! రత్నమును దొంగిలి న

ట్లు ననుక దుర్యశ మొక్కఁడు, దనంతనే పొందె గాన శ దాని విధిగతిన్.

క. తొలఁగించుకొనఁగ నీదగు, బిలముం జొచ్చితిని; మణిని శ వేగమ కొనిపోఁ

దలఁచితి వంచని నీ నెమ్మనమున నెఱుంగంగవలయు శ మహితస్వాంతా!. 3౧

— శాంబవంతుండు స్యమంతకమును బుత్రికను హరికొనంగట. ౩౨ —

చ. అని భగవంతుఁ డిట్లు తనశయాగమనంబు వచింప భక్తి గాం

చనవసనుం గనుంగొనుచుఁ శ జారుమతిందగుపుత్రి కామణిఁ

ఘనమణితోడఁ గాన్కఁగ నికామముదంబున నిచ్చె నంతఁ ద

న్ననుపమరత్న హారముల శ నన్యములై తగునట్టి కాన్కలన్. 3౨

467

*క. పూజింప నాత్మ మెచ్చుచు, నాజాంబరతిఁ స్యమంతకాఖ్యమణివరం

బోజ గ్రహియించి మోక్షం, బాజగదీశ్వరుఁ డొసంగె శ నయ్యనఘనకున్.

* “అవైశ్చ శ్చ మణిముఖైశ్చ పూజితో భక్తవత్సలః, దదౌ తస్మై వరాం ముక్తిం ప్రిత్యా శాంబ వతే హరిః” అధికపాఠము.

చ. హరి బిలముం జొరంగ నరరాంతికమందున నున్నమానవుల్
మురహరి రాకఁ గోరి యొకపొలిక ద్వాదశరాత్రముల్ నిరం
తరముగఁ గాచియుండి ప్రథసంబున నెమియొ కీడుమూడ నం
చరయుచు నెవ్వగల్ పొలయ శ నల్లన ద్వారక కేగి రందఱున్. 33 469

క. ఆనకదుందుభి దేవకి, మానిని రుక్మిణియు బంధుసమండలమును స
న్తానసము గల్లుజ్ఞాతులు, దానవవై రియు బిలంబుఁ శ దాఁ జొచ్చుటయున్. 334

క. వెలుపడి రాకుండుటయును, వెలుపలఁ దా రుండి జనులు శ విసికి మరలి యా
ర్థులగుచు వచ్చుటయును విని, జలజాతునిరామి కెంతో శ సుకటపడుచున్. 3౪

క. శోకార్తులైన స్థానీ, యాకసులంగూడి కృష్ణు శ నాగమనమునే
వేకోరి మహామాయను, శ్రీకలితక్ దుర్గఁ గొల్వఁ శ జేరిరి భక్తిన్. 3౪4 472

క. పురజను లొకకొందఱు శ్రీ, హరికిఁ దుర్యశముఁగూర్చె శ ననుకోపమునఁ
ద్వరపడి సత్రాజిత్తును, బరిపరి నిందించి దుర్గ శ భక్తిఁ గొలువఁగన్. 3౪5 473

క. చని నేవింపఁగ నంబయు, జనులకుఁ బాడసూపి చక్రీసందర్శనమా
నని యాశిషంబు లిడఁగా, వనజాతుఁడు పోయినపని శ వరుస ఫలింపన్. 3౪6

ఉ. దారనుగూడి పౌరులు ముగదంబునఁ దేలఁగఁ దల్లిదండ్రులు
గోరిక లుల్లసిల్లఁ గనుఁగొంచు వడిం జనుదెంచి కౌఁగిటం
జేరిచిఁగొంచు బుణ్యఫలసిద్ధులు గల్గినయట్టు లెంచఁగా
శ్రీరమణుండు ద్వారకను శ జేరెను బంధువు లామురారినిన్. 3౬ 475

క. మృతుఁడై మరలం బ్రాణా, నివృతుఁడై చెలువారునట్లు శ విష్ణుని గని రా
వితమున వచ్చిన హరిఁ బొరతెతుల్ పరికించి వేడ్కరంజలి రంతన్. 3౭

— స త్య భా మా ప రిణ య ము. —

క. వనజాతుఁడు సత్రాజి, త్తును సభకుం బిల్వబంచి శ ద్యుమణికిరణ నొం
దిస మణి మరల్ వనిదొర, కినవిధముం దెలియఁజెప్పి శ ఊతిపులమ్రోలన్. 3౮

క. ఆరత్న వరము నొసఁగెను, సారెకు నాతండు సిగ్గుసాంద్రముగాఁ జే
కూర నవాఙ్ముఖుఁడై మణి, తో రయమున నింటికిఁ స్వరదోష మిదనుచున్.

క. అనుతాపంబును బల్లలు, గనుచుఁ భయమొప్పు నేగఁ శ గాని యతండుఁ
మనమునఁ దనయపరాధంబునె యెంచుచు నెట్లు చేయఁ శ బోలునటంచున్.

క. బలవంతులతోఁ గలిగెను, గలహంబను చింత మదిని శ గలవిలపెట్టఁ
మలమలమాడుచు దీనిం, దలఁగించుకొనంగ నెవ్విధమొ యనుకొనుచున్. ౪౦

క. హరిసుప్రసన్నుఁ డగునె, క్కరణి నొ యని యెంచుచుఁ సుకార్యం బెది యీ
తరుణమునఁ జేయ మేలగుఁ, ధరఁగలవారెల్ల న స్తుభధర్తరతునిగన్. ౪౦4

క. తలపోసి తిట్టకుండఁగఁ, గలదే కార్యం బెదైనఁ శ గాని యొనరుపఁ;

- బలుమాటలే? ధనమునఁ, గల కూరిమినన్ను ముంపఁగా నజ్ఞుడనై. ౪౧
- క. దూరాలోచన మొనరుప, కీరిల్క తుద్రకార్యమే నొనరిచిల్క
వారిజనాభుని కృపకుఁ, దూరస్థుడనైతి నింక శ దోషముపాయన్. ౪౧ 483
- మ. వనితారత్నముగాఁ జెలంగు దుహితఁ శ భాస్వత్కృపాలబ్ధపా
వనరత్నంబు సృమంతకాహ్వయమునుఁ శ బద్ధాతు సంప్రీతికై
మనమారంగ నుపాయనం బొసఁగినఁ శ మన్నింపుమోదెవ! యం
చనుమానంబును వీడి వేడెడ నిదే శ యర్థంబు నే జేయఁగన్. ౪౨ 484
- క. ఇంకొకవిధమున నాదుక, శంకము హరికోపముం దోలంగదు పోయం
చుంకెక్కినమది నెంతయు, నుంకించి సునిశ్చయమున శ నూహయు వెలయన్.
- క. అనుపమ శుభలక్షణములఁ, గనుపట్టెడు సత్యభామఁ శ గన్యామణి నాఁ
దనరెడు దుహిత సృమంతక,మును గొనిచని హరి కొసంగెఁమోదం బలరన్.
- క. రూపాదార్యగుణంబుల, నాపగిదిఁ రూపముననె శ యసదృశ యగుచుఁ
భూపాలకుమారులు పలు, లేపలు ప్రార్థింప నలరు శ తెఱవలమిన్నన్. ౪౪ 487
- తే. సత్యభామను శ్రీహరి శ సవిధిఁ బెండ్లి
యాడె; నంత సత్రాజిత్తు శ నాదరమునఁ
గాంచి భూపాల! యీమణి శ క్రమృతఁ గొను
మద్ది గ్రహియింపఁగాఁ గోర శ మాతృ మేము. ౪౪౫ 488
- క. వనజావుని భక్తుండవు, కనుకఁ దల్లభమైన శ కమ్రమణి యిదౌ
ననఘా! నీకడ నుండఁ, జనుఁ గైకొనవయ్య; మేము శ సర్వవిధములన్. ౪౫
- *క. ఫలభాక్కులమే యగుదుము, సులలితరత్నం బిదౌనుశుభఫలములనుఁ గన్.
గలకాల మొసఁగు; మేమా, ఫలములఁ బొందుదుము ముందు శ బహుభంగులు

ఏ బ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

శతధన్వని శ్రీహరి వధించుట. ౯౯

- క. అని తెల్పి యోగివద్యం, డనియెఁ రాజేంద్ర! యవలిహరికథ విను మం
త నలిననయనుడు కుంతియుఁ, దనయులతో లక్ష్మయంట శ దగ్ధ లయి రనఁ.
- చ. ధరణిఁ జరించువార్త విని శ దానియథార్థముఁ దా నెఱింగియుఁ
బరముడు నయ్యుఁ బామరులపద్ధతిఁ గైకొని చింత బూనిన
ట్లరయఁగఁ జాలి వంశమున శ కర్తములై తమపెద్దలెల్ల నా
దరమునఁ జేయువాడుకలఁ శ దా నొగిఁ దీర్పఁగఁబూని యన్న తోన్. ౧ 492

* “వయంచ ఫలభాగినః” అని మూలము. “తవాపుత్రత్వా త్వదీయం ధన్యస్థాకమేవేతి
సూక్ష్మప్రాయః” అని వ్యాఖ్య.

- క. కురుదేశములకుఁ బోయెను, హరియున్ బలభద్రుఁ డందు శ నతిదుఃఖమునన్
బరిత ప్తస్వాంతులు నగు, ధరణిపు గాంధారి విదురు శ ధర్మవిదగ్రున్. ౧౪ 493
- క. గాంగేయుఁ గృష్ణద్రోణులనుం గని తీర్పగఁ దరంబునను గానిశ్రమం
బుం గాంచి నట్టులుగఁ బోస, గెం గాదె కష్ట మిద్ది శ కృతకవిధిగఁ. ౨ 494
- క. అని యూఱడించి; రంతట, వనజాక్షుం డూరలేని శ వార్త నెఱిగి యిం
తనరాని యీసు మనములఁ గనుపట్టుట నిదియె తగినశకాలం బనుచున్. ౨౪
- సీ. అకూరకృతవర్త శ లాశతధన్వుని కడకు వేగమపోయి శ పుడమిఁజేడ!
యాస్యమంతకమణి శ యఖిలరత్న వరంబుఁ గైకొన కూరక శ కాలమేల
గడపుచునున్నావా? శ కన్యకారత్న మా సత్యభామను మనససాక్షికముగ
మన కొసంగఁబ్రతిజ్ఞ శ నొసరించె గాదె సత్రాజిత్తు మనల సరకుఁ గొనకయె
- ఆ. హరి కొసంగె నిప్పు; శ డట్లాట నమ్మణి, సంగ్రహింపవలయుఁ జంపి శ యతని
ననుజు చెంతఁజేరు శ నట్లుజేయఁగ రాదొ, యనుచుఁ బ్రోత్సహింప శ నప్పుడతఁడు.
- చ. తనమది వారిమాటల నితాంతము మార్పుగనంగ రత్నముం
గొనఁదగు నన్నలోభమునఁ శ గొంకక పాపమనస్కుడౌటఁ జెం
తను మృతీయుంట నట్లెయని శ దారుణకర్మము ప్రోత్సహింపఁగాఁ
జని శయనించి యున్నతఁడె శ జక్రి కలం డనుమాట యెంచకే. ౫ 497
- క. శతధన్వుఁడు సత్రాజితు, మృతి గనఁగాఁజేసె; తేయి శ నిట్లు వధింపఁ
మతిదూలి యచటి కాంతలు, వెతఁ గుందుచు దిక్కుమాలి శ బిగ్గట నేడ్వన్. ౫౪
- క. పశుహింసకుఁ డకరుణుడై, పశువుల హింసించునట్లు శ పాపాత్ముఁడు దు
ర్యశమును గోరెడు నాతఁడు, విశసించెం జక్రిమామ శ విషమపథమునన్. ౬
- చ. మృతిగనఁజేసి రత్నమును శ మేలని గైకొని పోయె; నివ్విధిన్
బిత హతుడౌట నింతయని శ నిర్ణయ మొప్పుగఁ జేయరాని దౌ
వెతఁ గని సత్యభామ పృథివీపతి! యోజనకా! పితా! కటా
మృతిగనితిం గదె యనుచు శ మే నొగి మ్రాస్పడ నేడ్చె నెంతయున్. ౭ 500
- చ. జనకకళేబరంబు నొకశచందమునం జెడకుండ నూనెనిం
పినయొకపాత్రమం దునిచి శ భీతమృగాక్షియు హస్తీపత్తనం
బునకుఁ బ్రయాణమై చనియె శ భూతవిభండయి సర్వవైత్తయ
య్య నెఱుంగనట్లు లున్నపురుషోత్తమమూర్తికిఁ దెల్పె నెంతయున్. ౮ 501
- చ. హలధరకృష్ణు లీశ్వరులెయయ్య నృలోకవిచ్ఛేదతంబు లి
మ్ములఁ గొని సంచరించుటను శ బొక్కుచుఁ గన్నులనుండి యశ్రువుల్
వెలలఁగ నక్కటా! మనకు శ విచ్యుతిలేనివగల్ పొసంగఁగాఁ
బలుకఁగ నేల? యంచుఁ బలుభంగుల దీనతఁబొంది రెంతయున్. ౯ 502

- మ. తరువాతఁ హరి సత్యభామయును సోదరులందునుఁ పెటరాఁ
బురముంజేరి వధింపఁబూనె శతధన్వుఁ రత్నముం గైకొనఁ
మరలఁ; వాడును దత్ప్రవృత్తి విని వేఁ మ్రందించు నెన్నిక నె
వ్వరుసం బ్రాణములూని నిల్వఁదగు? నాభాగ్యం బ దెట్లున్నదో? ౯౪ 503
- ప. అని తలపోసి యాతఁడు భయంబుతగం గృతవర్తపాలికిం
జని తనుఁగావఁ గోరె హరిసత్త్వ మెఱిగినయాతఁ డప్పు డి
ట్లనియెను వార లీశ్వరులెఱుఁగెదరు హేళన మేనుజేయ నో
పను, ధర వారి కెగ్గొనురుపం బనిపూనిన యెవ్వఁడేనియున్. ౧౧ 504
- క. తేమమునొందం జాలం, డామురహరిపై న ద్వేషఁ మాత్మనిలిపి కా
దే మును కంసుం డనుగ, స్తోమముతో సీరికి జాలఁ దూరస్థుం డై. ౧౨ 505
- క. మృతీకి సమీపస్థుండై, ఊతిఁ బాసె జరాసుతుండుఁ నేనాబహుళా
న్వితుండై పదేడువారము, లతిలోకుల సోదరులనుఁ హత మొనరింపన్. ౧3
- క. పనిపూని యుద్ధ మొనరిచి, తనుమాత్రము దక్కఁబాటెఁ దత్త్వ మ్మిదియే
యని తెలిపి సాగ నంపఁగఁ, జని యక్రూరుఁ వరించె సాయపడంగన్. ౧౪
- సీ. అక్రూరుఁ డంత నిట్లనియె నీశ్వరులగు నాసోదరుల సత్త్వమాత్మ నెఱుఁగు
నెవ్వఁడు పగఁగొనఁ నెంచును వారితో; హరియన సామాన్యుఁ డొనరుండె?
విశ్వంబు సృజించుఁవలెయించు హరియించుఁదన్తాయ కష్టంగఁదమ్ము నెఱుఁగ
కావిశ్వనాథుని యద్భుతచేష్టల నరయంగఁజాల కుండురు మనుష్యుఁ
- తే. లెవ్వఁ డేడెండ్ల బాలుండై యేకహస్తముననె గోవర్ధనము నెత్తి తనవిలాస
మున శిశువు పుట్టగొడుగునుబోలె డాల్చె, నట్టియద్భుతకర్మనఁ కళిలపతికి.
- మ. మనుజాకారముఁ బూనియున్నహరికిఁ య్త్వదేవమానీంద్రహృ
ద్వనజాంతస్థునకాదిభూతున కనంతభ్రాతృగన్నట్టిదే
పునకుఁ సర్వవికారశూన్యునకు నంభోజాతపత్రాయతా
క్షునకుఁ మ్రొక్కుదు నంచు బల్కి యిటు లక్రూరుండు పో పొమ్మనన్. ౧౭
- మ. శతధన్వుండు నిరాశుండై యింకఁ దనుం దక్రాయుధుం డే డైఱఁ
మృతినొందించు నటంచు రత్నవరముఁ మీచెంతనే యుండనిం
డితరాసాధ్యము గాకయుండ ననియెంతే బల్కి యొప్పించి వే
గ తురంగోత్తమ మెక్కి భీతమతియై కాలుండు తన్నుంపగఁ. ౧౮ 510
- క. శతయోజనములు పోయెను, శతధన్వుండు పోవు టెంచితక్రియు హలియుఁ
బతగేంద్రధ్వజవరసం, యతరథవర్యంబు నెక్కి యుద్ధతిమిఱుఁ. ౧౮౪ 511
- మ. జవనంబుల్ తమపేరు సార్థకముగాఁ ద జంచద్గతిం బాఱు గే
శవరాముల్ వెనువెంటఁ బోయి రఘయుఁ క్షాంతుఁ గురుద్రోహి న

య్యవనీనాథు వధింప; నంత మిథిలాభ్యఖ్యాతపూర్వర్య కో
పవనంబందు హయంబు క్రిందబడఁ జంపఁ వచ్చు సోదరులన్. ౧౯౪ 512

చ. కనుఁగొని భీతుఁడై పఱచెఁ శ గాల్నడకన్ శతధన్వుఁ డవ్విధం
బునుగని కృష్ణుఁ డాగ్రహముఁ శ బూని వెసం బరుగెత్తెఁ గాల్నడకన్
జనిచని తీక్ష్ణ నేమియగు శ చక్రముచేఁ దలఁద్రుంచి వాఁడు క
ట్టిన పసనంబులం వొగిఁ గగడిందిరుచుల్ తగురత్నవర్యమున్. ౨౦౪ 513

క. వెదకె నదెందును రత్నం, బది చిక్కకపోవ మరలి శ యన్నకడకు వ
చ్చి దనదు ప్రవృత్తిఁ దెలుపుచు, నదయత వ్యర్థముగఁ జంపి నట్లయ్యె నరిక.

క. దొరకదు రత్నం బాతని, పరిసరమున నన్న వినుచు శ బలరాముడునా
వరమణి శతధన్వుఁడె, వ్విరికడనో దాచియుండు శ వారిజనాభా!. ౨౧౪ 515

క. ఋతమిది యారత్నంబును, వెతకంగఁ బురికిఁ బొమ్ము శ వెస నేజనక
క్షితిపతి ప్రియతముఁడొటన్, జతనంబునఁ జూడబోదుఁడయ్యన వత్తున్. ౨౩౪

క. అనిపలికి హలధరుం డా, జనకుని గన మిథిలఁజొచ్చె; శ సంతసమొప్పుం
గను బలునిఁ గాంచిన జనకా, వనిపాలుం డెదురు గాఁగ శ వచ్చి విధియుతిన్. ౨౪

ఆ. ఆతిథేయవిధుల శ నాచరించె బ్రలంబ, హంత యందుఁ గొన్ని హేయనమ్ము
లుండఁ బ్రీతిమీఱునుర్విశుఁ డాదృతిఁ, దనను జూచుచుండఁగను సుఖముగ.

మ. ధృతరాష్ట్రాత్మజుఁడా సుయోధనుఁడు తదవృత్తాంత మాలించి య
చ్యుతునన్నం గనుకోర్కి వచ్చి మహనీయుండైన యష్టేదినీ
పతిచే సత్కృతుఁడై ప్రియంబుతగఁ దన్ శ బాలింపఁగా రేవతీ
పతి యొద్దన్ గదఁ బూని వైరుల నడంపంజాలు జన్యం బొగిన్. ౨౬ 519

ఆ. చక్క నభ్యసించె; శ శౌరియు బలదేవు, నాజ్ఞ మరలి వచ్చియాత్మపురము
నందునున్న పత్ని శ కాసత్యభామకుఁ, బ్రియముచేయుకోర్కివెలయుచుండ.

క. శతధన్వుమృతియు రత్నం, బతనికడన్ లేకయున్కియంతయుఁ దెలిపెన్;
హతుఁడగు సత్రాజితునకు, మతిమంతులఁగూడి లోకకమర్యాద తగన్. ౨౭౪

క. పరలోకగతుల కెల్లన్, వరసుఖముం గలుగ నరకభాధ లడఁగ నె
వ్వరుసం జేయందగు నా, కరణిం గ్రియలెల్లఁ జేయఁగఁ బంచె విధిన్. ౨౮

క. కృతవర్షయు నక్రూరుఁడు, శతధన్వుఁడు తెగుట యెఱిఁగి శ సన్నచిహ్నాతికిన్
జతనము తమదంకనె సం, గతమాటన్ భయము తమ్ముఁగాఁటియవెట్టిన్. ౨౯౪

క. ద్వారకనుండియె యెటకో, వారిద్వరు పోయి రంతవరుసఁగ జనులం
జేరెను మానసికంబులు, శారీరములైన యట్టి శ సంతాపంబుల్. ౩౦౪ 524

సీ. దైవిక భౌతిక శ తాపంబు లొందెను మఱియు నిట్టియరిష్టశమండలంబు
సయిబయిఁ గ్రమ్మంగఁ శ బరమేశుమహిమంబు మఱచినవారౌటమాధవునకుఁ

దెలిపి రక్తాగుడుడు శ తొలగిపోవుట నిట్టి విపరీతములు చాలవీ స్థరిల్లె
నని యద్ది యజ్ఞానుశలనుకొనుమాటలే కాని ప్రాజ్ఞులనుడులోకాపు సుష్టు

తే. మునుల కావాసభూతుఁ డై శతనరు కృష్ణుఁ
డున్నచోట సరిష్టము శ లుండు ననుట
యెట్టి యవివేకమూలమో శ యెన్నవలెనె
విజయపాత్రా! యవలిదగు శ వృత్తి వినుము. 3౧

525

మ. మును కాశీపురియం దవృష్టి యడరక శ భూపాలుఁ డింకేమి చే
యనగుక దీని కటంచు నెంచుతటిఁ గార్యంబేదియో పూని పో
యెను వారాణసికే శ్వఫల్కుఁ డదిభూమిశుండు చింతించి వే
తనయక వాని కొసుగె గాందినియనక శ దా నొప్పు కన్యామణిక. 3౨ 526

క. అవ్వల వర్షము కురిసెను, నవ్వరగుణు నాత్మజన్మరదగు నక్రూరుం
డవ్వానిదొ ప్రభావ మ, దెవ్విధమునఁ గనిననుండునీతనియందుక. 3౨౫ 527

చ. కనుక నితండ దెందుఁ జనఁగా నట పృష్టి నొసంగు మేఘుఁ డిం
కను బరితాపజాలములు శ కల్లకయుండు నకాలమృత్యువులో
గనఁబడకుండు నంచుఁ బురితగల్గిన వృద్ధులు పల్కుచుండఁ గా
విని యిదె కాదు కారణము శ వేటొకఁ డున్నది దీని కారయన్. 3౩౫ 528

క. జను లక్రూరుఁడులేమియె, యనుదురు మణిలేమి దీని శ కగుహేతు వటం
చును గృష్ణుఁ డెంచి దూతలఁ, బనివెశ్వఫలాత్మభవునివడిఁ దోడ్పొనిరాన్.

క ఆతఁడురాఁగా శ్రీహరి, ప్రీతిం బూజించి పల్కిఁప్రియకథల జన
వ్రాతాభిప్రాయజ్ఞుఁడై తగుటక సుస్థితము ముఖాబ్జము నొందక. 3౪౫ 530

క. పలికెక దానపతి! విను, మలశతధన్వుండు శ్రీసమన్వితమై రో
చులమించు స్యమంతక ని, స్తులమణి నీయొద్దదాచి శ తొలఁగెం గాదే. 3౪౬

క. అది నీకడనే యున్నది, కద యీవృత్తాంతమును దగక వింటిమి ము
న్నె; దుహితపుత్రులు తాతకు, నుదకక్రియ లాచరింతు శ రొప్పుగ విధిచేక.

నీ. బుణముఁ దీరిచి తగ శ గణించియున్నట్టి ధనశేషమును దీసికొనుదు; రట్టు
లైనను మణివర్య శ మయ్యది యొరులకు ధరియింప శక్య మేవరుసగాక
యుండు సుత్రతుండవై యొప్పు నీకడనె యామణి యుండుఁగాకయశ్మణినిగూర్చి
మాయన్న నన్ను నశమృతయున్న వాఁ డట్లు గాన మహాభాగ! శ మాననీయ

ఆ. మణిని దాని నొక్కమణి కనఁబఱపునూ, బంధవులకు శాంతివఱలఁ జేయు
మిప్పు డీవు భక్తి శ హేమవేదికలతో, సవిధి జన్నములను శ సంతతంబు. 3౪౭

క. జరపుచు నున్నాడవుకద, యురుమోదమె మాకు; నైన శ నొకమాలు జనో
త్కర మొగిఁజొడఁగఁ జేయుము, పరికించి యొసంగువాఁడఁ శ బరమగుణాధ్యాయ!

- చ. అనియిటు సామవాక్యముల శ నాహరి చిత్తము సోకునట్లు చెప్పిన విని సంతసిల్లి మది శ బెంపెసలారెడు ప్రీతిమై శ్వఫల్కుని తనయుండు వస్త్రమున శ గుప్తముచేసినరత్నవర్యమున్ వనజహితప్రభాయుతిని శ భాసిలుదాని నొసంగె శౌరికిన్. ౪౦ 535
- ఉ. జ్ఞాతులకెల్ల నమ్మణిని శ జక్కంగ జూపి వృథాపవాదసంజాతమనోరుజంబు బరిశ్రాంతిని బొందగజేసి యాజగద్వ్రాతవిభం డొసంగె జనవారము మ్రోలను గ్రమ్మటంగ విఖ్యాతము నాస్యమంతకము శ గమయశోవృతసర్వలోకమున్. ౪౧ 536
- సీ. భగవంతుడై మహేశ్వరుడయి విష్ణువై తగుదేవదేవుని శ దర్పవిస్తృతమగుచు బాపసంతతుల బోదోలుచు మంగళకరమయి శ మహితమునగు నీచరితంబు నడవెవ్వడు పరియించు శ్రద్ధతో విను మఱి శ సంస్కరించు వాడు దుష్కిరిని శ బాపజాలంబును బోగొట్టుకొని శాంతి శ బొంది యుండు;
- ఆ. ననుచు దెలిపి యర్జునుని పౌత్రునకు దరు, వాల్మీదైన పంకజాతనయను చరితమెల్ల దెలుప శ సమకట్టి శుకయోగి, చంద్రు డిట్లుపలికె శ శ్రద్ధమీఱ.

ఏ బ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

శ్లోకానిం దీకల్యాణము. ౪౨

- మ. తరువాతం బురుషోత్తముండు జనవృత్తజ్ఞుండునై యొప్పిపామరులంబోలి చరించుచున్ ద్రుపదుసద్దం బందు గౌంతేయు లచ్చెరువుం బుట్టంగ నున్న వారు మును లక్షింపంగరాకుండి యిత్తరుణంబందు వెలుంగువా రనెడు వాశర్తల్ వీనులం జూచ్చినన్. ౪ 538
- క. దానును వారిం జూడంగ నెంచుచు సాత్యకిమొదలుగగా గలవారల్ తో నడువంగ బోయెను సప్తానింపంగ బాండవులను శ మాధవుడు త్వరన్.
- క. చని యింద్రప్రస్థంబున, గనియెం బాండవుల; వారు శ కమలాక్షు మహేశ్వరి లోకనాథు బొడంగని, యనుపమ సమ్మోద మొలయ శ నంద తొకమొగిన్.
- ఆ. ఇంద్రియములు పంచవృత్తికమై ముఖ్యమనెడు ప్రాణమొకట శ నరుగుదేర వెలయునట్లు లేచి శ వెన నెదుర్కొని యంత, వీరులైన పాండవేయులు హరి.
- క. బిగి కౌగిలించుకొని యా, జగదీశ్వరు కోమలాంగసంగమమున బాపగణము విడిపోవంగ హరి, మొగముం జిటునవ్వు మోదమును గలదానిన్.
- చ. కనుగొని సంప్రమోదమును శ గాంచిరి; శ్రీహరి యాయుధిష్ఠిరుం డనిలఱుకొంకొంతగ వయస్సున బెద్దలు గాన వారి యం

ప్రినళినయుగ్మమున్ వినతిరీతిని గొల్చె; ధనంజయున్ ముదం.

బున బిగిగొంగిలించుకొనె శ ముగ్ధులు మాద్రుకుమారు లల్లనన్. 34 543

క. తనకున్ వందన మొనరుపఁగను దీవించెను; మురారికమ్రాసనమం
దునఁ గూరుచుండి యుండఁగ, ననిందితస్వాంతయైన శ యాద్రౌపదియున్. ౪ 544

ఆ. తా నవోధగానఁ శ ద్రవ వెల్లివిరియంగ, నల్లనల్లన నట శ కరుగుదెంచి
వందన మైనరై శ వారిజాతుని తమ్ముఁ డల్లె పాథులెల్ల శ నాదరింప. ౫ 545

క. వారల కాదృతిని నమ,స్కారము లొగిజేసి మెల్లశగాఁ గూర్చుండె
గారవము వడసి యితరులు, చారుతరాసనములందుఁ శ జక్రికి జెంతన్. ౬ 546

ఆ. కూరుచుండి; రంతఁ శ గుంతిచెంతకుఁ బోయి, వాసుదేవుఁ డెలమి శ వందనంబు
సలిపెఁ గుంతి స్నేహాసాంద్రాతులం దెడ,తెగక నీరుగ్రమ్మ శ దీనమిత్తు. ౭ 547

క. హరిఁ గొంగిలించుకొనియెన్, ద్వర్వపడి వసుదేనముఖ్యబంధుకుశల మా
దరఘన నడిగెన్; బిత్తుసోదరిఁ గుంతిం గాంచి హరియుఁ శ దాత్పర్యమునన్. ౮ 548

తే. కోడలును నీవు నుందురే శ కుశలముగను

గప్తములు వాసెఁగా యనఁ శ గమలనేత్రుఁ

గాంచి కుంతియుఁ బ్రేమవైశ్లబ్యరుద్ధ

కంఠయై యశ్రుపూర్ణదృశక్కులిత యగుచు. 24 549

క. మునుఁ దాఁ గాంచిన కప్తములను బెక్కింటిని వగం దళలంచుకొనుచు వా
నినిబాయఁ జేయుదర్శన,ముననొప్పెడు వాసుదేవమూర్తిని గనుచున్. ౯ 550

క. ఓకృష్ణా! బంధులమగు, మాకుశల వ్హాత్త నొక్కమాటు తలఁచుకొం
చీకడ కక్రూరుని నీ,వేకాలమునం దనిపితో శ యెలమి వెలయఁగెన్. ౧౦ 551

క. అపుడే మాకుం గుశల,మ్ము పొసంగెన్ సీసహాయముననే యీకా
శ్యపియందు సనాథులమై, సుపూజ్యులమై యైతి మిట్లు శ శుభగుణనిలయా! ౧౧

సీ. ఈప్రపంచములకు శ నెల్లను సుహృదుడ వాత్సరూపుడవయి శ యలరుదీప్త
కాన స్వీయుండని శ కాని పరుండని కాని భ్రాంతియు నీకుఁ శ గలుగకున్నఁ
ననవరతము నిన్ను శ నాత్మస్థరించెడు వారి నిర్మల హృదయారవింద
మున వసించుచుఁ గ్లేశములఁ బాఱఁదోలుదు వని కుంతివచియింప శ విని యుధిష్ఠి.

తే. రుడు పరాత్పరు శ్రీకృష్ణుఁ శ గడుడమిఁ గని

పలికె సర్వేశ్వరా! యోగిపార్థివులకు

నైనఁ గనుగొన శక్యమేకాని నిన్ను

నల్పమేధసులము మేము శ హర్షమలర. ౧౦౫ 553

క. కన నోచితి మేపుణ్యం,బును దొలిజనిఁ జేసితి మొకొ? శ పోల దెలుంగం

గ ననుచుఁ బ్రార్థించుచు మఱి,యును బల్కెను సర్వనాథ! శయరుకృపమిఁకొన్,

క. వానలు గురియం దగియెడు, నీనాలుగు నెలలు శ్రీతి శ నిందుండఁ దగున్
మానెలపు పూజ్యమైతగ, నా నందుల కొప్పుకొని యశనంతోత్సుకతగ్.

క. ఆపురమునఁ గలవారల, చూపుల కానంద మొసఁగుశచున్ సుఖయుక్తిగ్
గాపురముండెను నొకనాఁ, డాపురుపోత్తముఁడు సాయశమై యుండంగగ్.

నీ. అర్జునుం డొక్కనాఁ శ డగ్నిద త్తంబగు గాండీవచాప మశ్చయశరములఁ
వెలయు తూణంబుల శ నెలమిఁగైకొని కవచంబును దొడిగి ధ్వజంబు హనుమ
దంకింబుఁ దనరాహునట్టి స్వందనమెక్కి దుర్గమారణ్యావీధులను స్వేచ్ఛ
విహరించువేడుక శ పెడలెను బరవీరహంత కావున బహుశవ్యాశమృగగ

తే. ణముల నాకీర్ణమైన వనంబుఁ జొచ్చి
వాఁడినారాచములపిండు శ వైచి వ్యాఘ్ర
ములను గిటిమహిషంబుల శ భూరిశరభ
ములను రురు నామకంబులఁ శ బాలియఁజేసె. ౧౪౫

557

వ. మఱియు నయ్యర్జునుండు పెంపుమిగులు పౌరుషంబున గవయఖడ్గహరిణశశ
శల్యంబులం దునిమె. అంతఁ బరమపర్వదినంబు సంప్రాప్తం బగుటయు నందుఁగల
మేధ్యతరములగు వానినేర్పికింకరులమూలమున నగ్రజుండగు యుధిష్ఠిరునకుం
బంపె; డప్పిగలుగ శ్రీకృష్ణునింశూడి యమునానదికిం బోయె నంత. ౧౬ 558

క. యమునాపావనజలముల, నమలవిధిం బూని వార్పి శ యంభస్సుల స్వ
చ్ఛములగువానిం ద్రావిరి, శ్రమముల్ వాయంగ నరుడొకశౌరియుఁ బ్రీతిన్.

తే. అమృహారథు లంతట శ నందు నొకటఁ
దిరుగునెలనాగ నత్యంత శ సురుచిరాంగి
గనిరి సుకటియు సుదతియుఁ శ గమ్రవదన
శశధరయు నౌచు నొప్పంగ శ శౌరి యలరి. ౧౭

560

క. కనుఁగొను మెవ్వతయో యా, వనితామణి యంచు సఖుని శ బౌద్ధునిఁ బంపం
జని యాయన్నులమిన్నం, గని యోసుచరిత్ర! యిట్టిగహనం బందున్. 561

క. చరియించుచున్న దాన వె,వరికూతువా? పేరదేము? శ వచ్చితి విట కే
ధరనుండి? యేమిచేయగ, నరయుచు నిందున్న దానశవాదృతిఁ జెప్రమా. ౧౮౫

క. సుకుమారాంగీ! నీకోరిక పతినిక వెదుక నని పరిగణించితి నే
నికఁ జెప్పు మున్నదున్న, ట్లకలుషమతి వౌదు వన్న శ నాసుందరియున్. ౧౯

క. ఋత మిట్లు చెప్పె ననఘా!, పతిగోరియె తిరుగుదాన శ భారాశియనగ్
క్షితిఖ్యాతిం గను రవికి, సుతనౌదును నేను వరయశకుండగు విష్ణున్. ౧౯౫

క. వరదు వరేణ్యుని గోరియె, పరమంబగు తపముచేయఁ శ బాల్పడితిని నిం
కొరునిం గోరను వీరా!, పరమేశుని శ్రీనివాసుఁ శ బంకజనేత్రున్. ౨౦౫ 565

- క. మనమున వరించితిని ద, ద్వనజాతుఁడు దుర్లభుఁ డనిపలుకుదువేమో
యనఘా! యనాథు లనఁదగు, జనులకు సంశ్రయఁడు సర్వశక్తుఁ డతఁడౌ. ౨౧
- క. కాపున నట్టిముకుందుఁడె, యీవనితను గాచుఁగాక శ హిత మిది యని లో
భావించుఁగాక యమునా, పావననీరములనుండు శ భవనం బందున్. ౨౧౪ 567
- నీ. వసియించుదాన నీరవసతి మాజనకుండె కల్పించె; నిందుండికంజనేత్రు
మదినిల్చి తపము సమృద్ధిజేయుదాన నేఁ గాళిందియని పిల్వఁ శ గాఁ జరింతు
నిందని తెలిపిన శ నింతివృత్తాంతము నాలించి చని హరికోలిఁ దెల్పె
విన్నదివిన్నట్లై శ వెన్నుఁడు తద్వృత్తి నాత్మ నెఱింగిన శ యట్టిప్రౌఢ
తే. కాన నాలేమ రథము నెక్కంగఁజేసి, వడిగఁ బోయె యుద్ధిష్ఠిరుకడకు; నంతఁ
బాండుతనయులు ప్రార్థింపఁ శ బద్ధనాభుఁ, డమరశిల్పిని రావించియతనిఁగూడి.
- క. అతిచిత్రము కనుఁగొన న, ప్రతిమానము నౌపురంబుఁ శ బాండవులకు ని
ర్మితఁజేసి యొసంగెను స, మృతి వారల కెంతయో ప్రమదముం గూర్చున్. ౨౧౫
- క. తలపోసి ఖాండవంబన, విలసిల్లు వనంబు జాత్రవేదసునకు ని
మ్మల నీయఁగోరి దానికి, ఫలముగ సారథిగ నుండె శ ఫల్గును తేరన్. ౨౧౬
- చ. అనలుఁడు తుష్టినొంది ధవళాశ్వచతుష్కము నక్షయాంబకం
బనఁదగు తూణయుగ్మము మహాస్త్రధరావళికే నభేద్యమా
ఘనకవచంబు భూరితరకార్దుకవర్యము నిచ్చె నప్పు డ
ర్జునునకు; ఖాండవంబు స్వరూచుల్ వెలయన్ దహనుండు కాల్పుచోన్. ౨౧౭
- క. నరుచేఁ దప్పింపంబడి, సురరిపు శిల్పియన నొప్పి శ శుంభచ్చక్రీ
బరఁగెడు మయుండు సఖుఁడని, సురవతి పుత్రునకుఁ జక్కశోభిలుసభనున్.
- తే. నేర్పుమెఱయంగ నిర్మించి శ నీకుఁ దగిన
దిద్ది యనియిచ్చె దానియందే సుయోధ
నునకు జలమిది స్థలమిది శ యనెడు చిత్త
విభ్రమము గల్గె నట్టిదై శ వెలయునద్ది. ౨౧౮ 573
- చ. వనరుహలోచనుం డవలఁ శ బాండుసుతాగ్రజనుండి యెట్టులో
యనుమతి నొంది సద్భృదయు శ లందలు సమృదమొంది సాగనం
పను జతనంబుచేయఁ దనశ్రాతయుఁ దక్కినవారు వెంటరాఁ
జనియెను ద్వారకాపురికి శ సంతసమొంది జనుల్ తనుంగనన్. ౨౧౯ 574
- నీ. అంత శ్రీకృష్ణుండు శ హర్షప్రదంబులౌ ఋతుతారకలు గల్గివితతభేట
బలమొప్పుచుండు సులలితలగ్నంబునఁ గాళిందిఁ బెండ్లాడె శ గడుశుభంబు
లోసఁగు వాఁడౌటఁ బురోత్తమమునఁ గల జనులకెల్లను సంతసమ్ము గూర్చు
చుండె; గాళింది యాఁయు త్తమపూరుషుఁగూడి సంతోషాభిఁ శ గొడువలేక

ఆ. మునిగి తేలుచుండె; శ ఘను లవంతిదేశ, మునకధీశులైన శ భూరిబలులు
విజితరిపులునైన శ విందానువిందులు, ధార్తరాష్ట్రునకు నీతాంత సఖులు. ౨౯

❖ మిత్రవిందాదుల వివాహము. ❖

క. రాజాధిదేవి యనఁగా, నాజగదీశునకు మేనశయ త్త యగును ద
దూభజానుల కాదేవియె, యా జనని తదాత్మజాత శ యలకు గుణాళే. 3౦

ఆ. మిత్రవింద యనఁగ శ మించె విఖ్యాతి నా, కన్యకయును మదిని శ గాంచనాంబ
రుని దలంచుచుండె; శ మనుజేంద్రు లవ్వారు, చెలియలికిని బెండ్లి శ చేయఁగోరి.

సీ. భవ్యరీతిని స్వయంవరము గావించిరి; మిత్రవిందయుఁ గృష్ణమించుదమిని
వరియింపఁ దలఁపఁగా శ వారించి; రాకన్య హరిఁగోరఁ దగదను శ నాశయమునఁ
బరమేశ్వరుండు నావరవర్ధినీవాంఛ నెఱిఁగి భూపాలకు శ లెల్లఁజూచు
చుండఁగా బలిమి నామయిప్పులకుప్పను గైకొనిపోయి నగరముఁజేరి

తే. పెండ్లి యాడెను; గోసలశృంగివొడయఁ
డైన యానగ్నజిత్తు ధర్మభిరతుఁడు
కలఁడు నిరుపమతేజంబు శ వెలయుకన్య
సత్యయనునది కలదు తజ్జనపతికిని. 3౨

578

చ. జనపతి యాతఁ డాత్మజకుఁ శ జక్కనిభర్తను గానఁజాల కొ
క్కనియతిచేసె నేనృపతి శ కాంతుఁడు గోపృషసప్తకంబు శ
క్తిని గెలువంగనోపు నతీధీరుఁ డతండె మదాత్మజాత భా
ర్యనుగ గ్రహింపఁగల్గు నని; శ యావృషభంబులు భూరిసత్త్వముల్. 3౩

క. అతితీక్ష్ణశృంగములు నే, ఊతిపతులకుఁ జెనకరాక శ చెలఁగును వీర
ప్రతతుల గంధము నోర్వపు, మతిదుష్టములొచు నొప్పు శ మాలు గనకయే. 3౩

చ. ధరణిపు లట్టివార్తవిని శ తత్పురికిం జని వానిఁ గాంచి యె
వ్వరుసను గెల్వఁజాలకయె శ వచ్చిన త్రోవనె పోవుచుండె; రా
వరమమునీంద్రవంద్యుఁడు నృపాలకపుత్రియు దుష్టగోవుపో
త్కరము జయించినం బడయఁగఁగల దంచొగి నాలకించుచున్. 3౩ 581

చ. బలములు తన్నుఁగొల్వఁగ నావార్యపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁ గో
సలధరణీశుఁ డున్న పురసత్తమముం గనఁబోయె; సంత శ్రీ
జలరుహనేత్రు రాక విని శ ధైర్యపతి వే యెదురేగి యాసనా
దులొసఁగి పూజచేసి పరితృప్తునిగా నొనరించె గృష్ణునిన్. 3౪ 582

ఉ. భూవరపుత్రి నాగ్నజితి శ పొంకముగాఁ దనచిత్తమందు నే
పావనమూర్తిఁ గోరుచును శ భద్రము లొందఁగ నెంచుచుండె నా
శ్రీవనితావిభుం డతండె శ చేరఁగవచ్చె నటంచు విను నా

- పూవిలుకాని తండ్రి గని ఓ పొంగుచు భర్తగ నొండగోరుచున్. 3౫౪ 583
- క. మనసున గామించుచు ని, ట్లని యెంచె నితండు నన్ను ఓ నడ్డాంగికఁ గై
కొనుఁగాక నేను బుణ్యము, లను సల్పినదాననే జేలంగుత! వాంఛల్. 3౬
- క. విబుధుల యాశీర్వాదము, లబధములుగాక సూన్యతార్థము లగునే [గన్.
విబుధారాధ్యుండు హరి య, గుం బతి యటం చెంచుచుండెఁ గోర్కెలు పొం
- ఉ. అంతట నగ్నజిత్తు విధి ఓ నర్పితుగా నొనరించి కృష్ణు న
త్యంతముదంబునం బలికె ఓ నచ్యుత! లోకవిభూ! మహాత్మ! నే
నెంతయు నల్పుడ౯ మఱియు ఓ నేమియెఱుంగని మూఢుడ౯ గదా!
సుంత భవన్తహత్వమును ఓ సూటిగ నే దెలియంగఁ జాలఁజూ! 3౬౪ 586
- క. అమలంబగు నాత్మానందమునం బూర్ణుండవోచుఁ ఓ దగునీ కత్య
ల్పమతినగు నేనదెట్టి ప్రియముచేయఁగ నేర్తు దేవతాధిప వంద్యా! 3౭ 587
- ఉ. ఏమహనీయు పత్సరసిజేడ్యరజంబును లక్ష్మీ బ్రహ్మయుఁ
శ్రీమహనీయకంఠుడయి ఓ చెల్వువహించెడు శంకరుండు సు
త్రామముఖామరుల్ తమ శిరంబులఁ దాల్తురొ యేమహాత్ముడు
ద్దామ నిజైకశక్తి మును ఓ దా నిలనిల్పిన ధర్మమార్గమున్. 3౭౪ 588
- తే. సాధుమర్యాదలను గావ ఓ స్వాంత మెలమిఁ
బొంద లీలావతారముల్ ఓ పూన్కి నెత్తు
చుండునో యల భగవంతుఁ ఓ డొగి నదెట్టి
సేవచే బరితుష్టుడై ఓ చెలఁగునొక్కొ. 3౮ 589
- క. అని విన్నవింపఁ గృష్ణుఁ డ, తనిపూజలనుం గ్రహించి ఓ తగుపీఠమునం
దునఁగూరుచుండి చిఱున, వున్న మో మలరంగఁ బల్కఁబూనెం బ్రీతిన్. 3౮౪
- క. జలధరగంభీరంబుగ, విలసిల్లెన్ నినద మద్ది ఓ వినుమో రాజా!
యిల స్వీయధర్మ నిరతిం, జెలువారెడు ఓత్రియనకుఁ ఓ జెల్ల దడుగుటల్. 3౯
- క. సుకవులు నిందింతురు సు, మ్మకలుషమతివంచు నిన్ను ఓ యాచించెద నీ
దుకుమారి నిష్టు వియ్యము, నకు నర్హుడ వీవు నామనము నల్లెంచున్. 3౯౪
- క. మేమనఁగా శుక్కుదులము, గాముసుమీ యనఁగ వినుచు ఓ త్త్వాకాంతుఁ డనుఁ
శ్రీమహిత! సుగుణముల కీ, వే మేటి నిధానమ వని ఓ యెఱుఁగుదుఁ గృష్ణా!
- క. ఏనీయంగము వదలక, శ్రీనారీమణి వసించు ఓ ఓతి నీకంఠ౯
మానితుండు వాంఛనీయుండఁ, గానంబడువాడె వరుండు ఓ కన్నియ కరయన్.
- ఉ. ఐనను నేను దొల్లియె మహాత్మజకుం దగినట్టి వల్లభుఁ
గానఁగఁగోరి పూరుషుల ఓ గాఢపరాక్రమముఁ బరిక్షచే
మానస మట్టె తృప్తిగనుమాడ్కిఁదగ్గ సమయంబుచేసి యు

న్నాను యదుప్రవీర! సురనాథసమర్పిత! సాత్వతర్షభా! ౪౨ 595

చ. కనుగొను గోవృషంబు లివే శ్రావచునున్నవి సప్తసంఖ్యచే
తను దగుశిక్షణమిం గడు శ దర్పముగల్గిన వారివైన లె
క్కునుగొనకుండు లోబడక శ కావరమూని చరించుచుండు రా
ట్టనయులు వెక్కు రీవృషభతల్లజశక్తి నెఱుంగలేకయే. ౪౩ 596

ఉ. చెంతకుఁబోయి మారుకొని శ చెచ్చెఱఁ దీప్రవిషాణకోటిచేఁ
బంతముమీఱఁగా నవియభంగురవిక్రమ మొప్పుఁగ్రుమ్మఁ గా
నెంతయు భిన్నగాత్రులయి శ యేవఱి పాఱిరి గాని యొక్కఁడే
సుంతయు నిల్వఁజాలఁ డిది శ చోద్యముగాదె రమాధినాయకా! ౪౩ 597

మ. ఇవి నీచేత నడుపఁగాఁబడినచో శ నీనాతనూజాత శ
వవు దోసాత్వతనాథ! సప్తతుండవే శ యైనట్టియాత్మేశ్వరుం
డవు నా నాతనియాశయంబెఱిగి మానాథుండు లోకప్రభుం
డవు నాకృష్ణుండు స్వావలగ్నమునఁ బైదొ పంచయం జుట్టుచున్. ౪౪ 598

క. తననుక సప్తాకృతులుగఁ, గనుపట్టం జేసికొని నికామవిలాసా
బున వానిబట్టి యడఁచెక, వనజాక్షుం డంతట వృషభములం బూన్కిన్.

క. హతవీర్యాజస్సుల వృషభతల్లజములక గడంగి శ ప్రగ్రహములఁగ
ట్టి తగుచమత్కృతి నీడ్చెను, ఊతి బాలుండు మ్రానిబొమ్మ శ జే లాగుగతిన్

మ. నరపాత్రా! హరి యేడురూపములఁ గానఁగాఁబడం గారణం
బరయం జూచెదవేమొ “నేనొకఁడఁ బూర్ణానందుఁడక జమ్ము భా
మరొ! నాకెన్న సపత్ను లుండు రిక నేమాడ్కిక సుఖంతుం గటా!
పరమేశా!” యనుచింతఁ బూనఁదగ దకభావంబునుం దెల్పుచున్. ౪౬ 601

ఆ సత్య నూటండు శ జక్రి దా గ్రహియించె, ననుచు నిశ్చయింపు శ మవల వినుము
భూమినాథ! యంచు శ బూజ్యుడొ శుకయోగి, తెలుపఁబూనె శౌరిశలితకథల.

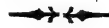
చ. మనమున విస్తయంబొదవ శ త్వాపతి ప్రీతియెసంగఁగా నొసం
గెను దనకూతు నాగ్నిజితి శ గృష్ణునకుక హరి యెల్లభంగులక
దనకుసమానురాలయిన శ తన్నిని శాస్త్రవిధిక గ్రహించె; నం
త నృపతిపత్ను లాత్మజకు శ దద్దయుఁ నీడగుభర్త యబ్బుటన్. ౪౭ 603

మ. పరమానందము నొంది రప్పరమునక శ భవ్యోత్సవంబుల్ తగెక
దరముల్ భేరులు నానకంబులను వాద్యంబుల్ కడుక మ్రోసె; సుం
దరు లాటల్ తమిసల్పి పాడిరి; మహిమదై వాశిషంబుల్ నిరం
తరరితిం దగె; శ్రీలుఁ బూరుషులు మోదంబొంది యత్యంతమున్. ౪౮ 604

చ. వరుస దుకూలవస్త్రముల శ భాసీలి పూవులమాలికల్ మనో

- హరవరభూషణావళి హోయల్ మెఱయన్ ధరియించి యుండి; రా
ధరణిపుఁ డాత్మజాత కయ్యతంబగు సంఖ్యఁజెలంగు ధేనువుల్
నిరుపమరత్న హారముల ఓ నిండుమనంబున నిచ్చె నత్తఱిన్. ౪౯౫ 605
- ఇ. గాంగేయోత్తమహారముల్ గళములంగ్రాలన్ దుకూలాంబరా
భంగశ్రీయుతి నంగముల్ వెలయ విభ్రాజత్కలాపంబులు
త్తుంగానంగజసంపదం దెలుప సంస్తుత్యప్రవృత్తుల్ దగన్
శృంగారాస్పదలై చెలంగురుచిరశ్రీలన్ నృపుం డాదృతిన్. ౫౦ 606
- ఆ. మూడువేల నిచ్చె ఓ ముగ్ధకుఁ జేటిక, లై సుపర్యసలుప హస్తీవర్య
ములను నవసహస్రములను వానికిఁ ద్రిగుణముల నొసఁగె స్వందనవరములను.
- క. అరదములకు శతగుణముల, హరులను మఱి యశ్వములకు ఓ నన్నిగుణములై
పరఁగు పదాతులఁ గొమరిత, కరణముగా నొసఁగె మానసవాధిపుఁ డెలమిన్.
- చ. మనమునఁ బొంగున్నే హమున ఓ మాధవునిన్ సకళత్రుగా రథం
బున సుఖసంస్థితన్ వెలయుఁపోల్కి నొనర్చి మహాబలంబు ముం
దు నడువ సాగనంపె; మును ఓ ధూర్తవృషంబులచేతఁ బొరుషం
బునఁ గడుమెప్పుగన్న యదుపుంగవసంతతిచేత నోడుటన్. ౫౧౫ 609
- క. హతవీర్యులై యశం బీ, షీతిఁ జెడ వగఁగుందుచున్న ఓ షీతిపతు లీర్వ్యా
చ్యుతిగనని చిత్తముల నుద్ధతిమైఁ గృష్ణుండు కన్యఁ ఓ దాఁ గొని చనఁగన్.
- క. త్రోవ నిరోధించిరి; త, ద్భూవిభు లొనరించుయత్నమును గని నరుడుం
జేవమెయి బంధువగు నా, శ్రీవిభునకుఁ బ్రియముఁ దాను ఓ జేయుతలఁపుతోన్.
- మ. సురదత్తంబగు గాండివంబుఁ గొని రాజుల్ వైచుతీవ్రాంబుకో
త్కరమున్ జూర్ణముచేసి తుద్రమృగసంతానంబు హర్యక్ష మే
కరణిం దోలునొ యట్టు లొక్కదెసనే ఓ గాలూనకుండంగనే
పరువెత్తంగ నొనర్చెఁ గృష్ణుండు నరున్ ఓ బ్రజ్ఞానిధిన్ మెచ్చుచున్. ౫౨ 612
- ఉ. ద్వారకఁ జేరెఁ గానుకను ఓ దానిగ్రహించి ముదంబుమీఱ గం
భీరమృదుస్వభావుడగు ఓ వెన్నుండు దేవకి కెంతో ముద్దులం
గూరుచు నేర్పుకాఁడు యదుకుంజరుఁ డంతట నాగ్నజిత్తితో
హరివిహారముల్ సలిపె ఓ నందలు తన్దని సంతసింపఁగన్. ౫౩ 613
- క. శ్రుతేత్తి యనఁగ శ్రీహరి, పితృసోదరి యొప్పు నామోప్రియపుత్రిక స
న్మతిగల కేకయరాజదు, హిత భద్ర యనంగఁ గీర్తి ఓ నెసఁగెడు లేమన్. ౫౪ 614
- క. సంతర్దనాదిసహజులు, వింతగఁ దనుఁ బిల్వంబు బంచి ఓ వియ్యము గోరన్
సంతసమున నట్లే యని, యింతయనందగని వేడ్క ఓ నెంచి గ్రహించెన్. ౫౫ 615

- సీ. మద్రేశుతనయను శ మంగళలక్షణసంయుత లక్షణాసంజ్ఞాదనరు
కోమలాంగిని దాను శ గోర్కి స్వయంవరమందు గరుత్మంతుః శ డమృతముబలె
నొక్కండె కొనిపోయె శ నుద్ధతు నర కాఖ్య నసురుని బొలియించి శ యతనిచెఱు
దిక్కు లేకుండిన శ తెఱవమిన్ను లగూడ వరియించె గావున శ హరికిముఖ్య
- ఆ. పత్ను లట్టివారు శ పరికింపఁగా సహ, స్రములు గలరు వారు శ సదమలగుణ
వృత్తములఁ జెలంగి శ యీశుని నేవింపఁజాలు భాగ్యముగల శ సతులు సుమ్ము.

ఏ బ ది తో మ్మి ద వ య థా య ము.

నరకాసురసంహారము.

- చ. అను శుకయోగిచంద్రునకు శ నాయభిమన్యునిపుత్రుఁ డిట్లనుకొ
మును భగవంతుఁ డై నరుని శ మూర్తిధరించిన కృష్ణుఁ డెవ్విధం
బున నరకాసురుం దునిమె శ భూపతినూజల నాతఁ డేల యుం
చెనొ చెఱవెట్టి యెవ్విధము శ శ్రీహరి శౌర్యము నాకుఁ దెల్పుమా. ౧ 617
- చ. వరముని యిట్లుపల్కి నృపవర్యునిప్రశ్నముఁ జాల మెచ్చుచుకొ
నరకసురారి ముకొ జలధిసాధుని ఛత్రముఁ దా హరించె ని
ర్జరపతి తల్లియా నదితి శ రత్న వినిర్మితకుండలంబులం
ద్వారపడి బల్కిఁ గైకొనియెఁ శ దర్పమునం దన కీడుగల్గిమిన్. ౧౪ 618
- క. అమరుల పర్వతమనఁ దగిన మణిత్వాభృద్వరంబునం గలస్థానం
బమరులు చూడఁగఁ గొనిచనఁగ మఘవుఁ డావార్తలెల్లఁ శ గడు దుగిఖమునన్.
- చ. ధరణికి వచ్చి ద్వారకను శ దా మనుజాకృతిఁ డాల్పియున్న శ్రీ
హరికిని విన్నవించె; నపు శ డాపరమేశుఁడు సత్యభామము
దిరమున నుండె; వృత్రహరు శ దీనతఁబాపఁగ నెంచి పూర్వమే
ధరణికి నీయనుజ్ఞఁ గొని శ త్వత్తనయుకొ నరకుకొ వధించెదన్. ౨ 620
- చ. అని వరమిచ్చియుంట నపు శ డాత్మను దానిఁ దలంచి సత్యభా
మను ఊతిభాగజాతగ సమ స్తవిధంబుల నొప్పియుంట లో
ననువుగ నిశ్చయించి యలయంగనతో గరుడాధిరూఢుఁ డై
దనుజునిఁ జంపఁబోయె; మధుఁదానవసూదనుఁ డెంతో పూనికన్. ౩౪ 621
- సీ. సత్యభామావాంఛ శ సకలవిధంబులఁ దీర్ప నెమ్మది నెంచి శ తెఱవమిన్న
తనవెంటరాఁ దలంపను సన్వతించి ప్రాగ్జ్యోతిషంబను నగరోత్తమంబు
గిరివరదుర్గమై శ పరులకు భేదింప నలవిగాకుండుట శ నాసువర్ణ
పై నెక్కిపోయెను; శ బర్వతదుర్గము శస్త్రదుర్గముమఱి శ సలిదుర్గ
- ఆ. మగ్ని వాయుదుర్గమయి యభేద్యంబు నై, వేలయుచుండఁ జాల శ భీతిదమ్ము

లతిదృఢములునైన యమ్మరదానవు పాశతతులు చుట్టు యపరగియుండె. 3

శా. దానిం గాంచి గదాప్రహారముల నాభాత్రీధరాళి రజం
బొనట్టుల్; ఘనశస్త్రదుర్గముల బాణాళిం బ్రయోగించియే
వానిం ద్రుంచు సుదర్శనాయుధముచే యై శ్వానరవ్యాపృతిం
గానంగాబడు దుర్గమున్ జవమునన్ యిడించె నేర్పొప్పుగన్. ౪ 623

చ. అరిభయదంబుగా నమరు యనాజలదుర్గము వాయుదుర్గమున్
బొరిబొరి ద్రుంచె జక్రమున యభూరితరాసిని భీమభంగులొ
మురదనుజేంద్రపాశముల యముత్తునియల్గ నొనర్చె; నంత భీ
కరతరపాంచజన్యముఖకల్పిత శబ్దము లట్టై సోడగన్. ౫ 624

వ. ద్వారకవాటనిరోధార్థనిర్మిత లోహదియంత్రంబులు చూర్ణంబు లయ్యె. వీర
మానసంబులు ప్రక్కలయ్యె. అంత శ్రీకృష్ణుండు గదాప్రహారంబులఁ బ్రాకార
మును జూర్ణంబుగావించె నప్పుడు 625

చ. ప్రళయమునందుఁ బై పయిని యబర్పెడు నాయశనిప్రఘోషమున్
బలె భయదంబుగాఁ జెవులఁ యబర్విన కృష్ణుని పాంచజన్యని
స్థులనినదంబుచే నిదురసొక్కిన యామురదానవుండు భీ
తిలి వడి లేచె వాడు కడుఁడదీ వ్రపరాక్రమశాలి దుష్టుడున్. ౬ 626

క. పంచశిరస్సుండు నై తగుఁ, జంచలమతి నీటియందె యశయించును; వాఁ
డెంచి రిపుశంఖరవ మిదు,దంచితముగఁ బర్పెడునని యాత్మఁ దలఁచుచున్. ౭

చ. జలములనుండి లేచి లయఁసప్తహయానలు లట్టు లెంతయున్
వెలుగుచు దుర్నిరీక్షణుండు యభీతికరాకృతియాచుఁ గేల న
ర్థిలెడు త్రిశూలమొప్పు శుచిదీధితులన్ భయదంబులొ ముఖం
బుల నయిదింట లోకముల యమాడిటి మ్రొంగఁగ నెంచు చాడ్పునన్. ౮ 628

చ. గరుడునిమిడి కేగుభుజగంబువలెన్ హరిపైకె బూన్కిమైఁ
బరుగిడె; నంత శూలమును యబర్పిడిఁ ద్రిప్పి సుపల్లువైని ని
ర్భరబలయుక్తి వైచి తనవక్త్రము లైదును గందరాకృతిన్
వరుసఁ గనంబడంగ బహుభంగుల నార్చెను; దన్తహాధ్యనుల్. ౯ 629

సీ. ధరణి నాకాశదిక్తతుల నంతరము బ్రహ్మాండకటాహంబు యనావరించి
భయదంబుగాఁ దోచె; యవాడు గరుత్మంతుఁ జంపవైచిన యట్టిశాతశూల
మును గృష్ణుఁ డటఁ గనుఁగొని రెండు తూపులఁ దోడనె వైచి ముత్తునియలు
జెండి తన్ముఖముల యిండ్ బాణంబుల గాడనేసెను; వాడు యకనలి గదనుగను

అ. విసరివైచె గృష్ణు యదెస నంతహరి తన, వైకి వచ్చుచున్న యభయదగదను
ధనదుగదను వైచి యత్తణమే వేయి,తునుకల్లె పడంగ యొనరిచె గ్రుధ. ౧౦ 6౫

- చ. కరములుసాచి మార్కొనగఁగఁగ్రక్కనఁ బైబడవచ్చుచుండు నా
మురసురవైరి పంచశిరముల్ భయదాకృతి నొప్పచక్రమున్
హరి యపు డంపఁ ద్రుంచె నొకశయాటగ దేవతలెల్ల మెచ్చి సుం
దరతరకల్పభూజ సుమదామములన్ గురియించుచుండఁగన్. ౧౦ 631
- క. వినికృత్తశీర్షుడై యింద్రుని తేజోరూప మగుచుఁగఁ దోచెడు వజ్రం
బున శిఖరంబులు తెగబడు, ఘనభూధరమట్టు లసునికాయము పాయన్. ౧౦౪
- క. సలిలంబులయందుం బడె, ఖలదానవు నాత్మజులు నీకామబలాధ్యుల్
కలఁగినమదులం బితృమృతి, కలఘురుషన్ మించి యేడ్చుఁగఁ రతిమగ్నితు లై. ౧౧
- వ. తాముం డంతరితుండు శ్రవణుండు విభావసుండు వసువు నభస్వంతుం, డరు
ణుండు ననువారు పగఁడిర్చుకోరికల నరకాసురుండు ప్రోత్సహింపఁ బీతనామక
సేనాధిపతిం బురస్కరించుకొని యుద్ధమునకు వచ్చి యంత. ౧౨ 632
- చ. హరిపయి సాయకాళి గదఁగఁ లట్లసిపుత్రిక లుగ్రశక్తు ల
వ్యర్జననై యష్టిశూలములుఁగఁ బల్కిడి వైచిరి తీవ్రకోపులై
గురుతరవీర్యుడౌ హరియుఁగఁ గోమలి చూచుచునుండ విస్ఫుర
చ్ఛరములు వైచి చూర్ణముగఁగఁ ట్టెఱ్ఱలిపై బడఁజేసె లీలగన్. ౧౩ 633
- ఉ. అంతట మాన కేడ్డెఱ ముఁగారియుఁ బీతుండు లోనుగాఁగ దు
ద్ధాంతుల దానవేశ్వరులఁగఁ దార్కొని శీర్ష భుజోరుపాదముల్
వింతగఁ ద్రుంచి సంయమనివీటికిఁ బంపెను; భూసుతుండు కా
లాంతకుఁదొలి రోషమునఁగఁ నాత్మచమూఁపతు లారణావనిన్. ౧౪ 634
- మ. దనుజార్చ్యుగ్రశరాళి బ్రుంగుటకుఁ జిత్తంబూని యంతఁ గ్రుధం
గొని యోర్వంగనుజాల కబ్ధిజములైఁగఁ క్రూరంబులై సంతతం
బును దానోదకముల్ ప్రవాహముల యొసఁపుంబూని పాఱంగఁ బొ
ల్చినయేనుంగులఁగూడి సంగరముఁ దాఁగఁ జేయంగ వచ్చెన్ ద్వరన్. ౧౫ 635
- చ. ఖరకరుమండలంబువయిఁగఁ గ్రమ్ము తటిద్రవ్యతీయతాశ్రమ
ట్లరుదుగ వై నతేయుపయిఁగఁ నంగనఁగూడి చెలంగుచున్న శ్రీ
హరిగని వే శతఘ్నియనుఁగఁ నాఖ్య వెలింగెడు శక్తివైచె; న
త్తరుణమునందె యోధు లొగిఁగఁ దారుణబాణముఖాయుధంబులన్. ౧౬ 636
- మ. హరి నొప్పించిరి; నిర్జరారి ఘనసై న్యవ్రాతమున్ గాంచి క
ర్పరప్రత్రాన్వికృతసాయక గణంబున్ వైచి తద్బాహువుల్
శిరముల్ పాదము లూరువుల్ గళములున్గఁగఁ చిన్నంబులై యుర్విపైఁ
దొరలం జేసె మదాంధసింధుర హయస్తోమంబుఁ ద్రుంచె వడిన్. ౧౭ 637
- మ. ఎవి యోధప్రహితంబులౌ శరము, లేయేయస్త్రముల్ పర్వ నా

యవి యెల్లం దనతీవ్రసాయక సమూహాస్పృశ్యతా మూఁడుగా
భువివై దైశ్లంగజేసె శ్రీహరియు నేర్పున్ మెచ్చ దేవాళు; లా
హవమందున్ వినతాసుతుండు ప్రబలుం ధై వీపునన్ భక్తిచేన్. ౧౭ 638

చ. వనజదళాతు మోయుచు నశవార్యబలాన్వితపక్షచాలనం
బున గజబృందమున్ యముని ధ్రువంతకుం బుచ్చుచు నంతఃబోక ప
క్షనఖరతుండసంహతులఁ ధ్రువంధిజ నాగములన్ హరించె నం
త నతనిశక్తి కోర్వక వెతంగనుచున్ హతశిష్ట నాగముల్. ౧౮ 639

చ. పురవరముం జొరంగఁ జనఁ ధూనెను, భూసుతుఁ డొక్కఁడే మహా
త్రైర రణకాతుకంబున మృతభంబున నిల్చి పెనంగుచుండి యా
గరుడునిచేఁ గలంపఁబడి ధ్రువంధిజ బాతెడు నాత్మసైన్యమున్
హరిదగు విక్రమంబుఁ గని ధ్రువంధిజ మెంతయుఁ దన్ను ముంపఁగన్. ౧౯

చ. శతమఖు మున్ను నొంచిన ప్రశస్తినిగాంచిన శక్తిచే మహా
ధతుని సువర్ణు నొంచె; వినతాసుతుఁ డించుక దూలఁడయ్యెఁ ద
ధతులకుఁ బూలమాలఁగొని ధ్రువంధిని గొట్టిన యట్టులయ్యెనా
జతనము; నిష్ఫలోద్యముండు ధ్రువంధిజుడై నాగ్రహంబునన్. ౨౦ 641

మ. వినతానందనుఁ డించుకేఁ గదలకే ధ్రువంధిజుం గాంచకుం
డిన చందంబు నెఱింగి శూలమున నానిరేజపత్రాతు నొం
పను గై నందెను దానివైచుటకుఁ బూర్వంబే ముకుందుండు భూ
తనయున్ భూరనిశాతనేముల దురంతంబైన చక్రంబునన్. ౨౧ 642

ఆ. చంపనెంచి వాని ధ్రువంధిజుని సాహస్యక్రియలను, మనమునన్ స్మరించి ధ్రువంధిజు నుడుల
మరల సంస్మరించి ధ్రువంధిజునకుఁ బూర్వంబే ముకుందుండు భూ
తనయున్ భూరనిశాతనేముల దురంతంబైన చక్రంబునన్. ౨౧ 642

చ. నిరుపమశక్తి జక్రమును ధ్రువంధిజు వెలుంగఁగఁజేయుదాని స
త్వరముగ వైచి కుండలవిభాసురమై మకుటోజ్జ్వలంబునా
నరకు శిరంబుఁ ద్రుంచె నది ధ్రువంధిజునకుఁ దగ భూస్థలస్థమై
వరుచులం గనందగియె; ధ్రువంధిజును గాంచి నైనికుల్. ౨౧ 644

క. వెతగని పరువిడఁ జొచ్చిరి, క్షితిసురమకానులు సురాళి ధ్రువంధిజు గంధ
ర్వతతులు సాధురవంబుల, జతనమునన్ నింపి రెల్ల ధ్రువంధిజుములన్. ౨౨

క. హరిపై సుమవర్షములం, బరమామోదంబుమీఱు ధ్రువంధిజునుతులతో
సరసాలాపములతో, బరంగంగాఁ జేసి; రంతఁ ధ్రువంధిజు వెతచేన్. ౨౨ 646

చ. ధరణియు నై జరూపమున ధ్రువంధిజుని జూడవచ్చి యా
నరకుండు బల్లి గైకొనిన ధ్రువంధిజునకుఁ తగ భూస్థలస్థమై
వరుచులం గనందగియె; ధ్రువంధిజును గాంచి నైనికుల్. ౨౨ 646

శ్వరుని సితాతపత్రమును శ భాసురమైతగు వైజయంతినిన్. ౨౩

647

చ. కనకమహీధరాంశమయి శ కన్పడు మందరశృంగ మంచు నొ
ప్పిన మణివర్యమున్ హరికిఁ శ బ్రీతి నొసంగెను; భక్తిభావనన్
మనము చెలంగఁగా నమరసమండలపూజితు విశ్వనాథుఁ గృ
ష్ణుని గనుచున్ బ్రణామ మిడి శ చొక్కుచు నంజలిపట్టి యీవిధిన్. ౨౪

648

— భూదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట. —

మ. సురసంఘేశ్వర! నీదుపాదములకున్ శ బోహరులం గూర్తు నో
పరమాత్మా! దరచక్రముల్ గదయుఁ దాల్పుం బ్రీతి నీజాలు భా
స్వరహస్తంబులు నాల్గుగల్లు దివిజస్వామీ! నమస్కార మీ
శ్వర! భక్తాశయతుల్యరూపములచే శ వర్తించు విశ్వేశ్వరా! ౨౫

649

చ. నతు లొనరింతు; బంకరుహానాభ! మనోహరపద్మమాలికా
వితతిధరా! నమస్సు లివె శ విస్ఫుటపంకజనేత్ర! వందన
ప్రతతు లొనర్తుఁ బంకరుహాపాద! నమస్కృతు లివ్వె సర్వమం
దతిశయశక్తి నుండుపరమాత్మా! గ్రహింపుము వందనంబులన్. ౨౬

650

సీ. భగవంతుండవు మఱి శ వాసుదేవుండవు కార్యమునకు ముందొకలిగియుండు
వాడవు నీ కివె శ వందనములు; జగత్కారణమునకును శ గారణుండవు
పూర్ణబోధుండవు శ పుట్టుకయేలేక జగములకెల్లను శ జనకుండవయి
బ్రహ్మంబవై వేదపర్వనాతీతశక్తితీతయంబున నొప్పి శ యఖిలలోక

తే. రక్షణాదృతిగల్గి పరంబ వగుచు

నలరు నీకు నమస్కార శ మాచరింతు

మోహరాత్పర! పరమేశ! శ యోముకుండ!

సర్వభూతాత్మకా! నమస్కార మభవ. ౨౭

651

చ. మరల సృజింపనొ ననెడిమాట మనంబునఁ దోచినంత ని
ర్భరగురుతద్ర బోగుణ విరాజితమూర్తివిగాఁ జెలంగి సం
హరణము చేయఁగాఁ దమసునట్టులె తాలిచి సత్త్వమున్ మనో
హర కరుణాతిరేకమున శ నట్టులె కావఁగఁ దాల్తు వోప్రభూ!. ౨౮

652

క. నీవు గుణాసంవృతుండవె, భావింపఁగ నట్టులయ్యు శ వాని గొనుదు వ
య్యైవరుసల నవి నిన్నున్, జేవమెయి నదేమియేని శ చేయఁగలవాణో?. ౨౯

క. కాలప్రధాన పూరుష, లోలి విభూ! నీవ యగుచు శ నురుశక్తిలన
ల్లీలల వానికిఁ బరుండవ, యై లలిఁ జెలువారుచుండు శ వబ్బదళాక్షా!. ౩౦

654

సీ. నేను నాపగివహమానులుఁ దేజస్సు నభ్రంబుఁ దన్నాత్ర శ లమరవరులు
మనము నింద్రియములు శ మఱి యహంకారమహత్తత్త్వములునుజరరాచరాత్మ

కప్రపంచము శక్తి కలితుండ వద్విత్తీయుండవగు నీయందునోప్పియున్న
దను మాటభ్రమ మగుననారకునిపుత్తుడగుభగదత్తుడీయర్థకుండు

తే. భీతుడై నీదు సంక్రుంబుజాత యుగము

శరణుచొచ్చిన వాఁ డిదె శ సాధుభక్త

జనమహా ర్తిహారా! వీని శ ననుపమాన

కరుణఁ గాపాడుమా నీవె శ కాదె దిక్కు?. 304

655

క. సకలవిధ కల్తషహరణ, మకృత్రిమము నైననీదు శ హస్తాబ్జ వృ
ర్భకుండగు వీనిశిరంబున, సకలేశా! యునుపవయ్య! శ జానుగఁ బ్రోవన్. 306

మ అని ప్రార్థించుచు భక్తి నమ్రముఖయై శ యాభూమివేదోక్తుల

వినుతుల్ చేయఁగనే పరాత్పరుఁ డనకవిఖ్యాతి గన్నట్టి శ్రీ

వనజాతుం డభయం బొసంగి యతనిం శ బాలించి సంపత్సమృ

ద్ధిని జెల్వారెడు నామహీసుతునిదొ శ ధిష్ణ్యంబుఁ బొచ్చెన్ దమిన్. 307

657

❧ పదాఱువేలరాజకన్యల శ్రీహరి పరిగ్రహించుట. ❧

మ. ధరణీపాలకులఁ జయించి బలిమిం శ దా భూతనూజుండు భీ

కరదర్పంబునఁ దెచ్చియుంచిన ధరాకాంతాత్తజాతావ్రజం

బరుదొనట్లు పదాఱువేలుగను దుగళఖాక్రాంతమై యుండఁగాఁ

బరికించెఁ హరి; యంతఁ గన్యకలు దేవస్వామి శ్రీకృష్ణునిన్. 308

658

మ. తమ భాగ్యాతిశయముచే నచటికిం శ దా వచ్చె నంచెంచి యా

ప్రమదల్ మోహితలై యభీష్టవరుడే శ ప్రాప్తించె నం చాత్మల

మమతల్ పైకొనఁగా వరించి మఱియున్ శ మారుండు నానొప్పు నీ

కమలాతుండె విభుండు మాకు నిపుడొఁగగా కంచు ధ్యానించుచున్. 309

659

క. మాయా కోర్కిని వ్యర్థము, చేయక సిద్ధించునట్లు శ చిత్తమునందే

యాయజుడఁ తలఁచుఁగా కని, యాయతీవలు వేటువేట శ నాకృష్ణపయిన్. 310

660

క. సంతసమునఁ దమచిత్తము, లెంతయు నాసక్తిగనఁగ శ నెలమి నిలిపి, రా
వంతయుఁ గాలముపుచ్చక, యింతుల యాశయము నాత్మనెఱిగిన హరియున్.

క. స్నానంబున దివ్యాంబర, దానంబున నాదరించి శ తరుణుల వారి

దానవసూదనుఁ డత్తటి, మానవయానముల నెక్కుమాడ్కిం జేసెన్. 311

661

క. ద్వారవతిం జేర్పుడు మీ, సారసనేత్రల నటంచు శ జక్కఁ దెలిపి య

ద్వారలతోడనె స్వందన, వారము కోశవ్రజంబు శ బంపెం గడఁకన్. 312

662

క. విరావతకులభవములు, సారాంగము లున్నతములు శ సాధువులు చతు

స్సార్వతరదంతములు నగు, వారణములఁ బంపె హరియద్వారక కలమిన్.

తే. అవిష్ట యటువదినాలుగై శ యశమునఁ దగి

యుండె; నంతట శ్రీకృష్ణుఁ ఁ డువిడఁగూడి
యింద్రుమందిరమున కేగి యెలమి నదితి
గొసఁగెఁ గుండలముల రత్నవిసరచుల. 324.

(64

చ. హరిహాయుఁడుం బులోమజయు ఁ నచ్యుతునిం దమి సత్యభామనుఁ
బరమ సవర్యులం దనిపి ఁ భవ్యతమోక్తుల గారవించి; రా
హరియును సత్యభామ తను ఁ నత్తఱినిం బురికొల్పఁ గల్పభూ
మిరుహముఁ బారిజాత మనఁమించెడు కీర్తినిగన్న దానినిన్. 325

(65

క. వెకలించి గరుడుపయి నుంచి కడుం గ్రోధంబు మీఱఁ జిష్టుముఖులు మా
రుకొని యనినేయ వారల, నొక ఊణమున గెల్చి పురికి ఁ నొప్పుగఁ జేర్చెన్.

చ. తనప్రియురాలి మందిరవశతంసమునం దగునిష్కుటంబునఁ
జనుల పొగడ్డలొప్పనటు ఁ స్థాపనచేసెను పట్టదంబు లా
యనుపమపారిజాత కుసుమాసవగంధమునందుఁ గల్లునా
సను వెనువెంట వచ్చె నదె ఁ చాలవిచిత్రముగాఁగఁ దోఁచెడున్. ౪౦

667

చ. తొలుత మహేంద్రుఁ డెంతయును ఁ ధూర్జతమాని కిరీటకోటులా
జలరుహనేత్రు పాదజలఁజంబులు సోఁకఁగ మ్రొక్కి వేడి త
త్ఫలముగఁ గల్పపాదపముఁ ఁ దాఁ గొని యాహరితోడ నవ్వలఁ
గలహమొనర్చి యోడె; వగఁగ్రమ్మట వేడి మహాధ్యుడై తగెన్. ౪౧

668

ఆ. అక్కటకట! నిర్జరరాధిపునకుఁ గల్లు, నయ్యహంకృతియును ఁ నాధ్యతయును
బలుకవలెనె వారిఁపరమాజ్ఞతను నినీ!, యనఁగ వలయుఁగాదె ఁ యరసి చూచి.

— రాజకన్యలఁ బదాఱువేల శ్రీహరి పెండ్లియాడుట. —

ఉ. అంతట నవ్యయుండు పరమాత్మ శుభక్షణమందు నొక్కటం
గాంతల భూమిసూనుని యఁగారమునుండి విముక్తి గాంచఁగా
నెంతయు శక్తిజేసి తనయేడ్డఱిమీఱ గ్రహించి తెచ్చి గే
హంతరరాజి నుంచిన మహారుచిరాంగము లొప్పువారలన్. ౪౧౫

670

చ. పరుసగఁ గాక యొక్కతఱి ఁ వారలసంఖ్య యదెంతో యంతకుఁ
సరియగునట్లు రూపములఁ ఁ జక్క నమర్చియె వారివారి మం
దిరములఁ బెండ్లియాడెను; సుగ్రీజనసంతతికే నెఱుంగఁగాఁ
దరములుగాని కృత్యములఁ ఁ దా నొనరించు మహాత్ముఁ డత్తఱిన్. ౪౨

671

నీ. స్వానందపరిపూర్ణుడై యిండుకంతయు నొకగేహమునకు వేఱొక్కగేహ
మునకు నేవిధమునఁ ఁ బోల నాలోచింప భేదమేలేనియా ఁ యాదయితల
మందిరంబులయందు ఁ మానవతులఁగూడి యెడఁబాటులేకయె ఁ పుడమిఁగల్గు
సాధారణగృహస్థు ఁ చందమునఁ గృహస్థోచితకర్తవ్యు ఁ లొప్పుమీఱ

- ఆ. నాచరించుచుండి శ యాసుందరులతోడఁ, దాఁ జరించుచుండె శ దగినయట్లు;
బ్రహ్మముఖ్యు లెల్లఁ శ బరికించి యెవ్వని, పదముఁ దెలియలేరొ శ పరము నతని.
- క. పతిగాఁ బడసి ఊమాపతి, సుత లాజవరాంధ్రు వరుస శ సొంపారుచు ను
న్న తిగను ననురాగమ్మన, స్థితములఁ దగుచూపు లొక్కఁచెలువము గులుకన్.
- సీ. నవసంగమ ఫలంబు శ లవనర్త భాషణములును ప్రీ డాభేదములు తగంగఁ
బ్రమద మంతంతకుఁ శ బరిధవిల్లుచునుండ నతని నేవించి రాఁయతివలకును
దాసీశతంబులు శ తగియుందు రట్టై నఁ బ్రాణేశ్వరునకు సగద్భక్తిమీఱ
నెదురేగి పీఠంబు శ నెలమిమీఱఁగ నిచ్చి పదములు గడుగుచుఁ శ బచ్చకప్పు
- తే. రమునుగూర్చిన తాంబూలము ముద మలర
నొసఁగి బడలిక లుడుగంగ శ విసరి గంద
ములను బూయుచు సుమహారములను వైచి
నెఱి కురులు దువ్వి నెజ్జలు శ పఱచి మఱియు. ౪౪౪ 674
- క. జలకము లార్పును మఱియును, వలయు నుపాయనము లొసఁగివై భవమునఁ జి
ప్పిలుచున్న ప్రీతిమెయి నా, జలజాతులు నేవలెల్ల శ నల్పిరి విధిగన్. ౪౪ 675

అ ట వ ది య వ య థ్యా య ము:

— రుక్మిణీతోఁ గృష్ణుడు సరసములాడుట. —

- మ. ఒకనాఁ డాదృతి స్వీయతల్పమునయం శ దొప్పారఁ గూర్చున్న యా
సకలాజాండగురుం బతిఁ గరసరొజప్రోల్లసచ్చామరం
బకలంకప్రమదంబునం గొనుచు నొఁయ్యారంబుగా వీచుచుఁ
సకియల్ నేవకుఁ దోడ్పడం గొలిచె శాస్త్రప్రోక్తమార్గంబునఁ. ౧ 676
- చ. తనయొనరించినట్టి దగుభర్తమయో త్తమనేతు వేక్షితిం
గనక చెలంగునట్లు తమిఁ శ గావఁగ నయ్యదువంశమందు సు
జననము గాంచి లోకగణసర్గసుఖస్థితినాశహేతువై
ఘనుఁ డజుడైన యీశ్వరుడు శ గాని మఱొక్కఁడె కృష్ణుఁ డారయఁ. ౨ 677
- సీ. అంతర్గ్రహంబునయం దాణిము తైంపుసరులు వ్రేలాడంగ శ నిరుపమాన
ముగ నొక్కఁడ వితానము చెలంగుచుండె; సన్న ణిమయ దీపముల్ నమహితముంగ
శాకరములుగాఁగ శ నలరారుచుండెను; బరిమళవిసరై కళభార మూను
మల్లి కాకుసుమదాసములుఁ దాలాగురుధూపముల్ తగియుండె శ దోయజారి
- తే. విశదకాంతులు జాలాలీగవివర మార్గములఁ బ్రవేశించి యాచోట శ లలితరీతి
చెలయుచుండె నుద్వాసమం శ దలరుపారి, జాతపనపాసనలు వింతరీతిఁ బచ్చె.

- క. మకరందసమాస్వాదన, వికచహృదబ్జాతమ త్తభృంగంబుల వౌ
ప్రకటధ్వను లొక్కమొగి, సకలస్థలములను నిండి సంతస మొసంగె. ౫
- క. ఊరమ్ముల నురుగువలె, జారుతర శ్వేతవర్ణ ససంకలిత మనో
హరివసనాభిరంజిత, మై రమ్యం బుత్తమంబునౌ పాన్పుపయి. ౫౪ 679
- క. జగదీశ్వరుండు హరి సుఖ, ముగం గూర్చుండంగ భీష్మ భూపతనయయ్య
మగనిన్ సేవింపంగ మెల్లంగ వచ్చె సఖియుతి విలాసముమీఱిన్. ౬ 680
- చ. తన చెలికత్తె యొద్ద కరతామరసంబునఁ దాల్చియున్న ర
త్న నికరభూషితామలకనత్కన కాంచితదండచామరం
బును గ్రహించి వీచుచు విభుం బ్రమదంబునఁ గొల్చుచుండె; నె
మ్మనమునఁ బూరుపోత్తముండు స మాటికిమాటికి మెచ్చుచుండెగన్. ౭ 681
- సీ. మణినూపురంబులు స మంజులధ్వనిసేయ నంగులీయకవలయములు చామ
రమును ముంజేత విరాజిల్లుచుండంగఁ బయ్యెదచాటునఁ స బరమగూఢ
ముగ నొప్పుపటుకుచోముల కుంకుమపుటాంత రక్తిమ వ్యాపింప స రమ్యనవ్య
హరకాంతులు మెఱియంగ సత్కటితటివయి దాల్చియున్నట్టి స పరమమూల్య
తే. కాంచికయు సొంపుగుల్మంగఁ స గాంచనాంబ
రుని సమీపంబునన్ నిల్చి స యనుపమాన
విలసనంబున నొప్పి యవ్వెలఁదిమిన్న
సేవ చేయుచునుండె సదృశ మలర. ౮ 682
- చ. తన యవతారజాలములఁ స దా విడనాడక పన్నియకాచు నొ
ప్పినసతి; మానుషాకృతిని స బెంపెనలారెడు పద్మలీలచే
దనధరియించు రూపములఁ స దా ననురూపసురూపముల్ ధరిం
చు నెలఁతమిన్న రుక్మిణిని స జూచి సరోరుహనేత్రుఁ డాదృతిన్. 683
- ఉ. భాలమునందు ముంగురులు స పర్వంగ సన్నణికుండలప్రభా
జాలము దిక్కులన్ వెలయఁ స జారుమణిపదకంబు కంఠమం
దోలిఁ జెలంగ వక్త్రమున స నొప్పున్మితామృతధారలొందు నా
శ్రీలనామణిం గనుచు స శ్రీహరి ప్రీతి వచించె నవ్వచున్. ౯ 684
- క. ఓరాజపుత్రీ! మును నినుఁ, జారుతమందైన రూపసంపద బలమున్
జారుషము దిగధిపాలక, సారై శ్వర్యంబు గలుగు స జనపతులు తమిన్. ౯౪ 685
- క. కోరిరి గద? వారలు సు, శ్రీరంజితు లాధ్యు లందు స శిశుపాలాదుల్
భూరమణేంద్రులు గద? య, వ్యారలు నినుఁ బెండ్లియాడువంఁఁఁలు వెలయన్.
- క. స్వరమదము పొంగఁగా వచ్చిరిగాదే? మఱియు నీదుఃఖ్యేష్టప్రియ సో
దరుడగు రుక్మిణుఁ దండ్రియు, ధరణీశుల కీయ మదిని స దలఁచిరి కాదే. ౧౦౪

చ. సములగువారి భూమిపతిస త్తములకొ విడనాడి వారితో
సములముగాని మమ్ముఁ దమి శ సుధిలఁగా వరియించి తేలొకో?
ప్రమదలయందు మేటివయి శ భాసిలుసుభ్రు! నిరంతరంబు భూ
రమణులకుఁ భయంపడుచు శ రత్న నిధి శరణంబు వేడుచున్. ౧౧౫ 688

ఉ. అందె వసించువారము బలద్యులుగాఁ దగియున్న యాజరా
నందనముఖ్యులైన నరసనాథులతోఁ బగఁగొన్న వారమో
సుందరి! చాలకాలముగ శ ఊఁజివరాసనముం దృఢించి రా
జ్యేంద్రిర వాసినట్లు చరియింతుము వేటొకకారణంబునన్. ౧౨ 689

1. పీ. ఏవిధంబున నీకు శ నీడుజోడుం గాని మమ్ము గ్రహించితి. శ సమృదమున
నేటికో; మావగునెల్ల యాచారముల్ తెలియంగబడ వెట్టిరధీయుతులకు
మావ ర్తనములు సమ స్తలోకములందుఁ గలయట్టివే కావు శ లలనలకును
బరతంత్రులమె యగుపరిపాటియే లేదు సు; ప్లిట్టియీపూరుషులను జెట్టి

తే. పట్టి మామార్గమును ద్రొక్కువనితలకును
సుభ్రు! తఱచుగ వెతలగుఁ శ జిమ్ము; మేము
తలచ నిష్కించనులము సతంబు ప్రియము
మాకు నిష్కించనులగు సుమతులపైన. ౧౩౫ 690

చు. తనుమధ్యా! తలపోయఁగాఁ దఱచుగా శ ద్రవ్యాధిపుల్ మమ్ము నా
త్తును సేవింపఁగ నెంచ; రన్వయము నర్థంబు సురూపంబు నొ
క్కనియం దెక్కుఁడుగాక యిర్వరకు నిక్కం బెన్ను దుల్యంబుగాఁ
గనుపట్టుక ధర వార లిర్వరకె సఖ్యంబొప్పు నుద్వాహమున్. ౧౪౫ 691

*తే. ఉ త్తమాధములగు వారి శ కొప్ప వివ్వి
యెచ్చటను సత్యమివిధి; శ నెఱుగ కీవు
దూర మాత్మ విచారింప శ కోరమణిరొ!
మమ్ము వరియించితివి భూపమాన్యుల మని. ౧౫౫ 692

క. అతివా! గుణహీనులమై, ఊతి నుందుము గాన ద్రవ్య శ సిద్ధితగని భి
క్షుతతియె గుణవంతుల మని, శివితధ్యముగ నన్ను తించు శ వివిధవిధములన్.

క. అదివిని నిజమను నూహను, ముదితా! వరియించితివి మఱముక భ్రాంతిమెయి
మది నెన్ని యింకనైనను, సదమలగుణశాలియైన శ త్వాపతిపుత్రుక. ౧౬ 694

1 “అన్యస్తవర్తనాం పుంసా మూకపథమాయుషామ్” అని మూలము. 2 “యయోరాత్మ
నమందితం జన్తైశ్వర్యాకృతిర్భవః, వయోర్వివాహో మైత్రీ చ నోక్తమాధమయోః క్వచిత్” అని
మూలము. 3 “వైదర్భ్యైశ్చదవిజ్ఞాయ త్వయాఽదీర్ఘ సమీక్షయా, పృథావయం గుడైర్ఘ్నా భిక్షుభి
శ్శ్చాసీతామథా” అని మూలము.

క. వరియింపు మెట్టివానిం, గరపీడనవిధి గ్రహింపఁ గా నిహమందుం
బరమందు నీదుకామిత, పరంపరలు నిశ్చయముగఁ గ బండునొ వానిన్. ౬౭ 695

శా. వామోదూ! యటులేని నన్ను నిటకుఁ గ బాహాబలం బొప్పఁగా
భూమిశుల్ గన నేలతెచ్చితివొ తెంపుంబూని యం చాడెదో?
మామాటఁ విను వీర్యగర్వముల నేమాడ్కిఁ బరంగాన కు
ద్దా మైశ్వర్యమునఁ జెలంగుదురుసూ గ థాత్రీశు లత్యంతమున్. ౬౮ 696

సీ. వారెవ్వ రందువో గ వామాక్షిరో! జరాసంధుడు శిశుపాల గ సాల్వు లట్లె
రుక్తియు దంతవక్త్రుండును లోనుగాఁగలుగు వారలు నన్ను గ గావరమున
ద్వేషించుచుందు రాశీరున నుండునవ్వారి గర్వం బడఁపంగబూని
తనుమధ్యమా! శుభదాయినీ! కుమతులతేజంబును హరింపఁ గ దిపురునేను

తే. నిన్ను గొనితెచ్చితిని మఱి గ యన్నుమిన్న!

యరయ మేమన గేహదేహాదులందు

నిజ ముదాసీనులము కోర్కి గ నెగడ దందు

సుంతయైనను నమ్ము మోసందరాంగి! ౬౯

697

క. మేమాత్మ లాభముననే, యామోదము తృప్తిగల్గి గ యన్యవిషయ మం
దేమాత్మ మానషడ ము, ద్దామజ్యోతిస్సువోలె గ దగుదుము సతమున్. ౭౦

క. వినుము క్రియారహితులమై, తనరుచు నుందుము ప్రపూర్ణతఁ భావింపం
గను లలితవిలాసంబుల, కనుమోదము నొందుచున్నయట్టి మదవతుల్. ౭౧

క. మముఁ గోరుటసంగతమే, సమానులముగామి; నంచు గ సకలేశుండు పూ
ర్ణమనస్కుఁ డెంతదనుకఁ, బ్రమదామణికిఁ వచించి గ పరమార్థముగన్. ౭౨

*క. తానే శ్రీకృష్ణునకుఁ, మానసమున కింపుఁబెంచుమానిని ననిసుం
తైన నెడఁబాయకుండుదు, నేనని గర్వించు రుక్మిణిమదము నడఁపన్. ౭౩ 701

క. తలపోసి మానసంబునఁ, బలికి మఱేమియును దాను గ బల్కఁకయుండెఁ
లలనారత్నము త్రిభువన, పులలోనఁ వర్మకంఠగు విభుం డీరితిన్. ౭౪ 702

మ. శ్రుతపూర్వంబులుగాని యప్రియములఁ గ శ్రోతృద్వయం బెంతయుఁ
వెతెనొందం బలుకంగఁ దాను విని పెఁభీతిఁ హృదబ్జంబు కం
పత గాంచఁ బలవించుచుఁ నుడులఁ దెల్పఁ శక్యమేగానియ
ట్లతిదుగిఖార్జవమగ్నయయ్యె; నపు డాయబ్జాక్షి లోనెన్నుచున్. ౭౫ 703

సీ. పాంకమ్మలై మంచినపుట్టువుగలవియై కోమలములునైన గ గోళ్ల రక్త
కాంతిమించఁగ నొప్పు గ కమ్రపదంబున నవనిలిఖించుచు గ నంజనమున

* “ఏతావదక్ష్త్వా భగవానాత్మానం వల్లభామివ, మన్యమానా మవిక్లేషా తద్దర్శనమ్ ఉపార
మత్” అని మూలము. “తద్దర్శనమ్ రుక్మిణీదర్శనం” అని టీక.

- నసితంబులై నట్టి యశ్రువుల్ చిమ్ముచుఁ గుంకుమచర్పచేఁ గొమరుమిగులు
వజ్జీరుహంబులఁ బాగుగఁ దడుపంగ మో మట్టెవాంచి యభిబ్బరముదోడుఁ
- తే. జేయుదుగిఖము వెల్లునఁ శ జెప్పఁబూను, పలుకు డగ్గుత్తికనురామి శ నిలిచియుండె
నేమియుం దోడుమిఁ; భరియింపరాని, భీతి దుఃఖశోకంబులఁచేతఁ దూలి. ౨౩
- చ. అతివమనస్సు మిక్కిలి వ్యభాకులమై తగఁజారుకంకణ
ప్రతలి ధ్వనింప నొప్పుకరకంకజ విచ్యుతమాచుఁ జామరం
బు తగనిభంగి నేలఁబడె; భూరితరాత్రిని బుద్ధి ధైర్యవి
చ్యుతిఁగన నాతలోదరి మృగదూత్తమదివ్యశరీరవల్లియున్. ౨౩౪ 705
- తే. ఆలసింపక స్మృతితప్పి యచటనిల్వ
కట్టె నెఱికురులున్ విరియంగఁ బాఱు
బవనహతిఁ గూలురంభాతరపువలె ధరఁ
బడియె; నప్పాటుగని భగవంతుఁ డపుడు. ౨౪ 706
- మ. పరిహాసోక్తుల ప్రాధీమ్య దెలియ కప్పాటక వగం గుందునా
తరుణీరత్నము ప్రేమబంధన మొగిం దాఁ గాంచి వాత్సల్యము
బ్బరయంబెంతయుఁ బ్రోత్సహింపఁ బరికంఠం బట్టె తా బైకొనక
హరివర్యంకము డిగ్గి కోమలములౌ శ హస్తంబులం జక్కఁగన్. ౨౫ 707
- ఉ. పైదలి లేవనెత్తి కచఃబంధముఁ జక్క నమర్చి కోమలం
బౌ దనకేలుఁదమ్మి జవఃరాలిముఖంబును దువ్వచుక గటా!
మోదమునొందఁజాలు ననఃబోడికి శోకముఁగల్గఁ బల్కితిక
గాదన కంచు నెంచుచు వగం బ్రవహించెడు నశ్రుధారలన్. ౨౬౪ 708
- క. కరపద్మంబునఁ దుడుచుచు, నురోజములఁ గ్రమ్మియున్న యరుదుఃఖాశ్రూ
త్కరమును దుడుచుచుఁ దనునే, నిరతని భావించు చొక్కనిం బరపురుషున్.
- క. మనమున భావింపని సా,ధ్విని రుక్తిణిఁ బంకజములఁ శ దెగడుకరములం
దనివారఁ గౌగిటం జే,ర్చెను; సాంత్యనముల నెటుంగుశ్రీహరి యంతన్. ౨౭౪ 709
- ఉ. మేలములందు సొంపు దగఁమించిన భావముఁ జక్క. నారయం
జాలక భ్రాంతి నొంది తనస్వాంతము దూలఁగ నట్టిచింత కీ
వేళ ననర్హురాలయిన శ భీతమృగాక్షి సతీమతల్లిక
జాలఁగ దీనతం గనినఁచానను సద్గతియాటఁ దా నటన్. ౨౮ 711
- క. కరుణాధ్యుండను యశమునఁ, బరిపూర్ణుండైన కృష్ణకురమేశ్వరుఁ డ
త్తరుణమున నూఱడించెను, బరమాదృతిమై వచించె శ భావం బలరన్. ౨౯ 712
- క. ఓవైదర్భి! నాపై, నేవం గొనఁబోకు మేను శ నెలుంగుదుఁ జమ్మా!
నీ వరయ మత్పరాయణ, వై వర్తిల్లుదు వటంచు శ నాత్మ నిరూఢిన్. ౩౦౪ 713

- క. ఐనను నీయాశయముం, గానన్ వాంఛించి యెట్టిక మ్రొక్కులతో
 సీనానుడులకు బదు లే, మే నిత్తువా యంచు నర్తమే నిటఁ గొనుచున్. ౨౯
- క. పలికితి మఱియున్ వినుమీ, పొలయలుకను నీదు నధరము వడఁచుచుండన్
 బలితంపుఁ గోపవశతఁ గ,దలునరుణ కటాక్షములును ఓ దైవారంగన్. ౩౦
- క. నిరుపమసుభ్రుకుటి తట, మరుదుగ నొప్పుంగఁ జూడఁ నతసుందరతం
 బరఁగెడు నీనెమ్మోమును, దరుణి! కనఁగోరి నర్త ఓ ధర్మయుతోక్తుల్. ౩౦ 716
- క. ఒకరితఁ బల్కినాడను, జకితమృగాక్షి! యెల్ల ఓ సత్యములని న
 మ్మకుమా! కలహములను నేమికలదు కుతుకంబు సుఖముమీ కనియెదవో? ౩౦
- ఉ. భీతమృగాయతాక్షి! విను ఓ ప్రేయసితోడను నర్తభాషణ
 వ్రాతము లాడుచుం బ్రియమునవర్ధిలఁ గాలముపుచ్చుటే కదా
 యేతఱి నే గృహస్థులకు ఓ నింపగులాభము గేహజాలమం
 దాతతసౌఖ్యదం బనుచునాత్మఁ దలంపుము భామినీమణి! ౩౧ 718
- చ. అని భగవంతుఁ డిట్లు తనునల్లన నూఱడఁగాంచఁ బల్కఁగా
 విని విరిబోడి యట్టె యవి ఓ వేడుక కాడినమాట లంచు నే
 మ్మనమున నన్ని తన్నదలుమాధవుఁ డన్న భయంబు మానె; రా
 ట్టనయయు సంత శ్రీశుముఖతామరసంబును వేడ్కయుబ్బగన్. ౩౨ 719
- ఉ. కోమలలజ్జ యట్టె తనుఁగూడఁగ సుందరమందహాసమున్
 వేమటు ప్రోత్సహింపఁ గనఁవంతగు స్తేరకటాక్షపీక్షణం
 బామెతఁగూర్చు జూచుచు నయంబునఁ బల్కె; సరోజనేత్ర! నీ
 వేమెయిసాటిగాని ననునేల వరించితివంచు బూన్కిమై. ౩౩ 720
- *చ. అడిగితి వద్ది సత్య మగు ఓ నారయ నెవ్వరికే వచింప నె
 ప్పదు తగనట్టి తావకవిభూతికి నేనెటు సాటివత్తు శ్రీ
 శుండు పరమేష్ఠి శంభుఁడనశోభిలు మూర్తుల కీశ్వరుండవై
 యుడుగని స్వప్రభావమున ఓ నొప్పెడు నీకును నే సమాననే? ౩౩ 721
- సీ. త్రిగుణస్వభావనై ఓ తెలియనివారలు పాదసేవయొనర్పఁ ఓ బరఁగునట్టి
 దానను గద నేను; ఓ ధరణీశులకు మది వెఱచి చొచ్చితిఁగద ఓ విషధినంటి;
 వోయురుక్రమ! యగాధోదధి నిశ్చలుడవె యాచు నున్న నీ ఓ కవనినాథ!
 భయముగల్గనె భూమిపాలకతుల్యగుణములకు భయపడినవిధ మొరుల
- తే. కగవడం జేయుదువు సలిలాధిపునకుఁ
 గల యగాధత్వముఖగుణములను బోలు

* “కృష్ణమహిమ్నశ్చిరతోభగవాన్ ప్రకీర్తయేత్ క్వాహం గుణప్రకృతి రజ్జ గృహీతపాదా” అని
 మూలము. “త్ర్యంశీశః త్రయాణాం బ్రహ్మాదీనా మప్యంశీశః.” అని శ్రీధరాచార్యులు.

విషయరూపగుణాళి కేవలిని లోను

గాక వర్తింతు వమలవిఖ్యాతి వెలయ. 3౪౫

722

క. అనుపమచైతన్య ఘనుం, డన నొప్పదు వాత్సరూపుడను విఖ్యాతిం
గనినాడవు; బలయుతులగు, జననాథులతోడ నాకు శత్రుత యనెడో. 3౪౫

క. అదియును సత్యంజే యగు, మదయుతులై కుత్సితాంగమండల మొప్పం
గఁ దగినవారలతోఁ బగ, కుదురును నిత్యంబు నీకుఁ శగువలయనేత్రా! 3౪౬

క. ధరణీశార్వాపదము మముఁ, బరిత్యజించె ననుపల్కు శభావ్యంబె యగున్
నరవరసింహాసన మది, పరికింపఁగ గాఢతమము శపాటిదె యగుఁజూ! 3౪౭ 725

క. నీసేవకులే దానిఁ గ, నీసముగాఁ దృణముపోల్కిననిం గందు రనం
గా సరసీరుహలోచన, నీసంపన్నహిమ నదియు శనింద్యమకాదే! 3౪౮ 726

క. మావర్తనముల కలరూ, పీవిధమని తెలియరా దరదెవ్వరి కనుచున్
నీవన్నమాట సత్యమె, యా విశ్వేశా! భవత్పదాబ్జమధువునున్. 3౪౯ 727

చ. మనసులు తృప్తినిం గనెడుమాడ్కిని గ్రోలు మహర్షులే భవ
జ్ఞనముఖంబులం గనఁగఁజాల రనంగను దక్కువారిఁ జే
ర్కొన నిక నేల? లోకమునఁ శగుప్తురుచుం బశుతుల్యులైన య
మ్మనుజులకున్ దురూహ మనుమాట యథార్థముగాదె యారయన్. 3౫౦ 728

క. మా నడవడి లోకమునం, గానంబడుదానితోడఁ శగలియ దనుచు నీ
వోనాథ! యంటివి గదా, యేనరులు నినున్ భజింతు శరెంతయుఁ బూన్కిన్.

క. నిను ననువర్తింతురొ యే, జనులు తదీయంబులయి యెసంగెడు చేష్టల్
గనరాకయుండు నన నీ, యనుపమచేష్టితము లెట్టులవు లోకకముల్. 3౫౧ 7౨౦

క. వానిం దెలియఁగ నెట్లొ, మానిని! నిష్కించనులము శమహి మే మనునా
నీనుడి సత్యమె! ప్రాప్యం, బొ నది యేదియును లేమి శనధనుడవె సుమీ! 3౫౨

చ. ఇతరులనుండి పూజల నశహీనవిధిం గొను బ్రహ్మముఖ్యదే
వతతులు నేమహాత్మునకు శభక్తిభరంబునఁ బూజ లెన్ని యో
వితములఁజేసి కొల్లు రలవిష్ణుడవై తగునీకు ద్రవ్య మె
ట్టితరుల కున్నయట్లుతగు శనెన్నఁగ నిస్సృడ వెట్టులోకదే. 3౫౩ 732

సీ. నిష్కించనులె మాకు శనెయ్య రంటివిదేవయదిసూన్యతంబెయానాథ్యులమని
విజ్ఞప్తిగొచు స్వేచ్ఛవెలయ వర్తించుచు నింద్రియప్రియులయిహినులైన
వారు నిన్నంతకాకారుడ వని తెలియంగఁజాలరు పూజకర్తులైన
బ్రహ్మాదిదేవతా శవరులకుఁ బ్రియుడవు వారునీకును ప్రియకలారయంగ;

తే. విత్తముఖములు సమములై శవెలయుచుండు
నెట్టి యిర్వుర కవ్వారకే చెలిమియు

బెండ్లియును దగునంటివి శ వేదవేద్య
సకలపురుషార్థమయ్యుండవు శ సకలదుండవు. 3౭

733

క. ఫలరూపుడవై తనకుదు, వలఘుతమానందరూపుఁ డననొప్పుదు వో
జలజాక్ష! బుద్ధిమంతులు, ఖలహరణుడవైన నిన్నుఁ గను వాంఛమెయిన్.

తే. తమకుఁగల సర్వధనముల శ దారె వదలు, కొందు రవ్వారితోడ సీకకుం బొసంగు
నేవ్యసేవకభావతఁ శ జెలఁగుచున్న, యట్టిసంబంధ మోపరమాత్మ! సతము. 3౮

తే. అంతియే కాని మిథునధర్తాదృతిఁ గని, తిరుగుచున్ సుఖదుఃఖసంబీపితాకు
లాత్తులగు వారితోడఁ బొందమరుట యన, నహ మే కాదు నీకు నెఱ్ఱె నఁగాని.

క. మము భిక్షులు ముఖగా నుతు, లమరం జేయుదు రటంచు శ నాడితి దేవా!
కమలాక్ష! త్వక్తదండులు, నమలాత్తులునైన మాను శ లనిశము నిన్నున్ 3౯

క. కొనియాడుదు రనియున్ లో, కనిచయమున కాత్తవగుచుఁ శ గ్రాలుదు వనియున్
వనజాక్ష! యాత్మదుండ వని, యును నిన్ను వరించితిన్ మహాద్యమ మొప్పున్.

*చ. కనుబొమ లార్చినంతటనె శ కాలముపుట్టును దానియుర్వడిన్
మనసులఁ గల్లువాంఛ లణుమాత్రములై నశియించు నట్టి యా
వనరుహాసంభవాదులను శ వారక మానితి వార లెంతవా
రనియె; మహానుభావుండను శ నాస నినున్ వరియించితిం జామీ! 3౯ 739

క. పరమేష్ఠిముఖ్య దివిజే, శ్వరులన్ మానితిని గానఁ శ జైద్యాదిమహీ
శ్వరులఁ గలనైన వలతునె, నరపతులకు వెఱతునంటి శ న్యాయ్యమె యదియున్.

ఉ. సారథనుర్నినాదమున శ శాస్త్రవభూపులఁ బాఱఁదోలుచున్
బౌరుష ముప్పతిల్లఁ బశువారముఁ దోలి స్వకీయభాగ మే
తీరున సింహముం గొనునొ శ ధీరత నట్టులె నన్నుఁ దెచ్చె నే
భూరిబలుండు నాకపతిపూజితుఁ డట్టిడవైన నీయెదన్. 3౯౪ 741

తే. సాధ్వసము గల్గినట్లు వశచస్సు లొప్పు
బలుకుటయు విన్నవారల శ తెలివిఁ దూలఁ
జేయునేగాని పొసఁగునే శ యేయెడలను
సంద్రమును జూచ్చితి నటన్న శ సరణియెల్ల. ౪౦ 742

క. పరిహాసాస్పదమే యగు, ధరణిన్ జననాదికముల శ తత్త్వ మెఱుంగ నె
వ్వరికిం దగ నట్లోప్పుచు, జరించుమముఁ గొల్పువారు శ శ్రమపడుదు రిలన్. ౪౦

సీ. అనిపల్కితివి గాదె శ యంబుజాయతనేత్ర! ధరణీధవోత్తముల్ శ పరమకీర్తి
సంయుతులు నగుచు శ సతతంబు ధర్మాత్మలునగు నంగుడు పృథువును భరతుడు

* “హిత్యాభవద్భవశీదీరిత కాలవేగధ్వస్తా శిషోఽర్థ భవనాకపతీ కుతోఽన్యో” అని
మూలము.

గయుఁడు యయాతి యింకనుగల్గు రాజేంద్రు లేకాధిపత్యమా శ నిర్ధరాజ్య
మునువీడి కాననములఁ బ్రవేశించి నీపదవి నొందిరె కాని శ పరమకష్ట

తే. ములకుఁ బాలైరె; యీలోకముననె యున్న
వారె; యిచ్చనై న నీడైన శ భూరమణుని
నీవు పరియింపు మంటి వో శ దేవదేవ!
న్యాయ్యమే యిట్లుపల్కుట శ నన్ను నీకు. రం

743

1చ. అనుపమమంగళాస్పదము శ నర్హజనాళికి ముక్తిదంబు ల
క్షీనిలయమార్యసన్నతము శ గేయగుణాలయమై తనర్చునీ
ఘనతరపాదపంకరుహ శ గంధము మూర్కొని యర్థమందుఁ జ
క్రనిరసముగ్రహింపఁగల శ కాంత యదెవ్వతె నిన్ను మానెడున్. రం

ఆ. మరణశీలుఁ డగుచు శ మానని భయములఁ, గలుగుచున్న మనుజు శ లలిగ్రహింపఁ
దలఁచు? నట్టికాంత శ గలుగు నే నది హితా, హితములను దగంగనెఱుంగకుండు.

చ. కనుక జగత్ప్రభుండవయి శ కారణభూతుండ వాత్స వాచు నిం
దును బరమందుఁ గామములనుం బరిపూర్ణముగా నొసంగు ని
న్నని యనురూపతం దగిననాథుండవే యనినన్ని కొల్పితీ
వనరుహనేత్ర! ఘోరభవవార్ధి భ్రమించుచు నిన్నె కొల్చుచున్. రం 746

క. పరివర్తించెడు నాకు, శరణంబగుఁ గాక నీదుఃఖరణాబ్జమె సం
సరణహరంబయి భక్తులఁ, బరిపాలింపంగఁ బట్టు శ పట్టిన దౌటన్. రం 747

2నీ. అచ్యుతా! పెక్కుసంఖ్యల రాజు లొగినిన్నుఁ గామించిరని వారిదామహిమము
వర్ణించితివి గాదె? శ వనితలు పెత్తనమును జేయఁదగు గృహముల నదెవరు
ఖరములరీతిని శ బదువులు మోయుచు వృషభంబులను బోలి శ యెప్పుడు నేవ
చేయుచు, భిషకములలో యన నీచతఁ గావలికాచుచుఁ శ గాలదన్ని

తే. ననుబిడాలంబులటు మరగలను దగంగ, ననుసరించియె తిరుగుచు శ నాజ్ఞ నెల్ల
నేవకులభంగిఁ దప్పక శ చేయుచుండు, నట్టి రాజులు పాపాత్ము శ లనఁగఁబడుచు.

చ. అరిగణసూదనా! కుమతి శ యై తగునాతికి నాథులొదు రే
తరుణికి శంకరాబ్జభవధర్మసభాస్థులందు గీతమై
పరఁగు భవత్కథామృతము శ పర్వదౌ శ్రోత్రములందు నట్టిసి
చరతిఁ జెలంగు కాంతలకు శ ధ్వాపతు లట్టిరు ప్రాణనాథులై. రం 749

1 “కాన్యకశ్రయేత తవపాదసరోజగంధ మామ్రాయ సస్పృశితం జనతాఽవపర్గమ్.” ఆ
మూలము. 2 “తస్యాస్పృశ్యరచ్యుతవృషా భవతోపదిష్టా స్త్రీణాం గృహేషుభరగోశ్వ విడాలభృత్యా
రక అని మూలము. “స్త్రీణాం గృహేషు—స్త్రీప్రధానమందిరేషు” అని పాఠము.

- తే. ధరణి వర్తింతుగాక; నీచరణసరసి, జాతమకరందము దురదృష్టమున మూరు
కొనక నిర్భాగ్యురాలనలగను దగు వనితయగు దుష్పథగామిని శ దానవారి.
- సీ. వెలుపల దోలు మీసలును గేశమ్ములు గోళ్లును రోమములగూడి యుండ
నంతరంబున మాంసమస్థివారము రక్తమును గృములును మలమ్మును గభమ్ము
వాతపిత్తములును శ బరగజీవచ్ఛవంబగు కళేబర మొప్పు శ దగిననీచ
పురుషుని దనకెన్న శ బూవిలుకానితో సముడగు కాంతుగా శ స్వాంతమందు
ఆ. దలచి కొలుచుచుండు శ జలజాతు! మే ముదా, సీనులమని మున్ను శ చెప్పినారు
గారెమీరు సత్య శ కలితంబె యగునది, యాత్మయందె రతియు శ నమరుమీకు.
- క. అనుకంపాధిక దృష్టిని, నను గనక యకాముడవయినన్ నీమృదువ
ద్వనరుహాయగమున నామది, కనురాగము గల్లుగాక శ యనిశమ్ము హరి! ౪౫౪
- ౧క. లోకమునకు నభివృద్ధి, జేకూర్ప రజోగుణమును శ జేకొనుదొ కడున్
బ్రాకటదృష్టిని ననునపు, డే కాంతువు పరమకృప యధేకద దేవా! ౪౬ 753
- క. అనురూపుఁ డెవ్వఁడగు నో, వనితా! యవ్వని నిపుడు శ భర్తగఁ గొనుమా
యనియంటి వోమహాత్మక!, జనార్దనా! యట్టిపలుకు శ సత్యమెనుమ్మా! ౪౬ 754
- క. ధరఁగొందలు కన్యలకుం, బరికింపం గొందఱియెడ శ భావము ప్రీతి
స్ఫురణం బొందియెయుండుట, యరుదన రా దది తఱచుగ శ నట్లేయుండున్. ౪౬౪
- క. గాంగేయుండు కొనివచ్చిన, యంగనలం దొక్కలెయగు శ నంబిక యాసా
ల్గుం గోరదె యట్లే ధర, నంగనల కొకానొకరుని శ యందభిరతియున్. ౪౭
- ౨తే. కలిగియుండుట యందందు శ గలదు; పెండ్లి
యాడినదియయ్యు బుంశ్చలి శ యరసి క్రొత్త
క్రొత్తపూరుషునే పొంద శ గోరుచుండు
గాన బండితుఁ డట్టిదొ శ కన్య నెపుడు. ౪౭౪ 757
- క. పరిణయమాడం దగ దే, వరుసనొ యట్టిదగునాతి శ భరియించిన నా
పురుషుం డిహపరములలో, బరగెడు సుఖములకు గాక శ భ్రష్టుండె యగున్
- చ. అనియిటు విన్నవింప విని శ యాభగవంతుండు రాజవర్యునం
దన! సతి! నీమృదూక్తుల ముదంబలరారంగ నాలకింప నె
మ్మనమున గోరి యిట్లు లనుమానము వీడియె నవ్వటాలకున్
నినుఁగని పల్కినాడను విశీతపు గాన దదంతరార్థమున్. ౪౮౪ 759
- క. పరికించి న్యాయసమ్మత, సరణి బదులాడితి వది శ సత్యంబె సుమీ;

1 “యర్హస్యవృద్ధయ ఉపాత్తరజోఽతి మాత్ర” అని మూలము. 2 “పూర్ణాధ్యాత్మాని
పుంశ్చల్యా మనోభ్యేతివంసవం, ముఖోఽనతీం నవిభృయా త్తాం విశ్చ దుభయచ్యుత” ౪౮. అని
మూలము.

తరుణీరత్నమ! నాపై, నిరతిశయైకాంతభక్తి శ నిల్విన నీకున్. ౪౯ 755

1క. కోరంగడగిన వాంఛలు, సారంబగు ముక్తియందె శ సఫలమ్ము లగున్
గోరిక లుడుగుటయే కద, యారయఁ గల్గ్యాణి! భక్తికర్మఫలంబౌ. ౫౦ 761

క. అనఘాత్మరాల! నర్తము, గనఁబఱచెడు నాదుపల్కు శ గమికిన్ నీదౌ
మన మించుకేని చెదరక, వినిశ్చలముగాఁగ నిల్చి శ వెలయుట కతనన్. ౫౦౪

క. నాపై నీకుంగల్గిన, యాపాతివ్రత్య మతిశయ ప్రేమమ్మున్
జూపట్టె విశదరీతిని, వే పల్కులిఁ కేల నీవె శ విమలాత్మ వనన్. ౫౧ 763

2చ. జనులు సకామచిత్తులయి శ సంస్మృతిరూపసుఖంబుఁ గోరి నె
మ్మనములు దూషితంబులయి శ మార్పడఁగా నవపర్దనాయకుం
డనయి చెలంగు దేవపతి శ నన్నుఁ దపోవ్రతచర్యలం గడుం
దనియఁగఁజేయఁ బూనుదురొ శ తప్పక వారల నేను మాయచేన్. ౫౨ 764

ఆ. మోహితులగు నట్లు శ లూహించి చేయుదు; మానినీ! తలంప శ నేను ముక్తి
సంపదీశ్వరుడనుఁసంపత్తు లింక నే, యేవి కలవా వాని శ కెల్లఁ బలిని. ౫౨౪

నీ. ఇట్టినన్నుంబొంది శ యెవరు మోక్షముదప్పఁ దక్కినకోర్కులఁ శ దవిలికోరు
దురొ వారు ఊతిమీఁదఁవిరహితభాగ్యులే యగుదురు; నరకంబు శ నందుఁగూడ
విషయసుఖములు లభించు నేకద వాని నర్థించు దంపతు శ లట్టివారె
యగుదు; రీవిషయమునందు నాశ్చర్య మేమున్నది? సాధుగుఁడోత్తమవయి

తే. యోగ్యహేశ్వరి! తనరారు శ చుందు వీవు
సంస్మృతివిబంధజాలమోచని యయితగు
నట్టియనువత్తి నాయందు శ నమరనుందు
విదె యదృష్ట మనంజను శ నిది నిజంబు. ౫3౪ 766

క. అనువర్తన మిట్టిది దుర్జనులకు నేత్రమమునను నశశక్యము సల్పం
గను నంచు నెన్నుమా దుర్జనభావము గలిగి విషయ శ సంతృప్తి గనన్. ౫3౪

క. నిరతిని గోరుచు నిష్క్రూతి, పరాయణత్వము వహించు శ పడఁటికి నిదియే
వరుసను సల్ప నశక్యమె, తరుణీ! సుచరిత్ర! ఊతిని శ దగుగేహములన్ ౫౪ 768

క. నీమాడ్కిఁ జ్రేమవతియా, భామిని యిల్లాలుగాఁగ శ భాసిల్లుట నే
నేమెయిఁ గన నేరను నిజ, మోమంగళరూపిణీ! త్వ శ దుద్వాహమునన్. ౫౪

మ. ధరణీనాయకు లెందఱో యరుగుదేఁ శ దద్వైభవం బెన్న కే
యరుదౌ నీవగు సత్కథల్ నుడువఁగా శ నాలించుచున్ బ్రీతి నీ

1 “యాన్యాన్ కామయనే కామాన్య య్యికామాయమానిని” అని మూలము. “ఆ
మాయ కామనివృత్తయే మోక్షవర్తనసాయిని ఇత్యర్థః” అని వ్యాఖ్య. 2 “కామాత్మానోఽప్సవగ్నే
ఘోహితా మమ మాయయా” అని మూలము.

- కరముంగైకొన నున్ననాకడకు నికక్కంబైన నీభావమున్
సరిగాఁజెప్పఁగఁ బంచినావుగద స ి త్తామర్త్యునిం గోవిదున్. ౫౫ 770
- క. కనుకన్ నినుఁ బోలినభా, ర్యను నొక్కడఁ జూడఁదరమె; ి యనిమొన నీయ
న్నను రుక్మి గెల్చి మాన క,తనిని విరూపునిగఁజేసి ి తగ విడుచుటయున్. 771
- మ. అనిరుద్ధాఖ్యకుమారు పెండ్లిసమయంబం దత్తునం క్రీడనం
బున రుక్మిన్ సమయించినట్టి యదియున్ ి భూరివృధం గల్గఁజే
సిననున్ మ మ్మెడఁబాయ భీతిగొని నీచి త్తంబునందే మహా
ర్త్రిని జక్కంగ నిమిడ్చికొంటివిగదే ి ధిశాలిసి! రుక్మిణీ! ౫౬ 772
- మ. ఒకపల్కేనియుఁ జెప్పవైతివికదా ి యోసాధిన్! యీకారణం
బొకఁడే మేమొగి నీకులోఁబడుచు నిట్లుండంగఁ జేసెన్, జుమి!
సకలేశుండని యెంచి యూహలను విస్తారంబుగాఁ గూర్చి న
న్నెకదా పెండిలియాడుకోర్కొదగు నీహృద్భావముం దెల్పుగన్. ౫౬౫ 773
- శా. దూతం బంచిత వట్టివార్తవినియుం ి దోడ్తోననే రాక నేఁ
జేతం బందెదో యెంచి జాగొనరుపన్ ి సీమంతసీరత్న మా!
యేతద్విశ్వము శూన్యమన్న తలఁపుల్ ి హృద్విధిఁ జొప్పించి యీ
పూతాంగంబు ననన్యయోగ్యము విడన్ ి బూన్కి గడుం గొంటిగా. ౫౭
- క. నీయందుఁ బొడమునట్టి య,మాయికభావంబునకుఁ బ్రమద! మేము బదుల్
చేయంగలేక యెంతయు, నీయనువున సంతసించు ి మిది సూన్యతమా. ౫౮
- క. తనయందె రతియుఁ గల్గిన, వనజాక్షుఁడు లోకగురుఁడు ి వసుదేవసుతుం
డన నొప్పెడు భగవంతుం, డనుగత లక్ష్మ్యంశయైన ి యారుక్మిణితోన్. ౫౮౫
- ఉ. మానవలోకపద్ధతుల ి మానక తాఁ గయికొంచు సమృదా
నూనరత్నైక నర్తయుత ి నూతనభావ మనోజ్ఞభాషలన్
గానిక లిచ్చుచున్ సుదతి ి కమ్రసుఖాంబుధిఁ దేలఁజేయుచున్
శ్రీనిధియుండె; నల్లె తనఁచేదేలఁ దక్కినవారి నెల్లరన్. ౫౮ 777
- క. గృహమేధుల ధర్మంబుల, గ్రహియించుచు గోరెన్ లూరఁగఁ జేయుచుఁ ది
ర్ద్రహముల నెల్ల వసించుచు, విహరించెను లోకగురుఁడు ి వేడుకమీఱన్. ౫౯

అ టు వ ది యొ కఁ ట వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి పదాఱువేలభార్యల నానందింపఁజేయుట. ౨౨

- చ. హరిసతు లంత నొక్కరొక ి రాత్రివిభం దలపించు రూపవై
ఖరి గలపుత్రరత్నములఁ ి గమ్రగుణాబ్ధులఁ గృష్ణుడే యగున్
సరిగ నటంచుఁ జెప్పటకుఁ ి జాలినపద్ధర వేడ్క గాంచి రా

సరసిజనాభుఁ డాసతుల శ సద్దములందె వసించి యుండుటన్. ౧

779

మ. పరమేశుం డితఁడొను మానవతనే శ పాటించు చున్నాఁడు స

ర్వరతుం డంచుఁ దదీయతత్త్వలవముఁ శ స్వాంతంబులం దెన్నఁగాఁ

దరముంగామి నొకొక్కపత్నియును మోదస్థానమాఁ దానె శ్రీ

హరి కంచుం దలపోయుచుండెఁ దల మెట్లొ వార లీశుంగనన్. ౨

780

సీ. సర్వమార్గంబులఁ శ జక్కఁగాఁ దలఁచినఁ బరిపూర్ణుడైయున్న శ పంకజాక్షు

నాభగవంతుని శ నరయంగఁ జాలక చారుపంకజసమాస్యంబు దీర్ఘ [ఘ్న-

బాహునేత్రయుగంబుఁ శ బరికించి ప్రియమును వెలిపుచ్చునున్తి తంబులను జూ

లను నర్తభాషల శ మనసులు మోహితములగుటఁ దమవగు శ లలితవిభ్ర

తే. మముల శ్రీకృష్ణమనసు నేమాత్రమే జ

యింపనేరక యుండి రాఁయింతు; లంత

హరియు నాపూవుబోడుల శ యంతరంగ

మును గలంపఁగఁ బూనెఁ బ్రీతిని మఱింత. 3

781

*చ. అనువగు గూఢహాసమున శ నాత్మదృగంచలముల్ మనంబునం

దనరెడు భావ మీయ దని శ తప్పక చెప్పఁగ దానిచే మఱి

త నెగడు భ్రూలతాచలనతం దళుకొత్తగ సాగనంపు నా

మనసిజకేళి మంత్రగతమండిత మారశరాళి సంహతిన్. 3౪

782

మ. స్తరశాస్త్రప్రకటంబులై తనరి యంశచడ్చీతి నొప్పారు నే

కరణవ్రాతములఁ బరేశువునముఁ శ గాఢింప నేమాత్రమేఁ

దరుణీరత్నము లేప్రయత్నముననుం శ దారుఁ బదార్థైలుచా

లర యిందేమి విచిత్ర మున్నయది లీలామానుషుండోఁ గదా! ౪

783

తే. ఎవనితత్త్వంబు బ్రహ్మదు శ లెటుఁగలేరొ

యట్టిశ్రీపతి భర్తగా శ నాపదాటు

వేల కాంతలు పడసి యాశిశ్వనాథుఁ

డుత్తరోత్తర మభివృద్ధి శ నొందుప్రీతి. ౪౪

784

క. అనురాగహాసములఁ జక్కనిచూపులఁ గ్రొత్తగ్రొత్తగాఁ గన్నడు మా

రునికేళుల నింకనుగల, ననూనలీలను దమ్ము శ నలరింపంగన్. ౪౫

785

క. పరమామోదము నొందుచు, బరమేశుని గృష్ణు నతనిఁ శ బతిగాఁ గని కొ

ల్చిరి ముద ముప్పొంగఁగ నా, పురంధ్రు లెల్లరును సిరులుపొదలుచునుండన్.

క. పనికి తైలు నూలుల కొలఁదిని గల్గినఁ బతికి దేవదేవునకుం గృ

* “స్తామావలోక లవదర్శిత భావహరి ప్రామండలప్రహిత సారథమంత్రకాండైః” అని మూలము. వీనిసారమే యిందుఁగలదు.

ష్టనకుం దమరే యెదురుగఁ, జని దివ్యాస్తరణమునిచి శ సంతస మలరన్. ౫౪

చ. చరణసరోజముల్ గడిగి శ చక్కనిపీడె మొసంగి దివ్యమై
పరిమళవంతమై కనులపండువు చేసెడు గందముం గళే
బరవరమం దలంది ప్రసవప్రియదామకయుక్తి వేడుకన్
వరుస నలంకరించి ప్రియభావమువైఁ బయిఁ బొంగుచుండఁగన్. ౬ 788

తే. శ్రమమువాయమనోహర శ చామరముల
విసరుచున్ నెఱికురుల దుఃఖి మృదుహంస
తూలతల్పంబు లమరించి శ లీల జలక
మార్చి కానుక లర్పించి శ యమలభక్తి. ౬ 789

క. ఒనరించిరి దాస్యంబును, వనితలు దశపుత్రకులను శ బడసి రనుచుఁ జే
ర్కొనియుంట మున్ను నీకో, జనపాలక! వారితో నేసంగెడు వారిన్. ౬౪ 790

క. తెలివెద నెనమండుసతుల్, గల రెంతయు ఖ్యాతిమించఁ శ గాఁ బట్టపురా
ణులన్ బరగిరి తత్పుత్రులనుం బ్రద్యుమ్నముఖుల శ ధూతరిపులనున్. ౭ 791

వ. వివరింతునాలకింపుము. ప్రద్యుమ్న, చారుదేష్ట, సుదేష్ట, చారుదేహ, సుచారు,
చారుగుప్త, భద్రచారు, చారుచం, ద్రాతిచారు, చారుపులను పదుగురు రుక్మి
ణీయందుఁబొడమి శ్రీకృష్ణసమానులైరి. భాను, సుభాను, స్వర్భాను, ప్రభాను,
భానుమంతులును, జంద్రభాను, బృహద్భాను, రతిభాను, శ్రీభాను, ప్రతిభాను
పులను పదుండ్రు సత్యభామయందు జనించిరి. సాంబ, సుమిత్ర, పురుజి, చృతజి,
త్సహస్రజి, ద్విజయ, చిత్రకేతు, వసుమ, ద్వీవిడ, క్రతువులను పదుగురుజాంబవతి
కింబుత్తులైరి. వీరెల్ల, దండ్రి కెల్లవిధంబులం దీసిపోవరనియెఱుంగవలయు. వీర,
చంద్రా; శ్వసేన, చిత్రగు నామకులును, వేగవంతుఁడు, వృషాఁ, డామ, శంకు,
వసు, కుంతి నామకులుపదుగురు నాగ్నజిత్తికింగుమారులైరి. శ్రుత, కలి, వృష,
వీర, సుబాహు, భద్ర, శాంతి, దశ, పూర్ణమాస, సోమకులను పదుగుండ్రు
కాళిందికిం దనయులైరి. ప్రఘోష, గాత్రవ, త్సింహబల, ప్రబ, లోర్ధ్వగ,
మహాశక్తి, సహాజస్సులు, నపరాజితుండను దశసంఖ్యాకు లాత్మజులు మూర్తి
కిం బుట్టిరి. వృక, హర్షా, నిల, గృధ్ర, వర్ధ, నాన్నాద, మహాశ, పావన, పహ్ని,
తుధులనుకుమారులు మిత్రవిందాత్మభవులు. సంగ్రామజి, ద్భృహత్సేన, శూర,
ప్రహర, శారిజి, జ్జయ, సుభద్ర, వా, మాయు, సత్యకులను దశపుత్రులు భద్రా
దేవియందుఁ గల్గిరి. *దీప్తిమంతుఁడు, తామ్రతప్తఁడు లోనగుకుమారులు
రోహిణియందు జనించిరి. ౧౭ 792

నీ. భోజకటం బనుభవరి రుక్మి కాత్మసంభవయైన యారుక్త నతి కళత్ర

* “దీప్తిమాం స్తామ్రతప్తాద్యా రోహిణ్యా ప్రసయా హరేః” ౧౭. అని మూలము.

మయ్యెఁబ్రద్యమ్మున న కౌతన్ని యతిబలశాలియా ననిరుద్ధసాధుమతిని
దనయుని గాంచెను న వనజాక్షు తనయులు తత్పుత్రకులు వారితనయులవని
బెక్కఁడు వ్యాపించి న పెంపునొందిరి; పదియాటవేలుగ భార్యలహరికిని

తే. గలుగు టవ్వార లెల్లఁ బుత్రులనుగనుట

వారిసంఖ్యయు నింతని న వరుసమీఱఁ

గా గణింపఁగ రాకుండు న క్షాపతీంద్ర!

యనుచు శుకయోగి పలుక రా న జనియె నిట్లు ౧౯

793

చ మునివర! రుక్మిపూర్వ మొకపాళికఁ గృష్ణుఁడు తన్ బరాభవం

బున వెతనొండజేయ హరిఁబూన్కి వధింపఁగ రంధ్ర మెన్నుఁ గా

వున నతఁడేల వైరికిని న బుత్రుఁ డటంచు నెఱింగి యుండియున్

దనప్రియపుత్రి నిచ్చెనొకొ? న దాని వినం గను గోర్కి పుట్టెడున్. ౨౦ 794

క. ఇరువురు శత్రులకుఁ బర, స్పర మీయుద్వాహరూపసంబంధ మదే

వరుసం గల్గెనొ యోగీ, శ్వర! మీకుఁ ద్రికాలభవవిషయము లవెల్లన్. ౨౦౪

క. తెలిసియెయుండెడు నింద్రియములనెల్ల జయించినట్టిప్రోడవుగానన్

బలుకుము దవ్వగ సాగం, గలయవి యంతరము సుంతగల్గు నవియునున్. ౨౧

ఆ. జరగుచున్న యవియుఁ న జక్కని యోగంబు, నభ్యసించు వారలౌటమునులు
గనుదు రందు మీరుకడుఁ బ్రోధిమం గన్న, వారలౌట నాకువరుసఁ జెప్పడ.

—౧౧ ప్రద్యమ్నాదికుమారుల వివాహము. ౧౧—

చ. అన శుకయోగి యి ట్లనియె న నావిషయం బెఱిగించు వాడ నో

జనవర! రుక్మి పుత్రి సుమనసాయకుఁ డీతనువున్ ధరించిన

చ్చె ననుచు నెంచి కృష్ణసుతుఁ న జిత్తమునం బతిగా గ్రహించె గ

న్యను గొన నెందఱో ధరణీనాథకుమారులు వచ్చి రంతటన్. ౨౨ 7

క. హరిచే నవమానితుడై, పరాభవవ్యథను దానిఁ న బరిపరి మదిలో

స్తరియించుచు నారుక్తియుఁ గరము సహోదరికిఁ బ్రీతిఁ న గావింపంగన్. ౨౩

క. తనమది నెన్నుచుఁ బ్రద్యమ్మునకుం దనకూఁతునిచ్చె న మురహరతనయుం

డును దన్నుఁ గోరియుండిన, వనిత స్వయంవరమునందు న బాహుబలములన్.

క. ఏకరథుడయ్యు ననిమొనఁ, భూకాంతులనెల్ల గెల్చి న పూఁబోడిని దాఁ

జేకొనిపోయెను; రుక్మిణి, దాకొమరితఁ జారుమతిని న ననుపమశీలన్. ౨౩౪

క. కృతవర్త తనూజుండై, క్షుతిలేనిబలంబు గలవిశాలాక్షుఁడు ప్రి

తి తగం బెండిలియాడెను, మతి వైరముకృష్ణునందు న మానకయున్నన్. ౨౪

సీ. రుక్మిసోదరియగు న రుక్మిణికిం బ్రీతిగూర్పగాఁ దలపోసి న కూఁతుకొమరుఁ

డగు ననిరుద్ధున న కౌత్తజతనయయై నట్టిరోచనయను న సంగనామ

ణి నొసంగ నెంచెను; యే హాహములకుఁ దాఁగట్టుపడి తనదాయతోడ
నుద్వాహసంబంధ శ మొప్పదంచు విధించు న్యాయ మెఱింగియు శ నావివాహ
తే. మహమునకు రుక్మిణీదేవి శ మాధవుండు, హలధరుండును బ్రహ్మమ్ముఁ డాడియైన
బంధువులు నికనుంగల్గివాచు భోజ, కటకపురమున కేగిరి శ కడు ముదమున.

— బలభద్రుడు రుక్మి పథించుట. —

- ఉ. ఆమహమెల్ల వేడుకల శ నద్భుతరీతిని సాగె నంత ను
ద్దామబలంబు గర్వమును శ ద్వైతి మున్నగ విష్ణువీగు నా
భూమహిళాపతుల్ మిగులుఁపూనిఁ గళింగధరేశుఁ డాదిగా
నేమెయి రుక్మి నూల్కొనునొ శ యింపుగ నవిధిఁ బ్రోత్సహించుచున్. ౨౭ 814
- క. బలభద్రు నక్షకేళిఁ, గెలుపుము రుక్మి! యతండు శ గెలువంగా నె
ట్టులుచాలాడు ని న్నక్షం, బులయాటను నేర్పులేదు శ పో యాతనికన్. ౨౭
- క. ఐనను దద్వైసనము మెం, డొ నెట్లును గెల్తు వీవె శ యని పురికొలుపం
గా నొనని రుక్మియు విధి, తానై నృపరూపమునను శ దక్ష ద్వారపెట్టన్. ౨౮
- క. హలధరు నక్షకీడకుఁ, బిలువంగా నతండు రాగఁ శ బ్రియమున నక్షం
బులు దొరలించుచు నాడెను, బలభద్రుడు శతము వేయి శ పదివేలు తగన్.
- క. పందెము వెట్టెను రుక్మియు, సందియ మొకయింతలేక శ సరగున గెల్చెన్
డెందమునఁ గల్గుప్రమదం, బుం దగఁ గాళింగనృపతిపుంగవుఁ డంతన్. ౨౯
- క. తనదంతపంక్తియంతయు, గనఁబడఁగా నట్టెనవ్వె శ గానిపనియటం
చును దాని నై డాడయ్యెను, వనజాక్షునియగ్రజండు శ వరుసగ నవలన్. ౩౦
- క. ఒడ్డెను బందెము రుక్మియు, నడ్డములేకుండ గెల్చె శ నది నియుతంబొ
నెడ్డలగెల్చెడు బలుఁ డా, యెడ్డి నపందెమును మోస శ మూనినమదితోన్. 810
- క. నేనేగెల్చితి ననుచుం, బూనిక రుక్మియు వచించె; శ భూరిక్రథచే
మానస మెంతయు యుభితం, బై నెగడన్ సిరులనొప్పు శ నాహలధరుండున్. 3౦౪
- క. జలనిధి పర్వదినంబుల, జెలఁగెడు గతినొప్పి కిన్నఁచే గన్గవ మి
క్కిలియెట్లుకాఁ బూర్వము, వలె నక్షకీడవేడ్క శ వర్ధిల్లంగన్. 3౧ 812
- క. జరపుచుఁ బదికోట్లు పణం, బరుదుగఁ దానొడ్డి గెల్చె శ నది ధర్మంబై
పరఁగినను మోసముంగొని, ధరణీశులు వినఁగ రుక్మి శ తనకె గెలుపనన్. 3౨
- ఆ. ఇందుఁ గూడియున్న శ యీసదస్యులు దీనిఁ, దెలుపఁ జాలుదురని శ పలుక నశ్ర
తలమునుండి దీని శ బలభద్రుడే గెల్చె, ధర్మముననె; రుక్మి శ ధర్మ మెడలి. 814
- క. అన్యతములాడెడు గెల్చితి, నని పలికె; రుక్మి వాని శ నాదృతిమీఱం

- గొనకయె దుష్టనృపాలకు, లనూనగతిఁ బ్రోత్సహింపఁ నాబలదేవున్. 33-815
- మ. పరిహాసోక్తుల నేచుచున్ గుమతితం బల్కెం దనుం గాల మెంతో
రయంబొప్పుగఁ బ్రోత్సహింప హలితో నుద్వృత్తిమై మీరు భీ
కరకాంతారనివాసి యాదవులుగాఁ కాబట్టి మీకెట్లు ల
క్షరతుల్ గల్గును రాజయోగ్యములె యాఁగగా యివ్వి యూహింపఁగన్. 34
- క. శరవరములతో నజ్ఞోత్కరములతో నాడుచుండు ధరణీశులు మీ
కరయఁగఁ గౌశల మిందే, వరుసు గల్గఁగఁజాలు బల్కు లింకేలా? 35 817
- చ. అనియిటు రుక్మి తక్షదెగడ నందలిభూపతు లెల్ల లెక్కచే
యనియటుహాస్యవాగ్వితతి నట్లులె పల్కుగఁ గ్రుద్ధుడై మనం
బునఁ దెగటార్చుచే తగినపూన్కి యటంచుడలంచి రాముఁ డొ
య్యనఁ బరిఘంబుగైకొని భయంపడి యందలు చూచుచుండఁగన్. 36 818
- క. మంగళసభయం దందు నభంగప్రకృమము మీఱఁ బలరాముడు త్రుం
చెం గడుఁ బూనిక రుక్మితలం గట్టాయనుచు మోసలక్ష జను లార్వన్. 37 819
- చ. కనుఁగొని రుక్మిచావు వడిఁ గాఁ బరుగెత్తు కలింగభూపతిఁ
దనుఁగని దంతపంక్తి వెలితెట్టు కనంబడ మున్ను నవ్వెగా
యను పెనురోష మూని దశమాంఘ్రితలంబున నెద్దు పట్టి దం
తనిచయ మట్టె డుల్లెడువిధంబునఁ గొట్టెను బౌరుషంబునన్. 38 820
- ఉ. అంతటఁ బోక యార్చి పరిఘాయుధముం గొని యవ్వహిశులం
బంతముమీఱఁ గొట్టి యురుబాహువు లూరువు లుత్తమాంగముల్
వితగ భూమిపైబడఁగ నేగమ చేయఁగఁ దక్కురాజు ల
త్యంతభయంబునం బఱచి నాబలదేవుని లోఁ దలంచుచున్. 39 821
- సీ. భార్యతోఁబుట్టు వీరపగిడి జావఁగఁగృష్ణుఁ డనుఁగుబల్కికి దనయన్నకు మది
గలస్త్రీతి కెల్లుభంగము గల్గినో యనుభయమున నిది మంచినదియని కాని
చెడుకార్య మనికాని చెప్పఁ బూనక యూరకుండె; రామాదులై యొప్పుచు
యాదశార్థులు కృష్ణు నాశ్రయించిన వారలొట సిద్ధార్థులై యభినవోధ
- తే. యైన యమ్మించుబోడి నాహరిమనుమని
స్యందనం బెక్కఁగాఁజేసి సరభసమున
ద్వారకకుఁ బోయి రాత్త నుత్సాహ మంత
కంత కుప్పొంగకున్న వియ్యముఁ దలంచుచు. 40

అ టు వ ది రె ం డ వ య థ్యా య ము.

—౧౧ ఉ ష క శ్యా ణ ము. ౧౧—

చ. అని తెలుపంగ నింద్రజుని యాత్మజపుత్రుడను యోగిచంద్రుతో
ననియె మహాత్మ! కృష్ణతనయాత్మజుడయ్యనిరుద్ధుఁ డెట్లొ బా
ణుని తనుజాతయైన యుషసనుం దమిమిఱుగఁ బెండ్లియాడె నం
దని జరఁగెన్ మహాభయదశమానటు చక్రికి సాంబమూర్తికిన్. ౧ 823

క. మునిచంద్రా! యాకథ యెల్లను నాకుం జెప్పవయ్య సలితభణితి నా
విని వ్యాసపుత్రుఁ డిట్లని, వినిపించెన్; మహిమ మూని స వేలసి ఘనుండై. ౧౫

క. వామనమూర్తి దాల్చిన, దామోదరునకు సమస్తభరణి నొసఁగె నో
యేమాన్యుఁ డలవిరోచన, నాముండగు దనుజునకుఁ దనయుండగు బలికిన్. ౨

చ. తనయులు నూర్చు రందు సుతతల్లజుండై తగె బాణుఁ డాతఁ డీ
శుని పదపంకజద్వయముఁ స జొక్కపుభక్తిని గొల్పువాఁడు మ
న్నన గనువాఁడు దాతయు నశనంగ యశంబును గన్నవాఁడు బు
ద్ధినియతి గల్గువాఁడు కడు స ధీరుఁడు సత్యరతుండునై తగున్. 3 826

క. ప్రతముల నొనరుపదార్థము, మతిగల్గిన మేటియగుచు స త్సృష్టిపై వి
స్తృతకీర్తి గనియె; మును నా, చితిజేంద్రుఁడు శోణితపురిఁ స దేకువమిఱున్.

క. నివసించి రాజ్య మేలెను, నవని గలపత్తనముల స యం దది రమ్యం
బు విమలజనాఢ్య మగు దా, నవనాథుఁడు శంకరాంఘ్రి స నశింబులపై. 3

చ. నిరతిని భక్తిగల్గి హరునిం దమి నొందఁగఁజేసి తన్నహ
త్తరకరుడైక పాత్రుడయి స తాను మెలంగెను, దాన దేవతో
త్కరములు కింకరుల్వలె సతంబును గొల్పుచునుండి రాతనిన్;
గరములు వేయగల్గె నొకకారణముం గల దట్టికల్పికిన్. ౪ 829

క. కరములవేయింటను శంకరుఁ డొక్కటఁ దాండవము నీకామప్రీతి
సురలెల్లఁ జోద్యపడఁగ నొనరింప వాద్యముల మృదునినాద మలరఁగన్. ౪

తే. శాస్త్రమర్యాద యిసుమంత స చనకయుండఁ
దానె వాయించి మృడుని సంతసమునొందఁ
జేసె; భగవంతుడై భక్తసిద్ధిడుడయి
భూతపతియు శరణ్యుడై స పాలుచు శివుఁడు. ౪౫ 831

క. అనుకంపాతిశయంబున, దనుజేంద్రా! వరము గోరఁదగు నీవని యా
జ్ఞ నొసంగె వాఁడు పురహరుఁ, దనపురముం గావఁగోరెఁ స దా వరముఁ దమిన్.

చ. అతఁ డొకనాఁడు వీర్యము మహత్తరమాటను దుర్బదుండునై
వితతమణిమరీచుల రసవిం బురుడించు కిరీట మట్టె భూ

తతతికి నాథుడై తనదుగదాపున నున్న గిరిశు పాదసం
గతిఁ జెలువారఁజేసి తమకంబున నిట్లని వేడె నోప్రభూ! ౬

833

సీ. శంభూ! మహాదేవ! శ కలజగద్గురుండవు నాథుండవు నీవె శ వివిధగతులఁ
బరికించినకా మతోక్మరుండు కానంబడఁ డిద్ది సూన్యతము నీ శ వెంచిచూడఁ
గాన సంపూర్ణహృత్కాములౌ పురుషుల కఖిలార్థముల నీయ శ నమరభూరు
హంబవై యుండుదు శ వట్టి నీకివె నమస్కారములౌ పరమశంకర! కృపాబ్ధి

తే. వగుట బాహుసహస్రయుక్తాంగు గాఁగ
నొనరిచిత నన్ను; నవి నాకు శ నురతరమగు
భరముగా నయ్యె వేటొక్మపనికి నించు
కంతయే గావు లోకత్రయంబునందు. ౭౪

834

శా. నన్ను మామొని పోరువాఁ డొకఁడయైనకా నీవు తక్కుంగ లేఁ
డెన్నుం దుల్యుండుగా నెసంగుపురుషుండే కానరాఁ డట్టులౌ
ట న్నాకిచ్చిన వేయిబాహువులు తీటంగాంచి యేచక రణం
బు న్నేఁగోరుచు దిగ్దజాళి కడకు శ భూక్రాళిఁ జూర్జించుచున్. ౮౪

835

చ. అరిగితి దిగ్దంబు లవి శ యాహవశూరుని నన్నుఁ గాంచి వే
పరుగిడఁ గాని నిల్వవొకభంగిని బోరఁగఁ జాలవయ్యె; నా
హరుఁ డది యాలకించి తనయాత్మను జక్కఁదలంచి క్రోధవి
స్ఫురణత నివ్వధిం బలికె శ మూఢ! మహాసుర! యాలకింపుమా. ౯౪

836

క. ఎప్పుడు నీకేతువు ధరఁ, గుప్పఁగఁ గూలంగఁ గలదొ శ కోరిన యట్లే
యప్పుడె నీదోర్దర్పము, తప్పక యడఁగించువాడు శ తలఁడుదు నిన్నున్. ౧౦౪

క. నాతో సమానుడై తగు, నాతనితో సంగరంబు శ నగుఁ బొమ్మని యా
భూతేశుండు ప్పొన నా, దై తేయేశుండు కుమతీతం దగియుంటన్. ౧౧

838

క. పరమామోదంబున సాం,పరాయికము గల్లునంచు శ భావించుచు నీ
శ్వరు నాదేశ మ దె త్తఱి, బరిణతినిం గాంచునొ యని శ పట్టుదల తగన్. ౧౧

క. మతిచెడుట నెదురుచూచుచు, నతఁడు గృహంబునకుఁబోయి శ యాహవమునఁ గ
ల్గుతమిని హరువాక్కునఁ గల, వితతార్థం బెటుంగ లేక వేచియె యుండెన్. ౧౧

ఉ. ఆతని కొక్కపుత్రి గల శ దంబుజనేత్ర యుషాఖ్య యొప్పు సం
ప్రీతి నదొక్కరాతిరి హరిప్రియపౌత్రుని గమ్రరూపవి
ఖ్యాతునిఁ గాంచికాని వినికాని యొకప్పు డెటుంగనట్టి లో
కాతిశయప్రకాశుఁ దనయంతన వచ్చినవాని నిద్రలోన్. ౧౨

841

తే. కాఁగిటం జేర్చినట్లుగాఁ శ గలఁ గనియెను;
బిదప మేల్కొంచి యచ్చోటఁ శ బ్రీయుని వానిఁ

గనఁగఁ జాలక నాథ! యెక్కడకుఁ బోయి

తివా! యదెక్కడ నున్నావా ఓ తెలియఁ జాల. ౧౨౫

842

క. తనచిత్త మవశమైయుంట నెన్నియో భంగులన్ మనగిప్రియుఁ జూడం
గను గోరి పలుకుచుం ద్వరఁగ నెచ్చెలులయంతరమునఁ ఓ గడు విహ్వలయై.

క. తాలేచి నిలిచి యింతనఁ, గా లేని త్రపాభరంబుఁ ఓ గాంచెను; విను భూ
పాలా! యలబాణాసుర, పాలునకున్ మంత్రి గలఁడు ఓ పటుధీరుండౌ. ౧౩ 843

క. కుంభాండకుఁ డనుపేరునఁ, గుంభిని దగునతని కొక్కకొమరిత కల దా
యంభోజనేత్ర సాగసున, జంభారిప్రియాంగనలను ఓ జక్కఁగ మించున్. ౧౩౪

ఉ. పేరునఁ జిత్తరేఖ యనఁ ఓ బెంపు వహించె; నుపం బ్రియంబునం
జేరి యటం జెలంగు సరసీరుహనేత్రలయందుఁ బ్రితిచే
కూరఁగ నామెచిత్తమునశకుం దగియుండుట నిట్టువల్కె నో
చారువిలాసిని! యెవనిజాడ గనన్ జతనంబు పూనెదో. ౧౪౫ 845

క. నీదు మనోరథ మేమో, కాదనక వచింపు మెట్టి ఓ కాంతుఁడు నీకైఁ
జేఁ దడవెనో యతఁ డెట్టిఁడో, యోదయితా! తెలియరాకయున్నది నాకున్.

చ. అని తనుఁ బల్కురింప విని ఓ యాయుష నెచ్చెలి స్వప్నమందు నేఁ
గనితని సుందరాకృతిని ఓ గ్రాలెడు మర్త్యలలాము నొక్కనిన్
వనరుహనేత్రు దీర్ఘభుజఁ ఓ బచ్చనివస్త్రము దాల్చి శ్యామమహా
తనువుచెలంగఁ జూడఁదగు ఓ ధన్యుని శ్రీహృదయంగమున్ ఘనున్. ౧౬ 847

ఉ. కాంతుని వాని నిప్పు డిటఁ ఓ గానకయే పెదకంగఁ బూనితీఁ
వితగఁ జేరవచ్చి కడుఁవేడుక వాలెఱలేనె ద్రావ నొ
క్కింతయొసంగి తన్ వలచు ఓ నీనను భూరివియోగ శుక్నము
ద్రాంతరమందుఁ ద్రోచి చనెఓ నమ్మ య దెక్కడికో జవంబునన్. ౧౭ 848

చ. అనియిటు వెచ్చనూర్చుచు మహాతురతం బలుకంగఁ జిత్తరే
ఖ నియమమొప్పు బల్కె నినుఁ ఓ గాంతుఁడు వాసి చనంగ నింతవం
తను గననేల! నీదగువ్యభం దొలఁగించెద నూఱడిల్లు నీ
మనసు హరించినట్టి నవమన్తథమూర్తిని దోడితెచ్చెదన్. ౧౮ 849

క. లోకంబుల మూఁడింటన్, నాకాంతుఁ డితండె యని మనంబున నెన్నన్
నీకలవియైనఁ జెప్పుమ, యాకమనీయాంగుఁ దెత్తు ఓ నానతి యివ్వు. ౧౯ 850

మ. అని యానెచ్చెలి యూఱడం బలికి నెయ్యం బొప్పుగా నడై చ
క్కినిరీతిం బటమందు దేవవితీఁ ఓ గంధర్వవిద్యాధరా
హినికాయంబును సిద్ధచారణుల యశ్శేష ప్రజంబున్ మహా
ధనుజస్తోమము మానవాళిని యథాభం బిట్టులే యన్నటుల్. ౨౦ 851

- చ. జతనముమీఱ వ్రాసె; మనుజుల జమందును వృష్టిసంతతిన్
క్షీతిపయి శూరుడన్ యశముచే దగునానకదుండుభిన్ హలిన్
జ్యోతియనలేని శ్రీహరిని శ సుందర కాయముపొల్పుమారు న
య్యతివ లిఖింప గృష్ణుని ప్రియాత్మజునాయుష కాంచి నంతటన్. ౨౦ 8
- 1క. మందాక్ష మొందె ననిరుద్ధుం దత్సుతు వ్రాయఁ గాంచి శ తోరపుద్రవఁదా
నొంది తలవాంచి యిట్లనె, సుందరి యితఁడే యితఁడే శ సుమి యాతండా! 853
- 2చ. అని చిలునవ్వు నెమ్మొగమునన దొగి దాండవమాడుచుండఁగాఁ
దనమది కింపుగాఁదనరు శ తత్ప్రియుఁ జూపెను; జిత్ర రేఖ యా
తనిహరిపాత్రుఁగా నెఱిగి శ తా నపుడే తగుయోగవిద్యయం
దు నిపుణయాటఁ దద్బలముతో జవమార నభివధంబునన్. ౨౧౪ 854
- చ. అరిగి కనుంగొనెన్ దరుణి శ యాదట ద్వారకఁ గృష్ణపాలితన్;
బురవరమందు నందు సుఖముం గనఁజేసెడు హంసతులశ.
య్య రహిఁ బరుండి నిద్రఁగను శ నాయనిరుద్ధుని యోగవిద్యదౌ
స్థిరబలమూని యెత్తుకొని శ చేర్చెను శోణితప త్రనం బటన్. ౨౧౫ 855
- చ. తనదగు రాక నే కనుచుఁ శ దత్పరయై దగఁగుందు నెచ్చెలిం
గనుఁగొని నీప్రియుం డితఁడే శ కైకొనుమా యని చూపె; నాయుషాం
గనయు నుతింపఁగాఁ దరముగగాని మనోహరరూప మొప్పునా
మనుజులలాముఁ గాంచి తనమానస మెంతయుఁ దృప్తి నొందఁగన్. ౨౩ 856
- తే. ప్రముదితాననపద్మంబు శ భాసిలంగఁ, బురుషులకు నెవ్వరికి నెట్టిరహస్యంబు జూడఁ
దరముగాని స్వకీయ సదృశ్యమనందు, నతనిఁగూడి సుఖించె నెఱయ్యమ్ము పెరుంగ.
- సీ. అనిరుద్ధుఁ డంత నశయ్యన్న మిన్నయుఁ దనుధరియింప మేలివశస్త్రంబు లొసఁగి
చందనచర్చల శ సంతసంబునుగూర్చి పూలదండల మేను శ పొందుపఱచి
ధూపదీపముల హృత్తోయజ మానందపరవశతం గాంచుపగిది జేసి
భవాసనంబులఁ శ బానభోజనముల బహువిధసుస్వాదుభక్ష్యములను
- ఆ. దృష్టి నొందఁగూర్చి శ తీపారు పలుకుల, మనసుగరఁగఁ జేసి శ మఱియు మమ
శుభతమంబులైన శ శుశ్రూషలం బూజ, నమరఁ జేయ నుండె శ నాత్మయలర.
- క. అనిరుద్ధుఁ డంతిపురమున, ననుక్షణము వృద్ధి నొందునట్టి మమత గాం
చిన యాయుషతో నొరు లెటుఁగనిరిలిం గూడియుండి శ కామశరా ర్తిన్. ౨
- క. వనితాపహృతేంద్రియుఁ డై, దినముల వెన్నియొ గలింపఁ శ దెలియం డయ్యెన్;

1 “సోఽసావసావతి స్రాహ స్తయమానా మహిపతే” అని మూలము. 2 “చిత్ర రేఖా త
మాళ్ళాయ పాత్రం కృష్ణస్థయోగినీ, యయా విహాయసా రాజన్” అని మూలము. “యోగినీ
దౌత్యాత్తజత్వా స్థాయయోగవికారదా” అని టీక.

వనజాతీ! తనదు జవ్వన, మనిరుద్ధం డనుభవింప శ హాయిగ నుండెన్. ౨౬ 860

ఉ. కన్నియశాస్త్రపద్ధతి సకామము పూనంగ నౌ ప్రతంబులే
మున్నవో వాసినిక వదలి శ యొప్పునె యిప్పుని దోషమాఁ గదా
యన్న సదాశయంబు గన శ కాగత నయ్యుప సౌధమధ్యమం
1 దున్న సు గప్పిపుచ్చుటకు శ నొప్పకయుండెడు కొన్నిచిహ్నముల్. ౨౬౪ 861

చ. కనబడసాగె; ద్వారమును శ గాచుచున్న భటేంద్రు లెట్టులో
మనముల సంశయించి ప్రభుమండనుపుత్రిక యిప్పు సద్వృత్తం
బును దిగనాడె నన్నవిధముం గనఁజేసెడు నివ్వె చిహ్నముల్
మన మింక దాఁడరాదు ఊణమాత్రము దాఁచిన ముప్పు గల్గెడిన్. ౨౭ 862

చ. భటు లిటు లాత్మ నెంచి తనుశస్వామిని గానఁగఁబోయి మ్రొక్కి ప్ర
స్ఫుటవినయంబునక దనుజశృంగవ! స్వామి! పరాకు; సిదుచెం
గట వినిపింపరానిదిగఁ శ గన్నడుచున్న సు దాఁడరానిదౌ
కటుతరవార్త నేమయినఁగాని యటం చొగి విన్నవింపఁగన్. ౨౭౪ 863

ఉ. వచ్చితే మిప్పు రాజగణవర్య! భవత్సుత కన్యయయ్యుఁ దా
సచ్చరితంబు మాని వరసంతతిదూషణమా ప్రవర్తనం
బిచ్చకుఁ దోఁచినట్లు చరియించినభంగిగ మే మెఱింగి యి
ట్టిచ్చటి కేగుదెంచితి మదేమనఁ జక్కఁగ నాలకింపుమా. ౨౮ 864

ఉ. ఒక్కనిమేషమాత్ర మెటులో పారపా టాకయింతలేక యే
దిక్కును జూడకే నృపతిధివ్యముఁ జక్కఁగఁ గాచువార మే
మిక్కరణిం బ్రయత్నమున శ నేమట కెంతయుఁ గాచుచుండఁగా
నొక్కఁడు గానిచూచుటకు శ నోపని రాజగృహంబు దీనినిన్. ౨౯ 865

తే. అపరిశుద్ధం బొనర్చిన శ యట్టిజాడ
మే మెటుంగము దనుజేంద్ర! శ మీసముఖము
నందు నింతకుమించిన శ యట్లు మనవి
చేయఁగా నేరమని మ్రొక్కి శ చిత్త మనఁగ. ౩౦ 866

మ. వినుచుక బాణుడు స్వీయపుత్రిదగు దురవృత్తిక్రమం బెంచి నె
వ్వున మెంతో వ్యధితంబుగాఁగ నిలువక శ మాటాడనుక లేక వే
చని కన్యామణి హర్షముంగని యటక శ సంతోషముపొంగ నుం
డినవానిక యదువర్యునిం గనె దళశన్నీరేజపత్రేక్షణున్. 3౦ 867

సీ. ఇందివరంబు నానెనుగు చామనచాయ తనువు రాజిల్ల భువనములందు

] “పాశుభిర్లక్షయాంచక్ర రాశ్రితాం దురవచ్చయై” అని మూలము. “దురవచ్చయై ఆచ్ఛా
దయుతు మకశ్రైః” అని వ్యాఖ్య.

మూడింట సుందరము ర్థయై తగి విశంగాంబరమును దాల్చి యతివిశాల
బాహువు లొప్పార య భవ్యకుండలరుచుల్ గండభాగంబులఁ గ్రమ్ముకొనఁగఁ
గుంతలకాంతులు య కొమలస్థితదీప్తు లమలసుందరపీఠానాతిశయము

తే. లందములఁ గుల్కునెమ్మోము య నధికదీప్త
ముగ నొనర్పఁగ నొప్పు నా య సొగసుకాఁడు
తనదు ప్రేయసితోడ నెంతయును ప్రీతి
1 నెత్తమాడుచు నుండె నాయత్తమతిని. 3౧

868

క. మంగళకరచిహ్నంబులఁ బొంగెడు నాలేమ యంగముల పొందిక స్వీ
యాంగంబు లలరఁ బృథుకుచ, సంగతకుంకమలసత్ప్రజంబులఁ ప్రీతిన్. 3౧౫

క. బుజములనడుమం దాలించి, యజపాత్రుం డుపకు నెదుర య నందముగూర్చు
గ జగతిఁ ద న్నెదిరింపఁగఁజాలు వాఁడెన్న లేడు య గా యనునూహన్. 3౨

క. పాచిక లాడుచు నుండఁగ, నే చూచెక; బాణుఁ డంత య హృదయాంతరమం
దీచర్య యెట్టు లనుచు ని, దేచిత్రము సాగ నెట్టు య లీపనియనుచున్. 3౨ 871

చ. తనమది సుంత నెంచి వివిధప్రబలాయుధధానులౌ భటుల్
వెనుకొని రాఁగ నంతిపురి య వేగమ చొచ్చెను; గృష్ణపాత్రుం డం
త నిశితలోహనిర్మితనితాంతభయంకర సాధనంబుఁ గై
కొనఁ బరిఘంబనంగఁ దగి య క్రూరపథార్హమునౌ న దెంతయున్. 3౨౫ 872

చ. కరమున దానిఁబట్టుకొని య గాఢపరాక్రమ మొప్పు గాలుడే
వరుసను గాలదండము ప్రభల్ పరఁగంగ ధరించి యుండున
క్కరణిని దాఁ గనంబడుచుఁ య గయ్యమునక దనుజాళిఁ జంపునా
తురమున నిల్చె; నంతటను య ధూర్తులు యోధులు తజ్జిఘాంసచేన్. 3౩ 873

చ. నలుగడలక ద్వారంపడుచు య నై జగుణంబుల సూకరేంద్రుఁ గు
క్కలువలెఁ జిట్టుకొంచుఁ దనుఁ య గ్రన్ననఁ బట్టుకొనం దలంచువా
రల దనుజేంద్రుయోధుల నరరాతిభయంకరుఁ డాతఁ డప్పు డు
జ్జ్వలపరిఘంబుచేఁ జదియఁ య జావఁగఁ గొట్టెను దోర్బలంబునన్. 3౩౫ 874

చ. పరిఘహతిం దలల్ పగుల య బాహువు లూరువు లట్టెనుగ్గుగా
ధరఁబడఁ జచ్చి రందు మృతీతప్పిన కొందఱు హర్షమట్టె యా
తురమున వీడి పాటి రది య ధూర్తమహాసురనేత సైనికో
త్కరమును ద్రుంచు యాదవవశతంసునిఁగోపపరితచిత్తుఁ డై. 3౪ 875

మ. బలమొప్పారఁగ నాగపాశవితతిక య బంధించె వే యిట్టు లా
బలిపుత్రుం డనిరుద్ధుఁ గట్టుటయు నవ్వార్తల్ వినకరాఁగ నే

1 నెత్తము=పాచికలతోడియాట. 2 “తదంగసంగస్తనకుంకుమగ్రజమ్” అని మూలము.

జలజాతాయతనేత్ర యశానుష మదిక్ శ సంధిల్లుశోకార్తులక్
నిలువం జాలక యశ్రుబిందువితతుల్ శ నేత్రంబులక్ నిండంగన్. ౩౫ 876

తే. ఒక్కక్షణమున నయ్యవి శ యురుతరప్ర
వాహములరీతిః బాటంగ శ స్వాంత మెంతో
ధైర్యమును వీడ బిట్టురోదనము చేసెఁ
దనదురోరిక వ్యర్థమై శ చనియె ననుచు. ౩౫ 877

అ టు వ ది మూఁ డ వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి బాణాసురునిపై కరుగుట. ౭౭

క. ఈరీతిఁ బలికి శుకముని, భూరమణా! ద్వారకాఖ్యోపురి ననిరుద్ధుం
దారేయి కానఁబడక య, దేరీతినొ పోవ బంధులెల్ల మహార్తిన్. ౪ 878

క. మనములు గుండంగ నుండంగను వార్షికమాసము లవి శ గడచెను దుష్టిఖం
బునఁ బొగులుచుండ నాలుగు, మునిపతి యగునారదుండుమరహకుడకున్. ౧

క. ఏతెంచి బాణదనుజుని, చేతక్ బంధింపఁ బడియెఁ శ జిత్రముగా స
ర్పాతతపాశంబుల నని, యాతం డొనరించినట్టి శ యద్భుతరణమున్. ౧౪ 880

క. వినిపించి శోణితపురం, బున ననిరుద్ధుండు గలఁడు శ పాం డనికి నటం
చును దెల్పు వృష్ణివీరులు, వనజాక్షహాలాయుధులు ప్రభావమ్ము తగన్. ౨ 881

క. తము రక్షింప సుఖంబుల, నమరుట శోణితపురంబునందుంగల పరే
శుమనుమనిక్ గొని వచ్చుట, కమితోత్సాహంబు లొప్పు శ నరిగిరి కడఁగన్. ౨

సీ. ప్రద్యుమ్న, సాంబ, సాశరణ యుయుధానులు
నందుఁడు గదఁ డుపనందుఁడు మఱి
భద్రాదులును గృష్ణబలభద్ర యుతులయి
ద్వాదశాక్షాహిణుల్ శ తమ్ముగొలిచి
చనుదేర శోణితమును నాల్గుప్రక్కల
ముట్టడించిరి తమభుజబలములు
పరులకు మిక్కిలి శ భయము గల్గింపంగ
నంతఁ బురోద్వానసంతతులను

తే. బాడుచేయుచుఁ బ్రాకారపటలములను
గూలఁ జేయుచు నట్టళ్లఁ శ గూల్చి మఱియు
గోపురంబులఁ బడఁదన్ని శ కోరినట్లు
బాడుచేయంగ నిర్భరపౌరుషమున. ౫ 883

క. కోపం బావేశించిన, రూపంబునఁ బరబలానురూపం బగునే

- నాపరివృతుడై బాణుం, డాపురముననుండి వెడలె శ నంతకుపోల్కిన్. ౫ 884
- చ దనుజవరేణ్యరక్షణము శ దా నొనరింపంగఁ బూని సర్వముం
గను భగవంతుఁ డాశివుఁడు శ కార్చకమూని సమస్తయుద్ధసా
ధనములఁ దాల్చి స్వప్రమథతల్లజు లవ్విధిఁ గూడి రాఁగఁ బు
త్ర నికరసంయుతుండయి పురంబును వెల్వడి వచ్చె వేడుకన్. ౬ 885
- తే. నందివృషభంబు నెక్కిరాశముం దదనుజు
మార్కొనఁగఁ బూనె వారు నశమ్మాడ్కి మారు
కొనిరి శంకరకృష్ణులకును, గుమారు
నకును బ్రద్యుమ్నునకును రణంబు సాగె. ౬౪ 886
- క. కర మద్భుతావహమయి గ,గురుఁ బుట్టింపంగఁ దగిన శ గురుసంగర మ
త్తరుణమున సాగె నాహల,ధరుఁ డప్పుడు పౌరుషమ్ము శ దై వారంగన్. ౭
- సీ. కూర్చకర్ణుని మఱి శ కుంభాండకుని దాకి సంగ్రామ మొనరించె సాత్యకియును
బాణుని మార్కొని శ బవరంబు సాగించెనంత సాంబుడు బాణునాత్మభవునిఁ
దలఁపఁడె; నాయుద్ధమెలమి గాంచగ బ్రహ్మముఖ్యులౌ నిర్బరుల్మునులుసిద్ధ
చారణుల్ గంధర్వసత్తము లచ్చరల్ యక్షులు దేవయానాళి నెక్కి
- తే. వచ్చియుండిరి; శౌరి యశ్వార్యశౌర్య
మలరఁ జాపంబు సారిచి శ యలఘుతీవ్ర
సాయకంబులు పరఁగించి శ శంకరాను
చరులఁ బ్రమథుల గుహ్యకశసంతతులను. ౯ 888
- క. భూతాళిని డాకినులను, బేతాళుల యాతుధానశవితతుల మఱియుం
బ్రేతపిశాచవినాయక, మాతృకలను భీకరముగ శ మంటలు గ్రమ్తున్. ౧౦ 889
- సీ. కూశ్మాండగణములఁ శ గ్రూరులౌ బ్రహ్మరక్షసుల మఱియునుగల్గవారిఁ
బాఱఁగాఁ జేసె; నశవ్వడువున హరి విక్రమింపఁ బినాకియు శ మించువేడ్క
బహువిధాస్త్రంబులఁ శ బరఁగించె హరివై న శార్జియుఁ బ్రత్యస్త్రశసంతతులను
వైచి మరల్చె నశవాని విస్తయ మింతయైన నొందక మఱిహరవిముక్త
తే. ములగు బ్రహ్మస్త్రవాయవ్యములకుఁ బ్రతిగ
బ్రహ్మ పార్వతనామాస్త్ర శ వర్యములను
వైచి మరలించె; నాగ్నేయశబాణమునకు
సరిగఁ బర్జన్యనామ కాస్త్రమును వైచె. ౧౨౪
- క. హరుఁ డంతఁ బాశుపతమను, పరమాస్త్రము వైవ హరియు శ భావితతులచే
నిరుపమమగు నారాయణ, శరవర్యము వైచి చేసె శ శాంతింపంగన్. ౧౩
- క. హరియంత జృంభణాస్త్రము, హరువైఁ బరఁగించి మోహమందఁగఁ జేసెన్
ద్వర్పపడి బాణుని బలముల, బరిమార్పఁగఁ బూని గదల శ బాణప్రతతి. ౧౩

క. శితఖడ్గంబులను వైచిత్ర్యం జూర్చుబుగాంగఁ శ జేసెన్; భూతే
శు తనూజుఁడు గుహఁ డని న, చ్యుతసూనుని బాణములు మహాధీతిబర్వన్.

ఆ. వీడితాంగుడగుచుఁ శ బృభుర క్తధార లం, గములనుండి వెడలఁగా మయూర
వాహనంబుతోడ శ బవరంబు వీడి య, త్రుణినిబోయె దనదురదర్ప మెడల. ౧౫

సీ. కుంభాండుఁడును మఱి శ కూపకర్ణుండును బలరాముముసలహాతులను బడిరి
వారిని న్యంబులు శ వరుస నల్లడలకుఁ బరుగిడె; నంత స్వబలము లిట్లు
కలగుండుపడుచుంటఁ శ గలయంగఁ గన్గొని భరియింపరాని కోపమునఁ గృష్ణు
ననుజుడొ సాత్యకి శ యనిసేయుచుండిన నాతని గ్రేడించి శ యచ్యుతుపయి

తే. కడరె; దానవపతి యప్పు శ డైదునూలు
విండ్ల నొక్కట సారిచి శ విగ్రహైక
దుర్మదుండయి పొల్చుటఁ శ దొడిగి యొకొక
చాపమునయందు రెండేసి శ సాయకముల. ౧౬.

895

క. హరివైఁ బటవెన్; బాణాసురుకోదండముల నెల్లఁ శ జూర్చుంబులుగా
ధరబడఁ జేసె బరాక్రమ, మరుదుగఁ గన్నడఁగఁ గృష్ణుఁ శ డాక్షణముననే.

ఉ. అంతటఁ బోక తద్ద్రోధము శ నశ్వగణంబును సారథి వడిన్
బంతమెలర్పఁ గూల్చి హరిభావుకసూచనమైన శంఖ మ
త్యంతరవంబునన్ రిపుహృదంతరముల్ పగులంగ నొత్తై దు
ద్ధాంతరణంబు నివ్వధిఁ బరస్పరబాధక మాచు సాగఁగన్. ౧౭

897

చ. దనుజవరేణ్యు తల్లి తనదర్శము పుత్రునిగాచు టొక్కడే
యని తలపోయుకోటరయు శ నాత్మజు ప్రాణములన్ స్వశక్తిఁ గా
వను దలపోసి వస్త్రమును బాసి శిరోరుహబంధ మూడి వీఁ
పునఁ బరంగంగఁ గృష్ణునకు శ ముందఱ నిల్చె మహాతురంబునన్. ౨౦

898

చ. హరియును వస్త్రహీనయగు శ సంగనఁ జూడఁగ నొల్ల కాన్యమున్
మరలుచుకొన్న బాణుఁడు ప్రమాదము తప్పె నటంచు నెంచి స్వీ
యరథముపోవఁ జాపములు శ నట్టులెకాంగఁ బురంబుఁ జొచ్చె శం
కరుండును భూతవారములు శ కాలికిబుద్ధి వచించుచుం జనన్. ౨౧

899

క. శైవజ్వరమును బటవెన్, గోవిందునిమీఁద నదియుఁ శ గ్రూరతరంబై
చేవం దగి త్రిశిరస్సుల, చే వఱలుచుఁ బత్రయమునఁ శ జెలఁగుచు నుండెన్. ౨౧౫

క. అతిభీకర రూపంబున, జతనమ్మున దశదిశలను శ జ్వాలావళిఁ గా
ల్చుతమిం బాతెడు నటు ల, చ్యుతుపైకిం బోయె జవము శ నుద్ధతియుఁ దగన్.

క. నారాయణుండు దేవుం, డారీతిం బైకివచ్చు శ నాజ్వరమును దా
నారసి స్వీయజ్వరమును, ఘోరాకృతి బొల్చుదానిఁ శ గొని వైచె గ్రుధన్.

- క. శైవం బన వైష్ణవ మనఁగా వసుధం బేరుఁగాంచి కడువెల్లెడు నా
దేవజ్వరములు చెండును, వేవేగ జయెచ్చ లొలయ క విక్రమ మలరన్. ౨౩
- క. పోరాడఁ జొచ్చె నంతట, నారాయణసంప్రయుక్త క నానారూప
శ్రీరంజితమా జ్వర మది, సారబలం బొప్ప నొంప క శైవజ్వరమున్. ౨౩౪ 9
- క. ఘరిషీడితమై యేడ్పుచు, బరిరక్షింపంగఁజాలు క వాని నొకని దా
నరయం జాలక భీతిని, హరిని శరణ్యం గనంగ క నరుదెంచి వెనన్. ౨౪
- చ. కరములు మోడ్చి యిట్లనియె క గంజదళాయతనేత్ర! కృష్ణ! యా
సరసిజసంభ వాదులకు క స్థానము సర్వగతుండు శుద్ధుఁడం
బరముఁడు విశ్వజన్మ పరిపాలననాశన హేతుభూతుఁడు
నిరుపమశక్తిసంయుతుండు క నిర్మలమూర్తియు నౌ నదెవ్వఁడో. ౨౪౪ 9
- సీ. చైతన్యఘనుడయి క సకలవేదైక వేద్యస్వరూపుండయి క యమలశాంతుఁ
డయి యొప్పు నెవ్వఁడో క యానీకు వందనములు గూర్తు; బరమేశ్వరమరహర
కాలము దైవము క కర్మము జీవుఁడు సంస్కార భూతసూక్ష్మములు ప్రకృతి
యారీతి బ్రాణ మహంకారమును పోడశవికారములును దత్సంఘరూప
- తే. మైన లింగదేహము మఱియట్టిదేహ, జన్యకర్మము మఱి కర్మజన్యదేహ
మనెడు సంసారమును భవదమలమాయ, నలనఁ గలుగును గాదె యోవాసు
- వ. తన్ని మేధావధిభూతుండవైన నిన్నాశ్రయించెద. లీలామాత్రగృహీతంబులు
బహువిధావతారములచేత నీవు దేవమానులను ధర్మనిబంధనములను బాలిం
తువు. హింసావృత్తినవలంబించి యున్మాద్ధులనం బరఁగుదుష్టులను జెండాడుదువు.
మహాత్మా! నీయవతారంబు భూభారహరణార్థంబు. ఎట్టివారికే దుస్సహంబగు
భవదీయతేజోవిశేషంబునఁ బుట్టిన శీతజ్వరంబునఁ దపించెద ఆశాపాశముల
గట్టుపడి నీదివ్యపాదారవిందమూలముచేరక దూరముగ నుండునంతప
తంబెకదా దేహధారులకుఁ దాపంబు పీడించు నని వేడుటయు భగవం
డంగీకరించి యిట్లనియె. ౨౫
- క. కరుణించితి నీనుఁ ద్రిశిరా, జ్వర మీయది నీకు భూరిభాధం గూర్పం
బరికింపకుండు నింకన్, బరితాపము వాయు; మొక్కపలుకును వినుమీ. ౨౬
- క. మన యిరువురసంవాదంబును దీని స్మరించు నెవఁడు క పొండఁడుపో యా
మనుజుఁడు నీదౌ తాపంబు నంచుఁ బల్కంగ నదియు క మురహరు భక్తి
- క. కొనియాడి మ్రొక్కి వలగొని, చనియెన్; బాణాసురుండు క స్వందనవర
క్కి నిజబలంబులు గొల్పంగనువచ్చెన్ శౌరితోడఁ క గదనముచేయన్. 30
- క. నానావిధాయుధంబుల, బూనిన బాహువులు వేయి క భూరిభయంబున్
నేనలకుం గల్పింపఁగా నాబాణాసురుండు క కడుఁ గ్రుద్ధుం దై. 3౦౪ 912

చ. హరిపయః బెక్కుభంగుల శరణావళి వైచుచు నుండఁ జక్రియుం
ద్వరపడి యాసుదర్శనము శ వైచిన నయ్యది భీకరాకృతిం
బరుగిడి తీవ్రధారలను శ బాహువులం దునుమాడె బెద్దదా
తరువునఁ గల్గు శాఖలను శ దా నొగిఁ ద్రుంచుకుతార మట్లుగన్. 3౨ 913

చ. తన ప్రియభక్తుబాహువుల శ దైత్యహరుం డిటు త్రుంచుచుండఁగాఁ
గని భగవంతుఁ డౌశివుఁడు శ గాఢకృపం దను నమ్మువారిఁ బ్రో
వను దలపోయుఁ గావున జగవంబున శ్రీహరిఁ గాన వచ్చి యి
ట్లనియె; మహాత్మా! నీవు శ్రుతులందు నిగూఢముగాఁ జెలంగుచున్. 33 914

క. పరమజ్యోతి స్సనఁగాఁ, బరినుతిఁ గాంచుచు నెసంగు శ బ్రహ్మాంబవు శ్రీ
వర! నిర్మలాత్ముడ వగుచు, బరఁగెడు నిను నాకసంబువలె నెల్లెడలన్. 3౩౪

సీ. వ్యాపించి యున్నట్టివానిగాఁ గాంతురు; నభము నాభిగ, వదనముగ వహ్ని
వనము రేతస్సుగ శ దినము మూర్ధంబుగ దిక్కులు శ్రుతులుగఁగ్రథియుఁ బాద
ములుగాఁగ, శీతాంశుఁ శ డలమనస్సుగ భానుఁ డటులుగా శివుండునెడు నేనె
తలచు నహంకారతత్త్వంబుగా సంద్ర ముదరంబుగా వృత్తహుండు మొదలగు

తే. నట్టి దిక్పాలకులు భవదమలబాహు
వులుగ నోషధిసముదయములును రోమ
ములుగ నంబుదములు కేశములుగ బ్రహ్మ
బుద్ధిగా నొప్పియుండంగఁ శ బొలుతు వీవు. 3౩౪ 916

వ. ప్రజాపతి పురుషావయవంబుగా, ధర్మము హృదయముగా లోకావయవకల్ప
నుండగు పురుషుండవై నీవె యెసంగుదువు. అని పలికి మఱియు. 3౬ 917

క. ఇసుమంతయేని చ్యుతిఁగన, కెసఁగు స్వరూపంబు గల్గు శ నీశా! ధర్మం
బు సరిగ రక్షింపఁగ లోకసమితికై మేలు గూర్పఁగఁ టితిమీఁదన్. 3౬౪

తే. నీదునవతారములు గల్గు శ నీరజాక్ష
తావకానుభావంబున శ నేవరుసఁగ
నేడు భవనంబులను మేమ శ యేలువార
మనుచు భావించుచున్నార శ మాత్మలందు. 3౭ 919

వ. మహాత్మా! నీవు సజాతీయరహితుండవై యాద్యపురుషుండవై శుద్ధుండవై స్వప్ర
కాశజ్ఞానస్వరూపుండవై విజాతీయరహితుండవై సర్వహేతువై కారణాంతర
మేదియుఁ గానక పరమేశ్వరుండవై వెలయుదువు. సమస్తవిషయప్రకాశ
నార్థంబు నిజమాయాయోగమునం జేసి ప్రతిశరీరమునందును విభేదముగల
వానిరీతిం గనఁబడుచుందువు. మేఘసమాచ్ఛాదితుండగు భాస్కరుఁ డానీడచే
లోపలిరూపంబులనెల్లఁ బ్రకాశింపజేయుచందంబున నీవాత్మకార్యమైన యహం

కారముచే నావృతుండవయ్య సర్వదా స్వప్రకాశుడవుగావున నుపాధి భూతములైన గుణములచేత నుపహితులగు గుణయుక్తులను బ్రకాశించు జేయుదువు భవన్తాయావిమోహితులై మానవులు పుత్రకళత్రగృహదులయందాసక్తులై సంసారమహాదుఃఖసాగరమున మునుగుచుఁ దేలుచు మరమునుంగుచుఁ దేలుచు నిట్లుపరిభ్రమించు చుందురు. కర్మాధ్యక్షుండ వగునీచె నొసంగఁబడిన యీమానవశరీరముం బొందియు నిర్జితేంద్రియుడై భవదమ పాదపద్మముల నారాధింపని వాఁ డాత్మవంచకుండగుటయే గాక శోచనీయుండు నగు. అనాత్మ భూతవిషయములకై యాత్మయుఁ బ్రియండు నీశ్వరుండునగు నిన్ను విడుచువాఁడు విషమే యగునని యమృతమును బరిహరించినవాఁ డగు నని మఱియు నిట్లనియె. ౮౨

920

చ. వనజదళాక్ష! నేను సురవర్యులు బ్రహ్మయు నిర్మలాత్మలౌ మునులును నిన్ను నాత్మమయు శ భూరితరప్రియు నీశ్వరుకౌ ముదంబున సకలప్రకారములఁ శ బూనికమీఱఁగ నాశ్రయింతు; మీ వనఁగ జగంబు పుట్టుటకు శ నయ్యదివృద్ధిని బొందు మాఁక్కిన్. ౮౩

921

ఆ. విలయమొందుటకును శ వెలయుదు కారణ మవయి సముడ వనఁగ శ వివిధభూత సుహృదుడ వన మఱియు శ శుభదుడ వనఁ బ్రశాంతుడ వనంగఁ బొగడఁబడుదు వభవ! ౮౩౪

9

సీ. నీవ చూడఁగ భూరిదైవతంబ వనన్య మనఁగ నొప్పారుదు శ వద్వితీయుఁ డవు చరాచరనామక వివిధప్రాణుల కరయ నధిష్ఠాన శ మగుదు వీవె యిట్టిమహాత్వంబుననే పొందియున్నట్టి నిను భవమోక్షార్థ శ మనయ మేము భజించుచుందుము; బాణుఁ డీతఁడు నన్ను భజించువాఁడు నేవకులలోన

తే. నిష్ఠుడగు వాఁడు నావెంట శ నెపుడుతిరుగు వాఁడు గావున దేవా! యభయ మొసఁగితి మున్ను ప్రహ్లాదుపై నిడి శ యున్నసుప్ర సాదమును వీనిపైఁ జొపు శ సరసిజాక్ష! ౮౩౫

623

చ. అనుటయుఁ గృష్ణమూర్తి యను శ నాదృతి నోభగవానుఁడా! మనంబున నెదికోరి పక్కితివా శ హాల దలంపఁ బ్రియంబు నీ కెదో యొనరుతు మేము దాని మహిమోజ్జ్వల! నీ కెదియఁ బ్రియంబు మా కును నదియేప్రియం బగును శ గోరి య దెవ్విధి నిశ్చయించితో. ౮౬

924

క. అనుమోదించితి దానినె, వినుమా బలిపుత్రుఁడను శ వీడు గనుక నా కును వీనిఁ జంపరా దేలన నేఁ బ్రహ్లాదునకు మహాభక్తునకున్. ౮౬౪

925

మ వరముం బ్రీతి నొసంగివాడ మును నీవంశంబుఁ ద్రుంపం జుమి
నిరతఁ మీంచి మహేశ! యట్టులయినఁ శ నీకృష్ణుఁడయైనఁ గా
వరముం బూనిన వీని నిట్లడఁడఁగా శ వాంఛించి యీవీనివౌ
కరముల్ త్రుంచితి భూమికిఁ భరముగాఁ శ గన్పట్టు పై న్యంబులన్. ౪౭ 926

క. పొరిపుచ్చితి నోదేవా, కరుణఁ బాహువులు నాల్గు శ ఖండింపక యా
శరునకు వీనికి నిచ్చితి, జరామరణహీనుఁడౌచుఁ శ జరియింపఁ దగున్. ౪౮౫ 927

ఆ. భయము దేనివలనఁ శ బడయక నీపార్ష, దులను ముఖ్యుఁడౌచుఁ శ జెలఁగుఁగాక
యనియె; బాణుఁ డిట్టు శ లభయమిచ్చిన హరి, కప్పుడు శరసు నేలనంట మ్రొక్కి.

మ. అనిరుద్ధాఖ్య నుపాసమేతముగ దివ్యస్యందనం బెక్కివ
చ్చునటుల్ యత్నముచేసి తోడ్కొనుచుఁ గృష్ణుం జేరవచ్చెఁ జనా
ర్దనుఁ డత్తోపిణినేన తన్మౌలువ నంతఁ దివ్యవస్త్రాదికం
బునఁ జక్కంగ నలంకృతుండయి యుపం శ బూబోడిమిన్నం దమిన్. ౫౦౫ 929

క. జతగాఁ గొని యనిరుద్ధుఁడు, మతి మోదము పొంగ రాఁగ శ మన్ననలక ద
ద్దితిజేంద్రు నిలిపి పురమున, కతిజవమునఁ బోయె హలధరాదియుతుం డై. ౫౧

చ. హరుఁడును సాగనంపె; హరి శ యంత ధ్వజంబులఁ దోరణంబులఁ
బురము స్వలంకృతంబగుచుఁ శ బొంకముగాఁ దగియుండ మార్గచ
త్వరములఁ గుంకుమోదకము శ బాగుగఁ జల్లి యలంకరించియుం
డ రమణఁ జేరబోయెను జనంబులు సంతస మబ్బుచుండఁగన్. ౫౨ 931

క. ఆనకదుందుభి శంఖ, భ్యానంబులు చెలఁగ వచ్చి శ త న్నైదురుకొనం
గా నెలమి సత్కరింపం, గా నళినాక్షుండు ద్వారకా నగరంబున్. ౫౩౫ 932

క. పురజనులు సుహృదయులు భూ, సురవర్యులు గౌరవింపఁ శ బొచ్చె; నెవం డీ
హరివిజయము శంకరుతో, జరగిన సంగ్రామకథ నుపహాసకాలమునన్. ౫౩ 933

క. మేలుకొని సంస్మరించునొ, చాలఁ మేలొందు నతఁడు శ జయమొందు నదే
వేశఁ బరాజయ మెన్నం, గాలేకుండంగ మెలఁగుఁ శ గంజాక్షుకృపన్. ౫౩ 934

అ టు వ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

—ॐ నృగమహారాజాచరిత్రము. —

చ. అని హరిదౌచరిత్రము మహాసుకృతప్రదముఁ వచించి యి
ట్లనియె శృకుండు సాంబముఖు శ లైన యదుప్రవరాత్తజన్మ లె
ల్ల నొకదినంబునందు సువిలాసము మీఱఁగఁ జారుభానుఁ డిం
కను గదముఖ్యులుం గలిసి శ కాననమందునఁ గ్రీడ సల్పఁగన్. ౫ 935

సీ. ప్రద్యుమ్నముఖ్యులు శ రఘుమీఱఁగరాఁగఁ జని యుపవనమునఁ శ చాలనేపు

విహరించి విహరించివే జలముంగ్రోలు నాసక్తి త్వరపెట్టె నందునందు
 సలిలాశయంబుల న జాడల నరయుచు బాధోవిహీనకూపమున నొకట
 నత్యద్భుతాకృతీయగు జంతు వొకడుండఁ గాంచి; రాజంతువు న ట్టాధరంబు
 తే. వలె గనంబడె గృకలాస న మలఘుభయద
 మద్ది యగు దానిఁగాంచుచు నచ్చెరువును
 దయయు బురిగొన దాని నెత్తంగఁ దలచి
 జతన మొగిఁజేసి యంతట న సాహసమున. 3

936

క. ఇదిపైకి రాఁగఁ జాలదు, గదయని చర్మంపుఁద్రాళ్లఁ న గట్టియు దృఢతఁ
 గదిరిన తాంతపాశసముదయమునం గట్టియుం బ్రమాదముపొంగన్. 34

ఆ. పైకి లాఁగఁజూచి న పౌరుషమెల్ల వృద్ధమ్ముగాఁగ నింకఁ దమరు దాని
 నెత్తి పైకిఁజేర్చి నెత్తఁజేరి దగ మని, తలచి పోయి హరికిఁ దెలిపి రద్ది. ౪ 938

సీ. పరమోత్సుకంబున న బాలకుల్ పలికిన విని భగవంతుండు న విశ్వభావ
 నుండు పద్మదళనయనంబు కృష్ణుఁ డప్పుడె యాచోటికిఁ వచ్చి న యందు నున్న
 యూసరపెల్లని నొగి లీలనే సవ్యకరమునఁ బయికెత్తె న బరమకీర్తి
 యగుహరి నిరుపమానాస్త సంస్కర్మమాత్రమున నూసరపెల్లి న తత్త్వణంబ

తే. తనువు దానిని విడనాడి న తప్తహరి, భర్తవర్ణంబునం దగు న వపువు గ్రాల
 నద్భుతకలాపములు తగనంబరములు, మాల్వములు మిగులం దాల్చిమహితరీతి.

చ. తను వమరంగ దివ్యుడయి న తద్దయుఁ బొల్పె ముకుందుఁ డాత్మ నా
 తని జననప్రకారమును న దాను సమగ్రముగా నెఱింగియున్
 జనులకుఁ దచ్చరిత్రమునఁ న జాల నెఱుంగఁగఁ దెల్పవచ్చు క
 ర్మనియతి నన్నకోర్కి బహుమానము మీఱఁగఁ బల్కె నివ్విధిన్. ౬4 940

తే. ఓమహాభాగ! యెవ్వడనో? సమస్త, జనసమాదృత రూపంబునను వెలుంగు
 చున్న వాడవు నిన్ను నేనొక్క దేవ, వర్ష్యగా నెన్నువాడ ద్రువంబుగాగ.

చ. ఒనరిచి తెట్టికర్మము? నదొప్పనియీస్థితి నిన్నుఁ బొందఁ జే
 నెను, గడు మంగళంబులఁ బ్రసీద్ధిని గాంచినవాడ వంచు దోఁ
 చెను నినుఁగన్నయంతనె వసించిపుమ యున్నదియున్నయట్లు దా
 నిని వినఁగోరువార మది నీవెఱిగింపఁగ నర్హమైనచోన్. ౮

942

చ. నరపతి యయ్యనంతుండు జనంబులకెల్ల నెఱుంగఁజేయ నీ
 చరితముఁ జెప్పుమం చడుగ న సారసమిత్రసమానకాంతి వి
 స్మరదురు సంతతిమకుట న శోభితశీర్షము మాధవాంఘ్రిపం
 కరుహయుగంబు సోకునటు న గాఁ బ్రణమిల్లి వచించె భక్తితోన్. ౯ 943

మ. నరవేషంబును వేడ్కబూనిన జగన్నాథా! నృగుం డన్న భూ

వరుడన్ భూరియశంబునన్ వెలసి యిట్టొకండు నానొప్పు రా
 డ్వరుసూనుండ వదాన్యు లింద అనుచుం ఓ బల్కంగ నావేశ నా
 చరితం బించుక సోకియుండు భవదశ్చశ్రోత్ర రంధ్రంబులన్. ౧౦ 944

సీ. అన్ని భూతములకు ఓ నాత్మసాక్షిగ నొప్పి కాలబలమున వ్యాఘ్రఘాతమొంద
 నట్టి దృష్టిజెలంగు ఓ నట్టి నీకుం దెలియని దేమియుండు నట్టైన నీదు
 నానతిఁ దలఁదాల్చి ఓ పూనెడఁ జెప్పంగ నిసుకలు భూమియం ఓ దెన్నిగలవా
 యాకసంబునఁ జుక్కలమరియుండునొ యెన్ని వర్ష ధారలసంఖ్యవఱలునెంతో

తే. యన్ని గోదానములఁ దగినట్టివారి, కేను జేసితి ధేనువు ఓ లెట్టివనుచు
 సుశయిం చెదోపాలనోసగునవియు, వయసు మిక్కిలి వెలయంగవఱలునవియు.

*క. ఎవ్వరి కేబాధయు లే, కివ్వసుధం దిరుగు సాధువృత్తి గలిగియే
 మవ్వపుగుణములు రూపము, నివ్వటిలఁగ నొప్పునవియు ఓ నీరజనాభా! ౧౨౪

తే. కపిలవర్ణము గలవియుఁ ఓ గాంచనంపుఁ
 బూత శృంగంబులం దగఁ ఓ బొలుచునవియు
 గొరిజలన్ రూప్యభూషానికర మలరఁగ
 మంచి వస్త్రంబులం గప్ప ఓ మించునవియు. ౧౩ 947

క. సుమమాలాలంకృతిచే, నమరియు నొప్పారువాని ఓ న్యాయముగా ద్ర
 వ్యమునిచ్చి కొన్న వాని ని,యమునన్ నే నిచ్చినాడఁ ఓ నంబుజనేత్రా! ౧౩

సీ. సాధ్వలంకృతులయి ఓ సచ్చీలగుణములు గలిగి సత్యవ్రతముల నొనరిచి
 తపమున విఘ్నాతి ఓ తగ బ్రహ్మవాదులై సాధువులై వయస్సొంద్రులగుచుఁ
 జాల దరిద్రులై ఓ సత్కుటుంబముగల్గి వెలయు బ్రాహ్మణులకుఁ విమలభక్తి
 దాన మొసంగితి ఓ ధేనువారంబుల నావులనే కాక ఓ యవనిభాగ

తే. ములను స్వర్ణంబులన్ గృహాస్తుల హయముల
 గజములను దాసికాయుతిఁ ఓ గన్నియలను
 దిలల రజతంబు మఱియు శశ్యులను వస్త్ర
 ములను మణులను గృహవస్తువుల నొసంగితి. ౧౪ 949

క. క్రతువుల నొనరించుచు విధి, హితములుగఁ దడాకవాపి ఓ కేష్టక్రియలన్
 జతనమునం జేసితి శ్రీ, పతి! భగవద్వీరిఁగోరి ఓ పాడుపడితిఁ జూ! ౧౫ 950

చ. ధరణిసురోత్తముం డొకడు ఓ దానము నావలనన్ గ్రహించి మం
 దిరమున కేగఁ దృప్తిమెయి ఓ ధేను వదెట్టులొ తప్పిచేరె శ్రీ
 వర! మును పున్నమచ్చికను ఓ వచ్చి మదీయములైన గోవులన్;
 జరగినకార్య మీయది నిజంబుగ నే నెఱుంగన్ రవంతయేన్. ౧౬ 951

* “వయస్విని పురుణీశ్వర రూప గుణోపపన్నాః కపిలాపేమశృంగీః” అని మూలము.

- చ. అనుదిన మిచ్చుదానములయందును దానినిగూడ నొక్కవి
 పునకు నొసంగితికా నియతిఁ శ బూనియె యాద్విజపుంగవుండు దా
 నిని గొనిపోవుచుండ నిది శ నీకెటు లబ్బెను నాదియే సుమీ
 యని మును దానిఁగైకొనిన శ యాద్విజాఁ డాతనితోడఁ బల్కుగన్. ౧౬౫
- ఉ. రెండవసారి ధేనువుఁ బరిగ్రహరీతిని గొన్న భూసురేం
 ద్రుండు నృగుండు దానముగ శ ధూర్త! యొసంగెను దీని నిప్పుడే
 యొ డనకుండఁ బొమ్మనియె శ నుద్ధతిమీఱగ వార లిర్వు రో
 యండజవాహనా! తగవులలాడఁగఁ బూనిరి తన్ని మి త్తమై. ౧౭ 953
- చ. తమతమపంతముల్ నెఱఁప శ దా రెదలందును నిశ్చయించి వా
 దములను సల్పి నాకడకు శ దానిని గొంచును వచ్చి యిచ్చి యా
 ది మరల నీవె దొంగిలితి శ దీనిని ధర్మ మె యిద్ది నీకు నం
 చు మఱియు నిన్ని సారలనఁ శ బొప్పడనట్లు వచించిరోహరి! ౧౮ 954
- క. ఆమాటలు చెవిసోకిన, నామది భ్రమ మంకురించె శ నలినాథా! నే
 నీమాడ్కి ధర్మసంకట, మే మది నేచంగ వార శ లిర్వురఁ గనుచున్. ౧౮౫955
- సీ. ప్రార్థించితిని మేటియావుల నొకలక్ష మీకొసంగెద నాకు శ మీర లిండు
 ధేనువు నిద్దాని శ నేను మీకింకరుండను సుంతయే దెలియను నిజంబు
 వార్త నిద్దాని నావలన సాగినయపరాధమాటను ననుగ్రహ మునుపుడు
 ఘోరమా నరకమక్షకూపంబునంబడు చున్న యీదాసుని శ నన్ను నిట్టి
- తే. ధర్మసంకటమున నుండి శ తగు సముద్ధ
 రింప మీకని యెంతప్రార్థింపఁ దగునో
 యంత వేడితి మును గొన్న శ యవనిసురుండు
 కోపసంయుక్తిఁ బల్కె నో శ ఊఁచినాథ! ౨౦ 956
- క. ధేనునియుతము నొసంగిన, నేనంగికార మూన శ నిది నిజ మనుచుం
 దా నేగెను రెండవయతఁ, డోన్మప! పదివేల నాల శ నొగి నిచ్చిననున్. ౨౦౫
- ఆ. దీని మాని వాని శ నేను గైకొన నని, పలికి వెడలిపోయె; శ జలజనేత్ర
 కాలయోగమునను శ గాలుని దూతలు, యముని కడకు నన్ను నతిజవమున.
- క. కొనిపోయి రాదిదేవా!, వనజాతా! లోకనాథ! శ వైవస్వతుఁ డం
 త ననుం గన్తోని రాజా!, మును పాపం బనుభవింపఁబూనఁ దలఁచితో? ౨౧
- క. మును పుణ్య మనుభవింపం, గను దలఁచితో? చెప్పవయ్యోత్తైపాలక! నీ
 వొనరించినదాన వ్రజ, జనిత మహాపుణ్యఫలము శ సమధికము సుమీ. ౨౨౫
- క. ఇది యంతము దానికి ననఁగఁ దగక యెంతయును లోకకగణమున వెలయున్
 మది నెన్ని పలుక వయ్యా!, మొదట నదే ఫలము నొందఁ శ బూనెద వనినన్.

చ. తొలుతనె పాపముం గుడువఁ శ దోచెడు నా కని పల్కినాడ; నా
పలుకు వినంగనే యముడు శ పల్కెను వే వడవయ్య యంచు నో
జలరుహనాభ! యంతటనె శ త్కృత్యై బడున్పు డేను ని
మ్ములఁ గృకలాసమైన విధముం గనుగొంటిని మాటలేటికిన్. ౨౪ 962

చ. ధరణిసరేంద్రభక్తుడ వదాన్యుడ నీకును దాసుడన్ మహా
పురుష! యిన్నియుం గలుగఁ శ బూజ్యుడవై తగు నిన్నుఁ జూడ ని
ర్భరసుకృతంబునన్ మదిని శ బర్చెడుపేడుక నుండునాకు నీ
కరుణను బూర్వసంస్మృతి తగం జెలువారెడు నిప్పుడున్ విభూ! ౨౫ 963

నీ. యోగీశసమితికి శ నుపనిషద్జ్ఞానంబునను బరిశుద్ధమై శ తనరుచి త్త
మునఁ దలంపఁగఁదగి శ యనుపమానుడవయి పరమాత్మ వగు నీవు శ భక్తవరులు
కాకయుండెడు వారికన్నుల కగపడ వరయ భవాపవశ్శాస్త్రులైన
వారికే యగపడువాడ వట్లయ్యును భూరిశోకమహాంధ శ బుద్ధియైన

తే. నాదు కన్నుల కగపడి శ నావొ యెట్లు
తెలియఁజాలక యున్నాడ శ దేవదేవ!
యోజగన్నాథ! గోవింద శ యోమహాను
భావ! పురుషోత్తమా! మహాపావనయశ! ౨౬ 963

క. చ్యుతిలేక వెలయు దేవా!, ప్రతిలేక వెలుంగుతేడ! శ పరమాత్మా! లో
కతటికిఁ బ్రాపగు నృహరి!, దిలిజాంతక కృష్ణ! దివ్యలేజా! శౌరి! ౨౭ 965

క. సురనాథ! హృషీకేశా, పరమేశా! దివ్యగతికి శ బల్లిడి పోవఁ
గరుణ ననుజ్ఞ నొసంగుము, హరి! నే నెందున్న నీహదాంభోజములన్. ౨౮

చ. అనవరతంబు నామది మహాదృతిమై స్ఫరియించునట్లు నా
కును వరమిమ్ము బ్రహ్మమన శ గోపతియేయన సర్వభూతసం
జనననిదానముం చనఁగ శ సర్వవిభుండన వాసుదేవుఁ డం
చనఁగ ననంతశక్తి యన శ నచ్యుతుఁ డంచన నొప్పు వాడవై. ౨౯ 967

క. సతము వెలుంగుచు యోగ, ప్రతికి నాథుండవగుచు శ భాసిల్లెడు న
చ్యుత! నీశానరితు నమ, స్మృతు లని యాన్యగమహిశశేఖరుఁ డంతన్. ౩౦ 96౪

చ. వలగొని మస్తకంబు హరిభవ్యతమాంఘ్రి సరోజయుగ్మసం
కలితముగాఁగ మ్రొక్కి చనఁగాఁ దగు రాజ! యటంచుఁ గృష్ణుఁ డి
మ్ములఁ దన కాజ్ఞ చేయఁ గొని శ భూరివిమానము నెక్కి యెంతో వే
డ్కులఁ దను నెల్లరుంగనఁగఁ శ గ్రన్నన నేగెను నాకనీమకున్. 3౦ 969

నీ. దేవకీతనయుండు శ దేవదేవుండు బ్రహ్మదేవుండు కృష్ణుఁ శ డంత ధర్మ
మతియౌట భూపాలకకుండలముం దానె శాసించుటకుఁ బరిజనులఁ గాంచి

భగవంతుడౌట నివ్వడువున భాషించె; గంటిరే నృగమహీకాంతుని గతి
బ్రహ్మస్వ మించుకే ఓ భావింప కెవ్వడే ననుభవించిన నది ఓ యగ్నివంటి

తే. తేజ మొప్పారువానినే ఓ దీప్రశక్తి

నాశ మొందించు గాని యేన్నంగ దక్క

దింతవట్టు నిజంబు; మే ఓ మికుల మను

కొనెడు నవ్వారిమాట యేమనగవచ్చు. 3.2

970

*క. వినుడే హాలాహలమును, మనమున విషమంచు దలచు ఓ మహి దానికి నొ
ప్పును గాంచ బ్రతీకార, వృన్దనది; బ్రహ్మస్వమే విష ఓ మనబడు జుండీ! 33

క. దానికిని బ్రతీకారము, గానంగా రా దదెట్లు ఓ గాంచిన విషమో
తా నడచు దిన్న వాని గృ, శానుడు చల్లారు నీరుచల్లిన మాత్రన్. 334

సీ. బ్రహ్మస్వ మనువేరఓ బరఃగెడునరణియం దుద్భవించినయట్టి ఓ హుతవహండు
సహమూలముగనె వంశంబును వహించు; ననుమతివడయక ఓ యనుభవం
బడిన బ్రహ్మస్వము ఓ వరుస దన్నుం బుత్త్రు బౌత్త్రు నీమువ్వరఓ ఓ బాడుచేయు
బలవంతముగఓ గొన్న ఓ బ్రహ్మస్వమో వాని దండ్రీయాదిగఓ బదితరములవఱ

తే. కంతమానక తరువాత ఓ నతనికొడుకు

మొదలుగాఓ బదితరములఓ బూనిచంపు;

గాన దానిని గోరెడు ఓ మానవులును

నారకముఓ బొందఓ గోరెడువారె తలచు. 3344

973

చ. కనుకనె రాజలక్ష్మీయు నశుండత నున్నదటన్న యమృదం
బునఓ దమనాశముం దెలియఓబూనరు నారకహేతు వంచును
మనమున నెన్న రట్లగుట ఓ త్వేషతు లెంతయు మూఢులౌదు; రా
త్తనియతి గల్గి శాంతులయి ఓ మంచికుటుంబము లొప్పునద్విజుల్. 334 974

క. ధరనుండ వారిద్రవ్యము, హరించిన వార లేడ్వ ఓ నక్షులవలనం
దొరఓగెడు నశ్రుకణంబుల, ధర పాంసువు లెన్ని చక్కఓదడుపంబడునో? 324

ఆ. అన్ని వత్సరంబు ఓ లారాజులును వారి, కులమువారు నరకకూపములను
బడి సమ స్తఘోరభాధలఓ గాంచుచు, నుండు రామహార్తి ఓ యుగమగును.

సీ. యాతనాకూపము ఓ లతిఘోరరూపము లగుచుఓ గుంభీపాకముగ గణింప
బడునవ్వి యాఖ్య నెవ్వడు బ్రాహ్మణునకు జీవనముగాఓ దా నొసంగినదిగాని

* “నాహం హాలాహల మ్మన్యో విషయస్య ప్రతి క్రియా, బ్రహ్మస్వంహివిషం, ప్రోక్తం నాస్య ప్రతి
విధిర్యసి.” 33. “హిన్తి విషమత్తారం వహ్నిరద్భిః ప్రకామ్యతి, కులంసమూలం దహతి బ్రహ్మస్వార్థే
పావకః.” 34. “బ్రహ్మస్వం దురహత్థాతం భుక్తం హంతి త్రిభూతం, స్రవహ్యతుబలాద్భుక్తం దశ
పూర్వాదశాపరాః.” 35. ఆని మూలము,

పరులిచ్చినదిగాని శ హరియించునో యటువదివేలవర్షముల్ శ వాడు మలము నందును గృమిజన్త్రమంది యుండును; బ్రహ్మధనమున కాశించు శ మనుజులు

తే. స్వల్పమగు నాయువొంది రశణాంగణముల
నపజయంబును బొంది రాజ్యంబునుండి
భ్రష్టులయి దీనతంబొందువారు గాన
వలదు వల దట్టిద్విజుల ద్రవ్యంబునాకు. ౮౦

977

క. మనుజేంద్రులు దానిం గొని, జననాంతరములను వారు శ సర్పంబులుగా జనియింతురు గావున నాధన మింతయు వలదు నాకు శ దారుణ మగుటన్. ౮౦

క. మీరు మదీయులె యేనిక, ధారణిసురు లెట్టితప్పు శ దా రొసరిచినక
వారికి ద్రోహముసేయకు, డారీతిం గొట్టువానినైనం గ్రుధచేన్. ౮౦౪ 979

క. అనిశము శపించుచుండిన, ననుమానములేక భక్తినివ్వారికి వం
దనము లొనర్చుచు నుండుండు, ధనమే జ్ఞానంబుగాఁగఁ శ దగుదురుగానన్. ౮౧

*క. ప్రతిసమయంబునను సమా, హితమతి నై భూమిసురుల శ కెల్లేను నమ
స్కృతు లొనరుతునో మీర, వివితమునఁ బ్రణమిల్లుఁ డెవఁడువిధి నిద్దానిన్.

తే. ఆదరింపక స్వేచ్ఛమై శ నవనిదిరుగు
నట్టివానిని దండింతు శ నని యెటుఁగుండు;
బ్రాహ్మణధనం బపహరింపఁబడు నదెవరి
వంకఁ దెలియకయేని యశవ్యాని నదియు. ౮౨

982

క. నరనాథు నృగుని భూసుర, వరుగో వట్లుగ నధోభువనమునఁబడి భీ
కరకష్ట మొందఁజేయును, బరికింపుం డివ్విధంబు శ భావములందున్. ౮౩ 983

చ. అని యిటు లోకపావనుఁ డశఘాంతకుఁ డాభగవంతుఁ డాదృతిక
ఘనతరధర్మమార్గము నిశామము ద్వారకయందు నున్నయ
వ్వునుజులకెల్లఁ దెల్పి నిజమందిర వల్లనఁ జొచ్చె వారలుం
దనదగు దివ్యబోధమున శ ధర్మముఁ బూనుదు రన్న నమ్మికన్. ౮౪ 984

అ టు వ ది యై ద వ య థ్యా య ము.

— బలధన్రుడు గోకులమున కరుగుట. —

చ. హరిచరితంబు తెల్పి యిటు శ లాశుకయోగి పరీక్షిదాఖ్యభూ
వరునకు రామువార్తలను శ భవ్యతమంబులఁ దెల్పఁబూని యో
ధరణిప! యీశ్వరుండు బలదర్పసమగ్రుండు రాముఁ డొక్కనాఁ
డరిగె రథంబునెక్కి సుహృదావళిఁ గన్గొనుకొంటే వైకొనన్. ౧ 985

* “యథా హం ప్రణమేష్టా నమకాలం సమాహితః” అని మూలము.

- క. గోకులముఁ జొచ్చి యటఁ బ్రీత్యాకలితమనస్కులగుచు శనరుదెంచి త్వరన్
జేకూరెఁ గనఁగ నిప్పుటి, కీకమనీయాంగు ననుచు శ నెల్లపురుషులున్. ౧౫ 986
- క. వనితామణులున్ బిగ్గఁ, దనుఁ గొంగిటఁజేర్చ భక్తిఁ శ దలిదండ్రుల ప
ద్యవజములకు మ్రొక్కి ముదంబున వారలు దీవనలను శ బొదలెడు వేడ్కన్.
- క. ఒనరిచి సంతృప్తిఁ గన, మనమునఁ దా నలరె; నంత శ మహిళామణి య
న్ననుతిఁ గనిన యశోదయు, జనకుఁడు నందుండు మదుల శ సంతస మొప్పన్.
- సీ. దాశార్వా! జగదీశ! శ తల్లిదండ్రుల మగు మమైప్పు నీవు నీతమ్ముఁ డెలమిఁ
గాపాడుచుండుండు శ కన్న వారముగద యని బెల్కుచుం బుత్త్రునంకపీఠ
ములఁ జేర్చుకొనుచుఁ గొంగిళుల ముద్దాడుచుఁ గన్నులనీ రొగిఁగలువలుగఁ
బ్రవహింప మదిఁగల్గప్రమదంబుఁ జూపిరి; రాముండు తనకంటెఁ బ్రాయమందుఁ
తే. బెద్దలగు వారికెల్లను శ విధియుతముగ
వందనము చేసి పిన్నలొ శ వారు మ్రొక్క
వయసునకుఁ దగురీతి నశ్వారి కెల్ల
జరపె మర్యాదలను బంధుసమితి యలర. ర 989
- క. తనయాడుగల్గు గోపకులను గని హస్తోక్తులను విలాసంబున నె
వ్వునము లలరంగ నాడుచుఁగనుచుం బ్రేమార్ద్రదృష్టిఁ శ గరములఁ గొనుచున్.
- తే. మఱియు నెన్నోవిధంబుల శ మమతఁ దెలుపు
నట్టిచేష్టల సాగించి శ యంత మార్గ
కష్టమది వాయ విశ్రాంతిఁ శ గైకొనుటయు
సుఖసమాసీనుడగు రాము శ చుట్టుఁజేరి. ౫ 991
- క. బలభద్రుఁ డనామయమును, సలితవాక్కులను బ్రశ్నసలహఁగఁ దమబు
ద్ధులు సరసిజనేత్రునిపయి, నలముకొనం బ్రేమ గద్గ శ దారవమొప్పన్. ౫౪ 992
- చ. పలికిరి గోపకుల్, త్వరను శ భద్రగుణాకర! రామ! యన్నదీ
యులు సుఖమున్న వారె తనయుల్ సతు లెల్లరు మీరు మమ్మునుం
దలఁతురె యెప్పుడైన; గురుదైవవశంబునఁ బాపచిత్తుడై
వెలసిన కంసభూమిపతి శ వీరరణంబునఁ జంపఁగాబడెన్. ౬౪ 993
- మ. మనవారెల్ల రదృష్టయోగమున దుశ్చానంబునం బొల్చుకం
సుని బాధావళినుండి ముక్తులయి రంఘు వింటి మోరామ! దు
ష్టనికాయంబును జంపి శత్రువులనున్ శ శౌర్యంబునన్ గెల్చి మీ
రనఘుల్ గావున దుర్గమాశ్రయముగా శ నందుంట భాగ్యంబెయ్యా! ౭౪ 994
- మ. అనునంతన్ బలభద్రుదర్శనముచే శ నానంద ముప్పొంగఁ జ
క్కని నవ్వుల్ పొలయంగ గోపికలు పల్కంబూని రో రామ! ప.

- త్తననారీజనవల్లభుండు శతపత్రస్ఫారనేత్రుండు స
జ్జనతాథారుండు కృష్ణుఁ డందు సుఖయే శ సత్యంబు వాక్రువ్వమా. ౮౫ 995
- చ. అతఁ డెప్పుడే దలంచుకొను శ నాతలిదండ్రుల బంధుజాలమున్
మతిగల ప్రీతిఁ దల్లిఁ గన శ మాధవుఁ డొక్కపుడేని వచ్చునా?
సతతము తన్నుఁ గొల్పు మము శ సంస్కరియించునె? యమృహాభుజం
డతిశయభక్తి మాదయిన శ యాపరిచర్యఁ దలంచునా? ప్రభూ!. ౧౦ 996
- చ. ఎవనినిమిత్త మేము జనఁయిత్తులఁ దండ్రుల భ్రాతలన్ దనూ
భవులను సోదరిమణుల శ భర్తలనున్ వదలంగరానిబం
ధువులఁ దృజించినారమొ తననున్ మది నెప్పుడు నమ్మినామొ యా
సువిమలచిత్తలన్ మమునుఁ శ జొక్కపునార్చిని గుండునట్లుగన్. ౧౧ 997
- చ. ఘనమగు నెయ్యమున్ సడలఁ శ గా విడనాడియె పోయెఁగాదె; పో
వను సమకట్టునట్టె ప్రతిబంధ మదేటికిఁ గల్గఁజేయ రం
చనుదువొయ్యెమొ యాతఁడు మహాదృతిమీఱఁగ వేగ వత్తు న
న్న నుడిని మాదృశల్ సతులు శ నమ్మకయుండఁగ నేర్తు రెట్టులో. ౧౨ 998
- చ. అనిపలుకంగఁ గొందఁ టని, శ రల్లన మాటలనేర్పు కన్నడన్
మన సొకచోట నిల్వక సమస్తవిధంబులఁ బర్విడంగఁ జే
సిన యుపకారమున్ మఱచి శ చెప్పఁగరాని గతుల్ చెలంగ నొ
ప్పిన యలకృష్ణు నెట్లు పుటఁభేదనకాంతలు తెల్విగల్గియున్. ౧౩ 999
- ఉ. చిత్తములందుఁ గైకొనిరొ శ చెప్పఁగఁజాల మటన్నఁ, గొందఁ టొ
బిత్తరు లిట్లు పల్కి రభివృద్ధిని బొందెడు వేడ్కమీఱఁగాఁ
జిత్తముపల్లవించునటు శ చేసెడుమాటల సుందరస్థితా
యత్త మనోజ్ఞ దృగ్వితతి శ నాత్మగతస్తరతాప మెంతయున్. ౧3 1000
- క. చెలరేగి తమ్ము నేఁచఁగ, నలకృష్ణుని మాట లెల్ల శ ననృతములుగా
విల సత్యములని నమ్మిరి, జలజాతులు నాగరికత శ చాలఁగలిగియున్. ౧3 1001
- చ. అని పలుకంగఁ గొందఁ టని శ రంగనలార! మఱొక్కసుద్దులే
మనము వినంగ నర్హములు శ మాధవుముచ్చట లింకఁజాలు నా
వనరుహనేత్రుఁ డీమనలఁ శ బాసి యదెట్టులు ప్రొద్దుపుచ్చునో
మనకును శ్రీమనోహరునిమానినఁ గాలము సాగెడుంగదా! ౧౪ 1002
- క. అతనికి సుఖముగ నీమన, కతికష్టముగాఁగఁ గాల శ మరిగెడు ననుగూ
ఢతమార్థము దేటపడన్, జతనంబునఁ బల్కిరిట్లు శ సమృద్ధ మలరన్. ౧౪ 1003
- చ. హరిచిటునవ్వలన్ నుడుల శ హరితరాయతేవీక్షణంబులన్
సురుచిరభావముం దెలుపుఁజొక్కపు నెన్నడలన్ స్మరించుచున్

బరమముదంబుఁ గూర్చుదగి శ భద్రదమా పరిరంభణంబునున్
బరిపరి సంస్కృతిం దగుల శ భామిను లేడ్చిరి ప్రేమభారతన్. ౧౫

1004

మ. బలభద్రుండు బహుప్రకారముల సంభాషింప నాశ్వాసముం
గలుగంజేయ వలంతిగాన హరియుం శ గాంతాళికిం జెప్పు మం
చలరం బల్కిన నెన్నుడుల్ మిగుల సోహార్దంబు గల్గించువా
ని లలిం బల్కి యడంచె దాపభరమున్ శ నిర్మల మానట్లుగన్. ౧౬ 1005

సీ. రాముఁ డచ్చోటఁ జైత్రంబు వైశాఖంబు ననెడుమాసద్వయ శ మాదరమున
నివసించియుండి యానీశలందు నందున్న గోపికలకుఁ గలఁకోర్కులెల్ల
ఫలియించునట్లు నిస్తులభాషణంబుల హరిచరిత్రంబుల శ నంతరంగ
ములు తృప్తి నొందెడుఁపొలిక వచియించుచుండెను; మఱియు నాతండుపూర్ణ

తే. చంద్రకళల నెసంగుచు శ సాంద్రకుముద, పరిమళమిళ న్నరుత్తులు శ పర్వ నొప్పు
యామునోపవనంబుల శ నన్నుమిన్న, లాదరంబునఁ గొలువ నెయ్యమున నుండె.

క. వరుణప్రేషిత వారుణి, పరమాదృతి వచ్చి యాయుఁపవనంబందుం
దరు కొటరంబునుండియుఁ, దొరఁగుచు వాసనలఁ దొప్పఁదోఁగఁగఁ జేసెన్.

మ. బలభద్రుండును గోటరాంతరగళ శ ధృవ్యాసవోద్దామ థా
రలదా వాసనలన్ మరుత్తు కొనితేరన్ మూరుకొం చాదృతుల్
వెలయంగా నటకేగి శ్రీగణయతిన్ శ వే త్రావె సంతృప్తిగా;
హలి యంతం దనుఁ గామినీమణులు గేయస్ఫూర్తి వర్ణింపఁగన్. ౨౦౪ 1008

శా. దానున్ వారలఁగూడి పాడుచును జిత్రం బాసవస్ఫూర్తి నెం
తే నామోదమునొంది మత్తిల లసద్దృష్టుల్ మదవ్యాకుల
తానూనారుణవర్ణతన్ వెలయంగా శ నై రావతం జేగతిన్
శ్రీనాగాన్నితమై చెలంగు నటుగాఁ గ్రీడించె నిచ్చారతిన్. ౨౧ 1009

సీ. సురదుందుభులు మ్రోగె శ సుమవృష్టిఁ గురియించి రమరులు గంధర్వులఁపాడి
రాబలభద్రుఁ డాయాసవమదమునఁ గుసుమదామము దాల్చి శ కుండలమ్ము
నొక్కదానిం దాల్చి శ చక్కని వైజయంతిని ధరియించి మోమును సరోజ
మును గేలిసేయ నశ్వును జిందులాడఁగ నేదహిమాంబుభూషితుఁడు నగుచు
తే. నీశ్వరుండొట నలికేళీచ్చ యెసఁగ, యమునఁ బిలిచెను జెంతకు శ నరుగుదెమ్ము
త్వరగ; ననిపిల్వ నానది శ సురనుగ్రోలి, మత్తుఁ డయ్యె నితం డని శ మదిఁ దలంచి.

క. ఆతనిమాటం గైకొన, కాతటి రాదయ్యెఁ జెంత శ కది గని బలుఁ డ
త్యాతతకోపము గదురఁగ, భీతికరంబైన హలము శ వెను గొని పూన్కిన్. ౨౩

క. దానిదగు నగ్రమును యము, నానదికిం దగులఁజేసిననుఁ దృణముగ నీ
మానసమునఁ బాపమతీ!, కానక భావించి తీవ్రఁగావున నింకన్. ౨౩౪ 1012

- క. నే నెవ్వడనో తెలియం,గా నొనరుతు నిప్పటికిని శ గాని తలంపుం
బూనవుగద రా నిచ్చా, ధీనముగాఁ దిరుగు నిన్ను శ దృష్టమతి నిదే. ౨౪1013
- క. హలముఖమున శతశకలంబులుగా నొనరింతుఁ జూడు శ ముగుదా! యని భీ
తిలఁ బల్కుచు నదలింపఁగ, నలశై వలినీవతంస శ మతిభయ మొప్పున్. ౨౪౧1014
- క. గడగడ వడఁకుచుఁ జిత్తము, తడఁబడఁగా యదుకుమారశతల్లజు మ్రొలఁ
వడి నడుగులు సోఁకంగాఁ, బడి రామా! రామ! దీర్ఘబాహు! ధీరా! ౨౫
- ఆ. సీపరాక్రమమును శ నే నెఱుంగనుజుమి, జగదధీశ! సత్వశాలి వగుచుఁ
దనరు సీవె యంశమున జగంబంతయు, దాల్తు వోమహాత్మ! శ తరమె పొగడ.
- సీ. భగవంతుడవగు నీపరమభావ మెఱుంగఁ జాలను విశ్వాత్మ! శ సకలభక్త
వత్సలా! శరణంబు శ భక్తితో వేడుచు దీనురాలనయిన శ తెఱవ నన్ను
వదలంగఁ దగుఁజువ్వు శ సదమలకరుణచే ననుచుఁ బ్రార్థింప నాహలధరుండు
షడ్గుణైశ్వర్యైకశాలి కావున యమునాప్రదీపి ప్రార్థనమ్ము నాత్మ
- ఆ. నవధరించి వదలె శ నంత నాతఁడు దాని, జలములం గరేణు శ సమితిఁగూడి
గజవిభుండు వోలె శ గాంతామణీయుతి, జలక మాడె వేడ్క శ సందడింప.
- చ. హలధరుఁ డిట్లు కేళి సలిలాంతరమందు నొనర్చి యంతటఁ
వెలువడి రాఁగ నయ్యమున శ వీరవతంసున కంబరద్వయం
బలఘమహార్హ భూషణము శ లచ్చపుఁగాంతిని వెల్లువాని ను
జ్వలసుమహారముం బ్రియముసంధిల నిచ్చెను శ్రీలతాంగి యై. ౨౯ 1018
- చ. వరుణుండు హెచ్చరింప నిటు శ వస్త్రయుగం బసితాభ మీయ నా
దరమున వానిఁ గట్టుకొని శ తద్దయు వెల్లు సువర్ణహారముఁ
గర మనురాగ ముప్పతిలఁగా మెడఁ దాల్చి సుగంధచర్పలఁ
నిరుపమకాంతి నొప్పి యలశనిర్జరనాయక హస్తీ నాడగెన్. 3౦ 1019
- చ. యమునయు నిప్పుడుఁ దను మహాబలశాలి హలాయుధుండు వి
క్రమమున నీడ్వఁగా నతులఁగాఢబలుండగు రామువోర్బలం
బు మనుజుకోటికిం దెలుపఁ శ బూనినయట్లు తదీయమార్గమం
దె మలయుచున్న; దిప్పిది శ నిధవిహారమునందుఁ దేలుచున్. 3౧ 1020
- క. స్వవశీకృత చిత్తుండై, పువ్రుబోడుల మృదువిలాసములఁ జొక్కుచు మా
ధపు జ్యేష్ఠుఁ డుండఁగా గో,సవధూసంతతికి రేలు శ బహుళములయ్యున్. 3౧౪
- ఆ. బక్కరాత్రి వోలె శ జక్కఁగా సాగెను;
భగవదంతికమ్ము శ పరమపురుష
దాయకంబె యగుట శ తథ్య మన్న విధంబు
దెలుపు చుండుఁగాదె శ పలువిధముల. 3౨ 1022

అ టు వ ది యా టి వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి పాండ్రకవాసుదేవుని గాఢీరాజును వధించుట. —

క. బలదేవుడు గోకులమున, కెలమిం జనఁ గరూశ జనపదేశుడు సుంతే
దెలివిం గనమిం దానే, యిలలోనక వాసుదేవుఁ డెన్నఁగ ననుచున్. ౪ 1023

క. ఇతరులు పొగడఁగ నిజమని, మతిఁ దలఁచుచు బొండ్లకుండు మాధవుకడ కు
ద్ధతి నొక్కదూతఁ బంపెను, ఊతి నజ్ఞులు కొందఱు అతనిఁ డేరి ముదమునన్. ౧

సీ. వాసుదేవుడవయి మామమతి నవతరించిన భగవంతుడ మామచు; నీవె
జగదీశ్వరుఁ డవని మామమతిలో చేయఁగ నవి సత్యములె యని మాతృ నమ్మి
వాసుదేవునిగఁ దక్ష మామమతిచుంట నామందమనీషుండు మామమతికును
దెలియశక్యముకాని మామమతియలఘుమార్గముగల హరికడకుఁ దూత మామమతి కృష్ణ!

తే. ద్వారకానగరంబున మామమతి రొక్క
బాలునిక రాజుగాఁ జేయుభంగిఁ దెల్వి
మాలినట్టి నినుక దెల్విమామమతి
వారు ప్రభువుగఁ జేసినవార లనుచు. 3

1025

క. తెలుపుందగు నని పనిచిన, నలఘుజవం బొప్పుబోయి మామదూతయు నా
జలజాతు ద్వారకాపురి, లలితసభాసీనుడయి చెలంగెడు ప్రభునిన్. 3౪ 1026

చ. కనుగొని తేడుచెప్పినది మా కాదన కంతయుఁ దెల్పె నిట్టు; లు
ర్విని విను వాసుదేవుడను మా విశ్వమునంగల భూతరాజి గా
వ నవతరించినాడఁ దగుభంగిని గాచుచు నున్నవాడ నిం
క నొకడు వాసుదేవుఁ డనఁగఁ దగఁ డింతయు సత్యమాఁ జూచి! ౪ 1027

సీ. నిన్ను లోకులు పల్కుచున్న వారలుగద వాసుదేవుడని మా వార కద్ది
వ్యర్థమా సాత్వతా! మాతృ నెటుంగక మాచిహ్నముల ననుమాన మెడలి
వేనిని దాల్చితో మా వాని వే వదలి నక శరణు వేడుమ యట్లు మా జరపవేని
సంగర మొనరుపఁ జనుదెమ్ము నామీడి కని తెల్పి; నివ్వధి మా నల్పబుద్ధి

తే. పాండ్రకుడు కాలులాడి తెల్పుంగఁ బనుప
విని సభంగల యుగ్ర సేననృపముఖ్యు
లట్టె పకపక నవ్వి మా హరియు దూతఁ
గాంచి పరిహాసవచనముగా వచించె. 2౪

1028

క. ఓమూఢా! యేచిహ్నము, లే మెటుంగక తాల్చి కాలు మా లిట్లాడెదవో
శ్రీమద మయ్యది వదలఁగ, నే మాయఁగఁ జేయువాడ మా నెల్లకా వానిన్. ౮

క. నీమోముఁ గంకగృధ్ర, స్తోమమ్ములు కప్పి వేడఁ మా జుట్టును మూఁగం
గా మృతిగని శయనించిన, నామోదముమీఱఁ గుక్క మా లలముఱొనంగన్. ౯

- క. శరణ మ్మవి నీకగుంజము, పరికింపు మటంచు నీసుభాషితముల భూ
వరునకుఁ దెల్పు మటంచుక, హరి పంపిన దూత యెల్లయాక్షేపోక్తుల్. ౧౦
- క. కొని చనియె నేలికకుఁ దెల్పును; గృష్ణుఁడు రథమునెక్కి వడిఁ గాశీప
త్తనమును జేరెను; పొండ్రకు, డనూనకృష్ణప్రయత్న శ మది యెఱుకపడన్.
- తే. తా మహారథుఁ డాటను శ దనబలంబు, లెన్నో యక్షోహిణులు వెంట శ నేగుదేర
పురము వెలువడి వచ్చె; నాభూమిపతికి, గాశిరా జెన్న మిత్రుండుఁగాన నపుడు
- క. బలములు మూఁ డక్షోహిణు, లలరెడు సంగ్రామకాతు శ కాంచన్వతులక
బలుపూన్నిరాఁగ వెనుకనె, కలహము చేయంగఁ దోడుఁగా వచ్చె వెనన్. ౧౧
- సీ. హరి యంత నచ్చోట శ వరశంఖచక్ర ఖడ్గంబులు శార్దూబు శ గదయు మఱియుఁ
శ్రీవత్సనామక శ చిహ్నంబు మొదలగు లలితలక్షణములఁ శ బొలుపుమీఱి
కాస్తభమణిఁ దాల్చి శ కమనీయవనమాలికాభిరాముండయి శ యమలరీతిఁ
బచ్చనిపట్టుదుఁవ్వలువలు ధరియించి గరుడకేతనమునఁ శ గ్రాలి దివ్య
- తే. మకుటరత్నంబు మెఱయంగ శ మకరకుండ
లములు తళతళలాడంగ శ లలితరీతి
గానఁబడు పొండ్రకుని భూమికాంతుఁ గాంచె
గృతక వేషమునం దనఁగతిఁ జెలఁగుచు. ౧౪
- 1035
- క. రంగస్థలమున నర్తకు, భంగిం గన్పడెడువానిఁ శ బరికించి మహా
సంగరభూమిని నచ్చెరువుం గనుచుక నవ్వె జడుఁ డభవుంగద! యనుచున్. ౧౫
- క. పొండ్రక కాశీరాజులు, వేండ్రము శత్రుక్ష మేళవీరుల కెల్లం
దీండ్రముగాఁ గూర్చెడునట్టిండ్రోటక గూడుకొని కడిదిమగటిమిన్. ౧౬
- క. పరిఘంబులు శక్తులు తో, మరములు శూలములు గదలు శ మఱియుం బ్రాసో
త్కరయష్టలు ఖడ్గంబులు, శరపట్టినములును వైచిశ్చక్రిఁ గలఁచినన్. ౧౭
- చ. హరియును శత్రుయుగ్గ బల శ మల్లన నవ్వచుఁ జంపువేడ్కమై
గరిహయరాజి స్వందననికాయముఁ బత్తిగణంబు నట్టె స
త్వరముగ ఖడ్గచక్రశరభారగదాహతులక యుగాంతభీ
కర దహనుండు భూతములఁ గాల్పువిధంబున నీటు చేయఁగన్. ౧౮
- 1039
- క. సేనలు విడిగిన వానిం, బోనీయక చక్రమునను శ భూరి రథములక
దా నపుడు కూల్చె; ద్వీరదవి, తానంబుచు హయవితతిని శ దఱిగెం బెలుచన్.
- సీ. కాల్బలంబులఁ జెండె శ ఖరములఁ ద్రుంచె నుష్మరంబులఁ జంపె నాసంగరమున
నయ్యవి కూలఁగా శ నాహవస్థల మది శూరులకుం దమిఁగూరుపంగఁ
జాలి కల్పాంతపురవేళ భూతేశుని కేళికాస్థలమునుబోలి దారు
శాకృతిగా నుండె శ నంతఁ గృష్ణుఁడు పొండ్రకునిగాంచి యోరోరికుమతివగుచు
తాంభూగ—56

- తే. దూతముఖమునఁ జెప్పినరీతి నస్త్రములనె నీవైఁ బ్రయోగింతు శ్రీ మూఢ! నీవు
రిత్యదాల్చిన నాదు పేరిని సయితము, వదలునట్లుగఁ జేసెదఁబోరుషమున. ౧౯౪
- క. అనిచేయలేక వెఱచిన, నినుఁ జొత్తును శరణ మనుచు శ్రీ నెఱి నాక్షేపిం
చెను గృష్ణుఁ డంతఁ దీవ్రశరనికరమున వానినిఁ విర్రఘుఁ జేసి వెసన్. ౨౦
- చ. హరిహయుఁ డుగ్రవజ్రమున శ్రీ నద్రినిబోలె సుదర్శనంబునఁ
శిరమును ద్రుంచె గాశిపతిశీర్షము కాయమునుండి సాయఁగో
త్కరమున వేలుచేసి ధరఁ శ్రీ గ్రక్కునఁ ద్రెళ్లగఁజేసి కాశికా
పురిఁ బడఁజేసె దామరపుఁమొగ్గను వాయువువోలె లీలఁగన్. ౨౧ 1043
- ఉ. ఈవిధి మచ్చరించిన మహిమనుఁ బొంద్రకు వానినెచ్చెలిఁ
శ్రీవిభుఁ డెట్టై త్రుంచి తమి శ్రీ సిద్ధులు స్వీయకథామృతంబు నే
ర్పావహిలంగ గానము మహాదృఢిఁ జేయఁగ ద్వారకాపురిఁ
బావనయాదవప్రకరభవ్యముఁ జేరెను వేడ్క వైకొనన్. ౨౩ 1044
- చ. అనిశము పొంద్రకుండు హరి శ్రీ నాత్మఁ దలంచుచు దానఁ గర్తబం
ధనములు నాశమొందఁగను శ్రీ దామరసాక్షుని రూపముఁ ధరిం
చినయొక కారణమ్మనను శ్రీ జెచ్చెఱుఁ దన్మయతం గన్ఁ మహి
శనికరవర్య! కాశికను శ్రీ త్కూపతిదై తగుద్వారమం దొగిన్. ౨౪ 1045
- చ. నరపతిమస్తకంబు పడినం గని యేమిది యంచు విభ్రమం
బురుగతిఁ గాంచి కుండలము శ్రీ లొప్పుట నెవ్వరి మోమె యంచు నీ
శిరమిట వ్రాలఁ గారణము శ్రీ చెప్పఁగఁ దోడ దటంచు సంశయా
తురులయి; రంత వారలకుఁ శ్రీ దోచెను భూపతిదే యటం చెదన్. ౨౫ 1046
- చ. క్షితిపతిమస్తకంబె యని శ్రీ చిత్తములం దగ నిశ్చయింపఁగా
నతని సతీమణుల్ తనయు శ్రీ లావులు బాంధవు లెల్లపారులుఁ
హతుఁడగు రాజఁగాంచి యిటులైతివె యోయవనీశ! నాథ! యం
చతిశయదుగిఖవేగమున శ్రీ నందలు నేడ్చిరి దీనులై కడున్. 1047
- ఉ. భూపతనూజులందుఁ గడుఁబూజ్యుఁడు శూరుఁడు నౌసుదక్షిణం
డోపికమిఱుఁ దండ్రికిఁ దిలలోదకముల్ విధిమిఱు నిచ్చి నే
నీపితఁ జంపినట్టి రిపునేడ్డెఱు జంపి పితృణ మిఁగెదఁ
నాపరితాప మంతట వినాశమునొందు నటంచు నెన్నుచున్. ౨౭ 1048
- చ. జతనము నిశ్చయించుకొని శ్రీ సత్వరమే సపురోహితుండు నై
వితతము పావనంబు విధివిశ్రుతమై తగుధ్యానయోగసం
గతిని మహేశ్వరుఁ శివుని శ్రీ గామహరుఁ హరుఁ బూజచేసి సం
తతమగు నిష్ఠనుండె; దనతండ్రిని జంపినవానిఁ జంపఁగన్, ౨౮ 1049

చ. వర మడుగంగఁ బూనె; భగవంతుఁడు రుద్రుఁడు ప్రీతుఁడై నిరం
తరజపనిష్ఠనున్న నృపనాథతనూజుని మ్రోలదోచి య
వ్వరమిటు లిచ్చె భక్తవర! శ వారక సద్విజసంఘయుక్తి న
ధ్వరమొకఁ డాభిచారిక విధానమునం బొనరింపు మిత్తటిన్. ౨౯ 1050

సీ. ఋత్విజుల్ విధివిచారించి దక్షిణ హుతవహునందువేల్వఁగాఁ శ బంపు మట్టు
లగ్ని నారాధింప శ నాతఁడు ప్రమథులఁ గలిసియేతెంచు సంకల్ప మిద్ది
యరిది యబ్రహ్మణ్యునందుఁ బ్రయుక్తమై సాధింపఁగల్గు నీసరణి ననుచు
బ్రహ్మణ్యునం దిదేవరుసఁ బ్రయుక్తమై యైనఁ గర్తను జంపు శ ననెడుభావ

తే. మంతరస్థంబు గాఁ దగునట్లు పలికి
హరుఁ డదృశ్యుఁడు కాఁగ నాశయర్థ మెఱుంగ
కతఁడు దుర్బుద్ధి గావున శ హరికి ద్రోహ
మొనరుపం బూనె నేమగు శ నని యెఱుంగక. 3౦ 1051

చ. క్రతువున నందు మూర్తిగొని శ క్రూర్యము కన్నడఁ గుండమందు నా
హుతవహుఁ డట్టై తోఁచెను; మహోగ్రములై పరితప్తతామ్రవ
ర్ణతఁడగు శ్శత్రుకేశములు శ రాజిల నిష్పలఁ గ్రక్కునేత్రముల్
వితతములై కనంబడఁగ శ భీషణదంష్ట్రులు నట్టిభ్రూకుటుల్. 3౨ 1052

చ. కనుఁగొన భీతిదంబయి ముఖం బమరక దననాల్క నాకుఁగొం
చును దగు సృక్కిణీదవ్వయముఁ శ జొక్కుచు వస్త్రవిహీనుఁడై కఠో
రనిశితభీతికృద్రుచి విరాజితమైన త్రిశూలముం గరం
బునఁ గొని త్రిప్పుచుక వెడలె శ భూతము లెల్లను బాటునట్లుగన్. 3౩ 1053

క తాళద్రుమములరితిగఁ, గాళులు తగియుండ భూమి శ గ్రక్కదలంఁగా
నోలి దిశల్ దహియించెడు, పోలికఁ జూచుచును దన్నుభూత ప్రమథుల్. 3౩౪ 1054

క. పరివేష్టింపఁగ ద్వారక, కరిగెను వడి; నాభిచారికాగ్నియుఁ బురిపై
కరుదెంచు తుఱిగి పౌరులు, పరమార్థిని బొంది రదియె శ ప్రళయం బనుచున్.

చ. వనము దహించునగ్నిఁ గని శ బల్బిడిఁ బాటుమృగంబులట్టు లా
జనులు వడంకఁ జొచ్చిరి; వెసం జని వారు సభాస్థలంబునక
వనరుహనేత్రుఁ డక్షుముల శ వాంఛలుపైకొన నాడుచుండఁగా
గని త్రిజగత్పతి! కరుణఁ శ గావుము కావుము వహ్నిభీతులన్. 3౩౫ 1056

— శ్రీహరిచక్రము కాశీపురింగాల్పుట. ౩౩ —

క. పురింగాల్పు నగ్ని యియ్యదె, యరుదెంచెడు ననుచు మొట్టొడలుచుఁ బెట్ట
బరికించి వారిదై న్యము, పరికంపించుటయు భీతిఁ శ బడలువడుటయున్. 3౩౬

చ. పకపక నవ్వి యెల్లరకుఁ శ బ్రాణభయంబును ద్రోచి కాచు

క్రి కలుగు వాడు తానెయ్యి శ దీనులపాలిటి కల్పభూజమై
సకల జగద్విభుండనుచు శ సాధునుతిం గనువాడు కాన నిం
చుక యెఱుంగంగఁ జాలని యశుద్ధమనస్కుల వారిఁ గాంచుచున్. 32 1058

తే. భీతి మానుడు రక్షింతు శ నీతటి మిము
ననియె సర్వమునందుఁ దా శ నాత్మరూపుఁ
డగుచు లోపల వెలుపల శ నలరి సాక్షి
యగుచు నుండుమహాత్మకుం శ డగుట నపుడు. 324 1059

తే. అది మహేశ్వరు కృత్యయం శ చరసి దానిఁ
బాఱఁగాఁ దోలి త్రుంపంగఁ శ బ్రక్కనఁ దగు
చక్రమున కాజ్ఞచేసె నవక్రవిక్ర
మమునఁ దగి రవికోటితేజములఁ గ్రాలి. 3౮ 1060

క. ప్రళయానలు చందంబున, వెలుగుచు నాచక్ర మాత్మరవిస్తృతతేజం
బుల దిక్కుల భూమ్యంబర,ముల నింపుచు వచ్చి యగ్నిఁ శ బోల నడంచెన్.

సీ. ఇట్లు లాకృత్యాగ్ని శ యీశ్వరుచక్ర తేజమునఁ దూలుచు వేగము మరలి చని
కాశికిం బోయి యకకడ నున్న యాసుదక్షిణుని ఋత్విజులను శ గెరలి యాభి
చారికహోమము శ జరపిరిగా యను కోపంబునం గాల్చి శ కోర్కికిఁ దగి
నట్లుపోయెను; జక్ర శ మావెంటనే పోయి కాశిఁ బ్రవేశించి శ కమ్రగేహ

తే. ములను నట్లల్ల సథల నంగళుల గోపు
రములఁ గోశములను గజాశ్వముల శాల
లను రథాలయముల భుక్తులకును దగిన
శాలలం గాల్చెఁ దేజ మాభీలతఁగన. ౪౦ 1062

మ. హరిచక్రంబు నుదర్శనం బిటులు శౌర్యంబొప్పు వారాణసీ
పురముం గాలించి యెట్టికార్యమయినం శ బూన్కిన్ విలాసంబుగాఁ
బరిపూర్ణక్రమ మొప్పు జేయుహరిదౌ శ పార్శ్వంబునం జేరె; ని
క్కరణిం బొల్చిన చారుకీర్తిగల యాశకంజాటు చారిత్రమున్. ౪౨ 1063

క. మనుజుం డెవ్వడు వినిపిం,చునొ యెవ్వడు చిత్తమెంతోశుద్ధముగాఁగన్
వినునో యతండు ఘనపా,వ నికర నిర్దుక్తు డగును శ బరమాత్మ కృపన్. ౪3

అ టు వ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

—ॐ ద్వివిదుఁడనువానరుని రాముఁడు వధించుట. ౧౦—

చ. అని హరిచిత్ర గాథల మహర్షి వచింపఁగ నాపరీక్షితుం
డనియెను యోగివర్య! పరమాద్భుతకర్తుఁ డనంతుఁ డింతయా

నని యెఱుంగంగరాని దగునట్టి మహత్త్వముగన్న మేటిలో
కనిచయసత్ప్రభుండు నయిక్రాల్చెడు నాబలదేవుఁ డీధరన్. ౧

1065

క. ఏమేమి కృత్యతతిఁ దా, నేమెయి నొనరించె మఱియు ॥ నిది వినఁగా నా
దామదిఁ గోరెడు నన విని, యామానివతంసుఁ డిట్టు ॥ లనియెం బ్రీతిన్. ౧

మ. ధరణీశా! నరకాసురేంద్రునకు మీత్రంబై చెలంగె వనే
చరుఁ డొక్కండు ప్రతాపశాలి యతఁ డాసప్తాశ్వపుత్రప్రియుం
డురు కాయుండును మైందుసోదరుఁడు నై ॥ యొప్పారుఁజు మ్మాతఁ డు
ర్వరఁ జేరక ద్వివిదుండు నాఁ బరఁగు స్థానరక్రోధుఁ డానారయన్ ॥ 1067

క. తనమిత్రు నరకుఁ జంపిన, ఘనవైరముఁ దీర్చుకొనఁగ ॥ గాఁక్షించి తగక
జనపదములకుఁ విప్లవమును గూర్చుచుఁ దిరుగుఁ గ్రామముల నగరములన్.

సీ. మఱియు ఘోషంబుల ॥ మాననిపగచేత నగ్ని నొసంగి భగవత్కృతులుగ
నొనరించుచుకొ మఱి ॥ యొక్కచోఁ బర్యవర్తములను బెకల్చి చేతుల ధరించి
వానిచే దేశాళిఁ ॥ బాడుగఁజేయుచు వైరుల నులుమాడు ॥ వాసుదేవుఁ
డాది దేవుం డుండునట్టి యానర్తకజనపదముల నెల్లఁ ॥ గనికరంబు

తే. సుంతయేలేక భస్మమై ॥ యంతమొందు

నట్టులొనరిచె; వనచరుఁ ॥ డాతఁ డొక్క

సమయమున సాగరాంతరస్థలి వసించి

కరయుగంబునఁ దద్వారిఁ ॥ నైకొనివెస. ౪౪

1069

క. శతదశకరిబలమొప్పుట, కతనక వేలాంతికమునఁ ॥ గనఁబడుదేశ
ప్రతీతిని ముంచె మునీశ్వర, తతి యుండం దగినవర్ణభామములందున్. ५ 1070

చ. అలరెడు భూరివృక్షముల ॥ నగ్ని దహించెను భస్మమట్లుగాఁ
బొలిసెను వృక్షరాజములు ॥ పూజ్యతమాహావసీయముఖ్యులౌ
జ్వలనుల మూత్రముకొ మల మసాధుమతికొ గదియించి యధ్వరం
బులకు ననర్హమాగతిని ॥ బూని యొనర్చెను సంతసించుచున్. ౬ 1071

సీ. కడుఁ గ్రొవ్వి యాకీశశకాంతుండు పురుషుల పనితలం నైకొని ॥ వచ్చి పర్వ
తద్రోణులందుఁ గంఠదరములయందును వైచి తుమ్మెద పువ్వుభంగి వారి
శృంగంబులం దెచ్చి ॥ యెనుగువేడుకఁ గప్పిపుచ్చు; నీవిధమున హెచ్చుచున్న
కావరంబున దేశగణముల కపకారమును జేయుచుకొ గులపనజనేత్ర

తే. లను బ్రతారించుచుకొ శీలమునకు భంగ

మును గలుగఁజేయుచుకొ స్వేచ్ఛఁగను దిరుగుచు

రైవతక పర్వతంబునఁ ॥ బావనమగు

మధురగీతంబు విని పోయె ॥ మఱియు వినఁగ. ౮

1072

- ఉ. అందును బద్ధమాలికల శ నాదృతి చాలించి యంగసంతతుల్
విందును గూర్చ నందమనఁ శ బృథ్విపయిన్ దగియుండ నౌ నిధే
చందముగా నటంచు బలుసారులు తెల్పుచునుండఁ గామినీ
బృందము చుట్టుచేరి కడుఁబరితగఁ గొల్పఁగ నొప్పు రామునిన్. ౯ 1073
- చ. కనుఁగొనియెన్ బలుండు సుర శ గాఢముదంబునఁ ద్రావి తన్నదం
బునఁ గనుజంట యొక్కగతిఁ శ బొల్పెసఁగం దనుకొంటి యెంతయుం
గనఁదగియుండఁ గీతములఁ శ గాంతగళధ్వని యొప్పు బాడుచున్
వనితలలోన మత్తకరివల్లభు పోలిక నుండె హాయిగన్. ౧౦ 1074
- ఉ. అత్తటి దుష్టవానరుఁ డహంకృతిమీఱఁగ భూరుహంపు శా
ఖోత్తమ మెక్కి యందుఁగల శ యుగ్రమహిజములం గదల్చుచున్
జిత్తము పల్లవింపఁ దనఁచెప్పలు కన్నడ మేనుఁ జూపుచున్
బిత్తరు లద్భుతంపడఁగ శ వింతగ నార్చుచు నుండెనంతటన్. ౧౧ 1075
- చ. కిలకిలయంచుఁ గూయు నలకీశగళస్వనముల్ వినంబడన్
ఖలుండగు వాని ధార్మ్యమును శ గన్గొని తత్సతు లాత్మజాతిచా
పలమును బట్టి హాస్యరసభాషణముల్ మిగులం బ్రియంబులై
చెలగుట నవ్వీ రంద ట్టొగిఁ శ జేరినకోఁతని గాంచు చెంతయున్. ౧౨ 1076
- సీ. ద్వివిదుండు రాము సుతీరత్నసంతతిఁ గనుచు భూభంగముల్ శ కనఁబఱచుచు
నెదురుగావచ్చి పండ్లిగిలించుచున్ రాముఁ డట్టెచూచుచునుండ శ నాత్మ దేవ
మార్గముఁ జూపుచు శ మఱియు నిట్లేయెన్నొ దుశ్చేష్టలంజూపఁ శ దోడనె బల
రాముండు సంప్రహర్తలలోన మేటియాటను వానిమీఁద నిం శ తనఁగరాని
- ఆ. కోపమాని తాతఁగొని యేసె; నాకపి, దానిఁ దగులకుండఁ శ గా నదెట్టొ
మెలఁగి రాముమధ్యకలశంబుఁ గొనిపోయి, యతనికెంతో కోప శ మంకురింప.
- క. తిరుగుచు నవ్వుచు నవమతిఁ, బరివరి సమకూర్చె; నంత శ వానరుఁ డెంతో
బరవసమునఁ దత్కలశముఁ, బరువడి విలుగంగఁ గొట్టి శ పంతముమీఱన్. ౧౩
- క. చెలువలు కట్టినవస్త్రంబుల బలిమిన్ లాగి రామమూర్తిని దనదో
ర్బలమున లెక్కింపక మద, మొలయుట బలశాలియనుచు శ నూహింపకయే గగిల్చి
- క. ఎంతయు నవమతిఁ గూర్చెను, జింతింపడు వాఁడు మృతియు శ సిద్ధింపఁగ వే
చెంతకు రాఁగా రాముం, డంతట నవ్వాని యవినయంబుం గనుచున్. ౧౪
- చ. అతఁ డొనరింప దేశములకై న యుపద్రవ మాత్మ నెంచి దు
ర్మతియగు వైరి నాతనిని శ మానక చంపఁ దలంచి యట్టె యు
ద్ధతుడయి వైరిజంపఁగ నితాంతము శ క్తిగల్గితిదా హలం
బలిజవ మొప్పు గైకొనియె శ నాముసలంబు నవార్యసారమున్. ౧౫ 1080

- మ: ద్వివిధుండుగ్ గురుబాహుసారుఁ డగుటకా వే వృక్షశాఖక బలం
బలవలించి తటాలునం బెఱికి హస్తాగ్రంబునం దాల్చి పీ
రవతంసుండగు రాము మార్కొని యవాశ్రయస్థాన శౌర్యంబునక
బని నా నొప్పెడు దాని మూర్ధ మడలకా వైచెకా మహాహుంకృతిన్. ౧౭౪
- చ. బలుఁడును మూర్ధమందు ఘనపర్వతమట్లుగ వ్రాలుచున్న యా
బలువిటపంబుఁ గైకొనియె శ బాహుబలంబలరార నంత ని
మ్మల ముసలాయుధంబుఁగొని శ పోల నడంచెను దాన వానిదో
తల పగులంగ శోణితపురధారలు కాఁగఁ జొచ్చె నయ్యెడన్. ౧౮౪ 1032
- క. గైరికముఖ థాతువులకా, సారత్కథరము వెల్లు శ చందంబుననే
యారయఁ గనఁబడె నతఁడుకా, బౌరుషమున దాని సుంత శ పాటింప కనిన్.
- క. ఘనవృక్ష మొండు వెకలిం,చి నిఖిలపత్రములు రాలఁజేసి మహాజ
స్సన సంక్రుద్ధుండై వై,చెను రామునిమీఁద; నతఁడు శ శీఘ్రము దానిన్. ౨౦
- క. శతథాభిన్నాంగం బై, టిలిఁ బడఁగఁ జేసె వాడు శ చెట్టొక్కం డు
ద్ధతి లాగి దాన రాముని, హతుఁడవు కమ్మనుచుఁ గొట్టె శ నతఁ డద్దానిన్. ౨౦౪
- క. ఒనరించె నూటుతునుకలు,గను వాఁ డారాముతోడఁ శ గలహము బలిమిం
బొనరించుచు వృక్షంబులఁ, గొని వచ్చుచుఁ బోరిపోరి శ ఘోరతరముగన్. ౨౧
- నీ. అవియెల్లఁ దునిసి పోవ వనాంతరములకు నరిగి వానిం దెచ్చి శ యవియుఁ ధునియ
మఱియు మానక పోయి శ మ్రాకులఁ దెచ్చుచు నివ్విధి వనమెల్ల శ వృక్షహీన
మగునట్లు లొనరించె శ నంతఁ బోవక కపి బలదేవుఁ యి నీర్వృత్తి శ కలిగి యశ్వ
వర్షంబు గురియించె శ బలభద్రుఁ డద్దాని ముసలాయుధమ్మును శ బూని లీల
- తే. మొయి నివారింఁచె; నవ్వలఁ మేటికపియుఁ, దాశేసంకాశము లగునుఁద్దామబాహు
వులను ముష్టిగ నమరించి శ బలునిజేరి, పొడిచె నవ్వానిచేఁ గ్రధఁ శ బూని యంత
- చ. యదుతలకుండు నాహలము శ నమ్మనలంబును గ్రిందవైచి దు
ర్బదుఁ గపి బాహుయుగ్మమున శ మర్దనశక్తి చెలంగఁ బట్టుకొం
చుదిత మహాగ్రహంబున మహాద్యమ మొప్పగ జత్రుదేశమం
దదిమెను దాన వాడు ధర శ నప్పుడె కూలెను నల్లఁ గ్రక్కుచున్. ౨౫ 1083
- క. ధరణీధర మత్తఱిఁ దరు,వరములతో జలములున్న శ భాగంబులతోఁ
బరికంపించెను గాలి వి,సరినకా జలచుందు నొకఁచాడ్పున నధిపా!. ౨౬ 1089
- చ. సురలును సిద్ధమానులునుఁ శ జొక్కపువేడ్క వియత్తునుండి 'యీ
శ్వర! జయ' 'యంచు భద్రకరపందన సంతతి' యంచు 'మేలుమే
ల్పరహరణా' యటంచు బహుభంగులఁ బల్కుచుఁ బుష్పవర్షముకా
గురిసిరి; రాముఁ డాద్వివిదుఁ శ గూలిచె నీవిధి సత్త్వసంపదన్. ౨౭౪ 1090

తే. జగములకు నెల్లఁ బీడలఁ శ జాలఁగూర్చు, కపిని నుగ్గాడి ప్రజలు నిశకామమెలమిఁ
దన్ను వినుతంపఁ జేరెనుఁద్వారకాపు, రమునుగాంతలు మనసులఁ బ్రమదమంద.

అ టు వ దె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

— రాముఁడు హస్తినగరమును గంగలోఁ ద్రోయఁబూనుట. —

చ. బలుని చరిత్ర మీఁపగిదిఁ శ బల్కి శుకుం డనునిట్లు ధార్తరా
ష్ట్రులు గలరేకదా! సిరులశోభలు వారలయందు జ్యేష్ఠుడై
వెలసె సుయోధనుం డతఁడు శ భీరువులందును రత్నమకాసుతఁ
లలితగుణాన్వితం గనియె శ లక్ష్మణ యందురు తత్కుమారికన్. ౪ 1092

క. జాంబవతీ తనయుండగు, సాంబుండు స్వయంవరమునఁ శ జక్కనలరు నా
బింబోష్ఠి బలిమిఁగైకొని,యెం బల్వరు రాజులుండ శ నెంతో మగటిమిన్. ౧

ఉ. కారవు లెంతో క్రుద్ధులయి శ గర్వముమీఁఁగ నర్భకుండు పీఠ
డౌర! యకామయా. సుదతి శ నస్తదుదారమహత్త్వ మెన్న కే
పారుషమాని బల్కిఁగొనెఁ శ బట్టి చెఱన్ వెసనుంపుఁ డీతనిన్
గారవమే యెటుంగని విశకారపువ ర్తను మత్తు ని త్తఱిన్ ౨ 1094

అ. ఏమిచేయఁ గలరు శ వృష్ణులెల్లను గూడి, విక్రమంబువేర్చి శ విమతనృపుల
నడఁచి నేకరించి శ యభివృద్ధిగావించి, మన మొసంగినట్టి శ మహిని వీరు ౨౪

తే. అనుభవించుచు నున్న వా శ రం తెకాదె?

ధరణి నాయకు లగుదురా శ దర్పమొప్ప;
నని యొనర్పఁ గలారె; పుత్రు నిటు లేచి
మనము బంధించియుంచితి శ మనియెఱింగి. 3

1096

క. ఆయాదవు లిచ్చటికిఁ, వే యరుదేరంగ దర్పవృత్తి నుడిపి మ
వ్వియెడఁ గాపాడుండని, పాయక ప్రార్థించునట్లు శ బవరం బందున్. 3౪ 1097

సీ. మనవిక్రమంబును శ గనఁబఱుతము వార లంతఁ బ్రాణాయామ శ మాదియైన
యోగమార్గముల నెంతో యత్న మునుజేసి యడఁపఁగాబడు నవయవము లట్లు
విక్రమశూన్యులై శ వెఱఁగండి పోదురుగాక! యంచును శల్యకర్ణులు మఱి
భూరిశ్రవుండును శ నారీతిగాయజ్ఞ కేతుదుర్యోధనుల్ శ కెరలి సాంబు

ఆ. వృద్ధు లనుమతింప శ వెనఁగట్టి వేయంగ, బూని రిట్లు గట్టి శ భూపతనయు
లెల్ల వెంటనంటి శ యేతేఱఁగని మహా, రథుండు సాంబుఁ డపు డశరాతు లడల.

చ. మనమున సమ్మదం బొలయుమాడ్కి జయంబు నొసంగు కార్తుకం
బును గ్రహించి యొక్కరుండె శ పూనిక సింహమువోలె నివ్వె; నా
తనివెనఁ గట్టివేయఁగ నితాంతము కోరుచు నెందుఁబోయె డిం

- క నిలువు మంచదల్చును శ గార్తుకథారలలోన మేటులై. ౬౪ 1099
- చ. పొలిచెడు యోధు లర్కసుతు శ మున్నిడుకొంచును జెంతకేగి తూ
పుల జడివానయట్లు హరిపుత్రునివైఁ గురియించి; రాతఁడు
బెలుచన వారిచేత నపవిత్రుడైనయ్య నచింత్యుడైన యా
జలరుహనేత్రపుత్రుడయి శ శౌర్యధనుండయి యొప్పియుండుటన్. ౭౪ 1100
- తే. అల్పమృగసంతతులచేత శ నావరింపఁ
బడిన పంచాననం బట్లు శ వారిశౌర్య
మోర్వఁ డయ్యె నించుకయే; మహాగ్రమూర్తి
యగుచు భూరిశరాసనం శ బంది యపుడు. ౮ 1101
- క. ఎక్కిడి కర్ణప్రముఖుల, నక్కొరవవీరవరుల శ నార్వురఁగని యం
దొక్కొక్కరి షట్పరముల, నొక్కగతిఁ గాడనేసి శ యరుశక్తితగన్. ౯
- సీ. నాలుగుతూపుల శ లీలగా వారల ఘోటకంబులనేసి శ క్రూరబాణ
మున సారథులనొంచి శ ఘనశరంబున రథికులను వేర్వేటుగాఁ శ గుడియవైచె;
గర్జాదులగు రథిశక్రవరులు సాంబుఁ డొనరించినట్టి యాయురుతరకృతిఁ
గొనియాడి; రంతటఁ శ గోపంబు దీపింప వారిలో నల్వరు శ వానివాహ
- తే. నముల నాల్గింటినిం గూల్చిరి మఱియొకఁడు
కూలఁగానేసె సారథిఁ శ జాలవేగ
- క. ముగ మఱొక్కఁడు కోదండమును విటుగఁగఁ
జేసె; నీరీతి విరఘనిజేసి వారు. ౧౧౪ 1103
- క. ఆతనిఁ దమకన్నియనుం, జేతో మోదంబుమీఱఁ శ జేకొని జయవి
ఖ్యాతిం బ్రకటించుచు బురి, కాతతవాద్యస్వనంబు శ లలరఁ జని రొగిన్. ౧౨
- చ. సురముని నారదుండు యదుశూరులఁ గానఁగనేగి హస్తీపూ
ర్వరమున సాగినట్టి యలవాత్తను దెల్పఁగ యాదవుల్ మహా
త్తరుడుదగ్రులై నృపవతంసుఁ డనం జను నుగ్రసేనుఁడుం
బురికొలుపంగఁ శౌరవుల శ ప్రోలికి నెత్తిననంగఁ గోరుచున్. ౧౩ 1105
- మ. జతనంబుల్ కడుఁ బూన్చిజేయ మది నాచందంబుఁ జింతించుచున్
శతపత్రైక్షణపూర్వజుండు హలి యాజన్యంబు మాన్పింపఁగా
మతి నూహించి యదుప్రవీరకుల సన్తానంబునం గాంచి యా
జతనంబున్ నిలుపంగఁజాలినవిధిఁ శ శాంతంబుఁ గల్గించుచున్. ౧౩౪ 1106
- క. కురుయదుకులజనితుల కి, త్రుణంబున సంగరంబు శ తగదని దానన్
బర్హమూర్తి గల్గునని భీకరకలిషులనాశకుండు శ గావునఁ దెల్పెన్. ౧౪ 1107
- క. “నేచ్చక్రుయాణాం వృష్టినాం కలిం కలిషులాపహా” అని మూలము.

చ. దినపతిభంగిఁ బ్రజ్వరిలు శ దివ్యరథంబునఁ గూరుచుండి వి
ప్రనికరవంశవృద్ధతతి శ రంజిలుచుం దనచుట్టునుండఁ బో
యెను గ్రహయుక్తచంద్రుక్రియ శ నెంతయు నొప్పుచు హస్తినాఖ్యప
త్తనమున; కిట్లు రాముండు మఱతంగజపత్తనసీమఁ జేరి తాన్. ౧౧

1108

క. వెల్లిపలఁదగు నుపవనమున, నిలిచెన్; భృతరాష్ట్రకడకు శ నిజభావం బి
మ్ములఁ దెల్పు నుద్ధవుని శీతలమానసుఁ బంపె; జనెనతండును బ్రీతిన్. ౧౬

చ. చని యట నాంబికేయునకు శ శంతనసూనున కల్లెశస్త్ర వి
ద్యను గ్రహించువారలను శ దానె గురుం డనుఖ్యాతినొంది యె
ప్పినయలద్రోణనామునకు శ భీమబలుండయి బాహ్నికాహ్వయం.

బునఁదగు వీరవర్యునకు శ మ్రొక్కి యథార్థముగా సుయోధనున్. ౧౭

1110

ఆ. గౌరవించి మ్రొక్కి శ శ్రీరాముఁ డేతెంచి
యుపవనంబునందు శ నున్న వార్తఁ

దెలిపె; వారు రాముఁ శ డలఘుగుణాధ్యుండు
సుహృదయుండు వచ్చె శ శుభము లెనఁగ. ౧౮

1111

చ. అని తలపోయుచుం జని మఱహర్షపదార్థము లెల్లఁగొంచు రా
ముని కడఁజేరి భక్తిమెయి శ బూజలఁదన్నిరి; శాస్త్రరీతి గో
వు నొసఁగి యర్ఘ్యమిచ్చి రటఁబోయిన వారలలోన రోహిణీ
తనయుమహాత్మ్యముం దెలిసి శ ధన్యులు గాఁదగువార లాదృతిన్. ౧౯

1112

చ. శిరములు తత్పదాబ్జములఁ శ జేరఁగ వందన మాచరించి; రా
మురరిపుసోదరుండు తమిరపొంగఁగ బంధువు లెల్లభద్రముల్
పొరిఁబోరిఁగొంచువాడె రుజఃబూనరుగా యని ప్రశ్న చేసి యా
దరమున వార లుత్తరము శ తత్పరతం దెలుపంగ నెమ్మదిన్. ౨౦

1113

తే. సంతసించుచువారు ప్రశ్నము నొనర్ప
బంధుకుశలంబుఁ జెప్పె; నిశ్చయిది గొంత

కాలముం బుచ్చి రాముండు శ గౌరవంబు
వెలయుమాటలఁ దెల్పె వారలకు నిట్లు. ౨౧

1114

మ. నరనాథో త్తమోఁడుగ్రనేనుఁ డిపు డీనామాటగా మీకు ని
క్కరణిఁ దెల్పెడుఁదాఁ బ్రభుండగుట వ్యక్తం బింతయుఁగాక శాం
తరతిఁ బోల్చెడుబుద్ధు లొప్పువని యాతీరొప్పఁగఁ జేయుఁడి
త్వరఁ బూనుఁ డిది జాగుచేయఁదగ దెబ్బంగిఁ విచారించినన్. ౨౨

1115

క. వెక్కఁడుగూడి త్రియఁ; డక్కజముగఁ జేయఁదగినయల భర్తముం
జక్క నొనర్చిన్ సాంబుని నొక్కని ధర్మతరముగఁ నొప్పుపథమునన్. ౨౩

1116

సీ. ఓడించి బంధించుటొప్పునే దానిని బంధుజనై క్యంబు పరమ మనుచు
భావించి యొచ్చితి శ వచ్చితి మీకిద్ది తెలుపంగ నంచని శ హలధరుండు
స్వబలవీర్యదగ్ర శ శౌర్యంబులకు దగినట్లుగ శక్తి కర్పమగునట్లు
పలుకఁగా విని శౌర్యపులు చాలఁ గుపితులై పలికి రి; ట్టారార! కలదె యిట్టి

తే. దెందునేని విచిత్ర మిట్టిదియుఁ గలదె

దాట రానట్టి కాలగతంబుచేత

విత లిట్టివి గల్గెడు శ వేయునేల?

తలచినం జిత్రమయ్యెడుఁ శ బలుకు లివ్వి. ౨౩౪

1117

ఉ. చారుకిరీటనేవితము శ సాధుతరంబగు నుత్తమాంగముం

గోరుచు నున్న వెక్కుటకుఁ శ గొంకక పాదుక లద్దిరే! యదా

ద్ధారున కల్లనాడు పృథఁ శ దా రెటులో మనవార లిచ్చిపెం

పారఁగఁ బెండ్లి నేసిరి; తదాదిగఁ జాట్టములై యథేచ్ఛమున్. ౨౩౫

1118

క. మనతోడ భుజించుచు నాసనశయ్యలఁ బొత్తుకలిసి శ ధృవతు లట్లే

మన మిచ్చినరాజ్యముఁ గైకొని తుల్యతఁగాంచి రిదియొకోహేతు వనన్. ౨౩౬

సీ. చామరవ్యజనముల్ శంఖముల్ శ్వేతాతపత్ర ముల్ ముకుటముల్ శభవ్యములగు

నాసనంబులును శశయ్యలు స్వేచ్ఛమీఱఁగాఁ గైకొనిమనయు పేక్షనుముదమున

ననుభవించురు వీరు; శ యదువుల కింక రాజచిహ్నముల్ చాలు నిచ్చినమన కవి

ప్రతికూలములై యయ్యెఁ శ బాముల కమృతంబుఁ బోసినరీతి; విభూతు లివ్వి

ఆ. మనయనుగ్రహమునఁ శ గనిన యాదపు లిప్పు, ప్రీతివర్జితలయిఁయీమనలనె

యాజ్ఞఁ దప్పకుండ శ నాచరింపుఁ డటంచు, శాసనంబుచేయఁ శ జాలినారు. ౨౩౭

క. ఇదియేమి చిత్రమోతలఁ, పఁ దరం బెవ్విధిని గాదు శ పద్మదళాక్షి

సుదతిని లక్ష్యణఁ గైకొను, మిదె యని భీష్మండు, ద్రోణుఁ శ డింద్రసుతుండున్.

చ. కురుకులజుల్ మతెవ్వరునుగోరి యొసంగని కన్నెమిన్న; గే

సరి తొలుతం గ్రసించినది శ శౌర్యధనం బని యెన్నఁజాల కా

యురణము సంగ్రహించునటు శ లుద్ధతి సాంబుడు కైకొనె; సురే

శ్వరుండును దాను కైకొనఁగ శ జాలు రవంతయు భీతినొందకే. ౨౩౮

1122

చ. అనియిటు జన్మబంధువుల శ దౌబలిమిఁ సిరివెంపునఁ మదం

బనిశము హెచ్చుఁ గన్నెఱుంగనట్టి యసభ్యులుగాన. వారు రా

ముని ననరానిమాటలను శ బూజ్యుఁ డటంచుఁ దలంప కెంతయున్

మనమున నాగ్రహం బొలయుమాడ్కిని బల్కి పురంబుఁజేరఁగన్. ౨౩౯

1123

ము. కురువంశోద్భవు లిట్లు పల్కి చనఁ దగ్గితోఁజీశదాశీల్యమున్

గరువంబున్ స్మృతిగోచరం బగునటుల్ శ గావించు తుచ్ఛోక్తులన్

సరిగాఁ దా విని క్రోధవేగమునఁ గృష్ణ జ్యేష్ఠుఁ డింతే గనం
దర మెబ్బంగిని గాక పల్లవును వింతలోదెల్పు నవ్విప్పుఁగన్. 30 1124

*తే. వెక్కు తెఱఁగుల గరువంబు పేర్చి నొప్పు
తులువ లింతయు శాంతిని య గలుగవలయు
నని తలంపరు పశువులకును లగుడము
వలెనె దండంబు తగినదా య వారల కిల. 30 1125

శా. బౌరా! యాదవులపు కుద్ధులయి యుద్ధారంభయత్నంబులఁ
శూరత్వంబునఁ జేయఁ గుద్ధుడయి కృష్ణుం డుండఁగా మెల్లఁగా
నావారిం గతకోపతఁ మెలఁగఁగా యత్నంబు నే జేసి యే
వీరిఁ శాంతిలఁ జేయఁగా నిచటికిఁ యేవచ్చితిఁ బూనిమై. 31 1126

ఉ. వీరలు మందబుద్ధు లవివేకులు కాపున సంగరంబునం
గోరికమీఱ వర్తిలుచుఁ య గొం కొకయింతయులేక యున్నవా
రాతయలేరు యోగ్యతల య నట్లగుటఁ దగవుని శాంతి చే
కూరుప వచ్చినట్టి ననుఁ గుండఁగఁజేసి రహంకృతిం గడున్. 32 1127

చ. తమదగు సత్త్వముం దెలియఁ య దా రసమధులె యశాట గర్వయు
క్తములగు కూతలం బలుకఁగఁదగి; రింద్రముఖుల్ దిశాపతుల్
క్షమఁదగు నుగ్ర నేనుఁ డిడుఁశాసనముఁ దలఁదాల్చి యట్టిచం
దమునఁ జరించువారొ యలగఁగన్యుడు కాడట భూవిభుం డవా! 33 1128

సీ. వృష్టిభోజాంధ కాశీశ్వరుండగు నుగ్ర నేను నే దెగడిరేమానసమున
సుంతయుఁ గొంకకఁసురనాథుని సుధర్మ మెవఁ డాక్రమించి గ్రహించెనొ మఱి
యమరభూరుహమగు య నాపారిజాతంబు బలిమిమై దెచ్చి యోవ్వాడు స్వేచ్ఛ
ననుభవించుచుఁ బ్రీతిగనందుచు నున్నాఁడొ యలమదనుజుఁడపద్యాక్షుఁడధిప

ఆ. సీంహపీత మెక్కఁ య జెల్లఁడుగా సర్వ, జగదధీశ్వరియయితగిన లక్ష్మీ
తానె యూడిగములగదత్పదాంబుజముల, దన్పుచుండునో సుతంబుప్రీతి. 34

క. అలశ్రీనాథుడు భూమిప, తులవగు చిహ్నములఁ దాల్చితోడఁ దగఁడొకో
జలజాక్షు పాదకమలంబుల రజమును భక్తిరసముపొంగుచునుండన్. 35

తే. తీర్థములనెల్ల నేవించి య సార్థజన్తు
లైన యోగులకుఁ దీర్థమైన ధాని
దిక్పతులు మాళులందు సంసృత్తిమీఱు
దాల్చుచుందురుగద మేము య ధన్యుల మని. 36 1131

* “నూనానానామదోన్నథాః శాంతిం నేచ్ఛంత్యసాధవః, శేషాంహి ప్రళయోదండః పశు
నాంలగుడోయథా” ఆ. 30. అని మూలము.

- సీ. జగదీశుడైన యాచక్రి యంశాంశభూతుల మగునేనును శ జలజసూతి
భార్గవీదేవియుఁ శ బరమాదరంబున నద్దానినే దాల్తుమాదలను
నట్టివాడైన సర్వాధిపుఁడెక్కడ? నరపాలయోగ్యాసనం బదేడ?
దానికి మాహరి శ తగడఁట! యిస్సిరో; కౌరవుల్ దయయుంచి శ త్కృష్ణలమునఁ
తే. నొక్కఖండం బొసంగినఁ శ జక్కదాని
వృష్ణు లాదృతిఁ గుడుచుచు శ నృపులనఁ దగి
యున్న వారఁట మేమెల్ల శ నెన్నఁ బావ
లమట కౌరవులనఁగ శీర్షములె యంట. 3౮ 1132
- క. సురద్రావి యొడలు తెలియక, శిర సొక్కెడ నిలువకుంటఁ శ జేరి వదరు కా
వరము గలవారిపోలిక, సిరిచే మత్తిల్లి యొడలె శ స్థిర మనునూహల్. 3౮౪
- క. పలుగాకులైన వీరలు, పలికిన యాచరుషవాక్యపటలముల దు
ష్టులనేఁచఁ జాలున త్త్వము, గలవాఁ డెవ్వండు నైచుఁ శ గాని మ్మనుచున్. 3౯
- చ. అనియిటు పల్కుచున్ మనమునందు నమర్చుము రేఁగ నిప్పుడే
జనపతులందుఁ గౌరవుల శ సంజ్ఞయె లేనటు లేనొనర్తునం
చును ద్వరఁబూని దీప్తులను శ శోభిలు నాహలమున్ గ్రహించి లో
కనిచయమున్ దహించునటు శ క్రన్నన నిల్చెను బూన్మిమిఱుగన్. ౪౦ 1135
- చ. బలమునసాటిలేని హలి శ వారణపత్తన మింక గంగలోఁ
గలిపెద నంచుఁ గ్రోధమున శ గాఢతరంబుగ నొప్పి భీమమా
హలమును వే కదల్చుచుఁ దదగ్రము దక్షిణభాగమందు ని
మ్ములఁదగు సాలమూలమునఁ శ బూనికఁ గ్రుచ్చి పెకల్చె జెచ్చెఱన్. ౪౧ 1136
- చ. సురనదిలోపలం బడఁగఁ శ జోద్యము గల్గఁగలాగె; నంత నా
పురవర మిట్టు లీడ్పుచుఁ బ్రభుత్వము గానఁబడఁగఁజేయ శ్రీ
హరివరసోదరుం డొగిఁ బ్రయత్నము చేయుచు నుండఁ దెప్ప యె
క్కరణిని దాటుమాఱగునొ శ గాలికి నట్టులె పత్తనంబునున్. ౪౨ 1137
- శౌ. గంగాశై వలినీవతంసమున ముగ్ధం బోవుచున్నట్టు మ్రొ
గ్గంగాఁ గాంచి కురూత్తముల్ భయమునం శ గంపించుచున్ బృథ్వి నిం
కం గొన్నాళ్లు మనం దలంచుచును నిక్కం బీతఁడే ది క్కటం
చుం గాంతాయుతి రామునే శరణ మంగచుం జేరి ప్రార్థించుచున్. ౪౩ 1138
- ఉ. అంతట సాంబుతోడ జనులందఱు లక్షణతోడఁ దోడుకొం
చింతనరాని చింతఁగని శ యేగి కరంబులు మోడ్చి యోప్రభూ!
యింతటి నీప్రభావముల శ నేమెఱుంగం దగువార మాదు మే
చింతలఁ బాప నర్హుడవు శ చిత్రచరిత్రుడ వెన్నిచూచినన్. ౪౩ 1139
- క. ఓరామ ! రామ! యఖిలా, ధారుండవు గాదె మూర్ఖతల్లజులము మే

మారయ దుర్బుద్ధులము సుమీ రామా! యట్లుగాన ॥ మే మిట నీకున్. ౪౩౪

క. ఒనరించితి మహాకారంబును దాని క్షమింపవలయు ॥ ముజ్జగములకున్
జనపతివి నీవే సర్వంబును బాలనమున్ లయంబు ॥ భువనంబులకున్. ౪౪ 1141

క. కలిగింప నీవే హేతువు, జలజాతా! యాశ్రయింపఁ ॥ జాలినయది యెం
దులలేదు నీకు; లోకంబుల కీశ్వరుఁ డవుగ నీవే ॥ పాలుతువు దేవా!. ౪౪౪

సీ. క్రీడింప మదిని సశక్తింగొను నీకు లోకములెల్లఁ గ్రీడనకములు గాఁగ
మతిమంతులేకదా ॥ నుతియింతు రోయనంతా! నీవే భూలోక ॥ మూనువేడ్క
వేయిశిరంబులలో యథార్థంబుగ నొక్కశిరంబున ॥ నునిచి యున్న
పాఁడవు, ప్రళయంబు ॥ వారక చేకూర జగముల నన్నింటి ॥ జక్కలోనఁ

లే. జేర్చుకొని యొక్కరుడవె, శేషించి నేవచ్చుఁ

బవ్వలింతువు; ఊతిని గావంగనిరతి

నూని సత్త్వగుణంబును ॥ బూనినట్టి

నీదయిన కోప మది శిక్షకే దలిర్చు. ౪౬

1143

క. కాదది ద్వేషమువలనం, గాదది మత్సరమువలన ॥ ఖలశిక్షణ మా

మోదంబునఁ జేయంగా, శ్రీదయితా! కోప మద్ది ॥ చెలఁగుంజుమ్మా!. ౪౬౪

ప. సర్వభూతాత్మవు. సర్వశక్తిధరుడ వవ్యయుండవు. విశ్వకర్తవు. ఇట్టి నీకు నమస్కరింతుము. మే మందఱము నీశరణుఁ జొచ్చితిమి. అని పలుకుచుఁ బ్రసన్నులై వడంకుచు దీటువుచెదర శరణుఁజొచ్చి రామునిచిత్తంబు సుప్రసన్నముగా నొనరింప నాతండు భయంపడకుడని యభయదానముచేసిన దుర్యోధనుండు కూతునకుఁబ్రీతితోఁ బారిబర్హంబుగా నలువదివత్సరముల యీడుగల *యేనుఁగుల ద్వాదశసహస్రంబులను, బదివేలతురంగంబులను, షట్సహస్ర సంఖ్యందనరి కనకమయంబులయి భాస్కరవర్చస్సుగల్గినరథంబులను, సువర్ణ పతకాంచితగ్రీవలై నదాసికలనుసహస్రసంఖ్య నొసంగి గారవించె. భగవంతుడై సాత్వతశ్రేష్ఠుఁ డగుబలరాముండు వాని నన్నింటిని బరిగ్రహించి కొడుకుం గోడలిం దోడుకొని సుహృదు లభినందింపఁ బ్రయాణంబుసాగించె. అంతనాహల ధరుండు స్వపురంబుఁబ్రవేశించి యనురక్తచిత్తులగుబంధువులంగూడి పేరోలగంబునఁ గౌరవులయెడఁ దాఁ జేసినకృత్యంబును సమగ్రంబుగా నెఱిగించె. పరీక్షిస్తహిపాలా! నేటికి మీపురవర మియ్యది బలదేవపరాక్రమం బిట్టిదని తెలుపుచు దక్షిణభాగంబు గంగానది దిక్కుగాఁబొడవయి యుండుట కనంబడుచున్నదని తెలిపి మఱియు నిట్లనియె. ౪౪

1145

* “దదౌ ద్వాదశసహస్ర మయుతాని తురంగమాన్” అని యాంధ్రలిపి. “దదౌ చ ద్వాదశ యుతా న్యయుతాని తురంగమాన్” అని నాగరలిపి.

అటువదితొమ్మిదవ యథాయము.

శ్రీకృష్ణమహిమమునెటుంగ నారదుఁడరుచెంచుట.

చ. నరకుని సంహరించి లలనామణులన్ సురవైరి బల్కించు
ర్వరమున నుంచి యుంట విని శ వారలనుం బదియాలువేల నొ
క్కరుండె సతోజనేత్రుఁడు తగ్గన్ వరియించె నటన్న వార్త నా
దరమున నాలకించి యది శ దాఁ గనఁగోరెను నారదుం డెద్దన్. ౧ 1146

మ. తనలో నొర! పదాలువేల వరసదృష్టానరత్నబులన్
వనితారత్నము లుండఁ గృష్ణుఁడొకఁడే శ వారిన్ సమారాధ్యను.
హసనం బూనియె యొక్క వేళనె వివాహంబయ్యె వేర్వేలుగా
నన నెంతో మదిదోచెఁ జిత్రముగ నే శ నచ్చొటి కేగన్ దగ్గున్. ౨ 1147

మ. అనియూహించి హరిం బరాత్తుఁ గనఁగా శ యత్నంబుగావించి తాఁ
జనియొక్క ద్వారక; కప్పురంబు స్ఫుటపుష్పస్ఫారితం బొల్పుపా
వన దివ్యోపవనంబులన్ గృహములన్ భానీల్లుపూదోటలన్
మనమెంతో సుఖమందనుండెడు గరుత్మత్సంఘముల్ వేడుకన్. ౩ 1148

చ. కలరవముల్ చెలంగఁ దమకప్రసూహక్కుల నాలకించువా
రలు ప్రమదంబు నొండఁగ నిరంతర మెయ్యనఁ జేయుచుండె; ని
మ్మల వికసించి నీలరుచిఁ బొల్పుచు నెట్టినికాంతి మించుచున్
గలువలు మించుచుండె సితకాంతిని గొన్ని యుఁ జూడఁ జక్కఁగన్. 3౪ 1149

చ. అలరుచునుండె నుత్పలము శ లంబుజముల్ నిబిడంబుగా సర
స్సుల గనుపట్టుచుండె; నటఁ శ జొక్కపువేడుక నందడింప హం
సలు మఱి సారసంబులును శ జక్రముఖంబులు సంతతం బొగిన్
బలుకుచు హాయిఁగూర్చుచును శ బర్చుచునుండె దదంతరంబులన్. ౪ 1150

సీ. స్ఫాటికరాజతః ప్రాసాదములు నవనియుతమ్ము లట నింద్రనీలతప్త
హాటకమయఘ్న లక్ష్మీనయితాళి వినిర్మితములునయి శ నెగడు నువక
రణములు పితగా శ రాజిల్లుచుండెను; దీర్చినయట్లు విస్తృతినివించి
యలరు రథాపథంబులు, చత్వరమ్ములు నంగడుల్ శాలలునల్లె పుష్పలు

త్రే. కనఁదగినయట్లుగా విభక్తంబు లగుచు
నుండె దేవాలయమ్ములు శ మెండుగరుచి
రాకృతుల మించుచుండె; మాగ్ధాంగణముల
చీపులందు ద్వారములందు శ వేడ్కమిగుల్. ౫ 1151

క. పరిమళజలములు చల్లియు, సురుచిరముగ మృగ్గులిడియు శ సొంపుగఁ జూడం
దిరముగ నుండఁగఁ జేయుటఁ, గర మరుదుగఁ బట్టణమది శ కనఁదగి యుండెన్

క. మరుదుచ్చలిత పతాకోత్కరముల ధ్వజరాజి బద్ధకాంతాతప మే
వ్యరికిని సోకకయుండ నొనరింపబడి యుండె బత్తనంబున నందున్. ౬ 1153

మ. పరమేశుండు వసింప సౌధము కడున్ శభాసిల్లునద్వస్తువుల్
పరిపూర్ణంబులుగాఁగ నుంపబడి దిక్పాలస్తుతిం గాంచు న
ట్లగుదై యొప్పుగఁ గట్టఁగాఁబడియె నం దత్యంతసంతోష మే
వరుసన్ హెచ్చుచునుండు దానిఁ గనఁగా శవాంభించు నవ్వారికిన్. ౬౪. 1154

చ. హరి నలరింప ద్వష్టయను శ నయ్యమరేంద్రునిశిల్పి పాండితీ
గరిమను శిల్పమందు మును శ గాంచినదానిని జౌపఁగోరిమం
దిరమునుదానిగట్టె; నట శ నీరజనేత్రునివత్సులుండ సుం
దరదశపట్నహస్త సదనంబులు సొంపుగ నుండె మానియున్. ౭౪ 1155

తే. అట్టి యంతగపురమునందుఁ హరికళత్ర, మలరు భవనోత్తమముఁ జేరఁనరిగె; నద్ది
విపులతమము నతిస్వచ్ఛవిద్రుమ విర,చితమహాస్తంభ గణమునఁ శ జిత్రతరము.

క. వానికి నాశ్రయములుగా, జానగు వైదూర్యఫలక శ సంతతి వెలయుం
గా నింద్రనీల జాలక, మానిత కుడ్యములఁ జాల శ మందిర మొప్పున్. ౯ 1157

ఉ. భూమిక యింద్రనీలమణి శ పూగముతో నలరారుచుండు సు
త్రాముని శిల్పి త్వష్ట తనధర్మము దీర్పఁగ మేలుకట్లు ము
క్తామణిదామముల్ తుదలఁ శ దద్దయు వ్రేలుచునుండఁ గూర్చె దాం
తామలశయ్యలాసనము శ లర్హమణీఖచితంబులై తగన్. ౧౦ 1158

చ. ఒనరిచె నందుఁ గంతముల శ నొప్పుచెలంగఁగ మేలిహాటకం
బున నొనరించు నపుతకపుంజము దాల్చి యమూల్యవస్త్రముల్
మనమునఁ గల్గువేడ్కలను శ మంజులరీతిని దెల్పఁదాల్చి రం
భను బరిహాసమున్ సలుపు శ భవ్యతమాంగముగల్గు దాసికల్. ౧౦౪ 1159

చ. వెలయుచునుండి రందుఁ గడు శ వింతగఁ గంచుకముల్ ధరించి పా
గలు జతనంబుగాఁ దలలఁ శ గ్రాలఁగ మేలగురత్నకుండలం
బులు శ్రుతులందు నొప్పుగ నమూల్యమనోహర వస్త్రముల్ ధరిం
చి లలితవిభ్రమంబులను శ జెల్వగుచుండిరి పూరుషుల్ కనన్. ౧౧ 1160

సీ. మణిదీపముల చాలు శ గణుతింపఁగారాని యంధకారము మాయు శ నట్లొనర్ప
పలభులయందు నెమిళులు; పర్వెడునట్టి యగురుధూపముల శ వైన పొగలు
జాలవారమునుండి శ చాలుగా వెడలంగ ఘనములంచును బుద్ధులను దల్లిది
శోరిక గట్టిగాఁ శ గూయుచు నర్తన మొనరించునుండ సుధనవర ముది

తే. యెంతయును జూడఁజూడంగ ॥ వింతగొలుపు
చుండె; నందొక్క సుదతి మహాత్తమగుణ
రుక్మిణి యనంగ విఖ్యాత ॥ రూప సుగుణ
వేషవయసులఁ దుల్యయై ॥ వెలసి పతికి. ౧౨౪

1161

క. తనవంటి సుగుణముఖములఁ, దనరారెడు వేలకొలది ॥ దానిక లెప్పుడు
దను గొల్వనందె నానతి, వనజాక్షుని సాత్వతపతి ॥ భక్తిభరమునన్. ౧౩

క. కనకమయ దండమున నొప్పిన చామర మట్టెగొనుచు ॥ బ్రియ మలరారం
గను మెల్లగ పీచుచు నుండెను నారదుఁ డావిధము గనెం దమిపొంగన్. ౧౩

చ. మునిపతిరాకఁ గాంచి వెనుక ॥ బూరుషవర్మఁడు పద్మజైకల
త్తిని జెలువొందుచుండు హరి ॥ శ్రీపతి రుక్మిణిశయ్యనుండి లే
చి నియతి ధార్మికావళిలశ్రేష్ఠుఁడు గావున మానిషద్యుగం
బును సకిరీటమస్తకము ॥ బొందుగ సోకఁగ మ్రొక్కిభక్తిమై. ౧౪ 1164

చ. కరములు మోడ్చి నారదుని ॥ గ్రన్నన స్వాసవర్యమందు నా
దరమునఁ గూరుచుండెడు విభంబున మన్ననమీఱఁజేసి మా
నిరమణరాజికిఁ దలచు ॥ నిక్కపుదేశికవర్మఁడయ్యు స
త్పురుషులకెల్ల నాభుడయి ॥ పొల్చియు నమ్ముని పాదయుగ్మమున్. ౧౪౪ 1165

క. పూతజలంబులఁ గడుగుచు, నాతోయములక శిరంబునందుం దాల్చెన్
భూతప్రాతము లెఱుంగఁ, శ్రీతరుణిపతికి నాహారికి బావనమై. ౧౪౪ 1166

సీ. బ్రహ్మణ్యదేవుడక ॥ భవ్యతమంబగు గుణనామ మొప్పు నిశ్కువముగాఁగ
నద్దానిఁజేయంగ ॥ నచ్చూని పాదములను భక్తిఁ గడిగి తలను బవిత్ర
ములని చల్లుకొనియె ॥ మురహరి; తనపాదయుగళంబు గడిగిన ॥ యుదకములె జ
గత్పావనములై న ॥ గంగాదితీర్థము లగుంగదా యటులయ్యు ॥ దగునని హరి

ఆ. వానిఁ జల్లుకొనుట ॥ బాగుగాదే; మఱి
మునులలోఁ బురాణమునియు నరుని
సఖుఁడు నై చెలంగుచక్రి నారాయణుఁ
డర్హవిధిని బూన్చి ॥ నమరమునిని. ౧౪౪ 1167

క. అతిశయభక్తిని బూజిం
చి తగక బీయూషరసమె ॥ సిద్ధమిది యనక
హితమయి మితమయి తగు వా
క్తి యలరఁ బ్రభూ! మునీంద్రతల్లజ! మీకున్. ౧౬ 1168

క. మే మొనరింపం దగినది, యేమే గలదేని యాజ్ఞ ॥ యిప్పింపుఁ డనం
గా మానివరుండు నారదుఁ, డోమానిసమర్పితా! విభూ! సకభేషా! ౧౬౪

- చ. జనసముదాయమందు స్ఫుటసారసలోచన ! మైత్రి నీమదిం
బొనరుట వింతగాదు ఖలశృంజము నొంచుట వింతగాదు చ
క్కని నుతిగాంచునీశ్వర! జగంబులవౌ స్థితిరక్షణంబు లొ
య్యన నొనరింప మేల్లలుగునట్టులు చేయగ న్వేచ్ఛమిఱుగన్. ౧౭ 1170
- చ. ధర నవతారమందు దనుతత్త్వ మెటుంగుదు మేము కాన దు
ష్టురుషులఁ జక్కడంచి మతిఁ బూజ్యుల మన్నన లొప్పు గాచు టీ
శ్వర! తగుకార్యమాను; భగవంతుడవై తగు నీమనోజ్ఞుప
త్సరిజయుగ్మముం గనితి ప సాధుజనాళికి ముక్తిదం బదే. ౧౭౪ 1171
- సీ. అపరిమితంబగు ప నట్టిబోధము గల్గుబ్రహ్మాదులకుఁ గానఁబడక వారి
మనములం జింతింపఁగను దగినదియకాచు సంసారఘనకూప ప సంపతితుల
నుద్ధరింపఁగఁ దానె ప యూతయై యలరుచు నుండుభవత్పాదశృంధరిక
యుగ్మంబుఁ గనుగొంటి ప నోపరమేశ్వరా! యద్ధానిఁదలఁచుచు ప ననవరతము
- ఆ. దిగుచుందు నట్టిదీవ్యపదాబ్జంబు, నందె నాకు స్త్రుతియు ప నమరియుండు
నట్లనుగ్రహింపవయ్య సర్వేశ్వరా!, యనుచు వేడె భక్తి ప యాత్మనిండ. ౧౮
- ఉ. అంతట నారదుండు పరమాత్మునిదై తగుయోగమాయ నొ
క్కింత యెటుంగఁగోరి మది ప యెంతయుఁ దొందఱపెట్టుచుండ శ్రీ
కాంతుని యన్యపత్ని దగు ప కమ్రమహోన్నతహర్ష్యముం గనన్
వింతగఁబోయె నందుఁ గడు ప వేడుకమిఱుగఁ గృష్ణుఁ డట్టులే. ౧౯ 1173
- ఉ. ప్రేయసిఁ గూడి యుద్ధవుండు ప ప్రీతికి బాత్రుండు కానఁ జెంత నో
హా! యనురితి బాచికల ప నొప్పగ నాడుచునుండఁ గన్పడెన్;
గాయజాతండ్రి దేవమునిఁ ప గాంచి మహత్తరభక్తి లేచి య
ట్లే యెదురేగి తోడుకొని ప యెంతయు నాదృతిఁ జూపుమాటలన్. ౧౮౪ 1174
- క. మనమూఱడిల్లఁ బల్కుచు, మునివర్యా! యాసనవరమున నిందుం గూ
రినప్రీతి గూరుచుండుమ, యనుచుం గూర్చుండ నంత ప నర్హుదులనున్. ౧౯
- ఆ. పూజచేసి మానిపూజ్యుండు వచ్చుట, మున్ను తెలియనట్టి ప పోల్కి నెపుడు
వచ్చినార లంచుఁ ప బరిపరి నద్దుచు, నపరిపూర్ణలమయి ప నట్టిమేము. ౨౦ 1176
- క. పరిపూర్ణులైన మీకు నొనరుపందగి యున్న నది యొనరుపం దగుదుమే
సురమానినాథ! యైనను, బరికించి వచింపు మీభగవమునకు శుభముల్. ౨౧
- క. కలుగంజేయుము; నా విని, జలజాతునిఁ గాంచి యట్టై ప స్వాంతంబున ని
మ్ముల విస్తయంబుఁ దోచినఁ, బలుకక వేటొక్కకాంత ప భవనముఁ జేరెన్. ౨౨
- ఉ. అందును జిన్నిపిల్లలను ప నాత్మజులన్ గడుఁ ప్రీతిమిఱుగో
పిందుండు సంతసించునట ప విదతగఁ బల్కుచు బుజ్జగించుచున్

సుందరమూర్త్యులార! యిటువలూడుఁ డటంచును బిల్చుచుండె నా
నందమయాత్మఁ గాంచి మునినాథుఁడు వేటొక యింటి కేగెఁ దాన్. ౨౩1179

చ. మురహరి మజ్జనార్థముగఁ శ బోవఁగ యత్నము చేయుచుండఁగా
నరుదుగఁ గాంచె; వేటొక గృహంబునకుం జనె నారదుండు నం
దురుతరభక్తితో హుతవహుఁ డ్రివిధంబుగ నొప్పువాని సుం
దరియును జెంతనుండ విధిదప్పక వెల్పుచు నుండఁగాఁ గనెన్. ౨౩౪ 1180

మ. చని వేటొక్కమనోజ్ఞహర్షమున నేచందంబునంబ్రాణిహిం
సను జేకూరని బ్రహ్మయజ్ఞముఖయజ్ఞవ్రాతముం జేయుచుం
డిన శ్రీకృష్ణుని జూచె; వేటొకట నానీరేజనేత్రుండు భో
జన ముర్విసురరాజికిం బ్రియమునక శ సంతృప్తిఁ జెట్టించుచున్. ౨౪ 1181

తే. వారుభక్షింప మిగిలిన శ సారవస్తు
పులను భక్షించుచుండ నిమ్ముల మునీంద్రుఁ
డట్టై పరికించె; వేటొక శ హర్ష్యమందు
సంధ్యవార్చుచుఁ గూర్చున్న శ శౌరిఁ గనియె. ౨౪౪ 1182

సీ. వేటొక్కగృహమున శ వృష్టికులోద్ధారకుఁడు వాగ్యతుండయి శ కోరి బ్రహ్మ
మును లోకశిక్షార్థముగ జపించుచు నుండఁ బరికించె; మఱియొక శ భవనమందు
వాలును బలుకయుఁ శ బట్టి వేడుక ఖడ్గవద్ధతులను జరింపఁగఁ గనుఁగొనె
మఱొకగృహంబున శ మత్తగజంబుల నశ్వవరంబుల శ నరదములను

తే. నెక్కుచుక విహరింపఁగఁ శ జక్కఁ జూచె
నొకగృహంబున శయనించుచున్న హరిని
గనియె మఱియొక్కచో వందజనులు పొగడ
నలరుపరమాత్మఁ గృష్ణుని శ నతఁడు గాంచె. ౨౬ 1183

*చ. అనుపమ హర్ష్యమం దొకట శ నార్యులు భక్తులునైన యుద్ధవా
దినిఖిలమంత్రిన త్తములు శ ధీమహిమంబునఁ దన్నుఁగొల్ప మం
తన మొనరించు శ్రీహరిని శ దాఁ గనె నారదుఁ; డొక్కచో నికే
తనమున నొప్పుమితెడు ప్రాదంబున వేశ్యలుప్రీతిఁ గొల్పఁగన్. ౨౬౪ 1184

మ. జలకేలిం. దగునాదరంబు వెలిఁబుచ్చుంజూచు గోవిందుఁ గ
న్నులు తృప్తిగఁగఁ గాంచె; వేటొకయెడక శ నూత్నోత్సవంబొప్పు వి
పులలో నుత్తములైన వారలకు సొంపుల్ గుల్కఁ గైసేసి దూ
డలతో నొప్పెడు గోసహస్రమునువేడ్క దానముం జేయుచున్. ౨౭౪

ఉ. వారువచించు ప్రాక్తనపుఁ శ బావనగాథల నాలకించుచుక

* “జలశ్రీ దారతం కావసి వారముఖ్యాబలావృత్తిమ్” అని మూలము.

సారసనేత్రుఁ డుండఁ గనె శ సంయమి; వెండియు నొక్కచోఁ జమ
త్కారపుమాటలాడు ప్రియశకాంతను గూడి హసించు శ్రీహరిఁ
నారదమాని గాంచె; సదశనంబున వేటొకటన్ యథావిధిన్. ౨౮౪ 1186

క. వలయునని ధర్మసముదయములఁ దా లోకులకుఁ దెల్పుపూనికతో నా
జలజాతుఁ డాచరింపఁగ, నలరెడుమదిఁ గాంచె; నొకగృహంబున హరియున్.

ఆ. అర్థకామముల మహాదృతి నేవించు
చుండఁ జూచె; మఱియు శ నొండుచోటఁ
బ్రకృతికంటె మిగులఁ శ బరుండగు పురుషుని
నొకఁడె కూరుచుండి శ యుద్యమమున. ౨౯౪ 1188

క. ధ్యానించుచుండఁ గాంచెను, మానియు వేటొక్కచోట శ మంచిగురువులఁ
దా నెంతో వేడ్క సేవల, మానసకామముల భోగమండలములచేన్. 3౦

క. నేవించుచుండె; వేటొక, చో విగ్రహమొప్పు జేయుచున్ వేటొకటన్
బావనమతులన్ సంధిని, గావించి ముదంబు నొందఁగఁ జేయఁ గనెన్. 3౦౪

సీ. ఒక్కచో హలధరు శ నుద్యమంబునఁగూడి సాధుజనంబుల శ బాధ లడఁగ
శివము వారికి జక్కఁజేకుర నూహించుచుండఁగాఁ జూచె; వేటొక్కచోట
సుతులకుఁ దగినయుశవతులను, దుహితల కల్లెభర్తలను శాస్త్రానుసరణ
పద్ధతి నుద్వాహ శ పరమోత్సవము లొనరించుచునుండఁగఁ గాంచె; మఱియు

తే. వారిఁ దనయింటనుండి యశ్వారియిండ్ల
కనుపుచున్ వారియిండ్లనుండిన స్వజనులఁ
బిలువ నంపుచు నీరీతి శ వేడ్క నుత్స
వములఁ గావించుచుండఁ గాంచె ముని యంత. 3౨౪ 1191

క. యోగేశ్వరేశ్వరుం డగు, నాగజరక్షకుని చర్య శ లన్నియుఁ గనఁగా
నేగతి నీయుత్సవములు, సాగినవని యచ్చెరువును శ జనులొందఁ దగెన్. 33

చ. హరియొకచోట మార్జితము శ లా మఖరాజిని దేవతోత్కరం
బరుదుగఁ దృప్తినొందు నటు శ లర్హవిధానమునన్ యజించుచున్
నరులకు నర్హమీయదె యశనందగు బోధ మొనర్పుచుండె; సుం
దరసదనంబునం దొకటఁ శ దామరసాక్షినిగూడి భక్తితోన్. 33౪ 11

క. బావులు చెఱవులు తోటలు, దేవాలయమతము లిట్టితీరునఁ దగుధ
ర్మావళి పూర్తఖ్యాతముఁ, గావించుచునుండె మర్త్యకాయార్హముగన్. 3

చ. ఉదవసితంబునం దొకట శ నూహచెలంగఁగ నశ్వ మెక్కి వే
యదువరు లెల్లఁ గొల్వ మృగయాభరతిం జని పావనాంగతం
బొదలు మృగాళిఁ జంపుచు విభుప్రవరామలధర్మ మిట్టులే

కద యని తెల్పుచుండె; నొకకమ్రగృహోత్తమమందుఁ బూనికన్. 3౫ 1195

చ. ప్రకృతులు ధర్మతత్పులులా శ ద్రవ్యముగోరిచరించువారొ ణో
యకుటిలవృత్తి నుండుదురొ శ యర్థముఁగూర్పగ న్వేచ్చచే గువృ
త్తికలిత చిత్తులొదురొకొ శ తెల్లముగాఁ బరికింపనొఁ గదా
యిక నని వారిభావముల శ నెల్ల నెటుంగఁగఁగోరి తా నటన్. 3౫ 1196

చ. తనతను వేరికే గనువిధంబుననుండక యొప్పు సంచరిం
చు నిఖిలయోగనాయకుని శ శూరకులాభరణంబుఁ గాంచె; నా
మునివరుఁ డాపరాత్పురుని శ భూరితరామలయోగమాయ దౌ
ఘనతమశక్తిఁ గాంచి నరకాయ విడంబన మెంచి నవ్వుచున్. 3౬ 1197

సీ. ఆహ్వాషీ కేశుని శ నత్యద్భుతాత్మునిఁ గనిపల్కె యోగేశశివినుత! యోగ
పారంగతులకైనఁ శ బరికింప నెటుంగఁగఁ దరముగానట్టి నీపరమయోగ
మాయావిలాసంబు శ మహితభవత్పాద పరిచర్యచే నలవడినశక్తి
గనుఁగొంటి నంతియొకాని నీపరమార్థ మీదియని తెలియంగ శ నించుకేని

తే. యోగ్యుడనుగాను; నీదగు శ ను త్తమయశ
మునను నిండిన యీలోకములను భువన
పావనియెయైన నీలీలఁ శ బాడుచుఁ దమిఁ
దిరుగుచుండఁగఁ గరుణింపు శ దేవ! యనిన. 3౯ 1198

చ. జనులకు ధర్మముం దెలుపఁజాలిన వాఁడ సమాచరింప నే
ర్తును; మఱి దానిఁజేయఁ బరితోషము నొందుదు; బ్రహ్మమాని! దా
నిని గఱపంగఁ గోరికద శ నీరసమానవదేహ మిద్ది నేఁ
గొనియిటు సంచరింతు నిదిగూఢతమార్థమునుమ్ము పుత్రకా! రం 1199

తే. మోహమొందకు మని తెల్పె; శ మునియు భగవ
దాజ్ఞఁగొని గృహమేధుల శ కర్మములయి
పావనములైన సద్ధర్మపటిల మాచ
రించుచున్ హర్షవ్యతితతిఁ జరించుచుఁ దమి. ౪౦ 1200

క. ఒకఁడయ్య నన్ని తావుల, సకలాత్మం డగుటఁ దాను శ జరియింపఁగఁ దా
నొకకాలమందె గాంచెను, బ్రకటితరానంత వీర్యభాసితుఁ డగుచున్. ౪౦ 1201

క. వెలసెడుశ్రీకృష్ణుని యుజ్జ్వలతరమా యోగమాయ శ చంచచ్చక్తి
గలుషహరంబును మానియుఁ, బలుమాటుం గనుచు గుతుకపరపశుఁ డయ్యెన్.

చ. ధనమున ధర్మకామములఁ శ దద్దయు నాదృతిఁ గల్గినట్లు లో
కనికరబోధనార్థము నికామము వర్తిలుచున్న శ్రీనికే
తనుఁడును సత్కృతిఁ దనను శ దన్వంగ నారదు డెంతో ప్రీతుడై

- వనజదళాతుభక్తి బహుళవారము నాత్మక దలంచుచుం జనెన్. ౪౩ 1203
- ఉ. ఎల్లర వృద్ధిగోరి సకలలేష్టదరూపములక ధరించి యా
పుల్లసోజనేత్రుడెడఁబొల్పెడు కౌతుకమొప్పు దాను శ్రీ
వల్లభుడయ్య మానవుల శ వర్తనముల్ పనిపూని చేయున
ల్లెల్లెడఁ గన్నడంగ ననువృత్తి నెసంగుచు ద్వారకాపురిన్. ౪౩౪ 1204
- మ. మృదుమందాక్షము సౌహృదంబు హితముక శ మిశ్రంబులై వేడుకం
బొదలక జేయువిలాసదృష్టులఁ దమిం బొంగారు హాసంబులక
బదియార్యైల నితంబినీమణులు తక శ భక్తిప్రమోదంబులుక
గదురం గొల్వ సుఖించుచుండె దనదౌ శ కర్తవ్య మూహించుచుక. ౪౪1205
- నీ. విశ్వోద్భవస్థితివిలయహేతువు హరి మనుజులోకంబున శ నొనరిచిన య
నన్యసాధారణ శ నవ్యకర్తముల నదెవ్వఁడు పాడునో శ యెవఁడు వినూ
పూజ్యుడెవ్వం డనుమోదించుచుండునో వానికి మోక్షంబుమాన కొసఁగు
నట్టి యాభగవంతునందు నిశ్చలభక్తి కుదురును గావునఁ శ గుతుకమలర
- ఆ. వాసుదేవుకథలఁ శ బాడుచు సంతృప్తి నాలకించుచుక మహాత్ము లెట్లు
తెలిసినారొ యల్లె శ ధీమంతులగు వారి, కెఱుకపఱువవలయు శ నిదియె మేలు.

డె బ్బ ది య వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి సభామండపము నలంకరించుట.

- చ. తెలతెఱవాఱ నంత వసుదేవు ప్రియాత్మజు కంఠమట్టై కౌఁ
గిళుల బిగించి సుందరులు శ కేళులఁ దేలుచు హాయిమీఱఁ బా
న్పులఁ బవళించి తద్విరహముక ఊణమైన సహింపఁజాల కి
మ్ముల జతగూడి యుండఁగనె శ బుద్ధుల నెంచెడు వారుగావునన్. ౪ 1207
- చ. అరుణుడు తోచె లెం డనుచు శ సందఱ లేవఁగఁ కొక్కురో యటం
చురుగళనిస్వనం బలర శ నొక్కతెఱంగునఁ గోళ్లుకూయ నా
తరుణులు సౌఖ్యహానికయి శ తద్దయుఁ గోపముతో శపించి రి
క్కరణిని గూసి మాదగు సుఖంబు నడంపఁగ నేల యం చొగిన్. ౧ 1208
- క. మందార వనమునుండియె, మందగతిం బొలయుచున్న శ నురుదోఘవ్యా
ప్తిం దగ మేల్కని షట్పద్యబృందంబులు మదముపేర్చి శ వేడుకమీఱన్. ౧౪
- క. యంకారమ్ముల బాటలు, జంకను నదిలేక పాడసాగఁ బత్రత్రుల్
పొంకముగ వందిజను లటు, పంకరుహేక్షణుని నిద్రఁ శ బాయఁగఁ జేయన్. ౨
- చ. కలకలనాదముల్ వెలయఁ శ గా సుకుమారగళంబు లెత్తి ని
స్తులగతిఁ బ్రీతిఁదెల్పె; నిటు శ తోరపువేడ్కల మీఱునట్టిదౌ

- నలసమయంబునందు జలజాతునిపత్నులు రుక్మిణీప్రథా
నలు తమకాంతుకౌగిట మనంబులు సంతసమందఁ జొక్కుచున్. 24 1211
- చ. పతివిరహంబు దుస్సహము ॥ భారతమంబగు కార్యమంచు నే
వితముననైన నోర్వఁగలవృత్తిని బూనక తన్తుహూర్తము
న్నతపరితాపదాయియె యనందగు నంచని దానిబుచ్చు న.
ఘై తదురు బాహుమధ్యముననే తమి నుండిరి; కృష్ణఁ డంతటన్. 3 1212
- ఆ. బ్రాహ్మమనెడువేరఁ ॥ బరఁగు ముహూర్తమం
దటైమేలుకొంచి ॥ యమృతములను
విధిగ నాచమించి ॥ విమలాంతరంగుఁ డై
యద్వితీయ మగుచు ॥ నకలుషమయి. 34 1213
- సీ. స్వప్రకాశంబయి ॥ శాశ్వతంబయి యనన్యంబయి యవ్యయంబయి స్వసత్త
వలనఁ గల్పవజ్రాలములకు దూరంబయి విశోధ్యవస్థితవిలయహేతు
వులను స్వశక్తులవలన లక్ష్మితభావనిర్వృతియయి తగి ॥ నిత్యమునగు
బ్రహ్మము ధ్యానించె; ॥ బంకజనేత్రుఁ డవ్వల నిర్మలములగు ॥ జలములందు
తే. శాస్త్రమర్యాద వదలక ॥ స్నానమాడి
చేయఁదగినట్టి క్రియలను ॥ జేసి ధౌత
వస్త్రములఁ గట్టుకొని మధువైరి యంత
సంధ్యఁ జక్కనుపాసించె ॥ స్వాంత మలర. 74 1214
- చ. జ్వలనుని వేల్చెఁ గాణ్యమనుశాఖకుఁజేరిన వృష్టివంశ మం
దిల జనిఁగాంచుటఁ జలరుహేక్షణుఁ డర్కుడు ప్రాగ్గిరింద్రువై
వెలయక మున్నె యయ్యనలు ॥ వేల్చెను; శాస్త్రముతప్పరా దఘం
బొలయును దాననంచు హితఁమొప్పుఁగఁ జెప్పెడువేడ్క సుధిల్. 6 1215
- ఉ. మానముఁబూని యంతటను ॥ మంత్రగణంబున కెల్లమూలమై
తా నఘనాశనంబునను ॥ దక్షమునై తగుబ్రహ్మముఁ విధి
మానసమఁ దొగిఁ జపము ॥ మానక చేసెను వేదమాతయే
యా నదె బ్రాహ్మణత్వమున ॥ కద్దియే మూలమురాజపుంగవా! 6 1216
- క. గాయత్రి యనఁగ నద్దియె, యాయవనిం జేరుఁగాంచె ॥ నినుఁ డుదయాద్రి
మాయఁగఁ దిమిరంబులు తన, వేయికరంబులు చెలంగ ॥ వింతగఁ దోచెన్. 64 1217
- క. ఉదయించుచున్న సూర్యున, కిదియే తగువేళ యనుచు ॥ నెంచి మదిని భ
క్తిదగంగ నుపస్థానము, సదమలరీతిగ నొనర్చి ॥ చక్రియు సంతన్. 64 1218
- క. తనయంశభూతులై తగు, ననిమిషులకు ఋషివరులకు ॥ నల్లె పితృగణం
బునకుం దర్పణకర్తంబును జేసెం బిదప వృద్ధభూసురవరులన్. 1219

సీ. నిత్యపూజనముల నెమ్మి నొందగఁజేసి మఱియు నలంకృతశ్చాసురులకు
సాధువృత్తిం గాంచి చక్కగఁ బాలిచ్చునలవాటుగలిగి మోదలి దయితగు
చూలు గల్గినయట్టి యాల దూడలతోడఁ బట్టువస్త్రములతో భవ్యములగు
నజనతిలలతోడ ననుదిన మింతనబడనిసంఖ్య నొసంగుపద్ధతిమొయి

తే. నిచ్చె నయ్యవి సంత ప్తహేమశృంగ

ములుగ మఱి రూప్యమయఖురములుగ మౌక్తి

కస్త్రజంబులదగు నవిగఁగ సాధు

వర్ణభూషితములుగాఁగ వఱలుచుండె.

1220

క. ధేనువులకు భూసురులకు, మానితులకు నమరులకును మఱివృద్ధులకున్

జ్ఞాన మిడు గురువులకు నె, స్నేహగు భూతములకుఁ దమి నింపుదలిర్పన్.

తే. తనవిభూతులె యవియగుఁగ నుక వాని

కాదృతి మ్రొక్కి భద్రహదార్థములగు

కపిలలోనగు వానిని గరతలములఁ

దాఁకె; నవ్వల మురహరి తగినరీతి.

1222

క. నరలోకభూషణము దన, శరీరమును జారువస్త్ర సన్నజిభూషా

త్కరమునఁ గైచేసె మనోహరమాల్యములన్ ధరించె నందఱులరంగన్.

క. అనులేపనములఁ గైకొని, తననీడను ఘృతమునం బ్రథమమున నవలన్

వినుతాదర్శమునందుం, గనుఁగొని యానంద మంది కడు మోదమునన్.

తే. గో వృష ద్విజ దేవతాకూటము గని

సర్వవర్ణంబులకుఁ బురజనుల కంతి

పురమునం దుండువారికిఁ బూజ్యులయిన

మంత్రిముఖులకు నీడగుమాడ్కి నొసఁగి.

1225

క. తనమది నానందమునొందెను; మ్రోల వసించియున్న ధీమద్వరులన్

వినుతగుణాధ్యుల విప్రుల, ననూనతాంబూల పుష్పహారాదులచేన్.

క. సంతృప్తులఁ గావించెను, సంతోషమె భూషణ మనుసాధూక్తిని దా

నెంతయుఁ బోషించుచు హిత, సంతతి నేవకులఁ బ్రీతినత్కరములన్.

1227

ఆ. గౌరవించి తనదు కామినీమణులతో, మెలఁగుచుండె; సూతుఁ డెలమిమీఱ

శుభతమంపురథము సుగ్రీవముఖహయములఁ జెలఁగుదాని లలితతమము.

క. కొనివచ్చి నిలిపి మ్రొక్కెను దనమ్రోలన్ నిల్చినట్టి దారుకు కైదం

డనుగొని సాత్యకితోడఁ, వనజాతుండుద్ధవుండు భక్తి గొలువఁగన్.

1229

క. తేరెక్క నుదయభూధ్రము, సారససఖుఁ డెక్కునట్టి చందంబున; నం

భోరుహనేత్రులు లజ్జాస్ఫురప్రేమకదృష్టిసూతలిచేతన్.

1230

క. అంతగిపురములనుండియె, వింతగఁ దను గారవింపఁ వెలఁదుల దృఙ్ఘా
లాంతరములఁ జిక్కక యెటో, కాంతలచిత్తములఁ జూఱఁగఁగొని వేడ్కన్.

క. చిటునవ్వు మోముఁదమ్మి, నెఱి నాట్యముచేయుచుండఁ నిత్యోత్సవముల్
గుటుతుపడునట్లు చేయఁగ, నఱిముఱి బొరులు కనం బ్రయాణముచేసెన్.

*ఉ. ఒక్కొక్కయింటినుండి హరిఁ యొక్కరుఁడే పయనంబు చేసి న
ట్లొక్కొక్కయింటియుం దలఁపఁ నొయ్యన వెల్వఁడి రూపసంఘ ము
ట్లొక్కటియై రథంబుపయిఁ నొప్పఁగఁజేసి పరాత్పరుండు త
న్నొక్కరుఁడే గనందగళయిండు జవంబునఁ బోయె నేర్పునన్. ౧౬ 1233

చ. తనవగు పార్శ్వభాగములఁ దద్దయుఁ బ్రీతిచెలంగ వృష్ణు లె
ల్లను గుమిగూడిరాఁగ సువిలాసముమీఱు సుధర్మ నాఁగ నొ
ప్పిన సభఁజేరె నందుఁగలఁ వెద్దల కాఁకలి దప్పి శోకమో
హనిధనముల్ జరాహ్వయమునన్న పడూర్చులు గల్గ వెత్తఱిన్. ౧౭ 1234

చ. నిరుపమతత్వభావనఁ నిత్యసుఖాకరపీఠమందు శ్రీ
హరి జగదోఘనాయకుఁ డహార్యవిభూతి నివాసభూమి యా
దరమునఁ గూరుచుండి తనుఁధామములఁ దెసలెల్ల వెల్లగాఁ
బురుషవరుల్ యదూద్వహులుఁ పొంగుచుఁ దన్మోలువంగ నెంతయున్. ౧౮

క. తారాగణ పరివృతుఁడౌ, రేరాజు వెలుంగునట్టిరీతిం జెలఁగెన్;
శ్రీరమఁబు నంత వేడుక, చే రంజిలఁజేయఁ బూనుఁచిత్తము లొప్పన్. ౧౮౫

క. పరిహాసకులును బహుహాస్యరసములఁ గుల్కువాక్యసంతతి నలరిం
చిరి మఱియు నటాచార్యులు, పరమేశ్వరు నేవచేయుఁ పద్ధతు లొప్పన్. ౧౯

ఆ. నర్తకీజనంబుఁ నానావిధంబులౌ, నర్తనముల ముదమునం బొదలఁగఁ
జేసి; రక్త వీణఁ న జేఁబూని వైచికు, లలరఁజేసి రెలమిఁ నహరి బరేశు. ౧౯౫

సీ. మురజతాశమ్మదంగఁ దరనిస్వనంబులఁ గొందలు గొల్పిరాఁ గోపవేషు
సూతమాగధవందుఁ నాతఁటి నెగురుచుఁ బొగడుచుఁ బాడుచుఁ దగినరీతి
నేవించి; రందున్న నక్షితిసురోత్తములందు బ్రహ్మవాదులు గురుభవ్యకీర్తు
లగు పూర్వధాజులవగు గాథలను జెప్పుచుండిరి; కొందలు నందువేడ్క

తే. వాని వినుచుండి రిట్టు లావాసుదేవుఁ
డతిముదంబున నుండ; నాయదనునందు
ద్వారపాలకు లరుదెంచి న తమ రిదివఱు
కెప్పుడు చూడని పురుషుఁ డియ్యెడకు వచ్చి. ౨౧ 1239

క. జగదీశ! తమసుదర్శన, మగునా యని యున్నయతని నభ్యంతర భా

* పూర్వోక్తప్రతిపాదిత సర్వవ్యాఖ్యలకన్య మిట సూచితమని యెఱుంగఁదగు.
తాం.భాగ—59

గగతుని చేయంగ నిప్పుడు, తగునని తమనెలవయేని శ దాసులు వీరల్. ౨౧౪
 తే. కాచియున్నార లనునుడిఁ శ గాంచనాంబ
 రుండు మనంబున నూహించి శ తడయ నేల
 తోడుకొని రండు నాబోవ వాడువచ్చి
 పరమపురుషునకు మహా త్తరయశునకు. ౨౨ 1240

చ. కరములుమోడ్చి మ్రొక్కి నృపకాండము మాగఁగుఁ డెంతో దుష్టుడై
 కరుణ యొకింతలేక కడు శ గర్వమునం జెఱసాలనుంచి వ
 త్సరము లవెన్నియే గడువసాగినను వదలంగఁ బూనఁ డీ
 శ్వర! యిక నీవె దిక్కునుచు శ బంపినవార్తలఁ దెల్పె నెవ్వగన్. ౨౩ 1242

క. వనజాక్ష! జరాసంధుండు, మును దిగ్విజయంబుచేయఁ శ బూనిన యపు డే
 జనపతులు లోబడరొ త, జ్ఞననాథుల ద్వయతవిహిత శ సంఖ్యల బలిమిన్.

క. కొనివచ్చి చెఱను బంధి, చెను జుమ్ము గిరివ్రజమున శ టిఠినాథులు నీ
 కును విన్నవించు మిట్లని, ననుఁ బంపిరి వారినుడు లనంగ నివి యగున్.

సీ. శ్రీకృష్ణ! శ్రీకృష్ణ శ శ్రితజనసాధ్వసభంజనా! కరుణను శ భక్తజనులఁ
 బాలించు వాడవు శ భద్రము విడువాడ వప్రమేయాత్ముడ శ వగుదు వీవు
 భవభీతులము మేము శ బహుభిన్నదర్శనులము నిన్నై శరణంబుగ మది నమ్మి
 యాశ్రయించిన వార శ మవని నిషిద్ధకర్తాశక్తి గలిగి నీవతిశయ కృపఁ

తే. దెలిసినట్టి త్వత్పాజలతీరు మఱచి
 తమ్ముఁ గృతకృత్యులనుచేయఁ శ దగినకర్త
 ములను స్మరియింపకుండు లోకులకుఁ గల్గు
 జీవితాశను బల్కి డ్రెంచెదవు దేవ! ౨౪ 1245

క. కాలస్వరూపుఁడవు మఱి, బాలుడవుగఁ దోచుచుండు శ వాడవు కృష్ణా!
 కేలుముకుళించి మ్రొక్కుదు, మోలోకేశా! పరేశ! శ యోభూతేశా! ౨౬

చ. కరుణను సాధువారమును శ గావ ఖలావళి నిగ్రహింప నీ
 శ్వర! భగవత్సహంశమున శ త్త్వాస్థిపై మనుజాంగ మూనితే
 నరుండు త్వదాజ్ఞ దాటుటయు శ నాథుడవైతగు నీయపారమా
 కరుణకుఁ బాత్రమయ్య నిజ శ కర్తజదుగిఖము నొందుచుంటయున్. ౨౭

తే. తగునటంచు నెఱుంగుము శ జగదధీశ
 తాను చేయుకర్తమునకుఁ శ దగినఫలము
 ననుభవించు నరుండని శ యనుట యుక్తి
 యుక్తముగ నున్నదని యెంతు శ మోముకుంద. ౨౮ 1248

క. పరమేశ్వర పరికింపం, బరతంత్రము నృపసుఖంబు శ స్వప్నాయితమై

త్వరగ నశించును భయ మే, తరుణంబున గల్గజేయఁ శ దగి శవమువలెన్. ౨౭౪

క. సారవిహీనంబైన శరీరముఁ జింతాదిభరపరీతముఁ గృష్ణా!

సారసనేత్రా! మోయుదు, మిరితిం దెల్వితేకయే సంతతమున్. ౨౮ 1250.

సీ. నిష్కాములకు నీదు శ నిర్మలానుగ్రహపాత్రులకు లభింపఁదగి మఱియుఁ
జింతింపఁగా స్వతఃస్సిద్ధమై యలరు నాత్మసుఖంబును దృఢించి శ మహితమైన
నీదుమాయకుఁ జిక్కి యేదియుఁ దెలియక దీనులమై యిట్లు శ తీవ్రకష్ట
ములబొందుచున్నారమిల సింహమజములవలెఁగుంజరాయతఃబలుఁడయిఖలు.

తే. డాజరాసంధుఁ డతిశక్తి యలరఁ బట్టి, చెఱును బెట్టిన మమ్మల శ ఊతిపకర్ష
పాశములఁ జిక్కి కష్టముల్ శ పంతమాని, యేచఁ గుం దెడువారిగా శ నెంచి నీవు.

క. దీనులవెతలక వేగమ, మానుపఁగాఁ జేయఁజాలు శ మహితాంఘ్రిసరో
జా! నెమ్మి విడిపింపుమ, శ్రీనిలయా! ఖలమహిశశచిత్తమహాగ్రా! ౨౯ 1252

క. పదునెనిమిదిపర్యాయము, లుదితామర్షండు గాన శ యుద్ధతి మీఱం
గదనము నీతోఁ జేయఁగఁ, బదాతిముఖనేనఁగూడి శ వచ్చెం గాదే! ౩౦ 1253

చ. కరమునవెల్లు చక్రమును శ గాంచి పరాభవ మొందిపాటె; నీ
శ్వరుఁడ వనంతవీర్యుడవు శ భక్తులపాలిటి కల్పవృక్షమై
సరియగు వాడులేని గురుసత్త్వయుతుండవు నయ్యు మర్త్యలో
కరతిని బొందియుండుదువు శ గాన జయించె నదొక్కమాటె తాన్. 30 1254

క. తావ స్తాత్రంబునకే, కావరమున నీదుప్రజలు శ గాఁ దగుమమ్ముం
గావలెనని పీడించెడు, నీవజితుఁడవని యెఱుంగఁనేరఁడు స్వామీ! 30 1255

క. దీనికిని బ్రతీకారము, మానసమునఁ జేయ నెన్ని శ మాన్వింపుమ యీ
భూనాథబాధ లనుచుక, భూనాథులు తెల్పు మనిరి శ భూతాధీశా! 30 1256

సీ. మాగధసంరుద్ధ శ మానవాధీశులు భవదంఘ్రిదర్శనశవాంఛమీఱ
నున్నారు; దీనులై శ యున్న వారల నీదుశరణుఁ బొచ్చి నభక్తజనులఁ జేరఁ
గాఁదీసి సుఖము గల్గెం జేయుమాయని యాదూత మనవిచేయంగ; నపుడె
నిరుపమానద్యుతి శ నెగడుదేవమునీంద్రుఁ డాహరిదర్శించు శ నాదరమున

తే. వచ్చెఁ బింగజటాభార శ మిచ్చు దాల్చి, భానుఁడో యనవెల్లుచుఁ శ బరమశాంత
ముట్టిపడరాఁగ శ్రీకృష్ణఁ శ డుగ్రదనుజ, శాసకుఁడు సర్వలోకపరస్వామి యపుడు.

— నా ర దా గ మ న ము. —

చ. మునిపతిఁ గాంచినంతనె ప్రమోదము తక్ బురికొల్పఁగా నెదు
ర్కొని తనుఁగూడి సభ్యులును శ గోరికరాఁగను సేవకోత్కరం
బును జనుదేరఁ బాదములు శ మూర్ధముసోఁక నమస్కరించి చే
యను దగినట్టిపూజల మహార్హవిధిం బొనరించి భక్తిమై. 33

- క. సముచితపీఠంబున దేవమునిం గూర్చుండఁజేసి ఓ భవ్యతరవచ
స్సముదయమున సంతృప్తియు, సమస్తవిదండౌటఁ గల్గఁ ఓ జక్కఁగఁ బలికెన్.
- చ. మునివర! దేననుక భయము ఓ మూఁడుజగంబుల కెప్పులేదుగా
యనిశము మీరు క్రువ్వురుట ఓ నన్ని జగంబుల వార్తలుక మనం
బున నిలువంగఁజాలుటయే ఓ భూరితరంబగు లాభమాఁజుమీ!
మనవి యొనర్తు నీశ్వరుని ఓ మాయనుగల్గిన యీజగంబులన్. 3౫ 1260
- క. నీకుం దెలియని దొక్కఁడు, లేకుండుం గాదె జ్ఞానశీలాదృష్టికే
భూకాంతులు పాండవు లిపు, డేకార్యము చేయఁబూని ఓ రెటిగింపు మనన్.
- సీ. సర్వలోకేశ్వరా! ఓ సర్వజగద్వ్యాప్తసత్ప్రకాశా! హరి! ఓ సర్వకార్య
కరణదక్షములగు ఓ గురుశక్తులను భూతజాలములందుఁ బ్రశ్నన్నవృత్తి
దారువులందు హుతవహుచందంబున వర్తింతు వీవిట్టివాడ వనుచుఁ
దెలియశక్యముగాదు ఓ జలజాక్ష! యలనీదురంతమాయాదేవి ఓ బ్రహ్మదేవు
- తే. నకును వ్యామోహమును గల్గఁ నై జశక్తిఁ
జేయు నద్దానిగాంచితి ఓ నీయపార
సత్త్వమిసుమంత యెఱుఁగుట ఓ స్వాంతమందుఁ
బ్రశ్నమిది చిత్రమని తలంపను మహాత్మ. 3౬ 1262
- క. విను పారమార్థికంబనఁ, జను దృష్టిని గాంచఁగా నసత్తయ్యను బై
కిని సత్పదార్థమట్లుగఁ, గనఁబడు నీజగములను నికామము శక్తిన్. 3౭౫ 1263
- క. కలిగించుచుఁ ద్రుంచుచు ని, స్తులమాయాయోగమునను ఓ దోచుచు నుండం
గలనీదు చేష్టితంబును, దెలియక శక్తుం డెవండు ఓ త్రిజగములందున్. 3౮
- తే. అపరిచింత్యాత్మకుండవయి ఓ యలరునీకు
నివె ప్రణామంబు; లోజగదీశ! యీశ్వ
రా! యవిద్యావరణము సంవ్యాప్తమగుట
భవతమస్సునఁ దిరుగుచు ఓ భయముఁ గనుచు. 3౯ 1265
- క. కనఁగ ననర్థావహమా, తనువును విడఁజాలుటకును ఓ దగినయుపాయం
బు నెఱుంగకుండు జీవున, కనూనదీపంబువంటి ఓ దగు సద్యశమున్. 3౯౫ 1266
- తే. వరమలీలావతార విశసరముల వెలి, గించుచున్నట్టి ని న్నాశ్రయించువాడ;
బ్రహ్మమా! పాండుభూపాల ఓ వరతనయుని, చేష్టితంబెల్ల విడితంబె ఓ చిత్తమునకు.
- క. నరలోకవర్తనం బను, కరించుచున్నట్టి నీకుఁ ఓ గాంక్షఁ గలుగుట
బ్బుర మెట్లగుఁ? గావుననె వి,వరింతు ధర్మాత్మజుండు ఓ భక్తుండు నీకున్. ౪౦
- క. ఆతఁడు చేయం బూనిన, రీతిక వివయ్య సర్వరీతిజ్ఞా! లో
కాతీతు నిన్ను బ్రహ్మత, నీతఱి బొందంగఁగోరియే యర్చింపన్. ౪౦ 1269

చ. మనమునఁ గోరువాఁడు సుముఁ యమాధవ! సర్వగ! రాజసూయమం
చును మిగులఁ యశంబుగని యక్షోణిని మించు మఖేంద్రరూపతఁ
నిను భజింపఁ గోరెడిని సీరజనేత్ర! యజింపఁ గోరువా
తనికృతి కీవు సమృతి నితాంతము నొందఁదగుఁ మనంబునన్. ౪౧ 1270

క. విచ్ఛేయవలయుఁ గృష్ణా! యచ్చటికిఁ; దన్తభేంద్రమందు నినుం బె
న్దుచ్చటమీఱఁ గనుదురు వి,యచ్చరు లధ్వరగణేశు సఖలాండేశున్. ౪౧౫

క. పరిశుద్ధయశులు నిను భూ,వరులట దర్శింపఁగోరి సత్తురు కార్యాం
తర మందుఁగలదు నీకుఁ, బరమేశా! కీర్తనశ్రవణములఁ బ్రీతిన్. ౪౨ 1272

*ఆ. ధ్యానమునను శ్వపచుశ్చై నఁ బాపము పోవఁ, బావనులగుదు రనఁబ్రహ్మమయుని
నిన్నుఁ గాంచువారు సమన్న సృశియించు, వార లొందుఫలముఁ సబలక నేల?

సీ. భువనమంగళహావ! సభూతేశ! దిక్కుల కెల్ల నలంకారమే యయితగు
నీయశం బిబ్బామి స నాయమరాళి నివాసమందు సద్భోభువనమునందుఁ
భరమపావనమయి సప్రఖ్యాతమై యుండు; లలితభవత్పాదజల మనంగ
మందాకిని యని యశమరలోకమున సద్భోభువనంబునందును సభోగవతి య

తే. నంగ, నీలోకమునయందు సంగ యనియు,
నలరి భువనత్రయంబు నిమ్ములఁ బవిత్ర
ముగ నొనర్పుచునున్నది సమరహర! యనె;
నంతఁ గేశవుఁ డందున్నయదువరు లొగి. ౪౪

1274

క. మనములను జరాసంధుని, నని మొనను జయింపవలయు సననునూహలు చే
యను మొదలిడి యప్పలకులఁ, గొనకుండు టెఱింగి వారి సకుతుకము దీర్పన్.

క. మదినెంచి యుద్ధవునితో, మృదుమధురాలాపములను సనిట్లను నార్యా!
విదితాఖిలమంత్రుండవు, గద పరమంబైన నేత్రకల్పండవుగా! ౪౫ 1276

సీ. మంత్రివి మాపయి సమంచిభావము గల్గువాడవౌటెట్లు నీ సభావ మలర
వచియింతువో యదే సవడువునఁ గృత్యంబుఁ జేయనౌ నని యల్లఁచేయశ్రద్ధఁ
బూను వారము మేము సమానసంబున దాని విశ్వసించు; మటంచువిభూడుంధర్వ
జగదధీశుఁడుసర్వ సజతుహృదంతర సంవ్యాప్తతేజుండు సచక్రకృష్ణుఁ

ఆ. డఖిలవేత్తయయ్య సనజ్ఞనివలెఁ దనుఁ, గార్యమడుగ నతఁడు సకడగి దానిఁ
దలధరించి యిట్లు సపలికె భక్తుండౌట, భగవదాజ్ఞఁ జేయువాఁడు గాన.

* “శ్రవణా శ్రీర్తనా ధ్యానా త్పాయం తేం చేవసాయినః” అని మూలము. “అంతే
ఽవసాయిన కృష్ణపాదః” అని వ్యాఖ్య.

డె బ్బ ది యొ కఁ డ వ య థ్యా య ము.

— ఉద్ధవుఁడు కృష్ణునకు రాజసూయవిషయము నెఱింగించుట. —

చ. గురుమతి యుద్ధవుండు మునిశూటమునందుఁ బ్రసిద్ధిగన్న ని
ర్జరముని నారదుండు నయశాలి వచించిన వార్తనెల్ల నా
దరమున నాలకించి నృపశతల్ల జరక్షయె ముఖ్యమంచు న్యా
యరతిఁ దలంచునభ్యుల మహాశయ మాత్మఁ దలంచి యంతటన్. ౧ 1278

క. వనజాక్షున కీయుభయంబును సమృత మగునటంచుఁ శ బూన్కి నెఱిగి యి
ట్లని పల్కె లోకనాథా! మునివతి న్యాయం బెఱింగి శ పూజ్యవిధమునన్. ౧౫

క. మేనత్తకొడుకు ధర్మజ, భూనాథుండు తాను జేయఁబూనిన మఖమున్
గానంజని సాహాయ్యము, పూనికమెయిఁ జేయుటయును శ భూపతు లార్తిన్. ౨

తే. శరణువేడిరి గాన రక్షణముచేయు
టయును ముఖ్యంబులే దిగ్విజయమహంబు
మును పొనర్చియె యోవిభూ! శ భూతలమున
రాజసూయాఖ్యమగు నధ్వరము నొనర్చు. ౨౪ 1281

క. శ్రుతినియమించెడుఁ గావునఁ, గ్రతువర్యము దానిజేయఁ శ గడఁగినచో భూ
పతిరక్షణంబు సాగును, శతపత్రేక్షణ! యి దొక్కసరణి యగుటచేన్. 3 1282

క. తొలుతఁ ధర్మజఁ గనఁబో, వలయున్ మఱి దిగ్విజయము శ వరుస నొనర్చు
గలవారి నంపఁదిగు నా, కలహమున జరాత్మజన్తుఁ శ గడు శౌర్యమునన్. 3౪

క. శమనునికడకుం బంపు; జ,యము దానంగల్ల భూధరవావనసత్కృ
త్యము సాగు దాన నీయు, గ్నము సార్థక మగునటంచు శ మదిఁ దోచు విభూ!

క. మనమున్ సాధింపఁ దలంచిన యట్టిప్రయోజన మది శ సిద్ధించుఁజుమీ
వనజాక్ష! గోవిందా, జనపతులకు బంధముక్తి శ సాగించినచోన్. ౪ 1285

క. దానన్ నీకు యశస్సును, మానితగతిఁ గలుగు; యదుసమాజము లింతే
మానసములఁ బరికింపక, భూనాథు జరాత్మజన్తుఁ శ బోల నబలుగాన్. ౪౫ 1286

క. తలపోసి మార్కొనంగాఁ, దలంచుచునున్నారు కాని శ దంత్యయుతబలుం
డలఘు పరాక్రముఁ డేరికిఁ, దలఁపడరాకుండు వైరిధర్మఁ డతండా. ౫ 1287

సీ. ఉగ్రబలుండుగ శ నొప్పు భీముం డొక్కరుండు తప్పు దక్కినశకుబలాధ్యు
లకు నెట్టివారికే శ బ్రకటాహవంబున నాజరాసంధు నెఱ్ఱైన మారు
కొనరాదు; నిశ్చయ శ మని నమ్మదగుదీని బాహుయుద్ధమున నోరవ్వదగు వాని
మఱియొక్కవిధమునఁమార్కొని జయమందఁగాఁగోర నూర్ల సంఖ్యగల బలము

తే. లెంతయత్నించినన్ శక్య శ మెప్పుడైనఁ
గాదు ; పృథునైన్యములఁగూడి శ క్రాలునతని

ద్వంద్వయుద్ధంబున జయింపవచ్చు నెట్లు
లనుదువో లోకనాథ ! సర్వాత్మ! దేవ! ౫౪

1288

క. నిరతిని బ్రాహ్మణభక్తుడు, జరాసుతుండౌట సద్విజ్ఞప్రవరు లదే
తరుణమున నేమికోరిన, నిరసింపక దాని నొసంగు నెమ్మి దలిర్పన్. ౬ 1289

క. కాన వృకోదరుఁ డొక్కట, భూనిర్జరవేష మూని న పోయి రణంబు
దా నర్థించిన మాగధుఁ, డౌనను ద్వంద్వాహహమున న తనిం బెలుచన్. ౬౫

క. గోవిందా! నీసన్నిధి, నేవిధ మగుసందియ మదియే లేక ధరం
బావనయశ మొప్పంగా, వైవస్వతుగృహముఁ జేరఁబంపుం జుమ్మా! ౭ 1291

క. తలఁచు నకించిత్కరుడన, వెలసిన నాసన్నిధి యది న భీమునకేమే
ఫల మెట్లు లిచ్చు ననెదో, జలజాక్ష! యరూపుడవయి న సర్వేశుడ వై. ౭౪

*సీ. కాలాత్మకుడవయి న క్రాలుసీకుఁ జగన్నిర్మితలయముల న నీరజభవ
పరమశంకరులు సంభావింపఁగా నిమిత్తంబైన యట్లుగాఁ దావకమగు
సన్నిధానమ్మున న శ్వసనపుత్రుడు భీముఁ డాజరాసంధు సంహారకర్త
మున నిమిత్తంబయ్యాఁ న గనుక శీఘ్రంబె యప్పనిని సాగింపఁ దగగును మహాత్మ

తే. యిట్లు లొనరుప నగులాభ న మేమియనెదో?

మాగధుఁడు చెఱఁబెట్టిన న త్సావతులక

శత్రుములు భీతికృదరివిలయము నాత్మ

పతివిమోక్షము ననువీని న తిముదమున. ౮౪

1293

క. తమతమ గేహంబుల శిశు, సమితుల నాడించువేళ న జలజాక్షుఁడు దు
ష్టమహీశు జరాసంధుఁ, గ్రమమొప్పుగాఁ జంపఁగలఁడు న కాలాత్మకుడై. ౯

క. ఏడువకుఁ డేడువకుఁ డని, యాడించుచు బాడుచుండు న రంబుజనాభా!
పాడుదురెగాదె వ్రేతల, కోడం డ్రొగి నుత్సవములఁ న గోరికమీఱన్. 10 1295

సీ. శంఖచూడవధంబుఁస్వవిమోక్షణముఁ బాడుచున్నట్లు పూర్వ మీశవొనరిచిన గ
జేంద్రమోక్షణ మనురేళుఁ డారావణు సహరించుటయును న సాధుమాను
లాదృతిఁ గీర్తించు న టల్లె కంసునిజంపి తల్లిని దండ్రి బంధనమునుండి [కద
ముక్తులఁజేయు లేమము గొనియాడుటయును జనులకుఁ దెలియు విషయములె

తే. యట్లుకావున నీవని న సార్థకముగ, నొనరుపం దగు; మాగధు నని వధించు
కార్యమయ్యది బహ్వర్థగణసుసాధనమగుఁ జైద్యాదివధసాధనమగు టెన్న.

క. జనవతుల పూర్వస్వకృతము, లనూనగతిచే ఫలించు న టది హేతువుగా
వనజాక్ష! రాజసూయం, బనునది నీకభిమత మగు న నర్థం బిడెడున్. ౧౦ 1297

*“నిమిత్తం పరమేశ్వర్య విశ్వసర్వనిరోధయోః, హిరణ్యగర్భశ్చర్వశ్చ కాలస్యాపిణిస్తవ.”౮.

అని మూలము,

- చ. కనుకనె ముందు ధర్మసుతుఁ ఁ గానఁగఁ బోదగు నంచు నామతం
 బని సకలార్థసిద్ధిదము ఁ హరితరంబునునైన వాక్కుఁ జ
 క్కనిగతి సుద్ధపుండు పలుకక విని దేవమునీంద్రుఁ డందునొ
 ప్ప నిఖిలవృద్ధయాదవులు ఁ పుష్కరనేత్రుండు కృష్ణుండుం గడున్. ౧౧ 1298
- క. అనుమోదించిరి మేలనియు నుతించి; రనంతరంబ ఁ యురగాశనకే
 తనుండు భగవంతుఁ డఖిలంబునకున్ నాథుండు నగుచుఁబోలిచెడు హరియున్.
- క. గురువులయనుజ్ఞఁ గైకొని, కరిహయరథప త్తివితతిఁ ఁ గడువడిఁ గూర్పఁ
 సురనాథప్రస్థున, కరుగఁ దారుకుని జైత్రు ఁ నట్లే యితరులన్. ౧౨ 1300
- క. పురిశొలిపెం ద్వార జనఁగా, సరసిజనేత్రుండు జ్యేష్ఠసహజన్తు యదూ
 త్కరనాథుఁ గొలిచి వారలు, సరియగు నిక్కార్యమనుచు ఁ సమ్మతిఁజూపన్.
- చ. అరిజనసూదనుం డగుట ఁ నప్పయనంబున వేడ్కఁబూని సుం
 దరులను బుత్రసంయుతిని ఁ దాసిక లట్టులె సేవకుల్ మహా
 బరికరయుక్తిఁ గొల్వ రథవర్యము లెక్కఁగ వేగ ద్వారకా
 పురమును వెల్వడంబనిచి ఁ పూజ్యమనస్కుండు దారుకుం డొగిన్. ౧౩ 1302
- సీ. గరుడకేతన మెత్తి ఁ తురగవర్యంబులఁ బూన్చితెచ్చిన రథంబుఁ దమినెక్కె
 స్సందనద్విపవరాశ్వపదాతి సాదినాయక బృందభయదమై ఁ నట్టిస్వీయ
 బలములు బలసి తఁ ఁ గొలుచుచు రా భేరు లానకములు మృదంఁగాలి గోము
 ఖములులోనైన వాద్యములు ఘోషించుగ నాభ్యని దిక్కులనలముకొనఁగఁ
- తే. బయనమయ్యెను శ్రీహరి ఁ పట్టణమ్ము, నుండి వెడలె; బాతివ్రత్యమొప్పవెలయు
 భీష్మపుత్రిక లోనగు ఁ వెలదిమిన్న, లపుడు ప్రాణేశు వెనువెంటనరుగుకోర్కి.
- క. నరయానంబులఁ గొందఱు, హిరణ్యశిబికంబులందు ఁ నెలమిం దురగో
 త్కరములఁ గొందఱు పోయిరి, పురవరమును వెడలి యాత్మసపుత్రులతోడన్.
- చ. అనుపమవస్త్రమాల్యముల ఁ నాభరణాలివిలేపనంబులఁ
 దనులతికల్ వెలుంగ వనితామణు వేగఁ గరఁబులందుఁ జ
 ర్చనితఖడ్గముల్ వెలయ ఁ మానధనుల్ భటపుంగవుల్ త్వరం
 జని రలవామనేత్రుల నెసంగెడుశ్రద్ధను గాఁచువేడుకన్. ౧౪ 1305
- చ. అతివలవెంట దాసికలు ఁ నచ్చరలం బురుడించు వేశ్యసం
 తతియును సేవకుల్ బహువిధంబులఁ బొల్పెడుభూషణంబులఁ
 జతనము మీఱఁ దాల్చి మహిషంబుల నుష్టములఁ గరణుగో
 తతిని ఖరాశ్వతర్యభి నితాంతముదంబున నెక్కి శ్రీహరిన్. ౧౫ 1306
- క. వెనుకొని పోయిరి కొందఱు, మనుష్యవాహ్యంబు లెక్కి ఁ మమతఁ జనిరి వే
 యనుపమ శకటంబులపైఁ, జని రొకకొందఱు మునీంద్రసంస్తుతు వెనుకన్.

వ. వారివెంట నేవకులు శీరత్వణవంశవస్త్రములు మొదలగు శిబిరాదిసాధనముల
బలీవద్దాదులపై నిడుకొని వెడలిరి. మఱియు నానేనాసముదయంబు తుముల
ధ్వనులు వెలయ భూరితరధ్వజపటచ్ఛత్రచామరములును దివ్యాయుధములు
నాభరణములు ముకుటంబులు కవచములును గలిగి పట్టపగటివేశఁ దిమితిమింగి
లాదిబృహన్నత్యంబులచేఁ గల్లోలములు తటంబుల నావరింప భానుకిరణంబులు
పైవ్యాపింప బ్రకాశించు మహార్ణవంబు చందంబున నమరియుండె నంత. ౧౭

చ. మునివతి నారదుండు హరి ఓ పూజితుఁడై పరమేశు నిశ్చితం
బు నెఱిగి సంతసించి పరిపూర్ణుని దర్శనలాభ మెన్నుచు
దనవగు నింద్రియంబులు మూడంబున మ్రాన్పడఁ జిత్తమందు పం
దనములొనర్చి యభ్రమునఁ ఓ దాఁ జనియెం గమలాక్షుఁ బాడుచున్. ౧౮

జ. హరి భగవంతుఁడంత మనుజాధిపదూతను గాంచి నీమదిం
బొరయకు భీతి భద్రమగుఁ ఓ బొమ్మిక మాగధుమ్రందఁ జేయుదున్
ద్వరపడి యంచుఁ బంపఁగ నతండును బోయి యదెట్లు సాగెనో
ధరణిపతీంద్రసంతతికి ఓ దాఁక తెల్పెను వార లుబ్బుగన్. ౧౯ 1310

క. వారును బంధవిముక్తిం, గోరుచు హరి యెప్పువచ్చు ఓ గ్రూరుఁగృతఘ్నున్
బోరి వధించునో యంచును, గోరికఁ బరమేశుఁ జూడఁగోరుచు నుండన్. ౨౦

వ. శ్రీకృష్ణుం డానర్తసాపీఠమరువినశననామకదేశంబులం గడచి మఱియునందండుఁ
బొడచూపు పర్యతంబుల నదులందాటి పురగ్రామప్రజాకరంబుల నుత్తరించి
యవ్వల దృవద్వతీయనుమహానదిని బహుమానపూర్వకంబుగాఁ దరించి
సరస్వతిప్రాదిని నుత్తరించి పాంచాలమత్స్యదేశంబులం గడచి యింద్రప్రస్థ
నగరంబుఁ జేర నరుదెంచుటయు. ౨౧ 1312

క. సామాన్యనరులు చూడఁగ, నేమాడ్కిఁ దరంబుగాని ఓ యీశుఁడు వచ్చెం
త్రేమమున నన్న వార్తను, భూమీశుఁ డజాతరిపుఁడు ఓ పొంగెన్ వినుచున్.

క. సోపాధ్యాయసుహృత్తముఁడై పోయెన్ హరిని గనఁగ ఓ నఖిలప్రకృతులున్
శ్రీపతిఁ గనుకొరికతో, వే పరివేష్టించి రాఁగ ఓ వేదధ్వనులున్. ౨౩ 1314

తే. గీతముల నాదములును మిక్కిలిచెలంగ
పాద్యఘోషము లెల్లడఁ ఓ బర్హుఁ బ్రాణ
యుతములౌ నింద్రియములట్టు ఓ లతిముదమున
నాహృషీకేశుఁచెంతకు ఓ నరిగి యచట. ౨౪ 1315

మ. వనజాక్షుం గని స్నేహభారమున సుస్వాంతంబు విక్లిన్నతం
గనఁగా స్మిగ్ధతముండు శ్రీహరి పురిం ఓ గాలంబు దీర్ఘంబు పు
చ్చినవాఁడౌట నవీనదర్శనము నీశ్చింతంబు నీపచ్చిన

ట్లనుమోదంబున గన్నడం గనుచు నాహా! యంచుఁ గౌంటేయుఁడున్. ౨౪౫

క. మరలఁ మరలం బ్రీతి, స్ఫురణము గన్నడెడు నట్టి శ పోలిక నాన్లే
షరతిం దృష్టిం గొంచెను, ధరణీశుం డంత వనజదళనేత్రు నటన్. ౨౫ 1317

చ. సిరికిఁ బ్రియాలయం బగుచుఁ శ జెల్వగుగాత్రముతో వెలుంగ నా
దరమునఁ గాంచి యాతనులతఁ గయిజంటను గౌఁగిలించి ని
ర్భరగతిఁ గన్నులఁ సఖునిశరాక ముదశ్రుకణాలి నిండ గ
గ్గురు తనువెల్ల నిండఁగ ముఁకుందుని నచ్యుతుఁ జక్రిఁ గాంచుచున్. ౨౫౫

తే. లోకవృత్తాంత మెట్టిదో శ యేకరణిని
దెలియకయె యుండె; బావని శ జలజనయను
మాతులేయుని నతిశయశ్రీతిఁ గౌఁగి
లించుకొని సుస్థితంబు లళిం జెలంగ. ౨౬

1319

క. ఆనందబాష్పములుఁ దన, వా నేత్రములం గలంప శ నట్లే నిలిచెఁ
శ్రీనిలయుఁ గవలు విజయుం, డూనినతమి స్నిగ్ధతముని శ నొప్పుగఁ గనుచున్.

క. ప్రమదాశ్రుకణములఁ నే, త్రములట్టై కలంగఁగఁ బరిశరంభణమున ను
త్తమలాభ మొందఁ జేసిరి, రమాధవుం డంత ధర్మశరాడ్ధీములకున్. ౨౭

సీ. వందనమొనరించి శ వాసవిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చుకొంచుఁ గవలశచేత వంద
నముచేయఁబడి వారిఁ శ బ్రమదమునం దేల్చె బ్రాహ్మణులకు వృద్ధశరాజి కుచిత
మగురీతిఁగా మ్రొక్కియవల సృంజయ కేకయులు కురుభూమిపశులును వేడ్కఁ
దఁ బహుమానింపఁ శ దా వారి మన్నించె మాగధసూతులు శ క్షుదివిజులు

తే. వినుతిచేయంగ విధిగ దీపింప వంది

జనులు కీర్తింప నెంతయు శ సంతసింపె

శంఖపటహమృందంగవంశముల వీణి

యలను జేఁబూని గాయకుల్. శ హరిఁ బొగడిరి. ౨౯౫

1322

మ. అరవిందాతుని దివ్యగాథలను నెయ్యెంబొప్పుఁగా నర్తకుల్
పరికీర్తించుచు నాడి; రిప్పగిది నాభవోత్తమశ్లోకుడౌ
పరమేశుండు సుహృత్తముల్ వెనుకొనఁ శ భవ్యాత్మలౌ మానవుల్
సరి లే రంచు నుతించుచుండ రుచిరస్థానీయముం బొచ్చెఁ దాన్. 3౧ 1323

మ. పురమార్గంబులు గంధసింధురమదస్సూర్యవృద్ధివాంభకణో
త్కరసంసిక్తములై చెలంగె మఱి చిత్రత్విద్ధవజ్ర వ్రాతబం
ధురమై హాటకతోరణావళులతో శ నూత్నప్రభం బొచ్చి క
ర్బురకుంభంబుల నొప్పుగుల్కుచుఁ దగెం శ బూర్వర్య మప్పట్టునన్. 3౧౫ 1324

చ. వనితలు పూరుషుల్ రుచిరవారిని స్నాన మొనర్చి మూల్యమిం

తనదగనట్టి వస్త్రముల శ నర్హవిభూషణరాజినెంతయుం
దనువులు చెల్వమీఱి సుమదామములుం గలపంబు లొప్పుబ
త్తనము నలంకరించి హరిదర్శనలాలసచిత్తు లై తగన్. 3౨

1325

*సీ. ప్రతిగృహంబున దీపపంక్తుల వెలిగించి ప్రసవముల్ లోనగు శ బలులు చల్లి
పురము నలంకరించిరి పౌరు లత్తటిఁ బ్రతిసద్దజాల మార్గములనుండి
పరిమళమిళిత ధూపముల ధూమములు వెల్వడుచుండరుచిర మైకడుఁ దనరై;
మఱియుఁ బతాకలామందిరంబుల నెత్తెఁబడియుండ శిఖరముల్ భవ్యరజత

తే. మయములై గేహములయందు శ మలయుచుండఁ

బైన బంగరుగిండ్లు సొంపూనియుండ
ముద్దుగులికెడు నప్పురి శ మురహరుండు

కనియెఁ గన్నులపండువు శ గా వెలయగ. 3౩

1326

చ. మనుజులు నేత్రపాత్రముల శ మంజుతనుద్యుతిఁ గ్రోల నర్హుడౌ

వనరుహనేత్రుఁ డప్పురికి శ వచ్చె నటంచొగి నాలకించి యిం

తనదగనట్టి సంతసమునంది పడంతులు క్రొమ్ముడుల్ తమం

తన విడిపోవ జాఱఁ బ్రమోదంబునఁ బోకముడుల్ క్రమంబునన్. 3౩౪ 1327

ఆ. ఇంటిపనులు మాని శ యింపుగుల్కెడు తల్పమందునున్న పతుల శ నట్టె వదలి
సకలలోకనాథుఁ శ జక్రిని జూడ రాట్పథముఁ జేర నెలమిఁ శ బాటి రపుడు.

క. చను దెంచి పూవుఁబోడులు, సనకాదిమునీంద్ర నిత్యసన్నతుఁ గనువాం

ఛను మేడలెక్కి యట స్యం,దనదంతిపదాతి హయవితతి నిబిడం బై. 3౪౫

క. పరికింప సంతసంబున, కిరవై తగుమార్గమందు శ నింతులతో శ్రీ

హరివచ్చుచుండఁ గాంచిరి, తరుణీమణు లంతఁ గుసుమదామము తెలమిన్.

ఆ. కృష్ణుడైన జల్లి శ హృదయంబుచేతనే, కౌగిలించుకొనుచుఁ శ గమ్రసున్తి
తమును గూడియున్న తళుకుఁజూపుల స్వాగతము నొసంగి రంతఁబ్రమదలెల్ల.

చ. నరపతిమార్గమందు నుడువనాథునిగూడి చెలంగుతారకో

త్కరమును బోని శ్రీహరి నితంబినులం గని యిట్లు పల్కి రి

తరుణులు పూర్వజన్మమునఁ శ దత్పరతం గని యెట్టిపుణ్య మే

వరుస నొనర్చిరో కద? సోబా! సనవచ్చును దాని నెంతయున్. 3౪౬ 1332

చ. పురుషలలాముఁ డైనహరి శ పాంకముమీఱి నుదారహాసయు

జ్ఞిరుపమచారుదృష్టికళ శ నెమ్మి నిగుడ్పుచు వీరినేత్రపం

కరుహము లెంతో సంతసము శ గాంచగఁ జేయుచునున్న వాడు ని

ర్భరసుఖ మబ్బుపుణ్యముఁ బురంధ్రులు వీర లొనర్చియుండుటన్. 3౪౭ 1333

* “ఉద్భిష్టదీపబలిభిః ప్రతిసద్దజాలనిర్మాత ధూపరుచిరం” అని మూలము.

చ. అని వినుతించుచుకొ మిగుల శ హర్షమునొందుచుఁ జూచుచుండఁ బ
త్తనముననున్న పెద్దలు సతంబును శిల్పముచేత జీవనం
బొనరుచు వారలందును మహాత్తరులు బలుతావులందు శ్రీ
వనరుహనేత్రుని దఱిసి శ వర్ణ్యశుభావహవస్తుహస్తు లై. 32 1334

చ. హరిని సవర్యలం దనిపి శ యాత్మమహాఘములకొ ట్టణంబునకొ
బొరిఁబొరిఁ దూలఁజేసికొని శ పూజ్యమనస్కులుగాఁ జెలంగి; ౮౦
సరసిజనేత్రుఁ డంత నృపసత్తమసౌధమునకొ వసించువా
రురుముద మొప్ప నీక్షణము శ లొయ్యన విస్తృతి గాంచిమించఁగన్. 3౮1335

తే. సంభ్రమంబున నెదురుగాఁ శ జని సవర్య
లొనరుపం గృష్ణమూర్తి యాయుర్వి నాథు
మందిరంబుఁ బ్రవేశించె; శ నిందిరేశుఁ
ద్రీభువనేశ్వరుఁ గాంచి కుంతియును మదిని. 3౮౪ 1336

క. తనయన్న కొడుకువచ్చెను, దినముల కిన్నాళ్ల కనుచుఁ శ ద్రిగుణితమోదం
బున ద్రౌపదియు సుభద్రయు, దనవెంటకొ రాఁగ లేచితత్పరతదగన్. 3౯

తే. ఎదురుచని కౌగిటంజేర్చి శ కృష్ణు గార
వించె; రాజగుధర్మజం శ డంచితవిధి
నీర్జరేంద్రేంద్రు గోవిందునికొ గృహవర
మునకుఁ దోడ్కొని వచ్చి ప్రమోదవశత. 3౯౪ 1338

క. ఆతిథ్యమందు శాస్త్రం, జేతరున ముందువెనుక శ లివి యని తెలిపెకొ
జేతమునఁ బొంగునాదృతి, నాతీరును మఱచి యెట్లోయప్పనిఁ దీర్చెన్. ౪౦1339

సీ. హరియును దనమేనయ త్తయకొ కుంతికే దనకంటఁ బెద్దలై శ తనరునట్టి
వనితలకుకొ విధివందన మొనరించి ద్రౌపదియును సుభద్రయును మ్రొక్క
నామోదమును బొందెన త్తయాకుంతి యాజ్ఞాపింప ద్రౌపదిచక్రధరుని
సాధ్వలౌ రుక్మిణీసత్యభామాభద్రలనుమఱిజాంబవతినిని లక్ష్మ

తే. శాఖ్యఁ గాళింది మిత్రవిందాఖ్య నాగ్న
జిత్తి మఱివారితోడ వచ్చిన కళత్ర
ములను దక్కినవారి నశమూల్యవస్త్ర
భూషణాదుల నలరించె శ బూజనముల. ౪3 1340

చ. నృపతియుఁ గ్రొత్తగ్రొత్తలయి శ నెమ్మిని దెల్పెడుపూజలకొ మహ
ర్షిపతినుపూజితాంఘ్రిసరసీరుహ యుగ్మనిఁ గృష్ణుఁ దన్వెఁ ద
త్ప్రపకును బాత్రులైన సచివేశులకుకొ భటసేవకాళికొ
సుపరికరంబులై వెలయు శ సద్దములకొ వసియింపఁ గూర్చెఁ దాన్. ౪౪ 1341

- క. హరితరుణీ రత్నములకు, సురుచిరసుఖయోగ్యములయి య శోభిలుపొధో
త్కరమును జూపెను; శ్రీహరి, సురనాథునితనయుఁ గూడి య సురలునుతింపన్.
- క. నివసించె నవ్వలక భాం,డవమను నారామమున ధనంజయుఁ దృప్తుక
సవిధి నొనరించి మయుఁడను, దివిజారులశిల్పి యందుఁ య దెగక బ్రదుకఁగన్.
- క. ఒనరించి వానిచేతనె, మనుజేంద్రున కెల్లవిధుల య మహితంబై యొ
ప్పిన దాని సభను దివ్యంబును జక్కఁగఁజేయఁబంచి య బుధులు పొగడఁగన్.
- ఆ. ఒనఁగె నంతఁ గృష్ణఁ య డుర్విశునకుఁ బ్రియ, మొనరుపంగఁ గోరి యురురథంబు
నెక్కి విజయుఁగూడి య వెక్కురు రథికులు, బలసిరాఁగఁ గ్రీడ య సలుపుచుండి.
- క. అందందుం దిరుగుచు సంక్రందననందనుఁడు ప్రీతి య రాజిల్లంగా
నందుండెఁ గొన్ని నెల లా,నందమె తనరూపమగుట య నై జ మహిమచేన్. ౪౬

దె బ్బ ది రెం డ వ య థ్యా య ము.

— ధర్మరాజు హరికి, రాజసూయయాగము సేయఁతలంపుఁ దెలుపుట. —

- క. అని తెల్పి యాపరిశీ, జ్ఞనపాలున కవలికృష్ణుఁడచరితముఁ దెల్పు
గనుబూని శుకమహాముని, వినవయ్యా! యొక్కనాఁడు య విప్రప్రవరల్. ౪
- చ. మునులును రాజు లూరుజులు య భరవిపరాక్రమమొప్పు సోదరుల్
తనగురువుల్ స్వపంశమునఁ య దద్దయు వృద్ధులుగాఁ జెలంగు మే
దినివతు లల్లె బాంధవులు య దీనులఁజ్రోచెడుజ్ఞాతులుక సభం
దనుఁగొలువంగ ధర్మజుఁడు య తాఁ బలికె హరిఁ గాంచి భ క్తితోన్. ౧౪ 1343
- ఆ. సభను గూరుచున్న య త్వాపాలకప్రభృతులును శ్రద్ధవినఁగ య జలజనాభ!
యజ్ఞములను మేటియగు రాజసూయంబు, చే ద్వదంశజలయిఁచెలంగు సురల.
- క. ఆరాధింపం బూనెదఁ, గోరిక నిద్దాని సుంత య కొఱత గనకయే
యేరితిం గొనసాగు నొ, శ్రీరమణా! యట్లొనర్పు య శీఘ్రమె దయతోన్. 31350
- సీ. సరసిజనాభ! నీసురుచిరపాదుక లశుభముల్ నిరసించు య నట్టివౌట
నవ్యానిఁ దనువున య నర్చింతురో మది యానింతురో భాషితములఁ బ్రితిఁ
గీర్తింతురో వారు య కేవలముక్తి నేగాక వాంఛితములఁ య గాంతు రమల
తమచిత్తులొదు రుత్తమకార్యముల వాని నొనరింపఁరేని భూపాత్తములయి
తే తగియు నామేలుపొందంగఁ య దగరు సుమ్మ, కాన నోదేవదేవ! లోకమున నిందు
భవదమలపాదకంజముల్ భ క్తిమీఱఁ, గొలువ నమరు ప్రభావ విఘ్నలరుననుచు.
- క. కనుఁగొందుగాక! మానవు, లనయము నీవిషయమును మహాత్తమ మనుచుక
మనములఁ దలంతుగాక! భువనవాఢా! సృంజయకురు య వసుధేశులతోన్. ౫
- మ. నినుసేవింపని వారలెవ్వరొ ధర్మ య నీసేవ చేయంగఁ బూ

- నినవారెవ్వరొ వారిదైన స్థితినికొ శ నీవిప్పుడే తెల్పు; మో
ఘనరూపా! సమదర్శనుండవయి లోక స్థాఖిల ప్రాణులం
దును నాత్మప్రభనొప్పి సర్వగతులందొక నీవెయ్యె యొప్పుచున్. ౫ 1353
- *క. స్వస్థుఖానుభూతినికొ దగ వి,లసిల్లుచుకొ బ్రహ్మమన విలాసమునకొ లో
కసమితి వర్తించెడు నీ,కసఖుండు సఖుండకొ విభేద శ మరయం గలదే. ౫౪ 1354
- క. నేవించుచు నిన్నెప్పుడు, భావించుచు నున్న యట్టి శ భక్తులకు సదా
నేవానురూప మగుఫల, మావిబుధావనిరుహంబు శ ననుకంపవలెన్. ౬ 1355
- క. మనమునగల్గిన వాంఛల, కనురూపం బైనరీతి శ నమరుచు నుండుకొ
మనమున వైషమ్యము నీ,కును గలుగునె యెప్పుడైనకొ శ గువలయనేత్రా! ౬౪
- మ. ధరణీశుం డిటువల్కుగా విని పరంభాముండు శ్రీకృష్ణుండొ
యరిసంఘాంతక! నీదునిశ్చితము సకమ్యకృద్ధతిం బొల్పు న
ధ్వరవర్యం బిది నీవానర్చినకొ గడుకొ శ భద్రప్రదంబై మనో
హరమా శ్రీర్తిపాసంగు నయ్యది ధరకొ శ వ్యాపించి రాజిల్లెడున్. ౭ 1357
- మ. క్రతురాజం బిదియో సమస్తవిధులం శ గళ్యాణదంబై తగుకొ
బిత్తుదేవాళికి మానివర్చులకు నీశపెంపుకొ సదా వర్ధిలకొ
మతులం గోరెడుమాకు భూతముల కాశనందంబు గూర్పం దగుకొ
క్షీతిపాలప్రకరంబు నొంచి యశముకొ శ సిద్ధింపకొ నెల్లెడన్. ౮ 1358
- క. జగమంతయుఁ జక్కంగ వ,శగతముగా నుండజేసి శ సంభారములం
దగుభంగికొ సమకూర్చంగకొ, దగు నుద్యోగులను బంచి శ తత్కృతువరముకొ. ౯
- క. సవిధిగ నొనరింపుము భూ,ధవుల జయింపంగ శక్తితగు నెట్లునుదో
భువనాళిపాలకాంశో,ద్భవులగుదురు సుమ్ము నీదు శ తమ్ములు వీరల్. ౯౪ 1360
- సీ. ఆకృతాత్ములకు గెల్వ శ నలవియేగాని నే నాత్మవంతుండవయి శ యలరునీదు
వశముననున్నాడకొ శ భక్తుండవగునీకు సాధింపదగని దేవచందమునను
గల్గునే; నన్ను నిక్కముగ నమ్మినవాని దేవుండేయైనను శ దేజమునను
యశమున సంపత్తి శ నతులనేనాదికసాధనంబుల నదేసరణినైనకొ
- తే. జెనకఁజాలరు రాజులు శ నినుఁ జెనకుదు
రనుట యపహాస్య భాజనంబగును గాదె;
యనుచు భగవంతుఁ డాజ్ఞానీయంగ వినుచుఁ
శ్రీతుండై మోముఁదమ్మియు శ విరియఁబాఱ. ౧౦౪ 1361
- క. హరితేజంబున నెంతయుఁ, బరిపూర్ణులుగాఁ జెలంగుఁభ్రాతల నెల్లకొ
బరికించి దిగ్విజయమునకొ, బరమాదృతిఁ గాంచఁబంచె శ బరమేశాజ్ఞన్. ౧౨

* “నబ్రహ్మణ స్వస్థరభేదమతి ప్రవస్యాత్” అని మూలము.

- సీ. సహదేవు యామ్యదిశఁ జెలంగుస్సంజయ భూమిపాలురతోడఁగి బోరఁ బంపె
నకులుఁ బశ్చిమదిక్కునకుఁ బంచె నట్లును నుత్తరదిశఁజేగి యుర్విపతుల
నోడించి రమ్మని యొప్పుమీఱఁగఁ బంపె మాత్యక్తకయులను సమద్రకులను
గెలిచి రమ్మని భీమబలుఁడైన భీమునిఁ బ్రార్థిక్కునకుఁ బంచె స వారలెల్ల
- ఆ. ధర్మరాజునాజ్ఞఁగి దలఁదాల్చి యాయాయి, దెసల కరిగి యందు స నెసఁగు వీర్య
మలరనున్న భూమిపుల గెల్చి తేజంబు, వెలయ యజ్ఞదీక్షఁగి గలనృపతికి. ౧౩౫
- క. ధనరాశిఁ దెచ్చియిచ్చిరి, మనుజేంద్రుం డంత నృపవిమర్దనదీక్షం
గని యున్న జరాసంధుని, ననుజాతులు గెల్వ కునికి స నార్తిం గనఁగన్. ౧౪
- క. వనజాక్షుఁ డెఱిగి పూర్వము, తనతో నుద్ధవుఁడు వాని స దండించువధం
బును దేనిదెల్పె దానినె, విసిపించె; ననంతరంబ స భీముఁడు నరుఁడున్. ౧౫
- చ. హరియును విప్రవేషముల స నల్లనఁ దాల్చి జరాతనూజుఁ డే
పురముననుండు నచ్చటికిఁగి స బోయి రదొప్పు గిరివ్రజంబు నా
ధరణిఁ బ్రసిద్ధమై సిరులఁగి దద్దయు మించును; వీర లిట్లు భూ
సురవరవేషముల్ పొలయఁగి జొచ్చి గిరివ్రజపత్రనంబునన్. ౧౬ 1366
- సీ. అంతగిపురంబులయందుండి గృహమేధి ధర్మంబునడపుచుఁగి దనను జూడ
నరుగుదెంచినవారి స నాతిథేయంబున సత్కరించుచు విప్రసత్తములకు
హితము గోరుచు నున్న షీతిపపూజ్యుని జరాసంధుని జూచు నుత్సాహ మలర
ప్రాప్తాణవేషముల్ స పరిధవిల్లఁగఁ బోయి యాతిభ్య మొనరించు స నట్టితఱిని
తే. జేరి యోభూమిపాలకా! స దూరదేశ, మును వదలి నీదుకడకు వచ్చినయతిథుల
మగుదు మేమట్టి మాకోర్కిఁగి స దగ ఫలింపఁ, జేయ నీకును మేలగు స సిద్ధమిద్ది.
- *క. ఓరుపు చక్కఁగఁగి గల్గిన, వారికి దుర్తర్థ మెద్ది స వసుధఁ గలుగు? నె
వ్వార లసాధువులో య, వ్వారి కకార్యం బదెద్ది? స వసుధాధీశా! ౧౩౫ 1368
- క. దాతలకు నదేయము గల,దే? తలఁచు సమత్వదృష్టి స యెసఁగెడు సాధు
వ్రాతమునకుఁ బరుఁ డనఁగా, నేతఱినేఁ గలఁడె? యెఱుఁగనే యిది రాజా! ౧౬
- మ. జనుఁ డెవ్వఁడు సమర్థుడయ్యు స్థిర మేచందమ్మనంగాక యుం
డిన యీదేహమాచేత సద్విసుతమై స నిత్యంబునౌ సద్యశం
బును జేకూర్చుకొనఁడౌ నిందుఁడనఁగా స భూలోకమం దాతఁడే
యనఁజెల్లుక మఱి శోచ్యుఁ డొక్కయతఁడే స యాజుమ్ము యోజించినన్. ౨౦
- * “కిం దుర్తర్థం తితిక్షాణాం కిమకార్యమసాధుభిః, కిం నదేయం వదాన్యానాం కఃపరస్సమ
ద్యుహమ్” ౧౬. అని మూలము.

- *సీ. విను హరిశ్చంద్రుడ౯మనుజేంద్రుడ౯ రంతిదేవుండు నుంఁచవృత్తిని జేలంగు
ముద్గలుండను విప్రముఖుండు శిబియును బలిచక్రవర్తియు శ వ్యాధ కలర
వమ్ములు లోనగు శ బహుసంఖ్యులగు వార లధ్రువమైన దేహమున దీన
శాశ్వతమైన మోక్షమును బొందిరి గాదె యనుచు యాచించిన శ నాజరాత్మ
- ఆ. జాడును వారిఁగాంచి శ సుస్వరమ్ముల దేహములను నారిరాపిడులఁ గలిగిన
యట్టిగుఱుతు లున్న యవ్వారి ముంజేతులను క్షీతీశబంధులనుగ నెఱిగి. ౨౧౪
- క. మున్నే వారలఁ దాఁగని, యున్నట్టు లెఱింగి యాత్మ శ నూహించెను; వీ
రన్న౯ నృపబంధువులే, సన్నత భూదేవవేషశాలురు గాఁగన్. ౨౨౪ 1372
- క. చనుదెంచినారు వీరల, మనములఁ గలవాంఁచ యెట్టిమాడ్కిగనే యు
న్నను లేదనకే యిత్తును, దనువిది దుస్త్వజమెయైనఁ శ దమి వేడినచోన్. ౨౩
- క. కాదనకయె లేదనకయె, యీడగు నంచొసఁగువాడఁ శ నిది తుచ్చమగుం
గాదే; పూర్వము శ్రీహరి, భూదేవప్రసరవేషమున వచ్చి బలిన్. ౨౩౪ 1374
- క. యాచించిన నిచ్చెద నని, యాచితిమీఱుగఁ బల్కి శ యయ్యది స్వశ్రీ
నేఁచునదియైన సఫలం, బైచనఁగాఁ జేయఁ గీర్తి శ యతినిర్మలమై. ౨౪ 1375
- క. నలుదెసల౯ వ్యాపించుట, తెలిసినదది కాదె వినమె శ దితిజేంద్రు డతం
డలవిష్ణువు ద్విజవేషం, బలరంగా వచ్చితనదు శ నైశ్వర్యంబున్. ౨౪౪ 1376
- క. తా నవహరించి యింద్రున, కీనెంచుట మదిని జక్క శ నెఱిఁగియు నొరువీ
దానము హానికరంబగుఁ, గాననె యీవల దటంచుఁ శ గడఁకం బలుకన్. ౨౫ 1377
- క. లెక్కింపక తనపల్కును, దక్కించుకొనంగ భూమిదానముఁ జేసెన్;
నిక్కముగాఁ దలపోసిన, నెక్కెవడినే నశించు శ నీదేహమ్మున్. ౨౫౪ 1378
- ఆ. విశ్వసించి భూమివిబుధుల కొఱకుగా, క్షత్రబంధు వొకటఁ శ గడు శ్రమించి
యమలతరయశంబు శ నార్జింప నొల్లఁడే, నతని బ్రదుకువలన శ నగు నదెద్ది! ౨౬
- చ. అనుచు నుదారచిత్తుడగు శ నాధరణీశుడు పల్కి యంతనా
వనజదళాక్షు నర్జునుని శ వాయుకుమారుని గాంచి విప్రులా
ర! నియతి మీరుకోరెడు వశరంబుల నింకడుగుండు మూర్ధమే
మనమున జంక కిచ్చెద సమస్తవిధంబుల నెంచి యంచనన్. ౨౭ 1380
- చ. హరి భగవంతుఁ డిట్లనియె శ నల్లన నోమనుజేంద్ర! ద్వంద్వసం
గరమునొసంగు సమృతముఁగాఁ దగునేని రణంబుఁ గోరి నీ
దరికరు దెంచినట్టి వసుధాపరిపాలకులే యటంచు మ
మృరయుమ, యన్న కాంక్షఁదగు శ నర్థలమై యుటరాము నిన్దనన్. ౨౮ 1381

* “హరిశ్చంద్రంతిదేవ ఉంఁచవృత్తి శిబి ర్మలి” అని మూలము. “ఉంఁచవృత్తి ముద్గలః
అని వ్యాఖ్య.”

- చ. ఇతఁడు వృకోదరుండు మనుజేంద్ర! పృథాసుతుఁ డర్జునుండు వీఁ
డితని సహోదరుండె యని యెన్నుము వీరల మేనమామకుఁ
సుతుఁడను నీదువైరి మధుసూదనుఁడం జుము నన్నెఱుంగు మ
చ్యుతునిగ నన్న మాగఁఁడు డోహో! యని బిట్టుగ నవ్వె యంతలోన్. ౨౯
- క. భరియింపరాని క్రుధ భీకరరవ మొప్పుగ నిట్లు య గాఁ బల్కెను సం
గర మిత్తు మందులారా! పరిగ్రహింపుఁడు మఱొక్కపల్కు వినుండీ! 3౦
- ఉ. సంగరమందు సుంతయును య శౌర్యముఁ జూపఁగ లేక భీతిచే
తం గడుదూలి స్వీయపురతల్లజమా మథురం దొఱంగి యే
యంగద నీవె దిక్కునుచు య నంబునిధి శరణంబువేడి యం
దుం గలకాల ముండు నిను య దొంగనుగాఁగ నెఱింగి యుండియున్. 3౧౪
- క. నలుపురు నవ్వఁగ నీతోఁ, గలహము నేయంగఁ బూనఁ య గాఁ దగునో మి
క్కిలి సత్త్వహినుఁ డీడునఁ, దలఁచఁగ నీయర్జునుండు య తగఁడు సముఁడనన్. 3౨
- క. కనుకొ నాతో యుద్ధంబును జేయ ననర్హుఁడౌటఁ య బో రొనరింపం
గనుబూన వీనితోఁ బాఁపని యీతఁడు మత్సమానబలశాలి యగున్. 3౩
- చ. అని వచియించుచుకొ భయదశమా గద నొక్కఁడు వాని కిచ్చియిం
క నొకఁడు తాను జేకొని నీకామజవంబునఁ బూర్వహిష్టలం
బునకును బోయె; నంత సమభూమిగ నున్నరణాంగణంబునకొ
బనిగొని వీరవర్యులగు య వారిరువు ర్వడి నొక్కరొక్కనిన్. 3౩౪ 1387
- చ. తలవడి యుద్ధదుర్మదులు య దారుణసంగరకేళియందుఁ బ్రీ
తులు నగుటకొ బవిద్యయముతో సరివచ్చు గదాద్యయంబునకొ
బలుగతులొ ప్రహారములఁ య బంతము లొప్పుఁగఁ గొట్టుకొంచు మం
డలగతులకొ విచిత్రము లనందగు నట్లుగ సంచరించుచున్. 3౪ 1388
- క. వలపట. దాపటగా స్వేచ్ఛలుమీఱఁ జరించుచుండు య సమయమునందుకొ
సులలిత నాటకరంగ,స్థలమున నటులాడు నట్టిచందం బొప్పెన్. 3౫ 1389
- క. ఇతరేతరమ్ము వజ్ర, ద్వితయము దార్కొనినయట్లు య ద్విపములు దంత
ద్వితయముచే డికొనియెడు, గతి వారిర్వురును భీతికరముగఁ జాకన్. 3౫౪
- *తే. చటచటాశబ్ద మొక్కటి య సంభవితై;
నంత వారలు భయదగదాయుధముల
బలముకొలదిఁ బ్రయోగించి య కలహరంగ
మందు గట్టిగఁ గొట్టఁగా నాగదలొగి. 3౬ 1391
- సీ. మూఁపులఁ గటిభాగములఁ జరణంబులఁ గరముల నంసయుగ్మమ్ము సంధి

* “శతశ్చటచటాశబ్దో వజ్రనిష్పేష సన్నిభః” అని మూలము.

యందుండు నెముకల శ నంక భాగములను దగిలి కోపంబున శ దారుకొనిన
గజములఁ దగిలి యశర్కద్రుమశాఖలు విఱిగెడరీతిగా శ వింతగూర్చు
దునుకలై పడియె; నాఁకునగదల్ విలుగంగఁ బురుషవీరులు వారలెరువు రెంతో

తే. క్రుద్ధులై లోహములభంగి శ క్రూరములుగ

గానబడు ముష్టిఘాత నికాయములను

భిష్టముగ దేహముల్ తగఁ శ బెనఁగి రిట్లు

పోరుచు హస్తతలఘాతములను బెలుచు. ౩౩౪

1392

క. త్వరపడి చఱచుకొనంగా, నురుశబ్దం బొక్కఁ డప్పు శ డుప్పలిలెక్ భీ

కరవజ్రశనిరవముల, వరుసం జెలరేఁగె; నిట్టిభంగిక్ వారల్. ౩౮

1393

క. బలముననుక శిక్షౌజ, స్ఫులఁ దుల్యులుగాఁగ మెఱయుచుక్ షీణత యె

ట్టులు గాంచని బలములతోఁ, గలహ మ్మొనరింప సమతఃగాంచుచునుండెన్.

*సీ. ఇట్లుపోరాడఁగ శ నిరువదియేడుదినములు చెల్లెను సుహృత్సముదయమ్ము
నిశలందుఁ జూచు చుండెరి; పూర్వ మొకినాఁడు పావని మాతులుగపట్టియైన
హరిఁగాంచి మాధవా! శ యాజరాసంధునిఁ బ్రథనంబునఁ జయింపంగఁజాల
నని తానుజెప్పి యుండెను దానవారియు నరిభాగయుగముగ శ నవనిబడియెఁ

తే. బుట్టువేళనె రెండంశములుగఁ జచ్చు

మృతినమయమున నని యాత్మనెఱుంగుఁ గాన

జరయు నాతనిబ్రదికించె శ శకలయుగము

గలిపి యనియు నెఱుంగునుగగాన నపుడు. ౪౦౪

1395

చ. తనదగు దివ్యతేజమునఁ శ దత్పవనాత్మజుఁ బుష్టినొందు న

ట్లనువుగఁ జేయుచుక్ బ్రబలుఁ శ డౌ నరిఁద్రుంచు నుపాయ మెట్టులో

యని తలపోయుచుక్ సఫలమై తగుదర్శనుఁడౌటఁ జాలఁ జ

క్కని వెరవెంచి కొమ్మగొని శ క్రన్ననఁ జీలిచె బోధనార్థమై. ౪౨౪

1396

తే. నేను జీలుచునట్లు వెంపూని వీనిఁ

జీలుపుము వేగ యని నైఁగఁచేసె; దాని

భూరిసత్త్వండు ప్రహరించువారియందు

మేటియును గాన భీముండు శ మించుశక్తి. ౪౩౪

1397

సీ. పగవానిపాదముల్ శ తగునట్లుగాఁ బట్టుకొని భూమిఁ బడవైచి శ కోపమడర

నరిపాద మొక కాలనడఁగంగఁ ద్రొక్కి వేఱొక కాలఁ గనదు బాహువులఁబట్టు

కొని మహత్తరదంతి శ కోరిక నవలీల వృక్షశాఖనుబోలె శ నాక్షణంబ

క్రిందియంగమునుండి శ రెండుగాఁ జీలిచె; నంతట నొకకాలు శ నంక మొకఁడు

తే. ముక్కు మొక్కుడు కటియొండు & మూఁ పొకండు
స్తనమొకడు నేత్ర మొక్కడు. & కనుబొమయును
జెవియు నొక్కొక్కడుగఁ దగ & ఊతిని బడిన
వానిగా మానవులుగాంచి & రూనువేడ్క. ౪౬ 1398

చ. అనిమొన మాగధుండు మృతినందినఁ గాంచిన పౌరు లెల్లరున్
బెనువగ నక్కటా! యనిరి & భీముని గౌఁగిటఁజేర్చికొంచు నా
వనజదళాక్షుఁ డానరుడు & బాగుగ నాదృతిగారవించి; రం
త నిఖిలభూతభావనుడు & ధాతృముఖస్తుతుఁ డచ్యుతుం డెదన్. ౪౭ 1399

తే. చక్కయొజించి యాజరాసంధతనయుఁ
డైన సహదేవు మగధదేశాళి కధిపు
గాఁగ నభిషిక్తుఁజేసె నిక్క మైటుంగు
ప్రోడయాట నమేయాత్మఁ & బొల్చియుంట. ౪౮ 1400

క. నరవతుల మాగధేశ్వర, పరిబద్ధుల విడిచిపుచ్చె & బాధ లడంపన్
ధర నవతరించి యొప్పెడు, పరిపూర్ణుడౌట సర్వపతి తా నాటన్. ౪౯ 1401

డె బ్బ ది మూ డ వ య ధ్యాయ ము.

— రాజులు శ్రీహరిని స్తుతించుట. —

క. మగధేంద్రుడు చెఱలో నుంపగ బాధలనొందుచున్న & పార్థివు లెల్లన్
వగలం గుందుచు మోక్షంబు గల్గునేయంచుఁ జాలఁ & బొగులుచునుండన్. ౫

క. హరి యెఱిగి విడిచిపుచ్చెను, ధరణీశుల మాగధుండు & దారుణమా సర్వ
గరమున లీల జయించెను, బరాక్రమోపేతుడౌటఁ & బంత వ్తులరన్. ౬ 1403

సీ. చెఱలోన నుంచె నాఁజీతిపాలకులు పెక్కుసంఖ్యలుగాఁ జెఱసాల నుండి
వస్త్రముల్ మాసిపోవఁగ మలినాంగులై తూలుచు నాగిరిద్రోణినుండి
వెడలిరి; మఱియు నావిశ్వంభ రేశులు తుదబాధ తప్పేఁచు & గుందుచు మఱి
మోములెండఁగ దేహములు చిక్కియుండంగ వెలువడివచ్చి వే & విశ్వనాథుఁ

తే. బీతకాశేయవాసు జీవమాతమట్లు
తనువు శ్యామవర్ణంబుగాఁ & దనరుచుండఁ
గనబడిన కృష్ణమూర్తిని & గనిరి; హరియు
నురమునందు శ్రీవత్సాంక & మొప్పుచుండ. ౭ 1404

చ. కరములునాల్గు దీర్ఘతను & గ్రాలగఁ బంకరుడంతరారుణా
భరుచి జెలంగునేత్రములు & భాసల సుందరమై ప్రసన్నమై
నిరుపమమై ముఖంబు దగ & నిర్మలకాంతులఁ జల్లునమ్మనో

హరమక రాభకుండలము శ లద్భుతరీతిని జెన్నుమిఱుగన్. 3 1405

ఉ. తామరతూడు లట్లుగ నితాంతము దీర్ఘత నొప్పుచున్న యా
కోమలహస్తముల్ వెలయఁ శ గోర్కులనీను గదారథాంగశం
భామలపద్మచిహ్నములు శ హస్తములం గనుపట్ట నెంతయున్
శ్రీమహితుండు భక్తజనసద్ధిదుఁ డొప్పె ననూనసంపదన్. 34 1406

సీ. తారహారము లంగదములును ముకుటంబుఁగటిసూత్రమును జారుకటకములును
గనుపట్టుచుండఁగఁ శ గంతమ్మునం గొస్తుభంబను రత్నము శ భాసిలంగ
వనమాల వక్షమ్మునను ప్రేలుచుండఁగఁ జూడఁగాఁదగియున్న శ సుందరాంగుఁ
గాంచి రాభూమిశశకాంతులు; మఱివారు కన్నులచేఁ ద్రావుకరణి జిహ్వ

తే. జుట్టునట్లును ముక్కుల శ సొంపుమిఱు
మూరుకొనునట్లుగా హస్తములను గొఁగి
లింపుకొనుభంగిఁ గననయి శ పంచశరని
తండ్రి యడుగుల భక్తి నొడలలు చేర్చి. ౬ 1407

క. వందనములు చేసిరి; యర,విందాక్షునిదర్శనమున శ విధ్వస్తములై
ముందున్న బాధ లన్నియుఁ, గ్రందుగఁ దొలఁగంగఁ జాలఁగొతుక మొలయన్.

చ. కరములు మోడ్చి యాదివిజృంభితశరణ్య నుతించి; రిట్లుని
ర్జరసముదాయనాథ! పడఁరానివెతల్ గనువారి నెల్ల నా
దరమునఁ బ్రోచుదైవమవు శ దారుణసంస్కృతిరూప సాగరాం
తరపరిమగ్నతత్ స్మృతి వినాశము నొందఁ దపించు మమ్ములన్. 24 1409

క. శ్రీకృష్ణ! యుద్ధరింపుము, భూకాంతుండు మాగధుండు శ పూని యపకృతి
మా కొనరించెనుగద యని, యేకీడును వానియెడల శ నెంచము నాథా! ౩4

ఆ. రాజులమగు మాకు శ రాజ్యవిచ్యుతిగల్గుటరయ మాగధేంద్రుఁడను నెవమున
నీవు చూపినట్టి శ నిర్మలానుగ్రహ, మింతెకాని వేఱ శ దెన్నఁగలదె? ౯ 1411

క. రాజ్యశ్రీమదమత్తుండు, పూజ్యశ్రేయంబు నొందఁబోఁడు సురేశా!
ప్రాజ్య భవంతాయాయుతి,చే జ్యోస్థలి మోహితుండయి శ స్మృతిలేకయె తాన్.

క. అతిచంచలముల సంప, త్తతులక నిత్యమ్ములనుచు శ దలఁచుం జుమ్మా!
క్షితి బాలుఁ డెండమావుల,మతి నుదకాశయమె యంచు శ మన్నించు గతిన్.

సీ. అవివేకులగు వారలు వికారజనిత మా

యా యోగమున భ్రాంతినంది వస్తు

పుగ నవస్తువును జక్కఁగ నెఱుఁగు; రోప్రభూ!

మేమెల్లఁ భూర్వ మిహభూమి గెల్పు

తలఁపున మతిసెడి యలయక యన్యోన్య
సంస్పర్శ నూని యోచందమునను
గాంచిన దయయె లేకయె మృత్యురూపము
నను ముందుఁ దగు నిన్నుఁ గనుఁగొనంగఁ

- ఆ. జాలునేర్పు లేక యీల మాప్రజలఁగూర్చిన మదాంధులము; విచిత్రరూప! యట్టిమేమె యిప్పు యడతిగభీరంబు దురంతపీర్వమునయి యలరి మఱియు.
- క. నీమూర్తియెయగు కాలము, స్వామి! యాసంపదలను యసంయింపఁగ నీ ధౌ మానితకృపచేతనె, యీమాడ్కిఁ గర్వమెడల నెంతయు భక్తిన్. ౧౩
- ఆ. నీదు దివ్యచరణ యీరజంబుల నెల్లు, దలఁచుచుందు మిదియె యతావకాను కంపయాను; సర్వకాలంబు సకలతో, గాలయముగ నొప్పు నంగ మిదియు.
- క. అనవరతము నశ్వరహాఁ, దనువిది యిద్దానిచేతఁ దలఁపఁగ మృగత్వ ప్లను బోలు రాజ్యమును గొల్వను రాదు సమస్తలోకభవనాథ! హరి! ౧౪
- క. మృతినొందిన పిదపఁ సం, గతమయి వీనులకు విందుఁగాఁదగి కర్తా తతఫలమగు స్వర్గాది వి, తతలోకములందు నుండఁదలచుము దేవా! ౧౪ 1418
- ఆ. అవియుఁ బతన మొందు యే నట్లుగాఁజేయును, గాదె కానవానిఁ గనఁగ మాకు వాంఛగల్గ; దీశ! యభవపూజ్య! సంసార, మందుఁ దిరుగుచున్నయట్టి మాకు.
- క. భవదమల దివ్యపద జల, భవముల సంతతము స్మృతియుఁ బరఁగ నుపాయం బు విభూ! యుపదేశింపుము, సవిధిగ! నోకృష్ట! నృహరి! యసరిజనేత్ర! ౧౫
- క. పరమాత్మ! వాసుదేవా!, నిరుపమమహనీయరూప! యనిత్యప్రణతో త్కరకష్టహరణ! గోవింద! రమేశా! వందనము లొనర్తుము భక్తిన్. ౧౬ 1421
- మ. అని యీరీతిఁ బ్రముక్తబంధనులు హాస్వాంభోధిమగ్నుల్ నృపుల్ తనుఁ గీర్తించుచునుండ సర్వజన సంత్రాణైకదత్తుండు శ్రీ వనజాతుండు శరణ్యుడౌటఁ గరుణాఁ వారిం గటాక్షించి యిట్లనియెఁ దీయనిపల్కు లొప్పు; నృపులారా! యీదినం బాదిగాన్. ౧౭ 1422
- క. మీరలు కోరినచొప్పున, భూరిబ్రహ్మాండజాలముల కధిపతినై యారయఁ బరమాత్ముడనై, సారసగర్భాదులకును యజనకుండ నగుచున్. ౧౮
- ఆ. ముక్తిదాతనగుచుఁ బోలుచునాయందు సుదృఢముగాఁగ భక్తియెసఁగుఁగాక; భాగ్యవశముననె సుభద్రమౌ నిశ్చయ, మిట్లు చేసికొంటి యిది తగుఁ దగు.
- క. సూన్యత భాషణులగుదురు, గానఁ భూపాలురార! యకడు భాగ్యంబే యానిది; శ్రీసంపదల, మానసములు మత్తతఁగను యమనుజుల కరయన్. ౧౯
- క. అందం దీవిషయంబును, గందును నే నప్పుడపుడు యగానఁ మీవా
౧. గృంధము సత్యంబే యగు, విందురుగద మున్ను కార్తవీర్య నహంషులున్. ౧౯

- క. వేనుడు రావణనరకులు, భూనాథుల నేకులమరళపూగము దితిపు
త్రానీకము సంపన్నద, మూని పదభ్రష్టులొటయును బ్రథితమెకా! ౨౦ 1427
- సీ జన్మించునది వినాశమునొందునని నిశ్చయించి ప్రమాదంబు శ నెట్టులేని
పొందక యధ్వరశ్ముల నన్ను భక్తిచే బూజించుచు ధర్మమున బ్రజలను
గాపాడుచు మీరు శ కంజభవాజ్ఞయై తనరుప్రజాసంతతిని జగతిని
వృద్ధిచేయుచు జన్మమృతులను సుఖదుఃఖములను గాలప్రాప్తములని తలచి
తే. యనుభవించుచు బుద్ధినాయందె నిలిపి, సంచరింపుడు; దేహాదిసంచయముల
యం దుదాసీనులై యాత్మయైన నన్ను, మదిని నిల్పుచు మీరు ప్రమాదపడక.
- చ. వ్రతముల భక్తి సల్పుచును శ బ్రహ్మము గాఁ దగు నన్నుఁ గాంతు రా
మృతినమయంబునం; దనుచు శ మేదినినాథుల కానతిచ్చి లో
కతతి కధీశ్వరుండు హరి శ కంజవిలోచనుఁ డెల్ల వార్తల
మతిని గడుఁ న్నరించి బహుమానముమీఱఁగ వారి కాదృతిన్. ౨౩౪ 1429
- క. తలలంటిచక్క మజ్జనములు లోనగువానిజేయఁ శ బోలినపురుషా
వళుల నియమించి శ్రీలకు, లలనల నియమించె బుద్ధులం దగువారిన్. ౨౪
- ఉ. వారలకెల్ల భంగుల నశవారితగౌరవ మట్లె హెచ్చు న
ట్లారసి భూవరోచితము శ లై తగునంబరహారభూషణ
జారువిలేపనంబులను శ సమృతిచే సహదేవుఁ డిచ్చి యిం
పారుసవర్చుల నడుప శ నత్తఱి జేసెను వేడ్కయుబ్బగన్. ౨౫ 1431
- సీ. మజ్జనకృత్య మహ్మాడ్కిగ సల్పి సువస్త్రభూషణముల శ వరుసఁ దాల్చి
యున్న వారికి మంచీయన్నము పెట్టించి భోజనముల్ చేసిభూవరోచి
తములగుకర్పూరతాంబూలముఖ భోగములఁ దృప్తి నొందంగఁ బూన్కిజేసె;
క్షౌపతుల్ వారు లక్షీవతిచే ముక్తి నొందింపఁబడి పూజ శ లొంది చక్క
- ఆ. మెఱుగుపెట్టఁబడిన శ మేలికుండలములు, శ్రుతులనొప్ప ఖచరశవితతి వృష్టి
కాల మరుగ వెలుగుకరణి నొప్పారిరి; కృష్ణుఁ డంత వారి శ నెలమి గాంచి.
- చ. కనకమణికలాపయుతిఁ శ గ్రాలుచు సాధుతురంగ సంయుతిం
దనరు రథాళిపై నునిచి శ దారుణబాధలదోలు వాక్తరి
దనుపుచుఁ బోవఁ బంచె నృపతల్లజు లెల్లరు స్వీయదేశముం
గనఁజని; రిట్లు చక్రధరుగాఢకృపఁ బరిముక్తులై త్వరన్. ౨౮౪ 1433
- మ. పరమేశుఁ మహితాత్మునిం దలఁచుచు శ బ్రఖ్యాతతత్కృత్యముల్
పరికీర్తించుచు సేవకప్రతీతిఁ శ బద్ధాత్మకృత్యంబు లా
దరణం బుట్టిపడంగఁ దెల్పుచు నితాంతజ్ఞానదంబైన శ్రీ
వరునాజ్ఞం దలఁదాల్చి వర్తి రదే శ భద్రప్రదం బం చొగిన్. ౨౯౪ 1434

- క. వనజాక్షుం డిటు శ్వసనుని, తనయునిచే మగధపతిని & దారుణకృత్యున్
మనుజేంద్రు లలరఁ జంపిం, చెను దత్సానుండు పూజశ్చేదనుఁ దన్నన్. 304
- తే. భీము నర్జునునిం గూడి & వెడలె నిట్లు, వారుమూపురు వైరిసహారమునను
సంతసించుచు స్వపురికిరజని సుహృత్త, ములకు సంతృప్తి దుర్హదాయులకువగను.
- క. కలిగించుచు శంఖారవములఁ బిక్కటిలంగఁజేసి & మోదముగూర్చు
గలిగిరి ధర్మజునకు నం,దలివారు తదీయనిస్వనంబున కెలమిన్. 31 1437
- చ. మనసులు మోదవార్ధిపరిమగ్నములై తగ మాగధుండు చ
చ్చినయటులే తలంచిరి; ప్రసన్నధయధిష్ఠిరవాంఛితంబు వ
క్కనిగతిఁ బండె; భీమనర & కాంచనచేలురు భక్తిమీఱ వం
దనము లొనర్చి శత్రువురిఁ & దా రొనరించిన కృత్య మేర్పడన్. 334 1438
- ఆ. ధర్మజునకుఁ చెల్పి & దామోదరుని యను, గ్రహము నొంది విని నిశామమోద
బాష్పబిందువులను & వదలుచు సుంతయుఁ, బలుకఁజాల కట్టెనీలివియుండె. 34

—◆—
చె బ్బ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

—◆ రాజసూయప్రవృత్తి. —◆

- ఉ. పాండునృపాలనందనుండు & పద్మదళాక్షుప్రభావయుక్తి ను
ద్దండభుజాబలుండయి నితాంతదురాత్మతఁ బొల్పువైరి వే
భండనమందు సోదరునివంక మృతిం గను టాలకించి ప్రి
తుండయి యాజనార్దనునితో నిటుపల్కెను బ్రీతి వర్ధిలన్ ౧ 1440
- క. త్రిజగద్గురువులు నిధిచి, త్తజులగు సనకాదిమానితల్లజు లట్లే
ప్రజలును లోకేశులు పం,కజనాభా! యేమహాత్ముఁగాఢతరాజ్ఞన్. ౧4 1441
- తే. దుర్లభంబని తలచి యెందఁడు శుభంబు
లొసఁగు నని నమ్మి శిరముల & నొగి ధరింతు
రోసరోజాక్ష! యట్టి నీ & వీసరణిని
దీనులగు నీశుమానులదైన యాజ్ఞ 24 1442
- క. తలఁదాల్చెడు సర్వాత్మా! తలపంగ విడంబనముగద యిది నిజముగా;
లలితాకృతి బ్రహ్మమవై, చెలఁగుచు నేకంబవగుచు & స్థిరమహిముండవై. 34
- క. పరిపూర్ణుడవద్వంద్యుండవు, పరమాత్ముండ వన్న నీవెవననరూపా!
యరవిందమిత్రతేజం, బరయంగ నుదయాస్తమయములను కర్తములన్. ౪ 1443
- సీ. అభివృద్ధిప్రాసములను వొంద నొందున ట్లమలభవత్తేజమాచరించు
కర్తములకా వృద్ధిగనదు క్షీణింపదు మాధవాయజితా! యమానుషాత్మ!
యజ్ఞులకుం బోలే & విజ్ఞులౌ త్వద్భక్తులగువారల కిది నాయుద్ధియె నేను
నీవు నీయదియని & యీవిధి దేహవిషయకబుద్ధి తగం బోసంగ దనినఁ

- ఆ. గలుగునెట్లు నీకుజలజాతు యని విన్నవించి ధర్మసుతుడు 1 విధిహితమయి
యజ్ఞమునకుఁ దగినయక్కాలమునఁ గృష్ణు, ననుమతమునఁబూనినవధరించి.
- క. క్రతువునకుఁ దొడరి ఋత్విగ్నితతిని వరియించె నందుఁవేదవిదుల్ సం
యతచిత్తులు వెక్కండ్ర,చ్యుతదర్శన కాంక్ష లాత్మనొలయుచు నుండన్. ౬
- సీ. చేరియుండిరి వేదసిద్ధార్థవాదులు ద్వైపాయనుడు భరద్వాజమునియు
నసితసుమంతులునాగోతమ వసిష్ఠ కణ్వ మైత్రేయులు 1 కవషమునియుఁ
జ్యవన, త్రితులును, విశ్వామిత్ర, వామదేవ, సుమతి జైమినులనమశక్తి
కలితులుగాఁ దగుక్రతు, పరాశర, వైలులల్లె వైశంపాయనాఖ్యమునియు
- తే. గర్గ, ధౌమ్య, లధర్వుండు 1 కశ్యపముని,
పరశురాము, డాసురి యనఁ 1 బరంగుమునియు,
వీతిహోత్రమధుచ్ఛందు 1 లాతతగుణుఁ
డైన యప్సీరసేనుఁ డౌశమానివరుడు. ౯
- 1447
- వ. మఱియు నకృతప్రణుండు లోనుగాఁగల బ్రహ్మర్షి లాహరీతులైవచ్చియుండిరి.
ఇతరులగు ద్రోణకృపభీష్మప్రభృతు లధర్వరసందర్శనార్థ మరుదెంచిరి. ధృత
రాష్ట్రుండును దత్సుతులును మతిమద్వరిష్ఠుండగు విదురుండును, విప్రక్షత్రియ
వైశ్యశూద్రులు రాజసూయదిదృక్ష నేతెంచిరి. మఱియుఁ బుడమింగల రాజు
లెల్ల సపరివారులై యేతెంచి రంత. ౧౧
- 1448
- క. ధరణిసుధాశనవరు లధర్వరభూమిని లాంగలమున 1 స్వర్ణమయముగాఁ
బరఁగెడుదానన్ దున్నుచు, సరిచేసిరి వేదవిహితసరణిని శ్రద్ధన్. ౧౨. 1449
- క. క్షీతిపాలు యుధిష్ఠిరుఁ ద,త్క్రతుదీక్షాయుక్తుగాఁగఁ 1 గావించిరి; స
ప్తవిమూఱ వరుణనకు నె, వివ్రతమునయజ్ఞోపకరణవితతి క్రతువునన్. ౧౩
- క. అమరింపఁబడియెనో యీ, సమయంబునఁ బరికరములుస్వర్ణ మయములై
సుమహితములునై రాజిల, నమర్పఁగాఁబడియె వీరులగు ప్రకృతులచేన్. ౧౪
- వ. అంత నింద్రాదులగు లోకపాలకులు బ్రహ్మశంకరులంగూడి యరుదెంచిరి. దేవ
గణంబులు సిద్ధులుగంధర్వులు విద్యాధరమహారగులును, మహర్షులును యక్ష
రక్షసింహులును, గిన్నరచారణులును, రాజులు రాజపత్నులును, ధర్మరాజుచేయు
నమృహాధ్వరంబుచూచువేడ్క నేతెంచిరి. శ్రీకృష్ణభక్తుండగునప్పాండుతనూవుని
రాజసూయంబునక *విస్మితులై విధివిహితముగా నదిసాగుననియేభావించిరి. దేవ
వర్చస్సులగు యాజకులు పూర్వము దేవతలు వరుణునిచేత యజ్ఞముచేయించి
నట్లు యుధిష్ఠిరునిచే యథావిధి నారాజసూయమునుజేయించిరి. ధర్మతన
యుండును సోమాభిషవదినంబునందు సదస్యులను యాజకులను దక్కుంగల
మహాభాగులను శ్రద్ధాభక్తియుక్తుండై పూజింపం దొడంగు నప్పుడు. ౧౫

* "పేనికే కృష్ణభక్తస్య సూరపన్న మవిస్మితాః" అని మూలము.

- చ. జనపతి యగ్రపూజఁ గొన శాస్త్రవిధిం దలపోయ నర్హతన్
గనఁదగు నాతఁ డెవ్వఁడని శ్రీక్షాదివిజేంద్రుల నాసదస్యులన్
గనుఁగొనుచున్ దదర్శితను శ్రీ గాంచిన వారటఁ బెక్కురుంట నొ
క్కనిగను నిర్ణయించుటకుఁగా నసమర్థుఁడె యయ్యెనెంతయున్. ౧౭౪ 1453
- క. అంత సదస్యులు నాభూ, కాంతునిదొ నూహనెఱిగి శకడు నారసి యొ
క్కింతయు నేర్పుగనకయే, వింతగ నుండంగ వారివిధ మెఱిగి మదిన్. ౧౮
- క. పలికెన్ సహదేవుం డో, యిలాసురాధీశులార! శ్రీ యింతవిచారం
బుల నేల మీమనస్సులఁ, గలంపఁగా సాధుగుణనీకాయము లొప్పన్. ౧౯
- సీ. వాసుదేవుండనఁ శ్రీ బ్రహ్మాలిగాంచి సాత్త్వతులకు నాకుండై శ్రీ ధరణివత
రించిన యట్టియీశ్రీకృష్ణుండై యగ్రపూజ కర్తుండగుఁ శ్రీ బోలదలడు
సకలనిర్జరమయుం శ్రీ డకలుషమూర్తి దేశార్థకాలాత్మకుం శ్రీ డఖిలవిశ్వత్రయమగు
మయుఁడు యజ్ఞములు తనన్తయములె యగు నగ్నిహోత్రముల్ మంత్రమూర్తులు
తే. జ్ఞాన మట్లె యుపాసన శ్రీ యాను దన్త, యములు నదై వ్యత మద్వితీయమగు నట్టి
భరమపూరుషుఁ డితఁడె ప్రపంచ మెల్ల, నేతదాత్మకమే యంచునెఱుంగవలయు.
- క. తనకుం దానే యాశ్రయమునగుచు సృష్ట్యాదికార్యములఁ జేయుచుఁ దా
జని గాంచక వెలయు నదె, వ్యనికృపచే వివిధకర్తృవారము జనుల్. ౨౧ 1457
- తే. ఆచరించుచు నమలధరరాదిలక్షణమగు శ్రేయం బదే విశ్వనాథువలనఁ
బడయఁగోరుదురో యట్టిభరమపురుషుఁడై న శ్రీకృష్ణమూర్తి కి కర్తృణము నిండు.
- క. చేయంగఁ దగినపని యిది, యే యగు నిట్లొనరుపంగ శ్రీ కెల్లమునులకున్
న్యాయవిధిన్ దేవతలకు, నేయేభూతాళియుండు శ్రీ నీలోకములన్. ౨౩ 1459
- క. ఆయాభూతమ్ములకున్, ధ్యేయంబై చెలఁగునాత్మ శ్రీ కెల్ల విధములన్
బాయనిభక్తి జేసిన, దే యానర్హణము దీని శ్రీ నెఱుంగరె మీరల్. ౨౪ 1460
- తే. సర్వభూతాత్మ భూతుండై శ్రీ శాశ్వతుం డ, భేదదర్శనుండై దాంతుఁడై దలంపఁ
బూర్ణుండగు కృష్ణునకు దత్తమున కనంత, ఫలముగోరిన నీయంగవలయు భక్తి.
- చ. హరిమహిమంబుఁ జక్కఁ దనయాత్మ నెఱింగిన మాద్రిపట్టి యీ
కరణి వచించి సభ్యులను శ్రీ గాంచుచు నూరకయుండె; భూమిని
ర్జులు తద్దుక్తులన్ విని యెసంగెడువేడుక బాగుబా గటం
చురునినదంబు లొప్పఁ దమయూహలఁ దెల్పి నుతించి రాతనిన్. ౨౫ 1462
- చ. పలుకుల సభ్యులెల్లఁ దమభావము లిట్టివటంచుఁ జక్కఁగాఁ
దెలిపిన నాలకించుచు యుగధిష్ఠిరుం డర్చిలి పెంపునొంది చే
ష్టల నుడువంగ శాస్త్రవిధి శ్రీ సారసనేత్రుఁ బరాత్పరుఁ జగం
బుల సృజియింపఁ బాప మృతిఁబొందఁగఁజేయు మహాత్ముఁ గృష్ణునిన్. ౨౬ 1463

తే. భక్తి నర్పించె; మఱియుఁ దశత్వాదసరసి, జములఁ గడిగిన పావనసలిలములను
భార్యయుం దాను సోదరవర్తమంతు, లాదిగాఁ గల్గువారు నెఱయ్యమ్ముమీఱ.

క. తలల ధరించిరి; మఱియున్, విలువగలట్టివియుఁ బచ్చువయుఁ గోమలతం
జెలఁగునవియు నగువస్త్రంబులఁ గౌశేయముల దివ్యభూషణరాజిన్. ౨౭౪

క. హరికిం గాన్కల నొసఁగెను, బరమేశుం గనుచుఁ గనులభాష్యమ్ములు ని
ర్భరముగఁ గ్రమ్మఁగఁ జూడం, దరమ్ముగానట్టి స్థితిని యదాఁ గనియుండెన్. ౨౮

— త త త పాల వ ధ ము. ౨౯ —

చ. నరహరి యిట్లు పాండుజననాయకు జ్యేష్ఠకుమారుచేత భ
క్తిరతిని బూజితుండగుటఁ యదేఱి కనుగొని సభ్యులెల్లరుం
గరములుమోడ్చి మ్రొక్కు లివె యైకొనవయ్య! యటంచుఁ జక్క మ్రొ
క్కిరి జయశబ్దపూర్వముగఁ యేకశబ్ద సుమవృష్టి నయ్యెడన్. ౨౯ 1467

క. కురియించిరి గీర్వాణులు, హరినెల్లరు నిట్లుపొగడ యనొంది మహా
త్తరకొఁప మూని చేదీ, శ్వరుఁ డాదమహోపనుతుఁడు యవారనిపూనిన్. ౩౦౪

సీ. ప్రథమపూజం గొనెఁ య బార్ధి వాంతరమున ననియోర్వజాలక యతనదుషీత
ముననుండి లేచి వెంపునఁబొల్చి చేయెత్తి భయమనునదిలేక యపరుషభాష
ణము లిట్లుపల్కె శ్రీనాథునిగూర్చి; సర్వనియామకమయి యేవరుసనైన
దాటంగ నేరికిదరము గానిదియయి తనరుకాలం బని యవనబడు శ్రుతి

తే. వచన మద్దిసూన్యత మగు; య బాలభాషి
తముల వృద్ధుల బుద్ధి యిత్రతీని నిట్లు
మార్పునొందుటయే చక్క య మానసమున
నెన్న దృష్టాంత మగుఁగాదె య పీతమె యిద్ది? 3౧ 1469

ఉ. మీరలు పాత్రవిద్యతతి యమించినశక్తి జెలంగువార లో
సారమనీషులార! సభఁ య జాలఁ బ్రసిద్ధిని గాంచిమించువా
రారసి బాలభాషితము యలాదృతిపాత్రములంచు నెంచకుం
డూరకె త్రోసిపుచ్చుడు; యదూర్దవముఁ డీహరి యీ సభాస్థలిన్. 3౨ 1470

క. తొలిమరియాదకుఁ దగు నన్, పలుకులు పాటించకుడు; తనస్సును విద్యన్
బలుభంగులఁ దగునువ్రతముల విధిగా నాచరించి యపూజ్యులు నగుచున్. 3౩౪

ఉ. జ్ఞానహుతాశనార్పుల నొసంగెడు కల్పషశుష్కభీతికృ
త్కాననమున్ దహించి శ్రుతికాండము నేర్చి దిశాధినాయకుల్
పూనికఁ బూజలం దనుప య భూరితరంబగు బ్రహ్మతేజముం
గాఢబడంగ నొప్పు మునికాంతుల సభ్యుల వీరి నిందఱున్. 3౩ 1472

- ఉ. ఊరక త్రోసివైచి యెటు శ లొప్పని యిక్కులపాంసను మహా
దాదనిగాఁ దలంచి విధిదప్పక పూజలఁ దన్ను టర్వామే
ధారణి గొల్లఁ డీతఁడగుఁ శ దధ్యము మీరు నెఱుంగరో కులొ
ద్ధారకుడంచు నర్హణము శ తద్దసభాస్థలిఁ జేయు టొప్పునే. ౩౪ 1473
- క. కాకి పురోడాశంబును, గైకొనఁగాఁ దగు నదెట్లు! శ త్వాసురులారా!
యేకరణిఁ దలచు వీనికి, బ్రాకటగోత్రాశ్రమములు శ వర్ణము గలదే? ౩౫
- క. తలపోయ సర్వధర్మంబులకుఁ వెలియా నితండు శ బుద్ధి నెటుల యూ
హలుసాగు నట్లే వర్తిలు, కలుగవు సద్గుణము లేవిగొని వెదకినన్. ౩౫ 1475
- క. వీనిని బూజింపంగా, నేనీలియె యెఱుంగఁజాల శ నే నిప్పటికి
వీనికులంబు యయాతిమహినాథుడె ముఁ శపించె శ నెంతయుఁ గినుకన్. ౩౫
- క. కనుకనె కుల మయ్యది సజ్జనవిలసి బహిష్కృతమయి శ సద్వంశములఁ
జనియించిన ధీరులచేతను వర్జింపంగఁబడియె శ ధాత్రీస్థలిలోన్. ౩౬ 1477
- క. ఆకులమున జనియించిన, యీకృష్ణుడు వ్యర్థముగ నశ్వెప్పుడు మద్యం
బే కడుఁడమిఁ ద్రాగుచు ముల్లోకంబులు నవ్వఁ జోరులం దనుఁ గొల్వన్.
- క. తిరుగుచునుండు నభాస్థలి, దురితాత్మకుఁ డీతఁ డిపుడు శ తొలిపూజకు నె
క్కరణిగ నర్హుడో? చెప్పుఁడా, ధరణీదివిజర్మి నేవితము లనఁబడుచున్. ౩౬
- క. ఆర్యావర్తము లనఁగా, మర్యాదంఁగాంచి వెలయు శ త్వాభాగములఁ
దుర్యశమునఁ దగువీరులు, పర్యటనము చేయమానిశ బాలిశు లగుచున్. ౩౬
- తే. బ్రహ్మపర్చస్సువిడిచి దుశ్శర్మమసముద్ర
మును నిషిద్ధ మటంచెన్నఁగబూన కద్ది
యాశ్రయముగాఁ దలంచియాశ్రయాపితముగ
నందు నివసించుచుండు మర్యాదఁదూలి. ౩౭ 1481
- సీ. దుష్టసత్త్వములరీతుల నెల్ల జనులను బాధించుచున్నారు శ పార్థివాధ
ములగు యాదవులు నీమూర్ఖుడె తద్వంశభవుడొటఁదొలిపూజఁబడయ నెట్లు
లర్హుడో; యని యిట్టులాశిశుపాలుడు తనశుభంబులు నితాంతము నశించు
ట నభద్రములు పెక్కులనరానిపల్కులు పలికె, నవ్వానికి శ నలుకఁగొనక
- తే. తాను భగవంతుడొట శివనినాద
ములకు సింహంబురీతిని శ బలుకఁడయ్యె;
బరమపురుషుని దుస్సహభంగి నిట్లు
కాలు లాడంగ విని సభఁగల సుజనులు. ౩౮ 1482
- చ. శ్రుతులను గేల మూసికొని శ ఊఁడిపతి శిశుపాలుఁ డిట్టుచుక
మతులు రుడావిలంబులయి శ మంచిదిగా డిటనుండ నంచు వే

వితములఁ దొందఱింప సభసీడి తటాలునఁ బోయి; రొక్కఁడే

ని తగ దటంచుఁ బల్క రవసీపతి భీతియొ? వేఱహేతువో? 3F

1483

1క. పరమేశ్వరు దూషించిన, హరిభక్తుని దూఱినవిని యది తగదని యె

వ్వరు వారింపరొ తొలగరొ, నిరయంబునఁ బుణ్యమెడల యనిల్లుదు వారల్.

చ. వనజదళాక్షుఁ డిట్టుట నశవార్యమ౯ గొని యట్టె పాండునం

దనులును మాతృస్వస్థంజయులనం దగువీరులు కేకయుల్ సమ

స్తనిశిత శస్త్రపాణులయి యైదుని జంపుతలంపు లూని లే

చిన; శిశుపాలుఁ డించుకయుఁ యై డ్పడ కుగ్రతఁ జర్తఖడ్గముల్. ౪౧

1485

చ. కరములఁ బట్టి యాసభను యగల్గినవారలఁ గృష్ణపక్ష మా

దరమునఁ గొన్న వారలను యథాణినాథుల నట్లదల్పుచు౯

స్థిరముగ నిల్చె; నంత సరసీరుహనేత్రుఁడు లేచి నిల్చి భూ

వరులను స్వీయపక్షమును యభక్తిని గైకొనువారి నిల్పుచున్. ౪౨

1486

2చ. మనమునఁ బొంగుకోపమునమండుచు నీతఁడు పార్షదండు కా

పున ననుబోలు శౌర్యమునఁ యబూనికమీఱఁగ మిమ్ము నెల్లఁ జం

పనుదగువాఁడు నేనె కడుఁబంతముమీఱఁగ వీనిఁగూల్తు నం

చనుకొనుచు౯ తురాంతమగునట్టి సుదర్శన మాన్మపాలుపై. ౪౩

1487

క. పరఁగించె నామహాస్త్రం, బరిశీర్షముఁ బైఁబడంగవచ్చు తఱిని ద్రుం

చె రయంబొప్పుగ; నీవిధి, ధరణిశుఁడు చైద్యుఁ డిట్లు యదానవరిపుచ్చెన్. ౪౪

చ. అనిమొనఁ జంపఁగాఁబడిన యంతనె యొక్కమహారవంబు గ

ల్లెను సభయందు; దుఃఖపరిశీర్షమనస్కులు చేదిదేశరా

డనుచరభూషతుల్ బ్రదుకునాసలఁ బర్వలుపాటి; రంతఁ జై

ద్యనిదగు దేహము౯ వదలిజ్యోతియొకండు చెలంగుచు౯ వడిన్. ౪౫

1489

కా. భూతప్రాతము లట్టె కన్దొన సభంబు౯ వీడి భూమింబడ౯

భీతిం గొల్పుచు వచ్చునుల్కరణి౯ యెల్లుల్ దెనల్ పర్వఁగా

నేతన్నాత్రుఁ డనంగరాక తగుసౌర్యశు౯ హరిం బొచ్చె; నెం

తో తాత్పర్యముమీఱఁ జేదిపతి యెట్లో మూఁడుజన్మంబులన్. ౪౬

1490

3మ. హరితో వైరముగొన్న వాఁడగుటచే యనవైరబుద్ధి౯ నిరం

తర మాచక్రిఁ దలంచుచు౯ హరిమయత్యం బొందె నీజన్మమం

1 “నిందాంభగవత శృంగ్విం ప్రత్యరస్య జనస్యవా, తతోనాపైతి యస్సోపి యా త్యధస్య కృతాచ్యుతః” అనిమూలము.

2 “శిరఃకురాంత చక్రేణ జహా రావతతోరిహః” అనిమూలము.

3 “ధ్యాయం ప్రస్తయతాం యతో భావోహి భవకారణం” ౪౬. అనిమూలము. భావో భావనా అనుభావం భవస్య ధ్యాయకారజన్మనః కారణమ్” అని శ్రీధరాచార్యులు.

దరయన్ భావమే ధ్యేయరూపజనికే ఓ యాఁ గారణం బెప్పుడున్;
దరువాతన్ యమనందనుండు విధిమంతంబై సవం బవ్విధిన్. ౮౬ 1491

క. పరిపూర్ణతఁ గన ఋత్వి, గ్వరులకు సభ్యులకు వారివాంఛకు హెచ్చె
కరణిన్ దక్షిణలిచ్చెను, బరమాదృతి గారవించె ఓ వారి సవర్యన్. ౮౭ 1492

తే. అవభృథస్నాన మొనరించె ఓ నంత నేక
రాట్టనఁగ ఖ్యాతిగాంచె; ధర్మసుతుచేతఁ
గ్రతువరం బిట్లు చేయించి ఓ కంజనయనుఁ
డఖలయోగీశ్వరేశ్వరుం ఓ డగుహరియును. ౮౭౪ 1493

క. సుమనస్కులు తను వేడఁగ మాసములు కొన్నియందె ఓ గడపి మఱియు నా
యమతనయుండు వేడిన స్వపురమునకుఁ బోఁ దలఁచియుంటగరమోక్తులచేన్.

ఆ. సమ్మతింపఁజేసి ఓ సారసాక్షుండు సఖా, ర్యుండు సచివవర్యయుతుండు నగుచు
ద్వారవతికిఁ బోయె; ఓ వైకుంఠవాసులౌ, జయవిజయులు విప్రశాపమునను.

క. మరలన్ మరలం బుట్టుచు, హరిచేతం దెగిరి వారిదౌ చరితంబున్
విరివిగ నీకుం దెల్పితి, ధరణీశా! యని శుకుండు ఓ తమిఁ దెల్పి నృపున్. ౮౯౪

క. కనుఁగొని యవ్వలిచరితం, బును దెల్పుడలంచి యనియె ఓ భూపలలాముం
డన ఖ్యాతి నొంది శమనుని, తనయుం డవభృథము నాఁగఁగదగు స్నానమునన్.

క. పరిశుద్ధుండై భూసుర, ధరణీశ్వర సాంద్రమైన ఓ తత్సభ నడుమన్
సురరాజువలె వెలింగెను; సురలును మానవులు ప్రమథశూరులు తమి చేన్. ౯౧౦

సీ. తమ్ము ధర్మజుండు నితాంతము పూజింప హరి నధ్వరవరంబు ఓ నతిశయముగఁ
బొగడుచుఁ దమనెలవులకుఁ బోయిరి; పాపమనసుండై కల్యంశమున జనించి
కురుకులమునకు నిర్భరరోగమయి యొప్పు దుర్యోధనుడై చాల ఓ దుష్టుండొటఁ
బొందునందనుల యసారసంపదఁ గాంచి నైరింపఁడయ్యె; శ్రీపదక్రధరుండు

తే. చైద్యు వధియించుటయు నృపశత్రుములను

బంధముక్తులఁ జేయుట ఓ పరమసవము

సాగుటయు లోనుగాఁగల ఓ సాధుకథల

వీనిఁ బఠింప నఘములు ఓ విలయమొందు. ౯౧౮

1499

డె బ్బు ది యై ద వ య థ్యా య ము.

— సభలా దుర్యోధనుండు భ్రమమొందుట. —

చ. అని వచియింప భూమిపతి ఓ యాశుకమానివరేణ్యుఁ గాంచి యి
ట్లనియె నజాతశత్రుఁ డగునాయమసూనుని రాజసూయపున్
ఘనవిభవంబుఁ గాంచి యది ఓ కన్దోనవచ్చిన రాజులున్ మునీ
శనికరమున్ ముదంబుఁగనెఁ ఓ జక్రిదయన్ విధినద్ది సాగుటన్. ౧

1500

మ. ధృతరాష్ట్రాగ్రతనూజః డొక్కరుడె యాదివ్యక్తతుస్సారభూ
తితతి గాంచి సహింపడయ్యె ననుచున్ శ దెల్పంగ నే వింటి నా
క్రతుభుగ్వారము సంతసించెగద యొక్కం డాతఁ డీర్వన్ గొనన్
గతమేమో వివరింపుఁ డంచడుగ నాశ్చ్యపాలు ప్రశ్నంబునన్. ౨ 1501

చ. మది ముదమొంద నిట్లనియె శ మానివతంసుడు నీపితామహుం
డుదితయశుండు యజ్ఞము మహాన్నతవైభవ మూనిచేయున
య్యదనున బాంధవుల్ పనులయం దొగిఁ జేమకు లోకువై యొన
ర్పడగు విధంబునన్ నృపతిపాలకుచేత నియుక్తులై తగన్. ౩౪ 1502

క. కావించుచుండి రందుం, బావని పాకాలయంపుఁబాలకుఁ డయ్యెన్
భూవరుల నదిమితెచ్చిన, యావిత్తము వ్యయమొనర్చు శ నధికారమునన్. 3౪

క. కానుకలం గైకొనఁగాఁ, దానె నియోగింపఁబడియె శ ధర్మాత్తజుచే
బూని సుయోధనుఁ; డట్లే, మానీశుల వచ్చునట్టిమాన్యుల నెల్లన్. ౪ 1504

సీ. గారవింపఁగ మాద్రికడగొట్టు సూనుండు నియమింపఁబడియె వానిసహజుండు
వలయు ద్రవ్యంబులఁ శ గలయంగ సమకూర్చ నర్జునుండును సజ్జనాళి నెలమిఁ
జందనచర్పాదిసాధుశుశ్రూషలు గావింప గృష్ణుండు శ నావిధమున
నరుగు దెంచినవారి శ యంఘ్రులఁ గడుగంగ నియమింపఁబడిరి; పూనిక దగంగ

తే. నోగిరంబును వడ్డింప శ నొప్పుకొనియె
ద్రుపదసూనుండు బుద్ధిమంతులను మేటి
యైన కర్ణుండు పూనెను శ దానమొసఁగు
కార్యమున ధర్మజుండు వేడఁగఁ మఱియును. ౫ 1505

వ. సాత్యకియు, వికర్ణకృతవర్తవిదురులు లోనగువారును, బాహ్లికుండును, వాని
సూనులు భూరిశ్రవ స్సంతద్దనప్రభృతులు ధర్మజునకుఁ బ్రియంబునీయుకొర్కి
నాయాపనులయందుఁ బ్రవర్తిల్లుచుండిరి. ఋత్విక్సదస్య బహుశాస్త్రవిద్వరులు
ప్రియతమవాక్కులచేతను, బూజలచే దక్షిణలచేతను విధిగఁ బూజితులైరి. శిశు
పాలుండు చక్రియందైక్యమైన పిదప నెల్లరు నాకాశగంగకు నవభృథన్నాన
మొనరింపఁబోయిరి. తత్సమయంబున మృదంగశంఖపణవదుంధుభిగోముఖానక
ప్రభృతి వాద్యములు చెలంగెను. నర్తకీజనంబు హృష్టాంతరంగంబున నాడె.
గాయకులు గుంపులుగూడి పాడిరి. వారువాయించు వీణావేణు తాళధ్వనులు
నింగిముట్టె. విచిత్ర ధ్వజవతాకలం గొని కొందఱు ముందునడువ భద్రదంతా
వళంబులు స్వందనము లాజానేయంబులు వివిధాలంకృతుల నొప్పిరాఁగా
సమలంకృతాంగులగు భటులు వెంటరా యదుస్థంజయ కాంభోజ కురు
కోసల కేకయులు తమకుఁ బ్రభువగు యధిష్ఠిరుని మున్నిడుకొని నేనాప్రతతి
పుడమి యద్రువ వచ్చుచుండ సువర్ణహారములం దాల్చి బయలువెడలిరి. సద

స్వలు ఋత్విగ్విప్రవర్త్యలు లోనగువారు వేదఘోషము చెలరేగుచుండ వెంటబోయిరి. దేవర్షిపితృగంధర్వలు పూవులవానలు కురియించుచు వినుతిం చిరి. శ్రీపురుషులు గంధపుష్పమాలికాభరణవస్త్రవిభూషితులై వివిధౌషధిరస ములఁ బరస్పరము పూయుచు నొకరిపై నొక్కరు వసంతములు పోయుచు విచ్చలవిడిఁజరించిరి. వెండియుఁ బూరుషులు తైలగోరసంబులఁజందనజలములను హరిద్రాజలంబును సాంద్రకుంకుమసలిలంబులను బయిబయిఁ బూసి వసంతము లాడఁగా వారశ్రీలు మరల వారికి వానింబూయుచు వసంతోత్సవ మొనరిం చిరి. అంబరతలంబున దేవకాంతామణులు దివ్యవిమానంబులచేతం బలై బట్ట పురాణులు భటసంఘసంరక్షితలై సృందనాదియానములనెక్కి యవభృథన్నానో త్సవసందర్శనార్థముబయలువెడలిరి. వెండియు సారాజపత్నులు మేనమామకొడు కులును సఖులును వసంతములు పయింజల్ల మందాక్షహాసవిలసన్మృతామరసలై విలసిల్లిరి. ఆముద్దియలు మఱియు మఱిదండ్రను జెలికత్తియలను జర్తభస్మికలచే వసంతములు చల్లితడుపుచు వారు నట్లొనర్పఁ దడియుచు సకలాంగకంబులు వలి పంపువస్త్రంబులనుండి కనబడుచుండ నాపెనువేడుకచేఁ గ్రొమ్ముడులనుండి కుసు మములు జాఱ సయాశ్రుటములఁ గాముకులఁ గలంగఁ జేయుచుండి రంత ౧౭

చ. అరదము స్వర్ణమాలికల ॥ నందముగుల్కఁగ సాధుఘోటకో
త్కరము వహింపఁ బాండునృపకాంతుని జ్యేష్ఠసుతుండు మండలే
శ్వరుండయి డిగ్గి దారయుతిఁ ॥ జక్కని యంగసమూహసంయుతిం
బరఁగెడు రాజసూయ మటు ॥ భాసిలెఁ జూపలు సంతసింపఁగన్. ౧౮ 1507

క. సుమహితపత్నీ సంయాజములనఁబడు యాగములను ॥ సవముతుదిని శా
స్త్రమురీతి నవభృథన్నానమునను సత్క్రియల బ్రహ్మాణప్రవరయుతిన్. ౧౮౫

క. ధరణీశునిచేఁ జేయించిరి; యాజకు లపుడు నృపతిజిష్ణుని గృష్టా
పరిభూషితపార్శ్వని భూసురయుతి నాచమనవిధిని ॥ సురనదియందున్. ౧౯

క. స్నానముచేయించిరి దివి, నానిర్జర ధందుభులును ॥ జ్యాష్ఠలియందున్
మానవులవాద్యములు సరి,గా నాదముపిక్కటిల్లఁగఁ జేసెఁ గడున్. ౧౯౪

క. సురలును మానులుఁ బితరులు, నరులును బూవులనుబోరసన్ నరపతివైఁ
కురియించిరి; వర్ణాశ్రమ, పరిశుద్ధులు మానవు లటఁ ॥ బావనగంగన్. ౨౦ 1511

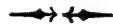
క. స్నానం బొనరించిరి త,త్స్నానమునన్ భూరిపాపసహితుండైన
గాని పరిశుద్ధుడే యగు, నా నిఖిలాఘములు పాలు ॥ నవ్వుడభీతిన్. ౨౧ 1512

చ. నరపతి త్నామనూత్న వసనంబులఁ దాలిచి దివ్యభూషణో
త్కరమున భూషితాంగుండయి ॥ తా నొగి యూజకులన్ సదస్యులన్

- ధరణిసురోత్తమాళి మఱి శ తక్కినయందుఁగలట్టి వారి నం
బరముల భూషణంబులను శ వారక తృప్తులఁ జేసె నేర్పునన్. ౨౨ 1513
- క. నారాయణపరుఁడై తగు, ధారణినాథుం డతండు శ తగుబంధువులన్
భూరమణుల జ్ఞాతుల స్నేహారూఢుల సాధుమతుల శ నటఁ గలయొరులన్. ౨౩
- క. పలుభంగులఁ బూజించెను, సులలిత మణికుండలముల శ సుమమాలికలన్
దలచీరలఁ గంచుకవరములను దుకూలముల రత్నముల హారములన్. ౨౪
- సీ చక్క భూషితులయి శ సమధికరీతిని గ్రాలిరి; వామనేత్రులును రుచిర
రత్నకుండలయుగ శ రమ్యకాంతులు పర్వ నలకలసాంపు వాక్త్రాబ్జబింబ
రుచు లుల్లసిల్లఁ గరంజురమేఖలలకాంతు లరుదుగఁ గన్పడనార! యనఁగఁ
దగియుండి; రంత నభర్షరముఁ జేయించిన బ్రహ్మవాదులు సుస్వభావులు నగు
- తే. యాజకులును సదస్యులు శ నవనిసురులు
క్షత్రియులు వైశ్యశూద్రులు శ క్షాపతులును
యజ్ఞమును జూడవచ్చినయమర ముని పి
తరులు భూతము లటు హరిద్వరులు మఱియు. ౨౫ 1516
- క. వారల యనుచరులును దమి, ధారణినాయకునిచేతఁ శ దగఁబూజితులై
చేరిరి స్వీయాలయముల, గారవమున నృపతిఁ బంపఁగ వేడుకలన్. ౨౬ 1517
- క. హరిదాసుఁడు రాజర్షియుఁ, బరహితకారియునునైన శ పాండుసుతుని య
భర్షరము మహోదయమును నెవ్వరుసఁగ నెంతగను జనులు శ వర్ణించిననున్.
- ఆ. తనివి చెందరైరి శ తా మానవుఁడు సుధ, నెంతత్రాగినను విత్తృప్తి చెంద
నట్టు; లంత ధర్మనాత్మజుఁ డెడఁబాయఁజాల కెంతో జంకి శ సాధుమతుల. ౨౭
- క. తనసంబంధుల బాంధవులను గృష్ణునిబోవఁగా వలదటంచు ముదం
బున వారించెను; సర్వంబు నెఱింగిన శ్రీహరియును శ భూపతికోర్కిన్. ౨౮
- చ. మనమున నెంచి యాతనికి శ మంచియొనర్పఁ దలంచి సాంబము
ఖ్య నిఖిల యాదవోత్తముల శ నంపెఁ గుశస్థలి కందుఁ దానుని
లెప్పును; యమసూనుఁ డీకరణి శ స్వీయమనోరథవార్ధి దుస్తరం
బును వడిదాఁపఁ గృష్ణుడయఁ శ బోయెను దద్భద్రయజ్వరం బొగిన్. ౩౦ 1521
- సీ. దుర్యోధనుం డచ్యుతునియందు మదినిల్పి యలరారుధర్మజు శ సంతిపురిని
గలయట్టిసంపద శ నలఘుతరక్రతు మహిమముఁ గని తనమనసునందు
మిక్కిలి తపియించె; శ మేదిసీశునిదగు శౌద్ధాంతమున మయుం శ డిద్ధశక్తి
నలవరించిన సభాభ్యంతరమునఁ గలమనుజేంద్రదివిజేంద్రదనుసుతేంద్ర

- తే. సంపదలఁ గాంచె వానితో శ సాధ్విద్రుపద
మనుజనాయకు తనయ భర్తను మనోజ్ఞ
పద్ధతిని బరిచర్యల శ బహువిధములఁ
దనువుచుండె నాసతియందు శ మనసు నిలిపి. 3౨ 1522
- క. పరిత ప్తచిత్తుడై యా, కురుపతి యం దుండె; మఱియు శ గోవిందుని సుం
దరుల సహస్రము శ్రోణిభరమునఁ గ్వణదంప్రిరుచులు శ పర్వటచేతన్. 3౩ 1524
- క. మెలమెల్ల నడుగు లిడుచుకొ, బలితపువక్షి జయుగశశటుకుంకుమచ
ర్చల నెఱ్ఱినై న హారంబులు కన్నడ వక్త్రపద్మములు భాసిల్లన్. 33 1524
- చ. చలకుండలమృదుకుంతలములు సొంపులఁ గ్రుమ్మరింపఁ శ బొంకంబుగ నం
దలరుచుఁ దిరుగం గనియా,ర్తుల ము న్నెను స్వల్పమతియు శ దుష్టుడు నొటన్.
- ఉ. దానవశిల్పి యామయుడు శ తత్పరుడై యలరించియున్న యా
మానితసత్సభక సకలమండలనాథుడు ధర్మరాజు పెం
పూనిన సోదరుల్ సుమతినొప్పెడు బాంధవులకొ హితాహిత
జ్ఞానయుతాక్షిపద్మడుగు శ సారసనేత్రుడు కూడియుండగన్. 3౪ 1526
- క. పరమేష్ఠితుల్యభాగ్యం, బరుదుగ నొప్పార వందిహరితరనుతుల్
పరంగక స్వర్ణాసనమున, సురపతియే యీతఁ డనఁగ శ శోభిలుచుండెన్. 3౫
- చ. వరముకుటంబు హారములు శ భవ్యకలాపము లొప్పుఁ దాల్చి సో
దరపరివేష్టితుం డగుచు శ దారుణఖడ్గముఁ గేలఁబూని భూ
వరులను ద్వారపాలకుల శ వార కదల్పుచు నాసుయోధనుం
డురుగతిఁ జేరె ధోషమున శ నోలగముకొ గనువారు నవ్వఁగన్. 3౬ 1528
- ఉ. వైరుల కోలగం బదియు శ వారి స్థలంబనుచుకొ స్థలంబునకొ
వారి యటంచు విభ్రమ మహారిగఁ దోచ మయుండు దేవతా
వైరులశిల్పి కూర్చె మణివారముతో; మయమాయచేత నా
ధారణినాయకుం డట నితాంతవిమోహితనై జచిత్తుడై. 3౭ 1529
- చ. స్థలము జలంబుగా వగచి శ తా ధరియించిన యంబరాంతముకొ
గలఁగుచుఁ బైకిఁ ద్రోచుకొనెఁ శ గానక వారి యటంచు నెంచుచుకొ
స్థలమును దాబడకొ జలము శ సత్యముగా స్థలమంచు నెన్ని యం
దలరుచుఁ బోవఁగాఁ దడిసె శ నావసనం బది చూచి భీముడున్. 3౮ 1530
- చ. వనితలుఁ దక్కినట్టి నృపవద్యులు ధర్మజుఁ డెంత హెచ్చరిం
చిన హరిప్రోత్సహింప నిది శ చేటును గూర్చునటంచు సుంతయై
నను దలపోయ కొక్క మొగి శ నవ్విరి; దానికి నాసుయోధనుం
డన్యజయుతుండు నిగ్గుపడి శ యానన మెంతయు వాల్చి దీనుడై. 3౯ 1531

- మ. పెనురోపంబున మండుచున్ సభను శిల్పిస్తోమవర్షం డొన
ర్చినదానిన్ విడనాడి హస్తీపురినిన్ శ జేరంగఁ దాబోయె నా
తనికిం గల్లుపరాభవంబునకు నంతం గల్లె హాహాధ్వనుల్
జనసందోహమునందు ధర్మసుతుఁడున్ శ స్వాంతంబునం గుండఁగన్. 3౯ 1532
- చ. హరియును భూమిభారహరణాయత కార్యము ముందుఁదా నదె
క్కరణి నొనర్పఁగాఁ దగునొ శ కాలము దానికి నెట్లు పక్షమై
యరయఁగఁ దా నిమిత్తమనునాశయ మెల్లరకుం జెలంగ నె
వ్వరుసను జేయునో యది శుభంబగునంచు దలంచి యుండుటన్. 3౯ 1533
- క. భీమాదుల పరిహాసం, బామాడ్కి సుయోధనునకు శ నవమతిఁ గూర్పం
దామానుపఁ బూనకయే, యామోదముఁ జూపుచుండె శ నవనీనాథా!. 3౯౪
- వ. నీవు నన్నడిగిన ప్రశ్నంబునకు రాజసూయమహాక్రతువున దుర్యోధను
దౌరాత్మ్యంబుఁ దత్పురాభవంబుఁ దెల్పితి నని శుకఁడొగి మఱియు ని ట్లనియె.

డె బ్బ ది యా ట వ య థ్యా య ము.

— సా ల్వ క థా ర ణ భ ము. —

- క. విను మనుజేంద్రా! లీలా, మనుజాకృతిఁ దాల్చియున్న శ మాధవుఁ డొనరిం
చిన చిత్రకర్తమును నే, వినిపించెద సౌభవతిని శ వీరవతంసున్. ౧ 1536
- చ. అనిమొన సంహరించె నది శ యచ్చెరువైతగు రుక్మిణీసతిం
గొన హరిపోయి యున్నతటి శ ఊజీపతుల్ చనుదెంచి రందుఁ జై
ద్యునిసఖుఁ డైనసాల్వఁడు మహోద్యమ మొప్పుఁగ వచ్చియుండె నా
తని యదువీరు లుద్ధతి మృగంబున గెల్చిరి కృష్ణసన్నిధిన్. ౨ 1537
- క. అందు జరాసంధాదుల, బృందం బటు లోడిపోయె శ వివిధనృపతిసం
క్రందనులు వినఁగ శపథంబుం దా నొనరించె సాశ్వతభూపతి కినుకన్. ౨౪
- క. యాదవవిహీనముగ నీ, మేదిని నొనరింతు నాదుఁమేటి శపథమున్
గాదనక వినుడు విక్రమ, మాదటఁ గన్గొనుఁ డటంచు శ నమ్మాధుండున్. 3
- చ. ప్రతినయొనర్చి ముష్టిమిత్రపాంసువునే యొకపూట లోనికిన్
జతనముమీఱఁ గైకొనుచు శ శంకరు లోకవిభున్ నిరంతరం
బతులితభక్తిఁ గొల్చె; నొకకహాయన మేగఁగ నాశుతోషుండన్
వితతయశంబుగన్న మునిబృందసమర్చితుఁ డౌ హరుం డెదన్. ౪౪ 1540
- క. శరణాగతుఁడౌ సాశ్వని, వరమునఁ దన్పంగ నెంచి శ వచ్చె నచటి; కా
ధరణీధ్రసుతాయుతుఁడై, యరుదెంచిన శంకరుఁగని శ యాతఁడు భక్తిన్. ౫
- క. సురదితిసుత గంధర్వుల, కురగులకున్ రాక్షసులకు శ నుర్విఁగల నరో
త్కరమునకు నభేద్యము భీకర మాయదువృష్ణులకును శ గామగమనమున్. ౬

- క. అనుపమమునైన యానంబును గోరెను గృష్ణమీఁదఁ శ బూనినవగ నె
వ్వనమున స్తరించి సంతసమును గాంచక శివుఁడు సుంత శ మోద మగపడన్.
- క. కాని వృత్తే యాన, వృత్తానని మయుఁగాంచి వీని శ కట్టిదియగు న
య్యానము నిర్మించియె యివ్వా నీవని హెచ్చరించి శ యరిగె నిజేచ్ఛన్. ౬౪
- చ. పరశివునాజ్ఞ మౌళినిడి శ పట్టుదలం గొని యమ్మయుండు వే
పరపురముల్ జయింపఁదగు శ ప్రాధిమగాంచిన వాఁడుగాన సుం
దరము నయోవికారము నితాంతవిపక్షభయంకరంబు నౌ
పురమును సౌభనామకముఁ శ బొల్పుగ నిర్మితిఁజేసి యిచ్చెఁ దాన్. ౭ 1545
- మ. తనయిచ్చన్ వడిఁబోవుచున్ బరులకున్ శ దా నొక్కమా తైననున్
జెనకన్ శక్యముగాక చీకటులకున్ శ జిత్రాలయంబౌచు నౌ
ప్పిన యానంబును బొంగి సాల్వఁడనుపురథ్వీనాయకుం డాత్మ వృ
ష్టినికాయం బొనరించినట్టి పగనున్ శ జింతించి క్రోధోగ్రుఁడై. ౮ 1546
- ఉ. ద్వారకమీడికిం జనియె; శ దారుణభూరిబలంబుచేత దు
ర్వారపరాక్రమం బడర శ వచ్చెడువారికిఁ బోవువారికిఁ
భూరితర శ్రమం బొలయుఁపొల్కిని సాల్వఁడు ముట్టడించి యెం
తోరమణీయమకా నుపహసోత్తమ నిఘ్నటపంక్తిఁ బూనికన్. ౯ 1547
- నీ. ఉద్యానములను, మహాన్నతగోపుర, ప్రాసాదములను, ద్వారకముల మఱియు
నట్టాలకముల విహారమునకుఁ దగినట్టు లేర్పఱచిన శ యాస్థలంబు
లను బ్రత్యోళికలను శ లయమొందఁగాఁ జేసె; నమ్రేటివ్యోమ యానాగ్రమండు
నిలిచి శస్త్రంబుల శ నలఘుపాపాణంబులను దరువులఁ బాములను బిడుగుల
- తే. వడిగ నాసారములుగాఁగఁగఁ బడ నొనర్చె, గులకతాలను గురిపించెఘోరవాత
మట్టె యద్దానఁ బుట్టి మహాత్తరగతి, వీచెఁ బాంసువులను దెసల్ శ తోఁపకుండె.
- చ. పురమది సౌభషీడలను శ బూర్వమొగిం ద్రిపురంబు లేఁచఁగా
ధరణివిధంబునన్ బడలి శ తా సుఖముం గనఁజాలదయ్యె; న
త్తరుణమునందు బాధల నితాంతము చేడ్పడియున్న ద్వారకన్
హరితోలిపుత్రకుండును మహారథుఁడున్ మతిమద్వతంసుఁడున్. ౧౨ 1549
- క. వీరుఁడునగు ప్రద్యుమ్నుఁడు, దా రయమునఁ గాంచి ప్రజల శ తతకష్టములన్
శ్రీరమణుఁడు లేకుండుట, నారసి యభయం బొసంగి శ న్యంధన మెక్కెన్. ౧౩
- చ. తనయశ మెల్ల దిక్కులను శ దద్దయు వ్యాప్తిగనంగ సాల్వతో
నని యొనరింపఁబోయె; మఱి శ యాతనితోడనె చారుధేష్టుఁడున్

* “పురం నిర్మయ సాఖ్యాయ ప్రాదా శ్చైభ మయన్వయమ్” అని మూలము.

- జనియెను సాల్వు మారుకొన శ సాత్యకి సాంబులు పోయి రట్లే యం
కనుగల సోదరుల్ కడిమి శ గ్రాలగఁ దోడ్పడఁ బోయి రేడ్చెఱన్. ౧౩౪ 1551
- సీ. అశ్రూర హర్దిక్కు శ లాభానువిందుఁడు గదుఁడు శుకుండు ముగ్ర బలశాలి యు
సారణుండును దక్కుపేరుషస్సూర్తులు విలుకాండ్రు రథయాధివిభులుమఱి
యోధవీరులు కవచోత్తమములఁ దాల్చి గజహయస్యందన శ కలితులగుచుఁ
గాల్బలంబులు తమ్ముఁ శ గాపాడుచున్ రాఁగఁ బయనమై; రంత సాశ్వభటతతికి
- తే. యాదవులకును సురలకు శ నసురులకును
జరగుసంగ్రామ మట్లు భీకరరణంబు
రోమహర్షణ మొదవంగ శ రోషయుక్తి
సాగుచుండఁ బ్రద్యుమ్నుండు శ సాహసమున. ౧౬ 1552
- క. పటుతర దివ్యాస్త్రంబుల, దటుకున నాసాల్వుమాయఁ శ దపనుండును జీఁ
కటులంబోలెన్ జీణమున, మటుమాయముగా నొనర్చె శ మాననిపూన్కిన్.
- ఉ. అంతటఁ బోక త ప్తకనశకాంచిత పుంఖములై యయోముఖా
త్యంతభయంకరంబులయి శ యానతపర్వములై చెలంగి బల్
వితగనున్న పంచయుతశివంశతి బాణములేసి వైరిదు
ద్ధాంత చమూపతిక మిగులఁ శ దత్తతమందగఁ జేసె నేర్పునన్. ౧౮ 1554
- మ. శతబాణంబుల సాల్వునొంచి మఱి తశత్రైన్యంబునం గల్లును
ద్ధతులౌ వీరుల నొక్కొక్కరుని బాధల్ చెంద నొక్కొక్కతీ
వ్రతరానూనశరంబు వైచె బదియా శ బాణంబులన్ సారధి
ప్రతతిక; వాహనపంక్తి మూడిటను జేవల్ దూలవై చెన్ వడిన్. ౧౯ 1555
- చ. అతిశయ మద్భుతంబునగు శ నామహితాత్మని కృత్యమెన్ని రెం
డు తెగలనున్న నైనికులు శ నూతన మీయది యెందుఁ గానమం
చతని బహుకరించిరి; మహాత్తరమాయ నొనర్చి యమృతము
డితరదురాసదం బనుచు శ నెంచియె సాల్వున కిచ్చియుండుటన్. ౨౦ 1556
- తే. అన్విమానమ్ము నొకచోట శ నపరిమితము
లైన రూపంబులుగను స్థలంతరమున
నొక్కరూపంబుగను మఱి శ యొక్కచోటఁ
గనఁబడుచు మఱియొకచోటఁ శ గానఁబడక. ౨౧ 1557
- క. పరులకు నేమాత్రంబే, నరయంగఁ దరంబుగాని శ యట్లుండె; ధరన్
బరికింప నొచు నొక్కపు, డురుసురమార్గమున నద్ది శ యొక్కపు డుండున్. ౨౧౪
- క. సలిలంబుల గిరిశృంగ, స్థలమున నొక్కపుడు తోచుచందమునఁ దగున్
వలయాకృతిగాఁ దిరిగెడు, నలాతచక్రంబుపోల్కి శ నది చరియించున్. ౨౨

- తే. ఒక్కతావున స్థిరముగ శ నుండకద్ది
తిరుగుచుండెను సాల్వడు శ దివ్యసౌభ
యానమున నెందునెందును శ సై నికులను
గలిసి కనుభట్టునో శ యదుకాంతు లందె. ౨౨౪ 1560
- చ. శరముల లక్ష్యశుద్ధి తగుచందమునన్ బరగించుచుండి ర
య్యరివరసంప్రయుక్త నిశితాశుగముల్ దహనాద్దు లట్లు గా
ల్ప రవివిధంబునన్ మిగుల శ బాధనుగల్గగజేయఁగా భయం
కర భుజగంబులట్టులు నిశ కామదురాసదతం జెలంగఁగన్. ౨౩౪ 1561
- తే. సాల్వడేమియుఁ బ్రతిచేయఁజాల కట్టె
సైన్యములు పీడితములయి శ చాలఁదూలఁ
గాంచుచుండెను; దమసేన శ గలఁగుచుండ
సాల్వ సేనాధినాథులు శ సాహసమున. ౨౪ 1562
- చ. అడరి మహాస్త్రజాలముల శ నాయదువీరుల నొంప వారల
ప్పుడు భృశపీడితాంగులయి శ పోక పెనంగుచు స్వస్థలంబులన్
విడువక యుండి రిజ్జగము శ విక్రమసంపద సూర్యలోకమున్
గడు సుకృతంబుచే గెలువఁగాఁ దలపోసెడు దిట్టలొటచేన్. ౨౫ 1563
- క. మును ప్రద్యుమ్ను శరంబులఁ, దనయంగము లార్చినొందఁదర్ప మ్ముప్పొం
గను మరలివచ్చి మాసాల్వనిమంత్రి ద్యుమంతుఁ డతనిఁబొంగుచుఁదాఁకెన్.
- చ. ఇనుమునఁ జేయఁగాఁబడి యహీననిజాకృతిచేఁ గడుభయం
బును గలిగించు నగ్గదను శ బూని యరిన్ బలమెల్లఁజూపి మోఁ
దెను; గదతాఁకు వక్షమును శ దెప్పుననొంప నరిందముండు న
య్యును హరిపుత్రకుండు రథమొయ్యన నూతఁగ సోలె నంతటన్. ౨౬౪ 1565
- ఉ. దారుకు నాత్మజుండు రణధర్మ మెఱింగిన ప్రోడ సూతుఁ డ
వై రణభూమినుండి కొనియేగెఁ దొలంగఁగఁ గృష్ణనాత్మజున్;
సారథితోడఁ బల్కెనిటు శ సంజ్ఞ ముహూర్తములోనె కాంచి య
వ్వీరుఁడు సూతుఁడా! యకట శ వీరులునవ్వఁగ నిట్లు తెచ్చితే. ౨౭౪ 1566
- క. తగునే సంగర రంగంబు గడువఁగాఁ దెచ్చు తెన్నుఁబోలినపనియే
జగమున యదుకులజుఁ డెవం,దుగాని నేడప్పు నొక్కఁడొక్క యశ మేగన్.
- క. సారథితోలఁగింపఁగ ని, ట్లారయ దూ తొందినాఁడె శ యది వినఁబడునే;
శ్రీరామకేశవులు నా, కూరిమి పితృపాదు లొకటఁ శ గూడినవేశన్. ౨౯ 1568
- చ. అని మొననుండి ధర్మ మిటులొఱిడిపుచ్చి తొలంగి వచ్చితిన్
గనుక ననుండగం బిలిచి శ నాజనకుల్ రణవార్త తెవ్వినా

యన! యనిప్రశ్న చేయ నెది యర్హమటంచు వచించువాడ; నా
యనుజులఁజేర్చు లిద్ది వినినంతన నాదు నసత్రవృత్తినిన్. 30

1569

క. పరిహాసంబుగ నొకరొక్కరితోఁ జెప్పుకొనకుండఁగా నోపుదురే;
పరులును నవ్వుచుఁ బల్కరె, సరియే యిది సూడ! చెపుమ య సాధుభణితులన్.

క. అనవిని యాయుష్షంతా, వినవయ్యా! ప్రభువరేణ్య య విగ్రహధర్మం
బును దెలిసియె యివ్వధిగా, నొనరించితి నంచుఁ దలఁపు య మొగి నీమదిలోన్.

క. రథికుని కష్టంబుల సా, రథియును దత్కృచ్ఛములను య రథివరుండున్
బ్రథనంబునఁ దీర్పం దగుఁ, బథమిది నీత్యన్నితంబు య పండితమతమున్. 31

చ. ఇది తలపోసియే గుదియ య యెంతయునొంపఁగ మూర్ఖమున్లు ని
న్లదియగవచ్చు నావదలఁ య గాంచియె యిట్లు తొలంగఁ దెచ్చితఁ
మది రణధర్మపద్ధతుల య మానినవాడనుగాను వేటుగాఁ
గఁ దలఁపరాదు దీని బుధఁకాండము మెచ్చిన మార్గమాటచేన్. 33

1573

దె బ్బ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

— సాల్వని గృష్ణమూర్తి పథింతుట. —

క. అనఁగావిని శ్రీకృష్ణుని, తనయుఁడు ప్రద్యుమ్నుఁ డట నుదకముల విధిగా
నొనరించి యాచమనమును, ఘనకవచం బొండుదాల్చి య కార్తుకథరుడై. 4.

క. సారథిఁగని యిట్లనియెన్, వీరుండు ద్యుమంతుఁ డెచట య విలసిల్లునొ యా
థారణికి నన్నుఁ గొనిపామ్మారయమున నన్న నాతఁ య డట్టు లొనరుపన్. 6

ఉ. అంతట దుక్కిణీతనయుఁ య డాత్మబలంబుల నేచుచున్న దు
ద్ధాంతు ద్యుమంతు మార్కొని స్త్రీతంబు ముఖమ్మన కట్టెనూత్నమా
కాంతిని గూర్చ నెన్నిది నికామరయం బలరారు బాణముల్
పంతముపొఱఁగా నతని య బాహుబలం బడఁగంగ వైచుచున్. 1

1576

ఉ. మానక నాలుగొ నిశితఃపార్శ్వణముల్ పరఁగించి వాజిసం
తానముఁగూర్చి సారథిని య దారుణబాణముచే నడఁచి పెం
పూనినచాపమున్ విశిఖఁయుగ్మమునన్ మఱి కేతువాక్కుటన్
బూనికమై ద్యుమంతు శిరఃమున్ వడిఁ ద్రుంచెను బెద్దతూపునన్. 3

1577

చ. గడుఁడును సాంబసాత్యకి ముఖప్రతిపీరభయంకరుల్ క్రుధం
బొదలుచు సౌభనాయకుని య భూరిబలంబులఁ జెండి; రంతనం
దుఁ దగుబలంబు లెల్ల బలుతూపులఁ గంధరముల్ తెగంగ వే
యుదధిజలంబులం బడియె య నుగ్రతరంబుగ నద్ది కన్నడన్. 8

1578

- చ. ఒకరొక రిట్లు పౌరుషము శ లొప్పగ యాదవసాల్వభూష నై
నికులు రణంబుచేయగ న శ నీకమ దిర్వదియేడురాత్రులన్
సకలభయంకరంబుగను శ సాగెను సంకులయుద్ధ మన్నయా
ఖ్యకుఁ దగినట్టు; లాహరియు శ యాగనిమిత్తము ధర్మపుత్రుచేన్. ౫ 1579
- క. ప్రీతికిఁ దగినట్లుగ నా, హఠాతుండై పోయి యధ్వ శ రోత్తమ మది వి
ఖ్యాతిగఁ జెల్లగఁ జై ద్వత్పతలపతి హతుఁడుకాఁగ శ సంతోషమునన్. ౫
- క. కురువృద్ధుల భీష్మాదుల, వరమానులఁ గుంతియాత్మ శ భవులం గుంతి
బురగమనంబుతఱిన్ సా, దరముగ వీడ్కొలిపి దార శ తతియున్ రాఁగన్. ౬
- మ. చనుచున్ ఘోరనిమిత్తపూగములనున్ శ సంభ్రాంతుండై కాంచుచున్
దనరాకన్ మదిగోరు యాదవుల సం శ తానంబు లున్నట్టిప
త్తనమున్ ద్వారవతీసమాఖ్యమును దు శ ద్దాంతంబుఁ గాంచన్ మనం
బున నుత్సాహము పొంగఁ బోయెఁ జనుచో శ భూపాలకున్ ధర్మజున్. ౭
- ఉ. చేరగఁబిల్చి యివ్వధిని శ జెప్పెను నేబలభద్రుఁగూడి యే
లేరగఁ జై ద్వపక్షపుక్షి శ తిప్రభులెల్లను బూన్కిమిఱఁగా
ద్వారవతిం గలంతు రిది శ తథ్యము కాపున వేగపోవనా
వైరులఁ జెడనా నని యె శ వారక యట్టులె యయ్యె నిక్కడన్. ౮ 1583
- చ. తనమది నెంచినట్లై ప్రవి శ దారణ ముద్ధతి సాగుచుండఁగాఁ
గని పురరక్షణంబునకుఁ శ గాఁ దనయగ్రజువేడి నిల్చి సా
ల్వునతని సౌభయానమును శ బొంగెడుదానిని గాంచి దారుకా!
మనయరదంబుఁ జేర్చుము ఊ శ మాపతి సాల్వుని చెంత క్షిప్తడే. ౯ 1584
- క. పలుభంగుల నొప్పెడు మా, యలుపన్నఁగ నేర్పునీతఁ శ డటులొటను నేఁ
గలహం బీతనితో ని,ష్టులఁ జేయగ వలయు నన్నఁ శ బొంగెడుకాంక్షన్. ౧౦
- చ. అరదము వేగపోవునటు శ లాతఁడు తోలెను గేతనంబుపై
గరుడుని రెండుపక్షములు శ గాఁదగునై నికు లెల్లఁగాంచి యీ
పురికరుడెంచె గృష్ణుఁడని శ బుద్ధులనెంచిరి; సాల్వుఁ డంతశ్రీ
హరిగని స్వీయపై నికబ శ లాధిపతుల్ దెగినట్టు లొటచేన్. ౧౧ 1586
- మ. శతప్రతేక్షణు మార్కొనం దగినయంచద్బాహుశౌర్యుండు నై
న్యతలిన్ లేడొకరుం డటంచు మదిలో శ సం జక్కనూహించి యు
ద్ధతి భీమారవమొప్పు శక్తి గొని వే శ తత్సారధిన్ గూల్చునె
చి తగన్ వైచె; మహాల్మా నా నభమునన్ శ జిత్రంబుగా శక్తియున్. ౧౨
- చ. దెసల వెలుంగఁజేయుచు మృ శ తిన్ ఘటియింపగ వచ్చుచుండ నా
భిసరుహనేత్రుఁ డారసి వి శ భీతికృదాశుగపంక్తి నూలుగా

- వెను బడవై చె భూమిపయి; శ విక్రమసంపద పొంగ సౌభమం
దెసఁగెడు సాల్వం డార్చిగన శ నేనె బదాటు శరంబు లొక్కటిన్. ౧౩
- మ. శరసందోహము వైచి సౌభమును భా శ స్వంతుండు స్వీయప్రభో
త్కరయుక్తి నభము బలె బడలఁగాఁ శ గావించె; సాల్వండుశ్రీ
హరిని శార్ఙ్గధనుర్ధరు గనుచు స శ వ్యంబై నహస్తంబు ని
ష్ఠురబాణంబుల నొంచె దోశ్చలనతఁ శ ఊఁబడెన్ జాపమున్. ౧౪ 1589
- చ. అది యొకయద్భుతంబుననె శ యత్తటి గన్పడె దద్రణంబు నా
యదనునఁ గాంచుభూతములఁయార్తనినాదము లొక్కపెట్టునఁ
గదిరెను; సాల్వభూవతియుఁ శ గ్రంధుగనార్చి జనార్దను ముదం
బొదవఁగజూచి మూఢ! యపు శ డొక్కటి మేమును జూచుచుండఁగన్. ౧౫
- సీ. మాస్మిగ్ధునకుఁ జైద్య శ మహిపున కీనున్న కన్యకారత్నంబుఁ శ గానిపని యి
దంచునెంచక దొంగి శ లించి కొంపోయితి; వారాజసూయ మ శ హాధ్వరమున
యందు సభామధ్య శ మందున్న మాసఖుఁ జంపితి; విక్కార్య శ సంచయముల
నొనరించి జగతియం శ దొక్కెడ ననుగెల్వఁ దరముగా దేరికం శ చురుతరమగు
- ఆ. గర్వమాని యున్న శ ఖలు నిన్ను నిపుడె మన్ని శితబాణములను శ నీవుమరలి
రానిగతికి బంపఁ శ బూనితి నెదుర నిల్వంగఁ బూనుదేని శ వార కనిన. ౧౬
- చ. అనవిని శౌరి యిట్టులను శ నక్కటఁ మందుడవౌట నీవు తోఁ
చినగతి ప్రేరే దేమిటికొ? శ చెంతను జేరఁదలంచు మృత్యువు
గనుఁగొననేర వుద్ధతిని శ గాటులు పల్కరు శూరులెల్లరు
గనబలుపంగఁ జూతురు మఁగంటిమి ప్రాజ్ఞులుగాన నంచొగిన్. ౧౭ 1592
- చ. పలుకుచుఁ దీవ్రవేగమునఁ శ భాసిలుచున్న గదాయుధంబు మి
క్కిలిక్రుధ చిత్తమం దొలయుఁ శ గృష్ణుండు సాల్వని జత్రభాగముం
గలయఁగఁజూచి కొట్టుటయుఁ శ గ్రక్కున నెత్తురుగ్రక్కుచు మహా
ర్థులగనుచు వడంకె; హరి శ తోడనె దానిగ్రహించె నంతలోన్. ౨౦ 1593
- క. కనఁబడకపోయె నెచటికొ, జనపతి; యొకక్షణము సాగ శ సరగునఁ బురుషుం
డనుపమగతి వచ్చిమహా, త్తునకు శిరమట్టె వంచి శ మ్రొక్కి యిటులనున్. ౨౧
- క. దేవకిపంపఁగ నీకడ, కే వచ్చితి ననుచు మిగుల శ నేడ్చుచు గృష్ణా!
శ్రీనత్సాంకా! పితృహిత, భూవిభుఁ డాసాల్వం డిపుడు శ పూని యకరుణన్.
- ఆ. సానికుండు పశువిసరమును గొనిపోవు, నట్లు కట్టి కొంచు శ నరిగె ననిన;
నప్రియోక్తి వాని శ నాలించి మనుజస్వ, భావమూనియుంటవగఁ బొగులుచు.
- చ. కరుణ తనంత పైకొనఁగ శ గాఢతరంబగు ధైర్యమెట్టులో
యరుగఁగఁ బ్రాకృతుండవలె శ నార్చిని గాంచుచు బల్కె నిర్జరో

త్కరములు గెల్వజాలని నితాంతబలాధ్యు మదగ్రజన్తు సం
గరమునఁ దొట్టుపాటు గనఁగఁగఁ దగనట్టి మహాత్మురామునిన్. ౨౩౪ 1597

చ. గెలిచి యదెట్లు లల్పుఁ డవఃకీర్ణియునై తగు సాల్వఁడమహా
త్తులఁ బితృపాదులం గొనుచుఁ శ బోయినవాఁ డకటా! మనంబునం
దలఁచుగ దై వమే బలయుతం బనితోఁచెడు నంచునెన్నో యూ
హలఁ గనుచుండునంత హరియ గ్రతలంబున సాల్వభూపుడున్. ౨౪ 1598

మ. వసుదేవుం గొనివచ్చినట్టు లొకనిఁ బంధించి తోడ్కొచ్చియిం
పెసఁగం బల్కెను నీదుతండ్రి యితఁడే శ యేతన్నిమి త్తంబె కా
వసుధఁ బ్రాణములఁ ధరించి కుమతీ! శ వర్ధిల్లుచున్నాడ వీ
వసుదేవుఁ వధియింతు నీవుకనఁగా శ బాహుబలం బొప్పగన్. ౨౫ 1599

క. కాపాడ సమర్థుడవే, నీపట్టునఁజూపు శక్తి నేఁ జూతు నటం
చీపగిదిగఁ బల్కుచు మా,యాపాటవ మొప్పు నిశితమగు ఖడ్గము చేన్. ౨౬ 1600

క. ఆనకదుందుభి మస్తక, మానిముసమునందె నటికి శ యద్ధానిని గైఁ
బూని నభంబునఁదగు తన, యానమ్ముం జేరె; నంతనాశ్రీహరియున్. ౨౭ 1601

చ. తనజనులందు మిక్కిలి ముదంబు గలాఁడగుటఁ ముహూర్త మా
త్తనియతదివ్యబోధమును శ మానియె తాఁ బ్రకృతిస్థుడై త్తణం
బుననె మహానుభావతను శ బొల్పుట నయ్యదియుఁ మయుండు సా
ల్వునకు నెటుంగఁజెప్పినది శ భూరితరాసురిమాయయం చొగిన్. ౨౮ 1602

క. తలపోసె; నంతలోనే, కలహంగణమందు మున్నుఁగించిన యలమా
యలదూతఁ గానిజనకుని, కళేబరముగాని కానఁగఁ జాలమిచేన్. ౨౯ 1603

ఆ. స్వప్నమందుఁ దోచు శ వస్తువులంబోలి, యవ్వె మాయమయ్యె శ నం చెటింగి
యంబరమునఁ దిరుగునాసౌభముననున్న, వైరి సాల్వఁ గాంచివాని నపుడె.

క. అనిమొనఁ జంపఁగ నెంచెను, విను మోరాజర్చి వర్య! శ విమలమతులు న
య్యను మానులు కొందఱు చెప్పినపల్కులువెనుకముందుఁవిషమమ్ములుగన్.

సీ. తోచుచున్నను వానిఁ శ దోరంపుటూహలఁ బరికింప కెట్టులొ శ పల్కుచుండు
రియ్యది సత్యమౌ శ నెట్లన శోకమోహమ్ములు గాని స్నేహమ్ముగాని
యజ్ఞానకృతమగు శ నాసాధ్యసముగాని యెక్కడ! యితయంఁచెటుంగఁ దగని
జ్ఞానవిజ్ఞానవిశాలసంపద లొప్పు పరమేశుఁ డెక్కడ? శ పలుకఁ దగునె

తే. యిట్లు లాహరి భావించె శ నెద నటంచు

నెవనిపాదాబ్జనేవచే శ వృద్ధిదమగు

నాత్మవిద్య తనంతన శ యలముకొనఁగ

ధరణి నసమానులగుచు నుండరు సుజనులు. 30

1606

ఆ. మఱి యనాదియగుచునులయు దేహాత్మవిభ్రాంతి వాయుఃజమ్మువారలంత
నింత యనంగరానిదే యయియాత్మీయమునగు నవ్విభూతిగనుదు రెలమి.

క. పరమైశ్వర్య స్థానము, పురుషోత్తముఁ డెల్లసాధుపురుషులకు నిరం
తరసద్గతియగుఁ గావున, హరి కతనికి మోహ మెట్టులగు? తలఁపంగన్. 31

చ. కనఁబఱచెన్ మహాత్ముడగు శ కాంచనచేలుడు మానవాకృతిం
గనిన తెఱంగు లోకులకు; శ త్ప్రపరిపాలక! కృష్ణమూర్తిచే
సిన మహనీయకార్యమును శ జెప్పెదఁ జక్కంగ నాలకింపు మా
జనపతి సాల్వుఁ డంతఁ దనుశస్త్రసమూహముచేత నొంచుచున్. 32 1609

క. పౌరుషమును జూపుచుఁ దనఁ, ద్వారవతిం గైకొనంగఁ శ దా నెంచగ నా
శౌరి యమోఘపరాక్రముఁ, డారిపుతోఁ బోరుచుండి శ యంబకవితతిన్. 33

మ. కవచంబున్ ధనువున్ శిరోమణిని వేడ్కఁ జెండి క్రోధంబుచే
త విమానంబును సౌభకంబు గదచేతన్ భగ్నుముంజేసి ని
ట్టి విధానంబున నగ్రదాయధము దండంపంగ సౌభంబు నొ
క్కవడిన్ వేయిగఁ దున్నలైపడియె నాకంఠిన్ విరావంబుతోన్. 34 1611

చ. తనదగు వ్యోమయానము గదాహతి భగ్నుముగాఁగ సాల్వుఁ డం
త నిలకు వచ్చి నిల్చి గదఱదాను ధరించి జవంబుమీఱఁగా
ననుపము నచ్యుతుం బొడుచు శ నాశమెయిం బఱతెంచె నిట్లు వ
చ్చునతనిఁ గాంచి యంగదవిశోభితమైతగు వానిబాహువున్. 35 1612

మ. ఒకభల్లంబునఁ ద్రుంచి తద్దతికినై శ యుద్యోగముంజేసి యా
త్మకరం బందు లయార్కసన్నిభముఁ జిత్రంబున్ మహాభీతిదం
బకళంకంబును నొసుదర్శనము నోయ్యారంబునం దాల్చి చి
త్రకళన్ రాజెలి నుద్యదర్కయుతమాప్రాగ్భూధరం బట్టుగన్. 36 1613

క. అతిశయమాయా భూషితుఁ, షీతిపుని వధియింపఁగోరి శ శీర్షంబు మణి
యుతకుండల మకుట విభూ, పితమును జక్రాయుధమునఁ ఛేధించె వడిన్. 37

క. హరిహాయుఁ డావృత్తుని దగు, శిరమును వజ్రాయుధమునఁజెందినగతి నా
హరి సాల్వుశిరము ద్రుంచినఁ, బరఁగెన్ హాహారవంబుపటుతర మగుచున్. 38

చ. హరి యిటు చక్రధారల మహారిపుఁ ద్రుంచిన నగ్రదాహతిన్
సురరిపుశిల్పిచిత్రితముఁ శ జోద్యమునై తగుసౌభ మబ్ధి యం
తరమునఁ జూర్ణమై పడినఁ శ దద్దయు నిర్జరదుందుభుల్ మహా
త్తరరవమొప్పు చెల్లె నిటు శ దస్యుడు గూలినవార్త యెల్లెడన్. 39 1616

వ. వ్యాపించిన విని సఖులగుశిశుపాలాదులకు మహాపకారముచేయఁబూని .దంత
వక్త్రుండు పట్టరానికోపంబున నాకృష్ణునిపై నెత్తివచ్చెనని పల్కిశుకయోగి
యిట్లనియె. 3౭

1617

దె బ్బ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

—●— దంతవక్త్రుని హరి వధించుట. —●—

మ. విను ముర్వీశ్వర! చైద్యసాల్వులును దుర్రవృత్తిం బ్రవర్తిల్లుపాం
ద్రన్మపాలుండును భూతలంబు విడి స్వర్గస్థానముం జేర వా
రిని బారోక్ష్యసుహృత్వపద్ధతిని సంప్రీతాత్మల౯ జేయఁగా
మనమందెంచుచు దంతవక్త్రుండు హరి౯ శ మర్దింప నుద్యుక్తుడై. ౧

1618

ఉ. ఒక్కడె తాఁ బదాతియయి శ యుగ్రతరక్రుధఁ బూని యుర్వియుం
గ్రక్కదలంగఁ జేయునటు శ కాల్గిడుచు౯ గదఁ గేలఁబూని వే
యక్కితవుండు భూరిబలు శ డాహరి మార్కొన వచ్చె; నిట్లు పే
రుక్కునఁ బైకివచ్చు రిపుసమధతుఁ గాంచి జవంబు మీఱఁగన్. ౨

చ. గదఁగొని స్వందనంబు డిగి శ కంధిని వేలయుఁ బోలె నిల్వరిం
పడలఁచి తా నెదుర్కొనియె శ బద్ధదళాతుని గాంచి దంతవ
క్త్రదనుజసత్తముండు మది శ గర్వముపొంగఁగఁ నిట్లుపల్కె నో
యదువర! నాదుభాగ్యము మహాత్తరమే యనవచ్చు నీయెడన్. 3౪

1620

చ. కనుకనె యోముకుండ! ననుఁ శ గ్రన్నన మార్కొన వచ్చినాడ వీ
వనఁగను మాతులేయుడవె శ యాదువు కాని మదీయమిత్రుల౯
దునిమితి వంతెకాక ననుఁ శ ద్రుంపఁగఁ గోరుచు నున్నవాడ వే
మనఁదగు మందబుద్ధిగలయట్టి నిను౯ బ్రథనాంగణంబునన్? ౪౪

1621

క. దంభోభి విడంబించెడు, శుంభద్దద యిద్ది రుచులశోభిల్లెడుఁ జూ
జృంభించు నిన్ను వృత్తుని, జంభారివధించు మాడ్కిఁ శ జంపెద దీనన్. ౫1

1622

చ. అటులాసరించి యీయదనునందె వయస్కులదౌ ఋణంబు నొ
క్కటి సఖివత్పలుండ ననఁగాఁదగు నే నొగిఁ బాపుకొందు ను
త్పటమగు రోగ మంగమునఁ శ గల్లఁగ నౌషధసంప్రయుక్తిచే
నెటులెగఁ బాపుకొందు రటలే తలపోయఁగ బంధువయ్యును౯. ౬

1623

క. పగవాడవె యాదువుగా, పగఁ దీర్చుకొనంగ నిదె నెఱపంబగుఁ జామ్రీ!
తగినల్లె శాస్త్రీచేయుదు, మగటిమివాటించి యనెడు శ మాటలచేతన్. ౬౪

క. మునికోలలచే నేనుం,గునుబోలె౯ దూలనాడి శ గుదియంగొని కృ

* “పరలాక కృతానాం చ కర్షణ్ సారోక్ష్యసౌహృదమ్” అని మాలము.

- ష్టాని శీర్షము నొప్పించెను, ఘనసింహధ్వని నొనర్చె శ గర్వముపొంగన్. 2
- క. యదుకులనాథుఁడు హరి యా, గదచేతంగొట్టువడియుఁ శ గంపింపకయే
కదలక యచ్చొనుండెను, మది నెంచెను వానినపుడె శ మ్రుందింపంగన్. 24
- క. హరియటఁ గౌమోదకియను, గురుగదచే నురమునడుమఁ శ గొట్టంగా నె
త్తురు నోటనుండి వెడలఁగ, ధరఁబడి కేశాళిజాఱి శ దనుజుం డార్తిన్. ౩4
- క. కరపదములఁ జూచుచు భీ, కరరూపము గానఁబడఁగఁ శ గ్రమ్మన బ్రాణో
త్కరమేగ శవంబయ్యెన్, బరికింపఁగ నపుడు భూతఃపటలం బెల్లన్. ౯ 1628
- క. చేదివతిఁ జంపువేళల, నేదియొ చిత్రంపుజ్యోతి శ యెటులు వెడలెనో
యీదంతవక్త్ర వధమున, నాదేహమునుండి జ్యోతి శ యతీసూక్ష్మంబై. ౧౦
- క. కనఁజిత్రముగా వెల్వడి, వనజాక్షునియందుఁ జొచ్చె శ వానియనుజుఁ డ
న్నను జంపఁగ శోకంబున, వనరి విదూరథుఁడు వాలుఁ శ బలుకను గొనుచున్.
- సీ. నిట్టూర్పు లొగిఁబర్వ శ సీరజనేత్రుని జంపఁగాఁగోరి రాఁ శ జక్రధరుఁడు
క్షురనేమియై రుచుల్ శ పరఁగఁ గ్రాలెడు చక్రమునుగొనికుండలముకుటములను
వెలయు విదూరథు శ తలఁ ద్రుంచె; నీరితి సౌభయానమ్మును శ సాల్వు దంత
వక్త్ర విదూరథు శ వానిబంధువులను దుర్విషహల నెల్లఁ శ దునిమివైచి
- తే. సురలు మానవులెల్లను శ స్తుతు లొనర్చు
మునులు సిద్ధులు గంధర్వముఖ్యు లవి
ధమున విద్యాధరులు ఘణితతులు దేవ
కన్నియలుఁ గిన్నరులు యక్షగణము మఱియు. ౧౪ 1631
- క. చారణులును బితృముఖ్యులు, సారోపనిషత్తులను నెసంగెడుభక్తి
జేరి నుతించుచు వరసుమ, వారముఁ గురియించి; రంత శ వనజాక్షుండున్. ౧౪
- చ. యదువిభు లెల్లఁగొల్వ విజయంబు నుతించుచు వందిబృందముల్
సుదతులు సేనలక్ గురియూచున్ దను నెన్నఁగ ద్వారకాపురిం
బొదలెడువేడ్కఁ జొచ్చెఁ బురఃమున్ గయిసేసియె పౌరులెల్ల స
మృదమునుబొంది రిట్లు హరి శ మత్తరిపూత్కరమున్ జయించుటన్. ౧౫ 1633
- మ. జగదీశుండును యోగనాయకుఁడు సంఘచ్ఛక్తిపూర్ణుండు నై
భగవంతుండయి యొప్పు కృష్ణుఁడు పశుప్రాయుల్ తనుంగల్పె నో
డఁ గదా యంచుఁడలంప నుండె నని నోడెన్ గెల్పెనన్నట్టి దే
కద విభ్రాంతి తలంపఁగా నజితుఁడె శ కంజాక్షుఁ డెట్లోడునో. ౧౬ 1634
- చ. హరికిఁ బరాజయం బమరునంటయె యజ్ఞత; భూమిపా! యనం
తరకథ నాలకింపుము; నితాంతము పాండవకౌరవుల్ మహా
త్తరణకాంక్ష నుంట విని శ తా బలరాముఁడు. స్వాంతమందుని

ద్వరపయి నొక్కరీతిఁ దమిఁ శ బూనినవాఁడుగ నుంట నత్తఱిన్. ౧౬ 1635

తే. తీర్థయాత్రామిషంబునదివ్యదేశములను గనబోయె; నాతండు శ తొలుత భక్తి
తగఁ బ్రభాసతీర్థంబునఁ శ దానమాడి, యందు దేవర్షిపితృమనుజులఱి కెలమి. ౧౭

సీ. తర్పణంబులు చేసి శ ధరణీసురాన్నితఁడై ప్రతిస్తోతమై శ యలరునట్టి
నది సరస్వతిని గానంజనె; నంతఁ బృథూదకమనెడు తీర్థోత్తమంబు
బిందుసరంబును శ విమలత్రికూటంబు మఱి సుదర్శనము బ్రహ్మమనుతీర్థ
మును విశాలాహ్వాయంబును జక్రతీర్థంబుఁ బ్రాచి సరస్వతీఁబరమభక్తి

తే. తనరసేవించి యమునానదిన వియద్ధు
నిని విధిగా గొల్చి స్నాతుడై శ నిఖిలమాని
సేవ్యమా నైమిశంబును శ త్కేత్రమునకుఁ
జనియె; నట సత్రయాగంబు శ సాగుచుండు. ౨౦

1637

చ. మునివరు లట్లువచ్చిన విభుఁ బలభద్రుని సన్నుతించి వం
దనములు శాస్త్రపద్ధతి నొనర్చిరి వారలు దీర్ఘసత్రముం
బొనరుచుచుందు; రి ట్లితఁడు శ మోదమునన్ మునులెల్లఁ బూజలం
దనుషంగ సానుగుండయి నితాంతసుఖాసనమున్ గ్రహించుచున్. ౨౧

1638

తే. మునులతోఁ గూరుచుండి యంద నొకయాస
నమునఁ గూర్చున్న వాని వ్యాసమునిశిష్యు
సూతునిక రోమహర్షణ శ ఖ్యాతనాముఁ
గనియె; బ్రతిలోమజాతుఁ డయ్యును నతండు. ౨౨

1639

చ. తనుగని లేచి రాకయు యశఘావిధి మ్రొక్కకయున్ సుఖాసనం
బున వసియించియుండుటయు శ భూసురవర్మలకంటె నున్నతా
సనము గ్రహించియుండుటయుఁ శ జక్కంగఁ జూచి సహింపలేక యిం
తనఁదగనట్టి కోపమును శ దాఁ గని యిట్లనియెన్ మహాగ్రతన్. ౨౩

1640

క. ప్రతిలోమజాతుడై తగు, నితఁ డిందును విప్రవరుల శ కెల్లవిధుల భ
ర్తతతిని గాచెడు మాకును, గతి యున్నతమై తనర్పు శ గద్దయపై నన్. ౨౪

తే. కూరుచుండుట యెట్లు? దుర్గుణుఁడు వీఁడు
వధమునకు నర్హుడగు; భగవంతుడైన
వ్యాసమునికిని శిష్యుడై శ బహువిధములు
గాఁగ విలసిల్లు నితిహాసకాండములను. ౨౫

1642

క. విమలపురాణంబులభ, ర్తములన్ బోధించు శాస్త్రమండలమును బూ
ర్ణముగాఁ బఠించియున్ విన, యము దాంతియు లేక నీతి శ యమరని మదితోన్.
క. తను బండితునిగఁ దానె, యనుకొనుచున్ విజ్ఞవీఁగు శ నకటా! యిటు శా

- స్త్రనికరమును జదివియుఁ దన, మనసునుం గెల్వలేక శ్రీ మానివిధమునన్.. ౨౬
- క. కనబడు నీతఁడు చదివిన, ఘనవిద్య లవెల్ల నీచగణమునకువలెఁ
మునులారా! దోషమున క,గునుగాని రవంతయైనగుణమున కెట్లా? ౨౬ 1645
- చ. ఇతఁ డెటులున్న నేమనకుఁ శ్రీ డెంతయు ధర్మమనీషు లట్టులు
ధతులును వేషధారులయి శ్రీ ధాత్రిఁ జరింతురు గాన వారలఁ
మృతి గనఁజేయఁగా వలయు; శ్రీ నిందులకే యవతార మేను నె
త్తితి నిటు భూరిపాపులయి శ్రీ తెంపున స్వేచ్ఛఁజరింతు వీరలే. ౨౭ 1646
- చ. అని వచియించి దుర్జనులనైన వధింపఁగఁ మానియుండియుఁ
మునుమును సాగఁగాఁదగిన శ్రీ భూరివిధిప్రబలప్రయత్నముం
దనుఁ బురికొల్పఁ జేతఁదగు శ్రీ దర్భకొసఁ ముని రోమహర్షణుఁ
మునివరులెల్లఁ జూడఁగనె శ్రీ భూరితరక్రుధ వ్రేసె; దాననే. ౨౮ 1647
- ఉ. ఆతఁడు చచ్చె; నందుఁగల శ్రీ యమ్మును లక్కట! యక్కటా! యటం
చాతతదుఃఖ మొంది రిటు శ్రీ లమ్మునిఁ జంపిన రాముఁ గాంచి యి
ట్లీతటిని యధర్మ మిటు శ్రీ లెన్నకయే యొనరించినాఁడ వీ
సూతుఁడు సత్పురాణములసొంపువచియించును శాంతమూర్తియా. ౨౯ 1648
- క. కనుకనె బ్రహ్మాసన మిచ్చినవారము సత్రయాగసిద్ధి చెలఁగుదాఁ
కను దేహము శ్రమమొందక,యె నిల్చునటు లాయువుఁ దమి శ్రీ నిచ్చితిమి విభూ!
- క. తెలియకయే యీవిధమును, హలధరణా! బ్రహ్మహత్య శ్రీ యంతటిదగు నీ
కలుషమును దెచ్చుకొంటివి, పలుకులు వేయేల యోగివతి వీ వరయన్. 3౦౪
- సీ. కాపున నామ్నాయగణము నిన్నును జక్క శాసింపజాలదు; శ్రీ సర్వలోక
పావనా! యట్లయ్యు శ్రీ బ్రహ్మహత్యను దీనిఁ బాపుకొనంగనౌ శ్రీ పాచితంబు
చేసికొనందగు; శ్రీ ఓతి నెవ్వరును నిన్నుఁ బురికొల్పకున్నను శ్రీ భూతములకు
ధర్మమార్గముఁ దెల్పుదగుఁ గాన స్వేచ్ఛగాఁ జరియింతు; వట్లయ్యు శ్రీ సరగఁదన్ని
తే. వృత్తి నొనరింప నొరులకు శ్రీ నిదిసుమార్గ, మనుచుఁ దెల్పినయట్లగుననఁగరాముఁ
డెల్లరకు మేలుచేయుట శ్రీ కెలమినీవ,ధమున కీడగు నప్పాచితము నొనరుతు.
- క. దీనికిబాచిత మెయ్యది,యే నిర్దేశింపు; డిప్పు శ్రీ డీసూతునకుఁ
నేనీయఁ దగిన దేదో, మానసమున నెన్ని చెప్పఁడు శ్రీ మానితులారా! 3౩ 1652
- క. చిరకాలజీవితం బో, వరబలమో దేహమునకుఁ శ్రీ బాటవమో మీ
రరసి మతేపియుఁ వలతురొ, సరగఁ వచియింపుఁ డేను శ్రీ సాధింతుఁ ద్వరన్.
- తే. యోగమాయాబలంబున శ్రీ నొగిఁ దగంగఁ, జేయుఁవాఁడ నటంచననాయమోఘ
శక్తిగని పల్కి రమ్మనుల్ శ్రీ సంతసమున, నీదు శ్రీ స్త్రవీర్యములకు శ్రీ నేది హితమొ.
- క. ఇతనికిఁ గల్గినమృతికిఁ, గ్రతు వెప్పుడు పూర్ణమగునొ శ్రీ రామా! యాయు

- శ్చ్యుతి గలుగఁ దంతవఱకును, టీతినను మావాక్యమునకుఁజే టొదవ నటుల్.
- క. ఇనియన్నియు సూన్యతములై, యపు నెట్లొ యట్లుచేయు శ మనిపల్కఁగ మా
నివరులఁ గని రాముం డనియె వేదవాక్యమ్మరితి శ నెంచి కనుఁగొనన్. 3౫1656
- క. జనియించుఁ దానె పుత్తుఁడు, గ నటంచుం దెలియనగును శ గాదే, యటు కా
వున నితనిసుతుఁడు చెప్పఁ, గనుజాలుఁ బురాణములను శ గలకాలంబున్. 3౫౧౬
- క. అతఁ డుగ్రశ్రవసుండన, టీతి ఖ్యాతిం గాంచునుజుఁడి! శ చిరకాలము జీ
వితమును గాంచుచు నింద్రియ, తతిపాటవ మొప్పుఁగా నతండు వెలయుతన్.
- చ. మునివరులార! యేవిషయమున్ మఱికోరుదురో వచింపుఁ డీ
తనితనయుండు వక్తయయి శ తత్త్వముఁ జెప్పుటఁజేసి మీరుతె
ల్పినయవి సిద్ధిఁగాంచెగద! శ బేలతనంబున నిప్పు డేను జే
సిన యఘరాశినిష్కృతిని శ జెప్పుడు చక్కఁగ నెంచి సత్కృపన్. 3౬ 1659
- మ. అని ప్రార్థింపఁగ మాను లిట్టులని రోయాఁర్యా! యఘం బేగు చ
క్కనిమార్గంబు వచింతు మిల్వలుఁ డనఁగ నొప్పుదైత్యుండు త
త్తనయుం డొక్కఁడు పల్వలుం డనఁగ దుష్టాంతుండు ఘోరాకృతిం
గనువాఁడొఁ బ్రతిపర్వమందును మమున్ శ గాఁటింప నేతెంచెడున్. 3౬౪1660
- క. మేమొనరించెడు సత్రం, బేమాడ్కిన్ సాగకుండు శ నెంచి దితిసుతుం
డామాడ్కిఁ జతనమానును, జీమును రక్తంబుఁ గురియుఁజిత్రముగాఁగన్.
- క. మూత్రపురీషంబుల నా, సత్రంబునఁ బడఁగ వదలు శ శౌర్యాధ్య! యో
జైత్ర! యప్పాపాత్తుని, థాత్రీసురబాధకుని మృతంబున నిపుడే. 3౬౪1662
- క. పారిపుచ్చుమదియె మాకుం, బరమంబగు లాభమగును శ బాపాత్తుఁ డతం
డురుమాంసమద్యముల నుం, గురియును దాశార్వా! యతనిఁగొంకక చంపన్.
- క. అది మాకగు శుశ్రూషణ, మదయుం డతఁడొటఁ జంప శ నర్హుం డవలన్
బొదలు మహింసావ్రతమున, మది శాంతిం బొందఁ దిరుగుఁమహి నెల్లెడలన్.
- క. ప్రతితీర్థంబునఁ గ్రుంకుచు, టీతికిఁ బ్రదక్షిణము నీవుననేయుము విధిగా
జతనమ్మన నొకయబ్దం, బతిశుద్ధుడ వౌదు వనిరి శ హర్షముగలుగన్. ౪౦1665

డె బ్బ ది తొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

—●— రాముండు పల్వలుంజంపి తీర్థయాత్ర చేయుట. —●—

- చ. అని వచియించి యాశుకమహర్షి యనంతరగాథ నివిధం
బునఁ దెలుపంగఁబూనె నృపాపుంగవ! పర్వదినంబు రాఁగ భీ
తిని గలిగించు నాయనిలదేవుడు ధూళిని వృష్టిరీతిగాఁ
గనులను గప్పఁజేయుచు నిరకామము కంపు దిశాలి నిండ్లగన్. ౧ 1666

- క. వీవఁగసాగెను; సత్రం, బొవసుధ నమేధ్యవృష్టి శ నంతటఁ బడున
 స్త్రే వర్షించుచుఁ బల్వలుఁ, డేవచ్చెను శూలము కయిఁ శ నెసఁగుచునుండన్. ౨
- మ. వెనుకాయం బమరంగఁ జూడఁబడియెం; శ బృథ్వంజనత్కృధరం
 బనఁగాఁ జాలిన మేనికాంతి తగఁ దామ్రాభంబుగా శ్శశ్రుకే
 శనికాయంబు కనంబడంగ ఘనదంష్ట్రాభీతికృ దూభ్రీకుటీ
 కనదుగ్రాస్యముతో నిశాచరుఁడు పేడ్కొన్ నింగి గానంబడన్. 3 1668
- చ. దితిజుని గాంచినంత బలదేవుఁ డెడన్ ముసలాయుధంబు ద్వి
 డ్వితతివిదారణక్షమముఁ వింతరుచుల్ దగుదాని దానవ
 ప్రతతిహరంబు నాహలముఁ శ బంతమునన్ స్థరియించె నంత నా
 ద్వితయము తోఁచె; నప్పు పటుఁవిక్రమసంపద పొంగుచుండఁగన్. ౪ 1669
- మ. బలదేవుండు హలాయుధాగ్రమున నశ్రుస్థానమందున్న ప
 ల్వలదైత్యున్ వడిలాగి బ్రాహ్మణుల కెల్లన్ హానినే చేయు దో
 ర్భలమత్తున్ ముసలాయుధంబున నమర్షం బొప్పుగా మోదినం
 దలయుం దుత్తుమురై యస్మక్తటిని యంతం బాఱఁ బట్టార్చుచున్. ౫ 1670
- క. అరుణరుచిన్ భాసిలుత్కృధరవర్యము వజ్రనిహతిఁ శ దా బడునట్లే
 సురవైరినేలఁ గూలెను, ధరణీసురమాను లతనిఁ శ దత్పరమతులై. ౬ 1671
- చ. వినుతులఁ దన్ని యెన్నఁదగు శ వృత్తిఁ జెలంగఁగ నాశిషంబులం
 దనుపుచు వృత్తుఁజంపిన శతక్రతునిన్ సురలట్టు లమ్మహా
 త్తున కట మజ్జనంబు క్రమఃముం దగినట్టులు సల్పి రంత; నా
 తనికిని బద్ధమాలను ముఁదంబున నిచ్చిరి మాను లందఱున్. ౭ 1672
- క. అదివాడ దెప్పుడున్ సంపదలకు సంస్థానమానుభానికరం బ
 య్యది నించు నెల్లయెడలన్, సదమలమై వైజయంతిసంజ్ఞం దనరున్. ౮ 1673
- ఉ. అంతియగాక మానివరు శ లంబరయుగ్త మమూల్య మిచ్చి ర
 ట్లంతట దివ్యకాంతులను శ హరితరంబగు భూషణాళి యా
 వంతయు దోషమేకననియట్టి మణిప్రకరంబు నిచ్చి దు
 స్టాంతకుఁ డంచుఁ జేర్కొనిరిహర్ష మునన్ బలభద్రుఁ డంతటన్. ౯ 1674
- చ. అనుమతిగోరి వారలు మహాదృతిఁ బంపఁగ బ్రాహ్మణోత్తముల్
 తనదు పిలుందరాఁగఁ బ్రమోదం బిడుకొశికి నాఁ దనర్పు ప్రా
 దిని గనఁబోయి క్రుంకులిడి శ దివ్యతరంగిణితో సమానమా
 ననఁ దగియున్న యాసరయు శ వాది నెటన్ జనియించె దానినిన్. ౧౦ 1675
- క. కనఁబోయె నాసరోవరమునఁ గ్రుంకెను సరయు వెట్లుఁపొపునె యాత్రో
 పనె పోయి ప్రయాగముఁ గాంచెను స్నానముచేసె నందుఁసిద్ధులఁ గనఁగన్.

సీ. అందు దేవాదుల ఓ కాదృతిమీఱంగఁ దర్పణంబు లొనర్చితరలి పులహు
నాశ్రమంబున కేగి యవ్వల గోమతి యందుఁ గండకియందునావిపాశ
యను తీర్థమందును ఓ మునిఁగి శోణాఖ్యమా నదవరస్తునను స్నానంబొనర్చి
గయకేగి తనపితృగణములకెల్లను దర్పణంబులుచేసి ఓ తరలి గంగ

తే. సాగరంబున నెచ్చోట ఓ సంగమించు
నచటికిం బోయి మున్గి నియతి విధులను
జరపి యవల మహేంద్రమఁ శైలమందుఁ
బరశురాముని గని భక్తి ఓ వందనమిడి. ౧౧౪

1677

వ సప్తగోదావరిని వేణీపంపాభీమరధీనదులంగంచి స్నానముచేసి స్కంధదేవుని
దర్శించి శివునకు నాలయంబగు శ్రీశైలంబున కరిగి ద్రవిడదేశములయందు
మిక్కిలి పుణ్యంబులొసఁగువేంకటాచలమును దర్శించి కామకోటిని గాంచినగ
రంబును గావేరిమహానదిని గాంచి స్నానాదులొనర్చి యెందుశ్రీహరిసన్నిహి
తుండై యుండునట్టిశ్రీరంగక్షేత్రమునకు నరిగి ఋషభాద్రిం గని దక్షిణమధు
రను సందర్శించి మహాపాతకములందోలు సముద్ర నేతువునకుం బోయె. హలా
యుధుం డందు బ్రాహ్మణప్రవరులకు నయుతసంఖ్యాక ధేనువుల దానంబుచేసి
యెచ్చోటువాసి కృతమాలాతామృషణ్ణులయందు స్నాతుండై కులాచలంబగు
మలయపర్వతంబునుగని యందువేంచేసియున్నయగ స్త్యమునిచంద్రు దర్శించి
నమస్కరించి యతఁ డనుగ్రహించిన యాశిషంబుల గ్రహించి యనుమతి
వేడి యమ్ముని యంగీకరింప దక్షిణోదధికిం బోయె. అందునెలకొనియున్న
కన్యాఖ్యుండగు దుర్గాదేవింగాంచి యందుండి యనంతపురవరమును గనఁబోయి
యత్యుత్తమపంచాక్షర స్తీర్థమున విష్ణుదేవుండు సన్నిహితుండై యుండుఁగావున
నామహాతీర్థంబున స్నానంబొనర్చి యయుత ధేనుదానంబులొనర్చి యటనుండి
ప్రయాణమై యవ్వహాత్ముండు కేరళ త్రిగర్తదేశములఁ గాంచుచుంబోయి పరమ
శివక్షేత్రంబగుగోకర్ణమును దర్శించి యవ్వలద్వీపవాసినియగు నార్యామహా
దేవింజూచిశూర్పారకమునకరిగి పిదపఁదాసీనదినిబయోక్షిణదినిదిర్వింధ్యనుగాంచి
స్నానంబొనర్చి దండకారణ్యమును బ్రవేశించి నర్మదనుజూడఁబోయెను. దాని
తీరంబునమాహిష్మత్యభిధానమ త్తనలలామం బుండును. తద్దర్శనంబున నానందించి
పిదప మనుతీర్థమందుఁ గ్రుంకులిడి ప్రభాసమునకు మరలివచ్చె నంత. ౨౧ 1678

తరళము. హలధరుండట బ్రాహ్మణోత్తము ఓ లాకురుక్షితిపాలవం
శ్యులును బాండవు లాహవంబును ఓ శూరతం బొనరింప భూ
పులును బెక్కురు వారివత్సముఁ ఓ బూని పోరి మహాస్త్రమం
డలహతిం గని స్వర్గమొంది రసంగ నెంతయుఁ జింతిలెన్.

1679

తరళము. ధరణిభారముఁ బొనె నంచును ఓ దాఁ ధలంచె; సుయోధనుం

- దురుబలుండగు భీమసేనుడు ॥ నుద్ధతిఁ గదలూని భీ
కరరణం బొనరించుచుండుట ॥ ట్టైసురుల్ వచియింపఁగా
సరిగె సంగరమాపఁ గోరుచు ॥ నామహాహవభూమికిన్. ౨౩ 1680
- చ. యమతనయుండు మాద్రిసుతు ॥ లబ్ధనుడుఁ హరియుఁ దనంత నె
య్యము తగ వచ్చినట్టి హలి ॥ కాదృతివందనముల్ పొనర్చి యు
ద్ధమునిలుపంగ నేమయినఁ ॥ దాఁ బలుకం జనుదెంచెనేమొ యీ
సమయమునందు నంచెదల ॥ సంశయమందుచు నూరకుండఁగన్. ౨౪ 1681
- చ. హలి యచటఁ సుయోధనుడు ॥ నయ్యనిలాత్త భవుండు నొండొరుఁ
గెలువఁగఁగోరి వెఁగదలఁ ॥ గేలధరించి విజృంభణంబునఁ
బొలుచుచు మండలాకృతులఁ ॥ బోలుచిత్తగతుల్ తగంగ ని
మ్ముల ననినేయుచుంటఁ గనిపోయి సమీపముఁజేరి యిట్లునున్. 1682
- క. మనుజాధిప! యోద్యోధన! యోయివృకోదరా! నితాంతము సమతం
గను బలము గల్గు వీరులు, గనున్న వా రివ్వరిట నొకం డరయంగన్ 1683
- చ. బలమున నెక్కు డొక్కరుడు ॥ భారగదాయుధశిక్ష నెక్కుడై
తులనిడినట్టు లొప్పుగతిఁ ॥ దోచెడు నామది కిట్లు తుల్యవీ
ర్యులరయి యుంట నెవ్వనికి ॥ నొప్పుజయంబొ పరాజయంబొ యి
మ్ములనని చెప్పనొప్పు దనఁబోలును? బోరిది నిష్ఫలంచె యా. ౨౭ 1684
- క. కాపున నుడుగుం డనఁగా, భూవరసుతు లట్లుగ గురువు నయంబుగఁ ద
వ్హివిధి నని మానుండనఁగా విని తమరాడుకొన్న ॥ గరువపుంబలుకుల్. ౨౮ 1685
- ఆ. దుష్టకార్యములును ॥ దోచుట ననోన్య, బద్ధవైరులగుచు ॥ బలముచూపి
విజయమందఁ గోరి ॥ విఱ్ఱవీరులగుచుంట, నప్పలుకులఁ గొనక ॥ యనికి గడఁగ.
- క. బలుడయ్యది విధికృతమని, తలపోయుచు ద్వారవతికిఁ ॥ దా నేగను ని
స్తులసంపద లొప్పారఁగ, జెలగుచునున్నట్టి యుగ్రసేనాదులతోన్. ౨౯ 1686
- సీ. ప్రమదంబునంగూడి ॥ పరిధవిల్లుచునుండె, జ్ఞాతులెల్లను మోదసాగరమున
మునుంగంగ; దరువాతఁ ॥ జనియెను మరల నైమిశమునకుఁ బ్రీతి ॥ మిగులనందుఁ
గలమాను లాతనిగనిదూరితాఘాఘుఁ గ్రతుమూర్తినతనిచే ॥ గ్రతువిసరము
విధిగఁ జేయించిరి; ॥ విభుడొట నారాముఁ డాత్మవిజ్ఞానంబు ॥ నామునులకు
తే నిచ్చి నేవిద్యచే విశ్వమెల్ల నాత్మ
యందనుసూత్రమై యున్న యట్లుగాఁగఁ
గాంతురో యెంతో శుద్ధమై ॥ వింతనొప్పు
జ్ఞానమయ్యదియే సుమ్మ ॥ మానవేంద్ర! ౩౦ 1688
- క. సతఁగూడి జ్ఞాతిబంధు, ప్రతతియు మిత్రాళియుఁ దనుఁ ॥ బరివేష్టింపఁ

గ్రతువుల తుది నవభృథమన, ఊతిఁ దగున్నానంబు దానిఁజేసెను విధిగన్:

- క. మేలై నవస్త్రములచేఁ, గ్రాలుచు భూషణనికాయకమనీయుండై
చాల వెలింగెన్ సితకర, జాలంబున వెలయుచున్దు, కరణిన్ రాజా! 3౨
- క. బలశాలి యనంతుఁడునగు, బలభద్రునికృత్యతతులు క బలుభంగులుగా
నలరారు నిట్టివెన్నో, తలమే యవ్వనిఁ దెలుప క థాతకునైనన్. 3౨౪ 1691
- తే. అప్ర మేయుఁడు మాయానశరాంగుఁ డతఁడు
కనుక నద్భుతతత్కర్తగణము పొదలు;
నట్టి యద్భుతకర్తుని క వగుచరితము
లెవఁడు మాపును రేపును క సవిధిఁదలఁచు. 3౩౪ 1692
- క. అతఁడేగు విష్ణుపదమున, కతఁడే శ్రీవిష్ణుమూర్తి క యాదృతి పాత్రుం
డితరాలభ్యసుఖంబుల, నతఁడొందున్ మాటలేల క యవనీనాథా! 3౪ 1693

ఎ ను బ ది య వ య థ్యా య ము.

—౧౦ కు చేలు ని చ రి త్ర ము. —

- చ. అని శుకయోగి తెల్పినిని క యాయభిమన్యుసుతుండు ప్రశ్నమి
ట్టొసరిచె మానినాథ! మహిమోన్నత! యచ్యుతవీర్యుడై తనం
తనదగు నమ్ముకుండు చరితంబుల వీర్యమహాత్వయుక్తిచే
తను జాలుపొందు వాని వినఁదద్దయుఁ గోరెద నెమ్మనంబునన్. ౧ 1694
- చ. మునివర! బ్రహ్మతేజమునఁ క బొల్పెడు యోగివతంస! కామువా
సన లను సాయకాహతి విషణ్ణత నొందుచు సారవేత్తయా
మనుజుఁ డెవండు పావనతమంబయి యొప్పు యశంబుగల్గు శ్రీ
వనరుహనేత్రు సత్కథల క భక్తి నొకప్పుడు నాలకించినన్. ౧౪ 1695
- క. ఇఁకఁజాలు నంచుమానును?, సకలేశుఁ డనంతుఁడునగుపక్రధరుగుణ
ప్రకరముఁ గీర్తించెడువా, క్కుకదా వాక్కనఁగఁ బడునుఁడో జీస్థలిలోన్. ౨
- చ. హరిహరిచర్యజేయఁ దగుహస్తములే కదహస్తముల్, చరా
చరములయందు నుండుసురసత్తము నాపరమాత్ము భక్తి సం
స్కరణము చేయుమానసమె క మానసమా, హరిపుణ్యసత్కథో
త్కరములఁ జక్కఁగావిసిడు క కర్ణములే కద కర్ణముల్ ప్రభూ! 3 1697
- క. స్థిరజంగమంబు లెల్లన్, హరిలింగంబులే యటంచు క నరసి తమి నమ
స్కరణము చేయుశిరంబే, శిరస్సనంగాఁ జెలంగు క ఊతిసురమానీ! 3౪ 1698
- మ. శతపత్రేక్షణుమూర్తులం గనునొ యేచతుస్సు లవ్వేకదా
ఊతిఁ జతుస్సులు, విష్ణుభక్తులమహాఁప్రేక్ష్యంద్వనీరంబు స

వృత్తి నేవించెడు నట్టి యంగములె యోమాసీశ ! యంగమ్ము ల
ప్రతిమానాకృతియైన యాహరిచరిత్రంబుల్ తగ్గ జెప్పుమా. ౪

1699

మ. అని యారీతి నరాత్మ జాత్మ జుడు తనన్మర్ధింపఁగా వ్యాసనం
దనుఁడు శ్రీ వసుదేవనందనుని హృత్పద్మంబునంజేర్చి యా
తనియం దాత్మ లయింపఁజేసి పలికెన్ భాత్రీశ ! యాలింపు మీ
శునిగాథన్ పచియింతుఁ బూర్వ మొకఁ డాశ్చర్యోజీసురేశుం డిలన్. ౫

1700

చ. వనరుహపత్త్ర నేత్రునకు భాల్యసఖుండయి యుండె బ్రహ్మవి
ధ్వునుఁ డతఁ డింద్రియార్థములఁ గాంచి విరక్తిని బొంది చిత్తశాం
తిని వహియించియుండె నతిధీరత నింద్రియరాజిగెల్వెఁ దా
ననుపముఁడై చెలంగె సకలార్థవిదుండన నొప్పె నెంతయున్. ౬

1701

క. దైవోపపన్న మగునో, యేవస్తువు దానితోడనే గార్హస్థ్యం
జేవిధినో సాగించుచు, దా వర్తించెను ముసీంద్రతతి పొగడంగన్. ౭

1702

*క. అతఁడు కుచేలుం డనఁగఁ బ్రథితనాముండయ్యె నతని భేదవియు నట్లే
క్షీతిఁ బిల్వబడుచు నింద్రియతతి గెల్చి నితాంతకీర్తి తగవ ర్తిల్లెన్. ౮

1703

చ. పలికిఁ గలట్టిసాధుగుణపద్ధతియుం దనయందు నొప్పు దా
నతివలయందు మిన్న యనునాఖ్యను దాల్చి ధనంబులేమి నే
వితమునఁ గుండ కెయ్యది లభించిన దాననె తృప్తిగాంచుచుం
బలికిని దొల్ల నన్నమిడి భవ్య విశిష్టపదార్థముం డమిన్. ౯

1704

క. తా నాఁకటఁ గృశియించుచు, మానసమున భర్తృచింత భానక యుండెన్;
గాని యొకనాఁడు ఊర్ధ్వతి, మానస మగలించి మోముమాడఁగఁ జేయన్. ౧౦

1705

క. దీనత్వముతోఁడఁగఁ బలిక, గానంజని నిస్సృత తనుఁ గాటియపెట్టం
గా నొకసుఖమును గూర్పం, గానాధున కేమిశక్తిఁ గననికలంతన్. ౧౧

1706

క. మనమెంతో యార్జింగన భీతిని దేహము వడఁచుచుండఁ దిన్ననియె ల్లో
పు నిలిచి యిట్లు వచించెన్, దనమది బలిభక్తియు స్థిరతం గాంచంగన్. ౧౨

సీ. బ్రాహ్మణోత్తమ! భగవంతుఁడౌ లక్ష్మీశుం డగుఁగాదె నెచ్చెలి యరయమీకు
నామహాత్ముఁడు విప్రులందు వాత్సల్యంబు గలవాఁడు శరణాగతులను గాచు
మేటియు గురుశక్తి మించుప్రోడయు మఱి సాత్త్వికభుండునై త్కృతలమున
వేంచేసియున్నాఁడు విశ్వమునం గలవార్తల నెఱుఁగు; సర్వవిధశక్తు

తే. లామహాత్మనకుం గల్లు భ నట్టులౌట
సాధువుల కాశ్రయంబగు భ చక్రధరుని

* “తస్యభార్యా కుచేలస్య త్కుత్సామాచ తథావిధా” అని మూలము. “తథావిధాకుచేలా” అని
శ్రీధరాచార్యులు.

గానఁ బొమ్మ కుటుంబియుఁ శ గడుదరిద్రుఁ
డని యెఱుంగును గరుణించు శ నట్టిమిమ్ము. ౧౦

1708

క. ధనమొసఁగుఁ బుష్కలముగా; వనజాక్షుం డాతఁ డెపుడు శ ద్వారవతీప
త్తనమున భోజుల కంధక, జనపతులను వృష్ణితతికి శ సత్ప్రభు వగుచున్. ౧౦౫

చ. అలరుచునున్న వాఁడు కద! శ యట్టిమహాప్రభుఁ గానఁబొమ్ము; భ
క్తుల నిజపాదపద్మములఁ శ గూర్చిఁ దలంచెడువారి నెమ్మదిం
దలఁచి యొసంగుఁ దన్నయినఁ శ దత్పరతం దనుఁ గానవచ్చున
ధ్వుల కనతిప్రియంబులుగఁ శ దోఁచెడునట్టి యభీష్టజాలముల్. ౧౦౫ 1710

*క. సమకూర్చు డొక్కొ? మఱి యర్థముకామము నీయఁడే పరాశ్రమరుడయి వి
శ్వము లేలుకృష్ణుఁ డచ్యుతుఁ, డమలాత్తుఁడు వాని నిచ్చు శ టబ్రమె నాథా!
చ. అనియిటు వెక్కుభంగులఁ బ్రియంబుగఁ గర్ణహితోక్తు లొప్పుగాఁ
దను బతిమాలు ప్రేయసి యుదారతరాశయ మెన్ని చక్కనెం
చినఁ బరమం బటంచును వచింపఁగ నొప్పిన లాభ మిద్దియే
యనఁదగు నుత్తమోత్తమమెయ్యా యశమొప్పెడు వాసుదేవునిన్. ౧౨/1712

చ. కనుఁగొను భాగ్యమబ్బు నితఁగల్గునె దీనిని మించుభాగ్య మెం
దు ననుచు లోఁదలంచి హరిఁ శ దోయజనేత్రుని జూడఁబోవఁగా
మనమున నిశ్చయించుకొని శ మంజులవాణిని సాధ్య గాంచి యి
ట్లనియెను మంగళాంగిరి! గృహంబునఁగల్గునె కాన్క యేమియేన్? ౧౨౫ 1713

క. పరమేశ్వరుఁ జూడఁగ నే, సరిగెద ని మ్మేమియున్న శ నది యొసంగు సదా
చరణము నెఱుంగవె యన నా, తరుణియు విప్రోత్తముల సదనముల కెఱున్

క. చని యాచించి యదెట్లొ, కొనితెచ్చెను జిపిటములను శ గోరికమెయి వా
నిని ముష్టిచతుష్టయమిత,మును నాథుని చైలఖండమున నేర్పియన్. ౧౩౫

ఆ. ముడిచి కాన్కగాఁగఁమురహరునకు నీయఁ, బంపె; నంత విప్రవరుడు వానిఁ
బదిలముగనె గొనుచు శ ద్వారవతీపురి, కరిగె మనమునంధు హరిఁ దలంచుచు.

చ. మురహరు నెవ్విధిం గనఁగబోలునొకొ! యనుచింత పైకొనఁ
ద్వరఁ జని ద్వారకానగరతల్లజముం గని రక్షణార్థ మ
పూరమున నున్న గుల్మములు శ మూఁడును దాటుచు మూఁడుకక్ష్యుల్
వరుసఁగదాటి యవ్వలను శ బ్రహ్మణవర్యులుకూడ నుండఁగన్. ౧౩౫ 1717

మ. వనజాక్ష ప్రతిమాన ధర్మములచే శ భాసిల్లు నయ్యంధవృ
ష్ణిన్మపాలాగ్రుల సాధరాజి నెవరే శ జేరంగరానట్టివా

* “కింత్వర్థకామా” భజతే నాత్య భీష్టా జగద్గురుః” అని మూలము. నాత్యభీష్టా”పరి
పాకవిరసత్వాత్” అని క్రిధరీయము.

నిని గృష్ణ బ్రీయకాంతలుండుటకుగా శనిర్నిచియున్నట్టి సౌ
ధనికాయంబును గాంచె రత్ననికరస్థానంబుగా నొప్పంగన్. ౧౬ 1718

సీ. పదునాటువేలుగ శ భవనంబులయ్యవి తనరారె; వానియంతరమునందు
సకలసంపదలచే శ బ్రకటమై తగియున్న హరి నిశాంతవరంబు శ నాద్విజుండు
కనుచు బ్రహ్మానందశకలితుండై చొచ్చెను; గాంచనచేలు డశక్కాలమందు
బ్రాణేశ్వరింగూడి శ పర్యంకవరముపై వేంచేసియుండి యశ్వప్రవరుని

తే. దవ్వలంగాంచి లేచి యత్యంతమోద
మొప్ప నెదురేగి దీర్ఘ బాహువులు సాచి
బిగియఁ గొంగిటఁజెర్చెను; శ బ్రీయసఖుండు
భూసురర్షియునగు భ క్తముఖుఁ గాంచి. ౧౮ 1719

క. ఆతని యంగస్పర్శము, చేతం బ్రమదంబు చాలశిద్ధింపఁగ న
బ్రాతేక్షణుఁ డశ్రుకణ, వ్రాతము నేత్రములనుండి శ వరుసఁ జాఱన్. ౧౯

క. అనుపమ ముజ్జలనిధిలో, మునిఁగెఁ; దరువాత స్నిగ్ధముఖుని శ్రీదా
ముని దనపర్యంకముమీఁదను గూర్చుండంగఁజేసి శ తాఁ గానికలన్. ౧౯౪

తే. భ క్తి నర్పించి మునివరుపాదములను
గడిగి యెంతయుఁ దమి మ స్త్రకమ్మనందుఁ
దజ్జలంబులఁ దాల్చె నెంతయును లోక
పావనుఁడు తానె యదిసాధుపథ మటంచు. ౨౦౪ 1722

క. కుంకుమ మగురువుఁ జక్కఁగ, సంకలితముగా నొనర్చిచందనమును ల
క్ష్యంకితపక్షిఘటలు డా, పంకేరుహనయనుఁ డలఁది శ బహువినయమునన్. ౨౧

క. పరిమళధూపము లొసఁగుచు, ధరణీసురవరున కెలమిదై వారఁగ సుం
దరదీపతతి నివాళిం,చి రమాపతి నియతిమీఱఁ శ జేసెం బూజన్. ౨౧ 1724

క. ఉపచారములఁ బదాటిట, బ్రపంచనాథుండు మిత్రుఁబ్రముదితమతిఁ జే
సి పరమవస్తువితతిని స,లిపినట్టి విడెంబొసఁగి లళితమగు గోవున్. ౨౨

క. సవిధి నివేదించుచు లో,కవిభుండు స్వాగతముఁ జక్కఁగఁ బ్రశ్నించెఁ;
వివిధసవర్యలు పతి మా,నివర్యనకుఁ జెయుచుంటనెఱిఁ గనుఁగొనుచున్. ౨౨౪

క. తనువెల్ల ముఱికి గ్రుమ్మంగను జిక్కియు జీర్ణవస్త్ర శకలితంబయియున్
గనుపట్టు బీదనరములఁ, దనదౌర్భాగ్యంబుఁ దెలుపఁదగు విప్రేంద్రున్. ౨౨౪

క. పరికించి కుచేలాహ్వయుఁ, దరుణీమణి భీష్మభూపతనయయుఁ దమిఁ జా
మరమును గైకొని తానె, పరిచర్య యొనర్చుచుండెఁబతి యలరంగన్. ౨౩

చ. అమలయశుండు శ్రీహరియు శ నాయవధూత నతిప్రియంబునఁ
మలవిధాన మొప్పునటు శ వేడుకఁ బూజలఁ దన్నుచుండఁ గాం

- చి మదుల విస్తయం బొలయఁజేరి యటంగలవార లెల్లరుం
బ్రమదముగ్రమ్మ నివ్విధిని శ బల్కిరి చిత్ర మిదోఁ దలంపగన్. ౨౪ 1729
- ఉ. ఎంతటిపుణ్యాకర్తముల శ నీధరణీసురుఁ డె ప్పానరెప్పనో
వింతగఁ దోఁచెడున్ గనఁగ శ వీఁ డవధూతయు బిచ్చగాఁడునౌ
సుంతయు భాగ్యముం గనక శ చూడ జగుప్పితమైనవేష మి
ట్లెంతయు నొప్పుగా నధముఁడే యనఁగాఁ దగియున్న నీతనిన్. ౨౫ 17౩0
- క. లోక త్రితయమునకు గురుఁడై కమల నివాసినికి సదాధారుఁడునౌ
నీకృష్ణుఁడు శయ్యందగు, శ్రీకాంతనుగూడ వదలి శ చిత్తం బలరన్. ౨౫ 17౩1
- క. తనయగ్రజన్మనిక బలె, దనివచనక గౌగిలించి శ తత్పరమతియై
కనుపట్టుచున్న వాఁ డిది, ఘనపుణ్యులకే లభింపఁగాఁ దగు నదియౌ! ౨౬ 17౩2
- చ. అనియిటు వెక్కుచందముల శ నాడుచు వారలు చూచుచుండ; నా
వనజదళాయతేక్షిణుడు శ బ్రాహ్మణవర్మఁడుఁ దారు మున్ను వి
ద్యను గ్రహియింపఁగా గురుగృహంబున వాసముచేయువేళఁ జే
సిన లలితంపుఁగార్యములఁ శ జెప్పుకొనంగఁ దొడంగి రివ్విధిన్. ౨౬ 1733
- క. ఒక్కనికర మింకొక్కరు, చక్కంగాఁ బట్టుకొనుచు శ స్వాంతములు దమిం
జిక్కఁగఁ జెప్పుకొనక హరి, యిక్కరణిం బల్కె నోద్వీజేంద్ర! యచటన్. ౨౭
- చ. గురునకు నర్పదక్షిణను శ గోర్కినొసంగి సమస్తధర్మవి
ద్యరుఁడవుగాన నీవు గురువర్యునియానతి నొంది కాశికా
పురమున కేగి విశ్వవతి శ భూరికృపానిధిఁ గాంచి జాహ్నువీ
వరతఠినీమిజ్జన నివారితపూర్వభవాఘరాశివై ౨౭ 1735
- క. చనుదెంచి సమావర్తన, మనుకర్తము నాచరించి శ యర్హగుణాధ్యక్ష
వనితక వివాహవిధిఁ జేకొనినాడవె తుల్యయగునె శ గుణముల నీకున్. ౨౮
- చ. అనియిటు లప్రమేయుఁడు గృహస్థుల కుండెడునట్టిచిహ్నముల్
*గని సుఖమొందు చిహ్నమునుగొనక లోకులపోల్కి సంశయం
బునుగని ప్రశ్న చేసి తగుపోలిక నింకను బ్రశ్న చేసె ని
ట్లని; ధరణీసురేంద్ర! నిగమాగమవిద్యర! మిత్రరత్నమా! ౨౮ 1737
- సీ. ప్రాయశఁబుగ భవతత్పరమచిత్తము గృహధర్మంబులందును శ దగిలియున్నఁ
గామార్తికిం జిక్కకయె యుండు; విద్వాంసుఁడవు గాన ధనమందుఁడవులుస్త్రీతి
నీకు లేదనుచును శ నే నెటుంగుదుఁజూమి; జనులు కొందలు కామసమితిచేత
స్వాంతముల్ పీడింపఁ శ బడకయుండఁగ నీశ్వరునిమహా మాయచేతను రచింపఁ
తే. బడువిషయవాసనలకు లోభబడక వాని, సంత్యజించియు సత్కర్మజాలములను

* వ్యాఖ్యానాభిప్రాయమున కీపద్యమని యెఱుంగవలయు.

- లోకసంగ్రహమునకుగా శ నేకరణి నొనరుతునో నేను వారు నొనర్తురట్లే.
చ. ధరణిసురోత్తమా! మనము శ తద్గురుసన్నిధి నుంటిమేకదా!
నిరుపమమైన యాయునికి శ నీవు స్థరింతువే? యానివాసవి
స్ఫురణమునుండియేకద ద్విజుం డెటుంగం దగినట్టిదైన యీ
శ్వరపరమార్థముం దెలిసి శ సంస్మృతిపారమునందెడం జుమి! 3౧ 1739
- 1^{సీ}. సంసారమున నిందు శ జననమెం దగునో యాతడె పితయగును బ్రథమగురు వన
నతడొప్పు; ద్విజుండగు శ నట్టిపూరుషునకు నుపనయనాదిక శ మొప్పజేసి
వేదమునేర్చిన శ విమలచిత్తుం డుపాధ్యాయుండగును ద్వితీయగురు; వాది
గురువునకంటె నొక్కరణి నారయఁ బూజ్యుండతడగు నఖిలాశ్రమాధిగతుల
తే. కమలవిజ్ఞానదుండగు శ నతఁ డెవండో
యతఁడు నావలెనే గురువగునుజుమ్ము
గురు వతఁడుపూజ్యతముండు వేర్కొనినయట్టి
పూర్వగురువులకంటెను శ భూసురేంద్ర. 3౨ 1740
- క. కుల మాశ్రమములు గలవా,రలలో నెవ్వారు గురువశ్రావ్యుండనై
చెలఁగెడు నాయుపదేశంబులఁ గొని న న్నాశ్రయించి శ పూనికమీఱన్. 3౨౪
- క. భూరిభవార్ణవమును వేసారక సుఖముగఁ దరింపఁజాలుదురో య
వ్వారలె సుబుద్ధిమంతులు, ధారణి నిర్జరవరేణ్య! తథ్యము సుమ్మి! 3౩ 1742
- 2^ప. క్రతువుల మంచివంశమున శ గాఢశమంబున సత్తపస్సునక
మతిఁ బరితుష్టినొంద ననుమానము లే దిట సర్వభూతసం
తతులకు నాత్మ నే నగుటఁ శ దత్త్వముఁ దెల్పుగురూత్తముక సతం
బతులితభక్తి నేవలఁ బ్రహర్షునిఁజేసినఁ దుష్టినొందుదున్. 3౪ 1743
- చ. అవనిసురోత్తమా! గురువునంతికమం దొగి నీవు నేను న్ని
గ్ధవరులఁగూడి యుండ గురుదారయు నొక్కదినంబునందు దా
రువులను గొంచు రామనలఁ శ గ్రూరతఁబంపిన యాయుదంతమొ
క్కవరుస సంస్థరింతువే? యశకాలముగా నపుడుండెగా కడున్. 3౫ 1744
- ఉ. ఏనునునీవునుక గలిసి శ యెవ్విధినే జొరరానియట్లుగాఁ
గానఁగ వచ్చుచున్న యొకశకాననముక గురుపత్ని యానతిం
బూనికమీఱఁ జొచ్చితిమి శ భూతభయంకరవాతసంఘటిక
వానయు వచ్చె వారిదనినాదము లొప్పెను నిష్ఠురంబులై. 3౬ 1745

1 “నవై సత్కర్తృణాం సాక్షాద్ద్విజాతే రిహ సంభవః, అవ్యంగ! యత్రాశ్రమిణాం యథా
హం జ్ఞానదోగురుః.” 3౨. అని మూలము. దీనివ్యాఖ్యానముననుసరించి యిది తెనిగింపఁబడినది.

2 “నాహ మిక్యా ప్రకాతిభ్యాం తపసోఽప శమేనచ, తుష్యేయం సర్వభూతాత్తా గురుశుక్రూపయా
యథా” 3౪ అని మూలము.

- చ. ఖరకరుఁ డ స్తభూమిధరకాంతుని చెంతకుఁబోయి యేటికో
యరిగె నదేస్థలంబునకొ శ యంధతమస్సులు పర్విదిక్కులన్
ద్వరపడి ముంచివై చె నట శ ధారణిభాగము నీటమున్లుటం
దర మెటుగాకయుండెనిదిత గ్గిది యెత్తిది యంచెటుంగఁగన్. 32 1746
- మ. జలపూరంబున వాతచక్రనిహతిన్ శ జాలంగ నంగవ్రజం
బులు పీడంగనుచుండ నిర్దురము దిక్కుగంబు గుర్తింపలే
క లలిన్ బాసి గృహీతహస్తలముగాఁ శ గన్నట్టుచున్ దాసువుల్
గలయంజేరిచి మోపుకట్టుకొని సంక్రాంతత్వరార్థి వనిన్. 3౩ 1747
- ఆ. దాని మోచికొనుచు శ వానకుఁ దడియుచు, దిరిగినారము గద; శ తెలిసి మనము
వనికి నేగియుంట శ మనగురువైన సాం,దీపనియు మనంబు శ తాపమొంద. 3౪౪
నీ భాస్కరుం డుదయాద్రిపైకి రాఁగా శిష్యుల మయితగిన మనలను గనంగ
నాచార్యుఁడౌట దిగంతరములనెల్ల నరయుచు వచ్చి యశత్యాతురులము
గానుండుటం జూడఁగా లేదె; యక్కటా! మత్సుతులార! యాత్మయను నద్ది
ప్రాణులకెల్ల నాశరయఁ గడుఁ బ్రియమగు దానినే బాటంపఁదలచు కిట్లు
తే. మీరు నాయందె తాత్పర్యసార మునిచి, శ్రమపడితి రిట్లు లీమదార్థంబుఁ గోరి;
సాధుభావము వెలయంగ శ సర్వవిధుల, గురువునకు నాత్మనర్పింపఁ శ గోరుటెతగు.
- క. అదియొక్కండె సచ్చిష్యులు, ముదమున నాచార్యునకును శ బూని యొనరుపం
గఁ దగిన ప్రతుష్టపకారము; మది మీవలనం బ్రమోదమగ్నం బయ్యెన్. ౪౦
తే. ఓద్విజశ్రేష్ఠులార! యీయ్యుర్వి మీమనోరథములెల్ల సత్యంబుగా రయమునఁ
జక్క ఫలియించుఁగాక; నాశన్నిధాన,మందు నేర్చినశ్రుతు లెల్ల శ నిందునందు.
- క. తమశక్తి వీడకయె సార్థములై తనరారుఁగాక శ ధన్యులరై మీ
రమలయశంబులఁ గ్రాలుండు మదీయాశీస్సులను గగడుం. బెంపొదవన్. ౪౧
- చ. అని వచియించెగాదె గురు శ వాదృతిమీఱంగ నిట్టి వెన్నియో
మనము మహాత్ముడైన గురుమందిరమందు వసించియుండఁగా
నొనరిచినట్టి వోషీతిసురోత్తమ! యొక్కచుడే దలంతువా?
ఘనకృప దేశికోత్తముండు శ కాంచిననే నరుఁ డొప్పుఁ బూర్ణుడై. ౪3 1753
- మ. మురదై త్యాంతకుఁ డిట్లు పల్కు విని యాభూమిసురుం డిట్లునున్
సురపూజ్య! త్రిజగద్గురూ! గురుగృహాక్షోణి నివాసంబు నిం
బరమున్ సత్యమనోరథం గలిసి యొప్పుం జేసియున్నట్టి మా
కరయన్ లభ్యముగాని దుండునొకొ సర్వాభీష్టముల్ చేకురెన్. ౪౪ 1754
- తే. వేదమయమయి పురుషార్థవివేచి కాల,వాలమయి యొప్పుదేహ మోవ్యానికమరు
నట్టి నీవెన్న గురుకులమందు నుంట, తత్త్వ మద్ది విడంబనార్థంబె సుమ్ము. ౪౫

ఎ ను బ ది యొ కం డ వ య థ్యా య ము.

— శ్రీకృష్ణుడు కుచేలుని యడుగులు భక్షించుట. —

చ. అని శుకయోగివద్యుఁ డిటు శ లర్జునుపౌత్రునకుం గుచేలువ
ర్తనమును దెల్పి శిష్టచరితంబును జెప్పఁగఁబూని పల్కె; నా
వనజదళాక్షుఁ డిప్పగిది శ బ్రాహ్మణవద్యునితోడఁ బూర్వగా
భను వచియించుచున్ స్థితము శ తాండవ మాడఁగ నొప్పుమోముతోన్. ౧

తే. సకలభూత మనోభిజ్ఞుఁ శ డకలుపాత్మ
రక్షకుండునగుం గాన శ బ్రాహ్మణేంద్రుఁ
గాంచి యిట్లను; బ్రేమ ముఖత్కటముగాఁగ
నీక్షణంబులఁ గారుణ్యమేచి పర్వ. ౧౪

1757

1చ. ధరణినురేంద్ర! నాకొఱకుఁ శ దావకగేహమునుండి తెచ్చితే
పరమకృపాతిరేకత నుపాయన మేదయినన్ వచింపు భ
క్తిరతిని గాంచుమానవులు శ కేవల మాయణువంతయైన ని
ర్భరమగుప్రేమయుక్తి నది శ భవ్యము భూరితరంబె నాకగున్. ౨౪ 1758

క. కానుకయది భూరితరం, బైనను సద్భక్తిలేని శ యవ్వారిదయే
మానసతృప్తి జేయం,గా నదిచాలదని యెన్నఁగఁగ దగుఁజుష్టి! 3 1759

క. ఆకయినఁ బుష్పమైనం, గాక ఫలంబైన వారికణమేయెనన్
నా కద్ది ప్రియోపాయన, మై కన్నడు శుద్ధచిత్తుడై భక్తి నిడన్. ౪ 1760

క. దానినె యుపయోగింతును, మానసమునఁ దృప్తిగనుచు శ మన్నించుచు నం
చానలినాటుం డడుగన్, భూనిర్జరవద్యుఁ డాత్మఁ శ బూనిన లజ్జన్. ౫ 1761

2క. తలవాంచి శ్రీశునకు నడు,గులఁ జేరెడుమాత్ర మీయఁగోరండయ్యెన్;
జలజాక్షుఁ డెల్ల భూతంబుల యంతఃకరణసాక్షిభూతుం డగుటన్. ౬ 1762

చ. అతఁ డరుదెంచి నందులకు శ నొతగుకారణ మాత్మ నెన్ని వే
గ తెలిసికొంచు నివ్వధముగఁగ దలపోయఁగఁ జొచ్చె నీద్విజం
డు తొలిభవంబునన్ సిరి గగ్గడు మదిగోరి భజింపఁడయ్యెన్ గా
పతి నెద దైవమేయనుచు శ భావనచేసెడుపత్ని బంపఁగన్. ౭ 1763

మ. చనుదెంచె బ్రియ మామెకుం బొనరుపన్ శ స్వాంతంబునం గోరినన్
గనఁగానైన నమర్త్యదుర్లభములై శ కన్నట్టు సత్సంపదల్

1 “అబ్బ పుష్పాకృతం భక్తైః ప్రేక్షా భూర్యేవమేభవేత్” అని మూలము. 2 “పుష్పకరస్య
తి రాజన్యప్రాయస్య దవాఙ్ముఖి” అని మూలము. ‘అర్థాంజలౌతుక్రస్పతిః’ అని యాదవః.

- తనివొందంగ నొసంగి యిద్విజవరున్ శ ధన్యాత్ముఁ గావించు. నం
చని యారీతిఁ దలంచి కృష్ణుడు గతాహంకారు సద్భక్తునిన్. ౭ 1764
- క. పరికించి జీర్ణవస్త్రాంతరమున నొకచోటఁ బృథుకతండులముల నే
వరుసనొ కట్టినమాటను, గరసరసీరుహమునఁ గొని శ కడు ముద మొదవన్.
- క. ఇదియేమి యనుచుఁ దా నే, పదిలముగా సంగ్రహించె శ బంకజనయనుం
డిది నాకుఁ గాన్కఁ దెచ్చిన, యదిగాదే మిత్రమ! యని శ యడుగుచు మఱియున్.
- క. స్వాంతంబున కిది యెంతయు, సంతసముం గూర్పఁజాలె; శ జగదంగుడనై
యెంతయుఁ గ్రాలెడు నా కివి, సంతృప్తి జేయుఁజుమ్ము శ ధైదివిజేంద్రా! ౯
- చ. అని వచియించుచున్ ముడియయందును గల్గినవానిలోన ము
ష్టి నిముడునంతమాత్రమును శ జేకొని వేగ భుజించి యింకనుం
దినఁ దమి ముష్టిఁ గైకొనఁగఁ శ దీవర మొప్పఁగ నిందిరాంబ భై
ష్టి నియతి సర్వలోకపతిఁచేయిఁ గరద్యయి సంగ్రహించుచున్. ౧౦ 1768
- సీ. (ఇహపరములయందు శ నింతమాత్రముననే మత్కటాక్షవిలాసమండితమ్ము
లగు సర్వసంపద శ లొగిఁ జాలు ననుభవింపఁగ నింక నీముష్టిని గొని తినిన
నన్ను నీతని యధీనగఁ జేయఁ దగియుండు ననునాశయముతోఁడననియె నిట్లు)
విశ్వరూపా! మునిఁవిభున కీపిడికెడు నడుకులు గొన్నంత శ నందునిందు
- *తే. నొక్కరూపున నీస్వాంత శ మురుముదంబు
గాంచునట్లుగ సంపదల్ శ మించ ననుభ
వింపఁ జాలును మఱియు భుజింపనేల
యనుచు వారిం చె శ్రీకృష్ణుఁ శ డలరె మిగుల. ౧౧ 1769
- చ. ఊతిసురుఁ డానిశన్ గడవె శ శ్రీహరిమందిరమందె యుండి శ్రీ
పతిసహపం క్తిగాఁ గుడిచి శ భవ్యరసాయనముల్ సుఖంబుగా
జతనముమీఱఁ ద్రావి సురస త్తముప త్తనమందు నున్నయ
ట్లై తలఁచుచున్ బ్రయంబుఁ దగ శ నెంతయు దన్ మరియాదఁ దన్వగన్. ౧౨
- చ. తెలతెలవాఱఁగా నహిమదీధితి ప్రాగ్గిరిదోష విప్రుడున్
జలరుహనేత్రుఁ డాదృతిని శ సర్వజగద్గురుభావనుండు గాఁ
జెలఁగుట నించుకే విమతితజెందక దుర్లభ సంపదల్ సురా
వళికి నొసంగరానియవి శ వారక యిచ్చియు సంస్తుతించుచున్. ౧౩ 1771
- చ. తనవెనుకం బ్రయంబలరఁ శ దాఁ జనుదెంచి నమస్కరించి యిం
క నిలుతు నంచుఁ బంపఁగ స్వకంబగు గేహముఁ జేరఁబోయె; శ్రీ

* “తాపధీ” ర్థగృహేనాస్తం తత్పరా పరమేష్ఠినః” అనిమూలము. దీనివ్యాఖ్యానభావమే
యారద్యమునఁగలదు.

- శునివలనా ధనం బెదియుఁ శ జొప్పడకున్నను దీనుభంగి యా
చనఁ దనయంత సిగ్గుపడి శ స్వాంతము దూలగఁ గోరఁ డింతయున్. ౧౩౪
- ఉ. ఐన మహాత్ముడై వెలయునాభగవంతుని గాంచగల్గితె
శ్రీనిధిదర్శనంబె ఫలసిద్ధుల నిచ్చెడు నన్న భావమే
మానసశర్తదం బగుట శ త్త్వసురుఁ డింటికిఁబోయెఁ దృప్తుడై
తా నిటులెంచె నెమ్మదిని శ ధన్యుడ వేయు తెఱంగులం గనన్. ౧౪ 1773
- సీ. బ్రహ్మణ్యదేవుడొ శ పద్మాక్షునకుఁ గల బ్రహ్మణ్యతయుఁ గనఁబడియె నొర!
యదియెట్టులన, సిరి శ నలవరించిన యెదగలకృష్ణుడు నను మిగుల దరిద్రు
బిగియారఁ గొఁగిట శ వెలయించె గద బళి; నిస్వతముండను శ నీచుడ నగు
నే నన నెక్కడ? శ నిందిరారమణుడొ శ్రీకృష్ణుఁ డెక్కడ? శ ఊతిసురాన్వ
- తే. యమున జన్మించితి నని నశన్నాదరమున
జిక్కఁగొఁగిటఁ జేర్చెఁగా శ చెప్పవలెనె
హరిసమాదృతి యింతని; శ యంగనామ
తల్లి శ్రీదేవి యుండెడుతల్పమందు. ౧౬ 1774
- చ. ననుఁ దనసోదరుంబలె నశంతముదంబునఁ గూరుచుండఁ జే
సెనుగద శ మార్గభేదమునఁ శ జిక్కితి నంచెద నెంచి శ్రీనితం
బిని మృదుహస్తపద్మమున శ వేడుకఁ జామరమూని వీచె; నా
వనరుహనేత్రుఁ డెల్లసురపల్లభవంద్యుడు భూసురేశుడున్. ౧౭ 1775
- ఉ. దైవముభంగి నా దలఁచి శ తత్పరతా దనకేలుదోయిచే
బావనశాస్త్రపద్ధతిని శ బాదములన్ బిసుకం దొడంగె ని
ట్లే వివిధోపచారముల శ నెంతయుఁ దనెను; స్వర్గమోక్షల
క్షిప్తసూక్ష్మా రసాతల విజృంభిత సంపద లెల్ల సిద్ధులున్. ౧౮ 1776
- క. ఒనఁగూర్పఁగ మూలం బా, వనజాక్షుని పాదపద్మభజనం బొకఁడే
మనమున నెంచినఁ జాలును; గనరాదు మఱొక్కత్రోవ శ కడు ఫలదంబున్.
- చ. హరి కరుణామహాంబునిధియకాట దరిద్రుడు గాన నీమహీ
సురుడు ధనంబునే పడయఁచో మదయుక్తిఁ జెలంగి నన్ను సం
స్మరణము చేయ మానునని శ స్వాంతమునందుఁ దలంచి విత్తముం
బరిమితిమించున ట్లిడఁడు శ భద్రమె యా నిది యంచు నెంచుచున్. ౨౦ 1778
- చ. మనమున సంతసంబు బహుమానముఁ బెన్దొనుచుండ నింటిదా
పున కరిగెన్; గుచేలుఁ డటమున్ను గనంబడినట్లు పర్వశా
లను గనఁడయ్యె; నందుఁ గమఁల, ప్రియచంద్ర హతాశసుల్పతా
గనదురుకాంతిఁ దేజరిలు శ కమ్రవిమానము లావరింపఁగన్. ౨౧ 1779

*క. కలకల మనియెడు రుతములు, పులుగులు చేయంగఁ జపు పాదలఁగఁ జిత్తం
బులుగాఁ దోచెడు నుపవనముల నుద్యానముల నెంతో పాలుచుచునుండెన్.

సీ. ఆవనంబులయందు శ నతిమనోహరముగ వికసించియున్నట్టి శ బసకుసుమము
లుత్పల కుముదంబు శ లాఘవకష్టారము లివ్వి లోనుగఁగల్గు శ నెల్లజలకు
సుమములు నిండాఁర శ శోభిల్లు సరసుల నిర్మలదకములు శ నెఱి జెలంగ
నాశ్రమం బయ్యది శ హరితరంబుగఁ జూపట్టుచుండెను; శ సోయగమున

తే. నలరు పురుషులు భీతమృగములైన

నాతిమిన్నలు సదృశపక్షణముల నొప్పి

యందుఁ జెలఁగుచునుండి రీయదృశ్యముల

నెల్లఁ గాంచి కుచేలుం డిదేమియొక్కొ. ౨౨

1781

ఉ. ఎవ్వనియాశ్రమస్థులమొ? శ యెట్టివిధంబున నానివాసమా
నవ్వన మిట్లుమాటినదో? శ యంచు ననేకవిధంబులక మనం
బెవ్విధిఁ దత్త్వముం గనక శ యెన్నియొ సందియముల్ పాసంగ న
ట్లవ్వనభాగ్యముం గనుచు శ నారయుచుండఁగ నంతలోపలన్. ౨౩

1782

ఉ. దేవత లట్లుగా మిగులఁ శ దేజమునం దగియున్న పూరుషుల్
భావజురాణిని దెగడుభామిను లల్లన గీతవాద్యసం
రావము లట్టె పర్వంగను శ రమ్యగతుల్ దగఁ బోయి యివ్విచి
త్రావసథోత్తమంబునకు శ నల్లనఁ దోడ్కొనిపోయి రమ్మనిన్. ౨౪

1783

ఉ. ఆమునిసత్కృతము మహామతి యాత్మవిభుండు వచ్చెనం
చామహిళామణుల్ తెలుప శ హర్షముపొంగఁగ సంభ్రమంబుతోఁ
దామరసాలయంబు విడి శ తా జనుదెంచు రమాంబయో యనం
గా మహనీయమందిరముఁ శ గ్రన్నన వెల్వడివచ్చె భక్తితోన్. ౨౫

1784

చ. పతిగని యాసతీమణి యభంగురమా ప్రణయంబుపొంగ దృ
ద్వితీయమునుండి మోదజలబిందువు లెంతయుఁ జిప్పిలంగ నా
దృతిఁ గనులట్టె మోడ్చి యితఁడేగద వంద్యుఁ డటన్న నిశ్చయం
బుతగ నమస్కరించి మతిఁ శ బొందుగఁ గౌగిటఁ జేర్చి కొంచొగిన్. ౨౬

1785

క. ఆనందించుచు నుండెను; భూనిర్జరమాళి హేమభూషణరాజిం
జానగు కంఠము లొప్పెడు, చానలు నలుదెసలనిల్చి శ సంసేవింపన్. ౨౭

1786

మ. సురనారీనుణి వొలె నెంతయును సంశోభిల్లు నాత్మేశ్వరిం
బరమామోదము నొందియుండుటను దాఁ శ బల్తాఱు వీక్షించి య
చ్చెరువుం గాంచెను; వాసుదేవసఖుఁ డాచిత్రంబు లో నెంచి ని

* “నిచిత్రోప వనోద్యానైః కాలద్విజకులాకులైః” అని మూలము.

ర్భరమాప్రీతిని బూని యాసతియుఁ బాశ్వర్వంబందుఁ గన్నట్లుగన్. ౨౭౪1787

సీ. మణిమయ స్తంభాళిమండితంబయి దేవపతిసౌధమట్లుగఁ బాసిలు నిజ
మందిరంబునుజేరె; నందున్న శయ్యలు చిక్కనిపాలపైఁ జెలఁగునురుగు
చందంబుగా సితశచ్చాయలఁ దగియుండె; హస్తదంతంబులనమరుపఁబడి
బంగరుపూతల నబరఁగుచున్నట్టివౌ పరికరములతోడ ననిరుపమాన

తే. ములగు పర్యంకములు నందు న వెలయుచుండె;

జారుచామరగణము వ్యోజనములు నట

హేమదండాన్నితములయి న యెసఁగుచుండె

నాసనంబులు హేమ మాయంబులగుచు. ౨౯

1788

ఉ. తూలముమున్ను గాఁ గల మృదుప్రియవస్త్రపులఁ రచింపఁగాఁ

గ్రాలుచుఁ గోమలంబులయి న కన్నడుశయ్యల నొప్పుచుండె; ము

త్యాలుగలట్టి దండలు నితాంతము వ్రేలఁగ మేలుకట్లు భా

జాలము పర్వ నుండె; గనఁ జాల విచిత్రము గల్గునట్లుగన్. 3౦

1789

క. గురుమరకతయుత నిర్మల, తరభూరిస్ఫటిక కుడ్యతతియందు మనో

హరమణిదీపము లొప్పగ, సురనారీమణిసమాన న సుందరు లలరన్. 3౧ 1790

చ. కనఁబడుచున్న సౌధమును న గ్రాలఁగఁ గాంచుచు హేతువేదియుం

గనఁబడ కిట్లు సంపదలు న కల్గుట యెట్లని యద్భుతంబు నె

వ్వనమునఁ దోడ సుంతయును న మ్రాన్పడకే యిటులెంచె జక్కఁగా

ననుపమసంపదోఘ మిటు న లబ్బుట యెట్లొ? తనంత నొక్కటన్. 3౨ 1791

ఉ. ఇంతనిచెప్పఁగా నను వదెవ్విధిఁగాని దరిద్రదోష మ

త్యంతముఁ గ్రమ్మ నేజననమందును భాగ్యములేకయున్న నా

కింతటి సంపదున్నతి యిదేర్పడఁ జూడ మహావిభూతి శ్రీ

కాంతుని నాయదూద్వహునిఁగాంచుటయొక్కండె హేతువైతగున్. 33 1792

ఉ. శ్రీపతిదర్శనంబె యిది న చేకురఁ గారణ మంచుఁజెప్పఁగా

నోపును గాని వేటొకటి న యుండదు నిక్కము; పద్మలోచనుం

డాపరిపూర్ణభోగుఁడు దయానిధి కృష్ణుఁడు సర్వయాదవ

త్తాపతి నాసఖుండు సురస త్తమపూజితపాదపద్మదౌ. 3౪

1793

చ. కనుక మహేంద్ర భోగము ని కామము తుచ్ఛముగాఁ దలంచుఁజ

వ్వనితర సాధ్యభోగముల న నందుచునుండుట నట్లుగానఁ ద

న్ననుపమభక్తి గొల్పు సుజనాళికి సుంతయుఁ దెల్పకుండ ని

చ్చును సిరులఁ మహాల్పములఁ జూచును వానిని స్వీయదృష్టిచేన్. 3౪ 1794

ఉ. ఇంతటి యల్పభాగముల న నిచ్చుట యెట్లని లజ్జనొంది యా

- వంతయుఁ దెల్పకుండఁగ దాయామతిఁ గర్వకులెల్ల నిద్ర న
త్యంతము నొందియుండుతఱి నాయతవృష్టిని వారి క్షేత్రముల్
వంతగఁ జల్లఁ జేయుజలభృత్తువల్లఁ జలజాయతాక్షుడున్. 3౪ 1795
- చ. ఎదుట రవంతయేఁ దెలుపఁకే సిరు లిచ్చుచుఁ బ్రోచు భక్తులఁ;
యదుకులనాయకుండు తనయాశ్రితులిచ్చెడు గాన్క సుంతయై
నఁ దలఁచు గొప్పఁగాఁగఁ గరుణఁ దనయిచ్చున దెంతగొప్పదై
నఁ దలఁచుఁ గొద్దిదేయనుచు నై జమెకా-యిది సర్వసాక్షికిన్. 3౪౫ 1796
- సీ. కానుకగాఁ బృథుకంబులు పిడికెడు గైకొని నేబోవఁగా మహాత్ముఁ
డాదేవక్తిపుత్తుఁ న దతిశయప్రీతిమైఁ జక్క గ్రహించెఁగా న సాధుభూష
ణములు వచించుచు; న నాకేఁక బ్రతిజన్మమున నమృహనుభావపుని పదాంబు
జములందుఁ బ్రీతియుఁసాహృదమును హితాశంసనంబును మైత్రి సతతదాస్య
తే. మమృహత్ముని భక్తులదైన సంగతియును గల్గునుగాక యధికతరమగు
ధన మదేటికి? నదృఢభక్తునకు నాకుఁ, సంపదలఁ జిత్రరూపతఱజాలువాని. 3౬
- క. అనుపమ రాజ్యవిభూతుల, వనరుహనేత్రుం డొసంగఁ న వాంఛింపం డే
లన ధనవంతులకుం గల, ధనమదమును గాంచి దానిఁ న దప్పించుటకై. 3౬
- క. నే నవివేకుడ నొటను, మానసమున నెంచి కడుఁ జగమత్కృతియలరం
గా నిట్టి సంపదలనే, తా నిచ్చెను గాన నేనె న ధన్యుడ వరయన్. 3౬౫ 1799
- క. కావునఁ దద్భక్తియే నా, భావంబున దృఢముగాఁగఁ న బాదుకొనెడుఁ గా
కేవిధమునఁ జలియింపక, శ్రీవిభుని కృపావిశేషసిద్ధి నటంచున్. 3౭ 1800
- మ. అని చింతించుచు బుద్ధిశక్తిదగు నట్లారీతి సిద్ధాంత మొ
ప్పు నితాంతంబు జనార్దనాహ్వయ పరశబ్రహ్మంప్రపద్దద్వయం
బునఁ జెల్వారెడు భక్తిమై విషయముల్ న పోనాడు నేర్పొప్ప మె
ల్లనఁ ద్యాగం బొగిఁజేయుచున్ గడపెఁ గాళం బంగనాయుక్తుడై. 3౮1801
- *తే. త్యాగపద్ధతి నేర్చి సుఖాళి ననుభ
వించుచుండెను; రాజేంద్ర! న విబుధపతియు
యజ్ఞనాథుడు నగు హరి న కరయఁ బుట్టు
కయును దైవంబు బ్రాహ్మణగణమెనుమ్ము. 3౮౫ 1802
- క. ఆవిప్రవరులకంటె, భావింపఁగ దైవ మొందుపద్మాతున కె
ట్లేవేళఁ గలుగకుండును; శ్రీవిభుఁ డన్యులకుఁ దా నజితుడే యయ్యున్. 3౯
- క. తననేవకులగు భక్తుల, కనయమ్ము పరాజితుండే న యయిలోబడు; న
వ్వనజాతుని సన్నిత్రం, బనఘుండునగు నాకుచేలుఁ న డట్లాపురినిన్. 3౯౫ 1804

* “బ్రాహ్మణః ప్రభవో దైవం న తేభ్యో విద్యతేహమ్” అని మూలము.

- క. పరమేశ్వరు దర్శించియు, హరిరూపము సంతతంబు శ ధ్యానించియు స
త్వరముగ సంస్కృతిబంధన, విరతిం గని నిరుపముడగు శ విష్ణునియందే. ౪౦ 1805
- తే. అభిరతుండయి సద్గతియైన యతని, ధామ మొందెను; బ్రహ్మణ్యదైవమైన
వాసుదేవుని బ్రాహ్మణ్యవత్సలత్వ, మమలగతిఁ దెల్పు నీయుపాశ్శాన్యనవరము.
- క. విను నతఁడు భక్తియలవడఁ, దనకర్తము ననుసరించి శ తగుబంధనరా
జిని జిక్కక ముక్తుండగు, నని శుకముని తెలిపి మఱియు శ నాద్యుతిఁబలికెన్.

ఎ ను బ ది రె ం డ వ య ధ్యా య ము.

— శ్రీకృష్ణులు కురుక్షేత్రమునకు సూర్యగ్రహణిమిత్ర మరుగుట. —

- ఉ. ద్వారకయందుఁ గృష్ణబలభద్రులు వేడ్క వసింప నొక్కనాఁ
డారవిబింబముం దనదుఃనాకృతి శీతమయూఖుఁ డడ్డమై
ధారణి నున్న మర్త్యసముదాయము చూడఁగ రానియట్లుగాఁ
జేర మహాపరాగ మది శ చెల్లె లయంబునఁ గల్లునట్లుగన్. ౧ 1808
- మ. మును పెన్నండును దానియంత గ్రహణంబుం జూడకున్నట్టి యా
మనుజశ్రేష్టులు జ్ఞానిమూలమునఁ దగ్గర్యాద నాలించి యుం
డినవారొటను బుణ్య మట్టితఱిఁ బూర్ణిం జాల నార్జింపఁగా
జని రత్నత్వమపుణ్యరాశియను విస్తారప్రభావాధ్యమై ౧౪ 1809
- సీ మునిజనసాంద్రమై శ తనరు స్యమంతపంచక మనునాఖ్యచే శ జగతిఁ బరఁగి
మఱి కురుక్షేత్ర నామమునఁ బిల్వంబడు తీర్థంబునకు; మున్ను శ్రదివ్యచాప
ధరులందు మేటియో శ పరశురాముడు భూమితలమున నొక్కడే శ ధారణీశుఁ
డుండక యుండఁగా శ నుద్ధతిఁ జేయుచు నాస్థలంబునయందు శ నవనిపతుల
- *తే. రక్తధారలచేతనే శ ప్రాదవరముల, దాను నిర్మించె; నట్టిహ్రదంబులందె
నామహాత్ముడు కర్తాళి శ నంటనట్టి, పరమపూరుషుండయ్యును శ బ్రభువునయ్యు. 3
- క. జనులకు శిష్టాచారములను దెల్పఁగఁగోరి విద్యులం బొండితిఁ గాం
చని పామరులట్లుగఁ బాపనికరము లడంపఁగోరి శ భవ్యమనీషన్. 3౪ 1811
- తే. యాగ మొనరించె; నట్టిపుణ్యప్రద మగు, క్షేత్రమున కెల్ల వారును శ జేరఁబోయి;
రామహాతీర్థయాత్ర పుణ్యావహమ్ము, కనుక భారతులందఱు శ మనసు లలర.
- క. చని రట్లే వృష్టివర్షులు, ఘనమతి యక్రూరుఁ డాహుక ప్రఖ్యాతిం
గను యాదవవర్షుడు కృష్ణుని తండ్రియు నింకఁగల్గు శ శూరవరేణ్యుల్. ౫

1 “సూర్యోపరాగ స్మృతుహానానీ తల్పక్షయే యథా” అని మూలము. “కల్పక్షయే యథా
సర్వగ్రాసకర్తృర్థః” అని శ్రీధరియము. దీనివివరణమే యిందుఁగలదు. 2 “ఈజీవభగవాన్ రామా
యత్రాస్మృష్టాఽసి కర్తృణా” అని మూలము,

సీ. సాంబుడు ప్రద్యుమ్న సారణుల్ శుకసుచంద్రగదులు నొకటిగఁ దరలి వేగ
యాత్త పాపావళి నపనయించుకొనంగ నాక్షేత్రమున కేగి రట్టితరుణ
మం దనిరుద్ధుడు నఖిలయూధేశుడౌ కృతవర్తయును నిల్చి యెల్లవిధుల
నగరంబు రక్షింపఁ దగియుండి; రాయాత్ర కరిగినవారలు సురవిమాన

తే. ములను బోలురథంబులు న వెలయ నలల

వడువునం బాటు హయములు న వఱల నంబు

దము లనందగి ఘోకృతు న లమర నొప్పు

గజము లొప్పుగఁ బోయి రుక్మంతపాలయ. ౬౪

1814

క. మనుజులు విద్యాధరులనఁగను గాంతింబొల్పువారు న కదలి వెనుకరాఁ
జని రంత వారు భాగ్యంబున నసములుగాన హేమభూషాన్నితులై. ౮

క. సురుచిరదామంబుల నంబరముల ధరియించి కవచవర్ణములతోఁ
బరఁగుచు భార్యాన్నితులై, సుర లట్లుగ మార్గమందు న శోభిల్లిరొగిన్. ౯౪

చ. పరమవత్సరీధముల న బాగుగ స్నాన మొనర్చి శ్రద్ధయా
దరమును బొంగుచి త్తములఁ న దా రొగి నం దుపవాసముండి భూ
సురులకు వస్త్రమాల్యముల న శోభిలి బంగరుదండ లొప్పుసుం
దరబహుధేనువర్ణముల న దానము లిచ్చిరి భక్తి పైకొనన్. ౯౪

1817

క. ఆరామప్రదవరముల, వారలు మరలక మునింగి న వసుదేవసుతుం
డై రహి మించెడు హరియం, దేరీతిక భక్తి గల్గి యెపు డుండఁ దగున్. ౧౦

చ. అని మదియందుఁ గోరుచు మహామతులై తగువిప్రవద్యులం
గనుఁగొని పిల్చి చారుతమహాకాంచనపూగము దానమిచ్చి; శ్రీ
వనజదళాతుండే తమకు న భద్రము లిచ్చెడుదైవ మంచు న
మైనవరభక్తులౌటను దామిక్ భగవంతుఁ డనుజ్ఞనీయఁగన్. ౧౧

1819

ఆ. భోజనములు చేసి న పూర్ణ కాములునయి, దట్టమైన నీడ న దనరవెలయు
భూరుహములక్రిందఁ న బూనికఁ గూర్చుండి, రంత వార లామహంబు గనఁగ.

సీ. అరుగుదెంచిన తమయనుఁగుమిత్రుల బంధువులగు రాజుల స్మంజరయులను మ
కాశల్యుల; విదర్భకాంభోజ కేకయ కుదుల నౌసీనరసనరపతులను త్రవ్వ
మద్ర కేరళ కుంతిమగధరాజుల మఱి యానర్తనృపతుల న నల్ల మఱియు
నాత్మపక్షము వారలగు వారి నితరపక్షమువారి సంబంధిజనవతులను

తే. వందలకొలంది వచ్చినవారిఁ గనిరి

మఱియు నందాది నిర్తలమానసులను

జాల నుత్కంఠితలగుచుఁ న గ్రాలు గోపి

కలను గాంచిరి తన్వహాస్థలమునందు. ౧౨

1821

- క. చిరకాలమ్మన కచ్చట, బరస్పరప్రేక్షణములఁ శ బర్హినతమి న
బ్బరముగ వికసించిన ముఖసరోరుహంబులు ప్రకాశసంపద నొసంగన్. ౧౪౫
- క. ఇతరైతరంబు వనితల, నతివలుఁ బూరుషులఁ బూరుషాళియు హెచ్చై
న తమకమున నాశ్లేష, ప్రతతులఁ గావించుకొనిరి శ బంధుత మిగులన్. ౧౪౬
- చ. కనుఁగవలందు హర్ష యుతిఁ శ గ్రాలుపయగకణరాజి పొంగఁగాఁ
దనువులు హర్ష వేగమునఁ శ దద్దయుఁ గంపమునొంద మాటరా
క నిలిచి యుండ సంతసము శ కాంక్షకుమించిన యట్టులొంది; రం
గనలు పరస్పరం బచటఁ శ గాంచుచు నెయ్యము చక్క నుబ్బగన్. ౧౪౭ 1824
- చ. స్థితయుతి నిర్మలత్వమును శ జెందినయట్టి యపాంగపీక్షణ
ప్రతతి చెలంగఁ గుంకుమపురబంకమునం దగుక్షీరగేహముల్
జలనముమీఱఁ దాఁచునటు శ సంతస ముబ్బుట లోచనాశ్రుసం
తతి వెడలంగ బాహువులఁ శ దద్దయుఁ గొఁగిటఁజేర్చికొం చొగిన్. ౧౪౮ 1825
- తే. చాలకాలంబునకుఁ గన్న సంతసంపు
ఫలమునొందుచు నుండిరి; శ చెలఁగి యాద
వులును మత్స్యదిదేశనాథులును వృద్ధ
లకు నమస్కార కృత్యంబులక నడపుచు. ౧౪౯ 1826
- తే. పిన్నవారలు మ్రొక్కంగఁ శ బ్రీతి నాశి
షములొసంగుచుఁ గుశలమ్ముఁ శ జక్క నడిగి
యందఁ జచ్చటఁ గూర్చుండి శ యచ్యుతకథ
లనువదించుచు నుండిరి శ హర్ష మలర. ౧౫౦ 1827
- ఉ. కుంతియు నన్నదమ్మలను శ గోరికమై భగినీప్రజంబుఁ ద
త్సంతతిఁ దండ్రులక సహజసాధ్వల నవ్వనజాతుఁ గాంచి య
త్యంతము సాధుభాషణము శ లాడుటచే గతశోకయయ్యె; నా
వంతయు మాని యిట్లనియె శ వత్సలతక మన సత్తె యుబ్బగన్. ౧౫౧ 1828
- నీ. భ్రాతృవర్యా! మనోరథములు నాయవి ఫలియింప నట్టులే శ తలఁచుదాన
నదియేటి కందురో శ యమలమానసులార! యాపదలెల్ల నశన్నలముకొనిన
యప్పుడుకూడ మీరారత్త నావార్తను దలచుచై తిరిగద శ ధరణియందు
దైవము ప్రతికూల శ మేవానికయియుండు వానిని సుహృదులగాని జ్ఞాతి
- ఆ. వితతిగాని భ్రాతృసుత పితృ ప్రముఖులు, గాని మనసునందు శ నైనఁ దలఁచు
రుగద; యనిన నతఁడువగఁ బాయనట్లుగఁ, బలికె; నంబ! వగలఁబాయు మింక.
- చ. కరములబట్టి దైవము నికామము త్రిప్పగ నాడుచుందురీ
నరు లన నాటబొమ్మలె యశనం దగియుందురు గాదె? యట్టిమ

మృరయ కసూయః బూనఁదగః ఓ దాపరమేశ్వరుఁ డట్టై మానవాః.

త్మరమును గైవసంబయి తగగ్ మెలఁగంగ నొనర్చి స్వేచ్ఛఁగన్. ౨౦౪ 1830

క. పనులను జేయించును గావున మానవు లస్వతంత్రభూతంబులఁ జే
రినవారు గాన స్వేచ్ఛఁగఁ, బనిదేనిం జేయలే రవశులౌట సతీ! ౨౧ 1831

చ. విను మిఁక మాప్రవృత్తి నిట ఓ భీతికరుండగు కంసువంక భీ
తిని గని మేము దిక్కుడలి ఓ దిక్కులకుఁ వడిఁ బాటిపోయి యా
ర్చిని గనుచుంటి మోసహజ! ఓ దీనతవాయఁగ నిప్పు డిప్పుడే
మనముల సుంత సంతసము ఓ మైకొనఁ జేరితి మాత్మగేహముల్. ౨౨ 1832

ఉ. దైవము తోడ్పడఁ మరల ఓ స్థానములందు వసించువార మం
చీవిధి శౌరితండ్రి వగఁలెల్లను బాయఁగ నూఱడించె; నా
భూవిభు లుగ్ర సేననృపఃపుంగవుఁ డావసుదేవముఖ్యులఁ
వేవిధులం దముఁ మిగులఁ ఓ ప్రీతిని బూజలఁదన్నఁ దృప్తులై. ౨౩ 1833

చ. హరిదగుదర్శనంబు తమకబ్బుటఁ బట్టగరాని ప్రీతిచే
బరవశులైరి; భీష్ముడును ఓ బ్రహ్మవిదుత్తముఁడైన ద్రోణుఁడుఁ
గురువరుఁ డాంబికేయుఁడును ఓ గోమలులందు మనోజ్ఞకీర్తిచేఁ
బరఁగెడు తత్ప్రతిమణియు ఓ వారితనూజులుఁ బాండునందనుల్. ౨౪ 1834

నీ. వారలభార్యలు ఓ వారితల్లియుఁ గృపవిదురసంజయులును ఓ వీరుఁడైన
యాకుంతిభోజుండు ఓ నవ్వీరాటుండు నగ్నజిత్తును, భీష్మకశతీవిరుండుఁ
బురుజిత్తు, ద్రుపదభూవరశల్యకాశీశు లాధృష్టకేతుండు ఓ నల్ల జనక
దమఘోష, మద్రభూషధవులు, గేకయ, విశాలాక్ష, యథామన్యుఃలాసుశర్మ.

తే. బాహ్నికాదులు తత్పుత్రుల్ ఓ పాండవాగ్ర
నందనానుచరుల్ మహానాయకులును
దత్పుత్రుల్ శ్రీనికేతనోద్దామ వాసు
దేవవిగ్రహమును గాంచి ఓ భావ మలర. ౨౫ 1835

క. మనములు విస్తయమున నొప్పిన నిర్భరహర్ష మొంది ఓ వెలసిరి; భీష్మా
దినిఖిలవృద్ధులు బలరామునిచే శ్రీకృష్ణుచేతఁ ఓ బూజితు లగుచున్. ౨౬ 1836

క. పరమామోదంబును గని, హరికరుణాపాత్రులైన ఓ యావృష్టిసము
త్కరముల నివ్వధిఁ జొగడిరి, వరభోజపతి! సమస్తభంగులఁ దలఁచన్. ౨౭ 1837

చ. మనుజులలోన మీజనియె ఓ మంచిదియా సఫలంబునౌ, నదే
లన వరయోగిసంతతికి ఓ నైనఁ గనుంగొనశక్య మెవ్వధం
బునఁ దలపోయరాని హరిఁ ఓ బూరుషసత్తము సర్వకాలముం
గనుఁగొను చున్న వారుగద! ఓ కావున మీరలె ధన్యు లిద్ధరన్. ౨౮ 1838

చ. మునినుతమైన యేమహితుభూరితమాయతకీర్తి దివ్యపా
దనభినయుగ్మముగ గడుగ శ దాఁ బ్రభవిల్లిన భవ్యనీరముగ
ఘనతరవాఙ్మయ శ్రుతియుఁ శ గంజభవాండసమూహ మెల్లఁ బా
వనతఁజెలంగఁ జేయునో యశభంగురకాలము భూమి నేఁచఁగన్. ౨౯౪ 1839

మ. తనమాహాత్మ్యము దగ్ధమాట మహి యేధన్యాంఘ్రిపద్మంబు సో
కినఁ దచ్చక్తిని బొందెనో మరల నాకృష్ణుండు మీచెంత ని
ల్చెనుగాదే యలదేవదేవుఁ గనుచుగ్ శ జేఁ దాఁకుచుగ్ గూడ నే
చనుచుగ్ బల్కుచుఁ గూరుచుండుచుఁ దమిగ్ శ శయ్యాస్థలిగ్ గూర్కుచున్.

క. ఒనర భుజించుచుఁ బెండ్లిండ్లను దగు కృత్యంబులందు శ లలిఁ గూడుచు నిం
కను దైహికసంబంధములను గాంచుచుఁ గూడియుండురలావణ్యానిధిన్. 3౦౪

*చ. హరి భవమార్గమందుఁ దగునట్టి భవద్గ్రహమందు భూమిదా
బరువు నడంపఁ బుట్టె భగవంతునిసంగము మూలకంబునగ్
సురపురమందు మోక్షమునఁ శ జూడఁగ మీకు ననిష్ట మొప్పెఁగా
యరయఁగ దీనిమించిన శుభభాంతర మెయ్యది యుండు నిర్ధరన్. 3౧ 1842

ఉ. నందుండు నందునున్న నభినస్కుటపత్రవిలోచనాఖ్య నిం
కం దగుయాదవేశ్వరులఁ శ గాంక్షలు పొంగఁగఁ జూడఁగోరి సు
స్యందనరాజి గోపకులు శ హర్షముతోఁ జనుదేర వచ్చె; నా
నందునిగాంచి యాదవజనంబులు మోదరసంబు పొంగన్. 3౨ 1843

తే. ప్రాణములఁ గాంచి లేచు విగ్రహములట్టు
లలరుచుగ్ లేచి చిరకాలమాట నతని
గనుట కాతురపడువారు శ గాన బిగ్గఁ
గొఁగిటం జేర్చుకొని హాయిగనిరి మిగుల. 33 1844

మ వసుదేవుండును త్రేమవిహ్వలతచే శ స్వాంతంబు నిండాఁ నం
దసమీపంబున కేఁగి కొఁగిట నితాంతం బట్టె కీలించి కం
ససమారోపిత కష్టజాలములనుం శ జాలంగఁ జింతించి యా
త్మసుతద్వంద్యము నెంచె గోకులమునం శ దా నుంచుటగ్ వంతచేన్. 3౪ 1845

క. రాముండు కృష్ణుండు యశో,దామానిని నందు గోపతల్లజుఁ గనుచుం
త్రేమారేకమున విధి,గా మస్తకములు తదంప్రీతములు సోఁకన్. 3౪౪

చ. నతులొనరించి కొఁగిట మనంబులు పొంగఁగఁ జేర్చి చారు దృ
ద్వితయము సాశ్రుబిందుకయుఁగి బొలుపొందఁగ మాటరాక య

* “యేషాంగ్యహే నిరయవర్షని వ ర్తతాం వః” అని మూలము. “నిరయవర్షని వర్షప్రతి
హర్ష” అని వ్యాఖ్య.

- వ్యితమున నిల్చియుండిరి; సుఖి స్తృతభాగ్యము గల్లు నాయశో
ద తనయయుగ్మము గని ముదంబున నంకముపైకి జేర్చుచున్. 3౫ 1847
- చ. కరముల బిగ్గఁ బట్టుకొని ఓ కౌగిటఁ జేర్చి విశోకయయ్యె న
క్కరణినె నందుడుక సుతులఁ ఓ గౌగిటఁజేరిచి సంతసించె; న
త్తరుణమునందు దేవకి ముదంబున రోహిణియున్ యశోద గో
పరమణుదేవిఁ గౌగిటను ఓ బాగుగఁ జేరిచికొంచు వింతగన్. 3౬౪ 1848
- ఉ. ఆతనుమధ్య మున్ను తమయందు నెసంగఁగఁ జూపియున్న సు
ప్రీతిని సంస్మరించుకొని ఓ ప్రేమభ రాక్షి కబంధబిందుక
వ్రాతము కంఠముల్ దగిలి ఓ వాక్కుల వెల్వడనీకయుండ నె
ట్లో తగినట్లు పల్కిరి; మహాత్మమచిత్త! వ్రజేశ్వరి! సతీ! 3౭ 1849
- మ. మును మీయిర్వురు చూపియున్న చెలిమిఁ ఓ బూబోడి యెవ్వర్నకై
న నదెట్లే మటువంగఁజాలు? దను వెందాడక జెలంగున్ మనం
బున నందాక స్మరింపఁగాఁ దగుగదా? ఓ పూతాత్మ! యద్దాని కిం
ద్రుని యైశ్వర్యము మాతొసంగినను దోడో నాబుణం బాటునే? 3౮ 1850
- సీ. ఈకుమారకు లిర్వు ఓ రెవ్వరు తలిదండ్రు లనియెటుంగక మిమ్ములనె జనకులఁ
గాఁ దలంచుచును మీరకడనె యిల్లడయుండ మీరు ప్రేమంబునఁగోరిన యవి
యెల్ల నొసంగుచు ఓ నుల్లమ్ములలర నామకరణముఖములొ ఓ మహముల నొన
రించి చక్కని రీతిఁ ఓ బెంచుచు రక్షింప నేవిషయంబుననేని భయము
- తే. నొందకయె కన్నులను తెప్పలొప్పఁ గాచు
నట్లు కావంగ మీచెంత ఓ నధివసించి
యుండి; రెన్నంగ సుజనుల ఓ కొకఁడు పరుఁ డొ
కండు తనవాడు ననుభేద ఓ ముండ దవని. 3౯ 1851
- ❦ శ్రీహరి గోపికలకు జ్ఞానోపదేశము చేయుట. ❦
- చ. అని వచియింప గోపికలు ఓ నాపరమేశుని జాలకాలముం
గననికతంబునన్ మరలఁ ఓ గాంచుట మోదరసంబు పొంగఁగాఁ
గనుఁగొనుచుండ నడ్డుపడఁగా విధి తెప్పల నేలసృష్టి చే
సెనొ యని యాతనిం బదటి ఓ చిత్తగతుండగు చిన్నికృష్ణునిన్. 3౯౪ 1852
- చ. మనములఁ గౌగిలించుకొని ఓ మానక నిత్యము ధ్యానపద్ధతిన్
గనుఁగొనఁ జూచుయోగులకుఁ ఓ గాంచఁగ దుర్లభుడైన మాధవున్
గనుచు దదాత్తతం బడసి ఓ కాంచనచేలుని గాంచు నయ్యవ
స్థు గని; రట్టిగోపికలఁ ఓ జక్రి కృపాభరితాంతరంగుడై. ౪౦ 1853
- క. ఏకాంతమునఁ జేరెను, శ్రీకాంతుం డంత వారిఁ ఓ జెచ్చుటఁ గరుణ

- వే కాగిలించుకొని యోహో కుశలంబే యటంచు శ నొప్పుగ నడిగెన్. ౪౦౫
- క. అలతినగవాస్యపద్మం, బలరింపగ వారితోడ శ నాదృతిమీఱన్
బలికె; సఖిమణులారా! తొలగితి మిన్నాళ్లు స్వజన శ తుష్ట్యర్థం బై ౪౧ 1855
- క. మనవారల కార్యంబుల, ననుపమఫలసంయుతంబు శ లగునట్లులు చే
యను బోయియుండు మమ్ముల, ననుస్మరింతురె యొకప్పుడైనను మీరల్. ౪౧౫
- మ. అరిపక్షక్షవణం బొనర్ప మదు లత్యంతంబు సంసక్తి గాం
చ రయంబొప్పగ రాక కొంతతడ వాస్తానంబులం బుచ్చి యీ
పురి కొట్టే చను దెంచినారము మిముం శ బోనాడునూహల్ మదిన్
స్ఫురియింపంగను లేదు నమ్మఁ డిది యోహూబోడులారా! కడున్. ౪౨ 1857
- క. వీరు కృతఘ్నులె యనుచున్, వారక శంకించి మ మ్మవజ్ఞత దూఱం
గోరరుకడ; వదలంగా, గోరితిమని యందురేమొ శ కోమలులారా! ౪౨౫ 1859
- క. భగవంతుడు ప్రాణులఁ గూర్చుగ నెంచు నొకప్పు వాపఁ శ బరికించు నొక
ప్పు గణనకున్ మించిన శ, క్తిగలాడు నిజంబు దీనికెఱుఁ గిట్టిదయా. ౪౩ 1859
- *చ. అనిలుడు మేఘబృందముల శ నల్లె తృణంబులఁ దూలమున్ రజం
బును సరిగాఁగఁ గూర్చుచును శ బొందును వీడఁగఁజేయుచుం దనం
తన విహరించు; నట్లుగనె శ దైవము భూతగణంబుఁ గూర్చు బొం
దును విడఁజేయు న వ్దపుడు శ తోచినయట్లుగఁ గర్తసంగతిన్. ౪౪ 1860
- క. భూతములకు మద్భక్తియె, యేతటినే ముక్తినిచ్చు శ ని త్తటి మీదా
నాతత భాగ్యవశంబున, నే తమి నాయందు మీకు శ నెఁగెంజుండీ! ౪౫ 1861
- సీ. అంగనామణులార! శ యంబరాదిక మహాపంచభూతంబులు శ భౌతికమ్ము
లగుపదార్థంబుల శ కరయ నెట్టులొ యల్లె యేను నాద్యంతముల్ శ నా నెసంగు
కార్యమ్ము లగుదును శ గలుగుదు లోపల వెలుపల; నాల్గురీతులఁ జెలంగు
భూతంబులును నైజములగు కారణములై పరఁగుమహాభూత శ పంచకమ్ము
- తే. నందువ ర్తించు ననియు నందాత్మభోక్తృ
రూపమున నిండియుండు నం శ చాపగిదిగ
భూతభౌతికరూపమా శ భోగ్య మద్ది
భోక్తయగు నాత్మ యివి రెండుఁ శ బూన్కిదలఁప. ౪౬౫ 1862
- తే. అక్షరుడఁ బరిపూర్ణుండ శ నై చెలంగు
నట్టి నాయందు రజ్జపునందు భుజగ
మటు ప్రతీతంబులై యుండు శ ననియు మీరు
గనుఁగొనుఁ డటంచుఁ బలికె; నశక్త్యాంతలెల్ల. ౪౭ 1863

*చ. తమ కిటు లాపరాత్పరుడు శ తత్త్వముఁ జక్కఁగ బోధచేయఁగాఁ
బ్రమదమునొంది సర్వగతు శ భాసురతేజుని సంస్మరించి దా
నిమహిమ లింగదేహాయుతిని విడనాడి మహానుభావుని
గమలదళాటు ముక్తిదనిఁ శ గ్రన్ననఁ బొంది వచ్చించి రివ్విధిన్. ౮౮ 1864

సీ. కమలనాభా! యశారమగు బోధముగల్గు నట్టియోగీశ్వరు శ లాత్మనియతి
ధ్యానింపఁగాఁ దగి శ దారుణభవకూషమగ్నులై యున్నట్టి శ మానవాళి
నుద్ధరింపందగు శ ను త్తమభవదంఘ్రి పద్మద్వయంబును శ భవమునందుఁ
మునిఁగియేయున్న మామనముల నెల్లప్పు పొడసూపు నట్టిదౌ శ పూజ్యమార్గ

తే. మును గృపాతిశయంబున శ వనజనేత్ర!
వరము దయచేయు మిదియె మాహవాంఛ వేటు
కామ్యములు లేవుసుమ్ము నిక్క మిది యంచు
గోపికలు వేడి రెంతయు శ గోపవిభుని. ౮౯

1865

ఎ ను బ ది మూడ వ య థ్యా య ము.

హరిపత్నులు పాంచాలికఁ దమపెండ్లివారలం చెల్పుట. ౯౦

చ. హరి భగవంతుఁ డిట్లు తనునాదృతిఁగోరిన గోపికాళికిం
జరణసరోజసంగతిని శ సమృతిచేత ననుగ్రహించి యా
తరుణమునక యుద్ధిష్ఠిరునిఁ శ దక్కినయట్టిసుహృత్తతి మనో
హరతరభాషలం గుశల శ మాదృతిఁ బ్రశ్న మొనర్చి సద్విధిన్. ౧ 1866

ఆ. సత్కరించె నంత శ సర్వరాజులు తత్పు, దాబ్బదర్శనమున శ నభుము లడఁగ
హర్ష మొప్పు బల్కి శ రఖిలలోక ప్రభూ! మునివరార్చితాంఘ్రివనజయుగ్మ!

సీ. తనుధారులకు నలమిన యవిద్యను దొలఁగించుచు నసమతఁ శ గాంచి వెలయు
భవదీయపాదాంబుభవమకరందము మహనీయులై నట్టి శ మానులముఖ
పథముననుండియె శ బహిరాగతంబగుదానిఁ గ్రోలెడునట్టి శ మానవులకుఁ
గుశలంబె పాసుగు నశకుశల మెవ్విధిగల్గు? బుద్ధికృతంబయి శ భూరితరము

తే. నైన యట్టియవస్థాత్రయంబు నాత్మ, దగుప్రకాశంబునక బొలియంగఁ జేసి
శాశ్వతానందరూపుడై శ సంతతం బ, ఖండతం బొల్చి యసమతఁ గ్రాలి మిగుల.

క. అపరిమిత బోధుడై పేదపథమునకుఁ గాలమున నితాంతచ్యుతి గ
ల్గుపగిదిగఁ దోచినక వేగ పరిహరింపంగఁ బూని శ కరుణాపరతన్. ౪ 1869

తే. యోగమాయావిలాసం బగదొప్ప నిట్లు, లవతరించిన పరమహంసాళిగమ్ముఁ

*“తదనుస్తరణధ్వస్తజీవోకాస్తమధ్యగ్” అని మూలము. “జీవోశో లింగం యాసాంతాః”

అని వ్యాఖ్య.

- డైన యాదేవదేవున కి కఖిలవతికి, నెలమి మ్రొక్కుదు మీసీకుఁ కి గృష్ణమూర్తి.
- క. అనియిట్లు వారు వినుతుల, వనజాక్షునిఁ గొల్పుచుండ కి వరవృష్టిసరో
జనయనలుం గౌరవభా, మినులును సంతోషమున గుఱిగఁగూడి యటన్. ౪౪
- క. ఇతరేతరసల్లాప వి,తతులక ముల్లోకముల నితాంతము భ క్త
ప్రతతులచే బాడంబడు, దితిజాంతకు సత్కథల నుఱించుచు వేడ్కన్. ౫ 1872
- క. పరమాదరమున వేటొ,క్కరితో నొక్కరుగఁ బల్కుఁ కి గా సాగఁగ న
త్తరుణమున ద్రౌపదియు శ్రీ,హరిభార్యలఁ గాంచెల్కె కి నాదృతిమీఱన్. ౫
- సీ. ఓరుక్తిణీ! భద్ర! కి యోజాంబవతి! సత్యభామ! కాళింది! శైవ్యయనునట్టి
యంగనామణి! లక్ష్మణాఖ్య! మూరోహిణీ! హరిపత్నులార! సర్వాబ్జజాండ
వతి భగవంతుఁడు కి పరమేశ్వరుఁడు నిజమాయచే లోకంబు కి న్యాయరీతి
ననుకరించెడు పరమాత్మ మిచ్చెల్లర నెట్లు పెండిలియాడె కి నెఱుంగ జెప్పుఁ
- తే. డనుచుఁ బ్రశ్నింప రుక్మిణి కి యనియె నిట్లు, ద్రౌపదీ! శిశుపాలభూషధవునకు నను
నప్పగింప జరాసంధుఁ కి డాదియైన, భూపతులు చాపవాణులై కి యేపు మెఱయ.
- చ. హరియు నజేయవీరుల మహాత్తరమ స్తకరాజి బాదపం
కరుహపరాగ మెంతయును కి గ్రాలఁగ నుంచుచు స్వాంశమాంసముక
హరి యెటు లాయజావినివహంబుననుండి గ్రహించునో, మహా
శ్వరుఁ డగుటక మహిధవుల కి సంతతినుండియె యట్లె శూరతన్. ౮ 1875
- చ. ననుఁ గొనిపోయె నట్టిడగు కి నాకవిభుప్రభుపాదపంకజా
ర్చనము నిరంతరంబుగ నెసంగెడుఁ గాక! యనంగ సత్య యి
ట్లనియెను; నాదుతండ్రియుఁ బ్రియానుజు వీరుఁ బ్రసేనుఁ జంపెఁగా
వనమున సింహమంచు వెతఁవర్ధిల శ్రీహరి నిందచేయఁగన్. ౮౪ 1876
- క. దానిని దప్పించుకొనం, గా నెంచి వనంబుఁజేరి కి కడఁక మృగపతిక
దా నొంచి మణిని గైకొని,యె నెలవును జేరియున్న కి యిద్ధబలాధ్వన్. ౯
- ఆ. జాంబవంతు గెల్చి కి సరగ స్యమంతక, మణివరంబుఁ దెచ్చి కి మామకపిత
కొసఁగ నాత్మభీతి కి యొప్పు సత్రాజిత్తు, నన్ను నొరులకీయ కి నున్న వాడు. ౯
- క. నళినాక్షున కిచ్చె ననక, బలికక జాంబవతి యిట్లు కి పద్మాక్షుం డై
జలజాసనాది నుతుండై, ఖలహరణుఁడునైన హరి జగత్పతి నాత్మన్. ౯౪ 1879
- క. నాతండ్రితనకుఁ బ్రభువా, సీతాపతియంచు మఱచి కి చెలఁగుచు యుద్ధం
బోతన్ని! సప్తవింశతి, యై తగుదివసంబు లొప్పునట్లుగఁ జేసెన్. ౧౦ 1880
- క. తరువాత రాముండే యవ,తరించె భూభారహరణతత్త్వ విబోధా
ద్యురుతర కార్యము లొనరుప, ధర యాదవకులమునందుఁ కి దా నని యెఱిఁగెన్.

- చ. తనదు నహంకృతిం దెలిసి ఓ తత్త్వణమే పదయుగ్మము శిరం
బున ధరియించి రత్నవరమున ననుఁ గాన్కగ నిచ్చె దాని నై
తిని హరికే నటంచుఁ దనఁతీరు వచించిన నాలకించి శ్రీ
వనజదళాక్షుండే తనను ఓ వచ్చి వరించినగాఢఁ దెల్పుగన్. ౧౦ 1882
- క. తలపోసి యప్పు డిట్లని, పలికెం గాళింది; కృష్ణుఁడపదపంకరుహం
బుల స్పృశియింపం గోరిక, చెలఁగఁ దప మేనుభక్తిఁ ఓ జేయుచునుండన్. ౧౦౪
- చ. తెలిసి కిరిటితోడఁ దనుదీప్తులు పర్వగ నేగుదెంచి శ్రీ
జలజదళాక్షుండెంతయును ఓ సంతసమొప్పు మదీయపాణి ని
మ్ముల గ్రహించె నేను గృహముం దుడువందగు దాననైతి నం
చలరుచుఁ బల్కు; నిట్లనియె ఓ నల్లన నాదృతిమీఱి భద్రయున్. ౧౧ 1884
- సీ. ననుఁ దా స్వయంవరమునకేగుదెంచి శ్రీహరి మృగేంద్రము శునఃకాంతరమున
నున్నట్టి తనబలిఁ ఓ గ్రన్ననఁ గొని పోవుచందంబునఁ రిపుఁడైపతులను
నపకారులై యున్నరయిట్టి నాసోదరులను గెల్చి శ్రీనికేతనుఁడు ద్వార
*కకుఁ గొనిపోయె నేనకలుషమతి హరి పాదావనేజనఃపరత నుండు
- తే. నదియె ప్రతిజన్తమందు నా ఓ కిమరుగాక!
యనగఁ గౌసల్య సత్యాహ్వానాంతరమున
నలరు సాధ్వియు నిట్లనె ఓ నస్తదీయ
జనకుఁ డుర్విపతుల శౌర్యమును గనంగ. ౧౨ 1885
- చ. బలము నగాధవీర్యమును ఓ బాగుగ నొప్పుగ నుండు నేడునె
ద్దుల నతితీక్ష్ణశృంగములతోఁ దగువానిని సంతరించి యే
బలియుండు వానిగెల్పు నను ఓ వానికి నీయఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసె; దు
ష్టుల చెడుగర్వముఁ గలఁచి ఓ శూరతమించెడు నావృషంబులన్. ౧౩ 1886
- తే. మేఁకపిల్లల శిశువులు ఓ కైకొనునటు
లశ్రమంబున నోడించి ఓ యమలవీర్య
శుక్లయగు నన్నుఁ గైకొని ఓ ఊఁడిపతులు
దారి మార్కొన లీలగఁ ఓ దరిమివైచి. ౧౩౪ 1887
- క. చతురంగబలము దాసి, ప్రతతియుఁ దోడ్తోనరాఁగఁ ఓ బద్ధాక్షుండ
దృతిఁ బురిఁజేరిన యాశ్రీపతి దాస్యం బెపుడు నాకుఁబాయ కలరుతన్! ౧౪
- చ. అన విని శైబ్య యిట్లనియె ఓ నాహరియందె మనంబునిల్చి యు
న్న నను నెఱింగి మాతులుని ఓ నందనుడై తగు కృష్ణమూర్తి ర
మ్మని మరియాదఁ బిల్చి ముదఃపారఁగ నిచ్చె సఖిజనంబుతో

* “అంబ్రువనేజనత్వమ్” అని మాలము.

- ధననివహంబుతోడ బలదర్పసమగ్రభటప్రజంబుతోన్. ౧౭ 1889
- తే. కర్మవశమున సంసారకంఠిఁ దిరుగు, నాకు శ్రేయస్సులకుఁ గారణమగు కృష్ణు
చరణపంకజయుగ్మసంస్పర్శ మెల్లజన్మములఁ గల్గుఁగాత నిశ్శృంకముగను. ౧౮
- చ. అనుటయు లక్ష్మణాఖ్య ద్రుపదాత్మజ కిట్లను రాజ్ఞి! నాకును
మునిపతి నారదుండు పలుపోకల నచ్యుతు జన్మకర్తరా
జని మది పొంగ గానమునుజేయఁగఁ జక్కఁగ నాలకించుటన్
మనము ముకుందునందె పరిమగ్నత నొందెను బుణ్యసంగతిన్. ౧౯ 1891
- చ. సరసిజహస్త లక్ష్మి సురసత్తములై తగులోకపాలురన్
గరము త్యజించి సద్గుణనికాయము నారసి శ్రీహరిన్ మహా
పురుషునిఁ గోరె నంట, ననుభవోలిననాతి వరించు టబ్రమే;
గురుతరబుద్ధి నాదుజనకుండును నాయెడఁ శ్రీతిమించగన్. ౨౦ 1892
- సీ. ఈ ననుఁబెంచె నామానవనాథుండు చెలఁగునుజుము! బృహత్సేనుఁ డనఁగ
నాకాంక్ష నెఱిగి విన్నాణి గావున నొక్కసమపాయ మెంచె; నీజనకుడైన
ద్రుపదుఁ డద్భుతుని గోరుచు నెట్లునిర్మించె మత్స్యయంత్రమునఁజ్ఞేమత్పితయును
శుక్లముగా దానిసొంపుగ నిర్మించె; నీవ్యయంవరమందుఁ నియతమైన
- తే. యంత్ర మదియు బహిర్భాగమందుఁ గానఁ
బడుచునుండె నీయదియు లోపలను వెలుప
లను గనన్ రాక క్రిందుగ ననునుపబడిన
కలశజలములఁ దోచు సూక్ష్మముగ దేవి! ౨౧ 1893
- క. ఈరెంటికిఁ గలభేదం, బారయ నీమాత్రమే; సమస్తాస్త్రవిదుల్
భూరమణు లుపాధ్యాయులతో రయమునవేలకొలదితోరపువేడ్కన్. ౨౨ 1894
- క. అరుదెంచిరి నాజనకుని, పురమున కవ్వారి నర్హముగ సత్కృతులన్
బరమముదం బొదవంగ నొనరించె చిత; యంతఁ గొల్వొనన్ వారెల్లన్. ౨౩ 1895
- ఉ. నాపయి బుద్ధినిల్చి జతనంబున యంత్రము మత్స్యరూపమున్
వే పడఁగొట్ట బాణమును విల్లును గైకొన సాగి; రందునున్
భూపతు లొక్కకొంద అలభూరిశరాసనమున్ గ్రహించి యం
దేవున నారిగూర్ప నొకయింతయుఁ జాలకయే తొలంగఁగన్. ౨౪ 1896
- చ. మఱియొకకొంద అుద్ధతిని నీ మానక యెట్లొ గుణంబు కోటి డ
గ్గలునటు లాగి యవ్వలను నీ గట్టిగఁ బట్టుకొనంగ లేకయే
బిఱబిఱ జాఱి తాఁక నది నీవిహ్వలులై ధరద్రెల్లి యప్పు డం
దలు నగ సిగ్గు నొందిరి; నితాంతభుజాబలశాలి చైద్యుడున్. ౨౫ 1897
- క. మాగఘంఁ డంబస్థాఖ్యుం, డై గడు విఖ్యాతిగనిన నీ యవనీపతి య

- క్షే గంధవహుని పుత్రుడు, నాగం దనరు భీముడు^౧ ఘోషప్రకృతతన్. ౨౨
- క. ధృతరాష్ట్ర నగ్రపుత్రుడు, శతపత్రప్రియసుతుడు & ఊమ నిక భుజో
ద్ధతి గలరాజులు కొందఱు, జతనంబున నెక్కుపెట్టె & జాలియు దానిన్. ౨౩
- ఆ. జంత్రమున్న చోటు & జక్కం గనుంగొనఁ, జాలరైరి లక్ష్మ్యమోలిఁ గూర్చి
నెట్లుశక్తులగుదు & రేపున నద్దనుం, డొక్కడుమాత్ర మచటి & కురుజవమున. ౨౩
- చ. కలశజలంబులందుఁ గనఁగఁదగు జంత్రపుచాయఁ జక్కఁగాఁ
దెలిసి ప్రయత్న మొప్పు నొకఁదివ్యశరంబును గూర్చివైచె నా
బలుశర మార్పుహాకృతిని & బద్దలుచేయఁగలేక ముట్టుటే
ఫలమని క్రిందవ్రాలె; నిటు & బాహుజు లెల్లరు భగ్గుమాను లై. ౨౪ 1901
- చ. తమకుఁగలట్టి కీర్తికరదర్పము బ్రుంగఁగ వచ్చినట్టి త్రో
వ మరలి పోవఁ గాంచి భగవంతుఁడు కృష్ణుడు లీలఁగా ధను
స్సమరఁగఁ బట్టి యెక్కిడి మహాశర మొక్కఁడుదానఁ గూర్చి యం
త్రము నొకసారి నీటఁగని & దానిరహస్య మెఱింగి వేడుకన్. ౨౫ 1902
- ఉ. నాలవమూరుతంబదె జనంబుల కిష్టఫలాళి నీయఁగాఁ
జాలును గాన నట్టిదగుసత్సమయంబున వానిఁగొట్టి వే
తూలఁగఁజేసి భూమిపయి; & దుందుభు లంబరమందు భూమిపై
నోలిజయధ్వనుల్ చెలఁగుఁచుండెను హర్షముపొంగ దేవతల్. ౨౬ 1903
- తే. కుసుమవర్షంబు గురియించి & రెసక మెసఁగ;
ను త్రమదుకూలములఁ దాల్చి & యొప్పునేను
గబరిసుమహారములు చక్కఁ & గ్రమ్మఁ జేసి
పదములందదియలు సుశోబ్దము లొనర్చ. ౨౭ 1904
- చ. కనకమరీచు లెల్లెడలఁ & గ్రమ్మఁగఁ బొల్పెడురత్నహారముం
గొని నునుసిగ్గు సుస్థితముఁగూడి మొగంబున నాట్యమాడఁగాఁ
జని యలరంగముం జొరఁగఁ & జాలితి; ముంగురులట్టె గ్రమ్మర
త్తునికరకుండలప్రభలు & తద్దయుఁజెక్కిఁ భులందుఁ బర్వఁగన్. ౨౮ 1905
- ఉ. ముద్దులుమాటగట్టు విధముంగనఁజేయుచు నాదునెమ్మెగం
బద్దెసఁ జూడనెత్తి శిశిరామలహాసకటాక్షసంచయం
¹బుద్ధియమిఱుఁ బద్మనటు & లొప్పుగఁజేయుచు నేను ద్రావడి
యద్దిర! యంచు నల్లనెడు & నానరనాథుల నెల్లఁజూచుచున్. ౨౯ 1906
- ఉ. అంతమనంబునం దొలయు & నయ్యనురాగభరంబుచేత దై
త్యాంతకు కంధరంబునను & హారము వైచితి నీవె దిక్కటం

చంత మృదంగశంఖపటహంబులు భేరులు నానకాదు లొ

క్కింతయు సంతరంబుగనకే మొరసెం బెలుచన్ సభాస్థలిన్. ౨౯౪ 1907

సీ. సర్తకీజనములు ఓ నటులు నృత్యముచేసి రామోద మొప్ప గోయకులుపాడి
రోద్రావదీ! యిట్టులురుతర బ్రహ్మాండ పటయైన శ్రీకృష్ణు ఓ జతనమాని
యేను వరింపఁగా ఓ నితర రాజన్యులు మన్తధవశులయి ఓ మచ్చరించు
చును నాదుకార్యంబు ఓ మనసుల నించుకే సై రింపరైరి; శ్రీచక్రధరుడు

తే. హయవరచతుష్టయముఁ బూన్చినట్టి రథము

నన్ను నెక్కించి శార్ఙ్గమనంగ నొప్పు

చాపమును గేలనందుచు ఓ సాంపరాయి

కమునకున్ సిద్ధముగనుండఁ ఓ గరముఁ బూన్చి. 3౨

1908

క. ద్రుపదసుతా! దారుకుడును, దపనీయోపస్కరముగఁ ఓ దగుస్యందనమున్
నృపవరులు చూచుచుండఁగ, ద్విపవైరి మృగాళిచూడఁ ఓ దెగువఁ జనుగఱన్.

క. జవమునఁ దోలెను; గొందఱు, నృపరులు మార్గమ్మనందు ఓ నీరజనాభం
డు వనితఁ గొనిపోయెడు నం,చు విక్రమము జూపనెంచుచు నిరోధింపన్.

ఉ. వారల శార్ఙ్గము క్తపటుభాణచయంబుల నొంచుచున్ విరా

దూభరిక రాంఘ్రి కంధరల ఓ భూమిపయిం బడఁజెండి కృష్ణుఁ డె

వ్వారికినే భయంబొదవుభంగిగ యుద్ధముచేయఁ గూలి; ర

వ్వారలపాటు గాంచి వెఱుబాహుజు లెల్లరుఁ బాటి రార్తులై. 3౫ 1911

వ. అంత యదువీరశిఖామణి మార్తండమండలము నాచ్ఛాదించు ధ్వజపటంబులు
మెఱయ విచిత్రతోరణంబులంగలిగి సురపురంబున భూలోకంబున మిగులఁ
బ్రశస్తిగాంచిన ద్వారకానగరంబు సర్వవిధాలంకృతంబు భాస్కరుండు
స్వకీయపత్రనభూతోదయ మహిధరంబునుబోలె బ్రవేశించె. అంత నాతం
డ్రయు మిత్రబంధుసంబంధుల సమూల్యాంబరాభరణంబుల శయనాసనాదికం
బుల నొసంగి గారవించె. మఱియుఁ బరిపూర్ణుండగు శ్రీహరికి సద్భక్తింజేసి
దాసీజనంబుల సర్వసంపదల భటగజహయరథ మహార్థాయుధవిశేషంబుల
నొసంగె. ఎనమండ్రు భార్యలనం బరఁగు మేమెల్ల సర్వసంగంబులంబాసి తపో
బలంబునంజేసి యాత్మారాముండగు యమ్రాననీయునకు గృహదాసీజనంబుల
మైతిమని పలుకుటయుఁ బదాటవేల పట్టపురాణులు ద్రోపది కట్టినిరి. 3౯ 1912

చ. మును నర కాసురుండు జయముం బడయం దలపోసి ది క్తతీ

గనఁజని యందుంగల్లు నృపకాంతుల నెల్ల జయించి తత్తనూ

జనితల మమ్ము బల్చిగొని ఓ చాల భరింపఁగరాని భాధలం

గనఁ జెఱసాలనుంచె నని ఓ కాంచనచేలుఁ డెఱింగి యాఖలున్. 3౯౪ 1913

- మ. పరివారంబులతోడ సంగరమునం శ బ్రాణాళి బాయంగఁ జే
య రమాకాంతుని, ఘోరసంస్మృతిని బోయంజేయు సర్వేశు నీ
శ్వరునే నెంచుచు దత్పదాబ్జము నజస్రం బాత్మ ధ్యానించు మ
మ్మరుదుగిఖాబ్ధినిమగ్నుల^౧ దలచి మామూహల్ ఫలింపం దమిన్. ౪౦ 1914
- క. తా నాప్తకాముడయ్యను, మానినుల^౨ బెండ్లియాడె శ మమైల్ల; సతీ
మానసముల సామ్రాజ్యంబేని సురాధీశపదమునే నొకమాటున్. ౪౦౫ 1915
1. నీ. తలఁపము పొందఁగా శ నలినాక్షి! యణిమాదిసిద్ధులనే సురశ్రేష్ఠుపదముఁ
గాని మోక్షంబును గాని యింకేదియే గాని కోరము పయగిరికంఠితనయ
పటుకుపకుంకుమపంక పరిమళ భరితమా హరిదివ్య శ చరణరేఖ
శకలంబు దలలందుఁ శ జక్కదాల్పంగఁ గోరువారము; గోపికాసారసాక్షు
లే. లడవిగల్లు పుళిందుల శ యంగనలును
దృణలతల్ గోవులంగూడి శ తిరుగుగోప
కులును గోరుదురో యెట్లు శ లెలమి నల్లె
మేముఁ గోరుచున్నాము శ మించుత్వరను. ౪౩ 1916

ఎ ను బ ది నా ల్ల వ య ధ్యా య ము.

—●— మునులు హరింజూడ నరుచెంచుట. —●—

- క. అనిపలికి శుకమునీంద్రుడు, జనపతితో మఱియుఁ జెప్పెఁ శ జక్రిచరిత మి
ట్లని; కుంతియు గాంధారియు, వనజాక్షసహోదరియును పదలనిప్రీతిన్. ౫ 1917
- క. ద్రుపదాత్మ జయును దక్కిన, నృపవత్సులు గోపికలును శ నిఖిలాత్ము డై
యపరిచ్చిన్నుడు నౌహరిఁ, గపటం బిసుమంతలేక శ క్రాలెడుప్రీతిన్. ౬ 1918
- క. కొనియాడుచు నాపల్కులు, విని యానందాశ్రునలిలబిందువు లొకటం
గనుఁగవల నిండ విస్తయమును గాంచిరి మఱియు శ్రీలుఁపూజాబోలులతోన్.
- క. పురుషులు పురుషులతోడ^౩, హరిగాథలఁ జెప్పుకొనుచు శ నానందములోఁ
బరఁగుచునుండఁగ నుండిరి, తరుణంబున నందె షడ్వదశలోచనునిన్. ౭ 1920
- క. శ్రీ రాముని దర్శింపఁగఁ, గోరిక లూరంగ మానికవలయపతుల^౪
జేరిరి తత్తేత్రమ్మ^౫, నారదుడొఁ బరాశరమునినందనుఁ డొకటన్. ౮ 1921
- నీ. చ్యవన దేవల మును శ లసిత కాశిక గౌత
ములు భరద్వాజ రాములును వారి
శిష్యులు మఱియు వశిష్ఠ గాలవ, భృగు
మును, లక్ష్మికశ్యపులును, బులస్త్య

* “కామయామహ విశస్య శ్రీమత్పాద రజశ్చియః, కుచకుంకుమగంధాఢ్యం మూర్ధ్నా
వోధుం గదాభృతః” అని మూలము.

మునియు, మార్కండేయుఁడును, బృహస్పతియును,

* ద్వితుండు, త్రితుండు, నేకతుండు, బ్రహ్మ
పుత్రుఁ, డంగిరసుఁడ౯ ॥ మునిపతియు, నగస్త్య
యాజ్ఞ్యవల్క్యులుమహాః ర్హమతు లైన

తే. వామదేవాదులగు మౌనివరులు రాఁగ

సర్వలోకవందితులగు ॥ సాధుమునుల

వారలం గాంచి మును పండుఁగూరుచున్న

నరపతులు నట్లే పాండునందనులు హరియు. ౫౪

1922

క. బలరాముఁడు వేగంబున, నెలమి మనస్సులను బొంగ ॥ నింగితముఁ దగం

దెలియుట దిగ్గన లేచిరి, విలసిల్లెడుభక్తి మ్రొక్కి ॥ వినయం బడరన్. ౬ 1923

క. హరియగ్రజుతోఁ దక్కిన, ధరణీశులతోడఁ గూడి ॥ తా స్వాగత మా

దరమునఁ బ్రశ్నించుచు ముని,వరులకుఁ బాద్యార్ఘ్యములనుఁపరుసనొసఁగుచున్.

తే. ఆననములిచ్చి మాల్యంబులట్లే ధూపములను ననులేపనములనుఁబూజ్యభంగిఁ
జక్కనర్పించి; రంతట ॥ సత్యధర్మ,రక్షణార్థమే ధాత్రి విగ్రహముఁ దాల్చి. ౭

చ. తనమహిమంబు దాచి గురుతత్త్వము తా నయి వెల్లుచున్న యా

వనజదళాతుఁ డాసభను ॥ భాసిలువా రొక్కరైనఁ బల్కుకే

వినుటకు వేచియుండ మునిబృందము హాయిగఁ గూరుచుండఁగాఁ

గనుఁగొని పల్కె నిట్టులని ॥ గౌరవ ముప్పతిలంగ భక్తితోన్. ౮

1926

క. అయ్యారే! మాజన్మమే, యియ్యెడ సఫలంబుజన్మఁమెత్తిన ఫలముం

జయ్యనఁ గాంచితి మిత్తటి, నయ్యమరులకే నలభ్యులగుమిము గనుటన్. ౯౪

1తే. పరమయోగేశదర్శనభాగ్య మబ్బె,జన్మవంతులలో మేమే ॥ సఫలులముగఁ

దలఁచువారము విగ్రహములపయిఁ గడు,దేవతాబుద్ధి గల్గివర్తింతు మెపుడు.

క. కనుకనె యల్పతపస్సుల, నొనరించినవార మగుదు ॥ మో మునులారా!

కన నిట్టి మాకు మిమ్ముం, గనుఁగొన స్పృశియింప నతులఁగఁగవింపంగన్. ౧౦

సీ. కుశలంబుఁ బ్రశ్నింపఁగోరి పాదార్పన మాదిగాఁగలపూజలఁచరింప

2వినయంబుమీఱంగఁవేడుకమాటాడ నెట్లులభించెనో ॥ యెఱుంగఁదర మె?

* “ద్విత స్త్రిత త్తైకతత్వ బ్రహ్మపుత్ర ప్రథాంగిరాః” అని మూలము.

1 “నహ్యమ్యయాని తీర్థాని నదేవా మృచ్ఛిలామయాః, తే పునః త్యురుకారేన దర్శనా దేవ
సాధవః” శ్లో. 2 కింస్వల్ప తపసాం న్యూనా మర్చనాం దేవచక్షుషా” శ్లో. “అర్చాయాం ప్రతి
హాయాం దేవ ఇతి చక్షుర్ద్వైప్తి ర్యేషాం.” వ్యాఖ్యి.

జలమయతీర్థములో శిలలుగా మృత్తికగా నున్న ప్రతిమలు & గనిన యంతః
బావనతం బొందుభంగిఁ జేయంజాల వయ్యవి చిరకాల & మరుగ నట్లు

తే. చేయంజాలును; సాధువులో & చేరి భక్తిఁ

గనినయంతనె వారలక్షణములోనఁ

బావనులఁ జేయుదురు మహాత్త్వంబు నెన్న

శక్యమే మాద్యశులకు నే & చందమునను. ౧౧

1930

చ. హతపహసూర్యచంద్రులు మహాత్తమతారక లుర్వి వారి మా
రుతములు నంబరాంబువులు రూఢమనస్సును వాక్కు నివ్యయు
సతతము భేదమై వెలయు & జ్ఞానము గల్గఁగఁ గారణంబులై
పితమతులార! వీని నెవఁడెంత యుపాసన మొప్పఁ జేసినన్. ౧౧౪

1931

ఆ. భేదమూలమాచు & వితతమా నజ్ఞానమున హరింపఁజాలవనఘులై మ
హాత్ములొకముహూర్తమంతమాత్ర మెకొల్వ, నయ్యఘంబుఁద్రోతురనుటనిజము.

*సీ. వాతపి త్తశ్లేష్మవంత మస్థిరమునొ నట్టిక శేబరమందు నాత్మ
బుద్ధియు, మఱి సతీపుత్రాదులెల్ల స్వీయులను బుద్ధియును, మృతోన్నపలమయ
విగ్రహంబులయందు & విబుధబుద్ధియు, జలములఁ దీర్థబుద్ధియు & గలిగి మిమ్ము
బోలు సాధువులపై & బుద్ధి యట్టిది నిల్వనట్టియజ్ఞాఁడు చక్కనరయఁ బశువు

తే. లందు గర్దభమేయగు & ననుచుఁ బలుక

నసమమేధస్సుగల యట్టియాపరాత్మ

రుని నుడుల నాలకించి కృష్ణునకు నవ్వి

యననురూపంబు లని యాత్మ & నరసి మునులు. ౧౩౪

1933

క. మనసులు భ్రాంతిని బొందంగను గొండాకసేపు చింతఁగాంచి యవల నీ
వనజాతుఁడు లోకవ్రజమును గావఁగఁ బూని తన్ను & భూతేశునిగన్. ౧౪

క. నరులెల్లఁ దెలియకుండఁగఁ, బరతంత్రుని యట్టు లిట్లు & పలుకుచు నున్నాఁ
డరరే! యని తలపోయుచు, హరిని జగద్గురుని సుస్థితాస్యము లలరన్. ౧౫

చ. పలికిరి; దేవనాయక ప్రపంచములన్ సృజించు వారిలో

పలఁ గడు నేర్పు గల్గినప్రభావమునం దగుదీపు, తత్త్వవే

త్తల గణమందు నెన్నిక నితాంతము గాంచినవారమయ్య నీ

యలఘుతరైకమాయ మము & నల్లనఁగప్పఁగ మోహ మొందుచున్. ౧౫౪

* “యస్మాత్తబుద్ధిః కృపణే త్రిధాతుకే స్వధీః కళత్రాదిభౌభౌమ ఇజ్యధీః, యత్తీర్థబుద్ధిః సులి
రేన కర్హి చిజ్జనేవ్యభిక్షేప సవిహోభరః” అని మూలము. “భౌమే భూవికారే, ఇజ్యధీః దేవతాబుద్ధిః,
గోభరః=గోవృషభరః, ధాతుకోఽత్యవివేకి” అని వ్యాఖ్య.

ఉ. మానుష వేషమూని తగు శ మాన్యతమున్ నిను గూఢతత్త్వనిఁ
గానఁగ నేరమైతి మిటఁ శ గాదె విచిత్రము మీచరిత్ర, మో
దానవసూదనా! ధరణి శ తా ఘటముఖ్యవికారపంక్తిచే
గానఁగనౌ ననేకవిధగత్రసమాఖ్యల నల్లె నీవునున్. ౧౬

1937

తే. అద్వితీయుడవే యయ్యు శ నక్రియుండ
వయ్యు నాత్మేచ్ఛచే బెక్కులలాహ్వయములు
రూపములు నేర్పడన్ బహుళరూపములుగ
జగము నిర్మించి పాలించి శ సంహరించి. ౧౬౪

1938

క. పలుమటు నిల్లేచేయుచు, వెలయుచు నద్దానియందు శ వింతగ బంధం
బుల నొందుచుందు; వారయ, జలజాతు! పూర్ణుడవయి శ సర్వజ్ఞుడవై. ౧౭

క. సకలేశుడవై యొప్పెడు, ప్రకటైశ్వర్యనకు నీకుఁ శ బట్టుబడిన యీ
సకలజననాదికమ్ములు, నొకయాటయెగాక యుండు శ నొక్కో దేవా! ౧౭ 1940

క. నీవనఁగఁ బరమపురుషుడ, వై వెలయుచు నై జలీల శ ననవరతము నిఁ
నేవించు భక్తజనులను, బ్రోవను దుష్టాళిన్లెఁగ శ బొడవడఁగింపన్. ౧౭౪ 1941

క. కులముల నాశ్రమముల నీ, యిలనిల్చును దేహమును గ్రహించితి వారా!
జలజాతు! సనాతనమై, చెలంగు నామ్నాయపథము శ చెడక నిలువఁగన్. ౧౮

క. పరిరక్షింతువు; మఱి యో, పరమేశా! నీదుమహిమ శ భావింపఁగాఁ
దరమగునె? కార్యకారణ, పరమై సంతాత్రమైన శ బ్రహ్మం బరయన్. ౧౮ 1943

సీ. తపము సంయమము స్వాధ్యాయము ననువీనియందుపలభ్యమా శ నట్టివేద
మగును నీదా నమఃలాంతరంగము; కాన వేదప్రమాణకుఁ శ డై దలిర్చు
నీ కెన్న నుత్తమనీయతోపలభి సంస్థాన మై మఱియు వేదప్రవర్త
కమునయి యెసఁగెడు శ త్వాదేవకులమును బూజింతు వీవు; కాపున మహాత్మ

తే. నీవు బ్రహ్మణ్యవరుడవై శ నియమ మూని
కర్తముల నాచరింతువు శ కమలనాభ!
యరయ నిశ్చేయసములకు శ నవధి వగుచు
సాధుగతివయి యెసఁగి యశనమతఁ దనరి. ౨౦

1944

క. అమలుడవునైన నీతో, సమాగమం బాత్మపుణ్యసంగతిఁ గనుటన్
గమలాయతాక్ష! మాజన్మమునకు విద్యకుఁ దపంబునకు నేటి కిలన్. ౨౦౪

క. జ్ఞానమునకు సఫలత్వము, మానుగ సిద్ధించె; యోగసమాయాచ్ఛన్నం
బౌ నిజమహిమం బొప్పుగ, నేనెలవున వెలయుచున్న శ హితరూపునకున్. ౨౧

క. అతులితమేధస్సున క, ప్రతిహతశక్తిని గృష్ణభగవంతునకుఁ
నతు లొనరింతుము; ధేవా!, ఊతినాథులు వీర లిటు వసించియు నీతోన్. ౨౨

- క. నినుఁగూడి యెప్పు డుండెడు, ఘనపుణ్యముగల్గి మిగులఁ గ్రాలెడు యదువీ
రనికరము మాయయనెడు యవనిక మటుఁగునందు నున్నభగవంతు నినున్.
- క. కాలాత్తకుఁ బరమేశ్వరు, నేలీలం దెలియఁజాల కిటు లున్నా రో
పాలితలోకేశ్వర! నతి, జాలం బిదె కొనుము, భక్తిసరణిగ నెలమిన్. ౨౩
- వ. మహాత్మా! నిద్రించువాడు స్వప్నావస్థయందుఁ దన్నుసింహవ్యాఘ్రాదినామ
రూపములం గని తద్రహితుం డైనవానిగా నెటుంగంజాలనిరీతి మానవుడు
నామమాత్రసారంబులగు నింద్రియార్థంబులం దగిలి భవన్తాయకుఁ దనచిత్తంబు
విభ్రాంతినొంద వివేకరహితుండై నిన్నె టుంగనేరడు. సకలపాపవిధ్వంసన పరమ
పవిత్ర తీర్థాశ్రయంబై సమ్యక్పరిపక్వయోగీంద్రమానసధ్యేయం బై వెలయు
నీపాదపంకజంబును నేడు గనుంగొనం జాలితిమి. భక్తుడైకంబున యోగులు
లింగశరీరమును వదలి భవదు త్తమగతిం బొందిరి. కావున నీపాదభక్తుల మగుమ
మ్మనుగ్రహింపు మనిప్రార్థించి శ్రీకృష్ణుని ధృతరాష్ట్రయుధిష్ఠిరప్రముఖభూపాల
కుల నామంత్రణంబునెసి యమ్మునులు స్వాశ్రమంబుల కరుగందలంచి రంత. ౨౭

— మునులను వసుదేవుడు జ్ఞానమునడుగుట. —

- చ. అనుపమమా యశంబుగల క యావసుదేవుడు వారిచెంతకుం
జని ప్రణమిల్లి వారిపదసారసముల్ తమి సంగ్రహించి నె
మ్మనము సమాహితంబయి యమానుషతత్త్వము సంగ్రహించుకాం
క్ష నమరియుండ నిట్లనియె క సర్వసుపర్యవరాత్తులై ధరన్. ౨౮ 1951
- తే. ధర్మ రక్షణతత్పరతం జెలంగు, నోమహామానులార! మీకురుతరంపు
భక్తి వందనముల జేయువాడ నెట్టికర్త మొనరుప దొలఁగునో కర్తవితతి.
- క. ఆయర్థము లేటపడం, జేయుడు నా కిప్పుడందుఁ క జేమోడ్పు తగ్గ
న్యాయవిధిః బ్రశ్న చేసిన, నాయెడఁ దగుమునుల కిట్టులను నారదుడున్. ౨౯
- ఉ. ఈవసుదేవు డోక్షితిసురేశ్వరులార! రమేళు నర్చకుం
గా వగచెక్ మనంబునను క గావున నాత్మకు శ్రేయ మెట్లుగా
నావహిల్కు వచింపుఁ డని క యర్థము దాని నెటుంగఁ గోరియే
యీవిధిః బ్రశ్న నేసెడి నిదెన్న విచిత్రముగాదు సుంతయున్. 3౦ 1954
- క. తలఁచ ననాదరకారణ, మిల సామీప్యంబె నరులకెపు డగు గంగా
జలములకుఁ జెంతనుండు ప్రజలు పావనతజ్జలము లసారము లనుచున్. 3౦౪
- తే. వాని విడనాడి యాత్మపావనతఁ గోరి
యితరతీర్థంబులకుఁ బ్రీతి క నేగునట్టు
లున్న దిది తలపోయెగ; క నుర్వి నింత
కన్నఁ జిత్రంబుగలదె యొక్కరణిఁ గనిన. 3౧ 1956

క. క్రతువుల నధ్యయనంబున, సుతోదయంబునను వాని శ సొరిదిం దీర్పన్
హితమగు; వానిందీర్పక, ఊతి దిరుగునతండు దుర్గతిం బడుంజుమ్మి! 3౯1964

క. మునిపితరుల ఋణములఁ దీర్చినవాడవె యజ్ఞములనుఁజేసి సురలయ
ప్పునుదీరిచి యన్యఁజుడవై, తనరి నికేతనము వే వదలుము మహాత్మా! ౪౦1965

చ. పలుకులు వేయునేల? దృఢభక్తిని బూర్వభవంబునందు నా •
జలరుహనాభుఁ దన్నితివి శ చక్కనిపూజలఁ గాన దానికీ
ఫలముగ దేవదేవుడగు శ బ్రహ్మము మీ కిపు డాత్మజుండుగా
వెలసె నటంచు మాను లిటు శ వేడుకఁ జెప్పిరి చిత్తశాంతికై. ౪౧ 1966

❖ వసుదేవుడు జన్మము లొనర్చుట. ❖

తరలము. అనుచు మానివరేణ్యు లాదృతి శ నర్హమా విధిఁ దెల్పఁగా
వనజనేత్రుని తండ్రి తత్పదసవారిజంబుల కెంతో వే
డ్కను బ్రణామము లాచరించి తగలం బ్రసన్నులఁ జేసి మీ
రనుమతింపుడు నాయొనర్చెడు శ యజ్ఞమున్ విధియుక్తిగన్. ౪౨ 1967

తే. నిర్వహింప ఋత్విజులయి శ నియతిమీఱ
నుండఁ దగునంచు వరియించె శ సుత్రమమ్ము
లైన కల్పమ్ము లగునట్టి శ యజ్ఞములను
వార లాక్షత్రమునయందె శ వరుసమీఱ. ౪౩ 1968

సీ. సర్వవస్తువులను శ సత్వరంబుగఁగూర్చి చేయింపఁబూనంగ శ నాయదుకుల
వరులు సున్నాతులై శ నిరుపమాలంకారముల నొప్పి క్రతువస్తువుల గ్రహించి
సాయమై నిలువంగ శ సారసహారముల్ వారికంతంబుల శ భాసిలఁ గని
నర్హవస్త్రంబుల శ నాదృతి ధరియించి ధరణీశ్వరులు మణిదామములను

తే. జక్క ధరియించియుండిరి శ సాయపడఁగ, నంత వసుదేవపత్నులు శ నమలరత్న
పదకములు కంతములఁ గ్రాల శ భవ్యవస్త్రములను గట్టి సుగంధచర్యల నలరుచు.

*క. కనకము వెండిని గ్రముకములను హస్తములన్ ధరించి శ లలితగతుల శా
లను జూచ్చిరి; తత్సమయంబున భేర్యానకమృదంగములు శంఖములున్. ౪౪

క. మొరయించిరి నటవర్చులు, సురుచిరముగ నాటలాడు శ సుదతులు సభ్యుల్
కర మానందము నొందెడు, కరణిగ నాట్యంబు చేయఁగ మాగధులున్. ౪౫

క. సూతులు నట్టై నులించిరి, చేతోముద ముబ్బుచుంటఁచే గంధర్వి
వ్రాతము పతియుతి గళరవ, మాతటి నెల్లరు నులింపనలరుచు బాడన్. ౪౬

క. క్రతుశాల రాణులం గని, హితమగు నియమంబుమీఱ శ నెలమిని ఋత్వి

* “వస్తుపాణయః” అని మూలము. “హిరణ్యం రజతం చాపి గృహీత్వాక్రముకంఠం,
కాలాంతే దృష్టవత్సీ శ్యపేయం త్వన్యథా సురాః.” అని వ్యాఖ్య.

- గ్వితతియు వారలనేత్ర, ద్వితయము నంజనముఁ బూసి ఓ దిద్దిరి చక్కన్. ౪౬౪
- క. నవనీతలేపనముచేత వపువులకు లేపనంబుఁ ఓ దగినవిధిం జే
య వఱలు పదునెనమండ్రను, సవిధిం గూడుకొని కృష్ణజనకుం డపుడున్. ౪౭
- క. తారాసంయుక్తుం డౌ, నీరజరిపుమాడ్కి నొప్పె; ఓ నియతిఁ బుట్టి
గ్వార మృభిషేకం బ, వ్వారికిఁ గావించి తగినవస్త్రము లిడియున్. ౪౭౪ 1975
- చ. వలయములున్ మణిఖచితభాసురహారము లట్టెనూపురం
బులు మణికుండలంబులును ఓ బూజ్యతమేతరసత్కలాప మి
మ్ముల నొసంగంగ వానిఁగొని ఓ భూపతి భార్యలతో ధరించి ని
స్తుల విభవాభిరాముడయి ఓ శోభిలె నిట్టులు దీక్షఁ బూనఁగన్. ౪౮ 1976
- సీ. ఎలమి బుట్విక్సదస్యులు నూత్న కౌశేయవస్త్రముల్ ధరియించి ఓ వాసవాధ్వ
రమునందు నెట్లువిరాజిల్లిరో యట్లె యలరారి; రంత జీవాళి కధిపు
లగు రామకృష్ణులు ఓ నాత్మజాతకళేత్రబంధు సంయుతులయి ఓ పరమనైజ
విభవానురూపత ఓ విలసిల్లి; రంతట మునివరు లార్త్విజ్యమును యథార్హ
- ఆ. గతిని నిర్వహింపఁ ఓ గ్రతువున నుత్తమ, నియమమూని కృష్ణుని జనకుడును
సర్వవిధులఁ గ్రతువుసాగించి హరిఁ దృప్తుఁ, జేయఁ దలచె ముక్తిసిద్ధి గోరి.
- వ. జ్యోతిష్టోమ దర్శపూర్ణమాసాదులగు ప్రాకృతములను, వానివలన వైకృతము
లగుసౌర్యసత్రాదికంబులను ద్రవ్యమంత్రతంత్రేశ్వరుం డగుయజ్ఞపురుషుం బ్రతి
యజ్ఞమున నారాధించి శాస్త్రవిధిని మీఱక బుట్విజులకుసంపూర్ణదక్షిణల నమూ
ల్యగోభూములను గన్యకల నొసంగి సంతుష్టులం గావించె. అంత నాబుట్విజులు
పత్నిసంయాజావభృథవిధానంబుఁ బడసి రామప్రదంబున యజమానపురస్కరు
లై యవభృథన్నానంబు చేసిరి. వసుదేవుం డిట్లు లవభృథన్నానంబునొనరించి వం
దిజనులకు వస్త్రాలంకారాదులనిచ్చె; శ్రీలునట్లే దానంబులొసంగి యలంకృతలైరి.
అంతవారు సర్వవర్ణములకును *శునకములకుంగూడ నన్నదానంబుచేసి బహు
మానంబుల నొసంగి సంతుష్టులం గావించిరి. మఱియు నావసుదేవుండు విదర్భ
కోసలకురుకాళికేకయస్థంజయాదు లైనబాంధవులకును దత్పుత్నులకును దత్పు
త్రులకును సదస్యులకు బుట్విజులకును దేవతలకును మానవులకు భూతపితృ
చారణులకు గుచితరీతి నుత్తమపారితోషికంబు లొసంగె. ఆసత్కారంబుల నం
గీకరించి మహానందమునొంది శ్రీనివాసుం డగుకృష్ణమూర్తి వీడుకొని యధ్వ
రంబులఁ బ్రశంసించుచుంబోయిరి. ధృతరాష్ట్రవిదురులును, బాండవులును, గుంతి
దేవియు, భీష్మద్రోణప్రముఖులును, దక్కుంగలసుహృద్బంధువులును, నారద
వ్యాసమహర్షులును స్నేహితశయంబున యాదవులం గౌగిలించుకొని సౌహృద

* "తత స్త్వలంకృతోవర్ణాశాశ్వభ్యై స్నేన భూజయన్" అని మూలము.

బలంబున వారివదలిపోవ నొల్లక యెంతోకష్టంబునం బోయిరి. తక్కుంగలజనులు
నట్లే వారి నెడఁబాయఁజాలక మరలిమరలి చూచుచుం దమతమనెలవుల కరిగిరి.
నందగోపాలుండు రామకృష్ణగ్ర సేనాదులచే నర్పితుండై బంధురవాత్సల్యంబున
నాగోపాలకులంగూడి యందే కొన్నిదినంబులుండుటయు వసుదేవుండు మనో
రథమహార్థవంబుం దరించి సుహృదులుం దానుం బ్రయంబంది నందుని హస్తంబు
పట్టుకొని యిట్లనియె. ౬౦ 1978

శా. అన్నా! మానవకోటి కీశ్వరుడు స్నేహంబన్న పాశంబుఁ దా
నెన్నఁరాని నిజోరుశక్తియుతి నెట్లెఱిఁగిరా నట్లుగా
విన్నాణంబున నేర్పఱిచెఁ గద! యీవిశ్వంబునం గీర్తిసం
పన్నుల్ శూరులు బల్లి వానిఁగొని త్రైపంజాల రొక్కింతయున్. ౬౧ 1979

ఉ. జ్ఞానముచేత యోగిగణసత్తములైనను వానిఁ ద్రైపంజా
బూన రశక్తులౌట నని ఓ బుద్ధిఁదలంచెద; నుత్తమోత్తముల్
గా నెఱిఁగింపు మిరలు నొకం డొనరించిన మేలి దంచు నే
మే నెఱుంగఁగఁజాల కిటులెట్టులౌ గాలముపుచ్చు మాపయిన్. ౬౧౪ 1980

చ. ఉనిచినమైత్రి యిట్టిదని ఓ యూహనొనర్పఁ దరంబుగానిదౌ
నన నిక దానికీ బదు లిదంచు నొనర్పఁగలామె? దానికీ
డనఁ దగునద్ది యెద్దిగల ఓ దట్టులె యయ్యును మైత్రియద్ది యిం
కను జెడకున్నదే పొగడఁగఁగాఁ దగియుండెడుఁగాదె యెప్పుడున్. ౬౨ 1981

మ. మును కంసక్షితిపబ్రువుం డొగి మముం ఓ బోనీక యేచంగ నే
పనికీ మే మనమర్థతం గనుటచే ఓ భద్రంబుల మీకుఁ జే
యను లేకుంటిమిగాదె యిప్పుడు ప్రభూతైశ్వర్యగర్వాంధతం
గనులంగానఁగఁ జాల మేరినయినం ఓ గానన్ సుహృత్సత్తమా! ౬౩ 1982

క. మీమేలుం బరికింపక, యీమెయి నున్నార మింతయే మాచరితం;
బోమానద! యిల శ్రేయస్కాముల కీరాజ్యభూరిసంపద లెప్పుడున్. ౬౩౪

ఆ. కలుగ కుండుఁగాక! ఓ కన్నుగానక దాన, సాధుజనుల బంధుజనుల నతఁడు
గానకుండు; ననుచు ఓ గాఢసౌహృదమున, మనసు విన్నబోవ ఓ మాటరాక.

క. ఆనకదుందుభి తత్కృతమా నుపకారము స్మరించి ఓ యక్షియుగము పై
పై నీరు గ్రమ్మఁ జింతం, గానం జేయంగ నేడ్చెఁ ఓ గడు నాతురుండై. ౬౪1 1985

ఉ. నందుండు మిత్రవర్యుండె యనందగు కృష్ణునితండ్రి కట్లెగో
విందునకున్ బ్రలంబుండను ఓ వీరునిజంపిన రామమూర్తి కా
నందముఁగూర్చుచుం బ్రతిదిసంబుఁ బ్రయాణముచేయుచున్ సుహృ
ద్బృందము లిప్పు మానుడని ఓ యెంతయు వేడగ నాదరించుచున్. ౬౪౪ 1986

- క. నేడని లేని పయనం, బూడనిబాడంగ యదువు శ లొప్పగఁజేయన్
మూడునెలల్ నివసించెను, దోడంజరియించు సుతులతో త్షణ మట్టుల్. ౬౬
- సీ. అంతట వసుదేవుఁ శ డాయుగ్ర సేనుండు కృష్ణోద్ధవులు హలి శ యింకఁగల్గు
నుత్తమబంధువు శ లొప్పగ మేలగు నాభరణమ్ముల శ నంబరముల
బహుపరిచ్ఛదములఁ శ బారిబర్హంబుగ నిచ్చి కామితములనెల్లఁ గూర్చి
సాగనంపఁగ బంధుసమితితో గోపాలకులతోడ నానందుఁ శ డెలమి మిగులఁ
- తే. బయనమై పోయె; నందగోపకులు వారి
వనితలు ముకుందచరణాంబుభవ యుగమున
మనసు లెంతయుఁ దవలియుండ నెటు వాని
మరలుపం జాల కేగిరి శ మధుర కెట్లా. ౬౯
- 1988
- [తే.పాండవులు కుంతియును ప్రీతిఁబడ నేత్రుఁడనుమతింపఁగ నేత్రములందు బాష్ప
వారినిండ డగ్గు త్తికఁ శ బలుకురామిఁ, జనిరి స్వపురంబునకు బంధుజనులగూడి.]
- వ. ఇట్లుబంధువు లెల్లఁ బయనముచేయ వానకాలం బాసన్నమగుట యెఱింగి
హరిదేవతలగు యాదవులెల్ల ద్వారకానగరంబునకుం జని యందుఁ గలవారల
కెల్లఁ దీర్థయాత్రయందుసాగిన వసుదేవుని యజ్ఞానుష్ఠానము సుహృజ్జనదర్శనము
లోనగు గాథలం దెలియజేసి రంత. ౭౦
- 1990

ఎ ను బ ది యై ద వ య థ్యా య ము.

- చ. అని హరిశక్తితెల్పు దగునాచరితంబు వచించి యాశుకుం
డనియె మహితలేశ! యింక శ నవ్వలిదౌ హరిసచ్చరిత్రమున్
వీను మొకనాడు రాముడును శ వెన్నుడు వచ్చి యడంకువన్ దమం
తన యభివాదనంబులఁ బదంబులఁ బూజలఁ దన్ను దండ్రియున్. ౪
- 1991
- చ. పరమముదంబునన్ సుతుల శ భవ్యగుణాకరు లంచు మెచ్చుకొం
చురుతరతత్పరభావముల శ నొప్పగఁ దెల్పు మునీంద్రవాక్కులన్
నిరుపమతత్పరాక్రమము శ నెప్పుడి జక్కఁదలంచి వారిని
దరమునఁ జేరఁబిల్చి వితరతం బగునాశయమొప్పు నిట్లునున్. ౨
- 1992
- సీ. శ్రీకృష్ణ! శ్రీకృష్ణ! శ సిద్ధయోగీశ్వరా! సంకర్షణా! మహాసత్త్వ! యోస
నాతనా! మీర లీభూతలమునకుఁ బ్రధానపూరుషు లని శ నే నెలుఁగుదు
నీజగం దెవనియం శ దెవనిచే నెవ్వని సాధనత్వంబునఁ శ జక్క నెవని
వలన, నెవరికొఱ శ కలరు నెవ్వనిదయి యెట్టికర్తంబుగ శ నెట్టిదగుచు
- తే. నేర్పడునొ యట్టిదానికి శ నెల్లఁ గార
ణమయి తగుచును. భో_క్ష_భోగ్యముల కరయ

గా నియామకుడగుచు నశుండతేజః

డైన యీశ్వరుడవు నీవె యగుదువుగద! ౪

1993

వ. అఘోక్షజా! యిట్లు నానాప్రకారంబులఁ బ్రపంచమును సృజించి యాత్మేచ్ఛం జేసి యందుఁ బ్రవేశించి ప్రాణం బనంజనుక్రియాశక్తిచేతను జీవుండనంజను జ్ఞానశక్తిచేతను భరింతువు. విశ్వమృదులఁ బుట్టించు ప్రకృతిముఖ్యంబులగు శక్తులన్నియుఁ బరతంత్రత్వంబును, బరస్పరవిసదృశత్వంబును గారణంబులుగాఁగా నాత్మశక్తులే యగు. ప్రకృతి లోనగు వానివ్యాపారంబు చేష్టామాత్రంబ కాని శక్తిగాదు. చంద్రునికాంతియు, నగ్ని తేజంబును, సూర్యునిప్రభయు, నక్షత్ర తటిల్లతల స్ఫురణసత్తయు, బర్వతములస్థిరతయు, భూమియాధారత్వగంధములును, జలముల తర్పణప్రాణనంబులు, నాజలములును, రసంబు నీవేయగుదువు. దేవాదిదేవా! వాయువు నోజస్సహచేష్టాగతులు నీవ యగుదువు. దిక్కులును, వానియవకాశంబు నీవకాదే! ఆకాశంబును, దదాశ్రయంబగు సోఘటంబు నీవే! నాదము, వర్ణ, మోంకారము, నాకృతిపృథక్కరణంబగు వైఖరియు నీవేయగుదువు. మఱియు నింద్రియములవిషయప్రకాశనశక్తియు, దదధిష్ఠాత్మదేవతలును, దదధిష్ఠానశక్తియు, బుద్ధిధర్మంబులగువ్యవసాయప్రతిసంధానశక్తులును, భూతకారణంబగు తామసాహంకారము నీవే! మహాత్మా! ఇంద్రియకారణంబగు రాజసాహంకారము నీవే! దేవకారణం బగుసాత్వికాహంకారమును, జీవసంసారకారణంబగు ప్రధానమును నీవేయగుదువు. పరమేశ్వరా! ఘటకటకకుండలాదివికారద్రవ్యములు నశించినను మృత్తికాసువణ్ణాది ప్రకృతిద్రవ్యము నిత్యముగ నుండులాగున నీభావములన్నియు నశించినను నీవు శాశ్వతుండవై విలసిల్లుదువు. సత్త్వరజస్తమోగుణంబులును వానివృత్తులును బరబ్రహ్మస్వరూపుడ వగునీయందు యోగమాయాకల్పితంబులు. కాబట్టి నీభావములు మిథ్యాభూతంబులేయయ్యు వికల్పంబు లగుచు నీలోపలం బ్రతీతిమాత్రంబునం దోచుచుండు. నీవును వీనిలోనం గారణత్వమున ననుగతుండ వగుదువు. అంతియకాని పరమార్థదర్శనమున వికల్పరహితు డవగునీవే శేషింతువు. నిష్ప్రపంచంబగు నీసూక్ష్మగతిం దెలియంజాలక యవిద్యాంసులు కర్మముల గుణప్రవాహంబున సంసరింతురు. యాదృచ్ఛికంబుగా దుర్లభంబగు సత్తనుష్యజన్తముం గాంచియు నీమాయవలన నాత్మార్థమున నేమటుచు నింత కాలము వ్యర్థముగఁబుచ్చితిని. వీడు నేను నాయది యనుదేహసంబంధిపుత్రాది విషయకన్నే హపాశముల నీవీజగంబులను బంధింతు వనివలికి మఱియు నిట్లనియె.

క. ధరణీభరము హరింపఁగ, ధరణీశుల రూపుమాపఁ ౧ దలంచి మహిమముం గరముఁ గనంబడనీ కవ,తరించితిరి మీరు మాయ ౨ తా నొడఁగూడన్. ౧౭౪

క. అరయఁగఁ బ్రధానపురుషేశ్వరు లగుదురు గాని యాత్మభవు లీనా కే

వరుసం గా రీవిషయము, హరి; నీవే చెప్పితివి గోదా! యొకచోటన్. ౧౮. 1996
తే. ఆర్తబాంధవ! యాపన్నులైన వారి, కమరుసంసారభయము నెయ్యమునఁబాపు
నీపదాబ్జయుగమ్మును శ నేను భక్తి, నాశ్రయించితిఁ గాపాడవయ్య నన్ను. ౧౯

చ. తనువున నాత్మబుద్ధియును శ దద్విషయంబునఁ బుత్రబుద్ధియున్
గని యిట నింతదాఁక మదిఁ శ గాంచినయీవిషయైకత్వప్రయో
వనరుహనేత్ర! చాలు నిటువంటిది వేటొకఁ డుండఁబోదు నే
ర్పున భవకూపమందుఁ బడఁగద్రోయఁగఁ గావునఁ జాలు నిద్రియున్. ౧౯

తే. ప్రతియుగంబున నాత్మధర్మంబుఁ గావ
మాకుఁ గొడుకుగ జన్మించు శ నీకడింది
విషయ మానాఁడు సూతికావేశమునను
నీవె వచియించినాడవు శ గావె కృష్ణ! ౧౯

1999

మ. సురమార్గం బటులే యసంగుడవుగా శ శోభిల్లుచున్ నీవె యీ
శ్వర! నానాతనువుల్ ధరించుచును వే శ వానిం గ్రియాంతలబునన్
బరివర్జించుచు నుండు వెల్లయెడలన్ శ వ్యాపించు నీదై మహా
త్తరమై యొప్పు విభూతిమాయ నెటుగన్ శ దత్వాత్మ! శక్యంబొకో! ౨౦ 2000

చ. అని వసుదేవుఁ డివ్వెధి మహామతి నెంచి వచింపఁ జక్కఁగా
విని వనజాయతేక్షణుఁడు శ విష్ణువు దండ్రినిఁగాంచి యెంతయున్
వినయవినముఁడై స్థితము శ వింతగ మోమునఁ గన్నడంగ ని
ట్లనియె మృదూక్తులుల్లసిలునట్లుగ; నోజన కా! మహామతి! ౨౧ 2001

చ. సుతులను మమ్ముగూర్చి యిటు శ శుభ్రతమాయతత త్వ సారవా
క్రతి సువదేశ మిచ్చితిరి; శ ధన్యుల మైతిమి; సర్వవేదస
ప్రతమగు నద్ది; యార్ద్ర! యొకమాట వినందగు; నేను మీర శీ
హితమతి నాదునగ్రజుఁడు శ సీపురవాసులుఁ జక్క నెంచినన్. ౨౨ 2002

క. స్థావరజంగమ రూపం, బౌవిశ్వం బిదియు బ్రహ్మమగు నని మది సం
భావింపం దగియుండును, భూవాప్యకాశముఖ్యభూత వరంబుల్. ౨౩

వ. ఘటాదిభౌతికపదార్థంబుల నావిర్భావతిరోభావంబుల బహుభంగులం దోచు
చందంబున నద్వితీయుండును, స్వప్రకాశుండును, ¹నిత్యం డన్యండు నిర్గుణుండు
నగునాత్మయు నాత్మసృష్టములగు గుణంబులచేతఁ దత్కృతదేహంబులందు బహు
ప్రకారంబులం దోచుచు నావిర్భావతిరోభావాల్పత్వానల్పత్వైకత్వ నానా
త్వంబులఁ గాంచు నని భగవంతుఁడు బోధించిన వసుదేవుం డాకర్ణించి భేద
బుద్ధి దొలంగి సంప్రీతచేతస్కుండై మిన్నకుండెనంత. ౨౬ 2004

1. “నిత్యోన్యో నిర్గుణో గుణైః” అని మూలము. “అన్యః అన్యత్వేన” అని వ్యాఖ్య.

❖ రామకృష్ణులు తల్లికి మృతపుత్రులనుజూపుట. ❖

సీ. ఒకనాడు సుగుణాళి ఓ నొప్పినదేవకి సర్వదేవాత్మయై ఓ క్షమజనించి
నదిగాన దనపుత్రు ఓ లాదృతి గురునకు మృతపుత్రుకుని దెచ్చి ఓ యిచ్చిరనుట
విని విస్తయంబంది ఓ మును కంసుఁ డదయుండై చంపిన తొలి తనుజనికరంబుఁ
దలఁచుకొంచును దుగిభిసలిలంబు లతుల నిండియుండఁగ రాముని హరిఁ బిలిచి

తే. దైన్య మొప్పుగ నిట్లనుదలఁచ నెట్లు, తగనియాత్మ చెలంగు నోభన్యమూర్తి!
రామ! శ్రీరామ! యోగీశ్వర ప్రభూ! వ,నరుహలోచన! కృష్ణ కృష్ణ పరమేశ.

చ. మనసులఁ దోచినట్లు బహుమానముమీఱఁగ సంచరించుచున్
మునిమతమైన శాస్త్రతతిఁ ఓ బూనికమీఱఁగ దాఁటికాల మొ
య్యనఁ దమసత్త్వముం జెటువ నారయ భూమికి భారభూతులే
యనఁదగియున్న భూవిభుల ఓ నందఱు గూల్పఁగ మీర లిరువురున్. ౨౯౪2006

తే. జగములన్ సృష్టిచేసెడు ఓ సరసిజభవ
పూగమున కీశులై యాదిపూరుషు లగు
మీరు నాగర్భమునఁబుట్టినార లంచు
నే నెటుంగుదు మున్ను నీయెడను మదిని. 30

2007

వ. ఎవ్వనియంశాంశాంశభాగమున విశ్వోత్పత్తిస్థితిలయంబు లగుచుండు నట్టి నిన్ను
శరణుచొచ్చితిని. గురువునానతి జరకాలమునకు మున్నే మృతినొందిన తత్కు
మారుం దెచ్చి గురువర్యునకు గురుదక్షిణ యర్పించితిరి. అట్లే కంసునిచే హతు
లగు నాప్రథమకుమారుల మీమూలమునం జూడఁగోరియున్న దాన యోగీశ్వ
రేశ్వరులుగాన నీనావాంఛితంబుఁ దీర్పందగునని దేవకీదేవి పలుకుటయు. 33

చ. జనని మనోరథం బెఱిగి ఓ చయ్యన వారలు యోగమాయనుం
గొని సుతలంబుఁజేరి; రటఁ ఓ గూర్చి వసించెడు దైత్యనాయకుం
డనుపమశక్తిరాజితుడు ఓ నౌ బలివిశ్వగణాత్మభూతులై
తనకుఁ బ్రియంబు గూర్పదగు ఓ దైవములై తగు రామకృష్ణులన్. 3౪౪ 2009

చ. కనుగొని వారిదర్శన మఖండమనగిప్రమదంబుగూర్చి
గ్గనఁ బరివారయుక్తుడయి ఓ గాఢతరం బగుభక్తి లేచి వం
దన మొనరించి పీఠములఁ ఓ దప్తసువర్ణ మయంబులన్ సుఖం
బున వసియింపఁజేసి పదసముల్ గడిగెన్ సలిలంబులన్ విధిన్. 3౫ 2010

క. కమలజముఖులకుఁ దత్పద, కమలంబులఁ గడిగినట్టి ఓ కమలములు శుచి
త్వముఁ గూర్చుగాదె వానిని, దమవారింగూడి తలనుధరియించె దమిన్. 3౬

సీ. ఉత్తమాంబరముల ఓ నురుతరాధరణాళి ననులేపనముల మాంశ్యముల భూప
దీపాదులను మఱిదివ్యామృతోపమభక్త్యభక్షణమునబహువిధములఁ

బూజించి తనకులమును ధనంబును దన్ను నర్పించి ప్రేమాద్ధ్యమైన చిత్త
మున భగవత్పదకవనరుహంబుల మాటిమాటికి దలచినప్పుడముఁ బొంగె
తే. గనుల నానందజలములు ॥ గ్రమ్మచుండ
బహుళరోమాంచములు మేనఁ బర్వ గర్భ
దస్వరంబున నిటుపల్కె ॥ దత్తరతను
సకలలోకాధినాయకా! ॥ చక్రహస్త! 3౮

2012

వ అనంతుడై, ఫణైక దేశమున విశ్వమును ధరించు నీకునమస్కారము. జగద్విభా
తయై సదానందరూపుడై, సాంఖ్యయోగవితానస్వరూపుడై పరమాత్మయగు
నీకువందనము. మీదర్శనము భూతములకుఁ బరమదుర్లభంబయ్యు సాధువులకు
సులభంబగు. కావుననే రజస్తమస్వభావులగు మాకు యాదృచ్ఛికంబుగ
లభించె. దైత్యదానవ గంధర్వులు సిద్ధవిద్యాధరచారణులు యక్షరక్షసిశా
చంబులు భూతప్రమథనాయకులు మేమును శాస్త్రగమ్యుండవై శుద్ధసత్త్వ
ధాముఁడు ననందగునీయందు నిత్యవైరముం బాటించి భవదీయసాలోక్యాదిసా
త్త్వములం గాంచిరి. సుసారకారణంబు భావంబేకదా. నిర్భరవైరంబునం బుట్టిన
భక్తింజేసి శిశుపాలాదులు కొందఱును, గామంబునంజేసి గోపికాదులు కొంద
ఱును నీకుసన్నిహితులై నట్లు సత్వావిష్టులగు దేవాదులు కారు. యోగేశ్వరే
శ్వరా! యోగేశ్వరులుంగూడ నిది యిట్లులని నీయోగమాయనెఱుంగనేరరు.
ఇక మావంటివారలం జెప్పకొననేటికని పలికి మఱియు నిట్లనియె. ౪౪ 2013

స్త్రీ కంజాతనేత్ర! నిష్కాములకుంగూడ సంమృగ్యమైన నీచరణపద్మ
ముల యాశ్రయముకంటె ॥ దలచు నన్యంబయి యాలయంబను పేరనమతునంధ
కారావృతంబగు ॥ కఠినకూపముఁ బాసి సాధువిశ్వమునకు ॥ శరణములగు
తరువుల మొదటఁ దగ్ధయు నివాసముచేసి తమయంత రాలినవిమలఫలము

తే. ఖములచే దేహయాత్రను ॥ గడపుకొనుచు
శాఠిని నుచు నొకడనే ॥ సర్వసఖుల
గూడియే జరియింప నాకుఁ గృపమీఱ
ననుమతి నొసంగుమా? కృష్ణ! ॥ యమరవంద్య! ౪౫

2014

క. పరమేశ! సకలజీవేశ్వర! మాకుం బనియొసంగి ॥ సరగునఁ బాసో
త్కరములఁ దొలగింపుము నీ, పరమాజ్ఞను దలధరించి ॥ భక్తి వెలయగన్.
ఆ. సంచరించు పురుషసత్తమనకు విధి, బంధనము నిషేధబంధనము
వదలి పోవు ననిన ॥ భగవంతుఁ డవ్వొను, దేవుఁ డిట్లు లనియె ॥ భావమలర.

* “కేచనోద్భవైరేణ భక్త్యాకేచన కామతః, నతథానత్వసంరథా సున్నికృష్టా స్ఫురా
దయః” ౪౩ అని యీశులము. “కేచన చైద్యాదయః. కామతోభక్త్యా గోప్యాదయః”. అని వ్యాఖ్య.

- క. స్వాయంభువుమన్వంతర, మేయెడఁ దగియుండె నప్పుడే మునినాథుం
డై యలరు మరీచికి నూర్ణాయోషారత్నమునఁ దగనయపట్టు మొగిన్. ౪౬౫
- క. జనియించి రట్టియమరులు, వనజాసను స్వాత్మజయయి యి వాసి మిగులఁ గాం
చినయట్టి సరస్వతివాంఛను గూడంగోరువాని య జ్ఞానిఁ గనుచున్. ౪౭ 2018
- తే. పరిహసించిరి; తద్గుప్తభావముననె, యసురయోనిని బొంది రయ్యదనునందె
పుట్టిరి హిరణ్యకశిపునిపుత్రు లగుచు, వారినే యోగమాయ యభంగశక్తి.
- క. కొనివచ్చి దేవకీ కుఱిని జేర్చెను వార లంతఁ య జెచ్చెఱ జననం
బునుగాంచి కంసహతులై, చనుదెంచిరి నీదుకడకు య సద్భక్తవరా! ౪౮ 2020
- క. నీకడనున్న వా రిపుడు య నిర్భరశోకపరితపిత్త యై
యేకరణిం దదంతము నదేవిధిఁ గానఁగలేక తల్లి మ
మ్రోకరుణాధ్య! పంపఁగ మహాద్యమ మూనియె వచ్చినార మా
శోకము దీర్ప నామెతోలిగసూనులఁ దోడ్కొని పోవు కోర్కితోన్. ౪౯ 2021
- వ. స్మరుఁ, డుద్గిఘండు, పరిష్కంకుండు, పతంగుండు, తుద్రభృత్తు, ఘృణియు
నను నీయాటుగురు మత్స్యసాదమున శాపసంతాపంబుఁబాసి సద్గతిఁగాఁతు
రని పలికిన నాబలిచక్రవర్తియు వారి నర్పించుచు నవ్విధంబున నొసంగె.
సోదరు లంత వారిందోడ్కొని ద్వారకానగరంబున కరుదెంచి తల్లికి నివేదించి
రంత. ౫౦ 2022
- చ. తనయులఁ గాంచి స్నేహమునఁ య దత్తుణమే చనుజంట చేఱఁ గై
కొని తమిఁ గొంగిలించుకొని య గ్రుచ్చి తొడక వసియింపజేసి చ
క్కని తల మూరుకొంచు వడిఁ య గాతెడుపాల్గుడువంగఁ జేసి లో
కనిచయస్మష్టిహేతువయి య క్రాలెడు శ్రీహరిమాయ కప్పుగన్. ౫౩౫ 2023
- క. సమ్మోదముగాంచెను; వా,రమ్మాధవపీతశిష్టమగు పయసుఁ గడు
నెమ్మనము లలరఁ ద్రావియు, సమ్మదమున హరిశరీరసంస్పర్శమున్. ౫౪౫ 2024
- క. పలుమలు గాంచియు నాపు,త్రులు నాత్మజ్ఞానయుక్తితోఁ గృష్ణునకు
హలికిఁ దలిదండ్రులకుఁ గర,ములు మోడ్చి నమస్కరించి య భూతాళిగనన్. ౫౫౫
- క. సురథామ మొంది; రంతట, జిరకాలము క్రింద మృతినొజెందిన పుత్రు
త్కర మేతెంచుట పోవుట, పరికించి సువిస్తయంబు య పర్వఁగ మదిలోన్. ౫౬
- తే. దేవకీదేవి యదియెల్లఁ య బావనతమ
విష్ణుమాయాప్రభావమే య వేటుగాద
టంచుఁ దలఁచె; ననంతవీర్యముననలరు
నట్టి పరమాత్మ శ్రీకృష్ణుఁ య డవనియందు. ౫౭ 2027
- క. ఒనరించిన యద్భుతకార్యనిచయ మెంతేని గలదు య రాజేంద్ర! యం

చును శుకయోగివరుం డొగి, వినిపించుట సూతమునియు శ వేడ్క మునులకున్.
 నీ. తెలిపి యారీతిని శ బలికె నోమునులార! నిర్తలకీర్తియా శ నీరజాక్షు
 చరిత మీయది యెన్న శ జగదఘహర మగు సద్భక్తకైకశచారుభూష
 ణమగు సుఖావహ శ మమలాత్మవిజ్ఞానదము నగు; వ్యాసపుత్రవర వర్ణి
 తమగు నిద్దాని నాదరమున నెవ్వండు వినునో వేటొకరికి శ వేడ్కమీఱు
 తే దెలుపునో వాడు హరియందు శ దృఢముగ మది
 నిలిపి భయరహితంబయి శ నిర్తలమగు
 తత్పదముఁ బొందు నని తెల్పి శ తా నిమిలి
 తాక్షుడయి యుండె; నంత నాశయవనివిభుడు. ౫౯

2029

ఎ ను బ ది యా ట వ య థ్యా య ము.

— సు భ ద్రా క ల్యాణ ము. —

- చ. విని శుకయోగిచంద్రుఁ గని శ వేగమ యిట్లని ప్రశ్న మొప్పుజే
 సెను బలభద్రకృష్ణులకుఁ శ జెల్లెలు నాజనకాంబయా సుభ
 ద్రను మునినాథ! ¹యర్జునుడు శ తాను వరించె వివాహమయ్యె నె
 ట్లని వినఁగోర్కి యయ్యె నన శ నాశుకయోగి వచించె నివ్విధిన్ ౧ 2030
- మ. వినవయ్యా! విజయుండు తీర్థముల సేవింపంగ లోనెంచి భూ
 మిని సంచారముచేయుచున్ గనుచు మేఘైలంచుఁ గీర్తించుచున్
 జనుచున్ వెడ్క బ్రభాసతీర్థవరమున్ శ జక్కంగ దర్శించి యా
 త్మను దా నెంచెను మాతులాత్మజ సుభద్ర భద్రచారిత్రనున్. ౨ 2031
౩. తక్కుంగల వారలపలు, కొక్కటియుం గొనక రాముఁ శ డుద్యమమునఁ దా
 నొక్కడె దుర్యోధనునకు, నక్కన్నియ నీయఁదలఁచె శ ననియన్ వినియెన్. ౨౪
- ఉ. మాతులపుత్రి నెట్లయిన శ మానక తాఁ బడయంగఁ గోరికం
 జేతము పొంగ రాముఁ డటఁ శ జేయుప్రయత్నము నిష్ఫలంబుగా
 నీతఱి జేయనౌ ననుచు శ నెంచి త్రిదండిగ నొప్పుభిక్షువై
 యాతతహాపగోపనము శ నద్భుతశక్తి నొనర్చుచున్ జనెన్. 3 2033
- క. తనకార్యము సాధింపంగను బూనియె యందు వార్షికములను ఖ్యాతి
 గను నెలలునాల్గు నివసిం, చెను బొరులు తన్నుఁ బూజశచే దనుపంగన్. 3౪
- క. ఈతం డిట్టిండనుచుం, జేతమునం దెన్ననట్టి శ శ్రీరాముండున్
 శ్రీతిమెయిం బూజించె మ, హాతిధియని నమ్మి విధిగ శ నతిభక్తిమెయిన్. ౪ 2035

1 “యథోపయోగే విజయో యా మహాసీ త్పితామహీ” అని మూలము. 2 “దుర్యోధనాయ
 రామస్తాం దాన్యసీల సచావరే” అని మూలము.

చ. బలుఁ డొకనాఁడు గేహమును శ బావనమా నటుచేయుడంచు ని
 మ్ముల యతివర్ష నాకపటమూర్తి నెటుంగక వేడి శ్రద్ధచే
 నిలయముఁ జేర్చి భైక్ష్యమిడ శ నెమ్మి భుజించెను సంయమిండుండై
 వెలసినయర్జునుండు మది శ వింత గదా యిది యంచు నెంచుచున్. ౫ 2036

*ఉ. వీరవతంసచి త్తముల శ వేడుక నిట్టటు లూఁగులాడఁగాఁ
 జారుతరాంగసంగతిని శ జాణతనంబునఁ జేయు కన్యకా
 కారమహార్హ రత్నము నెగదిగఁ గాంచుచు నేత్రకంజముల్
 భూరితరంపుఁబ్రీతిమెయిఁ శ బొంకముగా వికసిల్ల నల్లనన్. ౫౪ 2037

ఉ. జవ్వనులందు మిన్నయగు శ త్వాస్థలి నూతనసృష్టియా నిదే
 యివ్వనితావతంస మొకఁడే లభియించినఁ జాలదే సుఖం
 బవ్వల వేటొకండు గలదంచుఁ దలంపఁగనొనె యంచు లో
 జవ్వనిపై విరాళిగొని శ స్వాంతము నిల్పెఁ గలంగుచున్ గడున్. ౬ 2038

ఉ. ముద్దులగుమ్మ యామె ననఁబోడలమె త్తని మానసంబులం
 దద్దిర! సమ్మదామృతము శ హరితరంబుగ నిండఁజేయుచున్
 ముద్దుఁడువోలె నున్న యలఁమోసపుసంయమిఁ గుంతిసూను న
 ట్లొద్దికఁ గాంచి కన్దొనల శ నొప్పెడు సిగ్గున సుంత నవ్వచున్. ౭ 2039

ఉ. ఆనవమోహనాంగుపయి శ నాత్మహృదక్షిసరోజయుగ్మమున్
 బూనికమీఱి నిల్పి పతిబుద్ధిఁ జెలంగినదయ్యె నిట్టు లా
 మానిని మోహనాంగుఁడును శ మాననికోర్కులనుండి; రాపుఠా
 సూనుఁడు నన్నుమిన్నయయి శ శోభిలునట్టి సుభద్ర నెంతయున్. ౮ 2040

చ. మదిని దలంచుకొంచు నొకమాడ్కి మరల్పఁగరాక యెప్పుడున్
 గదురునితాంతకామమున శ గాఢతరం బగుతాప మొందుచున్
 మదవతి సంగ్రహించి చనుఁగూర్చి మదెయ్యదో యంచు నెంచుచుం
 టఁ దనకు రామముఖ్యులు కడంగి యొనర్చెడునట్టి పూజలన్. ౯ 2041

తే. సుంతయేఁ గాంచఁడయ్యెను శ సుఖ మతండు;
 దైవయోగంబునంజేసి శ తానె వచ్చె
 దేవతోత్సవ మొక్కండు శ భావిసత్స
 లమును సూచించుచున్; దుములముగ నపుడు. ౧౪ 2042

ఉ. యాదవులెల్లఁ బత్తనము శ యాత్రనుజాడఁగ వెల్పడంగ స
 మ్మోదమునన్ సుభద్ర రథమున్ వడినెక్కి పురైకభూరిదు

* “సోఽపశ్య త్తత్ర మహతీం కన్యాం వీరమనోహరాం, ప్రీత్యుత్పల్లేక్షణ స్తస్యాం భావభూ
 ణ్ణం మనోదధే” అని మూలము.

గ్రాదిమతోరణస్థలము శ నల్లన దాఁటెడు సంతలో నరుం

డాదిమపూరుషానుమతి శ సంతకుఁ బూర్వమె పొందియుండుటన్. ౯ 2043

క. దేవకియున్ వసుదేవుఁడు, భావము లలరంగ మంచీబంధుత్వమె యా

నీవిజయున కిచ్చుటయని, శ్రీవిభునాశయమె తారు శ చెందియు నుంటన్. ౯

చ. సమయ మిదే యటంచు హరిసంజ్ఞను దెల్పుట వేగపోయి యా

కమలదళేక్షణ బలిమి శ గైకొనిపోయె; మహారథుం డతం

డమరపతి ప్రద త్తమగు శ నాపెనుచాపము గాండివంబు స

జ్యముగ నొనర్చి స్వందనమునందుఁ జెలంగుచు వేడ్కమీఱగన్. ౯౪ 2015

మహాస్రగధరః—

ఇదియెమో హేతువౌ సంఘితని బలిమి నెఱ్ఱేని పోనీకపట్టం

గఁ దగుంగా యంచు శూరుల్ శ కదిసి నలుగడల్ శ గానరాకుండఁ మూఁగన్

మది నెంతే బూన్కిమీఱన్ శ మదవతి కనియాత్మక ముదం బందుచుండన్

బ్రదరంబుల్ గూర్చి వైవక్ శ బరుగిడిరి భటుల్ శ పంతముల్ వీడి యార్తిన్.

ఉ. వారలపాటుగాంచి యదుఃసర్పలు బిట్టుగ మొట్టిపెట్టఁగా

భూరిమృగాళినుండి మృగభూపతి స్వాంశముఁ గొంచుబోవు న

ట్లారమణి సుభద్రఁ గొని శ యద్దునుఁ దేగెను; వార్త యద్దిడు

ర్వారబలాధ్యుడైన బలభద్రుని కర్ణములం జొరంబడెన్. ౧౦౪ 2042

*చ. తన ప్రియసోదరిక బలిమి శ దాఁ గొనిపోయెఁ బృథాసుతుండు నాఁ

వినఁబడినంత రాముఁ డెద శ భీతికరంబగు కోపమూనెఁ బె

ల్చిన జలరాశిపర్వదినసంతతిఁ బొంగెడుమాడ్కి; నట్టులే

వనరుహనాథుఁ డాగ్రహము శ స్వాంతమునం గనఁడయ్యె సుంతయున్. ౧౧

ఉ. అంతియగాక మిత్రయుతుఁడై చని రాముని పాదయుగ్మ మ.

త్యంతరుడగ్ని యాఱ వినయంబలరారఁగఁ బట్టుకొన్న దు

ద్దాంతపరాక్రముండయియుఁ శ దమ్మునిభక్తికి సంతసించి వే

శాంతి వహించె నాహలియుఁ శ జక్రధరుండును బొంగె సంతటన్. ౧౧ 2049

చ. హలధరుఁ డాసహోదరికి శ నాయమనాథున కెంతో సమ్మదం

బలరఁగఁ బారిబర్హముల శ నర్హములేని విభూషణప్రజం

బుల హయభద్రదంతిరథసృంజములన్ మఱి దాసికాజనం

బులఁ బనిపెన్; యదూద్యహులు శ మోదమునొందిరి బంధుకోటులున్. ౧౨

* “తచ్చుత్తా ఘభిత్ రామః పర్వణివ మహార్థవః, గృహీతపాదః కృష్ణేన సుహృద్భిః శృన్వతః కామ్యక” అని మూలము.

శ్రీహరి శ్రుతదేవమిథిలాధిపతుల ననుగ్రహించుట. ౧౦

క. అని యీవిధి హరిచరితంబును బల్కి శృకాఖ్యయోగిపుంగవుఁ డింకఁ
వినిపింతు హరియనుగ్రహమును బొందిన హరిచరితమును రాజేంద్రా! ౧౨

మ. శ్రుతదేవుండను విప్రసత్తముఁడు కృష్ణుఁ ధక్తి థ్యానించి యే
యితరార్థంబును గోరకుండ నిసుమంతేఁ గోర్కిలేకుంటఁ బూ
ర్ణతఁ బెంపొందుచు నుండె శాంతియనుసద్రవ్యంబె సాయంబుగా
నతఁడౌ సత్కవి తృప్తచెందనిమదిఁ ౧ హర్షించు నెల్లప్పుడున్. ౧౩ 2052

క. ఆతఁడు మిథిలానగరం, బే తనకుఁ వసతిగాఁగ ౧ నెఱగు విదేహ
ఖ్యాతవిషయమునందుఁ, బూతచరిత్రం డతఁడు ౧ పూజ్యయశుఁడు నౌ. ౧౩

సీ. ఆతఁడు గృహశ్రమమందునుండియు సుంతయేఁ బ్రయత్నముచేయఁజేసమయ
బుచ్చుచుఁ దనయంతఃపూజ్యభంగిని దైవవశమున దొరకినవస్తువితతి [ముఁ
చేతనె యతిఘటఁ ౧ బ్రీతిసత్కృతులను దన్పుచుఁ దాఁ జేయఁదగినయట్టి
సత్క్రియలను విధిఁజక్కసాగించుచు నుండె; నావిప్రవశ్యుండు దేహ

ఆ. యాత్ర సాగవలయు ౧ నంత యాహారంబు
బ్రతిదినంబు దైవవశత దొరక
వలయు ననుచుఁ గోరువాఁడు దానికి మించి
కోరఁ డెన్నఁడేని ౧ ధారణీశ! ౧౪ 2054

చ. దొరకిన దానిచేత మదిఁ దుష్టిని గాంచుచు నర్హసత్క్రియౌ
త్కర ముచితంపుభంగిగనె ౧ తత్పరుడై యొనరించుచుఁ వ్రజే
శ్వరచరణారవిందములఁ ౧ బాయనిభక్తిఁ జెలంగుచుండె; నో
ధరణిప! యావిదేహవతిఁదాంతుఁడు శాంతుఁడు నై యెసంగెడున్. ౧౫ 2055

క. పేరున బహుళాశ్వుండని, భూరిప్రఖ్యాతిఁ గాంచె ౧ భూపాలుఁ డతం
డారయ జనకునిసంతతిఁ, జేరిన వాడంచు నెలుఁగుఁజీతివవరేణ్య! ౧౬ 2056

క. నిరహంభావుండైతగు; నిరువురుఁ దన్నగరవాసులే యచ్చుతుప
త్సరసిజభక్తులె యాదురు, హరి భగవంతుండు వారిసాదృతిఁ బ్రోవన్. ౧౭

చ. మనసున నెంచి విప్రవరు ౧ మైథిలునిం గనఁబోవ నెంచుటఁ
గనుఁగొని దారుకుండు ఘనశాంతనన్దితమా రథంబుఁ దె
చ్చినఁ దమిన్కెక్కి మానియుతిఁ ౧ జెచ్చెఱఁ బోయెను; వామదేవుడఁ
మునివతియ త్రినారదులుపూజ్యచరిత్రుఁడు వ్యాసమానియున్. ౧౮ 2058

సీ. భార్గవరామ గీషుతులు కణ్వాసీతు లరుణమైత్రేయులు ౧ చ్యవనముఖ్యు
లాకృష్ణుతో నేనునరిగితి మవ్వలి వార్త యాలింపు భూవరవరేణ్య!
మార్గమం దందందుఁభార్గవాదిగ్రహములఁగూడి భాస్కరం ౧ డలరునట్లు

- మునివరేణ్యులఁగూడిపుండరీకాతుండు చనుదేరఁగాఁ బౌరుషులును జనపద
తే. వాసులును హస్తముల నర్ఘ్యవస్తువులను
బట్టుకొని యెదురుగ వచ్చి శభక్తీ బూజ
చేసి; రానర్తమునఁ గురుక్షేత్రమందు
వంగపాంచాలములను ధనన్వవిషయమున. ౧౯ 2059
- వ. కుంతి మధుకేకయతోసలార్ణప్రముఖదేశంబులందును మఱియుఁ దక్కినదేశ
ములయందును గలపూరుషులును నారీమణులు నమూల్యపూజాద్రవ్యంబులం
గొని స్తేరవిలోకనంబుల సుస్థితంబులం జెలువారు నాశ్రీకృష్ణుని ముఖసరోజ
లావణ్యరసంబుం దమిదీఱ నేత్రములం గ్రోలి రంత. ౨౦ 2060
- క. లోకత్రయగురుఁ డగునా, శ్రీకృష్ణుఁడు తన్నుజూడఁ శ జేరినవారిఁ
శ్రీకలితదృష్టులం గని, కైకొనియెన్ వారిపూజఁ శ గడుఁ దృప్తిమెయిన్. ౨౦౫
- *క. వారలకన్నులఁ గ్రమ్మిన, భూరితరాజ్ఞానరూపమునఁ దగుధాన్వంతం
బారసి కరుణాదృష్టుల, శ్రీరమణుఁడు పోవఁజేసిశ్రేయంబొసఁగెన్. ౨౧ 2062
- క. నరసురగీతంబు దిగం,తరసంవ్యాప్తంబు మిగులభవళం బశుభో
త్కరనిర్వాపణ దక్షిణము, పరమము నౌ స్వీయయశముబాగుగ వినుచున్. ౨౨
- క. మెలమెల్లన మునిజనులం, గలిసి విదేహములఁ జేరెఁ శ గమలాత్ముఁడు మా
నులఁగూడి వచ్చెనని విని, యలరుచుఁ బౌరుషులును బల్లెలందలివారున్. ౨౨౫
- చ. కరములఁ గాన్కలొప్పుఁ గొని శ కంజదళాతుని బూజనేయు నా
దరమునఁ బూజకుం దగు నుదారసువస్తువులఁ గ్రహించి వ
చ్చిరి తమిపాంగఁగా నెదురుఁ శ శ్రీహరి నుత్తమచారుకీర్తి శ్రీ
వరు మును విన్నయమ్మనుల శ భక్తిభరంబునఁ గాంచి యంతటన్. ౨౩ 2065
- చ. ప్రమదమునఁ హృదయులు తోరఁ వికసిల్లఁగ నంజలుల్ స్వశీ
ర్షములఁజెలంగ మ్రొక్కిరి; విశాలకృపం దము నుద్ధరింప లో
కములకు నెల్లఁ దా గురుఁడుఁగాఁ దగు శ్రీహరి వచ్చె నంచు న్యా
యమె యగు నిద్ది యంచు నెదలందుఁ దలంచిరి వార లెల్లరున్. ౨౩౫ 2066
- క. శ్రుతదేవమైథిలులు శ్రీ, పతిపాదసరోజయుగళిఁ శ బడి; రంతట భూ
పతియున్ శ్రుతదేవుఁడు సం, హతాంజలులె యాచుమ్రొక్కియతిశయభక్తిన్.
- చ. యదుకులనాథు నమ్మునులనందఱఁ బ్రీతిని నాతిథేయ మీ
సుదినమునందు నాగృహము శ శోభిలజేయుచుఁ గైకొనుం డటం
చుఁ దగినయట్టు లిద్దలునుఁజొక్కపుభక్తిని వేడి; రంత న
బ్జదళవిలోచనండు భగవంతుఁడు వారికిఁ బ్రీతిఁ గూర్పఁగన్. ౨౪ 2068

* “తేభ్య శ్చ స్వరీక్షణవివక్షతమిద్ర దృగ్భ్యోః” అని మూలము.

- క. ఇరువుర యామంత్రణమును, సరిగా నంగీకరించి శ సాధుమునులతో
సరిగ్గో వారిగృహంబుల, కిరువురు మోదంబునొంది శ కృతకృత్యులు నై. ౨౫౪
- మ. చని రవ్వారినిగూడి మానదనమే శ సౌభాగ్యవంతంబు న
య్యె నటంచెంచిరి గాని వారెఱుంగ రీశ్వత్తంబు శ్రీకృష్ణుఁ డెం
చిన దేమంచు; దురాత్మకుల్ వినుటకే శ సిద్ధింపదో యట్టిపా
వనచారిత్రము గల్గుమానులును శ్రీశైవైకుంఠుఁడు వచ్చినన్. ౨౬౪ 2070
- చ. ధరణిపమాళి యాసనవశతంసములందు వసింపఁజేసి భ
క్తిరతిని స్వీయసద్యశము శ దిక్కులమించెడువాఁడు గాన శ్రీ
హరిఁగని మోద మాత్మఁదగ శ నటుల హర్ష జలంబునిండఁ ద
చ్చరణసరోజముల్ గడికి శ సాధుకుటుంబముఁగూడి శ్రద్ధతోన్. ౨౭ 2071
- సీ. విశ్వపావనములక శ విఖ్యాతిఁ గాంచిన యాజలంబులఁ దలఁయందుఁ దాల్చి
గంధమాల్యాంబరాకల్పకృష్ణాగురుధూపమ్ములను మఱి శ దీపముల మ
హర్వ్యగోవృషముల శ నర్హవిధానము నమరునట్లుగ నీశ్వరరాత్మకులను
వారలఁ బూజించె శ వార లాదృతిమీఱి నన్నంబుగుడిచిన శ యంతఁ దృప్తుఁ
లే. డైన శ్రీహరి దివ్య పాదాంబుజములఁ
నంకభాగముఁ జేర్చి కొం శ చప్పు డల్ల
నల్లనొత్తుచు హర్షంబు శ వెల్లివిరియ
మృదుమధుర వాక్కులం బల్కి శ నిట్లు నృపుఁడు. 3౦ 2072
- క. భూతాళి కంతరాత్మవు, చేతోభవజనక! కృష్ణ శ శ్రీహరి! కార్య
వ్రాతమునకు సాక్షివి సు, ప్రేతటి నీయంత నీవె శ యెసఁగుదు ప్రభలన్. 3౦౪
- చ. అమలభవత్పదాబ్జముల శ నాత్మస్థరించుచు నున్నమాకు నో
కమలదళాక్ష! దర్శన మఖండశుభ ప్రద మిచ్చినావు; ము
న్ను మధురవాక్య మొక్కచుడు శ నూత్న ముదంబు నొసంగుదాని లో
కములకు మేలుగూర్పఁదగి గ్రాలెడుదాని వచించితేకదా! 3౦౪ 2074
- క. ఏకాంతభక్తులే నా, కేకరణి దలంచిచూడ శ హితులె యగుదు రా
శ్రీకాంత యనంతం డజా, డాకరణి గారు ప్రీతికర్ణు లటంచున్. 3౧ 2075
- క. ఆమాట సత్య మొనరిచి, తోమాధవ! మామకాక్షి శ యుగమునకున్ నీ
వీమాడ్కి గాననై తివి, భూమిని నీమాత్ర మెఱుంగుపురుషుం డెవఁడేన్. 3౨
- క. తావక చరణాంభోజం, జేవిధమున విడువఁ డనుటయే నిక్కంబౌ
నోవిశ్వేశ! యకించను, లై వశగతచిత్తులై న శ యట్టిమునులకున్. 33 2077
- ఆ. ఆత్మదుండ వాదు శ వవతరించితి విల, యదుకులంబునందు శ నతిభయభవ
తపులకు మహోగ్రతాపముఁ దొలఁగింప, జగదఘాళిహర నిజయశము హరి!

క. వెలయించితి వోదేవా!, జలజాతు! నీకు నతివిసర మిదియే యి
మ్ములఁ గైకొను దేవా! జగములకుఁ నుఖకారకుండగు న భూతేశునకున్. 38

ఆ. శాంతతపము సలుపు న సాధుమానీంద్రున
కనుపమాన మేధాసునకుఁ గృష్ణు
నకు మహాత్మునకును న నారాయణునకు వం
దనము లివిగో దేవ! దయను గొనుచు. 39

2080

క. అనుపమరుచిరానందా!, దినములు మఱికొన్ని నాదు న ధివ్యవస్తున నీ
మునివరులతో వసించుచు, ఘనచరణసరోజ రేణుకకణములచేతన్. 394 2081

క. ఈ మా నిమివంశమ్మును, భూమిని బావనతఁ గాంచున పోలికఁ జేయం
గా మిముఁ బ్రార్థించెద నం, చామిథిలాధీశుఁ డిట్లు న లభ్యర్థింపన్. 39 2082

క. విని లోకభావనుఁడు శ్రీ, వనజాతుఁడు మిథిలయందు న వసియించెడు న
వ్యనితలకుఁ బురుషులకుఁ జక్కని కల్యాణంబు గూర్చుకొన్న వసించెన్. 32

క. శ్రుతదేవ ద్విజవరుఁ డ, చ్యుతుఁ డాదృతి మునులతో స్వశుభసద్వమునన్
హితమతి విజయంచేయఁగఁ, గృతకృత్యుండనైతి ననుచు న నెంచుచు భక్తిన్.

చ. జనకమహీంద్రుపోల్కి మునిసంతతికి హరికి యథార్హవం
దనములు సల్పి హర్షము నితాంతముపొంగ విడుల్పు చంబరం
బు నొడ లెటుంగకుండ నటుపొందుగ నృత్యముచేసె; నంత నొ
య్యనఁ దృణముఖ్యకల్పిత మహాసనముల్ పచరించి వానిపై. 394 2085

తే. వారి నాసీనులంజేసి న భవ్యవచన
ములను స్వాగత మడిగి వారలచరణము
లను గళత్రముగూడి పావనజలములఁ
గడిగె; హర్షము పొంగ నాత్మైసురుండు. 39 2086

సీ. తనమనోరథము లెల్లను ఫలించినయట్లు తలపోయుచుం దదుదకములఁ గొని
భార్యను వంశంబు న వారిని స్నానముఁ జేయించి మఱి తనశీర్షమందుఁ
జల్లుకొనియె; నంత న సత్ఫలంబులు గంధపుష్పధూపాదికకములగు వాని
వట్టిచేళ్లను జేర్చినట్టి పావనతమశీతలామృతముల న ఖ్యాతమృగమ

తే. దంబుఁ దులసియు దర్భులు న తామరలును
సత్వగుణవృద్ధిదాన్యుంబుఁ న జక్క నొసఁగి
యింకఁ గలయుపచారమ్ము న లేమియు శ్రమ
ము గనకుండ నారాధించె న బూజ్యమతిని. 40 2087

చ. ధరణిసరేంద్రుఁ డెంచె మది న ధామమయోగమహాంధకూపకాం
తరమునయందుఁ ద్రెల్లి తగు న నాకు రమాధిపుతోడనుం, బరా

తృపునకు నుండఁ జోటొసఁగు ఓ భవ్యమతుల్ దగి తీర్థరాశికిఁ
శరణములైన యంఘ్రుల రజస్తతి నొప్పముసింద్రకోటితోన్. ౪౨ 2088

క. కలిగెనొ సమాగమం బెట్టులు? చిత్ర మిదంచు లోఁ గడఁచు బూనికమై
దలపోసె, నంత సుఖముగ, జలజాక్షముఖుల్ భుజించి ఓ సంతృప్తి తగన్. ౪౩

క. తమతమపీఠముల నుండ మహిదేవుండు పద్మనాభుని దనగే
హమునకు వచ్చిన కరుణా, సమగ్రుని జేరి తనదుసాధ్వియు సుతులున్. ౪౩

క. తనరక్షణమున నొప్పిన, జనులును దన్న నుసరింపఁ ఓ జరణయుగము మే
ల్లనఁ బుడుకుచు నిట్లనియెక, వనజాక్ష! పరమపురుష! ఓ భవభయహరణా! ౪౩

సీ. శయనించువాఁడు తనయవిద్యచే మది మతోకలోకము ఊణమాత్రముననె
స్వప్నమున సృజించి ఓ సరగ నందుంజొచ్చి చరియించు నట్టులీ ఓ జగముల నిజ
మాయామహాశక్తి ఓ లేయెడఁ గన్నడఁ గల్పించి నీదగుఁడుతరమగు
నాత్మ సత్తారూప ఓ మమరగా నందువెంబడిగఁ బ్రవేశించి వఱలు నట్టి

తే. శాశ్వతుడ పీపు మాకు దర్శన మొసఁగితి;
వంబుజాక్ష భవత్కథ ఓ లాలకించు
వారికిని సన్నుతించెడు ఓ వారి కట్టు
లర్చనముచేయు వారికి ఓ నాదరమున. ౪౪

2092

క. ఇతరేతరసంవాదం, బతిశయముగఁ జేయువారి ఓ కభినందనస
త్కృతిఁ దగులువారికిం గృప, మతి వెల్లుదు పీపు సతము ఓ మహనీయుగుణా!

ప. హృదయగతుండ వయ్యుఁ గర్మములచే విక్షిప్తమగు చేతస్సగలమానవులకు
మిగుల దూరమున వర్తింతువు. అహంకారాదివ్యవహితుండవయ్యు శ్రవణ
కీర్తనాదిసేవాసక్తులకు సమీపమునందే యుండువు. మహాత్మా! నీవుకార్య
కారణోపాధి నియామకుడవు. దేహద్యభిమానముగల జీవునకు నప్రకాశం
డవు. సంసారప్రవర్తకుడవు. దేహద్యభిమాన విరహితజీవతాదాత్మ్యాపన్నుం
డవు. అధ్యాత్మవేత్తలకు మోక్షదాతవు. ఇట్టి నీకు నమస్కారములు. ౪౫ 2094

క. పరమేశా! నీకును గింకరులము శాసింపు మేమికార్యము మేమి
త్తరుణమునఁ జేయఁదగునో, త్వరపడి చేయుదుము; నీదుదర్శన ముద్భేన్ ౪౫

క. దాననె క్లేశము లేవియు, మానవులకుఁ గల్గ వింక ఓ మాయాతీతా!
యోసీరజాక్ష! యని యా, భూనిర్జరవర్మ డిట్లు ఓ పొంగెడుభక్తిన్. ౪౬

తే. విన్నవించిన నాలించి ఓ వేదవేద్యుఁ
డగుచుఁ బ్రణతార్తిహరుడయి ఓ యలరుకృష్ణుఁ
డలఁచినవృత్తు ముఖాబ్జంబు ఓ నలరఁజేయ
నతని కరమాత్మకరమున ఓ నమరఁ గొనుచు. ౪౭

2097

చ. ఎలికె మహీసురేంద్ర! తమపాదసరోరుహరేణురాజి ని
 మ్ముల సకలప్రపంచములఁ శ బూతములై తగునట్లుచేయుచుం
 గలయఁ జరింతు రీమును లభిండుముదంబున న్నన్నఁగూడి యి
 ష్టలరుచు వచ్చినారు నిను శ నాదృతిఁ జక్క ననుగ్రహింపఁగన్. ౫౧ 2098

1౪. దేవతలును డేత్రంబులు, పావనతీర్థములు భక్తి శ స్వర్ణనపూజా
 నేవా దర్శనములచే, నేవారలు తమ్ముఁ గొలుతు శ రెలమిన్ వారిన్. ౫౧౫

క. చిరకాలమునకుఁ బావన,తరులుగ నొనరించు నవ్వీధంబగుశక్తిం
 బరఁగుట యెట్లన సాధూ,త్కరదర్శనముననె యనుచుఁ శ దలఁచున్. వలయున్.

చ. ధరణిసురుండు జన్తమునఁ శ దక్కినప్రాణులలోన శ్రేష్ఠుఁడఁ
 బరమతపంబుఁ దుష్టియును శ బావనవిద్యయు నాయుపాసనా
 దరమును గల్గియున్న నిక శ ధన్యతరుండని చెప్పనేల! యీ
 కరములు రెండో నాల్గో కలఁకాయము చక్కఁగలోఁ దలంచినన్. ౫3 2101

క. ఊతిసురకాయముకంటె, మతినుద్వర! ప్రియము కాదు శ మహితశ్రుతిసం
 తతిమయుఁడు విప్రుఁడమరవి,తతిమయుఁ డను నే నటంచుఁదలఁచు దగుఁజుమీ.

15. ప్రతిమాదులందు నిశర్జరదృష్టియేగల్గి కుమతు లీపద్ధతిఁగూడ నెఱుఁగఁ
 జాలకయే విప్రసత్తమమూర్తినై గురుఁడనై యాత్మనై శ వరఁగుచున్న
 నావై నసూయ మసములందుఁ జొప్పింతు రర్చుదలందుఁ; జరఁచరాత్మ
 కమగు నీవిశ్వంబుఁ శ గడఁగి దీనికిఁ గారణములగు మహదాదిసమితి మన్త

తే. యములుగా నెంచి మన్తయుం శ డగుఊతిసురుఁ
 డాదృతిం గాంచు నితరు లట్లరయలేరు
 బ్రాహ్మణోత్తమ! యిప్పు డీ బ్రహ్మమునుల
 శ్రద్ధ నర్చింపుమా యెల్ల సమయములను. ౫౬ 2103

క. ఈరీతిం బూజించిన, నారాధన మద్ది మత్ప్రీయంబు నిజముగా
 భూరివిభూతుల నన్నే, యారాధించినను హర్ష శ మది నాకిడునే? ౫౭ 2104

చ. అనివారి యానతీయఁగ రహమాధిపు నమ్మనివర్చులన్ ముదం
 బున మదినొక్కరీతిగనె శ పోలఁ దలంచుచు సద్గతిం గనెన్;
 జనపతి యల్లై శ్రీహరిని శ సాధుమునీంద్రులఁ బూజచేతఁ దృ
 ప్తిని గనఁజేసి ముక్తిఁగనె శ దెప్పున భక్తిభరంబు పెంపునన్. ౫౮ 2105

1 “దేవాః శ్రీత్రాణి తీర్థాని దర్శనస్వర్చనార్చనైః, శనైః పునః తి కాలేన తదభ్యర్చ్య త్తమేషయా.”

౫. అనిమూలము. 2 “బ్రాహ్మణో జన్తనా శ్రీయాన్ సర్వేహింప్రాణినా మిహ, తపసావిద్యయాతుష్ట్యా
 కిముకుర్కలయాయకః” ౫3. అని మూలము.

వ. పరీక్షిజ్జనపాలకా! భక్తవత్సలుండగు భగవంతుఁ డాయువురకుం బ్రీతిగావించి
వసియించి స్వయంప్రమాణములగు శ్రుతులకుఁ బ్రవృత్తిప్రకారం బెఱింగించి
వారలఁ నాశ్వాసించి యెట్టకేలకుఁ దనపయనంబునకు వారు సమ్మతింప ద్వారకానగ
రంబున కరిగె నని తెలుప శుకయోగీంద్రుంగని రాజేంద్రుం డిట్లనియె. ౫౯

ఎ ను బ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

శ్రుతిగీతలు.

మ. ధరణీనిర్జరమౌని! బ్రహ్మవిదులం ధ ధన్యంబుగా నెన్నసి
పురువిఖ్యాతిని గాంచినాడవుగదా? ధ యొక్కండు ప్రశ్నింప ని
త్తరుణం బుత్తమ మెద్దియన్న శ్రుతిసంతానంబు లేవద్దతిం
బరికింప గుణవృత్తులై యెసఁగుఁగా ధ బ్రహ్మం బనిరైశ్యమా. ౪ 2107

ఆ. కరము నిర్గుణంబు ధ కార్యకారణముల, కది యతీతమె యగు ధ నట్టిబ్రహ్మ
విషయమందు నవి ప్రవృత్తినెట్లుగఁ గాంచె, నెలుపవలయుఁ గరుణాదేటఁగ నన.

చ. విని శుకయోగి యిట్లనియె ధ విశ్రుతకీర్తిధురంధరా! తమిఁ
వినఁదగుఁ దద్విధంబు హరి ధ విశ్వమునంగల జీవకోటి కొ
య్యనఁ దగు నర్థధర్మములు ధ నట్టులై కామము మోక్షమన్నఖ్యా
తినిగని నాల్గు సంఖ్యఁదగి ధ దివ్యములౌ పురుషార్థములత్వరన్. ౧౪ 2109

సీ. సిద్ధింపఁ దనఁదగు ధ చిత్తమందుఁ దలంచి సృజియించె నెట్లన ధ తీతివ! విషయ
భోగము సత్కర్మములయనుష్ఠాన మాయాలోకభోగము ధ నమలతమము
గా నొప్పియుండెడు ధ కైవల్యమను నివ్వెయఁ జతుర్విధపురుషార్థము లిల;
నివ్వి సిద్ధింప బుద్ధింద్రియములు మనగిప్రాణము లనువేళ్లఁ ధ బరఁగుచున్న
తే. యాయుపాధుల సృజియించెనని యెఱుంగ, నగు స్వరూపాపపాదనమందు లేక
యున్న మోక్షార్థసృష్టియనన్నుతముగ, నన్వయింపదు నిక్క మీయదిమహాత్మ!

వ. వేదములు రూఢ్యాదులసాక్షాద్వృత్తిని బ్రహ్మబోధకములుగావు. ఐనను భగవ
దుద్దిష్టంబగు నపవర్గసమన్వయంబున గౌణవృత్తికల్పనంబు కర్తవ్యమేయగు. జహ
దజహత్సార్వభౌమకావృత్తిగ్రహించి విపరీతాంశమును దొలఁగించి యనుగతం
బగు చిదర్థముమాత్రము పరిగ్రహించి యుపనిషత్సహవాక్యములకు సమన్వ
యము సమకూర్పవలయు. ఈరీతిగా వేదములు నిర్గుణబ్రహ్మమును బోధించె
డిని. ఉపనిషత్తు లివిధముగ బ్రహ్మపరములని యతిప్రాచీనులగు మహాత్ములు
సిద్ధాంతముచేసిరి. కావున వితండాకుతర్కానభినివేశమున నెవ్వఁడు శ్రవ
ణాదులచే నీసిద్ధాంతమును మనస్సున ధరించునో యతండు నిరస్తదేహాద్యు
పాధికుడై పరమపదముం బ్రాపించునని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 3 2111

- క. నారాయణమాసీంద్రుడు, నారదముని కెలుంగఁదెలిపినన్ భువి నదియున్
నారాయణగీతం బను, పేరం బ్రఖ్యాతిఁ గాంచె ఓ బృథులార్థంబై. ౪ 2112
- క. ఇతిహాస మద్ది యిట స, మ్మతిఁ దెల్పెద నీదు ప్రశ్నమండలికి నుదా
హృతమైన సమాధానము, ఊతినాథా! యమరియుండుం ఓ జెప్పెద నింకన్. ౪
- క. వినుమీ భగవత్ప్రియుడౌ, మునిపతి నారదుడు లోకములఁ గ్రుమ్మరుచున్
దినమున నొక్కట నారా, యణమునిపతిఁ గాంచు వేడ్క ఓ నరిగెం ద్వరగన్.
- చ. అతఁడు సనాతనుండు మహితాత్ముడు గానఁ దదీయదర్శనం
బతులఫలం బొసంగునని ఓ యాశ్రమ మాద్యుతి జేరె; నందు భా
రతమను వర్ష మందలి నగర ప్రకరంబున కెట్లు ఊమ మ
ప్రతిహత మోక్షలక్ష్మీ యలగరం దగు నావిధమెంచుచున్ మదిన్. ౫౪ 2115
- క. జ్ఞానము ధర్మశ్రమంబులు, నా నెగడెడు వానిఁగూడి ఓ నారాయణుడన్
మానీశుం డాకల్పము, బూనికఁ దపమొప్పజేయఁ ఓ బూని నియతిమై. ౬ 2116
- సీ. పరమమానులు కలాపగ్రామవాసులు తనచుట్టునుండ నుద్దామతేజ
మమరఁగా బదరికాశ్రమమునఁ గూర్చుండి యున్న నారాయణు ఓ సన్నతగుణు
గాంచి వందనములు ఓ గావించి యాయర్థమే ప్రశ్న చేయంగ ఓ నెల్లమునులు
వినుచుండ నాతత్త్వ ఓ విద్వరు డిట్లని యనువదించెను; బూర్వమున నొకప్పు
తే. డల్లజనలోకసంవాసులైన పెద్దలకు సనండాదిబ్రాహ్మణులకు జరగిన
యట్టిసంవాదమునె యిట ఓ ననువదింతు, శ్రద్ధ వినవయ్య నారదసంయమింద్ర!
- చ. సనకసనందముఖ్య మునిసత్తము లాపరమేష్ఠిమానసం
బునఁ దలపోసినంతనె సుపుత్రులుగా జనియించి సత్తపం
బున నుతిగాంచి యింద్రియసమాహము నెల్లవశీకరించి మిం
చినయశ మొప్పఁ గాంచి రలసిద్ధతపస్వులు వార లొక్కటన్. ౯ 2118
- క. జరపిరి బ్రహ్మవిచార, స్ఫురణంబున బ్రహ్మసత్రముగఁ బ్రఖ్యాతిన్
గరమొందినదాని నదే, తరుణంబున నీవు పుణ్యధామము లెల్లన్ ౯౪ 2119
- క. కనుఁగొని క్షేత్రద్విపం, బున నొప్పుతదీశుఁ జూడఁబూని చనితి వం
దునుగల భూసురవర్యుల, కనూనవాదంబు సాగె ఓ నత్తరుణమునన్. ౧౦ 2120
- క. శ్రుతులైకకంఠ్య మొందియె, యతిసుఖముగ నుండె; నన్ను ఓ నడిగిననీప్ర
శ్నతతియుం బరిహారము సం, స్తుతముగఁ గల్గె; నవి చెప్పుదున్ మునివర్యా! ౧౦
- క. శ్రుతశీలతపస్సుల సము, లతిమాన్యులు స్వీయుం డరియు ఓ నటుమధ్యముడన్
క్షితిగల భేదములెంచక, మతి నెల్లర సములటంచు ఓ మన్నించు మునుల్. ౧౦౪
- క. ప్రవచనయోగ్యులు వార, య్యు వక్తగా నందునొకని ఓ నొప్పించి సభా
భవనమునఁ దక్కువారలు, సవిధిగ వినుచుండి రెంతోసహజరూపచేన్. ౧౧

- చ. అపుడు సనందనుండు సహకారుల ప్రశ్నము లాలకించి యిట్లు పలికె నుత్తరంబుగ గోడుంగడు శ్రద్ధయొసంగుచుండ స్త్రీయవరమశక్తు లెల్లవెలయన్ మును దా సృజించియున్న విశ్వపటలమున్ లయంబుతటి యవరక తా నుపసంహరించుచున్. ౧౧౫ 2124
- క. పరమాత్మ యోగనిద్రా, పరతత్ శయనించియుండఁ బ్రశయాంతమునన్ మరలం దన్ని శ్వాసోత్క్రీర నిర్గతములగు శ్రుతినిశ్చయము లెల్లన్. ౧౨ 2125
- క. భగవత్ప్రతిపాదిత వాక్యగణంబున నివ్వీధమున యవరమేశం దగురీతిన్ బోధించెను, జగతి శేంద్రుండు నిద్రఁ బక్కఁగ నొందన్. ౧౨౫ 2126
- క. అనుజీవులు స్తుతిపాతక, జనులెల్ల నుపస్మృతటిని యన్నిధి జేరం. జని తత్పరాక్రమాదికమును దెల్పుచు మేలుకొలుపు యపోకమీఱన్. ౧౩
- సీ. అజిత! సర్వోత్కర్ష యమావిష్కరింపు మావిష్కరింపుము సర్వవిబుధవినుత పాద! యానందాదీపటల మాచ్ఛాదింప గుణజాలములను గైకొని చరాచరాంగముల్ గల్గజీవాళివ్యాపించిన యలయవిద్యను వేగఘోరియ జేయు సర్వశక్తులకును యజగని యుద్బోధమొనరించుచున్న నీవోమహాత్మ!
- ఆ. యాత్మరూపముననె యమ్మాయవశమున, నుండఁ జేసికొనుచు యనురతంబులై చెలంగుచున్న యైశ్వర్యముల నెల్లఁ బడసినట్టి లోకపతివి గావె? ౧౩౫
- క. పరమేశ! సృష్టిలోనుగఁ, బరఁగెడు కార్యంబు లపుడు యపరికించియె నీ పురుషాయోగంబున, నిరుపమమగు నాత్మవాంఛ యనె విహరింపన్. ౧౪
- క. మనసునఁ గోరుదు వంతియ, యనఁగాఁదగుఁ గాని వశుఁడవై దానికి నీ పును వర్తింప వటంచున్, ఘనముగ బోధించు నిగమకాండము లీశా! ౧౪
- క. వికృతులగు ఘటాదులకుం, బ్రకృతిద్రవ్యమగు మృత్స్వభవలయములు గల్గకరణి నీజగములకు నవికారమగు బ్రహ్మరూపవిధివలనఁ దుదిన్. ౧౪౫ 2131
- వ. ఉత్పత్తి ప్రళయంబులుగలుగు. వివర్తాధిష్ఠానత్వమునంజేసి బ్రహ్మం బభికారంబె యగు. అట్లగుటంజేసి బ్రహ్మవశిష్టంబగు కారణంబున జగదీశ్వరు లనుచు నిరూపింపఁబడు నింద్రప్రముఖులెల్ల బ్రహ్మంబెకాని వేటుగాదని పరతత్త్వదర్శనకుశలులగు ఋషులు మనంబున నిన్నే సర్వదా ధ్యానించుచు వచనముల నిన్నే సన్నుతించురు. భూమిమీఁదం దిరుగు మానవులు మృత్యాపాణేష్టకాదులయందు నెచ్చోటఁ బాదముపెట్టిన నద్దిభూమిపయింబెట్టి నట్టిదేయగుంగదా. కావున నీవే సృజించినవారుగాన నెవ్వని బోధించిన నిన్నే బోధించినట్లగును. ౧౫ 2132
- క. పనజాక్ష! సర్వకారణతను బరమార్థంబు నీవె యతత్త్వం బిదియే యని నిశ్చయించి పండిత,జనములు లోకాళికలుషజాల మడఁచుచున్. ౧౫౫
- క. పరమంబై నిరుపమమై, పరదానక్షమము నౌభవద్దివ్యకథో

త్కర పీయూష సరిత్పతిః, బరమాదృతిః జౌచ్చి దుగళిపాపవ్రజమున్. ౧౫

ఆ అచిరకాలముననె యవ్యయా! త్రిగుణమా, యామృగీసున ర్తకా! మహాత్మ! వాపికోనిరి; మఱియుఁ బరమపూరుష! నీదు, కరుణఁ గనినవారుకాంత్రు సుగతి.

సీ. పరమా! స్వరూపసంస్ఫురణంబుచే మనోధర్మమృలనఁబడఁ దగినయట్టి రాగాదుల మఱి జర్రాప్రముఖంబులఁ గాలధర్మంబులఁ గడఁకమీఱ నిరసించి యవ్యయఃనిరుపమానందానుభవమైన సీస్వరూపమును భక్తి నేవించు వారికిఁ గ జెప్పంగవలయునే పాపగుగళింబులు పాయు ననుచు;

ఆ. నీదుభక్తిగల్గు నృతతి జీవనసఫలత్వ మెలమిఁ గాంచు సత్త్వరముగ భక్తి లేకయున్న శ్వాసమాత్ర మె గల్గు, తోలుతిత్తులట్లు తోచుచుండు.

క. జననం బానరులకు ఫల, జనకం బేరితిఁగాదు సర్వక్రియలున్ గను నిష్ఫలతఁ వారికి, ఘనభక్తియె కల్గియున్నగల్గు ఫలంబుల్. ౧౭ 2137

వ. వైశ్వానరాగ్నిరూపంబున జఠరానలభూతుడగు బ్రహ్మంబుచే నధిష్ఠితంబగుట నుదరంబు బ్రహ్మ మనంబడు. ఋషిసంప్రదాయమార్గంబులయం దెవ్వారు స్థూల దృష్టులగుదురో వా రుదరాలంబనంబగు మణిపూరకచక్రస్థితుండగు బ్రహ్మము నుపాసించును. ఈస్థూలదృష్టులు శార్కరాతులని శ్రుతులుప్రతిపాదించు రజగ పిపీతదృష్టులగుట శార్కరాతు లనంబడుదురు. ఉదరము హృదయావేక్షచే స్థూలంబగుట వీరు స్థూలదృష్టులైరి. కూర్పశబ్దము సూక్ష్మార్థమునం బ్రయోగింపఁ బడు. హృదయస్థసూక్ష్మమునే లక్షీకరించి తత్ప్రవేశంబుకొఱకుఁ దొలుత నుదరస్థుండగు బ్రహ్మము నుపాసించురని యెఱుంగందగు. ఆరుణులు సాక్షార్థృద యస్థంబయి సూక్ష్మమగు దహరము నుపాసించురు. నాడులు పరిసరంబు లనంబడు. వానిమార్గము పరిసరపద్ధతి యని విఖ్యాతంబు. అనంత! యాహృదయమునుండి నీయుపలబ్ధి స్థానము సుషూమాఖ్యంబై పరమంబై యుత్కృష్టమై జ్యోతిర్నయంబై మూర్ధమునం బొదలు. మూలాధారమునుండి యారంభమై హృదయమధ్యము నుండి, నిర్గమించి బ్రహ్మరంధ్రము నొందియుండు. ఆమూర్ధమునఁ బోయిన నీథామము గననగును. ఆనీస్థానమునొందినవారు మరల మృత్యుముఖంబునం బడి సంసారంబునొందరు. ౧౮

2138

ఆ. ఆత్మనిర్మితంబులైన యుత్తమమధ్య, మాధమంబు లగుచు స నమరి బహువిధముల నొప్పు కార్యతనువులయం దుపాదానకారణతఁ బ్రథమమునందె.

సీ. కలిగియుండిన నప్యగ్గాఁ బ్రవేశించినయట్టులు తోచుచు స నగ్ని నైజముగఁ దారతమ్యముఁ దగ లేకయుండియు దారువులకుఁ గలతారతమ్యములఁబట్టి తద్ధర్మముల నెట్టులొందునో యట్టులె యాత్మకృతాకృతులను ననుకరించుచు మఱియును దారతమ్యంబు బ్రకటింతునీవె యోపరమపురుష!

ఆ. వితథములగు దేహవితతియం దొప్పుచు, సత్యమగుచు మఱియు శాశ్వతంబునగుచు నిర్విశేషమగుచు సంతాత్రమై, యలరు నీస్వరూప శ మంబుజాక్ష! ౧౯

క. ఆ నీస్వరూపవర్యము, మహాసీశులు నిర్మలతమహానసు లిహలో కానూనఫలముఁ బిమ్మటి, దా నాముష్మికఫలంబునం దనభిముఖుల్. ౧౯ 2141

క. కనుకనె యెఱుంగఁ జాలుదు;
రనఘా! నిజకర్తముల నుపార్జించిన సం
హననముల భోక్తృరూపం

బునఁ బురుషుఁడు వర్తనమునఁ శ బొలుచుచునుండున్. ౧౯ 2142

వ. ఎట్లనఁ; గార్యకారణావరణసౌన్యంజై పురుషుఁడు సర్వశక్తిపరిపూర్ణుఁడగు నీయంశముంబోలి వర్తించునని జీవుని తత్త్వమును బరిశోధించి విజ్ఞానసంపత్తి గలమహాత్ములు నిగమోక్తసర్వకర్తార్పణవిషయము సంసారతాప నివారకము నగుభవత్పాదారవిందముల నమ్మి మానవలోకమున నుపాసించురు. ౨౦ 2143

చ. దురవగ మాత్మతత్త్వమును శ ధూతమహాఘముఁ జక్కఁ దెల్పు నీ
శ్వర! తనువుకా ధరించితివి శ శాశ్వతశర్మదతాపకీసన

చ్యుతి మహామృతాంబునిధి శ సన్తతి మున్ది మహాత్మరశ్రమో
త్కరములు వాసికొంద టిల శ ధన్యులు ప్రాగ్జనిపుణ్యసంగతిన్. ౨౦౪ 2144

క్ర. భవదమల చరణవిస్ఫుట, భువనప్రభవమ్ములందుఁ శ బొల్పెడు కలహం
స నితతి వడుపునఁ దగుభ, క్తవరుల సంగతిఁ ద్యజించి శ ధామముల చెసన్. ౨౧

క. అపవర్గమేని కోరక, యెపుడు భవదృక్తిగోరియే యుందురు; లో
కపతిశా! నిన్నే భ, క్తిపరతచే ననుసరించి శ దృఢమగు పూన్కిన్. ౨౧౪ 2146

వ. నిరతంబునేసింప సాధనంబైన యీదేహ మాత్మసుహృత్ప్రియసమముగానున్న ను
హితుఁడవై ప్రియుఁడవై పరమాత్మవై నీ వభిముఖుండవై యున్నను భవదృ
క్తిని వదలి దేహాదులవై బ్రక్కర్తవాసనచే నుపలాలనంబు చేయుచు
నాత్మఘాతుకులై నీచశరీరములం దాల్పుచు భయసాంద్రంబగు సంసారమునం
బరిభ్రమింతురు. వారిందలంచి దుఃఖింపవలసియుండు. ౨౨ 2147

శ. మనసును బ్రాణేంద్రియముల, ఘనయోగాభ్యాసమున నిశామము నియమిం
చిన మునులు హృదయకమలంబున ధ్యానముచేయు నిన్నుభూతతతిశా! ౨౨౪

*క. వైరులు సంస్తరణంబున, సారసనేత్రులును భోగిస్తత్తమ! భోగం
జేరితిం దగునట్టులు, గారంజిలు నీభుజంబుఁ శ గాంచుచుఁ బ్రీతిన్. ౨౩ 2149

క. తినురాగంబున నేవిం, పనుగల్గిరి మేము సమతఁ శ బాటించి న ద
ర్శనమున నీయనుకంపం, గని సమతం గాంచి పూర్వకర్తఫలముగన్. ౨౩ 2150

* “స్త్రీయః కిరగేంద్రభోగభూదండవిషక్తధియః” అని మూలము.

క. నిరుపమ భవత్ప్రదాంబుజ, మరందముం గ్రోలితిమి; సమస్తజగదధీ
శ్వర! సృష్టికి బూర్వంబే, పరఁగెడు నిను దేవదేవుఁ ఁ బరమపురుషునిన్. ౨౩

సీ. సృష్టికి బిడప నేయిలఁబుట్టి చచ్చుచు నుండువాఁ డెవ్విధి ఁ నోమహాత్మ
నిను నెఱుంగఁజాలు ఁ నీవలననె బ్రహ్మ జనియించిన పిదప ఁ వనజభవుని
ననుసరించియె కాదె ఁ యాధ్యాత్మికాధిదైవికదేవతాఘంబు ఁ వెలసె; నవల
భూతగణంబులు ఁ పుట్టె; నీసర్వంబు నుపసంహరించి నీసావాక్కు మొగిని

అ. యోగనిద్రఁ బూని ఁ యున్న పుష్పాలంబు

లనఁగఁ బడెడు నంబరరాదు లట్లె

సూక్ష్మములను ఖ్యాతి ఁ శోభిల్లు మహదాదు

లఁడగి యుండుఁగాదె ఁ యఖిలనాథ! ౨౩౪

2152

ప. సదసత్తులచే నారబ్ధంబగు శరీరంబును, దానికి నిమిత్తభూతంబగు కాల
వైషమ్యంబు, మఱి యింద్రియప్రాణాదులు జ్ఞాపకంబగు శాస్త్రంబును లేక
యుండె. సృష్టికిం బిడపఁగలిగి దేహాద్యుపాధికృతాంతరములై కాలవశంబున
మలినసత్త్వములగు వానికి భగవద్జ్ఞానసామర్థ్యంబు లేదని యెఱుంగవలయు.

ప్రళయకాలంబున బహ్వాంతరంబు లేదనియు నప్పుడును సాధనాభావమున
భగవద్జ్ఞానసామర్థ్యంబు లేదు. కావునఁ ద్వదేశశరణత్వమ్మున, శ్రవణీర్తనాదుల

చేత భక్తియే సుకరమని యెఱుంగుట తెఱంగు ఇట్టులుండ బుద్ధ్యాదిసంబంధం
నగునే నెక్కడ? అపారమగుభగవత్సహత్వమెక్కడ? వర్ణింప నేర్తునే. ౨౪

సీ. తలచు నసత్తయి ఁ వెలయు జగంబున కుత్పత్తిగలిగె నంశచోగి వచింతు
వైశేషికులు; మఱి ఁ బ్రహ్మసత్తగుఁ గాన నదియె యుత్పత్తియా ఁ ననియు; సత్తె
యగు నిరుపదియొకఁ ఁ డగుభేదములఁదగు నట్టిదుగిఖిమునకు ఁ నరయ ధ్వంస
మే మోక్షమనియు వశచింతు నైయాయికు; లాత్మస్వరూప మాయ్యద్ది భేద

తే. ఘటితమగు నంద్రు సాంఖ్యులు; ఁ కర్మఫలము

లను గుఱించినవ్యవహార ఁ మన్మత మనఁగఁ

దగదు సత్యంబె యనుదురు ఁ తత్త్వ విదుల

వలె నటించెడు మీమాంసకులు సతంబు. ౨౪౪

2154

తే. ఔర! యారోపితభ్రాంతు ఁ లై పలుపురు

వివిధరీతులఁ దత్త్వంబు ఁ వెల్లడింతు

రంతె కా కుపదేశింతు ఁ రఖిలవేద

విదులు వారయ్యు భ్రాంతిచే ఁ వెట్టులగుచు. ౨౪౫

2155

క. పురుషుండు త్రిగుణమయుఁ డనఁ, బరఁగెడు భేదంబు నిన్నుఁ ఁ బరమేశ్వరుగా
నరయని యజ్ఞానమునక, నిరంతరం బుండుటనె యసనిద్యచరిత్ర! ౨౪౬ 2156

క. అల యజ్ఞానంబున క, వ్వల నిస్సంగుండు జ్ఞానభాసుడును నై
వెలసెడు సీయందో వా, రలదైన యబోధమే యగ్రయఁ జెల్లదుగా! ౨౫ 2157

సీ. మానాయ కా! మనోమాత్రవిలసితమై త్రిగుణాత్మకంబయి య తగు ప్రపంచ
మిది శాస్త్రరీతిగా య నెన్న నసత్తయ్యు నీవధిష్ఠానమై య నెలకొనుటను
సత్తుగాఁ దోచు నీజగ మొక్కడేకాదు పరికించిచూచినఁ బురుషుఁ డట్టి
వాఁడగు; నాత్మవిద్యయ్యలు భోక్తృభోగ్యాత్మకంబగు విశ్వమంతయుఁ బర

ఆ. మాత్మ రూపముననె యాత్మ కార్యం బొట, నాత్మనకు నభిన్న సమా నటంచు
బలుకుచుండు వా రుపాదానకారణం, బాత్మ యకాటఁ జక్క యరసి యరసి.

చ. కనకము గోరువారలు వికారము దానికే గుండలాదికం
బనుచు నెటుంగువార లిది య హాటక మెట్లగు నంచు బాటవై
వను మది నెంటురే యటులె య భవ్యతమాత్మకృతంబు విశ్వమే
యని యెటుంగం దగు గనుక య నయ్యది యెన్నఁగ నాత్మ రూపమా. ౨౬

వ. ఆత్మకృతం బను ప్రవిష్టంబునగు విశ్వం బాత్మ రూపం బనుటకు సంశయంబులేదు.
సకలభూతసంవాసుండని ని న్నారాధించువారు మృత్యువును లెక్కగొనక
మృత్యువు శీర్షంబునఁ బాదంబు నిడుదురు. ౨౬ 2160

సీ. సీయందు విముఖులై యనిన్నెటుంగఁగ లేని యట్టియభక్తుల య నఖిలశాస్త్ర
విదులనై నను బశువిసరంబురీతి భవద్వేదవాక్కునఁ బట్టి కట్టి
వైతువు; సకలేశ! య భద్రసౌహృదము సీపైఁగలవారలో య పావనతను
దమకు నన్యులకు నితాంతము గావించు; శ్రీనికేతన! స్వతఃసిద్ధమైన

ఆ. జ్ఞానవిలసితుడవు య కాన నీవింద్రియ
సముదయముల బంధనము గనకయె
యన్నఁ బ్రాణికోటి య కెన్న నింద్రియశక్తు
లకుఁ బ్రవృత్తిఁ గూర్తువు కద సతము! ౨౬౫

2161

వ. అవిద్యాసంవృతులై యింద్రాదిదేవోత్తములును, విశ్వంబులను బుట్టించు బ్రహ్మ
ప్రముఖులును సీచే నియమింపఁబడిన స్థానంబుల నధివసించి సీవలని భయం
బున స్వల్పరాజ్యాధిపతు లఖిలక్షితిపాలునకుంబోలె భవదాజ్ఞాపాలన రూపం
బగు బలిని సమర్పించి మర్త్యలోకవాసులు తమకొసంగిన హవ్యకవ్యాదిరూప
మగు బలిని భుజింతుం. నిత్యముక్తుండ వగునోమహాత్మా! మాయాతీతుడవై
నిస్సంగుడవగు నీవాప్రకృతిం గూడి విహరింపఁ దలంపుఁగొన్నయపుడు సీ
యీక్షణలేశంబున నుదయించిన కర్తములంగూడి స్థిరచరదేహాశ్రయులగు
ప్రాణులు కనఁబడుదురు. పరమకారుఁడవై యాకాశంబుభాతి సర్వసము
డవై శూన్యతుల్యుడవై యవాజ్ఞానసగోచరుండవు నగు సీకు స్వపరభేదంబు

గలుగదు. శాశ్వతా! పరమాత్మా! యనంతులు నిత్యులు సర్వగతులును జీవులగుదురేని వారందఱు సములగుటంజేసి శాస్త్ర సంగతము కాదని నీకుఁ దన్నియమనంబు కలుగకయుండుఁ గాని వేటువిధంబునం జేలంగు. ఉపాధియోగంబున జీవాఖ్యము యద్వికారప్రాయంబగు నెయ్యది సమము తెలిసితిమని తలంచువారి కెయ్యది జ్ఞాతదోషశ్రవణమున నవిజ్ఞాతమునగు నయ్యది కారణత్వంబు వదలక యాత్మవికారంబునకు నియామకంబగు. జన్మములేని ప్రకృతికిఁ బురుషునకు సంయుక్తంబులగు నారెండింటికి జీవరూపమున నుత్పత్తి ఘటించదు. మఱి యితరేతరాధ్యాసమునం బ్రకృతి నిమిత్తముకాఁగాఁ బురుషుఁ డుపాదానంబుగాఁగా జలమును వాయువునుగూడిన జలముల బుద్బుదములు కలుగుచందమున సోపాధికజన్మంబు సంఘటించు. కావునఁ దేనియలో సకలపుష్ప రసము లెట్లో యట్లు సుషుప్తిప్రశయంబులందును, సముద్రమున నదులవలె ముక్తిదశయందును నిరుపాధికుడవగు నీలో నాజీవులు బహువిధ కార్యకారణోపాధులతో లయింతురు. 30

2162

సీ. ఇట్టి జీవులయందు 1 నీక్షంపఁ దగియున్న మాయాభ్రమంబును 1 మదిని దెలిసి మతిమంతులగు వార 1 లతిశయభవనివర్తకుడవౌ నీవయిం 1 దగినయట్లు గా ననుసూతమా 1 ఘనతరభావమ్ము గల్గియుందురు; దేవ! 1 కాంత! నీదు భూభంగరూపమై 1 పాలించి శీతోష్ణవర్షములను నేమిత్రయమునఁ దగుచు

ఆ. వత్సరాత్మకమయి 1 వఱలు కాలము నిన్ను
నాశ్రయింపకున్న 1 యలసులకె భ
వమృతిభయముఁ గూర్చు 1 వారక యటుగాన
నిన్ను ననుసరించు 1 సన్నుతులకు 32

2163

క. భవభయ మేరీతిం దగు, జవమునఁ బరుగిడుచు నంగసమితిం బ్రాణా
లి వరుసగెచ్చిన యట్టిమునివరులకే మనసు సుంత 1 నిలువఁదగనిదా! 32 2164

చ. అతిశయచంచలంబయిన 1 యట్టిమన స్తురగంబు నిగ్రహిం
చి తమవశంబునకా నిలువఁజేయఁగ సద్గురుపాదసేవయే
హితమగు; దానినికా వదలియే మఱి యొక్కయుపాయ మెన్న సు
తతము గడంగువార లుచితంబగు మార్గముగాన కార్తు లై. 33 2165

క. పలువిధములైన వ్యసనంబుల నాకులులగుచు నౌకఁ 1 బొంకముగా న
వ్యలిదరి జేర్చెడు నేర్పున, నలరెడు నాకర్ణ భారుఁ 1 డలవడకున్నన్. 33

ఆ. ఓడలోని వణిజు 1 లుదధి నెవ్విధమునఁ
బడుదు రల్లె భూరిభవసముద్ర
మందుఁ బడుదు రనుట 1 సందేహ మననేల?
నిశ్చయముగఁ బడి మునిగి చెడుదురు. 34

47

సీ. పరమేశ! నిను భక్తి భజించువారల కాత్మభూతుడవయి యఖిలరూప
ములఁ దగు నానందమూర్తివై తగిన నీవుండఁ దుచ్చములన నొప్పుచుత్త
దాధాంగమందిర భనబంధు భూమిసుఖాదుల ఫలమేమి యనుచు నిరుప
మానంబుగాఁ దగు మహితార్థసుఖమును దెలియక సుంతయు ఫలములేని

తే. యట్టికాంతాసహాయ సుఖాప్తి గోరి
యద్ది మాయామయంబని యరయలేక
సంచరించెడు వారికి సర్వలోక

సుఖద! నీరూపమే సర్వసుఖము లొసఁగు. 3౪

2168

వ. ప్రకృతినంబంధ తిరోహితం బై నిరస్తాసామాన్య జ్ఞానైశ్చర్యప్రముఖంబు నగు
భవత్స్వరూపంబు పెన్నిధివలె నుండ జనులకు నీలోకమున వర్థకామములలో
నెద్దిసుఖంబు గల్గింపఁగలదు? సర్వసుఖాస్పదంబు నీరూపం బని యెఱుంగు మును
లహంకారమును దృఢించి నిర్మలభవత్స్వాదారవిందద్వంద్వంబు చిత్తపీఠంబునం
జేర్చి యాత్మపాదోదకంబు లోకపావనంబుగాఁగ నలరుచుఁ బరమపావనతీర్థ
యాత్రలు సత్సంగతులు గావించుచుఁ బురుషులకు వివేకధైర్యక్షమాదుల
సారము నపహరించు గృహములపైఁ బ్రీతి నునుపకుందురు. 3౫

2169

క. అనుపమసుఖస్వరూపుడ, వనఘుడ వఖిలాత్మవునయి యలరెడు నీపై
న నొకపరి మనసు నిల్పిన, మనుజులె సంసారసక్తి మానుదురుగదా! 3౫౪

క. సామాన్య లిట్టులైనక, గామంబుల మానియున్న యనుల విషయ మిం
కేమని తలంపఁజను? నీ,దా మహిమము నెన్నఁదరమె యఖిలాండపతీ! 3౬

వ. సదుత్పన్నంబగుటంజేసి యీవిశ్వము సత్తగు నన్నచోఁ దర్కమునఁ గార్య
కారణములకు భేదము నిర్దేశముననే సంభవించు కతన నాయుక్తిఫలింపదు.
కావున విశ్వమునకు సదాత్మత్వంబు సాధింప నశక్యంబగు కార్యకారణభేదము
సాధింపఁ దగకయున్నను వానిభేదప్రతిషేధము సాధింతుమన్నను గొన్ని కార్య
కారణముల విషయమున నయ్యదియుఁ బొసంగదు. రజ్జుసర్పజ్ఞానమునందు గుణ
ముపాదానకారణముగాఁగల సర్పము మిథ్యయగుట స్పష్టంబగు. ఈవిషయము
నందుఁ గేవలము గుణమే కారణముకాదనియు, నవిద్యాసంయుతగుణమే
కారణంబగుననియు, దానిచేత నట్టిది వస్తువు గానందున నందుమిథ్యాత్వముప
పన్నమగు నన్న నిందు నవిద్యాయుక్తమగు సత్రే యుపాదానముగావున నట్టి
యుభయయోగికారణము కార్యమునకు స్వాత్మత్వమును గావింపఁజాలదు.
అట్టివస్తువునకుఁ గారణత్వమును, దానికార్యములకు నర్థక్రియాకారిత్యము
ననుసరిండు నంధపరంపరాన్యాయము ననుసరించి లోకవ్యవహారముకొఱ కేర్ప
డిన బ్రాంతివలనం గలుగును. మహాత్మా! నీవేదవాక్కు కర్తృజడులగు వారికి
బహువృత్తుల బ్రాంతిని గల్గించుచుండు. 3౬

2172

- నీ భూతేశ! సృష్టికిఁ బూర్వము ప్రళయమునకుఁ దరువాతఁ గగనఁబడకున్న
యట్టి విశ్వంబిది యంతరమునను మిథ్యాభూతమయ్యు నాత్మవయి కేవ
లఁడవగు నీయందు ఁ గడఁగి తలంపఁ బ్రతీతిమాత్ర మె యనుకీర్తిఁ దోచు
ననుట యథార్థమాఁ గనుక మృదాదికార్యము లైనట్టి ఘటాదు లెట్లా
- తే. యట్టులే బ్రహ్మకార్యము ఁ లైన యంబ
రానిలాదులు నామమాత్రైకసార
ములే గనుక మృత్తికాదుల ఁ పోల్చినందు
నిందు బ్రహ్మఁబె సత్యమా ఁ నిందిరేశ! 3౬౪ 2173
- క. ఈవిశ్వమెల్ల వితథ మనోవిలసనమాత్ర మనఁజూనుం గడ రాజా!
యీవిశ్వమె సత్యంబనియేవారు తలంతు రజ్జులే వారెల్లన్. 3౭ 2174
- క. వార లవిద్వాంసులె యని, సారమతుల్ నిర్ణయింపఁజాలుదు రభవా!
భూరిభవంతాయావ్యాపారమున నవిద్య దవిలి ఁ బడలుపలుఁగన్. 3౭ 2175
- క. తనువుపయి నవయవములపయిని నాత్మాధ్యాస మొలయ ఁ నెసఁగెడు తద్ధ
ర్మనికరమొంది యనంతరమున నానందాదిగుణసమూహము లెల్లన్. 3౭౪ 2176
- ఆ. ఆవరింపఁబడఁగ ఁ నంత జీవుఁడు భవసాగరమున మునుఁగు ఁ పకలలోక
పాలకా! మహానుభావ! నీవన్ననో, శాశ్వతైకవిభవశాలి వగుచు. 3౭౪ 2177
- క. కాళోదరవర్యము నిర్మోకమువలె నట్టిమాయ ఁ పొడవడఁగంగా
నేకరణిఁజేయఁ దగునట్లే కడఁగి యొనర్చియుండు ఁ వెంతో సుఖముగన్. 3౮
- నీ. అపరిమితైశ్వర్య ఁ హర్ష మొప్పుఁగ నప్తసంఖ్యాగుణిత మహైశ్వర్యయుక్తి
నలరుదు; వోదేవ ఁ యతివర్యులును హృద్ధతనికామకామ వాసనల నెల్ల
బూని నిర్తూలింపఁరేని వారికి నీవు హృదయగతుండవై ఁ యెసఁగియు గళ
మందున్న మణి గున్నయట్టు లెంచనివాని కదియెట్లా యట్టులే ఁ యరయ దుర్ల
- తే. భుండవు; సర్వేశ్వరేశ్వర! ఁ భూతనాథ! యింద్రియంబులత్పత్తి నే ఁ యెంచువారి
కెవ్విధిని దప్పిపోనట్టిమృత్యువునను, ద్వత్పదారాధనము చేయుతలఁపుఁగొనమి.
- వ. ఇహపరంబులయందు దుఃఖమే కలుగుఁగాని సుఖలేశంబులేదు. పద్మజైశ్వర్య
మహితా! భవదీయవిజ్ఞానముగలవాఁడు సకల కర్మఫలప్రదాతవగు నీమూల
మున లభించిన ప్రాకృత్యాపాపఫలములగు సుఖదుఃఖములను దేహభిమాను
లగు వారికిఁగల్గెడు విధిని మేధచోదనల ననుసంధింపఁడు. ౩౯ 2180
- చ. ప్రతియుగమందు నీ వెలమి ఁ భక్తులకుం దెలియంగఁజేయు న
ప్రతిమమహార్థముఁ సుజనరాజిని జక్కఁగఁ గొల్చి పొంది సం
తతము నుతించు మానవుల ఁ ధన్యతమంబులఁ గీర్తనంబులఁ
శ్రుతిపుటశర్మదంబులను ఁ జోద్యముగా విని నీవు వారికిన్. ౩౯౪ 2181

వ. అపవర్గగతివే యదుగువు. దేవాదిదేవా! యుత్తరోత్తరదశగుణ సప్తావరణ సం
యుతంబులగు బ్రహ్మాండజాలంబులు నభంబునఁ బరాగములచందంబునఁ గాల
చక్రంబునఁ దనలోపలం జరింప నలరునీయంతమును బ్రహ్మాదులును బరికింప
నేరరు. ఇతరుల ప్రస్తావ మింక నేల? పరమేశ్వరా! యవస్తువగు నీయంతము
ననంతత్వంబు నీవే పరికింపఁ జాలవు. ఈరీతి సగుణమక్షమున గుణానంతత్వంబు,
నిర్గుణపక్షంబున నగోచరత్వంబును హేతువులగుట వేదంబులు తద్భిన్ననిరాస
మున నవధిభూతుండవగు నీయందుఁ బర్యవసన్నంబులై తాత్పర్యవృత్తిచే
నీయందు ఫలించునని తెలిపెడునని తెలిపిన నాయాత్మానుశాసనము నాలకించి
సనకాదిసిద్ధులెల్ల నాత్మగతి దెలిసి సనందనుండు బ్రహ్మవిద్యర్యుడని విశ్వసించి
యామానివరుం బూజించి రంత. ౪౨

2182

తే. ఆసనాతనసన్తును १ లీసరణిని, సకలవేదపురాణ సంస్థ మతిగోప్య
మునగు సారంబు నుద్ధరించిన విధ మిది, యనుచు వచియించి నారదమునినిగాంచి.

సీ. మునివరా! మర్త్యసమాహమునకుఁ గామభంజనంబయి నిరుపమమునైన
యాత్మానుశాసనం १ బనుదీని శ్రద్ధమై గ్రహించి తోచినగతి జగతిని
దిరుగు మీ యని తనగురు వుపదేశింప విని కృతకృత్యుడై १ ఘనతరాథ
మును దానిఁ బూనిమై १ మనసున గ్రహించి నిర్దితేంద్రియుండయినర్చలప్ర

తే. తపరుడయి యొప్పు నానారదమునివరుడు
తనదు గురువర్చ్యుడయి మహాతత్త్వవేత్త
యైన నారాయణమునికి १ నంజలి ఘట
యించి మనమున శ్రీహరి १ నెంచిభక్తి. ౪౩

2184

తే. సర్వభూతాభయార్థంబు १ సత్వమూర్తులను ధరించుచు సత్కీర్త్యులను జెలంగు
కృష్ణపరమాత్మకే నమస్కృతు లొనర్తు, ననుచు నారాయణముని శిష్యుతతి నెల్ల.

క. మనసునఁ దాపము గదురం, గను వీడ్కొని వ్యాసమానికాంతుని యుటజం
బునకుఁ జనుదెంచి భవ్యాసనముఖములఁ బూజితుండయి १ చక్కని బ్రుసీపై.

ఆ. కూరుచుండి భక్తి १ నారాయణమునీంద్రుఁ, డాదరమునఁ దెలిపినట్టి విషయ
మింతయేని వదలకే వివరించె మా, జనకునన్ని ధానమున నృపేంద్ర! ౪౪

సీ. ఇయ్యది యిట్లులే १ యెన్నఁగ ననుచు నిర్దేశింపఁగారాక १ తేజరిల్లు
బ్రహ్మమునందు నేభంగిగా శ్రుతి ప్రవర్తించునో యనుచుఁ బ్రశ్నించినట్టి
నీకు నీశ్రుతివాక్యనిచయ ముత్తరముగ వచియించినాడ; నెవ్వఁడు విశ్వ
ములకు వీనికి జన్మముల స్థితిలయములఁ గర్తవ్య మెంచునో १ కరుణ నెవ్వఁ

తే. డవ్విధిం జక్క మాహించి १ యట్టివిశ్వములకు జన్మస్థితిలయములలవడు నటు
లొనరుచునా మాయకుం బురుషునకు నెవ్వఁడీశ్వరుండగు నట్టిసర్వేశు హరిని.

చ. ఏమహాత్ముడు జీవునితోఁ బ్రవేశించి భోగస్థానంబులగు శరీరములం బుట్టించి పాలించునో, నిదురించు పురుషుడు శరీరముం బోలె నెవ్వనింబొంది జీవుండు కార్యకారణలక్షణంబైన యవిద్యం బాయునో, యప్రచ్యుతస్వరూపావస్థానమున మాయను నిరసించు భయనివర్తకు శ్రీహరి నెల్లప్పుడు ధ్యానింపవలయు నని శుకయోగీంద్రుడు తెల్పిన విని పరిక్షిన్న రేంద్రుం డిట్లనియె. ౫౦ 2189

ఎ ను బ దె ని మి ద వ య ధ్యా య ము.

— విష్ణుభక్తిమాహాత్మ్యము. —

- క. మునివర్య! విషయభోగములను మానిన శివుని గొల్చి, లలిసురదనుజుల్ మనుజులు ధనవంతులుగాఁ, గనబడుదురు గాని లక్ష్మీకాంతుని హరినిన్. 4
- క. సేవించువార లవ్విధిఁ, గావలవదె యట్టిరీతిఁ గనబడ దెందుఁ భావింపఁ గారణం బెది, యో వరుసం దెలుపవయ్యఁ యోగీంద్ర! కృపన్. ౫
- సీ. తలపోయఁగా విరుద్ధస్వభావముగల ప్రభువుల సేవించు క ప్రజల కెల్ల నట్టివిరుద్ధపలావళి గలుగు నీవిషయంబున నాకుఁ బెద్దసంది యంబు గల్గెడునని యడిగిన నాపరిక్షిన్న హీనతఁ గాంచి క చిత్రమలర శుకయోగి యిట్లను ఁ ట్టిఁ జీశ చంద్రమా! శివుఁడెన్నఁగా శక్తిచే వృతుడయి
- ఆ. త్రిగుణసంవృతుడయి క దీపించి వైకారి కమనఁ దైజస మనఁ గా మఱియును దామస మనగఁ ద్రివిధములుఁగాఁ దగు నహం కారములను దానుఁ గనుచు నెప్పుడు. 3 2192
- క. అలరును ద్రిలింగుఁ డనఁగాఁ, గలుగు నహంకారమున వికారము లవియుం జెలఁగుఁ బదాటుగ ననుచుం, బలుకుదు రాశోత్తములు స్వభావ మెఱుగుటన్
- క. సుంత వికారోపాధికు, సంతికమును జేరి కొల్వ క నద్దానికి నీ. డెంతయునగు విభవంబుల, సంతతిగతి నతఁడు పొందఁజాలు మహిళా! ౪
- చ. హరియన నిర్గుణుండు పరుడై తగు మాయకు, సాక్షిభూతుఁ డీ శ్వరుడయి యెల్ల వేళలను క సర్వముఁ దాఁ గనుచుండుఁ గాని శ్రీ హరి నతనిక భజించునతఁ డట్టులె నిర్గుణుఁ డా నటంచునో ధరణిపతింద్ర! నెప్పుదిని క దప్పక యెన్నుము తత్త్వ మిద్దియే. ౫ 2195
- చ. మునుపు భవత్పితామహుండు క భూతదయాగుణశాలి ధర్మరాజనుపమసత్ఫలం బిడెడునాహయ మేధమఖంబు పూర్ణతం గనిన యనంతరంబున నొకామ ముదంబును భక్తియుం దగం గను భగవత్సుధర్మములఁ క గర్ణయుగం బొగి దృష్టి నొందగన్. ౫౫ 2196

తే. ఆలకించుచుఁ బరమాత్ముఁ నచ్యుతు హరిఁ
గాంచి యీవిషయంబె ప్రశ్నించె; నదుల
కెల్ల నిశ్చేయసంబుల నెలమిఁగూర్చు
యదుకులంబున జనియించినట్టి హరియు. ౬౪

2197

మ. తనునేవించెడు ధర్మరాజునకు నశ్ధం బద్ధి పూర్ణంబుగాఁ
గను దెల్పం దలపోసి ప్రీతుడయి లోకస్వామి తానొట ని
ట్లని బోధించె; యుధిష్ఠిరా! వినుము నే నత్యంతమోదం బదె
వ్వనిపైఁ బర్యవేక్షణయఁ బూనుదునొ యాభక్తార్థ సంతానమున్. ౭౪ 2198

మ. తోలుదొల్త హరియింతుఁజుమ్మ! వరుసన్ న దుశఖంబు వెంటన్ వెతల్
గలుగన్ నిర్ధనులైన భక్తులఁ గనంగా బంధువుల్ మానుచున్
దొలఁగం ద్రోయుదు; రంత వారలును దోడ్తో నర్థముంగోరి వ
ర్తిలఁగాఁ బూనియు యత్న మెల్లఁజెడఁగా న దీనత్వముం బైకొనన్. ౮౪ 2199

ఉ. విత్త మిదెట్టి దంచు మది న వే తలపోయుదు; రంతలోన నే
యు త్తమమామకానుచరు న లొప్పెడుచోటికిఁ బోవఁజేసి యే
యు త్తలపాటుగల్గనటు న లొప్పుగఁజేయును నాయనుగ్రహం
బత్తటి భక్తమైత్రి దృఢమై ధనసంగతి మానఁ జేసెడున్. ౯ 2200

క. తరువాతం జిన్నాత్రము, పరమము సూక్ష్మంబు సత్తు న భాస్వరతమమున్
మరణవిరహితమునగు నా, పరతత్త్వము నన్నుఁ గొల్వఁ న బొల్పడుదురుగా!

క. నను నెటుఁగుదు రాధ్యుని, గను రాజా! భక్తగోష్ఠిఁ న గనువారలు న
న్ననయము భజింప నేర్తురు, మనుజులు సామాన్యులు నను న మాధవు నభవున్.

క. తెలియంగ నేరకే యా, ర్తుల ముగ్ధులు నితరనిర్జరల నేవింపం
దలపోయుదు రిదియే యిటఁ, గలతత్త్వము ద్రవ్యమందుఁగల యాసక్తిన్.

చ. ఇతరసుధాశనాధిపుల నెంతయుభక్తిని గొల్చి శీఘ్ర మ
ప్రతిమముదంబునం దగుసుపర్వులమూలమునన్ నరేంద్రభో
గతతిని గాంచి మత్తిలుచు న గర్వమునన్ వరదామరాలినిన్
మతులఁదలంప కెంతో యవమానముఁ గూర్తురు వారి కోనృపా!. ౧౧ 2204

చ. అనియిటు కృష్ణమూర్తి శమనాత్మజు సంశయముల్ దొలంగు న
ట్లనుపమతత్త్వముం దెలిపె నంచు వచించి మహామునీంద్రుఁ డి
ట్లని మఱియున్ వచించె గమలాసనశంకరవిష్ణుముఖ్య లో
మనుజువరా! శశింపఁ గృపమైకొనఁ గావఁగ నీశ్వరుల్ సుమీ!. ౧౧౪ 2205

చ. హరుఁడు విరించి వేగముగ న నాద్యయముం గలిగించునట్టు లా
హరి యొనరింపఁ, డీవిషయమై తగియున్న పురాణగాథ నా

దరమున నేవచింతు; మును శ దారుణకర్ముడు దుష్టచిత్తుఁ డా
శరుఁడు వృకాఖ్యుఁ డొక్కరుఁ డెసంగెడుపూన్కిఁ దపంబు చేసెఁ దాన్.

క. మనమునఁ దపంబున కీశ్వరుఁ, డనూనమోదంబునొంది శ యప్పుడె వర మి
చ్చెను దానఁ గష్టమొందెను, గనుక నుదాహృతికే దగునుఁగాథ యదియిటన్

— వృకాసురునకువరమిచ్చి శివుఁడు కష్టముఁగనుట. ౨౯ —

క. మునుశకునితనయుఁ డౌవృక,దనుజుఁడు మార్గమున నారదమునిం గని దు
ర్జనసుం డగుటనె ప్రశ్నిం,చెనిటుల్ ముష్టూర్తులందు శ శీఘ్రప్రమదన్.

క. వివరింపు మంచు నడిగిన, దివిజమునీంద్రుఁడు దుర్జతం గని పల్కెన్
జవమునఁ గార్యము సిద్ధిం,ప వలచినన్ శంభుఁ గొల్పు శ భక్తి మెఱయఁగన్.

తే. అల్పగుణదోషములకె యోహరుఁడు మోద

మంధుఁ గోపించు వందిజనాళి యట్లు

వినుతిచేసిన దశవదననునకు బాణ

దనుజునకుఁ బ్రీతుఁడై సంహదల నొసంగి. ౧౫

2210

క. తరువాత శ్రమము నొందెను, హరుఁడని తెలుపంగ నావృకాసురుఁ డపుడే
పరుగిడి కేదారంబున, నురుముదమునఁ దపముచేయ శ నూల్కొని శ్రద్ధన్. ౧౬

క. అనలునిముఖమున హరు నొ,య్యన నావాహనముచేసి శ యాత్మశరీరం
బునఁ గలమాంసముఁ గోయుచు, ననలునిలో వేల్చి శంభునారాధించెన్. ౧౭

చ. హరునిప్రసాదముం గనక శ యాతఁడు సప్తమవాసరంబునన్
బరమవనిత్రతీర్థవరభవ్యజలార్ద్ర శిరోజయుక్తమా
శిరమును గోసి ఖడ్గమునఁ శ జెచ్చెట వేల్చుఁగఁ బూనె; నంతలో
హరుఁడు దయాసముద్రుఁ డపు శ డాకృతిఁదాల్చిన యగ్ని యోయనన్. ౧౮

చ. మృతిగన నెంచువానిఁ గనియే మొగిఁ గావను బూనినట్లు లా
దితిజని మర్తుకాముని నోతిస్థిరయత్నుని గాంచి తత్కర
ద్వితయము నట్టె పట్టుకొని శ తీవ్రకృపాణకృతప్రయత్నమా
పి తనకరంబునం దడవె శ ప్రీతి దడంగము రక్షణాదృతిన్. ౧౯

2214

క. హరహస్త పుర్యంబునఁ, బరిపూర్ణాంగుఁడయి దైత్యవల్లభుఁ డొప్పుం
బరికించి చంద్ర శేఖరుఁ, డురుకరుణం బల్కె రాక్షసోత్తమ! యింకన్. ౧౯ 2215

క. చాలును జాలును లెమ్మా, యీలీలఁ ఘోరయత్ను శ మేలాచేయన్
జాలింపు మేను జలముల, నోలి సమర్పింపఁ ప్రీతి శ నొందుదుఁజమ్మి!. ౧౯౪

క. నీవన దేహమునే నా, కీవలచితి వింత జతనమేలా? యసురే
ళా! వరమధుగు మ్మొసంగం, గా వచ్చితి ననినఁ బాతకస్యాతుం డై. ౨౦ 2217

చ. దనుజుడు కోరె నిట్లు గిరిధన్వ! మహాత్మక! నేను హస్తమే
వ్యని శిరమందుఁ బెట్టుదునొ! వాడు మృతిం గనునట్లుగా వరం
బును గృహచేయుమీ యనిన! భూతభయావహమైన యవ్వరం
బును విని విన్ననయ్యు సురభుంగవనాథుడు సుంత నవ్వుచున్. ౨౧ 2218

క. ఉరగములకుఁ బాల్వోసిన, కరణిఁ దద్వరమొసంగె! గ్రవ్యాదుడు త
ద్వరము పరీక్షింపఁగ నా,తురపడి దుష్టాత్ముడొట! భూర్జటితలవై. ౨౨ 2219

చ. కరమును మోపఁబూన గిరికార్తుకుఁ డాత్మకృతాపరాధమ
త్తరుణమునక! ఫలించెనుగదా యని తత్తటపాటుతోఁ గళే
బరము వడంకఁగా వడిగఁ! బాతెను దోడనె పాటఁజొచ్చె నా
శరుఁ డిటు రక్కసుం డరుగ! శంకరుఁ డాశలకెల్లఁ బోవుచున్. ౨౩౪ 2220

చ. ప్రతివిధి దీని కియ్య దని! భావనచేయక యుత్తరాశకుఁ
జతనముమీఱఁ బాట సురసత్తము లూరక చూచుచుండి రా
శిఁగళుఁ డంత భాస్వరము! సిద్ధమహర్నిగజైకనేవ్యమ
చ్యుతము తమగివరంబు నయి! యొప్పుపురంబున కేగెఁ బూన్కిమై. ౨౪ 2221

సీ. అదియె శ్వేతద్వీప! మనఁబడు వైకుంఠ మనియుఁ జెప్పఁబడు;! నందుఁ బ్రీతి
నారాయణుండు సంతతము వాసముచేయు సుసారరహితులౌ! సజ్జనులకుఁ
బరమమా గతియగుఁ! బరమేశుఁ డనఁబడు శాంతసన్న్యాసి విశ్వరమునకును
యోగులకు నతండె! యుత్తమగతియగు నందుఁ జొచ్చినవార! లమలచిత్తు

తే. లగుచు నానందమును గాంతు! రంతెకాని
మరలి రారెప్పుడైన నహ్మాడ్కి నొప్పు
స్థానమున కేగి శ్రీహరిఁ! జక్రిఁ గనియె
నట్టి వ్యసనంబునందిన! హరుఁ గని హరి. ౨౬ 2222

చ. నలినదళాక్షుఁ డంత వ్యసనంబున నెంతయు నొచ్చివచ్చుశ్రీ
గళుఁ గని తన్ని వారణము! గ్రక్కునచేయఁ దలంచి దండమే
ఖల లజినాక్షమాలికలు! గ్రాలుచు నుండఁగ యోగమాయ చె
య్యులుడగ బ్రహ్మచారియయి! యుగ్రహతాశను తేజ మొప్పుగన్. ౨౭౪ 2223

క. కనఁబడుచు దూరమార్గంబుననుండియెవచ్చునట్టి! పోడిమివెలయం
గను వచ్చి కుశకరుండయి, వినయంబునభక్తిమ్రొక్కివృషభధ్వజునిన్. ౨౮ 2224

క. కొనియాడి మహాదేవా!, దనుజున కీవృకున కిట్టితరుణంబునఁ జి
క్కినకతన శ్రమమునొందితి, వనఘా! సర్వార్థసాధకాంగముదీనిన్. ౨౮౪ 2225

క. వెతలం బెట్టఁగరా దీ,వితమున నెందుండి యిటకు! విశ్వేశా! వ
చ్చితి విందు విశ్రమింపుము, హితమగునేఁ దెలుప నీదుఃపృథ్వుతముఁ జెపుమా.

క. ఏయుద్దేశమున నీ, వీయెడ కరుదెంచినావా ఓ యెఱింగింపుము నే
నాయది వినడగునే నిట, బ్రాయికముగఁ బూరుషు లితరసహాయమునన్.

సీ. సకలార్థముల నొగి ఓ సాధింపఁ గోరుదు రట్లుకావునఁ జెప్పవయ్యె యనుచు
భగవంతుడగు హరి ఓ పరమసుధారసవర్షము గురిపించువాక్కు లలరఁ
బ్రశ్నింపఁగా గతశ్రముఁ డయిశంకరుఁ డాయుదంత మైల్లహరికిఁ దేట
తెల్లముగాఁ జెప్పె; ఓ పుల్లారవిందాక్షుఁ డహరి యవ్వార్త ఓ నాలకించి

తే. దనుజునిం బిల్చి యోయి యీతండు దక్ష

శాపమును గాంచుటకై బిశాచతప్త మొంది

ప్రేతములకుఁ బిశాచసంఘాతములకుఁ

బలియగుట విశ్వసింప మేమితిని నుడుల. 3౨

2228

చ. మనమున నీవు శంకరునిమాటల నమ్ముదువేని నీశిరం
బునఁ జెయినుంచుకొంచు వరముకై బరికింపుము; శంకరోక్తి స
త్యనియతిఁ గాంచదే నిటు లభత్యము లాడకయుండఁగా వధిం
పను జను బొంకులేపలకు ఓ బాలిశుఁ డొననుకారణంబునన్. 3౪

2229

చ. అనియిటు చాలఁ జేశలము ఓ లై కడుఁజిత్రములైన వాక్కులకై
దనుజుని నూఱడించెడువిధంబున నచ్చవచించినకై గడుకై
మనసు చెడంగ విస్మయము ఓ మైకొనఁగాఁ దనమస్తకంబుపై
నునుచుకొనెకై గరంబు దనుజుతో త్తముఁ డెంతో కుబ్బియాటచేన్. 3౪౫

చ. కులిశముతాకునం బగులుకొండవిధంబున మస్తకంబు బ్ర
ద్దలగుట నాక్షణంబె విధి ఓ తన్నొగి వంచనచేయఁగాఁ బడకై
దులువ వృకాసురుండు తనదోషముచే మృతినొందఁగా సురా
వళులు దివంబునకై నిలిచి ఓ భవ్యసుమంబుల వృష్టి నెంతయున్. 3౪౬

2231

క. కురియించుచు జయశబ్దోత్కరము నమశ్శబ్దవితతి ఓ గావించిరి శ్రీ
హరి! మంచిపని నొనర్చితి, పరమాదృతి ననుచు సాధుభాషణములచేన్. 3౬

క. వినుతించిరి గంధర్వులు, మునివర్యులు భక్తిభావములఁబొగడిరి శ్రీ
వనజాక్షు నంత శంకరుఁ డనూనకష్టంబు పోవ ఓ హాయిం జెందెన్. 3౭ 2233

క. అత్తరుణంబున నాపురుషోత్తముఁ డాగిరిశుఁ జూచి ఓ యోహా! సురసం
ఘోత్రమ! శంకర! యీదు, రవృత్తుండు తనపాపముననె ఓ యీల్లెం గంట. 3౮

తే. ఎవఁడు పెద్దలకపకార ఓ మిట్లొనర్చు, నెట్లుసుఖియింప నేర్చువాఁ ఓ డిద్ధరణిని
జగములకు నెల్ల గురువయి ఓ సకలలోకపతివయిన నీకు నవకృతిఁ మతిఁదలంచి.

× చిరకాలము సుఖియింపకై, గర మాకాంక్షించువాని ఓ కథయేటికి? శం
కర! యంచు బ్రయవవస్తతి, హరు నూఱడిలంగఁజేసి ఓ యగపడకుండెన్. 3౯

- క. మనసునకు వాక్కునకుఁ దెలియని భూరిమహత్త్వమునకు శ నంబుధియగు నా
వనజాక్షుఁడు శంకరునకు, నొనరించిన యార్తిహరణ శ మొప్పెడు గాథన్. ౩౯౪
- చ. వినినఁ బఠించినఁ మఱియు శ వేడుకమై వచియించినఁ భవా
భిని దరియించు శత్రుకృతభీతియు నొందకయుండుఁ గాన నీ
యనుపమ పుణ్యగాథఁ బ్రియమాటఁగఁ బావనకాలమందుఁ జ
క్కని మఱిచేఁ బఠింపఁదగుఁ శ గాంక్షితముల్ ఫలియించు నన్నియున్. ౪౦

ఎ ను బ ది తో మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

— శ్రీమూర్తులలో హరి యశ్కృష్ణుఁ డనుట. —

- క. అనితెల్పి మఱియు నిట్లును, మునిచంద్రుఁడు రాజవర్య! మును సాగె మునీ
శనికరకృతసత్రమఖం, బనూన విధి మీఱ నద్భుతావహ మగుచున్. ౪ 2239

- తే. భూరిసార సరస్వతీతీరమందు
సాగె నాసత్రయాగంబు శ సకలమౌని
వరసమన్నితముగ నందుఁ శ బ్రభువులైన
బ్రహ్మవిష్ణేశులందు నెవ్వఁడు వరుండు. ౧ 2240

- చ. అనెడు వితర్కమొందు తగె శ నవ్విషయంబు నెటుంగఁగా భృగుం
డను మునిఁ బంపి రెల్ల; రతఁడాదిని బ్రహ్మసభం గనంగఁ బో
యె నచట వందనంబు నుతి శ నించుకయే నొనరింపకుండె నా
తనియెడ సత్వమెంతదగు శ దానిఁ బరీక్షయొనర్చు వాంఛచేన్. ౨౪ 2241

- ఉ. అందుల కెంతయుం గినిసి శ యావర మేష్టి మహాగ్రతేజః డ
య్యుం దనపుత్రునందు సతఁ మొప్పెడు స్నేహముచేత నప్పుడే
డిందఁగఁజేసె దానిని గడిందిహుతాశను నీటనార్చు రీ
తిం దగ; నంత నాభృగువు శ ధీమహిమంబున దాని నెన్నుచున్. ౪ 2242

- మ. చని కైలాసముఁజేరి శంకరుని గాంఛక సోదరప్రీతి నె
క్కినఁగా నీశుండు కౌగిటంబొదువఁ బోఁ శ గోపించి సన్సార్గవ
ర్తన మావంతయు నీయెడంగలుగ దంతశృంగిలేకుండు నీ
వనుమానింపక నన్ను ముట్టఁ జనునే శ యంచాడి వారింపగన్. ౫ 2243

- శా. ఆమాటల్ శ్రుతులం బొరం గనలి యత్యాచారుఁ డంచెంచియెం
లేమాన్యుండని యెంచకే శివుఁడు ని శ న్నిష్టే గతాహంకృతిం
గా మచ్చాలనిపాతనంబునఁ దగంగఁగాఁ జేయుదుం బొడుమం
చామానిక వధియింపఁబూన నుమ యస్తాత్తేశు వారింపుచున్. ౬ 2244

- మ. చరణాబ్జంబులవ్రాలి పేళలవచో శ జాలంబులకా శాంతకో
పరతుంగా నొనరించె; నాభృగువు వే శ పద్మాతునిం జూడఁగా
నురువై కుంతపురంబుఁ జేరె నట నెంతో ప్రీతిమై నున్న శ్రీ
వరుఁగాంచెం దల లక్ష్మీయంకమున నొకప్పుం గా రమాధీశుఁడున్. 2 2245
- ఆ. పవ్వళించియుండె శ బరమాత్ము నాతని, సత్త్వ మెఱుంగఁ గోరి శ సాధుమునియుఁ
గాలఁ దన్నె నురముఁగాడఁగా హరి సిరిఁ, గూడి లేచి యెంతో శ కుతుకమలర.
- ఉ. పానుపుడ్డి యమ్మునికి శ భక్తిని శీర్షమువంచి మ్రొక్కి యెం
తో నయ మొప్పు సాధువుల శ కున్నతమాపద మిచ్చువాఁ డనం
దానయి యొప్పియుం బలికె శ ధన్యుడనైతి మునీంద్ర! స్వాగతం
బౌ నిటనాసనంబుపయి శ నర్తిలి మీఱఁగఁ గూరుచుండుమా. ౯ 2247
- తే. త్రోవఁగల్గిన శ్రమములు శ తొలఁగ నొక్క
క్షణమయిన విశ్రమింపుము శ కరుణ మీరు
వచ్చు టెఱుంగకయుంటి నావలనితప్పు
నైచి కాపాడుమా మము శ సంతతంబు. ౯౪ 2248
- క. అతికోమలములు నీపా,దతలము లోమానిపా! నితాంతపరుషమై
క్షీతిఁబోలి యెచ్చుతగ్గుగ, నితరులకుం దోచు నాదుఃపౌదయము సోఁకన. ౧౦
- *తే. ఎంతగా గాసినొందెనో శ యెఱుంగఁజాల
ననుచు నమ్మనియంఘ్రుల శ నల్లనల్ల
నఁ గరముల నొత్తుచుకా మునినాథ! తీర్థ
ములకుఁ దీర్థతఁ గూర్పుపజ్జలముల నను. ౧౦౪ 2250
- సీ. నాలోకమును మఱి శ నాయందు విశ్వాసముఁగను లోకేశులపూగములను
నాదు సేవకులను శ నాగృహంబులఁ జక్కఁ బావనతం గాంచు శ పగిదిఁజేయు
మిప్పుడే లక్ష్మికి శ నేకాంతభాజనం బైతిని నీదుపాదారవింద
సంస్పర్శనంబున శ సకలపాపంబులు తొలఁగుట నాయురస్థులమున నిక
- తే. భార్గవీదేవి సతతసంవాస మొప్పు, నలరు నని యిట్లు వైకుంఠుఁ శ డతిగభీర
భాషణంబుల సత్కరింపఁగ ముదంబు, నొంది భక్తిభరంబున శ డెంద మలర.
- క. కను లశ్రువులం దడువక, ముని యేమియుఁ బల్కుకుండి శ మురహరుని మనం
బున నెన్నుచు మరలకా స, త్రనికేతనమునకు వచ్చి శ బ్రహ్మక్షులకున్. ౧౩౪ 2252
- ఉ. తానటఁ గన్న వార్తల నితాంతము లేటపడంగఁ జెప్పె; నా
మానులు నాలకించి తమమానససంగతసంశయంబు ల

స్తే నిధనంబునొందఁ బరశమేశ్వరుఁ డాహరియే యటం చొగిన్
మానససీమలందు బహుళమానము నిండఁగ నిశ్చయించుచున్. ౧౪౫ 2253

సీ. అభయశాంతులు ధర్మ శ మల్లె జ్ఞానంబును దత్సంయుతంబయితగిన యట్టి
వై రాగ్య మల్లె యోశ్వర్య మష్టవిధంబు నాత్మమలాపహంబగు యశంబు
నెవ్వనివలననే శ యెసఁగునో; శాంతులు సమచిత్తులును మఱిసాధువులు న
కించునులు నగుచు శ నెంచ సన్నాసులై తగువారి కెవ్వఁ డూత్తమగతియగు

తే. నెవనికిం బ్రియమూర్తి యై శ యెసఁగునత్వ
మవనిసురు లెవ్వనికిని బ్రియంబుగూర్పు
దై వతములాదురో శాంతధనులు నిపుణ
మతులు నిష్కాము లెవనిసప్తుతిఁ గొలుతురొ. ౧౮ 2254

క. అతని మహనీయు హరి న,చ్యుతు నుత్కృష్టునిగ నమ్మి శ రొక్క తెఱఁగునన్
వితతగుణత్రయనిర్మిత, దితిజాసురదివిజు లనెడఁ త్రివిధాంగంబుల్. ౧౫౫ 2255

క. కల వాశ్రీహరి కమ్మూర్తులలోపల స్తత్వగుణమే శ తొందఱు గార్యం
బుల సాధింపం దగునని, యిలాధిపా! యల్ల మానులెల్లరు వూన్కిన్. ౧౯

ఆ. సంశయంబు వీడి శ సాధుసరస్వతీ, తటమునందు మనుజుతతుల సుశ
యములు వీడఁజేయ శ హరిత త్వమును బయ,లృఱచి విష్ణుపాదశబ్దయుగము

క. సేవించి పరమగతినిన్, శ్రీవల్లభు కరుణఁ గాంచి శ చెలఁగి రనుచు స
ద్భావమున సూతుఁ డాధర,ణీవిబుధర్షులకుఁ దెప్పి శ నిశ్చలభక్తిన్. ౨౦ 2258

చ. మునులను గాంచి పల్కి మునిపుంగవుఁ డై తగు వ్యాసయోగినం
దను ముఖపద్మనిర్గత సుధారసమున్ భవభీతి నాశకం
బును శ్రుతిసంపుటంబులను శ బూనికమీఱఁగఁ గ్రోలువాఁడు చ
య్యన భవబంధనార్తి తనయంతనపోవ సుఖించు నెప్పుడున్. ౨౦౫ 2259

క. హరిచరితము సుశ్లోకము, పరమాద్భుత మౌనుగాన శ భక్తి శ్రుతిపుటాం
తరమునఁ జూనుపం దగు నే, పురుషుం డటుచేయు నతఁడె శ పోముక్తుడనన్.

తే. ఘోరసంసారమను భరారికూపమందుఁ
దిరుగకుండెడు భాగ్యంబు శ నిరుపమంబు
గాంచు నని పల్కి శుకయోగి శ త్కృపతి కిటు
తెలిపె నని మఱియుం బ్రీతిఁ శ దెలిపె నిట్లు. ౨౧ 2261

❀ శ్రీకృష్ణార్జునులు చచ్చినవిప్రపుత్రులఁ దెచ్చియిచ్చుట. ❀

క. ఒకనాఁడు ద్వారకాపురి, సకలేశుం డుండునట్టి శ సమయంబున వి
ప్రకళితము ప్రసవించిన, యొకక్షణమునకే కుమారుఁ శ డుర్వివశులఁగన్. ౨౧

క. ఘరణించె నంతటఁ భూ,సురుఁ డామృతశిశువుఁ గొనుచు శ ఓోణీశుని మం

- దిరమున ద్వారముకడక, ధరణిం బడవైచి యిట్లు శ తా విలపించెన్. ౨౨
- క. విలపించుచు దీనాత్మత, వెలయంగ నాతురతమీఱి శ విన్న జను లేదం
గలవిలపాటొందంగ నిటు, పలికెక; శతబుద్ధియగుచు శ బరహింసకు డై. ౨౩
- క. ధరణీదివిజ ద్వేషియు, నిరతిని దనుసుఖముగోరు శ నీచుడు నగుభూ
వరుదోషంబున నాసుతు, డరయంగ మృతినొందె ననుచు శ నాత్మం దోచెన్.
- సీ. హింసావిహారు డై శ హీనశీలుండయి విజితేంద్రియుడు కాక శ విశ్వమెల్లఁ
బాలించు నరపతి శ పాలనంబునఁ బ్రజ లతిదరిద్రులనయి శ సతతదుగ్ధ
భాగులై కుందుడు శ రేగతివైనను శాంతినొందక యని శ త్కూసురుండు
విలపించి విలపించి శ వేసరి గృహమున కరిగి యవ్వల నట్లై శ యంతమొందు
తే. చున్న కొడుకుల నెనమండ్ర శ నొగి నరపతి
సౌధమున ముంగిటం బెట్టి శ జనులు వినఁగఁ
బూర్వరీతినె వచియించి శ పోవుచుండె
నట్లై తొమ్మిదవసుతుండు శ నంత మొంద. ౨౬
- 2266
- ఉ. వానిశవంబుఁ దెచ్చి నృపుఁవాకిటఁ బెట్టి యథాప్రకారమే
తాను వచించుచుం బొగులు శ ధాత్రిసురేశ్వరు నార్తనిస్వనం
బానిఖలేశు చెంతఁదగు శ నర్జునుఁ డొక్కట నాలకించి పెం
పూని వచించె; విప్రవర! శ యూరక యేడ్చెదవేల యిచ్చటన్. ౨౭
- 2267
- ఉ. నీవు వసించు నిట్టిపురినికా ధను పుద్ధతిఁబట్టి నట్టిఁడౌ
భూవిభుఁ డొక్కఁడేఁ గనఁగఁబోలఁడు మందునకైన వీరలో
భూవిబుధాళి సత్రమనుఁపూజ్యమఖంబున భోజనార్హమై
యేదిధిగూడు నాదిగి శ నిందు వసింతు రపౌరుషంబునన్. ౨౮
- 2268
- ఉ. ఎవ్వరి దేశమందు ద్విజు శ లేల్లరు దారసుతార్థహీనులై
నెవ్వగలం గలంగుదురొ శ నిశ్చిత మానరపాలకుల్ మనం
బువ్విభులూరఁగాఁ గడుపు శ నొయ్యనఁబ్రోవ నృపాలవేషు లై
యివ్వసుధం జెలంగునటలే యని యెంచఁగ నర్హులో ద్విజు!.. ౨౯
- 2269
- క. వగలం బొగిలేడు మీకింకఁ గలుగఁగల ప్రజను నేను శ గాతునిచట ని
ల్చి గడిమిమెఱయఁగఁ బ్రతినక, దగునట్లుగఁ దీర్పనేని శ దహనుం. జొత్తున్.
- క. దానక నాపాపమ్ములు, పో నెంతయు సుఖముఁ గాంతుఁ శ బో యన విని యా
భూనిర్జరుండు సుతగ, మానసమునఁ జింతనొంది శ మఱి యిట్లనియెన్. ౩౦
- మ. బలదేవుండును వాసుదేవుండును జాపంబుకా ధరింపంగ నే
ర్పులు విఖ్యాతియుఁ గాంచనొప్పఱితిభృత్పూర్ణగంబునం దెన్న ని
ష్ఠులమై పొల్చుయశంబుగన్న యలప్రద్యుమ్నుండు శౌర్యంబునక
దులలే శెంతయుఁ గీర్తిగన్న యనిరుద్ధుండుకా బ్రయత్నించియెన్. ౩౧
- 2272

క. ఒనరింపఁ జాలరై రీపని మూర్ఖతఁ జేయనీవు ధ పాల్పడితివి లో
కనిచయవిభులకుఁ జేయఁ దగనిపని నీవూన నమృతగా నేర ననన్. 32 2273

చ. విని యపు డర్జునుండనియె ధ విప్రవరా! హాలిఁగాను నందనం
దనుఁడనుఁగాను గార్జియన ధ ధాత్రి నెసంగినవాడఁగాను నే
ననఁగ యుధిష్ఠిరానుజాడ ధ నర్జుననాముడ, గాండివంబు నా
ధనువు నెపండు తాల్పునొ యతండునె నే నని యెన్నఁగాఁ దగున్. 33 2274

మ. హరు మెప్పించితి యుద్ధరంగమున శౌర్యం బప్రతిద్వంద్వమై
ధరనొప్పారెడు దాని నీవవమతిఁ ధ దర్శింపకే చేయ భూ
సురవర్యా! తలపోయఁగాఁ దగునె నీసూనుఁ వడిం దెత్తు భీ
కరమామృత్యువునొంచి నాపలుకు నిక్కంబంచు నూహింపుమా. 34 2275

మ. అని యిట్లర్జునుఁ డాధరామరుని శౌర్యంబొప్పు వాక్యంబులఁ
మన ముప్పొంగెడునట్లు చేయుటయు నాశ్చర్యదేవుఁ డప్పార్థునిం
గని యెంతో ముదమంది శౌర్యమును నిక్కంబంచు లోనమ్ముచుఁ
జనియెఁ వేగనికేతనంబునకు; గృహస్థస్వామి లో నవ్వంగన్. 35 2276

శా. అంతం గొన్ని దినంబులేగ మఱి యాశ్చర్యమర్జున డర్థాంగియుఁ
సంతానంబు గనంగ నున్న తఱి విశ్వాసంబువైఁ బొంగఁగా
స్వాంతం బెంతయుఁ దొందఱింపఁ జని యోసత్త్వాధ్య! యోపార్థ! నా
సంతానంబును మృత్యుబాధతోలఁగఁ ధ శౌర్యంబునం గాపుమా. 36 2277

ఉ. ఆతురుడై యతం డిటు లహార్యబలుండని నమ్మి యర్జునుఁ
జేతము భీతిచేఁగలఁగఁ ధ జేరి వడిం జనుదెవ్వుటం చొగిం
ద్రాతపు నీవెయంచు గురుభర్త మె యానిది యంచు వేడఁగా
నాతఱి నర్జునుండు విధి ధ నాచమనం బొనరించి శుద్ధుడై. 37 2278

*చ. మనమున నామహేశ్వరు నుగమావతి నిల్చి నమస్కరించి దే
వనికరద త్తమై మహిమ ధ భాసిలు నస్త్రగణంబు సంస్తరిం
చి నియతి సజ్యచాపమును ధ జిత్తముపొంగ గ్రహించి గాండివం
బన విలసిల్లుదాని జనె ధ నాద్విజానిటికి సత్వరంబుగన్. 38 2279

తే. సూతికాగారమునకును ధ జుట్టుఁ బెక్కు
విధములగు నస్త్రములచేత ధ వీర్యమలరఁ
గ్రింద మీఁదను గట్టె నేరికిఁ జొరంగ
ననువు గానట్లుగాఁ బంజరకృతిఁ దగ. 39 2280

మ. ఊతిదేవో త్తముభార్య యంతఁ బ్రసవిం చెఁగ సూను నేడొప్పు వాఁ

* “న ఉపన్యాయ శుచ్యంభో నమస్కృత్య మహేశ్వరమ్” అని మూలము,
తాం-భాగ-74

డతివేగంబ యదృశ్యుడై తనువుతో నభంబునం బోయె మున్
 సుతుదేహంబయినం గనంబడెడు నాచొప్పై నలే దిప్పుడ
 ప్రతిమంబొ విధి పూన్నికిం బ్రతియొనర్ప వచ్చునే యేరికిన్. ౩౯ 2281

క. ఆవిధ మెఱింగి వే యా, భూవిబుధుడు పోయి కృష్ణమూర్తికడం బెం
 పావహిలంగ నెసంగెడు, నావిజయన్ బడలుచు నిటు న లలుకం బలికెన్. ౩౯౪

*తే. అకటకట! నాదుమాధ్యంబు నరయుఁ డింక
 నే నపుంసకుమాటల నెల్లనమ్మి
 మోసపోయితి నాకంటె న మూఢుఁ డొకఁడు
 గలఁడె వెడకిన నెప్పు లోకముల నెందు. ౪౦ 2283

సీ. ప్రద్యుమ్నుఁ డనిరుద్ధబలదేవ కేశవు లెవ్వని బ్రదికింప నించుకంత
 యే నశక్తులై యైరో నూను నవ్వానిని బ్రదికింప శక్తుడెవ్వఁడు మఱొకఁడు
 దైవోపసృష్టుని నేవిధివై నను గాపాడుదు నటంచు న గడంగి యన్మత
 ములుపల్కి తన్నుఁ దాఠబొగడుకొనిన యట్టి యన్జనుండే నిందుకదానుగాదె

తే. యతని ధనువైన గాండీవ న మగ్నిలోన
 వైవనే యిట్లుపల్కిన న వాఁడు తలఁచ
 దుర్మతియుఁగాఁడె యని యిట్లు న దూఱుచుండఁ
 బాధుఁ డాలించి యోజించి న పరమనియతి. ౪౨౪ 2284

ఉ. ఎందుఁజనంగ నెప్పుడికి నెప్పు మొ యచ్చటి కడైపోవఁ జే
 యం దగు నాత్మవిద్యుఁ గొని న యాయముఁ డుండెడు వీటికేగి యం
 దెందునుగాని యామృతమహిమరపుత్తుని గానకల్గె సం
 క్రందను పత్తనంబునకు న గ్రన్ననబోయెను బూన్కిమీఱంగన్. ౪౩౪ 2285

సీ. భగ్నశుఁడై మఱి న జ్వలన రాక్షస జలపతి వాయు ధననాథ న పత్తనముల
 స్వర్గరసాతల న భవ్యస్థలంబుల నింకనుగల యట్టిమొక్కపురము
 లను జూడబోయెను న ధనువు సజ్యము చేసికొని యందు నెచ్చటఁజూచి సురుని
 సంతానమును గానఁజాలక తనదగుప్రతి న దీర్పంగరామి న బావకునకు

తే. దనదుదేహము నాహుతిగ నొనరింప
 దలఁచె; నంతట శ్రీహరి న దయ మెఱయంగ
 వచ్చి యగ్నిఁ బ్రవేశింప న వలదు పార్థ
 యని నిషేధించి మఱియు ని నట్లనుచుఁ దెలిపె. ౪౪౪ 2286

చ. ధరణిసురేంద్రసూనులను న దర్శనయోగ్యులఁ జేయువాడెఁజ
 మ్మరయక నీకు నీవె తగనట్టు లవజ్ఞను గూర్పఁబూస కి

* “మాధ్యం పశ్యత మే యోహం శ్రద్ధధే క్షీణకత్తనమ్” అని మూలము.

- త్తరుణమునందు శాంతిగను శ దాన మనుష్యులు నీదునాదాకీ
త్తిరమను సుస్థిరంబుగ ధరిత్రి నెసంగ నొనర్తు రట్లునా! ౪౬౫ 2237
- చ. అని వచించి యానరుని శ నాత్మరథస్థునిగా నొనర్చి చ
య్యనఁజనియెం బ్రతీచికి నహార్యగతుల్ దగ నట్టులేగుచున్
వనధుల ద్వీపశైలముల శ వైశమ దాఁటెను సప్తసంఖ్యలన్
వనరుహనాభుఁ డవ్వలఁ బ్రభావమునందగు చక్రవాళమున్. ౪౬౫ 2288
- క. కనుఁగొని దానికి నవ్వల, ఘనతరమా తమసుఁ జొచ్చెన్ శ గాని యచట స్వం
దనమునులాగు మహాశ్వము,లనుపమవేగంబు గలుగునవియే యైనన్. ౪౮
- సీ. నడువఁజాలకయె యుండఁగ వానిశై బ్యాఖ్యమును మేఘపుష్పకమును బలాహ
కమునునుగ్రివముఁ శ గనుగొని యోగేశ్వరేశ్వరుండైన శ్రీకృష్ణమూర్తి
వేయి సూర్యులరితి శ వెలుంగున్నచక్రము ముందుగఁ జనఁ బంచె శ భూరిశక్తి
నల రెడుప్రకృతిచేఁ శ గలిగి సుఘోరమై గహనమై తగునంధకారముఁ దన.
- తే. యనుపమానతేజస్సుల శ నట్టె విరియఁ
జేయుచుం గడువేగమె శ యాయమోఘ
రామబాణము రాక్షస శ రాజిబోలె
నాసుదర్శన మరుగంగ శ నశ్వము లొగి. ౫౧ 2290
- క. హరిచక్రదర్శితం బగు, సరణిం జనుచుండె; నంత శ స్వందనమునకున్
గురుపథముఁ జూపుతేజముఁ, బరమ మపారంబుఁ జూడఁ శ బాధ్యం డోడెన్.
- క. కనుయుగము మూసికొనియెన్, వనజాక్షుని స్వందనంబు శ వడిఁ బాటుచు స్ప
ర్శనవేగవర్ధితోర్దుల,గనఁ భీతిదమైన జలముఁ శ గడఁకం జొచ్చెన్. ౫౨ 2292
- ఉ. అందొకదివ్యమందిరము శ హరితమంబయి వేలస్తంభముల్
సుందరరితిఁ గన్నడఁగ శ శోభిలుచున్ బలుచిత్రరీతు లొ
ప్పుం దగియుండె నట్టిదయి శ భర్తమయంబగు సౌభవర్య మా
స్వందన మట్టె చొచ్చె రుచిజాలము లెల్లడఁ బర్వచుండఁగన్. ౫౩ 2293
- ఉ. ఆమహనీయమందిరమునందు సహస్రఫణామణి వ్రజో
ద్దామమరీచు లుల్లసీల శ దారుణదృష్టులు రెండువెలు ర
క్తామలతేజముల్ దగ మహాత్తరభీతి జనింపఁ జేయఁగా
నామెయి శ్వేతకాంతిఁ దను శ వద్భుతముం గన జేయుచుండఁగాన్. ౫౪ 2294
- సీ. కైలాసశైలంబుకరణి వెలుంగుచుఁ గంఠజిహ్వాలయందుం శ గానబడెడు
నీలత్వ మెన్నంగఁ శ జాలియుండఁగ నొప్పు భోగికులేశుండు శ భూరితేజఁ
డగు ననంతుండొప్పు శ నతనిభోగమె సుఖాసనముగఁ గూర్చుండి శ యనుపమాసి
తాంబుదచ్ఛాయ మై శ నలముకొనంగ సుందరపీఠవస్త్రంబుఁ శ దాల్చి దాని

- తే. లలితకాంతులు దిగ్విదిక్కులఁ జెలంగ
నుండఁ బురుషోత్తముండు లోకోత్తరుండు
సురుచిరాయతవీక్షణుడగుమణిగణ
ఖచితముకుటంబు వింతగఁ శ్రీ గ్రాలుచుండ. ౫౫ 2295
- చ. సురుచిరకుండలద్వయము శ్రీ శుభ్రమణిద్యుతులఁ వెలుంగ నా
భరణగణంబు రత్నరుచివారము నీనుచునుండఁ గుంతలో
త్కరము కిరీటకుండలసూకాంతుల నెంతయుఁ గూడుచున్ మనో
హరముగ నొప్ప నాయతభుజాష్టక మాశ్రితతృప్తి చేయఁగన్. ౫౫౪ 2296
- క. వనమాలయు శ్రీవత్సంబును గొస్తుభమణియు వక్షమునఁ గ్రాలి ముదం
బును భక్తుల కిడఁగ సునం,దనందముఖ్యాశ్రితులు నితాంతముఁ గొల్వన్.
- క. తనువుల ధరించి చక్రాదినిఖలదివ్యాయుధములు శ్రీ దీపింపఁగ శ్రీ
యును బుష్టి కీర్తి సంపదలును మాయయు లోనుగాఁ గలగు దేవతలున్.
- మ. తనుఁ గొల్వం బరమేష్ఠి ముఖ్యుల కొగిం శ్రీ దా నీశ్వరుండై నిరం
జనుడై యుండు మహాత్ముఁ గన్గొని మనస్సంజాతభీతన్ సుద
ర్శనహస్తుండు నరుండు మ్రొక్కి; రపు డాచక్రాయుధున్ సవ్యసా
చిని జేమోడ్చులనొప్పుగాఁ గని వచింపఁచెన్ దేవదేవుం డిటుల్. ౫౫౭ 2299
- ఉ. మోమున సుస్థితంబొలయ శ్రీ ముగ్ధగభీరగళస్వనంబు స్వా
త్తమలవృత్తిఁ దెల్పుఁగ మదంశమునన్ జనియించినట్టి యో
శ్రీమహితాత్మలార! మిము శ్రీ సిద్ధతపస్సులఁ జూడఁ గోరియే
త్సామరవర్యపుత్రకులనప్పుడె రాఁ దలపోసితిన్ మదిన్. ౫౫౮ 2300
- తే. అవని ధర్మంబు రక్షింప శ్రీ నవతరించి,నారు నాయంశముంగొని శ్రీ మీరు వేగ
యపునిం దీర్చి నాకడ శ్రీ కరుగుదెండు, భూమిభారుల దితిజాలపొం గడంచి.
- క. మును నరనారాయణులను, మునులయ్యున్ మీరు లోకమున ధర్మంబున్
మనుజులు సమాచరింపంగ నుదాహరణముగఁ జేయఁ శ్రీ గల్గితరి విధిన్. ౫౬౦
- ఆ. పూర్ణకాములయ్యుఁ శ్రీ బురుషులకు న్నేర్ప
మతీయు నాచరింప శ్రీ మైకొనుఁ డని
యానతీయఁ గృష్ణుఁ శ్రీ డర్బునుండును “దధా
స్త్ర”నుచు విప్రసుతులఁ శ్రీ గొనుచుమ్రొక్కి. ౫౬౧ 2303
- క. మరలి మహామోదంబున, నరుదెంచిరి పోయినట్టు శ్రీ లాత్తవసతికిన్
ధరణీసురునకుఁ బుత్రోత్కర మొసఁగిరి వారు తొంటికరణి వెలయఁగన్
- ఁ. కనుగొని యద్భుతంపడుచు శ్రీ త్వాసురుఁ డౌర! వయస్సు రూపముం
గన నడియే యటంచుఁ దమిరగాంచుచు నుండెను; విష్ణువాసమై

- యనుపమమా పురంబుగని శ యర్జునుఁ డెంతయు విస్తయాంబుధిఁ
మనము మునుంగఁ బొరుషము శ మాధపుసత్కరుణాఁ ఫలించెడిన్. ౬౨౫ 230౮
- క. అదెలేకయున్న నిష్ఫల, మదియా ననునిశ్చితంబె శ యాత్మ మిగులం
బొదలఁగ నుండెను; శ్రీహరి, ముదమున నేతాదృగమలభారి క్రియలన్. ౬౩
- క. అతిమానుష విక్రమముల, మితిమీరిన వానిజేసి శ మించినతమి న
చ్యుతుఁ డొగిని విషయసుఖసంతతిమానవు లెట్లు లట్లు శ తాఁ గనుచుండెన్.
- క. యాగంబులు పెక్కు మహా,భాగుం డొనరించి ధరణి శ బామరులకుఁ దా
నే గతిజూపుచు మించెను, యోగీశ్వరనాథుఁడయ్యు శ సుద్యమ మలరన్. ౬౪
- తే. మఱియు శ్రీహరి పర్జన్యుమాడ్కిఁ దఱిసి
సకలపురుషార్థరూపవర్షంబుఁ గురియు
చును ధరామరముఖ్యులౌ శ మనుజులఁ దమి
నొండఁ జేయుచు శ్రేష్ఠత్వ శ మొప్ప వెలసె. ౬౫ 2309
- ఉ. కొందఱు ధర్మదూషకుల శ ఊజీవతీంద్రులఁ బూన్కిమీఱఁ దా
మ్రుందఁగఁ జేసె జిహ్వుపవమానతనూజులవంక మ్రుందఁగాఁ
గొందఱఁజేసె ధర్మజముఖుల్ గురుధర్మపథంబు నూనియుం
డం దనవర్తనంబును గనంగ నొనర్చెను నేర్పుమీఱఁగన్. ౬౬ 2310

తొంబదియవ యధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణలీలావర్ణనము.

- చ. అని యభిమన్యుసూనునకు శ నాశుకయోగివరుండు తెల్పి యి
ట్లను మఱియుం బరాత్పరుని శ దౌచరితంబు వచించువేడ్క నో
జనపతివర్య! యిక్కరణి శ జక్రధరుండు రమాధవుండు చ
క్కనిదగు ద్వారకాపురిని శ గాలము పుచ్చుచునుండె లీలతోన్. ౫ 2311
- సీ. సంపత్సమృద్ధంబు శ సకలయాదవవృష్టి వరసంకులంబు భాస్వద్విభూష
ణావళిచే, నూత్నహారి యావనముచే మెఱపుఁదీవియలను శ మించునట్టి
తనుకాంతి వితతిచేతను బొల్పు సుందరీరత్నముల్ హరిహార్వ్యంబులందుఁ
గందుకక్రీడలఁ శ గడుఁబూన్కి విహరింప నెంతొసుందరముగ శ నెఱుఁగుచుండె
- తే. ద్వారకాపుర; మందు భద్రగజవితతి
మదజలంబులఁ దడుపంగ శ మార్గములును
బంకిలంబులుగా నుండు శ భవ్యభూష
ణాళిచే నొప్పి భటతతి శ యశ్వములును. 3 2312
- క. అరదంబులు చూడందగి, తిరుగాడుచునుండు మఱియు శ దివ్యోద్ద్యోనో

- త్కర ముపవనములు గన్పడు, సురుచిరముగ నందును గుఱసుమతరువులపై.
- క. తుమ్మెదకదుపులు మఱి విహగమ్ములు పూదేనె లానఱగాఁ బల్లవబృం
దమ్ములు కొఱకఁగ మూఁగి రవమ్ములు చేయంగ దెసలు ఓ బదులు ధ్వనింపన్.
- క. కనవిన వేడుకగా నుండును శ్రీకృష్ణుండు కామిగనులు పోడశసం
ఖ్యను బొల్పుసహస్రంబులు, తను నెప్పుడు కొల్వ నొకఁడే తా వల్లభుడై. ౪౫
- మ. సకలైశ్వర్యయుతంబులై తనరు తత్సద్గుణంబులం దద్భుతం
బు కనంజెయు తనూవిలాసముల నాఁపూబోడులంగూడి తా
నొకఁడే యందఱ కన్ని రూపములతో ఓ నొప్పారుచున్ బొల్పెన
న్నొకతెం గూడియె యుండు భర్తయని లో ఓ నూహింప వా రందఱున్. ౪౬
- సీ. విరియంగఁ బూచిన ఓ సరసిజకన్హారకుముదోత్పల పరాగశసముదయముల
పరిమళమిళిత పుష్కరముల సంపూర్ణములగు సరోవరములను మఱియు
నట్టివా హ్రదినుగలందును దమిమించు నట్లురుతంబుల ఓ నాచరించు
జలవిహంగమ రాజములఁ గాంచి మెచ్చుచు నిందుబింబాస్యలగనందఱు దగఁ
- 1 తే. గలిసి విహరించె విభవము ఓ లలిఁ జెలంగ
నన్నుమిన్నలు కౌగిట ఓ నదుముకొన్న
గుబ్బపాలిండ్ల నలఁదిన ఓ కుంకుమంపుఁ
బంకమున మేను వింతయై ఓ పరిధవిల్ల. 2 2317
- క. అత్తఱి గంధర్వులు తమి, నుత్తమగీతములు పాడుచుండఁగ మోదా
యత్తమతులై న మాగధు, లతైఱఁగున సూతవందులూహారిభక్తిన్. 2౪ 2318
- క. ఆనక మృదంగ పణవ, స్వానంబులు వీణియల రవంబులు దిశలన్
మానుపడన్ వాయించుచు, శ్రీనిలయు నుతించుచుండఁసీమంతినులున్. ౨ 2319
- 2 చ. అలరుచు నవ్వచున్ సరసిజాతుని నంజలులన్ జవంబునన్
జలముల నింపి చల్లుచును ఓ జర్కవినిర్మిత యంత్ర రాజిచే
నలిలము లేచి వైబడఁగఁ ఓ జల్లుటయున్ హరియున్ సరోజనే
త్రలవయి దోయిలించి యమృతంబులఁ జల్లెను సుస్థితాస్యుడై. ౩ 2320
- క. యక్షప్రమదలతో నా, యక్షవిభుం డట్టు లపు ఓ హరియు వెలిఁగెఁ బ
ద్మాతులు చుట్టును దగఁ బ్రత్యక్షశ్రీదేవి వెలసె ఓ ననియుం దోఁచెన్. 2321
- చ. తరుణులు మేటివల్వ లమృతంబులచే దడియంగ స్పష్టమా
కరణిఁ గుంచంబు లూరువులుఁ ఓ గన్పడుచుండఁగఁ బ్రీతిమీఱు నుం

1 “కుచకుంకుమలిప్తాంగః పరిరబ్ధశ్చ యోషితాః” అని మూలము. 2 “సీచ్యమానోఽచ్యుత
స్తాభిర్న సంతీభిశ్చరేచక్రైః” అని మూలము. “రేచక్రైః జలక్షేపణయంత్రవిశేషైః చర్తాదినిర్మిత సేచన
యంత్రై రిత్కర్షః.”

దరకబరీచ్యుతప్రసవ శ దామము లల్లన వీడి రాల నీ
శ్వరుడగు కృష్ణమూర్తివయిఁ శ జల్లిరి జీవనముల్ వడివడిన్. ౯౪ 2322

ఉ. కాంతలు కృష్ణమూర్తి తమకంబుమెయిన్ దమపై జలంబులం
బంతముమీఱఁ జల్లు ననుభావమునం బతిచేతి జంత్రి మా
వంతయు శంకలేక గొనునట్లు నటించుచు నల్లనల్లనం
జెంతకుబోయి కాఁగిటను శ జిక్కఁగఁ గైకొని రెంతోనేర్పునన్. ౧౦ 2323

ఉ. ఆమెయిఁ గౌఁగిలించుకొని శ యాత్మభవోదయ మగ్ధలంబు కాఁ
గా ముఖపద్మముల్ మిగులఁ శ గాంతిని రాజిల నొప్పి; రప్పుడా
శ్రీమహిళావిభుండు తనుఁ శ జేడియ లవ్విధిఁ గౌఁగిలించి యెం
తో మురిపెంబు చూపఁ దమి శ నొయ్యనఁ జొక్కుచు వారిఁ గూర్చిమై. ౧౧౪

*తే. ఆదరించుచు నవ్వారి శ యలఘుతర ప
యస్సదనమండలాలగ్న హారికుంకు
మపరిమళములు పుష్పదామములు మేను
నిండ నలముకొనం గేళినీరతి నపుడు. ౧౧౪ 2325

చ. తనువుచలింపఁ గుంతలవితాన మొగిం జలియింప నాననం
బున మురిపెంపు నవ్వరుచిఁ శ బొల్చి నటింప విలాసినీతతుల్
తను నెదిరింప గమ్రజలభారలు పర్వఁగఁ జల్లులాడుచున్
వనగజ మక్కరేణుయుతిభంగిని దా విహరించె నొయ్యనన్. ౧౧ 2326

ఉ. వల్లభు నావిలాసినులు శ వారక వైబయి నీటిధారలం
జల్లుచు ముంచుచున్ విభుండు శ సంతసమందఁగఁ గేళినల్పఁగా
నుల్లములందుఁ గల్లుప్రమదోర్తులు పొంగఁగ నర్తకీతతుల్
సల్లలితస్వరం బమరు శ చందము గన్పడఁ బాడి యాడఁగన్. ౧౧౪ 2327

సీ. నటులు నృత్యముచేయ శ నానాప్రకారగీతములువాద్యంబులు శ దమకు జీవ
నమును గల్పింపఁగా శ సమయంబుఁ బుచ్చెడు వారును నేవింప శ వారి కెలమి
నావిహారమునకు శ నర్తాస్తులగు నలంకారములను వస్త్రభరణము నొసఁగె
నతివలు పతియాజ్ఞ శ నల్లెయొసంగిరి; హరియిట్లు విహరింప శ నతనిబెడఁగు

తే. నడకలును ముద్దుపల్కులు శ గడుమనోజ్ఞ
ములగుచూపులు సుస్థితంబులు ప్రియోక్తి
హాస్యవచనపరీరంభభాద్రు లతివ
మిన్నల మనముల హరించె శ మేదినీశ!. ౧3 2328

* “కృష్ణస్తు తత్త్వనవివక్షితకుంకుమప్రక” అని మూలము.

- చ. అతివలు వారలెల్ల వనజాతుని యందె మనంబు లెంతో యా
దృతి గనమేనులక మఱచి శ కృష్ణుని నెంచుచు బల్కకుండి యిం
త తడవు; లోనఁ బొంగుప్రమోదంబున వేడులుగొన్న యట్టి దా
జతనముమీఱఁ బల్కి టిలు శ త్సావర! వాని వచింతు నీకిటన్. ౧౪ 2329
- చ. హరిప్రియపత్నులం దొకతె శ యల్లన నోకురరీ! యటంచు నొ
క్కరితను బిల్చి యిట్లనియె శ గంజదళాతుడుగు పుబోధుడై
వరఁగి జగంబు నిద్రగొన శ భవ్యతమోత్తమతల్పమందు ని
ద్దురఁ గొనియున్న వాడు వగఁ శ దొయ్యలి నీవును నిద్ర మానుచున్. ౧౪
- క. విలపించు చున్న దానవు, జలజాతున కిట్లు నిద్ర శ జాఱగఁ జేయం
గలుగుట తగవే నీయెడఁ, గలుగదు తప్పింతయే నికామ మరయఁగన్. ౧౫
- తే. పుల్లనీరేజనేత్రుడు శ పాలయఁ జేయు, చారుతరహాసలీలావిశాలదృష్టి
పాతమునఁ జొక్కఁ జి త్తముఁపవ్వళింప, మాని మావలె విలపించుదానవుకద.
- నీ. మఱియొక్కసుందరి శ మానిని నొకతుకఁ బరికించి యనుఁ జక్రవాకి! రేయిఁ
బ్రాణేశుఁగానక శ పరమకరుణముగ నతుల మూసికొంచార్తిమించ
వాపోయె దవదేల? శ వనజాతుదాస్యము మావలెనే పొంది శ నీవు నతని
పాదనేవితమగు శ పావనమాల్యముఁ గబరీభరంబునఁ శ గమ్రభూష.
- తే. ణముగఁ దాల్చుంగఁ గోరుదో! ప్రమదమార
ననియె వేటొక్కవత్ని యిట్లను; సముద్ర
మా రవంతయు నిద్ర నేమాడ్కి గనక
మేలుకొని ధ్వనిచేయు దేవేళయందు. ౧౬ 2333
- క. మావలెనె దురత్యయమయి, యేవిధిఁ దప్పింపరాని శ యీయాపదయే
యోవారిధి నీ కమరెనె, శ్రీవల్లభుడు రతిఁ దేలిచియె సంప్రీతిన్. ౧౬౪
- క. స్తనకుంకుమాది చిహ్నము, లను దొంగిలి నట్టిరీతి శ లక్ష్మీమొదలుగాఁ
దనరారు నీదుచిహ్నము, లనువుగ దొంగిలినవాడె శ యల్లనఁ జెప్పుమా. ౧౭
- చ. సరసిజనేత్ర యింకొకతె శ చంద్రునిగూర్చి వచించె మార్వఁగా
దర మెటుగాని యత్త మను శ దారుణరోగము నిన్నుఁ బట్టి ధు
ర్భరముగ వేచుచున్నయది శ వర్షము ఊణత నొందుచుంటయే
సరియగు కారణం బనుచు శ స్వాంతము నమైడుఁ జంద్రుడొ యిటన్. ౧౭౪
- చ. కనుకనె నీదుచంద్రిక లగఁగాఢతమస్సును మాపఁజాల కొ
య్యనఁ గృశియించువాడవొకొ! శ యావనజాతుడు పల్కినట్టి చ
క్కని వచనావళి మఱచి శ కాంచనచేలునియందె నెవ్వనం
బునిచిన మావలెక బలుకకకుండెద వంచును దోచె ని త్తటిన్. ౧౮ 2337

ఆ. మలయపవన! నీవు ఓ జలజేక్షణాపాంగ, ములఁ గలఁగిన మాసులలితహృదయమును
ములను స్పర్శని తాపమును జెందుచున్నావు, చేసినామె నీవు ఓ గాసిలుకృతి.

క. అపకృతిఁ గావింపని మృష్టిపు డీగతి నార్జినొండ ఓ నేలాచేయక
గృహ నూనకుండు టుచితమె, కపటాత్మల కెప్పు డేలు ఓ గలదే చెపుమా? ౧౯

చ. అని వచియింప వేటొకతె ఓ యార్జిని గుందుచు నిట్లుపల్కె నో
ఘన! సిరిగుల్కుదీవు యదుకాంతునకుఁ హరి కాతపంబుసోఁ
కున తనువిత గ్లానిగని ఓ కుండకయుండఁగఁ జేయుచుండు కా
వునఁ జెలుపుండవే యనఁగఁ ఓ బొల్తువు పావనమూర్తి వందునన్. ౧౯౫ 2340

తే. కనుక శ్రీవత్సచిహ్నునంద నరయంగ
మావలెనె ప్రేమబద్ధుడఁ ఓ వై వజరుచు
నిశ్చలాత్మత వాని ధ్యానింతువేమొ
తమక మొప్పు జలార్ద్రహృదయుండ వగుచు. ౨౦ 2341

క. హరిఁ దలఁచి తలఁచి బాహ్యోత్కరమును బలుసారు లీవు ఓ ధారలుగా నీ
ధరఁబడ వదలుచు నున్నా, వరయఁ దదీయప్రసంగ ఓ మార్జితమె కదా!. ౨౦
సీ. అనునంత వేటొక ఓ యన్ను మిన్నయుఁ బల్కె మధురస్వరముగల్గు ఓ మత్తకోకి
లమ! ప్రియంవదుడగు ఓ నమరేంద్రపూజితు పదములఁ బోలుశబ్దముల నీవు
పలుకుచు నున్నావు ఓ పలుమలు మృతులను బ్రదికించు మృదులశబ్దములచేత
నాకుఁ దెల్పుమ యిఁకనీకేప్రియ మొనఁర్తు; క్షితిధర! యున్నతమతిఁ జెలంగు

తే. వాడవౌటను గదలవు ఓ పలుక వీవు
భూరితరమగు నర్థంబు ఓ కోరి యెదియొ
మదిని దలపోయుచున్నావు ఓ మాధవాంఘ్రి
యుగము మేము పాలిండ్లఁ దాల్పఁగఁ దలఁతుము. ౨౧ 2343

క. గురుతరశిఖరంబుల మా, కరణిని దాల్పంగ నీవు ఓ కాంక్షింతువె; నాఁ
దరుణియొక ర్థక పల్కెను, సరిదధిపతివత్సులార! ఓ చక్కఁగ వినుడీ. ౨౨ 2344

చ. హరిప్రణయావలోకనములందమి, నెవ్వనముల్ కలంగ ని
ర్భరదురవస్థఁ జిక్కి వగఁపర్వఁగ స్రుక్కియె యున్నవార మ
క్కరణిగ నీవు గ్రీష్మమునఁ ఓ గల్గినయవ్వుడుఁగుల్ కృశింపఁ దా
మరసవికాస మాఱఁ బ్రియుమన్ననకుం దగుచూడ్కి కల్గమిన్. ౨౩ 2345

తే. అక్కట! కృశించియున్నవా ఓ రనఁగ నొక్క
సారసాక్షి వచించె; హంసవర! యిందుఁ

గూడుచుండుము త్రాగుము శ ఊరములను

శౌరికథల వచింపుమా శ కోరి కలర. ౨౩౪

2346

ఆ. కృష్ణదూతపనుచు శ నెఱుంగుదు మయ్యజి,తునకు సుఖమె యతనితోడి మైత్రి
చంచలమ్మునుమ్ము శ స్వాంతమ్మునన్ మమ్ము, దలంచువాడె నాటి శ తనపలుకుల

నీ. తుద్రదూతపు నీవు శ కోరి మేమాతని నేలభజింతు మీశవేగి యిటకు

వానిఁ దోడ్కొని రమ్మనడఁబోయెదవా యేమొ మమ్మువంచించియేయె మ్మెలాడి

తా నొకర్తుకయె యశ్వానితోడ సుఖించు చున్నదోయాసిరి శ నొక్కదాని

పదలి. యాకృష్ణ మావల్లభుఁ దోడ్కొని ర మ్మనపాయని శ రమ యనియెదొ

తే. యన్నుమిన్నలమైన మోయందు నామె

మాత్రమే యేకనిష్ఠ యామాధవునెడఁ

గల్గి యున్నదియే మేము శ కాదొ యనుచు

నొక్కరొక్కరుగాఁ బల్కి శ రుద్రమమున. ౨౪

2348

ఉ. శ్రీపతి భామినీమణులు శ చెందినవేడ్కను యోగిరాడ్విభం

డౌ పరమాత్మనందు నిటు శ లాయతనిర్మలభావ మొప్పుగా

నాపరమేశు సద్గతినె శ యందటు పొందిరి; పెక్కురీతులన్

బాపహరంబులౌ స్తుతులఁ శ బాటలఁ గీర్తితుఁడై చెలంగుచున్. ౨౫

2349

తే. భక్తమందారమైన శ్రీపతియుఁ దనదు

చరితముల నాలకించెడు శ తరుణుల మన

సులను దనవంకలాగెడు శ సురసుతుఁ డల

హరి తనుం గన్నులార నెయ్యమునఁ గనుచు. ౨౫౪

2350

క. తనుఁ బొగడుచు నుండెడునా, వనితల చిత్తములఁ దనదురవైపునకున్ నే

ర్పున లాగు ననగఁ జిత్తమె, వనజాక్షుని లోకగురుని శ వల్లభబుద్ధిన్. ౨౬

చ. నిరుపమపాదపద్మముల శ నిత్యము నొత్తుచు నింక నెన్ని యో

వరుసల సేవలం దమిని శ వారనిపూన్కి నొనర్చుచుండు రా

తరుణులదౌ తపోనియతి శ ధాత్రి నులింపఁగ నేరికై ననుం

దరమె? మహిళ! యీగతి నితాంతము సద్గతియైన చక్రియున్. ౨౭

2352

ఁ. శ్రుతిహితకర్తజాలముల శ రూఢిగఁ ధా నొనర్చుచుచున్ గృహం

బతులితధర్మకామములు శ నర్థము నాఁదగు వానికిం బదం

బితరము గా దటంచు మము శ నెల్లర నమ్మఁగఁ జేసె నెన్నియో

గతుల; గృహస్థధర్మములఁ శ గావలె నంచు నొనర్చుచుం దమిన్. ౨౮

2353

సీ. వర్తించుచున్న యశస్వాసుదేవునకుఁ బదార్థేలుశతము శ నష్టాధికంబు
గాఁదగుసంఖ్యలఁగాంత లుండిరి; వారియం దష్టసంఖ్యలనలరు పత్ను;
లారుక్తిఁజీసత్యలాదిగాఁ దగువారు సుతులఁగాంచిరి వారె; శ వితతమైన
విఖ్యాతిఁ గాంచిరి శ వెన్నుఁ డప్రతిహతసంకల్పుఁడౌట నాసతులు నొక్క

తే. రొకరు పదుగురఁ బుత్రుల శ సకలసుగుణ
మండితులఁ గాంచునట్లుగ శ మదిఁ దలంచె
నల్లె ఫలియించె నదియె మహాత్ముశక్తి
యనుచు నెఱుంగంగఁ దగియుండు శ నవనినాథ !. ౩౧.

2354

ప. ఉద్దామవీర్యులగు నాపుత్రులలోఁ బదునెనమండుగురు మహారథులు నుదార
యశస్కులు నై యుండిరి. వారినామ ధేయములువచించెద నాలకింపుము. ప్రద్యు
మ్నుం, డనిరుద్ధుఁడు, దీప్తిమంతుఁడు, భానుండు, సాంబుఁడు, మధుఁడు, బృహ
ద్భానుఁడు, చిత్రభానుఁడు, వృకుం, డరుణుఁడు, పుష్కరుఁడు, దేవబాహుఁడు,
శ్రుతదేవుఁడు, సునందనుఁడు, చిత్రబాహుఁడు, విరూపుఁడు, కలి, న్యగ్రో
ధుఁడు ననువారలని యెఱుంగుము. త్రివక్త్రయనఁబరఁగు కుబ్జయందు నుష్
క్రోశుండు పుట్టె. ఆతఁడు నారదునకుఁ బ్రియశిష్యుండయ్యె. ఆయుషక్రోశుఁడు
కృష్ణున కనువ్రతుడై భగవంతునియం దఖండితచిత్తమునిచి సాత్వత తంత్రము
రచించె. దానినెఱింగిన ముక్తిఁగలుగు. స్త్రీశూద్రదాసులకు వైష్ణవసంస్కార
మాతంత్రమునందే విధింపఁబడియె. మధుసూదనుని పుత్రులయందెల్ల రుక్మిణీ
ప్రథమపుత్రుండగు ప్రద్యుమ్నుఁడు పితృతుల్యుడనం బ్రఖ్యాతి వహించె.
ఆమృహారథుఁడు రుక్మికూతుం బెండ్లియాడె. ఆపురంద్రియం దాతం డని
రుద్ధం డనుకుమారుం గాంచె. ఆతండు పదివేలయేసుంగుల బలముగలవాడయ్యె.
అనిరుద్ధుఁడు రుక్మిదౌహిత్రుండగుట రుక్మిపౌత్రిం బెండ్లియాడె. ఆతఁ డాపత్ని
యందు వజ్రనామకుని గొడుకుంబడసె. అక్కుమారుడే మాసలక్షయమునం
జెడకవంశక ర్తయై నిలిచె. వానికొడుకుప్రతిబాహుఁడు వానితనయుండు సుబో
హువు. ఆతనికి ధర్మసేనుండును, వానికిశ్రుతసేనుండును గొడుకులైరి. ఏతద్వంశ
జాతులు ధనహీనులు, బహుపుత్రహీనులు, నల్పాయుష్కులు, నల్పవీర్యులు నల్ల

* “త్రివక్తాయామపక్రోశఃపుత్రః, కృష్ణమనువ్రతః, శిష్యస్యాత్మన్నారదస్య దధాచిత్తమఖండి
తం. ౩౧. తేనోక్తంసాత్వతం తంత్రం యల్ జ్ఞాతా ముక్తిమాన్యుయాత్. యత్రస్త్రీశూద్రజాతా
సాం సంస్కారో వైష్ణవస్సన్వితః.” ౩౨. ఈరెండుశ్లోకములు నాగరప్రతియందులేవు. శ్రీధరా
చార్యులవ్యాఖ్యయు లేదు.

హ్వాన్యుల ననబడరు. యదువంశ ప్రసూతులై విఖ్యాతగుణకర్తులగు పురుషుల
లెక్కింప నయుతవత్సరములకై న శత్యంబుగాకయుండు. ౪౦ 2355

*తే. యదుకుమారుల కాచార్యులై న వారె, మూడుకో ట్లెనిమిది వేలఁగూడి యున్న
యెనిమిదిశతంబులని గణింపఁ బడియె, ననుచు వింటిమి పెద్దలే యనువదింప.

క. విను మొక్కయాహుకునకే, తనయులు శంఖత్రయంబు శ తగుదు రనఁగఁ జే
ర్చినిగను యాదవులకుఁ గల, తనయుల లెక్కింపవశమె శ ధాతకునైనన్. ౪౧

క. దేవాసురసంగరమున, నేవారలు నిహతులై రొ శ యెల్లదితిజులం
దావారె భీషణాకృతు, లై వసుధంబుట్టి నరుల శ నందఱఁ గినుకన్. ౪౨ 2358

తే. వరుస బాధింపఁ దొడగిరి శ హరియు వారి, నిగ్రహింపఁగ ధరణిజనంప నాజ్ఞ
నీయ దేవతలున్ యదువృష్టికులము, లందుఁబుట్టిరి శ్రీహరియాజ్ఞఁ బూన్చి.

క. కులమేకాధిక శతమై, యిలఁ బరఁగెన్ వారలకు మహేశ్వరుఁ డగుచున్
జలజాతుఁడు శ్రీహరియై, చెలఁగెన్ ధర నవతరించి శ శ్రీ సతితోడన్. ౪౩ ౪

క. హరి ననుసరించి యాదవ, వరులెల్లన్ వృద్ధి నొంది శ భవ్యయశమునన్
ధర నిండిరి వారెల్లరు, బరమేశ్వరుఁ గృష్ణమూర్తిఁ బరమప్రీతిన్. ౪౪ 2361

సీ. శయ్యాసనంబుల శ సంచరణంబున నాలాపకేళుల శ నట్లె స్నాన
మాదియాకర్తములందు మనస్సుల నిలిపి తమైఱుఁగక శ చెలసియుండి;
రింతకుఁ బూర్వ మీయిలఁ దీర్థములనెల్ల స్వర్ణది యుత్తమసంజ్ఞ నలరు
తీర్థంబుగా నుండె శ స్థిరయదుకులమందు నవతరించినహరి శ యమలకీర్తి

ఆ. దూపతీర్థ మతని శ శ్రీపదశౌచమై, నట్టి గంగ యనఁగ శ నమరు తీర్థ
ము నొనరించె నల్పముగ నాహరి యశంబె, యెల్లతీర్థములకు శ నెక్కుఁ డరయ.

క. వనజాతుని జేమించెడు, జనులును ద్వేషించువారు శ సారూప్యంబున్
గనిరను టదేమిచిత్రము, వనజాయతనేత్ర లక్ష్మీ శ భ క్తేష్టదయున్. ౪౫ 2363

క. పరిపూర్ణయుఁ దా నయ్యున్, నిరపేతుని లోకనాథునిన్ గొల్చుచుఁ దా
నిరతినివసించుఁగద యల, పరమేశ్వరుఁ డాత్మనామభజన మొనరుపన్. ౪౬

క. తనపేరువిన్న నర్థం, బనునదియే యెఱుఁగ కెట్లో శ యాదృచ్ఛికరి
తిని బల్కిన నశుభంబులఁ, జనఁజేయును దూరముగ నెఱసంగెడు కరుణన్. ౪౭

చ. మునివరవంశధర్తముల శ మూలమునన్ జలమెల్ల వృద్ధి నొం

దు ననెడికారణంబు మది శ దోచుట వానిని విస్తరింపఁజే

* “విప్రశోట్యభవస్రాణా మష్టాశీతశతానిచ, ఆనన్ యదుకులాచార్యాః కుమారాణా మితి
శ్రుతమ్” అని మూలము.

సెను; మఱి కాలచక్రమును & జే ధరియించినయట్టి కృష్ణుఁ డే
పున ఊతిభారముం దొలగి & పోవఁగఁజేయుట చిత్ర మెట్లగున్. ౪౭ 2366

శా. భూతవ్రాతములన్ ధరించి తగుచుం & బూతాత్మయా దేవకిం
ప్రీతిం దల్లిగఁ బిల్పుచున్ యదువరుల్ & వేడ్కం దనుం గొల్పి వి
ఖ్యాతంబౌ యదువీరసంఘమును హస్తాబ్జదర్శయిన్ ధర్మమున్
జేతోమోదము నొంద నిల్పుచును సంసిద్ధాఘ్నడై పొల్పుచున్. ౪౭౪ 2367

తే. మఱియధర్మము రూపఱి & మహితశక్తి
జేయుచుండెను వేడుకఁ & జెంది హరియుం
దత్తదధికారభేదముల్ & తలచ కెలమి
మీఱ బృందావనమునందు & మించువేడ్క. 2368

సీ. తరుత్పణాదులకును & స్థావరజంగమములగునప్పశుపక్షి & పూగములకుం
గలుగుసంసారదుఃఖమును బోగొట్టుచు సుస్తేరవదనంపు & సొంపుచేత
ప్రజవిలాసినులకుఁబంచశరామోదమును వృద్ధినిొందు నట్లొనరిచి తన
మహిమమ్ముఁ దెలియకఁమానులు వెఱగందఁ జేయుచు నుండెడుశ్రీహరి ఊతి

తే. నలరుఁగాక! సర్వోత్కృష్టుఁడగుచు నిట్లు, లాత్తధర్మంబు రక్షింప & నాత్మ నెంచి
లీల నవతారమెత్తినబాలరూప, పరమపురుషుండుశ్రీహరికరుణ మెఱయ. ౪౮౪

క. ఒనరించిన మానవచర్యనికర రూపమ్ములయిన & యమలతమవిడం
బనముల వినఁ గీర్తించిన, జనియించున్ భక్తియనెడుసద్యోగ మిలన్. ౪౯

ఆ. దుష్టకర్తములను & దూలించుహరి చర్యలను దదంఘ్రియుగ్గఁవనజములను
భక్తి గొల్పువాఁడె & భావింపఁ జాలును, మూఁడువేళలందుఁబురుషుఁడెలమి.

చ. సిరులనొసంగు పాదసరసీరుహయుగ్మము గొల్పుచున్ బరా
త్పరుని చరిత్రముల్ వినుచు & భావమునందుఁ దలంచుచుండ న
పురముని వర్తనంబె యలఁవాటగు వానిని డాయనోడు భీ
కరతనుఁడౌ యముండు కలఁకాలము సంపద లొప్పు వానికిన్. ౪౯౪ 2372

చ. ఊతిపతు లాపరాత్పరుని & జిత్రచరిత్రుని సంస్తరించుచున్
జతనముమీఱఁగా నతులశర్మము లిచ్చెడుపత్తనంబులన్
సతతసుఖంబు లిచ్చువరసౌధములన్ విడనాడి కానలన్
హితముగ సంచరింతు రిదియే తపమంచు బ్రమోదమొప్పుగన్. ౫౦ 2373

తే. అట్టిహరి నవ్యయుని గొల్పునట్టి వారు
ముక్తినిొందుదు రనుట యబ్బురమె యనుచు

శుకమహాయోగి పాపనాశిఁ జెప్పతికిఁ

దెలియఁగాఁ జెప్పి శ్రీకృష్ణఁ १ దలఁచుచుండె. ౧౭౦

2374

క. బలభిన్నాళికిరీటో, జ్వలరత్నచయప్రభావిభాసురచరణా!

ఖలశిష్టహరణభరణా, మలనందకచక్రదరకమలగురుహస్తా!

2375

చ. దురితమహాంధకారపరిధూతమనస్థిరతార్తమానవో

త్కరపరిక్షణాదరనికామవిరాజితనామతారకే

శ్వర! వరయోగిహృత్కమలవాస! నిరంజన! నిర్వికల్ప! దు

స్తరభవసాగరోత్తరణసాధుతరోదుప! దివ్యసత్కృపా!

2376

మూలిని. అతులితగుణధామా! १ హరిసంపత్తిభూమా!

కృతమునిజనరతా! १ కీర్తితన్వాయవతా!

వితరణమణిభూషా! १ విశ్వకాండాత్తవేషా!

వతగపతితురంగా! १ భార్గవీనిత్యసంగా!

2377

గద్యము. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాప్తగీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ, కాశ్యపాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచి వంశాంబురాశికుముదినీమిత్ర సుబ్రహ్మణ్యమనీషిపుత్ర తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ శేషాద్రినామధేయ వినిర్మితంబైన శ్రీతాండవకృష్ణభాగవతంబున నుత్తరభాగము సంపూర్ణము.

దశమస్కంధము సంపూర్ణము.

పూర్వభాగమునగల శ్లోకసంఖ్య ౧౦౧౦

ఈయుత్తరభాగమునగల శ్లోకసంఖ్య ౧౯౩౨.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారి

'వావిళ్ల' ప్రెస్సు ముద్రితము. — 1935.

ప్రకటనము.

ఆర్యులారా!

శ్రీరామావతారతత్త్వమునకుఁ దోడుపడఁ గోరువార లీనిబంధనములఁ బాటింపవలయును.

25 రూప్యముల నొసంగువారు రాజపోషకు లనఁబడుదురు. వారల కిద్దాని ప్రకరణముల నన్నింటిని దారికర్చులు భరించి పంపఁబడును.

10 రూ॥ ఒక్కసారి యొసంగువారు పోషకు లనఁబడుదురు. ఒక్కొక్క ప్రకరణ మొక్కరూప్యమువంతున దారికర్చులు భరించి వారికిఁ బంపఁబడును. ఈ రెండు తెగలమహాశయుల పవిత్రనామధేయము లిందుఁ బ్రకటింపఁబడుచుండును.

1 రూప్యము ముందుగాఁ బంపువారు చందాదారు లనఁబడుదురు. వారికిఁ బ్రతిప్రకరణము వీ. పీ. రూ॥ 1-4-0 లకు పంపఁబడును.

చందాదారులు కాని వారలకుఁ బ్రకరణమొక్కొక్కటి రూ॥ 1-4-0 లకు పంపఁబడును. పోష్టుకర్చులు ప్రత్యేకము.

శ్రీరామావతారతత్త్వము, 1 మొదలు, 7 భాగములు అచ్చయి సిద్ధముగా నున్నది. ఒక్కొక్కభాగము ధర రూ॥ 1-4-0

ఇతర గ్రంథములు

— వచనము —

శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వము, 12 సంపుటములు. ఒక్కొక్కటి

12 సంపుటములు ఒక్కసారి కొనినవారలకు

భగవద్గీత, వచనము, మూలముతోటి

ఉత్తమమార్గము, భక్తిరసము

స్వప్నయాత్ర, నవల

నీతిసింధువు ”

నీతిరత్నాకరము ”

నీతికథావళి ”

ప్రతి 1-కి రూ॥ అ.

... 1 8

... 16 0

... 1 0

... 0 10

... 0 10

... 0 10

... 0 8

... 0 8

❖ పద్యములు - నాటకములు. ❖

	ప్రతి 1-కి రు. ఆ.
ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము, నిర్వచనము, 3 సంపుటములు	... 12 0
డిటా 7 ,,	... 14 0
ఆంధ్రబ్రహ్మాండపురాణము	... 5 0
తెలుగుబ్రహ్మపురాణము	... 4 0
ఆంధ్రలలితోపాఖ్యానము	... 1 8
హనుమద్విజయము	... 0 8
విహంగవిజయము	... 0 4
హాలాస్యమాహాత్మ్యము	... 1 0
విచిత్రపాదుకాపట్టాభిషేకనాటకము	... 0 12
పాండవాజ్ఞాతవాసనాటకము	... 0 12
రామవనవాసనాటకము	... 0 12

కొండవక్కపల్లభాగవతము, దశమస్కంధమున కిది తెలుగు. మూలము వదలకుండఁ దెనిగింపబడినది. అయిదువేల రెండువందల పద్యములు గలవు. తే 31-3-1935 ది లోపల కి-8-0 రు. పంపువారలకు కర్పణలు భరించి పోస్టుద్వారా పంపబడును.

కమంచి శేషాద్రిశర్మ,

క క ప.

V.R. & Co.
D-10-3-55
5-1-1.

Acc. No.

Class No.

Book No.

ఆంధ్ర గ్రంథములు

— వచన గ్రంథములు. —

ప్రతి 1-కి రు. అ.

ఆంధ్ర వచనభాగవతము, ద్వాదశ	
స్కంధములు, ఒకే సంపుటం	0
„ మూడు సంపుటములు	10 8
ఆంధ్ర వచనభారతము—	
„ ఆదిపర్వములు	3 0
„ ఆరణ్యపర్వము	3 0
„ విరాటోద్ద్యోగపర్వము	3 0
„ భీష్మ ద్రోణపర్వములు	4 8
„ కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	3 0
„ శాంతిపర్వము	4 8
„ అనుశాసనికము మొదలు	
స్వర్ణారోహణపర్వము	
వరకుగల సంపుటము	4 8
ఆంధ్ర వచనవాల్మీకి రామాయణము,	
2 సంపుటములు (అచ్చు)	
ఆంధ్ర వాల్మీకి యచరిత్రసంగ్రహము	1 12
ఆంధ్ర కవిత్వచరిత్ర, బసవరాజు	
అప్పారావుగారిది	1 12
శ్రీగురుజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి	
ఆంధ్ర కవిజీవితములు	4 0
అరేబియన్ ట్రెజ్యురీలు	1 4
న్యాయవిచారము, ప్రహసనం	0 4
తులసీదాసు రామాయణము	8 0
ద్వాదశ శోపనిషత్తులు, వచనం	8
తెలకుగారి నెక్కువరిటీకేసు,	
ఉపన్యాసములు	0 14
భారతరమణీయములు, 1 భా	0 12
డిటొ రెండవభాగము	0 10

ప్రతి 1-కి రు. అ.

యజుర్వేదకథాసంగ్రహము	8
శ్రీమహాభక్తవిజయము,	
సూతనమ్మ ద్రితము	6 0
నీతిచంద్రిక, చిన్నయసూరి	0 8
పంచతంత్రము, వచనము,	
సులభశైలి	0 8
నవనాథభక్తులచరిత్ర	2 0
నీతిరత్నాకరము	0 8
సంగ్రహరామాయణము	0 12
సంగ్రహభారతము	1 4
సంగ్రహభాగవతము	1 4
ప్రాచీనదేశచరిత్రలు	1 12
పతివ్రతలచరిత్రలు	2 0
దక్కనుపూర్వకథలు	2 0
భోజనికథలు	0 8
భోజకాళిదాసకథలు, 1 భా	0 12
„ 2 భా	0 12
హితోపదేశము, సులభశైలి	0 12
తెనాలిరామలింగనికథలు,	
జీవితము	0 6
సంస్కృతనాటకకథలు	1 8
దశకుమారచరిత్రము	1 8
మదనకామరాజుకథలు,	
చక్కనికూర్పు	0 14
రాజశేఖరుడు, గోపాలుడు	0 8
విక్రమాంకునికథలు	0 8
చార్ దర్శిపుకథలు	0 8
తాతాచార్యులకథలు	0 6
వైద్యులకథలు	0 4
చేతాళునికథలు	0 8